ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ

ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ

ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Κ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1889

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΥΠΟ ΤΩΝ ΦΡΑΓΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ ἀποστόλου Παύλου μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ ἐθνικοῦ θρησκεύματος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ.

Τὰ πρῶτα θεμέλια τῶν ἐν Ἑλλάδι χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν ἐβλήθησαν παρὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος μεσοῦντος τοῦ Α' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος. Καὶ ἐν μὲν ταῖς πόλεσι Θεσσαλονίκῃ καὶ Κορίνθῳ ὅπου ἐπλεόναζον οἱ ἐκ Συρίας καὶ Ἰταλίας συνῳκισμένοι Ἰουδαῖοι, καὶ ὅπου τὰ σάββατα διελέγετο αὐτοῖς ὁ Παῦλος ἀπὸ τῶν ἱερῶν γραφῶν, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν προεκληρώθησαν τῷ νέῳ θρησκεύματι καὶ ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας κατέπλευσεν ὁ Παῦλος (53) οὐχὶ προτιθέμενος ἵνα διδάξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ φεύγων ἐν σπουδῇ τῶν ἀπὸ Θεσσαλονίκης καὶ Βερροίας Ἰουδαίων τὸν διωγμόν, καὶ ἐκδεχόμενος τοὺς συνεργοὺς καὶ συναδέλφους Σίλαν καὶ Τιμόθεον ἵνα μετ' αὐτῶν πορευθῇ εἰς Κόρινθον.

Ἐν Ἀθήναις δὲν ὑπῆρχον εἰ μὴ ὀλίγιστοι παρεπίδημοι Ἰουδαῖοι σεβόμενοι τὸν Θεόν, ἡ δὲ πόλις κατείδωλος οὖσα καὶ μεστὴ ἱερῶν τῶν ἐθνικῶν θεοτήτων, ἔβριθεν Ἐπικουρείων καὶ Στωϊκῶν φιλοσόφων, οἵτινες ἐχλεύαζον τὸν ἀπόστολον διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας ἐν τῇ ἀγορᾷ διδασκόμενα περὶ ἀγνώστου θεοῦ, περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ ἡμέρας κρίσεως.

Οἱ περισσόθρησκοι καὶ τοῖς πατρῴοις θεοῖς ἀφωσιωμένοι, ἀλλ' οὐχ ἧττον εὐφυεῖς καὶ τοῖς ἐπιδημοῦσι ξένοις εὐπρεπῶς προσφερόμενοι Ἀθηναῖοι, εἰ καὶ ὑποβλέποντες τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὡς ξένον τι καὶ καινὸν περὶ θεοῦ δόγμα εἰσφέροντα σπερμολόγον, ὅμως δὲν ἀπέφερον ἀσεβείας γραφὴν κατ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐδίωξαν ἐκ τῆς πόλεως, ὅπως ἔπραξαν τῆς Θεσσαλονίκης οἱ ἑλληνίζοντες Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἀπεχωρίζοντο πάντοτε ἀστειευόμενοι καὶ ἐπιφωνοῦντες· «Ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου». Ὁ Παῦλος νοήσας τί ἐδήλου τοιαύτη χαρίεσσα ἀποχώρησις, ἐν σιωπῇ καὶ ἀθυμίᾳ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν καὶ ἀπέπλευσεν εἰς Κόρινθον. Οὐδ' ἐπάτησε πλέον τὸ ἀττικὸν ἔδαφος.

Ἄλλως τε πολλὰς ἡμέρας δὲν διέτριψεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνισμοῦ· μόλις ἔφθασε νὰ γράψῃ ἐκεῖθεν τὰς δύο αὐτοῦ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὰς καὶ εὐθέως κατῆλθεν εἰς Κόρινθον.

Ἐν Ἀθήναις ὅπου ἤκμαζον τὰ γράμματα καὶ ἡ φιλοσοφία, τὸ νέον θρήσκευμα τῆς θείας ἀποκαλύψεως δὲν ἠδύνατο νὰ ῥιζώσῃ. Μεθ' ὅλην τοῦ ἀποστόλου Παύλου τὴν διδαχὴν ὀλίγοι ἦσαν οἱ πιστεύσαντες εἰς Χριστόν· Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ Δάμαρις ἤ τοι Θάμαρ, γυνὴ ἰουδαία, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος εἰκάζω, καὶ ἕτεροί τινες σὺν αὐτοῖς. Τὸ ἐν Ἀθήναις κήρυγμα ἀπέτυχεν ὁλοτελῶς. Οὐδέποτε ἔλαβεν ἀφορμὴν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἵνα γράψῃ πρὸς Ἀθηναίους ἐπιστολήν, ὅπως ἔγραψε πρὸς Θεσσαλονικεῖς, πρὸς Φιλιππησίους καὶ πρὸς Κορινθίους· καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ, λόγον ποιούμενος περὶ τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Μακεδονίᾳ χριστιανικῶν παροικιῶν, μνημονεύει καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, ἀλλ' οὐδὲ λέξιν ἔχει νὰ εἴπῃ περὶ Ἀθηνῶν ἐκκλησίας ἢ περὶ οἵων δή ποτε ἐν Ἀθήναις ἀδελφῶν.

Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐπὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν προτραπείς, καὶ πρῶτος τῆς Ἀθήνησι μικρᾶς χριστιανικῆς παροικίας τὴν ἐπισκοπὴν ἐγχειρισθείς δὲν ἤργησε νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν καὶ νὰ τε-

λειωθῇ ἐν πυρὶ ἐπὶ Δομετιανοῦ (93), συγκατακαέντων αὐτῷ καὶ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. Ὅτι δὲ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐγένετο πρῶτος ἐν Ἀθήναις ἐπίσκοπος, μαρτυροῦσιν αἱ ἀποστολικαὶ διατάξεις, καὶ Διονύσιος ὁ τῆς Κορινθίων παροικίας ποιμὴν ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ὅπως ἀναφέρουσιν Εὐσέβιος ὁ Καισαρεὺς καὶ Νικηφόρος Κάλλιστος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτῶν ἱστορίᾳ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ποιεῖται ἐπ' ἴσης μνείαν καὶ τῆς Θάμαρ ἤ τοι Δαμάρεως ἐν τῷ περὶ ἱερωσύνης λόγῳ, ἣν συζευχθεῖσαν τῷ Διονυσίῳ λέγει καὶ ὁμόπιστον ἐν τῷ νέῳ θρησκεύματι.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀδριανοῦ (117 - 138), καὶ τοι φιλανθρωπότατα ἄρξαντος, ὑπέστησαν ἐν Ἀθήναις τὸν διὰ μαρτυρίου θάνατον Νάρκισσος, εἷς τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν, ὁ μετὰ τὴν τελευτὴν Διονυσίου ἐπισκοπήσας Ἀθηνῶν, καὶ ὁ τοῦτον διαδεξάμενος Πόπλιος, θύματα ὀχλαγωγίας τοῦ δήμου κατὰ τῶν ξένων αὐτῶν εἰσαγομένων ἀλλότριον Θεόν, ἐν καιρῷ ὅτε, κατὰ τὸν σύγχρονον Παυσανίαν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐσπούδαζον περὶ τὰ θεῖα περισσότερόν τι παρὰ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.

Ὅτι οἱ διαδεξάμενοι τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ μαρτυρήσαντες, ἦσαν ξένοι καὶ οὐχὶ ἐγχώριοι, δῆλον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μὲν Νάρκισσος ἐστάλη ἐκ Παλαιστίνης παρὰ τῶν ἐκεῖ ἀδελφῶν, ὁ δὲ Πόπλιος ἐκ Μελίτης, υἱὸς τοῦ ποτὲ γαιοκτήμονος καὶ πρώτου τῆς νήσου Ποπλίου, ὃς ἔλαχε νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, φιλοφρόνως ξενίζων αὐτόν, ὅτε ἀπέπλεε δεσμώτης εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ τοῦ πλοίου ναυαγήσαντος παρὰ τὴν Μελίτην, οἱ ἐν αὐτῷ διεσώθησαν κολυμβῶντες ἐπὶ τὴν γῆν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ποπλίου ἡ μικρὰ ἐν Ἀθήναις παροικία ἀθύμως ἔχουσα καὶ δειλιασμένη, ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἀποσυντεθῇ, ἐὰν δὲν διεγείρετο εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν πολιτείαν δι' ἐπιστολῆς τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐν Κορίνθῳ ἐκκλησίας Διονυσίου, καθὼς καὶ παρὰ τοῦ μετὰ τὸν Πόπλιον καταστάντος οἰκείου ἐπισκόπου Κοδράτου, διὰ τοῦ ζήλου καὶ τῆς σπουδῆς τοῦ ὁποίου ἐπεσυνάχθησαν καὶ ἀνεζωπυρήθησαν εἰς τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν οἱ ἐπί τινα χρόνον διασκεδασθέντες τοῦ νέου δόγματος ὀπαδοί.

Ὁ Κοδρᾶτος ὠφελούμενος τὴν παρουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ὅστις τὸ ἔνατον τῆς βασιλείας ἔτος (126) παρεγένετο ἐν Ἀθή-

ναις ἵνα μυηθῇ τὰ Ἐλευσίνια, ἐνεχείρισεν αὐτῷ ἀπολογίαν ὑπὲρ τῆς κατὰ Χριστὸν θεοσεβείας, ὅπως ἔπραξε καὶ ὁ χριστιανὸς φιλόσοφος Ἀριστείδης· ἀλλ' αὐτὸ μᾶλλον παρώξυνε τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Κοδράτου, ὃν λιθοβολοῦντες ἐξέβαλον τῆς πόλεως.

Ἡ τοῦ φιλοσόφου Ἀριστείδους ἀπολογία ἐσώζετο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Εὐσεβίου τοῦ Καισαρέως παρὰ πλείστοις τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἂν ἀληθεύῃ τὸ λεγόμενον ἐν τῇ περιηγήσει Ἀθηνῶν, τῇ γραφείσῃ παρὰ τοῦ γάλλου Guillet, κώδιξ τῆς Ἀριστείδους ἀπολογίας ἐσώζετο ἀποτεθειμένος ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Παναγίας, ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους, φθίνοντος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

Ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἐτίμα τοὺς χριστιανοὺς τεκμήριον εἶνε ἡ τῷ ἐπάρχῳ Κοίντῳ Μινουκίῳ Φουνδανῷ ἐκδοθεῖσα ἐπιστολὴ (124), ἐν ᾗ ἐδεικνύετο δεινὰ ἀπειλῶν τοὺς λυποῦντας ἢ ἄνευ ἀποδείξεων κατηγοροῦντας τῶν χριστιανῶν, καὶ ὥμνυεν εἰς τὸν Ἡρακλέα αὐστηρὰν τιμωρίαν τῶν τοιούτων συκοφαντῶν.

Ὁ μετὰ τὸν Ἀδριανὸν βασιλεύσας Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβὴς (138–161), ὁμολογουμένως ἐγένετο καλὸς καὶ ἀγαθὸς πρὸς πάντας τοὺς ὑπηκόους, καὶ τοῖς χριστιανοῖς οὐχὶ ἐπαχθής· ἰδίᾳ ἐπροστάτευσε τὰς ἐν Ἑλλάδι χριστιανικὰς κοινότητας, γράψας ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς καὶ πρὸς Ἀθηναίους καὶ πάντας Ἕλληνας (153), περὶ τοῦ μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τῶν χριστιανῶν. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς χρονολογεῖται καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις χριστιανοὺς παραινετικὴ ἐπιστολὴ Ὑγείνου τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ὅστις χρηματίσας φιλόσοφος ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἔπειτα χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος προέστη τέσσαρα ἔτη (139–143) τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας.

Τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος πρὸς τὰς θεωρίας τῶν ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικῶν σχολῶν συνησθάνθη ὁ ἄλλοτε πλατωνικὸς φιλόσοφος καὶ ἔπειτα χριστιανὸς ἀπολογητὴς Ἀθηναγόρας, ὅστις πιστεύσας εἰς Χριστόν, ἐνόμισε συμφέρον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ προσφύγῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ἐκεῖθεν ἀπηύθυνεν εἰς Ῥώμην τὴν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἀπολογίαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μάρκον Αὐρήλιον ἐπιστρέψαντα ἐξ Ἀθηνῶν (177) ὅπου εἶχεν ἔλθει ἵνα μυηθῇ τὰ Ἐλευσίνια, ἀποδίδων τοῖς Ἀθηναίοις ἐκτάκτους τιμάς, καὶ καθιστῶν ἐν τῇ πόλει διδασκάλους ἐπὶ πάσης παιδείας μισθοδοτουμένους παρ' αὐτοῦ.

Πόσον οἱ ἐν Ἀθήναις ἐθνικοὶ ἀπεστρέφοντο καὶ ἐβδελύσσοντο τοὺς ὀλίγους μεταξὺ αὐτῶν βιοῦντας χριστιανούς, μαρτυρεῖ ὁ σύγχρονος Λουκιανὸς διηγούμενος ὅτι ἐν ταῖς ἐθνικαῖς ἑορταῖς, πρὸ τῆς εἰσόδου, ἐξεφωνεῖτο ἡ πρόρρησις· «εἴ τις ἄθεος, ἢ χριστιανός, ἢ ἐπικούρειος, »ἥκει κατάσκοπος τῶν ὀργίων, φευγέτω»· καὶ οὕτως εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐγίνετο ἐξέλασις μετὰ κραυγῆς, «*ἔξω χριστιανούς*».

Καὶ ὅμως ἐν καιρῷ τῶν διωγμῶν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Σεπτιμίου Σευήρου (193. 203) καὶ ἐπὶ Μαξιμίνου (235) οὐδόλως ὑπέφεραν οἱ ἐν Ἀθήναις χριστιανοί. Ἀκόμη καὶ ὅτε ἠκολούθησεν ὁ γενικὸς ἐκεῖνος καὶ σκληρὸς διωγμὸς ἐπὶ Δεκίου (250), καὶ ὁ ἔτι μεγαλειτερος, θηριωδέστερος καὶ διαρκέστερος ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (303–305), οἱ ἐν Ἑλλάδι ὑπέφερον πολὺ ὀλιγώτερον παρὰ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους χριστιανούς. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία οὐδὲν ἀναφέρει κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν περὶ οἵων δή ποτε ἐν Ἑλλάδι καταδιωγμῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐν Ἰταλίᾳ, Κρήτῃ, Κύπρῳ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ κατὰ μυριάδας ἠριθμοῦντο οἱ τὸν μαρτυρικὸν ὑφιστάμενοι θάνατον εἰς δόξαν Χριστοῦ. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὸ εὐάριθμον τῶν Χριστιανῶν ἐν ταῖς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα παροικίαις, καὶ τὸ πρᾷον καὶ εἰρηνικὸν ἦθος αὐτῶν, οἵ τινες ἀπέφευγον ἵνα δίδωσι τοῖς ἐθνικοῖς συμπολίταις οἵαν δή ποτε ἀφορμὴν διενέξεων καὶ κακοπραγιῶν. Κατὰ τὸν πολλάκις ἐν Ἀθήναις παραγενόμενον καὶ ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς σχολαῖς φοιτήσαντα Ὠριγένη, ἡ Ἀθήνησιν ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἦτο πραεῖά τις καὶ εὐσταθής, ἐν ᾧ ἡ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἦτο ἀείποτε στασιώδης καὶ οὐδαμῶς παραβαλλομένη τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν χριστιανῶν.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν εἰρημένων διωγμῶν τρεῖς ἐν Ἀθήναις ἔλαβον τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, ἀποτμηθέντες ἐπὶ Δεκίου (250). Ἡράκλειος, Βενέδιμος καὶ Παυλῖνος. Ὁ τότε χρηματίζων τῆς ἐν Ἀθήναις παροικίας ἐπίσκοπος Λεωνίδης συλληφθεὶς περὶ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα ἐν Τροιζῆνι, καὶ ἀχθεὶς ἐνώπιον τοῦ ἀνθυπάτου Ἀχαίας Βενούστου, ἐτελειώθη ἐν Κορίνθῳ ἀναρτηθεὶς ἐπὶ σταυροῦ, τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ξεομένων καὶ διασπωμένων, ὅτε καὶ αἱ συνοδεύουσαι αὐτὸν περὶ τὴν μακαρίαν Χάρισσαν γυναῖκες ταύτης ᾀδούσης ἦλθον ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκεῖθεν πλοίῳ ἀναχθεῖσαι ἐπερρίφθησαν τοῖς κύμασιν. Ἔκτοτε «σκότος συνέσχε τὰς Ἀθήνας ἀθρόον δύναντος αὐταῖς ἡλίου Λεωνίδους», ὡς λέγει Συμεὼν ὁ Μεταφραστής.

Ὁ τὰ φιλοσοφικὰ ἐν Ἀθήναις διδασκόμενος καὶ ἔπειτα Ῥώμης ἐπίσκοπος ἀναδειχθεὶς Ξύστος, ἤτοι Σίξτος Β', ἐμαρτύρησεν ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ὑστερώτερα (258) ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ.

Κωνσταντῖνος ὁ μέγας εὐμενῶς διακείμενος ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, συναινοῦντος καὶ τοῦ συμβασιλεύοντος Λικινίου, ἐξέδωκε πρόσταγμα ἀπὸ Μεδιολάνων (313) κηρῦττον τὴν ἐν τῷ κράτει ἰσότητα πασῶν τῶν λατρειῶν καὶ παντελῆ θρησκεύματος ἐλευθερίαν. Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀφρικῇ χριστιανοί, γνωρίζοντες τὸν παλίμβουλον χαρακτῆρα τοῦ Λικινίου, ἔτι καὶ μετὰ τὸ πρόσταγμα δὲν εἶχον τὸ θάρρος ἵνα ἐκκλησιάζωνται εἰς τὸ φανερόν· οἱ ἀνὰ τὴν Δύσιν ὅμως χριστιανοί, Ἕλληνες, Μακεδόνες καὶ Ἰλλυριοί, ἀδεῶς ἐθρήσκευον, ἐπερειδόμενοι τῇ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἀσφαλεῖ προστασίᾳ.

Ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦ ἐκ Μεδιολάνων προστάγματος ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐνόει καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς ἐθνικῆς λατρείας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, μᾶλλον δὲ ἐπεζήτει τὴν ἐνώπιον τοῦ νόμου ἰσότητα τῶν διαφόρων θρησκευμάτων, ἀπέδειξε μετὰ ταῦτα, ὅτε, καταστὰς μόνος καὶ ἀπόλυτος κυριάρχης τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους (314), ἐθέσπισεν ὥστε καὶ οἱ ἐθνικοὶ νὰ ἀπολαύωσιν ὁμοίαν εἰρήνην τε καὶ ἡσυχίαν, οἵαν ἔχαιρον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες, καὶ ἵνα μηδεὶς παρενοχλῇ τὸν ἕτερον διὰ θρησκευτικὰς δοξασίας. Ἡ ῥῆσις τοῦ πρώτου χριστιανοῦ αὐτοκράτορος ἔφερεν «Ἕκαστος ὅ περ ἡ ψυχὴ βούλεται τοῦτο καὶ πραττέτω».

Ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ κράτους νέᾳ Ῥώμῃ πολλὰ ἐκ τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν, οἷα τῆς Ἀθηνᾶς Ἐκβασίας, τοῦ Ποσειδῶνος, τῆς Ἑκάτης, τοῦ Διός, τοῦ Ἀπόλλωνος Ζευξίππου, μετεποιήσατο εἰς ἐκκλησίας χριστιανικάς, καὶ παρὰ ταύτας ἔκτισεν ἄλλας νέας· οὐχ ἧττον ἐτήρησε τὰ ἱερὰ τοῦ Ἡλίου, τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἀκροπόλεως τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἔκτισε νέους ἐθνικοὺς ναοὺς ὡς ἐκεῖνον τῆς Ῥέας ἤ τοι τὸ Τυχαῖον ἐν τῷ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντι Κωνσταντινείῳ Φόρῳ, καὶ τὸν ναὸν τῶν Διοσκούρων παρὰ τὸν Ἱππόδρομον.

Ὑστερώτερα, ὑποκινούμενος ὑπὸ ζηλωτῶν ἐπισκόπων, ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, κατὰ μὲν τὸν Θεοδώρητον, ἀπηγόρευσε παντάπασι τὸ θύεσθαι τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ τοὺς ναοὺς τῶν ἐθνικῶν δὲν κατέλυσε· κατὰ δὲ τὸν σοφιστὴν Λιβάνιον, ἐποιήσατο χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς ναοῖς ἱερῶν

χρημάτων, ἀλλὰ δὲν μετεκίνησεν οὐδὲ ἓν τῶν νομιζομένων περὶ τὴν λατρείαν τῶν θεῶν· ὥστε ἁπλῶς ἐπεκράτει πενία τις εἰς τὰ ἐθνικὰ ἱερὰ καὶ βαθμιαία ἐγκατάλειψις αὐτῶν.

Τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Μουσῶν τοῦ Ἑλικῶνος τὰ τεμένη πρὸ πολλοῦ ἔμενον ἔρημα, καὶ χάρις ὁμολογεῖται τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ὅτι διὰ νὰ σώσῃ τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Δελφικὸν τρίποδα ἀπὸ παντελοῦς φθορᾶς, μετέφερεν αὐτοὺς καὶ ἔστησεν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ τῆς ἐπωνύμου πόλεως, ὅπως ἔστησε καὶ τὰς Ἑλικωνίας Μούσας ἐν τῷ νεοδμήτῳ αὐτοῦ παλατίῳ.

Ἐξ Ἀθηνῶν ὅμως οὐδὲν ἀφῄρεσε τῶν ἀγαλμάτων, ἀλλὰ μάλιστα τὸν πάντα χρόνον διετέλει ἔργοις καὶ λόγοις τιμῶν τῆς Παλλάδος τὴν πόλιν· βασιλεὺς δὲ ὢν καὶ τῆς οἰκουμένης κύριος, ἠξίου ἵνα καλεῖται στρατηγὸς Ἀθηναίων, ἐφ' ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι ἔστησαν αὐτῷ εἰκόνα εἰς μνήμην τῆς ἐπιτίμου αὐτῆς στρατηγίας. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐχάρη ὡς τῶν μεγίστων τιμῶν ἀξιωθείς, καὶ εἰς ἀμοιβὴν διέταξεν ὑπὲρ τῆς πόλεως δωρεὰν καρπώσεως κατ' ἔτος σίτου μυριάδας μεδίμνων πολλάς.

Αἱ κατὰ τῶν ἐθνικῶν διατάξεις τοῦ Κώνσταντος καὶ Κωνσταντίου (337–361) ὀλίγον ἐπηρέασαν τὰς Ἀθήνας· οἱ αὐτοκράτορες ἐτίμων καὶ εὐλαβοῦντο τῆς Παλλάδος τὴν πόλιν ὡς τὴν γενέτειραν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν. Ὁ τὰ Ἀρείου φρονῶν Κωνστάντιος, ὅστις τοὺς ναοὺς τῶν ἐθνικῶν τοὺς μὲν ἔκλεισε τοὺς δὲ κατέσκαψεν, ἠρκέσθη διὰ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν σιγῇ λατρείαν τῶν θεῶν ἄνευ βωμῶν· ὁ δὲ Κώνστας, γνωρίσας ἐν Γαλλίαις τὸν ἀθηναῖον ῥήτορα καὶ σοφιστὴν Προαιρέσιον, ὅστις «ἐδόκει εἶναι χριστιανὸς» κατὰ τὸν Εὐνάπιον, καὶ γοητευθεὶς ἀπὸ τῆς εὐφραδείας αὐτοῦ, ἐδωρήσατο ταῖς Ἀθήναις νήσους οὐχὶ ὀλίγας οὐδὲ μικρὰς εἰς ἀπαγωγὴν φόρου καὶ σιτοπομπάς.

Ἐν Ἀθήναις ὅπου αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ διέχεον τὰ φῶτα τῆς παιδείας καὶ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας εἰς πάντας ἄνευ διακρίσεως ἐθνικούς τε καὶ χριστιανούς· ὅπου ἐξεπαιδεύοντο σύμμικτον πλῆθος σοφιστομανῶν, ἐφοίτων ὁμοῦ παρὰ τοὺς σοφιστὰς Ἰμέριον καὶ Προαιρέσιον οἱ στῦλοι τῆς ὀρθοδοξίας Βασίλειος καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς (350–357) μετὰ τοῦ ἑλληνίζοντος καίσαρος Ἰουλιανοῦ. Οὗτος πηγὰς δακρύων ἀφῆκεν ἀνατείνων τὰς χεῖρας εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὴν πολιοῦχον Ἀθηνᾶν ἱκετεύων, ὅτε, μετακαλούμενος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου εἰς Βυζάντιον, ἀπεχαιρέτα τὰς Ἀθήνας ἵνα

τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν λεγεώνων καὶ σώσῃ τὸ κράτος ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν. Μετέπειτα, αὐτοκράτωρ ἀναγορευθείς, ἔγραφε τῷ ἄλλοτε συμμαθητῇ Βασιλείῳ, αὐτῷ τῷ ὕστερον ἀναδειχθέντι ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας Καππαδοκίας, προσκαλῶν αὐτὸν εἰς Βυζάντιον, καὶ ἀναμιμνήσκων αὐτῷ τὴν παλαιὰν φιλίαν μεθ' ἧς συμπαιδευόμενοι ἐν Ἀθήναις διετέλουν ἡνωμένοι, οὐχὶ μετ' αὐλικῆς ὑποκρίσεως, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης ἰδεῖν καὶ δόγματος ἐλευθερίας.

Ἤδη ζῶντος τοῦ Κωνσταντίου οἱ Ἀθηναῖοι ὑποκινούμενοι διὰ τῶν ἐκ Παννονίας ἐπιστολῶν τοῦ καίσαρος Ἰουλιανοῦ, ἀνώρθωσαν τοὺς καθαιρεθέντας βωμοὺς καὶ ἐθυσίαζον τῇ πολιούχῳ Ἀθηνᾷ καὶ τοῖς ἄλλοις πατρῴοις θεοῖς, κατὰ ἔθος ἀρχαῖον· βασιλεύσαντος δὲ τοῦ Ἰουλιανοῦ (361) ἐπέμφθησαν καὶ κατὰ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα οἱ πρώην διδάσκαλοι αὐτοῦ Χρυσάνθιος καὶ Μάξιμος, καὶ ὁ ἱεροφάντης τῶν Ἐλευσινίων μετὰ δώρων βασιλικῶν καὶ θεραπείας πολλῆς πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ἀρχαίου θρησκεύματος καὶ ἐπιμέλειαν τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν.

Οἱ τὸν Ἰουλιανὸν διαδεχθέντες Ἰοβινιανός, Οὐαλεντινιανὸς καὶ Οὐάλης, εἰ καὶ χριστιανοὶ αὐτοκράτορες, οὐδόλως κατεφέροντο κατὰ τῆς λατρείας τῶν ἐθνικῶν θεῶν· ὁ Ἰοβινιανὸς μάλιστα ἤνοιξε καὶ τὰ ἕως τότε μένοντα κλειστὰ ἱερά, καὶ ἀφῆκεν ἵνα τελῶνται αἱ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς νόμιμοι θυσίαι· ἀπηγόρευσε δὲ μόνον τὰς ἐπὶ σπλαγχνοσκοπείᾳ καὶ ἄλλαις δεισιδαιμονίαις καταχρήσεις. Ὁ Οὐαλεντινιανὸς ἐσυγχώρησεν ἔπειτα καὶ αὐτὰς τὰς παρ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον τῆς βασιλείας ἔτος ἀπαγορευθείσας κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Ἐλευσινίων νυκτερινὰς θυσίας, χαριζόμενος τῷ ἀνθυπάτῳ τῆς Ἀχαΐας Πραιτεξτάτῳ (365), ὑπομνήσαντι τῷ αὐτοκράτορι, ὅτι ἐὰν δυνάμει τῆς πρώτης διατάξεως ἤθελον κωλύεσθαι τὰ συνέχοντα τὸ ἀνθρώπινον γένος ἁγιώτατα μυστήρια, ὁ νόμος οὗτος ἤθελε καταστήσει τὸν βίον ἀβίωτον παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

Καὶ αὐτὸς ὁ ἀρειανίζων Οὐάλης, ὅστις ἐδίωκε τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς καὶ πολλὰ ἐπέφερεν αὐτοῖς δεινά, ὅμως τοὺς Ἕλληνας ἄφηνεν ἐλευθέρους περὶ τὰ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν λατρείας, καὶ ἔδιδεν ἄδειαν ἵνα ποιῶσι τὰς νενομισμένας θυσίας· οὕτω ἐν ἔτει 375 ἐτελέσθησαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τὰ Παναθήναια.

Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Α' (378–395) ἐξεδόθησαν καὶ πάλιν διατάξεις κατὰ τοῦ θρησκεύματος τῶν ἀρχαίων θεῶν. Ἐπὶ βαρέσι προστίμοις, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ κεφαλικῇ ποινῇ, ἀπηγορεύθησαν ἀλλεπαλλήλως αἱ ἡμερήσιαι ὡς καὶ αἱ νυκτερινὰι θυσίαι καὶ σπλαγχνοσκοπεῖαι, ἡ προσκύνησις τῶν εἰδώλων, τὸ ἄνοιγμα τῶν κεκλεισμένων ναῶν καὶ ἐν γένει πᾶσα φανερὰ ἢ ἐν τῷ κρυπτῷ ἀσκουμένη ἐθνικὴ λατρεία καὶ μυσταγωγία. Μόνη ἐξαίρεσις ἐγίνετο διὰ τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὅπου οἱ κάτοικοι εἶχον τὴν ἄδειαν τοῦ φοιτᾶν εἰς τὰ ἱερὰ καὶ ἐκμελίττεσθαι τὰ θεῖα κατὰ τοὺς πατρίους θεσμούς. Ἐν Κηφισσίᾳ, παρὰ τὰς Ἀθήνας, εὑρέθη ἐπιγραφὴ ποιοῦσα μνείαν ταυροβόλου τελετῆς μετὰ τὴν ὑπατείαν Ὀνωρίου καὶ Εὐοδίου, ἤ τοι ἐν ἔτει 387, εἰς μαρτυρίαν ὅτι φθίνοντος τοῦ Δ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, τὸ ἀρχαῖον θρήσκευμα ἐπεκράτει ἐν Ἀθήναις ἀκμαῖον.

Ἀπὸ τοῦ θανάτου Θεοδοσίου Α' τοῦ Μεγάλου μηνὶ ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 395, καὶ τῆς συγχρόνου ἐπιδρομῆς τῶν Γότθων ὑπὸ τὸν Ἀλαρῖχον, ἀρχίζει ἡ βαθμιαία κατάπτωσις τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ ἐθνικαὶ σχολαὶ ἐξηκολούθουν ἔτι νὰ διδάσκωσι τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῶν Νεοπλατωνικῶν· ἀλλ' ἡ βαρβαρικὴ ἐπιδρομὴ καὶ ὁ θάνατος πολλῶν τῷ γένει προεχόντων ἀνδρῶν, οἵων τοῦ τελευταίου ἱεροφάντου τῶν Ἐλευσινίων, καὶ τοῦ ὑπερενενηκονταετοῦς φιλοσόφου Πρίσκου, ὅστις εἰς μακρὸν γῆρας ἀνύσας συναπώλετο τοῖς ἐθνικοῖς τῆς Ἑλλάδος ἱεροῖς, ἐμάρανε τὸ πάτριον φρόνημα καὶ κατέβαλε τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα.

Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοδοσίου Α' καὶ βασιλέως τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους Ἀρκάδιος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπέφερε τῷ ἑλληνικῷ θρησκεύματι ἄλλο καιριον τραῦμα, ὅτε, ἐν ἔτει 396, τοὺς ἱερεῖς, θυηπόλους καὶ ἱεροφάντας τῶν ἀρχαίων ἱερῶν ἐγύμνωσε τῶν ἀνέκαθεν προνομιῶν καὶ τῶν ἐπὶ καθωσιωμένων θεσμῶν ἐρειδομένων δικαιωμάτων. Ὁ ἐν ἔτει 397 παροδικῶς τὰς Ἀθήνας ἐπισκεφθεὶς Συνέσιος ὁ ἐκ Κυρήνης, ὅτε ἀπεστάλη παρὰ τῶν Κυρηναίων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα προσενέγκῃ τῷ Ἀρκαδίῳ τὸν ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει νέου βασιλέως παρὰ τῶν πόλεων ἀποστελλόμενον κατὰ τὰ νενομισμένα χρυσοῦν στέφανον, ἔγραφε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰς Κυρήνην. « Ὡς οὐδὲν ἔχουσιν αἱ νῦν « Ἀθῆναι σεμνὸν ἀλλ' ἢ τὰ κλεινὰ τῶν χωρίων ὀνόματα· – – – οὕτως « ἐνθένδε φιλοσοφίας ἐξῳκισμένης, λείπεται περινοστοῦντα θαυμάζειν « τὴν Ἀκαδημίαν τε καὶ τὸ Λύκειον, καί, νὴ Δία, τὴν Ποικίλην « στοάν, τὴν ἐπώνυμον τῆς Χρυσίππου φιλοσοφίας, νῦν οὐκέτ' οὖσαν

« ποικίλην· ὁ γὰρ ἀνθύπατος τὰς σανίδας ἀφείλετο αἷς ἐγκατέθηκε « τὴν τέχνην ὁ ἐκ Θάσου Πολύγνωτος. – – – Αἱ δὲ Ἀθῆναι, πάλαι « μὲν ἦν ἡ πόλις ἑστία σοφῶν· τὸ δὲ νῦν ἔχον σεμνύνουσιν αὐτὰς οἱ « μελιττουργοί ».

Τὸ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Ὀνωρίου ἐκδοθὲν ἔδικτον ἤ τοι πρόσταγμα τῆς 9 ἰουνίου 408 ἐθέσπιζε τὴν ἀφαίρεσιν τῶν εἰδώλων καὶ ἀγαλμάτων ἀπὸ τῶν ναῶν, τὴν κατάργησιν τῶν βωμῶν, τὴν μεταποίησιν τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν εἰς ἐκκλησίας χριστιανικάς, ἢ τὴν κατασκαφὴν αὐτῶν καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ὑλικοῦ εἰς δημόσια ἔργα, κατάστρωσιν ὁδῶν, κατασκευὴν γεφυρῶν, ἀνέγερσιν τειχῶν καὶ ἐπιδιόρθωσιν ὑδραγωγείων. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, ὅπου οἱ χριστιανοὶ ἦσαν τόσῳ ὀλίγοι, πτωχοὶ καὶ οὐδὲν ἰσχύοντες, ὥστε δὲν ἦτο δι' αὐτοὺς εὐχερὲς ἔργον νὰ ἐξαναγκάσωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βασιλικῶν διατάξεων, καὶ ἀναδεχθῶσι τὴν μεταποίησιν τῶν ναῶν εἰς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ τοῦ πατρίου θρησκεύματος ὑπερεμάχουν αἱ ἀρχῆθεν ἐγκαταστημέναι φιλοσοφικαὶ σχολαὶ καὶ ἡ Ἀκαδημία τῶν Νεοπλατωνικῶν, ἃς οὐδεμία ἕως τότε ρωμαϊκὴ ἐξουσία ἠδύνατο νὰ παραβιάσῃ ἀτιμωρητί.

Τῷ υἱῷ καὶ διαδόχῳ τοῦ Ἀρκαδίου, Θεοδοσίῳ Β' τῷ Μικρῷ (408-450) ἐπεφυλάττετο τὸ ἄδοξον κατόρθωμα τῆς τελικῆς καταστροφῆς τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν. Τὴν 7 ἰουνίου τοῦ ἔτους 421 Θεοδόσιος Β', ἐκλογῇ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς Πουλχερίας, ἐνυμφεύθη κόρην ἑλληνίδα, τὴν περιώνυμον καὶ ἐξαισίου καλλονῆς θυγατέρα τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλοσόφου Λεοντίου Ἀθηναΐδα, ἣν αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐδίδαξε τὰ γράμματα, τὴν ῥητορικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Ταύτην ἀμύητον ἔτι οὖσαν περὶ τὸ χριστιανικὸν θρήσκευμα ἡ Πουλχερία ἀνεδέξατο ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος καὶ ὠνόμασεν Λίλιαν Λικινίαν Εὐδοκίαν· ἔπειτα, μηνὶ ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 423, ἐπέθηκεν αὐτῇ τὸ βασίλειον διάδημα καὶ ἀνηγόρευσεν *αὐγούσταν*. Μετὰ καιρόν, ἐν ἔτει 426, διὰ βασιλικοῦ προστάγματος καὶ πάλιν ὡρίσθη πανταχοῦ τῆς αὐτοκρατορίας ἡ καθαίρεσις τῶν βωμῶν καὶ ἐθνικῶν ναῶν· ἀλλ' ἐν Ἀθήναις, μεθ' ὅλας τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ καταδιώξεις, ἡ ἐπίμονος ἀντίδρασις τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Β' ἐβιάσθη δεκατρία ἔτη μετέπειτα (439) νὰ ἐπαναλάβῃ σφοδρώτερον τὰς προτέρας διατάξεις « quo non promulgatarum legum mille terrores,

« non denuntiati exilii pœna compescunt (Novell. Theod. l. i « tit. iii) ».

Ὅμως ἡ χριστιανισθεῖσα αὐγούστα Ἀθηναΐς Εὐδοκία, ἔτι καὶ μετὰ τὰ δύω αὐτὰ βασιλικὰ προστάγματα ἴσχυσεν ἵνα προστατεύσῃ τὴν γενέτειραν πόλιν ἀπὸ τῶν ἀμειλίκτων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συζύγου διατάξεων καὶ νὰ σώσῃ τὰ περικαλλῆ τῆς ἀκροπόλεως ἐθνικὰ ἱερά, καὶ μετ' αὐτῶν τὸ Θησεῖον, τὸ Ἀσκληπιεῖον τὸ ἐν ἄστει, καὶ ἄλλα παρὰ τὸν Ἰλισσὸν τεμένη ἀπὸ τῆς ἐπικειμένης καταστροφῆς, ὅμως ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα παντὶ τρόπῳ μένωσι κλειστὰ μέχρι μελλούσης μετατροπῆς αὐτῶν εἰς ἐκκλησίας χριστιανικάς, ἐν αἰσιωτέροις καιροῖς, ἀφ' οὗ κατὰ τὸ παρὸν οἱ ἐν Ἀθήναις ὀλίγοι χριστιανοὶ δὲν εἶχον τὰ μέσα οὔτε ἀρκοῦντα ἀριθμὸν πιστῶν ἵνα πληρῶσι καὶ διατηρῶσι τοὺς τέως ἐθνικοὺς ναοὺς μεταποιοῦντες αὐτοὺς εἰς καθολικὰ ἱερά.

Τῷ φιλοσόφῳ Πρόκλῳ ἅμα ἐλθόντι ἵνα ἐγκατασταθῇ ἐν Ἀθήναις, ἐν ἔτει 429, πρῶτον μέλημα ἦτο, ἀναβάντι εἰς τὴν ἀκρόπολιν νὰ εὐχηθῇ Ἀθηνᾷ τῇ Παρθένῳ· ἀτυχῶς ὁ θυρωρῶν νεωκόρος αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐκ Βυζαντίου σταλέντος βασιλικοῦ διατάγματος, ἔμελλε νὰ κλείσῃ τὸν ναὸν καὶ νὰ ἐπιθέσῃ τὰς σφραγῖδας ἐπὶ ταῖς θύραις τοῦ ἱεροῦ, ὁ δὲ φιλόσοφος Πρόκλος ἄπρακτος καὶ περίλυπος ἐστράφη τὴν εἰς οἶκον φέρουσαν ὁδόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦ Ἀσκληπιοῦ σωτῆρος τὸ τέμενος παρὰ τοῦ ἑταίρου Περικλέους, παρεγένετο ἵνα εὐχηθῇ εὐχήν, κατὰ τὰ παλαιόθεν εἰθισμένα, ὑπὲρ ὑγιείας τῆς θυγατρὸς τοῦ φίλου Πλουτάρχου Ἀσκληπιγενείας, ἔπραξε τοῦτο κρυφῇ ἐν καιρῷ νυκτός, « οὐδεμίαν πρόφασιν τοῖς ἐπιβουλεύειν ἐθέλουσι παρασχών », ὅπως λέγει ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Μαρῖνος (βίος Πρόκλου 29).

Κλεισθέντων ὁριστικῶς τῶν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐν τῷ ἄστει ἱερῶν, καὶ κωλυομένης τῆς εἰσόδου εἰς αὐτά, οἱ ἐθνικοὶ ἐλάτρευον τοὺς ὀλυμπίους θεοὺς κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν, τὰ δὲ ἀγάλματα κατὰ μικρὸν ἀπήγοντο εἰς Βυζάντιον πρὸς καλλωπισμὸν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Μεταξὺ τούτων διεκρίνοντο τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα τοῦ Φειδίου, τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Ἀημνίας, ὁ ἕως τότε ἀλώβητος ἐπὶ τῆς βάσεώς του ἱστάμενος χάλκινος κολοσσὸς τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου, καὶ τὸ ἐν τῷ Παρθενῶνι χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου. Ὁ φιλόσοφος Πρόκλος ἀθύμως ἐθεώρει τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, τὸ

ἐν τῷ Παρθενῶνι τέως ἱδρυμένον, ὑπὸ τῶν καὶ τὰ ἀκίνητα κινούντων μεταφερόμενον εἰς Κωνσταντινούπολιν (432). Αἱ τῆς Ποικίλης στοᾶς ἐπὶ σανίδων εἰκόνες, τοῦ Πολυγνώτου τὰ θαυμάσια ἔργα, παριστάνουσαι τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Τροάδος καὶ τὴν ἐν Μαραθῶνι τῶν Ἀθηναίων νίκην κατὰ τῶν Περσῶν, εἶχον ἀφαιρεθῆ πολλῷ πρότερον παρὰ τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀχαίας (395), τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρκαδίου.

Τὰ λεγόμενα παρὰ Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὅτι τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου ἐστήθη πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Βουλευτηρίου, ἐπὶ τῇ τοῦ Κωνσταντινείου Φόρου πλατείᾳ, καὶ τὰ παρ' ἄλλων εἰκαζόμενα. ὅτι ἐτέθη ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἄλλου ἔργου τοῦ Φειδίου, τοῦ ἐξ Ὀλυμπίας ἀρθέντος ἀγάλματος τοῦ Διός, δὲν ἀληθεύουσι. Κατὰ Ζώσιμον καὶ Κεδρηνὸν τὰ πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Βουλευτηρίου ἱστάμενα ἀγάλματα ἦσαν χάλκινα, τὸ μὲν τοῦ Δωδωναίου Διός, τὸ δὲ ἄλλο τῆς Λινδίας Ἀθηνᾶς, ἃ ἐν τῇ ἐπὶ Ἀρκαδίου συμβάσῃ διὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον πυρκαϊᾷ (404) διασωθέντα ἀκέραια καὶ ἀβλαβῆ, ἐπυρπολήθησαν ἔπειτα ἐν τῷ ἐπὶ Βασιλίσκου ἐμπρησμῷ (477). Ἡ Λημνία Ἀθηνᾶ, τὸ ἔργον τοῦ Φειδίου, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ βυζαντίνου ὄχλου μηνὶ νοεμβρίῳ 1203 ἐπὶ τῆς πρώτης εἰσβολῆς τῶν Φράγκων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐν καιρῷ τῆς παλινορθώσεως Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου.

Οὕτως ἐμαραίνετο τὸν ε' μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ὁ ἐν Ἀθήναις ἐθνικὸς βίος, εἰ καὶ ἐξηκολούθει σκιά τις πατρίου πολιτεύματος καὶ ἀρχαίων θεσμῶν, οἷων τῆς ἐκλογῆς παρὰ τοῦ δήμου τῶν ἐνιαυσίων ἀρχόντων καὶ τῶν ἐν ταῖς ὑφισταμέναις ἔτι σχολαῖς διδασκόντων σοφιστῶν. Ἐκ τῶν τελευταίων ἐπωνύμων ἀρχόντων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν μνημονεύεται Νικαγόρας (485) καὶ ἔπειτα Θεαγένης, σύγχρονος Μαρίνου τοῦ σοφιστοῦ, ἄρχων φιλότιμος καὶ μεγαλοφυής, ὡς σημειοῖ ὁ Σουίδας· ἐκ δὲ τῶν φιλοσόφων καὶ σοφιστῶν τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος διασημότεροι ἦσαν Ἰουλιανὸς ὁ Καισαρεύς, Προαιρέσιος, Λιβάνιος, Μουσώνιος, Αἰδέσιος, Ἱμέριος, Πρῖσκος, Λεόντιος, Ἀρχιάδας, Πλούταρχος, Συριανός, Πρόκλος καὶ Μαρῖνος.

Αἱ κατὰ τῶν ἐθνικῶν διατάξεις τῶν βασιλέων Θεοδοσίου Α', Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου Β' εἶχον ἀναζωπυρήσει τὸν ἐν ταπεινώσει καὶ πενίᾳ τελοῦντα καὶ ἀφανῶς ὑποκαίοντα ἐν Ἀθήναις χριστιανισμόν,

ὅστις πρότερον ὑπέφερεν οὐχὶ τόσῳ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν, ὅσῳ ὑπὸ τῶν τὰ Ἀρείου δόγματα φρονούντων βασιλέων, τῶν διαδεξαμένων τὸν ἑλληνίζοντα Ἰουλιανόν. Καὶ ὅμως μέχρι τῆς βασιλείας καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527-525), ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν οἱ τῶν σοφιστῶν Πρόκλου καὶ Μαρίνου διάδοχοι Ἰσίδωρος ὁ Γαζαῖος, Ζηνόδοτος, Σιμπλίκιος, Δαμάσκιος καὶ Ὀλυμπιόδωρος πρὸ πολλοῦ εἶχον παύσει τὴν ἐπιθετικὴν αὐτῶν ἀγωγὴν κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν δογμάτων αὐτῶν, τὰ τῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν δὲν εἶχον ἔτι κανονισθῆ ὁριστικῶς. Κατὰ καιροὺς ἀνεφαίνοντο ἐπίσκοποι τῆς ἐν Ἀθήναις χριστιανικῆς παροικίας, ὅπως ἐγίνετο καὶ πρὸ τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου εἰρηνεύσεως τῆς ἐκκλησίας καὶ οὐδὲν πλέον· τοιοῦτοι ἀναφέρονται ὁ ἐν τῇ πρώτῃ κατὰ Νίκαιαν οἰκουμενικῇ συνόδῳ (325) παρὼν ἐπίσκοπος Πιστός· ὁ μετά τινας χρόνους ἐπισκοπήσας Κλημάτιος, οὗ ἡ λάρναξ ἀπεκαλύφθη ἐν ἀρχαίῳ κοιμητηρίῳ παρὰ τοὺς πρὸς δύσιν πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ· ὁ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τρίτης οἰκουμενικῆς συνόδου (431) μετασχὼν Μόδεστος· ὁ ἐν τῇ κατὰ Κόρινθον συνελθούσῃ τοπικῇ συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων Ἀχαίας (458) παρευρεθεὶς Ἀθανάσιος, καὶ ὁ τοῦτον διαδεχθεὶς Ἀνατόλιος, παρὼν ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει συστάσῃ ἐπὶ πατριάρχου Γενναδίου Α' τοπικῇ συνόδῳ (469), καὶ συνυπογράψας τὴν πρὸς τὸν πάπαν Σιμπλίκιον καὶ τοὺς ἄλλους πατριάρχας καὶ μητροπολίτας τῆς μιᾶς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας ἐγκύκλιον ἐπιστολήν, «ὥστε μὴ χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασιν».

Ἡ ἐν Ἀθήναις ἀνατροπὴ τοῦ ἐθνικοῦ θρησκεύματος συνετελέσθη ὁριστικῶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Οὗτος, ἐν ἔτει 529, κατὰ τὸν Μαλάλαν καὶ ἄλλους, πέμψας εἰς Ἀθήνας ἐκέλευσε «μη-«δένα διδάσκειν φιλοσοφίαν καὶ ἀστρονομίαν, μήτε νόμιμα ἐξηγῆσθαι»· κατὰ δὲ τὸν Προκόπιον, «ἀφῄρεσε τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων τῶν «ἐλευθερίων γραμμάτων». Ἀντὶ τούτων ἐπέστειλε παλαιῶν νόμων συναγωγήν, ἣν συνάψας τοῖς ἰδίοις θεσπίσμασι καὶ μονόβιβλον κατασκευάσας ἔπεμψεν εἰς Ἀθήνας, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς «πρὸς τὸ «τοὺς δικαζομένους μὴ περιπίπτειν ὀλίγεσι καὶ ζημίαις, ἀλλὰ ταχεῖαν «ἔχειν τὴν ἀπαλλαγήν».

Κατὰ τὰ προοιμιαζόμενα ἐν τῇ τῶν νόμων συλλογῇ, τῷ καλουμένῳ Πανδέκτῃ, δὲν ἐπετρέπετο ἡ τῶν νόμων διδασκαλία εἰ μὴ ἐν

Ῥώμῃ, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Βηρυτῷ(1), κατὰ δὲ τὰς εἰδικὰς τοῦ κώδικος διατάξεις ἐκωλύετο πᾶν μάθημα διδασκόμενον ὑπὸ ἐθνικῶν. Οἱ κατὰ τὸν Ἀγαθίαν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Περσίαν ἀποδημήσαντες Ἰσίδωρος, Δαμάσκιος, Σιμπλίκιος καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι, δὲν ἀνεχώρησαν διὰ τὴν κατάργησιν ἄρα τῶν σχολῶν, ἀλλὰ διότι δὲν ἐπείθοντο ἵνα ὑποβληθῶσι τῇ διατάξει τῇ ὁριζούσῃ ὁμολογίαν χριστιανικῆς πίστεως πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς διδασκαλίας τῶν φιλοσοφικῶν. Οὐδὲ κατελύθησαν τελείως αἱ σχολαὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἐξ ἐθνικῶν ἐγένοντο χριστιανικαί, καὶ ἀντὶ δημοσίων κατέστησαν ἰδιωτικαί, ἄνευ βασιλικῆς, ὡς ἄλλοτε, ἐπιχορηγήσεως, καὶ ἄνευ τακτικῆς ἐκ τοῦ ταμείου τῆς πόλεως μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων. Διὰ τὴν μὴ ὑπάρχουσαν πλέον περὶ τὸ διδάσκειν ἐλευθερίαν, καὶ διὰ τὴν ἔκτοτε πενίαν, αἱ σχολαὶ ἀπωλέσασαι τὴν πρώτην αὐτῶν λαμπρότητα καὶ ἀξίαν, μετεποιήθησαν εἰς χριστιανικὰ διδασκαλεῖα, καὶ εἰς ἐκκλησιαστικῆς ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφίας ἱερατικὰ σχολεῖα.

Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ πρώτην φορὰν ἀναφέρεται περὶ *ἐκκλησίας Ἀθηνῶν*, ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις μέχρι Θεοδοσίου Β' καὶ Μαρκιανοῦ ἁπλῶς περὶ χριστιανῶν φοιτώντων ἐν ταῖς ἐθνικαῖς σχολαῖς Ἀθηνῶν ἐγίνετο λόγος, οἵων τοῦ ἐκ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ὁσίου Μαρτινιανοῦ, Κυριακοῦ τοῦ ἀναχωρητοῦ, καὶ ἄλλων ὁμοίων.

---

(1) Ἐκ τῶν διαφόρων ἐν τῇ ἀρχαιότητι νομικῶν σχολῶν αἱ παλαιότεραι ἦσαν ἐν Ῥώμῃ, ἐν Ἀθήναις, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Βηρυτῷ καὶ ἐν Καισαρείᾳ· ἡ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεστήθη ἐν ἔτει 425 παρὰ Θεοδοσίου Β' τοῦ Μικροῦ. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἡ μὲν ἐν Ἀθήναις κατηργήθη ἐν ἔτει 529, ὑστερώτερα δὲ (533) κατελύθησαν αἱ ἄλλαι δύο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Καισαρείᾳ· ἔκτοτε ἔμειναν αἱ λοιπαὶ τρεῖς ἐν Ῥώμῃ, Κωνσταντινουπόλει καὶ Βηρυτῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἀπὸ συστάσεως τῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν μέχρι τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων ἐπὶ αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Ἡ ἀνώνυμος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης ἀποκειμένη χειρόγραφος περιήγησις Ἀθηνῶν μεσοῦντος ΙΕ' αἰῶνος, ἀναφέρουσα περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Θεομήτορος ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, «*ὃν ᾠκοδόμησαν Ἀπολλὼς καὶ Εὐλόγιος*», ὑποσημαίνει τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐρρυθμίσθη ὁριστικῶς καὶ ὑπεβλήθη τῇ προσηκούσῃ κανονικῇ ἱεραρχίᾳ ἡ ἐν τῷ Παρθενῶνι ἐγκαινιασθεῖσα *καθολικὴ ἐκκλησία Ἀθηνῶν*, ἡ λεγομένη καὶ *μεγάλη τῶν Ἀθηνῶν ἐκκλησία*.

Ἀπολλὼς καὶ Εὐλόγιος εἶνε τὰ ὀνόματα δύω Ἀλεξανδρείας πατριαρχῶν τῆς ἐποχῆς Ἰουστινιανοῦ καὶ Τιβερίου Β'. Οἱ ἱεράρχαι οὗτοι καλούμενοι δι' ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔπειτα ἐπανακάμπτοντες προσωρμίζοντο εἰς Ἀθήνας ἐπὶ ἐκτάκτῳ παρὰ τοῦ βασιλέως ἢ παρὰ τοῦ πάπα Ῥώμης ἀποστολῇ πρὸς διοργάνωσιν καὶ διευθέτησιν τῆς Ἀθηνῶν ἐκκλησίας.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἀνέκαθεν ἡ πνευματικὴ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἐξήρτητο ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ ἀποστολικῆς ἕδρας, καὶ αὐτὴ ἡ διάταξις ἠκολούθει μέχρι τῆς ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἐκκλησιαστικῆς μεταῤῥυθμίσεως, ὅτε αἱ ἀπανταχοῦ τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἄκρου ἀρχιερέως καὶ ὑπεβλήθησαν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχου.

Ἐν ἔτει 553 συνήθροιστο κατὰ τῶν τὰ Ὠριγένους δόγματα πρεσβευόντων Διδύμου καὶ Εὐαγρίου, ἡ πέμπτη οἰκουμενικὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος, ἧς ἐξῆρχε Βιγίλιος πάπας Ῥώμης, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Εὐτύχιος καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀπολλὼς ἤ τοι

Ἀπολλινάριος, τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ παρόντος ἐν τῇ συνόδῳ καὶ συνευδοκοῦντος οἷς οἱ θεῖοι πατέρες ἐκεῖνοι θεοφιλῶς ὡκονόμησαν.

Κατὰ τὰ γραφόμενα παρὰ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἐν τῇ πρὸς Μιχαῆλον τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας ἐπιστολῇ περὶ τῶν ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων, ὁ πάπας Ῥώμης Βιγίλιος ἦν παρὼν μὲν τῇ πόλει ἀλλ' οὐ παρὼν τῇ συνόδῳ· ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν ἁγίων συνόδων λόγῳ τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Β' πρὸς Ἄνθιμον τὸν διάκονον ἀναφέρεται ὅτι τοῦ Βιγιλίου πάπα Ῥώμης τὸν τόπον ἐν τῇ συνόδῳ ἀπεπλήρου Ἀπολλινάριος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Ἐκ τούτων εἰκάζω ὅτι τῆς συνόδου λαβούσης τέλος μηνὶ μαΐῳ τοῦ ἔτους 553, ὅτε εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος ἐκκλησίαν μετέβαινεν, ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸν πάπαν Ῥώμης Βιγίλιον πατριάρχης Ἀπολλὼς κατὰ τὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπιστροφὴν προσωρμίσθη εἰς Πειραιᾶ καὶ ἀναβὰς εἰς Ἀθήνας διωργάνωσε τὴν ἐκεῖ ἐκκλησίαν, ἧς ὁ πάπας Ῥώμης ἐκέκτητο τὴν ἱερὰν ἐφορείαν.

Τὰ αὐτὰ ἐπανελήφθησαν καὶ παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Εὐλογίου. Οὗτος, πρώην ἡγούμενος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ μονῆς τῆς Θεομήτορος, ἐχειροτονήθη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐν Κωνσταντινουπόλει (579), ὅπου καὶ ἔμενεν ἐπί τινα χρόνον, πρὶν λάβῃ κατοχὴν τῆς ἕδρας αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἐν Βυζαντίῳ διατρίβων συνῆψε φιλίαν στενὴν μετὰ τοῦ ἐκεῖ παρὰ τῷ βασιλεῖ Τιβερίῳ Β' διαπεπιστευμένου παπικοῦ ἀποκρισιαρίου Γρηγορίου, ἤ τοι τοῦ ὑστερώτερα εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἕδραν τοῦ ἁγίου Πέτρου ἀναχθέντος Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου, μεθ' οὗ καὶ ἔπειτα ἀκόμη εἶχε τακτικὴν καὶ ἐμπιστευτικὴν περὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἀλληλογραφίαν.

Ἐπί τινι ἀφορμῇ ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Εὐλόγιος ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, περὶ τούτου στερούμεθα ἀκριβῶν πληροφοριῶν· τοῦτο μόνον γνωρίζομεν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐπὶ Ἰουστίνου Β' (565–578) καὶ ἐπὶ Τιβερίου Β' (578–582) αἱ Ἀθῆναι ἐγένοντο ὀνομασταὶ διὰ τὴν δεξίωσιν, ἣν εὗρεν ἐν αὐταῖς ὡς καὶ ἐν Κορίνθῳ ἡ αἵρεσις τῶν Τριθεϊτῶν (Ἰωάνν. Ἐφεσ. ἐκκλ. ἱστ.). Ἐκ τούτου εἰκάζω ὅτι ἐντολῇ τοῦ τότε πάπα Ῥώμης Πελαγίου Β', καὶ συστάσει τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει παπικοῦ ἀποκρισιαρίου Γρηγορίου, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Εὐλόγιος ἐν καιρῷ τῆς καθόδου αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον ἀνέβη καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας (580) ἵνα ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ὀρθόδοξον

πίστιν τὴν ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν Τριθεϊτῶν συμπαρασυρθεῖσαν καὶ ἀποπλανηθεῖσαν νεοσύστατον ἐκκλησίαν.

Τὴν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ Τιβερίου Β' κανονικῶς συσταθεῖσαν *μεγάλην ἐκκλησίαν Ἀθηνῶν* ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ἔτους 1836 ἀνεύρεσις παρὰ τὰ κράσπεδα τοῦ πρὸς μεσημβρίαν κρηπιδώματος τοῦ Παρθενῶνος χριστιανικοῦ κοιμητηρίου περιέχοντος «μνημεῖα διαφέροντα τῇ *ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ Ἀθηνῶν*» ὅπως ἀναγινώσκεται ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἐγκεχαραγμένη ἐπιγραφή. Ἐν τοῖς πρώτοις ἐγγὺς τοῦ ναοῦ μνήμασιν εὑρέθησαν χάλκινα νομίσματα τῶν βασιλέων Ἰουστινιανοῦ (527–565), καὶ Ἰουστίνου Β' (565–578), καί τινα χρυσᾶ Τιβερίου Β' τοῦ Θρακὸς (578–582).

Περὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἐν τῷ Παρθενῶνι ναοῦ, ὅτι δῆλα δὴ ἦν ἀφιερωμένος τῇ *Θεομήτορι*, ἔχομεν ἀσφαλεστάτας ἐνδείξεις ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ παρὰ λατίνοις καὶ βυζαντίνοις συγγραφεῦσι καὶ συναξαρισταῖς.

Μιχαὴλ Ἀκομινάτος ὁ Χωνιάτης, μητροπολίτης Ἀθηνῶν φθίνοντος ΙΒ' αἰῶνος (1180–1205), ἐκ τῆς θέσεώς του γνωρίζων κάλλιον ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας ἧς προίστατο, ἐν μονῳδίᾳ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικήταν ποιεῖται μνείαν «τοῦ ἁγιωτάτου» ναοῦ, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀφιέρωσαν *τῇ Θεομήτορι*».

Τὴν ἐσφαλμένην παράδοσιν περὶ μετατροπῆς τοῦ Παρθενῶνος εἰς ναὸν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ σοφίας πρῶτος ὁ γάλλος Ἰησουίτης Babin (1672) ἀνέφερε, καὶ ὁ ἄγγλος Leake ἐπανέλαβεν, ἀκρίτως δὲ ταύτην παραδέχονται οἱ εὔπιστοι τῶν νεωτέρων. Ἡ οὐδαμοῦ ἀπαντῶσα καὶ ὅμως ἀναγνωσθεῖσα δῆθεν ἐπιγραφὴ «χλ' μετὰ τὸ σωτήριον ἔτος ἐγκαινιάσθη ὁ ναὸς οὗτος τῆς ἁγίας Σοφίας» ἀποδείκνυται ἀγροῖκον καὶ ἀστόχαστον ἐπινόημα ἀρχαιοκαπήλου παραχαράκτου. Αἱ βυζαντιναὶ σημειώσεις καὶ ἐπιγραφαὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ φέρουσιν ἀείποτε χρονολογίαν κατὰ Ἰνδικτιῶνας· ἀπὸ δὲ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ συνόδου (691) καὶ ἐφεξῆς, παρὰ τὰς ἰνδικτιῶνας γίνεται μνεία καὶ τοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτους, οὐδέποτε δὲ τοῦ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, οὗ ἡ χρῆσις ἀπαντᾷ μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος.

Καὶ αὐτὴ ἡ παρὰ τῶν γάλλων φραγκισκανῶν πατέρων Βαρνάβα καὶ Σίμωνος (1672) ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς δυσμικῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ

ὁραθεῖσα, ὡς ἐλέγετο, ἐπιγραφὴ ΑΓΝΩΕΤΩΙ ΘΕΩΙ, ἐφάνη ὅτι ἦν καταννυκτικῶν ὀφθαλμῶν εὐσεβὴς ἀπάτη, ἀπήχημα τῆς ἀνωνύμου περιηγήσεως Ἀθηνῶν, καὶ τῶν ὑπὸ Συμεῶνος Καβάσιλα μυθιστορουμένων ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου.

Ὁ Παρθενὼν καθιερωθεὶς εἰς τὴν χριστιανικὴν λατρείαν ἐπέπρωτο ἵνα ὑποστῇ οὐσιώδεις μεταλλαγάς. Ἡ ἐξ ἀνατολῶν εἴσοδος τοῦ ἐθνικοῦ ἱεροῦ ἐκλείσθη καὶ ὁ πρόναος ὁρισθεὶς ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἅγιον βῆμα ὑψώθη κατὰ μίαν βαθμίδα ὑπὲρ τὸ παλαιὸν ἔδαφος, ἐπ' αὐτοῦ ἀνεπετάσθη λιθόδμητος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀψίς, ἐρειδομένη ἐπὶ τῶν δύω μεσαίων κιόνων τοῦ ἀρχαίου προνάου ἔξωθεν μὲν τρίπλευρος ἔσωθεν δὲ ἡμικύκλιος μετὰ κόγχης καὶ θυρίδος φωταγωγοῦ διζύγου καὶ δικτυωτῆς βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ· ταύτης τῆς ἐκ φεγγίτου λίθου ἀναφωτῖδος αἱ κυκλωτερεῖς ὀπαὶ ἄφηνον ἵνα διαγελᾷ δι' αὐτῶν ἡ ἡμέρα χρυσίζουσα καὶ ῥοδινή, ἐκχέουσα θεῖον καὶ μυστηριῶδες φῶς ἐπὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Ἡ εἰκὼν τῆς Παρθένου Θεομήτορος διὰ μουσειώματος χρυσοῦ καὶ χροιακοῦ καλλιτεχνικῶς ἐξειργασμένη ὑψοῦτο ἄνωθεν τοῦ ἱεροῦ ἔνδοθεν τῆς κόγχης. Κιβώριον ἐκ μαρμάρου πεντελησίου, στηριζόμενον ἐπὶ τεσσάρων κιονίσκων πορφυρίτου λίθου μετὰ κιονοκράνων μαρμαρίνων καὶ ἐπιχρύσων κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ ἐσκέπαζε τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ ἀπὸ τοῦ θολίσκου τοῦ κιβωρίου κρεμαμένη χρυσῆ περιστερὰ ἵπτατο πτερυγίζουσα ἐπὶ τὰ ἅγια τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἐν τῷ βάθει τῆς ἀψίδος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡμικυκλίου ἐξέδρας ὑψοῦτο ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος μαρμάρινος κάτωθεν τῆς φωτοβόλου θυρίδος. Ἐκατέρωθεν τῆς μεγάλης κόγχης τοῦ ἱεροῦ παρῳκοδομήθησαν ἄλλαι δύο μικρότεραι, ἡ τῆς προθέσεως πρὸς βορρᾶν διὰ τὴν τέλεσιν τῆς προσκομιδῆς τῶν τιμίων δώρων, καὶ ἡ τοῦ διακονικοῦ πρὸς μεσημβρίαν, ἐν ᾗ ἐνηρμόσθησαν σκευοφυλάκια πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων, καὶ πρὸς ἀπόθεσιν βίβλων λειτουργικῶν.

Ἄμβων μαρμάρινος προέβαλλεν ἐν τῷ ἀριστερῷ χορῷ τοῦ μεσονάου στηριζόμενος ἐπὶ χθαμαλῶν κιονίσκων· ἄντικρυ δὲ αὐτοῦ, ἐν τῷ δεξιῷ χορῷ, ἵστατο ἀρχαία καθέδρα μαρμάρινος καὶ αὐτή, ἀντὶ ἀγγώνων φέρουσα σφίγγας, καὶ ἐπὶ τῶν νώτων ἀνάγλυφον γυναικείαν μορφὴν πτερυγοφόρον, ἀναδυομένην ἐκ φυλλωμάτων ἀκάνθου.

Τὰ δρύφακτα καὶ τὰς ἱερὰς κιγκλίδας, τὰς χωριζούσας τὸ ἅγιον βῆμα ἀπὸ τῆς σολέας, ἐστήριζον κίονες διάμεσοι ἐξ ἰάσπιδος λίθου.

Οἱ κίονες τῆς ἐσωτερικῆς ὑπερῴου στοᾶς τοῦ ἀρχαίου σηκοῦ ἀπὸ δωρίων μετεποιήθησαν εἰς πολυτελεστέρους ῥυθμοῦ βυζαντιακοῦ, φέροντας κιονόκρανα ἐπίχρυσα πεποικιλμένα διὰ φυλλωμάτων ἀκάνθου καὶ φοίνικος μετ' ἀνθυλλίων καὶ σταυριδίων παντοειδῶν. Ἡ ὑπόστεγος αὐτὴ πάροδος γύρωθεν τοῦ σηκοῦ ἀνεσκευάσθη ἐπιτυχῶς μεταποιηθεῖσα εἰς κατηχούμενα καὶ γυναικεῖον, διατηροῦσα τὴν παλαιὰν ὀροφὴν ἐξ ἐβένου, κέδρου καὶ κυπαρίσσου, μετὰ τῶν φατνωμάτων τῶν πεποικιλμένων διὰ γλυφῶν καὶ γραφῶν χροιακῶν διαχρύσων.

Ὁ ἀρχαῖος ὀπισθόδομος μετεσχηματίσθη εἰς νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας· ἡ παλαιὰ αὐτοῦ καὶ εὐρεῖα εἴσοδος ἐτηρήθη ὡς *μεγάλη πύλη*, καί, παρὰ τὰς δύο ἐν τῷ μυχῷ μικροτέρας πύλας, δι' ὧν ἐκοινώνει ἄλλοτε ὁ ὀπισθόδομος μετὰ τοῦ σηκοῦ, ἠνοίχθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διαφράγματος ἡ ἀπὸ τοῦ νάρθηκος εἰς τὸ μεσόναον ἄγουσα *ὡραία πύλη*.

Ἐν τῷ χώρῳ τοῦ δυσμικοῦ προστύλου τοῦ ὀπισθοδόμου ἤ τοι τῆς προστάσεως, τῆς νῦν καλουμένης πρόθυρον ἢ ἔμβολος τοῦ ναοῦ, ἵστατο τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἡ κολυμβήθρα, ἥ τοι ὁ ἀρχαῖος ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ ἱστάμενος μαρμάρινος βωμός, ὃν κοιλάναντες οἱ χριστιανοὶ μετεποίησαν εἰς βαπτιστήριον, τηρήσαντες ὅμως τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἀνάγλυφα ποικίλματα ἐκ βουκράνων, ἐγκάρπων ἀνθοπλεγμάτων καὶ στεφάνων.

Τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν νάρθηκα ἐπὶ τὰ δεξιά, παρὰ τὴν μεγάλην πύλην, ὑπῆρχεν εἰκὼν τῆς Θεοτόκου βρεφοκρατούσης μεταξὺ δύο ἀγγέλων· πᾶσα δὲ ἡ ἐσωτερικὴ διακόμησις καὶ ἔνδυσις τῶν τοίχων τοῦ νάρθηκος συνίστατο ἐκ παντοίων μουσειωματικῆς ἢ χροιακῆς τέχνης γραφῶν καὶ εἰκονισμάτων. Μέχρι τοῦ νῦν σώζονται ἴχνη αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν τῆς μεγάλης πύλης ἐσωτερικῶν πλευρῶν τοῦ ἀρχαίου ὀπισθοδόμου εἰκὼν τῆς Θεομήτορος, στηθάρια ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν ἐντὸς δίσκων κυκλοτερῶν, σταυροποίκιλα ἀνθέμια καὶ ἄλλα ἑλληνοπρεποῦς διαγραφῆς καὶ βυζαντιακῆς τέχνης ἔργα.

Ὁ ναὸς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πλούσια ἱερὰ σκεύη ἐσώζοντο ὡς ἐὰν ἦσαν καινουργῆ μέχρι τέλους τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Ὁ τότε μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτος ὁ Χωνιάτης (1180–1205) ἐν τῷ λόγῳ ὃν εἶχεν ἐκφωνήσει ὅτε πρῶτον ταῖς Ἀθήναις ἐπέστη, ἔνθους ἀνέκραζε· «τοιόνδε τὸ τέμενος τοῦτο, περικαλλές, εὐφεγγές, ἀνάκτορον τῆς φω»τοδόχου Παρθένου καὶ φωτοδότιδος χάριεν, τὸ τοῦ λψάμαντος ἐξ

» αὐτῆς φωτὸς ἅγιον σκήνωμα ». Ἐν δὲ τῇ προσφωνήσει αὐτοῦ εἰς τὸν ἐκ Βυζαντίου μετὰ τῆς συζύγου του ἐν ἔτει 1202 εἰς προσκύνησιν κατελθόντα μέγαν δοῦκα τοῦ στόλου Μιχαὴλ τὸν Στρυφνόν, ἐπαινῶν τὸν ἐν τῷ Παρθενῶνι ναὸν προσεφώνει· « Ἐπόπτευσον φῶς ἱλαρόν, » φῶς ἄξυλον καὶ ἀνέλαιον (1)· ἐπόπτευσον ἐν σωματικῷ εἴδει πελειά- » δος χρυσῆς ἐνάργειαν Πνεύματος, ὅ περ, τῆς ἱερᾶς ὑπεραιωρούμενον » τραπέζης περιστρέφεται αὐτῷ στεφάνῳ χρυσῷ καὶ αὐτῷ προσκυνητῷ » σταυρῷ διὰ κυκλοφορικῆς ἀεικινήτου καὶ μικροῦ φευγούσης τὴν αἴ- » σθησιν πτήσεως ».

Ἡ τὸ πάλαι ἐν τῷ Παρθενῶνι τιμωμένη ἀρχηγέτις καὶ πολιοῦχος ἡ καλουμένη *Παρθένος*, ἔφερε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ὄνομα *Ἀθηναία* (2), ὡς ἁπαντᾷ ἐν πλείσταις ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἀλλαχοῦ εὑρεθείσαις ἀρχαϊκαῖς ἐπιγραφαῖς, ἔτι δὲ *Γοργώ* (3), ὡς μαρτυροῦσιν Εὐριπίδης, Παλαίφατος καὶ ἄλλοι, καὶ *θεὰ Κόρη ἐπήκοος* (4), ὅπως ἀναφέρεται ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ἀναθηματικαῖς.

Αἱ ἐπικλήσεις αὗται καθιερώθησαν ἔπειτα παρὰ τῶν χριστιανῶν Ἀθηναίων καὶ ὑπὲρ τῆς διαδεξαμένης τὸ κράτος ἐπὶ τῆς πόλεως καὶ ἐν τῷ ναῷ *Παναγίας Παρθένου*, ἥτις ἐκαλεῖτο *ἀειπάρθενος Κόρη* ἐν ταῖς παρακλήσεσι, ἐπεγράφετο δὲ ΜΡ ΘΥ Η ΑΘΗΝΑΙΑ ΓΟΡΓΟΕΠΗΚΟΟC ἐπὶ τῶν εἰκόνων, καὶ ΜΡ ΘV Η ΑΘΗΝΙΩΤΙCCΑ ἐπὶ τῶν μολυβδοβούλλων τῶν μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν τοῦ ΙΒ' αἰῶνος.

(1) Οὕτω διορθωτέον τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις « ἄξυλον καὶ ἀνήλιον ». — Ἐν τῷ εἰσβατηρίῳ λόγῳ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἀπαντᾷ ἡ φράσις « *φῶς ἄξυλον, ἄϋλον* », ἥτις, ὡς καὶ ἡ ἀνωτέρω « *ἄξυλον καὶ ἀνέλαιον* » ὑποσημαίνει τὸ ἐκ τῆς ἀναφωτίδος εἰσερχόμενον ἱλαρὸν καὶ χρυσορρόθινον φῶς, τὸ μὴ χρῄζον ἐλαίου μήτε θρυαλλίδος.

(2) *Τειακλεες δεκατεν ανεθεκεν* ΑΘΗΝΑΙΑ. ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα ἐν ἀκροπόλει, μηνὶ ἰανουαρίῳ, 1888. — *Γιερος τῆς* ΑΘΗΝΑΙΑΣ. ἐπὶ ἀγγείου ἀφιερωματικοῦ εὑρεθέντος μηνὶ μαρτίῳ, 1888. — *Γορος τεμενος* ΑΘΕΝΑΙΑΣ. ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα ἐν χωρίῳ Ἀσωμάτου τῆς νήσου Αἰγίνης, μηνὶ φεβρουαρίῳ, 1888.

(3) « ἐν ἔγχει *Γοργὼ* πάνοπλος ». Εὐρ. Ἑλέν. 1315.
« . . . . τελείας χρυσέας τε *Γοργόνος* »
« τρίαιναν ὀρθὴν στᾶσαν ἐν πόλεως βάθροις ». Εὐρ. Ἐρεχθ. α'. 51. 52.
« Καλοῦσι δὲ τὴν Ἀθηνᾶν Κυρηναῖοι *Γοργώ* ». Παλαίφ. περὶ ἀπίστων. 32.
« Teque *Tritonia* armipotens. *Gorgona* Pallas Minerva « cte — Pseudo-Ciceronis ad pop. et equit Roman

(4) « Θεᾷ *Κόρῃ ἐπηκόῳ*. ἀνικήτῳ, οὐρανίᾳ, εὐχαριστήριον ». Ἐπιγραφὴ ἀναθηματικὴ Τροφιμᾶ τινος, εὑρεθεῖσα ἐν Χίῳ.

Ἡ παρ' Ἀθηναίοις προσηγορία τῆς Θεοτόκου *Γοργοεπήκοος* ἦν ἀντιστοιχοῦσα τῇ βυζαντιακῇ προσωνυμίᾳ « *τῆς ὀξείας ἐπισκέψεως* » καὶ ἐσήμαινε τῆς Θεομήτορος τὴν ἄνωθεν σπεύδουσαν καὶ ταχεῖαν βοήθειαν (1).

Κατὰ Μιχαὴλ Ἀκομινάτον « ἐξ οὗ δῆτα ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος » ἐκ τῆς *ἀειπαρθένου Κόρης* ἀνέσχε . . . καὶ ἡ ἀκρόπολις αὐτὴ τῆς » τυραννίδος τῆς ψευδοπαρθένου Ἀθηνᾶς ἀπήλλακτο, οὐκέτι τὸ ἐπι- » βώμιον αὐτῆς πῦρ ἀκοίμητον τρέφεται· τῆς δὲ δι' αἰῶνος *Παρθένου* » καὶ *Μητρὸς τοῦ Θεοῦ* πυρσὸς ἀειφανής, ὡς ἀπ' οὐρανοῦ τῆς ἄκρας » αὐτῆς ἀνίσχει ». (Λόγος ὅτε πρῶτον ταῖς Ἀθήναις ἐπέβη).

Συγχρόνως μὲ τὸν Παρθενῶνα καθηγιάσθη καὶ τὸ Ἐρεχθεῖον, μεταποιηθὲν εἰς εὐκτήριον οἶκον. Ἡ ἐπὶ ἑνὸς τῶν τοίχων τοῦ ἱεροῦ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιγραφὴ « Θεοδόχε Δέσποινα, πιστῶν τὸ κέρας, σῶζε καὶ » φύλαττε τὸν σὸν ἱκέτην Διονύσιον Ἰωάννην ταπεινὸν καὶ ψάλτην » *καθολικῆς ἐκκλησίας* Ἀθηνῶν » παρέχει μαρτυρίαν ὅτι καὶ τοῦτο τὸ εὐκτήριον ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος ὅπως τοῦ Παρθενῶνος ἡ μεγάλη καὶ καθολικὴ ἐκκλησία, ἐν ᾗ ἔψαλλεν ὁ Διονύσιος.

Τὸ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς ἀκροπόλεως Ἀσκληπιεῖον τὸ ἐν ἄστει, μετεποιήθη εἰς εὐκτήριον ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, τῶν ἐν Ῥώμῃ μαρτυρησάντων· τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως κείμενον Θησεῖον ἐτιμήθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου. Ἡ μεταποίησις αὕτη κατὰ μὲν τὸν K. Hopf ἐγένετο ἐν ἔτει 534 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ· κατὰ δὲ τὸν E. Bréhier ἐν ἔτει 667 ἐπὶ Κώνσταντος Β'. Ἀγνοῶ ἐπὶ τίνι μαρτυρίᾳ ἐρείδονται οἱ δύο αὐτοὶ συγγραφεῖς ἵνα ὁρίσωσι τοιαύτην ἐποχὴν ἐγκαινίων· αἱ ἐπὶ τῶν κιόνων τῆς δυσμικῆς εἰσόδου ἐπιγραφαὶ μνημονεύουσι προσώπων φθίνοντος Θ' αἰῶνος.

Ὁ ἀρχαῖος τοῦ Θησείου ναὸς ὑπερκείμενος τῆς θέσεως ὅπου ἔπειτα ἱδρύθη τὸ γυμνάσιον τοῦ Πτολεμαίου, ἦτο ἄσυλον τοῖς φυγάσιν οἰκέταις καὶ πᾶσι τοῖς καταδυναστευομένοις καὶ ταπεινοῖς, καθ' ὅσον ὁ Θησεὺς ἐνομίζετο ἥρως βοηθητικός, καὶ φιλανθρώπως προσδεχόμενος τῶν ταπεινῶν τὰς δεήσεις, καὶ κολάζων τοὺς δυνατούς.

(1) « *Γοργὸς* εὐκίνητος, ταχύς· *γόργευσον*· τάχυνον, σπεῦσον ». Ἡσύχιος. — Σημείωσαι καὶ τὴν κοινὴν φράσιν· « *τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει* »· ἐπὶ σπευδούσης καὶ ταχείας βοηθείας ἡ χάρις ὀφείλεται, καὶ μετὰ χάριτος γίνεται.

Τὸν Θησέα στρατευόμενον ἐπὶ τοὺς πανταχοῦ πονηρούς, καὶ καθαίροντα γῆν τε καὶ θάλασσαν ἀπὸ λῃστῶν καὶ κακούργων, καὶ ἀπὸ θηρίων παντοδαπῶν, οὐδεὶς μεταξὺ τῶν ἡρώων τοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος ἠδύνατο νὰ διαδεχθῇ ἐπιτυχέστερον εἰ μὴ ὁ ἅγιος Γεώργιος ὁ στρατηλάτης, ὅστις κατὰ τὴν βυζαντιακὴν ἁγιογραφίαν εἰκονίζεται ἔφιππος καὶ κατάφρακτος ἐν ρωμαϊκῷ ὁπλισμῷ, ἀποκτείνων διὰ τῆς λόγχης λιμναῖον καὶ δαιμόνιον τέρας, πολυκέφαλον δράκοντα. Ἡ ὁμοιότης τῶν δύω ἡρώων, Θησέως καὶ Γεωργίου, γίνεται καταφανεστέρα ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν εἰκόνων, ἐφ' ὧν παριστάνεται θεωμένη ἐκ τοῦ πύργου τὴν ἄθλησιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου κτείνοντος τὸν δράκοντα καὶ θαυμάζουσα ἡ διάδημα ἐπὶ κεφαλῆς φέρουσα μυθικὴ βασιλὶς Ἀλεξάνδρα· ὅπως ἡ τὴν ἄθλησιν τοῦ Θησέως, καταβάλλοντος τὸν Μινώταυρον, θεωμένη καὶ θαυμάζουσα βασιλόπαις Ἀριάδνη.

Τοῦ ἐθνικοῦ ναοῦ μετασχηματισθέντος εἰς ἐκκλησίαν οἱ δύο διάμεσοι κίονες τῆς ἀπ' ἀνατολῶν εἰσόδου ἀφῃρέθησαν, ἀντ' αὐτῶν δὲ προσῳκοδομήθη ἀψὶς μετὰ κόγχης καὶ ἀναφωτίδος. Ὁ τὸν πρόναον ἀπὸ τοῦ σηκοῦ χωρίζων τοῖχος καθαιρεθεὶς κατέστησεν εὐρύτερα τὰ ἔνδον τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν σολέαν, ὁ δὲ παλαιὸς ὀπισθόδομος μετετράπη εἰς νάρθηκα, καὶ ἐν τῷ μεσοτοίχῳ τῷ χωρίζοντι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ σηκοῦ *ἠνοίχθη μεγάλη εἴσοδος, ἡ ὡραία πύλη.*

Ἐξ ἄλλων ἐν Ἀθήναις ἐθνικῶν ἱερῶν μεταποιηθέντων εἰς ἐκκλησίας χριστιανικὰς ἄξιον μνείας εἶνε ἐν πρώτοις τὸ ὑπὲρ τὴν κρήνην Καλλιρρόην ἱδρυμένον ἐκ μαρμάρου ἱερὸν τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, περὶ οὗ τὸ βιενναῖον χειρόγραφον ἀναφέρει, ὅτι εἶχε μεταποιηθῇ εἰς ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν· τοῦτο εἶνε ἡ ἐπὶ Φραγκοκρατίας *Παναγία εἰς τὴν Πέτραν* καλουμένη ἐκκλησία, διὰ τῆς ἐπικλήσεως αὐτῆς ὑπενθυμίζουσα τὴν Δήμητρα καθημένην ἐπὶ τῆς *ἀγελάστου πέτρας*, παρὰ τὴν κρήνην ἐν Ἐλευσῖνι, ὅτε περιῴδευε τὴν γῆν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἁρπαγείσης Κόρης. Ὃ μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων ἀλώβητος μένων ναὸς κατεσκάφη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1771.

Κατὰ δεύτερον λόγον ἄξιον μνείας εἶνε τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Ἰλισσοῦ ὄχθης, ἐν Ἄγραις, χωρίῳ τοῦ δήμου Ἀγρυλῆς, ὑπὲρ τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον ἐπὶ λόφου ἱδρυμένον μαρμάρινον τῆς Ἀρτέμιδος Ἀγροτέρας ἱερὸν ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, τὸ μεταποιηθὲν εἰς ἐκκλησίαν

τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐσταυρωμένου Πέτρου· ταύτης τὰ ἐρείπια ἐσώζοντο μέχρι φθίνοντος ΙΖ' αἰῶνος. Ἐπὶ μιᾶς τῶν ἐσωτερικῶν πλευρῶν τῆς ἐκκλησίας ἔβλεπέ τις (1678-1682) τοιχογραφίαν παριστάνουσαν τὸ ἐν Ῥώμῃ μαρτύριον τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ἢ τοι τὴν σταύρωσιν αὐτοῦ, τοῦ δὲ διὰ ψηφίδων ἐστρωμένου ἐδάφους τῆς ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐλῆς σώζονται καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων λείψανά τινα ἀμυδρά, ἐν οἷς ἀνθέμια καὶ ἀμπελοκλάδια, μαίανδροι καὶ ἄλλα σταυροειδῆ βυζαντιακὰ κοσμήματα.

Τοῦ ἐν τῷ Παρθενῶνι ναοῦ τῆς Θεομήτορος, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ εἰς *καθολικὴν ἐκκλησίαν* τῆς ἐπισκοπῆς Ἀθηνῶν, πρώτη ἐπίσημος καὶ φημισθεῖσα ἐπίσκεψις ἐγένετο ὅτε Κώνστας Β' (641-668) ἀναχωρήσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἵνα μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν πρὸς περιστολὴν τῆς παρεκτρεπομένης παπικῆς ἀρχῆς, καὶ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἢ τοι μεσημβρινῆς Ἰταλίας ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Λογγοβαρδῶν, διῆλθε τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 662 ἐν Ἀθήναις, ὅπου ἐπεθεώρησε τὸν ἐκεῖ ἀθροισθέντα στρατὸν καὶ τὸν ἐν Πειραιεῖ ναυλοχοῦντα στόλον. Πρὶν ἐκπλεύσῃ διὰ τὴν Ἰταλίαν ὁ βασιλεὺς ἀνέβη τὴν Ἀκρόπολιν ἵνα προσευχηθῇ ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεομήτορος τὴν νενομισμένην εὐχήν, ὅπως ἔπραξεν ἔπειτα καὶ ἐν Ῥώμῃ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, πρὶν μεταβῇ διὰ Νεαπόλεως εἰς Συρακούσας, ὅπου ἐδολοφονήθη ὑστερώτερα (668) ὑπό τινος τῶν ὑπηρετούντων αὐτῷ.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν αἱ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἐκκλησίαι ἐτέλουν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν τοῦ πάπα Ῥώμης κηδεμονίαν, ἀναφέρεται ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Ἰωάννης, ὀρθόδοξος εἰς τὸ ἄκρον καὶ φιλοσοφίᾳ ἀμφοτέρωθεν κεκοσμημένος, παρὼν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕκτῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ (680), τῇ συγκροτηθείσῃ ἐπὶ Κωνσταντίνου Δ' τοῦ Πωγωνάτου, υἱοῦ τοῦ ἐν Σικελίᾳ φθαρέντος Κώνσταντος Β', ὅτε παρεγένοντο καὶ ἄλλοι τῆς Δύσεως ἐπίσκοποι, ἀποσταλέντες ἐκ προσώπου τοῦ πάπα Ἀγάθωνος, οἰκείου αὐτῶν πατριάρχου, συνεπιφερόμενοι καὶ πεπραγμένα τῆς ἐν Ῥώμῃ συνόδου αὐτῶν. Τὰ πρακτικὰ τῆς ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου συνυπέγραψεν ὁ ἱεράρχης αὐτολεξεί· «Ἰωάννης ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ λεγάτος τοῦ ἀποστο»λικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης»· ἤ, ὡς φαίνεται ἐν ἀρχαίῳ ἀντιγράφῳ τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τῶν πρακτικῶν μετὰ λατινικῆς

μεταφράσεως· «Ἰωάννης ἐλέει Θεοῦ ἐπίσκοπος Ἀθηναῖος καὶ λεγά»τος τῆς ἁγίας συνόδου τοῦ ἀποστολικοῦ θεσίου τῆς πρεσβυτέρας »Ῥώμης ὁρίσας ὑπέγραψα». Ἡ λατινικὴ φράσις ἔχει: Legatus sancti concilii apostolicæ sedis priscæ Romæ.

Περὶ ἄλλου ἐπισκόπου ἀναγινώσκεται ἐν μιᾷ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐγκεχαραγμένων ἐπὶ τῶν κιόνων τοῦ δυτικοῦ περιστυλίου τοῦ Παρθενῶνος· «+ μηνὸς ὀκτωβρίου ἰ̈ε, ἡμέρᾳ ᾱ, ἰνδικτιῶνος ζ', ἐτελειώθη Ἀνδρέας, ὁ ἅγιος ἡμῶν ἐπίσκοπος ,ϛσϐ'», ἤ τοι ἀπὸ κτίστεως κόσμου 6202, καὶ καθ' ἡμᾶς 694 ἀπὸ Σωτῆρος. Ἄλλοι ἐπίσκοποι, ἀρχομένου Η' αἰῶνος, ἀναφέρονται ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς· Θεοχάριστος († 702), Μαρῖνος († 704) καὶ ἕτερος Ἰωάννης († 714), οὗ σώζεται μολυβδόβουλλον φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ἔμπροσθεν μὲν ΘΕΟΤΟΚΕ ΒΟΗΘΕΙ ὄπισθεν δὲ ΙΩΑΝΝΗ ΕΠΙCΚΟΠΩ ΑΘΗΝΩΝ.

Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν νέαι κυβερνητικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ μεταβολαὶ ἤρξαντο γινόμεναι καθ' ἅπαν τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Ἰσαύρων, ἡς βασιλεῖς καὶ ὑπήκοοι διέσωζον ἔτι τὸ γεραρὸν ὄνομα τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπέβαλλον πᾶν ὅ τι ῥωμαϊκόν, διαλεγόμενοι ἑλληνιστὶ καὶ βιοῦντες κατὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἀνατολικά.

Λέων Γ' Ἴσαυρος (717–741) καταλαβὼν τὴν βασιλείαν ἤρξατο τοῦ ἔργου τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς μεταρρυθμίσεως διὰ τῆς δημοσιεύσεως τύπου ἐπικυρωθέντος παρὰ τῆς συγκλήτου, περὶ καταλύσεως τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων καὶ περιστολῆς τῶν μοναστικῶν ἱδρυμάτων, ἔτι δὲ περὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ ἀστυκοῦ δικαίου.

Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ὁ πάπας Γρηγόριος Β' (715–731) δὲν ὤκνησεν ἵνα ὑποκινήσῃ ταραχὰς κατὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλικῆς ἀρχῆς, οὐχὶ μόνον ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὑπαγομένῃ τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ἐποπτείᾳ. Οἱ τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι καὶ οἱ ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων παροτρυνόμενοι παρὰ τοῦ πάπα εἰς ἀντίστασιν κατὰ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς καὶ κατὰ τοῦ τύπου τῆς μεταρρυθμίσεως, ἐπεχείρησαν θαλάσσιον στρατείαν ἵνα καθαιρέσωσι τοῦ θρόνου τὸν βασιλέα Λέοντα Γ', καὶ στέφοντες ἀντ' αὐτοῦ Κοσμᾶν τινα αὐτοῖς συνεπόμενον νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων καὶ τὴν παλινόρθωσιν τοῦ παλαιοῦ πολιτεύματος.

Ἡ παρ' αὐτῶν ὑπὸ τοὺς τουρμάρχας Στέφανον καὶ Ἀγαλλιανὸν ἀπὸ θαλάσσης προσβολὴ τοῦ Βυζαντίου, μηνὶ ἀπριλίῳ 727, ἔληξεν οἰκτρῶς. Ὁ στόλος ἐκάη ὑπὸ τοῦ ἐκχεομένου ὑγροῦ πυρὸς ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων τῆς παραλίας, ἐκ δὲ τοῦ ἀποβατικοῦ στρατοῦ τῶν ἐπαναστατῶν μέρος ἐπνίγη μετὰ τοῦ Ἀγαλλιανοῦ ῥιφθέντες εἰς τὴν θάλασσαν ἵνα σωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ῥαγδαίου πυρός, μέρος δὲ ζωγρηθὲν καὶ ἀφοπλισθὲν ἀφέθησαν ἐλεύθεροι ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας. Μόνοι οἱ ἄγοντες αὐτούς, Στέφανος καὶ Κοσμᾶς, ἀπετμήθησαν τὴν κεφαλὴν διαταγῇ τοῦ βασιλέως.

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος 728 Λέων Γ' ἐξέδωκε νέον θέσπισμα πολλῷ αὐστηρότερον τοῦ προτέρου ἀπαγορεῦον ὁλοσχερῶς ἐπὶ ποινῇ τὴν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἀλλαχοῦ ἀνάρτησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἐπὶ τούτῳ ὁ πάπας Γρηγόριος Β' ἀφώρισε τοὺς ἐκτελεστὰς τῶν βασιλικῶν διατάξεων, τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ὁ τοῦτον διαδεξάμενος Γρηγόριος Γ' (731–740), συγκαλέσας, ἐν ἔτει 732, τοπικὴν ἐν Ῥώμῃ σύνοδον, ἥτις ἀπεφήνατο πάντα τὸν μὴ προσκυνοῦντα τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας.

Εἰς ταῦτα ὁ αὐτοκράτωρ ἀπήντησεν ἀποσπάσας ἀπὸ τῆς πνευματικῆς τοῦ πάπα ἐξουσίας (733) τὰς ἐκκλησίας τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας, τῆς Σικελίας, τῆς Κρήτης, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἰλλυρίας, καὶ ὑπαγαγὼν αὐτὰς τῇ ἐκκλησιαστικῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπετάγησαν μὲν τῷ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιβληθέντι χωρισμῷ ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἀναδειχθείσης τῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν *αὐτοκεφάλου ἐπισκοπῆς* ἐν ἀμέσῳ κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικοῦ θρόνου· ἀλλ' αἱ ἅγιαι εἰκόνες, οὐδέποτε ἀφαιρεθεῖσαι ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Θεομήτορος τοῦ Παρθενῶνος, ἐξηκολούθουν λατρευόμεναι ὡς καὶ πρότερον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τοῖς ἱεροῖς οἴκοις καὶ ἰδιωτικοῖς εὐκτηρίοις.

Ἡ ἐξ ἐπιφανοῦς τῶν Ἀθηνῶν οἴκου καὶ θαυμασία τὴν καλλονὴν καὶ τὸ πνεῦμα βασιλὶς Εἰρήνη (775–802), ἡ ἐκ τῶν προτέρων ἤδη στεφθεῖσα αὐγούστα (769) παρὰ Κωνσταντίνου Ε', τοῦ ἐκλέξαντος αὐτὴν σύζυγον τῷ υἱῷ καὶ διαδόχῳ, ἐν ὅσῳ μὲν ἔζη ὁ πενθερὸς ἐφαι-

νετο προθύμως ἀποδεχομένη τὰς περὶ καθαιρέσεως τῶν εἰκόνων διατάξεις· ἀλλὰ μετὰ θάνατον αὐτοῦ, ἀναβάντος εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἐπιεικοῦς συζύγου Λέοντος Δ', ἡ αὐγούστα Εἰρήνη εἰσήγαγε καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βασίλεια τὰς ἁγίας εἰκόνας, προσκυνοῦσα αὐτὰς ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ μὴ ἀπαρνουμένη τὴν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῆς εἰκονολατρείαν.

Μετὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ βασιλέως (780) ἀναλαβοῦσα τὰς ἡνίας τοῦ κράτους ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ Κωνσταντίνου Ϛ', πρῶτον ἐφρόντισεν ἵνα ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν πατριαρχικὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τὸν ἀφωσιωμένον αὐτῇ ἰδιαίτερον γραμματέα Ταράσιον (784), ἄνδρα διαπρέποντα ἐπὶ παιδείᾳ καὶ χρηστότητι· ἔπειτα τὸ ἀκόλουθον ἔτος (785) διαπρεσβευσαμένη ἐπίσκοπον σικελὸν πρὸς τὸν Ῥώμης ἄκρον ἀρχιερέα πάπαν Ἀδριανόν, συνεκάλεσε σύνοδον οἰκουμενικὴν ἵνα κυρώσῃ τὴν παρ' αὐτῆς ἀποφασισθεῖσαν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων. Πράγματι τὴν 17 αὐγούστου 786 ἐγένετο ἔναρξις τῆς ἑβδόμης οἰκουμενικῆς συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καταστασιασθεῖσα ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων διελύθη θορυβωδῶς, ἵνα συγκαλεσθῇ ἐκ νέου τὸ ἑπόμενον ἔαρ τοῦ ἔτους 787 ἐν Νικαίᾳ. Ἐνταῦθα ἡ σύνοδος ὥρισε «τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐν ταῖς ἁγίαις »τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, καὶ τὴν ἀνάθεσιν αὐτῶν ἱεροῖς σκεύεσι καὶ »ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς, καὶ ταύταις τι»μητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν».

Ἡ βασιλὶς Εἰρήνη δὲν ἠρκέσθη εἰς μόνην τῶν εἰκόνων τὴν ἀναστήλωσιν, ἀλλ' ἐπανώρθωσε τὰ πρὶν καταλυθέντα μοναστήρια καὶ ἀνήγειρε νέας μονὰς ἀνδρῶας καὶ γυναικείας, οἵαν τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφροσύνης, ὅπου ἔπειτα ἐτάφησαν ὁ υἱὸς Κωνσταντῖνος Ϛ' μετὰ τῆς διαζευχθείσης συζύγου Μαρίας καὶ δύω θυγατέρων· καὶ τὴν ἄλλην μονὴν δι' ἧς ἐκάλλυνε τὴν νῆσον Πρίγκιπον, ἐν ᾗ καὶ ἐτάφη ἀποβιώσασα ἐξόριστος ἐν Λέσβῳ.

Τῇ αὐγούστῃ Εἰρήνῃ τῇ Ἀθηναίᾳ ἀποδίδοται ἡ κτίσις καὶ ἄλλων ἔν τε Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ἀθήναις ἐκκλησιῶν, περὶ ὧν δὲν ὑπάρχουσι ῥηταὶ μαρτυρίαι· ἐξ ἅπαντος ὅμως οἰκεῖα αὐτῆς κτίσματα εἶνε τὸ ἐν Ἀθήναις περικαλλέστατον καὶ γλαφυρὸν ἐκ μαρμάρου πεντελησίου εὐκτήριον τῆς *Παναγίας Γοργοεπηκόου*, καὶ ἡ ἐν Ἐξωκιονίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁμώνυμος βασιλικὴ μονὴ περὶ ἧς ἐν ταῖς πατριαρχικαῖς παρασημειώσεσι πολλάκις γίνεται λόγος. Ἡ λατρεία

τῆς Θεομήτορος Γοργοεπηκόου ἦν κατ' ἐξοχὴν Ἀθηναϊκή. Γοργοεπήκοος ἐκαλεῖτο ἀποκλειστικῶς ἡ Παρθένος Θεομήτωρ ἡ Ἀθηναία ἤ τοι Ἀθηνιώτισσα τοῦ Παρθενῶνος ὅπως τὸ πάλαι παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς ἡ Παρθένος Ἀθηναία *Γοργὼ* καὶ *Κόρη* ἐπήκοος. Μόνη Ἀθηναία βασιλίς, ὡς ἡ αὐγούστα Εἰρήνη, ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Βυζάντιον τὴν λατρείαν τῆς Ἀθηναίας Θεομήτορος, καὶ νὰ κτίσῃ ἐκκλησίαν καὶ μονὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν *Γοργοεπηκόου*.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ ἐντὸς τῶν Θεοδοσιακῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως συμπεριληφθεῖσα συνοικία τῶν Ἐξωκιονιτῶν ἦν κατ' ἀρχὰς ἐκτὸς τῶν χερσαίων τειχῶν, δι' ὃ καὶ ἐκαλεῖτο Ἐξωκιόνιον, ὅπου τὸ πάλαι μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατῴκουν καὶ ἐκκλησιάζοντο οἱ Ἀρειανοί. Ἐν τῇ συνοικίᾳ αὐτῇ ἐστήθη ἐπὶ βραχείας στήλης ὁ ἀνδριὰς Κωνσταντίνου Ϛ', τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς βασιλίδος Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας ἐπιτροπευομένου υἱοῦ, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτῶν ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων (787). Καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα ἐφθάρη ἐν καιρῷ ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204), ὁ δὲ κίων ἐσώζετο μέχρι τῶν χρόνων Σολιμὰν Β' Μεγαλοπρεποῦς (1520 - 1566), ὅτε μετεκομίσθη εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ κτιζόμενον τέμενος.

Ἡ στήλη Κωνσταντίνου Ϛ' ἵστατο ἀντιμέτωπος τῆς βασιλικῆς γυναικείας μονῆς τῆς Γοργοεπηκόου, ἐξ οὗ εἰκάζω, ὅτι καὶ ἡ μονὴ ἵδρυμα καὶ κτίσμα τῆς Αὐγούστας Εἰρήνης ἦτο σύγχρονος τῆς ἐγέρσεως τοῦ ἀνδριάντος, ὅπως καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις κομψὸν καὶ χάριεν τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου εὐκτήριον, ὃ βεβαίως ἀνήγειρεν ἐκεῖ χάριν τῶν εἰς ἀξίωμα πατρικίων τιμηθέντων συγγενῶν.

«Ἐντὸς τῆς περιωνύμου καὶ πανυπερλάμπρου σεβασμίας βασιλικῆς »μονῆς τῆς ἐπ' ὀνόματι τιμωμένης τῆς ὑπεραμώμου *Θεομήτορος Γορ*γοεπηκόου», προκαθημένου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου, ὡρίσθησαν μηνὶ ἰουλίῳ ,σφνη' (6558) ἤ τοι ἐν ἔτει 1050 τὰ περὶ μεταθέσεως ἐπισκόπων.

«Ἐν τῇ τῆς *Γοργοεπηκόου σεβασμίᾳ μονῇ*» συνῆλθε μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωάννης Δ' Καλέκας μηνὶ νοεμβρίῳ 1340, κατ' αἴτησιν τοῦ μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν,

ἐκεῖ ξενιζομένου καὶ ἀσθενοῦντος, πρὸς ἐκδίκασιν τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μητροπολίτου Λακεδαίμονος διαφορᾶς περὶ ἐπισκοπῆς Ἀμυκλῶν. «*Γοργοεπηκόου τῆς μονῆς*», ἐν Βυζαντίῳ μνείαν ποιεῖται καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Ε' Καντακουζηνὸς (1342–1355) ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ συνταχθείσῃ ἱστορίᾳ, καὶ μαρτυρικὸν ἔγγραφον, συνταχθὲν τὴν 10 μαΐου 1363, περὶ τινων ἁγίων λειψάνων ἃ εἶχεν ἀγοράσει ὁ μάγιστρος Πέτρος ὁ Πεστογάλης, ἀρχίατρος τοῦ ῥηγὸς τῆς Κύπρου Οὐγὼ Δ' de Lusignan. Ἐν τῷ μαρτυρικῷ τούτῳ προσυπογράφονται «ὁ »ἐκκλησιάρχης τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς *Γοργοεπηκόου* Ἰωσὴφ ἱερο»μόναχος», καὶ ὁ οἰκονόμος τῆς αὐτῆς μονῆς ἕτερος Ἰωσήφ.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐσώζετο ἔτι ἐν Ἐξωκιονίῳ ἤ τοι Ἐξ Μαρμάροις, ὅπως τότε ἐκαλεῖτο ἡ συνοικία, ἂν ὄχι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ μονή, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐντὸς αὐτῆς ἐκκλησία, ἧς μνείαν ποιεῖται σιγίλλιον συνοδικὸν τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β' ἀπὸ τοῦ ἔτους 1691. Αὐτὴ εἶναι ἡ μέχρι τοῦ νῦν ὁρωμένη παρὰ τὰ Ἐξ Μάρμαρα τῆς Θεομήτορος Γοργοεπηκόου ἐκκλησία, ἡ ἔχουσα καὶ παρεκκλήσιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Ἀσωμάτων δυνάμεων, καὶ ἁγίασμα τῆς *Παναγίας τῆς Σωτείρας*.

Ἐν τῷ βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι καθ' ὃ οἱ ἡμέτεροι βασιλεῖς καὶ οἱ ὀρθόδοξοι οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι φεύγοντες τὴν λῃστρικὴν τῶν Φράγκων καὶ Ἰταλῶν ἐπιδρομὴν ἐγκατεστάθησαν προσωρινῶς ἐν Νικαίᾳ (1206–1261), ὁ εὐσεβὴς καὶ ἅγιος βασιλεὺς Ἰωάννης Γ' Βατάτζης (1222–1255) ἱδρύσατο ἐν Νυμφαίῳ τῆς Ἰωνίας, οὐχὶ μακρὰν τῆς ἐπὶ τῷ Ἕρμῳ Μαγνησίας, ἑτέραν μονὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος Γοργοεπηκόου, ἐν ᾗ καὶ ἐτάφη. Ταύτης «τῆς περιωνύ»μου καὶ πανυπερλάμπρου σεβασμίας βασιλικῆς μονῆς, τῆς ἐπ' ὀνό»ματι τιμωμένης τῆς πανυπεράγνου Θεομήτορος τῆς Γοργοεπηκόου, »τῶν Σωσάνδρων δὲ ἐπικαλουμένης» ποιεῖται μνείαν σημείωμα τοῦ ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μανουὴλ Β' (1252), ὅστις βασιλεύοντος Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη προὐκάθητο συνεδριάζων ἐν τῇ εἰρημένῃ μονῇ.

Ἡ βασιλὶς Εἰρήνη ἐξηκολούθει πάντοτε σχέσεις στενὰς μετὰ τῆς ἐν Ἀθήναις οἰκογενείας αὐτῆς, καὶ προετίμα τοὺς Ἕλληνας μᾶλλον τῶν λοιπῶν τοῦ κράτους ὑπηκόων. Κύριον αὐτῆς μέλημα ἦν ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ἀπέναντι τῆς

αὐθάδους ὑπεροψίας τῶν ἐν τῇ ἀνοικτῇ χώρᾳ ἀποκατασταθεισῶν σλαυϊκῶν φυλῶν. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς Θεοφάνην καὶ Κεδρηνόν, ἐν ἔτει 783, ἔπεμψε τὸν πατρίκιον Σταυράκιον μετ' ἀξιολόγου στρατοῦ ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ· οὗτος κατελθὼν ἐπὶ Θεσσαλονίκην, Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον ἐποίησεν ὑποχειρίους τοὺς συνεχῶς ἐπανισταμένους Σλαυηνούς, λάφυρα ἀγαγὼν πολλὰ καὶ αἰχμαλώτους, οὓς συγκατέλεξεν ἔπειτα τῷ ἰδίῳ στρατῷ.

Ὅτε πάλιν, ἐν ἔτει 797, κατὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ υἱοῦ, ἀνεκαλύφθη συνωμοσία σκοπὸν ἔχουσα ἵνα φέρῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἕνα τῶν πρὸς πατρὸς θείων τοῦ καθαιρεθέντος παιδός, ἡ αὐγούστα Εἰρήνη μοναρχοῦσα συνέλαβε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ θανόντος συζύγου, καὶ ἔπεμψεν ὑπερορίους εἰς Ἀθήνας, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐκεῖ συγγενῶν αὐτῆς, μέγα ἐχόντων ἐνδιαφέρον ἵνα ἐμμένωσι πιστοὶ τῇ συγγενεῖ βασιλίσσῃ κατὰ τῆς ἀντιπάλου μερίδος, τῆς ὑποστηριζούσης τὰ δικαιώματα τοῦ οἴκου τῶν Ἰσαύρων.

Μαθοῦσα ὑστερώτερα παρὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ὅτι τινὲς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐνήργουν παρὰ τῷ ἄρχοντι τῶν Σλαυηνῶν τῆς Βελζητίας, ἤτοι Βελεστίνης τῆς Θεσσαλίας, Ἀκαμήρῳ, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀνδραδέλφων προέλαβεν ἀποστείλασα τὸν ἀνεψιὸν αὐτῆς σπαθάριον Θεοφύλακτον εἰς Μήνας ἵνα φέρῃ τῷ πατρί, πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Σαρανταπήχῳ τῆς βασιλίδος τὰς διαταγάς. Οὕτω πρὶν ἔτι ἐκραγῇ ἡ στάσις τῶν συνωμοτῶν, συνελήφθησαν οἱ ὕποπτοι, μηνὶ μαρτίῳ 799, καὶ ἐτυφλώθησαν· ἐπὶ τέλους, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Κεδρηνός, οἱ μὲν ἐθανατώθησαν παρὰ τοῦ ὄχλου, οἱ δὲ ἀπήχθησαν εἰς Πάνορμον ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἄκρᾳ τῆς Θρᾳκικῆς Χερσονήσου, ὅπου ἠδύναντο ἵνα φρουρῶνται ἀσφαλῶς.

Ὁ τὴν βασιλίδα Εἰρήνην τὴν Ἀθηναίαν καθελὼν πατρίκιος καὶ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, παρανόμως τοῦ θρόνου ἐπιβὰς Νικηφόρος Α' (802–811) οὐχ ἧττον ἐξετίμησε τὰς Ἀθήνας, ὅτε θελήσας νὰ δώσῃ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Σταυρακίῳ γυναῖκα, διέζευξε τοῦ αὐτῆ μεμνηστευμένου ἀνδρὸς τὴν Ἀθηναίαν Θεοφανώ, ἀνεψιὰν τῆς αὐγούστας Εἰρήνης καὶ συνέζευξεν αὐτὴν (807) τῷ συμβασιλεύοντι διαδόχῳ.

Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς αὐτοκρατείρας Εἰρήνης καὶ ἐφεξῆς ἐπετράπησαν ταῖς Ἀθήναις μεγάλαι προνομίαι καὶ τις αὐτοδιοίκησις, εἰ καὶ οὐχὶ πλήρης ὡς ἐπὶ Ῥωμαίων αὐτονομία. Εἰς τοὺς πραίτωρας τῆς

Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου ἀπηγορεύετο ἡ εἰς Ἀθήνας πάροδος, οὐδὲ ἀνήρχοντο εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἰ μὴ ἐπὶ προφάσει προσκυνήσεως τῆς Θεομήτορος, ἢ κατ' αἴτησιν αὐτῶν τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἐπανόρθωσιν ἀδικημάτων ἐκ μέρους τῶν ἐγχωρίων ἀρχόντων. Ἄλλως τε οὐδεμίαν εἶχον οἱ πραίτωρες ἐπὶ τοῦ ὁρίου τοῦ Ἀθηνῶν πρακτορικὴν ἐνέργειαν ἢ κυβερνητικὴν ἐξουσίαν· ταῦτα ἐνηργοῦντο παρ' ἐντοπίων. Ὁ συγγενὴς τῆς βασιλίδος Εἰρήνης, ἀθηναῖος πατρίκιος Κωνσταντῖνος ὁ Σαραντάπηχος προίστατο τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως φθίνοντος Η' αἰῶνος· σώζεται δὲ μολυβδόβουλλον Στεφάνου *διοικητοῦ* Ἀθηνῶν *ἤ τοι ἐπιμελητοῦ καὶ εἰσπράκτορος δημοσίων τελῶν, μεσοῦντος* Θ' αἰῶνος. Ἐπὶ μολυβδίνων σφραγίδων τοῦ Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνος ἀναγινώσκονται τὰ ὀνόματα Χριστοφόρου *διοικητοῦ*, ἔτι δὲ καὶ *βεστάρχου* τινὸς καὶ *προηγητοῦ* Ἀντιπάτρου, ὡς καὶ ἄλλου *ἄρχοντος* Ἀθηνῶν Ἀναργύρου (G. Schlumberger, Sigillographie de l'empire Byzantin. p. 170). Φθίνοντος ΙΒ' αἰῶνος, *ἀπαντᾷ πρύκτωρ* Ἀθηνῶν Γεώργιος ὁ Τεσσαρακοντάπηχος ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον κολούμενος, ἐκ τοῦ παλαιοῦ γένους τῶν Σαρανταπήχων ἐκείνων τῆς βασιλίδος Εἰρήνης συγγενῶν.

Οὐχὶ ἁπλῶς αὐτοδιοίκησιν ἀλλὰ καί τινα αὐτοδικίαν ἐχαίροντο αἱ Ἀθῆναι, ὡς ἀπεδείχθη, ἐν ἔτει 915, ὅτε οἱ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς πέριξ Ἑλλάδος οἰκήτορες συνεχῶς ἐπηρεαζόμενοι παρὰ τοῦ ἐν ὑπηρεσίᾳ τῶν βασιλέων Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογεννήτου τελοῦντος, σαρακηνοῦ τῷ γένει καὶ τῇ γνώμῃ, πρωτοσπαθαρίου Χασέ, υἱοῦ τοῦ Ἰούβα, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσέλγειαν καὶ ἀκολασίαν μὴ ὑποφέροντες, ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καταφυγόντος εἰς τὸν ἐν τῷ Παρθενῶνι ναὸν τῆς Θεομήτορος, καὶ λιθοβολοῦντες ἐθανάτωσαν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ.

Τῶν Ἀθηναίων τιμωρησάντων αὐτοδίκως τὸν ἀσωτεύοντα ἑταῖρον τοῦ βασιλέως, οὔτε τῆς Ἑλλάδος ὁ πραίτωρ, οὔτε ὁ ἐν Βυζαντίῳ μέγας κριτὴς παρενέβησαν, οὔτε διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῶν πραχθέντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ ἐπισκοπὴ Ἀθηνῶν, τιμηθεῖσα εἰς ἀρχιεπισκοπὴν καὶ μητρόπολιν, μέχρι τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Φράγκων.

Τῇ ἑβδόμῃ ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικῆς συνόδου (787), ἐπὶ τῆς βασιλείας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας μετέσχεν ὁ πάπας Ἀδριανὸς Α' διὰ λογάτων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἐνισχύσεως τῶν κυριαρχικῶν ἀξιώσεων τῆς ἐν Ῥώμῃ ἀποστολικῆς ἕδρας ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν· ἀλλ' ἡ ἐπίτιμος προεδρεία καὶ παραδοχὴ τῶν ὅρων τῆς συνόδου παρὰ τῶν τοῦ πάπα ἀποκρισιαρίων, εἰς οὐδὲν ὠφέλησε τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως περὶ ἀποδόσεως τῶν κτημάτων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν δικαιοδοσίας.

Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ὅτε ὁ πάπας Νικόλαος Α' προσεκλήθη, ἐν ἔτει 861, παρὰ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ Γ' ἵνα λάβῃ μέρος εἰς οἰκουμενικὴν σύνοδον μέλλουσαν νὰ συγκροτηθῇ πρὸς κύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ἀμφισβητουμένης παρὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ προκατόχου Ἰγνατίου. Ὁ πάπας Νικόλαος Α' ὠφελήθη τῆς περιστάσεως καὶ ἀπέστειλε δύο ἀποκρισιαρίους, τοὺς ἐπισκόπους Ζαχαρίαν καὶ Ῥοδοάλδον. Οὗτοι παρηγγέλθησαν νὰ προεδρεύσωσι τῆς συνόδου καὶ νὰ ἐξετάσωσι τὰ περὶ τῆς πατριαρχικῆς ἐκλογῆς· πρὸ πάντων ὅμως νὰ ζητήσωσι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐν Καλαβρίᾳ κτήσεων τῆς ἀποστολικῆς ἕδρας, τῶν ἀφαιρεθεισῶν ἄλλοτε παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἰλλυρικῶν χωρῶν τῆς παλαιᾶς παπικῆς δικαιοδοσίας.

Ἡ σύνοδος συνῆλθε τὸν μάϊον τοῦ ἔτους 861 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν αὐτῇ καθηρέθη ὁ Ἰγνάτιος καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ ἐκλογὴ τοῦ Φωτίου, συμψηφισάντων καὶ τῶν τοῦ πάπα ἀντιπροσώπων· ἀλλ' οὗτοι ἠμέλησαν ἢ ὅπως δή ποτε

δὲν κατώρθωσαν τὸν κύριον τῆς ἀποστολῆς σκοπόν, τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀποστολικῆς ἕδρας ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πάπας Νικόλαος Α' πολλῇ ὀδύνῃ περιβληθεὶς ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ ἔπραξαν τὰ ἐναντία οἷς ἐνετάλθησαν, παρόντος τοῦ βασιλικοῦ ἀποκρισιαρίου συνεκάλεσεν ἐν Ῥώμῃ πᾶσαν τὴν παρ' αὐτῷ ἐκκλησίαν τῶν δυτικῶν χωρῶν κατὰ μῆνα ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 863, καὶ πρῶτον ψήφῳ κοινῇ ὑπέβαλεν εἰς καθαίρεσιν τοὺς ἐπισκόπους Ζαχαρίαν καὶ Ῥοδοάλδον, πρὸς δὲ τούτοις καθήρεσε καὶ τὸν Φώτιον καὶ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν Γρηγόριον τὸν τῆς Συρακουσῶν ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, ὑπὸ ἀνάθεμα τιθέμενος ἀμφοτέρους ἐὰν μετὰ τὴν καθαίρεσιν ἤθελον τολμήσει νὰ ἱερουργῶσιν ὡς πρότερον.

Ὅμοιαι ἔριδες καὶ διαμάχαι ἐπανελήφθησαν ἐν δυσὶν ἄλλαις συνόδοις συγκροτηθείσαις ἐν Κωνσταντινουπόλει διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Α' Μακεδόνος, ὑπὲρ Ἰγνατίου κατὰ Φωτίου, ἐν ἔτει 867 καὶ ἐν ἔτει 869, ὅτε μετέσχε καὶ ὁ πάπας Ἀδριανὸς Β' διὰ τριῶν τοποτηρητῶν, ὁμοίως τρίτη ἄλλη σύνοδος τοῦ ἔτους 879, ἐν ᾗ ἀντεπροσωπεύθη ὁ πάπας Ἰωάννης Η', ἀπεφάνθη καὶ πάλιν ὑπὲρ τοῦ Φωτίου, κατὰ τῶν ἀξιώσεων τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας.

Ἐὰν ἐπὶ τῶν ραβδώσεων τῶν κιόνων τοῦ περιστυλίου τῆς δυσμικῆς εἰσόδου τοῦ Παρθενῶνος ἀναγινώσκεται ὀρθῶς, ὅτι μηνὶ ὀκτωβρίῳ τοῦ ἔτους 841 ἀπεβίωσεν ὁ *ἀρχιεπίσκοπος* Ἀθηνῶν Γερμανός, τότε ἀναντιῤῥήτως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ Ἀθηνῶν προήχθη εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοφίλου (829–841), πατριαρχεύοντος Ἰωάννου Ζ', τοῦ καλουμένου Ἰαννῆ (832–842). Ὅπως δή ποτε ὁ ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Φωτίου προϊστάμενος τῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν Γρηγόριος Β' (857–867) ἐτιμᾶτο *ἀρχιεπίσκοπος* Ἀθηνῶν· ὅτε δέ, ἀνακληθέντος καὶ πάλιν τοῦ Ἰγνατίου ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ὑπὸ Βασιλείου Α' Μακεδόνος, ὁ Γρηγόριος Β' καθῃρέθη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεχειρίσθη Κοσμᾶς, μετ' οὐ πολὺ ἀποβληθεὶς καὶ αὐτός, ἀντὶ τούτων ἀνερῥήθη ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, τιμηθεὶς ἔπειτα εἰς *μητροπολίτην*, Νικήτας Α', ὁ καὶ Δαυὶδ ὀνομαζόμενος, πατρίκιος, φιλόσοφος καὶ διδάσκαλος, βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἐπίσκοπος πρὶν χρηματίσας Δαδύβρων τῆς Παφλαγονίας, καὶ διὰ τοῦτο καλούμενος Παφλαγών.

Ὁ Νικήτας Α' ἔλαχε νὰ ἦνε τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου φίλος καὶ θερμὸς ὑπὲρ αὐτοῦ συνήγορος διαρκούσης τῆς ὀγδόης οἰκουμενικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου (869–870) ὅπως αὐτὴ ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν Ἰγνατιστῶν καὶ Λατίνων· ἀλλ' ἡ πρὸς Ἰγνάτιον φιλία δὲν ἐμπόδιζε τὸν κατὰ τὰ ἄλλα ὀρθόδοξον ἱεράρχην ἵνα γράφῃ κατὰ ἀζύμων, καὶ κατὰ τῶν δοξαζόντων περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος «μὴ μέν» τοι γε ἐκ τοῦ Πατρὸς μόνου, καθὼς ὁ κυριακὸς διδάσκει λόγος, » ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι».

Τὰ πρακτικὰ τῆς οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου τῶν Ἰγνατιστῶν, ληξάσης τὴν 28 φεβρουαρίου 870, ὑπέγραψε κβ' τὴν τάξιν «Νικήτας ἐλέῳ Θεοῦ *μητροπολίτης* Ἀθηνῶν», ἀλλ' ἐπὶ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ ἐτήρει πάντοτε τὸν παλαιὸν τίτλον ἐπισκόπου· πράγματι, σώζεται μολυβδόβουλλον αὐτοῦ φέρον ἔμπροσθεν στηθάριον τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, κύκλῳ δὲ τὴν ἐπιγραφήν· ΜΡ ΘΥ ✝ ΒΟΗΘ' ΤΩ CΩ Δ'. ὄπισθεν ἀναγινώσκεται ΝΙΚΗΤΑ ЄΠΙЄΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΟΝ.

Μετὰ θάνατον τοῦ Ἰγνατίου, πατριαρχεύσαντος Φωτίου τὸ δεύτερον (877), ὁ Νικήτας ἀπεβλήθη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεχειρίσθη μητροπολίτης Ἀθηνῶν ὁ τὰ Φωτίου φρονῶν Ἀναστάσιος, ἀνὴρ τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς θύραθεν παιδείας ἐγκρατής, γράψας κατὰ τοῦ πάπα Ἰωάννου Η' καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας.

Μετὰ τοῦτον ἐκλήθη εἰς τὸν *μητροπολιτικὸν* Ἀθηνῶν θρόνον Σάββας ὁ ἁγιώτατος ἀνὴρ (879), συγκαθίσας τῇ αὐτῷ τῷ ἔτει ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσῃ ὀγδόῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῶν Φωτιανῶν, συγγράψας κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς ιγ' μαΐου 880 τὴν γενομένην πρᾶξιν, δι' ἧς ἐπεκυρώθη κανονικὸς καὶ νόμιμος οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὁ Φώτιος, καὶ ἔπειτα κατελθὼν εἰς Ἀθήνας ὅπου ἐποίμανε τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ τριάκοντα τέσσαρα ὅλα ἔτη, τελευτήσας μηνὶ δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 913.

Τοῦ ἱεράρχου Σάββα σώζεται κομψὸν μολυβδόβουλλον φέρον ἔμπροσθεν τὴν Θεοτόκον τῶν Βλαχερνῶν βαστάζουσαν τὸν Χριστὸν ἐν δίσκῳ καὶ γύρω τὴν ἐπιγραφήν· ✝ ΘΚЄ ΒΟΗΘЄΙ ΤΩ CΩ ΔΘΛΩ· ὄπισθεν δὲ τὰς λέξεις ✝ CΑΒΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΑΘΗΝΩΝ.

Οἱ ἀπὸ Ι' μέχρι ΙΒ' αἰῶνος μητροπολῖται ἐλάμπρυνον οὐχὶ μόνον τὴν οἰκείαν αὐτῶν ἕδραν ἀλλὰ καὶ τὴν καθ' ὅλου ἐκκλησίαν, ἐκλεγόμενοι μεταξὺ τῶν μᾶλλον εὐπαιδεύτων καὶ δοκιμωτάτων τοῦ Βυζαν-

τίου κληρικῶν. Τοιοῦτοι ἦσαν Νικήτας Β' (921-926), καὶ Θεοδήγιος (981-1006), οὗ σώζεται σφραγὶς φέρουσα ἔμπροσθεν τὴν Παρθένον ἄνευ παιδίου, καὶ τὴν ἐπιγραφήν· ΜΡ ΘΥ, ὄπισθεν δὲ Β' ΘΕΟΔΗΓΙΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛ' ΑΘΗΝΩΝ. Ὁ μετὰ τοῦτον Ἰωάννης Δ' ὁ Βλαχερνίτης (1006-1016), ἐπὶ πατριάρχου Σεργίου Β', παρὼν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἔτει 1009 συγκαλεσθείσῃ συνόδῳ, ἐν ᾗ ὡρίσθη ἡ ἀπὸ τῶν ἱερῶν διπτύχων ἐξάλειψις τοῦ ὀνόματος τοῦ πάπα Σεργίου Δ'. Ἔπειτα Μιχαὴλ Λ' (1016-1030), συνυπογράφων πράξεις συνοδικὰς ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Εὐσταθίου, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου τοῦ Στουδίτου ἐκδοθέντα συνοδικὰ ὑπομνήματα. Λέων Α' (1030-1060), σύγκελλος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξίου καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἔνθερμος ζηλωτής, συγκαθίσας ἐν τῇ παρὰ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ Κηρουλαρίου μηνὶ ἰουλίῳ 1054, διαταγῇ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου συγκαλεσθείσῃ συνόδῳ, ἥτις κατέληξεν εἰς τὸν χωρισμὸν τῶν μεγάλων τῆς Ῥώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησιῶν.

Μετὰ τὸ σχίσμα ἀναφέρονται ὡς διάσημοι ποιμενάρχαι τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν, Νικήτας Γ' (1082-1103), συνοδικὸς ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Εὐστρατίου τοῦ Γαρίδα, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτὸν διαδεχθέντος Νικολάου Γ' τοῦ Γραμματικοῦ. Γεώργιος Β' (1145-1160) ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐσεβείᾳ διακρινόμενος ἀρχιερεύς, πατριαρχεύοντος Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργου, παρὼν τῇ μηνὶ ἰανουαρίῳ ἔτους 1156 ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Βλαχερνῶν συγκαλεσθείσῃ συνόδῳ περὶ τοῦ δόγματος, «Σὺ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος» λαληθέντος ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ Κομνηνοῦ. Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, ἥτις φέρει τὸ πρωτάκουστον ὄνομα ἐν τοῖς πρακτικοῖς *Σύνοδος ἐκκλησίας ἑλληνικῆς*, συνεδριάζοντος καὶ τοῦ Ἀθηνῶν Γεωργίου Β', καθηρέθησαν οἱ τότε λογιότητι χαίροντες Σωτήριχος ὁ Παντεύγενος, ὑποψήφιος ὢν πατριάρχης τῆς κατὰ Συρίαν Ἀντιοχείας, ὁ Δυρραχίου Εὐστάθιος, ὁ Θεσσαλονίκης Μιχαὴλ καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς.

Τὸ σημείωμα ἐπὶ τῇ ῥηθείσῃ ὑποθέσει γεγονὸς ἐν τῷ πατριαρχείῳ μηνὸς ἰανουαρίου κς' ἡμέρᾳ, ἔτους 1156, μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπογραφῶν φέρει καὶ τὴν ἑξῆς· «ὁ εὐτελὴς ἐπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν Γεώργιος ὁρίσας ὑπέγραψα»· σώζεται δὲ καὶ μολυβδόβουλλον τοῦ ἱεράρχου φέρον ἔμπροσθεν τὴν Ἀθηναίαν Θεομήτορα βρεφοκρατοῦσαν, ἀντὶ τῆς πρότερον συνειθιζομένης Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν, ὄπισθεν δὲ ἐμμέτρως ΣΦΡΑΓΙΣ ΑΘΗΝΩΝ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Γεώργιον Β' διεδέξατο ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν Νικόλαος Λ', ὁ ἐκ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τίρωνος, τῆς ἐν τοῖς Σφωρακίου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διὰ τοῦτο ἁγιοθεοδωρίτης καλούμενος μοναχὸς (1161-1168), διακρινόμενος ἐπὶ εὐσεβείᾳ, βίου σεμνότητι καὶ ἑλληνικῇ παιδείᾳ, ἐπὶ τούτοις δὲ διάσημος ὑμνογράφος καὶ νομομαθής. «Ἐν τοῖς Σφωρακίου» ἐκαλεῖτο ἡ συνοικία, ἀπὸ ἀρχαίου τινὸς πατρικίου ὑπατεύσαντος ἐπὶ Μαρκιανοῦ (452) καὶ κτίσαντος ἐκεῖ τὴν μονήν· ταύτην δὲ πυρποληθεῖσαν ἐν τῇ στάσει τοῦ Νίκα, ἀνεκαίνισεν ἔπειτα ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος, καὶ μεταγενέστερον Λέων Ϛ' ὁ σοφός, λήγοντος τοῦ Ι' αἰῶνος.

Ἐπὶ τῇ ἀναῤῥήσει τοῦ Νικολάου Α' Ἁγιοθεοδωρίτου εἰς μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ἐτιμήθη παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ Κομνηνοῦ εἰς *ὑπέρτιμον*· δύο ἔτη μετὰ ταῦτα ἐκλήθη ὡς μέλος τῆς περὶ τὸν πατριάρχην Λουκᾶν τὸν Χρυσοβέργην διαρκοῦς συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ συνυπέγραψε (1166) τὰ περὶ κωλυομένων γάμων συνοδικὰ ὑπομνήματα. Ἐν Βυζαντίῳ διατρίβων ἐτελεύτησεν ἐκεῖ τὸν βίον, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ μετακομισθὲν παρὰ τῶν συγγενῶν ἐτάφη ἐν τῇ γενεθλίῳ πόλει Θεσσαλονίκῃ, παρὰ τῇ ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς λεγομένης πύλης κειμένῃ μονῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ μυροβλύτου, ὅπου καὶ ἐπιτάφιον λόγον ἐξεφώνησεν ἐπ' αὐτοῦ Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης μητροπολίτης καὶ σοφὸς τοῦ Ὁμήρου σχολιαστής. Νικολάου Λ' τοῦ Ἁγιοθεοδωρίτου σώζεται μολυβδόβουλλον φέρον ἔμπροσθεν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος Ἀθηναίας βρεφοκρατούσης καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΜΡ ΘΥ Η ΑΘΗΝΙΩΤΙCCΑ, ὄπισθεν δὲ ΣΦΡΑΓΙΣ ΑΘΗΝΩΝ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ἐμμέτρως ὅπως καὶ ἡ τοῦ προκατόχου Γεωργίου Β'.

Ἐκ πάντων τούτων τῶν *μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν καὶ ὑπερτίμων* ὀλίγοι διέμειναν ἐν Ἀθήναις· οἱ πλεῖστοι εἶχον τὰς διατριβὰς αὐτῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, ὅπου προσεκαλοῦντο ὡς μέλη τῆς ἐκεῖ ἐνδημούσης συνόδου παρὰ τῶν εὐσεβῶν ἐν Χριστῷ βασιλέων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχῶν, ἵνα διεκδικῶσι τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀλλ' οἱ πρὸ τῆς ἁλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγ-

κων (1204) τελευταῖοι τῶν Ἀθηνῶν μητροπολῖται δὲν ἔλαχε νὰ λάβωσιν ἀφορμὴν ἀποδημίας εἰς Βυζάντιον, ἀλλ' εἶχον διαρκῆ τὴν διατριβὴν ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως μητροπολιτικῷ αὐτῶν οἴκῳ, ὃς ἵδρυτο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν παρὰ τὰ Προπύλαια· τοῦτο εἰκάζω ἐξ ἐπιγραφῆς ἀναγνωσθείσης πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τῆς παρακειμένης Πινακοθήκης † ΓΕΩΡΓΙΟC ΜΤ ΑΘΗΝΟΝ καὶ ἥτις ἀνάγεται εἰς ἕνα ἐκ τῶν δύω μητροπολιτῶν, τῶν ἀμέσως προηγηθέντων Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου τοῦ ἀρχιερατεύοντος ἔτι ἐπὶ τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν εἰσβαλόντων Φράγκων (1205).

Παρὰ Γεώργιον Β', οὗ ἐμνήσθην ἐν τοῖς πρόσθεν, δύο ἕτεροι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος μητροπολῖται ἐποίμαναν τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἐκκλησίαν.

Τούτων Γεώργιος Γ' ὁ Ξηρός, οὐ μνείαν ποιεῖται Μιχαὴλ Ἀκομινάτος ἐν ἐπιστολῇ τῷ σακελλαρίῳ Ἀθηνῶν Φωκᾷ, ἐτελεύτησε μηνὶ ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1172. Ἐπιγραφὴ ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ ἑνὸς τῶν κιόνων τοῦ δυτικοῦ περιστυλίου τοῦ Παρθενῶνος φέρει τὰ ἑξῆς « † ἐτε» λειώθη ἐν Κυρίῳ ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν μητροπολίτης κὺρ Γεώργιος ὁ » Ξηρὸς μηνὶ ἰανουαρίῳ... ἡμέρᾳ κυριακῇ, ὥρα ᾱ τῆς ἡμέρας, ἔτους » ,ςχπ'»· ἄρα 6680 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἤ τοι καθ' ἡμᾶς 1172.

Γεώργιον Γ' τὸν Ξηρὸν διεδέχθη Γεώργιος Δ' ὁ ἐπιλεγόμενος Βούρτζης, οὗ τέως ἄγνωστοι καὶ ἀνέκδοτοι λόγοι μετ' ἄλλων ὁμοίων τοῦ Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου ἀνευρέθησαν ἀποτεθειμένοι ἐν τῇ κατὰ Χάλκην ἱερᾷ μονῇ τῆς Θεοτόκου. Μεταξὺ τῶν λόγων Γεωργίου τοῦ Βούρτζου περίεργος διὰ τὰ τότε ἐπικρατοῦντα ἐν Ἀθήναις ἔθιμα εἶνε ὁ ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Θεομήτορος τοῦ Παρθενῶνος τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ τοῦ ἔτους ,ςχπζ', ἤτοι 6687 ἀπὸ κοσμογονίας, καὶ καθ' ἡμᾶς 1179.

Γεώργιος Δ' ὁ Βούρτζης ἀπεβίωσε μηνὶ φεβρουαρίῳ τοῦ ἔτους 1180. Ἡ μνημονεύουσα τῆς τελευτῆς τοῦ ἱεράρχου ἐπιγραφὴ ἐπὶ κίονος τοῦ δυτικοῦ περιστυλίου τοῦ Παρθενῶνος ἀναφέρει ὅτι « † ἐτελειώθη ἐν » Κυρίῳ ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν μητροπολίτης κὺρ Γεώργιος ὁ Βούρτζης » μηνὶ φεβρουαρίῳ ς', ἡμέρᾳ β', ὥρᾳ ς' τῆς ἡμέρας ἔτους ,ςχπη'»· τουτ' ἔστιν ἀπὸ κτίσεως κόσμου 6688, καὶ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 1180 (1).

(1) Τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος δύο ἐπιγραφὰς ἢ μᾶλλον χαράγματα ἐπὶ τῶν κιόνων ὁ γερ-

Παρὰ τὰ Προπύλαια ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ὅπου εἰσῳκίσθη καὶ ὁ διαδεξάμενος Γεώργιον Δ' Βούρτζην μητροπολίτης Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτος, ᾠκοδόμητο καὶ τὸ ἰδιαίτερον οἰκτήριον τῶν μητροπολιτῶν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ τῶν Ταξιαρχῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἐπὶ σανίδων εἰκόνες εὑρέθησαν πρό τινων δεκαετηρίδων γενομένων ἐκεῖ ἀνασκαφῶν.

Μιχαὴλ Ἀκομινάτος, γεννηθεὶς ἐν Χώναις, ταῖς πάλαι Κολοσσαῖς τῆς Φρυγίας, γνωσταῖς διὰ τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐξεπαιδεύθη ἐν Βυζαντίῳ. Διδάσκαλοι τοῦ ὀργῶντος πρὸς τὰ γράμματα Μιχαὴλ ἐχρημάτισαν ὁ γράψας τὰς εἰς Ὅμηρον παρεκβολάς, ὑστερώτερα δὲ Θεσσαλονίκης μητροπολίτης Εὐστάθιος, ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων καὶ ἔπειτα πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀγχιάλου, ἔτι δὲ Θεοδόσιος ὁ Βορράδιώτης, ὅστις γενόμενος καὶ αὐτὸς πατριάρχης(1)(1178-1183) προσέλαβε τὸν κληρικὸν Μιχαὴλ ὡς πατριαρχικὸν ὑπογραμματέα.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀρχιερατεύοντος Γεωργίου Δ' Βούρτζου, μηνὶ φεβρουαρίῳ 1180, ὁ πατριάρχης Θεοδόσιος προεχειρίσατο τὸν ἐν τοῖς πατριαρχείοις γραμματεύοντα Μιχαὴλ Ἀκομινάτον εἰς μητροπολίτην καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, ἐν ἔτει 1180.

Τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου σώζεται μολυβδόβουλλον παριστάνον ἔμπροσθεν στηθάριον τῆς Παρθένου Θεομήτορος τῆς Ἀθηναίας βρεφοκρατούσης καὶ φέρον ἐπιγραφὴν ΜΡ ΘΥ Η ΑΘΗΝΙΩΤΙCCΑ, ὄπισθεν δὲ ἄλλην ἐπιγραφήν· † ΜΗΤΗΡ ΘΥ ΒΟΗΘΕΙ ΜΟΙ ΤΩ CΩ ΔΥΛΩ ΜΙΧΑΗΛ ΤΩ ΜΡΟΠΟΛΙΤΗ ΑΘΗΝΩΝ.

Ὅτε ὁ ἱεράρχης Μιχαὴλ Ἀκομινάτος τὸ πρῶτον ταῖς Ἀθήναις ἐπέστη βαθέως συνεκινήθη μὴ εὑρίσκων ὅσα ὠνειρεύετο περὶ αὐτῶν ἐκ-

μανὸς ἐκδότης A. Kirchhoff (Corp. Inscript. Gr. Christ. Nº 9371 et 9372) ἀκολουθῶν τὸν Κυριακὸν Πιττάκην ἀνέγνωσεν ἐσφαλμένως ,ςχϡ καὶ ,ςχϡη', τὸ ἀριθμητικὸν π=80 ἐκλαβὼν σαμπῖ ϡ=900· συγχέων δὲ πάλιν τὸ σαμπὶ μετὰ τοῦ κόππα ϟ=90, μετέγραψε τοὺς ἀριθμοὺς 6690 καὶ 6698, καὶ μετέφρασε καθ' ἡμᾶς 1182 καὶ 1190, ἀντὶ τῶν πραγματικῶν ,ςχπ' 6680, καὶ ,ςχπη' 6688, ἤτοι καθ' ἡμᾶς 1172 καὶ 1180.—Ἀλλὰ τὸ ,ςχϡ=6000+600+900 εἶνε ἀριθμὸς ἀνύπαρκτος· ἐὰν δὲ ἐπέπρωτο νὰ γραφῇ 6690 καὶ 6698, τότε ἐν τοῖς χαράγμασιν ἔπρεπε νὰ γράφηται ,ςχϟ καὶ ,ςχϟη'.

(1) «Fuit monachus collis S. Auxentii et patriarcha Constantinopolitanus ab anno 1178 ad annum 1183».—BANDINI.

παιδευόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἕως τότε ἐν τῇ βασιλευούσῃ βιῶν καὶ φαντασιοκοπῶν ἐπερίμενεν ὅτι ἐν πλήρει ΙΒ' αἰῶνι ἤθελεν ἔχει πρὸ αὐτοῦ τὰς πάλαι Ἀθήνας τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους· ἀντ' αὐτῶν εὑρῆκε «*κόπιν λυπρὰν καὶ κενὴν μακαρίαν*».

Κατὰ τὴν Ἀθήνηθεν πρώτην αὐτοῦ ἐπιστολὴν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλῳ σακελλαρίῳ Μιχαὴλ τῷ Αὐτωρειανῷ (1180), καὶ κατ' ἄλλην ὑστερωτέραν κατευθυνθεῖσαν τῷ βασιλικῷ ὑπογραμματεῖ Θεοδοσίῳ τῷ Ματζούκῃ (1186), λῃσταὶ σαρακηνοὶ ἐξ Ἀφρικῆς καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ἄλλοι λεγόμενοι Χριστιανοὶ ἐκ Γενούης καὶ ἐκ Μελίτης, ἔχοντες ὁρμητήριον τὴν Αἴγιναν τὸ κοινὸν κατατώγιον τῶν κατὰ θάλασσαν πειρατῶν, κατέτρεχον καὶ ἐλῃΐζοντο πάντα τὰ κύκλῳ τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ χωρία, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ μεσόγεια καὶ τὰς ἀκρωρείας, διαρπάζοντες πᾶν τὸ προστυχόν, τοὺς ἀόπλους ἄνδρας κατακόπτοντες ἢ ἀκρωτηριάζοντες, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἀνδραποδιζόμενοι καὶ ἀπεμπολοῦντες. Οἱ περιλειπόμενοι, γύναια καὶ παιδάρια καὶ ἡ ἔξωρος ἡλικία μετ' ἄλλων εὐαρίθμων κατοίκων ἐωρῶντο γυμνοὶ σχεδὸν ἅπαντες, ῥάκια περιβεβλημένοι σαπρά, καὶ κρίθινος ἄρτος συνεῖχε τὰ λιμόξηρα τῶν ταλαιπώρων ψυχάρια. Παρὰ ταῦτα, ἐκ τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε αὐχμοῦ αἱ πεδιάδες τῆς Ἀττικῆς ἔμενον ἄσπαρτοι, οἱ δὲ ὀλίγοι ἐναπομένοντες κάτοικοι λιμοκτονοῦντες ἀπεδήμουν, ὥστε ἐκκενουμένη ἡ πόλις καθιστάνετο παρὰ μικρὸν ἔρημος καὶ ἀοίκητος.

Τοιαύτας εὑρὼν τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπογοητευθεὶς Μιχαὴλ ὁ Ἀκομινάτος, οὐδὲν παράδοξον ὅτι τὴν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν τῶν Ἀθηνῶν θρόνον ἀνάβασιν αὐτοῦ ἐθεώρει μᾶλλον ὡς εὔσχημον ἐξορίαν, καὶ ἔγραφε περὶ τούτου τῷ μεγάλῳ σκευοφύλακι Γεωργίῳ τῷ Ξιφιλίνῳ (1181)· «Φεῦ τῆς ὑπερορίου καταδίκης ἡμῶν· φεῦ τῆς κατωτάτης »ταύτης ἐσχατιᾶς εἰς ἣν ὡς εἰς ἄλλον ᾅδου κευθμῶνα κατήλθομεν». Μία καὶ μόνη δι' αὐτὸν ἀπέμενε παραψυχὴ καὶ διάχυσις, «ἡ διαλάμ»πουσα χάρις τῷ τεμένει τῆς Θεομήτορος», ὅπως ἔγραφε τῷ φίλῳ αὐτοῦ, τῷ Νέων Πατρῶν καὶ ὑπερτίμῳ Εὐθυμίῳ (1181) διατρίβοντι ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀπὸ τῆς καθόδου τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ εἰς Ἀθήνας, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχὴ ἐφέρετο πλημμελῶς καὶ τεταραγμένως μέχρι

παντελοῦς ἐν τῷ κράτει παραλυσίας· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι αἱ παλαιαὶ τῶν Ἀθηνῶν προνομίαι συνεχῶς παρεβιάζοντο παρὰ τῶν ἐν Θήβαις ἐδρευόντων στρατηγῶν, καὶ παρὰ τῶν ἐκ Βυζαντίου ἀποστελλομένων πρακτόρων, ὧν ἡ βλάβη δὲν ἀπέβαινε μικροτέρα τῆς προσγινομένης παρὰ τῶν ἀλλοεθνῶν πειρατῶν.

Αὐτῷ τῷ ἔτει τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποστολῆς τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ (1180) ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ Α' Κομνηνὸς ἀποθνήσκων ἐκληροδότησε τὴν βασιλείαν τῷ παιδὶ Ἀλεξίῳ Β', ὁ δ' ἐξάδελφος τοῦ βασιλέως καὶ μέγας θεῖος τοῦ παιδός, Ἀνδρόνικος Κομνηνός, ἵνα περισώσῃ δῆθεν τὴν βασιλείαν τῷ παιδί, ἐπελήφθη βίᾳ τῆς κηδεμονίας τοῦ θρόνου, μέχρις οὗ μηνὶ σεπτεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1183 ἀνηγορεύθη συμβασιλεὺς καὶ ἐστέφθη ὡς τοιοῦτος. Ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας, μηνὶ ὀκτωβρίῳ, ἐνεργήσας τὸν φόνον τοῦ νεαροῦ Ἀλεξίου Β' ἔμεινε μοναρχῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1185.

Καθ'ὃν χρόνον Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος ἐχρημάτιζε κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως, ἐστάλη (1182) ἐκ Βυζαντίου ὁ πραίτωρ τῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου Νικηφόρος ὁ Προσοῦχος, ἵνα ἐπιφέρῃ ποιάν τινα θεραπείαν τῶν ἐν Ἀθήναις κακῶν, καὶ ἀπαλλάξῃ τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν καταπιέσεων τοῦ ἀντιπραίτωρος Τεσσαρακονταπήχου. Μοναρχοῦντος ἔπειτα τοῦ Ἀνδρονίκου ἐστάλη ἕτερος πραίτωρ Δημήτριος ὁ Δριμὺς (1183), χρηματίσας ἄλλοτε πρωτοασηκρήτις καὶ ἀναγραφεύς, ἵνα περιστείλῃ τῶν ἐπελθόντων πρακτόρων τὴν ὠμότητα καὶ ἁπληστίαν· ὅμως ἀμφοτέρων τῶν πραιτώρων αἱ προσπάθειαι ἔμειναν ἄνευ πρακτικοῦ τινος ἀποτελέσματος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει προστάτης τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου πατριάρχης Θεοδόσιος ὁ Βορράδιώτης μὴ θέλων ἐνδοῦναι τῷ ἀθεμίτῳ γάμῳ τοῦ νοθογενοῦς υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ, ἐκ τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ Θεοδώρας, μετὰ τῆς ὁμομητρίου ἀδελφῆς Εἰρήνης, ἣν ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τῆς Θεοδώρας ὁ ἐξάδελφος τοῦ Μανουὴλ καὶ ἅρπαξ τοῦ θρόνου Ἀνδρόνικος, παρητήθη τῆς πατριαρχείας καὶ ἀπεχώρησε κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ ἔτους 1183 εἰς Τερέβινθον, μίαν τῶν Πριγκηπείων προσαγορευομένων νήσων, ὅπου αὐτῷ ἐνηβητήριον καὶ ταφεῖον προφκοδόμητο.

Μιχαὴλ Ἀκομινάτος μανθάνων τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε συμβάντα ἔγραψε δύο ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολάς, τὴν μὲν τῷ παραιτηθέντι

πατριάρχῃ Θεοδοσίῳ, διατρίβοντι ἤδη ἐν τῇ κατὰ Τερέβινθον ἐκουσίᾳ αὐτοῦ ἐξορίᾳ, τὴν δὲ τῷ νέῳ πατριάρχῃ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ (1183–1186) τῷ διαδεξαμένῳ τὸν Θεοδόσιον ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου(1), ἵνα αἰτήσηται τὴν αὐτοῦ προστασίαν ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἧς προίστατο, διότι αἱ οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι τῆς μητροπόλεως ὑπερεπλήθυναν καὶ τὰ κτήματα αὐτῆς τὰ μὲν τὸ παρ' ἄπαν ἀπώλλωντο πολυτρόπως, τὰ δὲ καθ' ἑκάστην ὑπέρρεον ὑπὸ τῶν πειρατῶν ληϊζόμενα, καὶ οὕτως αἱ ἐξ αὐτῶν πρόσοδοι περιίσταντο οὐχὶ ἀνάλογοι ταῖς ἀναγκαίαις δαπάναις.

Τὰ δεινὰ δὲν ἔπαυσαν οὔτε διὰ τῶν βασιλικῶν ὁρισμῶν τοῦ διαδεξαμένου τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου (1185–1195), οὔτε δι' ἐκείνων τοῦ αὐτὸν τυφλώσαντος καὶ ἐκθρονίσαντος ἀδελφοῦ Ἀλεξίου Γ' (1195–1203). Αἱ καταπιέσεις τῶν δημοσίων λειτουργῶν ἐπλήθυνον μάλιστα, ὅτε τοῦ ἐν βυζαντινῇ ὑπηρεσίᾳ προσληφθέντος ναυάρχου Ἰωάννου Στειριώνου τοῦ Καλαβροῦ καταπλεύσαντος εἰς Πειραιᾶ (1198), ἐπεβλήθησαν ἔρανοι καὶ συνδοσίαι εἰς κατασκευὴν κατέργων καὶ ἄλλων πλοίμων πρὸς καταπολέμησιν τῶν πειρατῶν, ἃ οὐδέποτε κατεσκευάζοντο· τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἔτος (1199) ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωκαν ὑπὲρ πλοίμων τῷ ἄρχοντι Ναυπλίας Σγουρῷ καὶ τῷ πραίτωρι ἀπαιτηθέντες καὶ ἄκοντες, ὁπόσα οὔτε αἱ βιομήχανοι, ἐμπορικαὶ καὶ πλουσιώταται πόλεις τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Εὐρίπου κατέβαλον.

Ὁ πραίτωρ τῆς Ἑλλάδος, εἰ καὶ παλαιαὶ προνομίαι ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπεῖργον αὐτῷ τὴν εἰς Ἀθήνας πάροδον, ἐπεσκέπτετο αὐτὰς συνεχῶς ἐπὶ λόγῳ προσκυνήσεως ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεομήτορος, ἀλλ' ἐπερχόμενος πανστρατιᾷ μετὰ τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ, συνεπισπώμενος καὶ τοὺς ἐξ ἁρπαγῆς καὶ κλοπῆς τῶν δημοσίων τρεφομένους ἐγχωρίους ἄρχοντας, οὕτω δὲ ζημιῶν τοὺς καὶ ἄλλως τε ταλαιπωρουμένους κατοίκους, καὶ εἰσκομιζόμενος χρήματα πολλὰ ἐκ τοιούτων ληστρικῶν προσκυνήσεων.

Εἰς μάτην διεμαρτύρετο κατὰ τῶν ἐπηρειῶν καὶ καταχρήσεων τούτων ὁ μητροπολίτης Μιχαὴλ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα τοῦ

(1) «Basilius Camaterus fuit patriarcha Constantinopolitanus ab anno 1183 ad annum 1186, ac Theodosio, in insulam Terebinthum secedenti successit». — BANDINI.

στόλου καὶ σύγγαμβρον τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τὸν Στρυφνὸν (1198) καὶ ἐν ὑπομνηστικῷ εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα Ἀλέξιον Γ' Ἄγγελον Κομνηνὸν (1199). Οὐχὶ μόνον τὰ αἰτήματα τοῦ μητροπολίτου οὐδαμῶς εἰσηκούοντο, ἀλλ' οὐδὲ πλοῖα ἐκτίζοντο ἐκ τῶν ἐπιβαλλομένων συνδοσιῶν ὑπὲρ πλοίμων, πρὸς ἀποσόβησιν τῶν πειρατῶν· οἱ δὲ κατὰ θάλασσαν λῃσταὶ ἐξηκολούθουν ὡς καὶ πρότερον νὰ κακουργῶσι τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένας νήσους Αἴγιναν καὶ Σαλαμῖνα, ὧν οἱ κάτοικοι ἐγίνοντο φυγάδες καὶ οἱ ἐναπομένοντες ἐμίγοντο τοῖς πειραταῖς δι' ἐπιγαμιῶν καὶ ἐμάνθανον τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως Ἀθηνῶν τὰ πράγματα δὲν ἔβαινον κατ' εὐχήν. Ἐκτὸς τῶν καταχρήσεων τοῦ ἀπαιδεύτου κλήρου καὶ ἄλλα ζητήματα παρηνώχλουν τὸν ἐν ἀθυμίᾳ θλιβόμενον μητροπολίτην. Τὸ χωρίον Ὠρωπός, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1193, συνεργείᾳ τοῦ μεγάλου Λογοθέτου Ἰωάννου τοῦ Βελισσαριώτου, εἶχεν ἀνατεθῇ τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀθηνῶν πρὸς βοήθειαν αὐτῆς ἐπὶ ἀμέτροις ὑποχρεώσεσιν· αὐταὶ δὲ αἱ Ἀθῆναι ἵσταντο ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ Λογοθέτου τοῦ δρόμου Κωνσταντίνου τοῦ Τορνίκη, ἀνδρὸς τά τε ἄλλα καὶ τὴν περὶ τὸν μητροπολίτην Μιχαὴλ διάθεσιν εὐμενῶς διακείμενον. Ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι ψευδῆ τινα ὁμολογήσαντες τῷ παρ'αὐτοῖς ἑδρεύοντι πραίτωρι τῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου ὑπὲρ ἑαυτῶν, προεκάλεσαν τὴν ἔκδοσιν σημειώματος πραιτωρικοῦ, εἰς ὃ πεισθέντες οἱ τὴν ἀναγραφὴν τῶν δημοσίων κτημάτων ἐπιτετραμμένοι Σέργιος ὁ Κολυμβᾶς μετὰ τοῦ συντρόφου αὐτοῦ Νομικοπούλου ἐνέγραψαν τὸ χωρίον ὡς κτῆμα τοῦ κοινοῦ τῶν Θηβαίων (1200), ἀσεβῶς στερήσαντες τὴν ἐκκλησίαν Ἀθηνῶν τῶν ἐκ τοῦ χωρίου προσόδων. Ὁ μητροπολίτης Μιχαὴλ ἠναγκάσθη ὅπως μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν αὐτοπροσώπως (1201) ἐπὶ βραχεῖ ἵνα ἀντιπράξῃ τὸ κατὰ δύναμιν κατὰ τῶν ἐπηρειῶν τοῦ ἐν Θήβαις πραίτωρος ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ὠρωποῦ· ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσεν ὁριστικῶς, ἐπιστρέψας καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ὑποσχέσεις κενάς.

Ἐπὶ τούτοις ὁ μέγας δοὺξ τοῦ στόλου Μιχαὴλ ὁ Στρυφνὸς ἐν ἔτει 1202 κατελθὼν μετὰ τῆς συζύγου, ἀδελφῆς οὔσης τῆς βασιλίδος Εὐφροσύνης, ἐπὶ λόγῳ ἀποδόσεως εὐχῆς τῇ Θεομήτορι τῇ Ἀθηναίᾳ, κατ' οὐσίαν δὲ πρὸς περισύναξιν χρημάτων παρὰ τῶν ἀρνουμένων ἢ

μὴ δυναμένων ἵνα ὑπηρετῶσιν ὡς ἐργάται θαλάσσης ἐν τῷ βασιλικῷ ναυτικῷ, τὰ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων πόλεων περισυναχθέντα ταῦτα χρήματα ὑπὲρ πλωίμων οἰκειοποιηθεὶς καὶ ὑπεξαιρέσας, ἔφυγεν ἔπειτα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μηνὶ ἰουλίῳ 1203, πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν Φράγκων καὶ Ἰταλῶν πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἀλεξίου.

Ἐξ ἄλλου μέρους, Λέων ὁ πανυπέρτιμος, τοῦ ἄρχοντος Ναυπλίας Σγουροῦ ὁ υἱός, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπωφελούμενος τοὺς στασιώδεις καιρούς, ἀφ' οὗ ὑπέταξεν ἑαυτῷ τὸ Ἄργος καὶ τὴν Κόρινθον, δολίως καὶ ληστρικῶς ἐπιβληθεὶς κατ'αὐτῶν, μὴ στέργων μόνα τὰ ἐντὸς τοῦ Ἰσθμοῦ, προσήραξε ταῖς Ἀθήναις μετὰ πολεμικῶν σκαφῶν, καὶ κατὰ ξηρὰν ἐπάγων στρατὸν ἐπεχείρει κατὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ τοῦ προϊσταμένου τῶν Ἀθηνῶν ἀρχιποιμένος Μιχαὴλ παραπλήσια ἐκείνοις, ἃ διέπραξε τῷ πολυτλήμονι ἐπισκόπῳ Ἄργους, καὶ τῷ μητροπολίτῃ Ἄργους Νικολάῳ (1203)· καὶ ταῦτα οὐχὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλείας, παρ'ᾗ ὁ Λέων Σγουρὸς εἶχεν ἰσχυροὺς προστάτας, τοὺς γαμβροὺς καὶ συγγαμβρους τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου Γ' Ἀγγέλου, καὶ πρὸ πάντων αὐτὸν τὸν μέγαν δοῦκα Μιχαὴλ τὸν Στρυφνόν, διὰ τούτων δὲ ἤντλει νέας δυνάμεις πρὸς ἀνεξάρτητον ὅλως ἀρχήν.

Ἀλλ' ὅτε ἠκούσθησαν αἱ τελευταῖαι ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικαὶ μεταβολαί, αἱ ἀπολήξασαι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Φράγκων κατάληψιν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως καὶ ἐγκαταστήσεως ἐν αὐτῇ λατινικῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τὸν κόμητα Φλάνδρας δεσπότην Βαλδουίνον (1204), ὁ Λέων Σγουρὸς ἐπεχείρησε νέαν κατὰ τῆς Ἀττικῆς ἐπιδρομὴν καὶ ἐπετέθη τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν σφοδρότερον παρὰ ποτέ. Ὁ ἀρχιποίμην Μιχαὴλ ἀντέστη θαρραλέως ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ ἀπέκρουσε τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ· οὗτος δὲ ἐν ἀπογνώσει ἐξερρίπισε τὸν θυμὸν αὐτοῦ κατὰ τῆς πόλεως, ἧς ἐνέπρησε τὰς ἐρήμους οἰκίας καὶ διήρπασε τὰ ἐν τῇ χώρᾳ βοσκήματα καὶ κτήνη.

Ἐξ Ἀθηνῶν ἀποχωρῶν ἐτράπη ὁ Λέων Σγουρὸς ἐπὶ Θήβας, καὶ ταύτας ἐξ ἐφόδου ἑλὼν ἐπέτεινε πρὸς τὰ πρόσω τὴν ληστρικὴν αὐτοῦ πορείαν, καὶ τὰς Θερμοπύλας διελθὼν καὶ τὴν Οἴτην ὑπερκαταβὰς ἐξῆλθεν εἰς Λάρισσαν (1205).

Βονιφάτιος ὁ μαρκίων τοῦ Μονφερράτου καὶ ἀρχηγὸς τῆς στρατείας τῶν Φράγκων κατὰ τοῦ Βυζαντίου, μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως ἐπιτραπεὶς τὴν βασιλείαν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Ἑλλάδος προσέλαβεν ἑαυτῷ γυναῖκα Μαρίαν τὴν ἐξ Οὐγγρίας, χήραν τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου, καὶ ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπεχείρει τὴν κατάκτησιν τῆς κληρωθείσης αὐτῷ χώρας διὰ τῶν περὶ αὐτὸν Λομβαρδῶν, Γερμανῶν καὶ Γάλλων ἱπποτῶν καὶ μεγιστάνων.

Ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως φυγὼν βασιλεὺς Ἀλέξιος Γ' Ἄγγελος Κομνηνὸς μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἐγένετο πρὸς καιρὸν δεκτὸς παρὰ τῇ ἐν Θεσσαλονίκῃ βασιλίσσῃ Μαρίᾳ· ἀλλὰ φωραθεὶς μηχανορράφων κατὰ τῆς νεοσυστάτου λατινικῆς αὐτοκρατορίας, ἀπεδιώχθη ἐκεῖθεν μετὰ τῆς γυναικὸς βασιλίδος Εὐφροσύνης καὶ μετὰ τῆς θυγατρὸς Εὐδοκίας, χήρας Ἀλεξίου Ε' τοῦ Μουρτζούφλου, τοῦ ἐπὶ τρεῖς μόνον μῆνας βασιλεύσαντος πρὸ τῆς ἁλώσεως,

Ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Λάρισσαν ἀφικόμενος ὁ ἔκπτωτος βασιλεύς, συνεζεύξατο τὴν θυγατέρα Εὐδοκίαν τῷ ἐκεῖ παραμένοντι ἄρχοντι Κορίνθου καὶ Ναυπλίας Λέοντι τῷ Σγουρῷ· οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν ὡς γαμβρὸς τοῦ βασιλέως περιεβάλλετο τὸν τίτλον «σεβαστοϋπέρτατος» ὃν καὶ ἔφερεν ἐπὶ τῆς σφραγῖδος. Μολυβδόβουλλον αὐτοῦ φέρει ἔμπροσθεν τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΑΓΙΟC ΘΕΟΔΩΡΟC, ὄπισθεν δὲ ἐμμέτρως ἐν δυσὶ χωλιάμβοις:

CEBACTOVΠΕΡΤΑΤΟΝ ΜΑΡΤVϵ ΜΕ CΚΕΠΟΙC —
ΛΕΟΝΤΑ CΓΟVΡΟΝ ΕΚ ΓΕΝϑC ΚΑΤΗΓΜΕΝΟΝ —
(Σπυρ. Π. Λάμπρος).

Τῇ θυγατρὶ Ἀλεξίου Γ' συναφθεὶς ὁ Λέων Σγουρός, καὶ ἀκούων ὅτι ὁ μαρκίων Βονιφάτιος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱπποτῶν προσῆγε πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ, ὑπεχώρησεν ἐκ Λαρίσσης εἰς Θερμοπύλας· ἐκεῖ δέ, πρὸς μόνην τὴν τῶν λατίνων ἱπποτῶν ὄψιν ἀλλοφρονήσας ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ ἀπνευστὶ καταφθάνων τὰς ἐντὸς τοῦ Ἰσθμοῦ κτήσεις αὐτοῦ ἐνεκλείσθη ἐν Ἀκροκορίνθῳ.

Ὁ βασιλεὺς Θεσσαλονίκης μαρκίων Βονιφάτιος μετὰ δυνάμεως πολλῆς ἀνέτως προελαύνων ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα εὗρε τοὺς κατοίκους ὑποκύπτοντας καταβεβλημένῳ μὲν φρονήματι, ἀλλ' ἀσμένως προσδεχομέ-

νους αὐτὸν ὡς λυτρωτὴν ἀπὸ τῆς κακῆς διαχειρίσεως καὶ ἀπὸ τῆς καταδυναστείας τῶν βυζαντίνων ἀρχόντων καὶ δεσποτῶν. Οὕτως εἰσῆλθον οἱ Φράγκοι εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ χώρας τῆς Θεσσαλίας, Φθιώτιδος, Λοκρίδος, Φωκίδος καὶ Βοιωτίας ἀμαχητί, καὶ προϊόντες ἐκράτησαν καὶ αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς.

Ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μιχαὴλ ἐμβλέπων ὅτι ἀλούσης τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ τῶν ἑσπερίων καὶ ἑῴων θεμάτων τοῦ κράτους ὑποκυψάντων ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ λατινικοῦ δόρατος οὐδὲ ἦν καιρὸς ἀντιστάσεως, ἀναιμωτὶ ὑπεξῆλθε τῆς ἀκροπόλεως, παραδοὺς αὐτὴν εἰς τοὺς κατακλύσαντας τὴν χώραν ἀλλοφύλους κατακτητάς (1205).

Τῆς ἀκροπόλεως καταληφθείσης ὑπὸ τῶν Φράγκων ὁ ἐν τῷ Παρθενῶνι ναὸς τῆς Θεομήτορος τῆς Ἀθηναίας ἐσυλήθη, τὰ ἱερὰ καὶ πολύτιμα σκεύη καὶ τὰ ἄλλα κειμήλια διηρπάγησαν, ἡ δὲ ἐν τῷ μητροπολιτικῷ οἴκῳ παρὰ τὰ Προπύλαια καταρτισθεῖσα παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου βίβλων συναγωγὴ διεσκορπίσθη.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Βονιφατίου ἐγκατάστασιν ἐν Θήβαις καὶ ἐν Ἀθήναις γάλλου δυνάστου τοῦ Ὄθωνος de la Roche, ὁ μητροπολίτης Μιχαὴλ ὁρῶν τὴν ἐκκλησίαν, ἧς προίστατο ἐμπεσοῦσαν εἰς χεῖρας λατινικάς, ἐπανέπλευσεν εἰς Θεσσαλονίκην παρὰ τὸν καρδινάλιν Βενέδικτον, ληγᾶτον τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ' διὰ τὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς τὰς ὑπαχθείσας καὶ πάλιν τῇ ἀποστολικῇ ἕδρᾳ, ἐκ Θεσσαλονίκης δὲ κατῆλθεν ἄπρακτος εἰς Εὔριπον, ἔνθα εἶχεν ἴδια κτήματα καὶ συγγενεῖς, τὸ δὲ ἐπιὸν ἔτος (1206) κατέφυγεν εἰς Κέων, ὁπόθεν ἐξηκολούθει ἐπιβλέπων τὸ ἐμμένον τῷ πατρίῳ θρησκεύματι ποίμνιον, ἕως οὗ, ἐν γήρᾳ βαθεῖ, νοσῶν καὶ ἔγκλειστος ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Προδρόμου, κειμένῃ ἐν ὑπωρείῳ τινι φάραγγι τῆς νήσου, ἀπεβίωσε (1220) μακρὰν τῶν οἰκείων καὶ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ ἧς ἐμόχθησε τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Τάξις ἱεραρχικὴ τῆς Ἀθηνῶν ἐκκλησίας καὶ κατάστασις τῆς πόλεως ἐπὶ ΙΒ' αἰῶνος.

Ἐν τῇ διατυπώσει τῇ γενομένῃ παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος Ϛ' τοῦ Σοφοῦ (886-911) περὶ τῶν θρόνων τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν ὑποκειμένων τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, *ἡ μητρόπολις Ἀθηνῶν Ἑλλάδος* κατεῖχε τὴν κη' θέσιν, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς τοῦ Λέοντος, αὐτοκράτορος Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος, ὁ πρῶτος μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νικήτας ὑπέγραφε τὰ πρακτικὰ τῆς οἰκουμενικῆς ὀγδόης συνόδου τῶν Ἰγνατιστῶν, μηνὶ φεβρουαρίῳ 870, κϐ' τὴν τάξιν.

Τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν ὑπέκειντο αἱ τῆς νήσου Εὐβοίας ἐπισκοπαὶ *Εὐρίπου*, *Ὠρεοῦ*, *Καρύστου*, *Πορθμοῦ* καὶ *Αὐλῶνος*· ἔπειτα ἡ ἐπισκοπὴ *Δαυλίας* ἐν Φωκίδι, ἡ *Κορωνείας* ἐν Βοιωτίᾳ καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ *Ἄνδρου*, *Σκύρου*, *Σύρου* καὶ *Σερίφου*, μεταξὺ τῶν Κυκλάδων. Αἱ παλαιαὶ ἐπισκοπαὶ Μαραθῶνος, Πλαταιῶν καὶ Μεγάρων, ἤδη μεσοῦντος Θ' αἰῶνος εἶχον διαγραφῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καταλόγων· ἐκ δὲ τῶν πάλαι αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν Κέω καὶ Αἰγίνης, ἡ μὲν ἐπισκοπὴ Κέω καὶ Θερμιῶν ἐπεδόθη τῇ μητροπόλει Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1143-1181)· τῆς δ' ἐκκλησιαστικῆς νήσου *Αἰγίνης* ἡ διοίκησις ἀνετέθη ἐπὶ πατριάρχου Νικήτα Β' Μουντάνη (1188) καὶ ἐπὶ πατριάρχου Λεοντίου Θεοτοκίτου (1191) τῷ τότε μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτῳ πρὸς περισύναξιν τοῦ ὀφειλομένου τῷ πατριάρχῃ ἀκροστίχου.

Ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν στηλῶν τῆς δυσμικῆς προσόψεως τοῦ Παρθενῶνος ἐπιγραφαῖς καὶ ἄλλοις χαράγμασιν ὁ ναὸς καλεῖται *καθολικὴ ἐκκλησία* τοὔτ'ἔστι *μητροπολιτική*, ἐνίοτε δὲ *μεγάλη ἐκκλησία* ἢ ἁπλῶς *ἁγία ἐκκλησία Ἀθηνῶν*. Καθολικὴ ἐκκλησία ἢ καθολικὰ ἱερὰ ἐκαλοῦντο τὸ πάλαι αἱ ἐνοριακαὶ ἐκκλησίαι, πρὸς διάκρισιν τῶν ἰδιωτικῶν εὐκτηρίων οἴκων καὶ τῶν μοναστηριακῶν ἐκκλησιῶν. Κύριλλος ὁ

Ἀλεξανδρείας (412-444) ὁμιλῶν περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἁγίας Εὐχαριστίας ἀποφαίνεται «ὅτι τὴν Εὐχαριστίαν ἐν μόναις χρὴ ταῖς *καθολικαῖς* ἐκτελεῖσθαι»· ἡ δὲ ἐν τῷ Τρούλλῳ ἕκτη οἰκουμενικὴ σύνοδος (691) ὁρίζει διὰ τοῦ νθ' κανόνος «μηδαμῶς ἐν εὐκτηρίῳ οἴκῳ, » ἔνδον οἰκίας τυγχάνοντι, βάπτισμα ἐπιτελείσθω ἀλλ' οἱ μέλλοντες » ἀξιοῦσθαι τοῦ ἀχράντου φωτίσματος *ταῖς καθολικαῖς* προσερχέσθω- » σαν ἐκκλησίαις».

Ἀπὸ Η' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἡ κλῆσις *καθολικὴ ἐκκλησία* καὶ *καθολικὸν* μετέπεσεν εἰς σημασίαν πρωτεύοντος ἢ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, μετὰ καθέδρας ἐν αὐτῷ τοῦ κατὰ καιρὸν ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου. Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐκεῖ μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας ἀποκαλεῖ αὐτὴν «*τὸ καθ' ἡμᾶς καθολικὸν ἱερὸν*» καὶ ἀλλαχοῦ «*τῇ τῆς πόλεως καθολικῇ*», «*περὶ τὴν καθολικήν*».

Μεγάλως ἐτιμᾶτο ἡ ἐν τῷ Παρθενῶνι ἐκκλησία καὶ ἡ ἐν αὐτῇ λατρευομένη «Δέσποινα Παρθένος καὶ Μήτηρ Θεοῦ, πολιοῦχος καὶ σώτειρα Ἀθηνῶν» ὅπως ἀποκαλεῖ αὐτὴν ὁ θεσπέσιος ἱεροφάντης καὶ ἀρχιερεὺς Μιχαὴλ Ἀκομινάτος, ἡ ἐπικαλουμένη «Μήτηρ Θεοῦ ἡ Ἀθηναία Γοργοεπήκοος» ἤτοι *Παναγία ἡ Ἀθηνιώτισσα* τῶν μεταγενεστέρων χρόνων.

Ἀπὸ περάτων τῆς οἰκουμένης, ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐσχάτης Θούλης συνέρρεον εὐσεβεῖς προσκυνηταί, καὶ ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰκόνας ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἵδρυον μοναστήρια ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος τῆς Ἀθηναίας.

Μεσοῦντος Θ' αἰῶνος, ὁ ὅσιος Φαντῖνος ἐκ τῆς χώρας τῶν Καλαβρῶν, μυρίαις περιστάσεσι παλαίσας ἐν ταῖς τῶν Σαρακηνῶν ἐφόδοις (840-872), παρέλαβε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς Βιτάλιον καὶ Νικηφόρον καὶ προσεπέβη τῇ Πελοποννήσῳ· ἐν Κορίνθῳ δὲ χρόνον συχνὸν προσδιατρίψας κατέλαβε τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ *ἅγιον τέμενος τῆς Θεοτόκου* προσκυνήσας ἀποκατέστη ἔπειτα ἐν Θεσσαλονίκῃ ὅπου ἐν γήρᾳ καλῷ κατέλυσε τὸν βίον. (Μηναῖον 30 αὐγούστου).

Λατῖνος συναξαριστὴς (Acta SS. Febr. Tom. II) ἀναφέρει ὅτι ὁ ἐν Στειρίδι τῆς Φωκίδος ἀσκήσας καὶ ἐκεῖ, ἐν ἔτει 946, ἐν εἰρήνῃ τελειωθεὶς ὅσιος Λουκᾶς, παιδίον ἔτι ὤν, καὶ συνοδεύων δύο ἐκ Ῥώμης μοναχοὺς ἀποδημοῦντας εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀφίκετο μετ' αὐτῶν εἰς

Ἀθήνας ὅπου καὶ οἱ τρεῖς ἀνῆλθον εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν ἱερὸν *τῆς Θεοτόκου ναόν*. Καὶ οἱ μὲν ἐκ Ῥώμης προσκυνηταὶ ἐξηκολούθησαν ἔπειτα τὴν ἐπὶ τὸν ἅγιον Τάφον πορείαν εἰς Ἱερουσαλήμ, ὁ δὲ Λουκᾶς ἔμεινεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα παρεσκευάζετο εἰς τὸν θεωρητικὸν βίον καὶ τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν.

Ἄλλος πάλιν συναξαριστὴς (Veter. Script. Collect. Tom. VI) ἀναφέρει ὅτι ὁ ὅσιος Νίκων, ἀφ' οὗ περιῆλθε διάφορα μέρη τῆς Ἀνατολῆς βοῶν πρὸς πάντας τὸ «Μετανοεῖτε», ἐξ οὗ καὶ τὴν κλῆσιν προσέλαβεν, ἦλθεν ἐπὶ τέλους καὶ εἰς τὴν ἐν ἔτει 961 ἀπὸ τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Σαρακηνῶν ἐλευθερωθεῖσαν Κρήτην, ὅπου διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ ἐπανέφερεν εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν τὸν ἐκμωαμεθανισθέντα λαὸν τῶν Κρητῶν. Ἀπὸ τῆς Κρήτης, πρὶν ἀναλάβῃ τὸ κήρυγμα μεταξὺ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ συνῳκισμένων Σλαυηνῶν εἰδωλολατρῶν, ἦλθεν, ἐν ἔτει 980, εἰς Ἀθήνας τὴν πόλιν τοῦ Κέκροπος καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὅπου ἵδρυτο τῆς *Θεοτόκου* ὁ περικαλλὴς ναός, ἐκήρυξεν ἐκεῖ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ εὐηρέστησε τῶν Ἀθηναίων τῷ χριστωνύμῳ λαῷ διὰ τῆς διδαχῆς του.

Καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος (976-1025), μετὰ τὸ πέρας τοῦ μεγάλου κατὰ Βουλγάρων πολέμου, δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους Κωνσταντινούπολιν πρὶν ἐπισκεφθῇ τὴν ἀρχαίαν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἑστίαν, τὰς Ἀθήνας. Ἐνταῦθα γενόμενος περὶ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1019, καὶ δοὺς *τῇ Θεοτόκῳ τοῦ Παρθενῶνος* τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια, καὶ ἀναθήμασι πολλοῖς, λαμπροῖς καὶ πολυτελέσι κοσμήσας τὸν ναόν, ἀπέπλευσεν εἰς Βυζάντιον, ὅπου κατήγαγε θριαμβον, καὶ τιάρᾳ ταινιωθεὶς ὀρθίᾳ, οὕτω ἄχρι τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἀφίκετο.

Μεγάλην κατάπληξιν ἐνεποίει τοῖς θεωροῦσι τὸ ἀπόψιον, πολυτελές, ἄξιον θέας *ἱερὸν τῆς Παρθένου Θεομήτορος Ἀθηναίας*. Ἐν τῷ ναῷ ἐθαύμαζον οἱ εὐσεβεῖς τὴν ἔξοχον τῆς οἰκοδομῆς καλλονήν, τῶν ἀετωμάτων καὶ μετώπων τὰ ἀρχαῖα καλλιτεχνήματα, καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ στίλβοντα ἐκ χρυσοῦ πλούσια βυζαντιακὰ κοσμήματα καὶ σκεύη τιμαλφῆ· πρὸ παντὸς ὅμως θέας ἄξιον ἐφαίνετο αὐτοῖς τὸ ἀπὸ τῆς ἐκ φεγγίτου λίθου ἀναφωτίδος ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἐκχεόμενον ἱλαρὸν καὶ ἅγιον φῶς, καὶ ἡ ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος Ἀθη-

ναίας ἀενάως καίουσα χρυσῆ λυχνία, ἡ δι' ἀλυσίδος ἐπ' ἴσης χρυσῆς κρεμαμένη ἐπὶ τῇ κόγχῃ τοῦ θυσιαστηρίου.

Ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ὅτι ἔμπροσθεν τοῦ ἁγιωτάτου τῆς Ἀθηνᾶς ἀγάλματος ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔκαιε λύχνος χρυσοῦς ἔργον τοῦ Καλλιμάχου. Τὸν λύχνον τοῦτον ἐμπλέοντες ἐλαίου, ἀνέμενον τὴν αὐτὴν τοῦ μέλλοντος ἔτους ἡμέραν πρὸς ἀνανέωσιν τοῦ ἐλαίου καὶ τῆς ἐκ λίνου καρπασίου, ἀκαταναλώτου θρυαλλίδος· τὸ ἔλαιον ἐκεῖνο ἐξήρκει τὸν μεταξὺ χρόνον ἐν τῷ λύχνῳ καιόμενον ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ἀενάως.

Τὸν ἀρχαῖον αὐτὸν χρυσοῦν λύχνον ἀντικατέστησεν ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος Ἀθηναίας ὁμοία χρυσῆ καὶ ἀκοίμητος λυχνία, ἧς ἡ φήμη εἶχε φθάσει καὶ αὐτὴν τὴν Δύσιν, ὅπως μαρτυρεῖ τοῦ ἐκ Ῥαβέννης Γυιδῶνος ἡ συγγραφή, ἐν ᾗ ἀναφέρεται ὡς τι θαυμάσιον «τὸ θεῖον καὶ ἄσβεστον φῶς τὸ ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καιόμενον». Ἐν τῷ Ἱεροσολυμιτικῷ ὁδοιπορικῷ τοῦ ἐξ Ἰσλανδίας Σαιβούλφου, πορευθέντος εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου, καὶ διελθόντος παροδικῶς τὰς Ἀθήνας, ἐν ἔτει 1102, γίνεται μνεία τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας *Παρθένου Μαρίας*, «ἐν ᾗ ἔκαιεν ἔλαιον ἐν λυχνίᾳ ἀειφλεγὲς καὶ ἀτέλευτον».

Κατ' αὐτὴν περίπου τὴν ἐποχὴν ἠγοράσθησαν ἐν Ἑλλάδι παρὰ τοῦ ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας ἱερέως Σχολαρίου τοῦ Γραφέως αἱ εἰκόνες τῆς ἐν Ἀθήναις τιμωμένης *Θεομήτορος τῆς Γοργοεπηκόου*, αἳ μετὰ τριακοσίων λειτουργικῶν κωδίκων, καὶ πολλῶν χρυσοϋφάντων ὁλοσηρικῶν ἱερῶν ἀμφίων διὰ διαθήκης τοῦ εὐσεβοῦς ἀγοραστοῦ, ἐν ἔτει 1114, ἐδωρήθησαν τῷ ἰδιοκτήτῳ αὐτοῦ μοναστηρίῳ καὶ ταῖς δύω ἐν Μεσσήνῃ μητροπολιτικαῖς ἐκκλησίαις, τῇ τε παλαιᾷ ἑλληνικῇ καθολικῇ καὶ τῇ νεωτέρᾳ λατινικῇ.

Τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν νεωτέρων κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τῶν καθ'ἡμᾶς χρόνων, ὅτι δῆθεν ἀρχομένου ΙΒ' αἰῶνος ἤκμαζον ἔτι τὰ γράμματα ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅτι ὁ βυζαντινὴν ἡγεμονόπαιδα τὴν Εἰρήνην, νυμφευθεὶς βασιλεὺς Ἰβήρων Δαυὶδ Β' Ναγκρατίδης (1089-1125) ἔπεμπεν ἐκεῖ νέους Ἴβηρας πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὰ φιλοσοφικά, εἶνε αὐτόχρημα παρεξήγησις τῶν ἐκ παραδόσεως ἱστορουμένων περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς, ὅπου ἐφοίτων οἱ ἐκ τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς συρρέοντες ἱεροσπουδασταὶ ἵνα ἐκμάθωσι τὴν βυζαντιακὴν λειτουργικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν τῆς ἐκκλησίας γλῶσσαν.

Τῆς παρανοήσεως αἴτιοι εἶνε τῆς Δύσεως κοῦφοι καὶ ἀπερίσκεπτοι ποιηταὶ καὶ ἐπιστολαγράφοι, οἵτινες τὴν φράσιν «ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθωνος» ΑΘΩΝΙC ΖΩΑ ἐν ἰβηρικῷ ἰδιώματι,(1) ἀκρίτως καὶ ἀστοχάστως μεταφράζουσι «montagne prés Athènes», ἤτοι τὸ Ἀθήνησιν ὄρος, ὑπαινιττόμενοι τὸν Ὑμηττόν.

Οὕτω, μεταξὺ ἄλλων, ἡ τὰς παρὰ τὸν Καύκασον χώρας περιηγηθεῖσα Madame de Freygang (Lettres sur le Caucase et la Géorgie. Hambourg, 1816) ἐν ἐπιστολῇ αὐτῆς ἐκ Τιφλίδος (29 νοεμβρίου 1811) ἔγραφεν·

«La Géorgie a deux monastères hors de ses frontières, l'un » à Jérusalem, fondé dans le Vme siècle, l'autre *sur une monta-* » *gne prés d'Athènes*, fondé dans le Xme siècle... Dans le XIIme » siècle la Géorgie commença à s'occuper des sciences. Le » czar David envoya même 20 jeunes Géorgiens à *Athènes* » pour y étudier. L'un d'eux, le philosophe Jean Petritzi, à » son retour dans sa patrie, traduisit en langue Géorgienne » un grand nombre de livres grecs. Depuis lors les sciences » furent de plus en plus cultivées en Géorgie, des ouvrages » classiques parurent et des écoles furent établies. Le règne de » la princesse Thamar fut principalement celui de la littera- » ture Géorgienne».

Τοιαῦτα τινὰ ἐπανέλαβεν ὁ ποιητὴς καὶ πολυγράφος Bodenstedt (Tausend und ein Tag im Orient 1857), ᾧ ἠκολούθησε μετὰ δισταγμοῦ ὁ γράψας τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος τοῦ μέσου αἰῶνος Karl Hopf, καὶ ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τῶν τοιούτων Ferd. Gregorovius.

Ὁ τὰς ἀνὰ τὸν Καύκασον χώρας ἐπισκεφθεὶς Bodenstedt ἀνεπαρκῶς κατέχων τὴν ἰβηρικὴν γλῶσσαν, ἠρώτησε τὰς περὶ τοῦ βασιλέως Δαυὶδ Β' καὶ τῶν εἰς Ἑλλάδα στελλομένων σπουδαστῶν εἰδήσεις ἐξ ἐπικοῦ κύκλου τοῦ ἴβηρος Χώτα Ῥουσταυέλ, τοῦ ποιήσαντος τὴν Θαμαριάδα, καὶ ζῶντος ἐν τῇ αὐλῇ τῆς βασιλίσσης Ἰβήρων Θάμαρ

(1) Τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους κλίνεται ὁ *Ἄθως* τοῦ *Ἄθω* παρ' Ἀττικοῖς· καὶ ὁ *Ἄθως* τοῦ *Ἄθωτος* παρὰ κοινοῖς καὶ βυζαντίνοις, οὗ τὸ ἰβηρικὸν ΑΘΩΝΙC ΖΩΑ = Ἀθώνιον ὄρος.

(1184-1211), ἐν καιρῷ ὅτε ἡ ποίησις, τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι ἤκμαζον ἐν Ἰβηρίᾳ μεταγγιζόμεναι ἀπαύστως ἐκ Βυζαντίου, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις, ἀρχιερατεύοντος Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου (1180-1220) ἐπεκράτει παχυλὴ ἀμάθεια καὶ ἀγροικία, τῆς πόλεως οὔσης παρὰ μικρὸν ἐρήμου κατοίκων, καὶ ἐν αὐτῇ ἀπομενούσης ἀμούσου τινὸς καὶ πτωχῆς γενεᾶς ἀνθρώπων.

Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῶν Ἰβήρων, γεγραμμένης ὑπὸ συγχρόνων χρονογράφων τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχῆς, διαχέει ἄπλετον φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος (Histoire de la Géorgie, traduite par M. Brosset. St. Petersbourg 1849).

Ἐκ τῶν ἰβηρικῶν χρονικῶν μανθάνομεν ὅτι τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ μοναστήριον τῶν Ἰβήρων, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον «τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ» δὲν ἐκτίσθη κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ ἐπιστολογράφος Madame de Freygang, ἀλλὰ μόλις μεσοῦντος ΙΑ' αἰῶνος ἐπιστασίᾳ Ἴβηρος μοναχοῦ καλουμένου Προχώρου, καὶ δαπάνῃ Παγκράτου Δ' κουροπαλάτου καὶ βασιλέως Ἰβήρων καὶ Ἀβασγῶν (1027-1072), ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ξενὼν καὶ ἄσυλον τῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ προσερχομένων ἐξ Ἰβηρίας προσκυνητῶν. Αὐτὸς ὁ ὅσιος Πρόχωρος ἰδίᾳ χειρί, ἐν τέλει αὐτογράφου ἑρμηνείας τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1038, ἀπονέμει δόξαν τῷ Θεῷ τῷ καταξιώσαντι αὐτὸν ἵνα ἐπιληφθῇ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ φροντιστηρίου.

Ἡ ἑτέρα μονή, ἡ κτισθεῖσα δῆθεν ἐπί τινος ὄρους παρὰ τὰς Ἀθήνας, ὡς λέγει ἡ Madame de Freygang, ὅπου ὁ τσάρος Δαυὶδ ἔστελλε κατ' ἔτος εἴκοσι νέους Ἴβηρας χάριν σπουδῆς, δὲν εἶναι εἰ μὴ ἡ ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω μονὴ τῶν Ἰβήρων, ἡ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι «τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου», Ταύτην ἔκτισεν ἡ αὐγούστα Θεοφανὼ (970), χάρα Ῥωμανοῦ Β' Λακαπηνοῦ καὶ μήτηρ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἐκ λείας ἣν ἔφερον οἱ ὑπὸ τὸν στρατηλάτην μοναχὸν Τορνίκην Ἴβηρες σύμμαχοι ἀπὸ τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ στασιάσαντος Βάρδα Σκληροῦ καὶ κατὰ τῶν Περσῶν· ἐμεγάλυνον δὲ οἱ πρῶτοι τοῦ φροντιστηρίου τούτου ἡγούμενοι, ὅσιος Ἰωάννης, πρώην δυνάστης Μεσχίας τῆς ὀρεινῆς Ἰβηρίας, ὁ τούτου υἱὸς ὅσιος Εὐθύμιος, ἀνατραφεὶς καὶ ἐκπαιδευθεὶς ὡς βασιλικὸς παῖς ἐν Βυζαντίῳ, παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ῥωμανῷ Β' Λακαπηνῷ· ἔπειτα Γεώργιος, γυ-

ναικάδελφος τοῦ ὁσίου Ἰωάννου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βαρο-Βατζέ, τοῦ κατὰ Κεδρηνὸν ἀνακαινιστοῦ τῆς μονῆς καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ πατρικίου Θευδάτου.

Ὁ ὅσιος Ἰωάννης, Ἰβηρ μοναχὸς καὶ πρώην δυνάστης Μεσχίας ἐκ τῶν κρατίστων ἐν τῇ αὐλῇ Δαυὶδ τοῦ Μεγάλου, τοῦ εἰς Κουροπαλάτην τιμηθέντος βασιλέως τῶν Ἀβασγῶν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ Β' Λακαπηνοῦ (959-963), ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰβηρίας καὶ ἐλθὼν εἰς Μακεδονίαν προσεκάθησε τῇ μονῇ τῶν Τεσσάρων ἐκκλησιῶν, μετὰ μικρὸν δὲ εἰσῳκίσθη ἐν τῇ μονῇ τῆς Κρανειᾶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀλύμπου τῆς Θεσσαλίας. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐθύμιος, ὁ μετὰ καὶ ἄλλων ἐξ Ἀβασγίας εὐγενῶν μειρακίων χρηματίζων παῖς βασιλικὸς ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ Β' καὶ τῆς αὐγούστας Θεοφανοῦς, ἔλαχεν ἐν τῷ παλατίῳ παιδεύσεως ἐπιμελοῦς, διδασκόμενος τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὰ φιλοσοφικά, καὶ προσελήφθη παρὰ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου ἐν τῇ μονῇ τῆς Κρανειᾶς.

Ἀλλ' ἐν ἔτει 972 ἀμφότεροι ἐγκαταλείψαντες τὰς σκήτας τοῦ Ὀλύμπου προσεκάθησαν τῇ ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω μεγάλῃ Λαύρᾳ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου ἐν ἰδίοις κελλίοις. Ἐνταῦθα προσῆλθε καὶ ὁ γυναικάδελφος τοῦ Ἰωάννου, ὁ καλούμενος Τορνίκης, Ἰβηρ μεγιστὰν στρατευόμενος ἐν ὑπηρεσίᾳ τῶν βασιλέων τοῦ Βυζαντίου, ὃς παραιτηθεὶς τῶν ἐγκοσμίων ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ παρέμενεν ἡσυχάζων παρὰ τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, καὶ τῷ ἀνεψιῷ Εὐθυμίῳ ἀπὸ κοινοῦ μετ' αὐτῶν κτίσας ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, καὶ ἐγκλείστραν ὅπου μετήρχοντο καὶ οἱ τρεῖς τὴν κατὰ Θεὸν πολιτείαν.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡ ἐν τοῖς θέμασι τῆς Ἀνατολῆς ἐκραγεῖσα στάσις τοῦ Βάρδα Σκληροῦ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' ἐδεινοῦτο, καὶ ὁ κατὰ τῶν ἀνταρτῶν ἀποσταλεὶς στρατηγὸς Βάρδας Φωκᾶς ἡττᾶτο ἐπανειλημμένως, ὅτε Βασίλειος Β', κατὰ προτροπὴν τῆς βασιλομήτορος Θεοφανοῦς, ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ κουροπαλάτου Δαυὶδ βασιλέως τῶν Ἀβασγῶν καὶ ὑποτελοῦς τῇ Βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ· οὗτος συλλέξας στρατὸν ἐκ δώδεκα χιλιάδων Ἰβήρων καὶ Ἀβασγῶν (978) ἔθεσεν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω μετακληθέντα στρατάρχην μοναχὸν Τορνίκην, ὅπως ὑπέδειξεν αὐτὴ ἡ βασιλομήτωρ αὐγούστα Θεοφανώ.

Ἀπὸ τῆς λείας ἣν ἔφερον οἱ ὑπὸ τὸν Τορνίκην στρατεύσαντες, καὶ τὸν Βάρδαν Σκληρὸν ὡς καὶ τοὺς αὐτῷ βοηθοῦντας Πέρσας κατατροπώσαντες (971) Ἴβηρες πολεμισταί, ἱδρύθη παρὰ τῆς αὐγούστας Θεοφανοῦς ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθω μονὴ τῶν Ἰβήρων, τιμηθεῖσα ἐπ' ὀνόματι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ξενὼν τοῖς ἐκ τῶν Καυκασίων χωρῶν εὐσεβέσι προσκυνηταῖς, τοῖς δὲ μετερχομένοις τὴν κατὰ Θεὸν φιλοσοφίαν καὶ ὀργῶσι πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐξ Ἰβηρίας σπουδασταῖς, ὡς τόπος μελέτης ἅγιος καὶ ἱερὸν φροντιστήριον.

Ἡ αὐγούστα Θεοφανὼ ἐντελλομένη τὴν ἵδρυσιν τῆς μονῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐκκλησίας καὶ σχολῆς ἀπέστειλεν ἐπὶ τούτῳ ἐκ Βυζαντίου τοὺς μέλλοντας ἐγεῖραι αὐτὰς ἐργάτας, τέκτονας καὶ καλλιτέχνας, χαριζομένη χρήματα καὶ δῶρα βασιλικά, ἔτι δὲ προάστεια ἐν Θεσσαλίᾳ τε καὶ Μακεδονίᾳ μετὰ προσκαθημένων παροίκων καὶ πολλὰς μετοχάς· ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς Βασίλειος Β', τῷ ἑπομένῳ ἔτει (980) διὰ χρυσοβούλλου προσήρτησε τῇ μονῇ πρὸς σύστασιν αὐτῆς καὶ συντήρησιν, τὰ μοναστήρια Λεοντίου τῆς Θεσσαλονίκης, ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ παρὰ τὴν Ἱερισσόν, καὶ Κλήμεντος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω.

Ὁ Κεδρηνὸς ἀναφέρει τὸν ἀνεψιὸν τοῦ πατρικίου Θευδάτου καλούμενον Βαρος-βατζὲ ὡς συστησάμενον τὴν ἐν τῷ ὄρει τῷ Ἄθω μονὴν τῶν Ἰβήρων· οὗτος κατὰ τοὺς Ἴβηρας συγγραφεῖς δὲν ἦτο ἄλλος εἰ μὴ τοῦ πολεμάρχου μοναχοῦ Τορνίκη ὁ ἀδελφός, καὶ οὐδὲν παράδοξον ἐὰν ἀμφότεροι ἐγνωρίζοντο ὡς πρωτοκτήτορες τῆς μονῆς. Τὰ πλούτη τοῦ φροντιστηρίου τῶν Ἰβήρων ἦσαν ἄμετρα καὶ αἱ πρόσοδοι αὐτοῦ ἔκ τε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, Ἑλλάδι καὶ Ἰβηρίᾳ κτήσεων καὶ μετοχῶν ὑπερεπλεόναζον, προσελκύουσαι πληθὺν Ἰβήρων, Ἀβασγῶν, Λαζῶν καὶ Τραπεζουντίων μοναχῶν καὶ τροφίμων.

Μετὰ θάνατον τοῦ πρωτοκτήτορος καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, πρώτου ἡγουμένου τῆς μονῆς ὁσίου Ἰωάννου, τούτου ὁ υἱὸς ὅσιος Εὐθύμιος διεδέχθη τὴν ἡγουμενίαν· μετὰ ζήλου ἐπιδιδόμενος ὡς ἄλλοτε ὁ πατὴρ εἰς συγγραφὰς ἢ μεταφράσεις ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἰβηρικὴν γλῶσσαν βίβλων λειτουργικῶν, ἢ θρησκευτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μελετῶν. Σώζονται ἔτι ἐν αὐτογράφοις ὁ Νομοκάνων τοῦ πατρὸς

Ἰωάννου καὶ μετάφρασις ἑρμηνειῶν τῆς ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἐκ χειρὸς τοῦ ὁσίου Εὐθυμίου ἀπὸ τοῦ ἔτους 978.

Τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' ὁ ἀδελφὸς καὶ συμβασιλεὺς Κωνσταντῖνος, διὰ χρυσοβούλλου ἀπὸ τοῦ ἔτους 990 ἐπεκύρου τὰς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ κτήσεις τῆς ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω μονῆς τῶν Ἰβήρων, καὶ περὶ τῶν κτήσεων αὐτῶν γίνεται λόγος ἐν ὑπομνήματι τοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ κριτοῦ Θεσσαλονίκης Νικολάου ἀπὸ τοῦ ἔτους 995. Δύο ἔτη ὑστερώτερα, τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' πέμψαντος πιττάκιον πρὸς τὸν κριτὴν Θεσσαλονίκης Νικόλαον, αἰτήσει τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἴβηρος, ἀφορῶν κτήματά τινα τῆς μονῆς παρὰ τὸ χωρίον Πολύγυρον, ὁ αὐτὸς κριτὴς ἐξέδωκεν ἀπόφασιν ἐν ὑποσημειώσει ὑπὲρ αὐτῶν (997). Ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 1063, ὁ πρόεδρος Θεσσαλονίκης καὶ Σερρῶν ὑπέγραψε πρᾶξιν ἀφορῶσαν τὴν μετοχὴν «τὸ Μελισσουργεῖον» καλουμένην καὶ ἀνήκουσαν τῇ μονῇ· ἀπὸ δὲ τοὺς ἔτους 1078 σώζεται χρυσόβουλλον τοῦ βασιλέως Γ' Βοτανειάτου ἀπολυθὲν ὑπὲρ τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἥτις καλεῖται ἐν αὐτῷ «φροντιστήριον ἱερὸν κατὰ τὸ μέγα ὄρος».

Ἐν ἔτει 1051, βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου (1042-1055) ἐχρημάτιζεν ἡγούμενος τῆς μονῆς Γεώργιος Β', ἄριστος ἑλληνιστής, τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς θύραθεν παιδείας ἐγκρατής, ὃς καὶ πρὶν ἔτι ὡς ἁπλοῦς μοναχός, συνεχίζων τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας τῶν πρὸ αὐτοῦ ἡγουμένων Ἰωάννου καὶ Εὐθυμίου, μετέφραζε πρὸς τοῖς ἄλλοις Κυριακοδρόμια τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ἀναγνώσματα ἐκ τῶν Προφητῶν, τοῦ Ψαλτῆρος, τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν Παύλου καθολικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἐν ἰβηρικῷ ἰδιώματι. Παραιτηθεὶς ἔπειτα τῆς ἡγουμενίας τῆς ἐν τῷ ὄρει τῷ Ἄθῳ μονῆς, καὶ δωρησάμενος πάντα αὐτοῦ τὰ χειρόγραφα τῇ Ἀθωναΐᾳ ταύτῃ τῶν Ἰβήρων σχολῇ, ἀπεσύρθη ἐν ἔτει 1056 ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἀντιόχειαν μονῇ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ ἐπὶ τοῦ Μέλανος ὄρους, ὅπου ἐξηκολούθει συγγράφων καὶ μεταφράζων· ταῦτα δὲ τὰ συγγράμματα ἐπαλλαπλασίαζε δι' ἀντιγραφῆς ὁ ἐν τῷ Ἀθωναΐῳ φροντιστηρίῳ ἐναπομένων ὑποτακτικὸς αὐτοῦ μοναχὸς ὅσιος Ἰωάννης ὁ Πατρίκιος, ὁ κοινῶς καλούμενος Πετρίτσης, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ φιλόσοφος Ἰωάννης Πετρίτσης, ὃν ἡ Madame de Freygang ἐν τῇ κς' αὐτῆς ἐπιστολῇ παριστάνει ὡς ἕνα τῶν τροφίμων, οὓς ἔπεμπε δῆθεν εἰς

Ἀθήνας ὁ τσάρος τῶν Ἰβήρων Δαυὶδ Β΄ Παγκρατίδης πρὸς ἀποτελείωσιν τῶν σπουδῶν, καὶ ὅστις ἐπιστρέψας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ μετέφρασεν ἐν ἰβηρικῷ ἰδιώματι πλεῖστα ὅσα ἑλληνικὰ βιβλία.

Διὰ τῆς μελέτης τῶν ἰβηρικῶν χρονικῶν ἀποκαλύπτεται ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς ἐπικρατούσης πλάνης τῶν νεωτέρων συγγραφέων, οἵτινες συγχέοντες τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Ἄθωνος καὶ τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῶν πάλαι Ἀθηνῶν μετὰ τῆς μεσαιωνικῆς ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἰβήρων Ἀθωναίας σχολῆς, διέδοσαν μυθώδη τινὰ τερατολογήματα περὶ τῆς καταστάσεως Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ΙΑ΄ καὶ ΙΒ΄ αἰῶνα.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ποιητικὴ ἀδεία σχηματισθεῖσα ἰδέα τῆς ἀποστολῆς κατ' ἐνιαυτὸν εἴκοσιν ἰβήρων τροφίμων εἰς Ἀθήνας παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰβήρων καὶ Ἀβασγῶν Δαυὶδ Β΄ τοῦ Παγκρατίδου (1089-1125) εἶνε παραμόρφωσις ἱστορικοῦ γεγονότος, οὗ πρωταθλητὴς εἶνε ὁ τῆς τῶν Ἰβήρων μονῆς ἡγούμενος Γεώργιος Β΄ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἡγουμενίας παραίτησιν, καὶ μετὰ τὴν ἐξ Ἀντιοχείας ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ.

Ἐν ἔτει 1065, ἀδείᾳ τοῦ κουροπαλάτου βασιλέως Ἰβήρων καὶ Ἀβασγῶν Παγκράτου Δ΄ (1027-1072) ἀνεχώρησεν ὁ ἐν γήρᾳ βαθεῖ ὅσιος Γεώργιος συνοδεύων τὴν εἰς Βυζάντιον ἀπερχομένην βασιλεομήτορα Μαριὰμ μετὰ τῆς βασιλόπαιδος Μάρθας, τῆς μνηστευθείσης Μιχαὴλ τῷ Παραπινάκῃ, υἱῷ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, τῆς μετὰ τὸν γάμον κληθείσης Μαρίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ξενιζόμενος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου, ἐνόσησε βαρέως ὁ γέρων καὶ ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ πρὸς νοσήλευσιν ἐν ἁγιορειτικῷ τινι μετοχίῳ, ἐν τοῖς Φιλοπάτρου, ὅπου ἐπεσκέψατο αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Δοῦκας, μετὰ τοῦ βασιλόπαιδος Μιχαὴλ τοῦ μνηστῆρος τῆς πριγγιπίσσης Μάρθας.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν ὁ ἑτοιμοθάνατος γέρων ᾐτήσατο χάριν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω μονῆς τῶν Ἰβήρων ἣς ἄλλοτε προίστατο, ἵνα δι' ἐξόδων τῆς βασιλείας συντηρῶνται νέοι Ἴβηρες σπουδασταὶ ἐν τῷ ἱερῷ φροντιστηρίῳ τῆς μονῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ εὐδοκήσας ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ γέροντος, καὶ τοῦ ὁσίου πατρὸς Γεωργίου τελειωθέντος ἐν εἰρήνῃ, τὴν ἑπομένην ἡμέραν, 29 ἰουνίου 1065, διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θελήσεως τοῦ ἁγίου ἀνδρός, καὶ ὑπομνήσαντος τοῦ μοναχοῦ Πέτρου ἀπέλυσε δύο χρυσόβουλλα, τὸ μὲν ὑπὲρ αὐτῆς τῆς μονῆς, τὸ δὲ ὑπὲρ συστάσεως βασιλικῶν χορηγιῶν πρὸς συντήρησιν ἐν τῷ φροντιστηρίῳ *ὀγδοήκοντα ἐξ Ἰβηρίας τροφίμων*.

Ὅτι ἐν τῷ φροντιστηρίῳ τῆς ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθωνος μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῆς θεολογίας καὶ βυζαντιακῆς λειτουργικῆς, ἐδιδάσκοντο οἱ φοιτῶντες καὶ τὰ φιλοσοφικά, τεκμήριον εἶνε αἱ εἰκόνες Ἑλλήνων σοφῶν, αἱ περικοσμοῦσαι τὴν αἴθουσαν τῶν ἀκροάσεων, ἤτοι τὸν ἐξωνάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης, παρὰ τὴν πύλην τῆς μονῆς. Αἱ περισωζόμεναι ἐνταῦθα τοιχογραφίαι παριστάνουσιν εἰς φυσικὸν μέγεθος τὰς εἰκόνας Πλουτάρχου, Θουκυδίδου, Σοφοκλέους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Χείλωνος καὶ Σόλωνος.

Ἐὰν Δαυὶδ Β΄ Παγκρατίδης, ὁ ἐπικληθεὶς *Ἐπανορθωτής*, βασιλεὺς Ἰβήρων καὶ Ἀβασγῶν (1089-1125) εἴκοσι πέντε ἔτη ὑστερώτερα τῆς συστάσεως τῶν βασιλικῶν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Δούκα χορηγιῶν, ἔπεμπε τροφίμους εἰς τὴν Ἀθωναίαν σχολήν, περὶ τούτου σιωπῶσι τὰ ἰβηρικὰ χρονικά· ἀναφέρουσι μόνον ὅτι Δαυὶδ Β΄ ἔκτισεν ἐν Ἰβηρίᾳ μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον «τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου», καὶ διὰ τοῦτο κληθὲν ΓΕΝΑΘ ἤτοι *Γενεθλιακόν*, ὃ κατέστη νέα Ἱερουσαλὴμ καὶ δευτέρα *Ἀθωνιάς*, κέντρον χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ πάσης σοφίας. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὁ ἐκδότης τῶν χρονικῶν M. Brosset ἑπόμενος τῇ κοινῇ πλάνῃ, ἀντὶ τῆς φράσεως «δευτέρα Ἀθωνιὰς» μεταφράζει seconde Athènes. Τοιαύτην ἰσχὺν ἔχουσι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων αἱ προλήψεις ἐπὶ τῶν πνευμάτων καὶ αὐτῶν τῶν καλουμένων σοφῶν.

Ἄλλως τε Δαυὶδ Β΄ ἐπροικοδότησε πλουσιοπαρόχως τὰς λαύρας τὰ κοινόβια καὶ ἄλλα μοναστήρια οὐχὶ μόνον τῆς Ἰβηρίας ἀλλὰ καὶ τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἄθω, τῆς Μακεδονίας, τῆς Συρίας, τῆς Κιλικίας, τῆς Κύπρου καὶ τῆς Παλαιστίνης.

Ὅτι μεγάλαι ὑπῆρχον αἱ μεταξὺ Ἰβήρων καὶ Βυζαντίνων σχέσεις ἀπ' ἀρχομένου Ι΄ μέχρι λήγοντος ΙΒ΄ αἰῶνος, μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ παρουσία Ἰβήρων μεγιστάνων ὑπηρετούντων ἐν τῇ αὐλῇ τῶν βασιλέων τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος, οἷος ὁ Ἴβηρ ἡγεμονόπαις πατρίκιος Γρηγόριος υἱὸς τοῦ Σεμπάδ, ὅστις χρηματίσας στρατηγὸς Λαρίσσης τῆς Θεσσαλίας ἐν ἔτει 1007, ἔκτι-

σεν ἔπειτα ἐν τῇ πόλει τῆς γεννετῆς του Ἐγρέκ, μεταξὺ ἄλλων ἱδρυμάτων καὶ ναὸν τῆς Παναγίας περικαλλῆ. Ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων Δαυὶδ τοῦ Μεγάλου, ὑπερμεσοῦντος Γ' αἰῶνος, οἱ ὑποτελεῖς τῇ βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ βασιλεῖς τῆς Ἰβηρίας ἐτιμῶντο *κουροπαλάται* καὶ *νωβελίσσιμοι* καὶ *σεβαστοί*, οἱ δὲ Ἴβηρες βασιλόπαιδες ἐτιμῶντο *μάγιστροι* ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας, καὶ ἐλάμβανον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Βυζαντίου ἑλληνικὴν ἀνατροφὴν ὑπηρετοῦντες ὡς ἀκόλουθοι τοῦ βασιλέως. Ἡ ἰβηρικὴ ἐκκλησία ἐν κοινωνίᾳ οὖσα μετὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐχρημάτιζεν ὑπὸ ἴδιον πατριάρχην λεγόμενον *Καθολικόν*, οἱ δὲ αὐτοκράτορες συνεχῶς ἐβοήθουν αὐτῇ διὰ βασιλικῶν δωρεῶν. Βασιλεύοντος Ῥωμανοῦ Γ' Ἀργυροῦ (1028–1034) ὁ καθολικὸς Μελχισεδὲκ παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος ἠτήσατο βοήθειαν ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ βασιλικῇ πόλει Μετζχέθῃ καθεδρικοῦ ναοῦ, ὁ δὲ Ῥωμανὸς Γ' ἐχαρίσατο αὐτῷ ὡς ἐπίδομα τὴν ἐν Καστωρείᾳ τῆς Μακεδονίας μονὴν μετὰ πολλῶν χωρίων καὶ αὐτοῖς προσκαθημένων παροίκων, ἔτι δὲ ἐκκλησιαστικὰ σκεύη καὶ κοσμήματα, ἱερατικὰ ἄμφια, ἀργυροῦς σταυροὺς καὶ ἐπιχρύσους εἰκόνας.

Τῇ πλάνῃ τῶν νομιζόντων ὅτι ἐν τῇ ἰβηρικῇ κλήσει ΑΘΩΝΙC σημαίνεται τὸ Ἀθήνησιν ὄρος, προσθετέα καὶ ἡ ἄλλη χείρων τῆς πρώτης τινῶν καλοθελητῶν ἀγωνιζομένων ἵνα συμβιβάσωσι τὰ ἀσυμβίβαστα, καὶ ἰσχυριζομένων ὅτι εἰς τὰ ᾄδόμενα τῶν Ἰβήρων ἔπη, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ Bodenstedt, νοοῦνται αἱ ἐπὶ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ Ἀθῆναι μεταξὺ Τραπεζουσίας χώρας καὶ Λαζικῆς ἂν οὐχὶ τῆς Ἑλλάδος αἱ κλειναὶ Ἀθῆναι.

Εἰς ταῦτα σημειωτέον ὅτι αἱ ἐπὶ τῷ Πόντῳ Ἀθῆναι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀρριανὸς ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Τραϊανὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 136, ἐν ᾗ περιγράφεται ὁ παρ' αὐτοῦ γενόμενος τοῦ Εὐξείνου πόντου περίπλους, ἦσαν ἐπὶ Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων χωρίον πενιχρὸν Ἀθῆναι καλούμενον διὰ τὸ αὐτόθι τῆς Ἀθηνᾶς ἑλληνικὸν ἱερόν· ἐχρησίμευε δὲ τοῖς ναυτιλλομένοις ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὡς ὅρμος καταφυγῆς μικρὸς μὲν ἀλλ' ἀσφαλής· Μεσοῦντος τοῦ Ϛ' αἰῶνος, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ὁ Προκόπιος ἀναφέρει ὅτι καὶ τότε ἀκόμη ἡ μετὰ τὸ Ῥίζαιον ἀπαντῶσα αὐτὴ κώμη ᾠκεῖτο παρ' αὐτονόμων ἀνθρώπων μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Λαζῶν, καὶ ὅτι ἐκαλεῖτο Ἀθῆναι, οὐχὶ ὅτι ἦτο δῆθεν ἑλληνικὴ ἐξ Ἀθηνῶν ἀποικία, ἀλλ' ἐκ γυναικὸς ὀνομαζομένης Ἀθηναίας, κυρίας τῆς χώρας, καὶ ἧς ὁ τάφος ἐσώζετο ἔτι ἐκεῖ.

Φθίνοντος ΙΑ' αἰῶνος, ὅτι αἱ περὶ τὸν Φᾶσιν ποταμὸν τῆς Κολχίδος χῶραι μέχρι Τραπεζοῦντος ἠνωχλοῦντο ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ βασιλέως τῶν Ἰβήρων Δαυὶδ Β' Παγκρατίδου, καὶ ὑστερώτερα, ὅτε αἱ χῶραι αὗται κατεκτήθησαν ὁριστικῶς παρὰ τῆς βασιλίδος Θάμαρ, θυγατρὸς Γεωργίου Γ', καὶ προσηρτήθησαν τῷ μεγάλῳ τῶν Ἰβήρων κράτει, ὑπερμεσοῦντος ΙΒ' αἰῶνος, αἱ Ἀθῆναι τῆς Λαζικῆς ἐξηκολούθουν οὖσαι ἀσήμαντον καὶ πενιχρὸν χωρίον, καὶ φρούριον ἠμελημένον, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως μέχρι τῶν καθ'ἡμᾶς χρόνων, *Ἀθήνα* καλούμενον παρὰ Τραπεζουσίοις ἢ Κερὲμ-βουροῦν ὑπὸ τῶν ἐντοπίων Μωαμεθανῶν τῶν ὁμιλούντων τὴν ἰδιάζουσαν ἑλληνοτραπεζουσίαν διάλεκτον τῶν χωρίων τοῦ Ὄφεως.

Τῆς Ἑλλάδος αἱ Ἀθῆναι ἀρχομένου ΙΒ' αἰῶνος ἐτιμῶντο πάντοτε διὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν εὔκλειαν, διὰ τὸν ἐν αὐταῖς πλούσιον καὶ περιώνυμον τῆς Θεομήτορος Ἀθηναίας ναὸν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διὰ πλεῖστα ὅσα ἰδιωτικὰ εὐκτήρια καὶ ἐκκλησίας κτισθείσας ἀπὸ Θ' μέχρι ΙΑ' αἰῶνος· ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ἡ πόλις ἐδυστύχει, οὐδὲ ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ διδάσκαλοι γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν, ἀλλ'οὔτε τῶν βαναύσων αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν ἐντοπίων, χυδαίων τήν τε γλῶσσαν καὶ τὴν περιφοράν, ἀντὶ ἐπιδόσεως εἰς τὰ γράμματα ἐπεκράτει ἀφιλομάθεια. Οἱ κληρικοί, ἀπαίδευτοι καὶ ἀγροῖκοι, δὲν εἶχον τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα ἵνα προσελκύωσιν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς φιλόμουσον ἱεροσπουδαστῶν νεολαίαν. Οἱ μοναχοὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀνὰ *τὸ ὄρος παρὰ τὰς Ἀθήνας*, μεθ'ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν ἡ Madam de Freygang ὁ Bodenstedt καὶ ἄλλοι, δὲν ἠσχολοῦντο εἰς φιλοσοφικὰ ἢ θεολογικὰ ζητήματα ὡς οἱ *ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθωνος* καὶ ἐν Βυζαντίῳ, ἀλλὰ κατεγίνοντο εἰς ζητείας ἢ μελισσοτροφίας. Αἱ ὅσῳ ἐπίσημοι τόσῳ καὶ ἀνορθόγραφοι σφραγῖδες τῶν ἐν Ἀθήναις δημοσίων λειτουργῶν κατὰ τὸν ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνα, (1) μαρτυροῦσι τρανῶς τὴν τότε παχυλὴν ἀμάθειαν καὶ ἀπαιδευσίαν, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως πάσης διδασκαλίας.

Μεγάλη ἦτο ἡ ἠθικὴ κατάπτωσις καὶ ὑλικὴ ἐρήμωσις τῆς πόλεως

(1) Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι·—Κε *βοηθι* Ἀνάργυρον *ἄρχοντα Αθιννον*.—Θε β. Χριστωφορον διοικιτὴν τ. *Αθηνον*. (Schlumberger, Sigillographie byzantine, p. 170).

Ἀθηνῶν, ἥτις φθίνουσα εἶχε καταστῆ μικρὰ πολίχνη καὶ περιεσταλμένη, μὴ ἔχουσα εἰ μὴ εὐαρίθμους κατοίκους, ὅσοι ὑπελείποντο ἀπὸ τῶν συνεχῶν ἐπιδρομῶν, δῃώσεων καὶ λεηλασιῶν τῶν κατὰ θάλασσαν πειρατῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἐπηρειῶν τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκηπτόντων λιμῶν καὶ λοιμῶν.

Ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νικόλαος Α΄ ὁ Ἁγιοθεοδωρίτης, ἐν ἔτει 1166, ἐνώπιον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης διακοῦς συνόδου, ἧς ἦτο μέλος ἐνεργόν, ὁμιλῶν περὶ τοῦ αὐτῷ ἐμπεπιστευμένου ποιμνίου, ἀναφέρει τοὺς ἐγκατοίκους ὡς «*τοὺς ἔτι πε-*» *ριόντας* τῇ πρὶν πανευδαίμονι χώρᾳ τῆς Ἀττικῆς καὶ τρεφομένους » Ἀθήναζε»· ὁ δὲ μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη (1180) ἀρχιερατεύσας μητροπολίτης Μιχαὴλ Β΄ Ἀκομινάτος εὑρῆκε τὴν ἄλλοτε θρυλλουμένην τῶν πόλεων χωρίον μικρὸν καὶ ἀοίκητον, ἐκ τοῦ ὀνόματος μόνον γνωριζόμενον:

« Ὤλωλε σύμπαν τῶν Ἀθηνῶν τὸ κλέος·
« Γνώρισμα δ' αὐτῶν οὐδ' ἀμυδρόν τις ἴδῃ».

ὠδύρετο ἐλεγειάζων ὁ κλεινὸς ἱεράρχης, ὅτε τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1180 εἶδε τὰς Ἀθήνας ἐκ τοῦ σύνεγγυς διὰ πρώτην φοράν.

Ἐν τῷ ὑπομνηστικῷ ὃ ἀπεύθυνεν ἔπειτα περὶ τὰ τέλη τῆς ποιμαντορίας αὐτοῦ πρὸς Ἀλέξιον Γ΄ Ἄγγελον Κομνηνόν, ἐν ἔτει 1203, λέγει ῥητῶς· « Τὸ καθ' ἡμᾶς ὅριον τῶν Ἀθηνῶν, πάλαι τοῦ πλή-» θους τῶν ἐποίκων αὐτοῦ διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπηρείας ἐκκενού-» μενον ἀεί, νῦν κινδυνεύει καὶ εἰς αὐτὴν περιστῆναι τὴν παροιμιαζο-» μένην ἐρημίαν σκυθικήν. . . . κατὰ βραχὺ μεταναστεύουσιν οἱ πλεί-» ους καὶ *ἐρημοῦται ὅσον ἤδη ἡ χώρα ἡ ἡμετέρα* ».

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν ἐγκατοίκων δὲν εὑρῆκε βελτίονα τῆς φυσικῆς αὐτῶν ἀθλιότητος καὶ ταλαιπωρίας. «Ἡ φιλόλο-» γος ἐκείνη [τῶν πάλαι Ἀθηνῶν] γενεά, καὶ περιττὴ τὴν σοφίαν, » οἴχεται, ἐπεισῆλθε δὲ *ἡ ἄμουσος, πτωχὴ τὸν νοῦν πτωχὴ τὸ σῶμα*» ἔγραφε τῷ Μιχαὴλ Λύτωρειανῷ· «Μοῦσαι μὲν καὶ Χάριτες αὐτῇ φι-» λοσοφίᾳ καὶ αὐτῇ σοφιστικῇ τῆς Ἀττικῆς ἐξαπέπτησαν, ἀγροικία » δὲ καὶ βάρβαρος φωνὴ ταύτην κατεκληρώσατο», προσεφώνει τῷ πραίτωρι Δημητρίῳ τῷ Δριμεῖ· «Οἱ Ἀθηναῖοι *βάρβαρος μέσον ἅγιος καὶ* » *τὸ φιλοσοφεῖν ἀπωσάμενος*, καὶ οἱ πάλαι ἀττικισταὶ νῦν βαρβαρι-

» σταί», ἔγραφε Γεωργίῳ τῷ Τεσσαρακονταπήχῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβοντι.

Ἤδη μεσοῦντος ΙΒ΄ αἰῶνος, ὁ ἐπὶ δέκα μόνον μῆνας πατριαρχεύσας ἐν Κωνσταντινουπόλει Κοσμᾶς Β΄ (1146), ὠνομάσθη Ἀττικός, οὐχὶ διὰ λαχοῦσαν ἐν Ἀθήναις ἐκπαίδευσιν, οὐδὲ δι' ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἀττικὴν γραμματολογίαν, ἀλλὰ κατ' εὐφημισμόν, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπονειδίστου προσωνυμίας ἀπὸ τῆς γενεθλίου νήσου Αἰγίνης, οὔσης τότε λῃστῶν φωλεὰς ὅπως ἡ Βέλβινα. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεσσαλονίκης μητροπολίτης Ἰωάννης ὁ Ἀθηναῖος, ὁ ἀρχιερατεύσας μετὰ Θάνατον τοῦ σοφοῦ Εὐσταθίου, «τὸ τηλικοῦτον τῶν Ἀθηνῶν βλάστημα καὶ θρέμμα», ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν Μιχαὴλ Ἀκομινάτος, ἐγεννήθη μὲν καὶ ἐτράφη ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἐξεπαιδεύθη ἐν Βυζαντίῳ, ὅπου αἱ μεγάλαι σχολαὶ καὶ οἱ σοφοὶ τοῦ ἔθνους ἄνδρες, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ παρὰ τοῖς μελισσοτροφοῦσιν ἀγραμμάτοις ἀνὰ τὸν Ὑμηττὸν καὶ Πάρνηθα μοναχοῖς.

Τὰ περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις ἀκμάσαντος (1198) ἰατροφιλοσόφου μαγίστρου Αἰγιδίου λεγόμενα, ὅπως καὶ τὰ περὶ τοῦ ἐν ἔτει 1252 θανόντος ἄγγλου ἀρχιδιακόνου καὶ μαγίστρου τῆς Θεολογίας Ἰωάννου τοῦ Basingestokes, ὅτι δῆθεν ἀμφότεροι ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν Ἀθηνῶν ἐξεπαιδεύθησαν τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα, ἔτι δὲ τὴν ἰατρικὴν καὶ θεολογίαν, ὑπὸ ὑφηγητὴν τὴν νεαρὰν φιλόσοφον Κωνσταντίαν, θυγατέρα τοῦ Ἀθηνῶν ἀρχιεπισκόπου, ταῦτά εἰσιν ἡδέα καὶ τερπνὰ μυθιστορήματα, δυνάμενα ὅπως χρησιμεύσωσιν ὑπόθεσις ρωμαντικοῦ δράματος, οὐχὶ δὲ τοιαῦτα ὅπως ἐπικαλῶνται σπουδαῖοι ἄνδρες ὡς μαρτυρίαι διὰ τὴν κατάστασιν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν λήγοντος ΙΒ΄ αἰῶνος.

Ἄλλως τε ἀληθεύει ὅτι πτωχοὶ καὶ εὐσεβεῖς ἐξ Ἀθηνῶν μοναχοὶ περιήρχοντο τὴν Ἀνατολὴν φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν εἰκόνα τῆς *Θεομήτορος Ἀθηναίας* πρὸς περισύναξιν ἐλεημοσυνῶν, καὶ δι' ἐράνων ἵδρυον νέας ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια ἐφ' ὅλης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπὸ Κολχίδος μέχρι Καρίας.

Ἡ παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα μονὴ τῆς Σουμελᾶς ἀνάγει εἰς τοιαύτην ἀφορμὴν τὴν πρώτην αὐτῆς ἵδρυσιν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι΄ αἰῶνος. Μετὰ θάνατον τοῦ ἐν Ἀθήναις τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαβόντος καὶ ἔπειτα ἐν Στειρίδι τῆς Φωκίδος ἀσκήσαντος ὁσίου Λουκᾶ (946), Ἀνα-

νίας τις ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κληρονομήσας τὴν ἱερὰν τῆς Ἀθηναίας Θεομήτορος εἰκόνα, ἣν ὁ ὅσιος Λουκᾶς συμπεριῆγεν εἰς τὰς πλανήσεις αὐτοῦ, ἀνεκομίσατο Ἀθήναζε, ὅπου οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἀνεστήλωσαν ἐν τῷ φερωνύμῳ ναῷ τῷ ἐν τῷ Παρθενῶνι.

Ἡμέραν τινὰ οἱ ἐν τῷ ναῷ λειτουργοῦντες ἐργάται τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, Βασίλειος ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, ὀνόματι Σωτήριχος, διάκονος τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἐκκλησίας, τὸ μοναχικὸν προσλαβόντες σχῆμα, καὶ κληθέντες, ὁ μὲν Βαρνάβας, ὁ δὲ Σωφρόνιος, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ ἐδεήθησαν ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εὐλογίας καὶ χάριτος, ἔπειτα δὲ τὸν ναὸν τῆς *Ἀθηναίας Παρθένου* εἰσελθόντες, ὁρῶσι τὴν ἁγίαν εἰκόνα ἐξιοῦσαν τοῦ ναοῦ, βασταζόντων αὐτὴν δύο ἀγγέλων καὶ ἠρέμα μεταιωροποροῦσαν ἐπὶ τῶν νεφελῶν πρὸς ἀνατολάς.

Τὴν ἀγγελοκρατουμένην καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ἱπταμένην εἰκόνα τῆς *Ἀθηναίας Θεομήτορος* ἀκολουθοῦντες οἱ μοναχοὶ Βαρνάβας καὶ Σωφρόνιος, μετὰ πολλὰς πεζῇ καὶ κατὰ θάλασσαν περιπλανήσεις, κατήχθησαν εἰς Τραπεζοῦντα. Ἔπειτα τῆς πόλεως αὐτῆς ἐξελθόντες καὶ διαβάντες τὸν Πυξίτην ποταμόν, ἀνέβησαν ταλαιπώρως τὸ σύνεγγυς συνηρεφὲς καὶ ἀδιόδευτον ὄρος τὸ καλούμενον Μελᾶς, ὅπου ἐν σπηλαίῳ ἐρήμῳ ἐπὶ μιᾶς τῶν ἀποκρήμνων πλευρῶν τοῦ ἀλσώδους βουνοῦ εὗρον ἀποκειμένην ἐφ' ὑψηλῆς τινος πέτρας τὴν προρρηθεῖσαν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος.

Ἐκεῖ περιλαξεύσαντες καὶ εὐρύναντες, ἔπηξαν θυσιαστήριον ἐπὶ τῆς πέτρας, καὶ ἤγειραν ἐπ' αὐτοῦ ἐκκλησίαν, ἥτις ἔγεινε πρώτη ἀρχὴ τοῦ ἱδρύματος τοῦ ἐν τῷ ἡγιασμένῳ ὄρει καὶ σπηλαίῳ τοῦ Μελᾶ. Ἔκτοτε ἡ ἐκεῖ φυλαττομένη εἰκὼν *τῆς Θεομήτορος τῆς Ἀθηναίας* μετωνομάσθη, τῆς ὑπεραγίας *Θεοτόκου τοῦ Σουμελᾶ* ἤτοι *τῆς Σουμελᾶς*.

Ταῦτα περιέχει ἐν περιλήψει αἡ θεία καὶ ἱερὰ ἀκολουθία τῶν ὁσίων » καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου τῶν ἐξ Ἀθη» νῶν» (ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας, ἐν ἔτει ᾳψοε'). Ἀλλ' ἐνταῦθα, ἀντὶ τοῦ ἐν Στειρίδι τῆς Φωκίδος ἀσκήσαντος καὶ θανόντος ὁσίου Λουκᾶ, γίνεται λόγος περὶ τοῦ δῆθεν ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας πλανωμένου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἁγίου Λουκᾶ μετὰ τῆς παρ' αὐτοῦ ζωγραφηθείσης ἄρα εἰκόνος τῆς Ἀθηναίας Θεομήτορος. Ἀντὶ τῆς ἐποχῆς Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἀναφέρεται κατ' ἀνα-

χρονισμὸν ἡ ἐποχὴ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ἥτις καὶ αὐτὴ πολὺ ἀπέχει τῶν χρόνων τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ ζωγράφου Λουκᾶ.

Καὶ ὅμως ὁ τοιοῦτος ἀναχρονισμὸς εἶνε τόσῳ ἐρριζωμένος ἐν τῇ συνειδήσει τῶν εὐλαβῶν, ὥστε νὰ πιστεύηται ὡς πατροπαράδοτον δόγμα. Παρθένιος Μεταξόπουλος, ἀρχιμανδρίτης τῆς σεβασμίας βασιλικῆς μονῆς τοῦ Σουμελᾶ, ἐν τῷ ἱστορικῷ τῆς πόλεως Τραπεζοῦντος καὶ τῶν βασιλέων αὐτῆς, ἐπὶ καλῇ πίστει ἀναφέρει, ὅτι βασιλεύοντος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀφίχθη ἐξ Ἀθηνῶν καὶ εὑρέθη ἀνακειμένη ἐπὶ τοῦ ὄρους Μελᾶ ἡ τρίτη ἐκ τῶν παρὰ τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ ἱστορηθεισῶν σεπτῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος, ἡ λεγομένη *Ἀθηναία* πρώτης νομιζομένης τῆς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κύκκου ἐν Κύπρῳ, καὶ δευτέρας τῆς ἐν τῇ μονῇ τοῦ μεγάλου Σπηλαίου τῆς Πελοποννήσου. Προστίθησι δὲ ὁ αὐτὸς ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος, ὅτι οἱ ἐξ Ἀθηνῶν ἀκολουθοῦντες τὴν εἰκόνα θεῖοι πατέρες Βαρνάβας καὶ Σωφρόνιος ἱδρύσαντο ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος Ἀθηναίας μοναστήριον παρὰ τὸ σπήλαιον, τοῦ δ' ἐν αὐτῷ ναοῦ τὰ ἐγκαίνια ἐτελέσθησαν ἐν ἔτει ,ϛωϟδ' (5894) ἤ τοι ἀπὸ Σωτῆρος 386, παρὰ τοῦ τότε ἐπισκόπου Τραπεζοῦντος, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐγουσταλίου, ἤ τοι βασιλικοῦ ἐπάρχου, Κορτικίου, τοῦ καὶ διὰ τοῦτο τιμηθέντος εἰς πρωτοκτήτορα τῆς ἐκκλησίας. Μεγάλη ἡ πίστις τῶν ἡμετέρων φιλορθοδόξων ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν «τῶν τὰ ἀκίνητα κινούντων» καὶ ἀναγόντων συμβάντα μεσοῦντος Ι' αἰῶνος, ἐπὶ Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογεννήτου, ὡς ἐὰν ἐγένοντο ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου λήγοντος Δ' αἰῶνος, ἐπὶ ὑπάτων Ὀνωρίου καὶ Εὐοδίου (386) ὅτε ἐν Κηφισσίᾳ ἐθυσιάζοντο ταυροβόλια (387), καὶ δώδεκα ἔτη πρότερον (375) ἐτελοῦντο ἐν τῷ Παρθενῶνι τὰ Παναθήναια. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οὔτε λατρεία τῆς Θεομήτορος ἐν τῷ Παρθενῶνι ἦτο γνωστή, οὔτε εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιωτίσσης ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ, οὔτε Βαρνάβας καὶ Σωτήριχος μοναχοί, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις ἐπεκράτει τὸ θρήσκευμα τῶν Ὀλυμπίων θεῶν, καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἵστατο ἀκόμη ὁ κολοσσὸς τῆς Ἀθηνᾶς Προμάχου καὶ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου προσκυνούμενον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων τελούντων ἔτι ἐθνικῶν.

Ἐκ τῶν περιεχομένων χρυσοβούλλου λόγου τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, γεγραμμένου κατ' αὔγουστον μῆνα ἰνδικτιῶνος δ' καὶ ἔτους ,ϛχϟδ' (6694), τοῦτ' ἐστι ἀπὸ Σωτῆρος 1186, μανθάνομεν

ὅτι ὑπερμεσοῦντος ΙΒ' αἰῶνος, ἐξ Ἀθηνῶν ὁρμώμενος μοναχός, Ἰωαννίκιος καλούμενος, ἀνήγειρε μονὴν ἐν τῷ θέματι Μυλάστης καὶ Μελανουδίου τῆς Καρίας, ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βάτου, ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης *Θεοτόκου τῆς ἐν Ἀθήναις τιμωμένης*, καὶ διὰ δεητηρίου ἀναφορᾶς ἠτήσατο τὸν βασιλέα δωρηθῆναι τῇ παρ' αὐτοῦ ἀνεγερθείσῃ μονῇ ἐξκουσσείαν παροίκων ὀφειλόντων προσκαθίσαι καὶ ἐργάζεσθαι τὰς γαίας τοῦ μοναστηρίου (1).

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀβασγίας χώρας ἀνὰ τὸν Καύκασον εἶχε διαδοθῆ ἡ λατρεία τῆς ἐπωνύμου τῶν Ἀθηνῶν Θεομήτορος. Ἰὼν πράξει συνοδικῇ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1364 περὶ τοῦ Ἀλανίας καὶ Σωτηριουπόλεως μητροπολίτου, ἀποδίδοται αὐτῷ ἔχειν πάντα δικαιώματα καὶ προνόμια ὅσα κέκτηται ἡ μητρόπολις αὕτη ἔν τε τῇ πόλει Τραπεζοῦντος καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις, καὶ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ Σωτηριουπόλεως, ἥγουν τῆς ὑπεράγνου *Θεοτόκου τῆς Ἀθηνιωτίσσης* τῆς καὶ Λαζικῆς (Mikl. et Müller, Act. Patr. Const. CCXXI).

Ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Ἀβασγίας, Σωτηριούπολις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Νικηφόρου τοῦ Καλλίστου, εἶχεν ἑνωθῆ τῇ μητροπόλει Ἀλανίας διὰ χρυσοβούλλου τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Νικολάου Γ' τοῦ Γραμματικοῦ (1084–1111)· ἐκαλεῖτο δὲ Ἀβασγία χώρα ἡ παραλία τῆς ἀρχαίας Κολχίδος ἡ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς Ἰχίας μέχρι τοῦ κάστρου Σωτηριουπόλεως διήκουσα, καὶ ἧς τὰ μεσόγαια καὶ ὀρεινὰ ἐξετείνοντο πρὸς ἕω μέχρι τῶν Καυκασίων. Οἱ Ἀβασγοὶ γειτνιάζοντες πρὸς νότον τοῖς Λαζοῖς καὶ ἐκ παλαιοῦ τούτων ὑπήκοοι, ἔτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐχρημάτιζον ἐθνικοί, ἄλση καὶ ὕλας σεβόμενοι. Ἐξ ὧν τὸ μετὰ ταῦτα γενόμενοι χριστιανοί, συμπεριελήφθησαν μετὰ τῶν Λαζῶν καὶ τῶν Ἀλανῶν ἐν τῷ μεγάλῳ τῶν Ἰβήρων κράτει μεσοῦντος Γ' αἰῶνος.

Ὅπως ἐπὶ τοῦ ἡγιασμένου ὄρους Μελᾶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Κολχίδος καὶ τῆς Καρίας, ἡ προσκύνησις τῆς Ἀθηναίας Θεομήτορος εἶχε διαδοθῆ καὶ ἐν ταῖς μακρυναῖς ὑπὸ τῶν Σα-

(1) Ὁ χρυσόβουλλος αὐτὸς λόγος ἐγένετο γνωστὸς τοῖς περὶ τὰ πάτρια ἀσχολουμένοις παρ' Ἰωάννου τοῦ Σακκελίωνος, ᾧ καὶ δημοσίᾳ ἀπονέμω τὴν ὀφειλομένην χάριν διὰ τὰς πολλὰς χυρηγηθείσας μοι λύσεις ἀπορίων περὶ τὴν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχαιολογίαν.

N.

ρακηνῶν κρατουμέναις χώραις τῆς Αἰγύπτου, Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας, παρακολουθοῦσα τοὺς ἐξ Ἀθηνῶν ἀποδημοῦντας καὶ εἰς τὰς ἐγκλείστρας τῆς ἁγίας Γῆς, καὶ εἰς τὰς σκήτας τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ τῆς Θηβαΐδος καταφεύγοντας ἀναχωρητάς.

Ἐν παλαιῷ ἀραβικῷ χρονικῷ τῆς σεβασμίας καὶ μεγάλης βασιλικῆς μονῆς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ, ἀναφέρεται ὅτι ὑπερμεσοῦντος τοῦ Ι' αἰῶνος Ἰωάννης ἐξ Ἀθηνῶν μοναχὸς ἀποδημῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐκεῖθεν ἀναχωρῶν διῆλθε διὰ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ παλαιᾶς Μίσρας ἤ τοι τῆς ἐπὶ τῷ Νείλῳ Βαβυλῶνος, καὶ ἀφίχθη ἐπὶ τὸ θεοβάδιστον ὄρος Χωρὴβ καὶ Σινᾶ, ὅπου ἐνεκλείσθη ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τόπου τῆς καιομένης βάτου καὶ παρὰ τῷ φρέατι τοῦ Ἰοθὼρ ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας ἱδρυμένῃ ὀχυρᾷ μονῇ. Ἐκεῖ διὰ τὰς ἀρετάς του καὶ τὸν αὐστηρὸν ἀσκητικὸν βίον, κερδίσας τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν συνασκουμένων ἀδελφῶν, ἐξελέχθη ἡγούμενος τῆς μονῆς καὶ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ τῶν ἐν Ῥαϊθῷ καὶ Φαρὰν ἱερῶν ἱδρυμάτων.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐδέσποζεν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, Συρίας καὶ Ἀραβίας ὁ τρίτος τῶν Φατιμιδῶν χαλιφῶν, Χάκεμ υἱὸς Ἀζίζ, ἐκ μητρὸς ὀρθοδόξου χριστιανῆς Αἰγυπτίας, ἀδελφῆς Ἀρσενίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱερεμίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων. Τὰ πρῶτα τῆς βασιλείας ἔτη ζώσης ἔτι τῆς μητρὸς καὶ χαριζόμενος αὐτῇ, ἐπροστάτευεν ὁ χαλίφης Χάκεμ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Παλαιστίνῃ ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων· λέγεται μάλιστα ὅτι ἀφαιρέσας τὴν ἐν Μίσρᾳ ἐκκλησίαν τῆς Θεομήτορος ἀπὸ τῶν σχισματικῶν Ἰακωβιτῶν, παρέδωκεν αὐτὴν τῷ πατριάρχῃ καὶ θείῳ αὐτοῦ Ἀρσενίῳ, κατασταθεῖσαν ἔκτοτε πατριαρχικὴν ἐν Μίσρᾳ ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ μετὰ θάνατον τῆς μητρὸς ὁ Χάκεμ ὢν φύσει ὠμὸς καὶ θεομανής, ἐκίνησε σκληρὸν διωγμὸν κατὰ τῶν ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ χριστιανῶν, ὀρθοδόξων τε καὶ αἱρετικῶν, οὗ θῦμα ἔπεσε καὶ αὐτὸς ὁ ἐκ μητρὸς θεῖος αὐτοῦ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἱερεμίας, ἀπαχθεὶς εἰς Μίσραν καὶ ἐν βασάνοις τελειωθείς· ὁ ἕτερος θεῖος, Ἀρσένιος Ἀλεξανδρείας, εἶχεν ἤδη τελειωθῆ ἐν εἰρήνῃ πρὸ τοῦ διωγμοῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν στίφη ἐπιδρομέων ἀράβων καὶ αἰγυπτίων ἁλώσαντες τὴν ὀχυρὰν μονὴν τοῦ Σινᾶ συνέλαβον τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην τὸν Ἀθηναῖον προμαχοῦντα γενναίως ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν καὶ συνασκητῶν, καὶ βασανίσαντες ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀνη-

λεῶς, ἀπέτεμον τὴν ἁγίαν αὐτοῦ κεφαλήν. Οὕτως ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ ὁ ἱερομάρτυς Ἰωάννης ὁ Ἀθηναῖος, τὴν 12 Φεβρουαρίου 1019, τὸ εἰκοστὸν τῆς ἀρχιερατείας ἔτος, καὶ τὸ πεντηκοστὸν τρίτον τῆς ἐπὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἐγκλείστου ἀσκητικῆς αὐτοῦ ζωῆς, κανονισθεὶς μεταξὺ τῶν μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῶν ἐπιζησάντων κοινοβιατῶν.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ Ἀθηναίου, ἡγουμένου τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ὄρους Σινᾶ (999-1019), καὶ ἐπὶ Ἀρσενίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας (1002-1018) εἰσήχθη προσκομισθεῖσα ἐξ Ἀθηνῶν ἡ εἰκὼν τῆς Ἀθηναίας Θεομήτορος εἰς τὴν ἐπὶ τῷ Νείλῳ αἰγυπτιακὴν Βαβυλῶνα (ΒΑΒΥΛΩΝ ΧΗΜΙ), τὴν ἔπειτα κληθεῖσαν Μίσραν καὶ νῦν Μὰσρ-ἀτίκα, ἕδραν τῶν Ἐμιρῶν τῆς Αἰγύπτου μετὰ τὴν κατάκτησιν ὑπὸ τῶν Ἀράβων, καὶ πρωτεύουσαν τοῦ κράτους τῶν Φατιμιδῶν χαλιφῶν.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος εἰκών, ἔργον προγενέστερον τοῦ ΙΛ' αἰῶνος, φέρουσα τὴν ἐπιγραφήν· ΜΡ ΘΥ Η ΑΘΗΝΑΙΑ ΓΟΡΓΟΕΠΕΙΚΟΟC(1), ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον παρὰ τοῦ ῥώσου ἀρχιμανδρίτου καὶ ἔπειτα ἐπισκόπου Πορφυρίου Ούσπένσκη, ἐν ἔτει 1855· λησμονηθεῖσα κατόπιν ἐπανευρέθη, ἐν ἔτει 1887, παρ' Λ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῶν ἁγίων Ὑεσσαράκοντα μαρτύρων, τῷ παρακειμένῳ τῇ ἐν Μίσρᾳ ἤ τοι παλαιῷ Καίρῳ πατριαρχικῇ μονῇ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου.

Σανὶς μεγάλη πολυρράγης, περίβρωτος καὶ παράτριβος ὑπὸ τοῦ χρόνου, παριστάνει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον εἰς φυσικὸν μέγεθος, ὀρθίαν, καὶ κατὰ τύπον ἀρχαϊκόν· καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὴν στάσιν, τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν διάταξιν τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματισμοῦ, ἡ γραφὴ ἀπομιμεῖται τὰ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου, τὸ φυλαττόμενον ἐν τῷ μουσείῳ Pio Clemente τοῦ Βατικανοῦ. Ἡ Θεοτόκος μετὰ μεγίστης ὡς πρὸς τὸ διάγραμμα ἐμπειρίας καὶ τελειότητος ζωγραφεῖται ἄνευ στεφάνης περὶ τὴν κεφαλὴν ἐν χιτῶνι ποδήρει, χρώματος πρασίνου καὶ μετὰ καλύπτρας πορφυρᾶς οὐχὶ τῆς συνήθους, ἀλλ' ὁμοίας πέπλου ἤ τοι διπλοϊδίου ἀττικοῦ, ἐντέχνως καὶ ἐπισταμένως πτυσσομένου καὶ καταβαίνοντος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, ἐν εἴδει πτερυγίου, μέχρι τῆς κνήμης τοῦ ἀριστεροῦ ποδός.

(1) *Γοργοεπεικοος* ἀντὶ *Γοργοεπήκοος*. — Ἡ γραφὴ ΕΙ ἀντὶ Η καὶ Ι ἁπανταχοῦ συχνότατα ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν μακεδονικῶν χρόνων καὶ καθ' ὅλην τὴν βιβλικὴν καὶ βυζαντινὴν ἐποχήν. Γνωστὴ εἶνε ἡ ἐπιγραφὴ ΘΕΙΣΟΚΡΑΤΗΣ κάτωθεν τῆς προτομῆς τοῦ ἀττικοῦ ῥήτορος Ἰσοκράτους, καὶ ΘΕΙCΙC ἀντὶ Ἴσις, ΜΝΗΑΣ ἀντὶ μνείας, ἐν ταῖς Ἀλεξανδριναῖς ἐπιγραφαῖς.

Ὅπως δή ποτε ὁ τρόπος τῆς διαγραφῆς τῆς εἰκόνος καὶ ἡ ἐπιγραφὴ μαρτυροῦσι τὴν ἐξ Ἀθηνῶν προέλευσιν καὶ τὸν ἀττικίζοντα καλλιτέχνην, ὡς ἐποχὴν δὲ τοῦ ἔργου ἐκείνην καθ' ἣν ὡρίσθη ὑπὸ τῆς αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας ἡ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων (787), καὶ καθ' ἣν ἱδρύθησαν ἐν Ἀθήναις τὸ εὐκτήριον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου, καὶ ἐν Ἐξωκιονίῳ Κωνσταντινουπόλεως ἡ ὑπέρλαμπρος βασιλικὴ μονή, ἡ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος Γοργοεπηκόου. Ἡ εἰς Μίσραν εἰσκομιδὴ τῆς εἰκόνος ἐξ ἅπαντος ἐγένετο ἐν καιρῷ τῆς εἰς Αἴγυπτον καὶ Σίναιον ὄρος ἀποδημίας τοῦ μοναχοῦ καὶ ἔπειτα ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ Ἀθηναίου (966) ὑπερμεσοῦντος τοῦ Ι' αἰῶνος.

Παλαιόθεν ἡ εἰκὼν παρίστανε τὴν Θεομήτορα ἄνευ τοῦ παιδίου, μικρὸν ἐστραμμένην πρὸς τὰ δεξιά, στηριζομένην ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός, κάμπτουσαν ἐλαφρῶς τὸν ἀριστερὸν πόδα πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς συγκρατοῦσαν τὸν πέπλον ἐπὶ τοῦ στήθους. Κατὰ τοῦτο ὡμοίαζε τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθω ἐντὸς τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος παλαιὰν ὑλογραφικὴν εἰκόνα, τὴν ἀνηρτημένην ἐπὶ τοῦ κατ' ἀνατολὰς κίονος τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ. Ὅμως ἀρχομένου τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, ἁγιογράφος ζηλωτὴς θελήσας ἵνα ἀνακαινίσῃ τὴν παλαιὰν εἰκόνα, καὶ δικαιώσῃ ἐν ταυτῷ τὸν τίτλον ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ, ἀπέξεσε μέρος ἀνεπαρκὲς τῆς σανίδος καὶ παρεισήγαγε κρατούμενον ἐπὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦν, λίαν μικρόν, ἐν χιτωνίῳ, φέροντα περὶ τὴν κεφαλὴν στεφάνην δισκοειδῆ, κρατοῦντα ἐν χερσὶ βιβλίον ἀνοικτὸν καὶ προσβλέποντα μετὰ τρυφερότητος τὴν μητέρα.

Ἡ στενόχωρος, βεβιασμένη, ἀκαμπὴς καὶ κατάπονος στάσις τοῦ μικροφυοῦς παιδίου, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ ἄντικρυ τοῦ σώματος τῆς μητρὸς ἡμαρτημένη συμμετρία εἶνε τόσῳ καταφανεῖς, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως πείθεται ὁ θεώμενος τὴν εἰκόνα, ὅτι τὸ παιδίον εἶνε πρόσθετον συμπλήρωμα, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἐπιχειρήσας τὴν ἀνακαίνισιν ζωγράφος, μετὰ τὰ ἰχνογραφικῶς ἐν λευκῷ σχεδιασθέντα, συνιδὼν τὴν ἀποτυ-

χίαν, ἀφῆκε τὸ ἔργον ἡμιτελὲς ἄνευ ἐπιχρωματίσεως. Παλίμψηστος ἀμυδρὰ ἐπιγραφὴ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ νηπίου ἀναγινώσκεται ΤΟ ΠΑΙΔΙΟΝ ΙC XC, καὶ παραπλεύρως τῇ στεφάνῃ, τῷ θεωμένῳ ἐπὶ τὰ δεξιά, σημειοῦται μικρογραφικῶς διὰ φαιῶν καὶ ἀφανῶν χαρακτήρων 1526, ὡς χρονολογία τῆς ἀποπειραθείσης ἀνακαινίσεως τῆς εἰκόνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Αἱ ἐν Ἀθήναις καὶ τοῖς περιχώροις ἐκκλησίαι καὶ μοναὶ λήγοντος ΙΙΒ' αἰῶνος.

Ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανῶν αὐτοκρατόρων, ἐν ᾧ ὁ Παρθενὼν καὶ τὸ Ἐρεχθεῖον, τὸ Θησεῖον, τὸ Ἀσκληπιεῖον, τὸ ὑπὲρ τὴν Καλλιρρόην ἱερὸν τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, καὶ τὰ ἐν Ἄγραις ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐξηκολούθουν ὄντα ἐθνικὰ ἱερά, ὑπῆρχον ὅμως διὰ τοὺς ὀλίγους ἐντοπίους καὶ ξένους ἐν Ἀθήναις παροικοῦντας χριστιανοὺς εὐκτήρια ἔνδον οἰκιῶν χριστιανῶν διδασκάλων. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ἀπὸ τοῦ ἔτους 350 μέχρι τοῦ 357 ἐκπαιδευόμενος μετὰ τοῦ Βασιλείου ἐν Ἀθήναις, ἀναφέρει ὅτι αἱ παρ' αὐτῶν ἐν τῇ πόλει γνωριζόμεναι ὁδοὶ δὲν ἦσαν ἄλλαι εἰ μὴ αἱ ἄγουσαι εἰς τοὺς *ἱεροὺς* οἴκους καὶ τοὺς ἐκεῖσε διδασκάλους, καὶ αἱ φέρουσαι πρὸς τοὺς ἔξωθεν παιδευτάς. Ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ ἄλλα ἐν τοῖς περιχώροις τῶν Ἀθηνῶν εὐκτήρια, οἷον τὸ πρὸ τῆς πόλεως μαρτύριον (1) τοῦ ἐν ἁγίοις ἐπισκόπου Ἀθηνῶν Λεωνίδου, σωζόμενον μέχρι τέλους τοῦ ΙΙΒ' αἰῶνος, ὡς φαίνεται ἐκ μημοσύνου λόγου ἐκφωνηθέντος ὑπὸ Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα καὶ τὴν συνοδείαν αὐτοῦ· ἐνταῦθα ἀπέκειντο τὰ ἅγια λείψανα τοῦ τε ἐπισκόπου Λεωνίδου καὶ

(1) Διὰ τοὺς ἀμυήτους ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιολογίας σημειωτέον ὅτι *μαρτύριον* καλεῖται οὐχὶ ὁ τόπος τοῦ μαρτυρίου, ἀλλὰ τὸ ἐπ' ὀνόματι μάρτυρος τιμώμενον ἱερόν. Ν.

τῶν περὶ τὴν μακαρίαν Χάρισσαν γυναικῶν, ἀνακομισθέντα ἀπὸ τῆς Κορίνθου, ὅπου ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Δεκίου, ὄντα τεθησαυρισμένα ἐν πολυανδρίῳ ἀμφοτέρων γενῶν.

Παρὰ τοὺς δυσμικοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ, ἔξωθεν τῶν πάλαι Ἡρίων πυλῶν, ὅπου ἔκειντο αἱ κοιναὶ ταφαὶ τῶν ἐθνικῶν, ὑπῆρχεν εὐκτήριον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Σιών, περὶ τὸ ὁποῖον κατετίθεντο οἱ νεκροὶ τῶν πρώτων χριστιανῶν, μέχρι φθίνοντος Δ' αἰῶνος.

Αἱ ταφαὶ ἐκαλοῦντο, οὐχὶ ἐν συνόλῳ, ὡς παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἑκάστη καθ' ἑαυτήν, *κοιμητήριον*, ὅπως καὶ ὁ θάνατος *κοίμησις*, ἐξ οὗ καὶ αἱ φράσεις «ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ», καὶ «ἐν εἰρήνῃ ἡ κοίμησις αὐτοῦ». Τοιαῦτα κοιμητήρια εὑρέθησαν περὶ τὴν ἁγίαν Σιών, μεταξὺ ἄλλων, νεοφωτίστου παιδὸς Φιλίππου «ὃς ἐκ Ζωΐλου θυγατρὸς ἦν Δημοστράτης»· ἔπειτα Νίκης, Φλαβιανῆς, Εὐγραφίου καὶ Νικοῦς, Ἀγάπης Θεοδούλου Θεσσαλονικέως, καὶ τοῦ ἐν ὁσίοις ἐπισκοπήσαντος Κληματίου.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον εὑρέθησαν κοιμητήρια χριστιανῶν, οἷον τὸ περιέχον «† Ἀθηνοδώραν τὴν ἀγαθήν, τὴν Ἀττικήν, τὴν Θαυμασίου γυναῖκα, τὴν Φιλένθεον».

Ὁ παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον καὶ περὶ τὸ Ἀσκληπιεῖον χῶρος τοῦ ἄστεος κατῳκεῖτο ἀκόμη μεσοῦντος Ε' αἰῶνος ὑπὸ ἐθνικῶν φιλοσόφων καὶ σοφιστῶν διδασκόντων ἐν τοῖς παρακειμένοις θεάτροις τοῦ Διονύσου καὶ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ τὴν ἄπληστον παιδεύσεως συμμιγῆ ἐξ ἐγχωρίων καὶ ξένων νεολαίαν. Ἐκεῖ κατῴκουν οἱ νεοπλατωνικοὶ Πλούταρχος, ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Ἀρχεάδας, Συριανός, καὶ ὁ διάδοχος αὐτῶν Πρόκλος, ὁ ἀποβιώσας ἐν ἔτει 485. Ἀλλ' ἀρχόμενου Ϛ' αἰῶνος, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν μεταποίησιν τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἀσκληπιείου εἰς ἐκκλησίας χριστιανικάς, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἄστεος ἠρημώθη κατοίκων, καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐθάπτοντο ἐκεῖ χριστιανοί· τοιαῦτα κοιμητήρια εὑρέθησαν πλεῖστα ἐπὶ ἐσχάτων ἡμερῶν παρὰ τὸ Διονύσιον θέατρον, οἷα Ἀσκληπαρίονος καὶ Ἡσυχίας, Πασικράτη καὶ Γλαύκης, Μουσωνίου, Ἐλευθερίου κούρσορος ἤ τοι δρομέως, Εὐνίκου καὶ ἄλλων ὁμοίων. Μεταξὺ αὐτῶν ἀπαντᾷ καὶ ταφὴ μαίας Ἰουδαίας «Σωσσάνας ἰατρίνης», ἧς ἡ ἐπιτάφιος πλὰξ στερεῖται, ὡς εἰκός, τοῦ ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν κοιμητηρίων σημείου τοῦ σταυροῦ.

Παρὰ τὰς ἐθνικὰς ταφὰς τοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἄστεος Κερα-

μεικοῦ, περὶ τὸ Δίπυλον, ἀπαντῶσι καὶ ἐκεῖ χριστιανῶν κοιμητήρια, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ φέρουσι χαρακτῆρας καὶ ὀνόματα βυζαντινῆς ἐποχῆς ἀπὸ Ϛ' μέχρι Η' αἰῶνος, οἷα Μαρίνου, Ἐλπιδίου, Οἰνοφίλου, Εὐφρασείου καὶ Γενναδίας, Φιλέα καὶ ἄλλων.

Καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔτι τῆς ἀκροπόλεως, ἀφ' ὅτου ὁ Παρθενὼν καθηγιάσθη, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ὡρίσθη ἵνα λέγηται *καθολικὴ ἐκκλησία Ἀθηνῶν*, φθίνοντος Ϛ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς κατετίθεντο πέριξ τοῦ ναοῦ οἱ νεκροὶ τῶν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀνηκόντων κληρικῶν, ἐπισκόπων καὶ ἄλλων. Ταῦτα εἶνε τὰ «μνήματα διαφέροντα τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ Ἀθηνῶν», ὅπως ἀναφέρει ἐκεῖ εὑρεθεῖσα ἐπὶ πλακὸς πεντελησίου μαρμάρου ἐπιγραφή.

Ἐπὶ τῶν δυσμικῶν τοῦ Ὑμηττοῦ πλευρῶν, ὅπου ὑπερμεσοῦντος ΙϚ' αἰῶνος ἱδρύθη ἡ μονὴ τοῦ Καρέα, παρὰ τὸν ἐκεῖ λαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν καὶ βορείως τῆς Κωλιάδος ἄκρας εἰς τὴν θάλασσαν χυνόμενον χειμαῤῥον, ὑπῆρχεν ἀρχαῖον χριστιανικὸν εὐκτήριον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος, ὃ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐμεγαλύνθη εἰς ἐκκλησίαν ἵνα χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἐκεῖ ἱδρυθεῖσαν μονήν. Ὅτι ἡ μονὴ καθ' ἑαυτὴν εἶνε ἵδρυμα νέας ἐποχῆς μαρτυρεῖ τὸ ἐπὶ μικροῦ ἀετώματος δι' ἀραβικῶν λεγομένων ἀριθμητικῶν χαρακτήρων σημειούμενον ἔτος τῆς κτίσεως αὐτῆς 1575. Ὅτι δὲ ὁ κατ' ἀρχὰς εὐκτήριος οἶκος εἶνε παλαιὸν κτίσμα μαρτυρεῖ ὁ πρό τινων ἐτῶν σωζόμενος ἐπιτύμβιος λίθος ΝΕΙΚΑΓΟΡΗϹ ΔΙΑΚΟΝΙϹϹΗϹ, τῆς ταφείσης ἐκεῖ παρὰ τὸ ἱερόν.

Ἡ τάξις τῶν διακονισσῶν εἰσήχθη παρ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων, ὑφ' ὧν προεχειρίζοντο διὰ τὰς τῶν γυναικῶν ὑπηρεσίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν ταῖς συνάξεσι τῶν πιστῶν. Τοιαύτη ἀναφέρεται παρὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἡ ἀδελφὴ Φοίβη, διάκονος τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς. Ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς διατάξεσιν ὁ ἀπόστολος Βαρθολομαῖος διατάσσεται τὰ περὶ προχειρίσεως τῶν διακονισσῶν, αἵ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν χῆραι πρεσβύτιδες, οὐδέποτε νεώτεραι τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν (1).

(1) — Ὁ ΙΕ' κανὼν τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διατάσσει ῥητῶς· «διακόνισσαν μὴ «χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ ταύτην μετὰ ἀκριβοῦς δοκιμασίας· «εἰ δέ γε δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν καὶ χρόνον τινὰ παραμείνασα τῇ λειτουργίᾳ, ἑαυ«τὴν ἐπιδῷ γάμῳ, ὑβρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἡ τοιαύτη ἀναθεματιζέσθω μετὰ τοῦ «αὐτῇ συναφθέντος».

Αἱ διακόνισσαι προίσταντο τῶν ἀφιερωμένων τῇ ἐκκλησίᾳ παρθένων καὶ ἀπαίδων νέων χηρῶν, ἐπισκεπτόμεναι αὐτὰς καὶ ἔχουσαι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐφορείαν· ἄλλοτε ἐπέμποντο παρὰ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων εἰς μυστικὰς ἀποστολάς, πρὸς κατήχησιν ἐθνικῶν γυναικῶν, πρὸς ἀγγελίαν ἢ ὑπηρεσίαν τινα πρὸς γυναῖκας, ἃ ὁπόταν ἔν τισιν οἰκίαις δὲν ἠδύναντο νὰ πεμφθῶσιν ἄνδρες διάκονοι διὰ τὰς τῶν φαύλων διανοίας.

Παρὰ ταῦτα αἱ διακόνισσαι παρίσταντο βοηθοῦσαι τῷ ἐπισκόπῳ ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι, καὶ ἐν τῷ χρίσματι τῶν νεοφωτίστων γυναικῶν καὶ παρθένων, ὅτε ὁ μὲν ἐπίσκοπος ἐβάπτιζε τὰς γυναῖκας ἐν τῷ ὕδατι, ἐδέχετο δὲ αὐτὰς ἐκ τοῦ ὕδατος ἡ διακόνισσα, ὅπως σεμνοπρεπῶς γένηται ἡ διὰ τοῦ ἁγίου μύρου ἐπισφράγισις. Ἐν τῷ φωτίζεσθαι τὰς γυναῖκας ὁ ἐπίσκοπος ἔχριε μόνον τὸ μέτωπον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ, καὶ μετ' αὐτὸν ἡ διακόνισσα ἤλειφε τὸ ἐπίλοιπον σῶμα. (Ἀποστ. διατ. Γ'. 15).

Μετὰ τὴν μετασχηματίσιν τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Θησείου καὶ τῶν ἄλλων ἐθνικῶν ἱερῶν εἰς ἐκκλησίας χριστιανικάς, ἐξαρκούσας καθ' ἑαυτὰς διὰ τὴν ἐν αὐταῖς λατρείαν κατὰ τοὺς τύπους τοῦ νέου θρησκεύματος, μέχρι τέλους τῆς εἰκονομαχίας, φθίνοντος Η' αἰῶνος, οἱ ὀλιγοστεύσαντες τῶν Ἀθηνῶν κάτοικοι οὐδέποτε ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην οὔτε εἶχον ἀφορμὴν πρὸς ἵδρυσιν νέων ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς βασιλείας τῆς αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας μετὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων (787), καὶ ἔπειτα ἀκόμη μέχρι ΙΑ' αἰῶνος, ἀναφλεγομένου τοῦ ζήλου, καὶ διδούσης τὸ παράδειγμα αὐτῆς τῆς βασιλίδος, πολλοὶ εὐκτήριοι οἶκοι ἀνηγέρθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως παρὰ τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν, εἰς ἰδίαν ψυχικὴν σωτηρίαν, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἱερῶν οἴκων πολλάκις παρὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἐκεῖ τιμωμένου ἁγίου, ἔφερον καὶ ἐκείνην τοῦ κτήτορος· οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ Καμουχαρέα τῆς βασιλοπούλας, ὁ ἅγιος Νικόλαος τοῦ Ῥαγκαβᾶ, ὁ ἅγιος Γεώργιος τοῦ Καρύκη, ἡ Παναγία Σώτειρα τοῦ Λυκοδήμου.

Τὰ εὐκτήρια ἔφερον τὸ πομπῶδες ὄνομα *ἐκκλησίαι*· ἀλλ' ὡς τοιαῦται ἦσαν μικραὶ καὶ ταπειναὶ παραβαλλόμεναι τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἐκείνῃ τοῦ Θησείου. Ἰδιῶται, ὅσῳ καὶ ἂν ἦσαν ἐπίσημοι ἢ πλούσιοι, οὐδέποτε συνεχωρεῖτο ὅπως ἀνεγείρωσι πολυδα-

πάνους καὶ μεγάλας ἐντὸς τῆς πόλεως ἐκκλησίας ἐπιζηλίους τῇ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐπισκοπικῇ καὶ ἔπειτα μητροπολιτικῇ ἕδρᾳ, τοῦτ' ἐστι τοῦ Παρθενῶνος τῇ μεγάλῃ καὶ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Οὐχ ἧττον τὰ ἰδιωτικὰ αὐτὰ ἐκκλησίδια, κτιζόμενα κατὰ τὸν σεμνὸν ῥυθμὸν τῶν ῥωμαϊκῶν βασιλικῶν, ἢ κατὰ τὸν βυζαντιακὸν τὸν μιμούμενον ἐν μικρῷ τὸ περιφανὲς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἵδρυμα, τὸν ναὸν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας, παρεῖχον πολὺ τὸ περικαλλὲς τὴν ὄψιν καὶ τὸ εὐπρεπὲς τὴν διάταξιν, διὰ κιλὼς ἐπινοηθείσης τοῦ ὅλου συμμετρίας καὶ ἐπιτυχοῦς βυζαντινῷ τῷ τρόπῳ τοιχοδομίας.

Τοιοῦτο εὐκτήριον ἦτο ὁ ἐπὶ τῆς βορείου ἀποκρήμνου πλευρᾶς τοῦ Ἀρείου Πάγου προσερειδόμενος οἶκος τοῦ ἁγίου Διονυσίου, οὗ τὰ ἐρείπια ἐσώζοντο ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὁ ἰησουίτης πατὴρ Babin, χρηματίσας ἱεραπόστολος ἐν Ἀθήναις, ὅθεν μετέβη, ἐν ἔτει 1670, εἰς Σμύρνην, ἐν ἐπιστολῇ γραφείσῃ ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς πόλεως ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν [Ἄνθιμος Δ', 1655-1676] εἶχε τὸ μητροπολιτικὸν αὐτοῦ οἴκημα ἐπὶ τοῦ νομιζομένου ἀρχαίου οἴκου τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, πλησίον τῶν ἐρειπίων παλαιοῦ ἐκκλησιδίου, τιμωμένου ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ῥηθέντος ἁγίου, οὗ τὰ τοιχία ἐφαίνοντο καὶ τότε ἀκόμη καθωραϊσμένα διὰ πολλῶν ἁγιογραφιῶν.

Ὁ ἐπὶ σημειώσεων ἀποσταλεισῶν αὐτῷ παρὰ τῶν ἐν Ἀθήναις φραγκισκανῶν μοναχῶν συγγράψας περιήγησιν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν Guillet (1675) ἀναφέρει καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἁγίου Διονυσίου, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἐτελεῖτο λειτουργία κατ' ἔτος τὴν ἐπώνυμον ἑορτήν.

Ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἀρείου Πάγου ἐντεῦθεν εἰς τὰ κάτω τῆς πόλεως ἀγούσης ὁδοῦ, ὑπῆρχεν ὀκτάπτερος ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τιμωμένη ἐκκλησία, ὅπου τὸ πάλαι ἵδρυτο τῶν δώδεκα θεῶν ὁ βωμός. Τὸ ἱερὸν αὐτὸ κτίσμα ἀνηγέρθη κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐν ὀκταγώνῳ σχήματι κτισθείσης ἐκκλησίας (315-317), τῆς διὰ τὴν περισσὴν αὐτῆς περιχρύσωσιν κληθείσης «χρυσοῦν Κυριακόν» (Dominicum aureum).

Τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων αἱ βάσεις σώζονται μέχρι τοῦ νῦν, ἂν καὶ ἡ μεταγενεστέρα οἰκοδομὴ παρεμόρφωσε τὴν ἀρχικὴν διαγραφήν· ὅμοια κτίσματα ἦσαν ὁ παλαιὸς ὀκτάγωνος ναὸς

τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱερουσαλήμ, ἐγερθεὶς ὑπὸ τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης (337-355), καὶ ἀνακαινισθεὶς παρὰ τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει ἡσυχαζούσης αὐγούστας Ἀθηναΐδος Εὐδοκίας· ἡ ἐν Ναζιανζῷ τῆς Καππαδοκίας ὀκτάγωνος ἐκκλησία, ἡ κτισθεῖσα παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Γρηγορίου (370) πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ· καὶ ἡ σύγχρονος σχεδὸν ἐκκλησία τοῦ ἐν Μεδιολάνοις ἁγίου Λαυρεντίου (380). Ὅμοια ἦσαν καὶ τὸ ἐν Ῥαβέννῃ ὀκτάγωνον βαπτιστήριον τῶν Ὀρθοδόξων, οὕτω καλούμενον (425), τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κολυμβήθρας· καθὼς καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἱδρυθὲν μαρτύριον τοῦ ἁγίου Βιταλίου (547).

Τοῦ εὐκτηρίου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὸ ὀκτάγωνον σχῆμα δὲν σημαίνει ὅτι ἐκτίσθη ἐν προτέρᾳ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἐποχῇ, ὅτε ἐπεκράτει ὁ ἰδιάζων αὐτὸς ῥυθμός. Ἡρῶται χριστιανικαὶ ἐκκλησίαν ἐν Ἀθήναις ἦσαν αἱ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἐξ ἐθνικῶν ναῶν μεταποιηθεῖσαι, νέαι δὲ ἐκτίσθησαν ἐπὶ αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας λήγοντος Η' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς· ἀλλὰ καὶ αὗται ἄλλοτε ἄλλως, δρομικαί, ὀκτάγωνοι ἢ τρουλλωταί.

Ἓν τέλει τῆς ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων πρὸς τὰ κάτω τῆς πόλεως ὁδοῦ, τῆς νῦν καλουμένης ὁδοῦ Στοῶν, ἐπὶ τῇ ἀναστομώσει αὐτῆς μετὰ τῆς ἀπ' ἀνατολῶν κατερχομένης ὁδοῦ Ἀδριανοῦ, ὅπου ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὑπῆρχε παλαιά τις ὀψωνίων ἀγορὰ καὶ παρ' αὐτὴν τὰ χαλκοπρατεῖα, ἵδρυτο ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ἐκκλησία δρομικὴ καὶ ξυλόστεγος τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου, ἧς τὰ ἐρείπια ἐσώζοντο ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων. Ταύτην νοεῖ ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῆς περιηγήσεως Ἀθηνῶν μεσοῦντος ΙΕ' αἰῶνος λέγων· «κατὰ ἄρκτον δὲ ἡ πρώτη ἀγορὰ «τῆς πόλεως εἰς ἣν ὁ ἀπόστολος τὸν γραμματέα ἐβύθισεν», ὑπαινιττόμενος ὅσα λέγουσιν αἱ ἀπόκρυφοι «Πράξεις τοῦ ἁγίου Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα», ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἀπόστολος ἐλθὼν καὶ διατρίψας δύο ἔτη ἐν Ἀθήναις εὐαγγελιζόμενος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐποίησε θαύματα πολλὰ καὶ «ἐβύθισε ζῶντα τὸν γραμματέα τοῦ ἀρχιερέως Ἱεροσολύμων παρακολουθήσαντα καὶ ἀντιλέγοντα», καὶ ὅτι «ἀφ' οὗ κατεσκεύασεν ἐκεῖ ἐκκλησίαν κατέστησεν «ἐπ' αὐτῆς ἐπίσκοπον καὶ πρεσβύτερον καὶ ἔπειτα ἀπῆλθεν εἰς τὴν «Παρθίαν».

Τὸ σχῆμα τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἁπλότης τῆς διαγραφῆς καὶ ἡ διρύτοσκεπὴς ξύλινος στέγη παρέπεισάν τινας ὅπως νομίσωσιν αὐτὴν ἀνήκουσαν τῇ προηγηθείσῃ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐποχῇ, ὅτε αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐκτίζοντο κατὰ τὸν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ ἐθιζόμενον ῥυθμὸν τῶν λεγομένων βασιλικῶν· οὕτω ὁ γάλλος Λ. Couchaud ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν κτίσμα τοῦ Ε' ἢ Ϛ' αἰῶνος. Ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀθήναις καὶ μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ ἐγκαινισθέντα βυζαντιακὸν ῥυθμὸν τῶν κυλινδροειδῶν θόλων καὶ τρουλλωτῶν ἐκκλησιῶν, μέχρι λήγοντος Θ' αἰῶνος ἐξηκολούθει ἡ οἰκοδομὴ τῶν βασιλικῶν ἤ τοι δρομικῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ καθ' ὅλα ὅμοιος τῇ τοῦ ἁγίου Φιλίππου ἐκκλησίᾳ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὁ λεγόμενος τοῦ Μαγγούτη, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ μνημόσυνον ἐπιγραφὴν εἶχε κτισθῇ ἐν ἔτει 871, ὁ δὲ ἐν ἔτει 1049 κατὰ βυζαντιακὸν ῥυθμὸν ἐκ βάθρων ἀνακαινισθεὶς ναὸς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἦν παλαιόθεν μικρὰ καὶ ξυλόστεγος βασιλική.

Τοῦ ἁγίου Φιλίππου ἡ ἐκκλησία παρὰ τὴν μεσαίαν ἔξωθεν τρίπλευρον, ἔσωθεν δὲ ἡμικύκλιον κόγχην, παρουσίαζε δύο ἄλλας ὁμοίας ἀλλὰ μικροτέρας ἑκατέρωθεν τοῦ ἁγίου βήματος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, τὰ λεγόμενα μυάκια, ἤ τοι τὸ τῆς προθέσεως τῶν τιμίων δώρων πρὸς βορρᾶν καὶ τὸ τοῦ διακονικοῦ πρὸς νότον. Ἄνωθεν τοῦ ὑπερθύρου τῆς πύλης τοῦ ναοῦ πρὸς τὰ ἔξω ὑπῆρχε προμετωπίδιος ψαλιδωτὴ κόγχη ἐφ' ἧς ἱστόρητο εἰκόνισμα, στηθάριον τοῦ ἁγίου Φιλίππου.

Ἔμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας, ἄνωθεν τῆς πύλης, ὑψοῦτο χαλκιδικὸν πρόπυλον ξυλουργὲς πρὸς προφύλαξιν τῶν παραμενόντων κατηχουμένων ἀπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου καὶ ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῆς βροχῆς.

Πρὸ τῆς ἐκ βάθρων ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ ἐν ἔτει 1866, ὅτε ἄλλο τι δὲν ἐσώζετο εἰ μὴ ἡ πρὸς ἀνατολὰς τὴν θέασιν ἔχουσα ἀψίς, καὶ ὁ τοῖχος τῆς δυσμικῆς καὶ κυρίας προσόψεως, ἔβλεπέ τις ἄνωθεν τῆς προμετωπιδίου κόγχης ἐξέχοντας λιθίνους ἀγκῶνας. καὶ τρυπήματα μεταξὺ τῆς λιθοδομίας πρὸς ἐπίθεσιν ἢ ἔμπηξιν τῶν δοκῶν τῆς στέγης τοῦ χαλκιδικοῦ προστόου, ἤ τοι ἐμβόλου τῆς ἐκκλησίας.

Ὁμοίου ῥυθμοῦ καὶ διαγραφῆς τοῦ σχεδίου ἦτο καὶ ἡ βορειοῦ τῆς ἀκροπόλεως, παρὰ τὰ πρὸς ἄρκτον πρόθυρα τοῦ μεταγενεστέρου μετοχίου τοῦ παναγίου Τάφου τῆς Ἱερουσαλήμ, κειμένη ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἡ κοινῶς καλουμένη τοῦ

ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου τοῦ Μαγγούτη. Καὶ αὕτη παρουσίαζεν ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς ἐξωτερικῆς πύλης τοῦ νάρθηκος, ἐντὸς προμετωπιδίου ψαλιδωτῆς κόγχης, κάλλιστον πρότυπον βυζαντιακῆς ἁγιογραφίας τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπωνύμου ἁγίου, ἤ τοι Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον ἐν σχήματι ἀγγέλου πτερυγωτοῦ κρατοῦντα ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ εἰλητάριον ἀνεπτυγμένον ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ πινάκιον καὶ ἐν αὐτῷ τὴν ἀποτμηθεῖσαν αὐτοῦ κεφαλήν. Ἄνωθεν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἀετώματος ὑπῆρχεν ἡ φωτίζουσα τὸν νάρθηκα δίζυγος ἀναφωτὶς περιστοιχιζομένη ἐξ ὁρθομαρμαρώσεως σταυροειδῶν βυζαντιακῶν κοσμημάτων καὶ ἀνθυλλίων.

Ὁ ναός, οὗ τὰ τοιχία ἵσταντο ὄρθια μέχρι τοῦ ἔτους 1841, ὅτε ἐπεσκέφθη αὐτὸν ὁ Λ. Couchaud, ἔφερεν ἐπὶ τῆς δυσμικῆς προσόψεως ἄνωθεν τῆς μεγάλης πύλης καὶ τῆς προμετωπιδίου κόγχης λείψανα λίθων ἀγκώνων ἐφ' ὧν ἐστηρίζοντο πάλαι αἱ δοκοὶ χαλκιδικοῦ προστόου. Ἐκεῖ που εὑρεθεῖσα καὶ παρ' Ἰωάννου Σακκελίωνος δημοσιευθεῖσα ἀφιερωματικὴ ἐπιγραφὴ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκκλησίας ἀναφέρει ὅτι τὸν πάνσεπτον αὐτὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἔκτισαν ἔτους ,ϛτοθ' (6379) ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤ τοι ἐν ἔτει 871 καθ' ἡμᾶς, Κωνσταντῖνος καὶ Ἀναστασώ, καὶ τὸ τέκνον αὐτῶν Ἰωάννης, δρουγγάριος ἐν τῷ βασιλικῷ στρατῷ, ὁρίσαντες καὶ προστάξαντες πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, τά τε ἐνόντα καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς μνημόσυνον καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν.

Τὸ πρωτεῖον κατά τε τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν καλλονὴν μεταξὺ τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως ἱδρυθέντων εὐκτηρίων ῥυθμοῦ βυζαντιακοῦ, ἀνήκει ἀναντιῤῥήτως τῷ καλλιτεχνικῷ ἐκκλησιδίῳ, τῷ κτισθέντι περὶ τὰ τέλη τοῦ Η' αἰῶνος, καὶ σωζομένῳ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν παρὰ τὴν νέαν μεγάλην καὶ μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Τὸ κτίσμα τοῦτο, τιμώμενον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας Θεοτόκου *τῆς Γοργοεπηκόου*, ἂν οὐχὶ ἐκ ῥητῶν μαρτυριῶν, ὅμως ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν καὶ ἱστορικῶν λόγων πειθόμενος, ἀνάγω εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων ἐποχὴν (787) ἐπὶ αὐγούστας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, κτισθὲν ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀθήναις οἰκούντων, καὶ εἰς πατρικίους καὶ πρωτοσπαθαρίους τιμηθέντων παρ' αὐτῆς συγγενῶν. Οὗτοι, Σαραντάπηχοι καλούμενοι, κατεῖχον τὰ μεγαλείτερα ἐν

τῇ πολει ἀξιώματα καὶ ἐνήργουν τὴν διοίκησιν ἐπ' ὀνόματι τῆς συγγενοῦς αὐτοῖς βασιλίδος.

Κατὰ τὸν Παυσανίαν ἐπὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου ἐντεῦθεν εἰς τὰ κάτω τῆς πόλεως φερούσης ὁδοῦ πρὸς βορρᾶν, ἥ τοι μετὰ τὸ Διογένειον γυμνάσιον, ἵδρυτο ἱερὸν τοῦ Σεράπιδος, ὃν Ἀθηναῖοι παρὰ Πτολεμαίου [Φιλαδέλφου] θεὸν εἰσηγάγοντο.

Τοῦ ἀρχαίου Διογενείου τὰ ἐρείπια εὑρέθησαν ὅπου ἄλλοτε τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Κατηφόρη· τὰ δὲ λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος καὶ τῆς Ἴσιδος μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐκκλησιδίων τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, εὑρέθησαν, ἐν ἔτει 1881, ἐπὶ τῆς ἀναστορώσεως τῶν ὁδῶν Ἀπόλλωνος καὶ Φιλοθέης, μετὰ τῆς λεγομένης ὁδοῦ Πανδρόσου, παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Μητροπόλεως.

Ὅπου ἄλλοτε τὸ εὐκτήριον τοῦ Σωτῆρος, ὤφθησαν εἰς μέτριον βάθος μαρμάριναι πλάκες μεγάλαι καὶ παχεῖαι, σπόνδυλοι ὀγκώδεις κιόνων δωρίου ῥυθμοῦ, καὶ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ στήλης εὐμεγέθους ἐκ λίθου ὑμηττίου μνημονεύουσα τῶν πρυτάνεων τῆς Λιγηίδος φυλῆς, ἐπὶ ἄρχοντος Νικομάχου (341 π. Χ.)· ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἐδάφους τῆς ἐκ παραδόσεως νομιζομένης ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ὤφθησαν κίονες ῥυθμοῦ κορινθιακοῦ ἐκ μαρμάρου πεντελησίου, ζῴδια ἀνάγλυφα, ἀνθοπλέγματα καὶ ἀμπελοκλάδια, καὶ ἐπιγραφαὶ ἀναθηματικαὶ χριστιανικαί. Πέριξ καὶ παρὰ τὰ θεμέλια τῆς κατεστραμμένης ἐκκλησίας εὑρέθησαν σπόνδυλοι παλαιοτέρων κιόνων δωρικοῦ ῥυθμοῦ, γυναικεῖα ἀγάλματα ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, κείμενα πρηνῆ καὶ ἀκρωτηριασμένα, πρὸς δὲ τούτοις ἄγαλμα ἀκέφαλον Ἴσιδος θηλαζούσης Ὧρον τὸ παιδίον· περαιτέρω ἔκειντο θραύσματα στήλης ἀναθηματικῆς καὶ ἐπιγραφὴ ΙΕΙΔΟΣ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 1843, ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ παρακειμένου παλαιοῦ μητροπολιτικοῦ οἴκου καὶ τοῦ μετοχίου τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς, εἴχεν εὑρεθῇ ἐπιγραφὴ ἀναφέρουσα παρθένον «κανηφορήσασαν Σαράπιδος καὶ Ἴσιδος, ἐπὶ Παμφίλου ἱερατεύοντος».

Κατὰ τὸν αὐτὸν Παυσανίαν «τοῦ ἱεροῦ τοῦ Σαράπιδος οὐ πόρρω» ἦν χωρίον ἔνθα ἐλέγετο ὅτι Πειρίθους καὶ Θησεὺς συνθέμενοι ἐστάλησαν εἰς Λακεδαίμονα καὶ ὕστερον εἰς Θεσπρωτούς· «πλησίον δὲ ᾠκοδόμητο ναὸς *Εἰλειθυίας*», περὶ ἧς ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐκ τῶν Ὑπερβορείων ἐλθοῦσα εἰς Δῆλον παρέστη βοηθὸς ταῖς Λητοῦς ὠδῖσι. Διὰ τὸν ἱερὸν τοῦτον λόγον ἡ Εἰλείθυια ἐκαλεῖτο καὶ *Ἐλευθὼ* ἥ τοι *Ἐλευθεροῦσα* καὶ *Λυτηρία*, προσεφωνεῖτο δὲ *σώτειρα* καὶ *ἐπήκοος*. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ παρακειμένῳ Σαραπείῳ Ἶσις ἐκαλεῖτο *Ἶσις λοχιὰς* καὶ *σώτειρα*, *Ἶσις χρηστὴ ἐπήκοος*, ὅπως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (1).

Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Εἰλειθυίας, πλησίον τοῦ κατεστραμμένου ἱεροῦ τοῦ Σαράπιδος καὶ τῆς Ἴσιδος, *Μητρὸς θεῶν, ἐπηκόου, σωτείρας*, ἱδρύθη ὁ εὐαγὴς οἶκος *τῆς Θεομήτορος Γοργο-επηκόου* ἢ προσεφωνεῖτο ἐπ' ἴσης *Ἐλευθεροῦσα* καὶ *Σώτειρα* ὅπως πρὸ αὐτῆς ἡ Ἶσις καὶ ἡ Εἰλείθυια.

Ἡ νέα ἡμῶν γενεὰ ἐλησμόνησεν, ὡς μὴ ὤφειλε, τὸ ὄνομα καὶ τὰ προσόντα τῆς πολιούχου καὶ προστάτιδος τῶν χριστιανικῶν Ἀθηνῶν *Θεομήτορος Γοργοεπηκόου*, ἀλλ' αἱ εἰκόνες αὐτῆς ἀπὸ Ι' καὶ ΙΛ' αἰῶνος ἀναστηλούμεναι καὶ θαυματουργοῦσαι ἁπανταχοῦ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν παλαιῶν αὐτῆς ἐξαρτημάτων, ἐπὶ τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω καὶ ἐν Βυζαντίῳ, ἐν Βαβυλῶνι τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας, ἐν Σωτηριουπόλει τῆς Λαζικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἡγιασμένου ὄρους Μελᾶ παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα, διασώζουσι τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ἀκμαίας.

Ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄθω μονῇ τοῦ Δοχειαρίου, κτισθείσῃ ἐπὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου (1078–1081), εὑρίσκεται δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὴν τράπεζαν ἤτοι τὸ ἑστιατόριον τῶν κοινοβιατῶν παλαιὰ καὶ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς *Θεομήτορος Γοργοεπηκόου*. Ἐν ἔτει 1646, λέγουσι τὰ χρονικὰ τῆς μονῆς, ἠκούσθη ἐν καιρῷ νυκτὸς παρά τινος περὶ τὴν τράπεζαν διακονοῦντος μοναχοῦ φωνὴ ἐκ τῆς εἰκόνος λέγουσα· «Ἐγὼ εἰμὶ τῆς μονῆς ἡ δέσποινα Θεο-«τόκος ἡ *Γοργοεπήκοος*, καὶ *γοργῶς ἐπακούω* τῶν ἐπικαλουμένων τὸ «ὄνομά μου». Τὰ χρονικὰ βρίθουσι περιγραφῶν θαυμάτων τελεσθέντων παρὰ τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου Γοργοεπηκόου, εἰς ἣν ἀποδίδοται παρὰ τῶν εὐσεβῶν, ὅτι τὰς *ἀτέκνους εὐτέκνους ποιεῖ*, καὶ τὰς στείρας γυναῖκας πολυγόνους ἀποδεικνύει· ὅτι τὰς ἐν *τοκετῷ ὠδινούσας ἐλευθεροῖ*, καὶ τοὺς ἐπὶ θαλάσσῃ διακινδυνεύοντας *σώζει*.

(1) Ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Μενούθει, τῇ νῦν καλουμένῃ Abou-kyr φέρει «Ἴσιδι τῇ ἐν Μενούθει – – *Μητρὶ θεῶν, σωτείρᾳ, ἐπηκόῳ*, Πολυκράτης καὶ «Ἑρμιόνη ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων εὐχήν».

Ὁ ἀρχιτεκτονικὸς ῥυθμὸς τῆς ἐκκλησίας εἶνε ὁ βυζαντιακὸς τῆς μετὰ Ἰουστινιανὸν ἐποχῆς, τοῦ οἴκου ἔχοντος τετράγωνον διαγραφὴν καὶ τροῦλλον στηριζόμενον ἐπὶ τυμπάνου κορμοῦ καὶ μᾶλλον ὑψηλοῦ. Μόνη τροποποίησις παρατηρεῖται τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τηρηθέντα ἀετώματα, ἀναμιμνήσκοντα τὴν ἀρχαίαν νεωδομίαν τῶν ἐθνικῶν καὶ τὰς παλαιὰς ξυλοστέγους βασιλικάς.

Ἐν Βυζαντίῳ οἱ ἔσωθεν τῶν εὐαγῶν οἴκων θόλοι παρουσίαζον καὶ ἐπὶ τῶν στεγασμάτων τὴν αὐτὴν καμαρωτὴν κατασκευήν, ἢ ἐκρύπτοντο ὑπὸ τέγη ἐπίπεδα, μετὰ κεραμοκονίας ἐπίκροτα καὶ σεσαγμένα, τὰ λεγόμενα ἡλιακά, ὧν ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις ἐδηλοῦτο διὰ γείσου ἐν σχήματι ὁριζοντίου κορωνίδος. Οὐχ οὕτως ἐν Ἑλλάδι· ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις καὶ μάλιστα ἐν Ἀθήναις οἱ ἔσωθεν κυλινδροειδεῖς θόλοι ἐπεκαλύπτοντο ἔξωθεν διὰ διῤῥυτοσκεποῦς ἐγχωρήγου ὀροφῆς παρουσιαζούσης δύο κλιτύας πρὸς τὰς ἑκατέρωθεν μακρὰς πλευράς, καὶ ἐστεγασμένης διὰ κεράμων, κατὰ πρόσωπον δὲ ἐκφραζομένης δι' ἀετωμάτων, μικρόν τι ὀξύτερον ἀπολῃγόντων παρ' ἐκεῖνα τῶν ἐθνικῶν ναῶν. Ὁ νέος αὐτὸς τύπος δύναται νὰ κληθῇ ἑλληνοβυζαντιακὸς ῥυθμός, πρὸς διάκρισιν τοῦ ἀμιγοῦς βυζαντιακοῦ, καθ' ὃν μία καὶ μόνη ἐκτίσθη ἐν Ἀθήναις ἐκκλησία, ὁ τῆς μονῆς τοῦ Λυκοδήμου ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τιμηθεὶς ναός.

Τοῦ πολυτελοῦς βασιλικοῦ εὐκτηρίου τῆς Παναγίας Ὑοργοεπηκόου οἱ ἐπενδύοντες τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν μεγάλοι περιχειλωτοὶ ἄβακες ἐκ μαρμάρου λευκοῦ παρουσιάζουσιν ἀνάγλυφα βυζαντιακὰ κοσμήματα, ὅμοια ἐκείνων ἃ τινα ἀπαντῶσιν ἐν κεφαλίδι χειρογράφων κωδίκων φθίνοντος Ι' μέχρι ΙΒ' αἰῶνος, ἢ τοι τεχνήεντα συμπλέγματα ταινιῶν καὶ μαιάνδρων ἰδιορρύθμων, σχηματιζόντων περιφέρεια τετράπλευρα ἢ ῥομβοειδῆ καὶ ἐν αὐτοῖς σταυροὺς ἐπιμήκεις ἢ σταυρίδια, ἀνθύλλια, ζῴδια παντοειδῆ, γρυφολέοντας, χιμαίρας καὶ ἀνθρωπίνους μορφάς.

Παρὰ ταῦτα ὑπάρχουσιν ἔγκτιστα ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς λείψανα ἐκ τοῦ ἐκεῖ ἱσταμένου ἄλλοτε ναοῦ τῆς Εἰλειθυίας, ἃ τινα εἰ καὶ παριστῶντα ἀντικείμενα λατρείας τῶν ἐθνικῶν θεῶν, ἐνομίζοντο ἔχοντα ἔννοιαν χριστιανικῶν ἰδεῶν. Μεταξὺ τοιούτων λειψάνων τὴν πρωτίστην θέσιν κατέχει τὸ συμβολικὸν ἑορτολόγιον τῶν ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι τελουμένων πανηγύρεων καθ' ὅλον τὸν κύκλον τοῦ περιτελλομένου ἐνιαυτοῦ, τὸ ἐπικτισθὲν ὡς διάζωμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκκλησιδίου. Ἡ ἐκ πεντελησίου μαρμάρου ζωφόρος τοῦ ἱεροῦ τῆς Εἰλειθυίας, ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτῆς γείσου ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, μετεσχηματίσθη εἰς χριστιανικὸν κόσμημα διὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς προστεθέντων τριῶν ἀναγλύφων βυζαντιακῶν σταυρῶν ἐντὸς δίσκων, ἀλλὰ διὰ πρίονος τμηθεῖσα καθέτως καὶ διαιρεθεῖσα εἰς δύο, προσηρμόσθη εἰς τρόπον ὥστε τὸ δεύτερον αὐτῆς μέρος νὰ τεθῇ πρῶτον, τῷ θεωμένῳ ἐπὶ τὰ ἀριστερά, τὸ δὲ ἀρχικῶς πρῶτον μέρος νὰ τεθῇ ὡς συνέχεια, τῷ θεωμένῳ ἐπὶ τὰ δεξιά.

Ἡ μεταλλαγὴ αὐτὴ τῆς θέσεως τῶν συμβολικῶν παραστάσεων τοῦ ἐθνικοῦ ἑορτολογίου δὲν ἦτο τυχαία, ἀλλ' εἶχε λόγους σπουδαίους καὶ θρησκευτικούς. Κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Ἀδριανοῦ εἰσαχθὲν Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, τὸ νέον ἔτος τῶν ἐθνικῶν ἤρχιζε μετὰ τὴν *φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν*· κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ ζωφόρος παρίστανε τὰς ἑορτὰς ἀρχομένου τοῦ Πυανεψιῶνος μηνός, ἤ τοι μετὰ τὴν δευτέραν δεκάδα τοῦ σεπτεμβρίου κατὰ Ῥωμαίους, ὅτε, κατὰ ἀρχαῖον ἔθος, παῖδες περιέφερον τὴν Εἰρεσιώνην ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην οἰκίαν, ᾄδοντες ἄσματα εἰς ἐξύμνησιν τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. Αἱ εἰκονικαὶ παραστάσεις τῶν ἑορτῶν ἔληγον μὲ τὴν τελετὴν τῶν Ἡρακλείων ἐπὶ τὸ Κυνόσαργες, φθίνοντος Βοηδρομιῶνος μηνός· τὸ δὲ ὅλον ἐπεσφράγιζε τὸ τελικὸν σύμβολον τοῦ περιτελλομένου ἐνιαυτοῦ, ἤ τοι στεφάνη ἀποτελουμένη ἐκ δύο ὄφεων, ἐν κύκλου σχήματι συμπλεκομένων ἑαυτοῖς.

Ἀλλ' ἀπὸ Ϛ' μέχρι ΙΑ' αἰῶνος τὸ *θρησκευτικὸν νέον ἔτος* τῶν χριστιανῶν ἐν Ἀθήναις ἤρχιζε κατὰ τὴν *ἐαρινὴν ἰσημερίαν*, μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἡλίου εἰς τὸ σημεῖον τοῦ κριοῦ, μῆνα Ἐλαφηβολιῶνα κατὰ τοὺς ἐθνικούς, ἤ τοι τὴν κε' μαρτίου κατὰ Ῥωμαίους, ὅτε ἐν Ῥώμῃ ἑορτάζοντο τὰ *Ἱλάρια τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν*, καὶ ἐν Ἀθήναις τὰ μεγάλα Διονύσια παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς, παρὰ δὲ τοῖς χριστιανοῖς ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς *Θεομήτορος*, καὶ τὸ Κύριον Πάσχα, ὃ ἑορτάζειν παρείληφεν ἡ Ἐκκλησία τῇ κε' τοῦ μαρτίου μηνός.

Διὰ ταῦτα, κατὰ τὴν νέαν τοῦ χριστιανοῦ ἀρχιτέκτονος διάταξιν, ἡ ζωφόρος ἄρχεται ἀπὸ τῆς παραστάσεως τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός, φθίνοντος μαρτίου κατὰ Ῥωμαίους· αἱ ἑορταὶ αὗται αἱ παριστανόμεναι ἐπὶ τῆς ζωφόρου εἶνε τὰ μεγάλα Διονύσια, πολ-

λὴν ἔχοντα τὴν ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα μὲ τὰ Πάθη καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἀκολούθως τὰ Ἐλαφηβόλια, εἰς τιμὴν τῆς παρθένου Ἀρτέμιδος, Κόρης ἐπηκόου, τῆς συμβολιζούσης, οὕτως εἰπεῖν, τὴν *Παρθένον Θεομήτορα Γοργοεπήκοον*.

Ἐκ τῆς νέας διαθέσεως τῆς ζωοφόρου ἀποδείκνυται καὶ ἡ ἐποχὴ περί που τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἐκκλησιδίου· ὅτι δῆλα δή, ἐκτίσθη μετὰ τὸν Ϛ' αἰῶνα, ὅτε τὸ νέον ἔτος ἑωρτάζετο τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, καὶ πρὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὅτε εἰσήχθη ἐκ Ῥώμης ἡ συνήθεια νὰ ἑορτάζηται μετὰ τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, πρώτην ἡμέραν τοῦ μηνὸς ἰανουαρίου. Ἀκριτῶς ἄρα ἰσχυρίσθησάν τινες ὅτι τὸ κτίσμα εἶνε μεταγενέστερον, καὶ ὅτι ἀνηγέρθη δῆθεν ἐπὶ φραγκοκρατίας.

Ἡ ἀψὶς τοῦ ἐκκλησιδίου πρὸς ἀνατολάς, ἔξωθεν τρίπλευρος ἔσωθεν δὲ ἡμικύκλιος, περικοσμεῖται μετὰ ἐξαιρέτου φιλοκαλίας καὶ χάριτος, καὶ δέχεται τὸ φῶς παρὰ μιᾶς καὶ μόνης θυρίδος, ἣν διχοτομεῖ κατὰ μῆκος κομψός, λεπτοκάλαμος κιονίσκος. Αἱ παραπλεύρως τοῦ ἁγίου βήματος ἐντὸς τοῦ παχέος τοίχου ἐναρμοσθεῖσαι κόγχαι τῶν παστοφορείων, ἤ τοι ἡ πρόθεσις καὶ τὸ διακονικόν, δέχονται τὸ φῶς διὰ στενῶν καὶ ἐπιμήκων ἀναφωτίδων· πᾶσαι δὲ αἱ μεγάλαι θυρίδες τῶν τεσσάρων τοῦ ναϊδίου πλευρῶν, καθὼς καὶ αἱ ἄνωθεν, ἐπὶ τοῦ στηρίζοντος τὸν τροῦλλον τυμπάνου, κλείονται διὰ λεπτοτάτων πλακῶν μαρμάρου φαεινοῦ, φερουσῶν ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω σειρὰν κυκλοτερῶν ὀπῶν ὅθεν διαγελᾷ τῆς ἡμέρας τὸ φῶς δι' αὐτῶν.

Ὁ τροῦλλος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ὀκταγώνου τυμπάνου καὶ τὸ τετρακάμαρον ἐστηρίζοντο ἄλλοτε ἐπὶ τεσσάρων μεγαλοπρεπῶν ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὀρθοστατῶν βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ. Οὗτοι ἀντικατεστάθησαν ἐν ἔτει 1833 διὰ λιθοδμήτων τετραδηνσίων πυλῶν, ἴσως διὰ παρατηρηθεῖσαν βλάβην καὶ περισσοτέραν τοῦ τρούλλου ἀσφάλειαν.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τῶν τοίχων τοῦ ναϊδίου καὶ τοῦ νάρθηκος ἦτο κατηγλαϊσμένη δι' ἁγιογραφιῶν παριστανουσῶν ἱερὰ πρόσωπα καὶ ἱστορήματα τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης. Τὴν ἐπισημοτέραν θέσιν κατεῖχεν ἡ ἐντὸς τοῦ κοίλου τῆς κόγχης μεγαλοπρεπῶς ὑψουμένη Θεομήτωρ ἡ Γοργοεπήκοος, ἔχουσα ἀνατεταμένας τὰς χεῖρας, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου τὸ παιδίον τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εὐλογοῦντα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔνδοθεν τοιχογραφιῶν ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἦτο πολλοῦ λόγου ἀξία διὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἀγνότητα τῆς διαγραφῆς καὶ τὸ ὕψος τῆς ἐπινοήσεως. Ἡ γραφὴ ἐσώζετο ἔτι μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1863 ἀνακαινίσεως τοῦ εὐκτηρίου, ἀλλ' ἀτυχῶς φθαρεῖσα ἐν καιρῷ τῶν ἐπισκευῶν, ἐπὶ τέλους ἐπεκαλύφθη δι' ἀσβεστοκονίας.

Καὶ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς οἰκοδομῆς πλευρῶν ὁ ἀρχιτεκτονήσας χριστιανὸς καλλιτέχνης διέθεσεν ἐπιτηδείως εἰς τὰ κάτω μέρη, ὑπὸ τὰς ἀναγλύφους παραστάσεις, πλατεῖαν ζώνην παρασκευασθεῖσαν διὰ κονιάματος πρὸς τοιχογραφίαν. Ἐπὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν πλευρᾶς ἐσώζοντο, μέχρι τοῦ ἔτους 1852, λείψανα τοιαύτης γραφῆς παριστάνοντα, μεταξὺ ἄλλων προσώπων, τὸν ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον, κτείνοντα δράκοντα.

Μεσοῦντος ΙΖ' αἰῶνος, τὸ ἐκκλησίδιον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου ἤ τις καὶ Γοργοεπακούουσα ἐκαλεῖτο τότε, περιεκλείετο ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ παρακειμένου μετοχίου τῆς ἐπὶ τὸν Ὑμηττὸν μονῆς τῆς Καισαριανῆς, τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ὑψοῦται νῦν ἡ μεγάλη μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Οἱ τότε μητροπολῖται Ἀθηνῶν, κεκτημένοι παρὰ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐπίδομα, τήν τε ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ μονὴν τὴν Καισαριανὴν καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει ἐξαρτήματα αὐτῆς, εἶχον καὶ πρὶν ἐνίοτε τὰς διατριβὰς ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀλλ' ὁριστικῶς εἰσῳκίσθησαν ἐκεῖ ἀρχομένου ΙΗ' αἰῶνος· τότε οἰκειοποιηθέντες τὸ ναΐδιον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου ὡς ἴδιον αὐτῶν εὐκτηρίου, ἀνήγειρον ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ μετοχίου τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν αὐτῶν οἴκημα ἤ τοι τὴν λεγομένην παλαιὰν μητρόπολιν, καὶ διῃτῶντο ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, ἀρχιερατεύοντος Ἀθηνῶν Διονυσίου Β' (1820 – 1823), τελευταίου οἰκήτορος τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως(1). Ἔκτοτε καὶ τὸ

(1) Μητρόπολις καλεῖται ὁ μητροπολιτικὸς οἶκος καὶ τὸ ἀρχιεπισκοπεῖον (Maison de l'archevêque, Archevêché), οὐχὶ δὲ ὁ μητροπολιτικὸς ναός, ὁ λεγόμενος καθεδρικὸς καὶ Καθολικὸν (église Cathédrale). Οἱ μὴ εἰδότες συγχέουσι τὰ πράγματα, καὶ ἐκλαμβάνουσι τὴν φράσιν «παλαιὰ μητρόπολις», ὡς ἐὰν ἦτο ἡ παλαιὰ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία ἤ τοι τὸ Καθολικόν, ἀποροῦσι δὲ πῶς τὸ μικρὸν ἐκκλησίδιον ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς καθεδρικὸς ναὸς Ἀθηνῶν.— Οἱ ἀγροικότεροι καὶ χυδαῖοι καὶ αὐτὴν νὴν ἐπίκλησιν Γοργοεπηκόου νομίζουσιν ὅτι σημαίνει κτίσμα Γεωργίου Πίκου, οἱ δὲ ἐκδόται τοῦ Corpus Inscriptionum Graecarum γενναίως μεταφράζουσιν: ecclesia Divi Georgii Pici, ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πίκου! N.

μετόχιον τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς, ὁ ἅγιος Νικόλαος ἠρημώθη, καὶ ἠφανίσθη, καὶ ὁ μητροπολιτικὸς οἶκος κατέπεσε· μόνον τὸ εὐκτήριον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου ἐσώθη, ἵνα μετασχηματισθῇ, ἐν ἔτει 1841, εἰς ἀποθήκην βιβλίων, προοιμιάζουσαν τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν βιβλιοθήκην. Ἐν ἔτει 1863, τὸ ἐκκλησίδιον ἀνακαινισθὲν μετά τινος φιλοκαλίας ἐτιμήθη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ μετά τινα χρόνον μετωνομάσθη τοῦ ἁγίου *Ἐλευθερίου*, εἰς ἀνάμνησιν ἴσως τοῦ προϋπάρξαντος ἐκεῖ ναοῦ τῆς *Εἰλειθυίας*, ἥ τις καλουμένη καὶ *Ἐλευθὼ* καὶ *Ἐλευθεροῦσα*, προίστατο τῶν τοκετῶν ὅπως παρ' ἡμῖν ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος.

Ἐκεῖθεν τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Σαράπιδος καὶ τῆς Ἴσιδος, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Διογενείου, ὑπῆρχεν ἄλλη μικρὰ ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου τῆς *Χρυσορροϊδαινας*, κοινῶς καλουμένη Παναγία Ῥοϊδίτισσα.

Παλαιὰ παράδοσις ὑπῆρχεν, ὅτι ἡ κλῆσις αὕτη ἐδίδετο τῇ ἐκεῖ λατρευομένῃ Θεομήτορι, καθ' ὅτι παριστάνετο φέρουσα τὸ παιδίον ἐπὶ τῇ ἀριστερᾷ χειρί, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κρατοῦσα καρπὸν *ροιᾶς* ἤ τι *ροΐδιον* χρυσοῦν· τινὲς μάλιστα ἔλεγον ὅτι αὐτὸ τὸ παιδίον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκράτει διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν χρυσοῦν καρπόν. Ἐπὶ παλαιῶν εἰκόνων ἀθηναϊκῶν τῆς Θεομήτορος βρεφοκρατούσης, ὡς τῶν ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας περισωθεισῶν ἀπὸ τοῦ ΙΛ' αἰῶνος, ἡ περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου στεφάνη ὁρᾶται πεποικιλμένη δι' ἀνθέων ῥοιᾶς τῶν λεγομένων κυτίνων· ἐπὶ δὲ τῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μακεδονικῆς δυναστείας καὶ ἐφ' ἑξῆς ἡ παναγία Παρθένος φέρει ἐπὶ τοῦ ἐν σχήματι καλύπτρας πέπλου, τοῦ κοινῶς λεγομένου ὠμοφόρου κόσμημα παριστᾶνον ῥοιᾶς γεννήματα ἤ τι κόκκωνας σταυροειδῶς διατεθειμένους, τὸν λεγόμενον τετραπέρατον σταυρόν, τὸν συμβολιζόμενον τὸ ἐπὶ τῶν τεσσάρων περάτων τῆς οἰκουμένης πλήρωμα τῆς πίστεως καὶ τῶν ἐν Βυζαντίῳ αὐτοκρατόρων τὴν τετραύγουστον βασιλείαν.

Παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς τῆς ροιᾶς καὶ τοῦ ροϊδίου ὁ λόγος ἦτο μυστικός· ἀπεδίδετο δὲ τὸ σύμβολον αὐτὸ ταῖς γυναικείαις θεότησιν Ἀθηνᾷ, Περσεφόνῃ καὶ Ἀφροδίτῃ, ἔτι δὲ καὶ τῷ ἐν Ἀπόλλωνος μορφῇ νεανικῷ Διὶ τῷ Σωτῆρι. Ἐν τῷ παρὰ τὰ Προπύλαια ἱσταμένῳ ἰωνικῷ ναϊδίῳ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, ἤ τοι τῷ ἀναβαίνοντι τὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ

τὰ δεξιά, ὑπῆρχε κατὰ τὸν Ἁρποκρατίωνα ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς παριστᾶνον τὴν θεὰν Νίκην, ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ, κρατοῦσαν δὲ τὸ κράνος ἐπὶ τῇ ἀριστερᾷ χειρί, καὶ ἐν τῇ προβαλλομένῃ δεξιᾷ φέρουσαν ροιᾶς καρπὸν ἤ τοι *ροΐδιον*. Ἐν τῷ Ὁμηρικῷ ὕμνῳ εἰς Δήμητραν ἀναφέρεται ὅτι ἡ Κόρη Περσεφόνη κρατοῦσα καρπὸν ροιᾶς, ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀποχωρισθῆναι ἀπὸ τοῦ Ἀϊδωνέως πρὸς ἐπανέλευσιν ἐπὶ τῆς γῆς παρὰ τῇ μητρί. Ὁ ἔπειτα γενόμενος χριστιανὸς ἐπίσκοπος, πρὶν δὲ ἐθνικός, Ἀχιλλεὺς Τάτιος, ὁ γράψας τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος, ἀναφέρει ὅτι ἐν Ἡλουσίῳ τῆς Αἰγύπτου ὑπῆρχε «Διὸς ἱερὸν ἄγαλμα, «νεανίσκος Ἀπόλλωνι μᾶλλον ἐοικώς· οὔπω γὰρ ἡλικίας εἶχε· προ- «βέβληται δὲ τὴν χεῖρα καὶ ἔχει *ροιὰν* ἐν αὐτῇ».

Μετὰ τὸν ἱερὸν οἶκον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου καὶ τὸν ἄλλον τῆς Παναγίας τῆς Χρυσορροϊδαινας, ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς *Καμουχαρέας* εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρα τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀναφαινομένου ἑλληνοβυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ. Ἡ καθ' ἕκαστα ἀρχιτεκτονικὴ διάταξις, αἱ παρεμβληθεῖσαι ὀπταὶ πλίνθοι ἐν τῇ ἐκ συννόμων λίθων τοιχοδομίᾳ, αἱ ὀδοντωταὶ κεραμουργεῖς ταινίαι τῶν κορωνίδων καὶ ἀετωμάτων, πρὸ πάντων δὲ τὰ σχήματα τῶν ἐπικράνων καὶ τῶν βάσεων τῶν κιόνων, ὑποδεικνύουσιν οἰκοδομὴν τοῦ Θ' αἰῶνος. Ἐπὶ τούτοις ἡ παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἀθηναίων διδομένη τῇ ἐκκλησίᾳ προσηγορία «*τῆς βασιλοπούλας καὶ τοῦ πρέντσα*» δίδει ἀφορμὴν ὅπως εἰκάσω, ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶναι κτίσμα τῆς Ἀθηναίας βασιλίδος Θεοφανοῦς καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς βασιλόπαιδος Σταυρακίου, τοῦ συμβασιλεύσαντος τῷ πατρὶ Νικηφόρῳ τῷ ἀπὸ Γενικῶν καὶ ἐπιζήσαντος αὐτῷ ὀλίγους μῆνας (811).

Ἡ ἐκκλησία τῆς Καμουχαρέας εἶνε διπλῆ καὶ δίκογχος, ἔχουσα παραπλεύρως πρὸς βορρᾶν εὐκτήριον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Βαρβάρας· τούτου ἕνεκα φέρει δύο τρούλλους, τὸν ἕνα μεγαλείτερον, ἐπὶ τῆς κυρίας οἰκοδομῆς, καὶ τὸν ἕτερον, μικρότερον ἐπὶ τοῦ παρεκκλησίου.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις τοῦ ναοῦ εἶνε χαρακτηριστικὴ διὰ τὰ πολλὰ ἀετώματα, τὰ ἐπὶ τῆς κατὰ μέτωπον προσόψεως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῆς ἐκκλησίας πλευρῶν, παντοῦ ὅπου ἀπολήγουσιν οἱ πολλαπλοῖ κυλινδροειδεῖς θόλοι καὶ τὰ σταυροθόλια· ἔτι δὲ διὰ τὸ πρὸ τῆς εἰς τὸν

νάρθηκα πλαγίας μεσημβρινῆς εἰσόδου δίστυλον καὶ τρικάμαρον χαλκιδικὸν πρόπυλον.

Ἡ μεταποίησις τῆς προσηγορίας τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς *Καμουχαρέας* εἰς *Καπνικαρέαν*, καὶ τὰ μυθευόμενα περὶ *καπνισθείσης* δήθεν εἰκόνος τῆς Παναγίας κατὰ τὴν ὑποτιθεμένην πυρπόλησιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1689, εἶνε ἐπινόημα τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, καὶ ἀβέλτερος ἀναχρονισμός. Ἓνδεκα ὅλα ἔτη πρὸ τῆς νομιζομένης δηώσεως, ὁ Spon καὶ ὁ Wheler, ἐν ἔτει 1678, καὶ παρ' αὐτοὺς ἄλλοι ὑστερώτερα τὰς Ἀθήνας περιηγούμενοι ξένοι, οἷοι Fourmont καὶ Pococke, ποιοῦνται μνείαν τῆς ἐκκλησίας *Camucharéa*, ὅπως ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἀθηναίων μέχρι ἐσχάτων ἡμερῶν(1).

Ἐκ τινος διατάξεως Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου (1077) γνωρίζομεν ὅτι αἱ ἐπὶ σανίδων εἰκόνες ἔφερον περιφέρεια ἀργυρᾶ διάχρυσα καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ ἄνω περιφερείου ἀπηώρητο ἔπιπλον λινοῦν ἀραχνοειδές, στενοεπίμηκες, μετὰ ἐνυφασμένων ἀμπελοκλαδίων, ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς εἰκόνος, πρὸς ἐπίσχεσιν τοῦ κονιορτοῦ καὶ πρὸς καλλωπισμόν, ὅτι ἀπὸ τοῦ κάτωθεν περιφερείου ἐξήρτητο ἕτερον ἔπιπλον καταπῖπτον ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος ἐν τάξει *ποδώσεως*, ἐν ταῖς ἑορταῖς· καὶ ὅτι ἡ πόδωσις αὕτη ἦτο ἐξ *ὑφάσματος σηρικοῦ χρυσοϋφάντου*, συνήθως βλαττίου σκαραμαγγίου, κραμβίζοντος ἢ κιτρίνου, ἐξεμπλωτοῦ, ἢ τοι διηνθισμένου διὰ φυλλωμάτων καὶ ἀνθυλλίων. Ἐπὶ τῆς ποδώσεως αὐτῆς ἀνηρτῶντο καὶ τὰ διάφορα τιμαλφῆ καὶ λιθοκόλλητα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν, τὰ λεγόμενα ταξίματα.

Τοιοῦτο πλούσιον ὕφασμα χρησιμεῦον εἰς *πόδωσιν* τῶν εἰκόνων ἦτο ὁ *Καμουχᾶς*, ἐξ οὗ ἐποιοῦντο τὰ ἀρχιερατικὰ ἄμφια, τῆς ἁγίας τραπέζης αἱ ἐνδυταί, καὶ αἱ στολαὶ τῶν βασιλέων ἐν Βυζαντίῳ. Τὸ ὕφασμα τοῦτο, ὁλοσηρικόν, χρυσοπάρυφον καὶ διηνθισμένον, προερχόμενον κατ' ἀρχὰς ἐκ τῆς Σινικῆς, κατεσκευάζετο ἔπειτα ἐν Βαγδάτῃ καὶ ἐν Ταυρίδι, ἐν Δαμασκῷ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ἐπὶ τέλους ὑφαίνετο καὶ ὑφ' Ἑλλήνων ὑφαντῶν ἐν Κύπρῳ καὶ ἐν Θήβαις. Τὸ πολύτιμον τοῦτο ὕφασμα, τοῦ ὁποίου μέγα ἐμπόριον ἐγίνετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τε καὶ

(1) Οἱ χυδαιότεροι τῶν Ἀθηναίων προφέρουσι τὴν λέξιν ἐφθαρμένως Κακουκαρέα, Καμκαρέα καὶ Καμουκαριώτισσα. — Ἡ ἑλληνιστικὴ προσηγορία *Καπνικαρέα*, καὶ τὰ περὶ καπνισθείσης κάρας μυθεύματα εἶνε ἀποκλειστικὸν ἐφεύρημα Διονυσίου Σουρμελῆ καὶ Κυριακοῦ Πιττάκη.

Κωνσταντινουπόλει, ἦτο πολυζήτητον ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τοῦ Βυζαντίου αὐλῇ, ἔτι δὲ παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις καὶ παρ' αὐτῶν τῶν παπῶν ἐν Ῥώμῃ.

Ἡ ἐξ ὑφάσματος *Καμουχᾶ* πόδωσις τῆς ἀρχαίας καὶ θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς προσωνυμίας τῆς ἀποδιδομένης τῇ τε εἰκόνι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ᾗ ἐλατρεύετο, *Καμουχαρέα* καὶ *Χρυσοκαμουχαριώτισσα*.

Παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐπὶ τῇ παλαιᾷ ὁδῷ τῶν Τριπόδων, ἵστατο ναὸς περικαλλὴς ἐπικαλούμενος τοῦ Ῥαγκαβᾶ, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενος τοῦ ἁγίου Νικολάου, μετὰ παρεκκλησίου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Ὁ ἐπὶ τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν (802-811) γαμβρὸς τοῦ βασιλέως καὶ κουροπαλάτης Μιχαὴλ Ῥαγκαβέ, αὐτὸς οὗτος ὁ κελεύσει βασιλικῇ χειροκοπήσας τὸ ἐν τῇ ἀνατολικῇ στοᾷ τοῦ Κωνσταντινείου Φόρου ἱστάμενον ἄγαλμα τῆς Τύχης τῆς Πόλεως, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ βασιλέως Σταυρακίου, τοῦ ἔχοντος εἰς σύζυγον τὴν βασιλίδα Θεοφανὼ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν, στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων (811), ἅμα τῇ ἀναβάσει ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπεχείρησε νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ διὰ βασιλικῶν δωρεῶν πρὸς ὄφελος τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων εὐσεβῶν καὶ φιλοπτώχων ἱδρυμάτων. Τότε εἰκάζω ὅτι ἐκτίσθη καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις τοῦ Ῥαγκαβέ, κοινῶς Ῥαγκαβᾶ ἐπικαλούμενος ναός, ὃν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ Λ' Ῥαγκαβὲ μετὰ τῆς συζύγου του Προκοπίας ἀνήγειραν ἴσως, ὅπως προσοικειωθῶσι τοὺς ἐν Ἀθήναις μέγα δυναμένους συγγενεῖς τῆς χήρας βασιλίδος Θεοφανοῦς. Ὅμως ἡ τοιαύτη πολιτικὴ τοῦ βασιλέως ἀγωγὴ εἰς οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτόν· μετὰ βραχυτέραν παρὰ διετῆ βασιλείαν (811-813), ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν θεμάτων τῆς Ἀνατολῆς Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἀπεσύρθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βαρδανίου ἐπὶ τῆς νήσου Πρώτης, ὅπου ἐγκατεβίωσεν ἥσυχος μέχρι θανάτου (824) καὶ ἐτάφη ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας.

Μετὰ τὰς ῥηθείσας ἐκκλησίας ἀπὸ Ι' καὶ Θ' αἰῶνος ἀρχαιοτέρα πασῶν τῶν ἄλλων εἶνε ἀναντιῤῥήτως ἡ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παρθένου Μαρίας τῆς Σωτείρας τιμηθεῖσα καὶ ἐπικληθεῖσα τοῦ *Λυκοδήμου*. Παναγία Σώτειρα ἐπεκαλεῖτο ἡ Θεοτόκος τὸ πάλαι πολλαχοῦ τῆς

'Ανατολῆς, καὶ αὐτὸς ὁ μητροπολίτης 'Αθηνῶν Μιχαὴλ Β' 'Ακομινάτος ἐν μιᾷ τῶν ὁμιλιῶν, τοιαύτην προσαγορεύει τὴν ἐν τῷ Παρθενῶνι Θεομήτορα τὴν 'Αθηναίαν, «Δέσποινα Παρθένε καὶ Μῆτερ Θεοῦ, «πολιοῦχε καὶ *Σώτειρα* 'Αθηνῶν, καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις πρὸς Θεὸν «ἱλαστήριον». 'Εν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων σώζεται τὸ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεομήτορος Γοργοεπηκόου ἁγίασμα τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας.

'Ο Spon, ἐν ἔτει 1675 ἐλθὼν εἰς 'Αθήνας, ἤκουε τὴν ἐκκλησίαν λεγομένην *Sotira Lycodémou*, καὶ οὕτως ἐχάραξε τὸ ὄνομα ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ διαγραφέντος σχεδίου τῆς πόλεως 'Αθηνῶν. Καὶ ὁ ἐν ἔτει 1682 δημοσιεύσας τὴν ἐν 'Ελλάδι κοινῇ μετὰ τοῦ Spon γενομένην περιήγησιν Wheler, ἀναφέρει τὸ ὄνομα *Hagia Maria Lycodemou*, καὶ οὕτως ἀναγράφει αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἰδίᾳ παρ' αὐτοῦ διαγραφέντων δύο σχεδίων. Πρὸς τούτοις καὶ αὐτὸς ὁ βενετὸς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ Verneda, ὁ διευθύνας τὰ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Morosini κατὰ τῆς ἀκροπόλεως διαταχθέντα πολιορκητικὰ ἔργα, ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ ἰχνογρφηθείσῃ ἀπόψει τῆς πόλεως 'Αθηνῶν, ἐν ἔτει 1687, σημειοῖ τὴν ἐκκλησίαν *Liceo di Aristotile*, ἐκλαμβάνων τὸ ἀκουόμενον *Λυκοδήμου* ἀντὶ Λυκείου.

'Ο Fanelli (Atene Attica. p. 313) ἐν σχεδίῳ ἀνωνύμου τινὸς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1704, σημειοῖ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *S. Salvatore*, ἀγνοῶν ὅτι *Σώτειρα* ἦτο ἐπίθετον ἀποδιδόμενον τῇ Παναγίᾳ Θεοτόκῳ ὅπως καὶ τῷ Σωτῆρι Χριστῷ.

'Εν τοῖς πολυθρυλλήτοις χρονικοῖς τοῖς γραφεῖσι δῆθεν ὑπ' 'Ανθίμου τινὸς μοναχοῦ, καὶ ἐκδοθεῖσιν ὑπὸ Κυριακοῦ Πιττάκη ἀπαντᾷ ἡ περικοπή· «Τῷ ἔτει τούτῳ [1651] μέγας σεισμὸς ἐγένετο - - - πολ· «λοί τε οἶκοι τῆς τοῦ Σωτῆρος Νικοδήμου μονῆς κατεκρημνίσθη· «σαν». — 'Η γραφὴ *Σωτῆρος Νικοδήμου* εἶνε προφανῶς τοῦ ἑλληνίζοντος ἐκδότου τῶν χρονικῶν Κυριακοῦ Πιττάκη αὐτοσχέδιος διόρθωσις, ὡς διώρθωσε καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐπὶ παραδείγματι τὴν Καμουχαρέαν, ἣν μετεποίησεν εἰ *Καπνικαρίαν*. 'Ανέκαθεν οἱ ἐγχώριοι 'Αθηναῖοι — καὶ τοιοῦτος παρεισάγεται ὁ μοναχὸς "Ανθιμος — μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων «τῆς *Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου*» ὠνόμαζον τὸν περισωζόμενον ἔτι ἀκέραιον καὶ ἀλώβητον ναόν· οὕτω δὲ ἐκάλει αὐτὸν καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως γάλλος πρόξενος Fauvel (1821-1826).

Παρὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ ὁ Κυριακὸς Πιττάκης εὗρεν, ὡς ἔλεγεν, ἐν ἔτει 1833, ἐπὶ βάθρου ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου ἀφιερωματικὴν ἐπιγραφὴν ΛΥΚΙΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ, καὶ ἐξεφράζετο γνώμην ὅτι ἐκεῖ δῆθεν ὑπῆρχε τὸ πάλαι 'Απόλλωνος Λυκείου ἱερόν, τοῦτο δὲ ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν ἕως τότε καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ὁμολογουμένην προσηγορίαν τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου. 'Η διόρθωσις τοῦ Λυκοδήμου εἰς Νικόδημον ἐγένετο ἓν ἔτος ὑστερώτερα (1834) ὅτε ἐπρόκειτο ὅπως μετακοινωθῇ ἀναθεωρηθὲν καὶ βελτιωθὲν ἀντίγραφον τῶν 'Αναργυρείων χρονικῶν τοῦ μοναχοῦ 'Ανθίμου τῷ περιβοήτῳ *Φαλμεράϋερ* καὶ τοῖς περὶ αὐτόν, καὶ τοιαύτη ἔμεινεν ἡ διόρθωσις μέχρι τῆς ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι δημοσιεύσεως ἐν ἔτει 1852. "Εκτοτε διὰ γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν τοῖς ὑπογείοις θολώμασι τῆς ἐκκλησίας εὑρέθησαν ὑδάτων ἐκροαὶ καὶ ὑπόκαυστα δημοσίου λουτροῦ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς· ἡ δὲ ἀφιέρωσις *Λυκείῳ* 'Απόλλωνι εἰς ἐπιμαρτυρίαν τῆς προσηγορίας *Λυκοδήμου* μὴ χρησιμεύουσα πλέον ἐληξε μονήθη. Μόνος ὁ ἀρχιμανδρίτης τοῦ εἰς ῥωσικὴν ἐκκλησίαν ἀνακαινισθέντος ναοῦ εἶχε τὸ θάρρος ὅπως ἀναγράψῃ ἐπὶ μικρᾶς πινακίδος ὡς ὄνομα παραπλεύρου παρόδου καὶ εἰς μνήμην τοῦ πραγματικοῦ κτήτορος τῆς μονῆς «ΟΔΟΣ ΛΥΚΟΔΗΜΟΥ».

Πότε ἐκτίσθη τὸ πρῶτον ἡ ἐκκλησία εἶνε ἄδηλον, πιθανῶς ἱδρύθη λήγοντος Θ' καὶ ἀρχομένου Ι' αἰῶνος. — 'Επιγραφαὶ μνημόσυνοι καὶ χαράγματα ἀναγινωσκόμενα ἄλλοτε ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ ἔφερον χρονολογίας ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ι' μέχρι ὑπερμεσοῦντος ΙΑ' αἰῶνος (912 - 1070).

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐπιγραφῶν ἀξία σημειώσεως ἦτο ἡ λέγουσα· «ἐνταῦθα κεῖται Στέφανος ὁ πρωτοκτήτωρ», φέρουσα χρονολογίαν ,σφνγ' (6553) ἀπὸ κοσμογονίας, ἥ τοι καθ' ἡμᾶς 1045, καὶ μνημονεύουσα ἑνὸς τῶν πρωτευόντων κτητόρων, οὐχὶ τοῦ πρώτου κτίσαντος τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἐνομίσθη παρά τινων ἐσφαλμένως. 'Εν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τοῖς εὐχολογίοις αὐτοῖς ἀπαντᾷ ἐνίοτε ἡ πλημμελὴς γραφὴ *κτιτόρων* ἀντὶ *κτητόρων* καὶ τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παρεξήγησιν καὶ αὐτῆς τῆς δεήσεως ἐν τῇ ἐκτενῇ ἱκεσίᾳ τῇ λεγομένῃ παρὰ τοῦ διακόνου κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν· «ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν

«μακαρίων καὶ ἀειμνήστων κτητόρων τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης».

Κτήτορες ἱερῶν οἴκων, ἐκκλησιῶν καὶ μονῶν ἐκαλοῦντο αὐτοδικαίως οἱ ἱδρυταί, καὶ παρὰ τούτους οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν καὶ κληρονόμοι, ἐν ὅσῳ τὸ εὐκτήριον, ἡ ἐκκλησία ἢ τὸ μοναστήριον ἔμενε τῇ οἰκογενείᾳ ἴδιον κτῆμα καὶ ἀναφαίρετον, ἐπομένως οἱ κτήτορες ἦσαν πολλοί, καὶ διὰ τοῦτο ἐκφέρεται ἡ λέξις πληθυντικῶς. Ἐπὶ μοναστηρίων, παρὰ τοὺς πρώτους ἱδρυτὰς καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, ὡρίζοντο ἔπειτα διὰ πατριαρχικοῦ γράμματος κοσμικοὶ ἄρχοντες ἢ κληρικοὶ ἔχοντες *κτητορικὸν* δικαίωμα ἐπ' αὐτῶν. Πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Φιλοθέου, ἀπὸ ἔτους 1365, ἀνατίθησι τῷ μοναχῷ Λουκᾷ «τὴν κτητορικὴν δικαίωσιν καὶ ἐφορείαν καὶ οἰκονομίαν» τριῶν πατριαρχικῶν μονυδρίων ἐν Πτελεῷ τῆς Φθιώτιδος. Ὁ τὸ κτητορικὸν τοῦτο δικαίωμα λαχὼν «ὤφειλε ἐπιλαβέσθαι τῶν μονυδρίων, νουθε-«τεῖν καὶ εἰσηγεῖσθαι αὐτοῖς τὰ κρείττονα καὶ σωτηρίαν ἐχόμενα, εἶτα «συνιστᾷν καὶ βελτιοῦν πάντα τὰ αὐτοῖς προσόντα κτήματά τε καὶ «πράγματα, καὶ ὃν ἂν ἀποκαταστήσῃ [ὁ κτήτωρ] ἡγούμενον ἔχειν «αὐτὸν τὸ βέβαιον καὶ ἀσφαλές».

Ἐν διαθήκῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1232 Ἀλεξίου ἱερέως τοῦ Γεσαίτου κτήτορος μετοχίου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος τῆς ἐνορίας Μανταίας, τῆς μητροπόλεως Σμύρνης, ἀφιερῶν ὁ ἱερεὺς Ἀλέξιος τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μετόχιον τῇ μονῇ τῆς Θεοτόκου τῶν Λέμβων, ἀναφέρει ἐν προοιμίῳ· «καὶ γὰρ τὸ παρὰ τοῦ πατρός μου ἐκείνου τοῦ μακαρίτου «κυροῦ Λουκᾶ κατεχόμενον εὐκτήριον, τὸ καὶ ἐπονομαζόμενον ὁ ἅγιος «Παντελεήμων - - - ὃ καὶ ἀνήγειρε καὶ εἰκονογράφησε, καὶ κελλία «ἐν αὐτῷ καὶ μοναχοὺς προσέφερεν, ἐλθόντος αὐτοῦ ἵνα χρήσηται τῷ «τῷ τέλει τοῦ βίου, διετάξατο καὶ ἐπαφῆκεν ἐμοὶ ὡς γνησίῳ αὐτοῦ «παιδί, ἀποκαθιστᾷν με *κληρονόμον καὶ κτήτορα* ἐν τῇ τοιαύτῃ μονῇ».

Ἄλλως τε ἡ λέξις κτίτωρ οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ εἰ μὴ *κτίστης*, προκειμένου περὶ προσώπου ἀνεγείραντος ἰδίοις ἀναλώμασιν οἰκοδομήν τινα, ἢ ἱδρύσαντος ναὸν ἢ κτίσαντος πόλιν.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου σχεδιασθεῖσα καὶ κτισθεῖσα ἐν ἀγνῷ καὶ ἀμιγεῖ βυζαντιακῷ ρυθμῷ κατὰ τὰ δύο πρότυπα ἱδρύματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἤ τοι τὴν μονὴν τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βακχου, καὶ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσωμοίαζε τῇ ἐπὶ Λέοντος Ϛ' τοῦ Σοφοῦ (866-911) ἱδρυθείσῃ, ἐπομένως συγχρόνῳ, μονῇ τοῦ Λιβός, διεκρίνετο δὲ τῶν ἄλλων ἐν Ἀθήναις ἐκκλησιῶν, οὐχὶ μόνον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἰδιάζουσαν καλλιτεχνικὴν τοιχοδομίαν.

Ἐν Βυζαντίῳ, ἐξαιρέσει τῆς ἁγίας Σοφίας ἥτις ἐκτίσθη ἀπολύτως διὰ πλίνθων ὀπτῶν, ἐν ταῖς τοιχοδομίαις τῶν παλατίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐγίνετο χρῆσις τοιούτων πλίνθων παρεμβαλλομένων τοῖς διὰ συννόμων λίθων ἢ καὶ διὰ λατύπης καὶ λιθίων ἐγχορήγοις δόμοις, καὶ σχηματιζουσῶν ταινίας κεραμουργεῖς διηκούσας ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς οἰκοδομῆς. Ἐνίοτε μάλιστα αἱ κατὰ σειρὰν ἐγκτιζόμεναι ὀπταὶ πλίνθοι παρουσίαζον μίαν τῶν γωνιῶν προβάλλουσαν εἰς τὰ ἔξω, καὶ ἐσχημάτιζον οὕτω ταινίας ὀδοντωτάς, ὅπως εἰς τὰ διαζώματα, εἰς τὰ γεῖσα καὶ τὰς κορωνίδας.

Ἡ βυζαντιακὴ αὕτη κεραμοδομία ἀνεπτύχθη ἔτι μᾶλλον ἐν Ἀθήναις περὶ τὸν Ι' αἰῶνα, τελειοποιηθεῖσα ἐπὶ τὸ καλλιτεχνικώτερον, καὶ τοιαύτη ἐνηρμόσθη ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Λυκοδήμου μονῆς. Ἐνταῦθα, ἐν τῇ διὰ λεπτῶν λίθων ἐγχορήγῳ τοιχοδομίᾳ τοῦ μέσου διαζώματος τῆς ἐμπροσθίας προσόψεως καὶ τῶν δύο πλευρῶν, ἐνεκτίσθησαν κεραμουργῆ κοσμήματα ἐν εἴδει μαιάνδρων ἰδιορρύθμων μετὰ σταυριδίων, ἀστέρων, γραμματοειδῶν χαρακτήρων καὶ συμπλεγμάτων ἀραβοειδῶν.

Τὰ ἀραβοειδῆ ταῦτα κοσμήματα ἐν τῇ τοιχοδομίᾳ χριστιανικοῦ ναοῦ τοῦ Ι' αἰῶνος δὲν εἶνε ἔκτακτόν τι καὶ παράδοξον σύμπτωμα· κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ μέχρι λήγοντος ΙΑ' αἰῶνος Πέρσαι καὶ Ἄραβες τεχνῖται συνειργάζοντο τοῖς ἰθαγενέσιν ὡς ἀρχιτέκτονες καὶ κοσμηματογράφοι ἐν Βυζαντίῳ, Ἑλλάδι, Σικελίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Ἀραβοειδῆ συμπλέγματα ὡς ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου ἀπαντῶσιν ἐπὶ χειρογράφου κώδικος λατινικῆς μεταφράσεως τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου γραφέντος ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σευήρου ἐν Γασκωνίᾳ ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας τοῦ ἀββᾶ Γρηγορίου τοῦ Μοντανὲρ ἀρχομένου ΙΑ' αἰῶνος. Ἐπ' ἴσης αἱ θύραι τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τοῦ Πουῆ (Notre-Dame de Puy) ἐν τῷ διαμερίσματι τοῦ ἄνω Λείγηρος, κτισθέντος περὶ τὰ 1050, φέρουσιν ἀνάγλυφα ἀραβοειδῆ συμπλέγματα, ἃ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κτίσαντος τὴν μονὴν ἐπισκόπου Πέτρου εἶνε ἔκφρασις τῆς

ἄλλως τε εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου, ἀλλ' οὐχ ἧττον μωαμεθανικῆς ὁμολογίας πίστεως· « Οὐκ ἔστι Θεὸς εἰ μὴ ὁ Θεός ». Ἐπὶ τούτοις τὸ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Πανόρμου βασιλικὸν παρεκκλήσιον, τὸ ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τοῦ ἁγίου Πέτρου, οὗ τὴν οἰκοδομὴν ἤρξατο Ῥογῆρος Β' (1112-1154) καὶ ἀπετελείωσαν οἱ διάδοχοι αὐτοῦ φέρει γύρωθεν τῶν θόλων τῆς ὀροφῆς ὁλοκλήρους ἀραβικὰς ἐπιγραφὰς ἐν εἴδει δαιδαλοειδῶν ταινιῶν, ἀποτελουσῶν διαφόρους τοῦ Κορανίου περικοπάς.

Ὁ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας ἐπικαλύπτων μέγας κεντρικὸς τροῦλλος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν τυμπάνου συναποτελεῖ ἔσωθεν τέλειον ἡμισφαίριον κοῖλον, ἔχει δὲ ἔκφρασιν ἔξωθεν ὁμοίαν τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου, καὶ ἔτι μᾶλλον τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τοῦ Λιβός.

Τῆς ἐκκλησίας ἡ πρὸς ἀνατολὰς τὴν θέασιν ἔχουσα πλευρὰ παρουσιάζει τρεῖς ἁψῖδας, ἔξωθεν μὲν τριπλεύρους ἔσωθεν δὲ ἡμικυκλίους, ὧν ἡ μέση, ἡ περιλαμβάνουσα τὸ ἅγιον βῆμα, ὑψηλοτέρα τῶν δύο ἄλλων καὶ εὐρυτέρα, φέρει κόγχην μεγαλοπρεπῆ, ἐν ᾧ αἱ ἑκατέρωθεν ταπεινότεραι, αἱ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ, ἔχουσι τὰ μυάκια μετριώτερα. Ἅπασαι αἱ τρεῖς ἁψῖδες φωτίζονται διὰ θυρίδων ἐνηρμοσμένων ἐπαλλήλως ἐν δυσὶν ὀρόφοις, ὧν μεγαλειτέρα καὶ γλαφυρωτέρα εἶνε ἡ διὰ λεπτοκαλάμων κιονίσκων κατὰ μῆκος τεμνομένη τρίζυγος μεσαία θυρὶς ἡ φωτίζουσα τὰ ἅγια τοῦ ἱεροῦ.

Ὁ ὕπερθεν τοῦ νάρθηκος καὶ ἄνωθεν τοῦ βορείου καὶ νοτίου κλίτους ὀλόγυρα τῆς ἐκκλησίας ἐκτεινόμενος περίστοος γυναικίτης, τὰ καλούμενα τὸ πάλαι *γυναικεῖα* καὶ *περιωπή*, ὅπου ἵσταντο αἱ προσευχόμεναι γυναῖκες ἐν καιρῷ λειτουργίας χωριστὰ τῶν ἀνδρῶν, διαθέει ἑκατέρωθεν ὑπεράνω καὶ αὐτῆς τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ μέχρι τοῦ ἱεροῦ. Ὅμως τὸ θαυμασιώτερον ἄλλοτε ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἦτο τὸ ἀρχαϊκὸν λίθινον διάφραγμα, τὸ χωρίζον τὴν σολέαν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἁψῖδος τοῦ ἁγίου βήματος, ὃ μεθ' ὅλας τὰς ἐξ ἐπιδρομῶν, δηώσεων, σεισμῶν καὶ ἄλλων συμφορῶν ἐπηρείας, ἐσώζετο ἀλώβητον μέχρι ἐσχάτων ἡμερῶν (1847) εἰς μαρτυρίαν τῆς ἐσωτερικῆς διασκευῆς τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν, ὅτε τὰ ἱερὰ δρύφακτα ἔμενον τοιαῦτα ὡς εἴθιστο τοῖς παλαιοῖς χρόνοις, οὐδὲ μετεποιοῦντο εἰς ξύλινον κεχρυσωμένον τέμπλον ἀμφιβόλου καλλιτεχνίας.

Ἡ σεμνὴ καὶ ἀρχαιοπρεπὴς τοῦ ἱεροῦ περιφραγὴ ἀπετελεῖτο ἐκ

δύω διαμέσων κιόνων ἐκ μαρμάρου καρυστίου πρασινοφλεβώδους, μετὰ κιονοκράνων καὶ ἐπιστυλίου κορωνῖδος ἐκ μαρμάρου λευκοῦ πεντελησίου, ἀναγλύφως πεποικιλμένων διὰ φυλλωμάτων ἀκάνθου, καὶ δι' ἀνθυλλίων καὶ σταυριδίων ῥυθμοῦ βυζαντιακοῦ. Ἡ μεσοστύλιος εἴσοδος ἐκλείετο διὰ ταπεινῶν καγκελοθυρίδων τῶν λεγομένων βημοθύρων, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπιστυλίου κορωνῖδος ἀπηωρεῖτο ἐν παλαιοῖς εὐδαίμοσι χρόνοις καταπέτασμα περικαλύπτον τὰς ἁγίας θύρας καὶ τοὺς ὀρθοστάτας αὐτῶν. Τὰ τοιαῦτα καταπετάσματα ἄνωθεν τῶν βημοθύρων, ἐξ ὑφάσματος ὁλοσηρικοῦ, χρώματος πορφυρίνου ἢ κραμβίζοντος, ἐνίοτε δὲ κιτρίνου, ὅπως γνωρίζομεν ἐκ τῆς διατάξεως Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου, ἐκαλοῦντο βλαττία σκαραμάγγινα ἢ κραμβίζοντα ἐκ τοῦ χρώματος. Ταῦτα ἦσαν ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλεξανδρινῆς κατασκευῆς, δι' ὃ τοιοῦτο καταπέτασμα ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ ἐκαλεῖτο ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις *βῆλον ἀλεξανδρινὸν* (velum alexandrinum).

Ἡ ἔνδυσις τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ὀγκωδῶν πινσῶν τῶν στηριζόντων τὸ τετρακάμαρον καὶ τὸν μεγάλον τροῦλλον, συνίσταται εἰς ἀρχαϊκὰς ἁγιογραφίας ἔτι δὲ κοσμηματογραφίας ἀραβοειδεῖς ἐντέχνου ἐπινοίας ἐπὶ τῶν γυψοπλάστων διαζωμάτων τοῦ ἐπιλώρου καὶ τῶν κορωνίδων.

Ὁ εἰδήμων γάλλος A. Couchaud ἐδικαιοῦτο λέγων, ὅτι ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Λυκοδήμου ναὸς τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔργον περικαλλές, ἐκφραζόμενον ἐν συνόψει πᾶν ὅ τι τέλειον καὶ ἁγνῆς καὶ ἀμιγοῦς βυζαντιακῆς τέχνης ἐν τῇ ἀνθηροτέρᾳ αὐτῆς ἀκμῇ ὅπως ἐνοεῖτο ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνα.

Ἡ μονὴ γυναικεία οὖσα κατ' ἀρχάς, κατεῖχεν ὡς μετόχιον καὶ ἕτερον σεμνεῖον γυναικεῖον, τὸ παρὰ τὸ Δίπυλον ἐπὶ τῷ Κεραμεικῷ, ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἐπιγραφὴ ὁρωμένη μέχρι τοῦ ἔτους 1846 ἐφ' ἑνὸς τῶν τειχίων τῆς μονῆς, ἐποιεῖτο μνείαν Μαρίνης ἡγουμένης τοῦ παρὰ τὸ Δίπυλον μετοχίου, θανούσης ἐν ἔτει 1064. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ μονὴ γενομένη ἀνδρῴα εἶχε περὶ αὐτὴν ἐκτεταμένον περίβολον καὶ ἐγκλείστραν μετὰ οἴκων ἤ τοι κελλίων τῶν μοναχῶν. Ἐν ἔτει 1651, τὰ κελλία κατέπεσαν ὑπὸ σεισμοῦ, καὶ ἐπανακτισθέντα, κατεσκάφησαν καὶ πάλιν μετὰ τοῦ περιβόλου, ἐν ἔτει 1780, παρὰ τοῦ τότε ὀθωμανοῦ τοπάρχου Ἀλῆ Χασεκῆ· ἡ δὲ ἐκ-

κλησία ἀπωλέσασα τὴν πρώτην αὐτῆς ἀξίαν ἐπεδόθη μετόχιον τῇ ἐπὶ τοῦ Ὑμηττοῦ Καισαριανῇ μονῇ.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, σφαῖραι ἐκρηκτικαὶ τιναχθεῖσαι ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως, ἐν ἔτει 1827, εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐνέβαλον πῦρ· ἀλλ' ἡ βλάβη ἐγένετο μικρά. Ἔκτοτε ἐγκαταλειφθεῖσα ἡ ἐκκλησία ἔμενεν ἔρημος, μέχρι τῆς τελικῆς ἀπαλλοτριώσεως αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ρωσικοῦ ἔθνους, τῇ 25 Ἀπριλίου 1847.

Τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς τοῦ Λυκοδήμου μονῆς σύγχρονον κτίσμα ἦτο ὁ ναὸς *τοῦ ἁγίου Θεοδώρου* ἐν τῇ πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως συνοικίᾳ. Ἐκ τῆς ἐπὶ μαρμάρου μελανοφαίου ὑμηττίου ἀρχαίας ἀφιερωματικῆς ἐπιγραφῆς, τῆς ὑπερκειμένης τῆς δυσμικῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ, μανθάνομεν ὅτι τὸ πρῴην μικρὸν καὶ ἔμπηλον κτίσμα, τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου τιμώμενον, ἀνῳκοδόμησε πάλιν ἐκ βάθρων καὶ μετέπλασεν εἰς ναὸν περικαλλῆ, Νικόλαος Καλόμαλος, σπαθαροκανδιδᾶτος, ἐν ἔτει ,σφνη' (6558), ἤ τοι καθ' ἡμᾶς 1049.

Ἄξια λόγου εἶνε ἡ ἐπιγραφή, ἣν παραθέτω ἐνταῦθα, ὡς ἀνεγνώσθη παρ' Ἰωάννου Σακκελίωνος, διά τε τὸ ὕφος, καὶ διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀναθέσαντος αὐτήν, καὶ διὰ τοὺς χρόνους ἐν οἷς ἐγράφη.

« Τὸν πρὶν παλαιὸν ὄντα σου ναόν, μάρτυς,
« καὶ μικρὸν καὶ πήλινον καὶ σαθρὸν λίαν,
« ἀνήγειρε Νικόλαος ὁ σὸς οἰκέτης,
« ὁ Καλόμαλος, σπαθαροκανδιδᾶτος,
« ὃς εὑρέν σε προστάτην παιδόθεν μέγαν,
« βοηθὸν καὶ πρόμαχον πολλῶν κινδύνων·
« ὃν καὶ πρέσβευε τοῦ ἄνω τυχεῖν κλήρου,
« λαβόντα τὴν ἄφεσιν τῶν ἐσφαλμένων.
† μηνὶ σεπτεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος γ', ἔτους ,σφνη'. †

Τὸ στρατιωτικὸν ἀξίωμα τοῦ ἐπανακτίσαντος τὸν ναόν, φέροντος βαθμὸν σπαθαροκανδιδάτου, ὑποσημαίνει ὅτι ὁ ναὸς ἀφιέρωτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος *Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου*, καὶ οὐχὶ Θεοδώρου τοῦ Τίρωνος τοῦ ἐπιλεγομένου « τῶν κολλύβων ».

Πρὸς τὸν μεγαλομάρτυρα Θεόδωρον τὸν στρατηλάτην εἶχον ἰδιάζουσαν εὐλάβειαν οἱ ἐν στρατιωτικοῖς ἀξιώμασιν, ὡς προστάτην καὶ πρόμαχον αὐτῶν ἐν κινδύνοις καὶ ἐν πολέμῳ. Οὕτως ὁ στρατηγικώτατος καὶ πολεμικὸς βασιλεὺς Ἰωάννης Α' Τσιμισκῆς (969-976), *Θεοδωρούπολιν* ἐκάλεσε τὸ Δορύστολον ἤ τοι Δρύστραν, τὴν νῦν Σιλίστριαν, ὅτε ἐκεῖ, ἐν ἔτει 971, κατετρόπωσε τοὺς ὑπὸ τὸν Σβαιτοσλαῦον ἀπὸ βορρᾶ τὸν Δούναβιν περαιωθέντας καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμόντας Ῥώσους βαρβάρους, τῷ ὑπερμάχῳ στρατηλάτῃ μάρτυρι Θεοδώρῳ ἀποδίδων τὰ νικητήρια, οὗ τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν ἐπεκαλέσατο πρὶν ἐπιπέσῃ ραγδαῖος κατὰ τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἀναγκάσῃ αὐτοὺς εἰς ἐπονείδιστον συνθήκην καὶ ὀπισθοχώρησιν.

Δύο αἰῶνας ὑστερώτερα πάλιν, ὁ ἄρχων Ναυπλίας καὶ δυνάστης Ἄργους καὶ Κορίνθου, σεβαστοϋπέρτατος Λέων Σγουρός, ἐπὶ τῶν μολυβδοβούλλων αὐτοῦ ἔφερε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου, ὡς προστάτου κατὰ τῶν πολεμίων.

Τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἡ τρίκογχος καὶ μονότρουλλος ἐκκλησία, εἰ καὶ σύγχρονος τῆς τοῦ Λυκοδήμου μονῆς, καὶ ἐπ' ἴσης καλλιτεχνικῶς ἐκτισμένη διὰ παρεμβαλλομένων ὀπτῶν πλίνθων ἐν τῇ διὰ συννόμων πωρικῶν λίθων τοιχοδομίᾳ, μετὰ διαζωμάτων καὶ κορωνίδων κεραμουργῶν καὶ ὁδοντωτῶν, εἶνε ὅμως πολὺ μικροτέρα, καὶ ἔχει ἔσωθεν ἁπλουστέραν τὴν διαγραφὴν καὶ οἰκονομίαν, ἔξωθεν δὲ φέρει διῤῥυτοσκεπεῖς στέγας καὶ ἀετώματα κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα ἐν Ἀθήναις ἑλληνοβυζαντιακὸν ῥυθμόν.

Ὁ τροῦλλος, ἐκ τῶν κομψοτέρων ὅσοι ἀπαντῶσιν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Βυζαντίῳ, στηρίζεται ἐπὶ τυμπάνου ὀκταγώνου ἔχοντος τὰς θυρίδας διζύγους, ἤ τοι διατεμνομένας κατὰ μῆκος διὰ λεπτῶν κιονίσκων. Αἱ ἔξωθεν τρίπλευροι, ἔσωθεν δὲ ἡμικύκλιοι καὶ εἰς κόγχην ἀπολήγουσαι ἀψῖδες φωτίζονται, ἡ μὲν ἐν τῷ μέσῳ μεγάλη, ἡ ἐπισκέπουσα τὸ ἅγιον βῆμα διὰ τριῶν θυρίδων, μιᾶς ἐπὶ ἑκάστῃ πλευρᾷ, αἱ δὲ μικρότεραι τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ, διὰ μόνης μιᾶς ἐπὶ τῇ μέσῃ πλευρᾷ. Πᾶσαι αἱ θυρίδες εἶνε δίζυγοι, ὡς ἐκεῖναι τοῦ στηρίζοντος τὸν τροῦλλον τυμπάνου.

Τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἡ ἐκκλησία, οὖσα ἐνοριακή, οὐδέποτε προσελήφθη ἐντὸς οἵας δή ποτε μονῆς ἢ ἐγκλείστρας, ὅπως ἐσφαλμένως ἐνομίσθη παρὰ τῶν εἰκαζόντων, ὅτι δῆθεν ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποτιθεμένης μονῆς ὠνομάσθη ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ ὑπέρτιμος Νικόλαος Α'

ὁ Ἁγιοθεοδωρίτης (1161-1168). Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεράρχης πρὸ τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας εἰς Ἀρχιεπίσκοπον, ἦτο μοναχὸς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς Θεοδώρου τοῦ Τίρωνος, τῆς ἐν τοῖς Σφωρακίου, ἥ τοι ἐν τῇ συνοικίᾳ ἐν ᾗ κατῴκει καὶ Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ἀδελφὸς τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ Ἀθηνῶν, τοῦ Ἀκομινάτου.

Ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καταπεσοῦσαι βολίδες ἐσάλευσαν τὸν ναὸν χωρὶς νὰ ἐπιφέρωσιν αὐτῷ μεγάλην ζημίαν. Ἡ ἀνακαίνισις αὐτοῦ ἐγένετο ἐν ἔτει 1840.

Τῶν ἐντὸς τῆς πόλεως ἀρχαιοτέρων καὶ ἐπισημοτέρων ἐκκλησιῶν τὴν σειρὰν κλείει ἡ τοῦ ἁγίου *Γεωργίου τοῦ Καρύκη*, ἐπ' ἴσης ἐν τῇ βορείᾳ συνοικίᾳ, κτισθεῖσα ὑπερμεσοῦντος ΙΛ' αἰῶνος, παρὰ τοῦ χρηματίσαντος ἔπειτα στρατηγοῦ τῆς ἐπαρχίας Κρήτης περιβοήτου Καρύκη, ἐν ἔτει 1092 ἀποστατήσαντος ἀπὸ τῆς ἐν Βυζαντίῳ αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας.

Τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ ἀναφέρει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ βασιλέως πατρὸς Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ. « Καὶ μεμαθηκὼς ὁ αὐ-« τοκράτωρ τὴν τοῦ Καρύκη ἀποστασίαν, καὶ ὅτι τὴν Κρήτην κατέ-« σχε - - - μετὰ στόλου μεγάλου κατ' αὐτοῦ τὸν [καίσαρα καὶ μέγαν « δοῦκα τοῦ στόλου] Δοῦκαν Ἰωάννην ἐξέπεμψε. Καταλαβόντα δὲ « τὸν Δοῦκαν τὴν Κάρπαθον, οἱ Κρῆτες μεμαθηκότες - - - ἐπιθέμενοι « τῷ Καρύκῃ, δεινὸν τὸν φόνον ἐπ' αὐτοῦ ἀπειργάσαντο, καὶ οὕτω « τὴν Κρήτην τῷ μεγάλῳ δουκὶ παραδεδώκασι ».

Ἐκ τοῦ οἴκου Καρύκη ἐσώζοντο ἀκόμη ἀπόγονοι ἐπίσημοι ἀρχομένου ΙΓ' αἰῶνος. Δημήτριος ὁ Καρύκης, ὕπατος τῶν φιλοσόφων, ἠκολούθησε τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἐν Νικαίᾳ ἐγκατασταθέντας αὐτοκράτορας, χαιρόμενος ἰδίᾳ τὴν εὔνοιαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Γ' Βατάτζη (1222-1255) καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ Β', τοῦ ἐξ Ἀνάπλου τῆς Προποντίδος (1221-1239).

Ἐν Νυμφαίῳ τῆς Ἰωνίας, ὅπου ἐποιεῖτο τὰς θερινὰς αὐτοῦ διατριβὰς ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, Δημήτριος ὁ Καρύκης ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐν προοιμίῳ διάλεξιν μετὰ τῶν τοῦ πάπα Γρηγορίου Θ' ἀποκρισαρίων, ὅτε συνεκροτήθη, ἐν ἔτει 1233 ὑπὸ Γερμανοῦ Β' καὶ ἄλλων πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς μεγάλη τοπικὴ σύνοδος, πρὸς συζήτησιν

τοῦ παρὰ τοῦ πάπα προταθέντος ὅρου περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ περὶ ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Περὶ ἄλλου ἐν Ἀθήναις βιοῦντος ἀπογόνου τοῦ οἴκου Καρύκη, ἀρχομένου ΙΖ' αἰῶνος, μανθάνομεν ἐκ γραπτοῦ ἀφορισμοῦ καὶ ἀναθέματος, ὃν ἐξέδωκεν ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Τιμόθεος Α' μηνὶ μαΐῳ, ἔτους 1616, κατὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μιχαὴλ Καρύκη, φωραθέντος ἐπὶ πλαστογραφίᾳ ἐγγράφων ἐκκλησιαστικῶν.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Καρύκη, καταστραφεῖσα ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως κατὰ τῶν Τούρκων, ἀνεσκευάσθη ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ τῆς πρώτης βασιλείας, λίαν πενιχρῶς· ἀνοικοδομηθεῖσα ἔπειτα ἐκ βάθρων καὶ ἐν μεγαλειτέραις διαστάσεσι τὰς τελευταίας αὐτὰς δεκαετηρίδας, οὐδὲν ἐτήρησεν ἴχνος τοῦ παλαιοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἐκτίσθη κατὰ τὸν νεώτατον ἑλληνοβυζαντιακὸν ῥυθμόν, τὸν εἰσαχθέντα παρ' ἡμῖν διὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐν Ἀθήναις μεγάλης μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Αἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν ἐνοριακαὶ μοναί, ὅσαι ὑπήγοντο τῇ ἀμέσῳ δικαιοδοσίᾳ τῶν κατὰ καιροὺς μητροπολιτῶν, οἷαι ἡ τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου, ἡ παρὰ τὸ παλαιὸν Δίπυλον μονὴ τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ ἡ τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν ἐν Ἀμπελοκήποις, ἐθύνοντο κοινῶς διὰ πρὸς τούτῳ ὡρισμένου ἀρχιμανδρίτου, ἐξασκοῦντος ἐπ' αὐτῶν τὴν δέουσαν ἐποπτείαν. Τοιοῦτος *ἀρχιμανδρίτης τῶν ἐν Ἀθήναις μοναστηρίων* ἦτο ἐπὶ Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου ὁ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου (1185-1195) Θανὼν Νεόφυτος, εἰς οὗ τὴν μνήμην ἐξεφώνησεν ὁ μητροπολίτης ἐπιτάφιον λόγον, ἀποκαλῶν αὐτὸν ὑποποίμενα καὶ βοηθὸν τῇ ποιμαντικῇ αὐτοῦ λειτουργίᾳ.

Ἀλλὰ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐπὶ τῶν νήσων, ὑπῆρχον ἄλλα μεγάλα καὶ πλούσια αὐτοδέσποτα μοναστήρια κοινοβιατῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ μητροπολίτης οὐδὲν εἶχε δικαίωμα αὐθεντείας καὶ ἐπισκέψεως, εἰ μὴ ἁπλῶς κατὰ τιμὴν ἀρχιερατικῆς προεδρείας, καὶ ἰδίου μνημοσύνου ἐν τῇ λειτουργίᾳ· ἄλλως τε ὁ μητροπολίτης ἐχρεώστει νὰ ὑπερασπίζηται τῶν μοναστηρίων τὴν ἐλευθερίαν καὶ παρέχῃ αὐτοῖς τὴν δέουσαν προστασίαν κατὰ πάσης παρὰ ἱερωμένων ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων ἐπεμβάσεως, καταδυναστείας καὶ ἐπιθέσεως· ἔτι δέ, προσκαλούμενος ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῶν πατέρων, ἵνα

ποιῇ τὰς χειροτονίας ὅσας ἔδει γενέσθαι, δῆλον ὅτι πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ ἀναγνωστῶν, κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἐκκλησίας.

Ἐκ τῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἐπιστολῶν μανθάνομεν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ὑπῆρχον «περὶ που τὰ κράσπεδα τοῦ μελιχροῦ Ὑμηττοῦ οὐκ ἀηδῆ φροντιστήρια», γίνεται δὲ μνεία καὶ ἄλλων μονῶν ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐπὶ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων.

Πασῶν τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ μονῶν ἀρχαιοτέρα, ἐπισημοτέρα καὶ μεγαλοπρεπεστέρα ὑπῆρχεν ἀναμφιλέκτως ἡ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι «τῆς Θεοτόκου ἐν Δάφνῃ», καὶ παρὰ τῶν Βυζαντίνων καλουμένη «*Ἡ Θεοτόκος τὸ Δαφνίου*», ἤ τοι τὸ καθ' ἡμᾶς Δαφνίον καὶ Δαφνί, παρὰ τῶν Λατίνων ὀνομαζομένη «τῆς Δάφνης ἡγουμενικὴ μονὴ» (Dafnae abbatia) καὶ «Παναγία τῶν Βλαχερνῶν (Sancta Maria de Blakernis)(1).

Ἐπὶ γεωλοφίας ἐπικειμένης τοῖς στενοῖς τοῖς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα ἀγούσης ἱερᾶς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὅπου τὸ πάλαι ἐστάθμευεν ὁ θίασος τῶν ἐξαγόντων τὸν μυστικὸν Ἴακχον, πρὶν εἰσέλθωσι τὸ Θριάσιον πεδίον κατευθυνόμενοι εἰς τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης τὰ ἱερά, ἵδρυτο ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, τὸ καλούμενον Πύθιον τὸ ἐν Δάφνῃ. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ καταστραφέντος ναοῦ τοῦ Δαφναίου Ἀπόλλωνος ἀνηγέρθη ἀρχομένου ΙΔ' αἰῶνος, ἐπὶ τῆς μακεδονικῆς ἐν Βυζαντίῳ δυναστείας, ἡ γεραρὰ καὶ σεβασμία βασιλικὴ μονὴ τοῦ Δαφνίου, θαυμασία διὰ τὴν εὐρεῖαν τοῦ ναοῦ διαγραφὴν καὶ τὴν διὰ μουσειωμάτων καλλιτεχνικὴν διακόσμησιν.

Ἐπὶ τοῦ πρὸς δύσιν ἐξωτερικοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ μεταγενέστερον ἀσβεστῶδες ἐπίχρισμα, ἀπεκαλύφθη ὑπὸ Γ'. Λαμπάκη ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως ἱδρυτοῦ τῆς μονῆς, φέροντος ἐπὶ κεφαλῆς τὸ βασίλειον διάδημα, καὶ κρατοῦντος εἱλητάριον ἀνεπτυγμένον, περιέχον τὸν χρυσόβουλλον λόγον ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως τοῦ σεμνείου.

(1) Ἐν τῷ μαρτυρικῷ τῆς θανῆς καὶ κηδείας τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν Γυιδῶνος Β' de la Roche, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1308, τῷ ἀποκειμένῳ ἐν τοῖς ἀρχείοις της βελγικῆς πόλεως Mons, ἀναγνωστέον *Dafnae abbatia*, καὶ οὐχὶ Delfine, ὡς ἀνέγνωσεν ὁ Buchon.— Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ'' ἐν τῇ πρὸς Βερνάρδον, πρῶτον λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ἐπιστολῇ, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1208, ἀποκαλεῖ τὴν μονὴν monasterium Sanctae Mariae de Blakernis.— Τὸ σωζόμενον μολυβδόβουλλον τῆς μονῆς φέρει ἔμπροσθεν τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος τῶν Βλαχερνῶν, καὶ ὄπισθεν τὴν ἐπιγραφὴν ✝ Η ΘΚΟ ΤΟ ΔΑΦΝΙΝ.

Τίς ἐκ τῶν βασιλέων εἶνε ὁ εἰκονιζόμενος ἱδρυτὴς δὲν φανεροῦται, κεκαλυμμένης οὔσης, ἴσως δὲ καὶ ἐξηλειμμένης τῆς ἐπιγραφῆς· κατ' ἐμὴν γνώμην δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλλος εἰ μὴ Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος, ὁ ἐν Ἀθήναις γενόμενος μετὰ τὸ πέρας τοῦ κατὰ Βουλγάρων πολέμου, περὶ τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους 1019, ἵνα ἀποδώσῃ τῇ Θεομήτορι τοῦ Παρθενῶνος τὰ τῆς νίκης εὐχαριστήρια.

Ἡ εὐλάβεια τῶν βασιλέων πρὸς τὴν Παναγίαν τὴν Βλαχερνίτισσαν, ὑπέρμαχον τῶν βυζαντινῶν ὅπλων κατὰ τῶν σλαυϊκῶν ἐπιδρομέων, ἦτο μεγάλη, καὶ ἀπανταχοῦ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἐγείροντο ἐκκλησίαι ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, καλούμεναι καὶ αὐταὶ *Βλαχέρναι* «ὡς λίαν ἐφηδομένης τῆς Θεομήτορος Βλαχερνῶν τῷ ὀνόματι», κατά τινα ἀνώνυμον συναξαριστήν, διηγούμενον τὰ περὶ τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου ἐν ἀργυρᾷ ἐπιχρύσῳ σορῷ, καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ παρεκκλησίῳ πρὸς βορρᾶν τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας τῶν Βλαχερνῶν. Τὴν ἐσθῆτα αὐτήν, τὸ δῆθεν τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους τῆς Παρθένου Θεομήτορος ἐπικαλύπτον ποτὲ ὠμοφόριον, ὅπως ἐκάλουν αὐτὸ οἱ Βυζαντῖνοι, ἐξελληνίζοντες τὴν ἑβραϊκὴν κλῆσιν *μαφορὰ* ἤ τοι πέπλον, στρατεύοντες οἱ βασιλεῖς ἤγαγον μεθ' ἑαυτῶν ἀντὶ σημαίας, ἐνίοτε δὲ καὶ περιεβάλλοντο αὐτὸ ἐξερχόμενοι κατὰ τῶν πολεμίων. Οὐδὲν τὸ παράδοξον ἂν Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ὠμοφόριον τῆς Θεομήτορος τῶν Βλαχερνῶν, ὡς ἄλλον πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου, μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως προσκύνησιν τῆς Παρθένου Θεομήτορος Ἀθηναίας, ἱδρύσατο καὶ τὴν ἐν Δαφνίῳ μονὴν εἰς τιμὴν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, ὑπερμαχούσης αὐτῷ ἐν τῷ κατὰ Βουλγάρων πολέμῳ.

Τῆς μέχρι τοῦ νῦν σωζομένης ἐκκλησίας τῆς μονῆς, τῆς τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπως καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία τῶν Βλαχερνῶν, ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις εἶνε καθ' ὅλα ὁμοία τῆς ἐν τῇ πόλει Ἀθηνῶν ἐκκλησίας τῆς μονῆς τοῦ Λυκοδήμου, εἰ καὶ ἐν μεγαλειτέραις διαστάσεσιν· ἀλλ' ἡ ἐξωτερικὴ ἔκφρασις εἶνε ἑλληνοβυζαντιακὴ διὰ τὰς διῤῥυτοσκεπεῖς στέγας ἐπὶ τῶν κυλινδροειδῶν θόλων, καὶ διὰ τὰ συμπαρομαρτοῦντα ἀετώματα, ἃ λείπουσιν ὁλοτελῶς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Σωτείρας τοῦ Λυκοδήμου, τῆς ἀκολουθούσης τὸν ἄκρατον βυζαντια-

κὸν ρυθμόν. Διαφέρει ἔτι καὶ κατὰ τοῦτο ἡ τοῦ Δαφνίου ἐκκλησία, ὅτι χρησιμεύουσα ἀποκλειστικῶς εἰς ἀνδρῶαν μονήν, στερεῖται γυναικίτου, ἐν ᾧ τῆς μονῆς τοῦ Λυκοδήμου γυναικείας οὔσης τὸ κατ' ἀρχάς, ἡ ἐκκλησία αὐτῆς ἔχει γυναικίτην διαθέοντα ἄνωθεν πέριξ τοῦ μεσονάου μέχρι τοῦ ἱεροῦ.

Ἡ ἐν Δαφνίῳ ἐκκλησία διαιρεῖται εἰς τρία κύτη, ὧν τὸ πρωτεῦον, τὸ ἀποτελοῦν τὸ μεσόναον καὶ τὴν σολέαν, ἔχει τρεῖς ἁψίδας, τριπλεύρους μὲν ἔξωθεν, ἔσωθεν δὲ ἡμικυκλίους, ὑψουμένας ἄνωθεν τοῦ ἁγίου βήματος καὶ ἄνωθεν τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ. Τὰ πλευρόθεν δύο ἕτερα κύτη, τὰ σχηματίζοντα τὸ βόρειον καὶ νότιον κλῖτος, διαιροῦνται ἕκαστον εἰς δύο παρεκκλήσια ἐπὶ τῶν ἑκατέρωθεν γραμμάτων τῆς σταυροειδοῦς οἰκοδομῆς. Τὰ πρὸς ἀνατολὰς τὴν θέασιν ἔχοντα μυάκια τῶν παρεκκλησίων εἶνε ἐντὸς τῶν ὀγκωδῶν τοίχων ἐνηρμοσμένα, χωρὶς νὰ παραβλάπτωσι τὴν ἐξωτερικὴν εὐθυγραμμίαν αὐτῶν.

Ἐν συνόλῳ ἡ ἐκκλησία παρουσιάζεται τρίκογχος μετὰ νάρθηκος κοινοῦ παρατείνοντος καθ' ὅλον τὸ πλάτος τῆς δυσμικῆς κατὰ μέτωπον προσόψεως, καὶ ἀντιστοιχοῦντος τῇ κάτωθεν ὑπογείῳ κρύπτῃ. Ὁ πρὸ τοῦ νάρθηκος θεώμενος νῦν ἐξωνάρθηξ γοτθοφραγκικοῦ ρυθμοῦ, εἶνε πρόσθετον οἰκοδόμημα λατίνων μοναχῶν ἐξοικειωθέντων τὴν μονὴν καὶ τὴν ἐγκλείστραν ἀρχομένου ΙΓ' αἰῶνος.

Ὑπὲρ τῶν ἰσχυροτάτων τετραδήσιων πισσῶν τοῦ μεσονάου καὶ τῶν ἁψίδων τοῦ τετρακαμάρου, ὑπερτείνει ὁ εὐρύτατος τροῦλλος, ἐπιβαίνων παλυγώνου τυμπάνου, οὗ τὰς ἔξωθεν γωνίας στηρίζουσιν ἡμικιόνιοι, κάθετοι ἀντηρίδες, τὰς δὲ πλευρὰς διατέμνουσιν ἐπιμήκεις, θαλωταί, κεραμουργεῖς θυρίδες, προσδεχόμεναι ἔξωθεν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας πρὸς φωτισμὸν τῶν ἐντὸς τοῦ ναοῦ.

Τοῦ κορυφοῦ τρούλλου τὸ ἐσωτερικὸν κοῖλον, ὁ λεγόμενος ὀμφαλός, ἔχων τὴν ἔνδυσιν διὰ μουσειώματος χρυσοῦ καὶ χροιακοῦ, παρουσιάζει ἐν μέσῳ ἰριοειδοῦς στεφάνης, περικυκλωμένης ὑπὸ Χερουβείμ, τὸν Παντοκράτορα Χριστὸν εὐλογοῦντα διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατοῦντα ἐπὶ τοῦ στήθους βίβλον ἀνεφγμένην. Κάτωθεν τοῦ Παντοκράτορος, γύρω τοῦ ὀμφαλοῦ, εἰκονίζονται οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ἡ Παρθένος Μαρία ἐν σχήματι προσευχομένης καὶ κατέναντι αὐτῆς Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (1).

(1) Ἔγραφον ταῦτα ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1889. Κακῇ μοίρᾳ αἱ δονήσεις τοῦ μηνὶ

Ἄλλαι μουσειογραφίαι ἐξαιρέτου καλλονῆς εἶνε ἡ ἄνωθεν τοῦ ἱεροῦ ἐντὸς τῆς κόγχης ὑψουμένη μεγαλοπρεπῶς Θεομήτωρ τῶν Βλαχερνῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἐσωαερικῶν πλευρῶν τοῦ μεσονάου, ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς Παρθένου, ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἔγερσις τοῦ Λαζάρου, ἡ βαϊοφόρος εἴσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ εἰς Ἅδου κατάβασις.

Ἡ μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ τῶν χοροστασίων ἐκτεινομένη σολέα καὶ τὸ μεσόναον εἶχον τὸ ἔδαφος ἐστρωμένον δι' ἔργου λεγομένου ἀλεξανδρίνου (opus Alexandrinum), ἤ τοι διὰ ποικιλοχρόων ψηφίδων ρομβοειδῶν καὶ τριγωνικῶν ἐναλλὰξ ἐκ λίθου πρασίνου καὶ πορφυρίτου ῥοδινοῦ. Τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου ἐδάφους σώζονται ἔτι ἴχνη πολλά· ἀλλὰ τοῦ λιθίνου διαφράγματος τοῦ χωρίζοντος τὸ πάλαι τὴν σολέαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ τηρηθέντος καὶ παρ' αὐτῶν τῶν λατίνων μοναχῶν, δὲν φαίνονται νῦν εἰ μὴ αἱ βάσεις· τὰς ἱερὰς κιγκλίδας ἀνεπλήρωσαν οἱ μεταγενέστεροι ἐπὶ τουρκοκρατίας διὰ ξυλοπαγοῦς καὶ χρυσωμένου τέμπλου.

Ἐπὶ τῆς φραγκικῆς κατακτήσεως ἡ μονὴ μετεποιήθη εἰς ἐγκλείστραν λατίνων μοναχῶν τῆς τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου τάξεως, τῶν λεγομένων Καρθουσιανῶν. Καὶ ἡ ἐκκλησία ἐξακολουθοῦσα νὰ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος τῶν Βλαχερνῶν (Sanctae Mariae de Blakernis) ἔκρυπτεν ὑπὸ τοὺς θόλους αὐτῆς τὰς νεκροδόχους λάρνακας καὶ τὰ σώματα τῶν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ οἴκου de la Roche μεγάλων κυρίων καὶ δουκῶν Ἀθηνῶν.

Τῆς μονῆς τοῦ Δαφνίου μεταποιηθείσης εἰς κοινόβιον καὶ ἐγκλείστραν λατινικὴν (1208), ὁ ἐν Κέῳ ἐξόριστος μητροπολίτης Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτος δὲν εἶχεν ἀφορμὴν ἵνα ἀποτείνῃ ποιμαντορικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς διασπαρέντας μοναχούς, καὶ τὸν ἡγούμενον αὐτῶν, ὅπως ἔπραττε πρὸς τοὺς καθηγουμένους τῶν ἄλλων ἀνὰ τὸν Ὑμηττὸν καὶ Κιθαιρῶνα μοναστηρίων, τῶν ἐμμενόντων τῇ ὀρθοδόξῳ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ, εἰ καὶ κατ' ἐπιφάνειαν παραδεξαμένων τὴν τῶν λατίνων ἀρχιεπισκόπων ἐπιστασίαν. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ πληθὺς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ Β' τῷ καθηγουμένῳ τοῦ ἁγίου

μαρτίῳ γενομένου ἐν Ἀθήναις καὶ Μεγάροις σεισμοῦ, κατέστρεψαν πολλὰ τοῦ ἐν Δαφνίῳ ἱστορικοῦ ναοῦ, καὶ ὁ τροῦλλος κατέπεσεν. Ἡ μελετηθεῖσα μετακομιδὴ τῶν θρυμμάτων τοῦ μωσαϊκοῦ εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν δὲν κατωρθώθη.

Μελετίου, καὶ τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς, ἐν ᾧ πρὸς τὸν Δαφνίου οὐδεμία ἀπαντᾷ ἐπιστολή.

Ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Μελετίου ἵδρυτο ἐπὶ τῆς ἀπὸ νότου καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς ἐπικαμπτομένης κλιτύος τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐπὶ τῇ κλεισωρείᾳ καὶ παρὰ τὰς πύλας τὰς καλουμένας Δρυὸς Κεφαλὰς τῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Θήβας ἀγούσης ὁδοῦ, ὅπου τὸ πάλαι αἱ Μελαναί, τὸ μεθόριον Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας χωρίον. Ἐνταῦθα κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, Μέλανθος Ἀθηναίων στρατηγὸς καὶ Ξάνθος ἡγέτης Βοιωτῶν, ἐπολέμησαν περὶ κατοχῆς τοῦ ἐπικαιροτάτου χωρίου. Τῷ Ξάνθῳ ἐρωτήσαντι τὸ μαντεῖον περὶ τῆς νίκης, ὁ θεὸς ἔχρησε – – «τεύξας ἀπάτην ὁ *μέλας*, φόρον ἔσχε Μελαινάς». Τὸ ἱερὸν λόγιον ἀπέβη, ὅτε τῶν στρατηγῶν συνελθόντων εἰς μονομαχίαν, ὁ Μέλανθος εἶπε τῷ Ξάνθῳ, ὅτι ἠδίκει ἐρχόμενος ἐν συνοδίᾳ δευτέρου. Ὁ Ξάνθος στραφεὶς ἵνα ἴδῃ τίς ὁ δεύτερος οὗτος, διετρυπήθη ὑπὸ τοῦ Μελάνθου τῷ ξυστῷ καὶ ἀνῃρέθη. Οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ στρατηγήματι τῆς ἀπάτης νικήσαντες, κατέστησαν ἐτήσιον ἑορτὴν τὰ Ἀπατούρια (Πολυαίνου στρατηγικά. Λ', 19). Τὰς Μελαινὰς ὑποσημαίνουσι νῦν τὰ ἐρείπια καὶ ὁ πύργος ὁ κληθεὶς *Malaκάζα* ὑπὸ τῶν Φράγκων, (Mala - casa ἤ τοι Malmaison), τοῦ δὲ Μελάνθου τὴν μνήμην διαιωνίζει ἡ παρακειμένη μονή, ἐν ᾗ τιμᾶται ὁ ἐκ Μελιτινῆς ἅγιος Μελέτιος «ἡ πύ- «ρινος ῥομφαία Χριστοῦ – – ἡ πάντας τοὺς ἀθέους κατασφάττουσα», ὅπως ὑμνεῖ ἡ καθ'ἡμᾶς Ἐκκλησία. Ὅμως τὴν μονὴν ἱδρύσατο ἕτερος Μελέτιος, ὁ ἐκ Μουταλάσκας στρατευόμενος μοναχός, ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀλεξίου Α' Κομνηνοῦ (1081 – 1118), καταλαβὼν τὰς ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Μεγάρων εἰς Βοιωτίαν ἀγούσας κλεισωρείας τοῦ Κιθαιρῶνος.

Ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Μελετίου ἤκμαζεν ἔτι ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὁ ἐκ Ζακύνθου Παχώμιος Ῥουσάνος, ἱερομόναχος Ἀθωνίτης, μεσοῦντος ΙΣ' αἰῶνος, ἔν τινι τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ παραινῶν Φίλιππον τὸν Καλλίγραφον ὅπως λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, προσεπιλέγει – – «εἰσὶ «μὲν καὶ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἑτέραις νήσοις μοναί, εἶμαι δὲ κατὰ πάντων «ἔχειν τούτων τὸ νῖκος τὴν τοῦ ἁγίου Μελετίου μονὴν καὶ τὰ περὶ «αὐτήν, οὖσαν ἐν μεθορίοις Ἀττικῆς τε καὶ Βοιωτίας».

Περὶ τὰ ἔσχατα κράσπεδα τοῦ Λυκαβηττοῦ παρὰ τὰς Ἀθήνας, πρὸς ἀνατολάς, ὅπου τὸ νῦν Ἀμπελόκηποι καλούμενον χωρίον, καὶ ὁ ἀρχαῖος δῆμος Ἀλωπεκή, ἵδρυτο πάλαι Ἀφροδίτης ἱερόν, παρὰ τὸν

Ἰλισσὸν ποταμόν. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου ναοῦ ἀνηγέρθη τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἐκκλησία καὶ μονή, ἐπ' ὀνόματι τιμωμένη τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν, ἧς μνείαν ποιεῖται Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτος ἐν ἐπιστολῇ τῷ καθηγουμένῳ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μονῆς.

Τῇ πρὶν ἐνοριακῇ μονῇ τῶν ἁγίων Ὁμολογητῶν, βασιλεύοντος Ἰσαακίου Β' Ἀγγέλου, εἶχον χαρισθῆ ἀτέλειαι τινὲς καὶ ἀσυνδοσίαι ἐκ μέρους τοῦ συγκλητικοῦ καὶ μεγάλου λογοθέτου Ἰωάννου τοῦ Βελισσαριώτου, πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ οἰκείου ἀνεψιοῦ Θεοφυλάκτου Βελισσαριώτου, νεανίου ἀκολουθήσαντος τὸν ἐκ κηδεστίας συγγενεύοντα μητροπολίτην Μιχαὴλ εἰς Ἀθήνας, ἀποθανόντος δὲ ὀλίγα ὑστερώτερον ἔτη, καὶ ταφέντος ἐκεῖ παρὰ τῇ μονῇ (1186)· ἀλλ' ἐν ἔτει 1193, τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς ἀνελθόντος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως αἰτήσηται καὶ ἄλλας χάριτας, ἤ τοι ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ πάσης ἐνοριακῆς ἐπισκέψεως τοῦ μητροπολίτου, ὁ Μιχαὴλ Ἀκομινάτος διὰ γράμματος ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ μεγάλου λογοθέτου, ἵνα μὴ γένηταί τι ἐπὶ παραγραφῇ τῶν δικαίων, ἃ εἶχεν ἐπὶ τῇ μονῇ ἡ μεγάλη τῶν Ἀθηναίων ἐκκλησία, διότι τοῦτο οὔτε ἤθελεν ὠφελήσει τὴν τοῦ Θεοφυλάκτου ψυχὴν ἀλλ' οὔτε στερκτὸν ἤθελεν εἶναι, ἐναντιούμενον τοῖς κανόσι τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τῆς δυσμικῆς κλιτύος τοῦ Ὑμηττοῦ, ἐντὸς κοιλάδος χλοηρᾶς καὶ πολυανθοῦς, ἣν γύρωθεν περικλείουσιν ἡλιοκαεῖς καὶ γυμναί, ἐνιαχοῦ δὲ ὑπὸ εὐώδους καὶ πορφυρίζοντος θύμου καλυπτόμεναι πέτραι, ὑπὸ τὴν σκιὰν ἄλσους ἀειθαλῶν ἐλαιῶν, κρύπτεται χωρίον κατάρρυτον, Κυλλοῦ Πήρα καλούμενον παρὰ τῶν ἀρχαίων. Ἐκεῖ ἵδρυτο ἱερὸν τῇ Ἀφροδίτῃ, καὶ παρὰ τοῦτο ἔῤῥεε κρήνη, καλουμένη Καλλία, κατὰ τὸν Κρατῖνον, ὑμνηθεῖσα παρὰ τῶν ποιητῶν ἑλλήνων τε καὶ ῥωμαίων (Ovid. ars. amat. III. 687 – 694), ἀρχὴ τοῦ εἰς τὸν Ἰλισσὸν ἐκχυνομένου Ἠριδανοῦ ποταμοῦ. Ἡ κρήνη, ἱερὰ τῇ Ἀφροδίτῃ (fons sacer), ἧς τὸ τέμενος ὑψοῦτο ὕπερθεν ἐντὸς τοῦ ἄλσους, ἐνομίζετο ὅτι τὰς ἐν αὐτῇ λουομένας καὶ ἐξ αὐτῆς πινούσας ἀτέκνους γυναῖκας ἐποίει εὐτέκνους, βιαζομένης τῆς φύσεως τῇ ἐπισκέψει τῆς θεᾶς.

Τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἱερὸν διεδέξατο ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς εὐκτήριος οἶκος, καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐκκλησία, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα περὶ

τὴν ἐκκλησίαν συνεστήθη μονὴ καὶ ἐγκλείστρα μοναχῶν, ἡ λεγομένη *Καισαριανή*· ἡ δὲ τὸ πάλαι τῇ Ἀφροδίτῃ ἱερὰ κρήνη μετεποιήθη εἰς ἁγίασμα, ὅπου πιστεύεται ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς εἰς οὐρανὸν Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, καθ' ἣν γίνεται κατ' ἔτος πανήγυρις, λευκὴ περιστερὰ διὰ νυκτὸς περιίπταται τῆς κρήνης καὶ ὄρθρου βαθέος εἰσέρχεται ἐν τῷ ἄνωθεν τοῦ ὕδατος θολωτῷ εὐκτηρίῳ καὶ λούεται ἐν τῷ ἁγιάσματι, ἐξ οὗ αἱ πιοῦσαι ἔπειτα στεῖραι γυναῖκες γίνονται γόνιμοι.

Οὕτω διὰ τοῦ ἱεροῦ τῇ Ἀφροδίτῃ πτηνοῦ διαιωνίζεται ἡ ἐθνικὴ παράδοσις ἐν ταῖς χριστιανικαῖς Ἀθήναις, ἡ δὲ κλῆσις τοῦ χωρίου Κυλλοῦ Πήρα ὑποσημαίνεται ἐν τῇ ἐφθαρμένῃ φράσει Καλλοπούλα, δι' ἧς ὀνομάζονται αἱ ἐνδοτέρω ἀναβλύζουσαι ὑδάτων ἐκροαί, ἀπὸ φάραγγος κειμένης βορειανατολικῶς τῆς μονῆς.

Ἡ μονή, κτίσμα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἔφερεν ἐξ ἀρχῆς τὸ ὄνομα *Καισαριανή*. Ἐπιστολὴ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου, γραφεῖσα ἐν ἔτει 1200 ἀπὸ τῆς νήσου Κέω ἀπευθύνεται «τῷ καθηγουμένῳ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς Καισαριανῆς». Ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιστολῇ ἐλέγχεται ὁ τιμιώτατος ἡγούμενος ὡς θεραπεύων παντοίως τοὺς νέους δεσπότας ἤ τοι τοὺς περὶ τὸν γάλλον ἀρχιεπίσκοπον Βερνάρδον λατίνους κληρικούς, ἀποπληρῶν τὰ καταθύμια αὐτοῖς, χωρὶς νὰ ἐνθυμῆται τὸν παρελθόντα κανονικὸν καὶ γνήσιον αὐτοῦ δεσπότην καὶ ἀρχιερέα, καὶ χωρὶς νὰ φροντίζῃ ἂν οὗτος τέθνηκεν ἤδη ἐν τῇ ἐκουσίᾳ αὐτοῦ ἐξορίᾳ ἢ ἐὰν ἔχῃ μικράν τινα ἔτι πνοήν. Παρὰ ταῦτα ὁ ὁσιώτατος ἡγούμενος μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ φεύγοντος τὴν λατινικὴν τυραννίδα, ᾠκειοποιήθη καὶ ἄλλα μοναστήρια ἐνοριακά, ἃ εἶχεν ἀναθέσει ὁ ἀρχιποίμην τοῖς πιστοῖς αὐτοῦ κληρικοῖς εἰς μικρὰν αὐτῶν συντήρησιν καὶ ψυχαγωγίαν, μετατρέψας αὐτὰ εἰς μετόχια τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς. Ἔτι καὶ αὐτὰς τὰς ὀλίγας μελισσῶν κυψέλας, ἃς ἀπὸ τοῦ ὑστερήματος αὐτοῦ ὠνησάμενος ὁ πτωχὸς ἡγούμενος τῆς ἐν Κέω μονῆς τοῦ Προδρόμου παρέδωκεν αὐτῷ εἰς αὔξησιν καὶ ἐτησίαν πρόσοδον, ὁ τιμιώτατος ἡγούμενος ἐπὶ τέσσαρας ἐνιαυτοὺς (1206-1209), οὐχὶ μόνον δὲν ἀπέδωκε καρπόν τινα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν μελισσῶνα ἔλεγε διαφθαρέντα καὶ μὴ ὑπάρχοντα.

Ὅτι δῆθεν ἡ μονὴ ἐπὶ τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως ἔλαβε τὸ πρῶτον τὴν κλῆσιν «Καισαριανή», ἀπὸ Καισαρίου τινὸς ἡγουμένου αὐτῆς, ὃς ἐλέγετο ὅτι ἔσχε τὴν τιμὴν ἵνα προσφέρῃ τὰς κλεῖδας τῆς ἀκροπόλεως τῷ πολιορκοῦντι αὐτὴν τούρκῳ στρατηγῷ Ὁμὰρ (1458), εἶνε εὐήθης ἐπινόησις τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς, ἰδίᾳ μάλιστα Διονυσίου τοῦ Σουρμελῆ. Ἡ ἀπὸ ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰῶνος καλουμένη Καισαριανὴ μονή, ἐν τῇ χυδαίᾳ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ἐλέγετο, καὶ λέγεται μέχρι τοῦδε *Σιριανή*. Οἱ φράγκοι κατακτηταί, ἐν ἔτει 1205, ὅπως ἤκουον λεγομένην τὴν μονήν, οὕτως ἔγραφον καὶ τὴν λέξιν γαλλιστί, κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῖς προφορὰν Siriani καὶ Cyriani.

Ἐν ἐπιστολῇ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ' πρὸς Βερνάρδον ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1208, δίδοται αὐτῷ καὶ τοῖς κανονικῶς διαδεξαμένοις αὐτόν, ὡς ἐπίδομα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ abbatia ἥ τοι ἡγουμενικὴ μονή, Sancta Siriani· ὁ δὲ τὰς Ἀθήνας περιηγηθεὶς ἐν ἔτεσι 1675 καὶ 1676 Jacob Spon, οὐδὲν γνωρίζει περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ παραδόσαντος τὰς κλεῖδας τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλὰ λέγει ἁπλῶς ἐν τῇ περιηγήσει αὐτοῦ· Nous vinmes descendre au Couvent *Cyriani* (ἥ τοι Σιριανή) -- Ce monastère ne paye pour tout droit qu'un sequin au Vayvode, et en voici l'origine. Lorsqu'Athènes fut prise par Mahomet II, l'abbé de ce couvent luy vint présenter les clefs au nom de la ville, et ce prince pour en temoigner sa joye et sa reconnaisance, voulut qu'il lut franc de toute sorte de kharadj et d'inposition. Ἐκ τοῦ συμβάντος ἄρα ὁ συγγραφεὺς ἐξηγεῖ τὸ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀφορολόγητον τῆς μονῆς, ἀλλ' οὐχὶ τὴν κλῆσιν αὐτῆς. Ὅ τι ἀποβλέπει τὴν ἀλλόκοτον κλῆσιν *Κυριανή*, αὐτὴ οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ, εἰ μὴ ἐν κεναῖς κεφαλαῖς, προϊὸν ἀκρίτου μεταγραφῆς τοῦ παρανοηθέντος *Cyriani*.

Λείψανα τοῦ ἀρχαίου τῆς Ἀφροδίτης ἱεροῦ, ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, σώζονται πολλὰ ἔγκτιστα ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου καὶ περὶ τὴν μονήν, ὅπως καὶ ἐν τῷ παρακειμένῳ παρεκκλησίῳ, τῷ ἐπ' ὀνόματι τιμωμένῳ τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου κατετίθεντο οἱ θνήσκοντες μοναχοί. Ἡ ἐπ' ὀνόματι τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου τιμωμένη ἐκκλησία ἑλληνοβυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ, ἔχει τὰς στέγας διῤῥυτοσκεπεῖς μετὰ τῶν οἰκείων ἀετωμάτων, καὶ φέρει δύο τρούλλους· τὸν μεγαλείτερον ὑψούμενον ὑπὲρ τὸ μεσόναον, καὶ ἐπιβαίνοντα πολυγώνου τυμπάνου, τὸν δὲ μικρότερον ἐπὶ τοῦ νάρθηκος ἤτοι προνάου.

Τὰς ἐσωτερικὰς πλευρὰς τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ καλύπτουσιν ἁγιογραφίαι ἐφ' ὑγρῷ, γραφῶν ἀρχαίων ἀνακαινίσεις τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Αἱ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ νάρθηκος γραφαὶ εἶνε ἔτι μεταγενέστεραι, ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος· ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὑπερθύρου τῆς εἰσόδου ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι ὁ πρόναος ἱστόρηται δαπάνῃ τοῦ εὐγενοῦς οἴκου τῶν Βενιζέλων, ἐπὶ ἡγουμένου Ἱεροθέου, καὶ διὰ χειρὸς Ἰωάννου Ὑπάτου, ζωγράφου Πελοποννησίου, ἐν ἔτει 1682.

Ἐπὶ τῆς πρὸς βορρᾶν ἐσχατιᾶς τοῦ Ὑμηττοῦ, ὑπὲρ τὴν εἰς τὰ Μεσόγεια τῆς Ἀττικῆς ἄγουσαν ὁδόν, ἵδρυτο *ἡ μονὴ τοῦ Προδρόμου*, ἡ καλουμένη τοῦ *Κυνηγοῦ*, ἧς ὁ ναὸς σώζεται ἔτι καὶ νῦν ἐν ἐρειπίοις, *ἅγιος Ἰωάννης ὁ Κυνηγὸς* λεγόμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, κατὰ παρανόησιν, διότι τοῦ Κυνηγοῦ τὸ ὄνομα, ἀνήκει τῷ πρώτῳ κτήτορι τῆς μονῆς, καὶ οὐχὶ τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῷ Προδρόμῳ.

Ὁ πρῶτος ἱδρυτὴς ὠνομάζετο Κυνηγὸς καὶ ἐπεκαλεῖτο Φιλόσοφος, οἱ δὲ μοναχοὶ ἐκάλεσαν τὸ σεμνεῖον «*τοῦ Κυνηγοῦ τῶν Φιλοσόφων*». Λύτὸς ὁ εὐπαίδευτος μητροπολίτης Ἀθηνῶν, Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτος ἔγραφεν ἐν ἔτει 1207 ἐκ τῆς νήσου Κέω ἐπιστολὴν «τῷ καθηγουμένῳ τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν Φιλοσόφων». Ἐπὶ τεμαχίων ἐπιγραφῆς εὑρεθέντων παρὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἐκκλησίαν τῆς Θεομήτορος τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἀναγνωσθέντων παρὰ Κυριακοῦ Πιττάκη καὶ Σπυρίδωνος Λάμπρου, ἀναφέρεται – – – «Κυνηγὸς Φιλόσο-
«φος τοὐπίκλην – – εἰς Ἀττικὴν ἦγειρε ναὸν ἐκ πόθου, ἀφιερώσας τῇ
«μονῇ τοῦ Προδρόμου, καὶ τοῦ Κυνηγοῦ τοὔνομα κεκλημένῃ, εἰς λύ-
«τρον καὶ κάθαρσιν ἁμπλακημάτων».

Κάτωθεν τῆς μονῆς, ἐν τῇ θέσει τῇ καλουμένῃ Σταυρός, ὅπου ἡ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὰ Μεσόγεια φέρουσα ὁδός, φθάνουσα τὰ τελευταῖα πρὸς βορρᾶν κράσπεδα τοῦ Ὑμηττοῦ, ἀμέσως τρέπεται πρὸς μεσημβρίαν, ἵδρυτο στήλη μνημονεύουσα τοῦ στρώσαντος τὴν ὁδόν, ἡγουμένου τῆς μονῆς, ἱερομονάχου Νεοφύτου, καὶ τοῦ ἔτους τῆς ὁδοποιίας, ,σψμς' (6746) ἀπὸ κοσμογονίας, ἤ τοι *καθ' ἡμᾶς* 1238, ἡγεμονεύοντος Ἀθηνῶν Γυιδῶνος Α' de la Roche, ἐκ τῆς πρώτης γαλλικῆς δυναστείας. Ἡ ἐπιγραφὴ φέρει παρὰ πόδας σίγλον παρουσιάζον τέσσαρα γράμματα σταυροειδῶς $\Phi \atop \lambda + \Phi$ καὶ σημαίνοντα τὴν σφραγίδα τῆς μονῆς «Φιλοσόφων». Φ – λ – ϲ – φ.

Ἐξ ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ μητροπολίτου Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτου, γραφείσης καὶ αὐτῆς ἐν ἔτει 1207, ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς Κέω, τῷ ἐν Ἀθήναις διατρίβοντι ἀνεψιῷ Μιχαήλ, μανθάνομεν ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἐρήμου νησίδος Μάκρης ὑπῆρχε *μονίδιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου*, ἀνῆκον τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἐπισκέψεως, οὗ τὴν ἡγουμενίαν, ἀξιώσεσι φίλων παραβιασθείς, διὰ σιγίλλου μητροπολιτικοῦ εἶχεν ἀναθέσει Κορμολάρδῳ τινὶ ἐξ Ἀθηνῶν μοναχῷ.

Περὶ τῆς νήσου Μάκρης Σπυρίδων Λάμπρος ἐγνωμάτευσέ ποτε, ὅτι εἶνε ἡ ἐκτεινομένη παραλλήλως τῆς μεταξὺ Σουνίου καὶ Θορικοῦ παραλίας τραχεῖα καὶ ἔρημος νῆσος Ἑλένη, ἡ νῦν καλουμένη Μακρονήσιον. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς γυμνῆς αὐτῆς πέτρας οὐδὲν ὑπάρχει ἴχνος κατοικίας ἀνθρώπων εἰ μὴ ἐρημοκλήσιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ἐξ ἐναντίας ἡ πρὸς νότον τοῦ Σουνίου παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μακρὰ νῆσος ἡ καλουμένη Μάκρη παρὰ τῶν Βυζαντίνων καὶ Βέλβινα παρὰ τῶν ἀρχαίων, σώζει μέχρι τοῦ νῦν ἐρείπια πολίχνης καὶ μονιδίου τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐξ οὗ καὶ ἡ νησὶς καλεῖται *ἅγιος Γεώργιος* παρὰ τῶν ναυτιλλομένων, ἰδίᾳ δὲ San Giorgio d'Arbora παρὰ τῶν Ἰταλῶν.

Ἡ Βέλβινα, ἤ τοι Μάκρη κατὰ τοὺς Βυζαντίνους, ἦτο τοῖς θαλασσοκρατοῦσι πειραταῖς φίλον ἐνδιαίτημα, καὶ κατὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ὑπερδέξιον ὁρμητήριον, ὅπως ἡ ἐνδοτέρω τοῦ κόλπου κειμένη Αἴγινα. Ἀντὶ προσόδου ἐκ τοῦ μονιδίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἡ ἐκκλησία Ἀθηνῶν εἶχε διηνεκεῖς ἐνοχλήσεις, καὶ διὰ τοῦτο συνέλαβέ ποτε ὁ μητροπολίτης Μιχαὴλ Β' Ἀκομινάτος τὴν ἰδέαν τῆς καταλύσεως αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐξώσεως ἐκ τοῦ νησιδίου τῶν προσκαθημένων ἐκεῖ μοναχῶν· ὅμως τότε οὐδὲν ἐγένετο· νῦν δὲ τοῦ μητροπολίτου βουληθέντος ἵνα συνεργήσῃ εἰς σύστασίν τινα καὶ ἀνάπλασιν τοῦ μονιδίου, ἀπωλέσθη τοῦτο καθ' ὁλοκληρίαν, ἐμπεσὸν εἰς χεῖρας λατίνων μοναχῶν, καὶ ὑπὸ τὴν κλῆσιν monasterium sancti Georgii de Insulâ δωρηθὲν τῇ λατινικῇ ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν παρὰ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου Γ', ἐν ἔτει 1208.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΒΙΒΛΙΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΜΗΡΑΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΥΠΟ

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ

Νικόλαος ὁ Α' τῷ ὀνόματι τούτῳ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (895-906, καὶ 911-925), ὁ ἀπὸ τοῦ προτέρου πολιτικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος *Μυστικὸς* ἐπιλεγόμενος, διότι ἐτύγχανε μυστικὸς σύμβουλος τοῦ κράτους, ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἐπί τε σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ μέγα κλεϊζόμενος. Καὶ συγγράμματα μὲν ἄλλα οὐκ ἀπέλιπεν ἀλλ' ἢ μόνον *Ἐπιστολὰς* ΡΞΙΓ' καὶ *Ὁμιλίαν εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης* ῥηθεῖσαν ἐν [τῷ] *ἄμβωνι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας*. Καὶ τὰς μὲν *Ἐπιστολὰς* ἐξέδωκε πρῶτος ὁ περιώνυμος καρδινάλις Ἄγγελος Μάϊος ἐν τῇ αὐτοῦ *Ῥωμαϊκῇ Σταχυολογίᾳ* [*Spicilegium Romanum* τόμ. X, σελ. 161-440. Rom. 1848] ἐκ χειρογράφου τῆς τοῦ Οὐατικανοῦ βιβλιοθήκης, αἵτινες ἐπιστέλλονται διαφόροις ἐκκλησιαστικοῖς προσώποις, πολιτικοῖς τε καὶ στρατιωτικοῖς ἄρχουσιν, οὐ τῆς τυχούσης δὲ σπουδῆς καὶ μελέτης ἄξιαι οὖσαι τοῖς γε φιλοσοφώτερον τήν τε πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκείνων φιλοκρινοῦσιν. Ἀπὸ τῆς τοῦ Μαΐου δὲ ἐκδόσεως μεταλαβὼν καὶ ὁ Migne κατέταξεν αὐτὰς ἐν τόμῳ ΡΙΑ' τῆς *Ἑλληνικῆς Πατρολογίας*.

Αἱ δ' αὐταὶ Ἐπιστολαὶ φέρονται καὶ ἐν τῷ ΡΟΙΙ' χειρογράφῳ τεύχει τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης, ὅπερ ἐστὶ γεγραμμένον περὶ φθίνουσαν ἴσως τὴν Ι' ἑκατονταετηρίδα. Ἐκ τοῦ χειρογράφου λοιπὸν τούτου λαβόντες ἐκδίδομεν ἐνταῦθα τὴν πρώτην τῶν πρὸς τὸν *ἀμηρᾶν* (= ἄρχοντα, ἡγεμόνα) τῆς Κρήτης δύο τοῦ πατριάρχου ἐπιστολῶν, παραδεικνύοντες ἐν τῇ πέζῃ καὶ τὰς ἐν τῇ *Ῥωμαϊκῇ Σταχυολογίᾳ* ἀπαντώσας διαφοράς, ἃς καὶ σημειοῦμεν τοῖς λατινικοῖς γράμμασι

S. R. [ἤτοι Spicilegium Romanum]. Τὴν ἔκδοσιν δ' αὐτῆς ἐπεχειρήσαμεν ἵνα γένηται τοῖς ἡμετέροις κοινότερον ἀνάγνωσμα, καθ' ὅσον ἥ τε *Ῥωμαϊκὴ Σταχυολογία* καὶ ἡ *Ἑλληνικὴ Πατρολογία* ἐν ταῖς μεγάλαις μόνον καὶ πλουσίαις βιβλιοθήκαις εὑρηνται. Γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ Κρήτη διετέλεσεν ὑπὸ τὴν τῶν Ἀράβων κυριαρχίαν ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ὅλα ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 823 ἕως τοῦ 961, ὁπότε ἀνεκτήσαντο οἱ ἡμέτεροι τὴν περίδοξον νῆσον διὰ τοῦ περιφήμου στρατηγοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ. Ἀνέκδοτος δὲ μένει μέχρι τοῦ νῦν ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα Ὁμιλία τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης τὴν συμβᾶσαν τῷ 904 ἔτει ὑπὸ τοῦ ἀρνησιχρίστου Λέοντος τοῦ Τριπολίτου. Ἐκ ταύτης δέ, ἧς ἡ ἀρχή: «*Μικρῷ πρότερον ὑμῖν εἶπον, ἀγαπητοί, κτλ.*», τὴν ἐξῆς μόνον περικοπὴν ἐξέδωκεν ὁ σοφὸς καρδινάλις ἐν τοῖς τοῦ X τόμου προλεγομένοις: «*Νῦν ἐφ' ἡμᾶς ἐξεχύθη ἄκρατος ἡ ὀργή, καὶ ὁ παῤῥησιαζόμενος ἢ ἀναστέλλων οὐδείς· ἐκενώθησαν πόλεις οἰκητόρων, ἄνδρες ἴσα βοσκήμασι κατεσφάγησαν, γυναῖκες διασπῶνται τῶν ὁμοζύγων βιαίως, ἐλεεινὸν θέαμα τοῖς ἀσελγεστάτοις ἐναγχημονούμενα πρόκειται· τίς δώσει τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς δακρύων πηγάς, καὶ κλαύσομαι ταῦτα καὶ τὰ τούτων ἐλεεινότερα; ἐβεβηλ[ώθησαν παρ]θένοι ἁφιερωμέναι [οὐρανίῳ νυ]μφῶνι πρὸς ὕβριν ἀπήχθ[εῖσαι](1), θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ τῇ τῶν ἀκαθάρτων ἐχράνθη ἀκαθαρσίᾳ, μονάζοντας καὶ ἱερεῖς ξίφος καὶ δουλεία μερίζεται· οἴμοι τῶν ἐμῶν κακῶν τὸ βαρύτατον, τὰ πολύαθλα τῶν ἁγίων λείψανα παίζεται τοῖς βεβήλοις καὶ καταικίζεται, καὶ μετὰ θάνατον δευτέρους ἄθλους ὑφίστανται· ποῦ μοι, Δημήτριε μάρτυς, ἡ ἀήττητος συμμαχία; πῶς τὴν σὴν πόλιν ὑπερεῖδες πορθουμένην; πῶς ὑπὸ σοὶ πολιούχῳ ἡ ἐχθροῖς ἄβατος ἀφ' οὗ χρόνου ταύτην ἥλιος ἐθεάσατο, τοσούτων κακῶν εἰς πεῖραν ἐγένετο; πῶς τῆς τῶν δυσσεβούντων ὀῤῥύος ἠρέμου κατορχουμένου (2) τῆς ἱερᾶς προστασίας; πῶς ὑπέμεινες ταῦτα καὶ διεκαρτέρησας; κτλ.*».

(1) Οὕτω γραπτέον οἶμαι: [τῷ οὐρανίῳ νυ]μφῶνι, πρὸς ὕβριν ἀπήχθ[ησαν],
(2) Γρ. ἴσ. κατορχουμένων.

Τῷ περιδόξῳ καὶ λαμπροτάτῳ ἀμηρᾷ τῆς Κρήτης καὶ ἠγαπημένῳ φίλῳ (1).

Πᾶσα ἐπίγειος ἐξουσία καὶ ἀρχὴ ἐκ τῆς ἄνωθεν ἥρτηται (2) ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας· καὶ οὐκ ἔστιν ἐξουσία ἐν ἀνθρώποις, οὐδὲ δυνάστης ἐξ οἰκείας περιουσίας ἐπὶ γῆς δυναστείαν κληρονομῶν, εἰμὴ ὁ ἐν ὑψίστοις ἐξουσιαστής, καὶ ἄρχων, καὶ μόνος δυνάστης, κατανεύσῃ τὴν κληρονομίαν. Διὰ τοῦτο προσῆκεν, εἰ δυνατόν, πάντας τοὺς ἐν ἀνθρώποις δυναστείαν λαχόντας, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον ἦν τὸ πρὸς ἀλλήλους κοινωνεῖν ἐπιτρέπον καὶ ποιεῖσθαι τὴν διὰ λόγων προσομιλίαν, δι' αὐτό γε τοῦτο, καθότι τῶν ἐξουσιῶν τὴν δωρεὰν παρ' ἑνὸς ἐλάχομεν, μὴ διαλιμπάνειν ὅσαι ἡμέραι ποιεῖσθαι τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν καὶ διὰ γραμμάτων, καὶ δι' ἀποστόλων τῶν ἐξυπηρετούντων τοῖς πράγμασιν· τοσοῦτο δὲ πλέον τοὺς τὰς μεγάλας ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας διέποντας, ὅσῳ μᾶλλον διαφερόντως τετίμηνται καὶ οἷον ἀδελφοί τινες, τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ὑπερέχοντες καὶ προκριθέντες, καὶ τὰς τῶν μεγίστων ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν διοικήσεις ἐπιτραπέντες.

Τί βούλεται ἡμῖν τὸ εἰρημένον; Ὅτι δύο κυριότητες πάσης τῆς ἐν γῇ κυριότητος, ἥ τε τῶν Σαρακηνῶν καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων ὑπερανέχουσι καὶ διαλάμπουσιν ὥσπερ οἱ δύο μεγάλοι ἐν τῷ στερεώματι φωστῆρες. Καὶ δεῖ, κατ' αὐτό γε τοῦτο μόνον κοινωνικῶς ἔχειν καὶ ἀδελφικῶς, καὶ μηδ' ὅτι τοῖς βίοις, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ τῷ σεβάσματι κεχωρίσμεθα, παντάπασιν ἀλλοτρίως διακεῖσθαι καὶ ἀποστρεῖν ἑαυτοὺς τῆς διὰ τῶν γραμμάτων συνομιλίας (3) παρὰ μέρος ἐντυχίας. Δεῖ μὲν οὖν οὕτω καὶ φρονεῖν ἡμᾶς καὶ ποιεῖν, κἂν μηδεμία τις ἄλλη πραγμάτων χρεία πρὸς τοῦτο προὐτρέπετο. Νῦν δέ, μεθ' ἧς ἔφημεν εὐλόγου αἰτίας, καὶ πράγματα συμβεβηκότα, οἷα, ὡς γε (4) πειθόμεθα, οὐδὲ τῇ σῇ ἀρέσκει μεγαλωσύνῃ, καὶ πρὸς τὸ γράφειν ἡμᾶς παρώρμησε, καὶ πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῶν ἤδη πρὸς τὴν θεόδοτον ὑμῶν ἐξουσίαν ἀπεσταλμένων.

(1) Εἴη ἂν οὗτος ὁ παρὰ Ζωναρᾷ μὲν Σαΐτ Ἀπόγαψ καλούμενος [*Χρον. εἰς Βασίλ. Maced.* σελ. 171, ἔκδ. Παρισ. 1687], Σαὴλ δὲ παρὰ Κεδρηνῷ [σελ. 478, Βασιλ. 1566], ἢ γοῦν ὁ τούτου υἱός. Λείπει δὲ τὸ: «φίλῳ» ἐν τῷ S. R.

(2) Ἐν τῷ S. R. ὦ *φιλότης*.

(3) Ἴσ. καὶ τῆς παρὰ μέρος ἐντυχίας.

(4) S. R. *ὥστε*.

Ἀλλὰ πρό γε τῆς τῶν πραγμάτων ἐξηγήσεως ἐκεῖνο φαμέν, ὡς πολλὰ μέν ἐστιν, οἷς ὁ εἰς ἀρχὴν καταστὰς δίκαιος ἂν εἴη σπουδὴν ποιεῖσθαι τοῦ διαπρέπειν, εἴ γε μὴ τῷ ἀναξίῳ τῆς ἀρχῆς εἶναι, τοῦ ἔλεγχον διδόναι τοῦτο προκέκριται, καὶ ἀντὶ τοῦ παράδειγμα βίου πρὸς ἀρετὴν ὁρῶντος γίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις, καὶ θαῦμα γλυκὺ τῆς οἰκείας ἀρχῆς καὶ πόθον παρέχειν αὐτοῖς, πρὸς μῖσος μᾶλλον καὶ ὕβριν διερεθίζει καὶ προκαλεῖται· τὸ δὲ οἷον κορυφὴ τῆς τοῦ ἄρχοντος ἀρετῆς καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν κατορθωμάτων, δικαιοσύνη ἐστί· δι' οὗ αὐτός τε ἰσχὺν περιβάλλεται καὶ τὸ ὑποχείριον ἀσφαλῶς πολιτεύεται, καὶ τὸ πολέμιον εἰς ἀντίστασιν οὐ ῥᾳδίως καθίσταται· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς τοῦ ἄρχοντος ζωῆς πρὸς ἀρετὴν ἀποβλέποντα, ἐκεῖνον μὲν κοσμεῖ καὶ ὥσπερ ἄνθη τινὰ ἐξωραΐζει, πρὸς δὲ τὸ ὑπήκοον, εἰ μὴ προαίρεσίς ἐστιν αὐτοῖς ἀγαθή, ζηλοῦν καὶ ἀπομιμεῖσθαι τὴν τοῦ ἄρχοντος ἀρετήν, οὐ μέγα τι συμβάλλεται. Δικαιοσύνη δὲ κοινή τις οὖσα σωτηρία, τόν τε ἄρχοντα δείκνυσιν ἀρχικώτερον καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν ἐκείνου τεταγμένοις ἀρχὴν τὸ ἀσφαλὲς προμηθεύεται.

Ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα εἴρηται, λέγομεν ἤδη καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς εἰς τούτους τοὺς λόγους κατέστημεν. Ἡ τῶν Κυπρίων νῆσος, ὦ μεγαλοδοξότατε τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγέ, ἀφ' οὗ χρόνου σπονδῶν εἰρηνικῶν πρὸς αὐτοὺς γεγενημένων, ὑπόφοροι τῆς ὑμῶν κατέστησαν ἐξουσίας, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος ἐν τῇ τῶν συθηκῶν ἀσφαλείᾳ διέζησαν, οὐδενὸς τῶν προπατόρων ὑμῶν, ὅσοι τὸ Σαρακηνῶν ἔθνος ἔλαχον διέπειν, οὔτε λύσαντος τὰς σπονδάς, οὔτε κακοῦ τινος εἰς πεῖραν αὐτοὺς καταστήσαντος, ἀλλὰ κατὰ καιροὺς οἱ τῆς ἀρχῆς κληρονόμοι καλῶς καὶ δικαίως φρονοῦντες, τὰ ἀπ' ἀρχῆς (1) ἀρέσαντα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ βεβαιώσει δισφαλισμένα ἐγγράφῳ ἐτίμησάν τε καὶ διεσώσαντο, μηδέν τι καινοτομήσαντες, μηδὲ φρονήσαντες ἕτερον, οὐδ' ὅ,τι πράξαντες παρὰ τὴν τῶν προγόνων προαίρεσιν. Νῦν δὲ τί ἐροῦμεν; καί τοι ἔδει, ὅσον ὁ χρόνος προέβη καὶ ἡ ἀρχαιότης ἐκράτει τῶν συμπεφωνημένων, τοσοῦτον εὐλαβῶς ἔχειν περὶ τὴν ἀθέτησιν αὐτῶν· ἀλλ' ὅμως πάντα ἠθέτηται καὶ καταπεπάτηται, καὶ βουλαί, ἃς οἱ πατέρες ὑμῶν ἐβουλεύσαντο, καὶ γραφαὶ ἃς οἰκείαις χερσὶν ἔγραψαν, καὶ σπονδαί (2), καὶ ὅρκοι, οὓς τότε πρὸς Κυπρίους Σαρακηνοὶ

(1) S. R. *ἐπ' ἀρχῆς*.

(2) Ὅμ. *Σπονδάς*.

πίστιν αὐτοῖς παρεχόμενοι ἐποιήσαντο. Καὶ ἀντὶ τῆς εἰρήνης, ἀντὶ σπονδῶν, ἀντὶ ὁρκίων, ξίφη, καὶ πόλεμος, καὶ σφαγαὶ τοῖς ἀθλίοις ἐπέθεντο Κυπρίοις· οὓς ἔπρεπεν, εἰ καὶ ἄλλος τις ταῦτα εἰς αὐτοὺς ἐξειργάζετο, παρὰ τῶν Σαρακηνῶν βοηθείας τυχεῖν. Τοῦτο γὰρ κοινὸν δίκαιον παρὰ πᾶσιν, ὅσοι πόλεις ἢ ἔθνη κέκτηνται ὑποφόρους, τὸ πρὸς τοὺς κατ' αὐτῶν ἐπιόντας καὶ πόλεμον συνιστῶντας, αὐτοὺς ἀντεπιέναι καὶ ῥυέσθαι τῆς ἐπιθέσεως, ὡς ἑαυτῶν οἰκείους τοὺς ὑποτελεῖς καθεστηκότας.

Ἀλλὰ τοῦτο παρὰ πᾶσιν ἔθνεσι δίκαιον ὑπάρχον, καὶ τοῖς οὐκ εἰδόσι νόμον, ἀντέστραπται παρὰ Σαρακηνοῖς τοῖς νόμῳ πολιτευομένοις· καὶ νῆσος μικροῦ ἔτη τριακόσια, ἐξ οὗ ὑπόφορος οὖσα ὑμῖν ἐγεγόνει, καὶ κατὰ μηδὲν ὀφθεῖσα τῆς ὑπηκόου τάξεως μεταβαλλομένη, μηδὲ καινοτομήσασα (1) περὶ τοὺς φόρους, μηδὲ περὶ τὴν ἄλλην δουλείαν, ὅσην Σαρακηνοῖς δουλεύειν ἐχρῆν, μηδ' ὅλως τι τῶν ἔγκλησιν ἐπαγόντων αἰτίαν φέρουσα, ἐκ μόνης ἀπονοίας ἀνδρός, καὶ τὴν τῶν χριστιανῶν ἀπηρνημένου πίστιν, καὶ τὸ τῶν Σαρακηνῶν σέβας νοθεύοντος (2), ἐξηρήμωται καὶ ἀπόλωλεν· καὶ οἱ ταύτης οἰκήτορες, οἱ μὲν μαχαίρας ἔργον, οἱ δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι, τοῦτο μόνον ἔχοντες ἔγκλημα, ὅτι ἐπὶ μακροτάτοις οὕτω χρόνοις ὑπέκειντο εὐγνωμόνως ὑμῖν καὶ οὐδὲν ὤφθησαν τῶν εἰς ὑμετέραν ἐλλείψαντες θεραπείαν, πολλάκις ὑμῶν βαρέως ἐπενεχθέντων αὐτοῖς καὶ παρὰ τὸ (3) προσῆκον καὶ τὰ κοινὰ δίκαια τῶν συμφώνων. Καίτοι γε, εἴπερ καί, οἷα τὰ ἀνθρώπινα, σφαλέντες ἐτύγχανον, καὶ ἀπ' ἐναντίας ἐφρόνησάν τι τοῦ ὑμετέρου φρονήματος, οὐδ' οὕτως ἐχρῆν ὅπλοις ἐπιέναι, οὐδ' αὐτίκα πρὸς αἵματα χωρεῖν καὶ σφαγάς· τοῦτο γὰρ οὐχ ὅτι Σαρακηνῶν ἄξιον, ἀλλ' οὐδέ τινος ἑτέρου ἔθνους ἀνθρωπίνην πολιτείαν καὶ βίον εἰδότος καὶ σώζοντος, ἀλλὰ πρότερον ἐγκαλεῖν περὶ τοῦ σφάλματος, ἐξελέγχειν ὡς οὐ δίκαια πράττουσιν, παραινεῖν ἑαυτῶν γενέσθαι καὶ μὴ ἐκφέρεσθαι τοῦ προσήκοντος· καὶ τοῦτο οὐχ' ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δίς, καὶ πλέον, καὶ εἴ γε ἀνεπιστρόφως εἶχον, καὶ ἀντὶ τοῦ μεταμαθεῖν τὸ καλὸν τῇ χείρονι προσέκειντο γνώμῃ, τότε πᾶσαν ἀπεκδυσαμένους καὶ θείαν νέμεσιν καὶ ἀνθρωπίνην, ἐπιχειρεῖν τὴν ἀπόνοιαν τῶν εἰς τοῦτο

(1) S. R. *Καινοτομήσασά τι.*
(2) Δαμιανόν φησιν, ὃν κατωτέρω δηλώσει ὁ λόγος.
(3) Ἐν τῷ S. R. λείπει τὸ ἄρθρον.

συνελαθέντων τιμωρεῖσθαι καὶ ἀνακρούειν. Ἐπράχθη δὲ τοιοῦτον οὐδέν· ἀλλ', ὅπερ εἶπον, ἀνθρώπους ἀναιτίους, μηδὲν ἠδικηκότας, μηδὲν τῶν ἐξ ἀρχῆς δοξάντων ἠθετηκότας ἴσα καὶ πολεμίοις διεχειρίσασθε.

Τίς ἀκούων ταῦτα ἢ τῶν νῦν ἢ τῶν μετέπειτα ἐσομένων, οὐχὶ μεγάλην ἀδικίαν τῶν ταῦτα καταγνώσεται διαπεπραγμένων; πῶς δὲ οἱ προπάτορες ὑμῶν, οἱ τὰ σύμφωνα καὶ τοὺς ὅρκους θέμενοι πρὸς Κυπρίους, εἴ τίς ἐστι τῶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ πραττομένων τοῖς ἀποιχομένοις συναίσθησις, οὐχὶ μεγάλως στενάξαιεν (1) καθ' ὑμῶν, καὶ πάσης κατακρίσεως ἐνόχους καταψηφιοῦνται, οὐ μόνον ὡς ἐξαμαρτόντας εἰς τὴν τῶν Κυπρίων νῆσον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους αὐτούς, καὶ ὡς πατραλοίας πάσαις ὑποβαλοῦσιν ἀραῖς; Ἤ, ἐάν τις κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἰς ἐπανάστασιν καταστῇ, τοῦ πατραλοίας εἶναι τὴν γραφὴν οὐκ ἐκφεύξεται, τῆς δὲ παρούσης ἀπελθόντος ζωῆς, ἐὰν τὰ ἐκείνῳ ἀνατρέψῃ δόξαντα, οὐκ ἔσται πατραλοίας, οὐδὲ τῆς αὐτῆς ἔνοχος καταδίκης; Τί γὰρ τοῦτο ἐκείνου πρὸς ἐπανάστασιν διαφέρει; μᾶλλον δέ, εἴ τις ἀκριβῶς βούλεται συνιδεῖν, αὕτη μείζων τοῦ ζῶντι ἐπαναστῆναι τῷ πατρὶ ἐπανάστασις, ὅσῳ καὶ μᾶλλον πλέον ὀφείλεται τοῖς πρὸς τὴν μέλλουσαν μεταβεβηκόσι ζωὴν ἡ παρὰ τῶν τέκνων τιμή, καὶ ἡ σὺν εὐλαβείᾳ μνήμη, καὶ ἡ τῶν διατεταγμένων συντήρησις.

Ὦ! ὅπως εἶπω, ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ μήτε τὰ χριστιανῶν στέρξας, καὶ τὰ τῶν Σαρακηνῶν παρὰ φαῦλον θέμενος (Δαμιανὸν δέ φησιν ὁ λόγος) (2), οὐδὲ λαβὼν ἐπὶ νοῦν οὔτε τὰ παρόντα, οὔτε τὰ ὕστερον ἐπιλογισάμενος, μόνῃ δὲ τῇ ἀπονοίᾳ καὶ τῷ ἀλόγῳ θυμῷ ἑαυτὸν ἐπιτρέψας, ἔπραξεν ἔργον ἀνόσιον, τῷ παντὶ αἰῶνι στήλην τῆς ἑαυτοῦ κακίας ἐσόμενον, πολυανθρωποτάτην νῆσον, ὅσον ἐπ' αὐτῷ ἦκεν, ἐκ γῆς ἐξαφανίσας, πανωλεθρίᾳ παραδεδομένων τῶν ταύτης οἰκητόρων; Ναί, φησιν. Ἀλλ', ἐρεῖ τις, ἦν αἰτία κινοῦσα πρὸς τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο κεκινημένος τὸ δοκοῦν ἀνόσιον διεπράξατο· Σαρακηνοὺς γὰρ ἐν τῇ νήσῳ λαβὼν Ἡμέριος (3) διεχρήσατο, δέον, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα,

(1) S. R. *Στενάξαιτο.*
(2) Ἴδε περὶ τούτου Κεδρηνοῦ *Σύνοψ. Ἱστορ.* σελ. 464, 498 καὶ 503, ἔκδ. Βασιλ. 1566. — Λέοντ. Γραμματ. *εἰς Βι. Λεοντ. τοῦ Σοφοῦ.*
(3) Παρὰ Ζωναρᾷ καὶ Κεδρηνῷ γράφεται Ἰμέριος, ὡσαύτως καὶ παρὰ Συμ. Λο-

σώζεσθαι μᾶλλον αὐτοὺς παρὰ τῶν Κυπρίων, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον τόπον ἀποκαθίστασθαι. Εἶτα οὐ λογίζῃ, ὦ ἄνθρωπε, μετὰ τῆς σῆς ἐγκλήσεως καὶ τοῦ δικαίου λόγου τὸ βούλημα; οὐδ' ἐννοεῖς τίς ἐστι δίκαιος τὴν αἰτίαν, ἣν προφέρεις, ἀναδέχεσθαι; καὶ τίς ἦν (1) ὀργίζεσθαι ἄξιον; Ἔστω δίκαιον τὸ ἔγκλημα, ὃ προβάλλῃ, καὶ ὑπὲρ τῶν τὰ χαλεπὰ πεπονθότων Σαρακηνῶν, Κύπριοι δώσουσιν δίκην, καὶ οὕπω φημί, ὅτι μηδὲ τότε ἄξιον, διὰ τὴν Ἡμερίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἁμαρτίαν, πάντας κολάζεσθαι, οὐδ' ὅλην τὴν νῆσον (2) τὴν ἐξ ὑμῶν ὀργὴν καὶ τὴν πικρίαν ὑφίστασθαι. Ὅμως, ὅπερ εἶπον, ἔστω· καὶ κολαζέσθωσαν Κύπριοι, διότι καὶ Ἡμέριος, Κυπρίοις συνοικῶν ἐν τῇ νήσῳ, χαλεπὸς ὤφθη Σαρακηνοῖς. Εἰ δὲ κατ' οὐδένα τρόπον Ἡμέριος τοῖς Κυπρίοις συντάσσεται, τί δι' ἐκεῖνον κινδυνεύουσιν οἱ μὴ δίκαιοι ὄντες ἢ τῆς ἐκείνου κληρονομεῖν κατηγορίας, ἢ διὰ τὰ πεπραγμένα τούτῳ τιμωρίαν ὑπέχειν; Ὁ μὲν γὰρ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἡγεμὼν ὑπάρξας, ὅποι δὴ γῆς ἠδύνατο τοὺς πολεμίους χειρούμενος τὸν δοκοῦντα μετῄει τρόπον· Κύπριοι δέ, οὔτε πολεμίους ἡγοῦνται ὑμᾶς, οὔτε τι δεινὸν κατειργάσαντο, οὔτε δὲ πάλιν ἱκανοὶ ἀντεπιέναι πρὸς τὸν Ἡμέριον καὶ Σαρακηνοὺς ἐξαρπάζειν τῆς ἐκείνου χειρός. Οὐδὲ γὰρ ἔχεις εἰπεῖν ὡς, ἐξὸν τοῦτο ποιεῖν, οὐκ ἐποίησαν, ἢ ὅτι συνήραντο αὐτῷ καὶ συνηγωνίσαντο εἰς τὴν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν κάκωσιν.

Τί οὖν διὰ τοῦτο πολεμεῖς Κυπρίοις, καὶ κατ' αὐτῶν κενοῖς τὴν ὀργήν; Τί δέ, ἀντὶ τοῦ τῷ σὲ λυπήσαντι σπουδάζειν, ἃ ἔδρασεν, ἀνταποδοῦναι, τοῖς οὐδὲν λυπηρὸν ἐργασαμένοις τὰ τῆς (3) λύπης ἀνταποδίδως; ἢ καὶ διότι πρὸς τὴν σὴν εἰσήλασε χώραν Ἡμέριος, καὶ τῆς Συρίας πολίσματά τινα ἐκπολεμήσας κεχείρωται, διὰ ταῦτα ὑποκείσονται Κύπριοι τιμωρίαις, καὶ κατ' αὐτῶν ἀγανακτεῖν· εὐλόγως νομίσεις, καὶ ὅπλα κινήσεις, καὶ ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι πρὸς Ἡμέριον, κατ' ἐκείνων συστήσεις τὸν πόλεμον; Ἀλλ' οὐκ ἔδοξεν οὕτως οὔτε τοῖς

γοθέτῃ τῷ Μεταφραστῇ (ὃς ἦν Ἰμερίῳ συστρατευόμενος ἐπὶ Κρήτην, ἣ φησιν ἐν ἀρχῇ τοῦ *Βίου τῆς ὁσίας Θεοκτίστης τῆς Λεσβίας*, Νοεμβρ. ι'.), καὶ Λέοντι τῷ Γραμματικῷ [*εἰς Βί. Λέοντ. τοῦ Σοφοῦ*].

(1) S. R. Λείπει τὸ: ἦν.
(2) Ὁμ. Λείπει τὸ: *τὴν νῆσον*.
(3) Ὁμ. Τῆς σῆς.

σοῖς πατράσιν, οὔτε τοῖς ἐκείνων μέχρι σοῦ διαδόχοις. Διατί; Ὅτι Κύπριοι μεθόριοι τῆς τε ῥωμαϊκῆς καὶ τῆς τῶν Σαρακηνῶν ἐξουσίας, καὶ οὔτε ὑμῖν ἀνταίρουσι χεῖρας, οὔτε Ῥωμαίοις, ἀλλ' ἐπίσης ἀνατέθεινται πρὸς δουλείαν τήν τε ὑμετέραν καὶ τὴν ἡμετέραν, μᾶλλον δὲ τὸ πλέον τῇ ὑμετέρᾳ δουλεύοντες. Ὡς οὖν ἄδικον καὶ ἀπάνθρωπον πολεμεῖν Κυπρίοις, διότι κατὰ τῆς ὑμετέρας ἐξεστράτευσε χώρας Ἡμέριος, οὕτω παράνομον καὶ πάσης ἄξιον κατηγορίας πολεμεῖν Κυπρίοις, διότι κατὰ τὴν νῆσον τινὰς τῶν Σαρακηνῶν συνέβη ταῖς ἡμετέραις (1) χερσὶ περιπεπτωκέναι. Σὺ δέ μοι δοκεῖς, ὁδῷ τοῦ πράγματος προϊόντος, καὶ κατὰ τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ χριστιανῶν πόλεμον ἐπενεγκεῖν, διότι χριστιανοὶ καθ' ὑμῶν ἐκστρατεύονται. Εἰ δὲ (2) τοῦτο πράττειν πάσης ἐπέκεινα μιαιφονίας ἐστίν, οὐδὲ τὰ τῶν Κυπρίων ἀπήλλακται τῆς ἴσης μιαιφονίας.

Ἀλλ' ἐάσθω τὰ παρ' ὑμῶν εἰς ἔλεγχον τοῦ παρανόμου πολέμου λεγόμενα. Σκέψαι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῆς θείας δίκης, καὶ ὧν συνετώτατος, καὶ συνιδεῖν ἱκανός, θεῖα κρίματα. Κατανόει μοι καὶ τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις τῷ παρανομωτάτῳ Δαμιανῷ ἀγανάκτησιν. Ὅ,τε γὰρ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισμὸς αὐτοῦ τοῦτο διδάσκει, ἀλλὰ καὶ ἡ, ἐξ οὗ χρόνου σφαγαῖς ἀδίκοις τὴν γῆν ἔχρανε τῶν Κυπρίων, συσχοῦσα τοῦτον ἀῤῥωστία καὶ κατὰ μικρὸν δαπανῶσα, μαρτύριόν ἐστι τῆς δικαίας παρὰ Θεοῦ τιμωρίας, ἀνθ' ὧν παρηνόμησεν· εἰ βούλει δέ, καὶ ἃ διὰ θαλάττης ἀπήντησε τῷ ὑμετέρῳ στόλῳ, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν τὴν νῆσον ἀπώλεια τῶν πλοίων ὑμῶν, ἣν ἀπολέσαι ὁ βδελυρὸς ἐκεῖνος διανενόηται. Οἶδας χωρὶς τῶν ἡμετέρων λόγων ταῦτα. Συνίης καὶ συγγινώσκεις (3)· ὅμως δέ, ἐπείπερ οὐδὲν ἦν κωλῦον καὶ παρ' ἡμῶν ἐπισημανθῆναι, ταῦτα προσείρηται.

Τὸ λοιπόν ἐστι τῆς δεδομένης θεόθεν ὑμῖν ἐξουσίας μὴ μόνον συνιδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπανορθώσασθαι τὸ γεγονὸς πταῖσμα, καὶ τοῖς ταπεινοῖς Κυπρίοις ἀποκαταστῆσαι τὰ ἐξ ἀρχῆς παρὰ τῶν πατέρων ὑμῶν αὐτοῖς παρεσχημένα δίκαια καὶ τὸ ἀβλαβὲς καὶ ἀνεπηρέαστον, καὶ (4) καταλιπεῖν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου σχήματος τῆς εἰρήνης, παρέχοντας

(1) S. R. *Ἡμερίου*.
(2) Ἴσ. *τὸ τοῦτο πράττειν*.
(3) S. R. *Οἶδα, ὅτι χωρ. τῶν ἡμετ. λόγ. ταῦτα συνίης καὶ συγγινώσκεις*.
(4) Ὁμ. Λείπει ὁ: *καὶ*.

ὅσα νενόμισται ὑποτελεῖν, καὶ ὑπουργοῦντας τὴν ἄνωθεν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὑπουργίαν Σαρακηνοῖς, πάσης βαρύτητος (1) καὶ βίας ἐλευθέρους διατελοῦντας, τῆς χθὲς καὶ πρώην ἐπιτεθειμένης αὐτοῖς ὑπὸ τῆς τοῦ Δαμιανοῦ σκαιότητος καὶ ἀπανθρωπίας· ἵνα μήτε τῶν πατέρων ὑμῶν ἀθετοῦντες ὀφθείητε τὰ καλῶς δόξαντα βουλεύματά τε καὶ σύμφωνα, μήτε, ἀντὶ τῆς πρεπούσης ὑμῖν ἐπὶ τῇ δικαιοσύνῃ τιμῆς τε καὶ δόξης, πρὸς τοὐναντίον εἴητε μεταπίπτοντες.

---

(1) S. R. *Καὶ* βαρύτητος.

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΚΥΝΗΓΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ

ΥΠΟ

ΙΩΣΗΦ ΣΤΡΥΓΟΦΣΚΗ

Ἡ χώρα παρὰ τὸν σταθμὸν Γέρακα τοῦ σιδηροδρόμου Λαυρίου δηλοῦται διά τινων διεσκορπισμένων ἐρημοκκλησίων ὡς οὖσα ἕδρα θρησκευτικῆς τινος κοινότητος. Πρὸς μὲν τὸ Πεντελικὸν χωροῦντες εὑρίσκομεν δύο μικρὰς ἐκκλησίας, ὧν ἡ καλουμένη Ἅγιος Γεώργιος εἶνε ἐνδιαφέρουσα ἕνεκα τοῦ καθ' ὁλοκληρίαν σῳζομένου λιθίνου αὐτῆς τέμπλου. Ὁμοίως δ' ἀπαντῶμεν κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν παραφυάδα τοῦ Ὑμηττοῦ τὴν περιορίζουσαν τὴν ἀττικὴν πεδιάδα δύο ἠρειπιωμένας ἐκκλησίας, αἵτινες κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν ὑπερτεροῦσι τὴν προμνημονευθεῖσαν. Ἡ μὲν κειμένη ἐν τοῖς ἀγροῖς ἀμέσως πλησίον τοῦ σταθμοῦ εἶνε κομψὸν τρουλλωτὸν οἰκοδόμημα τῆς μεταγενεστέρας βυζαντιακῆς τέχνης μετὰ λειψάνων τέμπλου ἔχοντος προεξέχον γεῖσον. Ἡ δ' ἑτέρα, κειμένη παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ οὖσα σήμερον φερώνυμος τῆς Ἁγίας Τριάδος, ᾠκοδομήθη ὁμοίως ἐν μεταγενεστέροις βυζαντιακοῖς χρόνοις, γενομένης χρήσεως καὶ ἀρχαίων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν. Πλησίον δὲ αὐτῆς κεῖται κίων φέρων ἐπιγραφὴν περὶ ἧς κατωτέρω γενήσεται ἴδιος λόγος (1).

Τρεπόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἐρειπίου ἐπὶ τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ ὄρους, φθάνομεν μετ' ὀλίγον εἰς μονὴν ἐγκαταλελειμμένην, ἥτις λέγεται σήμερον Μονὴ τοῦ Προδρόμου τοῦ Κυνηγοῦ. Ἡ οἰκοδομὴ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅλως νέα. Καὶ ἀληθῶς τὸ περιτείχισμα καὶ τὰ τὴν μονὴν περιβάλλοντα παραρτήματα εἶνε ἀναντιρρήτως κτίσματα τῶν νεωτάτων χρόνων. Ἀλλ' ἀκριβεστέρα παρατήρησις ἀποδεικνύει, ὅτι ἐντὸς τοῦ νέου τούτου φλοιοῦ ἐγκρύπτεται παλαιότατος πυρήν. Εἶνε δὲ οὗτος ἡ ἁψὶς τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ παρ' αὐτῇ μικροῦ,

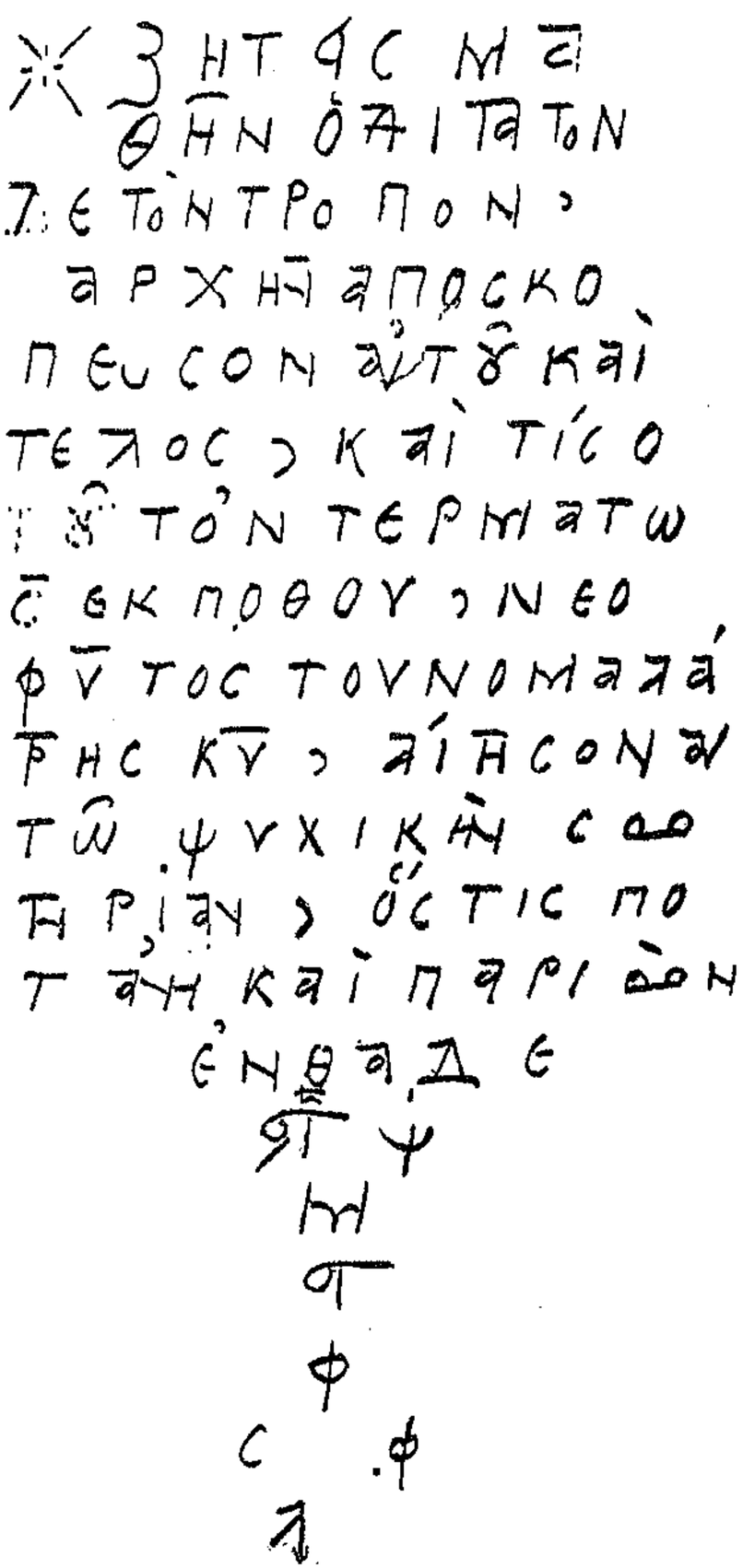
(1) *Kaupert und Curtius* Karten von Attika. Φυλλ. V.

ἔχοντος δὲ πλάτος μόνον μέτρων 5.33 θολωτοῦ καὶ ἐπὶ κιόνων στηριζομένου κτιρίου, εἰς ὃ φθάνομεν ἀφ' οὗ διαβῶμεν πρόστωόν τι καὶ τετράγωνόν τινα χῶρον κεκαλυμμένον ὑπὸ χθαμαλοῦ θόλου. Ἡ λιθοδομία τοῦ στυλωτοῦ θόλου καὶ τῆς τριμεροῦς ἀψῖδος εἶνε ἔργον τῆς αὐτῆς ἐξαιρέτου τεχνοτροπίας, ἣν μετ' ἐκτιμήσεως βλέπομεν ἐν τοῖς ἀττικοῖς μοναστηρίοις τοῦ Δαφνίου καὶ τῆς Καισαριανῆς καὶ ἐν ταῖς ἀθηναϊκαῖς ἐκκλησίαις τῆς Καπνικαρέας καὶ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων. Ἐν ἅπασι τούτοις τοῖς κτιρίοις βλέπομεν τὰς σειρὰς τῶν ὀγκολίθων διακοπτομένας ὑπὸ στρώματος πλίνθων, οἵτινες χρησιμεύουσι καὶ πρὸς πλαισίωσιν τῶν παραθύρων. Ἡ δὲ προσαρμογὴ εἶνε πάντοτε οὕτως ἐπιδεξία καὶ ἀκριβής, ὥστε, κατεχόμενοι ὑπὸ προκαταλήψεως γενικῶς διαδεδομένης, σχεδὸν δὲν θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὰ κτίρια ταῦτα εἶνε ἔργα τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Τῶν οἰκοδομῶν τούτων οὐδεμία δύναται νὰ χρονολογηθῇ ἀκριβῶς. Πρὸ πάντων δὲ ἡ μονὴ τοῦ Προδρόμου τοῦ Κυνηγοῦ οὐ μόνον δὲν ἀνεγνωρίσθη ὡς εὑρισκομένη εἰς ἀλληλουχίαν πρὸς τὰ λοιπὰ προμνημονευθέντα κτίρια, ἀλλὰ καὶ ὅλως παρεωράθη. Διὰ τοῦτο θέλω πειραθῇ νὰ ὁρίσω τὸν χρόνον τῆς οἰκοδομήσεως αὐτῆς, στηριζόμενος εἰς τὰς σωζομένας εἰδήσεις καὶ τὰ μνημεῖα.

Ὁ Σουρμελῆς ἀναφέρει ὡς χρόνον τῆς ἱδρύσεως τῆς μονῆς τὸν δέκατον ἢ ἑνδέκατον αἰῶνα (1). Τοῦτο δ' ἐπικυροῦται δι' ἐπιστολῆς τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου, τοῦ ἐν ἔτει 1204 ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐξωσθέντος μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν καθηγούμενον τῆς παρ' αὐτῷ καλουμένης *μονῆς τοῦ κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων* (2). Ἐπ' ἴσης δὲ καθίσταται πιθανὸς ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Σουρμελῆ καὶ ὑπὸ ἐπιγραφῆς, μέχρι τοῦδε μεινάσης ἀνεκδότου, ἥτις εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ ἄνω μνημονευθέντος κίονος παρὰ τὸ ἐκκλησίδριον τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἣς δημοσιεύομεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον, ἀναγνωστέα ὡς ἑξῆς, προστιθεμένων τῶν πνευμάτων καὶ τῶν τόνων, οἵτινες λείπουσιν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, καὶ χωριζομένων τῶν χωλιάμβων ἐξ ὧν ἀποτελεῖται.

(1) Ἀττικὰ ἢ περὶ δήμων Ἀττικῆς. 1854, σελ. 66.
(2) Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου τὰ σωζόμενα. Ἐκδ. Σπυρ. Π. Λάμπρου. Τόμ. Β' σ. 247.

* Ζητεῖς μαθῆν (sic) ὁδῖτα τόνδε τὸν τρόπον
ἀρχὴν ἀποσκόπευσον αὐτοῦ καὶ τέλος
καὶ τίς ὁ τοῦτον τερματώσ(ας) ἐκ πόθου.
Νεόφυτος τοὔνομα λάτρης Κυρίου.
Αἴτησον αὐτῷ ψυχικὴν σωτηρίαν
ὅστις ποτ' ἂν ᾖ καὶ παριὼν ἐνθάδε
,ςψμς'

Ἡ ἐπιγραφή, γεγραμμένη ἐν ἔτει 6746 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἀνέρχεται εἰς τὸ ἔτος 1237, ἂν πρόκειται περὶ τῶν τεσσάρων πρώτων τοῦ ἔτους ἐκείνου μηνῶν, ἢ εἰς τὸ 1238, ἂν ἐγράφη κατὰ τοὺς ὀκτὼ τελευταίους μῆνας. Ὁ δ' ἐν αὐτῇ ἀναφερόμενος Νεόφυτος ἦτο πιθανῶς ἱερεὺς τῆς παρακειμένης ἐκκλησίας. Τὰ δ' ἐν τέλει μετὰ τὴν χρονολογίαν δίκην μονογράμματος ἐπιτεθειμένα στοιχεῖα πρέπει πάντως ν' ἀναλύσωμεν ὡς ἀποτελοῦντα τὴν λέξιν *φιλόσοφος*, καὶ δικαιοῦσιν ἡμᾶς εἰς ἀποδοχὴν τῆς γνώμης, ὅτι ὁ Νεόφυτος οὗτος ἦτο μοναχὸς τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς *φιλόσοφος*. Διὰ τοιαύτης τινὸς γνώμης ἀποδεικνύεται συγχρόνως, ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀκομινάτου ἀναφερομένη μονὴ τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων πράγματι εἶνε ἡ αὐτὴ καὶ ἡ σήμερον λεγομένη μονὴ τοῦ Προδρόμου τοῦ Κυνηγοῦ ἡ κειμένη κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμηττοῦ, πλησίον τῆς ὁποίας εὕρηται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφή.

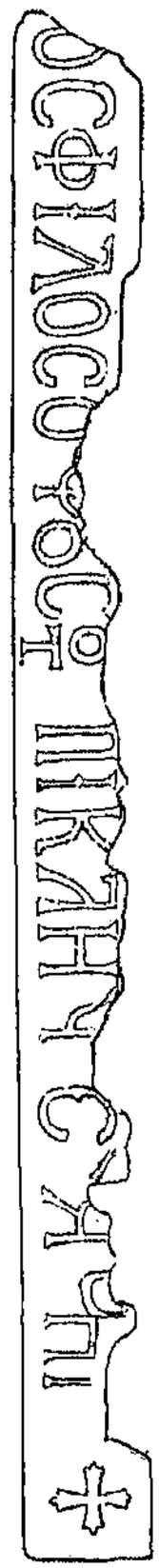
Ἀναγνωριζομένης δὲ ὡς ὀρθῆς τῆς συνταύτίσεως ταύτης, καθίσταται δυνατὸς καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐθεμελιώθη ἡ μονή. Ὁ Πιττάκης ἐδημοσίευσε τῷ 1842 ἐπιγραφήν, ἥτις, γεγραμμένη ἐπὶ λίθου πεντελησίου, λέγεται παρ' αὐτοῦ εὑρεθεῖσα εἰς τὸ βόρειον τοῦ Παρθενῶνος(1). Ἐν αὐτῇ ἀναφέρεται *λίθος... εἰς τύπον λουτροῦ τῆς δε μονῆς, ὃς φιλόσοφος τὴν κλῆσιν ἔχων εἰς Ἀττικήν, ἀφιερωμένος τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου Κυνηγοῦ τοὔνομα κεκλημένῃ*. Ὁ κ. Σπυρ. Π. Λάμπρος, ἀσχολούμενος πρὸ τοῦ 1880 περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν συγγραφῶν τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου, ἀνεζήτησε ματαίως ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἐκφράζει ἀμφιβολίας περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῆς (2). Εἶνε ἀληθῶς παράδοξον, ὅτι ἡ μονὴ ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ ἄνευ οὐδενὸς λόγου δίς, καὶ δὴ ἐν τῇ ἑτέρᾳ αὐτῆς μνείᾳ ἀναγράφεται τὸ νέον ὄνομα, πλὴν δὲ τούτου ἡ δευτέρα αὐτῆς ὀνομασία, ἥτις, ὁποίαν παρέχει αὐτὴν ὁ Πιττάκης, οὐδὲν ἔχει νόημα, συμπίπτει σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν μετ' ἀποσπάσματός τινος ἐπιγραφῆς, ἣν ἀνεῦρε τότε ὁ Λάμπρος « ἐν τοῖς πολλοῖς κατὰ τὸ νότιον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως σεσωρευμένοις τεμαχίοις τῶν βυζαντιακῶν χρόνων ». Τὸ τεμάχιον τοῦτο φέρεται οὕτω παρὰ τῷ Λάμπρῳ

ϐ
ΟC ΦΙΛΟCΟΦΟC Τ ΠΙΚΛΗΝ...+

τοῦ τέλους ὄντος δυσαναγνώστου. Ἐθεώρησε δὲ ὁ Λάμπρος τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὡς μέρος τῆς ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ Πιττάκη, ἅτε καὶ ἐν ἐκείνῃ εὑρισκομένου ὁμοίου πως χωρίου, τοῦ *ὃς φιλόσοφος τὴν κλῆσιν*.

Μετακινουμένων δὲ τῶν βυζαντιακῶν ἀρχαιοτήτων ἐκ τῶν ὑπογείων τοῦ ἐν Ἀθήναις Κεντρικοῦ μουσείου ἐπὶ τῷ σκοπῷ συναθροίσεως αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ἵδρυσιν ἰδίου βυζαντιακοῦ τμήματος ἀνεῦρον ταύτην τὴν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐκδεδομένην ἐπιγραφὴν μεταξὺ τεμαχίων γλυπτῶν ἔργων, ἁπάντων προερχομένων ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Μετὰ δ' ἐπιμελῆ ἐκκάθαρσιν ἀπὸ τῶν ἀσβεστωμάτων, ἅτινα ἦσαν ἐπικεκολλημένα ἐπὶ τοῦ λίθου, ὅτε ἡ ἐπιγραφὴ ἔκειτο ἐν τῇ Ἀκροπόλει, προῆλθε σαφὲς εἰς φῶς καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς ΟC ΦΙΛΟCΟΦ; C Τ; ΠΙΚΛΗΝ Θ(τους) ,ϛΥΠΓ'+. Ὅπου ἔθηκα ἐρωτηματικὸν σημεῖον εὑρηται ἐν τῷ πρωτοτύπῳ μικρὸν Ο, ὅπερ πιθανῶς πρέπει νὰ συμπληρωθῇ εἰς Ο Ι μὲν ἢ ΟΥ ἐν τῇ πρώτῃ θέσει, εἰς ϐ δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν ἔννοιαν ἠδυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν συμπληρωτέαν ὡς ἑξῆς· « ἀφιερώθη εἰς τοὺς μοναχοὺς...., οἵτινες ἐπικαλοῦνται φιλόσοφοι ». Τότε δὲ ἡ προσθήκη αὕτη θὰ ἐσήμαινε τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ τὸ μονόγραμμα τὸ ἐν τέλει τῆς ἄνω μνησθείσης ἐπὶ τοῦ κίονος ἐπιγραφῆς.

(1) Ἐφημερὶς ἀρχαιολογικὴ ἀρ. 835.
(2) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 629.

Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζομεν ἐντεῦθεν, ὅτι οἱ μοναχοὶ τῆς κατὰ τὸν Ὑμηττὸν μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ ἐκαλοῦντο φιλόσοφοι, πιστεύω, ὅτι εἶνε λίαν εὐπρόσδεκτον νὰ ἐμμείνωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Λάμπρου δεκτὴν γενομένην εἰκασίαν τοῦ Πιττάκη καὶ νὰ θεωρήσωμεν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφὴν ὡς ἀναφερομένην εἰς τὴν μονὴν ταύτην (1). Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἠδυνάμεθα ν' ἀποδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐπὶ τῆς Φραγκοκρατίας ἢ τῆς Τουρκοκρατίας ἁρπαγεῖσα ἐκ τῆς μονῆς μετεκομίσθη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, χρησιμεύσασα εἰς τὴν λιθοδομίαν οἴκου. Ἄλλως δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως εὑρεθέντων γλυπτικῶν ἔργων τῶν βυζαντιακῶν χρόνων προέρχονται ἐκ τοιαύτης τινὸς χρήσεως.

Πολὺ δὲ μεγαλειτέραν σημασίαν ἔχει τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης. Ἂν ἕκαστος ἀριθμὸς εὑρηται ὀρθῶς εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, ἂν δῆλα δὴ αἱ δεκάδες δὲν ἐτέθησαν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἑκατοντάδων κτλ., τότε τὸ ἔτος 6483 σημαίνει πάντως ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ 974 ἢ 975 ἀπὸ Χριστοῦ. Καὶ διὰ μὲν τὴν ἐπιγραφὴν αὐτὴν ἕπεται ἐντεῦθεν, ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶνε μέρος τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Πιττάκη, ἂν ἐκείνη εἶνε γνησία, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας δύναται μόνον ἡ πρὸ ἡμῶν ἐπιγραφὴ νὰ ἔγεινεν ἀφορμὴ τῆς κατὰ φαντασίαν κατασκευῆς τῆς ὑπὸ Πιττάκη δημοσιευθείσης. Περὶ δὲ τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων ἐξάγεται ἀναγκαίως, ὅτι αὕτη ἤδη ὑφίστατο τῷ 974 ἢ 975.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀλλὰ τὸ νῦν ἐν τῷ Κεντρικῷ μουσείῳ ἀποκείμενον μαρμάρινον ἀπόκομμα δὲν εἶνε μόνον ἕνεκεν αὐτῆς πολύτιμον. Ἔχει δὲ τοῦτο πρὸ πάντων σημασίαν μοναδικὴν διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς βυζαντιακῆς περιόδου ἐν γένει. Ἔγκειται δὲ αὕτη εἰς τοῦτο, ὅτι ἐν ἀδιαφιλονεικήτῳ σχέσει πρὸς τὴν χρονολογίαν τὴν ἐγγεγραμμένην κατὰ τὴν ἄνω γωνίαν τοῦ ἐπιστυλιοειδοῦς τεμαχίου, ἐπὶ τῆς κυρίας αὐτοῦ ἐπιφανείας, ἥτις ἐκτείνεται ἐπικλινὴς πρὸς τὰ κάτω, κεῖται κόσμημα πλουσίως ἐπεξειργασμένον.

Ἐν τῷ Πίνακι Α' παρέχομεν τὴν εἰκόνα δύο τεμαχίων. Τούτων

(1) Ἄλλη τις μονὴ φέρουσα ὁμοίαν ἐπωνυμίαν, *μονὴ τοῦ φιλοσόφου*, ἱδρύθη τὸν δέκατον αἰῶνα ἐν Πάτραις ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Λαμπαρδοπούλου (Cf. *Hopf* ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τοῦ Ersch καὶ Gruber Τόμ. 85, σ. 132). Ἀλλ' αὕτη ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ἡ μεταφορὰ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς Ἀθήνας ἤρχισε μόλις κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους.

τὸ κατωτέρω κείμενον εἶνε τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφήν. Διακρίνομεν δ' ἐν αὐτῷ τὸ ἐκ δεξιῶν πέρας ἐπιστυλίου, οὗ αἱ διαστάσεις εἶνε οὕτω μικραί (1), ὥστε μόνον ὡς κόσμημα καὶ οὐχὶ ὡς αὐτόχρημα ἀρχιτεκτονικὸν μέλος δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν αὐτό, καὶ δὴ ὡς ζωφόρον ἤ, ὅπερ τὸ πιθανώτερον, ὡς μέρος τέμπλου. Τὸ κόσμημα ἔχει τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ ἄνω γωνίας. Συνίσταται δ' ἐξ ἕλικος τριβλάστου, ἀπολήγοντος πρός τε τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω εἰς φύλλα καὶ περιβάλλοντος συμμετρικῶς στρογγύλον προεξέχον κομβίον, ἐφ' οὗ παριστάνεται σταυρὸς ἐκ τριπλῆς ταινίας. Ἀμέσως δὲ παρ' αὐτῷ βλέπομεν ἐπὶ τοῦ ἐξακολουθοῦντος φυλλώματος ὁμοίως ἐν ἐκτύπῳ παριστανόμενον πτηνόν τι, ὅπερ, ὡς ἐξάγεται ἐκ πολυπληθῶν, δυστυχῶς μέχρι τοῦδε ἀδημοσιεύτων, ἀναλογιῶν, εἶνε ἀετὸς κατασχίζων ζῷον, ὡς τὸ πλεῖστον λαγωόν. Πρὸς τ' ἀριστερὰ δὲ παρουσιάζονται πάλιν οἱ ἕλικες, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐνταῦθα πλέον εἶνε ἀποτεθραυσμένον τὸ πολύτιμον τεμάχιον.

Τὸ θραῦσμα τοῦτο εἶνε καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν λίαν ἀποτετριμμένον. Διὰ τοῦτο, ὅπως παράσχω ἀκριβεστέραν ἀντίληψιν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, ἀναπαρέστησα ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι δεύτερον τεμάχιον καλλιτέρας διατηρήσεως, ὅπερ, ὡς δύναται νὰ διδάξῃ ἡ πρὸς τὸ ἤδη περιγραφὲν σύγκρισις, εἶνε διακεκοσμημένον ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Καὶ τοῦτο εὑρίσκετο ἐν τῷ αὐτῷ ὑπογείῳ τοῦ Κεντρικοῦ μουσείου, καὶ δὴ ἐν τῷ αὐτῷ σωρῷ μετὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐξετασθέντος, ὥστε φαίνεται προερχόμενόν ὁμοίως ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Αἱ δὲ διαστάσεις αὐτοῦ εἶνέ πως μεγαλείτεραι (2). Καίπερ δὲ εἰς τρία τεμάχια ἀποτεθραυσμένον, διατηρεῖται καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ μῆκος. Καὶ τὸ μὲν ἐκ δεξιῶν ἥμισυ εἶνε καθ' ὅλα ὅμοιον πρὸς τὸ δημοσιευόμενον ἀριστερὸν μέρος μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι εἶνε περισσότερον κτυπημένον. Τὸ δὲ μέσον κατέχει ὁ ἐν προεξοχῇ σταυρός, ἑκατέρωθεν

(1) Ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ἡ ἄνω κώχη ἔχει μῆκος 0,505 τοῦ μέτρου, ἡ δὲ κάτω 0,475. Ἡ ἐνεπίγραφος ζώνη ἔχει ὕψος 4 ἑκατοστῶν, ἡ δὲ διακεκοσμημένη ἐπιφάνεια 0,105. Τὸ πάχος ἐν τῷ συνόλῳ εἶνε 13 ἑκατοστῶν, τὸ δὲ ὕψος ἔμπροσθεν μὲν 16, ὄπισθεν δὲ 21 ἑκατοστῶν.

(2) Ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ἐν τῷ προεξέχοντι κομβίῳ σταυροῦ μέχρι τοῦ ἀριστεροῦ πέρατος 68 ἑκατοστά· ἡ ἄνω κώχη ἔχει ὕψος 1, ἡ διάκοσμος ἐπιφάνεια 19 ἑκατοστῶν, τὸ ὅλον πάχος 15 ἑκατοστῶν, τὸ ὕψος ἔμπροσθεν μὲν 19 ἑκατοστῶν, ὄπισθεν δὲ 0,245.

δὲ τούτου ἐν μέσῳ ἑλίκων κάθηνται πτηνὰ (ἀετοὶ ἢ περιστεραί), κρατοῦντα ἐν τῷ ῥάμφει βότρυν. Ἔπειτα δ' ἕπεται προεκβεβλημένον ἀκανθοειδὲς φυτὸν ἔχον βαθέως ἐγκεχαραγμένα τὰ φύλλα, πρὸς δὲ τ' ἀριστερὰ ἕπεται πάλιν εἶδός τι σταυροῦ ἔχοντος τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Τ, οὗ τὸν μὲν στῦλον ἀποτελεῖ βλαστὸς περιελισσόμενος, τὰς δ' ἐγκαρσίας δοκοὺς κῶνοι πίτυος, εἰς οὓς τελευτῶσιν οἱ βλαστοί. Ἀριστερὰ δὲ καὶ δεξιὰ κάθηνται δύο πτηνὰ μικρότερα κάτωθεν τῶν ἑλίκων, τὸ δὲ πρὸς τ' ἀριστερὰ πέρας ἀποτελεῖ μέγα πτηνόν, ὅπερ ὡς τὰ παρὰ τὸ ἐν τῷ μέσῳ κομβίον κάθηται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ φέρει ἐν τῷ ῥάμφει βότρυν. Ἄνω δὲ σῴζονται ἴχνη στενῆς ζώνης.

Τὸ τεμάχιον τοῦτο βεβαίως ἀνῆκέ ποτε εἰς τέμπλον, ὡς πείθομαι ἐκ τῶν κατὰ τὸ κάτω μέρος ὀπῶν διὰ τοὺς γιγγλύμους. Ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιχώρων, ἐξαιρουμένης τῆς εἰκονοστάσεως ἐν τῷ ἐκκλησιδρίῳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρὰ τὸ Γέρακα, οὐδαμοῦ περιεσῴθησαν μέχρις ἡμῶν τέμπλα ἐκ λίθου. Πρέπει νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Λακωνικήν, ὅπως εὕρωμεν σῳζόμενα πρότυπα τῶν λαμπρῶν ἐκείνων καὶ πλουσίως διακεκοσμημένων μαρμαρίνων διατειχισμάτων, ἐφ' ὧν ἡ βυζαντιακὴ τέχνη καθ' ὅλους τοὺς χρόνους ἐπέδειξε τὸν σύμπαντα πλοῦτον τῆς διακοσμητικῆς αὐτῆς δεξιότητος. Ὁ Ὅσιος Λουκᾶς παρὰ τὸν Ἑλικῶνα καὶ ὁ Μιστρᾶς παρὰ τὸν Ταΰγετον παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ἐπιφανέστατα τῆς τοιαύτης τέχνης παραδείγματα, εἶνε δὲ ἀξιοθρήνητον, ὅτι τὰ διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς βυζαντιακῆς τέχνης ἐξόχως πολύτιμα ταῦτα λείψανα, ἰδίως ἐν Μιστρᾷ, εἶνε ἐκτεθειμένα εἰς τὴν βάρβαρον αὐθαιρεσίαν τῶν ἀγροτῶν καὶ φιλαρπάγων περιηγητῶν. Τὰ πλουσιώτατα τῶν τέμπλων τούτων, τὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ καὶ ἐν τῇ Μητροπόλει (1) καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Περιβλέπτου ἐν Μιστρᾷ συνίστανται ἐκ πέντε ἰδίᾳ λελαξευμένων, ἀλλ' εἰς ἓν κομψὸν ὅλον συνδεδεμένων μερῶν, τῶν τριῶν ἐπιστυλίων πρὸ τοῦ Ἁγίου βήματος, τοῦ διακονικοῦ καὶ τῆς προθέσεως, πάντων βασιζομένων ἐπὶ χαριέντων κιόνων, καὶ τῶν δύο τόξων τῶν μεσαζόντων μεταξὺ τῶν τριῶν ἐπιστυλίων καὶ ἐπικαλυπτόντων τοὺς ὀρθοστάτας τοὺς ἀνέχοντας τὸν τροῦλλον. Τὰ τόξα δὲ ταῦτα διὰ τῆς ἐπαγωγοῦ τεχνοτροπίας τῆς διακοσμήσεως αὐτῶν δύ-

(1) Οἰκτρὰ ταύτης ἀπεικόνισις εὕρηται παρὰ *Couchaud* Choix d'églises byzantines. Πίν. XXXII, 1.

νανται νὰ ἑλκύσωσι καὶ τὸν δυστροπώτατον τῶν φιλοτέχνων. Γνωστὸν δὲ ἄλλως, καίπερ μὴ ἀνεγνωρισμένον ἐν τῇ πλήρει αὐτοῦ σημασίᾳ, εἶνε τὸ ἐκ τῆς εἰκονοστάσεως περισωθὲν μόνον τοῦτο μέρος ἐν τῇ Μονῇ τῆς χώρας (Καχριὲ τζαμὶ) τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1).

Ἕκαμα τὴν παρέκβασιν ταύτην, ἐπειδὴ τὸ ἐν Ἀθήναις κεντρικὸν μουσεῖον κέκτηται τεμάχιον τοιούτου γεγλυμμένου τόξου, ὅπερ ἴσως ἀνήκει εἰς τὸ αὐτὸ τέμπλον, οὗ ἐξητάσαμεν ἤδη τὰ ἐπιστύλια. Ἐν τούτῳ, ἀπεικονιζομένῳ ἐν τῷ Πίνακι Β', βλέπομεν τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ ὀπαίου τινὸς τοῦ τέμπλου, ὅπερ πρὸς μὲν τὰ ἔξω εἶνε τετράγωνον καὶ περιβάλλεται ὑπὸ πλαισίου προεξέχοντος, πρὸς δὲ τὰ ἔσω ἀπολήγει εἰς τοξον κεκοσμημένον δι' ἀστραγάλων. Τὸ δ' ἔνδον γεγλυμμένον ἔδαφος κοσμεῖται ἐν μὲν τῷ μέσῳ ὑπὸ κύκλου προεξέχοντος, ἐφ' οὗ σχηματίζεται διὰ τριβλάστου ἕλικος πολύπλοκον ὀκτάγωνον σχέδιον, βυζαντιακὴ παραλλαγὴ τοῦ σταυροῦ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ ἐδάφους πληροῦται διὰ φυλλώματος ἀπολήγοντος εἰς εὐρὺ περιθώριον (2).

Ὡς δὲ γίνεται δῆλον ἔκ τε τῶν κοσμημάτων καὶ ἐκ τῶν διαστάσεων, εἰς τὸ αὐτὸ τέμπλον ἀνήκουσι δύο κιονόκρανα τοῦ Κεντρικοῦ μουσείου (3), ἅτινα παριστάνει ὁ Πίναξ Γ'. Καὶ ἐκ μὲν τῶν κάτω ἀπολήγουσι ταῦτα εἰς ὀκτὼ γωνίας, ἐκ δὲ τῶν ἄνω εἰς τέσσαρας, ὡς τοῦτο συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ὀρθοστάτας τοῦ τέμπλου. Ἔντεχνος δὲ διανομὴ τοῦ φυλλώματος ἐπιφέρει τὴν διάμεσον μεταξὺ τῶν δύο τμημάτων μετάβασιν. Καὶ τὰ μὲν ἄνω μέρη κατέχουσι φύλλα φοινικοειδῆ περιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν τριβλάστων ἑλίκων. Αἱ δὲ ἄνω προεκβάλλουσαι κῶχαι τοῦ κύβου πλατύνονται πρὸς τὰ κάτω εἰς ὠόν, περιβαλλόμενον ὑπὸ ἑλίκων καὶ φύλλων.

Ἂν δὲ νῦν ἐπισκοπήσωμεν τὸ ὅλον τῶν ἄνω περιγραφέντων γνωστῶν ἔργων καὶ ἐξετάσωμεν τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὸ σύνολον τῆς βυζαντιακῆς τέχνης, ἐξάγεται, ὅτι τὰ τεχνουργήματα ταῦτα ἀντιπροσωπεύουσιν εἶδος καὶ ἄλλοθεν γνωστόν. Ἡ βυζαντιακὴ τέχνη ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς πρώτης αὐτῆς ἀκμῆς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τῆς ἀπω-

(1) Ἴδε φωτογραφίαν ὑπὸ τοῦ Schah. *A. Leval* Catalogue explicatif ἀρ. 27.

(2) Ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ἡ ἄνω κώχη ἔχει μῆκος 36 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἡ ἀριστερὰ 60 καὶ ἡ δεξιὰ 28.

(3) Ἀμφότερα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ὕψος περὶ τὰ 22 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, τὸ δὲ πλάτος ἄνω 22 ἑκατοστά.

θήσεως αὐτῆς διὰ τῶν Τούρκων καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς καθ' ἡμᾶς νεοελληνικῆς τέχνης παρήγαγε δύο τρόπους πλαστικῆς διακοσμήσεως, τὸ πλεκτὸν καὶ τὸ ἑλικοειδὲς (βλαστοειδὲς) κόσμημα. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα, σπανίως μόνον σχηματιζόμενα ἐκ μιᾶς σειρᾶς, συνήθως ἀποτελοῦνται ἐκ πολλῶν, καὶ δὴ τὸ πολὺ τεσσάρων λωρίδων. Καὶ εἶνε μὲν λίαν δυσχερὴς ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἰδιορρυθμιῶν περὶ τὴν διάπλασιν τῶν κοσμημάτων τούτων κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους. Ἀλλ' ὅμως ἤδη ὅτε ἐμελέτων τὴν βυζαντιακὴν τέχνην ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ἐπέσυρε τὴν προσοχήν μου τεχνοτροπία τις, δι' ἣν πλὴν τῆς μεγάλης ἐπιμελείας περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἑλίκων χαρακτηριστικὸν εἶνε τὸ προεξέχον διάκοσμον κομβίον, οἷον βλέπομεν αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς ὑπ' ὄψιν τεμαχίοις, ὅπερ ἀποδεικνύεται ἤδη ὂν ἐν χρήσει κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ μόνον ἄνευ τῆς τριβλάστου διακοσμήσεως. Ἐν τῷ Θησαυροφυλακείῳ τῆς μονῆς Βατοπεδίου ἀπόκεινται δύο πινακίδες περιβαλλόμεναι ὑπὸ μεταλλίνου πλαισίου οὕτω διακεκοσμημένου. Ἐπὶ τῆς ἑτέρας αὐτῶν παριστάνεται διὰ ψηφιδωτοῦ ἡ Ἁγία Ἄννα κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τὴν Παναγίαν, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας εἰκονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ ὁ Ἅγιος Γεώργιος. Εἰς τὰ ὀλίγα δὲ ταῦτα παραδείγματα πάντως δύναται νὰ ἐπέλθῃ συμπλήρωσις ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τεχνουργημάτων. Τὸν δὲ χρόνον καθ' ὃν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔργα ἐποιήθησαν καθιστάνει γνωστὸν τὸ τεμάχιον τοῦ ἀναγλύφου ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν φιλοσόφων.

Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ἰδίᾳ ὁποίαν τινὰ σημασίαν ἔχουσι τὰ λείψανα ταῦτα γλυπτικῆς ἐργασίας, ὧν ἐν φέρει, ὡς εἴδομεν, τὴν χρονολογίαν 971/5, διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν. Δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς πόλεως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ; Νομίζω ναί. Ἴσως ἀντιπαρατηρήσει τις, ὅτι τὰ τεμάχια ταῦτα δύνανται νὰ εἶνε ἔργα ξένων τεχνιτῶν, ἴσως τινῶν ἀποσταλέντων εἰς Ἀθήνας παρὰ τῆς βυζαντιακῆς αὐλῆς. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀντίρρησις ἀποκρούεται ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν εὐρύτητα τῆς διαδόσεως ἣν εἶχεν ἐν Ἑλλάδι ὁ τρόπος ἐκεῖνος τῆς διακοσμήσεως. Τὰ σῳζόμενα δῆλα δὴ δείγματα αὐτῆς δὲν εἶνε μόνα τὰ ἐν τῷ Κεντρικῷ μουσείῳ ὀλίγα λείψανα καὶ τὰ λαμπρὰ ἀνάλογα αὐτοῖς τεχνουργήματα ἐν τῷ Ὁσίῳ Λουκᾷ· ἀλλ' ἔχομεν καὶ ἄλλα ἴχνη τῆς αὐτῆς τεχνοτροπίας. Οὕτως ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις παρὰ τὴν Στοὰν τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅπου ἵστατό ποτε ἡ παλαιὰ ἐκκλησία Μεγάλη Παναγία (1). Ἐκεῖ κεῖται μεταξὺ ἄλλων ἐρειπίων κιονόκρανον ὅπερ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ αὐτοῦ μέρει εἶνε καθ' ὅλα ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν τῷ πίνακι Γ' δημοσιευθέν, ἐν δὲ τῷ κατωτέρῳ ἔχει ἀντὶ τοῦ ᾠοῦ ἁπλῶς αὐτὸ τὸ φύλλον χρησιμεῦον πρὸς σχηματισμὸν τῆς κώχης. Ἄλλο δὲ παράδειγμα εὑρίσκομεν ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Θηβῶν, ὅπου εὑρίσκεται κιονόκρανον, ὅπερ ὁμοιάζει πληρέστατα πρὸς τὰ κιονόκρανα τοῦ τέμπλου τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ.

Στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων, ἐξάγομεν, ὅτι ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ καὶ ἕκτῳ αἰῶνι ἡ λεγομένη παχεῖα καὶ πριονωτὴ κόψις τῆς ἀκάνθου ἐπεχωρίαζεν ἐν Ἑλλάδι, οὕτω κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα εὑρίσκομεν διαδεδομένην ἐν τῇ χώρᾳ ἄλλην τεχνοτροπίαν, δῆλον ὅτι τὴν χρῆσιν τοῦ τριβλάστου ἕλικος, μεθ' οὗ συνδέονται προεξέχοντα πλαστικὰ κοσμήματα, ἤτοι σταυροί, ἀστέρες, ζῷα κτλ. Ἀλλ' ἂν γείνῃ τοῦτο δεκτόν, τότε δὲν ἐξεύρω περὶ τίνος πόλεως τῆς Ἑλλάδος πλὴν ἴσως τῶν Θηβῶν ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εἰκασία, ὅτι οἱ τεχνῖται αὐτῆς μετενάστευον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἐργασθῶσιν αὐτόθι. Πολὺ δὲ μᾶλλον πρέπει νὰ φαντασθῶμεν αὐτὰς τὰς Ἀθήνας πρωτοστατούσας ἐν τῇ τοιαύτῃ καλλιτεχνικῇ κινήσει. Ἀλλ' ὅμως πόλις, πρόσθες δὲ καὶ χώρα, ἔχουσα ὡς κοινὸν κτῆμα ἐν χρήσει γλυπτικὴν κοσμηματογραφίαν οὕτω μὲν λεπτὴν ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν, οὕτω δὲ κομψὴν ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν, εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπῆρξεν ἐλεεινοτάτη τις γωνία γῆς καὶ δὴ ὑπὸ Σλάβων ὅλως δεδηωμένη, ὁποῖαι αἱ Ἀθῆναι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀκομινάτου ἢ ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὰ δόγματα τοῦ Φαλλμεράγερ. Πάντως δὲ εἶνε ἀδύνατον κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα νὰ συνέβαινεν ὅ τι ἀργότερον ἐπὶ τοῦ Ἀκομινάτου, ὅστις μαρτυρεῖ, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἡ πόλις ἐσπάνιζεν οὐ μόνον φιλοσόφων ἀνδρῶν, «ἀλλ' ἤδη καὶ βαναύσων αὐτῶν». Ἀπ' ἐναντίας δὲ τό τε σχέδιον καὶ ἡ τεχνικὴ ἐπεξεργασία τῶν δημοσιευομένων ἀποθραυσμάτων προϋποθέτουσιν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰς πρώτας τῶν μέσων αἰώνων ἑκατονταετηρίδας σταθεράν τινα κατὰ παράδοσιν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης, ἤτοι πάντως μὲν ὄχι καλλιτέχνας κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς λέξεως ἔννοιαν, ἀλλὰ γενικήν τινα, χειρωνακτικὴν τέχνην.

Ἀλλ' ἂς ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου τοῦ Κυνηγοῦ, ἐξ ἧς ἀφωρμήθημεν. Πολύτιμον ἐπικύρωσιν τῆς γνώμης,

(1) *Mommsen* Athenae christianae ἀρ. 138.

ὅτι ἡ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως προερχομένη ἐπιγραφὴ ἀνῆκεν εἰς τὴν μονὴν ταύτην, θὰ εἴχομεν ἂν εἶχον διασωθῇ κατ' αὐτὴν τὴν παρὰ τὸν Ὑμηττὸν μονὴν ἴχνη ἐκ τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Τοῦτο δὲ συμβαίνει πράγματι. Ἡ λιθοδομία τῆς τε ἀψῖδος καὶ τοῦ ὑπὸ κιόνων βασταζομένου τρούλλου ἀναγκαίως ἀνέρχεται εἰς τὸν χρόνον περίπου πρὸ τοῦ ἔτους 1000, ὡς ἐλπίζω ν' ἀποδείξω δι' ἄλλης διατριβῆς. Λείπει ἀπὸ τοῦ κτιρίου τούτου ἰδιορρυθμία τις εἰσαχθεῖσα εἰς τὰς οἰκοδομὰς ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, λέγω τὰ μεταξὺ τῶν καθέτων πλίνθων παρεντεθειμένα παράδοξα σύμβολα, ὁποῖα βλέπομεν ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίᾳ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἐν τοῖς λειψάνοις τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας τοῦ Νικοδήμου, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας τοῦ κατὰ τὸν Ἑλικῶνα Ὁσίου Λουκᾶ. Τῆς μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ ἡ λιθοδομία στερεῖται πάσης παρενθήκης συμβόλων ὡς καὶ ἡ τῶν μονῶν Δαφνίου καὶ Καισαριανῆς καὶ ἡ τῶν ἀθηναϊκῶν ἐκκλησιῶν Ἁγίων Θεοδώρων καὶ Καπνικαρέας. Καὶ ἡ κατεστραμμένη δ' ἐκκλησία Μεγάλη Παναγία πρέπει νὰ εἶχε τοιαύτην τινὰ λιθοδομίαν (1), ἴσως δὲ καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ κατὰ τὴν βορείαν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως (2).

Κατὰ ταῦτα ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς τὰ μνημειακὰ λείψανα ν' ἀποδεχθῶμεν, ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Κυνηγοῦ ᾠκοδομήθη τὸν δέκατον αἰῶνα, ἴσως δὲ βραχὺν χρόνον πρὸ τοῦ 974/5, ἤτοι οὐχὶ μακρὸν χρόνον μετὰ τὰς μονὰς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ κατὰ τὸν Ἑλικῶνα καὶ τοῦ Ἁγίου Νίκωνος παρὰ τὴν Σπάρτην. Ὅταν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς λιθοδομίας καὶ τὴν κομψοτάτην διακόσμησιν τῶν γλυπτικῶν ἔργων καὶ ἀναλογισθῶμεν πρὸς τούτοις τὴν λιθίνην ἐπίστρωσιν τῶν τοίχων καὶ τὴν ἀξιοπρεπῆ λαμπρότητα τῶν ψηφιδωμάτων, ὁποῖα διασῴζονται ἀκόμη ἐν Δαφνίῳ καὶ ἐν τῷ Ὁσίῳ Λουκᾷ, τότε θὰ ἐννοήσωμεν πῶς ὁ ἀφελὴς βιογράφος τοῦ Ἁγίου Νίκωνος ἠδύνατο νὰ εἴπῃ περὶ τῆς παρὰ τὴν Σπάρτην ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου τούτου, ὅτι *ὁ πλοῦτος αὐτῆς εἰς μάρμαρον καὶ χρώματα ἀμιλλᾶται πρὸς πάντα τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου, τοῦ Ζεύξιδος καὶ τοῦ Πολυγνώτου* (3).

(1) Εἰκὼν παρὰ Couchaud ἔνθ' ἀν. πίν. III.

(2) Mommsen ἔνθ. ἀνωτ. ἀρ. 2.

(3) Gregorovius ἐν Παρνασσοῦ τόμ. 12', σ. 523 καὶ ἐν τῇ Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter. Τόμ. Α' σελ. 147.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΛΟΓΟΙ

ΤΗΣ ΒΑΚΤΗΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ

Wollen Sie nicht gelegentlich die Vorreden aus der Βακτηρία τῶν ἀρχιερέων Handschrift nº 11 ihrer öffentlichen Bibliothek drucken lassen? μοὶ ἔγραφεν ὁ Ζαχαρίας Λίγγενθαλ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀρνηθῶ τῷ ἐξόχῳ τῆς Γερμανίας βυζαντιολόγῳ καὶ προέβην εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 11 κῶδιξ τῆς ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ εἶνε χάρτινος περιέχων συλλογὴν νομικήν, κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ματθαίου Βλάσταρη, ἀλλὰ πληρεστέραν ὕλην περιλαμβάνουσαν. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ συντάκτου αὐτῆς *Βακτηρία ἀρχιερέων*, διότι «καθάπερ βακτηρία κατέχεται καὶ ὑποφέρεται ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ὑποστηρίζεται ὑπ' αὐτῆς ὁ τοιοῦτος καὶ δι' αὐτῆς ποιμαίνει οἷά τις ποιμὴν τὰ λογικὰ πρόβατα». Προηγεῖται εὑρετήριον πλουσιώτατον, τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὴν εἰκόνα τοῦ ὅλου περιεχομένου καὶ ὑποδεικνύει τὰ ζητήματα καὶ τὰς λύσεις πολλάκις αὐτῶν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔκρινα καλὸν νὰ προβῶ εἰς τὴν δημοσίευσιν, οὐ μόνον τῶν προλόγων, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὑρετηρίου τούτου μετὰ τῶν προλόγων, οὓς κυρίως ὁ κ. Λίγγενθαλ ἐπεθύμησε. Μετὰ τὸ εὑρετήριον ἕπεται προσφώνησις τοῦ ἱερομονάχου Νεοφύτου πρὸς τὸν παναγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην Γαβριὴλ καὶ τὸν πανοσιώτατον μητροπολίτην Μυτιλήνης Δανιήλ, ἐξ ἧς ἐξάγεται ὅτι ὁ Νεόφυτος ἀντέγραψε τὴν βίβλον. Ἕπεται κατόπιν λόγος προοιμιακὸς τῆς βίβλου πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ὑπογεγραμμένος ὑπό τινος Ἰακώβου ἱερομονάχου ἀρχιμανδρίτου καὶ ἐπιτρόπου Ἰωαννίνων, ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι οὗτος προσέδωκε τῇ Συλλογῇ τὸ ὄνομα τῆς Βακτηρίας, συγγράψας αὐτὴν τῇ ἐντολῇ Πατριάρχου Παρθενίου, καυχᾶται δ' ἐν αὐτῇ ὁ Ἰάκωβος ὅτι

ὑπερέχει πολὺ τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ τοῦ Βλαστάρεως, διότι ἐκεῖνο μὲν ἔχει μόνον 350 κεφάλαια, ἐν ᾧ ἡ Βακτηρία 1624. Μετὰ τὸν προοιμιακὸν λόγον ἕπεται πρόλογος τοῦ αὐτοῦ Ἰακώβου, εἶτα ἕτερος διαλαμβάνων τὴν ἱστορίαν τῶν νόμων, εἶτα ἕτερος περὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, μεθ' ὃ ἀκολουθεῖ ἱστορική τις περὶ τῶν Συνόδων ἔκθεσις καὶ ἕπεται τὸ περιεχόμενον τῆς Συλλογῆς, τελευτώσης διὰ τῶν φράσεων « Τέλος τῆς παρούσης Βακτηρίας καὶ τῷ Θεῷ δόξα κατὰ αψδ' ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κη' ἰνδ. 6' ». Ἐξ ὅλων τούτων φαίνεται ὅτι τὸ χειρόγραφον ἐγράφη ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου ἐν ἔτει 1703-1704 ἐξ ἄλλου χειρογράφου ἀρχαιοτέρου, ὑπὸ Πατριάρχην Παρθένιον (πιθανῶς κατὰ τὰ 1644-1650) συνταχθέντος ὑπό τινος ἀρχιμανδρίτου καὶ ἐπιτρόπου Ἰωαννίνων Ἰακώβου. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρόγραφον βρίθει ἀνορθογραφιῶν χονδροειδεστάτων, ὧν πλείστας εἰς τὰς σημειώσεις μετήνεγκον διορθούμενος τὸ κείμενον, δύναται δὲ ὑπὸ γλωσσολογικὴν καὶ ἱστορικὴν ἔποψιν νὰ ἔχῃ σημασίαν τινὰ παρουσιάζον τὴν κατάστασιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἀστικοῦ Δικαίου κατὰ τὸν 17 καὶ 18 αἰῶνα. Περὶ τῆς Βακτηρίας μνείαν ποιεῖται ὁ Gardthausen ἐν Catalogus codicum Sinaiticorum pag. 230 n° 1122 καὶ ὁ Σάθας ἐν Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης Α. σελ. 289, εἰδικώτερον δὲ περὶ αὐτῆς καὶ τοῦ χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης ἐπραγματεύσατο ὁ κ. Λίγγενθαλ (Deffner's Archiv Bd. I. Heft 1. S. 222-223).

ΑΡΧΗΣ ΣΥΝ ΘΕΩ ΑΓΙΩ

ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ ΠΙΝΑΞ

ΙΩ	ΧΡ
ΝΙ	ΚΑ

Πρόλογος τοῦ παρόντος βιβλίου.

Πρόλογος προοιμιακός(1) τῆς παρούσης βίβλου· πρὸς πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς πασῶν τῶν πόλεων.

Πρόλογος τῆς παρούσης (2) βίβλου τῆς συντασσομένης ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου Ἰακώβου ἱερομονάχου καὶ ἀρχιμανδρίτου Ἰωαννίνων· διὰ πασῶν τῶν ὑποθέσεων, ὁποῦ πρέπει νὰ κρίνῃ ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων.

Ἕτερος λόγος διαλαμβάνων, ποῖοι ἔγραψαν τοὺς πολιτικοὺς νόμους, καὶ ἀπὸ ποῦ ἔχουν τὴν ἀρχήν τους, καὶ διατί ἔγιναν οἱ νόμοι.

(1) Προϊμιακός.
(2) Παρούσης.

Ἕτερος λόγος διαλαμβάνων, διὰ τοὺς κανόνας ὁποῦ γράφουν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ θεῖοι Πατέρες τῶν ἁγίων Συνόδων καὶ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν (1), τῶν συγγραψάντων ἰδίως κανόνας· καὶ διατί ὠνόμασαν (2) τοὺς κανόνας οἱ ἅγιοι τοιοῦτον ὄνομα καὶ ὄχι ἄλλο (3).

Περὶ ποῖαι εἶναι αἱ οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι· καὶ διατί λέγονται οἰκουμενικαί (4).

Περὶ τῶν τοπικῶν Συνόδων ποῖαι εἶναι, καὶ διατί λέγονται τοπικαί.

Περὶ ποῖοι εἶναι ὅπου ἔγραψαν τοὺς κανόνας· καὶ πόσους κανόνας ἐποίησαν, καὶ εἰς τίνος βασιλέως καιρὸν καὶ εἰς πόσους χρόνους ἀπὸ Χριστοῦ.

Περὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου· καὶ τίς ὁ γράψας· καὶ ποῖοι εἶναι ὁποῦ ἐποίησαν αὐτοὺς (5) εἰς ὄνομα αὐτῶν τοὺς αὐτῶν κανόνας.

Περὶ τῶν ἑπτὰ ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν Συνόδων πότε ἔγιναν, καὶ διατί, καὶ πόσοι Πατέρες, καὶ πόσους κανόνας ἐποίησαν κάθε μία· καὶ εἰς τίνος βασιλέως καιρόν· καὶ εἰς πόσους χρόνους ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς τρίτης Συνόδου.

Περὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς δευτέρας Συνόδου.

Περὶ τῆς τετάρτης Συνόδου.

Περὶ τῆς πέμπτης Συνόδου.

Περὶ τῆς πενθέκτης Συνόδου.

Περὶ τῆς ἑβδόμης Συνόδου.

Ἐδῶ γράφομεν (6) ταῖς τοπικαῖς Σύνοδες πόσαι εἶναι, καὶ πῶς καλοῦνται ἑκάστη καὶ εἰς ποίου βασιλέως καιρόν, καὶ εἰς ποῖον τόπον· καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἐσυνάζουνταν, καὶ πόσους κανόνας ἔγραψε (1) κάθε μιά.

Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (2) τῆς Συρίας· πρώτη Σύνοδος τοπική.

Περὶ τῆς ἐν Ἀγκύρας (3) Συνόδου γενομένης Συνόδου τοπικῆς.

Περὶ τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ (4) Συνόδου γενομένης τοπικῆς.

Περὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ δευτέρας Συνόδου τοπικῆς.

Περὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ τοπικῆς Συνόδου.

Περὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ (5) τοπικῆς Συνόδου.

Περὶ τῆς ἐν Γάγγρᾳ τοπικῆς Συνόδου.

Περὶ τῆς ἐν Καρθαγένῃ τοπικῆς Συνόδου.

Περὶ τῆς ἁγίας Συνόδου τῆς λεγομένης Λ' καὶ Β', τοπικῆς οὔσης (6) διὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς πέντε πατριάρχας.

Περὶ τῆς Συνόδου ὁποῦ ἐγίνη εἰς τὸν καιρὸν Φωτίου πατριάρχου τοπικῆς.

Ἕως ὧδε ἐτελειώσαμεν ταῖς ἱεραῖς καὶ ἁγίαις Σύνοδες ταῖς οἰκουμενικαῖς, ὁποῦ εἶναι ἑπτά, καὶ ταῖς τοπικαῖς. ια', ὅλαις γίνονται Σύνοδες ιη', νῦν δὲ γράφομεν ὅσοι ἅγιοι ἔγραψαν ἰδίους κανόνας.

Περὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Διονυσίου Ἀλεξανδρείας (7).

Περὶ τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Πέτρου Ἀλεξανδρείας (8).

Περὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου τοῦ στύλου τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Περὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου τοῦ φωστῆρος τῆς οἰκουμένης.

Ἀρχὴ τῆς Συνόδου ὁποῦ ἔγινεν εἰς τὴν Χαλκηδόνα

(1) Ἀνδρῶν.
(2) ὀνόμασαν.
(3) ἄλλον.
(4) οἰκουμενικαί.
(5) αὐτάς.
(6) γράφωμεν.

(1) ἔγραψε.
(2) Ἀντιοχία.
(3) Ἀγγύρας.
(4) Νεοκαισαρείας.
(5) Λαοδικεία.
(6) οὔσης.
(7) Ἀλεξανδρείας.
(8) Ἀλεξανδρείας.

Περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης.
Περὶ τοῦ ἁγίου Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας.
Περὶ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.
Περὶ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.
Περὶ τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου.
Περὶ τοῦ ἁγίου Γενναδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
Περὶ τοῦ ἁγίου Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταντίνουπόλεως.
Περὶ τοῦ πατριάρχου Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως.
Περὶ τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου Κωνσταντίνου πόλεως.
Περὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.
Ἀπόδειξις συνοπτικὴ περὶ τῆς ὀρθοδόξου καὶ λαμπροτάτης ἡμῶν Πίστεως, καὶ Θεολογίας τῶν χριστιανῶν.
Συνόδου δευτέρας οἰκουμενικῆς· κανόνων Λ'.
Συνόδου Β'· κανόνων Ε'.
Συνόδου Γ' κανόνων Τ' καὶ Ζ'.
Συνόδου Τ' κανόνων Λ'.
Συνόδου Καρθαγένης κανόνων Λ'.
Τῆς αὐτῆς Συνόδου κανόνων Β'.
Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ ποίων (1) σημείων (2) γινώσκεται ὁ πιστός.
Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως.
Τοῦ αὐτοῦ.
Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν σαρκώσεως.
Τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος.
Τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Τόμος περὶ χριστιανῶν.
Βαρύνου.
Πρόλογος ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης βίβλου.

(1) ποίων.
(2) σημείων.

Τοῦ μακαρίου Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου, διήγησις συντόμως τῶν ἐκτεθέντων αἱρέσεων, ἤτοι (1) δογμάτων, ὧν (2) μητέρες τε καὶ πρωτότυποι καὶ ὁ νόμος, καὶ ἐξ ὧν (3) αἱ (4) ἄλλαι πᾶσαι αἱρέσεις.

Ἕως ἐδῶ ἔγραψε τὰς αἱρέσεις ταύτας, ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος, τὰς δὲ ἑξῆς γράφει ὁ Ἁρμενόπουλος.

† Ἀρχὴ τοῦ Ἄλφα στοιχείου.

Περὶ τῶν ἀρνησαμένων τὴν ὀρθόδοξον Πίστιν, ἐὰν ἐπιστραφῶσιν πῶς νὰ οἰκονομηθοῦν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Κεφάλ. Α'.
Περὶ τῶν ἀρνησαμένων κληρικῶν διὰ φόβον (5). Κεφάλ. Β'.
Περὶ ἀρνησαμένων ἐν πρώτοις, καὶ μετὰ τὴν ἄρνησιν ἐχειροτονήθησαν. Κεφάλ. Γ'.
Περὶ ἀρνησαμένων λαϊκῶν διὰ φόβον τινά. Κεφάλ. Δ'.
Περὶ ἀρνησαμένων βίᾳ καὶ τυραννίδι καὶ ἔφαγαν καὶ ἀπὸ τὰ θυόμενα. Κεφάλ. Ε'.
Περὶ τῶν ἀρνησαμένων δι' ἀσθένειαν σαρκὸς καὶ μικρᾶς δειλίας. Κεφάλ. Τ'.
Περὶ τῶν ἀρνησαμένων χωρὶς ἀνάγκης μόνον διὰ κακοπάθειαν σαρκός. Κεφάλαιον Ζ'.
Περὶ τῶν ἀρνησαμένων ἀπὸ χαμνοσύνης λογισμοῦ. Κεφάλ. Η'.
Περὶ τῶν ἀρνησαμένων χωρὶς τινὸς ἀνάγκης. Κεφάλ. Θ'.
Περὶ ἀρνησαμένων καὶ ἀναγκαζόντων καὶ ἄλλους νὰ ἀρνηθοῦσι. Κεφάλ. Ι'.
Περὶ ἀρνησαμένων κληρικῶν θεληματικῶς ἢ βιαστικῶς. Κεφάλ. ΙΑ'.
Περὶ ἀρνησαμένων κατηχουμένων. Κεφάλ. ΙΒ'.
Περὶ ἀρνησαμένων τὴν ὀρθόδοξον Πίστιν, καὶ γίνονται αἱρετικοί. Κεφάλ. ΙΓ'.

(1) ἤτοι.
(2) ὧν.
(3) ἐξῶν.
(4) αἵ.
(5) φόβων.

Περὶ αἱρετικῶν προσευχαὶ ὁποῦ προσεύχονται, ἂν ὑπάγουν ἐκεῖ εἰς τὰς μιαράς τους ἐκκλησίας οἱ ἀρχιερεῖς, ἢ κληρικοὶ καὶ εὔχουνται, ὅτι καθαιροῦνται. Κεφάλ. ΙΔ'.
Περὶ αἱρετικοὺς βαπτισμένους ὑπὸ αἱρετικῶν, καὶ ὁ ἀρχιερεύς, ἢ ὁ κληρικός, ἂν δὲν τοὺς μεταβαπτίσουν, ἢ τοὺς δεκτοῦν τὴν θυσίαν. Κεφάλ. ΙΕ'.
Περὶ αἱρετικῶν ἐκκλησίας, ἢ Ἑβραίων ἂν σεβῇ μέσα κληρικὸς ἢ λαϊκὸς καὶ προσκυνήσῃ. Κεφάλ. ΙϚ'.
Περὶ αἱρετικοῦ, ὅτι νὰ μὴν τὸν ἀφήσῃς νὰ ἔμπῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Κεφάλ. ΙΖ'.
Ὅτι αἱρετικοῦ ἱερουργίαν ἢ ἁγιασμὸν ἢ κοινωνίαν νὰ μὴν ἐπέρνωμεν. Κεφάλ. ΙΗ'.
Ὅτι μετὰ αἱρετικοῦ ἢ σχισματικοῦ μὴ προσευχηθῇς. Κεφάλ. ΙΘ'.
Ὅτι ἄζυμα Ἑβραίων καὶ καχλανίδας(1) τῶν Τουρκῶν, ὁ χριστιανὸς νὰ μὴν φάγῃ. Κεφάλ. Κ'.
Ὅτι αἱρετικῶν κόλυβα (2) μὴ τὰ φάγῃς, καὶ τὰς ἑορτάς τους μὴν ἀκολουθήσῃς. Κεφάλ. ΚΑ'.
Ὅτι αἱρετικὸν ἢ Τοῦρκον εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὴ τὸν ἀφήσῃς νὰ σταθῇ ὅταν προσεύχεσαε (3) ἢ λειτουργᾷς. Κεφάλ. ΚΒ'.
Περὶ αἱρετικοῦ, ὅταν μετανοήσῃ εἰς τὸν θάνατόν του, δέξου τον. Κεφάλ. ΚΓ'.
Περὶ αἱρετικῶν Μανιχαίων, ὅπως αὐτοὶ νὰ μὴν ἔχουσι τὰ προνόμια τῶν χριστιανῶν. Κεφάλ. ΚΔ'.
Περὶ ἀρνήσεως λαϊκοῦ, ἐν καιρῷ διωγμοῦ, καὶ ζητεῖ ἱερωθῆναι. Κεφάλ. ΚΕ'.
Περὶ ἀρνήσεως κληρικοῦ. Κεφάλ. ΚϚ'.
Περὶ ἀργοῦ ἀρχιερέως, ἢ ἱερέως· ὁποῦ τὸν ἀργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς καταφρονήσει καὶ λειτουργήσει. Κεφάλ. ΚΖ'.
Περὶ ἀναθέματος. Κεφάλ. ΚΗ'.

(1) («Ὅσα εἰς σημεῖον τῆς Πασχαλίας τους κάμνουν»).
(2) κόληβα.
(3) προσεύχεσε.

Περὶ ἀφορισμοῦ ὁποῦ νὰ ἀφορισθῇ τινὰς τὸν ἑαυτόν του, ἢ ἀναθεματισθῇ ἀτός του. Κεφάλ. ΚΘ'.
Περὶ ἀφωρίζοντος ἀπερισκέπτως τοῦ ἀρχιερέως τινά. Κεφάλ. Λ'.
Περὶ ἀφωρισμένου, παρὰ ἀρχιερέως δικαίως, ἢ ἀδίκως. Κεφάλ. ΛΑ'.
Περὶ ἀργοῦ ἱερέως ἢ διακόνου, ἢ ἀναγνώστου. Κεφάλ. ΛΒ'.
Περὶ ἀφορισμένου ὅτι νὰ μὴν σταθῇς μαζύ του εἰς προσευχήν. Κεφάλ. ΛΓ'.
Περὶ ἀφωρισμένου πῶς γνωρίζεται μὲ τὰ τόν (1) αὐτοῦ πόθεν ἀφωρίσθη. Κεφάλ. ΛΔ'.
Περὶ ἀφωρισμένων, τοὺς ὁποίους ἀφορίζει ὁ ἀρχιερεύς, καὶ μετὰ τὸν θάνατον εὑρίσκουνται τὰ σώματα αὐτῶν λελυμένα ἢ ἄλυτα. Κεφάλ. ΛΕ'.
Περὶ ἀφορισμοῦ, ὁποῦ ἀφορίζουν, οἱ ἱερεῖς χωρὶς θέλημα τοῦ ἀρχιερέως. Κεφάλ. ΛϚ'.
Περὶ ἀποθαμένου, ὁποῦ νὰ εὑρεθῇ τὸ σῶμα ἀκέραιον καὶ νὰ μὴν ἔχῃ τρίχας τέλεια. Κεφάλ. ΛΖ'.
Περὶ ἀγορᾶς (2) καὶ πουλήσεως, καὶ ἀρραβῶνος. Κεφάλ. ΛΗ'.
Περὶ ἀγοράσματος ὀργάνων, ὅτι δὲν δύνεται νὰ τὰ ἀγοράσῃ (3) ὁ ἐπίτροπος αὐτῶν. Κεφάλ. ΛΘ'.
Περὶ ἀγορασμένου (4) εἴδους, ὅτι ἂν δὲν δώσω τὰ ἄσπρα, πλερώνω τὸν κάματον ἕως νὰ δώσω τὰ ἄσπρα. Κεφάλ. Μ'.
Περὶ ἀγορασμένου (5) εἴδους διὰ πολλὴν τιμὴν καὶ θέλω νὰ τὸ δώσω ὀπίσω. Κεφάλ. ΜΑ'.
Περὶ ἀγορασμένου (6) πράγματος ἑνὸς ὑπὸ δύο ἀνθρώπων, ὕστερα ποῖος τὸ πέρνει. Κεφάλ. ΜΒ'.

(1) τὸν θάνατον (Ἴσως)
(2) ἀγοράσματος.
(3) ἀγοράση.
(4) ἀγωρασμένου.
(5) ἀγωρασμένου.
(6) αγωρασμένου.

Περὶ ἀγορᾶς(1) κλεψίμων πραγμάτων. πῶς ἀπολογεῖται ὁ ἀγοράσας (2). Κεφάλ. ΜΓ'.

Περὶ ἀγοραστοῦ (3), ὁποῦ ἀγοράζει (4) ὑπόθεσιν τινά, ἢ χρέος (5) διὰ πολλά, ἢ ὀλίγα καὶ ὁποῦ ἀγοράσει (6) εἶδος, καὶ τοῦτο ἐπανεβάσουν ἄλλοι. Κεφάλ. ΜΔ'.

Περὶ ἀγορασμένου (7) εἴδους τινός, καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἀγοράση (8) τοῦ τὸ πάρουν ἄλλοι. Κεφ ΜΕ'.

Περὶ ἀγορασμένων (9) πραγμάτων, ὅτι οἱ πλούσιοι ἀγοράζουν (10) τῶν πλουσίων, καὶ οἱ πτωχοὶ τῶν πτωχῶν, ἂν εἶναι καὶ πλησιασταί. Κεφάλ. ΜϚ'.

Περὶ ἀγορασμένου (11) εἴδους παρὰ τῆς γυναικός, καὶ ὁ ἄνδρας αὐτῆς δώσει τὰ ἄσπρα, ἢ ἀγοράζει (12) αὐτὸς καὶ λέγει ὅτι τῆς γυναικός μου τὸ ἀγοράζω (13). Κεφάλ. ΜΖ'.

Περὶ ἀγορασμένου (14) ξένου εἴδους καὶ τὸ φάγω (15) δέκα χρόνοι. Κεφάλ. ΜΗ'.

Περὶ ἀπωλείας εἴδους τινός, ὁποῦ θέλει νὰ ἀγοράση (16) τινάς. Κεφέλ. Μ Θ'.

Περὶ ἀνηλίκων, ἤγουν μικρῶν παιδίων τὸ πῶς κρατοῦν τὰ πράγματα αὐτῶν, οἱ ἐπίτροποι αὐτῶν, καὶ πότε νὰ ζητοῦν ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τὰ πράγματα αὐτῶν. Κεφάλ. Ν'.

(1) ἀγωρᾶς.
(2) ἀγωράσας.
(3) ἀγωραστοῦ.
(4) ἀγωράζει.
(5) χρέως.
(6) ἀγωράσει.
(7) ἀγωρασμένου.
(8) ἀγωράση.
(9) ἀγωρασμένον.
(10) ἀγωράζουν.
(11) ἀγωρασμένου.
(12) ἀγωράζει.
(13) ἀγωράζει.
(14) ἀγωρασμένου.
(15) φάγῳ.
(16) ἀγωράση.

Περὶ ἀνήβων καὶ ἀφηλίκων· ὅτι θέλει νὰ ἔχουν ἐπιτρόπους, καὶ ὅταν φθάσουν εἰς μέτρον ἡλικίας, ἢ ἐποίησαν ἄλλο τί ἀπὸ τὸν φόβον καὶ βίας, ὅλα τὰ ἀνατρέπουν. Κεφάλ. ΝΛ'.

Περὶ ἀφηλίκων (1) βίας. Κεφάλ. ΝΒ'.

Περὶ ἀφηλίκων (2) δεκατεσσάρων χρονῶν ὅτι δύνουνται νὰ κάμουν διάθήκην, καὶ ὑπανδρεύουνται. Κεφάλ. ΝΓ'.

Περὶ ἀφηλίκου πούλημα, ὅτι τὸ ἐπέρνει ὀπίσω (3), καὶ μόνον ὁ κριτής, ἂν τὸ πουλήση (4) τὸ εἶδος τοῦ ἀφηλίκου, εἶναι στρεκτόν. Κεφάλ. ΝΔ'.

Περὶ ἀνήβου καὶ ἀφηλίκου πούλημα καὶ πουληθοῦν τὰ πράγματα αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ γενόμενοι χρονῶν κε', καὶ δὲν τὰ ζητήσουν, ἢ καὶ ἂν χαρίσουν τινὸς ἀπὸ τὰ πράγματά τους. Κεφάλ. ΝΕ'.

Περὶ ἀφηλίκου τοῦ ζητήσαντος συγγνώμην ἡλικίας ὅτι γενόμενον χρονῶν κε', καὶ ἀνάμεσον εἰς χρόνον ἕνα ἀνατρέπει τὰ κακῶς πουλήσας καὶ ἀγοράσας (5), ἀλλὰ καὶ εἴτι χαρίσει τινὸς ἕως κ0' χρόνους τὸ πέρνει. Κεφάλ. ΝΤ'.

Περὶ ἀφηλίκου πταίσματα, ποῖα ἔχουν συγγνώμην. Κεφάλ. ΝΖ'.

Περὶ ἀφηλίκων, ὁποῦ τοῦ χαρίζει ὁ πατὴρ αὐτοῦ τινὰ εἴδητα. Κεφάλ. ΝΗ'.

Περὶ ἀνήβου, ὅτι δὲν δύνεται νὰ συγχωρήση τὸν ὑπόθεσιάρην του, ὅτι νὰ μὴν ὠμώση (6). Κεφάλ. ΝΘ'.

Περὶ ἀνήβου, ἂν πουλήση (7) τίποτες καὶ τὸ κουμέρκι δὲν τὸ δώση. Κεφάλ. Ξ'.

Περὶ ἀφηλίκων ὁποῦ εἶναι ὑπὸ ἐπιτρόπους (8) ὅτι χωρὶς τῆς γνώμης τῶν ἐπιτρόπων δὲν κάμνει τίποτες, ὅτι ἂν κάμῃ (1) δὲν στέργει, καὶ εἴτι πουλήσει ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπιτρόπου, ὕστερον τὸ ἐπέρνει ὀπίσω. Κεφάλ. ΞΛ'.

(1) ἀμφηλίκων.
(2) ἀμφηλίκων.
(3) ὀπείσω.
(4) πουλήσει.
(5) ἀγωράσας.
(6) ὠμώση.
(7) πουλήσει.
(8) ἐπιτρόπων.

Περὶ ἀφηλίκων, ὁποῦ εἶναι ἀπὸ κάτω τοὺς (2) κε'. χρόνους, καὶ χαρίση τῆς μνηστῆς του τίποτες πρὸ τοῦ νὰ τὴν εὐλογηθῇ. Κεφάλ. ΞΒ'.

Περὶ ἀφηλίκου, ὅτι εἴτι ποιήσει εἰς τὸ δημόσιον τὸ ἐπέρνει ὀπίσω, καὶ ἂν ἔβαλε ποῦ τινὰ σημάδια, καὶ τοῦ τὰ ἐπούλησαν οἱ δανεισταί. Κεφάλ. ΞΓ'.

Περὶ ἀνηλίκου, ὅτι εἴτι πουλήσει καὶ ἀπεθάνῃ, τὸ ἐπέρνουν τὰ παιδία του ὕστερα. Κεφάλ. ΞΔ'.

Περὶ ἀνηλίκου, ἂν γελάση τὸν ἀγοραστὴν καὶ τοῦ εἰπῇ ὅτι εἶναι τρανὸς εἰς τὴν ἡλικίαν, τί γίνεται. Κεφάλ. ΞΕ'.

Περὶ ἀνηλίκου, ἂν κάμῃ ὁμολογίαν, δὲν στέργεται. Κεφάλ. ΞΤ'.

Περὶ ἀφηλίκου, ἂν δωρήση τίποτες ἄλλῳ ἀφηλίκῳ. Κεφάλ. ΞΖ'.

Περὶ ἀφηλίκων, ὅτι δὲν ἀνατρέφρνται ὅλα ὅσα κάμνουν. Κεφάλ. ΞΗ'.

Περὶ ἀνήβου, ὅτι δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἐγκαλῇ ἐκείνους ὁποῦ τοὺς βοηθεῖ ὁ νόμος. Κεφάλ. ΞΘ'.

Περὶ ἀφηλίκων, ἤγουν παιδίων ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τοὺς (3) κε' χρόνους καὶ κάτω. Κεφάλ. Ο'.

Περὶ ἀποκλήρων παιδίων, ὁποῦ τὰ κάμνουν οἱ γονεῖς τους ἄκληρα, ὅτι ἀπὸ ποίας (4) αἰτίας γίνονται, καὶ περὶ υἱοῦ ἂν ὑπανδρευθῇ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ πατρός του. Κεφάλ. ΟΛ'.

Περὶ ἀκλήρων παιδίων, καὶ ποῖον χρέος (5) πληρώνουν πατρικόν. Κεφάλ. ΟΒ'.

Περὶ ἀκλήρων παιδίων ὁποῦ γεννοῦνται ἀπὸ γάμων κεκωλυμένων. Κεφάλ. ΟΓ'.

(1) κάμνει.
(2) ἐνταῦθα παρεντίθεται ἤ.
(3) προστίθεται εἰ.
(4) ποῖας.
(5) χρέως.

Περὶ ἀποκλήρων (1) αἱρετικῶν, καὶ κληρονόμων ὀρθοδόξων. Κεφάλ. ΟΔ'.

Περὶ ἀποκλήρων γονέων, καὶ ἀπὸ ποίας (2) αἰτίας δὲν δύνουνται νὰ κληρονομήσουν. Κεφάλ. ΟΕ'.

Περὶ ἀκληρίας ἀδελφῶν. Κεφ. ΟϚ'.

Περὶ ἀποκληρίας συγγενοῦς. Κεφ. ΟΖ'.

Περὶ ἀκληρίας ἀνηλίκου πρὸς ἀνήλικον. Κεφάλ. ΟΗ'.

Περὶ ἀκληρίας(3) πρὸς συγγενῆν ἀσθενῆ. Κεφάλ. ΟΘ'.

Περὶ ἀῤῥαβώνων μνηστείας(4). Κεφ. Π'.

Περὶ ἀῤῥαβῶνος (5) μνηστείας καὶ (6) ἀῤῥαβῶνος μετὰ αἱρετικοῦ. Κεφάλ. ΠΑ'.

Περὶ ἀρχόντων μεγάλων μνηστείας (7), καὶ περὶ δωρεῶν μνηστείας (8). Κεφάλ. ΠΒ'.

Περὶ ἀῤῥαβωνιασμένης (9) ἑτέρου ἀνδρὸς καὶ ἄλλος τὴν ἐπάρη φανερά, καὶ τὴν κρατεῖ ὡς γυναῖκα. Κεφάλ ΠΓ'.

Περὶ ἀῤῥαβωνιασμένου, ἂν τοῦ πεθάνῃ ἡ ἀῤῥαβωνιστὴ ἢ τὴν χωριαθῇ, ἱερεὺς δὲν γίνεται. Κεφάλ. ΠΔ'.

Περὶ ἀῤῥαβωνισμένου, ἐὰν πορνεύσῃ τὴν πενθερά του. Κεφάλ. ΠΕ'.

Περὶ ἀῤῥαβῶνος ἀσυμφωνία τῶν γονέων, διὰ τὸν καιρὸν τοῦ γάμου πότε νὰ γενῇ. Κεφάλ. ΠΔ'.

Περὶ ἀῤῥαβωνισμένων, ἂν ἀπεθάνῃ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα. Κεφάλ. ΠΕ'.

Περὶ τῆς ἀῤῥαβωνισμένης κόρης αὐτεξουσίας καὶ τελείας ἡλικίας, ἂν μετανοήσῃ (10). δίδει τοὺς ἀῤῥαβῶνας ὀπίσω, κεφάλαιον. ΠϚ'.

(1) ἀπόκληρων.
(2) ποίας.
(3) ἀκληρία.
(4) μνηστίας.
(5) ἀῤῥαβώνος.
(6) μνηστίας.
(7) μνηστίας.
(8) μνηστίας.
(9) ἀῤῥαβωνιασμένην.
(10) μετανοήσει.

Περὶ ἀῤῥαβῶνος, ὅτι τὸν ἐπέρνουν ὀπίσω οἱ γονεῖς, ἂν εὑρεθῇ αἰτία χωρίσεως (1). Κεφάλ. ΠΖ'.

Περὶ ἀῤῥαβῶνος μνηστείας (2), ὁποῦ νὰ δοθοῦν (3) οἱ ἀῤῥαβῶνες, καὶ μετανοήσῃ τὸ ἕνα μέρος, ἢ ἀποθάνῃ ἕνας ἀπὸ τούτους, ἢ γένῃ καλόγηρος, καὶ περὶ φιλήματος. Κεφάλ. ΠΗ'.

Περὶ ἀῤῥαβωνιασμένου, ἐὰν ἀποθάνῃ, ἐὰν ἐπέρνῃ ὁ ἀδελφός του τὴν ἀῤῥαβωνιαστικήν του. Κεφάλ. ΠΘ'.

Περὶ ἀῤῥαβωνισμένου καὶ μνηστευομένου ἀνήβου, καὶ ζητᾷ (4) ἡ κόρη νὰ χωρισθῇ, διατὶ εἶναι ἄνηβη. Κεφάλ. ϛ'.

Περὶ ἀπροίκου γάμου ϛΑ'.

Περὶ ἀπροίκου γάμου γυναικός, ὁποῦ προῖκα δὲν ἔταξεν ὅτι πῶς νὰ δώσῃ, καὶ χηρέψῃ. Κεφάλ. ϛΒ'.

Περὶ αὐτομόλων (5) καὶ ἀνδραποδιστῶν (6). Κεφάλ. ϛΓ'.

Περὶ ἀπελατῶν ἤγουν αὐτοὶ ὁποῦ κλέπτουν τὴν ἀγέλην τῶν ζώων. Κεφάλ. ϛΔ'.

Περὶ ἀνάγκης καὶ βίας καὶ ἁρπαγῆς καὶ ἀγορᾶς (7) ἀπὸ δανειστῶν πραγμάτων. Κεφάλ. ϛΕ'.

Περὶ ἁρπαγῆς ἐκκλησίας ἀρχιερέων ὁποίαις δὲν ταῖς ὁρίζουν. Κεφάλ. ϛϚ'.

Περὶ ἁρπαζόντων. Κεφάλ. ϛΖ'.

Περὶ ἁρπαζόντων λαϊκὰ πράγματα τινὲς ξένα ὡσπερ λῃσταί. Κεφάλ. ϛΘ'.

Περὶ ἁρπαζόντων γῆν (8), καὶ τῶν μετασαλευόντων τὰ σύνορα. Κεφάλ. Ρ'.

Περὶ ἁρπαζόντων γυναῖκας μεμνηστευμένας διὰ νὰ ταῖς πορνεύσουν. Κεφάλ. ΡΑ'.

Περὶ ἁρπαζόντων καλογραΐας (9) ἢ τὰς ἐξεκάμουν ἢ ταῖς φθείρουν. Κεφάλ. ΡΒ'.

Περὶ ἁρπαζόντων παρθένον, ἢ χήρα (1) ἢ κορίτζη. Κεφάλ. ΡΓ'.

Περὶ ἀφιερωμένων πραγμάτων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ εἰς μοναστῆρι, καὶ θέλει αὐτὸς ὁποῦ τὰ ἀφιέρωσε νὰ τὰ πάρῃ ὀπίσω. Κεφάλ. ΡΔ.

Περὶ αὐτεξουσιότητος υἱοῦ, πῶς γίνεται αὐτεξούσιος, καὶ ὅτι ἔχει ἐξουσίαν νὰ κάμῃ διαθήκην μετὰ γνώμην τοῦ πατρός του, κεφάλαιον ΡΕ'.

Περὶ αὐτεξουσιότητος τέκνων τῶν κληρικῶν. Κεφάλ. ΡϚ'.

Περὶ αὐτεξουσίων παιδίων καὶ ὑπεξουσίων (2) ποῖα λέγονται. Κεφάλ. ΡΖ'.

Περὶ ἀπολυτικῆς γραφῆς, ὁποῦ ἐπέρνει ὁ ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸν μητροπολίτην αὐτοῦ. Κεφάλ. ΡΗ'.

Περὶ ἀπολυτικοῦ γράμματος. Κεφάλ. ΡΘ'.

Περὶ ἀποδημίας (3) ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν. Κεφάλ. ΡΙ'.

Περὶ ἀμελείας τῆς ἐκκλησίας ὁποῦ ἀμελήσει τινάς, καὶ διὰ τρεῖς ἑβδομάδας δὲν ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Κεφάλαιον ΡΙΑ'.

Περὶ ἀκαταδεξοσύνης τοῦ ἀρχιερέως, ὁποῦ δὲν θέλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ἢ ὑπάγῃ καὶ ὁ λαὸς δὲν τὸν δεχθῇ, ἢ δὲν δύναται νὰ ὑπάγῃ ἀπὸ τὰ βάρβαρα ἔθνη. Κεφάλ. ΡΙΒ'.

Περὶ ἀποκτήματα (4) τοῦ ἀρχιερέως, ὅσα ἀποκτήσῃ (5) ἀφ' οὗ ἦλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἀπὸ δικαιώματα ἐκκλησιαστικὰ τῆς ἐκκλησίας του· ποῦ αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ δίδῃ (6), ἀλλὰ καὶ διὰ τίνων, καὶ περὶ διὰ ὅσα εἶχεν ἐδικά του. Κεφάλ. ΡΙΓ'.

(1) χωρήσεως.
(2) μνηστίας.
(3) δωθοῦν.
(4) ζητά.
(5) αὐτομολῶν.
(6) ἀνδραποδίστων.
(7) ἀγωρᾶς.
(8) γήν.
(9) καλογραΐας.

(1) χῆρα.
(2) ὑπεξουσιῶν.
(3) ἀποδημείας.
(4) ἀποκτήματα.
(5) ἀποκτίση.
(6) δίδει.

Περὶ ἀνακτίσεως (1) μοναστηρίων, ὑπὸ κοσμικῶν ἀνθρώπων. Κεφάλ. ΡΙΔ'.

Περὶ ἀσκήσεως καλογήρων, καὶ πῶς τὸ κρέας τὸ ἔτρωγαν ὅλοι οἱ μοναχοί, καὶ ἄλλοι κατὰ μόνας τὸ ἐκρατοῦσαν, καὶ ὁ κανὼν (2) τοὺς ὥριζεν (3) ὅτι ἐν μέσῳ πολλῶν νὰ τὸ τρώγουν. Κεφάλ. ΡΙΕ'.

Περὶ ἀπειθῶν κληρικῶν, ὁποῦ δὲν πείθουνται νὰ ἀναβοῦσιν εἰς μεγαλείτερον βαθμόν. Κεφάλ. ΡΙϚ'.

Περὶ ἀναγνωστῶν καὶ κανοναρχῶν (4). Κεφάλ. ΡΙΖ'.

Περὶ ἀμοιράστων ἀδελφῶν, ὁποῦ πραγματεύεται ὁ ἕνας ἀπὸ ἄσπρα τῆς μέσης καὶ εὐγατήσει, καὶ λείποντας ὁ πατὴρ αὐτῶν πῶς μοιράζουν. Κεφάλ. ΡΙΗ'.

Περὶ ἀποθανόντος τῆς γυναικός ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀτέκνων, πῶς γίνονται αἱ προῖκαις αὐτῶν. Κεφάλ. ΡΙΘ'.

Περὶ ἀποθανόντος ἀνδρὸς ἢ γυναικός, καὶ ἀφήσῃ παιδί, καὶ τὸ παιδὶ ἀποθάνῃ κατόπι. Κεφάλ. ΡΚ'.

Περὶ ἀποθαμένης γυναικὸς, καὶ ὁ ἄνδρας αὐτῆς ἔχει παιδία αὐτεξούσια, τί ἐπέρνουν μοιράδι. Κεφάλ. ΡΚΑ'.

Περὶ ἀτέκνου ἱερέως, ἐὰν ἀπεθάνῃ τις, ἐπέρνει τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Κεφάλ. ΡΚΒ'.

Περὶ ἀντιμινσίων καὶ πῶς τὰ ποιοῦσιν. Κεφάλ. ΡΚΓ'.

Περὶ πῶς γράφουσιν τὰ ἀντιμίνσια. Κεφάλ. ΡΚΔ'.

Περὶ ἀντιδώρου, ὅτι διατὶ τὸ ἐπέρνομεν, καὶ ὅτι ὅσοι εὑρίσκονται μὲ ταῖς γυναῖκες αὐτῶν νὰ μηδὲν τὸ ἐπέρνουν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, οὐδὲ εἰκόνες νὰ μὴ δὲν ἀσπάζουνται. Κεφάλ. ΡΚΕ'.

Περὶ ἀμελείας τῆς ἐκκλησίας ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, καὶ λαϊκῶν, ὁποῦ δὲν ὑπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τρεῖς ἑβδομάδας νὰ λειτουργηθοῦν, καὶ νὰ μεταλάβουν καὶ ἀντίδωρον νὰ ἐπάρουν (1). Κεφάλ. ΡΚϚ'.

Περὶ ἀκολουθιῶν (2) τοῦ ἡμερονυκτίου ποῖαι εἶναι, ἀλλὰ καὶ αἱ ἑπτὰ αἰνέσεις ποῖαι εἶναι, καὶ περὶ καλογήρων, καὶ ἱερέων ὁποῦ δὲν ψάλλουν αὐτὰς τὰς ἀκολουθίας (3). Κεφάλ. ΡΚΖ'.

Περὶ ἀκολουθίας (4) τοῦ μοναχοῦ ὁποῦ δὲν τὰς ψάλλει. Κεφάλ. ΡΚΗ'.

Περὶ ἀρτοφοριῶν, πῶς πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, καὶ πῶς πρέπει νὰ κοινωνοῦμεν τοὺς ἀῤῥώστους. Κεφάλ. ΡΚΘ'.

Περὶ τῆς ἁγίας Κυριακῆς. Κεφάλ. ΡΛ'.

Περὶ ἀργίας τῆς Κυριακῆς, καὶ ὅτι ἐξανάγκης ἐργάζουνται οἱ γεωργοί, σπείρουσι, θερίζουσι, καὶ ἀλωνίζουσι. Κεφάλ. ΡΛΑ'.

Περὶ ἀναρχίας, ἤγουν ὁποῦ ἐπάρῃ τινὰς χρεωφειλέτης τίποτες τινὸς ἀνθρώπου χωρὶς κρίσιν. Κεφάλ. ΡΛΒ'.

Περὶ ἀγωγιάτου, ὁποῦ ὑπάγῃ εἰς ἄλλον τόπον ὁποῦ ἀγωγίασεν, ἢ καὶ τὸ φορτώσῃ βαρέως, καὶ γένῃ βλάβη (5) εἰς αὐτὸ κεφάλαιον. ΡΛΓ'.

Περὶ ἀγγαρείας (6), καὶ ἐκκλησίας ἀγκαρία (7). Κεφάλ. ΡΛΔ'.

Ὅτι περὶ ἀγγαρείας (8). Κεφάλ. ΡΛΕ'.

Περὶ ἀδελφοποιΐας. Κεφάλ. ΡΛϚ'.

Περὶ ἀζύμων κατὰ Λατίνων, ὁποῦ ποιοῦσι τὴν θείαν Λειτουργίαν μὲ ἄζυμον. Κεφάλ. ΡΛΖ'.

Περὶ ἀσθέστου καὶ ἀλωνίου. Κεφάλ. ΡΛΗ'.

Περὶ ἀναγκαίου, ἤγουν ξέδρας ὅτι εἰς τί τόπον νὰ τὴν κάμνῃ τινάς. Κεφάλ. ΡΛΘ'.

(1) ἀνακτήσεως.
(2) κανῶν.
(3) ὥριζε.
(4) κανονάρχων.

(1) ἐπάρρουν.
(2) ἀκολουθειῶν.
(3) ἀκολουθείας.
(4) ἀκολουθεΐας.
(5) βλάβη.
(6) ἀγκαρίας.
(7) ἀγκαρία.
(8) ἀγκαρίας.

Περὶ αἱμοφάγων, ἤγουν ὁποῦ τρώγουν αἷμα. Κεφάλ. ΡΜ'.

Περὶ αἱμομιξίας. Κεφάλ. ΡΜΑ'.

Περὶ ἀρσενοκοιτίας (1). Κεφάλ. ΡΜΒ'.

Περὶ ἀρσενοκοιτῶν (2), καὶ κτηνοβατῶν φονέων, μοιχῶν, καὶ εἰδωλολατρῶν (3). Κεφάλ. ΡΜΓ'.

Περὶ ἀγνωσίας νόμου, ὁποῦ δὲν τὸν γροικᾷ τινάς. Κεφάλ. ΡΜΔ'.

Περὶ ἀμελείας (4) τοῦ ἱερέως. Κεφάλ. ΡΜΕ'.

Περὶ ἀφορισμοῦ, ὁποῦ ἀφορίζουν οἱ ἱερωμένοι τινὰν (5) χριστιανὸν χωρὶς αἰτίας εὐλόγου. Κεφάλ. ΡΜΣ'.

Περὶ ἀναξίων ἀρχιερέων, καὶ ἀναξίων ἀρχόντων ὁποῦ γίνονται καὶ ὁρίζουν λαὸν καὶ χώρας. Κεφάλ. ΡΜΖ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Β στοιχείου.

Περὶ βαπτίσματος ἁγίου, ὅτι πῶς τὸ κάμνουν καὶ πῶς πρέπει τὸν ἱερέα νὰ βαπτίζῃ τὸ παιδί. Κεφάλ. Α'.

Περὶ τῶν βαπτιζόντων εἰς τρεῖς πατέρας καὶ εἰς τρεῖς υἱούς, καὶ εἰς τρεῖς παρακλήτους, καὶ περὶ τῶν μὴ βαπτιζόντων εἰς τρεῖς καταδύσεις. Κεφάλ. Β'.

Περὶ βαπτιζομένου παιδίου, ὅτι πρέπει νὰ βλέπῃ, κατὰ ἀνατολάς, καὶ ὅταν τοῦ λέγουν τοὺς ἀφορκισμοὺς νὰ βλέπῃ πρὸς δυσμὰς τὸ παιδίον. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ βαπτιζομένου παιδίου τί δηλοῖ ὅταν τὸ ἐκδύνουν. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ βαπτιζομένου παιδίου, ὅτι τί δηλοῖ τὸ στρέψιμον (6) ὁποῦ τὸ γυρίζουν δυσικά (7). Κεφάλ. Ε'.

Περὶ βαπτιζομένου παιδίου, ὅτι τί σημαίνει ὁποῦ τὸ χρίουν. Κεφ. Ϛ'.

Περὶ βαπτιζομένων εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, ὅτι διατί βαπτιζόμεθα εἰς τὰ τρία πρόσωπα. Κεφάλ. Ζ'.

Περὶ βαπτιζομένου παιδίου, ὅτι τί δηλοῦν τὰ σταυρώματα, ἡ κουρά, καὶ τὰ νέα φορέματα ὁποῦ τὸ φορένουν. Κεφάλ. Η'.

Περὶ βαπτιζομένων παιδίων ὅτι πρέπει νὰ τοὺς χρίουν τὸ ἅγιον μῦρον, ἀκόμη καὶ ἡ κολυμβήθρα, τί εἰκονίζει, καὶ πότε μεταβαπτίζεται τὸ παιδίον. Κεφάλ. Θ'.

Περὶ βαπτιζομένων ἀνθρώπων, ὅτι οἱ οὐρανοὶ εἶναι ἀνοιγμένοι καὶ τῶν ἀβαπτίστων εἶναι κεκλεισμένοι. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ τοῦ βαπτισθῆναι μέλλοντος, ὅτι πρέπει νὰ μανθάνῃ τὸ ἅγιον σύμβολον, καὶ τὴν πίστιν, καὶ νὰ ἑτοιμάζεται, καὶ τότε νὰ βαπτίζεται. Κεφάλ. ΙΑ'.

Περὶ βαπτίσεως, καὶ ὅτι τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαββάτῳ ἐβαπτίζοντο οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι. Κεφάλ. ΙΒ'.

Περὶ βαπτίσματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ποῦ ἐβαπτίσθη, διὰ ποίαν (1) αἰτίαν ἐβαπτίσθη. Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ βαπτισμάτων πολλῶν, ἤγουν τὰ πρὸ Χριστοῦ, καὶ μετὰ τὸν Χριστόν· καὶ ποῖα ταῦτα καὶ πόσα εἶναι, καὶ ὁ Πρόδρομος πότε ἐβαπτίσθη. Κεφάλ. ΙΔ'.

Περὶ βαπτιζομένου ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τὸν θάνατον καὶ ζητᾷ (2) νὰ βαπτισθῇ. Κεφάλ. ΙΕ'.

Περὶ βαπτιζομένου, ὅτι ἂν ἐπάρῃ τὸ βάπτισμα εἰς τὴν ἀσθένειάν του. Κεφάλ. ΙϚ'.

Περὶ τοῦ βαπτισθῆναι θέλοντος αὐτοῦ χαθῇ ὁ νοῦς, ὅτι δὲν βαπτίζεται ἕως νὰ ὑγιάνῃ. Κεφάλ. ΙΖ'.

Περὶ ὅτι βαπτίζεται ὅποιος εἶναι ἀσθενὴς (3) βαρέως, καὶ βουληθῇ ἂν εἶχεν πίστιν ἐν ἀρχῇ (4) εἰς τοῦτο ὅτι νὰ βαπτισθῇ. Κεφάλ. ΙΗ'.

(1) ἀρσενοκοιτείας.
(2) ἀρσενοκοίτων.
(3) εἰδωλολατρῶν.
(4) ἀμελείας.
(5) τινάν.
(6) στρέψημον.
(7) δυσικά.

(1) ποῖαν.
(2) ζητά.
(3) ἀσθενεῖς.
(4) ἀρχή.

Ὅτι νὰ βαπτίζουνται τὰ μικρὰ παιδία διὰ τὴν πίστιν τῶν γονέων τους καὶ καθαρίζουνται ἀπὸ τὴν προγονικὴν ἁμαρτίαν. Κεφάλ. ΙΘ'.

Περὶ βαπτίσματος τῶν μικρῶν παιδίων, ἂν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι δὲν ἐβαπτίσθησαν ἤτοι ἐξαγόρασαν (1) σκλαβόπουλα, κεφάλαιον Κ'.

Ὅτι βαπτίζεται καὶ ὁ κατηχούμενος (2) ἂν εἶναι ἀσθενής (3). Κεφάλ. ΚΑ'.

Περὶ βαπτισμένων αἱρετικῶν, εἰς ἕνα βάπτισμα. Κεφάλ. ΚΒ'.

Περὶ βαπτιζόντων παιδία ἀγαρηνῶν, ἢ τοὺς δεχθοῦν διὰ ἀναδόχους, ἢ ἐπέρνουν θυσίαν αἱρετικῶν, καὶ περὶ βαπτίσματος ἀνιέρων. Κεφάλ. ΚΓ'.

Ὅτι βαπτίζει καὶ ὁ κοσμικὸς ἐξανάγκης, καὶ περὶ ἀβαπτίστων παιδίων, ὅτι ποῦ ἀπέρχονται μετὰ τὸν θάνατον. Κεφάλ. ΚΔ'.

Ὅτι βαπτίζει ὁ ἱερεὺς τὸ παιδίον αὐτοῦ ὡς ἱερεὺς καὶ εὐλογεῖ τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ του, κεφάλαιον ΚΕ'.

Ὅτι ἱερεύς, ἀφ' οὗ φάγῃ δὲν βαπτίζει μόνον πρὶν τῆς Λειτουργίας, ἀλλὰ οὐδὲ τῇ μεγάλῃ Μ. Κεφάλ. ΚϚ'.

Ὅτι βάπτισμα μέσα εἰς τὸ σπῆτι (4) δὲν γίνεται καὶ περὶ παιδίου, ἂν ἀπεθάνῃ ἀβάπτιστον ἀπὸ ἀμελείας (5) τοῦ ἱερέως ἢ τῶν γονέων κεφάλαιον. ΚΖ'.

Περὶ βαπτιζομένων δύο παιδίων ἀπὸ ἑνὸς ἀναδόχου, ἂν ἐπέρνουνται εἰς γάμου συνάφειαν, καὶ ἄλλων ὑποθέσεων περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Κεφάλ. ΚΗ'.

Ὅτι βαπτίζονται καὶ γυναῖκες ἐγκαστρωμέναις. Κεφάλ. ΚΘ'.

Ὅτι βάπτισμα ὅποια γυναῖκα εἶναι μετὰ συνήθειά της δὲν τὸ δίδουν. Κεφάλ. Λ'.

(1) ἐξαγώρασαν.
(2) κατηχοῦμενος.
(3) ἀσθενεῖς.
(4) σπήτη.
(5) ἀμελείας.

Περὶ βαπτίσματος κατηχουμένου μικροῦ παιδίου. Κεφάλ. ΛΑ'.

Ὅτι βαπτίζονται καὶ γυναῖκες αἱρετικαί· ἂν ἦσαν καὶ καλογραῖς, καὶ ἀπ' ἔκει ἐπανδρεύθησαν. Κεφάλ. ΛΒ'.

Ὅτι βαπτίζεται, καὶ γίνεται ἱερεὺς ὅποιος πορνεύσει τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅταν ἦτον (1) ἀβάπτιστος. Κεφάλ. ΛΓ'.

Περὶ βαπτίσματος δαιμονιζομένου, ὅτι πῶς πρέπει νὰ γίνεται εἰς αὐτόν. Κεφάλ. ΛΔ'.

Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ τῆς συγγενείας (2) αὐτοῦ. Κεφάλ. ΛΕ'.

Περὶ τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου, οἱ ὁποῖοι διάλαμβάνουν (3) εἰς πόσους γίνονται τὰ συνοικέσια, καὶ εἰς πόσους νὰ μηδὲν γίνουνται, καὶ περὶ διαιρέσεως συγγενείας (4). Κεφάλ. ΛϚ'.

Περὶ βαθμῶν τῆς υἱοθεσίας, καὶ τοῦ βαπτίσματος. Κεφάλ. ΛΖ'.

Περὶ βαθμῶν ἑβδόμου ἀπὸ τοῦ ἐξ αἵματος. Κεφάλ. ΛΗ'.

Περὶ τοῦ ἐξ αἵματος ὀγδόου βαθμοῦ. Κεφάλ. ΛΘ'.

Περὶ βαθμῶν τῶν ἐξ ἀγχιστείας, ἤγουν ἀπὸ συμπεθέρων, καὶ περὶ τὸ ὄνομα τοῦ θείου ἁπλῶς, καὶ θείου μεγάλου, καὶ θείου μικροῦ καὶ περὶ τριγενείας. Κεφάλ. Μ'.

Περὶ βαθμοῦ Ϛ' ὅτι κωλύεται. Κεφάλ. ΜΑ'.

Περὶ βαθμοῦ Ζ' κεκωλυμένου. Κεφάλ. ΜΒ'.

Περὶ βαθμοῦ Ζ' ἀκωλύτου. Κεφάλ. ΜΓ'.

Περὶ Ϛ' βαθμοῦ κεκωλυμένου. Κεφάλ. ΜΔ'.

Περὶ βαθμοῦ Ϛ' ἀκωλύτου. Κεφ. ΜΕ'.

Περὶ βαθμοῦ Ζ' ἀκωλύτου. Κεφάλ. ΜϚ'.

(1) εἶτον.
(2) συγγενείας.
(3) διαλαμβάνων.
(4) συγγενείας.

Περὶ βαθμοῦ Τ', ὅτι δὲν πρέπει ἕναν ἄνδρα νὰ πάρῃ δύο δευτέρας ἐξαδέλφας κεφάλαιον ΜΖ'.

Περὶ βαθμοῦ (1) Ζ' ἀκωλύτου, διότι ὅσα ἀπὸ συμπεθέρι (2) γίνονται γαμικὰ συναλλάγματα, εἰς τὸν ἕβδομον (3) βαθμὸν συγχωροῦνται. Κεφάλ. ΜΗ'.

Περὶ βαθμοῦ Γ', περὶ συγγενείας. Κεφάλ. ΜΘ'.

Περὶ βαθμοῦ Δ' ἀκωλύτου. Κεφάλ. Ν'.

Περὶ βαθμοῦ Γ' ἀκωλύτου. Κεφάλ. ΝΑ'.

Περὶ βαθμοῦ Δ' ἀκωλύτου. Κεφάλ. ΝΒ'.

Περὶ τῶν βαθμῶν τοῦ γάμου ἤγουν τὰ σχέδη (4) Κεφάλ. ΝΓ'.

Περὶ κεκωλυμένων γάμων χωρὶς συγγενείας. Κεφάλ. ΝΔ'.

Περὶ βαθμῶν μέτρα (5), πῶς μετροῦνται οἱ βαθμοί. Κεφάλ. ΝΕ'.

Περὶ βαθμῶν ὀφφικίων, ὁποῦ ἀναβαίνουσιν πάντα οἱ κληρικοὶ ἀπὸ ἀναγνώστου ἕως ἀρχιερέως, ἤγουν πόσος καιρὸς νὰ περνᾷ καὶ ἀπέκει νὰ γίνεται ἡ χειροτονία τοῦ κληρικοῦ. Κεφάλ. ΝΤ'.

Περὶ τῶν βιβλίων τῆς ἐκκλησίας, ὅσα ἀναγινώσκουνται, καὶ ὅσα δὲν ἀναγινώσκουνται. Κεφάλ. ΝΖ'.

Ὅτι βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης δὲν πρέπει νὰ τὰ κόπτουν καὶ νὰ τὰ φθείρουν καὶ νὰ τὰ πουλοῦν τῶν πραγματευτῶν, μηδὲ νὰ τὰ δίδουν τῶν μυρεψῶν νὰ βαίνουσι πιπέρι καὶ ἄλλα εἴδη. Κεφάλ. ΝΗ'.

Περὶ βιοθανῶν, ἤγουν αὐτοὶ ὁποῦ φονεύουν τοῦ λόγου τους. Κεφάλ. ΝΘ'.

Περὶ βισέκτου. Κεφάλ. Ξ'.

Περὶ βρύσεως, ὁποῦ εὐγάζει τινὰς νερὸν διὰ νὰ ποτίζῃ. Κεφάλ. ΞΑ'.

Περὶ βασιλέως καὶ τί δηλοῖ βασιλέας. Κεφάλ. ΞΒ'.

(1) βαθμόν.
(2) συμπεθέρη.
(3) εὔδομον.
(4) σχέδη.
(5) μέτρα.

Περὶ βασιλέως κρίσιν, ὅτι εἴτι κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ ἔχει τὸ βέβαιον. Κεφάλ. ΞΓ'.

Περὶ βασιλέως, ὅτι δὲν ὑπατάσσεται οὔτε (1) νόμους οὔτε κανόνας. Κεφάλ. ΞΔ'.

Περὶ βασιλέως πότε σεβαίνει εἰς τὸ ἅγιον βῆμα. Κεφάλ. ΞΕ'.

Περὶ βήματος τοῦ ἁγίου, ὅτι δὲν σεβαίνει μέσα μήτε ἄνδρας, μήτε γυναῖκα, οὔτε μικροὶ οὔτε μεγάλοι. Κεφάλ. ΞΣ'.

Περὶ βαφέων. Κεφάλ. ΞΖ'.

Περὶ βλάβης (2) σώματος ἐλευθέρου. Κεφάλ. ΞΗ'.

Περὶ βυσκοῦ, ὁποῦ βύσκει πρόβατα καὶ τοῦ κλέψουν. Κεφάλ. ΞΘ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ῥώμης στοιχείου (3).

Περὶ γάμου καὶ τί ἐστὶ γάμος πρῶτος, καὶ περὶ ἐννόμου γάμου, καὶ εἰς πόσους χρόνους νὰ γίνεται. Κεφάλ. Α'.

Περὶ γάμου ἀνευλογήτου, ὁποῦ κρατεῖ ὁ ἄνδρας γυναῖκα εἰς τὸ σπῆτι (4) του φανερῶς καὶ τεκνοποιεῖ ἐκ πορνείας (5) πῶς καλοῦνται οἱ τούτου (6) παῖδες. Κεφάλ. Β'.

Περὶ γεγεννημένων παιδίων ἐκ πορνείας (7) πῶς καλοῦνται. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ παιδίων γεγεννημένων ἀπὸ εὐλογητικὴν γυναῖκα πῶς λέγεται. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ γάμου, ὅτι πέρνω τὴν δευτέραν ἐξαδέλφην τῆς ἀδελφῆς μου ὁποῦ ἐγέννησεν ὁ πατήρ μου ἀπὸ πορνείας. Κεφάλ. Ε'.

Περὶ γάμων κεκωλυμένων, καὶ χωρὶς συγγενείας (8). Κεφάλ. Τ'.

Περὶ γάμου κόρης, ὅτι δὲν τὴν ἐπέρνω ἐγὼ ὁ ἐπίτροπός της, οὔτε ὁ υἱός μου ἐπέρνει τὴν μητέρα της. Κεφάλ. Ζ'.

(1) εἰς.
(2) βλάβην.
(3) στοιχείου.
(4) σπῆτη.
(5) πορνείας.
(6) τοῦτοι.
(7) πορνείας.
(8) συγγενείας.

Περὶ γάμου στοιχητοῦ (1), ὅτι δὲν ἐπέρνει τὴν κυρά του. Κεφάλ. Π'.

Περὶ γάμου παιγνιώτου (2) Ῥωμαίου καὶ Αἰγυπτίου, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐπάρουν γυναῖκας πλουσίας ἤγουν ἀπὸ πλουσίους ἀνθρώπους. Κεφάλ. Θ'.

Περὶ γάμους ὁποῦ γίνονται ἐξ αἵματος καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ ἐξ υἱοθεσίας. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ γάμου παρανόμου. Κεφάλ. ΙΑ'.

Περὶ γάμου κληρικοῦ, ποῦοι ὑπανδρεύουνται μετὰ τὴν χειροτονίαν (3) καὶ ποῦοι ὄχι. Κεφάλ. ΙΒ'.

Περὶ γάμων, ὁποῦ ὁρίζουν οἱ νόμοι ὅτι νὰ γίνουνται, καὶ ἄλλοι νὰ μηδὲν γίνουνται. Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ γάμων (4) ὁποῦ ποιοῦσι, πόσων χρονῶν θέλει νὰ εἶναι τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ θηλυκόν. Κεφάλ. ΙΔ'.

Περὶ γάμου στερητοῦ (5). Κεφάλ. ΙΕ'.

Περὶ γάμου αὐτεξουσίου. Κεφάλ. ΙΣ'.

Περὶ γάμου εὐλόγησιν (6), ὅτι νὰ γίνεται ἐν μέσῳ πολλῶν, κἂν τὸ ὀλιγώτερον (7) πάλιν νὰ εἶναι ψυχαῖς κ'. Κεφάλ. ΙΖ'.

Περὶ γάμου κουφοῦ, βουβοῦ καὶ τυφλοῦ, ὅτι ὑπανδρεύεται καὶ αὐτός. Κεφάλ. ΙΗ'.

Περὶ γάμου δευτέρου ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Κεφάλ. ΙΘ'.

Περὶ γάμου τρίτου. Κεφάλ. Κ'.

Περὶ τετάρτου γάμου, τόμος τῆς ἑνώσεως. Κεφάλ. ΚΑ'.

Περὶ γάμων πολλῶν, ἤγουν τετραγαμίας καὶ πολυγαμίας. Κεφάλ. ΚΒ'.

Περὶ δευτεροευλογημένου γάμου, ὅτι ὁ παπᾶς ὁποῦ τοὺς εὐλόγησεν εἰς αὐτὸ τὸ τραπέζι (1) τους δὲν κάθεται. Κεφ. ΚΓ'.

Περὶ γάμου ὁποῦ ἔχει παιγνίδια (2) ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὰ τηροῦν οἱ χριστιανοί. Κεφάλ. ΚΔ'.

Ὅτι ὁ γάμος τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ δὲν γίνεται. Κεφάλ. ΚΕ'.

Περὶ γάμων τῶν κορασίων ὁποῦ γίνουνται χωρὶς θέλημα τῶν γονέων αὐτῶν. Κεφάλ. ΚΣ'.

Περὶ γάμου τῆς δούλης ὁποῦ κάμνει χωρὶς θέλημα τοῦ αὐθεντός της. Κεφ. ΚΖ'.

Περὶ γάμων τῶν ὑπεξουσίων (3). Κεφάλ. ΚΗ'.

Περὶ γάμου κύρης ἐπάνω τῶν κε', χρονῶν, ὅτι ὑπανδρεύεται καὶ χωρὶς θέλημα τῶν γονέων της. Κεφάλ. ΚΘ'.

Περὶ γάμων παρανόμων καὶ ἀθεμίτων συγγενικῶν. Κεφάλ. Α'.

Περὶ γάμου ἀπρεποῦς (4) καὶ ἀθεμίτου, ὁποῦ κάμνουν οἱ κληρικοί. Κεφάλ. ΛΑ'.

Περὶ γάμου παρανόμου καὶ ἀθεμίτου τῶν λαϊκῶν. Κεφάλ. ΑΒ'.

Περὶ γάμου ἀπρεποῦς, ὅτι ὁ κληρικὸς εἰς αὐτὸν τὸν γάμον δὲν ὑπαγαίνει (5). Κεφάλ. ΑΓ'.

Περὶ γάμων ἀφοριζομένων, ὁποῦ ποιοῦσιν οἱ μοναχοὶ καὶ αἱ μοναχαί. Κεφ. ΛΔ'.

Περὶ γάμου χήρας γερόντισας. Κεφάλ. ΛΕ'.

Περὶ γάμων ἀφοριζομένων, ἂν τὸν κάμουν αἱ μοναχαῖς καὶ αἱ χήραις (6), καὶ αἱ διακόνισσες (7) μὲ λαϊκοὺς ἢ μὲ μοναχοὺς ἢ οἱ μοναχοὶ ἐπάρουν γυναῖκα λαϊκήν. Κεφάλ. ΑΣ'.

Περὶ γάμων κληρικῶν, ὁποῦ ποιοῦν μὲ τοὺς αἱρετικούς. Κεφάλ. ΑΖ'.

Περὶ γάμου παραλόγου. Κεφάλ. ΑΗ'.

(1) στυχιτοῦ. (μισθωτοῦ. ὑπηρέτου).
(2) παιγνιώτου. (π.χ. μουσικῶν εἰς γάμους). Ducangii gloss. v° παιγνιδιάρης.
(3) χειροτονείαν.
(4) γάμους.
(5) στερητοῦ.
(6) εὐλόγησιν.
(7) ὀλιγότερον.

(1) τραπέζη.
(2) παιγνήδια.
(3) ὑπεξουσιῶν.
(4) ἀπρεπούς.
(5) ὑπαγένη.
(6) χήρες.
(7) διακόνησες.

Περὶ γάμου Γ'. Κεφάλ. ΛΘ'.

Περὶ γάμου παρανόμου, ὁποῦ τινὰς ἐπέρνει γυναῖκα παράνομον καὶ θέλει νὰ γένῃ ἱερεύς, ἢ εἶναι ἱερεὺς καὶ ἔχει γυναῖκα παράνομον. Κεφάλ. Μ'.

Περὶ γάμου παρανόμου, ὁποῦ νὰ τὸν εὐλογήσῃ ὁ ἱερεύς. Κεφάλ. ΜΑ'.

Περὶ γάμου (1), ὁποῦ κάμνουν μὲ ψιλὰ σύμφωνα χωρὶς ἱερολογίαις. Κεφάλ. ΜΒ'.

Περὶ γάμων ὁποῦ γίνονται, ὅτι πρέπει νὰ βλέπωμεν τὸ εὐπρεπὲς αὐτῶν. Κεφάλ. ΜΓ'.

Περὶ γυναικῶν, ὅτι δὲν ἀρχεύουν. Κεφάλ. ΜΔ'.

Περὶ γυναικῶν κρίσεων (2), ὅτι αὗται (3) κεφαλικὸν ἔγκλημα δὲν δύνονται εἰς τὴν κρίσιν νὰ τὸ κινήσουν. Κεφάλ. ΜΕ'.

Περὶ γυναικός, ὅτι δὲν ἐγκαλεῖ περὶ μοιχείας. Κεφάλ. ΜΤ'.

Περὶ γυναικός, ὅτι σύρνει εἰς κρίσιν τὸν υἱόν της διὰ ἔγκλημα δημόσιον. Κεφάλ. ΜΖ'.

Περὶ γυναικῶν, ὅτι τοὺς υἱούς των δὲν τοὺς ἔχουν ὑπεξουσίους. Κεφάλ. ΜΗ'.

Περὶ γυναικῶν, ὅτι δὲν ταῖς βάνουν εἰς τὴν φυλακήν. Κεφάλ. Μ(Θ)'.

Περὶ γυναικός, ὅτι δὲν πιάνουσι διὰ τὰ συναλλάγματα. Κεφάλ. Ν'.

Περὶ γυναικός, ὅτι τὸ ἐδικόν της χρέος (4) αὐτὴ τὸ δίδει. Κεφάλ. ΝΑ'.

Περὶ γυναικός, ὁποῦ δανεισθῇ διὰ τὸν ἄνδρα της. Κεφάλ. ΝΒ'.

Περὶ γυναικός ἂν εἰπῇ (5) νὰ δώσῃ τὸ χρέος (6) τοῦ ἀνδρός της (7). Κεφάλ. ΝΓ'.

Περὶ γυναικὸς ὁποῦ νὰ γράφῃ εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἀνδρός της ὅτι δὲν στέργει. Κεφάλ. ΝΔ'.

(1) γάμους.
(2) κρίσεσιν.
(3) αὗται.
(4) χρέως.
(5) εἴπῃ.
(6) χρέως.
(7) τις.

Περὶ γυναικός, ἂν βάλῃ τὸν ἑαυτόν της εἰς τὰ συναλλάγματα τοῦ ἀνδρός της. Κεφάλ. ΝΕ'.

Περὶ γυναικός, ἂν ἠξεύρῃς ὁπαῦ δὲν ἐγνωρίζει. Κεφάλ. ΝΤ'.

Περὶ γυναικὸς, ὁποῦ σμίγει μὲ τὸν ἄνδρα της μὲ τὸ θέλημά της εἰς παρὰ φύσιν. Κεφάλ. ΝΖ'.

Περὶ γυναικός, ἂν φύγῃ καὶ ἐπάρῃ ἄλλη τὸν ἄνδρα της. Κεφάλ. ΝΗ'.

Περὶ γυναικός, ὁποῦ λείπει ὁ ἄνδρας της ἢ ὑπάγῃ καὶ ἐχάθη, καὶ αὐτὴ (1) ὑπανδρευθῇ. Κεφάλ. ΝΘ'.

Περὶ γυναικός, ἂν ἐπάρῃ δύο ἀδελφούς. Κεφάλ. Ξ'.

Περὶ γυναικός, ὁποῦ νὰ τὴν διώξῃ ὁ ἄνδρας της καὶ τὴν μιάνουν. Κεφάλ. ΞΑ'.

Περὶ γυναικὸς ὑπανδρεμένης, ὁποῦ νὰ ἔχῃ ῥοῦχα καὶ νὰ μὴ δείξῃ (2) ποῦ τὰ ηὗρεν. Κεφάλ. ΞΒ'.

Περὶ γυναικός, ὅτι δὲν δίδει τὸ χρέος (3) τοῦ υἱοῦ της. Κεφάλ. ΞΓ'.

Περὶ γυναικός, ἂν τῆς βάλῃ σημάδι (4) εἰς τινὰν ἐδικόν της εἶδος ὁ ἄνδρας χωρὶς γνώμης αὐτῆς ἢ τὰ πουλήσῃ τὰ πράγματά της. Κεφάλ. ΞΔ'.

Περὶ γυναικός, ἂν ὑποσχεθῇ προῖκα. Κεφάλ. ΞΕ'.

Περὶ γυναικὸς ἰσασμόν (5), ὁποῦ τὴν ἰσάζουν ὅταν τὴν ὑπανδρεύουν καὶ τῆς εἰποῦν ὅτι ὁ ἄνδρας εἶναι χρεώστης. Κεφάλ. ΞΤ'.

Περὶ γυναικὸς συκοφάντρας. Κεφάλ. ΞΖ'.

Περὶ γυναικός, ὁποῦ τρώγει βότανα (6) διὰ νὰ σκοτώσῃ τὸ παιδὶ εἰς τὴν κοιλίαν της. Κεφάλ. ΞΗ'.

Περὶ γυναικός, ὁποῦ ἀμελεῖ τὸ παιδὶ της

(1) αὐτῆ.
(2) δείξει.
(3) χρέως.
(4) σημάδη.
(5) ἰσασμόν.
(6) βώτανα.

ὁποῦ νὰ γεννήσῃ, καὶ τὸ ῥίχνει εἰς τὴν στράταν. Κεφάλ. ΞΘ'.

Περὶ γυναικῶν γέννας, (1) ὁποῦ εἶναι ξέναις καὶ ἄποραις. Κεφάλ. Ο'.

Περὶ γυναικῶν τῶν ἐπισκόπων, ὅτι πρέπει νὰ ταῖς χωρίζουνται οἱ ἐπίσκοποι. Κεφάλ. ΟΑ'.

Περὶ γυναικῶν πρεσβυτίδων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνουνται καὶ νὰ λειτουργοῦν ὥσπερ ἱερεῖς, οὔτε νὰ διδάσκουν ἐπ' ἐκκλησίαν, ἂν γένουν μοναχαὶ (2), διδάσκουν ταῖς καλογραῖς. Κεφάλ. ΟΒ'.

Περὶ γελάσματος τοῦ κουμερκίου, ἢ τὸν κλέψουν. Κεφάλ. ΟΓ'.

Περὶ γεωργοῦ, ἂν δουλέψῃ χωράφι (3) χωρὶς θέλημα τοῦ ἀφεντός τοῦ χωραφίου. Κεφάλ. ΟΔ'.

Περὶ γονάτων κλίσεις (4) ἤγουν γονυκλισίας (5), Κεφάλ. ΟΕ'.

Περὶ γεωργοῦ καὶ τοῦ λαβόντος βοΐδιον πρὸς ἐργασίαν καὶ ἀποθάνῃ. Κεφάλ. ΟΤ'.

Περὶ γύψου καμίνου. Κεφάλ. ΟΖ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Δ στοιχείου (6).

Περὶ διαζυγίου. Κεφάλ. Α'.

Περὶ διαλύσεως καὶ ἰσασμοῦ, ἤγουν διάλλαγῆς. Κεφάλ. Β'.

Περὶ δικαίου ὑποστροφῆς τῶν πολεμάρχων. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ δανεισμῶν μὲ τὴν ὁμολογίαν του ὁποῦ ἐδανείσθη (7). Κεφάλ. Α'.

Περὶ δανεισμένου, ὁποῦ ἐπῆρεν ἄσπρα καὶ ἔδαλεν σημάδι χωράφι (8), κήπους (9), μύλους καὶ ἄλλα πράγματα. Κεφάλ. Ε'.

(1) γέννα.
(2) μοναχαῖ.
(3) χωράφη.
(4) κλίσεις.
(5) γονοκλησίας.
(6) στοιχείου.
(7) ἐδανείσθει.
(8) χωράφη.
(9) κήπους.

Περὶ δανειστοῦ καὶ δανεισμένου συμφωνία. Κεφάλ. Τ'.

Περὶ δανειστοῦ, ὁποῦ κρατεῖ σημάδι (1) καὶ τὸ χάσῃ. Κεφάλ. Ζ'.

Περὶ δανείου καὶ χρέους, ὅτι διατί κράζεται δάνειον. Κεφάλ. Η'.

Περὶ δανειστοῦ, ὁποῦ κρατεῖ σημάδι (2) σπῆτι (3) καὶ μένει μέσα ἢ βάλλει ἄλλον μέσα καὶ μένει καὶ αὐτὸς ἐπέρνει τὸ νοίκιον (4). Κεφάλ. Θ'.

Περὶ δανειστοῦ, ὁποῦ γράφει ὁμολογίαν καὶ βάλλει μέσα εἰς αὐτὴν ξέναν ὄνομα μεγάλου τινός. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ δανειστοῦ ὁποῦ κρατεῖ τινὰς σημάδι (5) τινὸς, ἢ ἐνέχυρον (6), καὶ ποῖον εἶναι τὸ σημάδι (7) καὶ ποῖον τὸ ἐνέχυρον (8). Κεφάλ. ΙΑ'.

Περὶ δανεισμένου, ἂν δανεισθῇ ἄσπρα ἀπὸ τὸν δανειστὴν καὶ μὲ ἐκεῖνα τὰ ἄσπρα φτιάσῃ τοῦτος τὰ κτίσματά του. Κεφάλ. ΙΒ'.

Περὶ δανεισμένου ἀνθρώπου ἄσπρα ἀπὸ δύο ἀνθρώπους, καὶ κάμει πραγματεία (9) μὲ τοῦ ἑνὸς τὰ ἄσπρα καὶ ἀπεθάνῃ εἰς τὸ παζάρι (10), ποῖος χρεωφειλέτης πρῶτον ἐπέρνει τὰ ἄσπρα του. Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ δανειστοῦ, ὁποῦ δανείζει ἄσπρα καὶ σημάδι (11) δὲν ἐπέρνει, μόνον λέγει πῶς νὰ ἐπάρῃ κρασί, λάδι (12), καὶ ἄλλος δανειστὴς ἐπέρνει σημάδι χωράφι (13), ἢ ἄλλο εἶδος, ποῖον εἶναι κάλλιον. Κεφάλ. ΙΔ'.

(1) σημάδη.
(2) σημάδι.
(3) σπῆτη.
(4) νεῖκοιον.
(5) σημάδη.
(6) ἐνέχειρον.
(7) σημάδη.
(8) ἐνέχειρον.
(9) πραγματεῖα.
(10) παζάρη.
(11) σημάδη.
(12) λάδη.
(13) σημάδη χωράφη.

Περὶ δανειζαμένου ἀνθρώπου ἑνὸς ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ βάνει τὸ σπῆτι του (1) σημάδι (2) ἀντὶ διὰ ὅλους. Κεφάλ. ΙΕ'.

Περὶ δανειζομένου ἀνθρώπου ἑνὸς ἄσπρα ἀπὸ δύο ἀνθρώπους, καὶ βάνει εἰς τὸν πρῶτον σημάδια σπῆτι (3) ἢ ἀμπέλι καὶ τὰ βάλῃ (4) καὶ εἰς τὸν δεύτερον, καὶ αὐτὰ πουλήσῃ ὁ Α', δανειστής, τί γίνεται. Κεφάλ. ΙϚ'.

Περὶ δανειζομένου ἄσπρα ἀπὸ ἑνὸς ἀνθρώπου, καὶ βάλλει σημάδι (5) πράγματα ὁποῦ μέλλει νὰ τοῦ ἔλθουν, καὶ δανεισθῇ καὶ ἀπὸ ἄλλον ἄσπρα καὶ βάλλῃ σημάδι (6) κάποια ὁποῦ μέλλει νὰ ἀγοράσῃ (7), καὶ ἐξοδιάσῃ καὶ τῶν δύο ἀνθρώπων τὰ ἄσπρα, τί γίνεται εἰς τοῦτο. Κεφάλ. ΙΖ'.

Περὶ δανειζομένου, ἂν ἀρνηθῇ, καὶ εἰπῇ ὅτι δὲν ἐδανείσθη, καὶ ὕστερον φανερωθῇ ὅτι ἐδανείσθη. Κεφάλ. ΙΗ'.

Περὶ δανειστοῦ (8). ἐὰν δανείσῃ φλωριὰ δέκα διὰ ἐννέα. Κεφάλ. ΙΘ'.

Περὶ δανειζομένου ἀνθρώπου διὰ χρέος (9) ἀλλουνοῦ. Κεφάλ. Κ'.

Περὶ δανειστοῦ, ὁποῦ νὰ εἰπῇ τοῦ δανειζομένου ὅτι νὰ μὲ δουλέψῃς στανικοῦ τρόπου διὰ τὰ ἄσπρα, ὁποῦ σοῦ ἐδάνεισα. Κεφάλ. ΚΑ'.

Περὶ δανειστοῦ, ὁποῦ δανείσῃ τινὰν ἄσπρα καὶ ἀποθνήσκων ὁ δανειζόμενος καὶ εἰπῇ τὸ βίος τύσον, διὰ νὰ τὸ γράψουν εἰς τὴν διαθήκην. Κεφάλ. ΚΒ'.

Περὶ δημοσίων θησαυρῶν, ὅτι ἀπ' αὐτῶν νὰ μὴν δανείζεται τινάς. Κεφάλ. ΚΓ'.

Περὶ δανειστοῦ ὅτι πύσον καιρὸν ἔχει ἄδειαν νὰ ζητᾷ (1) τὰ ὅσα ἐδάνεισε τινάν Κεφάλ. ΚΔ'.

Περὶ δανειστοῦ, ὁποῦ νὰ δανείσῃ ἀνθρώπων ἄσπρα, καὶ θαρρεῖ εἰς τὰ ἐκείνου κτήματα, καὶ ὁ χρεώστης θέλει νὰ πουλήσῃ τὰ κτήματά του ἀλλουνοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ δώσῃ τὰ ἄσπρα τοῦ δανειστοῦ, καὶ ὁ δανειστής (2) γυρεύει νὰ τὰ ἀγοράσῃ αὐτὸς καὶ δὲν ἀφήνει ἄλλον, τί γίνεται. Κεφάλ. ΚΕ'.

Περὶ διαθήκης. Κεφάλ. ΚϚ'.

Περὶ διαθήκης ἀσθενοῦς (3) ἀνθρώπου. Κεφάλ. ΚΖ'.

Περὶ διαθήκης, ὅτι πόσων χρονῶν νὰ εἶναι τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ θηλυκόν, ὅταν θέλουν νὰ κάμουν διαθήκην. Κεφάλ. ΚΗ'.

Περὶ διαθήκης πατρικῆς. Κεφάλ. ΚΘ'.

Περὶ διαθήκης παιδίων, ὅτι ἂν ζοῦν οἱ γονεῖς αὐτῶν δὲν στέργει. Κεφάλ. Λ'.

Περὶ διαθήκης υἱοῦ ὑπεξουσίου καὶ ἀνήβου δαιμονιζομένου, ἀσώτου ληστοῦ καὶ φονέως. Κεφάλ. ΛΑ'.

Περὶ διαθήκης αὐτεξουσίων (4) πῶς γίνεται καὶ εἰς ποίαν ὥραν καὶ μετὰ μαρτύρων, καὶ πῶς τὴν βουλόνουν ὅλοι οἱ μάρτυρες. Κεφάλ. ΛΒ'.

Περὶ διαθήκης μαρτύρων, ὁποῦ μαρτυροῦν εἰς αὐτήν, καὶ ὅτι οἱ μοναχοὶ δὲν μαρτυροῦν, οὐδὲ στέργεται ἡ ὑπογραφή τους (5). Κεφάλ. ΛΓ'.

Περὶ διαθήκης ἀσθενοῦς, ἂν χαθῇ ὁ νοῦς του, ἢ χαθῇ ἡ φωνή του δὲν εἶναι στερκτή (6). Κεφάλ. ΛΔ'.

Περὶ διαθήκης κουφοῦ καὶ βωβοῦ. Κεφάλ. ΛΕ'.

Περὶ διαθήκης, ὅτι ὁ λωλὸς δὲν τὴν κάμνει. Κεφάλ. ΛϚ'.

Περὶ διαθήκης τῶν καταδεδικασμένων καὶ βασανιζομένων καὶ μελλόντων ἀποκοπῆναι (1) τὰς κεφαλάς, ὅτι δὲν στέργεται. Κεφάλ. ΛΖ'.

Περὶ διαθήκης ἀσώτου καὶ πόρνου καὶ κτηνοβάτου, ὅτι δὲν εἶναι στρεχτή (2). Κεφάλ. ΛΗ'.

Περὶ διαθήκης αἰχμαλώτου, ὅτι δὲν εἶναι στερχτή. Κεφάλ. ΛΘ'.

Περὶ διαθήκης ἀνθρώπου τυφλοῦ. Κεφάλ. Μ'.

Περὶ διαθήκης ὁποῦ γίνεται μυστηριακή. Κεφάλ. ΜΑ'.

Περὶ διαθήκης υἱοῦ ὑπεξουσίου ἀνήβου καὶ δούλου. Κεφάλ. ΜΒ'.

Περὶ διαθήκης ἀμοιράστων ἀδελφῶν. Κεφάλ. ΜΓ'.

Περὶ διαθήκης πατρὸς πρὸς τὰ παιδία αὐτοῦ μυστικά. Κεφάλ. ΜΔ'.

Περὶ διαθήκης πατρὸς καὶ θέλει νὰ γράψῃ κληρονόμον υἱόν του, ὅποιον θέλει, καὶ ἀφήσῃ ἄλλα πράγματα ἄγραφα, διότι δὲν τὰ ἐνθυμήθη. Κεφάλ. ΜΕ'.

Περὶ διαθήκης πρώτης καὶ δευτέρας ὑστερινῆς. Κεφάλ. ΜϚ'.

Περὶ διαθήκης ναμίμου. Κεφάλ. ΜΖ'.

Περὶ διαθήκης πρώτης καὶ ὅτι πῶς χαλνᾶται ὑπὸ τῆς Β'. Κεφάλ. ΜΗ'.

Περὶ διαθήκης, ὁποῦ κάμνει ἕνας ὑγιὴς καὶ ὕστερα φονεύσῃ τὸν ἑαυτόν του. Κεφάλ. ΜΘ'.

Περὶ διαθήκης, ὁποῦ θέλει νὰ κάμῃ τινὰς καὶ ὁ συγγενὴς (3) τὸν ἐμποδίζει. Κεφάλ. Ν'.

Περὶ διαθήκης, ὁποῦ γράψῃ τινὰς καὶ νὰ βουδαθῇ αὐτὴν τὴν ὥραν. Κεφάλ. ΝΑ'.

Περὶ διαθήκης, ὁποῦ νὰ γράψῃ τινὰς τὸν βασιλέα κληρονόμον. Κεφάλ. ΝΒ'.

Περὶ διαθήκης μυστηριακῆς, ὁποῦ γράφουνται μέσα μάρτυρες καὶ οὐδὲν τὴν βλέπουν μέσα τί λέγει καὶ ἀντιγράφει. Κεφάλ. ΝΓ'.

Περὶ διαθήκης στρατιωτικῆς. Κεφάλ. ΝΔ'.

Περὶ διαθήκης γυναικῶν. Κεφάλ. ΝΕ'.

Περὶ διαθήκης μαρτυρίας (1), ὅτι κληρονόμος δὲν μαρτυρεῖ. Κεφάλ. ΝϚ'.

Περὶ διαθήκης ἀγράφου. Κεφάλ. ΝΖ'.

Περὶ διαθήκης δι' ἑπτὰ μαρτύρων καὶ περὶ κωδικέλλων. Κεφάλ. ΝΗ'.

Περὶ διαθήκης ἐξαφνικῆς (2). Κεφάλ. ΝΘ'.

Περὶ διαθήκης δι' ἑπτὰ ἢ πέντε ἢ τριῶν μαρτύρων. Κεφ. Ξ'.

Περὶ διαθήκης, ὁποῦ κάμνει ὁ πατὴρ καὶ εἴπῃ ὅτι ὁ υἱός μου ὁ ἄνηβος ἕως ιη' χρόνους καὶ ἡ κόρη μου ἕως χρόνους ιδ' νὰ τρέφουνται ἀπὸ τὰ τίποτές μου, ὁμοίως καὶ τὰ ὀρφανά. Κεφάλ. ΞΑ'.

Περὶ διαθήκης σιωπημένης (3) δέκα χρόνους, καὶ ὅτι ὁ γονεὺς νὰ φυλάγῃ τόσον μερτικὸν τῶν πραγμάτων του διὰ νὰ δείξῃ ἐξ αὐτῶν τὴν προῖκα τῆς γυναικός του, καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, καὶ τῶν παιδίων του, καὶ πόσο νὰ χωρίζῃ χωριστὰ νὰ δίδῃ καὶ νὰ χωρίζῃ. Κεφάλ. ΞΒ'.

Περὶ διαθήκης ὑπεξουσίων (4), καὶ πεκουλίων (5) τούτων (6), καὶ τί λογῆς διαθήκη γίνεται εἰς αὐτά. Κεφάλ. ΞΓ'.

Περὶ διαθήκης ἀπελελευθέρων, ἤγουν δούλων ἐλευθερωμένων. Κεφάλ. ΞΔ'.

Περὶ διαθήκης ἀρχιερέων. Κεφάλ. ΞΕ'.

Περὶ διαθήκης μοναχῶν. Κεφάλ. ΞϚ'.

Περὶ διαθήκης ἀνατροπῆς (7), καὶ ὅτι κατὰ ἕξη τρόπους ῥήγνυται (8) ἡ διαθήκη. Κεφάλ. ΞΖ'.

Περὶ διαθηκῶν ῥηγνυμένων (9) κατὰ μέ-

(1) σπήτη.
(2) σημάδη.
(3) σημάδηα σπήτη.
(4) βάλλη.
(5) σημάδη.
(6) σημάδη.
(7) ἀγωράση.
(8) δανεισθοῦ.
(9) χρέως.

(1) ζητά.
(2) δανειστῆς.
(3) ἀσθενούς.
(4) αὐτεξουσιῶν.
(5) ἀπογραφή.
(6) στερχθῇ.

(1) ἀποκοπεῖναι.
(2) στερχτῆ.
(3) συγγενεῖς.

(1) μαρτυρία.
(2) ἐξαφνηκῆς.
(3) σιωπημένη.
(4) ὑπεξουσιῶν.
(5) πεκούλιων.
(6) τοῦτων.
(7) ἀνατροπῆς.
(8) ῥύγνηται.
(9) ῥυγνημένων.

ρος ὅτι κατὰ δύο τρόπους ῥήγνυνται (1). Κεφάλ. ΞΙΙ'.

Περὶ διαθήκης, ὁποῦ δὲν ἔχει τὸ βέβαιον. Κεφάλ. ΞΘ'.

Περὶ διαθήκης ἀτελοῦς (2). Κεφάλ. Ο'.

Περὶ διαθήκης μεμπτικῆς καὶ ἐναντιωματικῆς. Κεφάλ. ΟΛ'.

Περὶ διαθήκης, ὁποῦ κάμνει τινὰς καὶ ὁμώση εἰς τὸν θάνατόν του ὅτι δὲν ἔχει ἄλλο τίποτες. Κεφάλ. ΟΒ'.

Περὶ διαθήκης πατρός, ἂν ὁμώση πῶς δὲν ἔχει ἄλλο τίποτες περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἔγραψεν εἰς τὴν διαθήκην του, καὶ κανένα του παιδὶ ὕστερον εἰπῇ ὅτι ὄχι μόνον, ὁ πατέρας μου εἶχε καὶ ἄλλα τίποτες, τί παθαίνει. Κεφάλ. ΟΓ'.

Περὶ διαθήκης, ὅτι ὅσοι ἀρνηθοῦν ἢ καὶ νὰ εἰποῦν λόγον μόνον ὅτι νὰ ἀσεβήσουν δὲν δύνονται νὰ κάμουν διαθήκην. Κεφάλ. ΟΔ'.

Περὶ δωρεῶν, καὶ διατί ὀνομάζουνται (3) δωρεαῖς, καὶ πότε γίνουνται. Κεφάλ. ΟΕ'.

Περὶ δωρεᾶς (4) νομίμου. Κεφάλ. ΟΣ'.

Περὶ δωρεῶν, ὅτι πόσων χρόνων θέλει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ τὴν χαρίζει καὶ ποταπὸς νὰ εἶναι. Κεφάλ. ΟΖ'.

Περὶ δωρεῶν, ὁποῦ χωρίζει ὁ ἄνηβος κάτω ἀπὸ κε' χρόνους, ὕστερα τὴν ζητᾷ (5) καὶ τὴν πέρνει. Κεφάλ. ΟΗ'.

Περὶ δωρεῶν δι' ἐπιστολῆς. Κεφ. ΟΘ'.

Περὶ δωρεῶν προγαμιαίων. Κεφάλ. Π'.

Περὶ δωρεῶν μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Κεφάλ. ΠΑ'.

Περὶ δωρεᾶς ἀναμεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὅτι νὰ τὸ ἔχῃ μετὰ θάνατον. Κεφάλ. ΠΒ'.

Περὶ δωρεῶν ἀναμεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς πρὶν τοῦ γάμου. Κεφάλ. ΠΓ'.

Περὶ δωρεῶν. Κεφάλ. ΠΔ'.

Περὶ δωρεῶν ἀνατροπῆς. Κεφάλ. ΠΕ'.

Περὶ δωρεῶν, ὅτι τρεῖς εἶναι ὁποῦ γίνονται αἰτία θανάτου. Κεφάλ. ΠΣ'.

Περὶ δωρεῶν υἱοῦ, ὁποῦ τὴν κάμνει μὲ τὸ θέλημα τοῦ πατρός των. Κεφάλαιον ΠΖ'.

Περὶ δωρεᾶς ξένης τοῦ συγγενοῦς μου, καὶ ἐγὼ νὰ μηδὲν τὴν ἐπῆρα, καὶ ἀλλουνοῦ τὴν χαρίζω. Κεφάλ. ΠΗ'.

Περὶ δωρεᾶς βασιλέως πρὸς ἀνθρώπους δύο. Κεφάλ. ΠΘ'.

Περὶ δωρεῶν ἀμέτρων πρὸς ἕνα παιδί του. Κεφάλ. Ϟ'.

Περὶ δωρεᾶς μητρὸς πρὸς τὴν θυγατέρα. Κεφάλ. ϞΑ'.

Περὶ δωρεᾶς, ὅτι δὲν δωρίζει ἡ γυναῖκα τίποτες τῷ ἀνδρὶ οὔτε τῷ πενθερῷ, οὐδὲ τῶν προγόνων, οὐδὲ ὁ πενθερὸς τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ, ἢ τὸν πατέρα τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, ἂν εἶναι δουλωμένος. Κεφάλ. ϞΒ'.

Περὶ δωρεᾶς γυναικὸς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὸν ὑπεξούσιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑπεξούσιος καὶ ὁ δοῦλος χαρίζουν ἀπὸ τὸ πεκούλι (1) τους τῆς αὐτῆς γυναικὸς τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφεντός αὐτοῦ. Κεφάλ. ϞΓ'.

Περὶ δωρεᾶς, ὁποῦ νὰ χάνῃ ἡ χήρα (2) καὶ δὲν τὴν πέρνει, ἂν φανῇ ἐγκαστρωμένη ἀπὸ ξένον ἄνδρα. Κεφάλ. ϞΔ'.

Περὶ δωρεᾶς πενθεροῦ καὶ πενθερᾶς πρὸς τὴν νύμφην καὶ εἰς τὸν γαμβρόν, ἀργεῖ. Κεφάλ. ϞΕ'.

Περὶ δωρεᾶς μνηστῆς. Κεφάλ. ϞΣ'.

Περὶ δωρεᾶς ἀνεπιφωνήτου καὶ δωρεᾶς γινομένης χωρὶς γράμμα καὶ μαρτύρων. Κεφάλ. ϞΖ'.

Περὶ δωρεᾶς, ὁποῦ δίδω τοῦ κριτοῦ καὶ τοῦ κανισκέβω. Κεφάλ. ϞΗ'.

Περὶ διορισμάτων εἰς συνοικέσια παράνομα. Κεφάλ. ϞΘ'.

Περὶ δεσμένου (3) εἴδους τιμίου νὰ μοῦ

(1) ῥύγνηται.
(2) ἀτελούς.
(3) ἐνομίζονται.
(4) δωρεάς.
(5) ζητά.

(1) πεκούλη.
(2) χῆρα.
(3) δωσμένου.

τὸ φέρῃς ἢ νὰ τὸ πουλήσῃς καὶ τὸ χάσῃς. Κεφάλ. Ρ'.

Περὶ δύσμα, ὁποῦ δίδει τινὰς τινὸς ἀνθρώπου, τὸ δίδει ἢ νὰ ἀγοράσῃ (1) τίποτες ἢ διὰ ἄλλην αἰτίαν καλὴν ἢ κακήν. Κεφάλ. ΡΑ'.

Περὶ δῶρα (2), ὁποῦ ἐπέρνει ὁ ἱερεὺς καὶ δίδει τοῖς χριστιανοῖς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν. Κεφάλ. ΡΒ'.

Περὶ δώρων τιμίων, ἐὰν ἀφανισθοῦν. Κεφάλ. ΡΓ'.

Περὶ δούλου καὶ τί ἐστὶ δοῦλος. Κεφάλ. ΡΔ'.

Περὶ δούλου ἀγορασμένου (3), ὅτι τὸν ὁρίζει ὁ ἀφέντης του. Κεφάλ. ΡΕ'.

Περὶ δούλου, ὅτι νὰ μὴν ἀκούῃ τινῶν λόγους τάχα νὰ ἀσκητεύῃ καὶ νὰ καταφρονῇ τὸν ἀφέντη του. Κεφάλ. ΡΣ'.

Περὶ δούλων, ὅτι νὰ μὴν χειροτονοῦνται χωρὶς τὸ θέλημα τῶν ἀφεντάδων τους. Κεφάλ. ΡΖ'.

Περὶ δούλων, ὅτι νὰ μὴν γίνωνται (4) καλόγεροι χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀφεντός τους. Κεφάλ. ΡΗ'.

Περὶ δούλου παιδία, ὁποῦ νὰ γεννήσῃ. Κεφάλ. ΡΘ'.

Περὶ δούλης παιδία, ὁποῦ νὰ γεννήσῃ. Κεφάλ. Ν1'.

Περὶ δούλων ἀπελευθέρων καὶ εὐγενῶν καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν. Κεφάλ. ΡΙΑ'.

Περὶ δούλου ἐλευθερίας (5), ὁποῦ ἐπαράγγειλεν ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ του νὰ ἐλευθερώσῃ ἕνα παιδὶ τῆς δούλης. Κεφάλ. ΡΙΒ'.

Περὶ δούλου ἐλευθερίας, ὅτι δὲν ἀνατρέπεται. Κεφάλ. ΡΙΓ'.

Περὶ δούλων ἐλευθερία διὰ τῆς διαθήκης. Κεφάλ. ΡΙΔ'.

Περὶ δούλου συνάλλαγμα (1), ὁποῦ κάμῃ. Κεφάλ. ΡΙΕ'.

Περὶ δούλων, ὅτι ἔχουν ἐλευθερίαν ἂν ἀπεθάνουν οἱ ἀφεντάδες τους ἀδιάθετοι. Κεφάλ. ΡΙΣ'.

Περὶ δούλου, ὁποῦ νὰ κλέψῃ εἴδητα καὶ τὰ πουλήσῃ καὶ τὰ κάμῃ φλωρία, ἐλευθεροῦνται δι' αὐτῶν. Κεφάλ. ΡΙΖ'.

Περὶ δούλης, ὁποῦ τὴν ἔχει ὁ ἀφέντης της καὶ ἄλλος δοῦλος ξένος τοῦ τάζει νὰ τοῦ φέρῃ ἄλλην δούλην ξένην ἀντὶς ἐκείνην, διὰ νὰ τοῦ τὴν δώσῃ εἰς γυναῖκα ἐκείνη, ἂν γίνεται ἐλεύθερος ἂν τοῦ τὴν δώσῃ. Κεφάλ. ΡΙΗ'.

Περὶ δούλου ἐλευθέρου, ὁποῦ ὑπανδρεύεται καὶ τοῦ δίδει ἀφέντης ἄλλος δούλην εἰς γυναῖκα του, νὰ τὴν εὐλογηθῇ, καὶ τὸν γελᾷ καὶ τοῦ λέγει πῶς εἶναι ἐλεύθερος ἡ δούλη ἐκείνη, καὶ εἶναι δουλωμένη καὶ γενομένου τοῦ γάμου γίνονται ἐλεύθεροι καὶ τὰ δύο μέρη. Κεφάλ. ΡΙΘ'.

Περὶ δούλου θετοῦ υἱοῦ, ὅτι νὰ ἐλευθεροῦται, ἢ ἂν γραφτῇ (2) κληρονόμος ἐλευθεροῦται. Κεφάλ. ΡΚ'.

Περὶ δούλων ἀσθενημένων, ὁποῦ τοὺς ῥίχνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ἔξω, ποῦ ἐλευθερώνουνται. Κεφάλ. ΡΚΑ'.

Περὶ δούλου αἰχμαλώτου, ὁποῦ δὲν τὸν ἀγόρασεν (3). Κεφάλ. ΡΚΒ'.

Περὶ δούλου, ἂν λωλαθῇ ἢ δαιμονισθῇ. Κεφάλ. ΡΚΓ'.

Περὶ δούλης γυναικός, ὁποῦ εἶναι ἐλευθέρα καὶ εὐγενὴς (4) καὶ τὴν ἀγοράσῃ (5) τινάς, καὶ πέσῃ μετ' αὐτῆς. Κεφάλ. ΡΚΔ'.

Περὶ δούλου αἰχμαλώτου, ὁποῦ δὲν τὸν ἔχουν ἀγορασμένον (6), δουλεύοντας λυτροῦται. Κεφάλ. ΡΚΕ'.

Περὶ δούλων, ὁποῦ νὰ εὐνουχισθοῦν, καὶ

(1) ἀγωράση.
(2) δῶρα.
(3) ἀγωρασμένου.
(4) γίνονται.
(5) ἐλευθερία.

(1) συνάλλαγμα.
(2) Γραφτή.
(3) ἀγώρασεν.
(4) εὐγενῆς.
(5) ἀγωράση.
(6) ἀγωρασμένον.

διὰ δούλων ὁποῦ νὰ πεθάνῃ ὁ αὐθέντης τους καὶ κληρονόμους καὶ διαθήκη δὲν ἔχει, ὅτι ἐλευθεροῦται. Κεφάλ. ΡΚϚ'.

Περὶ δούλου, ὅτι δὲν ἐγκαλεῖται εἰς κρίσιν. Κεφάλ. ΡΚΖ'.

Περὶ δούλων πταίσματα μικρά. Κεφάλ. ΡΚΗ'.

Περὶ δούλων, ὅτι, οὔτε ἐγκαλεῖ, οὔτε τὸν ἐγκαλοῦν, καὶ οὐδὲ κρίνεται μὲ τὸν αὐθέντην του. Κεφάλ. ΡΚΘ'.

Περὶ δούλων, ὅτι δὲν τὸν παιδεύουν διὰ τὸν αὐθέντην του. Κεφάλ. ΡΛ'.

Περὶ δούλου, ὁποῦ κατακρίνει τὸν ἀφέντην του εἰς τὸν ἀφεντότοπον. Κεφ. ΡΛΑ'.

Περὶ δούλου, ὅτι δὲν γίνεται κουράτωρ. Κεφάλ. ΡΛΒ'.

Περὶ δούλου, ὅτι οὔτε χρεωστεῖ (1) οὔτε τὸν χρεωστοῦν. Κεφάλ. ΡΛΓ'.

Περὶ δούλου, ἂν ἐγγυηθῇ. Κεφάλ. ΡΛΔ'.

Περὶ δούλης ἐλευθέρας, ἂν ὑπανδρευθῇ. Κεφάλ. ΡΛΕ'.

Περὶ δούλου, ἂν χειροτονηθῇ καὶ τὸν βλέπει ὁ ἀφέντης του, καὶ δὲν λέγει τίποτες, ἢ γίνεται καλόγηρος καὶ δὲν ἔχει θέλημα τοῦ ἀφεντός του. Κεφάλ. ΡΛϚ' καὶ ΡΛΖ'.

Περὶ δούλων, ὅτι δὲν ἔχουν τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐλευθέρων. Κεφάλ. ΡΛΗ'.

Περὶ δούλου στρατιώτου. Κεφ. ΡΛΘ'.

Περὶ δούλου, ὁποῦ δείξῃ πῶς θέλουσι νὰ ἁρπάξουν μίαν κόρην, ἢ δείξῃ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἅρπαγας (2) πρῶτον αὐτός, ἢ θέλουν νὰ φονεύσουν τὸν ἀφέντην του καὶ τὸ δείξῃ. Κεφάλ. ΡΜ'.

Περὶ δούλου ἐλευθέρου, ὁποῦ δὲν τιμᾷ τὰ παιδία τοῦ ἀφεντός του. Κεφ. ΡΜΑ'.

Περὶ δούλου ἐλευθέρου, ὅτι θρέφει τὸν ἀφέντην του ἂν πτωχύνῃ. Κεφάλ. ΡΜΒ'.

Περὶ δούλου, ὁποῦ ἁρπάζει γυναῖκα πόρνην καὶ τὴν βαστᾷ (3) καὶ τὴν πορνεύει. Κεφάλ. ΡΜΓ'.

(1) χρεωστή.
(2) ἅρπαγας.
(3) βαστά.

Περὶ δούλης γυναικός, ὁποῦ τὴν ἐπέρνουν σκλάβα καὶ τὴν μιάνουν, ὅτι νὰ μὴν τὴν χωρίζει ὁ ἄνδρας της. Κεφάλ. ΡΜΔ'.

Περὶ δούλου, ἐὰν τὸν κάμῃ ὁ αὐθέντης του πραγματευτήν, ἢ αὐτὸς δανεισθῇ ἄσπρα ἀπό τινά. Κεφάλ. ΡΜΕ'.

Περὶ δούλου, ὁποῦ σφάζει ξένα ζῶα καὶ τὰ τρώγει. Κεφάλ. ΡΜϚ'.

Περὶ δούλου, ὁποῦ ὑπαγένει (1) εἰς μάνδραν νὰ κλέψῃ. Κεφάλ. ΡΜΖ'.

Περὶ δούλου, ὁποῦ νὰ τοῦ δώσῃ τινὰς ζῶα νὰ τὰ πουλήσῃ. Κεφάλ. ΡΜΗ'.

Περὶ δούλων κακῶν, οἱ ὁποῖοι κάμνουν πολλὰ κακὰ τῶν ἀφεντάδων τους. Κεφάλ. ΡΜΘ'.

Περὶ δούλων (2), ὁποῦ τοὺς κρατοῦν καὶ τοὺς πουλοῦν. Κεφάλ. ΡΝ'.

Περὶ δούλων ἐλευθερίας. Κεφάλ. ΡΝΑ'.

Περὶ διδασκαλίας τοῦ ἀρχιερέως, ὅτι εἰς ξένην ἐπαρχίαν δὲν ἠμπορεῖ νὰ διδάξῃ. Κεφάλ. ΡΝΒ'.

Περὶ διδασκαλίας τῶν προεστώτων (3) τῆς ἐκκλησίας. Κεφάλ. ΡΝΓ'.

Περὶ διδασκαλίας τῶν ἀρχιερέων, καὶ ἱερέων, ὅτι πρέπει νὰ διδάσκουν τὸν λαὸν καθ' ἑκάστην. Κεφάλ. ΡΝΔ'.

Περὶ διδασκαλίας κοσμικοῦ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ διδάσκῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Κεφάλ. ΡΝΕ'.

Περὶ δικαιοσύνηνης καὶ τοῦ ποιεῖν δικαιοσύνην ὁ κριτής. Κεφάλ. ΡΝϚ'.

Περὶ δουλειῶν καὶ πῶς δουλώνουνται τὰ κτήματα ἑνοῦ πρὸς τὸν ἄλλον. Κεφάλ. ΡΝΖ'.

Περὶ δουλωσύνης, δουλεῖαι (4) εἴδος. Κεφάλ. ΡΝΗ'.

Περὶ δουλειῶν, ὅτι νὰ μὴν κτίσω ἔμπροσθέν σου ἢ εἰς τὸ πλάγι σου (5). Κεφάλ. ΡΝΘ'.

(1) ὑπαγένῃ.
(2) Δούλους.
(3) προεστῶτων.
(4) δουλεῖαι.
(5) πλάγησου.

Περὶ δουλωσύνης πρὸς τὸν ἕτερον ἐλευθέρα πῶς γίνεται. Κεφάλ. ΡΞ'.

Περὶ διακόνων, ὅτι ἑπτὰ θέλουν νὰ εἶναι εἰς ἕνα κάστρον καὶ ὄχι περισσότεροι. Κεφάλ. ΡΞΑ'.

Περὶ διακόνων, ὅτι αὐτοὶ δὲν δύνονται νὰ μεταδώσουν τὴν ἁγίαν κοινωνίαν τοῖς ἱερεῦσιν. Κεφάλ. ΡΞΒ'.

Περὶ τοῦ δαιμονιζομένου γυναῖκα ἔχοντος. Κεφάλ. ΡΞΓ'.

Περὶ δαιμονιζομένου ἄνδρα ἔχοντος (1). Κεφάλ. ΡΞΔ'.

Περὶ δαιμονιζομένου, ὅτι δὲν γίνονται κληρικοί, καὶ περὶ σεληνιαζομένου ἱερέως. Κεφάλ. ΡΞΕ'.

Περὶ δένδρου φυτευμένου σιμὰ (2) εἰς τὸν γείτονα (3). Κεφάλ. ΡΞϚ'.

Περὶ δένδρου, ὁποῦ νὰ τὸ ἀναθρέψῃ τινὰς μικρὸν καὶ τὸν τόπον, ὕστερα τὸν πάρῃ ἄλλος εἰς τὴν μοιρασίαν. Κεφάλ. ΡΞΖ'.

Περὶ δένδρου, ὁποῦ εἶναι σιμὰ (4) εἰς ξένον κῆπον. Κεφάλ. ΡΞΗ'.

Περὶ δενδροκόπων καὶ ἀμπελοκόπων. Κεφάλ. ΡΞΘ'.

Περὶ διακατοχῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁποῦ κρατεῖ πρᾶγμα τοῦ ἀποθανόντος, ὡς διὰ κληρονομίαν. Κεφάλ. ΡΟ'.

Περὶ δικαιωμάτων αὐθεντικῶν. Κεφάλ. ΡΟΑ'.

Περὶ δανείου. Κεφάλ. ΡΟΒ'.

Περὶ δρόμου νὰ χαλάσῃ ἢ χαντακωθῇ (5), τίς τὸν φτιάνει. Κεφάλ. ΡΟΓ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ε στοιχείου.

Περὶ ἐγγύης καὶ ὅτι οἱ κληρικοὶ δὲν γίνονται ἐγγυηταί, πάρεξ διὰ ζῆλον θεϊκὸν καὶ διὰ χριστιανούς, ἂν ἀδικοῦνται. Κεφάλ. Λ'.

(1) ἔχοντα.
(2) σιμᾶ.
(3) γείτωνα.
(4) σιμᾶ.
(5) χαντακοθῇ.

Περὶ ἐγγυητῶν κληρικῶν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου· ὅτι δὲν γίνονται ἐγγυηταὶ διὰ αἰσχροῦ κέρδους μηδὲ διὰ ῥόγα, μηδὲ εἰς τὴν κρίσιν νὰ κρίνουν αὐτοὶ (1) διὰ ἄλλου καὶ νὰ τοῦ βαηθήσουν, μηδὲ ἐπίτροποι τινός γίνονται· γίνονται δὲ δι' ἀγάπην Χριστοῦ εἰς τινας χριστιανοὺς τεθλιμμένους διὰ μισθὸν ψυχικόν. Κεφάλ. Β'.

Περὶ ἐγγύης κληρικῶν (2), ὅτι αὐτοὶ ἐγγύας δὲν δίδουν, μόνον ὁμολογίας. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ ἐγγύης (3) ἀρχιερέων, ὅτι αὐτοὶ μήτε ἐγγύας δίδωσι, μήτε ὁμολογίας. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ ἐγγυητοῦ γυναικός, ὅτι δὲν γίνεται ἐγγυήτρια, εἰδὲ ἐπῆρε δῶρα, γίνεται. Κεφάλ. Ε'.

Περὶ ἐγγυωμένου ἀνδρογύνου μαζή. Κεφάλ. Ϛ'.

Περὶ ἐγγυητοῦ, εἴτι δώσει δὲν ἐπέρνει ὀπίσω. Κεφάλ. Ζ'.

Περὶ ἐγγυητοῦ, ὅτι νὰ στέκῃ εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ ἐγγυήθη. Κεφάλ. Η'.

Περὶ ἐγγυητοῦ, ὅτι εἰς τόκον δὲν γίνεται. Κεφάλ. Θ'.

Περὶ ἐγγυητοῦ εἰς τὰ ἀφήλικα. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ ἐγγυητοῦ, ὅτι δὲν σταίνει καιρὸν ἐγγύας. Κεφάλ. ΙΑ'.

Περὶ ἐγγυητοῦ, ὁποῦ γίνεται διὰ εἶδος ὁποῦ χρεωστεῖται καὶ ὄχι διὰ ἄλλο τί. Κεφάλαιον ΙΒ'.

Περὶ ἐγγύης (4) συγκλητικοῦ, ὅτι νὰ μὴν τοῦ ζητᾷς (5). Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας, ὅτι ὁ υἱὸς δὲν ἐγκαλεῖ τοὺς γονεῖς του, ἢ τὸν πάππον καὶ μάμμην, ἢ τὸν ἀφέντην του. Κεφάλ. ΙΔ'.

Περὶ ἐγκαλούντων καὶ ἐγκαλουμένων. Κεφάλ. ΙΕ'.

(1) αὐτοί.
(2) ἐγγύας.
(3) ἐγγύας.
(4) ἐγγυῆς.
(5) ζητάς.

Περὶ ἐγκαλούντων, ὅτι αὐτοὶ ἀποδείχνουν ὄχι οἱ ἐγκαλεσμένοι. Κεφάλαιον ΙϚ'.

Περὶ ἐγκαλεστοῦ θυμώδους ἀνθρώπου. Κεφάλαιον ΙΖ'.

Περὶ ἐγκαλεσμῶν, ἤγουν ἀγωγῶν καὶ εἰς φερμὸν εἰς κρίσιν, ὅτι ἕως πότε, καὶ εἰς πόσον καιρὸν εἰσφέρονται εἰς τὴν κρίσιν, καὶ περὶ ἐγκαλέσεως, ὁποῦ σὲ ἐγκαλῶ διὰ τὸ πράγμα μου ὁποῦ μοῦ κρατεῖς. Κεφάλ. ΙΠ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας, ὁποῦ σὲ ἔδωσα τὸ εἶδος μου, πάντοτε σοῦ τὸ ζητῶ. Κεφάλ. ΙΘ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας διὰ τὰ πράγματά μου ὁποῦ ἐπουλήθηκαν. Κεφάλ. Κ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας ἀντιφωνήσεως, ὁποῦ ἔταξα νὰ πληρώσω τὸ ξένον χρέος (1). Κεφάλ. ΚΛ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας ἐγκλημάτων. Κεφάλ. ΚΒ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας κινητῶν ἕως πόσους χρόνους διορθώνουνται. Κεφάλ. ΚΓ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Κεφάλ. ΚΔ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας ὑφαιρέσεως καὶ κλοπῆς Κεφάλ. ΚΕ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας νοξαλίας (2). Κεφάλ. ΚϚ'.

Περὶ ἐγκαλέσματα πραγματικὰ καὶ προσωπικά (3). Κεφάλ. ΚΖ'.

Περὶ ἐγκαλεσμάτων πολιτικῶν καὶ πραιτωρικῶν. Κεφάλ. ΚΗ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας δημοσίων ἱερῶν. Κεφάλαιον ΚΘ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας ὑβρισμάτων. Κεφάλ. Λ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας διὰ τὸν ἁρπάζοντα τινὸς τί μετὰ βίας. Κεφάλ. ΛΑ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας διὰ τὸν φθείροντα γυναῖκα ἢ παιδίον ἀρσενικόν. Κεφάλ. ΛΒ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας κλεψίματος (1). Κεφάλ. ΛΓ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας κουμερκίων εἰς ἀπερασμένον καιρὸν πολύν. Κεφάλ. ΛΔ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας δημοσίων χρημάτων. Κεφάλ. ΛΕ'.

Περὶ ἐγκαλεστοῦ, ἂν ἐγκαλέσῃ καὶ ἀπέκει σιωπήσῃ. Κεφάλ. ΛϚ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας διὰ τὸν τρώγοντα (2) ξένον χωράφι (3) Κεφάλ. ΛΖ'.

Περὶ ἐγκαλεσίαςκ τήματος (4), ὁποῦ μετατεθῇ καὶ παραδοθῇ (5) εἰς ἄλλον. Κεφάλ. ΛΗ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας νομῆς βουνοῦ καὶ λόγγου. Κεφάλ. ΛΘ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας μοιχείας. Κεφάλαιον Μ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας δόλου καὶ γελάσματος. Κεφάλ. ΜΑ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας σιωπουμένου εἰς πολὺν καιρόν· Κεφάλ. ΜΒ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας περί τινος πράγματος, ὁποῦ ἔλαβε τίς καὶ δὲν τὸ ἔδωκεν, Κεφάλ. ΜΓ' καὶ ΜΔ'.

Περὶ ἐγκλημάτων, ποῖοι τὰ κινοῦν, καὶ ποῖοι δὲν τὰ κινοῦν. Κεφάλ. ΜΕ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας διὰ ἐκεῖνον ὁποῦ κρατεῖ πράγματα ἢ ἄσπρα τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Κεφάλαιον ΜϚ'.

Περὶ ἐγκαλεσμάτων. Κεφάλ. ΜΖ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας ἀνηλίκων. Κεφάλ. ΜΗ'.

Περὶ ἐγκλημάτων σιωπημένων. Κεφάλ. ΜΘ'.

Περὶ ἐγκλήματος δημοσίου· ἀδελφὸς πρὸς ἀδελφόν. Κεφάλ. Ν'.

Περὶ ἐγκλήματος (6) παροίκου διὰ τὸν

(1) χρέως.
(2) ναξάλιας.
(3) περὶ ἐγκαλέσματα πραγματικὰ καὶ προσωπικά.

(1) κλεψήματος.
(2) τρώγοντα.
(3) χωράφη.
(4) κτήματα.
(5) παραδωθῆ.
(6) ἐγκλήματα.

κύριον τοῦ οἴκου, εἰς τὸν ὁποῖον κάθηται. Κεφάλ. ΝΑ'.

Περὶ ἐγκλήματος ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφήν. Κεφάλαιον ΝΒ'.

Περὶ ἐγκληματικῶν (1), ὁποῦ τοὺς εὐγάζουν ἀπὸ τὴν φυλακὴν τὴν ἐορτήν. Κεφάλ. ΝΓ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας, ὁποῦ νὰ μὲ ἐγκαλῇς διὰ τὸ χωράφι σου (2) ὅπου τρώγω, καὶ μάρτυρες οὐδ' ἔχεις οὐδ' ἔχω. Κεφάλ. ΝΔ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας, ὁποῦ ἐγκαλεῖς διὰ τὰ ἄσπρα ὁποῦ χρεωστοῦν. Κεφάλ ΝΕ'.

Περὶ ἐγκαλεσίας τοῦ καταδεδικασμένου καὶ θανατώσουντον. Κεφάλ. ΝϚ'.

Περὶ ἐπιτρόπων. Κεφάλ. ΝΖ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι νὰ εἶναι πλούσιος καὶ καλὸς ἄνθρωπος. Κεφάλ ΝΗ'.

Περὶ ἐπιτρόπων καὶ ἀνηλίκων παιδίων καὶ διατὶ γίνονται. Κεφάλ ΝΘ'.

Περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουρατόρων· υἱοθετήματα (3). Κεφάλ. Ξ'.

Περὶ ἐπιτρόπων, ὅτι χωρὶς θέλημα τῆς ἐπιτροπευομένης, δὲν τὴν ποιεῖ τὴν μνηστείαν Κεφάλ. ΞΑ'.

Περὶ ἐπιτρόπων, καὶ κουρατόρων, καὶ ὅτι οἱ κληρικοὶ δὲν γίνουνται ἐπίτροποι εἰς μικρὰ παιδία. Κεφάλ. ΞΒ'.

Περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουρατόρων ἀνήβων καὶ ἀφηλίκων. Κεφάλ. ΞΓ'.

Περὶ ἐπιτρόπων ἐπισκόπων ἱερέων καὶ μοναχῶν καὶ εἰς τί γίνονται ἐπίτροποι. Κεφάλ. ΞΔ'.

Περὶ ἐπιτρόπων κληρικῶν, ὁποῦ γίνουνται ἐπίτροποι εἰς τοὺς συγγενεῖς. Κεφάλ. ΞΕ'.

Περὶ ἐπιτροπευομένων, τίνας (4) ἐπιτροπεύουνται. Κεφάλ. ΞϚ'.

Περὶ ἐπιτρόπων δούλων, ὅτι αὐτοὶ ἐπίτροποι δὲν γίνουνται. Κεφάλ. ΞΖ'.

Περὶ ἐπιτρόπων, ὅτι μελζων τῶν ο' χρονῶν καὶ μικρότερος τῶν κε' χρονῶν ἐπίτροπος δὲν γίνεται Κεφάλ. ΞΗ'.

Περὶ ἐπιτροπευομένων ἀσώτων (1) καὶ δαιμονισμένων Κεφάλ. ΞΘ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι αὐτὸς δίδει τίποτες εἰς ὑπηρεσίαν (2) τοῦ ὀρφανοῦ. Κεφάλ Ο'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι γίνεται εἰς τὰ πράγματα τοῦ αἰχμαλώτου, καὶ ὄχι εἰς τὸν υἱόν του. Κεφάλ ΟΑ'.

Περὶ ἐπιτρόπου ἀσθενοῦς καὶ γέροντος. Κεφάλαιον ΟΒ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὁποῦ κλέψῃ ἀπὸ τὰ πράγματα ὁποῦ ἐπιτροπεύει. Κεφάλ. ΟΓ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι ἄνδρες γίνονται, οὐχὶ γυναῖκες, γίνεται ἡ μήτηρ καὶ ἡ μάμμη. Κεφάλαιον ΟΔ'.

Περὶ ἐπιτρόπου συγγενοῦς σιμοτέρου (3) Κεφάλ. ΟΕ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι δύο ὀνόματα ἔχει. Κεφάλ. ΟϚ'.

Περὶ ἐπιτρόπου πατρὸς καὶ μητρός, ὁποῦ κάμνουν εἰς τὰ παιδία τους οἱ γονεῖς. Κεφάλ. ΟΖ'.

Περὶ ἐπιτρόπων, ὅτι δίδει τὴν θυγατέραν του τοῦ ἐπιτροπευομένου. Κεφάλ. ΟΗ'.

Περὶ τῆς ἐπιτροπευομένης, τίς δὲν τὴν ἐπέρνει γυναῖκα. Κεφάλ. ΟΘ'.

Περὶ ἐπιτρόπου κουφοῦ βουβοῦ, ὅτι δὲν γίνεται Κεφάλ. Π'.

Περὶ ἐπιτρόπων, διατὶ γίνουνται. Κεφάλ. ΠΑ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι θέλει νὰ ἔχῃ ἔγνοια καλὰ τὰ πράγματα τῶν ἐπιτροπευομένων. Κεφάλ ΠΒ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι κρίνεται ὁ ὀρφανὸς μετ' αὐτοῦ. Κεφάλ. ΠΓ'.

Περὶ ἐπιτρόπου στρατιώτου, ὅτι αὐτὸς δὲν γίνεται ἐπίτροπος. Κεφάλ. ΠΔ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὅτι νὰ πάρῃ γυναῖκα τὴν ἐπιτροπευομένην κόρην. Κεφάλαιον ΠΕ'.

(1) ἐγκληματικούς.
(2) χωράφη.
(3) υἱοθετήματα.
(4) τινάς.

(1) ἀσώτων.
(2) ὑπηρεισίαν.
(3) συγγενοὺς σιμωτέρου.

Περὶ ἐπιτρόπων, εἰς τίνα δίδονται. Κεφάλαιον ΠϚ'.

Περὶ ἐπιτρόπου, ὁποῦ τὸν βάνῃ ἡ γυναῖκα εἰς τὸ παιδίτης. Κεφάλ. ΠΖ'.

Περὶ ἐπιτρόπου ἐπισκόπου ἱερέως καὶ μοναχοῦ, ὅτι γίνονται εἰς τὰ ἄνηβα. Κεφάλ. ΠΗ'.

Περὶ ἐπισκόπων καὶ τί ἐστὶν ἐπίσκοπος. Κεφάλ. ΠΘ'.

Περὶ ἐπισκόπων, ὁποῦ γίνονται μητροπολῖται καὶ ὅτι δὲν πρέπει εἰς μίαν ἐπαρχίαν νὰ εἶναι δύο μητροπολῖται. Κεφάλ. ϟ'.

Περὶ ἐπαρχίας, ὁποῦ μεταβάλλεται ὁ θρόνος της, καὶ μὲ ὁρισμὸν τοῦ βασιλέως. Κεφάλ. ϟΑ'.

Περὶ ἐξουσίας τοῦ βασιλέως, ὅτι δύναται νὰ μεταθέσῃ τὰς ἐπαρχίας. Κεφάλ. ϟΒ'.

Περὶ ἐπάρχων τοῦ κάστρου. Κεφάλαιον ϟΓ'.

Περὶ ἐγκαταλείψεως (1) τοῦ ἀρχιερέως ἂν ἀφήσῃ τὸν θρόνον του καὶ ὑπάγῃ εἰς ἄλλον τόπον, καὶ λείψῃ μῆνας ἓξ. Κεφάλ. ϟΔ'.

Περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ μοναστηριακῶν, ὅτι δὲν τὰ πουλεῖ ὁ ἀρχιερεὺς οὐδ' ἄλλος τινὰς καὶ πῶς πρέπει τῶν ἀρχιερέων νὰ τὰ κυβερνοῦν. Κεφάλ. ϟΕ'.

Περὶ ἐκκλησιαστικὰ σκεύη τίμια, πουλοῦνται διὰ νὰ ἐλευθερώσουν αἰχμάλωτα. Κεφάλ. ϟϚ'.

Ὅτι ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ κτήματα καὶ ἱερὰ σκεύη πουλοῦνται διὰ μέγα χρέος (2) ἐπισκοπῆς ἢ μητροπόλεως. Κεφάλ. ϟΖ'.

Περὶ ἐκκλησίας, ὁποῦ τὰ κάμνουν σπήτια, ὅτι καὶ μ' χρόνοι ἂν περάσουν πάλιν γίνονται ἐκκλησίαις. Κεφάλ. ϟΗ'.

Περὶ ἐκκλησίας, ὁποῦ νὰ μὴν λειτουργηθῇ ἡμέρας μ' καὶ τί εἶναι ἐκκλησία. Κεφάλ. ϟΘ'.

Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας γενομένης, καὶ ὁ λαὸς δὲν προσμένουν τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας (1). Κεφάλ. ΡΑ'.

Περὶ εὐταξίας τῶν προσευχῶν, τῶν εὐχῶν καὶ τῆς ψαλμῳδίας τῆς ἐκκλησίας. Κεφάλ. ΡΒ'.

Περὶ εὐταξίας τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Κεφ. ΡΓ'.

Περὶ ἐφορκιστῶν. Κεφάλ. ΡΔ'.

Περὶ ἐξομολογήσεως, ὅτι δὲν πρέπει τινὰς ὅτι χωρὶς προτροπῆς τοῦ ἀρχιερέως νὰ ἀναδέχεται λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν κατὰ τρόπον πατρότητα, ἱστορία (2) φοβερά. Κεφάλ. ΡΕ'.

Περὶ ἐξομολογουμένων τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας καὶ τοὺς λογισμούς, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς νὰ τοὺς ἐξομολογοῦσιν, καὶ κατ' ἐπιτροπὴν τῶν ἀρχιερέων ἐξομολογοῦν καὶ ἱερομόναχοι, καὶ ἱερεῖς κοσμικοὶ μόνον μὲ ἐνταλτηριῶδες (3) γράμμα. Ξεφάλ. ΡϚ'.

Περὶ ἐξομολογουμένων τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα, ὅτι εἰς πόσους χρόνους νὰ ἐξομολογοῦνται. Κεφάλ. ΡΖ'.

Περὶ ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, ὅτι ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἡ μετάνοια εἶναι χρειαζόμενη εἰς ἀρχιερεῖς, εἰς ἱερομονάχους, εἰς ἱερεῖς τε μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς καὶ εἰς πάντα ἄνθρωπον. Κεφάλ ΡΗ'.

Περὶ ἐξομολογουμένων, ὅτι ἀπὸ ποίαν (4) ἡλικίαν κρίνονται σιμὰ (5) εἰς τὸν Θεὸν τὰ ἁμαρτήματα τοῦ ἀνθρώπου. Κεφάλ. ΡΘ'.

Περὶ ἐξομολογήσεως τοῦ ἱερέως ὁποῦ ἥμαρτεν πρὶν τῆς χειροτονίας του, καὶ δὲν τὸ εἶπεν, καὶ ὕστερον τὸ ἐξωμολογήθη (6) θεληματικῶς Κεφάλ. ΡΙ'.

Περὶ ἐξομολογήσεως κληρικοῦ εἰς τὸν ἀρχιερέα του καὶ θέλει νὰ τὸν ἀργήσῃ διὰ τὴν ἁμαρτίαν του καὶ ἐκεῖνος πάλιν δὲν στέργει διὰ τὴν ἀργηταν. Κεφάλ. ΡΙΑ'.

Περὶ ἐξετάσεως καὶ ἀνακρίσεως διὰ τὸν ἀρχιερέα, ὅτι ἱερεῖς δὲν δύνανται νὰ τὸν ἐξετάσουν ἢ νὰ τὸν κρίνουν Κεφάλ. ΡΙΒ'.

Περὶ εὐχελαίου, ὅτι τὸ εὐχέλαιον ἕνας ἱερεὺς δὲν τὸ κάμνει. Κεφάλ. ΡΙΓ'.

Ὅτι ἑπτὰ εἶναι τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἑπτὰ τὰ Μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἑπτὰ αἱ μεγάλαι ἀρεταί, καὶ ἑπτὰ (1) τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα. Κεφάλ. ΡΙΔ'.

Περὶ ἐμβατικίου, ὁποῦ δίδουν οἱ ἱερεῖς καὶ κρατοῦν χώρας καὶ ἐνορεύουν Κεφάλ. ΡΙΕ'.

Περὶ εὐχομένου μετὰ ἀφωρισμένου. (2) Κεφάλ. ΡΙϚ'.

Περὶ ἐξοδίας, ὁποῦ κάμνει ὁ ἄνδρας εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς γυναικός του καὶ εἰς τὸν θάνατον Κεφάλ. ΡΙΖ'.

Περὶ ἐξοδίας μητρός, ὁποῦ κάμνει πρὸς τὰ παιδία της Κεφάλ. ΡΙΗ'.

Περὶ ἐξοδίας, ὁποῦ κάμνει τινὰς εἰς τὰ παιδία τοῦ δούλου. Κεφάλ. ΡΙΘ'.

Περὶ ἐλεημοσύνης, ἂν μετανοήσῃ πῶς τὰ ἔδωκεν δὲν δύναται νὰ πάρῃ ὀπίσω. Κεφάλ. ΡΚ'.

Περὶ ἐλεημοσύνης, ὁποῦ δίδει τινὰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του. Κεφάλ. ΡΚΒ'.

Περὶ ἐλεημοσύνης, ποία εἶναι μεγαλοτέρα. Κεφάλ ΡΚΒ'.

Περὶ ἐλευθερίας δούλων. Κεφ. ΡΚΓ'.

Περὶ εὐνούχου, ἂν ὑπανδρευθῇ. Κεφάλ. ΡΚΔ'.

Περὶ εὐνούχου ὑιοθετοῦν καὶ ποιοῦν ψυχοϋιούς. Κεφάλ. ΡΚΕ' καὶ ΡΚϚ'.

Περὶ εὑρέσεως θησαυρῶν. Κεφάλαιον ΡΚΖ'.

Περὶ ἐμφυτεύσεως χωραφίου (3) ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς ἄλλαις ἐκκλησίαις κάθε τόπου. Κεφάλ. ΡΚΗ'.

Περὶ ἐμφυτεύσεως καὶ παχτώσεως εἰς τόπον ἐκκλησιαστικὸν ἢ σπητότοπον. Κεφάλαιον ΡΚΘ' καὶ ΡΛΛ'.

Περὶ ἐμφυτεύσεως εἰς τόπον ἐκκλησίας. Κεφάλ. ΡΛΒ'.

Περὶ ἐργαστηρίου (1), ὁποῦ πουλοῦν καὶ ἀγοράζουν (2) πᾶν εἶδος ἤγουν γυναῖκες αἱ τελάλησαις. Κεφάλ. ΡΛΓ'.

Περὶ ἐργαστηρίου (3), ὁποῦ βάνει τινὰς προεστῶτα καὶ κάμνει συνάλλαγμα ἄτυχον. Κεφάλ. ΡΛΔ'.

Περὶ ἐξαγορᾶς, ὁποῦ ἐξαγοράζουν νὰ φυλάξῃ τίποτες. Κεφάλ. ΡΛΕ'.

Περὶ ἐξωπροίκων (4). Κεφάλ. ΡΛϚ'.

Περὶ εἰρηνικῶν γραμμάτων. Κεφάλ. ΡΛΖ'.

Περὶ εἰκόνων ἁγίων καὶ ζωγραφίας. Κεφάλ. ΡΛΗ'.

Περὶ ἐξάρχων, ποῖοι καλοῦνται ἔξαρχοι. Κεφάλ. ΡΛΘ'.

Περὶ ἐθῶν ἑλληνικῶν καὶ μαντευμάτων. Κεφάλ. ΡΜ'.

Περὶ ἐμπαικτῶν (5), ὁποῦ ἀναγελᾷ τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν. Κεφάλ. ΡΜΑ'.

Περὶ ἐλεημοσύνης ἱστορία θαυμαστή. Κεφάλ. ΡΜΒ'.

Περὶ ἐπαοιδῶν καὶ ἑκατοντάρχου. Κεφάλ. ΡΜΓ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ζ' στοιχείου.

Περὶ ζέοντος τοῦ ἁγίου ὕδατος, ὁποῦ βάλλουσιν οἱ ἱερεῖς εἰς τὰ θεῖα μυστήρια, ὅταν ἱερουργοῦν. Κεφάλ. Α'.

Περὶ ζωγραφίας ἀτίμου, ὁποῦ ποιοῦσι τινὲς νὰ παρακινοῦνται ὁρῶντας εἰς πορνείαν. Κεφάλ. Β'.

Περὶ ζωγραφίας ἁγίων εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ὁσπητίου. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ ζωγραφίας ἁγίων εἰς τὸν τοῖχον τοῦ γείτονος. Κεφάλ. Δ'.

(1) ἐγκαταλήψεως.
(2) χρέως.

(1) ἀκολουθείας.
(2) κατατροπὴν πατρότητα, ἱστορία.
(3) ἐνταλτηριώδες.
(4) ποῖαν.
(5) σιμᾶ.
(6) ἐξομολογήθη.

(1) ἐπά.
(2) ἀφορισμένου.
(3) χωράφιον.

Περὶ ζημίας καὶ τιμωριῶν. Κεφάλ. Ε'.

Περὶ ζώου μάχης, ὁποῦ μαχίζει καὶ βλάβει (1) ἄνθρωπον. Κεφάλ. Τ'.

Περὶ ζημίας, ὁποῦ ζημιώνουνται πολλοί. Κεφάλ. Ζ'.

Περὶ ζώου ἀγρίου, ὁποῦ κλοτζοῦν ἢ δαγκάνουν. Κεφάλ. Β'.

Περὶ ζώων μάχης, ὁποῦ νὰ ἀμπώσῃ ἕνα τὸ ἄλλον καὶ τὸ βλάψῃ. Κεφάλ. Θ'.

Περὶ ζώου πραΐδας (2) ὁποῦ νὰ κάμῃ ζημίαν τινά. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ ζώου ἀσφάκτου, ὁποῦ τὸ τριώγουν τινές. Κεφάλ. ΙΑ'.

Περὶ ζωοφθόρων καὶ κτηνοβατῶν. Κεφάλ. ΙΒ'.

Περὶ ζήτουλα πτωχοῦ, ὁποῦ γυρεύει γράμμα. Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἂν ἔχῃ ὡρισμένον (3) καιρὸν πόσον νὰ ζήσῃ, ἢ δὲν ἔχῃ, διότι μερικοὶ λέγουν ὅτι ἔχει καὶ μερικοὶ λέγουν δὲν ἔχει. Κεφάλ. ΙΔ'.

Περὶ ζωῆς τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων, τὸ πῶς ἔζοῦσαν πολλοὺς χρόνους. Κεφ. ΙΕ'.

Περὶ ζωῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, πόσους χρόνους ἔζησεν ἐπὶ τῆς γῆς. Κεφάλ. ΙΓ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Η στοιχείου.

Περὶ ἡλικίας τῶν χειροτονουμένων καὶ ποῖα ἁμαρτήματα ἐμποδίζουν τὴν ἱερωσύνην. Κεφάλ. Α'.

Ὅτι ἡ ἡμέρα πότε ἄρχεται, καὶ ἀπὸ ποίαν ὥραν. Κεφάλ. Β'.

Περὶ ἡγουμένου, ὅτι πρέπει ὁ ἀρχιερεὺς νὰ διαλέγῃ τὸν ἡγούμενον τὸν καλλίτερον εἰς τὴν ἀρετὴν ἀπὸ ὅλους, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ νὰ ὁμιλοῦσιν οἱ μοναχοὶ πῶς εἶναι ἄξιος καὶ τότε νὰ τὸν κάμουν ἡγούμενον. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ ἡλικίας τῶν ἀνθρώπων, ποῖαι εἶναι καὶ πῶς καλοῦνται καὶ πόσαι εἶναι. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ ζαλισμένας γυναῖκας καὶ ἄνδρας ὁποῦ λέγουν ὅτι τοὺς ἔρχεται ἀπὸ ἄνεμον. Κεφάλ. Ε'.

† Ἀρχὴ τοῦ Θ στοιχείου.

Περὶ θεολογίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως. Κεφάλ. Α'.

Περὶ τῶν ἁγίων Θεοφανίων, τὰς παραμονάς· Κεφάλ. Β'.

Περὶ θυσιαστηρίων, ὁποῦ ποιοῦσιν οἱ κληρικοὶ χωρὶς βουλὴν τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ θυσιαστηρίων, ὅτι δὲν σεβαίνουν *μέσα φαγία*. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ θύρας ἀνοιγομένης εἰς χαμώγαια κάτω εἰς τὴν γῆν καὶ περὶ οἰκοδομῆς οἴκου καὶ σταύλων ἀλόγων ζώων. Κεφ. Ε'.

Περὶ θύρας, ὁποῦ ἀνοίγουσιν, ὅταν εἶναι ἀπάνωθεν τοὺς τοίχους (1) ξένος. Κεφ. Τ'.

Περὶ θύρας, ὁποῦ ἀνοίγουσιν εἰς ξένην αὐλήν. Κεφάλ. Ζ'.

Περὶ θύρας, ὁποῦ ἀνοίγουσιν εἰς τοῖχον τυφλόν. Κεφάλ. Η'.

Περὶ θύρας καινούριας κατάβίας (2) ἀνοιγομένης Κεφ. Θ'.

Περὶ θύρας ἑνὸς πρὸς τὸν ἄλλον ἀπὸ τὸ σπῆτι (3), καὶ διὰ τὸ μὴ βλέπειν εἰς τὸν ἄλλον κάμνουν καφάσια εἰς τὰ σπήτια κάγκελα πολλά. Κεφ. Ι'.

Περὶ θεωρίας (4) θαλάσσης ἀπὸ ἔμπροσθεν εἰς τὸ σπῆτι (5), ὁποῦ εἶναι καὶ θέλει νὰ κτίσῃ ἄλλος ἐκεῖ πλησίον, πόσον νὰ εἶναι μακρὰν ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ θεωρίας, ὁποῦ ἔχει τινὰς εἰς κήπους καὶ εἰς φυτά. Κεφάλ. ΙΒ'.

Περὶ θεωρίας βουνῶν. Κεφάλ. ΙΓ'.

(1) τοίχους.
(2) καταβίας.
(3) σπήτη.
(4) θεωρία.
(5) σπήτη.

Περὶ θεάτρων καὶ θυμελικῶν παιγνίων, ὅτι αὐτὰ νὰ μὴν τὰ θεωροῦν οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ μοναχοί. Κεφάλ. ΙΔ'.

Περὶ θυμώδους ἀρχιερέως, ὁποῦ ἀπὸ τὸν θυμόν του ἀργήσῃ (1) ἱερέα ἢ λαϊκὸν ἀφορίσῃ ἢ σφαλίσῃ ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἐπάρῃ δῶρα ἢ ἄλλος ἱερεὺς ἀφορίσῃ τινὰ χωρὶς αἰτίαν. Κεφάλ. ΙΕ'.

Περὶ θυμώδους ἱερέως, ὁποῦ νὰ εἰπῇ ἀπὸ τὸν θυμόν του ὅτι νὰ ἀσεβήσῃ ἢ ἄλλος κοσμικὸς νὰ τὸ εἰπῇ αὐτὸ καὶ ἂν βλασφημήσουν. Κεφάλ. ΙΤ'.

Περὶ θανατικοῦ, ὁποῦ νὰ εἶναι εἰς ἕνα τόπον, καὶ ἂν δύναται τινὰς νὰ γλυτώσῃ (2) ἀπὸ τὸν θάνατον, ἂν φύγῃ. Κεφάλ. ΙΖ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ι στοιχείου.

Περὶ τὸ Ἰησοῦς Χριστὸς ὄνομα ποῦ εἶναι σημειωμένον (3) ἐν τῷ τιμίῳ σώματι τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τί εἰκονίζει ὅταν εὐλογῇ μὲ τὰς (4) δύο χεῖρας. Κεφάλ. Α'.

Περὶ ἱερουργίας τῆς θείας, ὅτι νὰ ἐνεργῆται καθ' ἑκάστην. Κεφάλ. Β'.

Περὶ ἱερουργίας προηγιασμένων, ὅτι οὐ ποιοῦμεν αὐτὴν ἐν ἄλλαις ἡμέραις (5) τοῦ χρόνου, ἀλλ' ἐν τῇ μεγάλῃ μ'. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ ἱερουργίας τῆς προηγιασμένης, πόθεν ἔσχε τὴν παράδοσιν (6). Κεφάλ Γ'.

Περὶ ἱερωσύνης καὶ τοῦ σχήματος τῶν μοναχῶν. Κεφάλ. Ε'.

Περὶ ἱερέως ἐμπόδια, ὁποῦ τὸν ἐμποδίζουν τὴν ἱερωσύνην ποῖα εἶναι. Κεφ. Τ'.

Περὶ ἱερέως ἀναξίου, ὁποῦ ἱερουργεῖ. Κεφάλ. Ζ'.

Περὶ ἱερέως, ὅτι νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του, ὅταν θέλῃ νὰ λειτουργήσῃ. Κεφάλ. Η'.

(1) ἀργείσῃ.
(2) γλητώσῃ.
(3) σημειωμένου.
(4) μετά.
(5) ἐνάλλαι ἡμέραι.
(6) παράδωσιν.

Περὶ ἱερουργίας θείας, ὁποῦ λειτουργοῦν οἱ ἱερεῖς τάχα εἶναι πρέπον νὰ κοιμοῦνται μὲ τὰς γυναῖκας αὐτῶν τῇ νυκτί, ὅταν βούλωνται νὰ λειτουργήσουν, ἢ τῇ ἐρχομένῃ νυκτί, ἢ οἱ λαϊκοὶ σμίγουνται τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, δύνονται μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Κεφάλαιον Θ'.

Περὶ ἱερέως, ὁποῦ αἰσχύνεται νὰ μεταλάβῃ τὴν πρεσβυτέραν αὐτοῦ. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ ἱερέως ἀγάμου καὶ ὑπανδρευθῇ ὕστερα ἢ τοῦ ἀπεθάνῃ ἡ πρεσβυτέρα καὶ ὑπανδρευθῇ καὶ περὶ χήρας πρεσβυτέρας, ὅτι ὑπανδρεύεται, καὶ περὶ κληρικοῦ ἂν δευτερογαμήσῃ. Κεφάλ. ΙΑ'.

Περὶ ἱερέως δευτεροπανδρεμένου, ὅτι *δὲν τοῦ εὐγάζουν τὸ καμηλαύχη*. Κεφάλαιον ΙΒ'.

Περὶ ἱερέως ἀναξίου, ὁποῦ λειτουργεῖ ἢ καὶ ἀρχιερέας, ὅτι πρὶν νὰ ἐξεταχθῇ ἀπὸ (1) τῆς συνόδου νὰ μὴν ἀποστρέφεται ὁ λαὸς ἀπὸ τὰς λειτουργίας αὐτοῦ. Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ ἱερουσυλίας (2). Κεφάλ. ΙΔ'.

Περὶ ἱερουσυλίας (3) ἱερῶν σκευῶν. Κεφάλαιον ΙΕ'.

Περὶ Ἰουδαίων, ὅτι συμξοσύνην μετ' αὐτῶν δὲν ἔχομεν. Κεφάλ. ΙΤ'.

Περὶ Ἰουδαίων, ὁποῦ βαπτίζουνται. Κεφάλαιον ΙΖ',

Περὶ ἱερέως κυνηγοῦ ἢ πουλοπιάστου ἢ μάντεως ἢ ὁποῦ μαντεύεται. Κεφάλ. ΙΗ'.

Περὶ ἰατρῶν κληρικῶν, ὅτι δὲν δύνουνται νὰ ἰατρεύουν. Κεφάλ. ΙΘ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Κ στοιχείου.

Περὶ κριτῶν προκατάστασις, καὶ περὶ δικαιοσύνης αὐτῶν, ἵνα μηδὲ τὸ μικρότερον ὁποῦ γράφουν οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες νὰ τὸ ἀμελοῦσιν ἢ νὰ τὸ περιφρονήσουν. Κεφάλ. Α'.

(1) ἀπό.
(2) ἱερωσυλλίας.
(3) ἱερωσυλλίας.

Περὶ κριτῶν, ὁποῦ κρίνουσιν ἄδικα (ἔγινεν κατάρα καὶ κατάκρισις ὑπὸ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου συνοδικῶς μετὰ πολλῶν (1) ἁγίων). Κεφάλ. Β'.

Περὶ κριτοῦ καὶ ποταπῶς πρέπει νὰ εἶναι ὁ κριτής. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ κριτοῦ, καὶ ὅτι τρία πράγματα φανερώνουν τὸν ἀληθινὸν κριτήν. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ κριτοῦ, καὶ ὅτι ὁ κριτὴς ἂν εἶναι μικρότερος τῶν ιϐ' χρόνων δὲν δύναται νὰ κρίνῃ. Κεφάλ. Ε'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι εἰς ποῖον καιρὸν κρίνει καὶ εἰς ποῖον ὄχι. Κεφάλ. Ϛ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι θέλει πρὸ μιᾶς (2) ἡμέρας νὰ λέγῃ πῶς θέλει νὰ κρίνῃ τὸν δεῖνα (3) ἄνθρωπον. Κεφάλ. Η'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι πρέπει νὰ μηνᾷ ἐκεῖνον ὁποῦ ἐγκάλεσεν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν κρίσιν. Κεφάλ. Θ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι ἀνάμεσα εἴκοσι ἡμέρας θέλει νὰ ἰδῇ τὴν κρίσιν. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ κρίσεως διὰ χρημάτων. Κεφάλαιον ΙΑ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι νὰ μὴν ἀποστρέφεται τινάν. Κεφάλ. ΙΒ'.

Περὶ καλουμένων εἰς κρίσιν, ὅτι δὲν τοὺς κράζουν ἀπὸ μέσα εἰς τὸ σπῆτί τους νὰ εὔγουν νὰ ὑπᾶν νὰ κριθοῦν. Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ κριτηρίου βασιλικοῦ, ὅτι αὐτὸ αὐτὸ τὸ κριτήριον δὲν ἐξανακρίνεται ἀπὸ ἄλλον. Κεφάλ. ΙΔ'.

Περὶ κριτηρίου τοῦ πατριάρχου, ὅτι αὐτὸ τὸ κριτήριον δὲν ἐξανακρίνεται ἀπὸ ἄλλον. Κεφάλ. ΙΕ'.

Περὶ κριτοῦ ἀπόφασιν δικαίαν, ὅτι πλέον δὲν ἐξανακρίνεται. Κεφάλ. ΙϚ'.

Περὶ κριτοῦ διαφορά, μὲ τί κρίνει τὸ κριτήριον. Κεφάλ. ΙΖ'.

Περὶ κριτοῦ, ὁποῦ κρίνει ἐκεῖ ὁποῦ δὲν εἶναι νόμος. Κεφάλ. ΙΗ'.

Περὶ κρίσεων βασιλέων καὶ πατριαρχῶν, ὅτι δὲν ἐξανακρίνονται, μόνον ἄλλων κρίσαις μετακρίνονται, κεφάλ. ΙΘ'.

Περὶ κρίσεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ πατριάρχου. Κεφάλ. Κ'.

Περὶ κριτῶν αἱρετῶν, ὁποῦ τοὺς βάνουν δύο ὑποθεσιάρισι νὰ τοὺς κρίνουν. Κεφάλ. ΚΑ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι νὰ μὴν ἀποφασίζῃ ἔτζι εὔκολα, καὶ ὅτι νὰ εἶναι ἐκεῖ παρόντες καὶ τὰ δύο μέρη ὁποῦ κρίνονται. Κεφάλ. ΚΒ'.

Περὶ κριτηρίου βασιλικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ, ὅτι εἴ τι κρίνῃ ἀπὸ ἄλλου τινὸς δὲν ἐξανακρίνεται. Κεφάλ. ΚΓ'.

Περὶ κριτοῦ ἀποφάσεως λείποντος (1) τοῦ πταίστου. Κεφάλ. ΚΔ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι νὰ μὴν ἐπάρῃ δῶρα εἰς κρίσιν. Κεφάλ. ΚΕ'.

Περὶ κριτὰς θεματικούς, ὅτι ἐπέρνουν ἀπὸ τόσα ἄσπρα ἀπὸ τοὺς εὐπόρους, ὅταν τοὺς κρένουσιν διὰ χρέος (2) καὶ τοὺς τὸ εὐγάνουν ἀπὸ τὸν χρεώστην. Κεφάλ. ΚϚ'.

Περὶ κρίσεως ἐγκλήτου. Κεφάλ. ΚΖ'.

Περὶ κριτηρίου κοσμικοῦ, ὅτι ὀφρικιάρην ἢ κληρικὸν ἢ μοναχὸν ἢ ἀρχιερέα δὲν κρίνει. Κεφάλ. ΚΗ'.

Περὶ κρινομένου κληρικοῦ καὶ κοσμικοῦ, ὅτι ποῦ κρίνονται. Κεφάλ. ΚΘ'.

Περὶ κρινομένων, ὁποῦ ἐξανακρίνονται. Κεφάλ. Λ'.

Περὶ κρίσεως καὶ ἀγωγῆς διά τινα πράγματα ἐκκλησιαστικά, ὅτι ἕως μ'. χρόνους τὰ ζητᾷ (3). Κεφάλ. ΛΑ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι εἰς τὴν βεβαίαν ἁμαρτίαν πέντε μάρτυρες νὰ πιστεύῃ καὶ οἱ μάρτυρες ἐξ ἀκοῆς δὲν μαρτυροῦν καὶ ὅτι νὰ ἐρωτῶνται αὐτοπροσώπως καὶ πτωχοὶ νὰ μὴν εἶναι. Κεφάλ. ΛΒ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι νὰ τηρᾷ τὰ πταίσματα

(1) πολλῶν.
(2) προμιᾶς.
(3) ὁδεῖνα.

(1) λοίποντος.
(2) χρέως.
(3) ζητά.

τοῦ κρινομένου ὅσα εἶναι καὶ πρῶτα τὸ μεγαλείτερον (1) νὰ κρίνῃ. Κεφάλ. ΛΓ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι νὰ νοᾷ τὴν ἀπόκρισιν τῆς ἀφανερώτου καὶ δυσκολοπίστου ἀποκρίσεως. Κεφάλ. ΛΔ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι νὰ εἶναι εἰς πάντας συμπαθὴς (2), καὶ νὰ μὴν πιστεύῃ λόγους τινὸς χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ. Κεφάλαιον ΛΕ'.

Περὶ κριτοῦ δικαίου καὶ τοῦ ποιεῖν (3) δικαιοσύνην ὁ κριτὴς καὶ περὶ δικαιοσύνης. Κεφάλ. ΛϚ'.

Περὶ κρίσεως κληρικοῦ διὰ φόνον, ὅτι ποῖος τὸν κρένει. Κεφάλ. ΛΖ'.

Περὶ κρινομένων δύο ἐπισκόπων, ποῖος τοὺς κρένει. Κεφάλ. ΛΗ'.

Περὶ κρίσεως κληρικοῦ μετὰ ἐπισκόπου. Κεφάλ. ΛΘ'.

Περὶ κρίσεως κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ὅτι δὲν κρίνονται εἰς κοσμικὰ κριτήρια. Κεφάλ. Μ'.

Περὶ κριτηρίων κοσμικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, ὅτι εἰς αὐτὰ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ δὲν ὑπαγένουν βοηθοὶ τῶν κοσμικῶν, ὁποῦ κρίνονται καὶ αὐτοὶ διατ' ἐκείνους. Κεφάλ. ΜΑ'.

Περὶ κληρικῶν κρίσεων, ὁποῦ ζητοῦν νὰ κριθοῦν εἰς πατριάρχην ξένον καὶ βασιλικὸν καὶ κοσμικὸν κριτήριον. Κεφάλαιον ΜΒ'.

Περὶ κρινομένου, ὁποῦ ἔλειπεν καιρὸν καὶ ἦλθεν καὶ θέλει νὰ κριθῇ καὶ περὶ κωφοῦ δαιμονισμένου, χωλοῦ, βουβοῦ καὶ αἰχμαλώτου. Κεφάλ. ΜΓ'.

Περὶ κρινομένων δύο τινῶν καὶ ζητᾷ ὁ ἕνας τόπον καλὸν νὰ ὑπάγῃ νὰ κριθῇ. Κεφάλ. ΜΔ'.

Περὶ κρινομένου ἱερέως καὶ διακόνου διὰ ἐγκλήματα, ὅτι πόσοι ἐπίσκοποι τοὺς κρένουν. Κεφάλ. ΜΕ'.

Περὶ κρινομένου ἀνθρώπου τινὸς καὶ διὰ

(1) μεγαλύτερον.
(2) συμπαθῆς.
(3) ποιῆν.

δέκα ἡμέρας εἰπῇ ὅτι κακὰ ἐκρίθηκα. Κεφάλ. ΜϚ'.

Περὶ ὅτι κρίσιν δὲν ἠμπορεῖς νὰ κάμῃς τοῦ λυπουμένου διὰ τὸν ἀποθαμὸν τοῦ συγγενοῦς του, ἐὰν δὲν περάσουν ἐννέα ἡμέραις τῆς λύπης του. Κεφάλ. ΜΖ'.

Περὶ κρινομένων δύο τινῶν, καὶ λέγει ὁ ἕνας καλὰ ἐκρίθηκα καὶ ὁ ἄλλος λέγει κακὰ ἐκρίθηκα. Κεφάλ. ΜΗ'.

Περὶ κριτῶν στρατιωτικῶν. ΜΘ'.

Περὶ κριτοῦ ἀποφάσεως, πῶς ἀποφασίζει ἐκεῖνον, ὁποῦ τὸν ἐμήνυσεν, καὶ δὲν ἦλθε νὰ κριθῇ. Κεφάλ. Ν'.

Περὶ κριτοῦ, ἂν μηνύσῃ τινὰν νὰ ἔρθῃ νὰ ἀποκριθῇ διὰ μέγα αὐτοῦ ἔγκλημα, καὶ διὰ ἕναν χρόνον δὲν ἔρθῃ. Κεφάλ. ΝΑ'.

Περὶ κριτοῦ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πείθεται εἰς τὰς φωνὰς τοῦ δημοσίου. Κεφάλ. ΝΒ'.

Περὶ κρινομένου ἀρχιερέως ὅτι πόσοι ἀρχιερεῖς τὸν κρίνουσιν. Κεφάλ. ΝΓ'.

Περὶ κρινομένου ἀρχιερέως, ὁποῦ τὸν μηνύουσιν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν κρίσιν ἡ σύνοδος μία καὶ δύο καὶ τρεῖς φοραῖς, καὶ αὐτὸς δὲν ὑπάγῃ νὰ ἀποκριθῇ. Κεφάλ. ΝΔ'.

Περὶ κατηγορίας ἀρχιερέως, ὅτι χωρὶς νὰ γένῃ κρίσις δὲν τὸν εὐγάνουν ἀπὸ τὸν θρόνον του. Κεφάλ. ΝΕ'.

Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπου εἰς πολλὰ ἐναντία καὶ ἕνα ἐξ αὐτὰ δὲν δυνηθοῦν νὰ τὸ ἀποδείξουν οἱ κατήγοροι. Κεφάλ. ΝϚ'.

Ὅτι ὁ καθαιρεθεὶς (1) ἀρχιερεὺς ἔχει ἄδειαν νὰ μετακαλῇ δευτέραν σύνοδον, νὰ μετακρίνεται ἡ ὑπόθεσις τῆς κατηγορίας αὐτοῦ. Κεφάλ. ΝΖ'.

Περὶ καθῃρημένου ἀρχιερέως, ἂν φανῇ ὕστερα ἀναίτιος, καὶ πότε ἐκαθῃρέθη ἀρχιερεὺς καὶ πάλιν ἐσυγχωρήθη. Κεφάλ. ΝΗ'.

Περὶ καθῃρημένου ἐπισκόπου ἢ ἱερέως, ἂν τολμήσῃ καὶ λειτουργήσῃ. Κεφ. ΝΘ'.

Περὶ κατηγορίας ἱερέως καὶ διακόνου, ἂν τοὺς κατηγορήσουν. Κεφάλ. Ξ'.

Περὶ κατακρίσεως ἀρχιερέως ἢ ἱερέως,

(1) καθῃρῃθῆς.

όποῦ τὸν κατακρίνει ὁ λαὸς βλέποντας αὐτὸν εἰς πταίσματα, καὶ ὅτι ὁ κοσμικὸς νὰ μὴν κατακρίνῃ τοὺς ἱερωμένους. Κεφάλ. ΞΑ'.

Ὅτι κρίνονται πάντες οἱ κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως. Κεφ. ΞΒ'.

Περὶ καταφρονήσεως τοῦ ἱερέως, ὁποῦ καταφρονεῖ καὶ ἱερουργεῖ χωρὶς ἀντιμινσίου (1), ἢ καταφρονεῖ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἢ κάψῃ σκεῦος (2) ἱερόν. Κεφάλ. ΞΓ'.

Περὶ κατηγορίας ἱερέως, ὁποῦ τὸν κατηγορεῖ γυναῖκα πόρνη, ὁποῦ γεννᾷ παιδίον ἐκ πορνείας καὶ εἰπῇ ὅτι ἀπ' αὐτὸν τὸ ἔχει. Κεφάλ. ΞΔ'.

Περὶ καθῃρημένου ἱερέως, ἂν λέγῃ τό, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἢ τό, Ὁ Θεὸς οἰκτηρῆσαι (3) ἡμᾶς. Κεφάλ. ΞΕ'.

Περὶ καθῃρημένων, ὅτι εὐλογητὸν (4) δὲν κάμνουν οὐδὲ ἐπ' ἄμβωνος ἀναγινώσκουν ἢ εὐχὰς λέγουν ὡς ἱερεῖς. Κεφάλ. ΞϚ'.

Περὶ κατηγορίας κατηγόρου ἐκ τοῦ κατηγορουμένου. Κεφάλ. ΞΖ'.

Πεαὶ κατηγόρων, ὅτι εἰς τὰ κριτήρια νὰ εἶναι ἄξιοι κατήγοροι αὐτοὶ ὁποῦ θέλουν νὰ κατηγορήσουν τινὰν ἀρχιερέα ἢ κληρικὸν διὰ ἐγκλήματα, καὶ νὰ ἐξετάζωνται καλῶς οἱ κατήγοροι. Κεφάλ. ΞΗ'.

Περὶ κατηγόρου, ἂν δὲν δείξῃ καθαρῶς τὸ πρῶτον ἔγκλημα. Κεφάλ. ΞΘ'.

Περὶ κατηγορουμένου, ἂν εἰπῇ ἔπταισα δὲν πιστεύεται. Κεφάλ. Ο'.

Ὅτι κατηγορία κληρικοῦ ἔχει ἄδειαν ἕως ἕνα χρόνον νὰ ἐξεκαθαρίζεται. Κεφάλ. ΟΑ'.

Περὶ κατηγορίας μοιχοῦ καὶ πόρνου, ὅτι ἕως πόσους χρόνους ἂν περάσουν γίνεται ἡ κατηγορία. Κεφάλ. ΟΒ'.

Περὶ κατηγοριῶν τάξεων (5) καὶ δικαιωμάτων καὶ ἐγκλημάτων. Κεφάλαιον ΟΓ'.

Περὶ κατηγορουμένου, ἂν ἀπεθάνῃ. Κεφάλ. ΟΔ'.

Περὶ κατηγόρου συμπαίξεως (1) πρὸς τὸν κατηγορούμενον. Κεφάλ. ΟΕ'.

Περὶ κατηγόρου κατηγορία βαρυτέρα λεγομένη ἀπὸ τὸν κατήγορον πρὸς τὸν κατήγορον. Κεφάλ. ΟϚ'.

Περὶ κατηγόρου, ἕως πόσον καιρὸν κατηγορεῖ. Κεφάλ. ΟΗ'.

Περὶ κατηγορίας συκοφαντικῆς. Κεφάλ. ΟΘ'.

Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, καὶ τίνας δέχονται εἰς κατηγορίαν. Κεφάλ. Π'.

Περὶ κατακρίσεως. Κεφάλ. ΠΑ'.

Περὶ καθαιρέσεως ἐπισκόπου. Κεφάλ. ΠΒ'.

Περὶ καθαιρεθέντων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν μὲ κρίσιν δικαίαν, καὶ ὅτι εἴ τι ὑπόθεσιν ἐκκλησιαστικὴν ἢ κοσμικὴν κρίνει καὶ ἀποφασίζει ὁ πατριάρχης συνοδικῶς πλέον δὲν ἐξανακρίνεται. Κεφάλ. ΠΓ'.

Περὶ καθῃρημένων ἢ ἀφωρισμένων (2) Κεφάλ. ΠΔ'.

Περὶ καθῃρημένων, ὅτι ἄλλον κανόνα πλέον δὲν τοὺς δίδουν. Κεφάλ. ΠΕ'.

Περὶ καθῃρημένου κληρικοῦ, ἂν λειτουργήσῃ. Κεφάλ. ΠϚ'.

Περὶ κληρικῶν, ὅτι πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθῶσιν ὑποδιάκονοι ὑπανδρεύονται, ἢ παρθενεύουν, ἀμὴ ἀφ' οὗ χειροτονηθῶσι διάκονοι πλέον δὲν ὑπανδρεύονται, καὶ ὅτι οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἐκλήπτορες (3) ἢ κουράτορες δὲν γίνονται, οὐδὲ ἀπὸ αἰσχροὺς ἀνθρώπους νὰ τρέφονται. Κεφάλ. ΠΖ'.

Περὶ κληρικῶν ἐνδεῶν καὶ πτωχῶν, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ τοὺς δίδῃ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας του νὰ τρέφωνται. Κεφάλ. ΠΗ'.

Περὶ κληρικῶν, ὅτι ἂν δανείσουν ἄσπρα, ἄσπρα νὰ ἐπάρουν, καὶ ἂν δανείσουν εἶδος νὰ πάρουν ὅσα ἔδωσαν καὶ πλέον οὐχί. Κεφάλ. ΠΘ'.

Περὶ κληρικῶν καὶ ἐπισκόπων, ἂν πορνεύσουν ἢ κλέψουν ἢ κάμουν ὅρκον ψεύματα. Κεφάλ. Ρ'.

Περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν καὶ πόσους κανόνας πρέπει νὰ κρατοῦμεν. Κεφάλ. ΡΑ'.

Περὶ κανονάρχου καὶ ἀναγνώστου ἀχειροτονήτου (1). Κεφάλ. ΡΒ'.

Περὶ καθέδρας τῶν διακόνων. Κεφάλ. ΡΓ'.

Περὶ κληρικῶν, ὁποῦ σεβαίνουν εἰς κοσμικὰ ὑπηρετήματα. Κεφάλ. ΡΔ'.

Περὶ κοσμικῶν πραγμάτων, οἱ ἱερωμένοι νὰ μὴ περιπλέκωνται. Κεφάλ. ΡΕ'.

Περὶ καταφρονητῶν ἀνθρώπων, ὁποῦ καταφρονοῦσι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν ἐκκλησίαν. Κεφάλ. ΡϚ'.

Περὶ καρποφορίας τὴν εἰς τοὺς θείους ναοὺς ποίας (2) σεβάζουσιν καὶ ποίας οὐχί. Κεφάλ. ΡΖ'.

Περὶ καθιερώσεως ἐκκλησιῶν καὶ κτίσεως (3). Κεφάλ. ΡΗ'.

Περὶ κτίσεως (4) ἐκκλησιῶν ὑπὸ μοναχῶν ὑπὸ τακτικῶν καὶ πτωχῶν, ὅτι ἐμποδίζονται. Κεφάλ. ΡΘ'.

Περὶ κτίσεως (5) ἐκκλησιῶν, ὁποῦ κτίζουν οἱ λαϊκοὶ εἰς τόπους ὁποῦ ἐνυπνιάσθησαν (6) ὅτι νὰ ταῖς χαλνᾷ ὁ ἀρχιερεύς, καὶ πανήγυρις ἐκεῖ καὶ μάζωξις ἀνθρώπων νὰ μηδὲν γίνεται. Κεφάλ. Ρ'.

Περὶ κτίσεως (7) ἐκκλησιῶν, ὅτι μετὰ βουλῆς τοῦ ἀρχιερέως τοῦ τόπου νὰ τὴν κτίζῃ ὅστις θέλει νὰ ἔχῃ ἄσπρα νὰ τὴν προικίσῃ. Κεφάλ. ΡΑ'.

Περὶ κτίσεως (1) μοναστηρίων, ὅτι νὰ τὰ κτίζῃ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὰ δὲν πρέπει ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας του, διὰ νὰ μὴν φθείρουνται τῆς τὰ τῆς ἐπαρχίας του, κτίζει δὲ ἀπὸ ἐδικά του χρήματα. Κεφάλ. ΡΒ'.

Περὶ κτίσεως (2) μοναστηρίου ἀτελειώτους ὁποῦ, ἀπέθανεν ὁ κτίτωρ καὶ δὲν τὸ ἐτελείωσε. Κεφάλ. ΡΓ'.

Περὶ καινοτομιῶν καὶ κτισμάτων σπητίων καὶ περὶ θυρῶν καὶ παραθύρων. Κεφάλ. ΡΔ'.

Περὶ κτίσεως (3) σπητίου εἰς τόπον εἶναι γῆ μόνον πλησίον ἀλλουνοῦ τοίχου. Κεφάλ. ΡΕ'.

Περὶ κτίσεως (4) σπητίου, πόσον νὰ κτίζεται μακρὰ ἀπὸ τοὺς γείτονας (5) τοὺς κήπους. Κεφάλ. ΡϚ'.

Περὶ κτίσεως (6) σπητίου σιμὰ (7) εἰς ἄλλον σπῆτι, ὁποῦ ἔχει τοξικὰς ἤγουν φεγγίτας. Κεφάλ. ΡΖ'.

Περὶ κτίσεως (8) σπητίου, ὁποῦ τὸ κτίζει εἰς μέρας, ὁποῦ χύνει ὁ γείτονας (9) τὰ νερὰ τοῦ σπητίου του. Κεφάλ. ΡΗ'.

Περὶ κτίσεως (10) καινῆς αὐλῆς τοίχου ἢ καμάρας λαοῦ, ἂν σχισθῇ. Κεφάλ. ΡΘ'.

Περὶ κτίσεως (11) σπητίου παλαιοῦ χαλασμένου, ὅτι ὑψηλότερον ἀπὸ τὸ πρῶτον κτίσμα νὰ μὴν τὸ κτίσῃ τὸν γείτονά (12) του. Κεφάλ. ΡΙ'.

Περὶ κτίσεως (13) σπητίου, ὁποῦ εἰς ὕ-

(1) ἀντιμισίου.
(2) σκεῦος.
(3) οἰκτηρεῖσαι.
(4) εὐλογητόν.
(5) τάξεσι.

(1) σύμπαιξις.
(2) ἀφορισμένων.
(3) ἐκλείπτορες.

(1) ἀχειροτονείτου.
(2) ποΐας.
(3) κτήσεως.
(4) κτήσεως.
(5) κτήσεως.
(6) ἐνηπνιάσθησαν.
(7) κτήσεως.

(1) κτήσεως.
(2) κτήσεως.
(3) κτήσεως.
(4) κτήσεως.
(5) γείτωνας.
(6) κτήσεως.
(7) σιμᾶ.
(8) κτήσεως.
(9) γείτωνας.
(10) κτήσεως.
(11) κτήσεως.
(12) γείτωνας.
(13) κτήσεως.

ψος, ὅτι νά κτίζεται μετὰ συμφωνίας τῶν γειτόνων (1). Κεφάλ. ΡΙΒ'.

Περὶ (2) κτίσεως σπητίου, ὁποῦ κτίζονται εἰς τόπον δημόσιον. Κεφάλ. ΡΙΓ'.

Περὶ κτίσεως (3) σπητίου ἀνώγαια (4) ἐπάνω ἀλλονῶν οἰκήματα ἢ εἰς τὸ χωράφι (5) μου. Κεφάλ. ΡΙΔ'.

Περὶ σπητίου πάτους πολλούς. Κεφάλ.

Περὶ κτίσεως (6) σπητίου σιμὰ εἰς ξένον ἀλλῶνι. Κεφάλ. ΡΙϚ'.

Περὶ κτίσεως (7) σπητίου εἰς αἰγιαλόν. Κεφάλ. ΡΙΖ'.

Περὶ κτίσεως (8) σπητίου μέσα εἰς χωράφι (9), ὁποῦ πρῶτα δὲν ἦτον. ΡΙΗ'.

Περὶ κτίσεως (10) σπητίου εἰς τόπον ξένον, ὁποῦ ἀγόρασα (11) καὶ ἔμαθα πῶς ἦτον ξένος τόπος καὶ ἐγὼ ἔκτισα σπῆτι μέγα. Κεφάλ. ΡΙΘ'.

Περὶ κτίσεως (12) σπητίου εἰς τόπον ὁποῦ ἀγόρασα (13) ἀπὸ ἐσένα καὶ ἦτον ξένον τὸ χωράφι (14) καὶ κτίσω μέσα σπῆτι (15) ἢ τὸ σπείρω. Κεφάλ. ΡΚ'.

Περὶ κληρανόμων καθολικῶν. Κεφάλ. ΡΚΑ'.

Περὶ κληρονομίας γονέων, ὅτι ὁ πατὴρ κληρονομᾷ τὸν υἱόν. Κεφάλ. ΡΚΒ'.

Περὶ κληρονομίας σιμοτέρου συγγενοῦς, ὅτι αὐτὸς κληρονομᾷ τὸν ἀπεθαμένον Κεφάλαιον ΡΚΓ'.

(1) γειτώνων.
(2) κτήσεως.
(3) κτήσεως.
(4) ἀνώγεα.
(5) χωράφη.
(6) κτήσεως.
(7) κτήσεως.
(8) κτήσεως.
(9) χωράφη.
(10) κτήσεως.
(11) ἀγώρασα.
(12) κτήσεως.
(13) ἀγώρασα.
(14) χωράφη.
(15) σπήτη.

Περὶ κληρονομίας, ὁποῦ κληρονομοῦν οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ γονεῖς. Κεφάλ. ΡΚΔ'.

Περὶ κληρονομίας, ὅτι κληρονομᾷ ὁ υἱὸς καὶ ὁ ἔγγονος ἴσια. Κεφάλ ΡΚΕ'.

Περὶ κληρονομίας, ὁποῦ κληρονομοῦν οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀνεψιοί. Κεφάλ. ΡΚϚ'.

Περὶ κληρονομίας ἀδελφοῦ ἀπὸ ἄλλον πατέρα, ἢ ἀπὸ ἄλλην μητέρα καὶ ἀνεψιὸν ἀπὸ ἀδελφὸν ὁμομήτριον, καὶ ὁμοπάτριον, ὅτι πῶς κληρονομοῦν αὐτόν. Κεφ. ΡΚΖ'.

Περὶ κληρονομίας, ὁποῦ κληρονομοῦν τὰ ἀνεψίδια ἀδελφοῦ ἀπὸ ἕναν πατέρα καὶ μίαν μητέρα καὶ ἀδελφὸν ἀπὸ ἄλλον πατέρα καὶ μητέρα, δὲν κληρονομοῦν Κεφάλ. ΡΚΗ'.

Περὶ κληρονομίας ἀδελφοῦ ἀπὸ ἕναν πατέρα καὶ δύο μητέρας ἢ ἀπὸ μίαν μητέρα καὶ δύο πατέρας. Κεφάλ. ΡΚΘ'.

Περὶ κληρονομίας ἐξαδέλφου. Κεφάλαιον ΡΛ'.

Περὶ κληρονομίας θείου, ὅτι οἱ ἀνεψιοὶ ἂν εἶναι πολλοί, ἴσια κληρονομοῦν. Κεφάλαιον ΡΛΑ'.

Περὶ κληρονομίας συγγενοῦς ὀγδόου βαθμοῦ. Κεφάλ. ΡΛΒ'.

Περὶ κληρονομίας πατρός, ὅτι κληρονομῶντας ὁ υἱὸς πληρώνει καὶ τὸ πατρικὸν χρέος (1). Κεφάλ. ΡΛΓ'.

Περὶ κληρονομίας ἐγγράφων καὶ ἀγράφου συγγενοῦς συμπαίκτου. Κεφ. ΡΛΔ'.

Περὶ κληρονόμων γεγραμμένων (2) καὶ τῶν γνησίων υἱῶν, ὅτι ἴσια κληρονομοῦν. Κεφάλ. ΡΛΕ'.

Περὶ κληρονόμων τοῦ φονεμένου, ὅτι οἱ κληρονόμοι πρέπει νὰ τοῦ σύρουν τὸν φόνον, ποῖος τὸν ἐσκότωσε νὰ τὸν ζητοῦν. Κεφάλ. ΡΛϚ'.

Περὶ κληρονόμου ἀνδρὸς εἰς τὴν προῖκαν τῆς γυναικός αὐτοῦ, ὅτι ἂν δὲν ζητήσῃ τὸν φόνον τῆς γυναικός του εἰς τὴν κρίσιν, χάνει τὴν προῖκα ὁποῦ ἔλαβεν. Κεφ. ΡΛΖ'.

(1) χρέως.
(2) γεγραμένων.

Περὶ κληρονομίας, ἕως λ' χρόνους ζητεῖται. κεφάλ. ΡΛΗ'.

Περὶ κληρονομίας, ὅτι καὶ ὁ κουφὸς καὶ ὁ βουβὸς ζητεῖ. Κεφάλ. ΡΛΘ'.

Περὶ κληρονομίας, ὅτι ἐξωρισμένος (1) καὶ ὁ περιωρισμένος (2) ἐλευθερωθεὶς (3) κληρονομᾷ κληρονομίαν, ὅταν ἔλθῃ. Κεφάλαιον ΡΜ'.

Περὶ κληρονομίας, ὁποῦ γραφθῇ (4) εἰς τὴν διαθήκην καὶ ἔλειπεν μακρὰ καὶ εἶπον ὅτι ἀπέθανεν, καὶ ἂν ζῇ καὶ ἔλθῃ, τί γίνεται. Κεφάλ. ΡΜΑ'.

Περὶ κληρονομίας ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Κεφάλ. ΡΜΒ'.

Περὶ κληρονομίας δούλων ἐλευθέρων. Κεφάλ. ΡΜΓ'.

Περὶ κληρονομίας, ὅτι οἱ δοῦλοι πάντοτε δὲν κληρονομοῦν. Κεφάλ. ΡΜΔ'.

Περὶ κληρονομίας υἱοῦ χαμένου, ὅτι ὅταν ἔλθῃ κληρονομᾷ τὴν μητέραν του, ἂν ἔγραψεν αὕτη ἄλλους κληρονύμους. Κεφάλ. ΡΚΕ'.

Περὶ κληρονόμου υἱοῦ ἢ θυγατρός, ἂν δὲν ἔλθῃ νὰ πάρῃ τὴν κληρονομίαν ἕως χρόνων ἕναν καὶ περάσῃ ὁ χρόνος, τί ἐπέρνει, ἢ καὶ ἂν εἶναι ἀδελφὸς ἢ ἀδελφή, ἢ θεῖος, ἢ ἐξάδελφός του, ἢ συγγενὴς ἕως ϛ' βαθμοῦ, καὶ διὰ ἑνὸς χρόνου δὲν ἔλθουν νὰ κληρονομήσουν, δὲν ἐπέρνουν οὐδέν. Κεφάλ. ΡΜϚ'.

Περὶ κληρονόμου, ὅτι δὲν τὸν παιδεύουν διὰ τὰ πταίσματα τοῦ ἀποθανόντος. Κεφάλαιον ΡΜΖ'.

Περὶ κληρονομίας ξένου καὶ ἀνεψιῶν ὁποῦ γράφει ἡ διαθήκη τους. Κεφάλαιον ΡΜΗ'.

Περὶ κληρονομίας, ὁποῦ ἐπέρνει ὁ κληρονόμος ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ κρατοῦν τὴν διαθήκην. Κεφάλ. ΡΜΘ'.

Περὶ διαθήκης καὶ φαλκιδίου, ὁποῦ εἰς τὸν θάνατόν του χαρίζει τὰ πράγματά του καὶ ἂν ἔχῃ παιδία τί μερίδιον κρατεῖ δι' αὐτά, καὶ περὶ ἀποκαταστάσεως, ἤγουν ὅταν τίς κρατῇ τὰ πατρικὰ πράγματα τινός, καὶ ὁ υἱὸς ὅταν γένῃ νόμου ἡλικίας, ζητᾷ αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ ἐπέρνει, καὶ διὰ τοὺς καρποὺς τῶν πραγμάτων τίς τοὺς λαμβάνει. Κεφάλ. ΡΝ'.

Περὶ κληρονομίας παιδίων φυσικῶν νόθων καὶ σπουρίων πῶς κληρονομοῦν. Κεφάλ. ΡΝΑ'.

Περὶ κληρονομίας υἱῶν ἐκ πορνείας (1) τῆς μητρὸς αὐτῶν τὴν μητέρα. Κεφάλ. ΡΝΒ'.

Περὶ κληρονομίας παιδίων φυσικῶν καὶ νόθων. Κεφάλ. ΡΝΓ'.

Περὶ κληρονομίας θετοῦ υἱοῦ τί κληρονομεῖ, καὶ ἂν γένῃ (?) αὐτεξούσιον αὐτὸς ὁ θετὸς υἱός. Κεφάλ. ΡΝΔ'.

Περὶ κληρονομίας ἀνῄβου. Κεφ. ΡΝΕ'.

Περὶ κληρονομίας παιδίων τῆς ἀπροίκου γυναικός. Κεφάλ. ΡΝϚ'.

Περὶ κληρονομίας τῶν εἰς γνησιότητα γενομένων παιδίων φυσικῶν. Κεφάλαιον ΡΝΖ'.

Περὶ κληρονομίας παιδίων εἰς τὰ τοῦ πατρός τους πράγματα, ἂν τὸν ἐθανάτωσεν ἡ κρίσις ὡς κακοῦργον ἢ ἂν ἔπαθε δήμευσιν. Κεφάλ. ΡΝΗ'.

Περὶ κληρονομίας ἀποθανόντος χωρὶς διαθήκης καὶ ἔχει μόνον ἐξαδέλφους ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα, πῶς τὸν κληρονομοῦν. Κεφάλ. ΝΝΘ'.

Περὶ κληρονομίας μοναχῶν ὁποῦ κληρονομοῦσι τοὺς λαϊκούς Κεφάλ. ΡΞ'.

Περὶ κληρονομίας καὶ ἀποκλήρων υἱῶν γονέων καὶ κληρονόμων ἐνστάτων καὶ ὑποκαταστάτων. Κεφάλ. ΡΞΑ'.

Περὶ κληρονομίας τοῦ ἀρχιερέως, κληρικοῦ καὶ λαϊκοῦ, ὅτι συγγενεῖς αἱρετικοὶ καὶ ἀσεβεῖς δὲν τοὺς κληρονομοῦσιν τούτους. Κεφάλ. ΡΞΒ'.

(1) ἐξορισμένος.
(2) περιορισμένος.
(3) ἐλευθερωθεῖς.
(4) γραφθεῖ.

(1) πορνείας.
(2) γένει.

Περὶ κυνηγοῦ ἱερέως ἢ πουλοπιάστου(1) ἢ μάντεως, ἢ μαντεύεται, ἢ εἶναι ἐγκαλεστής. Κεφάλ. ΡΞΓ'.

Περὶ καπηλείου, ὅτι κληρικὸς μέσα εἰς αὐτὸ δὲν τρώγει, οὐδὲ πίνει, οὐδὲ κρασοπούλος γίνεται. Κεφάλ. ΡΞΔ'.

Περὶ καπηλείου καὶ σταύλων γενομένων ἀπ' ἀρχῆς ὕστερα καταπατούντων (2), ἄλλος δὲν κτίζει καπηλεῖον. Κεφάλ. ΡΞΕ'.

Περὶ καπηλείου, ὁποῦ ἐκτίσθη καὶ θέλει καὶ ὁ γείτονας (3) νὰ κτίσῃ ἄλλο καπηλεῖον περνῶντας δέκα χρόνους. Κεφάλ. ΡΞϚ'.

Περὶ καπνοῦ τρύπας, ὁποῦ εὐγένει ἀπὸ τὸ τυρεφεῖον ὁ καπνὸς καὶ βλάπτει. Κεφάλαιον ΡΞΖ'.

Περὶ κοπροδοχείου (4). Κεφάλ. ΡΞΗ'.

Περὶ κοπροθεσίου (5) καὶ λάκκου ὁποῦ μαζώνει τὰ νερὰ καὶ ταῖς λάσπαις. Κεφ. ΡΞΜ'.

Περὶ κοπροσκουπήρων (6). Κεφ. ΡΟ'.

Περὶ κουμερκίου. Κεφάλ. ΣΟΛ'.

Περὶ κάψιμον (7) χωραφίων ἢ θημωνίαις πλοκοῦ (8) καραβίου ἢ σπητίου. Κεφάλαιον ΡΟΒ'.

Περὶ κλεπτῶν καὶ ὅτι ὁ κλέπτης παιδεύεται καὶ ὄχι τὸ παιδί του. Κεφ. ΡΟΓ'.

Περὶ κλέπτου ὁποῦ τρυπᾷ ὁσπήτια. Κεφάλαιον ΡΟΔ'.

Περὶ κλέπτου ἀφηλίκου. Κεφάλ ΡΟΕ'.

Περὶ κλεψίας καὶ διὰ ἐκεῖνον ὁποῦ ἀγοράζει τὰ κλεψιμαῖα (9) Κεφάλαιον ΡΟΤ'.

Περὶ κλέπτου ἀνδρὸς ἢ γυναικός Κεφάλαιον ΡΟΖ'.

Περὶ κλεύτριας γυναικός. Κεφ. ΡΟΗ'.

(1) πουλουπιάστου.
(2) κατὰ πατούντων.
(3) γείτονας.
(4) κόπρου δοχείο.
(5) κόπρου θεσίου.
(6) κόπρου σκουπήρων.
(7) κάψημον.
(8) θημονίαις πλοκοῦ.
(9) κλεψημεῖα.

Περὶ κυβευτῶν κλεπτῶν Κεφ. ΡΟΘ'.

Περὶ κλεπτομένων εἰς πανδοχεῖον ἢ εἰς καπηλεῖον. Κεφάλ. ΡΠ'.

Περὶ κλέπταις εἰς τὸ φουσάτον. Κεφάλαιον ΡΠΑ'.

Περὶ κλεπτόντων ξύλα ὁποῦ σεβαίνουν εἰς δουλείαν. Κεφάλ. ΡΠΒ'.

Περὶ κλεπτῶν πλουσίων καὶ πτωχῶν ἐλευθέρων εἰς δουλείαν. Κεφάλ. ΡΠΓ'.

Περὶ κλεπτομένων πραγμάτων ξένου ὁποῦ τὸ ἐδούλευσαν ὁμοῦ. Κεφ. ΡΠΔ'.

Περὶ κλέπτου δούλου. Κεφάλάλαιον ΡΠΕ'.

Περὶ κυβευτῶν καὶ ταυλιτῶν καὶ μεθυόντων ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν καὶ σχολαζόντων ἐν κυμβάλοις. Κεφάλ. ΡΠϚ'.

Ὅτι κοινωνία ὁ πιστὸς μετὰ ἀπίστου καὶ αἱρετικοῦ νὰ μὴν ἔχῃ. Κεφ. ΣΠΖ'.

Περὶ καραβοθαλασσοπνιγμένων πράγματα. Κεφάλ. ΡΠΗ'.

Περὶ κωδικέλλου Κεφάλ ΡΠΘ'.

Περὶ κατηχουμένου. Κεφάλ. Ρϟ'.

Περὶ καταχθονίου ἤγουν βουρκολάκου, τί κάμνει χρεία νὰ γένῃ εἰς αὐτόν.

† Ἀρχὴ τοῦ Λ στοιχείου.

Περὶ λειτουργίας (1) τῆς ἱερᾶς ταῦ ὅλου χρόνου. Κεφάλ. Α'.

Περὶ λειτουργίας (2) ἱερᾶς ἱερουργουμένης καὶ οἱ ἱερωμένοι τινὰς ἐξ αὐτῶν δὲν μεταλάβῃ τῶν θείων μυστηρίων. Κεφ. Β'.

Περὶ λειτουργίας τοῦ ἀρχιερέως, ὅτι δὲν λειτουργᾷ μόνος του ὡσὰν παπᾶς, ἀλλὰ μετὰ διακόνου. Κεφάλ. Δ'.

Περὶ λειτουργίας τοῦ ἀρχιερέως, ἂν δύναται νὰ λειτουργήσῃ μόνος. Κεφάλ. Γ'.

Περὶ λειτουργίας (3) κληρικοῦ, ὅτι δὲν δύναται νὰ λειτουργήσῃ εἰς ξένον κάστρον. Κεφάλ. Ε'.

Περὶ λειτουργίας χωριάτου, ὅτι δὲν λειτουργᾷ ἔμπροσθεν τοῦ μητροπολίτου ἢ καὶ τοῦ καστρινοῦ ἱερέως Κεφάλ. Ϛ'.

(1) λειτουργείας.
(2) λειτουργείας.
(3) λειτουργείας.

Περὶ λειτουργίας ἱερέως, ὅτι ἔμπροσθεν εἰκονοστασίου μέσα εἰς σπῆτι λειτουργία δὲν γίνεται. Κεφάλ. Ζ'.

Περὶ λήθης τοῦ ἱερέως, ὁποῦ ἀλησμονήσῃ νὰ βάλῃ μέσα εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον τὴν ἕνωσιν καὶ καλύψῃ κενὸν τὸ ποτήριον. Κεφάλ. Η'.

Περὶ λειτουργίας γινομένης καὶ χυθοῦν τὰ ἅγια, ἢ τοῦ πέσῃ ὁ ἀστήρ, καὶ πότε εἶναι τὰ ἅγια τελειωμένα, καὶ περὶ ἄρτων προσφερομένων ἂν τοὺς φάγουν οἱ σκύλοι. Κεφάλ. Θ'.

Περὶ λειτουργιῶν καὶ μνημοσύνων καὶ εὐχῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν, ὁποῦ γίνονται διὰ τοὺς ἀπεθαμένους, καὶ ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἀπεθαμένους εἶναι ὠφέλεια καὶ ἄφεσις ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ζωντανούς. Κεφάλ. Ι'.

Περὶ λειτουργιῶν ὁποῦ δίδομεν τῶν ἱερέων διὰ τὰ σαραντάρια διὰ ζῶντας καὶ ἀπεθαμένους. Κεφάλ ΙΑ'.

Περὶ λειτουργιῶν καὶ μνημοσύνων ὁποῦ κάμνουν εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας καὶ εἰς τὰς μ' μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀπεθαμένου, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν, ἀλλὰ καὶ πότε ἐμπαδίζουνται νὰ μὴν γίνωνται τὰ κόλυβα. Κεφάλ. ΙΒ'.

Περὶ λογείας (1) τῆς ἀλογεύτου ὑπεραγίας καὶ παναμιώμου Θεοτόκου. Κεφάλ. ΙΓ'.

Περὶ λεχῶνα γυναῖκα (2). Κεφάλαιον ΙΔ'.

Περὶ λεχούσης γυναικός, ἂν γεννήσῃ τῇ μεγάλῃ μ', τί νὰ τριώγῃ Κεφάλ. ΙΖ'.

Περὶ λουτροῦ ὁποῦ κτίζουν. Κεφ ΙΕ'.

Περὶ λουομένων ὁμοῦ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐν λουτρῷ, ὅτι εἶναι ἄπρεπον. Κεφάλαιον ΙϚ'.

Περὶ λύσεως ὑπεξουσιότητος υἱοῦ πότε γίνεται καὶ πῶς λύεται. Κεφάλ. ΙΗ'.

(1) λογχίας.
(2) λεχῶνά γυναῖκα.

Περὶ λύσεως αἵματος τῆς ῥινός (1), τοῦ κληρικοῦ ἢ τῶν ὀδόντων, ἂν δύναται νὰ λειτουργήσῃ ἢ ὄχι. Κεφάλ. ΙΘ'.

Περὶ λουομένου κληρικοῦ εἰς λουτρόν, ἂν δύναται αὐτὴν τὴν ἡμέραν νὰ λειτουργήσῃ ἢ λαϊκὸς μεταλαμβάνει ἢ ὄχι. Κεφάλαιον Κ'.

Περὶ λεγάτου καὶ τί θέλει νὰ εἰπῇ λεγάτον. Κεφάλ. ΚΑ'.

Περὶ λεγαταρίου καὶ λεγαταῖος παῖοι καλοῦνται, καὶ περὶ λεγάτων ὁποῦ ἀφήνουν οἱ γονεῖς τῶν παιδίων τους ἢ υἱῶν ἢ θυγατέρων, καὶ ἂν χαρίσῃ τινός τούτων καὶ γράψῃ κατ' ὄνομα τοῦτον. Κεφάλ. Κεφάλαιον ΚΒ'.

Περὶ λεγάτων ὑπὸ αἱρέσεως (2) Κεφάλ. ΚΓ'.

Περὶ λεγάτων ὁποῦ μοῦ δίδουν, καὶ ἂν μὲ ἀρέσουν. Κεφάλ. ΚΔ'.

Περὶ λεγάτων ὁποῦ ἐπέρνει ὁ λεγατάριος, ζημία (3) διάφορον ἐδικόν του εἶναι. Κεφάλ. ΚΕ'.

Περὶ λεγάτου, ἂν τὸ λεγατεύω αὐτὸ καὶ ἐδικοῦ καὶ ξένου πῶς γίνεται· Κεφ ΚϚ'.

Περὶ λεγάτευμα δούλου, ὁποῦ χαρίζω τοῦ δούλου μου τινὸς μὲ τὸ πεκούλι του. Κεφάλ. ΚΖ'.

Περὶ λεγάτευμα δούλου, ὅτι χαρίζω τινὸς τὸν δοῦλον μου καὶ τοῦ φύγῃ πρὶν τὸν περιλάβῃ. Κεφάλ. ΚΗ'.

Περὶ λεγάτου, ὅτι δούλου ἀνελευθέρου δὲν τοῦ χαρίζουν. Κεφάλ. ΚΘ'.

Περὶ λεγάτευμα δούλου, ἂν τοῦ χαρίσω τινός. Κεφάλ. Λ'.

Περὶ λεγάτου, ἂν λεγατεύσω εἶδος καὶ τὸ πουλήσω. Κεφάλ ΛΑ'.

Περὶ λεγάτου, ἂν λεγατεύσῃ τινὰς ξένον πρᾶγμα. Κεφάλ. ΛΒ'.

Περὶ λεγάτου, ἂν λεγατεύσω τινός τὸ βόδι μου καὶ ψοφήσῃ. Κεφάλ. ΛΓ'.

Περὶ λεγάτου, ἂν λεγατεύσω τέθριππον

(1) ρίνης.
(2) αἱρέσεως.
(3) ζημίαν.

ἤγουν τὰ τέσσερα ἄλογα τοῦ ἁμαξίου καὶ ἀπεθάνη τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν. Κεφάλαιον ΛΔ'.

Περὶ λεγάτων ζώων, ἐὰν τὰ κρατοῦν οἱ ἐπίτροποι ἕως νὰ τὰ λάβῃ ὁ λεγατάριος καὶ γίνῃ ζημία εἰς αὐτά. Κεφάλ. ΛΕ'.

Περὶ λεγάτων, ἂν χαρίσω τινός ὀλίγα καὶ αὐτὸς ἐπάρῃ καὶ ἄλλα ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τοῦ υἱοῦ μου, καὶ ἂν λεγατεύσω τινός μέρος τῶν πραγμάτων καὶ ποσότητα δὲν εἶπω, καὶ πάλιν ἂν λεγατεύσω ἐκ τῶν πραγμάτων μου ἐδικοῦ ἢ ξένου, καὶ ἐκεῖνος ἐπάρῃ τὸ ἕνα μέρος, ἀλλὰ ἔχει τιμὴν περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα μου πράγματα, τί γίνεται. Κεφ. ΛΣ'.

Περὶ λεγάτων, ἂν λεγατεύσω τινὸς ἀπὸ ὅσα ἔχω ἕνα εἶδος καὶ δὲν εἰπῶ ποῖον τὸ χαρίζω. Κεφάλ. ΛΖ'.

Περὶ λεγάτου χρυσοῦ ἢ ἀργυρίου, ἢ σκεῦος ἐξ αὐτῶν, ὅτι ἂν χαρίσω τί ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ εἴδους νὰ μὴν εἴπω. Κεφάλ. ΛΗ'.

Περὶ λεγάτων, ὅτι καὶ διὰ γραφῆς καὶ νεύματος χαρίζω τί. Κεφ. ΛΘ'.

Περὶ λεγάτου, ἂν εἴπω (1) ὅτι τοῦ χαρίζω τὸ δεῖνα εἶδος, ἀμὴ τὸ χρεωστῶ (2). Κεφ. Μ'.

Περὶ λεγάτων, ὅτι ἂν περάσουν λ' χρόνοι καὶ δὲν τὰ ἐπῆρα, πλέον δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἐπάρῃ ὁ λεγατάριος. Κεφ. ΜΑ'.

Περὶ λεγάτων, ἂν χαρίσω τινός τί καὶ αὐτὸς ἀπεθάνη, καὶ τὴν χάριν τὴν κρατεῖ ἄλλος διὰ νὰ τὴν δώσῃ καὶ δὲν ἔφθασε νὰ τὴν ἐπάρῃ ὁ λεγατάριος. Κεφ. ΜΒ'.

Περὶ λεγάτου ἀτελειώτου διαθήκης· Κεφ. ΜΓ'.

Περὶ λεγάτων, ὅτι ἂν μοῦ χαρίσῃ τινὰς τί ἐμὲ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρός μας καὶ ἀποθάνῃ τὸ παιδί. Κεφ. ΜΔ'.

Περὶ λεγάτων, ὅτι ἂν μοῦ χαρίσῃ τινὰς ἕνα πρᾶγμα καὶ τὸ γράψῃ εἰς τὴν διαθήκην (1) πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην φορὰν ἢ εἰς διαθήκαις δύο ἢ πολλαῖς, τί ἐπέρνω. Κεφ. ΜΕ'.

Περὶ λεγάτου σπητίου, ἂν τοῦ χαρίσω τινὸς καὶ τὸ ἀνακαινίσω (2) ἢ τὸ μετατοπίσω ἢ τὸ κτίσω (3) καινούριον. Κεφάλαιον ΜΣ'.

Περὶ λεγάτου, ὁποῦ μοῦ τὸ χαρίζει τινὰς εἰς τὴν διαθήκην του. Κεφ. ΜΖ'.

Περὶ λεγάτων κτημάτων, ὁποῦ τὰ ἔχω σημάδι διὰ ἄσπρα ὁποῦ ἐδανείσθηκα καὶ τὰ λεγατεύσω τινός. Κεφ. ΜΗ'.

Περὶ λεγάτου, ὁποῦ γράφει τινὰς εἰς διαθήκην καὶ τὴν βουλώνει νὰ τὴν ἀνοίξουν μόνον μετὰ τὸν θάνατόν του. Κεφάλαιον ΜΘ'.

Περὶ λεγατεύματος οἴνου. Κεφ. Ν'.

Περὶ λεγατεύματος ἀγροῦ ἤγουν χωραφίου. Κεφάλ. ΝΑ'.

Περὶ λεγατεύματος ἀγρῶν δύο καὶ εἶχεν καὶ δύο βιβλία, καὶ ἀποθνήσκων ἐλεγάτευσε καὶ τὰ δύο χωράφια δύο ἀνθρώπων. Κεφ. ΝΒ'.

Περὶ λεγατεύματος χωραφίου, ὁποῦ τὸ δίδει τινὸς τίς λεγάτον, καὶ ἐκεῖνος ὁ λεγατάριος νὰ δώσῃ δέκα φλωρία νὰ τὸ ἔχῃ. Κεφάλ. ΝΓ'.

Περὶ λεγατευθέντος οἴκου, ἢ πουληθέντος Κεφάλ ΝΔ'.

Περὶ λεγατεύματος φλωρίων ἑκατὸν ὁποῦ νὰ τὰ λεγατεύσω ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Κεφ. ΝΕ'.

Περὶ λεγατεύματος τινὸς πράγματος καὶ ὁ υἱός μου δὲν τὸ δίδει. Κεφ ΝΣ'.

Περὶ λεγάτου εὐσεβοῦς, ὁποῦ ἀφήσῃ τινὰς εἰς ἐκκλησίαν καὶ μοναστήριον. Κεφάλαιον ΝΖ'.

Περὶ λῃστῶν μετανοούντων. Κεφάλαιον ΝΗ'.

Περὶ λῃστὰς ἀναιρούντων. Κεφ. ΝΘ'.

Περι λάκκου. Κεφ. Ξ'.

(1) εἶπω.
(2) χρεωστῶ.

(1) διαθύκην.
(2) ἀνακαινήσω.
(3) κτίσω.

Περὶ λάκκου ἤγουν χαντακίου Κεφ. ΞΑ'.

Περὶ λιθοκόπων. Κεφ. ΞΒ'.

Περὶ λατίνων καὶ περὶ βήματος ἁγίου· Κεφ. ΞΓ'.

Περὶ λαθροφαγίας. Κεφ. ΞΔ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Μ. στοιχείου.

Περὶ μνηστείας ἤγουν ἀρραβώνων. Κε-

Περὶ μνηστείας ἀνηλίκων καὶ θέλουν νὰ ἱερωθοῦν. Κεφ. Β'.

Περὶ μνηστευομένων, ὅτι ὁ μνήστωρ ἂν εἶναι ἀναγνώστης καὶ σμιχθῇ μὲ τὴν μνηστευομένην. Κεφ Γ'.

Περὶ μνηστευομένων, ἂν σμίξουν, ἢ ἀρραβωνισμένων ἐτῶν ιγ'. Κεφ. Δ'.

Περὶ μνηστῆρος, ὁποῦ σμίξῃ μὲ τὴν ἀδελφὴν τῆς μνηστευθείσης αὐτοῦ γυναικός. Κεφ. Ε'.

Περὶ μνηστείας ἐγγράφου. Κεφ. Ϛ'.

Περὶ μνηστευομένην γυναῖκα καὶ τὴν ἐπάρῃ ἄλλος. Κεφ. Ζ'.

Περὶ μνηστείας καὶ γάμου, ὅτι συναινοῦσιν εἰς τοὺς γάμους συναινοῦσι καὶ τὴν μνηστείαν. Κεφ. Η'.

Περὶ συμφωνίας γάμου ἤγουν μνηστείας ἀσυμφωνία τῶν γονέων διὰ τὴν κόρην ἢ τὸν νέον. Κεφ. Θ'.

Περὶ μνηστείας τῶν νέων ὑπεξουσίων(1), ἂν εἰποῦν ὅτι δὲν θέλομεν τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα. Κεφ. Ι'.

Περὶ μνηστείας χήρας (2) γυναικός. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ μνηστευομένων, ἂν θέλῃ(3) νὰ γένῃ καλόγερος ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ μνηστευομένης, ἂν τῆς χαρίσῃ δωρεὰ ὁ μνήστωρ καὶ αὐτὴ νὰ τὴν βάλῃ εἰς μέτρον τῆς προικός. Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ μνηστῆς, ἂν τῆς χαρίσῃ ὁ μνήστωρ τῶν γονέων της νὰ κάμουν τὸν γάμον. Κεφ. ΙΕ'.

(1) ὑπεξουσιῶν.
(2) χήρας.
(3) θέλει.

Περὶ μνηστῆρος, ἂν φιλήσῃ τὴν μνηστὴν εἰς τὸν καιρὸν τῆς μνηστείας. Κεφάλαιον ΙΣ'.

Περὶ μνηστῆρος, ἂν δωρήσῃ τῇ μνηστῇ τί καὶ ὁ πενθερὸς ἂν δωρήσῃ αὐτῷ τί. Κεφ. ΙΖ'.

Περὶ μνηστείας χωρισμός, ὅτι ὁ πατὴρ χωρίζει τὴν ὑπεξούσιον αὐτοῦ κόρην, καὶ οὐχὶ τὴν αὐτεξούσιον. Κεφ. ΙΗ'.

Περὶ μνηστευομένων καὶ ἀρραβωνισμένων ἀπὸ ιγ' χρόνους καὶ κάτω. Κεφάλαιον ΙΘ'.

Περὶ μνηστείας, τὸ ἐμπόδιον ποῖον εἶναι. Κεφ. Κ'.

Περὶ μεμνηστευμένων καὶ ἀρραβωνισμένων ἀπὸ πόσας αἰτίας χωρίζουνται. Κεφ. ΚΑ'.

Περὶ μετανοούντων καὶ ἐπιστρεφόντων εἰς μετάνοιαν ἀπὸ ἁμαρτίας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἐπιστρέφουνται οἱ πνευματικοί. Κεφ. ΚΒ'.

Περὶ μετανοούντων, ὅτι πόσοι τόποι εἶναι ὁποῦ στέκουνται. Κεφ ΚΓ'.

Περὶ μετανοούντων καὶ ἐξομολογουμένων, ὅτι πρέπει ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ὁ πνευματικός πατὴρ νὰ τοὺς τηροῦν τὴν διάθεσιν καὶ τὴν καρδίαν τους καὶ ἢ νὰ ἀνεβάσουν τὰ ἐπιτίμια ἢ νὰ τὰ κατεβάσουν. Κεφάλαιον ΚΔ'.

Περὶ μετανούντων καὶ ἐξομολογουμένων καὶ κανονισμένων τόσους χρόνους, ἂν ἔλθωσιν εἰς θάνατον νὰ μεταλάβουν, καὶ ἂν σηκωθῶσι(1) πάλιν δουλεύουσι τὸν κανόνα τοῦ πνευματικοῦ τους. Κεφ. ΚΕ'.

Περὶ μετανοίας καὶ δακρύων καὶ πόσα δύνονται τὰ δάκρυα. Κεφ. ΚΣ'.

Περὶ μικροσχήμων (2) καὶ ὅτι οἱ μικρόσχημοι δὲν εἶναι τέλειοι μοναχοί, ἤγουν καλόγεροι, μόνον εἶναι ὁμολογηταὶ (3) τῆς παρθενίας. Κεφ ΚΖ'.

Περὶ μεγαλοσχήμων, ὅτι ὅταν γηράσου-

(1) συκοθῶσι.
(2) μικροσχήμων.
(3) ὁμολογιταί.

σιν τότε νὰ γίνωνται μεγαλόσχημοι. Κεφάλαιον ΚΗ'.

Περὶ μεγαλοσχήμου ἀρχιερέως, ὅτι πλέον οὐδὲν ἱερουργεῖ ἢ ὅποιος κουρευθῇ στανικῶς Κεφ. ΚΘ'.

Περὶ μεγαλοσχημονούντων. Κεφ. Λ'.

Περὶ μετανοίας μεγάλης, ἤγουν γονυκλισίας (1), ὅτι δὲν ποιοῦμεν τὴν Κυριακὴν καὶ ὅλην τὴν Λαμπρὰν ἕως τῆς Πεντηκοστῆς. Κεφ ΛΑ'.

Περὶ μοναχικοῦ σχήματος ὁποῦ ἐπέρνει ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα, ὅτι ἕως πότε νὰ δοκιμάζουνται, καὶ χωρὶς ἀναβύζου νὰ μὴν κουρεύουνται. Κεφ. ΛΒ'.

Περὶ μοναχικοῦ σχήματος ὁποῦ τὸ δίδει ὁ πνευματικός, ὅτι χωρὶς ἔνταλμα τοῦ ἀρχιερέως μὴ τὸν δώσῃ καὶ τὸν κουρέψῃ, καὶ ὅτι ὁ κοσμικὸς ἱερεὺς καλόγηρον δὲν δύνεται νὰ κάμῃ. Κεφ. ΛΓ'.

Περὶ μοναχικοῦ σχήματος, ὅτι τίς ὁ παραδιδούς καὶ διατί λέγεται ἀγγελικὸν σχῆμα, καὶ ποῖος εἶναι ὁποῦ ἐπαρέδωκεν τόσους κόπους τῆς καλογερικῆς. Κεφ ΛΔ'.

Περὶ μοναχικοῦ σχήματος, ὁποῦ ἐπέρνει τινὰς εἰς τὴν ἀσθένειάν του καὶ εἰς τὸν θάνατόν του ἢ εἰς τὸ γῆράς του εἶναι πολλὰ ὠφέλιμον (2), ἢ καὶ εἰς τὴν νεότητά του, θαυμαστὴ ἱστορία. Κεφ. ΛΕ'.

Περὶ μοναχῶν, κουρὰ νέων, ὅτι ποῦ πρέπει νὰ κουρεύουνται εἰς τὰ μοναστήρια τῆς πόλεως ἢ τῆς ἐρήμου. Κεφάλ. ΛΤ'.

Περὶ μοναχῶν δοκιμή, ὅτι πόσους χρόνους νὰ δοκιμάζουνται.

Περὶ μοναχῶν κουρὰ καὶ ἀναβόχους. Κεφ. ΛΗ'.

Περὶ μοναχῶν, ὅτι ὅταν τοὺς ποιοῦν καλογήρους καὶ τοὺς κουρεύουν δῶρα νὰ μὴν τοὺς ἐπέρνουν αὐτοὶ ὁποῦ τοὺς κουρεύουν. Κεφ ΛΘ'.

Περὶ μοναχοῦ, ὁποῦ πρῶτον νὰ κάμῃ διαθήκην καὶ ὕστερα νὰ γίνεται καλόγηρος. Κεφ. Μ'.

(1) γονυκλησίας.
(2) ὠφέλημον.

Περὶ μοναχοῦ, ὁποῦ ἔχει παιδία καὶ γίνῃ καλόγηρος Κεφ. ΜΑ'.

Περὶ μοναχοῦ, ὁποῦ ἔχει παιδία καὶ ἀποθάνῃ χωρὶς διαθήκην. Κεφ. ΜΑ'.

Περὶ μοναχοῦ, ὅτι πόσων χρονῶν γίνεται καλόγηρος. Κεφ ΜΓ'.

Περὶ μοναχῶν, ὁποῦ ἔχουν πράγματα πατρικὰ καὶ μοιράζουν. Κεφ. ΜΔ'.

Περὶ μοναχῶν κοινοβιατῶν (1), ὅτι χώρια ἐδικά τους τίποτες νὰ μὴν κρατοῦν οὐδὲ νὰ ἔχουν, καὶ ὅτι ποιοῦν διαθήκην πρὸ τοῦ νὰ κουρευθοῦν, ὁμοίως (2) καὶ αἱ καλυγραῖαι ποιοῦσιν εἰς τὰ ὅλα. Κεφάλαιον ΜΕ'.

Περὶ μοναχῶν κουρεμένων ἀρχιερέων, ὅτι νὰ μὴν ἀναχωροῦν εὐθὺς ὁποῦ κουρευθοῦν νὰ ὑπηγένουν νὰ καθέζουνται μοναχοὶ τους κατὰ μόνας νὰ κλειστοῦν εἰς ἕνα κελλίον (3), καὶ πόσους χρόνους νὰ κάμουν μὲ τὸ κοινόβιον, καὶ τότε νὰ ἀναχωροῦν κατὰ μόνας νὰ κλειστοῦν εἰς ἕνα κελλίον (4) νὰ ἡσυχάζουν, καὶ πῶς μετὰ ἐπιτροπῆς τοῦ ἐπισκόπου νὰ κλείουνται εἰς τὸ κελλίον (5) νὰ ἡσυχάζουν, καὶ πάλιν ἂν δὲν τοὺς ἀρέσῃ τὸ κλεῖσμα παιδεύουνται. Κεφ. ΜΤ'.

Περὶ μοναχῶν ἱερωμένων ἤγουν ἱερομονάχων, ὅτι νὰ μὴν κατοικοῦν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐνορίαις αὐτοὶ νὰ μὴν κρατοῦν, καὶ ὅτι ἂν εὑρεθῇ κανεὶς ἐνάρετος μὲ θέλησιν τοῦ ἀρχιερέως ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὅτι ἀπὸ αἰτίας εὐγένει ὁ καλόγηρος ἀπὸ τὸ μοναστήριόν του. Κεφάλαιον ΜΖ'.

Περὶ μοναχῶν καὶ μοναχῆς, ὅτι νὰ μὴν ἀφήνουν τὴν κουράν τους καὶ τὸ μοναστήριον ὁποῦ ἐκουρεύθησαν. Κεφ. ΜΗ'.

Περὶ μοναχοῦ ὁποῦ φύγῃ (6) ἀπὸ τὸ μοναστήριόν του, καὶ ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς ἐβγάζει καλόγηρον καὶ τὸν βάνει εἰς ἄλλο μοναστήριον ἡγούμενον ἢ εἰς ἄλλην ὑπηρεσίαν Κεφ. ΜΘ'.

(1) κοινοβιάτων.
(2) ὁμοίως.
(3) κελλοίον.
(4) κελλοίον.
(5) κελλοίον.
(6) φύγῃ.

Περὶ μοναχοῦ, ἂν φύγῃ ἀπὸ τὸ μοναστήριόν του καὶ ἔχῃ ἐκεῖ εἰς τὸ μοναστήριόν του πράγματα τινά. Κεφ Ν'.

Περὶ μοναχοῦ φευγάτου, ὅτι αὐτὸν ζητᾷ ὁ ἡγούμενος, καὶ ὁ ἡγούμενος ἂν ἀμελήσῃ κανονίζεται. Κεφ ΝΑ'.

Περὶ μονάσαι θέλοντος, καὶ ἔχει παιδία καὶ τὰ ἀφήσῃ ἀφρόντιστα Κεφ. ΝΒ'.

Περὶ μονάσαι θελήσαντος καὶ ἔχῃ γονεῖς καὶ τοὺς ἀφήσῃ ἀπρονοήτους. Κεφάλαιον ΝΓ'.

Περὶ μοναχοῦ ὑπερηφάνου. Κεφ. ΝΔ'.

Περὶ μοναχοῦ ὁποῦ ἔγινεν καλόγηρος καὶ ζητᾷ μοιράδη του ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Κεφ. ΝΕ'.

Περὶ μοναχῶν, μοναστήρια, ὅτι νὰ μὴν μένουσιν γυναῖκες μέσα, οὔτε εἰς γυναικεῖα μοναστήρια νὰ μένουσιν ἄνδρες κοσμικοί, ἤγουν νὰ μὴν μένουσιν ἄνδρες κοσμικοὶ εἰς τὰ γυναικεῖα μοναστήρια.

Περὶ μοναχοῦ, ὅτι δὲν τὸν συγχωροῦν οἱ νόμοι νὰ τρώγῃ ψωμὶ μὲ γυναῖκα μόνος του. Κεφ. ΝΖ'.

Περὶ μοναχῶν, ὅτι μόνον ἐξ ἀνάγκης περιπατοῦσιν εἰς δρόμον μὲ γυναῖκας καλογραῖς. Κεφ. ΝΗ'.

Περὶ μοναχῶν καὶ κληρικῶν, ὅτι νὰ μὴν σεβαίνουσιν εἰς γυναικεῖον (1) μοναστήριον οὔτε εἰς χήρας σπήτιον χωρὶς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀρχιερέως. Κεφ. ΝΘ'.

Περὶ μοναστηρίων (2), ἤγουν καλογράδων, ὅταν θέλουν νὰ κουρευθοῦν δὲν πρέπει νὰ βάλλουν ἄσπρα καὶ τότε νὰ κουρευθοῦν εὐγάζοντάς τα. Κεφ. Ξ'.

Περὶ μοναστηρίων (3) ὅτι τὴν νύκτα νὰ μὴν εὐγένουν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήριον ἂν εἶναι νέαις, οὐδὲ ἀφοῦ κουρευθοῦν εὐγένουν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήριον, ἐξ ἀνάγκης μόνον εὐγένουν μὲ τὸ θέλημα τῆς ἡγουμένης. Κεφ. ΞΑ'.

Περὶ μοναστρίας, ὅτι κουρεύεται καὶ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρός της. Κεφ. ΞΒ'.

Περὶ μοναχῶν ἀῤῥένων τε καὶ θηλυῶν δοκίμων (1) ὁποῦ πίπτουν εἰς πορνείαν ἢ πανδρεύουνται καὶ περὶ μοναχῶν τελείως κουρευσμένων ἂν γυρίσουν (?) καὶ ὑπανδρευθοῦν, καὶ περὶ παρθένων γυναικῶν ὁποῦ ἐρασοφόρεσαν καὶ πρὶν νὰ κουρευθοῦν γυρίσουν καὶ ὑπανδρευθοῦν. Κεφ. ΞΓ'.

Περὶ μοναχοῦ καὶ μοναχῆς μικροσχήμων ἢ μεγαλοσχήμων, ἂν ὑπανδρευθοῦν, ἢ πορνεύσουν ἢ κοσμίσῃ καὶ ῥίξῃ τὰ ῥάσα, ἢ μοναχὸς γίνῃ στρατιώτης. Κεφ. ΞΔ'.

Περὶ μοναχοῦ καὶ μοναχῆς, ὅτι δὲν γίνονται ἀνάδοχοι παιδίων οὐδὲ στεφανώνουν. Κεφ. ΞΕ'.

Περὶ μοναχῶν ἰδιωτῶν (3), ὅτι ἡγούμενοι νὰ μὴν γίνουνται. Κεφ. ΞϚ'.

Περὶ μοναχοῦ, ὅτι δὲν γίνεται ἐπίτροπος οὔτε κρίσιν ξένων ζητοῦν. Κεφ. ΞΖ'.

Περὶ μοναστηρίων κτήματα καὶ μοναχῶν, καὶ περὶ κτήτορος (4) καὶ ἡγουμενίων καὶ περὶ τῶν ἀφιερωμένων εἰς αὐτά. Κεφ. ΞΗ'.

Περὶ μοναστηρίων κτήματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὅτι νὰ μὴν τὰ κτίζουν πλησίον. Κεφ. ΞΘ'.

Περὶ μοναστηρίων μοναχῶν καὶ μοναστριῶν, ὅτι οὔτε ἄνδρες νὰ σεβαίνουσιν εἰς γυναικεῖα μοναστήρια οὔτε αἱ γυναῖκες εἰς τὰ ἀνδρῶα, μήτε καὶ νὰ θάπτουνται μέσα αἱ κοσμικαὶ γυναῖκες εἰς τὸ μοναστήριον τῶν καλογρηάδων, καὶ πόρταις πολλαῖς τὸ τοιχόκαστρον νὰ μὴν ἔχῃ καὶ

(1) γυναῖκιον.
(2) μοναστηριῶν.
(3) μοναστηριῶν.

(1) θηλυῶν δάκιμον.
(2) γυρήσουν.
(3) ἰδιῶτων.
(4) κτήτωρος.

ζητουλαρέσι ἄνδρες μέσα εἰς τὰ γυναικεῖα νὰ μὴν σεβαίνουν, μήτε γυναῖκες ζητουλάρησαις εἰς τὰ ἀνδρῶα. Κεφάλ. Ο'.

Περὶ μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν, ὅτι νὰ κτίζουνται μετὰ θελήσεως τοῦ ἀρχιερέως καὶ οἱ μοναχοὶ ὁποῦ εἶναι μέσα πῶς νὰ περνοῦν καὶ πῶς νὰ ὑποτάσσωνται τὸν ἀρχιερέαν τους, καὶ νὰ μὴν εὐγένουν καὶ περιπατοῦν ἔξω ἀπὸ χώραν εἰς χώραν καὶ ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν, καὶ περὶ δούλου ὁποῦ θέλει νὰ μονάσῃ, καὶ ὅτι οἱ ἀπαίδευτοι νὰ παιδεύουνται ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως. Κεφ. ΟΛ'.

Περὶ μοναστηρίου καὶ ἐκκλησίας, ὅτι σπήτια δὲν γίνουνται. Κεφ. ΟΒ'.

Περὶ μοναστηρίων τυπικά, ὅτι αὐτὰ τὰ τυπικὰ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦν τοὺς κανόνας τῶν πατέρων. Κεφ. ΟΓ'.

Περὶ μερίδας, ὁποῦ προσφέρονται ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἂν εἶναι εὔλογον νὰ προσφέρουνται διὰ γυναῖκες ὁποῦ ἔχουν αἱρετικοὺς ἄνδρας ἢ ἀσεβεῖς. Κεφ. ΟΔ'.

Περὶ μνησικάκου ὁποῦ κρατεῖ ἔχθραν, τὰ πρόσφορα αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ μὴν τὰ δεχθῇς οὔτε νὰ τὸν μεταλάβῃς, καὶ ἂν ἀποθάνῃ χωρὶς συγχώρησιν. Κεφάλαιον ΟΕ'.

Περὶ μνημοσύνων τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν ἂν δὲν τὸν μνημονεύουν οἱ ἱερεῖς καὶ διάκονοι. Κεφ. ΟΣ'.

Περὶ μνημοσύνων πατριάρχου, ὅτι νὰ τὸν μνημονεύουν οἱ ἀρχιερεῖς του καὶ οἱ κληρικοί του. Κεφ. ΟΖ'.

Περὶ μνημοσύνων τοῦ μητροπολίτου, ἂν δὲν τὸν μνημονεύουν οἱ ἐπίσκοποί του καὶ οἱ κληρικοί του Κεφ. ΟΗ'.

Περὶ μεταλήψεως ἁγίας τῶν θείων μυστηρίων, πότε ὀφείλουσιν οἱ χριστιανοὶ νὰ μεταλαμβάνουσι τοῦ χρόνου ὅλου. Κεφάλαιον ΟΘ'.

Περὶ μεταλήψεως ἁγίας κοινωνίας τοῦ παναγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὅτι ὅλην τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου μεταλαμβάνουσι οἱ χριστιανοὶ ἂν ἔφαγαν καὶ κρέας, καὶ περὶ τοῦ συνεχῶς μεταλαμβάνειν καὶ μὴ μακρύνειν ἑαυτοὺς τῶν θείων μυστηρίων. Κεφ. Π'.

Περὶ μεταλήψεως ἁγίας κοινωνίας, ὅτι πρέπει νὰ καθαίρωμεν τὸν ἑαυτόν μας διὰ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ τότε νὰ μεταλαμβάνωμεν συχνῶς καὶ πυκνῶς μετὰ φόβου Θεοῦ πίστεως καὶ ἀγάπης. Κεφάλαιον ΠΑ'.

Περὶ μύρου (1) μεγάλου ὁποῦ ποιοῦν οἱ ἀρχιερεῖς, ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ νὰ μυρώνουνται, ὅτι ἂν δὲν μυρισθοῦν δὲν εἶναι τέλειοι χριστιανοὶ ὡς ἀσφράγιστοι. Κεφάλαιον ΠΒ'.

Ὅτι ὅσοι χρισθοῦσι τῷ ἁγίῳ μύρῳ διὰ ἑπτὰ ἡμέρας δὲν νίπτουνται ὕδωρ. Κεφάλαιον ΠΓ'.

Περὶ μεταλήψεως τῆς θείας κοινωνίας ὁποῦ μεταλαμβάνομεν, ὅτι οἱ ἱερεῖς νὰ μὴν λαμβάνουν δῶρα ἀπὸ τοὺς μεταλαμβάνοντας. Κεφ. ΠΔ'.

Περὶ μεταλήψεως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀτὸς του νὰ μὴν τὴν πέρνῃ εἰς τὰς χεῖράς του μόνον εἰς τὸ στόμα παρὰ τοῦ ἱερέως. Κεφάλαιον ΠΕ'.

Περὶ μεταλήψεως καὶ κοινωνίας, ὅτι οἱ ἱερεῖς καὶ λαϊκοὶ ὅτι ὅποιος θέλει νὰ μεταλάβῃ νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν γυναῖκά του ἢ κἂν φαντασθῇ. Κεφ. ΠΣ'.

Περὶ μεταλήψεως καὶ κοινωνίας, ὅτι οἱ ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ μεταδίδουν τοῖς πιστοῖς ἀπὸ τὰς μερίδας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἅγιον σῶμα τὸ δεσποτικὸν καὶ τοῦ τιμίου αἵματος. Κεφ. ΠΖ'.

Περὶ μεταθέσεως ἀρχιερέων καὶ ἀποδημίας ὁποῦ ὑπηγένῃ εἰς κανένα του μετόχιον, ὅτι ἐκεῖ νὰ μὴν σταθῇ πολὺν καιρόν, καὶ ἂν ἐπάρουν τὰ ἔθνη τοὺς θρόνους τους ποῦ νὰ κάμουν τὴν καθέδραν τους. Κεφ. ΠΗ'.

Περὶ μακαρισμοῦ Συμεὼν τοῦ μεταφραστοῦ. Κεφ. ΠΘ'.

(1) μῦρου.

Περὶ μεταθέσεως μεταβάσεως καὶ ἐπιβάσεως. Κεφ. Ϟ'.

Περὶ μεταβάσεως κληρικῶν εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἄλλου ἀρχιερέως. Κεφ. ϞΑ'.

Περὶ μαρτύρων, ὁποῦ μαρτυροῦσι εἰς ὁμολογίαν καὶ εἰς διαθήκην καὶ εἰς ἄλλα γράμματα. Κεφ. ϞΒ'.

Περὶ μαρτυρίας ἀπὸ διαλαλίας, ὁποῦ ἀκούει ὁ κριτὴς καὶ στέλλει (1) τὰς μαρτυρίας μακρὰν καθὼς ἀκούει. Κεφ. ϞΓ'.

Περὶ μαρτύρων ὁποῦ μαρτυροῦν διὰ ἔγκλημα Κεφ. ϞΔ'.

Περὶ μαρτύρων, ὅτι νὰ εἶναι ἀξιόπιστοι καὶ τίμιοι, καὶ ἄμεμπτοι, καὶ εὔποροι, καὶ μὴ κατεγνωσμένοι καὶ ἐνδεεῖς, οὐδὲ φίλοι τοῦ κατηγόρου καὶ νὰ ἐξετάζωνται ἂν εἶναι ὁμολογία. Κεφάλ. ϞΕ'.

Περὶ μαρτύρων ἀναξίων εἰς μαρτυρίαν ποῖοι εἶναι, καὶ ὅτι γυναῖκες δὲν μαρτυροῦν καὶ ἄνδρες κάτω τῶν ιη' χρονῶν δὲν μαρτυροῦν, καὶ εἰς τί μαρτυροῦν αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ ποῖα πρόσωπα μαρτυροῦν μοναχοί τους (2) ἂν δὲν τοὺς εἰποῦν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς μαρτυροῦν, καὶ ὅτι ὁ αἱρετικὸς δὲν μαρτυρεῖ οὐδὲ ἕβραῖος, οὐδὲ ὁ δουλευτής μου δὲν μαρτυρεῖ ὑπὲρ ἐμοῦ, οὐδὲ ὁ φίλος μου. Κεφ. ϞΣ'.

Περὶ μαρτυρίας κληρικῶν, ὅτι δὲν φέρνει αὐτὸς γνωρίμους του ἢ συγγενεῖς του. Κεφ. ϞΖ'.

Περὶ μαρτύρων ἀξιοπίστων καὶ ποῖοι ἐμποδίζουνται νὰ μὴν μαρτυρήσουν καὶ ποῖοι δὲν ἐμποδίζουνται. Κεφ ϞΗ'.

Περὶ μαρτύρων, ὁποῦ μαρτυροῦν εἰς τὰ σύνορα καὶ χωρίων καὶ πόλεων, καὶ διὰ ποῖον μαρτυρία γίνεται καὶ ἐξ ἀκοῆς καὶ ποῖον δὲν γίνεται ἐξ ἀκοῆς, καὶ διὰ ἐκείνους ὁποῦ στέλνουσι τὸ γράμμα τους διὰ μαρτυρίαν πῶς γίνεται καὶ πόσαις ἡμέραις προσκαρτεροῦν οἱ μάρτυρες καὶ θρέφονται παρ' αὐτοῦ τούτην τὴν ὑπόθεσιν ζητοῦντες. Κεφ. ϞΘ'.

(1) στέλει.
(2) μοναχί.

Περὶ μαρτύρων πατρὸς καὶ υἱοῦ, ὅτι μαρτυροῦν διὰ ξένην μαρτυρίαν. Κεφάλαιον Ρ'.

Περὶ μαρτύρων ἀπαγορευμένων. Κεφάλαιον ΡΑ'.

Περὶ μαρτύρων, ποίους νὰ ἔχῃς διὰ πιστούς. Κεφ. ΡΒ'.

Περὶ μαρτύρων, ὁποῦ τοὺς βάνουν εἰς ὅρκον. Κεφ. ΡΓ'.

Περὶ μαρτύρων, ὅτι ἕως τριάκοντα λίτραις χρυσίου πόσοι μαρτυροῦν καὶ εἰς τὰ πλειότερα πόσοι. Κεφ. ΡΔ'.

Περὶ μαρτύρων, ὁποῦ εὐγάνῃ τινὰς νὰ μαρτυρήσουν διὰ ἄλλον καὶ ὕστερα ἄλλος φέρει τούτους κατὰ τούτους νὰ μαρτυρήσουν. Κεφ. ΡΕ'.

Περὶ μαρτύρων, ὅτι δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐβγάλῃ πολλαῖς (1) φοραῖς μάρτυρας ἕως τέσσερης φοραῖς. Κεφ. ΡϞ'.

Περὶ μαρτύρων αἱρετικῶν ἢ ἀπίστων(2) ἢ ἑνὸς πιστοῦ, ὁποῦ μαρτυροῦν εἰς μαρτυρίαν ἢ εἰς κατηγορίαν ἀρχιερέως. Κεφάλαιον ΡΖ'.

Περὶ μαρτύρων κατὰ ἀρχιερέως καὶ ἱερέως. Κεφ. ΡΗ'.

Περὶ μαρτύρων, ὁποῦ μαρτυροῦσι χωρὶς νὰ εἶναι ἔγγραφος μαρτυρία. Κεφάλαιον ΡΘ'.

Περὶ μαρτύρων, ὁποῦ τοὺς ὁρίζουν οἱ κατήγοροι. Κεφ. ΡΙ'.

Περὶ μαρτύρων, ποῖοι ὀμνύουσι. Κεφάλαιον ΡΙΑ'

Περὶ μαρτυρίας γυναικός, εἰς τί μαρτυρεῖ ἡ γυνὴ καὶ ὅτι ἀφρίκκιον ἀνδρίκιον δὲν ἐπέρνει. Κεφ. ΡΙΒ'.

Περὶ μαρτύρων παραιτήσεως. Κεφάλαιον ΡΙΓ'.

Περὶ μαρτύρων, ὁποῦ μαρτυροῦν καὶ λείποντος τοῦ ἐγκαλουμένου ἢ καὶ ἔφυγεν. Κεφ. ΡΙΔ'.

Περὶ μαρτύρων, ὅτι πόσων χρονῶν θέλει νὰ εἶναι οἱ μάρτυρες τῶν ἐγκλημάτων

(1) πολαῖς.
(2) ἄπιστον.

των καὶ πάσιων τῶν ἐπὶ χρημάτων. Κεφάλαιον ΡΙΕ'.

Περὶ μαρτύρων κεκωλυμένων, ὁποῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐγκαλῇ (1) καὶ νὰ μαρτυρᾷ (2) Κεφ ΡΙϚ'.

Περὶ μάρτυρος μεσίτου, ἂν δύνεται νὰ μαρτυρᾷ (3) Κεφ. ΡΙΖ'.

Περὶ μαρτύρων πενήτων. Κεφ. ΡΙΗ'.

Περὶ μαρτυρία δούλου. Κεφ. ΡΙΘ'.

Περὶ μαρτύρων μικρῶν εἰς τοὺς χρόνους, ὅτι δὲν μαρτυροῦν, καὶ ἂν εἶναι καὶ πταίσταις. Κεφ. ΡΚ'.

Περὶ μάρτυρος, ὁποῦ τὸν προστάζουν νὰ μαρτυρήσῃ. Κεφ. ΡΚΑ'.

Περὶ μαρτυρίας πατρὸς διὰ υἱοῦ, καὶ υἱοῦ διὰ πατρός. Κεφ. ΡΚΒ'.

Περὶ μαρτυρίας διὰ ἀρχιερέως. Κεφάλαιον ΡΚΓ'.

Περὶ μαρτύρων κεκωλυμένων ποῖοι εἶναι· ἕτερον. Κεφ. ΡΚΔ'.

Περὶ μηνυτῶν, ἤγουν ἐκεῖνοι ὁποῦ δείχνουν, καὶ περὶ μανδάτορος. Κεφ. ΡΚΕ'.

Περὶ μηνυτοῦ γυναικός, καὶ περὶ μανδατώρου ποῖος λέγεται, καὶ ὅτι γυνὴ δὲν μηνύει, καὶ ποῖοι δὲν δύνουνται νὰ μηνύσουν. Κεφ. ΡΚϚ'.

Περὶ μηνυτῶν, ἂν τὸ ἀποδείξῃ τί ἐπέρνουν αὐτοί. Κεφ. ΡΚΖ'.

Περὶ μηνυτοῦ, ἂν δὲν τὸ ἀποδείξῃ τὸ μηνυθὲν τί παθαίνει. Κεφ ΡΚΗ'.

Περὶ μισθώσεως, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἐργολάβων, καὶ τί θέλει νὰ εἰπῇ μισθώσας καὶ μισθωσάμενος. Κεφ. ΡΚΘ'.

Περὶ μισθωσαμένου, καὶ ὁποῦ παχτώνει ἀμπέλια καὶ κήπους δένδρα καὶ ἄλλα εἴδη, καὶ ἂν δὲν καρπίσουν ἢ χαλαζωθοῦν (4), ἢ ἄλλη ζημία γίνῃ εἰς αὐτά. Κεφ. ΡΛ'.

Περὶ μισθώσεως καὶ παχτώσεως. Κεφάλαιον ΡΛ'.

Περὶ μισθώσεως, καὶ παχτώσεως κήπων, χωραφίων, μύλων καὶ τῶν ὁμοίων(1) καὶ νοίκην σπητίου. Κεφ. ΡΛΒ'.

Περὶ μισθωτοῦ ὁποῦ ἐπέρνει ἀμπέλη ἢ χωράφι μισιακὸν καὶ ὁποῦ κάμνει ἔξοδον εἰς ξένον πρᾶγμα. Κεφ. ΡΛΓ'.

Περὶ μίσθωμα πίθου. Κεφ. ΡΛΔ'.

Περὶ μισθωτοῦ λειθαδίου (2) καὶ λάγγου. Κεφ ΡΛΕ'.

Περὶ μισθώσεως κίωνος(3). Κεφάλαιον ΡΛϚ'.

Περὶ μισθώσεως πραγμάτων (4) τινῶν καὶ παχτώσεως χωραφίου κήπων καὶ τῶν ὁμοίων (5). Κεφ. ΡΛΖ'.

Περὶ μισθώσεως καὶ ἐνοικιασμοῦ οἴκου(6) ἢ φούρνου καὶ καυθῆ. Κεφ. ΡΛΗ'.

Περὶ μοιχείας καὶ τοῦ κανόνος αὐτῆς. Κεφ. ΡΛΘ'.

Περὶ μοιχείας, ὅτι ποία μοιχεία (7) γεναμένη εἰς τὰ πρόσωπα δὲν κρατεῖται διὰ μοιχεία. Κεφ. ΡΜ'.

Περὶ μοιχείας γυναικὸς λαϊκοῦ γραμματικοῦ, ὁποῦ θέλει νὰ γένῃ ἱερεὺς καὶ μοιχεύεται ἡ γυναῖκά του. Κεφ. ΡΜΑ'.

Περὶ μαυλίστρας ἤγουν ρουφιάνας καλογραίας ἢ κοσμικῆς. Κεφ. ΡΜΒ'.

Περὶ μιαροῦ (8) καὶ ἀκαθάρτου ἐὰν πέσῃ εἰς πηγάδιν ἢ εἰς ἀγγεῖον, ἢ εἰς λάδιν, ἢ εἰς κρασίν, ἢ εἰς σιτάρι, ἢ εἰς ἀλεύρι Κεφ. ΡΜΓ'.

Περὶ μιαροφαγησάντων. Κεφ. ΡΜΔ'.

Περὶ μαλακίας. Κεφ. ΡΜΕ'.

Περὶ μάγων, μάντεων, μαθηματικῶν, ἀστρολόγων, ἐπαοιδῶν, γοητειῶν, φαρμακειῶν καὶ περιάπτων. Κεφ. ΡΜϚ'.

Περὶ μίμων καὶ σκηνικῶν. Κεφ. ΡΜΖ'.

(1) μύλλον καὶ τῶν ὁμοίων.
(2) λιβαδίου.
(3) κίωνος.
(4) πραγμᾶτων.
(5) κήπων καὶ τῶν ὁμοίων.
(6) οἴκου.
(7) μοιχεῖα.
(8) μιαροῦ.

Περὶ μαγείρων (1) καὶ καπήλων. Κεφάλαιον ΡΜΗ'.

Περὶ μύλου. Κεφ. ΡΜΘ'.

✝ Ἀρχὴ τοῦ Ν στοιχείου.

Περὶ νόμου. Κεφ. Α'.

Περὶ νηστείας τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, καὶ κάθε τετράδος καὶ παρασκευῆς τοῦ ὅλου χρόνου Κεφ. Β'.

Περὶ νηστείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πῶς λέγεται τεσσαρακοστή, ὁποῦ ἔχει περισσοτέρας ἡμέρας, καὶ διατί λέγεται ἀποδεκάτωσις καὶ πῶς ὅτι καὶ τὰς ἡμέρας ἀποδεκατοῦμεν. Κεφ. Γ'.

Περὶ νηστείας τετράδος καὶ παρασκευῆς διατί νηστεύομεν. Κεφ. Δ'.

Περὶ νηστειῶν τοῦ τεσσαρακονθημέρου, τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννῶν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Θεοτόκου, πόθεν καὶ τίς ὁ ἀπ' ἀρχῆς παραδούς. Τινὲς γὰρ λέγουσι ὅτι νέας εἶναι. Κεφ. Ε'.

Περὶ τῶν αὐτῶν νηστειῶν τῶν Χριστοῦ γεννῶν, τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Κεφ. Ϛ'.

Περὶ τῆς νηστείας τῆς κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου, τοῦ Αὐγούστου. Κεφ. Ζ'.

Περὶ νηστείας τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ. Κεφ. Η'.

Περὶ νηστείας, ὅτι τὸ σάββατον καὶ τὴν κυριακὴν νηστεία οὐ γίνεται. Κεφ. Θ'.

Περὶ νηστείας τὸ ὅλου χρόνου τῆς δευτέρας ὁποῦ νηστεύουσιν οἱ χριστιανοὶ τινὲς καὶ οἱ μοναχοί. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ νεκροῦ σώματος, ὅτι δὲν τὸ μεταδίδουν. Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ νεκροῦ σώματος καθενὸς χριστιανοῦ, ὅτι δὲν τὸ θάπτουν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲ εὐγάζουντο ἀπὸ τὸν τάφον νὰ τὸ ὑπάγουν εἰς ἄλλον τόπον ἢ ἄλλην καμπίαν (2) ὕλην χωρὶς θέλημα τοῦ ἀρχιερέως. Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ νομῆς καὶ δεσποτείας (1) ἑνὸς πράγματος, ὁποῦ δὲν εἶναι ἐδικόν του καὶ τὸ νομεύσῃ. Κεφ. ΙΔ'.

Περὶ νομῆς τῆς καλῆς πίστεως. Κεφάλαιον ΙΕ'.

Περὶ νομῆς τῆς κακῆς πίστεως. Κεφάλαιον ΙϚ'.

Περὶ νομῆς κλοπιμαίου. Κεφ. ΙΖ'.

Περὶ νομῆς δωρεᾶς (2). Κεφ. ΙΗ'.

Περὶ νομῆς ἐπικοίνου (3). Κεφ. ΙΘ'.

Περὶ νομῆς δημοσίου. Κεφ. Κ'.

Περὶ ναμῆς σαθρωθέντος οἴκου τοῦ γειτονος ἢ χωράφι, ἢ ἄλλο εἶδος. Κεφ. ΚΑ'.

Περὶ ναυαγίου ὁποῦ ναυαγιάσῃ τὸ καράβι (4), καὶ ρίχνουν εἰς τὴν θάλασσαν τινὰ εἴδη, ὅτι πῶς πέφτει ἡ ζημία. Κεφάλαιον ΚΒ'.

Περὶ ναυτικῶν. Κεφ. ΚΓ'.

Περὶ ναυκλήρου, ὁποῦ τὸν βάνει ἡ νοικοκυρὰ (5) εἰς τὸ καράβι της. Κεφάλαιον ΚΔ'.

Περὶ ναυκλήρου συνεισφορᾶς. Κεφάλαιον ΚΕ'.

Περὶ ναυαγίου (6) τοῦ καραβίου, καὶ ἀπὸ τὴν βίαν ρίπτουν τινὰ εἴδη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐπέρνουν ἄλλοι. Κεφάλαιον ΚϚ'.

Περὶ νηπίων παιδίων, ὁποῦ ἔχουν τινὲς ἀμφιβολίαν ἐβαπτίσθησαν ἢ ὄχι. Κεφάλαιον ΚΖ'.

Περὶ νηπίων τῶν ἀγαρηνῶν, ὁποῦ τὰ βαπτίζουν. Κεφ. ΚΗ'.

Περὶ νεροῦ ἀγωγῆς καὶ νομῆς, ὁποῦ ἐδιάβαινε ποτὲ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον. Κεφάλαιον ΚΘ'.

Περὶ νεροχύτου ἀπὸ ὑψηλὸν σπήτι εἰς χαμηλὸν (7) καὶ διὰ σκούπιδα ὁποῦ ῥι-

(1) μαγύρων.
(2) καμπίαν.

(1) δεσποτείας.
(2) δωρεάς.
(3) ἐπὶ κοινοῦ.
(4) καράβη.
(5) νοικοκηρά.
(6) ναυάγιον.
(7) χαμηλόν.

χνει τό ἀπάνω σπήτι εἰς τό χαμηλόν. Κεφ. Λ'.

Περὶ νομῶν κρουνῶν καὶ θυρίδων καὶ τοξικῶν. Κεφ. ΛΑ'.

Περὶ νεραγωγίου καὶ πηλοῦ (1) καὶ στέρνας ὁποῦ ποτίζουν. Κεφ. ΛΒ'.

Περὶ ἀγωγίου ὑπονόμου (2). Κεφάλαιον ΛΓ'.

Περὶ νεροῦ καθαροῦ, ὁποῦ τρέχει ἀπό μίαν αὐλὴν εἰς ἄλλην. Κεφ. ΛΔ'.

Περὶ νομῆς διά νερά τῆς βροχῆς καὶ δι' ἀναγκαῖον. Κεφ. ΛΕ'.

Περὶ νεαρῶν, ὅτι πλέον κυριεύουν αἱ νεαραὶ παρὰ οἱ νόμοι. Κεφ. ΛΤ'.

Περὶ νησίου θαλάσσης ἢ ποταμοῦ, ὁποῦ ἂν γίνῃ καὶ αὐθέντην δὲν ἔχει. Κεφ. ΛΖ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ξ στοιχείου. (3)

Περὶ ξοάνων καταλύσεως. Κεφ. Α'.

Περὶ ξυριζομένων (4) γυναικῶν τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. Κεφ. Β'.

Περὶ ξηρατῶν τοῦ ἱερέως. Κεφ. Γ'.

Περὶ ξηρατῶν τοῦ λαϊκοῦ ἀφ' οὗ μεταλάβῃ. Κεφ. Δ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ο στοιχείου. (5)

Περὶ οἰκονόμου· ζήτει εἰς τό Π στοιχεῖον. Κεφ. Α'.

Περὶ ὀφφικίων (6) δύο, ὅτι ἕνας κληρικὸς δὲν δύναται νά τά ἔχῃ οὐδὲ κρατεῖ δύο πόλεις, οὐδὲ δύο χώρας ὁποῦ εἶναι ἀπό ν' καπνούς. Κεφ. Α'.

Περὶ ὀφφικίων κοσμικῶν, ὅτι οἱ κληρικοὶ δὲν δύνουνται νά τά ἐπέρνουν, οὐδὲ εἰς κοσμικὰς φροντίδας, ἢ κρινομένους βαηθοῦν. Κεφ. Β'.

(1) πηγοῦ.
(2) ὑπονόμον.
(3) στοιχείου.
(4) ξηριζομένων.
(5) στοιχεῖου.
(6) ὀφφίκιον.

Περὶ ὀφφικίου ἀνδρός, ὅτι γυνὴ δὲν δύναται νά ἐπάρῃ. Κεφ. Γ'.

Περὶ ὀφφικίου τοῦ χαρτοφύλακος, πρόσταγμα βασιλικὸν τοῦ βασιλέως κὺρ Ἐμμανουήλ. Κεφ. Δ'.

Περὶ ὀξυχόλου ἀρχιερέως. Κεφ. Ε'.

Περὶ ὀργίλου ἀρχιερέως. Κεφ. Τ'.

Περὶ ὅρκων ὁποῦ ὁμνέγουν οἱ χριστιανοὶ ἑλληνικῶν, καὶ ὅρκων χριστιανικῶν, καὶ περὶ ἐξωμοσίας (1), καὶ πόσων χρονῶν νά εἶναι ἐκεῖνος διά τόν ὅρκον. Κεφ. Ζ'.

Περὶ ὅρκου καὶ ἐπιορκίας. Κεφ. Η'.

Περὶ ὅρκου τοῦ ἀφηλίκου (2) Κεφ. Θ', καὶ Ι'.

Περὶ ὅρκου ὁποῦ ὁμνύει ἐκεῖνος ὁποῦ τόν ἔκλεψαν τὰ πράγματά του, καὶ τὰ λαμβάνει ἀπό ἐκεῖνον ὁποῦ τὰ ἐπῆρεν. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ ὅρκου. Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ ὅρκου ἑβραϊκοῦ, πῶς τόν ὁμνέγουν ὅταν θέλῃς νά τούς βάλῃς (3) νά ὁμώσουν. Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ ὁμολογίας. Κεφ. ΙΔ'.

Περὶ ὁμολογίας γεγραμμένης (4) διά χρήματα τινά. Κεφ. ΙΕ'.

Περὶ ὁμολογίας διά προῖκαν. Κεφ. ΙΤ'.

Περὶ ὁμολογίας ἂν χαθῇ Κεφ. ΙΖ'.

Περὶ ὁμολογίας διά τριῶν μαρτύρων. Κεφ. ΙΗ'.

Περὶ ὁμολογίας δύο ἀνθρώπων, ὁποῦ ἔχουν καὶ οἱ δύο ὅτι χρεωστεῖ ἕνας τοῦ ἄλλου. Κεφ. ΙΘ'.

Περὶ ὁμολογητῶν χριστιανῶν ὁποῦ τούς παιδεύουν οἱ τύραννοι. Κεφ. Κ'.

Περὶ ὀνειρασθέντος τῇ νυκτὶ ὁ ἱερεὺς καὶ φανταθῇ, ἂν δύνεται νά λειτουργήσῃ. Κεφ. ΚΑ'.

Περὶ ὀνειρασθέντος τῇ νυκτὶ καὶ φανταθῇ μὲ γυναῖκα, ἂν μεταλάβῃ ἢ νά πάρῃ ἀντίδωρον. Κεφ. ΚΒ.'

(1) ἐξομοσίας.
(2) ἀμφηλίκου.
(3) θέλλης νά τούς βάλλης.
(4) γεγραμένης.

Περὶ ὁδοῦ πλάτος. Κεφ. ΚΓ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Π στοιχείου (1).

Περὶ πατριαρχῶν. Κεφ. Α'.

Περὶ πρωτείων τοῦ πάπα ἤγουν τοῦ πάπα Ῥώμης καὶ διά τόν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διά τόν Ἀχριδῶν (2). Κεφάλαιον Β'.

Ὅτι διά πρωτείων (3) τοῦ πάπα διά θεσπίσματος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὁποῦ ἐδώρησεν. Κεφ. Γ'.

Περὶ προνομίων (4) τοῦ καθ' ἑνός πατριάρχου τί καὶ τί προνόμια ἐχώρισαν (5) νά ἔχουν καὶ τί πρεσβεῖα (6), καὶ προνόμια λέγονται τὰ δίκαια τῆς ἐκκλησίας ὁποῦ ἔχουν εἰς ἀνθρώπους καὶ εἰς κτήματα. Κεφ Δ'.

Περὶ προνομίων καὶ πρεσβείων (7) ὁποῦ ἔχουσι αἱ ἐκκλησίαι, καὶ ὁ ἐπίσκοπος καὶ αἱ κυβερνήσεις αὐτῶν. Κεφ. Ε'.

Περὶ προνομίων καὶ πρεσβείων (8) τῶν ἀρχιεπισκόπων Βουλγαρίας, Κύπρου καὶ τῶν Ἰβήρων (9), καὶ πῶς αὐτοὶ δὲν ὑπόκεινται τοῦ πατριάρχου. Κεφ. Τ'.

Περὶ παραιτήσεως ἀρχιερέως καὶ μετὰ τὴν παραίτησιν τί ποιεῖν. Κεφ. Ζ'.

Περὶ πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς νά ἔχῃ τὴν φροντίδα ὁμοῦ μετὰ τοῦ οἰκονόμου ὁ ὁποῖος οἰκονόμος πρέπει νά εἶναι ἀρετῆς ἄνθρωπος, καὶ ἂν δὲν θέλῃ (10) νά κάμῃ οἰκονόμον ὁ ἐπίσκοπος νά τόν ἔχῃ, νά κάμῃ ὁ μητροπολίτης νά τόν πέμπῃ, ὁμοίως καὶ ὁ μητροπολίτης ἂν δὲν θέλῃ (1) νά ἔχῃ οἰκονόμον, νά κάμῃ ὁ πατριάρχης οἰκονόμον νά τόν στέλλῃ, καὶ πῶς ὁ οἰκονόμος μετὰ βουλῆς ὅλων τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ἀρχιερέως γίνεται. Κεφάλαιον Η'.

Περὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν, ἂν πουληθοῦν τὰ ἐπέρνει ὁ ἀρχιερεὺς ὀπίσω. Κεφ. Θ'.

Περὶ πραγμάτων καὶ κτημάτων ἐκκλησιαστικῶν ἢ τοῦ μοναστηρίου χωράφι ἢ τόπον ἐπάρουν διὰ νά ἀλλάξουν νά φυτεύσουν εἰς αὐτά Κεφ. Ι'.

Περὶ πραγμάτων τοῦ ἀρχιερέως, ὁποῦ ἔχει ἐδικά του, καὶ πῶς πρέπει νά διοικῇ τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας καὶ νά μὴν ἀμελῇ εἰς αὐτά, ἀλλὰ νά εἶναι φιλόξενος. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ πραγμάτων τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ μητροπολίτου, ἂν ἀπεθάνουν νά μὴν τὰ ἁρπάζῃ ὁ πατριάρχης ἢ οἱ κληρικοί, ἀμὴ νά τὰ φυλάγουν ἐκείνου ὁποῦ μέλλει νά χειροτονηθῇ. Κεφ ΙΒ'.

Περὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν, ἂν τὰ ἐπάρῃ ἄλλος ξένος ἀρχιερεὺς ἕως λ' χρόνους, ἔχει ἄδειαν ἐκεῖνος ὁποῦ τὰ ἐπῆρεν νά τὰ ζητᾷ. Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ πλεονεξίας καὶ αἰσχροκερδείας τῶν ἀρχιερέων ὁποῦ ἀφορίζουν καὶ ἀργοῦν καὶ κλείουν τὰς ἐκκλησίας. Κεφ. ΙΔ'.

Περὶ παραλόγου ὁρμῆς καὶ ἀσυλλογίστου τοῦ ἀρχιερέως, ὁποῦ νά ἀφορίσῃ τινὰς χωρὶς εὐλόγου αἰτίας. Κεφ. ΙΕ'.

Περὶ πλεονεξίας τῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, ὅτι νά μὴν εἶναι πλεονέκται οὐδὲ νά ἀγγαρεύουν (2) τούς λαϊκούς χριστιανούς. Κεφ. ΙΤ'.

Περὶ πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς. Κεφάλαιον ΙΖ'.

Περὶ περιπατοῦντος ἀρχιερέως ἀπό πόλιν εἰς πόλιν. Κεφ. ΙΗ'.

Περὶ παραγγελίας τοῦ ἀρχιερέως εἰς τόν χειροτονούμενον. Κεφ. ΙΘ'.

(1) θέλει.
(2) ἐγκαρεύουν.

(1) στοιχείου.
(2) τῶν ἀχρειδῶν.
(3) πρωτειῶν.
(4) προνομειῶν.
(5) προνόμεια ἐχώρησαν.
(6) πρεσβεία.
(7) προνομειῶν καὶ πρεσβειῶν.
(8) προνομειῶν καὶ πρεσβειῶν.
(9) Ἰβύρων.
(10) θέλει.

Περὶ τῶν προσφερομένων εἰς θυσίαν. Κεφ. Κ'.

Περὶ παιζόντων ἀρχιερέων ἢ κληρικῶν τὰ χαρτία. Κεφ. ΚΑ'.

Περὶ προικοσυμφώνου. Κεφ. ΚΒ'.

Περὶ προικώων (1) πραγμάτων. Κεφάλαιον ΚΓ'.

Περὶ προικός, ὅτι ἡ προῖκα προτιμᾶται παντὸς δανειστοῦ. Κεφ. ΚΔ'.

Περὶ προικὸς δικαίας προτίμησιν. Κεφάλαιον ΚΕ'.

Περὶ προικὸς δικαίας προτίμησιν διατετιμημένης καὶ ἀδιατιμήτου. Κεφ. ΚϚ'.

Περὶ προικὸς ἀδότου (2), ὁποῦ δὲν ἔφθασε νὰ δοθῇ (3) καὶ ἀπέθανεν ὁ ἀνήρ. Κεφ. ΚΖ'.

Περὶ προικὸς συναλλάγματα. Κεφάλαιον ΚΖ'.

Περὶ προικὸς ἀδότου (4), καὶ λυθῶσιν οἱ γάμοι ἢ διὰ θανάτου ἢ διὰ χωρίσεως αὐτῶν. Κεφ. ΚΘ'.

Περὶ προικὸς ὁποῦ δὲν τὴν ἤφερεν ἡ γυναῖκα εἰς τὸν ἄνδρα οὐδ' αὐτὸς τῆς ἔδωσε προγαμιαίαν δωρεάν, καὶ ἂν ἀπεθάνῃ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα. Κεφ. Λ'.

Περὶ προικὸς τάξιμον ἀπὸ ξένου ἀνθρώπου. Κεφ. ΛΑ'.

Περὶ προικὸς τάξιμον παρὰ τοῦ κουράτορος. Κεφ. ΛΒ'.

Περὶ προικὸς τάξιμον ὑπὸ ἀνθρώπου τελείας ἡλικίας ἀνδρὸς ἢ γυναικός. Κεφάλαιον ΛΓ'.

Περὶ προικὸς τάξιμον ὑπὸ ἀνήβων. Κεφάλαιον ΛΔ'.

Περὶ προικὸς τάξιμον καὶ δὲν δοθῇ (5) διὰ τρεῖς χρόνους. Κεφ ΛΕ'.

Περὶ προικός, ὅτι ὁ ἀνὴρ τὴν ζητᾷ Κεφ. ΛϚ'.

Περὶ προικός, ὅτι ὁ ἀνὴρ πέρνοντάς την (1) ἐγγυητὴν δὲν δίδει. Κεφ. ΛΖ'.

Περὶ προικὸς ἐπαγγελίας ψιλῆς. Κεφάλαιον ΛΗ'.

Περὶ προικὸς γραμμένης. Κεφ. ΛΘ'.

Περὶ προικὸς προτιμήσεως, ξένον τε καὶ παράδοξον. Κεφ. Μ'.

Περὶ προικὸς πραγμάτων, ἂν ἀγορασθοῦν (2) εἴδη τινὰ ἐξ αὐτῶν. Κεφ. ΜΑ'.

Περὶ προικὸς καρπούς, ὁποῦ πέρνει ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ λαβεῖν τὴν γυναῖκα. Κεφάλαιον ΜΒ'.

Περὶ προικός, ὅτι ἀπὸ τίναν νὰ τὰ ζητᾷ ὁ ἀνήρ. Κεφ. ΜΔ'.

Περὶ πραγμάτων τοῦ ἀνδρὸς πῶς ὑπόκεινται τῇ γυναικί. Κεφ. ΜΕ'.

Περὶ προικός, ὅτι ἀπὸ ἐδικά του τὰ δίδει ὁ πατὴρ τῆς θυγατρός του, οὐχὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ. Κεφ. ΜϚ'.

Περὶ γυναικὸς καὶ προικός, ἂν εἶναι ὁ ἀνὴρ χαλαστὴς καὶ ἄπορος. Κεφ. ΜΖ'.

Περὶ προικός, ἂν τῆς ἐδαπάνησεν ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς καὶ ἔχῃ παιδία αὐτὴ ἐξ αὐτοῦ δὲν ἐπέρνει τὰ τοῦ ἀνδρὸς πράγματα. Κεφ. ΜΗ'.

Περὶ προικῶν δύο γυναικῶν, ποία ἐπέρνει πρώτα τὴν προῖκά της. Κεφ. ΜΘ'.

Περὶ προικὸς τάξιμον ὑπὸ μητρὸς καὶ δὲν εἶπε ποσότητα, καὶ πατρὸς τάξιμον προικὸς καὶ δὲν εἶπε ποσότητα, ποῖον τῶν δύο γίνεται. Κεφ. Ν'.

Περὶ προικός, ὅτι δὲν ἀπομένει (3) ἀγύρευτος κἂν καὶ σαράντα χρόνοι περάσουν. Κεφ. ΝΑ'.

Περὶ προικός, ὁποῦ δώσῃ ὁ πατὴρ ἑνὸς παιδίου ἀπὸ τῆς μητρὸς τὴν προῖκα, καὶ εἶναι καὶ ἄλλα παιδία. Κεφ. ΝΒ'.

Περὶ προικὸς ἀδότου (4) διὰ προικοσυμφώνου καὶ προγάμου δωρεᾶς (5) καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ καὶ ζῶντος τάξουν καὶ οἱ δύο προῖκα τῷ υἱῷ αὐτῶν καὶ ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ, πῶς γίνεται. Κεφ. ΝΓ'.

Περὶ προικῶν δύο τῆς γυναικός μου καὶ τῆς θυγατρός μου, ὁποῦ ἔταξα καὶ ἀπέθανα, ποία πρῶτον ἐπέρνει. Κεφ. ΝΔ'.

Περὶ προικὸς πατρομητροδότου. Κεφάλαιον ΝΕ'.

Περὶ προικὸς τάξιμον διὰ προῖκα καὶ λεγάτων. Κεφ. ΝϚ'.

Περὶ προικός, ὅτι τί καιρὸν δίδεται καὶ τί καιρὸν νὰ ζητᾷ ὁ ἀνήρ. Κεφ. ΝΖ'.

Περὶ προικός, ὅτι τί καιρὸν ζητεῖται καὶ εἰς τί καιρὸν δίδεται. Κεφ. ΝΘ'.

Περὶ προικός, ἀντιστροφῆς γυναικὸς αὐτεξουσίας Κεφ. Ξ'.

Περὶ προικὸς πράγματα, ἂν κάμῃ ἔξοδα εἰς αὐτὰ ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικός. Κεφάλαιον ΞΑ'.

Περὶ προικὸς πράγματα, ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν τὰ πουλεῖ ἂν καὶ ἡ γυνὴ συναινέσῃ. Κεφάλαιον ΞΒ'.

Περὶ προικός, ὅτι ὁ ἄνδρας οὔτε πουλεῖ τὴν προῖκα οὔτε σημάδι τὴν βάνει, καὶ ἐὰν ἡ γυναῖκα πονηρεύσῃ τὸν ἀγοράζοντα (1) ἕως οὗ νὰ τὴν ἀγοράσῃ (2) καὶ ὕστερον πάλιν αὐτὴ νὰ τὴν γυρεύῃ. Κεφάλαιον ΞΓ'.

Ὅτι ἡ προῖκα τῆς γυναικὸς δὲν δίδεται εἰς χρέος (3) τοῦ ἀνδρός, ἂν καὶ τὸν ἐγγυηθῇ κιόλα. Κεφ. ΞΔ'.

Περὶ προικός, ἂν τὴν βάλῃ ἡ γυνὴ σημάδι ὁμοῦ μὲ τὸν ἄνδρα διὰ δανεικόν τίποτες ἢ ἄσπρα Κεφ. ΞΕ'.

Περὶ προικός, ἂν τὴν δώσῃ ἡ γυνὴ εἰς τὸ χρέος (4) τοῦ ἀνδρός της. Κεφ ΞϚ'.

Περὶ προικός, ὅτι οἱ δανεισταὶ διὰ τὸ χρέος (5) τοῦ ἀνδρὸς δὲν τὴν ἐπέρνουν. Κεφ. ΞΖ'.

Περὶ προικὸς δήμευσις. Κεφ. ΞΗ'.

(1) προικῶν.
(2) ἀδώτου.
(3) δωθῇ.
(4) ἀδώτου.
(5) δωθῇ.

(1) πέρνωτάς την.
(2) ἀγωρασθοῦν.
(3) ἀπομένη.
(4) ἀδώτου.
(5) δωρεάς.

Περὶ προικός, ὅτι ἡ γυνὴ ποίαν αἰτίαν ζητᾷ τὴν προῖκά της καὶ ζῶντος τοῦ ἀνδρός της. Κεφ. ΞΘ'.

Περὶ προικὸς χήρας γυναικός, πόθεν τὴν ἐπέρνει, καὶ ἂν χρεωστῇ (1) ὁ ἀνήρ της καὶ δὲν περισσεύῃ δὲν ἐπέρνει τὸ τρίτον τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὸ πρέπον. Κεφάλαιον ΟΑ'.

Περὶ προικὸς, ὅτι εἴ τινος τὴν δώσουν ἀρχὴν ἀπὸ ἐκεῖνον ζητᾷ ἡ γυνή. Κεφάλ. ΟΒ'.

Περὶ προικὸς χήρας γυναικός, ὅτι ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός της νὰ γράφῃ ἀπογραφὴν διὰ τὴν προῖκα καὶ προγάμου δωρεᾶς καὶ τὰ πράγματα τοῦ ἀνδρός της, καὶ ὅτι αὐτὴ ἐπέρνει τὴν προῖκα, καὶ τότε οἱ δανεισταί, καὶ ἂν τὰ ἐπάρουν αὐτοὶ νὰ τῆς τὰ ἐπέρνουν ὀπίσω. Κεφ. ΟΓ'.

Περὶ προικὸς μέρη, ὁποῦ δὲν τὰ γράψῃ ἡ γυναῖκα εἰς προῖκα καὶ ἄλλα ἀπὸ κληρονομίας καὶ δωρεᾶς. Κεφ. ΟΔ'.

Περὶ πραγμάτων τῆς γυναικός, ὅτι ἂν τὰ πουλήσῃ ὁ ἄνδρας της τὰ ἐπέρνει ἡ γυναῖκα ὀπίσω. Κεφ. ΟΖ'.

Περὶ προικός, πότε τὴν ἐπέρνει ἡ γυνή. Κεφ. ΟϚ'.

Περὶ πραγμάτων τῆς γυναικός. Κεφάλαιον ΟΖ'.

Περὶ καταθήκης δούλου. Κεφ. ΟΗ'.

Περὶ καταθήκης, ὁποῦ ἀφήσῃ τινὰς νὰ τοῦ τὴν φυλάγουν. Κεφ. ΟΘ'.

Περὶ καταθήκης τῆς χήρας καὶ περιστάσεως. Κεφ. Π'.

Περὶ καταθήκης ἐγγυητοῦ. Κεφ. ΠΑ'.

Περὶ καταθήκης διὰ συμβόλων. Κεφάλαιον ΠΒ'.

Περὶ καταθήκης, ὁποῦ νὰ λάβω καὶ ἐγὼ (2) τὴν δώσω ἑτέρου νὰ τὴν φυλάξῃ ὡς παρακαταθήκην. Κεφ. ΠΓ'.

Περὶ καταθήκης ἀντιλόγου (3). Κεφάλαιον ΠΔ'.

(1) ἀγωράζοντα.
(2) αγωράσῃ.
(3) χρέως.
(4) χρέως.
(5) χρέως.

(1) χρεωστεῖ.
(2) ἐγῶ.
(3) ἀντιλόγου.

Περὶ πουλήσεως εἴδους ὑπὸ δημοσίου, ἢ χαρατζίου. Κεφ. ΠΕ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους τοῦ ἀφηλίκου διὰ χρέος (1) τοῦ πατρός του ἢ τοῦ ἄρχοντος ἢ ἐδικόν του. Κεφ. ΠΣ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους τοῦ ἀφηλίκου, ὅτι χωρὶς ψῆφον τοῦ ἄρχοντος δὲν πουλεῖ. Κεφ. ΠΖ'.

Περὶ πουλήσεως ἀσυμφωνίας. Κεφάλαιον ΠΗ'.

Περὶ πουλημένου καὶ ἀγοραζομένου (2) εἴδους καὶ δοθοῦν (3) τὰ ἄσπρα, καὶ ἐκεῖνος δὲν ἐπάρθη καὶ ἐχάλασε. Κεφάλαιον ΠΘ'.

Περὶ πουλήσεως δούλου ἢ ζώου καὶ ἀπεθάνη. Κεφ. ϟ'.

Περὶ πουλήσεως ἑνὸς εἴδους καὶ τὰ ἄσπρα δὲν ἐδόθησαν (4). Κεφ. ϟΑ'.

Περὶ πουλήσεως ἑνὸς δούλου καὶ διὰ τὰ πεκούλιόν του. Κεφ. ϟΒ'.

Περὶ πουλήσεως ξένου εἴδους. Κεφάλαιον ϟΓ'.

Περὶ πουλήσεως ξένου εἴδους, ὁποῦ κρατεῖ σημάδι. Κεφ. ϟΔ'.

Περὶ πουλήσεως τῶν κτημάτων (5) μου, ὁποῦ μοῦ τὰ ἐπούλησαν διὰ τὸ χρέος (6) μου. Κεφ. ϟΕ'.

Περὶ πουλήσεως σημαδίου (7). Κεφάλαιον ϟΣ'.

Περὶ πουλημένου εἴδους ἀπὸ ξένου καὶ τὸ βλέπει ὁ κύριος αὐτοῦ καὶ σιωπᾷ. Κεφάλαιον ϟΖ'.

Περὶ πουλήσεως μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ. Κεφ. ϟΗ'.

Περὶ πουλήσεως τῆς κατὰ δωρεάν Κεφάλαιον ϟΘ'.

Περὶ πουλήσεως εἰκονικῆς, ἤγουν ἐπουλήθησαν τὰ εἴδη καὶ τὰ ἄσπρα δὲν ἐδόθησαν (1). Κεφ. Ρ'.

Περὶ πουλήσεως λειφάνων ἁγίων. Κεφάλαιον ΡΑ'.

Περὶ πουλήσεως διὰ δόλου Κεφ. ΡΒ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους διὰ συμφωνίας χωρὶς νὰ δοθοῦν (2) τὰ ἄσπρα τότε, ἀλλὰ μὲ καιρόν. Κεφ. ΡΓ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους καὶ ἐπὶ χεῖρας (3) δὲν τὸ παραδώσῃ ὁ πουλήσας. Κεφ. ΡΔ'.

Περὶ πουλημένου πράγματος παρ' ἐμοῦ καὶ ἄλλος σοῦ τὸ πάρῃ. Κεφ. ΡΕ'.

Περὶ πουλήσεως ἐν μέσῳ ἀνδρογύνου. Κεφ. ΡΣ'.

Περὶ πουλήσεως δούλου, ἂν δὲν ἀρεστῇ ἕως ξ' ἡμέρας τὸν ατρέφει ὀπίσω, ὁμοίως καὶ περὶ ζώου ζευγαρίου. Κεφάλαιον ΡΖ'.

Περὶ πουλήσεως κάθε πράγματος ἢ καὶ ζώου, ὅτι ἕως ἓξη μῆνες τὸ στρέφει ὀπίσω. Κεφ. ΡΗ'.

Περὶ πουλήσεως ζώων, ὅτι νὰ λέγουσι τὰς αἰτίας αὐτῶν κρυφὰς καὶ φανερὰς. Κεφ. ΡΘ'.

Περὶ πουλήσεως ζώων σκληρῶν καὶ κλοτζηαρέων. Κεφ. ΡΙ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους, ὁποῦ τὸ ἐπαινεῖ ὁ πουλῶν. Κεφ. ΡΙΑ'.

Περὶ πουλήσεως ζώου δεμένου καὶ αὐτὸ φύγῃ (4). Κεφ. ΡΙΒ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους καὶ τὸ ἐπάρουν δυναστικῶς. Κεφ. ΡΙΓ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους διὰ ὀλίγην τιμήν. Κεφ. ΡΙΔ'.

Περὶ πουλήσεως χωραφίου διὰ τόσα στρέμματα (5) καὶ ἐπάρῃ ἄλλος μέρος ἀπ' ἐκεῖνο. Κεφ. ΡΙΕ'.

Περὶ πουλημένου καὶ ὕστερα εὑρεθῇ

(1) χρέως.
(2) ἀγοραζομένου.
(3) δωθοῦν.
(4) ἐδώθησαν.
(5) κτιμάτων.
(6) χρέως.
(7) σιμαδίου.

(1) ἐδώθησαν.
(2) δωθοῦν.
(3) ἐπιχείρας.
(4) φύγει.
(5) στρέματα.

ἄλλος καὶ εἴπῃ τὸ ἐδικόν του. Κεφ. ΡΙϚ'.

Περὶ πουλημένου εἴδους, ὁποῦ τὸ ἔλαβαν καὶ τὰ ἄσπρα δὲν ἐδόθησαν (1) καὶ ἐκεῖνο ἔπαθε ζημία. Κεφ. ΡΙΖ'.

Περὶ πουλημένου εἴδους ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἄλλος τὸ γνωρίσῃ ἐδικόν του. Κεφάλαιον ΡΙΗ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους, ὁποῦ σοῦ εἶπα (2) νὰ τὸ πουλήσῃς διὰ πολλὰ καὶ ἐσὺ τὸ ἐπούλησες διὰ ὀλίγον. Κεφ. ΡΙΘ'.

Περὶ πουλημένου εἴδους καὶ πρὸ τοῦ τὸ παραδώσῃ τὸ ἐκυρίευσεν ὁ ἀγοράσας (3), ἀμὴ τὰ ἄσπρα οὔπω μοῦ τὰ ἔδωσεν. Κεφάλαιον ΡΚ'.

Περὶ πουλήσεως σημαδίου, ἂν τὸ πουλήσω ἐγὼ ὁποῦ μοῦ χρεωστεῖς. Κεφάλαιον ΡΚΑ'.

Περὶ πουλήσεως σημαδίου, ὁποῦ μοῦ κρατεῖς καὶ ὁ ἄρχων τοῦ τόπου πουλήσειτο. Κεφ. ΡΚΒ'.

Περὶ πουλήσεως πραγμάτων ὀρφανῶν. Κεφ. ΡΚΓ'.

Ὅτι πουλεῖ ὁ πατὴρ τὸν υἱόν του διὰ πενίαν του. Κεφ. ΡΚΔ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους, ἂν τὸ ἐπανεβάσῃ ἄλλος τὴν τιμήν του. Κεφ. ΡΚΣ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους, τίς προτιμᾶται νὰ τὸ ἐπάρῃ. Κεφ. ΡΚΖ'.

Περὶ πουλήσεως εἴδους τινὸς ἐξ ἀνάγκης διὰ ὀλίγην τιμήν. Κεφ. ΡΚΗ'.

Περὶ πουλήσεως δύο δούλων ὁμοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου. Κεφ. ΡΚΘ'.

Περὶ πουλήσεως κρασίου. Κεφ. ΡΛ'.

Περὶ πουλήσεως φυτῶν, ὁποῦ ἔχει τινὰς εἰς ξένον χωράφι ἢ τόπον. Κεφ. ΡΛΑ'.

Περὶ πουλήσεως πραγμάτων καὶ κτημάτων συντροφικῶν, καὶ συνοριτῶν, ἢ θέλουν νὰ παχτώσουν καὶ ποῖος τὰ ἀγοράζῃ (4), καὶ ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθοῦν (1) ἀπ' αὐτὰ τινὰ εἰς προῖκα, ἢ γραφῇ εἰς διαθήκην τινὰ ἐξ αὐτῶν. Κεφ. ΡΛΒ'.

Περὶ πουλήσεως δούλου, ὁποῦ εἶναι ἀσθενής. Κεφ. ΡΛΓ'.

Περὶ πουλήσεως ὑπεξουσίου υἱοῦ. Κεφάλαιον ΡΛΔ'.

Περὶ πουλήσεως ἀφηλίκου. Κεφ. ΡΛΕ'.

Περὶ μικροῦ παιδίου, ὁποῦ θέλει νὰ ἀποθάνῃ καὶ βαπτίζειτο ὁ ἱερεὺς καὶ δὲν φθάσῃ νὰ εἰπῇ τοὺς ἀφορισμοὺς οὐδὲ τὰς εὐχάς, τί γίνεται εἰς τοῦτο ἂν ζῇ τὸ παιδίον, ταῖς λέγει ὕστερον ἢ ὄχι; Κεφάλαιον ΡΛΣ'.

Περὶ παραχωρήσεως τινῶν, ὁποῦ κρεμνίζονται ἢ πνίγουνται, ἂν ἀπὸ Θεοῦ τὸ παθαίνουν ἢ ἀπὸ δαίμονος. Κεφ. ΡΛΖ'.

Περὶ προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, τί δηλοῖ ἵνα προσκυνοῦμεν αὐτὰς σχετικῶς καὶ οὐχὶ λατρευτικῶς. Κεφάλαιον ΡΛΗ'.

Περὶ ἀρχιερέων καὶ πνευματικῶν ἀνδρῶν, ὅτι εἰς τοὺς πόσους χρόνους πρέπει τοῦτοι νὰ γίνουνται καὶ νὰ ἐμπιστεύουνται τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ δέχουνται τοὺς λογισμούς των καὶ νὰ τοὺς ἐξομολογοῦν. Κεφ. ΡΛΘ'.

Περὶ πνευματικῶν καὶ ἱερέων, ὁποῦ ἐξομολογοῦν, ὅτι ἀπὸ ποῦθεν πρέπει τὴν ἐξουσίαν ταύτην νὰ ἔχουν ὁπαῦ νὰ λύουν τὰς ἁμαρτίας. Κεφ. ΡΜ'.

Περὶ πνευματικῶν ὁποῦ ἐξομολογοῦν, ὅτι πῶς νὰ δέχουνται τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ πῶς νὰ τοὺς διορθώνουν. Κεφάλαιον ΡΜΑ'.

Περὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ νὰ τὸ λέγῃς καὶ νὰ τὸ ναῇς ὡς ἁμαρτωλὸ, καὶ οὐ μόνον διὰ ταπεινοφροσύνην. Κεφάλαιον ΡΜΒ'.

Περὶ τὸ Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν πότε ἐγίνη. Κεφ. ΡΜΓ'.

Περὶ προβοδήματος, ὁποῦ στέλνει τινὰς ἄσπρα εἰς τὸ σπῆτί του ἢ ἄλλο εἶδος, καὶ

(1) ἐδώθησαν.
(2) εἶπα.
(3) ἀγωράσας.
(4) ἀγωράζει.

(1) δωθοῦν.

εἰς τὴν στράταν τὰ ἐπάρουν ἢ πνιγοῦν. Κεφ. ΡΜΖ'.

Περὶ πταιστῶν ἀνθρώπων, ποῖος παιδεύεται. Κεφ. ΡΜΗ'.

Περὶ παιδεύσεων καὶ ποινῶν. Κεφάλαιον ΡΜΘ'.

Περὶ πταίσματος πατρὸς καὶ υἱοῦ, ποῖος παιδεύεται. Κεφ. ΡΝ'.

Περὶ πταίσματος γυναικὸς διὰ χρέος ἢ διὰ ἄλλον πταίσιμον. Κεφ. ΡΝΑ'.

Περὶ ποινῆς μετ' ἄλλου. Κεφ. ΡΝΒ'.

Περὶ παιδεύσεως τῶν κακοποιῶν ἀντιπαίδευσις, ζημία ἀντὶ ζημίας ὁποῦ ζημιώνει ἄλλον. Κεφ. ΡΝΓ'.

Περὶ παιδεύσεως τῶν καταδίκων. Κεφάλαιον ΡΝΔ'.

Περὶ παιδεύσεως καὶ τιμωρίας τῶν πταιόντων ἀνθρώπων, ὁποῦ σφάλλουσιν(1) εἰς ψυχικὰ ἁμαρτήματα τὰ παιδία τὰ ὑπεξούσια καὶ εἰς σωματικά, ποῖος παιδεύεται, πατὴρ ἢ ὁ υἱός. Κεφ. ΡΝΤ'.

Περὶ παιδίων, πότε λέγουνται γνήσια, πότε φυσικά, ποῖα νόθα καὶ ποῖα σκότια. Κεφ. ΡΝΖ'.

Περὶ παιδίων καὶ γονέων, ὅτι τρέφουσι τὰ παιδία οἱ γονεῖς καὶ τοὺς γονεῖς τὰ παιδία. Κεφ. ΡΝΗ'.

Περὶ παραγραφῆς, καὶ τί θέλει νὰ εἶναι παραγραφή(2). Κεφ. ΡΝΘ'.

Περὶ παιδίων, ὅτι νὰ τιμοῦν τοὺς γονεῖς αὐτῶν καὶ ὅτι οἱ γονεῖς νὰ μὴν παραμοιράζουν τὰ παιδία τους. Κεφ. ΡΞ'.

Περὶ προνομίων, ὁποῦ αἱρετικὴ γυνὴ δὲν δύνεται νὰ ἐπάρῃ ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξον ἄνδρα ὡσὰν οἱ ὀρθόδοξοι. Κεφ. ΡΞΑ'.

Περὶ πτωχοῦ, ἂν ἀποθάνῃ χωρὶς διαθήκην. Κεφ. ΡΞΒ'.

Περὶ προπετοῦς(3) ἀνθρώπου, ὁποῦ ἀνεβάζει ἀλλουνοῦ πραγματεῖαν, ἢ τὴν κατεβάζει διὰ νὰ τὴν ἐπάρῃ. Κεφ. ΡΞΓ'.

Περὶ πιλάλας ἀλόγου ἂν τζακισθῇ, καὶ περὶ ζώου φόρτωμα ἂν χαλάσῃ. Κεφάλαιον ΡΞΔ'.

Περὶ προσφευγόντων εἰς ἐκκλησίαν. Κεφάλαιον ΡΞΕ'.

Περὶ παρθενίας. Κεφ. ΡΞΖ'.

Περὶ παρθένου πτωχῆς, ὁποῦ δὲν δύνονται οἱ γονεῖς της νὰ τὴν ὑπανδρεύσουν ὅτι ἐπτώχυναν. Κεφ. ΡΞΗ'.

Περὶ παρθένων γυναικῶν, ὁποῦ ὡμολόγησαν(4) νὰ παρθενεύουν καὶ εὑρίσκονται ἀκόμη(2) τῶν γονέων τους. Κεφ. ΡΞΘ'.

Περὶ πόρνων μοναχῶν, ὁποῦ νὰ πάρουν γυναῖκα. Κεφ. ΡΟ'.

Περὶ πόρνων, τῶν βιαζομένων παρθένους. Κεφ. ΡΟΑ'.

Περὶ πόρνων κληρικῶν. Κεφ. ΡΟΒ'.

Περὶ πόρνου ἀνδρός. Κεφ. ΡΟΓ'.

Περὶ παλλακίδος(3) ἔχοντα. Κεφ. ΡΟΔ'.

Περὶ πορνοβοσκῶν καὶ πορνοστασίων. Κεφ. ΡΟΕ'.

Περὶ προδοτῶν(4). Κεφ. ΡΟΖ'.

Περὶ πηγαδίου καὶ νομῆς, νὰ ποτίζουν καὶ νὰ περνᾷ τὸ νερὸν ἀπὸ τὸ χωράφι(5) μέσα. Κεφ. ΡΟΗ'.

Περὶ παστουρματζίδων καὶ τυροποιῶν. Κεφ. ΡΟΑ'.

Περὶ πολεμίων, ὁποῦ ἀθετοῦσι. Κεφάλ. ΡΠΒ' καὶ ΡΠΓ'.

Περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα, συνταγμάτιον Ματθαίου ἱερομονάχου τοῦ Βλαστάρεως.

† Ἀρχὴ τοῦ Ρ στοιχείου.

Περὶ ῥεύσεως ἀπροαιρέτου γινομένης ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Κεφ. Α'.

Περὶ ῥύμης τῆς πόλεως, ἂν τὴν κλείσῃ τινὰς καὶ κτίσῃ τὴν μέσα. Κεφ. Β'.

(1) σφάλουσιν.
(2) παραγραφῆ.
(3) προπετῆ.
(4) ὁμολόγησαν.
(2) ἀκόμι.
(3) παλακίς.
(4) προδήτην.
(5) χωράφη.

† Ἀρχὴ τοῦ Σ στοιχείου (1).

Περὶ συνηθείας ἀγράφου τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν πόλεων ὁποῦ κρατοῦμεν. Κεφάλαιον Α'.

Περὶ συνόδων τῶν ἀρχιερέων, ὁποῦ γίνεται κατ' ἔτος. Κεφ. Β'.

Περὶ σταυροπηγίου(2), ὅτι μόνον ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ποιεῖ ὅπου ἂν θέλῃ(3). Κεφ. Γ'.

Περὶ σταυροπηγίων(4), ὁποῦ ἐξ ἀρχῆς ἐκτίσθησαν εἰς ὄνομα σταυροπηγίου (5) καὶ τοῦ πατριάρχου, ποῖον μνημονεύουν ὁποῦ εὑρίσκουνται μητροπόλεως καὶ ἐπισκοπῆς, καὶ ὅσα σταυροπήγια (6) ἔγιναν ὕστερα καὶ εἶχαν κτισθῇ(7) εἰς τούς καιροὺς ὁποῦ τὰ ὥριζαν (8) οἱ μητροπαλῖται καὶ ἐπίσκοποι, ποῖον μνημονεύουν, ποῖον ὑποτάσσονται. Κεφ. Δ'.

Περὶ σχολαζομένου ἀρχιερέως, καὶ σχολαζούσης ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ μεταβαίνῃ εἰς ἄλλου ἀρχιερέως ἐκκλησίαν, ἂν καὶ ὁ λαὸς ἐκεῖ τὸν ἀγαπήσουν καὶ τὸν κρατήσουν. Κεφάλαιον Ε'.

Περὶ συστατικῆς ἐπιστολῆς καὶ ἀπολυτικῆς καὶ εἰρηνικῆς, ὁποῦ δίδουν πρὸς τοὺς κληρικοὺς αὐτῶν, ὅταν θέλουσι νὰ ὑπάγουν εἰς ἄλλην πόλιν νὰ καθίσουν ἐκεῖ. Κεφάλαιον Ϛ'.

Περὶ συστατικοῦ γράμματος, ὅτι ἱερεὺς δὲν δύναται νὰ δώσῃ, ἀλλ' ὁ ἀρχιερεύς. Κεφ. Ζ'.

Περὶ συγχωρήσεως καὶ λύσεως ἀφορισμοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁποῦ ἀδίκησε τινὰς καὶ τὸν ἀφώρισε(1) ὁ ἀδικημένος, τίς τὸν συγχωρεῖ. Κεφ. Η'.

Μιχαὴλ νομοφύλακος τοῦ Χούμνου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, περὶ τῶν βαθμῶν τῆς συγγενείας. Κεφ. Θ'.

Περὶ συναλλάγματος. Κεφ. Ι'.

Περὶ συνεισφορᾶς πῶς γίνεται. Κεφάλαιον ΙΑ'.

Περὶ συνεισφορᾶς, καὶ συμφωνίας πατρὸς καὶ θυγατρὸς διὰ τὴν προῖκα, καὶ ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς θέλει νὰ χαλάσῃ τὴν συμφωνίαν Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ συνεισφορᾶς διαθήκης. Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ συμφώνου. Κεφ. ΙΔ'.

Περὶ συμβουλῆς, ὅτι γυναῖκες δὲν δύνουνται νὰ δώσουν συμβουλήν. Κεφ. ΙΕ'.

Περὶ συμφωνίας κληρικῶν μὲ τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὅτι νὰ σωφρονοῦν. Κεφάλαιον ΙϚ'.

Περὶ σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀκαίρου εἰς τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας. Κεφ. ΙΖ'.

Περὶ σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας κληρικῶν εἰς τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὁποῦ πρέπει νὰ ἔχουν ὅταν θέλουν νὰ λειτουργήσουν. Κεφ. ΙΗ'.

Περὶ σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας κληρικῶν ἢ λαϊκῶν, ὅπως τὸ σάββατον ἢ τὴν κυριακὴν καὶ ἐπίσημον ἄλλην ἡμέραν νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. Κεφάλαιον ΙΘ'.

Περὶ σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ὅτι πρέπει νὰ ἀπέχουν τῆς σμίξεως τῶν γυναικῶν τους εἰς καιρὸν χωρισμένων. Κεφ. Κ'.

Περὶ σωφροσύνης τοῦ ἀνδρογύνου, πότε νὰ μὴν σμίγουνται. Κεφ. ΚΑ'.

Περὶ συγκαταβάσεως λογισμοῦ πρὸς ἁμαρτίαν, καὶ μὴ ποιήσῃ ἄνθρωπος. Κεφάλαιον ΚΒ'.

Περὶ συμποσίων, ὁποῦ νὰ κάμνῃ τινὰς μὲ Τούρκους, ἢ τρώγει τὰ τῆς ἑορτῆς του. Κεφ. ΚΓ'.

(1) στοιχείου.
(2) σταυροπηγείου.
(3) θέλει.
(4) σταυροπηγείων.
(5) σταυροπηγείου.
(6) σταυροπήγεια.
(7) κτισθεῖ.
(8) ὅριζαν.

(1) ἀφόρησε.

Περὶ συνεισάκτου (1) γυναικὸς ἐπισκόπου καὶ κληρικοῦ. Κεφ. ΚΔ'.

Περὶ σμίξεως ἀνδρογύνου ἀνευλαγήτου. Κεφ. ΚΕ'.

Περὶ συγκυλισμοῦ (2) ἑνὸς μὲ τὸν ἄλλον, ὁποῦ ποιοῦσι καὶ ἔγινε ῥεῦσις ἀπὸ ἕξω μόνον. Κεφ. ΚϚ'.

Περὶ σημαδίου ἔξοδον (3), ὁποῦ κάμνει ὅστις τὸ κρατεῖ, ἂν πουληθῇ τὸ σημάδι, τί ἐπέρνει ὁποῦ τὸ κρατεῖ. Κεφ. ΚΖ'.

Περὶ σημαδίου ξένου, ὁποῦ τὸ βάλλει ἄλλος σημάδι εἰς ἄλλον. Κεφ. ΚΗ'.

Περὶ σημαδίου πούλημα. Κεφ. ΚΘ'.

Περὶ σημαδίου ἀγορά (4), ὁποῦ τὸ ἀγοράσῃ (5) ὕστερον αὐτὸς ὁποῦ τὸ ἐκράτει. Κεφ. Λ'.

Περὶ σημαδίου, ὁποῦ τὸ βάλλει εἰς ἄλλον ὁποῦ τὸ ἐκράτει σημάδι (6). Κεφάλαιον ΛΑ'.

Περὶ σημαδίου πολλῶν, ἂν δὲν δοθοῦν (7) ὅλα τὰ ἄσπρα δὲν δίδει ἕνα ἀπὸ ὅσα κρατεῖ ὁ κρατῶν. Κεφ. ΛΒ'.

Περὶ σημαδίων φθορά, ποῖος ἀποκρίνεται Κεχ. ΛΓ'.

Περὶ σημαδίου πούλημα (8), ὅτι δὲν πουλεῖται χωρὶς θέλημα τοῦ ἔχοντος καὶ τοῦ κριτοῦ. Κεφ. ΛΔ'.

Περὶ σημαδίου σπητικοῦ, ὅτι ἂν καῇ καὶ πουλήσῃ τὸν τόπον ὁ δανείζων, καὶ κάμῃ ἐκεῖ ἄλλος σπῆτι Κεφ. ΛΕ'.

Περὶ σημαδίου, ὅτι διὰ λ' χρόνους ζητεῖται. Κεφ. ΛϚ'.

Περὶ σημαδίου ἀκινήτου πράγματος, ὅτι διὰ σαράντα χρόνους ζητεῖται. Κεφάλαιον ΛΖ'.

Περὶ σημαδίου, ἂν πουλῆται τὸ ἀγοράζει (1) αὐτὸς ὁποῦ τὸ ἐβάστα. Κεφάλαιον ΛΗ'.

Περὶ σημαδίου ἑνὸς εἰς δύο ἀνθρώπους. Κεφ. ΛΘ'.

Περὶ συντροφίας ἀνθρώπων εἰς πράγματα, εἰς χωράφι (2), εἰς κῆπον. Κεφάλαιον Μ'.

Περὶ συντροφίας χωρισμοῦ, καὶ τὸ πῶς χωρίζουνται οἱ σύντροφοι. Κεφ. ΜΑ'.

Περὶ συντρόφου, ὁποῦ ἔχει μερτικὸν εἰς τὸ σπῆτι μὲ ἄλλον ἄνθρωπον ἢ καὶ ἄλλος σύντροφος ὁποῦ ἔχει συντροφίαν εἰς ἄλλο κτῆμα, τίς προτιμᾶται νὰ τὸ ἀγοράσῃ (3). Κεφ. ΜΒ'.

Περὶ συντροφίας εἰς σπῆτι ὁποῦ τὸ ἔχουν δύο τινὲς μαζύ (4). Κεφ. ΜΓ'.

Περὶ συντρόφων δύο ἀνθρώπων, ἂν ὁ ἕνας ἐκ τῶν δύο λάβῃ σύντροφον χωρὶς τὴν βουλὴν τοῦ ἄλλου. Κεφ. ΜΔ'.

Περὶ συνόρων τῶν χωραφίων, καὶ ἂν γκρεμνισθῇ ὁ ὄχθος μαζὺ (5) μὲ δένδρα ἢ χωρὶς δένδρα ἐπάνω εἰς ταῦ γειτονος (6) τὸν τόπον. Κεφ. ΜΕ'.

Περὶ συνόρων, ὁποῦ μετατοπίζουν. Κεφάλαιον ΜϚ'.

Περὶ συνηγορίας συμβουλῆς μισθώματος (7) καὶ ἐγγύης, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ὁ κληρικὸς εἰς αὐτὰ δὲν γίνονται μέτοχοι. Κεφ. ΜΖ'.

Περὶ συκοφάντου καὶ συκοφαντίας (8) ἀρχιερέων. Κεφ. ΜΗ'.

Περὶ σιγχαινομένων (9) τὸν γάμον καὶ λέγουν των ὅτι σωτηρία δὲν ἔχουν ὅσοι κοιμῶνται μετὰ γυναικός. Κεφ. ΜΘ'.

(1) συνησάχτου.
(2) συγκηλισμοῦ.
(3) ἔξωδον.
(4) ἀγωρά.
(5) ἀγωράση.
(6) σημάδη.
(7) δωθοῦν.
(8) πούλημα.

(1) ἀγωράζει.
(2) χωράφη.
(3) ἀγωράση.
(4) μαζή.
(5) μαζή.
(6) γειτωνος.
(7) μισθώματος.
(8) συκοφαντείας.
(9) συγχενομένων. Πρβ. Ducangii v° σιχαδερός.

Περὶ σιγχαινομένων (1) τὸν γάμον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Κεφ. Ν'.

Περὶ σιγχαινομένων (2) κληρικῶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, καὶ οὐ θέλουσι κοιμηθῆναι μετ' αὐτάς. Κεφ. ΝΑ'.

Περὶ σιγχαινομένων (3) μεταλαβεῖν ἀπὸ κοσμικὸν ἱερέα ἔχων γυναῖκα. Κεφ. ΝΒ'.

Περὶ σιωπῆς γυναικῶν, ὁποῦ πρέπει νὰ τὴν κρατοῦν καὶ νὰ μὴν ὁμιλοῦν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Κεφ. ΝΓ'.

Περὶ σχισματικῶν (4). Κεφ. ΝΔ'.

Περὶ σταυροῦ, ὁποῦ κάμνουν τινὲς κάτω εἰς τὴν γῆν. Κεφ ΝΕ'.

Περὶ ατράτα ἀνάμεσα δύο σπητίων. Κεφ. ΝϚ'.

Περὶ σχοινάδων. Κεφ. ΝΖ'.

Περὶ σκαλάδας ἀνόδου. Κεφ. ΝΗ'.

Περὶ σταλαματίας, ὁποῦ ἔχουν νομὴν καὶ περὶ θύρας καὶ φεγγιτῶν (5). Κεφάλαιον ΝΘ'.

Περὶ συμποσίων. Κεφ. Ξ'.

Περὶ συνάξεως ἱερῶν, ὁποῦ τινὲς ταῖς ἀποστρέφονται. Κεφ. ΞΑ'.

Περὶ στρατιωτῶν, πότε λυτροῦνται. Κεφάλαιον ΞΒ'.

Περὶ σεσαθρωμένων (6) εἰκόνων ἁγίων, τί χρὴ ποιεῖν αὐτάς. Κεφ. ΞΓ'.

Περὶ συνεγνωκότων τὸν ἁμαρτάνοντα καὶ μὴ ὁμολογούντων (7). Κεφ. ΞΔ'.

Περὶ τάξεως τῶν κληρικῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένης. Κεφ. Β'.

Περὶ τόκους τῶν κληρικῶν, ὅτι τὰ λαμβάνειν τόκους τῶν κληρικῶν ἀπείρηται(1). Κεφ. Γ'.

Περὶ τόκου τόκον, ὁποῦ πέρνει τόκον διὰ τόκον. Κεφ. Δ'.

Περὶ τραπεζίων, ὁποῦ κάμνουν μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ καπηλείων (2) ὁποῦ ἔχουσι μέσα εἰς ταῖς αὐλαῖς τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐργαστήρια, καὶ διὰ ζῶα ὁποῦ δένουν ἔμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας καὶ τζαλαπατοῦν τὸν τόπον, καὶ περὶ ἀνδρόγυνα ὁποῦ κοιμοῦνται εἰς τὰ σπήτια τῆς ἐκκλησίας. Κεφ. Ε'.

Περὶ τραπεζίου, ὁποῦ ποιοῦσιν οἱ χριστιανοὶ καὶ ἑορτάζουν τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας ἢ ἄλλου ἁγίου τινός, καὶ ἂν τὸ σχαίνεται (3) αὐτὸ τινάς. Κεφ. Ϛ'.

Περὶ τραπεζίου, ὁποῦ τρώγουν καὶ πίνουν εἰς τοὺς γάμους καὶ εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ καθέζουνται χώρια οἱ ἄνδρες ἀπὸ ταῖς γυναῖκες καὶ παιγνίδια νὰ μὴν κάμνουν. Κεφ. Ζ'.

Ὅτι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς δὲν πρέπει νὰ ταῖς καλλωπίζωμεν (4). Κεφ. Η'.

Ὅτι τύπτειν κληρικοὺς οὐκ ἐφεῖται, ἤγουν δὲν τοὺς συγχωροῦν. Κεφ. Θ'.

Περὶ τελευτήσαντος, οὔτε βαπτίζειν θεμιτὸν, οὔτε τοῖς σώμασι κοινωνίας μεταδιδόναι. Κεφ. Ι'.

Περὶ ταφῆς ἀνθρώπου. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ ταφῆς αἱρετικῶν. Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ τυμβωρύχων (5). Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ τεχνιτῶν, χειροτέχνων, ἐργολάβων, κτιστῶν, ξυλουργῶν, ἀνυφαντῶν, ραπτῶν, καὶ παντὸς τεχνίτου, ὅτι νὰ τελειώνουν τὴν δουλείαν ὁποῦ ἐκαταπιάσθησαν. Κεφ. ΙΔ'.

(1) συγχενομένων.
(2) συγχενομένων.
(3) συγχενομένων.
(4) σχησματικῶν.
(5) φεγγίτων.
(6) σεσαθρομένων.
(7) ὁμολογούντων.
(8) στοιχείου.

(1) ἐπείγονται.
(2) καπηλείων.
(3) συγχένεται.
(4) καλοπίζομεν.
(5) τυμβορύχων.

† Ἀρχὴ τοῦ Τ στοιχείου (8).

Περὶ τοῦ Τρισαγίου ὕμνου, τίς πότε τοῦτο ἐνόθευσε, καὶ πότε πάλιν ἐδιορθώθη. Κεφ. Α'.

Περὶ τεχνίτου πανούργου καὶ πονηροῦ, ὁποῦ ἐργάζεται πολλὰ διὰ νὰ τὸν πάρουν οἱ ἄνθρωποι εἰς δουλείαν, καὶ πότε γελᾷ(1) τὸν ἕνα, καὶ πότε τὸν ἄλλον, καὶ ἄλλον ἀποκορώνει(2) καὶ πάσχει μὲ λόγια νὰ γελᾷ τοὺς ἀνθρώπους νὰ τοὺς πέρνῃ περισσότερα ἀπὸ τὸν μισθόν του. Κεφ. ΙΕ'.

Περὶ τεχνίτου κτίστου ἀδοκίμου ὁποῦ κτίζει στραβὰ καὶ χαλάσῃ τὸ ἔργον τίς τό φτιάνει πάλιν καὶ διὰ κάθε τεχνίτην. Κεφάλαιον ΙϚ'.

Περὶ τοίχου σεσαθρωμένου (3) τοῦ γείτονός μου. Κεφ. ΙΖ'.

Περὶ τοίχου ἀνάμεσα εἰς δύο σπήτια εὑρισκομένου Κεφ. ΙΗ'.

Περὶ τοίχου κοινοῦ δύο ἀνθρώπων. Κεφάλαιον ΙΘ'.

Περὶ τοξικῶν ἤγουν φανέστρων. Κεφάλαιον Κ'.

Περὶ τιμουλκοσιώντων (4), ὁποῦ ἀποθηκιάζουν γέννημα (5) καὶ πουλήσουν εἰς τὴν ἀκρίβειαν. Κεφ. ΚΛ'.

Περὶ τιμῆς τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ. Κεφ. ΚΒ'.

Περὶ τῶν τριάκοντα ἀργυρίων, ὁποῦ ἐπουλήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Κεφ. ΚΓ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Υ στοιχείου (6).

Περὶ ὕβρεως, ὅτι νὰ ὑβρίσῃ τίς τὸν βασιλέα. Κεφ. Α'.

Περὶ ὕβρεως, ὁποῦ νὰ εἰπῇ τινὰς πρὸς τὸν κριτήν. Κεφ. Β'.

Περὶ ὕβρεως, ὁποῦ νὰ κάμνῃ τινὰς τοῦ κριτοῦ, πῶς διατί δὲν τὸν ἄρεσεν ἡ κρίσις του. Κεφ. Γ'.

(1) γελά.
(2) ἀποκρύνει.
(3) σεσαθρομένου.
(4) τιμιουλκοσιώντον.
(5) γέννημα.
(6) στοιχεῖου.

Περὶ ὕβρεως, ὁποῦ μὲ ὑβρίσῃ τινας καὶ ἐγὼ τὸν ἐγκαλέσω. Κεφ. Δ'.

Περὶ ὕβρεως, ὁποῦ ἂν κάμῃ ὁ κληρικὸς κατὰ τοῦ ἀρχιερέως. Κεφ. Ε'.

Περὶ ὕβρεως κληρικοῦ ἀπὸ κληρικόν. Κεφ. Ϛ'.

Περὶ ὑβρίζοντος λαϊκοῦ τοὺς κληρικοὺς ἢ τοὺς δείρουν (1). Κεφ. Ζ'.

Περὶ ὑβριζομένου τινὸς δι' ἀτιμίας. Κεφάλαιον Η'.

Περὶ ὑβριστοῦ, ὁποῦ παγένῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὑβρίζει τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς κληρικοὺς ὁποῦ λειτουργοῦν. Κεφάλαιον Θ'.

Περὶ ὕβρεως τραχείας (2) ἐπιτίμια. Κεφάλαιον Ι'.

Περὶ ὑβριζομένων καὶ ἀτιμαζομένων ποῖοι εἶναι. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ ὑποδοχῆς, ὁποῦ ὑποδέχονται οἱ ἀρχιερεῖς ξένον κληρικὸν ἢ αἰχμάλωτον ἱερέα χωρὶς συστατικῶν. Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ υἱοθεσίας, ὁποῦ γίνεται μετὰ ἱερῶν εὐχῶν Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ υἱοθεσίας εὐνούχων. Κεφ. ΙΔ'.

Περὶ υἱοθεσίας καλογραιῶν (3). Κεφάλαιον ΙΕ'.

Περὶ υἱοθετουμένων, ὅτι μετροῦνται ἕως εἰς ὀκτὼ βαθμούς. Κεφ. ΙϚ'.

Περὶ ὕδατος, ὁποῦ τὸ φέρνει εἰς δουλείαν του τίς μὲ αὐλάκι. Κεφ. ΙΖ'.

Περὶ ὑδροπαραστατῶν αἱρετικῶν. Κεφάλαιον ΙΗ'.

Περὶ ὑποδιακόνων καὶ ὑπηρετῶν. Κεφάλαιον ΙΘ'.

Ὅτι οἱ ὑποτασσόμενοι νὰ εἶναι οἱ κληρικοὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων, καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου πρέπει νὰ εἶναι. Κεφ. Κ'.

Περὶ τοῦ ὑψώματος τῆς Παναγίας, ἂν πέσῃ. Κεφ. ΚΛ'.

Περὶ ὑφωμάτων οἴκων. Κεφ. ΚΒ'.

(1) δέρουν.
(2) τραχείας.
(3) καλογραίων.

Περὶ ὑελουργῶν, ὁποῦ κάμνουν τὰ ὑαλία καὶ περὶ σιδηρουργῶν. Κεφ. ΚΓ'.

Περὶ ὑποβόλου ἤγουν ὑποκειμένου. Κεφάλαιον ΚΔ'.

Περὶ ὑποκρινομένων, ὅτι δαιμονίζονται. Κεφ. ΚΕ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Φ στοιχείου.

Περὶ Φορεμάτων τοῦ ἀρχιερέως τί δηλοῖ τὸ μανδύον, τὰ πάρματα, οἱ ποταμοί, τὸ καπάσι, ἡ κουρὰ τῆς κεφαλῆς, τὸ διβάμπουλον, καὶ διατί κράζεται θεοφόρος ὁ ἀρχιερεύς. Κεφ. Α'.

Περὶ φορεμάτων τοῦ ἀρχιερέως ὁποῦ ἐνδύεται ὅταν ἱερουργῇ (1), τί δηλοῦν ἕνα καὶ ἕνα. Κεφ. Β'.

Περὶ φορεμάτων καὶ στολῆς τῶν παλαιῶν ἀρχιερέων τῶν Ἑβραίων, τί ἐφορροῦσαν καὶ περὶ τῶν ιϚ' ἐκλεκτῶν λίθων τῶν πολυτίμων ὁποῦ ἦσαν καρφωμένοι (2) εἰς τὸ λόγιον, ἤγουν τὸν ἐφούδ, καὶ εἰς τὸ ρητὸν ὁποῦ λέγει, ὄνομά μου Κύριος, καὶ δὲν τὸ ἐφανέρωσα αὐτῶν. Κεφ. Γ'.

Περὶ φορεμάτων καὶ στολῆς τῶν ἱερέων τῆς ἱερατικῆς τί δηλοῖ. Κεφ. Δ'.

Περὶ φορεμάτων καὶ στολῆς καὶ ἐνδυμάτων ὁποῦ πρέπει νὰ φορῇ ὁ ἱερεύς. Κεφάλαιον Ε'.

Περὶ φορεμάτων καὶ στολῆς τῶν μοναχῶν τοῦ καμηλαυχίου καὶ τῶν λοιπῶν τί δηλοῦν, καὶ τί δηλοῖ τὸ μετάνοιαν ὁποῦ λέγουν, καὶ διατί κράζουν τὸν καλόγηρον μοναχόν. Κεφ. Ϛ'.

Περὶ φορεμάτων καὶ στολῆς ἀνδρίκιας, ὅτι δὲν τὴν φορεῖ γυναῖκα. Κεφ. Ζ'.

Περὶ φορεσίας μοναχικῆς, ὁποῦ φοροῦσιν οἱ λαϊκοί, ὁποῦ κράζουνται ἐρημῖται (3). Κεφ. Η'.

Περὶ φιλοξενίας τῶν ἀρχιερέων. Κεφάλαιον Θ'.

(1) ἱερουργεῖ.
(2) καρφομένοι.
(3) ἐρημεῖται.

Περὶ φαλκιδίου. Κεφ. Ι'.

Περὶ φιλήματος μνηστῆρος. Κεφ. ΙΑ'.

Περὶ φθειρομένων παρθένων δυναστικῶς. Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ φθειρομένων καὶ πορνευομένων ἐξ ἀνάγκης. Κεφ. ΙΓ'.

Περὶ φόνων ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων. Κεφ. ΙΔ'.

Περὶ τῶν (1) φονευόντων ἐν πολέμοις καὶ λησταῖς. Κεφ. ΙΕ'.

Περὶ φόνων ἑκουσίων. Κεφ. ΙϚ'.

Περὶ φονευόντων τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας. Κεφ. ΙΖ'.

Περὶ φυλακωμένων(2) κατακρίτων. Κεφάλαιον ΙΗ'.

Περὶ φυλακωμένων (3) ὁποῦ φεύγουν. Κεφ. ΙΘ'.

Περὶ φυλακὴν ἰδιωτικὴν (4), ὁποῦ ποιεῖ τινὰς ἐθικαῖς του φυλακαῖς (5) ἢ φυλακώσῃ τινὰς χωρὶς κρίσιν. Κεφ. Κ'.

Περὶ φυλακάτωρος. Κεφ. ΚΑ'.

Περὶ φροντίδος καὶ προνοίας τοῦ ἀρχιερέως, ὁποῦ θέλει νὰ ἔχῃ διὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ μοναχαῖς, ὅτι νὰ μὴν τοὺς ἀφήνῃ νὰ περιπατοῦν εἰς πόλεις. Κεφ. ΚΒ'.

Περὶ φροντίδας κοσμικάς, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ μονάζοντες δὲν πρέπει νὰ ἔχουν. Κεφ. ΚΓ'.

Περὶ φροντίδας κοσμικάς, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ ἢ καὶ μοναχοὶ νὰ μὴν ἔχουν διὰ λουτρούς, ἢ καὶ ἐργαστήρια κοσμικὰ καὶ διὰ ἰατρικά. Κεφ. ΚΔ'.

Περὶ φροντίδας κοσμικὰς ἀλλέως δὲν τὰς μετέρχονται οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ κληρικοὶ καὶ μοναχοί, μόνον μετὰ γνώμης τοῦ βασιλέως καὶ διὰ τῆς προσταγῆς αὐτοῦ. Κεφ. ΚΕ'.

Περὶ φυγῆς κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ὁποῦ φεύγουν ἀπὸ τὸν τόπον τους καὶ ἀπὸ τὸν

(1) τὸν.
(2) φυλακομένων.
(3) φυλακομένων.
(4) ἰδιοτικήν.
(5) φυλακές.

ἀρχιερέαν τους καὶ πηγαίνουν εἰς ξένην πόλιν καὶ συγχύζουν (1) τὴν ἐκκλησίαν. Κεφ. ΚΓ'.

Περὶ φατρίας καὶ συνομωσίας ἢ στάσεις ποισύντων (2) κληρικῶν κατὰ τοῦ ἀρχιερέως αὐτοῦ. Κεφ. ΚΖ'.

Περὶ φυγῆς κανονάρχου διακόνου καὶ ἱερέως ἀπὸ τὴν πατρίδα τους καὶ ὑπάγουν εἰς ξένην ἐπαρχίαν σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις. Κεφ. ΚΗ'.

Περὶ φυγῆς κληρικοῦ ἀργοῦ καὶ πάγῃ εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ξένην καὶ ἐκεῖ τὸν δεχθῇ (3) ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου καὶ τὸν συγχωρήσῃ νὰ λειτουργᾷ. Κεφ. ΚΘ'.

Περὶ φυγῆς κληρικοῦ, ὁποῦ φύγῃ καὶ πάγῃ εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἢ διάκονος ἢ ἀναγνώστης, καὶ ἐκεῖ ἁρπάξῃ ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου ἕναν ἀπὸ τούτους καὶ τὸν χειροτονήσῃ. Κεφ. Λ'.

Περὶ φευγάτων κληρικῶν, ὁποῦ παγαίνουν εἰς ξένην ἐπαρχίαν χωρὶς γράμματα τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν συστατικὸν καὶ ἀπολυτικὸν καὶ ἐκεῖ τοὺς δεχθῇ (4) ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου καὶ τοὺς συγχωρήσῃ καὶ λειτουργοῦν. Κεφ. ΛΑ'.

Περὶ φύτευμα ἀμπελίου ἢ δένδρου εἰς τόπον ξένον ἐκκλησίας, ὁποῦ φυτεύουν δυναστικῶς. Κεφ. ΛΒ'.

Περὶ φραγμοῦ ἀμπελίου. Κεφ. ΛΓ'.

Περὶ φυτῶν, πόσον νὰ εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὸν τοῖχον τοῦ γείτονος (5). Κεφάλαιον ΛΔ'.

Περὶ φούρνου κτίσμα σιμὰ εἰς σπήτια ὑψηλά. Κεφ. ΛΙΘ'.

Περὶ φούρνου καὶ μαγκιπίου (6). Κεφάλαιον ΛΤ'.

Περὶ φούρνου κατέναντι σπητίου. Κεφάλαιον ΛΖ'.

(1) συγχήζουν.
(2) ποιούντων.
(3) δεχθεῖ.
(4) δεχθεῖ.
(5) γείτωνος.
(6) μαγγιπίου.

Περὶ φούρνου κεράμων μυσουράδων καὶ τζουκαλάδων. Κεφ. ΛΗ'.

Περὶ φεγγίτου καὶ θύρας ἀνοίξεως. Κεφάλαιον ΛΘ'.

Περὶ φαρμακῶν καὶ μάγων. Κεφ. Μ'.

Περὶ φυλακτηρίων (1) καὶ μάγων. Κεφάλαιον ΜΑ'.

Περὶ φιλήματος αἰσχροῦ, ὁποῦ νὰ φιλήσῃ ἱερεὺς ἢ διάκονος γυναῖκα καὶ μιανθοῦν τὰ χείλη τους. Κεφ. ΜΒ'.

Περὶ φιλήματος καὶ ἀσπασμοῦ τοῦ ἱερέως, ὅτι δὲν ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς νεκρὸν ὅταν θέλῃ νὰ ἱερουργήσῃ, οὐδὲ ἀπὸ λειτουργίας χέρι ἀρχιερέως ἢ τὰς ἁγίας εἰκόνας, οὐδὲ νεκρόν. Κεφ. ΜΓ'.

Περὶ φτιασίδι γυναικῶν, ὁποῦ ἀλείφουν τὸ πρόσωπόν (2) τους, ὁμοίως καὶ οἱ ἄνδρες. Κεφ. ΜΔ'.

Περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου τοῦ παναγίου ἄρτου καὶ σώματος τοῦ Χριστοῦ, πῶς γροικᾶται (3), φθαρτὸν εἶναι ἢ ἄφθαρτον. Κεφ. ΜΕ'.

Περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου τοῦ παναχράντου σώματος τοῦ Χριστοῦ. Κεφ. ΜΤ'.

(1) φυλακτήριον.
(2) πρόσοπον.
(3) γροικάται.

† Ἀρχὴ τοῦ Χ στοιχείου.

Περὶ χειροτονίας, καὶ ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα τῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐὰν εὑρίσκωνται ἔρημαις νὰ χειροτονᾷ εἰς αὐταῖς ποιμένα. Κεφ. Α'.

Περὶ χειροτονηθῆναι μέλλοντος, ὅτι νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὴν θείαν Γραφήν, καὶ ἂν δὲν γνωρίζῃ νὰ μὴν τὸν χειροτονοῦν τόσον ἱερέα ὅσον καὶ ἀρχιερέα. Κεφ. Β'.

Περὶ χειροτονηθῆναι μέλλοντος, ὅτι πρέπει νὰ τὸν δοκιμάζῃ ὁ ἀρχιερεύς, ἂν εἶναι λόγιος καὶ γραμματισμένος καὶ ἡ ζωή του καλὴ καὶ ἐνάρετος, ἂς τὸν χειροτονήσῃ (1), εἰδὲ μή. Κεφάλαιον Γ'.

Περὶ χειροτονηθῆναι μέλλοντας τὸν νεωστὶ ἐλθόντα εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ βαπτίζεται καὶ θέλει νὰ χειροτονηθῇ. Κεφάλαιον Δ'.

Περὶ χειροτονηθῆναι θέλοντος, ὅτι ἀπὸ λαϊκὸς ἢ μοναχὸς δὲν δύναται νὰ χειροτονηθῇ πάραυτα ἀρχιερεύς, ἂν δὲν περάσουν οἱ χρόνοι ὅλοι τῶν βαθμῶν. Κεφάλαιον Ε'.

Περὶ χειροτονηθῆναι θέλοντος, ὅτι ἂν καὶ μαθηματικὸς (2) εἶναι ἢ πλούσιος, δὲν χειροτονεῖται παρευθὺς ἀρχιερεύς, ἂν καὶ ἄξιος εἶναι, μόνον θέλει νὰ διαβῇ ἀπὸ τοὺς βαθμοὺς ὅλους τοῦ ἱερατικοῦ. Κεφ. Ϛ'.

Περὶ χειροτονίας ἀναγνώστου, ὑποδιακόνου, διακόνου, ἱερέως, ἀρχιερέως, εἰς πόσους χρόνους νὰ χειροτονοῦνται. Κεφάλαιον Ζ'.

Περὶ χειροτονίας ἀκαίρου, ἤγουν ἑνὸς ὁποῦ ἔρχεται καὶ γίνεται πιστὸς ἀπὸ ἀπίστους καὶ θέλει νὰ χειροτονηθῇ εὐθύς. Κεφάλαιον Η'.

Περὶ χειροτονίας τυφλοῦ ἀπὸ τὸ ἕνα ὀμμάτι καὶ κουτζοῦ, ὅτι γίνεται ἱερεὺς καὶ ἀρχιερεύς. Κεφ. Θ'.

Περὶ χειροτονουμένων, πῶς γίνονται αὐτῶν οἱ ψῆφοι. Κεφ. Ι'.

Περὶ χειροτονουμένων μήνυμα α' καὶ 6' πῶς δίδεται, καὶ ποῖος τὸ δίδει, καὶ πῶς εἶναι ἡ ἀπόκρισις τοῦ ὑποψηφίου (3). Κεφάλαιον ΙΑ'.

Περὶ χειροτονίας ἀρχιερέως, ὅτι ἀπὸ πόσους ἀρχιερεῖς χειροτονοῦνται, ὁμοίως καὶ τῶν κληρικῶν. Κεφ. ΙΒ'.

Περὶ χειροτονήσεως ἐπισκόπου, ὅτι πρῶτον πρέπει νὰ κάμῃ τὴν γυναῖκά του καλογραίαν καὶ τότε νὰ χειροτονῆται. Κεφάλαιον ΙΓ'.

Περὶ χειροτονίας ἀρχιερέως, ὅτι δὲν πρέπει νὰ χειροτονῇ ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ὅταν θέλῃ νὰ ἀποθάνῃ, ἢ νὰ τοῦ δίδῃ τοῦ συγγενοῦς του ἢ εἴ τινος θέλει. Κεφ. ΙΔ'.

(1) ἂς τὸν χειροτονήσει.
(2) μαθηματικώς.
(3) ψηφίου.

Περὶ χειροτονίας ἀρχιερέως, ὅτι δὲν χειροτονεῖται εἰς ἐπαρχίαν ὁποῦ ἀκόμη ζῇ ὁ ἀρχιερεύς της ἢ εἰς καθηρημένου τότε σιμά. Κεφ. ΙΕ'.

Περὶ χειροτονίας ἀρχιερέων, ὅτι δὲν χειροτονεῖται εἰς πόλιν οὐδὲ εἰς χώραν μικρήν. Κεφ. ΙϚ'.

Περὶ χειροτονηθῆναι θέλοντος ἀρχιερέως καὶ κληρικῶν, ὅτι πρέπει πρῶτον νὰ κάμουν ὀρθοδόξους ὅσους ἔχουν εἰς τὸ σπήτι τους καὶ τότε νὰ χειροτονοῦνται. Κεφάλαιον ΙΖ'.

Περὶ χειροτονίας αὐτοκεφάλων ἀρχιερέων καὶ πῶς αὐτοκέφαλοι ἦσαν οἱ μητροπολῖται τὸν παλαιὸν καιρόν, καὶ ἐχειροτονοῦνταν παρὰ τῶν οἰκείων (1) ἐπισκόπων καὶ συνόδων, καὶ περὶ αὐτοκεφάλων ἐπαρχιῶν. Κεφ. ΙΗ'.

Περὶ χειροτονηθέντος θέλοντος ἀρχιερέως εἰς ἐπαρχίαν τινά, καὶ μὴ θελήσαντος ἀπελθεῖν εἰς αὐτὴν ἢ πηγαινάμενος ὁ λαὸς δὲν τὸν ἐδέχθη καὶ πάγῃ εἰς ἄλλου ἀρχιερέως ἐπαρχίαν καὶ δοκιμάσῃ νὰ τὴν ἐπάρῃ Κεφ. ΙΘ'.

Περὶ χειροτονίας, ὁποῦ χειροτονεῖ (2) ὁ ἀρχιερεὺς κληρικὸν ἀπὸ ξένην ἐπαρχίαν. Κεφ. Κ'.

Περὶ χειροτονίας τοῦ Καρχηδόνος ἐπισκόπου, ὅπως αὐτὸς χειροτονεῖ ἀπὸ πᾶσαν ἐκκλησίαν ὁποῦ μετέχει, συνόδου Καρθαγένης. Κεφ. ΚΑ'.

Περὶ χειροτονίας ὁποῦ ποιεῖ ὁ πατριάρχης τῆς Κωσταντινουπόλεως. Κεφ. ΚΒ'.

Περὶ χειροτονίας ὑποψηφίου λαϊκοῦ, ὅτι δὲν χειροτονεῖ ξένος ἀρχιερεύς. Κεφάλαιον ΚΔ'.

Περὶ χειροτονίας, ὁποῦ θέλει νὰ χειροτονήσῃ ὁ ἀρχιερεὺς εἰς ξένην ἐπαρχίαν. Κεφάλ. ΚΕ'.

Περὶ χειροτονίας κληρικοῦ, ὅτι δὲν τὸν

(1) οἰκειῶν.
(2) χειροτονῇ.

χειροτονεῖ ὁ ἀρχιερεὺς ἀπολελυμένον. Κεφάλ. ΚΤ'.

Περὶ χειροτονίας κληρικοῦ ξένου, ὅτι δὲν τὴν ποιεῖ ὁ ξένος ἀρχιερεύς, καὶ τίνα τοῖς ἀρχιερεῦσι συγκεχώρηται. Κεφ. ΚΖ'.

Τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι συγκεχωρημένα ποιεῖν πανταχοῦ. Κεφάλ. ΚΗ'.

Περὶ χειροτονίας κληρικοῦ, ὅτι ἂν καὶ ἐκ γένους ἱερατικοῦ δὲν εἶναι χειροτονεῖται, ὁμοίως (1) καὶ οἱ πάσταρδοι. Κεφάλαιον ΚΘ'.

Περὶ χειροτονίας δούλου, πότε χειροτονεῖται. Κεφάλ. Λ'.

Περὶ χειροτονίας κληρικοῦ εὑρισκομένου ἐφαμάρτου (2) ἀνεξετάστου εἰς τὰ αὐτοῦ πταίσματα. Κεφ. ΛΛ'.

Περὶ χειροτονίας, ὁποῦ βαπτισθῇ ἀσθενὴς (3), γίνεται ἢ ὄχι. Κεφ. ΛΒ'.

Περὶ χειροτονίας, ὁποῦ ἀρνήθηκε καὶ ὕστερον ἐβαπτίσθη γίνεται κληρικός. Κεφάλ. ΛΓ'.

Περὶ χειροτονίας δευτέρας, ὅτι δὲν γίνεται. Κεφ. ΛΔ'.

Περὶ χειροτονίας, ὁποῦ ἔχουν ἐμπόδιον καὶ δὲν βολεῖ νὰ γίνουνται. Κεφ. ΛΕ'.

Περὶ χειροτονίας ἀγάμου ἀνδρός. Κεφάλ. ΛΤ'.

Περὶ χειροτονίας μοναχοῦ, ὁποῦ τὸν πέρνει ὁ ἀρχιερεὺς ἀπὸ ἄλλην ἐπαρχίαν καὶ τὸν χειροτονήσῃ. Κεφ. ΛΖ'.

Περὶ χειροτονίας, ὁποῦ θέλει νὰ χειροτονηθῇ καὶ τοῦ ἀποθάνῃ ἡ ἀρραβωνιαστική του. Κεφ. ΛΗ'.

Περὶ χειροτονίας Ἑβραίου ἢ ἄλλου ἀπίστου ὁποῦ νὰ βαπτισθῇ. Κεφ. ΛΘ'.

Περὶ χειροτονίας ἀναγνώστου. Κεφ. Μ.

Περὶ χειροτονίας γυναικῶν, διατί ἐγίνετο. Κεφ. ΜΑ'.

Περὶ χειροτονίας Λατίνων καὶ τῶν ἡμετέρων. Κεφ. ΜΒ'.

Περὶ χειροτονηθῆναι βουλομένων καὶ ὁμώσουν, ὅτι νὰ μὴν χειροτονηθοῦν. Κεφάλαιον ΜΓ'.

Περὶ ὅταν χειροτονηθῇ ἀρχιερεὺς ἀπὸ ἄλλον ἀρχιερέα νὰ τοῦ δίδῃ ἰδιόχειρον γράμμα καὶ νὰ γράφῃ τί ἡμέρα τὸν ἐχειροτόνησε καὶ τὸ ἔτος καὶ τὸν μῆνα. Κεφάλ. ΜΔ'.

Περὶ χειροτονουμένων ἀρχιερέων ἱερέων ἱεροδιακόνων καὶ τῶν λοιπῶν, ὅτι εἶναι χρέος τους τὴν ἡμέραν ὁποῦ ἐχειροτονήθη νὰ τὴν τιμᾷ καὶ νὰ τὴν κρατῇ ἑορτὴν (1), καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν νὰ ἔχῃ σχόλην μεγάλην καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ πανηγυρίζῃ πνευματικά. Κεφάλ. ΜΕ'.

Περὶ χειροτονουμένων, νὰ ὑπομνήσκωνται τοὺς ὅρκους τῶν πατέρων. Κεφ. ΜΤ'.

Περὶ χειροτονίας χωρεπισκόπων καὶ ποῖοι λέγονται χωρεπίσκοποι (2). Κεφάλαιον ΜΖ'.

Περὶ χειροτονίας διακονισσῶν γυναικῶν καὶ χηρῶν γυναικῶν. Κεφ. ΜΗ'.

Περὶ χειροτονουμένων ἐπὶ χρήμασι. Κεφάλ. ΜΘ'.

Περὶ χωρίσεως (3) ἀνδρογύνου, πῶς ὅταν θέλῃ νὰ μονάσῃ τὸ ἕνα μέρος χωρίζεται. Κεφ. Ν'.

Περὶ χωριζομένου ἀνδρογύνου χωρὶς αἰτίας τινός, ὅτι πάλιν σμίγουνται. Κεφάλαιον ΝΑ'.

Περὶ χωριζομένου ἀνδρογύνου χωρὶς γραφήν. Κεφ. ΝΒ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὅταν ὁ ἀνδρας οὐ δύναται γενέσθαι μετὰ τῆς γυναικός αὐτοῦ σαρκικῶς. Κεφ. ΝΓ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὅταν δὲν εὕρεν(4) τὴν γυναῖκα του παρθένον. Κεφάλαιον ΝΔ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὅταν δείρῃ ἡ γυναῖκα τὸν ἄνδρα. Κεφ. ΝΕ'.

(1) ὁμοίως.
(2) ἐφ' ἁμάρτου.
(3) ἀσθενῆς.

(1) ἑορτῶν.
(2) χορεπίσκοποι.
(3) χωρήσεως.
(4) εὕρεν.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ἂν εἶναι ὁ ἄνδρας κλέπτης. Κεφ. ΝΤ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὅταν γένῃ αἰχμάλωτος ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα. Κεφάλαιον ΝΖ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὅταν γένῃ λωβὸς ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα. Κεφ. ΝΗ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ἂν εὑρεθοῦν συγγενεῖς ἀπὸ τὸ θεῖον βάπτισμα. Κεφάλαιον ΝΘ'.

Περὶ χωρίσεως γάμου, ἂν εὑρεθῶσι συγγενεῖς ἀπὸ υἱοθεσίαν. Κεφ. Ξ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου ἀπὸ παρανομίας. Κεφ. ΞΑ'.

Περὶ χωρίσεως γάμου τετάρτου. Κεφάλαιον ΞΒ'.

Περὶ χωρίσεως γάμου ἀνήβου. Κεφάλαιον ΞΓ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὁποῦ πέσῃ εἰς τὸ παρὰ φύσιν. Κεφ. ΞΔ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὁποῦ εἶναι τὸ ἓν πρόσωπον αἱρετικόν. Κεφ. ΞΕ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὁποῦ δαιμονίζεται ἡ γυνή. Κεφ. ΞΤ'.

Περὶ τοῦ πάθους τῶν σεληνιαζομένων, πῶς κρίνεται τὴν σήμερον εἰς τὴν καθολικὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Κεφ. ΞΖ'.

Περὶ χωρίσεως γάμου, ὁποῦ νὰ ὑπάγῃ ὁ ἄνδρας της μακρὰ καὶ ἐκεῖ ἔχει παλλακὴν ἢ δὲν στέλνει τῆς γυναικός του ἔξοδον τῆς ζωῆς αὐτῆς, ὅτι νὰ χωρίζεται. Κεφ. ΞΗ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου, ὁποῦ χωρίζεται τὴν γυναῖκα του ἀπὸ αἰτίας ἄλλης. Κεφ. ΞΘ'.

Περὶ χωρίσεως γάμου, καὶ αἱ αἰτίαι τῆς γυναικός ὁποῦ τὴν χωρίζεται ὁ ἄνδρας της καὶ κερδαίνει(1) τὴν προῖκα της. Κεφάλαιον Ο'.

Τὰ πταίσματα τῆς γυναικός, ὁποῦ χωρίζεται αὐτὴν ὁ ἄνδρας της καὶ κερδαίνει τὴν προῖκαν αὐτῆς. Κεφ. ΟΑ'.

Τὰ πταίσματα τοῦ ἀνδρός, ὁποῦ τὸν χωρίζεται ἡ γυναῖκα του, ἂν θέλῃ. Κεφ. ΟΒ'.

Περὶ χωρίσεως ἀνδρογύνου χωρὶς ζημίαν. Κεφ. ΟΓ'.

Περὶ χήρας (1) δευτεροϋπανδρεμένης (2), ὅτι νὰ κλαίῃ τὸν ἄνδρα της. Κεφάλαιον ΟΔ'.

Περὶ χηρῶν ἀνδρῶν δευτεροϋπανδρεμένων, ὅτι κρατοῦν τὰ πράγματα τῶν γυναικῶν αὐτῶν τῶν ἀπεθαμένων. Κεφ. ΟΕ'.

Περὶ χήρας δευτεροϋπανδρεμένης, ἂν ἔχῃ παιδία μὲ τὸν πρῶτον ἄνδρα της. Κεφ. ΟΤ'.

Περὶ χήρας δευτεροϋπανδρεμένης, ἂν εἶναι εἰς τὰ παιδία της ἐπίτροπος. Κεφάλαιον ΟΖ'.

Περὶ χήρας δευτεροϋπανδρεμένης, καὶ εἶναι κε' χρονῶν καὶ εἶναι αὐτεξουσία. Κεφ. ΟΗ'.

Περὶ χήρας δευτεροϋπανδρεμένης, ὁποῦ ἔχῃ παιδία τί πέρνουν ἀπὸ τῆς μητρός τους τὰ πράγματα. Κεφ. ΟΘ'.

Περὶ χήρας δευτεροϋπανδρεμένης γυναῖκας αὐτεξουσίας. Κεφ. Π'.

Περὶ χήρας, ἂν γεννήσῃ, καὶ χήρας γυναικὸς ὁποῦ κλαίῃ τὸν ἄνδρα της. Κεφάλαιον ΠΑ'.

Περὶ χήρας, ἂν γεννήσῃ πενθόντας, πότε νὰ ὑπανδρευθῇ. Κεφ. ΠΒ'.

Περὶ γυναικός, ὅταν γεννήσῃ εἰς τὸν ἑνδεκα μῆνα. Κεφ. ΠΓ'.

Περὶ χήρας (3) γυναικὸς ἀδικοφανευμένου ἀνδρός, πότε ὑπανδρεύεται. Κεφ. ΠΔ'.

Περὶ χήρας, ὁποῦ γεννήσῃ μ'. ἡμέρας προτήτερα, πότε ὑπανδρεύεται. Κεφ. ΠΕ'.

Περὶ χήρας παπαδίας, ὅτι δὲν ὑπανδρεύεται. Κεφ. ΠΤ'.

Περὶ χήρας γυναικός, ἂν δὲν ἐπάρῃ δεύτερον ἄνδρα, τί πέρνει ἀπὸ τοῦ ἀνδρός της τὰ καλά, ὁμοίως (4) καὶ ὁ ἄνδρας. Κεφάλαιον ΠΖ'.

(1) κερδαίνη.

(1) χῆρας.
(2) δεύτερο ὑπανδρεμένης.
(3) χήρας.
(4) ὁμοίως.

Περὶ χρεώστου, ἂν ἀπεθάνῃ καὶ ἀφήσῃ διαθήκην κληρονόμον, τίς πλερώνει τὸ χρέος (1) του. Κεφ. ΠΗ'.

Περὶ χρεώστου (2) ἑνός, ὁποῦ χρεωστεῖ δύο ἀνθρώπων ἑνὸς περσινοῦ καὶ ἄλλου φετινοῦ. Κεφ. ΠΘ'.

Περὶ χαρίσματος ὀλίγου (3) μέρους, ὁποῦ χαρίζει ὁ δανείσας τὸν χρεώστην καὶ δὲν δώσῃ τὸ χρέος εἰς τὸν συμφωνισμένον καιρόν. Κεφ. ϟ'.

Περὶ χρεοφειλέτου, ὅτι χωρὶς κρίσιν δὲν ἐνοχλεῖ, οὐδὲ θέλει νὰ βουλώσῃ τὸ σπῆτι (4) του Κεφ. ϟΑ'.

Περὶ χρεώστου (5) ἀνοήτου, ὁποῦ πληρώσῃ χρέος, ὁποῦ δὲν χρεωστεῖ. Κεφάλαιον ϟΒ'.

Περὶ χρεοφειλέτου, ὁποῦ εἰς τὸν θάνατον τοῦ εἶπε μὲ λόγον μόνον, ὅτι ὁ δεῖνα μὲ χρεωστεῖ. Κεφ ϟΓ'.

Περὶ χρεωστῶν (6) ὁμολογία, ὁποῦ γράφουν πῶς χρεωστοῦν. Κεφ. ϟΔ'.

Περὶ χρέους μεταθέσεως, ἤγουν ζητεῖ ὁ χρεοφειλέτης, καὶ τοῦ δίδει ἄνθρωπον ἄλλον. Κεφ. ϟΕ'

Περὶ χρέος (7) τῶν πλουσίων καὶ πτωχῶν ὁποῦ χρεωστοῦν, ποῖον καρτεροῦν. Κεφ. ϟϚ'.

Περὶ χρεώστου, ὁποῦ ἔχει τὸν βίον του ἴσα μὲ τὸ χρέος του. Κεφ. ϟΖ'.

Περὶ χρεώστου πτωχοῦ, ὁποῦ δὲν θέλει νὰ πάρῃ τὴν κληρονομίαν τὴν πατρικήν διὰ διὰ νὰ μὴν δώσῃ τὸ χρέος του. Κεφάλαιον ϟΗ'.

Περὶ χρεώστας, ὁποῦ δίδουν τὰ τετράμηνα. Κεφ. ϟΘ',

Περὶ χρεωφειλέτου, ὅτι ἂν τὸν ἐγγυηθοῦν τινὲς νὰ γυρεύῃ πάραυτα τοὺς ἐγγυητάς, τὰ γυρεύει ἀπὸ τοῦ χρεώστου ὁποῦ τὰ ἔδωσεν. Κεφ. Ρ'ς

Περὶ χρέους (1) ὁποῦ ἀρνεῖται καὶ εἶναι ὁμολογία γραμμένη. Κεφ. ΡΑ'.

Περὶ χρεῶν ἀμεριμνίαι καθολικαί. Κεφάλαιον ΡΒ'.

Περὶ χριστιανοῦ πῶς τοῦ πρέπει. Κεφάλαιον ΡΓ'.

Περὶ χριστιανισμοῦ καὶ πόθεν χριστιανοὶ ὠνομάσθημεν (2). Κεφ. ΡΔ'.

Περὶ χάριτος ἁγίας, ὁποῦ ἔχουν τὰ ἅγια ἀπὸ ποίαν (3) αἰτίαν τὴν χάνουν. Κεφάλαιον ΡΕ'.

Περὶ χωνευτηρίου τοῦ βήματος, ὁποῦ νὰ νίβουνται οἱ ἱερεῖς. Κεφ. ΡϚ'.

Περὶ χαρατζίου καὶ χρυσολέκτου. Κεφάλαιον ΡΖ'.

Περὶ χαραγῆς ψεύτικης, ὁποῦ χαράζουν καὶ περὶ χαϊνάδων ἀνθρώπων. Κεφ. ΡΗ'.

Περὶ χρόνου. Κεφ. ΡΘ'.

Περὶ χάριτος ἁγίας, ὁποῦ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Κεφάλαιον ΡΙ'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ψ στοιχείου

Περὶ ψήφους τῶν μελλόντων χειροτονηθῆναι. Κεφ. Λ'.

Περὶ ψαλμῳδίας καὶ προσευχῆς γινομένης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πῶς πρέπει νὰ ποιοῦμεν. Κεφ. Β'.

Περὶ ψαλτῶν καὶ ἀναγνωστῶν. Κεφάλαιον Γ'.

Περὶ ψευδοϊερέων, ὁποῦ δὲν ἔλαβαν χειροτονίαν, καὶ ἔτζι λαϊκοὶ ἀνίεροι περιπατοῦν καὶ γελοῦν τὸν κόσμον καὶ βαπτίζουν παιδία. Κεφ. Δ'.

Περὶ ψευδομαρτύρων καὶ κληρικῶν. Κεφάλαιον Ε'.

Περὶ ψευδομαρτύρων. Κεφ. Ϛ'.

(1) χρέως.
(2) χρεόστου.
(3) ὀλίγου.
(4) σπήτη.
(5) χρεόστου.
(6) χρεώστων.
(7) χρέως.

(1) χρέως.
(2) ὀνομάσθημεν.
(3) ποῖαν.

Περὶ ψευδομαρτύρων αἱρετικῶν. Κεφάλαιον Ζ'.

Περὶ ψήφου πλάνης. Κεφ. Η'.

Περὶ ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι εἰς ποῖον τόπον καὶ μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου κορμιοῦ κατοικεῖ. Κεφ. Θ'.

Περὶ ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι εἶναι εἰκόνα Θεοῦ, καὶ τί πρᾶγμα εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ συστέκεται, καὶ πῶς ἐνεργεῖ εἰς τὸ κορμί, καὶ ὡσὰν χωρισθῇ ποῦ ὑπάγει, καὶ ποῦ διαμένει ἕως τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁποῦ μέλλει νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον. Κεφάλαιον Ι'.

† Ἀρχὴ τοῦ Ω στοιχείου (1).

Περὶ ὡραρίου. Κεφ Α'.

† Ἕτερα διάφορα (2).

Τάξις πρωτοκαθεδρίας τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν, καὶ αἱ μητροπόλεις, καὶ αἱ ἀρχιεπισκοπαί, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται σήμερον καὶ εἶναι ὑποκείμεναι τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Περὶ ποῖοι τῶν μητροπολιτῶν ἔχουσι τὴν σήμερον ἐπισκοπάς.

Περὶ τῶν μητροπολιτῶν, ποῖοι λέγονται ὑπέρτιμοι καὶ ἔξαρχοι καὶ ποῖοι ὑπέρτιμοι.

Τὰ τῶν ἀρχιερέων ὀφφίκια καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν.

Περὶ διαζυγίου, ὁποῦ γράφω ὁ ἀρχιερεὺς ὅταν τὴν κατηγορήσῃ ὁ ἄνδρας της, καὶ δὲν δυνηθῇ νὰ τὸ ἀποδείξῃ νὰ τὴν χωρισθῇ.

Περὶ διαζύγιον τῆς μοιχείας.

Περὶ διαζύγιον ἀνδρογύνου δεμένου.

Διαζύγιον τοῦ μὴ φανέντος ἀνδρός.

Διαζύγιον τῶν δαιμονιζομένων.

Διαζύγιον τοῦ μὴ ἀποστείλαντος ἐξόδους τῆς ζωῆς αὐτῆς.

Διαζύγιον τοῦ ἀνδρογύνου, ὁπόταν θελήσῃ ἀπὸ τοὺς δύο ὁ ἕνας νὰ μονάσῃ, ἤγουν νὰ καλογερέψῃ.

Τὰ ἐνταλτηριώδη (1) γράμματα.

Περὶ συστατικοῦ γράμματος.

(1) στοιχείου.
(2) διάμφορα.

(1) ἐνταλτηριῶδες.

ΠΡΟΛΟΓΟΙ

Δίδου δεξιὰν $\frac{\text{ΙΣ} \mid \text{ΧΣ}}{\text{ΝΙ} \mid \text{ΚΑ}}$ ἀρχὴ $\overline{\text{Χ}}$ὲ τῆς βίβλου.

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ $\overline{κῳ}$ $\overline{κῳ}$ Γαβριὴλ, σωτηρίαν, ὑγείαν καὶ κατ' ἐχθρῶν νίκην.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ χιουσικωτάτῳ, ἡμῶν δὲ αὐθεντὸς καὶ δεσπότου, μητροπολίτου τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Μιτυλήνης ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Λέσβου, $\overline{κῳ}$ $\overline{κῳ}$ Δανιὴλ, καὶ ἡμετέρῳ γέροντι σωτηρίαν, ὑγείαν πολυχρόνιον καὶ κατ' ἐχθρῶν νίκην αἰσθητῶν καὶ νοητῶν.

Τὸ χαῦνον καὶ ἀσθενὲς τῆς ἐμῆς διανοίας καὶ ἄπορον, πανιερώτατε δέσποτα, δεσμεῖ μου (1) τὴν γλῶτταν (2) καὶ χαλινὸν περιέχει (3) μου τὸ στόμα καὶ ναρκῶσαν καὶ ἀργὴν κατέχει μου τὴν χεῖρα, πρὸς τὰ παρὰ τῆς σῆς μεγαλονοίας (4) ἐπιταττόμενα καὶ οὐκ ἰσχύω (5) εἰς τὸ γράφειν· ἀλλ' ὁ ταπεινοῖς καὶ ὑπηκόοις διδοὺς χάριν ὁ Θεός, καὶ φωτίζων τούτοις τὴν διάνοιαν, καὶ ἀνοίγων αὐτοῖς τὸ στόμα, καὶ πληρῶν (6) τοῦ πνεύματος ἁγίου, καὶ ἡ τοῦ παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ πνεύματος αὐτοῦ χάρις, ἡ ἐν πατριάρχαις προτυπωθεῖσα, καὶ ἐν προφήταις προκηρυχθεῖσα, καὶ ἐν μάρτυσι τελειωθεῖσα, καὶ ἐν ἱεράρχαις κατακοσμηθεῖσα, διὰ τῆς σῆς θείας προστάξεως, πειθόμενος τῷ ἐν σοὶ λαλοῦντι θεῷ, ἤδη ἐπικλινὴς (7) γίνομαι τοῖς σοῖς ἐπιτάγμασι καὶ ταῖς καθαραῖς σου εὐχαῖς θάρρει (8) ὡς παρὰ σοῦ ἐξιλούμενος ἀνοίγει (9) μου τὸ στόμα καὶ λόγον χορηγεῖ (10) μοι καὶ διδάσκει τὰς πενιχράς μου χεῖρας καὶ εὐτελεῖς δακτύλους εἰς τὸ κατασχεῖν τὸν κάλαμον καὶ γράφειν τὴν παρὰ σοῦ μοι προσταττομένην βίβλον, εἰς ἣν οὐκ ἐξ ἰδίας διανοίας (11) ἢ νοῦ τὸ παράπαν γράφειν ἐπεχειρησάμην (12), οὐδὲ

(1) δεσμεί. — (2) γλώτταν. — (3) περι ἔχει. — (4) μεγαλονυίας. — (5) ἰσχύω. — (6) πληροῦν. — (7) ἐπικλινῆς. — (8) θαρρῆ. — (9) ἀνοίγη. — (10) χορηγῆ. — (11) ἐξιδίας διανοΐας. — (12) ἐπιχειρησάμην.

μιᾶς(1) λέξεως ἢ βραχυτάτου λόγου, ἀλλ' ὅσα ἂν εὕροιμεν τοῖς θείοις(2) βίβλοις ἐγγεγραμμένα, ἀπό τε τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ τῶν σοφωτάτων καὶ πεφωτισμένων ἁγίων πατέρων τῶν ἱερῶν συνόδων, καὶ τῶν θεοφόρων μεγάλων φωστήρων καὶ διδασκάλων δογματιστῶν, καὶ τῶν σοφωτάτων καὶ θειοτάτων βασιλέων, καὶ τὰ τῶν ἐν πολιτικοῖς νόμοις εὐρεθέντα, καὶ ἐξ ἑτέρων θείων βιβλίων ἐκκλησιαστικῶν, ἅπερ(3) ταῦτα πάντα ἐν πολλῇ προσοχῇ καὶ νηφαλίᾳ(4) ἐρανισάμενος, γράφω ἐν ἀκριβῇ ἐπιστήμῃ(5) καὶ συντάξει ἀρίστῃ(6) τὰς ὑποθέσεις πάσας(7) εἰς τὸ ἐφευρίσκειν ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων τοῦ εὐθύνειν τοὺς ὑπ'αὐτοῦ κρινομένους καλότατα, ὥσπερ ζητεῖ ἡ ἀκρίβεια τῆς πραγματείας(8) τῆς παρούσης βίβλου. Διὸ ἐκλιπαρῶ τὸ θεῖον(9) διὰ σῶν ἁγίων εὐχῶν, ἵνα μοὶ χορηγήσῃ χάριν ἐν λόγῳ, καὶ λόγον ἐν χάριτι, ὁ τῆς χάριτος προ...(10) καὶ τοῦ λόγου δοτήρ, καὶ διὰ τῆς δηλώσεως τῶν θείων λόγων αὐτοῦ φωτίσῃ(11) μου τὴν νηπιόφρονα διάνοιαν(12) καὶ τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς αὐτοῦ σοφίαςδηλώσῃ(13) μοι τῷ εὐτελεῖ, εἰς τὸ συνάξαι καὶ γράψαι τὴν παροῦσαν, ἣν μοι ἐπρόσταξας βίβλον, καὶ τελειῶσαι αὐτὴν καὶ προσφέρειν σοι τῷ ἡμετέρῳ καὶ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ δῶρον εὐπρόσδεκτον· ἣν καὶ τελειώσας, θεοῦ εὐδοκοῦντος, ἀφιερῶ σοι ταύτην(14) τῷ κηδεμόνι(15) καὶ φροντιστῇ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὡ καὶ δέομαι περιχαρῶς προσδέξαι μετ' εὐμενείας (16) καὶ ἀσπασίως, ὡς ὁ κύριος τὰ δύο λεπτὰ τῆς ἀπόρου χήρας (17)· καὶ ταύτην παρὰ(18) σοὶ ἔχοντι καὶ τοῖς χρήζουσιν ἀφθόνως χορηγοῦντι, καὶ ἐκτενέστερον ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ποιήσαντος εὐχὰς καὶ ἱκεσίας προσφέρειν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅπως ἵλεως γενήσεται ἡμῖν ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, ἐρρωμένην διαφυλάττοι(19) κύριος ὁ Θεὸς τὴν τὴν πανιερότητα.

Ὁ ταπεινὸς δοῦλος τῆς σῆς πανιερότητος Νεόφυτος ἱερομόναχος ὁ ἐπὶ Λέσβου.

(1) μίας. — (2) θεῖοις. — (3) ἅπερ. — (4) νιψηλίαν. — (5) ἀκριβῇ ἐπιστῆμι. — (6) ἀρίστει. — (7) πάντας. — (8) πραγματείας. — (9) θεῖον. — (10) προ. — (11) φωτίση. — (12) νηπιοφόρα διάννοιαν. — (13) δηλώση. — (14) ἀφιερώ σοι ταῦτη. — (15) κηδεμόνει. — (16) εὐμενείας. — (17) χῆρας. — (18) πεῦρα. — (19) διαφυλάττει.

Λόγος προοιμιακὸς τῆς παρούσης βίβλου πρὸς πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν.

Τοῖς πᾶσιν(1) ἀρχιερεῦσιν τοῖς αἱρουμένοις ὁ ταπεινὸς Ἰάκωβος ἱερομόναχος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων ὁρίων σωτηρίαν ὑγείαν(2) εὐτυχίαν καὶ κατὰ ἐχθρῶν νίκην.

Ἡ παροῦσα βίβλος ἡ ὀνομαζομένη βακτηρία ἀρχιερέων, ἡ νῦν νεωστὶ συντεθεῖσα ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς, ὡς ὁρᾶται τοῖς πᾶσιν ἐγένετο τοιούτως· Ἔστοντας καὶ νὰ προστάξῃ ὁ παναγιώτατος ἡμῶν δεσπότης καὶ ὁ οἰκουμενικὸς(3) πατριάρχης, κύριος Παρθένιος, ὁ ἐξ ἐπιεπισκοπῆς χώρας τῆς εὐγενεστάτης, οὗ οἱ γεννήτορες εὐσεβέστατοι, εὐγενέστατοι καὶ φιλόξενοι, ἢ μᾶλλον(4) εἰπεῖν φιλόθεοι, καὶ πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένοι,(5) ὅτι νὰ τὴν συντάξωμεν(6) καὶ νὰ τὴν βάλωμεν(7) εἰς τάξιν καὶ εἰρμὸν τοῦ ζητουμένου σκοποῦ, καὶ νὰ θέσωμεν τὰς ὑποθέσεις πάσας ὅπου πρέπει καὶ ἁρμόζει νὰ κρίνῃ ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων κατὰ τοὺς ἰδίους κανόνας καὶ θείους νόμους τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κρινομένους, ἡμεῖς δὲ γινώσκοντες τὸ ἀνοίκειον(8) ἡμῶν καὶ ἀμαθές, καὶ δεδοικότες τὸν κίνδυνον τοῦ μεγίστου ἔργου, ὄντος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως, ἠθελήσαμεν ἀναβαλεῖν(9) τὸ ἔργον τοῦτο· ἀλλὰ φοβούμενοι καὶ αὖθις μήπως πέσωμεν εἰς τὸν τῆς παρακοῆς κίνδυνον, τὸν ἐπάγοντα θάνατον τῇ παρηκόῳ ψυχῇ(10), τοὐτέστι τὴν τιμωρίαν τῆς αἰωνίου(11) κατακρίσεως, καὶ ἀμφοτέρων τῶν δύο εἰς μέσον προθέμενοι, τὸν φόβον φημὶ τῆς τόλμης τοῦ ἐγχειρήματος καὶ τὸν φόβον τῆς ἀνηκοΐας(12), καὶ ταῦτα διακρίνοντες ᾠήθημεν(13) τὸ τῆς ὑπακοῆς ἔργον εἰς πρᾶξιν βαλεῖν(14)· καὶ οὕτω τὸν φόβον ἀποσεισάμενοι, ἤρξαμεν τῇ τούτου(15) προστάξει εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὸ θεῖον ἔργον τοῦτο, τεθαρρηκότες εἰς τὰς ἁγίας αὐτοῦ εὐχὰς τελειῶσαι(16) τὴν παροῦσαν βίβλον· καὶ δὴ προθέμενοι ἐνώπιον ἡμῶν τὰς ἱερὰς ταύτας βίβλους, ἤγουν τὴν βίβλον τῶν ἁγιωτάτων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, τὴν

(1) πάσιν. — (2) ὑγίαν. — (3) οἰκουμενικῶς. — (4) μάλλον. — (5) κεκοσμημένοι. — (6) συντάξομεν. — (7 βάλλωμεν. — (8) ἀνοίκιον. — (9) ἀναβαλλεῖν. — (10) παρηκώῳ ψυχῇ. — (11) αἰωνίου. — (12) ἀνηκοΐας. — (13) ὠοίθημεν. — (14) βαλλεῖν. — (15) τοῦτου. — (16) τελειῶσαι.

συγγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος, νὰ κρίνῃ ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων ἔχουσαν τοὺς θείους αὐτῶν κανόνας, τὰς βίβλους πασῶν τῶν ἱερῶν συνόδων οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν, ἐχούσας τοὺς θείους αὐτῶν κανόνας, τὰς βίβλους Διονυσίου καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας, Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου Νύσσης, Τιμοθέου καὶ Θεοφίλου καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου, Γενναδίου καὶ Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, Ἐπιφανίου Κύπρου, Ταρασίου καὶ Φωτίου καὶ Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως, Γεωργίου Ξιφιλίνου, Ἀναστασίου Ἀντιοχείας, Θεοδώρου Βαλσαμῶνος(1), Γρηγορίου πάπα Ῥώμης, Θεοδωρήτου(2) Κύρου, Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως, Κωνσταντίνου τοῦ Ἁρμενοπούλου, Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως, Βασιλείου καὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων, Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τὰς νεαρὰς τῶν θειοτάτων βασιλέων, καὶ τὰς τοὺς νόμους ἐχούσας τοὺς πολιτικούς, καὶ ἕτερά τινα βιβλία ἐκκλησιαστικά, ἅτινα εἰσὶν ὧδε συνθεμένα πρὸς καλλωπισμὸν τῆς ἐκκλησίας· καὶ ταύτας πάσας τὰς εἰρημένας βίβλους, αἱ μὲν ἔχουσι θείους κανόνας, αἱ δὲ νεαρὰς καὶ νόμους πολιτικούς, καὶ ἐρανισάμενοι καὶ συνδιασκεψάμενοι μετὰ πολλῆς νήψεως καὶ ἐρεύνης οὐ τῆς τυχούσης νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, ἕως οὗ τὸ προσταχθὲν ἡμῖν ἔργον εἰς πέρας ἀγαγόντες, καὶ ἡ βίβλος τέλεον ἀπαρτισθῇ, καὶ οὐκ ὠκνήσαμεν(3) τελειῶσαι αὐτήν, ἀποβλέποντες εἰς τὴν θείαν ἀντάμειψιν, καὶ οὕτως ἐσυγγράψαμεν(4) τὴν βίβλον ταύτην, ὡς ὁρᾶται τοῖς πᾶσιν, καὶ ὅπως διὰ νὰ εὑρίσκεται ὁ σκοπὸς ἑκάστης ὑποθέσεως εὐκόλως, ὡς ἄνωθεν ἔφημεν, ἐσυντάξαμεν ταύτην μετά τινος μεθόδου θαυμασίας, ἀρχίζοντες τὸ ὄνομα ἑκάστης ὑποθέσεως κατὰ τὸ στοιχεῖον τῶν εἴκοσι τεσσάρων γραμμάτων(5), μιμησάμενοι τὴν βίβλον Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως, διὰ τὸ ῥάδιον· ἀλλ' οὐκ ἦν ἡ παροῦσα βίβλος ὁμοία κατ' ἐκείνην, ἂν καὶ διὰ τῶν εἴκοσι τεσσάρων στοιχείων ἦν γεγραμμένη, ἀλλ' ἔστοντας ἐκείνη νὰ φέρῃ τὰς ἑαυτῆς ὑποθέσεις κατὰ τὰ στοιχεῖα διὰ τὸ εὔκολον, ἀλλ' οὐκ οἶδα πῶς οὗτος εἰς τὴν αὐτοῦ βίβλον οὕτως(6) ἔσμιξε καὶ συνέπλεξε τὰ στοιχεῖα εἰς τὰς ὑποθέσεις, καὶ εἰσὶ μεμιγμένα καὶ συμπλεγμένα καὶ ἐν ἀλλήλοις ἐχόμενα, καὶ ἔχει συγγεγραμμένα εἰς τὸ τοῦ ἄλφα στοιχεῖον, βῆτα, δέλτα, ἐψιλόν, ἰῶτα, σῖγμα, καὶ ταῦ

(1) βαλσαμῶν. — (2) θεοδωρίτου. — (3) ὀκνήσαμεν. — (4) οὕτως ἐσυγράψαμεν. — (5) γραμμάτων. — (6) οὗτος.

ἄλλα περισσά, ἅπερ οὐκ ἤρμοζαν(1), ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ἄλλα στοιχεῖα, εἰς τὸ βῆτα, εἰς τὸ γάμμα, καὶ εἰς τὸ δέλτα, καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ στοιχεῖα, ἔχει μέσα ἄλλα στοιχεῖα ἐσμιγμένα καὶ συμπλεγμένα, ἅτινα ἐάν τις ἤθελε ζητήσει εὑρεῖν μίαν(2) τῶν ὑποθέσεων κατὰ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα, δὲν ἤθελε δυνηθῇ(3) νὰ τὴν εὕρῃ εὐκόλως, ἕως οὗ ἂν ὅλον τὸ βιβλίον ἤθελεν τὸ ἐρευνήσει, ἕστοντας καὶ νὰ εὑρίσκωνται τὰ στοιχεῖα συγχυζόμενα(4) καὶ νὰ ἔχουν πολλὴν τὴν ἀνωμαλίαν. Νῦν τε ἡμεῖς ὁμοίως κατ' ἐκείνην τὴν βίβλον ἐτούτην ὑμῖν κατεστρώσαμεν πᾶσαν διὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων γραμμάτων, ἤγουν τῶν στοιχείων(5) τοῦ ἀλφαβήτου(6) καὶ τῶν λοιπῶν, ἀλλ' οὐχ οὕτως συμπεπλεγμένα καὶ μεμιγμένα ἔχω τὰ στοιχεῖα, καὶ ἐν ἀλλήλοις ἐχόμενα, ἀλλ' ἰδίως ἑκάστῳ τῶν στοιχείων ἐγγέγραπται, ἔχοντας αὐτὸ τὴν ἀρχὴν ἑκάστης ὑποθέσεως ἐγγεγραμμένην διὰ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου(7), καὶ οὐδεμίαν σύγχυσιν(8) δίδων τοῖς θέλουσι εὑρεῖν τὴν ζητουμένην ὑπόθεσιν, ἣν(9) χρήζουσιν, καὶ οὕτως ὑπάρχει ἅπασα ἡ πραγματεία τῆς παρούσης βίβλου δι' ἑκάστης ὑποθέσεως, ὁποῦ χρειάζεται ὁ καθεὶς(10) τῶν ἀρχιερέων διὰ τὴν κρίσιν τὴν ἀπόφασιν ὁποῦ δίδει ἑκάστου τῶν κρινομένων ὑπ' αὐτοῦ καλόταται· διὰ τοῦτο ὁ βουλόμενος εὑρεῖν μίαν(11) τῶν ὑποθέσεων ἐφευρίσκει εὐκόλως καὶ ῥαδίως διὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων τῶν εἰρμῶν, ὅτι λίαν εἰσὶ διορθωμένα τὰ στοιχεῖα, καὶ γράφοντες ταύτην τὴν βίβλον, καὶ τελειώνοντας τὴν κατὰ τὰ στοιχεῖα διαφορὰν τῶν εἰκοσιτεσσάρων δηλαδὴ γραμμάτων τοῦ Ματθαίου, μηδεὶς νομίσῃ ὅτι καὶ αὕτη ὁμοία ὑπάρχει κατ' ἐκείνης τῆς βίβλου, ἂν καὶ τὸν σκοπὸν φέρῃ (12) καὶ τὴν ἐπιστήμην, κατὰ τὸν εἰρμὸν τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων(13) τοῦ ἀλφαβήτου, ἀλλ' ἔστι μεταξὺ τῶν δύο βιβλίων πολὺ τὸ διάφορον, καὶ ἀποδέδεικται τὸ ὑπερέχον(14) τῆς μιᾶς(15) τῆς ἑτέρας, καὶ τηλαυγῶς πᾶς τις γνώσεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν κεφαλαίων τοῦ πίνακος· καὶ γὰρ ἡ τοῦ Ματθαίου βίβλος ἔχει κεφάλαια κατὰ τὸν ἑαυτῆς πίνακα ἕως τῶν τριακοσίων καὶ πεντήκοντα, ἡ δὲ παροῦσα βίβλος φέρει καὶ ἔχει ἐν αὐτῇ τοσοῦτον πλῆθος τῶν κεφαλαίων τοῦ αὐτῆς πίνακος ἕως τῶν χιλίων καὶ ἑξακοσίων εἰκοσιτεσσάρων· οὕτω κατεπλουτίσθη θαυμασίως, καὶ πᾶς τις ὁ βουλόμενος καὶ θέλων μαθεῖν

(1) ἤρμόζων. — (2) μιᾶ. — (3) δυνηθεῖ. — (4) συγχιζόμενα. — (5) στοιχείων. — (6) ἄλφα βήτου. — (7) στοιχείου. — (8) οὐδεμιᾶ συγχήσει. — (9) ἤν. — (10) καθεῖς. — (11) μιᾶ. — (12) φέρει. — (13) στοιχεῖων. — (14) ὑπερέχων. — (15) μιάς.

ἀκριβῶς τῶν λεγομένων τὸ ἀληθές, εἰ διέλθῃ ταύτης τῆς βίβλου τὸν ἑσμὸν τῶν κεφαλαίων καὶ τοῦ πλήθους πίνακος, ἀριθμῶν(1) αὐτὸν μετὰ σκέψεως καὶ ἀκριβείας ποῖα καὶ πόσα εἰσιν, τότε γνώσεται ἕκαστος τῆς βίβλου ταύτης τὸ ὑποφέρον καὶ ὑπερέχον(2), ἐκείνης(3) φημὶ τῆς συντασσομένης ὑπὸ τοῦ Ματθαίου. Ὅθεν, ἵνα μή τις λογίσηται(4) ὅτι καὶ ἡ παροῦσα βίβλος ὁμοία καὶ αὕτη ὑπάρχει τῇ τοῦ Ματθαίου βίβλῳ, καὶ φησὶν οὕτως, ὅτι ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἡ βίβλος φέρει καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῇ(5) καὶ κατεστρώθη διὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων(6) τοῦ ἀλφαβήτου, μία καὶ αὐτὴ(7) ὁμοία ὑπάρχει, ὥσπερ ἐκείνη, οὐ βουληθῇ τὴν παροῦσαν βίβλον τὴν πολύολβον καὶ πολυέραστον ἐξωνήσασθαι(8) καὶ ἀποκτήσασθαι(9) καὶ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ πλοῦτον μὴ κενούμενον καὶ πανωφέλιμον(10), καὶ οὕτω μέλλει ὑστερεῖσθαι τοιαύτης πλουσίας βίβλου, ἀλλὰ μανθανέτω καὶ γνώτω ὅτι οὕτω τὸ ὑπερέχον(11) ταύτης καὶ ἐκείνης τὸ διάφορον τὸ μεταξὺ τῶν δύο βίβλων(12), ὡς ἔφημεν, ἐκ τῆς μεγίστης πραγματείας τῶν πολλῶν κεφαλαίων(13) τοῦ πίνακος ταύτης, καὶ τούτου(14) ἕνεκεν ἐδώσαμεν αὐτῇ τῇ παρούσῃ(15) βίβλῳ ἐπιφέρειν καὶ ἔχειν ἴδιον ὄνομα τὸ τῆς *Βακτηρίας*, ἵν' ὅπως μάθῃ ἕκαστος τῶν θελόντων ὁποία καὶ τί ἐστὶν αὕτη, καὶ γνώσεται ἐκ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς ὅτι ἑτέρα τίς ἐστὶν αὕτη ἐκείνης ἐκ τῶν εἰρημένων μοι νῦν ῥημάτων· καὶ οὕτως, εἰ βούλει αὐτὴν ἐξωνήσασθαι(16) καὶ ἔχειν αὐτὴν παρ' ἑαυτῷ (17) ὥσπέρ τινα θησαυρὸν πολυέραστον(18) καὶ πανωφέλιμον, καὶ ταύτης διερχομένης μετὰ σχολῆς ἁπάσης καὶ πολλῆς ἐρεύνης, τότε γνώσετε τὸ ὑπερβάλλον καὶ ὑπερέχον(19) ταύτης, φημί, τῆς βίβλου ἐκείνης, ἧς ἄνωθεν ἔφημεν, δηλαδὴ Ματθαίου Βλαστάρεως, ἐκ τῆς πολλῆς ἀκριβείας αὐτῆς καὶ μεγίστης πραγματείας καὶ ἀκραιφνοῦς διαγνώσεως(20) καὶ μεγάλης ὠφελείας(21)· ὅθεν ἐγγέγραπται(22) καὶ ἐγένετο ἡ παροῦσα βίβλος καὶ ἐπωνομάσθη τοιοῦτον πανθαύμαστον ὄνομα, τουτέστι *Βακτηρία ἀρχιερέων*· ναί, καὶ ὄντως καθάπερ *βακτηρία* κατέχεται καὶ ὑποφέρεται ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ὑποστηρίζεται ὑπ' αὐτῆς ὁ τοιοῦτος, καὶ δι' αὐτῆς ποιμαίνει(23) οἱά τις ποιμὴν τὰ λογικὰ πρόβατα, ὡς

(1) ἀριθμόν. — (2) ὑπερέχεν. — (3) ἐκεί. — (4) λογήσητε. — (5) ἐνεαυτή. — (6) στοιχείων. — (7) αὐτῇ. — (8) ἐξωνίσασθαι. — (9) ἀποκτίσασθαι. — (10) πανωφέλιμον. — (11) ὑπερέχεν. — (12) βίβλον. — (13) κεφαλαίων. — (14) τοῦτο. — (15) παροῦσῃ. — (16) ἐξωνίσασθαι. — (17) παρεαυτῇ. — (18) πολὺ ἔραστον. — (19) γνώσετε τὸ ὑπερβάλλεν καὶ ὑπερέχεν. — (20) διὰ γνώσεως. — (21) ὠφελείας. — (22) ἐγγεγραπτο. — (23) ποιμαίνοι.

προορῶν(1) ὁ προφήτης ἔλεγεν, ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ(2), δηλονότι φησὶ τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς καὶ ἄθραυστον, οὕτω καὶ ἡ παροῦσα αὕτη βίβλος, ἡ ἐπονομαζομένη(3) *Βακτηρία ἀρχιερέων*, πολλήν τινα ὠφέλειαν χορηγεῖ καὶ δωρεῖται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ μεγίστην εὐφροσύνην παρέχει αὐτοῖς καὶ παράκλησιν, ἣν ὁ προφήτης προορῶν(4) ἔφη, ἡ ῥάβδος σου(5) καὶ ἡ βακτηρία σου αὐταί μὲ παρεκάλεσαν, ὥστε ὑπὸ τῶν λεγομένων καὶ ἐγγεγραμμένων ἐν αὐτῇ θείων(6) ῥημάτων καὶ σοφωτάτων λογίων καὶ εὐθέων(7) κρίσεων, ὧν αὕτη ἐν ἑαυτῇ περιέχει καὶ περιφέρει(8) καλῶς καὶ θεαρέστως καὶ θεοφιλῶς, αὐτῇ φημί, οἱ ἀρχιερεῖς ὑποστηρίζονται(9) καὶ δύνανται ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας(10),καὶ τὰς δικαίας κρίσεις ποιεῖν πᾶσι τοῖς ὑπ'αὐτῶν εὐθυνομένοις, κατὰ τοὺς θείους κανόνας καὶ πολιτικοὺς νόμους, καὶ οὕτως οὗτοι ὑποστηριζόμενοι ὑπ' αὐτῆς δύνανται τοὺς ἀστηρίκτους εἰς τοὺς νόμους ὑποστηρίξαι(11), δηλονότι τοὺς καταπίπτοντας, καὶ ἀνορθεῖν πάντας τοὺς κατηραγμένους, διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἕστοντας καὶ νὰ προσταχθῶμεν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Παρθενίου,ὡς ἄνωθεν ἔφημεν, ὅσον εἰς τὴν ἡμετέραν δύναμιν θεοῦ διδόντος τὸν πόνον ὑπέστημεν, καὶ τὸ τῆς ὑπακοῆς ἔργον, εἰ καὶ ἀχρεῖοι(12) ἐσμέν, πεπληρώκαμεν,καὶ τὴν παροῦσαν βίβλον ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας(13) καὶ μεγίστης νήψεως ἐκ τῶν προειρημένων βιβλίων ἐσυντύχαμεν(14) καθ' εἱρμὸν καὶ συνεγράψαμεν,ὡς ὁρᾶται τοῖς πᾶσι, μὴ προστιθέντες ἡμεῖς οὐδὲν(15) ἐκ τῶν ῥημάτων ἢ τῶν ἡμετέρων νοημάτων, ἀλλ' ὅσα ἂν ἐφεύραμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις βιβλίοις, ἅτινα τὰ μὲν ἡρμήνευσεν Ἰωάννης ὁ Ζωναρᾶς(16), τὰ δὲ ἕτερα διδάσκαλοι πλεῖστοι, τοιγαροῦν ἡμεῖς ἀπανθολογήσαμεν τὰ χρειαζόμενα τοῖς ἀρχιερεῦσι εἰς τὸ κρίνειν καὶ εὐθύνειν πάντας τοὺς ὑπευθύνους, ταῦτα καὶ συνεγράψαμεν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ,κύριος δὲ οἶδεν(17) ὃν ὑπέστημεν πόνον εἰς τὴν παροῦσαν βίβλον διορθῶσαι καὶ συγγράψαι κατὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων(18) τὸν εἱρμόν, ἵνα πᾶς τις ὁ βουλόμενος ῥαδίως γνώσεται καὶ εὕρῃ(19) τὸν ζητούμενον σκοπὸν ἑκάστης ὑποθέσεως, ὡς ἄνωθεν ἔφημεν, ἂν τὸν ἑαυτῆς πίνακα διέλθῃ μετὰ σκέψεως ἀκρι-

(1) προωρῶν.— (2) σιδηρά.— (3) ἐπωνομαζομένη.—(4) προωρῶν.—(5) ῥάβδωσου.— (6) θεῖων. — (7) εὐθέων. — (8) περὶ φέρει. — (9) ὑποστηρίζοντας. — (10) ἀληθείας. — (11) ὑποστηρίξας. — (12) ἀχρεῖοι. — (13) ἀκριβείας. — (14) ἐσυντείχαμεν. — (15) καὶ οὐδέ. — (16) ζωναράς. — (17) εἶδεν. — (18) στοιχεῖον. — (19) εὕρεν.

βοῦς(1)· Σὺν δὲ τοῖς κανόσι καὶ τοῖς πολιτικοῖς νόμοις, τοῖς ἐν τῇ παρούσῃ(2) βίβλῳ ἐγγεγραμμένοις, ἐγγέγραπται παρ' ἡμῖν καὶ ἕτεροι τινὲς λόγοι θεῖοι ἱστορικοὶ καὶ νουθετικοὶ πρὸς ἀρετήν, καὶ οὗτοι ὁρῶντες εἰς εὐταξίαν καὶ καλλωπισμὸν(3) τῆς ἐκκλησίας καὶ στερέωσιν, οὓς συνετάξαμεν ἐκ πολλῶν βιβλίων ἐκκλησιαστικῶν· Ἐσυντάχθησαν δὲ καὶ ἐν τῇ παρούσῃ(4) βίβλῳ καὶ οἱ βαθμοὶ τοῦ γάμου δι' ἐπιστημονικῆς γραμμῆς καὶ μεθόδου θαυμασίας, χρὴ(5) δὲ τὸν βουλόμενον γνῶναι τὴν δύναμιν τῆς παρούσης βίβλου καὶ τὴν ταύτης ὠφέλειαν καρπώσασθαι, μετ' ἀκριβοῦς(6) ἐρεύνης καὶ πολλῆς τῆς νήψεως καὶ σκέψεως ταύτης τὸν πίνακα διέρχεσθαι, καὶ ἐὰν μὴ οὕτω ποιήσῃ(7), οὐκ οἶδα εἰ ἰσχύσῃ καταλαβεῖν τῆς βίβλου τὴν δύναμιν ἢ εὑρεῖν τὸν ζητούμενον παρ' αὐτοῦ σκοπὸν τῆς οἱασοῦν ὑποθέσεως· εἰ δὲ καὶ τὸ σφαλερὸν εὕρῃ τις(8) ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐγγεγραμμένοις ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ, διορθωσάτω καὶ μὴ μεμφέσθω ἡμῖν, διότι οὐκ ἐφροντίσαμεν διορθώσεως τῶν ἀντιστοίχων(9), ὅσον τῆς διορθώσεως τῶν κεφαλαίων, κατὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων συντάξαι καὶ συγγράψαι τῇδε τῇ βίβλῳ· ἣν καὶ συντάξαντες αὐτὴν καὶ συγγράψαντες καὶ θεοῦ συνεργοῦντος ἐποιήσαμεν καὶ ἐπληρώσαμεν τὰ προσταχθέντα(10) ἡμῖν καὶ τέλος ἐδώσαμεν τῇ παρούσῃ βίβλῳ κατὰ πρόσταξιν θείαν, ὡς ἄνωθεν ἔφημεν· νῦν δὲ ἃς προσφέρωμεν δόξαν, ὕμνον, εὐχαριστίαν(11) καὶ προσκύνησιν τῷ ἐν τριάδι(12) ὑμνουμένῳ(13) μόνῳ θεῷ Πατρί, Υἱῷ(14) καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ ὑμῖν τοῖς ἁγιωτάτοις ἀρχιερεῦσι δωροῦμαι ταύτην τὴν βίβλον ἔχειν ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν ἑαυτοῖς, ὡς τι χρῆμα πολύολβον καὶ πολυέραστον καὶ πανωφέλιμον(15)· διὸ προσπίπτω(16) καὶ γόνυ καρδίας κλίνων πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἁγιωτάτοις ἀρχιερεῦσι παρακαλῶ, ἐκλιπαρῶ, ἀντιβολῶ καὶ καθικετεύω(17), ὅπως μνησθέντες μου τοῦ πόνου ὑπὲρ ἐμοῦ τῷ θεῷ προσφέρειν δεήσεις καὶ ἱκεσίας ἐν ταῖς ἁγίαις καὶ ἱεραῖς ὑμῶν τελεταῖς, ἵνα ἵλεως ἐμοὶ γενήσεται ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ τὸν μισθὸν χορηγήσῃ(18) μοι τοῦδε τοῦ πόνου, ὃν

(1) ἀκριβούς.—(2) παροῦσι.—(3) καλλοπισμόν —(4) παροῦσι.—(5) χρεΐ.—(6) ἀκριβούς. — (7) ποιήσει. — (8) εὕρει τί. — (9) ἀντιστίχων. — (10) τὸ προσταχθέν τι. — (11) εὐχαριστείαν.— (12) τριάδη. — (13) ὑμνουμένου —(14) εἰῶ. —(15) πανωφέλημον. — (16) προσπίπτῳ. — (17) παρακαλῶ ἐκλι-παρῶ ἀντιβολῶ καὶ καθικετεύῳ. — (18) χορηγήσει.

ὑπέστημεν· ἐρρωμένην διαφυλάττοι ὁ κύριος τὴν ἀρχιερωσύνην εἰς ἐτῶν(1) πολλῶν περιόδους ὑμῶν, ἀμήν.

ΙΑΚΩΒΟΣ ἱερομόναχος ἀρχιμανδρίτης καὶ ἐπίτροπος Ἰωαννίνων δοῦλος Χυ' καὶ ὑμῖν τοῖς ἁγιωτάτοις ἀρχιερεῦσι πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν.

Πρόλογος τῆς παρούσης (2) βίβλου συνταχθησομένης ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου Ἰακώβου ἱερομονάχου καὶ ἀρχιμανδρίτου Ἰωαννίνων διὰ πασῶν τῶν ὑποθέσεων ὁποῦ πρέπει νὰ κρίνῃ ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων.

Τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν, λέγει ὁ θεῖος Δαυίδ, ἤγουν μὲ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τὸν λόγον, τουτέστι τὸν υἱόν(3), οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, ἐθεμελιώθησαν, ἐβεβαιώθησαν, καὶ μὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ στόματός του πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανίων δυνάμεων· τὸ λοιπὸν τὸν ἄνω κόσμον καὶ τὸν κάτω(4), δηλονότι τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια (5), τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, αὐτὸς ὁ ἐν τριάδι ὑμνούμενος ἅγιος θεὸς εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν, ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος(6), καὶ καθὼς λέγει ὁ μέγας ἐν προφήταις Μωϋσῆς, ὅτι διὰ πέντε ἡμέρας ἐποίησεν ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, καὶ τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς γῆς, ἤγουν τὸν Ἀδάμ, ἐκ δὲ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ τοῦ Ἀδὰμ ἔπλασε τὴν Εὔαν καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἔνδον τοῦ Παραδείσου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσεν αὐτοὺς καὶ κατέστησεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καθὼς λέγει ὁ προφήτης Δαυίδ, ἀλλ' ἔντιμοι ὄντες(7) οὐ συνῆκαν νὰ φυλάξουσι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, νὰ μείνουσιν εἰς τὴν μακαριότητα

(1) ἐτῶν. — (2) παρούσης. — (3) εἰόν. — (4) κάτω. — (5) ἐπήγεια. — (6) αἰώνος. — (7) ἐντιμηόντες.

καὶ τιμήν, καὶ δόξαν τοῦ ἱεροῦ Παραδείσου, ὅτι ὁ πεσὼν(1) Ἑωσφόρος διάβολος, ἰδὼν αὐτοὺς εἰς τόσην(2) τιμὴν καὶ μακαριότητα(3), ἐμπῆκεν εἰς τὸν ὄφιν καὶ διὰ τοῦ ὀργάνου τοῦ ὄφεως ὡμίλησε(4) τῆς Εὔας, καὶ ἐξέχεε τὸν ἰὸν αὐτοῦ ταῖς αὐτῆς ἀκοαῖς, καὶ ἔφη αὐτοῖς τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, ὅτι ἐὰν ἐκ τοῦ ξύλου φάγητε, οὐ ὁ Θεὸς ἐνετείλατο μὴ φαγεῖν, θεοὶ γενήσεσθε(5), καὶ πεισθέντες (6) τὸν δόλον ἔφαγον καὶ ἐγυμνώθησαν τῆς θείας χάριτος τοῦ Θεοῦ, διὸ καὶ ὡς παρήκοοι τοῦ Θεοῦ ἐξώσθησαν τῆς τιμῆς τοῦ θείου(7) Παραδείσου διὰ τὴν ἑαυτῶν ἔπαρσιν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιθυμήσας γενέσθαι οὐ γέγονεν, καθὼς ψάλλει ἡ ἐκκλησία· καὶ οὕτως ἐξῆλθον ἐκ τοῦ Παραδείσου καὶ εἰσῆλθον ἐν τῇ κατηραμένῃ γῇ ταύτῃ καὶ ἀπωλέσθησαν, ἀπὸ τὴν ἀφθαρσίαν γεγόνασι φθαρτοί, καὶ τὴν ἀθανασίαν ἀποβαλόντες τὸν θάνατον εἰσωκήσαντο, καὶ δι' αὐτῶν τῶν πρωτοπλάστων(8) εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἀπώλετο(9) πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης, καὶ ἐμάκρυνε τοῦ κτίστου αὐτῆς. Ἀλλ' ἰδὼν ὁ κτίστης ὀλλύμενον(10) τὸν ἄνθρωπον χερσὶν ὃν ἐποίησεν, ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη σῶσαι τὸ ἀπωλλυμένον πλάσμα αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τὸν υἱὸν(11) αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμου, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν (12) ἡμεῖς ἀπολάβωμεν· καὶ οὕτως ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐπὶ γῆς, καὶ ἐσαρκώθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνηνθρώπισεν, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, μὴ τραπεὶς τῆς θεότητος, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, διότι τοσοῦτον ὁ πολυέλεος καὶ πολυεύσπλαχνος Θεὸς ἡμῶν καὶ ποιητὴς εὐσπλαχνίσθη καὶ ἠγάπησε τὸν Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἐξ Ἀδὰμ πάντας, ὥστε τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ καὶ λόγον ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλυται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· ὢ τῆς πολλῆς αὐτοῦ εὐσπλαχνίας καὶ ἀγαθότητος, ὁποῦ ἔδειξεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ οὕτως ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς κατ' εὐδοκίαν, καὶ ἐσαρκώθη, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας, καὶ ἐφάνη ἡμῖν σαρκοφόρος Θεὸς καὶ βρωτὸς ὑπερούσιος, καὶ ἄνθρωπος γίνεται ὁ Θεὸς ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργά-

(1) πεσῶν. — (2) τόσιν. — (3) μακαριώτητα. — (4) ὁμίλησε. — (5) γενήσεσθαι — (6) πισθέντες. — (7) θεῖου. — (8) πρωτοπλάστων. — (9) ἀπόλετο. — (10) ὠλόμενον. — (11) εἰόν. — (12) εἰοθεσίαν.

σηται, ὡς ψάλλει ἡ ἐκκλησία, καὶ ἐβαπτίσθη ὁ καθαρὸς Θεὸς ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπεργάσηται, ἵνα δωρήσῃ ἡμῖν τὴν καθαρότητα διὰ τοῦ βαπτίσματος· ἐλάβαμεν τὴν υἱοθεσίαν ἡμεῖς οἱ πιστοὶ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι, καὶ ἐπανήλθαμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν μακαριότητα, καὶ ἐλάβαμεν πάλιν τὸν θεῖον παράδεισον, ὃν ἀπωλέσαμεν διὰ τῆς παρακοῆς, καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, καὶ λίαν ἐτιμήθησαν, ἤγουν ἐτιμήθημεν ἡμεῖς οἱ εὐσεβεῖς καὶ φίλοι τοῦ Θεοῦ καὶ ἠγαπημένοι παρ' αὐτοῦ, ὡς ψάλλει ὁ θεῖος Δαβὶδ λέγων, λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ Θεός, διὰ τὸ ὁποῖον αὐτὸ καλὸν ὁποῦ ἐλάβαμεν ἡμεῖς οἱ εὐσεβεῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ὁποῦ μᾶς ἐχάρισε διὰ τῆς παναρέτου αὐτοῦ πολιτείας καὶ συγκαταβάσεως τῶν θείων παθημάτων αὐτοῦ ἐν τῷ τιμίῳ σταυρῷ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἐγέρσεως καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ τῆς θείας χάριτος αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ διὰ τῆς θεοφθόγγου σάλπιγγος τῶν θεοκηρύκων μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ὁποῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν κατὰ τὸν θεῖον προφήτην· καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν, ὥσπερ τινὲς θεῖαι ἀκτῖναι τοῦ νοητοῦ στερεώματος, ὁποῦ ἦλθε καὶ ἔλαμψε τηλαυγέστερον, καὶ ἐσπάρθη ἐν ὅλῃ τῇ κτίσει, καὶ ἐφωτίσθη πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης, καὶ ἐπίστευσε διὰ τοῦ θείου κηρύγματος αὐτῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἐβαπτίσθησαν καὶ ἐγένοντο πιστοὶ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, καὶ ἠξιώθησαν νὰ ἐπανέρχωνται πάλιν εἰς τὴν πρώτην μακαριότητα τοῦ θείου Παραδείσου, ὅθεν ἐξεβλήθησαν. Ἰδὼν ὁ ἀρχέκακος ὄφις, ὁ πονηρὸς διάβολος, ὁ δόλιος, ὁ φθονερός, ἐτρώθη εἰς τὴν καρδίαν πάλιν, καὶ ἐφθόνησεν τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα ὡς τὸ πρίν, καὶ ἐμεθοδεύθη τρόπους κακίας, ὡς κακεργάτης (1) τῆς ἁμαρτίας, ὅπως νὰ ῥίψῃ πάλιν τὸν ἄνθρωπον κάτω (2) εἰς τὰ βάθη τῆς ἁμαρτίας, διὰ νὰ μὴν ἰσχύσῃ ἀνελθεῖν ὅθεν κατῆλθεν· καὶ οὗτος ὁ ἀρχέκακος αὐτὸς διάβολος, ὥσπερ εἰσῆλθε ποτὲ ἔνδον τοῦ παραδείσου καὶ ἐξέωσε τοὺς πρωτοπλάστους, οὕτω πάλιν εἰσῆλθεν ἔνδον τοῦ δευτέρου παραδείσου, τῆς ἐκκλησίας φημὶ καὶ ἐγγὺς τῶν πιστῶν· καὶ εἰσελθὼν (3) εἰς τινῶν (4) ἀνοήτων καρδίας, ὥσπερ ποτε τοῦ ὄφεως, καὶ ἔσπειρεν εἰς αὐτοὺς ζιζάνια αἱρέσεις καὶ αἱρέσεις εἰς μικροὺς (5) μᾶλλον καὶ εἰς μεγάλους καὶ

(1) κακωργάτης. — (2) κάτω. — (3) εἰσελθών. — (4) τινῶν. — (5) μερικούς.

μαθηματικοὺς καὶ τῆς ἐκκλησίας βαθμῶν καὶ ἱερωσύνης μετερχομένους, ὡς εἰς τὸν Ἄρειον καὶ Μακεδόνιον, Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα, Διόσκορον, καὶ Ὠριγένην τὸν πολυμαθῆ, Εὐάγριον καὶ Σέργιον, Παῦλον καὶ Εὐστάθιον καὶ τοὺς ὁμοίους τούτοις (1), καὶ ἐμεθοδεύθη διὰ τῶν μιαρῶν ὀργάνων τούτων (2) τῶν διαβολικῶν, ὁποῦ ὁμοιοῦσι τοῦ ὄφεως, ὅτι νὰ ποιήσῃ τρόπους ὁλεθρίους, νὰ ἐξώσῃ πάλιν τὴν ἀνθρωπότητα, τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης καὶ λαμπροτάτης ὀρθοδοξίας καὶ εὐσεβείας (3), καὶ νὰ τοὺς ῥίψῃ ὅλεθρον τῆς αἱρέσεως καὶ τῆς ἀπωλείας (4)· ἀλλὰ ματαίως ἐπονηρεύσατο θέλων διὰ τῶν σκοτεινῶν καὶ ἀφρόνων αἱρετικῶν νὰ σκοτίσῃ τοὺς φωτεινοὺς φωστῆρας (5), φημὶ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ τὸ κήρυγμα αὐτῶν. ὁποῦ ἐφώτισαν διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν πᾶσαν τὴν ὑφήλιον, ὁποῦ ἦλθον καὶ ἐσύναξαν τοὺς καθαρωτάτους σίτους, τοὺς ὀρθῶς (6) φρονοῦντας τὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐξέκοψαν καὶ ἐδίωξαν τὰ ζιζάνια, τοῖς αἵραις τοὺς αἱρετικοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, διὰ τὸ ὁποῖον οἱ μαθηταὶ τοῦ σωτῆρος (7), ὥσπερ τινες καλοὶ γεωργοὶ τῆς συνάξεως τοῦ σίτου, δηλονότι τοῦ εὐσεβοῦς συστήματος, ἔστοντας νὰ εἶναι ὀλίγοι (8) κατὰ τὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ μεγάλοι τῇ δυνάμει, ὁ θερισμὸς καὶ ἡ σύναξις τοῦ σίτου πολλή, οἱ δὲ ἐργάται αὐτοὶ (9) ὀλίγοι, λέγει τους ὁ κύριος, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ θερισταὶ ὀλίγοι, δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου, ὅπως ἐκβάλῃ (10) ἐργάτας καὶ ἄλλους εἰς τὸν θερισμὸν τοῦ χωραφίου, τοῦτο ἐμφαίνει τοὺς ὀλίγους ἐργάτας, ἤγουν τοὺς ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι ἐπαρακάλεσαν τὸν κύριον καὶ ἔβγαλε καὶ ἄλλους ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν τοῦ σίτου, τοὺς ἁγίους λέγω καὶ θεοφόρους πατέρας τῶν ἱερῶν συνόδων, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ ὁμοίως, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐκοπίασαν εἰς τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως νὰ στερεώσουν τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀλλ' ἔστοντας νὰ εἶναι εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίαν ἐκκλησίαν τοσοῦτοι (11) φωστῆρες οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ θεῖοι πατέρες νὰ φωτίζουν τοὺς πιστοὺς μὲ τὰ φωτεινά (12) τους λόγια, δὲν ἐδυνήθη ὁ μιαρὸς διάβολος καὶ σπορεὺς τῶν ζιζανίων (13) νὰ κατασβέσῃ τὸ φῶς τῆς ὀρθοδοξίας, ἂν καὶ τοσαῦτα ζιζάνια (14) ἔσπειρεν καὶ τόσους πολλοὺς αἱρετικοὺς ἤγειρε καὶ ἐσήκωσε (15) καθ' ἡμῶν τῶν ὀρθο-

(1) τοῦτοις. — (2) τούτων. — (3) εὐσεβείας. — (4) ἀπολείας. — (5) φωτινοὺς φωστήρας. — (6) ὀρθῶς. — (7) σωτήρος. — (8) ὀλίγοι. — (9) αὐτοί. — (10) ἐκβάλλει. — (11) τοσοῦτι.. — (12) φωτινά. — (13) ζηζανιῶν. — (14) ζηζάνια. — (15) ἐσύκωσε.

δόξων, μᾶλλον δὲ καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ὀρθῶς φρονούντων (1) ἐλέγχεται καὶ παρὰ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν ὀνειδίζεται καὶ καταργεῖται, ὡς ἀρχέκακος ἐχθρὸς καὶ σπορεὺς τῶν ζιζανίων (2), ὁποῦ πολλοὺς ἐξηπάτησε καὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἐξέκοψε· ἀλλ' οἱ συνήγοροι τῶν ἀποστόλων ἅγιοι πατέρες πολλοὺς αἱρετικοὺς ἐπιστρέφουν διὰ τῆς θεοφθόγγου σάλπιγγος τῶν θείων αὐτῶν ρημάτων καὶ ἐπιφέρουσι μακροθύμως πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν, ἕστοντας νὰ ἀκούσωσι τοῦ μακροθύμου καὶ πολυελέου Κυρίου, ὁποῦ εἶπεν, οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ ἔσωσε τὸν ἀπωλυμένον ἄνθρωπον, ὁποῦ δείχνει διὰ μίαν του παραβολήν, ὁποῦ γράφει εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ Εὐαγγέλιον, τὴν ὁποίαν τώρα παρακατιών (3) ὁ λόγος θέλει φανερώσει, ὅτι οὐδένα ἄνθρωπον θέλει νὰ μισοῦμεν, ἀλλὰ νὰ σπουδάζωμεν νὰ τὸν σώσωμεν διὰ τῆς μακροθυμίας, ὑπομονῆς καὶ διδασκαλίας ἡμῶν ἕκαστον τῶν πιπτόντων καὶ νὰ τοῦ δίδωμεν χεῖρα βοηθείας (4), καὶ πρὸς τὸ φῶς ὁδηγεῖν τῆς θείας ἐπιγνώσεως, ἢ καὶ αἱρετικὸς ἦν καὶ ἐξηπατημένος ὑπὸ τοῦ πλάνου ἐχθροῦ νὰ τὸν ὁδηγοῦμεν διὰ νουθεσίας καλῶν ρημάτων τοῦ Θεοῦ, νὰ τὸν προσδεχόμεσθα εἰς μετάνοιαν διὰ τοῦ μακροθυμεῖν ὁ Κύριος εἰς αὐτούς, καρτερῶν καὶ μένων τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν· καὶ οὐκ ἀπορρίπτει αὐτοὺς ἐξ αὐτοῦ, ἕως οὗ ἐπιστραφῶσι πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς μετανοίας, καὶ διὰ τοὺς αἱρετικούς, ὁποῦ ὁμοιοῦνται μὲ τὰ ζιζάνια (5) ἀναφέραμεν ἄνωθεν καὶ εἴπαμεν, ὅτι ἀποδείχνει ὁ Κύριος τὴν ἑαυτοῦ μακροθυμίαν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς αἱρετικούς, καὶ ἀκουσάτω πᾶς ὁ βουλόμενος μαθεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν ἐκ τῆς παραβολῆς αὐτοῦ, ὁποῦ λέγει εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ Εὐαγγέλιον, ὁποῦ εἴπαμεν ἄνωθεν ὅτι νὰ τὴν ἀναφέρωμεν· καὶ ἰδοὺ ὁποῦ τὴν γράφομεν ἐδῶ, ἡ ὁποία παραβολὴ (6) μᾶς δείχνει καλότατα τὴν τοῦ Κυρίου μακροθυμίαν πρὸς πάντα ἁμαρτωλόν· ἀλλὰ περισσότερον πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς διαλαμβάνει ἡ παραβολὴ αὐτοῦ· λέγει δὲ ἡ παραβολὴ οὕτως· ὡμοιώθη (7) ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπόρον ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ἄνθρωπος ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὃς ἐνηνθρώπισεν (8) καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς, καὶ ἀγρὸς αὐτοῦ καὶ μεγάλον χωράφι (9) εἶνε ὅλη ἡ γῆ καὶ ὁ

(1) φρονοῦντων. — (2) ζηζανίων. — (3) ὁποίαν τῶρα παρακατιῶν. — (4) βοηθείας. — (5) ζηζάνια. — (6) παραβολή. — (7) ὁμοιώθη. — (8) ἐνηνθρώπησεν. — (9) χωράφη.

κόσμος· καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἔσπειρεν εἰς τὸν κόσμον του τὸν Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἐξ Ἀδὰμ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Καλόν, λέγει, σπέρμα ἔσπειρε καὶ πάντα καλὰ λίαν ἐποίησεν ὁ Θεός, καὶ μᾶλλον τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καλὸν ἐποίησεν αὐτόν, σπέρμα καλόν, λέγει ἔσπειρεν εἰς τὸ χωράφι (1) του, ἐν δὲ τῷ (2) καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἤγουν ἀφ' οὗ ἠμέλησαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ καλοῦ καὶ ὕπνωσαν εἰς τὸν θάνατον τῆς παρακοῆς καὶ ἐκάλυψεν αὐτοὺς ἡ νύκτα τῆς ἁμαρτίας, ἦλθεν, λέγει, αὐτοῦ ὁ ἐχθρός, καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ τοῦ θεανθρώπου λόγου εἶναι ὁ διάβολος καὶ παντὸς ἀνθρώπου ἐκ θεοῦ πλασθέντος· καὶ ἦλθεν ὁ πονηρὸς τὴν νύκτα καὶ ἔσπειρεν ζιζάνια (3)· ἕστοντας καὶ νὰ εἶναι σκότος αὐτὸς ὁ ἐχθρὸς τοῦ κυρίου, τὴν νύκτα ἐργάζεται καὶ σπέρνει τὰ ζιζάνια (4), ταῖς κακίαις αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων (5), ἵνα μὴ μάθωσι τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ πονηρὰ καὶ μισήσουσιν αὐτόν, ἐν μέσῳ τοῦ σίτου ἔσπειρε τὰ ζιζάνια αὐτοῦ, διὰ νὰ σμιχθῶσι τὰ ζιζάνια μετὰ τοῦ σίτου, καὶ μὴ γνωρισθῶσι· καὶ ἀπῆλθεν ἀφ' οὗ ἔσπειρεν εἰς τὸν σίτον, εἰς τοὺς καλούς, τὰ ζιζάνια (6) καὶ ταῖς κακίαις του· ἐπῆγεν, λέγει, ἄφησε τὰ ζιζάνια τὰ σπέρματά του, καὶ αὐτὸς ἐπῆγεν, ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνηκαν καὶ τὰ ζιζάνια, ὅταν ἦσαν ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι νεοφώτιστοι, καὶ ὅσον νὰ προκόψουν εἰς τὰ καλὰ ἔργα καὶ νὰ λάμψωσι τὰ θεῖά τους κατορθώματα, καὶ νὰ στερεωθῇ ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων καὶ νὰ καρποφορήσουν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἑξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν, καὶ νὰ φωτισθοῦν καὶ νὰ φωτίσουν οἱ θεῖοι ἀπόστολοι τὸ κόσμον, καὶ νὰ φανοῦν οἱ φωστῆρες τῆς ἐκκλησίας οἱ θεῖοι πατέρες τῶν ἱερῶν συνόδων καὶ μὲ τὴν καλήν τους διδασκαλίαν ὁποῦ ἔσπειραν, καὶ νὰ δείξουν οἱ ὀρθόδοξοι καρπὸν εὐσεβείας (7), τότε ἐφάνησαν, λέγει, τὰ ζιζάνια, ποῖα ζιζάνια; οἱ αἱρετικοί, αὐτοὶ εἶναι ζιζάνια, αὐτοὺς ἐσυνήγειρεν ὁ ἐχθρὸς καὶ διὰ τῆς πλάνης αὐτοῦ ἔγιναν τοιοῦτοι ὅτι ὡμοίαζον τὰ ζιζάνια, ταῖς αἱρεσις· προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, οἰκοδεσπότης εἶναι ὁ Θεὸς ὁ κτίστης παντὸς τοῦ κόσμου, δοῦλοι δὲ αὐτοῦ εἶναι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι καὶ λειτουργοὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ, πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια, (8) τοῦ λέγουν οἱ δοῦλοι, αὐθέντα δὲν ἔσπειρας εἰς τὸ χωράφη σου εἰς τὴν

(1) χωράφη. — (2) τοὺς. — (3) ζηζάνια. — (4) ζηζάνια. — (5) ἀνθρώπων. — (6) ζηζάνια. — (7) εὐλαβείας. — (8) ζηζάνια.

ἐκκλησίαν σου τὴν ὀρθόδοξον σπόρον καλόν, διὰ τοῦ θείου(1) λόγου τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὅπου ἔσπειραν, διὰ τοῦ θείου(2) σου Εὐγγελίου, πόθεν τώρα(3) εὑρέθησαν τὰ ζιζάνια(4)· ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς,ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν, ναί, λέγει τους ὁ κύριος, ἐγὼ καλὸν σπόρον ἔσπειρα εἰς τὸν κόσμον μου,εἰς τὴν ἐκκλησίαν μου, τοὺς ἐμὲ ὀρθῶς(5) πιστεύοντας, διότι καλοὺς ἐργάτας φρονίμους(6) διδασκάλους τοὺς θείους μου ἀποστόλους, ὅπου ἔσπειραν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ παρέδωκαν τοῖς πιστοῖς τὸ καθαρότατον βάπτισμα, καὶ ἐγένοντο οἱ πιστοί μου καθαροὶ ὥσπερ σίτος καθαρός, ἀμὴ τοῦτο ὁποῦ εὑρέθη(7) ἐν μέσῳ τοῦ σίτου μου ζιζάνια(8) ἐσπαρμένα, λέγει, τοὺς αἱρετικούς, αὐτό μοῦ τὸ ἔκαμεν κάποιος ἄνθρωπος ἐχθρός μου, ἄνθρωπον ἐδῶ καλεῖ τὸν διάβολον· διότι αὐτὸς πολλαῖς φοραῖς σχηματίζεται καὶ εἰς ἀνθρώπου μορφήν· λέγει οὖν ὁ κύριος, αὐτὸς ὁ ἐχθρός μου ὁ διάβολος ἔσπειρεν εἰς τὸ χωράφη(9) μου,εἰς τὴν ἐκκλησίαν,ὡσὰν(10) σπόρος ἄχρηστος καὶ βρωμερός(11), διὰ τὸ ὁποῖον ψάλλει ἡ ἐκκλησία καὶ λέγει, ὀθνείου(12) σπόρου σπόρος φανεῖς ὁ Ἀπολλινάριος· οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; ὁ δὲ ἔφη, οὐ(13) μή ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια(14) ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σίτον· οἱ δὲ δοῦλοι εἶπάν τον, ἀφέντη,ἂν θέλῃς νὰ ὑπάμεν νὰ εὕρωμεν τὰ ζιζάνια(15) νὰ τὰ ἐκβάλωμεν ἔξω ἀπὸ τὸ χωράφη(16) σου καὶ νὰ τὰ μάσωμεν,νὰ τὰ ῥίξωμεν ἔξω εἰς ἀφανισμόν, νὰ ἐξολοθρεύσωμεν καὶ νὰ ἀφανίσωμεν τελείως τοὺς αἱρετικοὺς ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον ἀπὸ τὸ χωράφη(17) σου,νὰ τοὺς δώσωμεν νὰ γένῃ εἰς αὐτοὺς ἡ τελεία ἐξολόθρευσις πρὶν νὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ ὁ θερισμὸς αὐτοῦ· αὐτὰ εἶπαν οἱ δοῦλοι(18) καὶ λειτουργοὶ αὐτοῦ τοῦ κυρίου θεῖοι ἄγγελοι· ὦ(19) μακροθυμία κυρίου, ὦ εὐσπλαγχνία Θεοῦ ἄμετρος, ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου κύριε· τοὺς λέγει ὁ πολυεύσπλαχνος,ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἰς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, ὄχι νὰ τὰ εὐγάλετε τὰ ζιζάνια(20) ἀπὸ τὸ χωράφη(21) μου,διατὶ ἐγὼ εἶμαι ἀγαθός,καὶ ἀνατέλλω(22) τὸν ἥλιόν μου ἴσια ἐπὶ ἀγαθοὺς καὶ

(1) θείου. — (2) θείου. — (3) τῶρα. — (4) ζηζάνια. — (5) ὀρθώς. — (6) φρονήμους. — (7) εὑρέθη. — (8) ζηζάνια. — (9) χωράφη. — (10) ὡσάν. — (11) βρομε-ρὸς. — (12) ὀθνείου. — (13) οὔ. — (14) ζηζάνια. — (15) ζηζάνια. — (16) χωράφη. — (17) χωράφη. — (18) δούλοι. — (19) ὠ. — (20) ζηζάνια. — (21) χωράφη. — (22) ἀνατέλω.

πονηρούς, μόνον ἂς στέκουνται, ἵνα μὴ σύροντες αὐτὰ θέλει ἐκριζωθῇ καὶ ὁ σίτος μου, τουτέστι ἂς μὴν γένῃ τὸ τέλος τῶν κακῶν, ἵνα μὴ γένῃ τέλος καὶ τῶν καλῶν· ἄφετε, λέγει, συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια(1) καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας(2) πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σίτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου· ἂς στέκουνται λέγει ὁ κύριος τὰ ζιζάνια(3) καὶ ἂς αὐξάνουν μαζὺ μὲ τὸν σίτον μου· λέγουν τον οἱ δοῦλοι, οἱ θεῖοι ἄγγελοι, διὰ ποίαν(4) ἀφορμὴν ἀφέντη νὰ μὴν τὰ εὐγάλωμεν καὶ νὰ τοὺς δώσωμεν τὴν τελείαν ἐξολόθρευσιν; λέγει τους ὁ κύριος, ὄχι μὴ τὰ εὐγάλετε, μήτε νὰ τὰ ἐξολοθρεύσετε, ὅτι ἂν θελήσετε νὰ τὰ σύρετε(5) ἀπὸ τὸ χωράφη(6) μου τὸν κόσμον, ἀνάγκη νὰ γένῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, καὶ νὰ χαθοῦν οἱ αἱρετικοί, καὶ ἂν γένῃ τὸ τέλος τούτων(7) πρὶν τοῦ καιροῦ τοῦ θερισμοῦ τῆς δευτέρας μου παρουσίας, γίνεται πάντως καὶ εἰς καλοὺς καὶ ὀρθοδόξους, ὁποῦ ὁμοιοῦσι τὸν σίτον· καὶ αὐτὸ ἂν τὸ κάμετε, νὰ εὐγάλετε ταῖς αἵραις τοὺς αἱρετικοὺς ἀπὸ τὸν κόσμον μου, ἐκεῖ εὐγάζοντας τὰ ζιζάνια(8) θέλει εὔγει καὶ ὁ σίτος μου σὺν αὐταῖς, καὶ ἂν κάμετε αὐτὸ θέλουν ἀφανισθῇ καὶ οἱ καλοὶ μὲ τοὺς κακούς, ἀλλὰ ἄφετε καὶ τὰ δύο μέρη νὰ αὐξάνουν μαζύ. Τοῦτο τὸ εἶπεν ἴσως ἐπιστρέψουσιν ἀπὸ τὴν αἵρεσίν(9) τους τὴν κακὴν τοῦ ἐχθροῦ τοῦ διαβόλου, ὁποῦ ἔσπειρεν εἰς αὐτοὺς τὴν αἵρεσιν, καὶ νὰ γενοῦσι καλοὶ καὶ ὀρθόδοξοι, ἂν δὲ μὴ ἐπιστραφῶσιν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτῶν, ἄκουσον τί λέγει ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων ἀγγέλων, ἂς στέκουνται τὰ ζιζάνια εἰς τὸν κόσμον, ἕως οὐ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τοῦ θέρους, καὶ τότε νὰ μάσετε(10) τὰ ζιζάνια, νὰ τὰ δέσετε δεμάτια, ἤγουν νὰ τοὺς δέσετε χεῖρας καὶ πόδας, νὰ τοὺς ῥίξετε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· ναί Χριστέ, μετ' ἐκεῖνο τὸ τέλος καὶ τὸ θέρος, οὐ μὴ φανῇ καμμία κακία ἐν τοῖς δικαίοις πλέον, καὶ τὸν σίτον, λέγει, τοὺς εὐσεβεῖς νὰ τὸν συνάψουν καὶ νὰ τὸν βάλουν εἰς τὴν ἀποθήκην εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ θεῖον παράδεισον, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν πρῶτον, ὥσπερ σίτος καθαρὸς εἰς τὴν ἀποθήκην καὶ εἰσέρχονται εἰς τὴν αἰώνιον μακαριότητα(11), ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη(12) καὶ στεναγμός· τοῦτο δηλοῖ ἡ παραβολὴ αὕτη, ἤγουν ζιζάνια(13) καλεῖ τοὺς αἱρετικούς, καὶ σίτον

(1) ζηζάνια. — (2) δεσμᾶς. — (3) ζηζάνια. — (4) ποῖαν. — (5) σύρεται. — (6) χωράφη. — (7) τοῦτων. — (8) ζηζάνια. — (9) αἵρεσιν. — (10) μάσσεται. — (11) μακαριώτητα. — (12) ὀδύνη. — (13) ζηζάνια.

τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς, καὶ τοὺς μὲν αἱρετικοὺς ἂν δὲν ἐπιστρέψουσι, θέλει τοὺς κατακαύσει ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, τοὺς δὲ ὀρθοδόξους θέλει (1) τοὺς βάλλει (2) εἰς τὸν παράδεισον, ὥσπερ τὸν σίτον εἰς τὴν ἀποθήκην, καὶ ἀπὸ τὴν παραβολὴν δείχνει μας ὁ κύριος, πῶς ὁ διάβολος ἔσπειρε τοὺς αἱρετικούς, ὥσπερ ταῖς ἄϊραις εἰς τὸν κόσμον· τοῦτο τὸ ἐνήργησεν ὁ δόλιος, ἴσως ἐπιστρέψῃ καὶ τοὺς ὀρθοδόξους πρὸς τὰ ἑαυτοῦ θελήματα, ἀλλ' ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δείχνει τὴν ἄφατον αὐτοῦ μακροθυμίαν ὁ εὔσπλαχνος, ὅτι ζητεῖ καὶ θέλει πάντων τὴν σωτηρίαν ὡς ἐλεήμων, ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραβολὴν ὁποῦ ἐξηγήσαμεν ἄνωθεν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔδειξεν εἰς τὸν προδότην Ἰούδαν, ὁποῦ τὸν εἶδεν (3) πῶς ἐκρεμάσθη μὲ τὸ νὰ πέσῃ εἰς ἀπόγνωσιν καὶ ὁ συμπαθὴς Θεός, μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τοῦ ἔσκηπτε τὸ δένδρον διὰ νὰ μὴ πνιγῇ καὶ κολασθῇ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὁποῦ ἀρνήθη τρίτον τὸν κύριον, καὶ ἐπέστρεψεν καὶ ἔκλαυσε πικρῶς καὶ ἐπροσδέχθηκέν του τὴν μετάνοιαν καὶ τὸν ἐποίησεν πρῶτον τῶν Ἀποστόλων καὶ τοῦ ἔδωσε τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας (4) τῶν οὐρανῶν, καὶ τοῦτο τὸ ἔδειξεν ὁ Θεὸς ἕνα παράδειγμα εἰς ὅλον του τὸν κόσμον, τὸ ὁποῖον αὐτὸ φανερώνει τὴν πολλήν του εὐσπλαχνίαν ὁποῦ ἔχει εἰς ὅλην του τὴν πλάσιν, καὶ δεύτερον δείχνει ὅτι, ἂν ἐπιστρέψουν οἱ ἀρνηταὶ τῆς πίστεως καὶ ἀρνηταὶ τῆς ὀρθοδοξίας, τοὺς δέχεται ὁ Θεός, ὁποῦ δὲν ἦλθε νὰ καλέσῃ (5) δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς τὴν μετάνοιαν· διὰ τοῦτο ἐποίησα τὸν παρόντα λόγον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου ταύτης, καὶ ἐφανέρωσα διὰ βραχέων ῥημάτων (6) τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμοποιήσεως (7), τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Ἀδάμ, τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀρχαίαν μακαριότητα (8), τὴν οἰκονομίαν τοῦ Σωτῆρος, τὴν εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἄνοδον (9), καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ τὸ κήρυγμα αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν κτῆσιν, καὶ τὴν χάριν, ἣν ἐδωρήσατο ὁ Κύριος τοῖς πιστοῖς διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τὴν τῶν αἱρετικῶν σύγχυσιν (10), καὶ τὴν ἔλεγξιν αὐτῶν τὴν ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὴν μετάνοιαν τῶν αἱρετικῶν διὰ τῆς παραβολῆς καὶ τὴν πρόσδεξιν τῆς μετανοίας αὐτῶν ἐκ τῆς τοῦ Πέτρου μετανοίας, ὅτι ἂν ἐπιστρέψουσιν εἰς μετάνοιαν οἱ αἱρετι-

(1) θέλλει.—(2) βάλλει.—(3) ἴδων.—(4) βασιλειας.—(5) καλέσι.—(6) ῥημάτων.—(7) κοσμοποιίας. — (8) μακαριώτητα. — (9) ἄνωδον. —(10) σύγχησιν.

κοὶ καὶ θελήσουσι νὰ γενοῦσι ὀρθόδοξοι νὰ τοὺς δεχόμεσθεν εἰς μετάνοιαν, ὁμοίως καὶ πᾶς ἁμαρτωλὸς καὶ ἀρνητὴς (1) τῆς ἡμῶν πίστεως μετανοοῦντα νὰ τὸν δεχόμεθα· διὰ τοῦτο γράφομεν (2) εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου ταύτης ὅλας τὰς αἱρέσεις, πόσαις αἱρέσεις εἰσίν, καὶ ποίαις καὶ πῶς καλοῦνται, καὶ τίς ὁ ἀρχηγὸς ἑκάστης, διὰ νὰ μάθῃ τὸ διάφορον τούτων (3) πάντων τῶν αἱρέσεων ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχικῶν παθημάτων, νὰ δίδῃ ἑνὸς ἑκάστου αἱρετικοῦ τὴν ἰατρείαν, διατὶ ἂν καὶ ἑνὶ ὀνόματι πάντες οἱ αἱρετικοὶ ἐπιφέρουσι καὶ τοὺς καλοῦμεν αἱρετικούς, ἀλλὰ ἀλλέως (4) ἰατρεύεται ὁ ἕνας καὶ ἀλλέως ὁ ἄλλος, καθὼς θέλει τὸ ἀποδείξει παρεμπρὸς ἡ πραγματεία (5) τῆς παρούσης βίβλου, ὁποῦ ἀποδείχνει ἑκάστου τὴν ἰατρείαν, ἵνα ὁ ἰατρὸς μάθῃ καὶ δώσῃ τὸ ἄξιον φάρμακον ἑνὸς ἑκάστου, καὶ μὴ ἁμάρτῃ (6) τοῦ θείου σκοποῦ· καὶ ἄλλως πᾶσιν ἐθέμεθα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου περὶ αἱρετικῶν, ὅτι ἐπειδὴ διὰ τοῦ ἀλφαβήτου ἐποιήσαμεν τὴν ἀρχὴν τῆς βίβλου, ἐχρῆν (7) αὐτοὺς πρῶτον συγγράψαι ἐν τῇ βίβλῳ ὡς ὅτι φέρει ἐπωνυμίαν αὐτῶν, δηλαδὴ τῶν αἱρετικῶν τὸ τοῦ ἀλφαβήτου στοιχείου (8), καὶ δὴ πρῶτον αὐτοὺς διδόναι τὴν ἰατρείαν, ἂν ἐπιστρέψουσιν ἀξίως πρὸς τὴν μετάνοιαν καὶ ἐκκαθάραι τὴν κτῆσιν πᾶσαν καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἁγίου καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἐξ αὐτῶν, φημί, τῶν αἱρετικῶν, καὶ τότε καλιεργεῖν (9) καὶ ἀνοικοδομεῖν (10) τοὺς πιστοὺς πρὸς τὰ βελτίω (11), καὶ κρίνειν αὐτοὺς ὡς δεῖ, καὶ ἀριθμεῖν πρὸς τὰ κρείττω (12) καὶ σωτηρίας ἐχόμενα δόγματα· τὸ λοιπὸν μετὰ τοῦτον τὸν λόγον γράφομεν ποῖοι ἔγραψαν (13) τοὺς πολιτικοὺς νόμους, καὶ εἰς ποῖον καιρὸν καὶ χρόνον, καὶ μετὰ ταῦτα γράφομεν διὰ τῶν κανόνων τὴν ἐπωνυμίαν, τί θέλει νὰ εἰπῇ κανόνας, εἶτα γράφομεν πάσας τὰς Συνόδους ποῖαι λέγονται οἰκουμενικαὶ καὶ τοπικαί, καὶ πόσαι εἰσὶν οἰκουμενικαί, καὶ πόσαι τοπικαί, καὶ εἰς πόσους χρόνους ἀπὸ κτίσεως (14) κόσμου καὶ ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ εἰς τίνος βασιλέως καιρὸν ἐγίνη πᾶσα Σύνοδος, καὶ πόσους κανόνας ἐποίησε κάθε Σύνοδος, ἀλλὰ διὰ ποίαν ἀφορμὴν ἐσυνάζουνταν, ἀκόμη γράφομεν (15) καὶ πόσοι ἅγιοι ἔγραψαν κατ' ἰδίαν κανόνας, καὶ πόσους κανόνας ὁ καθ'εἷς ἅγιος ἐποίησεν, καὶ μετὰ τὸ τέλος τού-

(1) καὶ πᾶς μαρτωλὸς καὶ ἀρνητής.— (2) γράφωμεν.— (3) τοῦτων.— (4) ἀλέως.— (5) πραγματεῖα. — (6) ἁμάρτει. — (7) ἐχρήν. — (8) στοιχεῖου. — (9) καλιεργεῖν. — (10) ἀνοικομεῖν. — (11) βελτίῳ. — (12) κρείττῳ.— (13) ποῖοι ἔγραψαν.— (14) ἀποκτήσεως. — (15) ἀκόμι γράφωμεν.

των γράφομεν (1) περὶ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως κεφάλαια τινὰ ἐκ τῶν ἁγίων Συνόδων καὶ ἐξ ἑτέρων ἁγίων, εἶτα γράφομεν ἕτερον τινὰ λόγον ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν αἱρέσεων, καὶ μετὰ τὸ τέλος πάντων τούτων τῶν προλόγων γράφομεν τὴν καθολικὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης (2) βίβλου διὰ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων πασῶν τῶν ὑποθέσεων, ὁποῦ πρέπει νὰ κρίνῃ ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων τοὺς ὑπευθύνους πάντας, καὶ οὕτω σὺν Θεῷ ἁγίῳ τελοῦμεν ἅπασαν τὴν παροῦσαν βίβλον εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, Ἀμήν.

Ἕτερος λόγος διαλαμβάνει ποῖοι ἔγραψαν τοὺς πολιτικοὺς νόμους καὶ ἀπὸ ποῦ ἔχουν τὴν ἀρχήν τους καὶ διατὶ ἔγιναν οἱ νόμοι.

Διὰ τοὺς νόμους τοὺς πολιτικούς, πόθεν ἔχουν τὴν ἀρχήν τους, καὶ ἀπὸ ποίους (3) ἐγράφησαν καὶ ἔγιναν, καλὸν εἶναι καὶ ἐπωφελὲς νὰ μάθωμεν πόθεν ἐγράφησαν, καὶ εἰς ποῖον καιρὸν καὶ χρόνον, διατὶ οἱ κανόνες τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων συμβοηθοῦνται ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς νόμους, διὰ τοῦτο καὶ ἡ παροῦσα βίβλος δὲν ἔχει μόνον τοὺς κανόνας, ὅτι μοναχὰ μὲ τοὺς ὑπ'αὐτοὺς εὐθυνομένους, ἀλλὰ σὺν τοῖς κανόσι ἔχει καὶ νόμους πολιτικοὺς

(1) τοῦτων γράφωμεν. — (2) παροῦσης. — (3) ποίους.

καὶ νεαρὰς βασιλέων· καὶ πολλὰ ἄλλα ἁγίων ἀνδρῶν, ὁποῦ ἔγραψαν καὶ εἶπαν θείους λόγους πρὸς νουθεσίαν καὶ εὐταξίαν τῆς ἐκκλησίας· νῦν δὲ ἀρχὴν ποιοῦμεν ὅθεν εἶχον τὴν ἀρχὴν οἱ νόμοι, ἤγουν εἰς τοὺς δψη'. χρόνους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔγινεν βασιλεὺς εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Ῥωμύλος (1), καὶ ὕστερον ἀπ' αὐτὸν ἐβασίλευσαν ἄλλοι βασιλεῖς ἕξ, κατόπι ἕνας τὸν ἄλλον ἕως εἰς τοὺς δφνβ' χρόνους, καὶ μετὰ τούτους ἀντὶς διὰ βασιλεῖς ἐγίνουνταν ῥηγάδες (2) μόνον καὶ αὐτοὶ ὥριζαν (3) καὶ ἐξουσίαζαν ὡσὰν βασιλεῖς, καὶ ὅ,τι ὥριζαν (4) αὐτοὶ καὶ ἔλεγαν τοῦ λαοῦ τὰ ἐκρατοῦσαν ὡσὰν νόμους αὐτά· ἀμή, γραμμένους τοὺς νόμους δὲν τοὺς εἶχαν τότε, μόνον ἐπολιτεύονταν ὁ λαὸς ἐκεῖ μὲ συνήθειαν τοῦ ἀγράφου νόμου τῆς πόλεως, καὶ οὕτως ἕνας νὰ τὸν ἄλλον ἐκυβερνῶνταν, τινὲς δὲ ἤ[illegible]σαν γραμμένοι, ὁπο[illegible] καὶ ἔρχονταν εἰς τὴν αὐθεντείαν· ἄλλα ἦσαν διεσπαρμένοι (5) καὶ ἐκεῖνοι οἱ νόμοι, καὶ εἰς τὴν ξη' ὀλυμπιάδα ἐτράπη καὶ ἐχάλασεν ἡ βασιλεία τῶν ῥηγάδων, καὶ ἔγινε δημοκρατία, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκράτησεν ὁ λαὸς τὴν Ῥώμην χρόνους μγ' χωρὶς βασιλέα, καὶ δὲν εἶχαν βασιλέα νὰ τοὺς ὁρίζῃ, μόνον ὁ λαὸς ὥριζε τοιουτοτρόπως (7), ἤγουν πᾶσα χρόνον ἐσυνάζουνταν ὅλοι οἱ πρῶτοι ἄρχοντες τῆς Ῥώμης οἱ εὐγενέστατοι καὶ πλουσιώτεροι ἀπὸ ὅλον τὸν λαὸν καὶ ἐδιάλεγαν ἀπὸ τὴν μέσην τους δύο ἄνδρας τοὺς καλλιωτέρους καὶ εὐγενικωτέρους, νὰ εἶναι ἀρχηγοὶ καὶ πρῶτοι νὰ διοικοῦσι, καὶ νὰ κυβερνοῦσι τὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ πράγματα, τοὺς ὁποίους ἔλεγαν κονσούλους, προβόλους, προηγόρους καὶ ἑλληνικὰ λέγονται ὕπατοι· καὶ πρὶν νὰ περάσουν εἴκοσι χρόνους, ἀφ' οὗ ἐγίνη ἡ δημοκρατία (8), ἐδιάλεξ' ὁ λαὸς δέκα ἄνδρας, καὶ ἦτον εἰς τὴν μέσην τῶν δέκα πρώτων (9) ὁ Ἄππιος Κλαύδιος, καὶ εἶπαν τους ὅλοι οἱ πρῶτοι καὶ ὁ λαὸς ὅτι νὰ γράφουν αὐτοὶ οἱ δέκα νόμους νὰ τοὺς ἔχῃ ὁ λαὸς ἐγγράφως, καὶ τοῦτοι οἱ δέκα ὅσα νόμιμα βιβλία ἦσαν εἰς τὴν Ῥώμην ἐσκορπισμένα ἔμασαν τὰ καλλίτερα, ἔστειλαν καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας (10) ὁποῦ εἶχαν νόμους ἑλληνιστὶ (11) γεγραμμένους τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Δράκοντος καὶ τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Μίνωος (12) τὰ βιβλία τούτων τὰ νόμιμα, καὶ τὰ ἐπῆραν τοῦτοι

(1) Ῥομῆλος. — (2) ριγάδες. — (3) ὅριζαν. — (4) ὅριζαν. — (5) ἐγράφως. — (6) διεσπαρμένοι. — (7) ὅριζαν τοιοῦτο τρόπως. — (8) δημοκρατεῖα. — (9) πρώτων. — (10) Ἀθύνας. — (11) ἑλληνι. — (12) Μίνωνος.

οἱ δέκα ἄνδρες καὶ συνέταξαν ιϐ' λόγους νομίμους, διότι λέγεται πῶς ὁ Σόλων καὶ ὁ Λυκοῦργος ἔγραψαν τοὺς καλλιωτέρους νόμους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ μὲν Σόλων (1) τοὺς ἔγραψεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ Λυκοῦργος εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, (2), ἡ ὁποία τώρα ὀνομάζεται Μιζηθράς· ἀμὴ ὁ Λυκοῦργος ἦτον παλαιὸς καὶ τοῦτος ἀνεφάνη (3) μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σόλωνος, ὁ Σόλων δὲ ἔλαβε καὶ τοῦ Δράκοντος τοὺς νόμους χωρὶς τῶν φονικῶν (4), καὶ ἔγραψε ταῖς Ἀθηναίοις (5)· καὶ αὐτὰ τὰ ιϐ' βιβλία, αὐτὰ ὁποῦ ἐμάζωξαν οἱ δέκα ἄνδρες τοῦτοι, ἐπολιτεύονταν ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης, καὶ οὕτως ἔβαναν κάθε χρόνον τοὺς δύο ὑπάτους, ὁποῦ τοὺς ἄλλαζαν, καὶ μετ' αὐτοὺς τοὺς νόμους τῶν δώδεκα βιβλίων ὁποῦ ἐγράφησαν ἐπολιτεύετον ὁ λαὸς ἕως χρόνους υξ' μετὰ ταῦτα ἦλθαν τινὲς σοφοὶ ἄνδρες εἰς τοὺς ὁποίους ἦταν πρῶτος κάποιος Γάϊος ὀνομαζόμενος, καὶ χρηματίσας (6) οὗτος ὁμοῦ συνεκείνους (7) μετέστρεψε τὴν δημοκρατίαν (8) εἰς βασιλείαν, καὶ ἐβασίλευσεν αὐτὸς ὁ Γάϊος, καὶ οὕτως ἐπροστεθήκασι καὶ ἄλλας νομοθεσίας καὶ διαιρέσεις τῶν κρίσεων· διὰ τοῦτο καὶ ἡ κρίσις (9) ηὔξανε καὶ τοσοῦτον, ὅτι ἐδέετο ποικιλότερον (10) καὶ καλλίτερον τὸν νόμον εἰς τὸν λαὸν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ σεβαστὸς Λύγουστος ἐκεῖνος (11) Καῖσαρ, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευσε κατόπι τὸν Γάϊον, ὄχι (12) μόνον τοὺς σοφοὺς ἀφῆκεν νὰ νομοθετοῦσιν ἐγγράφως, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸν καὶ τοὺς στρατιώτας ἤγουν τοὺς στρατηγούς (13), καὶ εἴτι (14) ἔλεγε πᾶς ἄνθρωπος τὸ ἐδοκίμαζαν, καὶ ἂν ἐφαίνετο (15) καλὸν καὶ χρήσιμον τὸ ἔγραφαν καὶ τὸ ἐσυναριθμοῦσαν καὶ τὸ ἔβαναν εἰς τοὺς νόμους· μετὰ δὲ τοῦτον καὶ ἄλλοι βασιλεῖς (16) διαφόρους συνέγραψαν διατάξεις καθὼς τοὺς ἐφαίνετον αὐτῶν ὁποῦ νὰ εἶναι συμφέρον εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ νομοθετήματα ὁ βασιλεὺς Ἀδριανός, ὁποῦ ἐβασίλευσε κατόπι τοῦ Λυγούστου, ἀφ' οὗ ἐπέρασαν δώδεκα βασιλεῖς, τὰ ἔμασε καὶ τὰ ἐσυνήθροισεν (17) εἰς ἕναν τόπον, καὶ ὅσα νομοθετήματα, ὁποῦ ἔγραψαν ὅλοι ὅσοι δὲν ἦσαν βασιλεῖς καὶ τὰ ηὗρεν ἔτζι, τὰ ἔκαμεν αὐτὸς ἐδική του πραγ[μ]ατεία, καὶ τὰ ἔγραψεν εἰς πενήντα λόγους χωρισμένα καὶ τὰ ὠνόμασε (18) δίγεστα ἤγουν πανδέκτην, ὅτι ἀπὸ πολλοὺς ἐσυ-

(1) Σολῶν. — (2) Λακειδαμωνίαν. — (3) ἀνεφάνει. — (4) Φοινικῶν. — (5) Ἀθηναῖοις. — (6) χρηματήσας. — (7) συνεκείνους. — (8) δημοκρατείαν. — (9) κρίσης. — (10) ποικηλότερον. — (11) ἐκείνος. — (12) ὄχι — (13) στρατηγούς. — (14) εἴτι. — (15) ἐφένετο. — (16) βασιλλοῖς. — (17) ἐσυνήθρησεν. — (18) ὀνόματε.

νήχθηκαν, πάλιν δὲ ὅσα οἱ βασιλεῖς μοναχοί τους ὥρισαν (1) καὶ ἔγραψαν νόμους, αὐτὸς ὅλα αὐτὰ τὰ ἔμασεν καὶ τὰ ἔγραψεν εἰς δώδεκα λόγους χωρισμένα, τὰ ὁποῖα τὰ ὠνόμασε (2) κώδικας ἤγουν βασιλικοὺς (4) ὁρισμοὺς καὶ νόμους· καὶ πάλιν ἔτζι εὔκολα δὲν ἦτον ὅτι νὰ εὑρίσκεται τοῦ νόμου ἡ ἔννοια (4), διότι εἶχαν πλάτος λογισμῶν πολλῶν, ὁποῦ δὲν ἴστατο εἰς τίποτε· καὶ μάλιστα τῶν κατὰ καιροὺς βασιλευσάντων ὅτι ἐφαίνετο ἦτον προσγραμμένα εἰς τοὺς κώδικας (5) περὶ τῶν ὁποίων (6) τὸ πρῶτον νόμος δὲν ἦτον, καὶ ὄχι μόνον τοῦτος ἀμὴ καὶ λατινικὴ λέξις καὶ φράσις, ὡς καὶ τώρα (7) εὑρίσκεται εἰς τοὺς νόμους, ὁποῦ δὲν τοὺς νοοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου ὠφέλειαν ὑστεροῦνται οἱ τότε, καὶ οὕτως ἐπέρασαν πολλοὶ χρόνοι, καὶ ὕστερα ἦλθεν ὁ περιώνυμος ἐκεῖνος ἐν βασιλεῦσιν Ἰουστινιανὸς καὶ ἀπὸ ὅσα κεφάλαια τοῦ νόμου ηὗρεν ἐγγεγραμμένα, τόσα πολλὰ πλῆθος ἐδιάλεξε τὰ ὅσα ἦσαν χρήσιμα τοῦ καιροῦ τῶν πραγμάτων, καὶ συνέκοψε τὸ πολὺ πλῆθος καὶ πλάτος (8) τοῦ νόμου (9) καὶ τὰ ὅσα ἦσαν δύο φοραῖς γραμμένα διὰ μίαν ὑπόθεσιν ἐξέβαλε (10) τὰ περισσά, καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φράσιν μετέβαλε (11) τὰ τῶν κωδίκων (12) καὶ διγέστων κεφάλαια, εἰς τοῦτα ἐποίησε καὶ νόμους ἐδικούς του καὶ προσέθηκε καὶ ὠνόμασε τὸ βιβλίον Ἰνστιτοῦτα (13), εἰσαγωγή, ὡς ὅτι συνήγαγε ἐκ πάντων τὰ καλλιώτερα καὶ ἐποίησεν αὐτὸς μίαν βίβλον· ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸ σύνταγμα τῶν διγέστων, ὡς εἴπαμεν ἦτον συνοπτικόν, ἐφάνη (14) εἰς πολλοὺς ὅτι ἔμειναν τὰ καλλίτερα καὶ δὲν τὰ ἔγραψαν, διὰ τοῦτο ὥρισαν (15) οἱ βασιλεῖς καὶ ἐγένετο ἐκεῖνα ὁποῦ τὰ ὀνομάζουν παράτιτλα, ὅτι εἰς πᾶσα τίτλον εἴτι ἔλειπεν νὰ τὸ ἀναπληρώνῃ· ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τοῦτο πολλοὺς (16) ἐχρήσατο ὑπουργοὺς καὶ ἐξηγητάς, διότι κάποιος Στέφανος ἐξήγησε τὰ δίγεστα εἰς πλάτος, ὁ δὲ Κύριλλος τὰ ἐξήγησε κατ' ἐπιτομήν, καὶ ὁ Δωρόθεος τὰ ἐξήγησε μὲ σύνταξιν οὔτε εἰς πλάτος οὔτε στενά, καὶ τοὺς κώδικας τοὺς ἐξήγησεν ὁ Θαλέλαιος, ἀντικήνσωρ εἰς πλάτος, ὁ δὲ Θεόδωρος ὁ Ἑρμουπολίτης τὰ ἐξήγησεν συντετμημένα, καὶ ὁ Ἀνατόλιος ἀπὸ τούτους τὰ ἐξήγησεν συνοπτικώτερα, ὁ δὲ Ἰσίδωρος (17) τὰ ἐξήγησε στε-

(1) ὅρισαν. — (2) ὀνόμασε. — (3) βασιλεικούς. — (4) ἔνοια. — (5) κώνδικας. — (6) ὁποῖων. — (7) τῶρα. — (8) πολλὴ πλῆθος καὶ πλᾶτος. — (9) κόσμου. — (10) ἐξέβαλλε. — (11) μετέβαλλε. — (12) κωνδίκων. — (13) ἰνστιτοῦντα. — (14) ἐφάνει. — (15) ὅρισαν. — (16) πολλοῖς. — (17) Ἰσίδωρος.

νώτερα τοῦ Θαλελαίου (1) καὶ πλατύτερα (2) ἀπὸ τοῦ Θεοδώρου καὶ τοῦ Ἀνατολίου· ὁ γοῦν βασιλεὺς ὁ Ἰουστινιανὸς ἠθέλησε νὰ ἀλλάξῃ ἀπὸ τὰς παλαιὰς διατάξεις, ἤγουν τοὺς νόμους καὶ ἔκαμε διατάξεις ρο'. καὶ τὰ ἔβαλε (3) χώρια εἰς ἴδιον τόπον, ἤγουν δὲν τοὺς ἔσμιξε μὲ τοὺς ἄλλους νόμους διὰ τί ἄλλαξε καὶ τὸ περὶ γάμου κεφάλαιον καὶ τὸ περὶ φαλκιδίου καὶ ἄλλων ὁμοίων, καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ νόθων κεφάλαιον, καὶ διετάξατο ὁ μέγας Κωνσταντῖνος· οὗτος ὁ Ἰουστινιανὸς(4) ὁ βασιλεὺς συμπαθέστερον τὸ ἔγραψεν· μετὰ ταῦτα ἔκαμεν αὐτὸς ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ νεαράς, καὶ ἔβαλε (5) καὶ ταῖς ἔγραψεν κάποιος Τριβουνιανός, ὁ ὁποῖος ἦτον πολλὰ δεξιὸς εἰς τὸν νοῦν καὶ τὰ ἑπτὰ μαθήματα εἰς ἄκρον ἐπαιδεύθη καὶ τὰ ἔμαθε, πλὴν ἀγάπα δυνατὰ καὶ πολλὰ τὰ χρήματα καὶ ἐπρόδιδε τὴν δικαιοσύνην διὰ ὀλίγα χρήματα, ὅθεν καὶ ὅταν ἔγραφε τὰς νεαρὰς καὶ τὰς ἐξήγα πολλοὶ τινὲς εἶχασι κρίσιν καὶ ἐδίδασίν του χρήματα καὶ ἐξηγεῖτο, ἀλλὰ εἰς τὸ συμφέρον αὐτῶν, ἄλλα δὲ ἄφηνεν ἢ ἔγραφεν εἰς δύο ἐννοίας, τελευλευταῖον δὲ καὶ ὕστερον ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος (6) Λέων ὁ σοφὸς ἔβαλε (7) σκοπὸν ὅτι νὰ κάμῃ μίαν πραγματείαν, καὶ νὰ μάσῃ εἰς ἕνα τὰ χωρισμένα, τὰ δίγεστα καὶ τοὺς κώδικας, καὶ πολλὰ τῶν ἰνστιτούτων, καὶ τὰς νεαρὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ διὰ ἀνδρῶν ἐννόμων ἀγρύπνως ἐρανισάμενος, καὶ ὥρισε(8) κάποιον πρωτοσπαθάριον(9) Σαββάτιον ὀνόματι· καὶ ὅσα ἦταν χωρισμένα ἀπὸ τὸ ἄλλον μακρά, αὐτὰ ὁποῦ εἴπαμεν, τὰ ἔμασεν εἰς ἕνα καὶ ἔγραψέ τα καὶ ἔκαμε τὰ ἕξη βιβλία λόγους ἑξήντα, καὶ ἐξέβαλε (10) καὶ ἀφῆκε τὰ ἐναντία καὶ ἄχρηστα εἰς τὰς κρίσεις, διὰ τί πρεπόντως(11) ἔκαμε τούτους ὅτι πολλὰ νομοθετήματα τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν ὕστερον δὲν ἐφάνησαν καλά· ἀκόμη(12) ὅσα ἐδιάλεξεν καὶ τὰ ἐκράτησεν διὰ νόμους, ἐδιάλεξεν τὰς περισσὰς(13) καὶ τὰς ἀφῆκεν· μετὰ ταῦτα τὰς ὑποθέσεις ὁποῦ ἦσαν ἀνακατωμέναι τὰς ἔγραψεν κατὰ τάξιν· καὶ τὰ ὅσα κεφάλαια ὁποῦ ἦσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐσκορπισμένα διὰ μίαν ὑπόθεσιν τὰ ἔμασεν εἰς ἕνα τίτλον· ἔγραψε καὶ ἔκαμεν ἐτοῦτος ὁ Λέων ὁ βασιλεὺς νεαρὰς καὶ διατάξεις ἐδικάς του ρκ', ἀλλὰ τὴν σήμερον δὲν πολιτεύονται ὅλαις. Καὶ

(1) Θαλαλαίου. — (2) πλατήτερα. — (3) ἔβαλλε. — (4) Ἰστινιανός. — (5) ἔβαλλε. (6) ἀοίδημος. — (7) ἔβαλλε. — (8) ὅρισε. — (9) πρωτοσπαθάριον. — (10) ἐξέβαλλε. — (11) πρεπόντος. — (12) ἀκόμι. — (13) περίσας.

ταῦτα μὲν εἴπαμεν καὶ ἐγράψαμεν διὰ νὰ μάθῃ ἕκαστος τίς ὁ γράψας τοὺς νόμους ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ὁποῦ ἐτελειώθησαν.

Ἕτερος λόγος διαλαμβάνων διὰ τοὺς κανόνας ὁποῦ γράφουν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες τῶν ἁγίων Συνόδων καὶ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν, τῶν συγγραψαμένων ἰδίως κανόνας, καὶ διατὶ ὠνόμασαν τοὺς κανόνας οἱ ἅγιοι τοιοῦτον ὄνομα καὶ ὄχι ἄλλον.

Πᾶσαι μὲν αἱ ἅγιαι Σύνοδοι, ὁποῦ ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους κατὰ διαφόρους καὶ χρόνους, καὶ αἱ οἰκουμενικαὶ καὶ αἱ τοπικαί, καὶ ὅσοι ἔγραψαν ἰδίως κανόνας, καὶ οἱ ἀποστολικοὶ (1) κανόνες ὁποῦ ἐγράφησαν ἀρχῇ καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, πάντες ὁμοῦ εἰς ἕνα σκοπὸν ἀποβλέπουσιν, καὶ ἔγραψαν τόσους κανόνας ὅτι νὰ εἶναι ὅλοι τους οἱ κανόνες εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡσὰν ἕνα καλὸν παιδευτήριον, ὁποῦ νὰ παιδεύουσι(2) τοὺς ἀτάκτους, τοὺς πταίστας, τοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ νὰ τοὺς φέρουσιν εἰς εὐταξίαν καὶ μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν αὐτῶν, καὶ δι'αὐτοὺς (3) ἔγραψαν καὶ ἔκαμαν τόσους κανόνας, ὥσπερ τινὰς νόμους διὰ τοὺς πταίστας καὶ ἁμαρτωλούς, ὄχι τόσον διὰ τοὺς δικαίους, καθὼς τὸ λέγει ὁ Κύριος, οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· τάχα δὲν ἐκάλεσεν ὁ Κύριος καὶ τοὺς δικαίους; ναὶ ἐκάλεσέν τους, ἀλλὰ νὰ δείξῃ, ὅτι περισσότερον ἐδέονταν τὴν ἰατρείαν οἱ ἁμαρτωλοὶ παρὰ οἱ δίκαιοι, οὕτως καὶ οἱ κανόνες καὶ οἱ νόμοι ἔγιναν διὰ τοὺς πταίστας καὶ ἁμαρτωλοὺς τὸ περισσότερον παρὰ διὰ τοὺς δικαίους, ὅτι δικαίῳ ὁ νόμος οὐ κεῖται (4) κατὰ τὴν Γραφήν, ὅμως οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες καὶ διὰ τοὺς δικαίοος ἔγιναν καὶ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὸ περισσότερον, ἔστοντας ὁποῦ οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ πταῖσται ἐδέονταν τὴν ἰατρείαν περισσότερον· οὕτω καὶ οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες εἶναι πολλὰ ὠφέλιμοι (5), καὶ διὰ τὰ δύο μέρη, τῶν μὲν εἶναι στερέωσις, τῶν δὲ ἴασις τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν, δηλ.

(1) ἀποστολοικοί. — (2) πεδεύουσι — (3) διαυτούς — (4) ουκεῖται. — (5) ὠφέλημοι.

τῶν ψυχῶν· καὶ ἔστοντας νὰ εἶναι πολλαῖς καὶ περισσαῖς αἱ ἁμαρτίαις (1), καὶ τὰ πταίσματα πολλὰ καὶ διάφορα πολλῶν λογιῶν, οὕτως ἔγιναν οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες πολλοὶ καὶ διάφοροι, διὰ νὰ δύνουνται νὰ ἰατρεύουν πᾶσαν ἁμαρτίαν ψυχικὴν τῶν ἀνθρώπων· ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἐγνώρισαν καλῶς πῶς οἱ ἄνθρωποι ἠσθένησαν ὄχι σωματικὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ ψυχικήν, καὶ ὡς φιλάνθρωποι (2) καὶ φροντισταὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἔγραψαν καὶ ἐποίησαν τοὺς ἑαυτῶν κανονας νὰ εἶναι τῶν πταιόντων ἀνθρώπων καὶ ἀσθενημένων ἐξ ἁμαρτιῶν, ὥσπερ τινὰ βότανα ἰαματικά, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ εἶναι μὲν οἱ κανόνες τῶν ἁγίων φιλανθρωπότεροι ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν κριτῶν, διατὶ οἱ κριταὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχουν νόμους γεγραμμένους, ὅτι νὰ ἀποκεφαλίζουν ἀνθρώπους πολλοὺς πταίστας κατὰ τὰ πταίσματά τους, καὶ οὕτως ἀποκεφάλιζον πολλούς, καὶ δὲν τοὺς ἄφηκαν νὰ ζήσουν νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ σωθοῦν, καὶ ἔτζη τοῦτοι ἐκαταδικάζουνταν τοιουτοτρόπως (3) τοιαύτην καταδίκην καὶ ἀπέθνησκαν, καὶ ἐκολάζουνταν μὲ τὴν παίδευσιν αὐτὴν καὶ τιμωρίαν καὶ τὸν θάνατον, ὁποῦ τοὺς ἔδιδαν, τηροῦντες δηλονότι οἱ κριταὶ τοὺς ἑαυτῶν νόμους, ὁποῦ ἔγραφαν νὰ κόπτουν τοῦ ἀνθρώπου τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ οἱ φιλανθρωπότατοι ἅγιοι Πατέρες ηὗραν ἄλλην παιδείαν (4), νὰ δίδουν τῶν ἀνθρώπων φιλανθρωποτάτην παίδευσιν, ὅτι ὅσοι πταίσουν εἰς τὸν Θεόν, νὰ μὴν τοὺς θανατώσουν, μόνον νὰ τοὺς παιδεύουν μὲ τοὺς θείους αὐτῶν κανόνας, ἤγουν νὰ τοὺς ἀφορίζουν τόσον καιρὸν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἕως νὰ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἂν δὲν ἐπιστρέψουν νὰ τοὺς ἀναθεματίζουν, νὰ τοὺς διώκουν ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους, νὰ τοὺς χωρίζουν ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ νὰ ζοῦν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ διατὶ τὸ ἔκαμαν αὐτὸ οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ τὸ ἔδωκαν ἐγγράφως νὰ τὸ ἔχουν οἱ κανόνες αὐτῶν; τοῦτο τὸ ἔκαμαν φιλανθρώπως, ἴσως ἰδοῦν οἱ πταῖσται, οἱ ἁμαρτωλοί, οἱ αἱρετικοὶ τὴν τόσην (5) καταφρόνησιν καταδίκην καὶ ἀφορισμόν, ἀναθεματισμόν, χωρισμὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκκλησίας, καὶ παιδείαν μεγίστην, ἐπιστρέψουσιν εἰς μετάνοιαν, καὶ ἀφήσωσι τὴν κακίστην ὁδὸν ὁποῦ κρατοῦσι, καὶ προσδράμουν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν ἐκκλησίαν καὶ πίστιν καὶ σωθῶσι· ἀμὴ ἂν ἤθελαν θανατωθοῦν οὗτοι οἱ πταῖσται ὑπὸ τῶν κριτῶν τοῦ πολιτικοῦ νόμου, ποῦ ἤθελαν εὑρεθῆ νὰ μετανοήσουν· ἀλλὰ οἱ ἅγιοι καὶ θεοφόροι ἄνδρες προήρπαζον τὴν τιμωρίαν αὐτὴν καὶ ἀπόφασιν τοῦ φόνου διὰ τοὺς ἑαυτῶν (1) κανόνας· καὶ μιμούμενοι τοῦ Κυρίου ὁποῦ εἶναι φιλάνθρωπος, καὶ οὐκ ἦλθε καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, οὕτως καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες, ὁποῦ ἔκαμον τοὺς ἱεροὺς κανόνας αὐτῶν, ἀπὸ τὴν πολλήν τους φιλανθρωπίαν ἔκαμάν τους νὰ εἶναι διὰ μεγάλην τους σωτηρίαν τῶν πταιόντων, νὰ παιδεύουνται δι' αὐτοὺς τοὺς κανόνας καὶ νὰ ζοῦν οἱ παιδευόμενοι εἰς τὸν κόσμον, ἴσως ἐπιστραφῶσιν εἰς μετάνοιαν, καὶ εὕρουν τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν καὶ σωθῶσιν καὶ μὴ ἀπολεσθοῦν· Ὢ φιλανθρωπία ἁγίων Πατέρων, ὄντως (2) τὸν Χριστὸν ἐμιμήθησαν καὶ ἐποίησαν τοιαύτην φιλανθρωπίαν εἰς τοὺς πταίστας καὶ ἔγραφαν τοιούτους σοφωτάτους κανόνας διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως δι' αὐτοὺς νὰ σωθοῦσιν οἱ ἁμαρτωλοί· ὅμως θέλει ἐρωτήσει τινὰς νὰ εἰπῇ, διὰ ποίαν ἀφορμὴν τὰ ὅσα ἔγραψαν κανόνας οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ Ἀπόστολοι πρὸς παίδευσιν τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ ὠνόμασαν αὐτὰ κανόνας καὶ ὄχι ἄλλον ὄνομα, ἀκουσάτω ὁ τοιοῦτος· κανόνας θέλει νὰ εἰπῇ στάθμη καὶ ἰσασμός, ἤγουν ὁποῦ μὲ τὸν κανόνα ἠμπορεῖ (3) νὰ ἰσάσῃ ἕκαστος ἐπιστήμων τὸν διεστραμμένον ἄνθρωπον καὶ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν ἴσιαν στράταν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ ἐπῆραν (4) νὰ τὸ λεγουν κανόνα· ἤγουν τὴν γωνίαν (5), ὁποῦ τὸ βάλλουν αὐτὸ τὸ ἐργαλεῖον οἱ ξυλουργοὶ ἐπάνω εἰς τὸ ξύλον τὸ στραβόν, καὶ δείχνει αὐτὸ τὴν ἰσότητα ἐκείνην καὶ σταθμίζοντες κατὰ τὴν ἰσότητα ἐκείνην κόπτουν καὶ πελεκοῦν καὶ ἰσάζουν τὸ ξύλον, καὶ τὸ μὲν στραβὸν τὸ ξύλον κόπτουντο καὶ ῥίχνουντο κάτω (6), τὸ δὲ ἴσιον τὸ βάλουν εἰς τὴν τέχνην τους, καὶ ἄκουσον· τὸ ξύλον τὸ λασπωμένον (7) καὶ ἄπαστρον, ὁποῦ θέλουν οἱ τεχνῖται νὰ φτιάσουν νὰ γένῃ καλὸν εἰς τὴν τέχνην τους, πρῶτον τὸ πελεκοῦν, καὶ τὸ ἀσπρίζουν μὲ τὸ σίδερον τῆς τέχνης των καὶ τότε ἐμβάνουν ἐκείνου τοῦ ξύλου τὸ ἐργαλεῖον ἤγουν τὴν γωνίαν (8), καὶ ὅταν τὸ βάλουν αὐτὸ τοὺς δείχνει τὴν ἰσότητα καὶ τὴν στραβότητα τοῦ ξύλου ἐκείνου (9), καὶ οὕτως οἱ τεχνῖται κρατοῦν κατ' ἐκείνου τοῦ κανονίου τὴν ἰσότητα· σταθμίζουν μετὰ σχοινίον τῆς στάθμης καὶ κόπτουν τὸ ξύλον ἐκεῖνο ἴσια, καὶ τὸ στραβὸν τὸ κόπτουν καὶ τὸ ἴσιον τὸ βάλουν (10) εἰς τὴν

(1) ἁμαρτίες. — (2) φιλάνθρωπος. — (3) τοιοῦτο τρόπως. — (4) παιδίαν. — (5) τόσιν.

(1) ἑαυτῶν. — (2) ὄντας. — (3) ὑμπορῶν. — (4) ἐπῆραν. — (5) γονίαν. — (6) κάτω. — (7) ξύλον τὸ λασπομένον. — (8) γονίαν. — (9) ἐκεῖνου. — (10) βάλουν.

τέχνην τους· οὕτως ἐποίησαν τοὺς κανόνας διὰ νὰ ἰσάξουν τὸν ἄνθρωπον τὸν διεστραμμένον (1) τοὺς κανόνας, καθὼς ἰσάζουν τὸ ξύλον μὲ τὸν κανόνα, ἤγουν μὲ τὴν γωνίαν (2), οὕτω καὶ οἱ καλοὶ καὶ ἐπιστήμονες καὶ τῆς πνευματικῆς τέχνης ἐπιστήμονες ἀρχιερεῖς καὶ ποιμένες κάνουσι· διατὶ πρέπει ὅταν ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν ἕνας ἄνθρωπος ἁμαρτωλός, πταίστης, λασπωμένος (3) ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις, διεστραμμένος αἱρετικός, ἀρνητής (4) μαῦρος ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐσὺ ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ πνευματικὸς ἰατρὸς καὶ τεχνίτης τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα λέγω καὶ γράφω πρὸς τοὺς ἐμπείρους καὶ πεπαιδευμένους ἀρχιερεῖς καὶ ἐπιστήμονας τῆς θείας Γραφῆς τοῦ νόμου καὶ τῶν κανόνων δὲν γνωρίζω τί νὰ γράψω, ὅμως λέγω πρὸς ἐκείνους ὁποῦ ἐγνωρίζουν τί λέγω καὶ τί γράφω, ὅταν ἔλθῃ εἰς μετάνοιαν τοιοῦτος (5) ἄνθρωπος, ὁποῦ εἴπαμεν ἄνωθεν, κράτησον παρὰ σοὶ αὐτὸν μὲ λόγους διδαχῆς καλλώπισέ τον (6) μὲ λόγους ὁμιλίας πνευματικῆς, ἄσπρισέ τον μὲ νουθεσίαις καλαῖς, καὶ κατὰ τὸν θεῖον Δαυὶδ ὡς ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ, διὰ τοῦ σοφωτάτου σου λόγου κατέρραξον τὸ σαρκικὸν αὐτοῦ φρόνημα, καὶ τότε δόσε (7) του κανόνα τὸν πρέποντα τῆς μετανοίας, βάλε ἀπάνω τὸν κανόνα τὸν πρέποντα τῆς μετανοίας, νὰ τὸν βαστᾷ διὰ νὰ ἰσάσῃ καὶ νὰ περπατήσῃ τὴν ἴσην στράταν τῆς σωτηρίας· διὰ τὸ ὁποῖον, λέγει ἡ Γραφή, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ, δηλονότι τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ στραβὸν ἂς τὸ ῥίξῃ κάτω (8), ἤγουν ἐκεῖνα τὰ στραβὰ ἔργα τὰ περισσά, ὁποῦ δὲν εἶναι χρεία (9) νὰ τὰ βαστᾷ ἀπάνω του, ἂς τὰ ῥίξῃ (10), ἤγουν αἱρετικὸς ἂς ῥίξῃ (11) τὴν κακοδοξίαν του, καὶ ὁ ὑπερήφανος τὴν ὑπερηφάνειαν (12), ὁ κενόδοξος τὴν κενοδοξίαν, ὁ βλάσφημος τὴν βλασφημίαν, ὁ μνησίκακος τὴν μνησικακίαν, ὁ κατάκριτος τὴν κατάκρισιν, ὁ θυμώδης τὸν θυμόν, ὁ ἅρπαξ τὴν ἁρπαγήν (13), καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὁ καθ' εἷς ἁμαρτωλὸς τὴν ἁμαρτίαν του· καὶ ἂς ἔλθῃ εἰς τὴν μετάνοιαν, καὶ ἂς βαστάζῃ ἀπάνω του τὸν κανόνα, ὁποῦ ἔγραψαν οἱ ἅγιοι διὰ τὴν αὐτοῦ ἁμαρτίαν, καὶ ἂς ἰσάσῃ τοῦ λόγου του μὲ τὸν κανόνα τῶν ἁγίων, καθὼς ἰσάζει (14) τὸ ξύλον μὲ τὸ ἐργαλεῖον, ὁποῦ ὀνομάζεται κανόνα, καὶ κάθε

(1) διεστραμένον. — (2) γονίαν. — (3) λασπομένος. — (4) ἀρνητῆς. — (5) τοιοῦτος. — (6) καλλόπισέ τον. — (7) δῶσε. — (8) ῥίξει κάτω. — (9) χρεία. — (10) ῥίξει. — (11) ρίει. — (12) ὁ ὑπερήφανος τὴν ὑπερηφάνιαν. — (13) ἅρπαξ τὴν ἁρπαγήν. — (14) ἰσάζῃ.

ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ἂς ἰσάσῃ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸν ἑαυτόν του, μὲ τὴν καλήν του ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν, μὲ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων ὁποῦ ἔγραψαν, καὶ ἂς κρατῇ (1) τὰ ὅσα ὁρίζουν οἱ θεῖοι νόμοι καὶ κανόνες διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ περπατῇ ἴσια τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, θέλει φθάσει εἰς τὸν παράδεισον νὰ τιμηθῇ ὁμοῦ σὺν τοῖς δικαίοις· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ὠνόμασαν τοὺς κανόνας τοιοῦτον ὄνομα, κατὰ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ ἐργαλείου ἐκείνου, ὁποῦ τὸ κράζουν οἱ τεχνῖται κανόνα, καθὼς ἄνωθεν ἐγράψαμεν καὶ ἀποδείξαμεν τὸ ὄνομα αὐτὸ καὶ τὴν ἐνέργειαν ὁποῦ κάμνει, διὰ τοῦ ὁποίου ὀνόματος ἐπωνόμασαν καὶ οἱ Πατέρες τοὺς κανόνας τοιοῦτον ὄνομα, ἤγουν κανόνας τοιούτους (2), διότι καθὼς τὸν κανόνα ἐκεῖνον τὸν ἔχουν οἱ τεχνῖται, καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν δύνουνται νὰ κάμουν κανένα ἰσιασμὸν τοῦ ξύλου, οὕτω καὶ οἱ καλοὶ τεχνῖται, οἱ ἀρχιερεῖς δὲν δύνανται νὰ δώσουν κανένα ἰσιασμὸν τινὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοῦ, νὰ τὸν κρίνουν, καὶ νὰ τὸν φέρουν εἰς τὴν ἴσην στράταν τοῦ Θεοῦ χωρὶς τοὺς κανόνας αὐτοὺς τῶν ἁγίων, διὰ τοῦτο ὅσοι ἀρχιερεῖς τηροῦν (3) καλῶς τοὺς κανόνας αὐτοὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἱερῶν Συνόδων καὶ τῶν θεοφόρων ἁγίων ἀνδρῶν, καὶ ποιοῦσιν ὅσα οἱ κανόνες αὐτοὶ ὁρίζουν τῶν ἁγίων καὶ σπουδάζουν πάντοτε ὀρθοτομοῦν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· καὶ νὰ ὁδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους καλοὺς καὶ κακοὺς διὰ τῆς αὐτῶν διδασκαλίας, νὰ τοὺς φέρουν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν μὲ τοὺς θείους κανόνας, καὶ νὰ ἐξάγουν ἄξιον ἐξ ἀξίου· μεγάλης τιμῆς ἀξιώνουνται ὑπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ὡς στόμα αὐτοῦ τοὺς θέλει ἔχει ὁ Κύριος κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν ὁποῦ λέγει, ἐὰν ἐξάγῃ ἄξιον ἐξ ἀναξίου ὡς τὸ στόμα μου ἔσῃ· ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ὅλα τὰ εἴπαμεν καὶ ἀπεδείξαμεν διατὶ ὀνομάζουνται κανόνες τοιοῦτον ὄνομα, καὶ ὅποιος τοὺς κρατήσῃ αὐτοὺς τοὺς κανόνας μεγάλως θέλει τιμηθῇ ἐκ Θεοῦ· ὅποιος πάλαι θέλει τοὺς καταφρονήσῃ, μεγάλως θέλει ἀτιμασθῇ· τώρα δὲ δίδομεν τέλος πασῶν τῶν προλόγων, ὧνπερ προεγράψαμεν, καὶ μετὰ ταῦτα θέλομεν (4) γράψει ταῖς Συνόδους ὅλαις ποίαις λέγουνται οἰκουμενικαί, καὶ ποῖαις τοπικαί, καὶ πόσαις Συνόδους εἰσὶν οἰκουμενικαὶ καὶ πόσαι τοπικαί, καὶ πόσους χρόνους ἀπὸ κτίσεως κόσμου καὶ ἀπὸ Χριστοῦ ἔγινε κάθε μία, καὶ εἰς τίνος βασιλέως καιρόν, καὶ πόσους κανόνας ἐποίησε

(1) κρατεῖ. — (2) τοι οὕτους. — (3) τυροῦν. — (4) θέλωμεν.

πᾶσα Σύνοδος, καὶ διὰ ποίαν ἀφορμὴν ἐμαζώνονταν· ἀκόμη (1) καὶ πόσοι ἅγιοι ἔγραψαν κατ' ἰδίαν κανόνας, καὶ πόσους ὁ καθ' εἷς ἅγιος, ὅμως σὺν αὐτοῖς γράφομεν (2) καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τίς ὁ γράψας αὐτούς, καὶ πόσους κανόνας ἔγραψαν· νῦν δὲ γράφομεν (3) ὅτι ὅσοι λάβουν καὶ ἔχουν τὴν παροῦσαν βίβλον, καὶ κρατοῦσιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ ταύτην μετέρχονται μετὰ σχολῆς ἀπάσης, μεγάλως ὠφεληθήσονται· καὶ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς θέλουσι μνησθῆ (4) πρὸς τὸν Κύριον, ἵνα μὴ ὁ μέγας οὗτος πόνος τοῦ ἡμετέρου ἔργου, οὗπερ μεγάλως ἠγωνίσθημεν (5), ἵνα δώσω (6) τέλος τῆς παρούσης βίβλου, μείνῃ ἐκτὸς ἀμοιβῆς· διὰ δὲ τὴν παροῦσαν βίβλον τὴν πολύπονον καὶ πολύμοχθον, ἣν ἐκ προστάξεως, ὡς ἄνωθεν ἔφημεν, ἐγράψαμεν τοιουτοτρόπως (7) ὡς ὁρᾶται, μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας, καὶ ἀνεδείχθη, καὶ ἐφανερώθη ἐνώπιον (8) πάντων ἡμῶν, ἐλογισάμεθα νὰ γράψωμεν καὶ εἰς ποίους χρόνους, καὶ τίς ὁ γράψας καὶ συντάξας τήν δε τὴν βίβλον· ἐγράφη μὲν (9) καὶ συντέτακται διαχειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ ἐλαχίστου Νεοφύτου ἱερομονάχου ὁ ἐπὶ Λέσβου καὶ ἐγράφθη ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν (10) Θεοτόκου καὶ ἀειπερθένου (11) Μαρίας τῆς ἁγίας Σιὼν εἰς τὴν Λέσβου (12) ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ ᾳψγ' ἐν μηνὶ Νοεμβρίου κγ' ἰνδικτιῶνος ΙΑ'.

(1) ακόμι. — (2) γράφωμεν. — (3) γράφωμεν· — (4) μνηαθή. — (5) ἠγονίσθημεν. — (6) δώωφ. — (7) τοιοῦτο τρόπως. — (8) ἐνόπιον. — (9) ἐγράψαμεν — (10) ἐνδώξου δεσποινίδος. — (11) ἀειπερθένου .— (12) Σιὼν εἰς τὴν Λέσβου.

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΑΠΑΜΕΙΑΣ (ΒΙΘΥΝΙΑΣ)

Οὐδεὶς τῶν περὶ τὴν παρήλικα Μεσαιωνικὴν τοῦ γένους ἡμῶν ἱστορίαν διατριβόντων δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν πανθομολογουμένην ὠφέλειαν, ἣν παρέσχον καὶ παρέχουσι καθ' ἑκάστην τὰ κατ' ἐκλογὴν ἐκδιδόμενα Πατριαρχικὰ *σιγίλλια* καὶ αὐτοκρατορικὰ *χρυσόβουλλα* ἢ *μολιβδόβουλλα* καὶ τὰ τοιαῦτα. Γεγονότα τέως ἄγνωστα, πρόσωπα ὅλως ἀνύπαρκτα θεωρούμενα, ἄνδρες ἐν γράμμασι καὶ ἐπιστήμαις διαπρέψαντες ἀποκαλυπτόμενοι κεῖνται τοσαῦτα ἐπίσημα μνημεῖα τῆς σκοτεινῆς μεσήλικος ἡμῶν ἱστορίας, περὶ ἧς τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐλλείψει αὐθεντικῶν πηγῶν ἐσφυρηλατήθησαν διὰ λογαριασμὸν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλοτιμίας. Εὐτυχῶς ἀπό τινων ἐτῶν καὶ ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην δεκαετηρίδα ἐν Εὐρώπῃ, ἤρξατο πνέον ποιόν τι εὐμενὲς πρὸς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν πνεῦμα καὶ σπουδαῖαι μελέται μετὰ κριτικῆς ἐπιστασίας γενόμεναι τείνουσι ν' ἀποδείξωσι λελανθασμένην τὴν ἐπωνυμίαν *Bas-Empire*, ἣν ὡς ἐπῳδὸν ἀείποτε Βυζαντινολογοῦντες οἱ εὐρωπαῖοι ἐπανελάμβανον μηκτιρίζοντες καὶ χλευάζοντες ἐκείνους, οἵτινες τοσάκις, ὡς ἀπόρθητα προπύργια ἀντέστησαν περιστελλαντες τὴν ἐπαπειλοῦσαν τὴν Εὐρώπην ἀκάθεκτον εἰσβολὴν ἀγρίων καὶ βαρβάρων τῆς Ἑώας λαῶν.

Ἡ Ἐθνολογικὴ καὶ ἱστορικὴ ἑταιρία τῆς Ἑλλάδος, ἥτις διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ σπουδαιοτάτου διὰ τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν *Δελτίου* αὐτῆς μεγίστην παρέχει ἀείποτε ὠφέλειαν τῆς μέλλουσι νὰ ἐπιληφθῶσι συγγραφῆς εἰδικῆς μεσαιωνικῆς κατέστη πλέον ἐθνικὴ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐκ διαφόρων πηγῶν ἀρυσάμενοι τέως ἄγνωστον καὶ ἀκατάκτον ὕλην περὶ τῶν μητροπολιτῶν Ἀπαμείας (τῆς Βιθυνίας· διότι πέντε ὑπῆρξαν Ἀπάμειαι), δημοσιεύομεν ὧδε παρέχοντες οὕτω μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῶν μέσων αἰώνων.

Ἡ Ἀπάμεια πρότερον Μύρλεια καλουμένη, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ

ἀρχηγοῦ τῶν Κολωφωνίων πεμφάντων ἀποικίας ἀνὰ τὰ πάραλα τοῦ Κιανοῦ κόλπου μέρη Μύρλου, συνφκίσθη κατὰ τὸν ε'. αἰῶνα Π. Χ. ὀλίγα χιλιόμετρα ΝΔ. τῆς Κίου ἐπὶ τῆς Βιθυνίας. Ὠνομάσθη δὲ ὕστερον Ἀπάμεια ὑπὸ Προυσίου τοῦ Ζήλα *λαβόντος αὐτὴν* παρὰ Φιλίππου πατρὸς Περσέως καὶ συγγενοῦς αὐτῷ, δόντος αὐτῇ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀπάμας. Ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Βιθυνίας μέχρι τοῦ 73 Π. Χ. διατελέσασα ὑπετάγη μετὰ ταῦτα τοῖς κοσμοκράτορσι Ρωμαίοις, οἵτινες βλέποντες τὴν νέαν αὐτῶν πόλιν ὁσημέραι φθίνουσαν ἀπέστειλαν ἐπὶ Ἰουλίου Καίσαρος Ρωμαϊκὴν ἀποικίαν: *colonia Julia Agrippina Apamea*, Ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἀνακτησαμένη ἡ Ἀπάμεια τὴν ἐπὶ τῶν κλασικῶν ἰσχὺν αὐτῆς καὶ δόξαν κατέστη ζηλωτὴ ταῖς λοιπαῖς τῆς Βιθυνίας ἑλληνίσιν ἀποικίαις, πρὸς ἃς αὕτη ἤρξατο νὰ προσφέρηται πως ἀγερώχως μάλιστα πρὸς τὴν ἀστυγείτονα Προῦσαν τὴν πρὸς Ὄλυμπον τὴν πατρίδα Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου, οὐτινος σώζονται λόγοι προτρεπτικοὶ πρὸς ὁμόνοιαν τῶν δύο ἀντιφερομένων ὁμόρων πολιτειῶν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτε ἡ ἀναφανεῖσα νέα θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ ἀνατρέπουσα παντοίως τοὺς Βωμοὺς τῆς εἰδωλολατρείας ἀνίδρυεν ἐπ' αὐτῶν τὸν ναὸν τοῦ Χριστοῦ μεθ' ὅλους τοὺς λυσσώδεις ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς διωγμούς, ἡ Ἀπάμεια φαίνεται πως πρόθυμος εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ νέου θρησκεύματος. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος διερχόμενος τὴν Βιθυνίαν (Πράξεις τῶν Ἀποστόλων Κεφ. ις'. 6) καὶ διδάσκων τὰ δόγματα τοῦ Ἐσταυρωμένου διῆλθε καὶ διὰ τῆς Ἀπαμείας. Ἐν Βιθυνίᾳ ἐπὶ τοσοῦτον διεδόθη μάλιστα ὁ Χριστιανισμός, ὥστε βλέπομεν τὸν Πλίνιον τὸν νεώτερον Ἀνθύπατον διατελέσαντα κατὰ τὸ 103 μ. Χ. ἔτος ἐν Βιθυνίᾳ περίφροντιν νὰ γράφῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραϊνὸν ζητῶν ὁδηγίας πῶς νὰ περιφέρηται πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ νέου θρησκεύματος, οἵτινες καὶ πόλεις καὶ χωρία καὶ ἀγροὺς κατῴκουν ἐν Βιθυνίᾳ. Ἐν τούτοις καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς Δ'. Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος βλέπομεν εἰσέτι εἰδωλολάτρας τινας. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία τὸν πρὸς Χριστὸν ζῆλον τῶν Ἀπαμέων τιμῶσα προήγαγε τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν εἰς Ἐπισκοπήν. Πρῶτος δ' ἐπίσκοπος αὐτῆς ἀναφέρεται ὁ καὶ παρουσιάσας ἐν τῇ πρώτῃ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ τῷ 325 *Θεόφιλος ἢ Θεοσέβιος* κατ' ἄλλους (1) ὑπο-

(1) Παράβαλε Σωκράτους ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Βιβλ. VII κεφ. XXXVI σελ. 82:

γράψας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς α'. οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς ἀναφέρει ὁ Σπυρίδων Μήλιας(1): Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀπαμείας καὶ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς β'. συνεδρίας τῆς αὐτῆς συνόδου: Θεόφιλος Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας. Τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀπαμείας ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη διατηρηθείσης ὑπὸ ἐπισκοπικὸν, ἀρχιεπισκοπικὸν, καὶ μητροπολιτικὸν θρόνον (325–1318), τοὺς ἐξῆς μόνον πνευματικοὺς ποιμένας γνωρίζομεν, οὓς μὲν ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνόδων τοῦ Μήλια, οὓς δὲ ἐκ τοῦ Oriens Christianus τοῦ Le Quien τινὰς δὲ ἐκ τῶν *Βιθυνιακῶν* τῶν Παπαδοπούλου καὶ Κλεωνύμου (σελ. 119) καὶ τινας ἐξ ἐσχάτως δημοσιευθέντων πατριαρχικῶν Σιγιλλίων ἀρυσάμενοι, ὧν ὁ κατάλογος ἔχει ὡς ἑξῆς: Α) *Θεόφιλος ἢ Θεοσέβιος*, περὶ οὗ ἀνωτέρω Β) *Εὐλύσιος* ἀκμάσας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Χρυσοστόμου τοῦ Χρυσορρήμονος καὶ Ἀρκαδίου (377–408) ἐξωρίσθη εἰς Ρώμην κατὰ διαταγὴν τῆς μαινάδος Εὐδοξίας ὡς ὑπερασπισθεὶς Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Γ) *Φίλιππος*, ὡς φησι Σωκράτης ἐν Ἐκκλ. Ἱστορ. Κεφ. ΛΔ'.(2) ὀλίγα μόνον ἔτη διοικήσας τὴν τῶν Ἀπαμέων Ἐκκλησίαν (408–418) Δ) *Καλλίνικος* (418–460) παρουσιάσας ἐν τῇ τρίτῃ ἐν Ἐφέσῳ τῷ 431 συγκροτηθείσῃ Οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. καὶ ὑπογράψας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς συνόδου ταύτης(3) ἐν μὲν τοῖς τῆς α'. συνεδρίας: Καλλίνικος Ἐπίσκοπος Ἀπαμείας, ἐν δὲ τοῖς τῆς β'. Ἐπίσκοπος Ἀπαμ. τῆς Βιθυνίας· ὁ αὐτὸς παρουσιάσας καὶ ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμ. Συνόδῳ τῷ 451 ἐν Χαλκηδόνι συγκληθείσῃ ἐπὶ Μαρκιανοῦ ὑπέγραψε: Καλλίνικος Ἀπαμείας Ἐξαπόλεως(;) Ε) *Μάρκος* παραστὰς ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 536 ἐπὶ Μηνᾶ Πατριάρχου συγκληθείσῃ Συνόδῳ ὑπογράψας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς(4): Μάρκος τῆς

τοῦ 67 τόμ. τῆς Patrologia Graeca. ἔκδ. Migne Paris 1859 καὶ Mich. Le Quien Oriens Christianus Παρίσιοι 1740 Τομ. I σελ. 655–658. Ὁ τελευταῖος οὗτος φαίνεται παρανοήσας τὴν Ἀπάμειαν εἰ καὶ ἀναφέρει ὅτι αὕτη ἦν ἡ τὸ πάλαι καλουμένη Μύρλεια τῆς Βιθυνίας, καὶ ἐπιγράφει τὰ περὶ Ἀπαμείας ὡς ἑξῆς: *Episcopi Apameæ ad Maeandrum*, συγχύσας τὴν ἡμετέραν Ἀπάμειαν, πρὸς τὴν καὶ Κιβωτὸν καὶ Κελαινὰς ἐπικαλουμένην.

(1) Τῶν Ἱερῶν Συνόδων νέα καὶ ἀκριβεστάτη Συλλογή. Ἔκδ. Παρισίων 1761 Τόμ. Β'. σελ. 8.

(2) Τὴν παραπομπὴν ταύτην ἔχει ὁ Le Quien ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς ἐπισταμένας ἐρεύνας μου δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω αὐτήν.

(3) Παρθ. Σπυρ. Μήλια ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 43.

(4) Αὐτόθι σελ. 258, 281, 326.

Μητροπόλεως Ἀπαμείας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ς') *Θεόπεμπτος* παρακαθήσας ἐν τῇ Πενθέκτῃ ἐπιλεγομένῃ Συνόδῳ (691-692) ἐν Τρούλλῳ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ Β'. συγκληθείσῃ, ἐν ᾗ ὑπέγραψε: Θεόπεμπτος ἐπίσκοπος τῆς Ἀπαμείας πόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας. Αὐτὸς οὗτος ὁ Μητροπολίτης Ἀπαμείας συνέγραψε καὶ τοὺς κανόνας τῆς Συνόδου ταύτης. Ζ') *Εὐστράτιος* συνεδρεύσας ἐν τῇ Ζ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῷ 787 ἐν Νικαίᾳ τὸ β'. συγληθείσῃ ἐπὶ τῆς Εἰρήνης. Η') *Εὐλάμπιος* παρουσιάσας ἐν τῇ Η'. Συνόδῳ (867) ἐπὶ Φωτίου τοῦ Σοφοῦ Πατριάρχου συγκροτηθείσῃ ἐναντίον τῆς Καθολικῆς τῆς Ρώμης ἐκκλησίας. Ὁ Εὐλάμπιος οὗτος ὡς συντασσόμενος τῷ συγγραφεῖ τῆς *Μυριοβίβλου* ἀνεθεματίσθη ὡς αἱρετικός: Πᾶσι τοῖς ὀπαδοῖς αὐτοῦ (δηλ. Φωτίου) καὶ ὑπερασπισταῖς καὶ Γρηγορίῳ τῷ ποτὲ ἀρχιεπισκόπῳ Συρακουσῶν καὶ Εὐλαμπίῳ τῷ καθῃρημένῳ καὶ ἀποσχίστῃ . . . . Θ') *Παῦλος* καὶ αὐτὸς ἐν τῇ αὐτῇ Συνόδῳ (867) ἀλλ' ἐν ἄλλῃ συνεδρίᾳ ὑπογράψας: Παῦλος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀπαμείας. Ι') Σωφρόνιος παρακαθήσας ἐν τῇ Ψευδοφωτιανῇ ἐπικληθείσῃ Συνόδῳ (869) ἐν ᾗ καὶ ἄλλη ἀρχιεπίσκοποι Ἀπαμείας παρευρέθησαν· ἴσως τῆς Ἀπαμείας τῆς Πισιδίας ἢ τῆς Συρίας. ΙΑ') *Γεώργιος* ἢ *Γρηγόριος*, ὅστις ἐπὶ Πατριάρχου Κοσμᾶ τοῦ Ἀττικοῦ ἀκμάσας (1146) ἐθεωρήθη ὡς αἱρετικός. Εὑρέθησαν ὑπογραφαὶ αὐτοῦ ἔχουσαι: Ὁ εὐτελὴς Μητροπολίτης Ἀπαμείας Γεώργιος. Ὁ αὐτὸς παρέστη καὶ ἐν τῇ ἐπὶ Πατριάρχου Λουκᾶ τοῦ Χρυσοβέργου (1156) συγκροτηθείσῃ Συνόδῳ. ΙΒ') *Ἰσαάκιος* ἀκμάσας κατὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ 1158-1170 χρόνους παραστὰς καὶ ἐν τῇ κατὰ τοὺς μῆνας Μάρτιον-Ἀπρίλιον τοῦ 1166 συγκροτηθείσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδῳ. ΙΓ') *Μιχαήλ*, ὃν γνωρίζομεν ἐκ τινος σφραγῖδος, ἣν ἐδημοσίευσεν ὁ Γάλλος Βυζαντινολόγος κ. Gustave Schlumberger ὁ συγγραφεὺς τῆς σπουδαίας περὶ *Μολυβδοβουλλίων* πραγματείας(1) ΙΔ') *Γεράσιμος*, μητροπολίτης Ἀπαμείας, ὃν ἐγνώρισεν ἡμῖν ὁ πολὺς μεσαιωνοδίφης Theophilus Tafel (2) ὡς

(1) G. Schlumberger, La Sigillographie Byzantine Paris 1884 εἰς 8ον μ. σελ. 251, ἔνθα ἀναγράφει: Eglise d' Apamée (de Bithynie) Sceau de *Michel* métropolitain d' Apamée, καὶ παρεντίθησι σφραγῖδα αὐτοῦ εἰκονίζουσαν τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ ἀλλ' ἐφθαρμένην πολλαχοῦ καὶ ἐπὶ θατέρου μέρους τὴν ἐπιγραφήν: Σφρα(γὶς) Μιχαὴλ τοῦ Μητρ(οπολίτου) Ἀπα(μείας). Epoque de Comnènes. Ma collection.

(2) Supplementa Historiae Ecclesiasticae Graecae seecul. XI-XII Tubingae 1832 σελ. 18-23.

λαβόντα μέρος ἔν τινι Συνόδῳ γενομένῃ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τῶν Βλαχερνῶν παρόντος καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, μηνὶ Μαΐῳ ΙΒ'. ἡμέρᾳ ᾱ νε'. (1143-1181) Μετὰ τὴν σειρὰν ταύτην τῶν γνωστῶν ὀνομαστικῶς μητροπολιτῶν τῆς Ἀπαμείας ἔρχεται σειρὰ ὅλη ἀνωνύμων οἷον ΙΕ) ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἀκμάσας (1086) ὡς φαίνεται ἔκ τινος Σιγιλλίου, ὅπερ ἐπὶ καθαιρέσει Λεόντος τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος ἐκδοθὲν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Σακελλίωνος ἐφόρου τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης(1) Ις') ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου (1260-1282) ὡς ἀναφέρει ὁ Le Quien ἐν0' ἀνωτέρω.) ΙΖ) γνωστὸς γενόμενος ἔκ τινος νεαρᾶς ἐκδοθείσης ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου (1306) (2) καὶ τέλος ἀνωνύμους πολλοὺς περιέχουσι τὰ ὑπὸ τῶν κ. κ. J. Miklosich καὶ F. Müller ἐκδιδόμενα Acta et Diplomata Patriarchatus Constantinopolitani (Vindebonae Τόμ. 5.) Μετὰ τὴν ἀναγραφὴν τῶν τε γνωστῶν καὶ τῶν ἀνωνύμων μητροπολιτῶν Ἀπαμείας νομίζω ὅτι δὲν εἶνε ἀπὸ σκοποῦ νὰ εἴπωμεν καί τινα περὶ τῶν διαφόρων μεταβολῶν, προβιβασμῶν τουτέστιν ἢ ὑποβιβασμῶν, οὓς ὑπέστη ἡ Θεοφρούρητος Ἐπαρχία Ἀπαμείας ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τῶν τῆς καταλύσεως ἢ μᾶλλον συγχωνεύσεως· διότι ἤδη εἶνε γνωστὸν ἐκ τοῦ XLIV ἐγγράφου ἐν ἔτει 6897 = 1318 ἐκδοθέντος καὶ δημοσιευθέντος ἐν τοῖς Acta et Diplom. Patriarch. Constantinopolitani τῶν κ. κ. J. Miklosich et F. Müller ἔκδ. Vindebonae 1859 σελ. 80 Τόμ. I. ὅτι τῷ 1318 ἡ Μητρόπολις Ἀπαμείας συνεχωνεύθη τῇ τῆς Προύσης ὁμόρου πάντῃ οὔσης. Ἰδοὺ ἐν τῇ γενομένῃ τῷ 1866 ἐν Βερολίνῳ ἐκδόσει τοῦ *Συνεκδήμου* τοῦ *Ἱεροκλέους* ὑπὸ τοῦ Aug. Parthey, ἐν ᾗ συμπεριελήφθησαν καὶ πᾶσαι αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰς μητροπόλεις τὰς ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἐπισκοπὰς πράξεις, πῶς ἔχουσι τὰ κατὰ τὴν Ἀπάμειαν. Εἰσὶν αἱ πᾶσαι ἐπαρχίαι καὶ πόλεις αἱ ὑπὸ τὸν βασιλέα τῶν Ρωμαίων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπαρχία ξδ'. πόλεις ΜΑΕ'. ὡς ὑποτέτακται.

(1) Ἴδε Bulletin de Correspondence Hellenique Tom. II Athènes 1878 σελ. 123-128.

(2) Ἴδε Jus Graeco-Romanum Pars II, Novellae constitutiones ἔκδ. Zachariae von Lingenthal Lipsiae 1857 σελ. 628-629.

ΛΛ'. ἐπαρχίαι Ποντικῆς ὑπὸ Κονσολάριον, πόλεις ις'.

692 : 5 } 'Απάμεια (σελ. 34).

'Εν σελίδι (58) ἔνθα ἡ ἀναγραφὴ τῆς τάξεως τῶν Πατριαρχῶν ὑπὸ *Λεόντος* τοῦ Σοφοῦ (858-886) καὶ *Φωτίου* Πατριάρχου γενομένη ὁ 'Απαμείας ἔρχεται μβ'.-'Επαρχία Βιθυνίας (Noti. 1,49.)

'Εν δὲ σελίδι (98) ἔνθα *Λέοντος* τοῦ σοφοῦ (ἄγνωστον εἰ πρὸ ἢ μετὰ τὴν πρώτην ἐγένετο) ἔκθεσις, ἡ 'Απάμεια φέρεται οα'. τῆς ὅλης ἱεραρχικῆς τάξεως καὶ ξθ'. θρόνος.

'Εν σελίδι (148) ἔνθα τάξις προκαθέδρας μητροπολιτῶν (ἄγνωστον πότε γέγονε) Η'. 'Επαρχία Βιθυνίας ὁ 'Απαμείας [Noti 6,53].

'Εν σελ. (152) ἔνθα 'Επιφανίου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου (1) ἔκθεσις πρωτοκλησιῶν πατριαρχῶν τε καὶ Μητροπολιτῶν Θ'. ἐπαρχία Βιθυνίας, ὁ 'Απαμείας [Not. 7,49).

'Εν σελίδι (164) ἔνθα ἡ τάξις προκαθέδρας Μητροπολιτῶν (ἄγνωστον πότε γενομένη). 'Ο 'Απαμείας εἶνε τῶν αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκόπων, 'Επαρχία Βιθυνίας (Noti 8,53)

'Εν σελίδι (201) ἔνθα ἡ τάξις τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκοπῶν καὶ τῶν ὑπὸ μητροπόλεις ἐπισκοπῶν (ἄγνωστον πότε γέγονε) ἡ 'Απάμεια ἀναγράφεται δ'. ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ρα'. τῆς ὅλης τῶν ἱεραρχῶν τάξεως. [Noti. 10,104]

'Εν σελίδι (231) ἔνθα ἡ ἔκθεσις βασιλέως κυροῦ 'Ανδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ γέροντος (1260-1332), ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἡ 'Απάμεια ἔρχεται πα'. καὶ π'. θρόνος· παραγέγραπται δέ: 'Ο 'Απαμείας καὶ αὐτὴ ἀρχιεπισκοπὴ οὖσα ἐτιμήθη εἰς μητρόπολιν [Noti 11,81].

Καὶ τέλος ἐν σελίδι (241) ἔνθα ἡ ἔκθεσις ἡ νέα 'Ανδρονίκου βασιλέως (1332-1341), ὅστις τὰς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μητροπόλεις, ἄλλας μὲν μικρὸν ἀνεβίβασεν, ἄλλας δὲ πάλιν εἰς μικροτέρας τῶν θρόνων κατεβίβασεν ὡς ἐνταῦθα αὐτὰς σημειώσωμεν, ἡ 'Απάμεια δείκνυται οὖσα πβ'. πόλις καὶ κα'. μητρόπολις· παραγέγραπται

(1) Παράβαλ. Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου ἔκθεσις τῆς Βασιλείου Τάξεως Τομ. 1 σελ. 793 Κεφ. νδ'.

δέ: ἡ 'Απάμεια ἦν ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ἐγένετο μητρόπολις εἰς θρόνον κα'. [Not. 12,82].

'Εκ τῶν παραθέσεων τούτων τοῦ Parthey βλέπομεν τὰς μεταβολὰς, ἃς κατὰ τὸ χιλιετὲς περίπου διάστημα τῆς διατηρήσεως τῆς μητροπόλεως 'Απαμείας ὑπέστη αὕτη, ὁτὲ μὲν προβιβαζομένη ὁτὲ δὲ ὑποβιβαζομένη μέχρι τοῦ 1318. Παρῆλθον ἔκτοτε 551 ἔτη καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα πόλις καὶ μητροπόλις ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

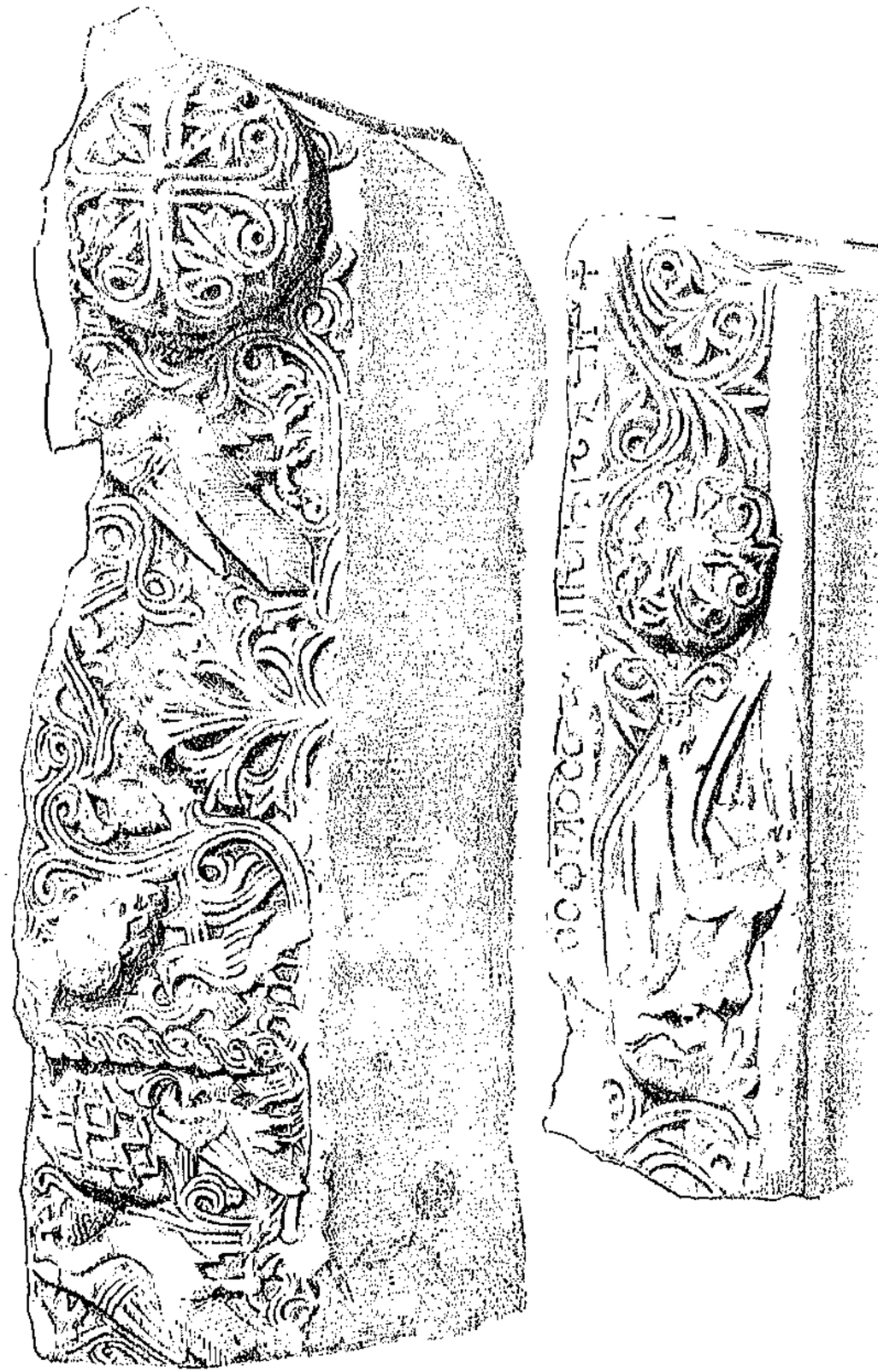
Δὲν παρῆλθον πολλὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐξαφανίσεως ταύτης δέκα σχεδὸν, καὶ τὸ τόσον γλυκὺ ὄνομα 'Απάμεια μετεβλήθη εἰς *Μουρτανεῖα*, ὅπως νῦν καλεῖται ἡ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς συνοικισθεῖσα νέα πόλις.

'Αθῆναι τῇ 16/28 'Ιουνίου 1889

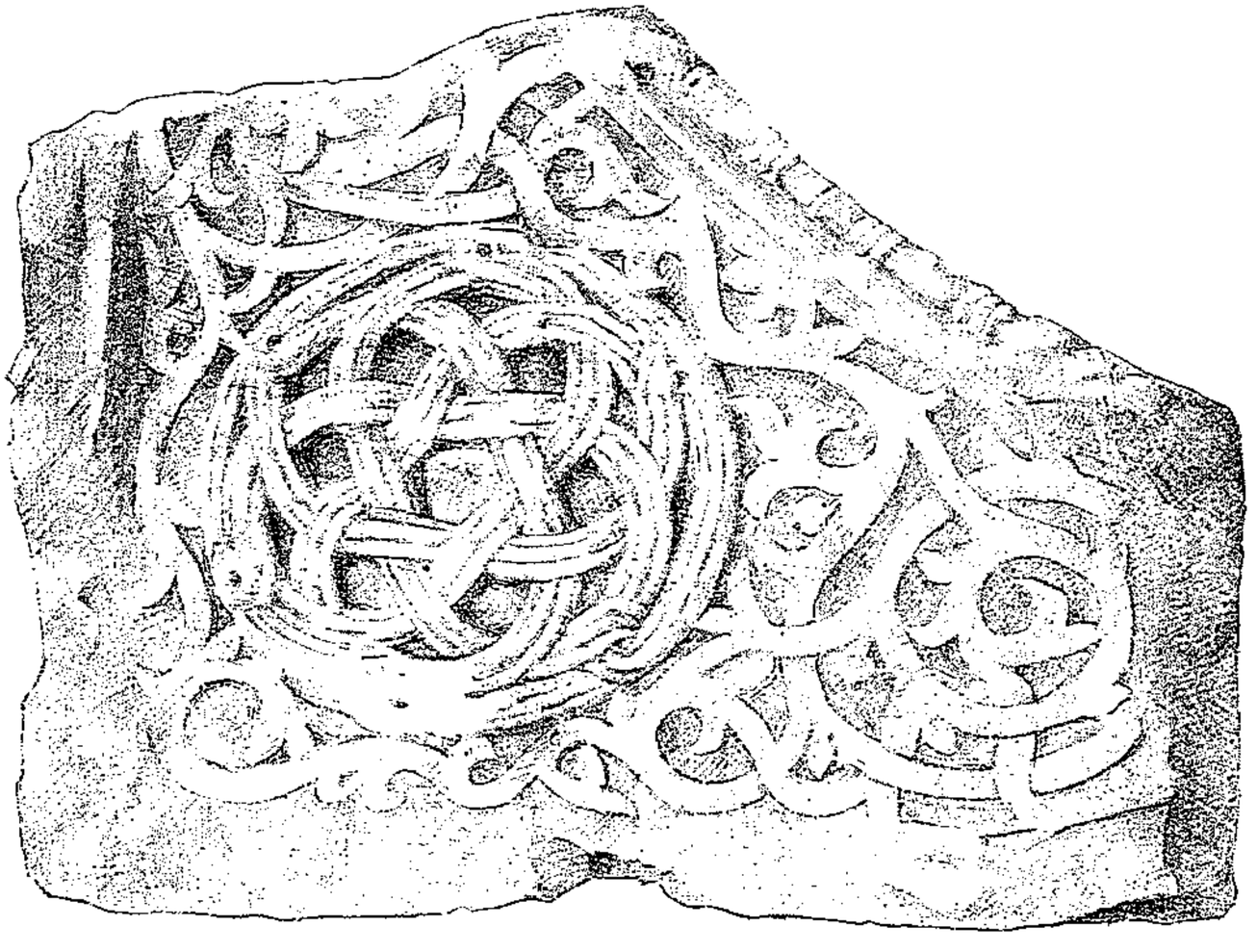
ΤΡΥΦΩΝ Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙΣ ΑΘΗΝΑΙΣ» ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Ἐν σελίδι	12	στίχῳ	7	ἀντὶ	ἰδεῖν	διώρθου	ἰδεῶν
»	13	»	1	»	ἀπηγορεύθηναν	»	ἀπηγορεύθησαν
»	13	»	22	»	βασιλέως	»	βασιλεύς
»	15	»	21	»	παρά	»	ὅτε ποτέ, συνοδευόμενος παρὰ
»	22	»	8	»	ἐπ' αὐτοῦ	»	ἐπ' αὐτοῦ δὲ
»	23	»	32	»	Ἀθηκῶν	»	Ἀθηνῶν
»	23	»	35	»	λῳάμαντος	»	λάμψαντος
»	33	»	20	»	Μήνας	»	Ἀθήνας
»	36	»	17	»	ὁμοίως	»	ὅμως
»	41	»	20	»	ἐν ἔτει	»	τῷ αὐτῷ ἔτει
»	44	»	34	»	insullam	»	insulam
»	46	»	15	»	μητροπολίτη Ἄργους	»	μητροπολίτη Κορίνθου
»	47	»	24	»	ΚΑΤΗΓΜΕΝΩΝ	»	ΚΑΤΗΓΜΕΝΟΝ
»	53	»	6	»	près Athènes	»	près d'Athènes
»	53	»	11	»	ἐργραφεν	»	ἔγραφεν
»	53	»	34	»	οὗ	»	ὅθεν
»	54	»	25	»	εἶναι	»	εἶνε
»	55	»	1	»	Βαρο - Βατζέ	»	Βαρος - Βατζέ
»	55	»	30	»	βασιλομήτορος	»	βασιλεομήτορος
»	55	»	35	»	βασιλομήτωρ	»	βασιλεομήτωρ
»	61	»	3	»	ὅτι	»	ὅτε
»	61	»	26	»	Madam	»	Madame
»	63	»	25	»	μαρτυρίαι	»	μαρτυρίας
»	74	»	24	»	ἐπ' αὐτῶν	»	ἐν αὐτῷ
»	78	»	5	»	Σεράπιδος	»	Σαράπιδος
»	78	»	9	»	Σεράπιδος	»	Σαράπιδος
»	83	»	34	»	νὴν	»	τὴν
»	86	»	32	»	Κακουκαρέα	»	Καρουκαρέα
»	88	»	17	»	ἰχνογρφηθείση	»	ἰχνογραφηθείση
»	88	»	31	»	εἰ	»	εἰς
»	90	»	27	»	ἀποκαθιστᾷν	»	ἀποκαθιστῶν
»	93	»	17	»	συνίσταται	»	συνίστατο
»	93	»	28	»	τειχίων	»	τοιχίων
»	98	»	32	»	Βερνάρδων	»	Βεράρδων
»	98	»	33	»	ἀποκολεῖ	»	ἀποκαλεῖ
»	101	»	3	»	ἐσωαερικῶν	»	ἐσωτερικῶν
»	101	»	16	»	καὶ χρυσωμένου	»	κεχρυσωμένου
»	102	»	3	»	ἀπὸ νότου καὶ πρὸς	»	ἀπὸ νότου πρὸς
»	102	»	6	»	Μελαναὶ	»	Μελαιναὶ
»	103	»	17	»	Ἀθηναίων	»	Ἀθηνῶν
»	104	»	19	»	Βερνάρδων	»	Βεράρδων
»	105	»	9	»	Βερνάρδων	»	Βεράρδων
»	105	»	11	»	διαδεξαμένοις	»	διαδεξομένοις
»	107	»	1	»	ἐπισταλῆς	»	ἐπιστολῆς
»	108	»	7	»	ἀριεπισκοπὴν	»	ἀρχιεπισκοπὴν

ΑΝΑΓΛΥΦΑ ΤΕΜΑΧΙΑ ΤΕΜΠΛΩΝ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΤΕΜΑΧΙΟΝ ΤΟΞΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ ΚΙΟΝΟΚΡΑΝΑ ΕΞ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

ΠΡΟΣ ΔΑΥΙΔ ΜΟΝΑΧΟΝ ΤΟΝ ΔΙΣΥΠΑΤΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΜΑΞΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΤΡΕΥ

Ἐν τῷ ἐν Οὐψάλῃ τῆς Σουηδίας ἑλληνικῷ κώδικι ὑπ' ἀρ. 28 α, ὅστις ποτὲ ἀνῆκε τῷ Κλαυδίῳ Ῥολαμβίῳ, εὑρίσκεται ἐν φ. 99 καὶ 100 ἐν μέσῳ ἐπιστολῶν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Συνέσιον ἀπευθυνομένων ἐπιστολή τις φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν + *τοῦ Θεσσαλονίκης ὅτε ἐάλω*. Ἐν δὲ τῇ ᾠᾷ εὑρηται γεγραμμένον δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων *τῷ δυσσυπάτῳ*, ἄνωθεν δὲ τοῦ πρώτου υ φέρεται διὰ μέλανος γεγραμμένη ἡ διόρθωσις ι. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη πάντως ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ περὶ τὸ ἔτος 1354, ὅτε οὗτος διέτριβεν ὡς αἰχμάλωτος τῶν Τούρκων ἐν Νικαίᾳ, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ εὑρηται *μακρὰ περίοδος* (*καὶ τὸ κιβώτιον συνδῶσιν μέχρι τῶν λέξεων τῷ κατ' αὐτοὺς ἱερῷ*), ἥτις ἀπαντᾶται σχεδὸν αὐτολεξεὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν ὁ αὐτὸς Παλαμᾶς ἀπηύθυνεν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τοὺς Θεσσαλονικεῖς (1). Εὕρηται δὲ αὕτη ἡ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2409 κώδικι τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων (2), ἐπ' ἴσης δ' ἐν τῷ παρισιακῷ κώδικι Coislin ὑπ' ἀριθ. 97 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Τοῦ αὐτοῦ* [τοῦ Παλαμᾶ] *ἐπιστολὴ ἣν ἐξ Ἀσίας αἰχμάλωτος ὢν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν ἔγραψε*, τέλος δὲ καὶ ἐν τῷ Φιλοθέου λόγῳ ἐγκωμιαστικῷ εἰς Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν ἐν τῷ παρισιακῷ κώδικι Coislin ὑπ' ἀρ. 98 (3).

Ἀλλ' εἰ καὶ ἀπαντᾶται τὸ προειρημένον χωρίον τῆς ἡμετέρας ἐπι-

(1) Ἴδ. *Du Cange* Glossarium ad scriptores mediæ et infimæ Græcitatis σελ. 1535 ἐν λ. *Τασιμάνης*.

(2) Ἴδ. *Migne* Patrologia Græca τόμ. 150, σ. 777-778.

(3) Ἴδ. *Migne* αὐτ. σ. 808.

στολῆς καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς, ὅμως αἱ δύο ἐπιστολαὶ εἶνε διάφοροι ἀπ' ἀλλήλων. Διότι πρῶτον μὲν ἡ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ ἄρχεται διὰ τῶν λέξεων *Ταπεινὸς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης πᾶσι τοῖς ἐν ἁγίῳ πνεύματι* (1)· δεύτερον δὲ ὁ Δουκάγγιος (2) ἀναφέρει ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῆς περικοπὴν μὴ εὑρισκομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ· τέλος δ' αἱ λέξεις *τῷ δισυπάτῳ* — ἐπειδὴ αὕτη εἶνε ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις, οὐχὶ δὲ *δυασυπάτῳ* ἢ *δισυπάτῳ* — πείθουσιν ἄνευ ἀμφιβολίας, ὅτι αἱ δύο ἐπιστολαὶ διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων.

Ὁ δὲ Δισύπατος οὗτος εἶνε δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἀκριβῶς. Ἐν τῷ ὀξωνιακῷ κώδικι Laudianus 87 φ. 209 κ.ἑ. σώζεται ἰαμβικὸν ποίημα ἐν 468 στίχοις κατὰ τῆς αἱρέσεως τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου, ὅπερ συνέθεσεν *ὁ θαυμάσιος καὶ σοφὸς* μοναχὸς Δαυὶδ ὁ Δισύπατος(3). Ἐπ' ἴσης δ' εὑρίσκεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 153 κώδικι τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης(4) καὶ ἔν τινι κώδικι τῶν Παρισίων *Δαυὶδ τοῦ Δισυπάτου λόγος περὶ τῶν τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου βλασφημιῶν, ἀποσταλεὶς πρὸς τὸν Καβάσιλαν κύριον Νικόλαον* (5). Οὗτος δὲ ὁ Δαυὶδ ὁ Δισύπατος εἶνε προφανῶς αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ μοναχὸς Δαυὶδ, οὗ σώζεται ἐν ἄλλῳ ὀξωνιακῷ κώδικι (6) *λόγος ἐν ἐπιτομῇ ἀποτρέπων τῆς κακῆς καὶ ψευκτῆς αἱρέσεως τοῦ ἑταιρίτου Ἀκινδύνου*. Ἐν τέλει τοῦ λόγου τούτου ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς· *οὗτος ὁ λόγος ἐγράφη παρὰ τοῦ σοφωτάτου μοναχοῦ Δαυὶδ δι' αἰτίαν τοιαύτην· τοῦτον τὸν θεῖον Δαυὶδ ἠξίωσε ἡ εὐσεβεστάτη δέσποινα Παλαιολογίνη, λέγουσα, παρακαλῶ σοι, πάτερ τίμιε, γράψον μοι σαφῶς, ἵνα γνώσωμαι, τί ἔστιν ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀκινδύνου, καὶ τίνα μὲν ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν ὁ πανοσιώτατος κύριος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τίνα δὲ ὁ Ἀκίνδυνος κτλ.* (7). Ἐπειδὴ δέ, ὡς γνωστόν, ὁ Παλαμᾶς

(1) *Migne* ἔνθ' ἀν. σελ. 808.

(2) *Du Cange* Glossarium σ. 1752 ἐν λ. *Χιονάδης*.

(3) Ἰδ. *Coxe* Catal. Codicum manuscript. Bibl. Bodleianae. Pars prima. Oxon. 1853. σ. 473.

(4) Κατάλογος Fabelli σ. 37.

(5) Περὶ Νικολάου τοῦ Καβάσιλα ἴδ. *Ἀνδρουτσου Δημητρακοπούλου* Ὀρθόδοξον Ἑλλάδα ἐν Λειψίᾳ 1872 σ. 83 κ. ἑ. Ἦτο δὲ καὶ ὁ Καβάσιλας θερμὸς λάτρις τοῦ Παλαμᾶ. Ἰδ. Νικηφ. Γρηγορᾶν ἔκδ. Βόννης σ. 1055-1056.

(6) Cod. Oxon. miscell. Gr. 120, φ. 197 κ. ἑ.

(7) Ἰδ. *Coxe* ἔνθ' ἀν. σ. 690.

ὑπῆρξεν ὁ σφοδρότατος ἀντίπαλος τοῦ Καλαβροῦ Βαρλαὰμ καὶ τοῦ μοναχοῦ Γρηγορίου τοῦ Ἀκινδύνου, ἐπειδὴ δ' ἀφ' ἑτέρου ἦτο συνδεδεμένος διὰ στενῆς φιλίας πρὸς τὴν Ἄννην Παλαιολογίνην, τὴν σύζυγον Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ νεωτέρου (1), ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς πρὸς αὐτὴν γεγραμμένης ἐπιστολῆς του (2), οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς ταὐτότητος τοῦ Δισυπάτου πρὸς Δαυὶδ μοναχὸν τὸν Δισύπατον.

Ὅτι δὲ ὑπάρχουσι χωρία συμπίπτοντα ἐν τῇ παρ' ἡμῶν δημοσιευομένῃ ἐπιστολῇ καὶ τῇ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς παράδοξον. Αἱ συμπτώσεις προέρχονται προφανῶς ἐκ τῆς περιστάσεως, ὅτι ὁ Παλαμᾶς πρῶτον μὲν ἔγραψε πρὸς τὸν Δισύπατον, ἔπειτα δ' ἐπανέλαβέ τινα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης ποιησάμενος χρῆσιν αὐτῶν ἐν τῇ μακροτέρᾳ γραφῇ τῇ ἀπευθυνθείσῃ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς.

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ Παλαμᾶ πρὸς τὸν Δισύπατον δημοσιεύομεν ἐνταῦθα.

Οὐ τὴν πρὸς ἐμὲ διάθεσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ ψυχὴν σὴν ἀρίστην διάθεσιν ἀκριβῶς ἤδειν, ἐξότου τῷ μακαρίῳ ἐκείνῳ Δαυὶδ εἶδόν σε συνόντα καὶ ἠρτημένον τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀγάπης ἀλύτοις ἅρμασιν. ἀλλ' ἐπεὶ γράφειν οὐκ ἔχω, σὺ δὲ γραμμάτων ἐμῶν ἐρᾷς καὶ μανθάνειν ἐκ τούτων ἀποδέχῃ τὰ καθ' ἡμᾶς, δι' ἧς ὡς ὁρᾷς εὐπορῶ χειρὸς καὶ ὁπόση δύναμις, νῦν ἐπιστέλλω τῷ σῷ φιλοχρίστῳ τρόπῳ τὰ φίλα.

ἡνίκ' ἂν ἐκ πόλεως εἰς πόλιν μετάγωσι, τότε μόνον φύλακας ἐφιστῶσιν ἡμῖν οἱ βάρβαροι. τὰς μὲν ἀπὸ τούτων πρὸς ἡμᾶς πεύσεις καὶ τὰς πρὸς ἐκείνους παρ' ἡμῶν ἀποκρίσεις καὶ τὰς ἐκείνων αὖ πρὸς ταύτας συγκαταθέσεις καὶ ἁπλῶς πάσας τὰς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὁμιλίας εἴ τις σχολὴν ἦγε γράφειν, ἡδὺς ἂν ἦν ὅτι μάλιστα Χριστιανῶν ἀκοαῖς. ἀλλ' ἡνίκ' ἂν ἐπὶ τὴν ὡρισμένην αὐτοῖς οἱ φύλακες εἰσαγάγωσι χώραν ἡ πόλιν, ἐπιστρέψαντες ἕκαστος εἰς τὰ οἰκεῖα παροικεῖν τε καὶ περιέ-

(1) *Du Cange* Familiae Byzantinae. Ἐν Παρισίοις. 1680 σ. 238.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Boivin ἐν ἐπιμέτρῳ τῆς συγγραφῆς τοῦ Νικηφόρου Γρηγορᾶ. Ἰδ. ἔκδ. Βόννης τόμ. Β' σ. 1282 κ. ἑ.

ναι ἀφιᾶσιν ἡμᾶς, ὅποι βουλοίμεθα καὶ οἷς βουλοίμεθα συντυγχάνειν. Οἶμαι δὲ καὶ τοῦτο μὴ ἄνευ κρείττονος εἶναι προνοίας.

ὡς οὖν καὶ κατὰ τὴν Νίκαιαν ὡς ἔθος ἀφῆκαν, ἐπὶ τῆς Ὑακίνθου μονῆς ναὸν ἱερὸν εὑρόντες καὶ φρέαρ ἡδὺ μεταξὺ διαφόρων δένδρων καλῶς(1) τεθηλότων καὶ μετὰ τῆς εὐπνοίας καὶ τῆς σκιᾶς καὶ ἡσυχίαν παρεχόντων μετρίαν, ἐκεῖ κατελύσαμεν. εὐθὺς οὖν ὁ τῆς κατὰ θεὸν ἀγάπης κρατὴρ ὁ Ταρωνείτης (2) ὡς ἡμᾶς ἥκει φθάσας τοὺς ἄλλους, αὐτόκλητος, αὐτοκέλευστος· ἐπόθει γὰρ ποθοῦντας· καὶ ἐν ταῖς τρίβοις κατὰ τὸ γεγραμμένον (3) ἐφαντάζετο ἡμᾶς εὐμενῶς, ἐνεφορούμεθα δὴ τούτου ἕως παρῆν. ὡς δὲ ἀπαίρων ἡμῖν ἀφῆκεν ὃν αὐτὸς οἶδε φωτὸς ἐπώνυμον ἄνδρα φίλον, μετ' αὐτοῦ τῇ ἑξῆς ἱστορήσων ἐξῆλθον τὴν Ἀνατολικὴν καὶ οὖσαν καὶ καλουμένην τὴν τῆς πόλεως πύλην, ἐγγυτέρω τῶν ἄλλων οὖσαν. ὡς οὖν μικρὸν προῆλθον τῆς πύλης — τί γὰρ δεῖ λέγειν οἰκοδομημάτων ὕψη καὶ κάλλη καὶ ὀγυρωμάτων· πάντα γὰρ ἡ πόλις αὕτη (4) περιττὴ ταῦτα, κἂν νῦν ἀχρείως —, ὡς οὖν μικρὸν προῆλθον, ὁρῶ κύβον ἐπὶ πεδιάδος ἐκ μαρμάρων ἐσκευασμένον καὶ οἷον εὐτρεπισμένον ἐπ' ἔργῳ. καὶ δὴ τοὺς παρατυγχάντας ἠρώτων, εἴ τις χρεία τοῦ κύβου τοῦ ἄστεος ἐκτός μέν, ἐγγὺς δὲ οὕτως ἑτοίμου προτεθειμένου. οἱ δὲ ἦν ὁ κύβος (5) ἐπλήρουν χρείαν διηγοῦντο. καὶ πέρας ὁ λόγος ἔλαβεν οὔπω, καὶ φωνῶν ἐκ τῆς τοῦ ἄστεος πύλης ὁλολυζόντων αἰσθόμενοι καὶ πρὸς τὸν ἦχον στραφέντες, ὡς εἴδομεν Τούρκων σύνταγμα νεκρὸν ἐκφερόντων καὶ βαδιζόντων εὐθὺ τοῦ κύβου, μετέστημεν ἡμεῖς καὶ βαδίζοντες ἠρέμα τοσοῦτον ἀφιστάμεθα, ὅσον καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν τὰ παρ' αὐτῶν πραττόμενα καὶ λεγόμενα. φθάσαντες οὖν ἐπὶ τὸν κύβον ἐκεῖνον σιωπὴν ἔσχον βαθεῖαν ἅπαντες. καὶ τὸ κιβώτιον σινδόσιν ἐσταλμένον λευκαῖς, ὃ τὸν νεκρὸν ἔφερε, συναράμενοι πλείους, ἐπὶ τοῦ κύβου κοσμίως ἔθεντο. εἶτα περιστάντες αὐτοί (6)

(1) Κῶδ. *καλῶν*.

(2) Ὁ Ταρωνείτης ἦτο ἰατρὸς ἐν Νικαίᾳ· ἐγράφη δὲ ὑπ' αὐτοῦ διάλεξις *πρὸς τοὺς ἀθέους χιόναις*. Ἔδ. Fr. Combefisius παρὰ τῷ Migne, Patr. Gr. Tom. 151 σελ. 722 σημ. 3.

(3) Σοφ. Σολ. 4, 16.

(4) Περίλ. τὴν ἐνθουσιώδη περιγραφὴν ἣν παρέχει Θεόδωρος ὁ Μετοχίτης ἐν τῷ *Νικαεῖ* ἐν τῇ τοῦ *Σάθα* Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ Τόμ. Α' σελ. 141 κ. ἑ.

(5) κύβος.

(6) αὐτόν, *μέσον εἶχον παρ' αὐτοῖς τασιμάνην ἕνα· καλεῖν δὲ εἰώθασιν παρὰ τῷ Δουκαγγίῳ* (ἔνθ' ἀν.)

μέσον εἶχον τῶν παρ' αὐτοῖς τασιμανῶν ἕνα — εἰώθασι δὲ καλεῖν οὕτω τοὺς ἀνακειμένους τῷ κατ' αὐτοὺς ἱερῷ —. τὰς χεῖρας οὖν οὗτος ἀνατείνας ἐβόησεν· οἱ δὲ ἐπεβόησαν· καὶ τοῦτο πεποίηται τούτοις τρίς. εἶτα τὸ μὲν κιβώτιον ἐκεῖνο λαμβάνουσιν ἐπὶ χεῖρας καὶ πορρωτέρω φέρουσιν οἱ ταφῇ παραδώσοντες. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος μετὰ τῶν τασιμανῶν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια.

τότε τοίνυν ἐπιστρέφομεν καὶ ἡμεῖς καὶ μετ' αὐτοὺς τὴν αὐτὴν εἰσερχόμεθα πύλην. ἰδόντες δὲ τὸν τασιμάνην μετὰ καί τινων ἄλλων ὑπὸ τὴν σκιὰν καθεσθέντα τῆς πύλης, ὡς καὶ τῆς εὐκρασίας(1) τοῦ ἀέρος ἀπολαύσειν κατὰ καιρὸν — Ἰούλιος γὰρ ὁ μὴν ἦν —, ἀντικρὺ μετὰ Χριστιανῶν συνεκαθήσαμεν καὶ ἡμεῖς. ἠρόμην οὖν ἐκεῖ καθεζόμενος, εἴ τις εἴδησιν ἀμφοτέρων ἔχει τῶν διαλέκτων, ὧν ἐδεόμην. ἐπεὶ οὖν παρῆν, ἠξίωσα τοῦτον, ὡς ἀπ' ἐμοῦ τοῖς Τούρκοις εἰπεῖν· «ὅτι μὲν καλὸν τὸ παρ' ὑμῶν ἐκτὸς τελεσθὲν οἶδα· ὑπὲρ γὰρ τοῦ τεθνηκότος καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἡ παρ' ὑμῶν γέγονε βοή. πρὸς τίνα γὰρ ἕτερον; ἀποδέχομαι δὲ μαθεῖν καὶ τὸ παρ' ὑμῶν πρὸς τὸν θεὸν λαληθέν». ὁ δὲ τασιμάνης ἑρμηνεῖ τῷ αὐτῷ χρησάμενος ἔφη· «συγγνώμην ἠτησάμεθα τῷ προκειμένῳ παρὰ θεοῦ τῶν κατὰ ψυχὴν οἰκείων σφαλμάτων». ὑπολαβὼν «εὖγε» εἶπον ἐγώ· «ἀλλ' ὁ κριτὴς πάντων ἔχει καὶ τὴν συγγνώμην παρέχειν. κριτὴς δὲ καὶ καθ' ὑμᾶς πάντως ἀνθρώπων γένους ὁ Χριστός· οὐκοῦν πρὸς ἐκεῖνον δεῖ τὰς τοιαύτας βοὰς καὶ τὰς εὐχὰς ἀναπέμπειν; ἆρ' οὖν καὶ ὑμεῖς τοῦτον ὡς θεὸν ἐπικαλεῖσθε, καθάπερ ἡμεῖς, εἰδότες ἀδιαίρετον ὄντα τοῦ πατρὸς ὡς ἔμφυτον αὐτοῦ λόγον;» (φ. 100) ὁ δὲ τασιμάνης «δοῦλος ἐστί» φησι «θεοῦ καὶ ὁ Χριστός». ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν πάλιν· «ἀλλὰ τοῦτο δεῖ σκοπεῖν, ὦ βέλτιστε, ὅτι κρινεῖ, καθάπερ καὶ ὑμεῖς φατέ, ζῶντας καὶ νεκροὺς ἀναστάντας ἐν τῇ μελλούσῃ παρουσίᾳ αὐτοῦ. Ἀβραὰμ δὲ ὁ ὑμέτερος προπάτωρ, ὡς καὶ ὑμεῖς ἀνάγραπτον ἔχετε — τὰ γὰρ Μωσαϊκὰ στέργειν ἰσχυρίζεσθε, καὶ παρ' Ἑβραίοις ὁρᾶν ἐστι φυλαττόμενον —, ὁ γοῦν Ἀβραὰμ πρὸς τὸν θεὸν φησίν· ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν οὐ ποιήσεις κρίσιν; ὥστε ὁ μέλλων κρίνειν πᾶσαν τὴν γῆν αὐτός ἐστιν ὁ θεός· ὁ καὶ κατὰ τὸν προφήτην Δανιὴλ βασιλεὺς τοῦ παντός τε καὶ διὰ παντός» (2). ὁ δὲ τασιμάνης ὡς ἐδόκει δυσχεράνας καὶ σιγή-

(1) ἀκρασίας

(2) διαπαντός

σας μικρὸν ἤρξατο πλατύτερον λέγειν — συνήχθησαν γὰρ καὶ Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι (1) πλείους πρὸς τὴν ἀκρόασιν —, ἤρξατο οὖν λέγειν, ὅτι στέργουσιν αὐτοὶ τοὺς προφήτας πάντας καὶ τὸν Χριστὸν καὶ τὰ δ βιβλία τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ καταβάντα, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· καὶ τελευτῶν (2) ἐπιστρέψας πρὸς ἐμὲ τὸν λόγον· «ὑμεῖς δέ» φησι «πῶς οὐ πιστεύετε τὸν ἡμέτερον προφήτην καὶ τὸ τούτου βιβλίον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ αὐτὸ καταβάν»;

πρὸς αὐτὸν δ' ἐγὼ πάλιν· «ἔθος ἡμῖν ἐστι καὶ ὑμῖν ἐκ παλαιοῦ καὶ χρόνου καὶ νόμου βεβαιωθέν, ἄνευ μαρτυριῶν μηδὲν ὡς ἀληθὲς παραδέχεσθαι· διτταὶ δέ εἰσιν αἱ μαρτυρίαι· ἢ γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἢ παρὰ προσώπων ἀξιοπίστων. Μωυσῆς μὲν οὖν σημείοις καὶ τέρασιν Αἴγυπτον ἐπαίδευσε· θάλασσαν ἔσχισε ῥάβδῳ καὶ πάλιν ἤνωσεν· ἄρτον ὗσεν ἐξ οὐρανοῦ· καὶ τί δεῖ τἄλλα λέγειν, πιστοῦ καὶ παρ' ὑμῖν ὄντος τοῦ Μωυσέως (3); οὗτος γὰρ καὶ ὑπὸ θεοῦ ὡς πιστὸς μεμαρτύρηται δοῦλος, ἀλλ' οὐχ υἱός, οὐδὲ λόγος. εἶτα καὶ κατὰ πρόσταγμα θεῖον εἰς ὄρος ἀνέβη καὶ ἐτελεύτησε καὶ προσετέθη τοῖς πρὸ αὐτοῦ. ὁ δὲ Χριστὸς μετὰ τῶν ἑξαισίων, ὧν εἰργάσατο (4) πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ παρ' αὐτοῦ Μωυσέως (5) καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν μαρτυρεῖται, καὶ μόνος ἐξ αἰῶνος λόγος εἶναι τοῦ θεοῦ καὶ παρ' ὑμῶν λέγεται· καὶ μόνος χωρὶς ἀνδρὸς ἐκ παρθένου γεγέννηται· καὶ μόνος ἐξ ἐλαιῶνος εἰς οὐρανὸν ἀναληφθεὶς ἀθάνατος ἐκεῖ διαμένει, ὡς καὶ παρ' ὑμῶν ὁμολογεῖται (6). διὰ ταῦτα τοίνυν ἡμεῖς πιστεύομεν τῷ Χριστῷ καὶ τῷ εὐαγγελίῳ αὐτοῦ. τὸν δὲ Μεχούμετ οὔτε παρὰ προφητῶν εὑρίσκομεν μαρτυρούμενον, οὔτε (7) τι ξένον εἰργασμένον καὶ ἀξιόλογον πρὸς πίστιν ἐνάγον. διὰ τοῦτο (8) οὐ πιστεύομεν αὐτῷ οὐδὲ τῷ παρ' αὐτοῦ βιβλίῳ».

ὁ δὲ τασιμάνης δῆλος μὲν ἦν δυσχεραίνων· ἀπελογεῖτο δὲ ὅμως λέγων· «ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γεγραμμένον ἦν περὶ τοῦ Μωάμεθ καὶ ὑμεῖς

(1) τούρκοι
(2) τελευτῶν
(3) μωυσέως
(4) εἰργύσατο
(5) μωσέως
(6) ὡς—ὁμολογεῖται προστεθειμένα ἐν τῇ ὥρᾳ.
(7) οὔτέ
(8) διατοῦτο

ἐξεκόψατε τοῦτο. ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄκρας ἀνατολῆς ἐξελθὼν ἡλίου μέχρι καὶ τῆς αὐτοῦ δύσεως ὡς ὁρᾶς νικῶν κατήντησεν».

ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφην· «τοῦ μὲν παρ' ἡμῖν εὐαγγελίου οὐδέν οὐδέποτε παρ' οὐδενὸς ἐξεκόπη Χριστιανῶν οὐδὲ μεταπεποίηται· ἄραι γὰρ ἐπὶ τούτῳ κεῖνται βαρεῖαι καὶ φρικωδέσταται, καὶ ὁ τολμῶν ἐκκόψαι ἢ μετασκευάσαι (1) τι τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον αὐτὸς ἐκκόπτεται. πῶς οὖν Χριστιανῶν ἄν τις τοῦτο πεποίηκεν; ἀλλὰ καὶ αἱ πολλαὶ καὶ διάφοροι διάλεκτοι μάρτυρες, πρὸς ἃς ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς μετελήφθη τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον· οὐδὲ κατὰ μίαν μόνην τὴν ἀρχὴν γεγραμμένον. ἔστι δὲ καὶ παρὰ πολλοῖς ἑτερόφροσιν, οὓς ἡμεῖς καλοῦμεν αἱρετικούς· ὧν τινες ἔστιν ἃ συμφωνοῦντες ἡμῖν οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσι δεικνύειν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· καὶ παρ' αὐτοῖς δὲ τοῖς σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐξ ἀρχῆς ἀντειπεῖν ἐγχειρήσασι — πολλοὶ δὲ καὶ οὗτοι — οὐδὲν οὐδαμοῦ τοιοῦτον εὕρηται· ἔστι δὲ καὶ τὰ ἐναντία φανερῶς ἰδεῖν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. πῶς ἂν οὖν τοῖς ὑπεναντίοις ἐπεμαρτύρησε; πρὸς δὲ τούτοις ἐν οὐδὲν ἂν εὕροι τις τῶν ἁπάντων ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τῆς ἀληθείας, ὃ μὴ καὶ τοῖς θείοις προμεμαρτύρηται προφήταις. εἰ οὖν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γεγραμμένον ἦν ὃ λέγεις περὶ τοῦ Μεχούμετ, καὶ ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένον προϋπῆρχεν ἄν. ἐξ ἀνατολῆς δὲ κινήσας μέχρι δύσεως διῆλθε νικῶν; ἀλλὰ πολέμῳ καὶ μαχαίρᾳ καὶ φόνοις καὶ λεηλασίαις καὶ ἀνδραποδισμοῖς ἀνθρώπων καὶ ἀνδροκτασίαις· ὧν οὐδὲν ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ προηγουμένως ἐστί. τί δὲ καὶ Ἀλέξανδρος οὐκ ἐκ δύσεως κινήσας τὴν ἀνατολὴν ὑπηγάγετο πᾶσαν; ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἄλλα καὶ ἄλλοι ἄλλοτε πολλοὶ πολέμῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ τῆς οἰκουμένης ἐπεκράτησαν ἁπάσης· οὐδενὶ δὲ τούτων οὐδὲν γένος τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐνεπίστευσαν, ὡς ὑμεῖς τῷ Μεχούμετ».

ἐν δὲ τούτοις πρὸς ὀργὴν ἤδη τοὺς Τούρκους κινουμένους ἰδόντες οἱ Χριστιανοὶ κατένευσάν μοι καταπαῦσαι τὸν λόγον. ἐγὼ δὲ ἱλαρύνων αὐτοὺς ὑπομειδιάσας πρὸς τὸν τασιμάνην ἔλεγον πάλιν· «εἰ κατὰ τοὺς λόγους συνεφωνοῦμεν, ἑνὸς ἂν ἦμεν δόγματος· ἀλλ' ὁ νοῶν νοείτω τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν». εἷς δέ τις ἐκείνων ἔφη· «ἔστιν ὅτε συμφωνήσομεν ἀλλήλοις». καὶ ἐγὼ συνεθέμην· «ἀλλὰ τί τοῦτο» ἔφην «πρὸς τοὺς νῦν ζῶντας; συνετέθην γὰρ μνησθεὶς τῆς τοῦ ἀποστόλου φωνῆς (2)·

(1) μετασκευάσαί
(2) Πρὸς Φιλιππ. II 10.

ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει καὶ τὰ ἑξῆς (1). τοῦτο δ' ἔσται πάντως ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ Χριστοῦ ».

ἐν τούτοις διελύθη τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ σύλλογος. τὰ δ' ἐν ταῖς ἑξῆς γράφειν ὁ μὲν λογισμὸς ἐθέλει, ἡ δὲ χεὶρ οὐκ ἰσχύει. καὶ ταῦτα γὰρ δι' ὑμᾶς (2) ἔγραψα τοὺς ποθοῦντας, ἵνα μὴ πάντα λιπὼν λυπῶ.

---

(1) ἑξῆ
(2) ἡμᾶς

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ ΤΟΥ ΜΑΜΩΝΑ

ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΝΤΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΡΜΗΝΕΩΣ, ΠΡΩΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ, ΤΗΣ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΜΕΤΑ ΤΙΝΟΣ ΒΑΝΗ (1) ΕΦΕΝΔΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΥ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ,

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

ΙΩ. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

. . . Πρέπει δ' ἐσλοῖσιν ὑμνεῖσθαι πολυκλείταις ἀοιδαῖς· τοῦτο γὰρ ἀθανάτοις τιμαῖς ποτιψαύει μόνον [ῥηθέν]· θνάσκει δὲ σιγαθὲν καλὸν ἔργον.

[Πινδ. Λείψ. 98. Bergk.]

Πρὸ δύο καὶ εἴκοσιν ἐτῶν εἶχον ἐκδοὺς ἐν τῇ *Παγδώρᾳ* (2) τὴν πολύκροτον τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους Παναγιώτου Νικουσίου *Διάλεξιν* μετὰ τοῦ Βανῆ ἐφέντου, διδασκάλου καὶ ἱεροκήρυκος τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ τοῦ Δ' περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀπὸ τῶν χειρογράφων τῆς ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς Πάτμου βιβλιοθήκης ἀντίγραφον πορισάμενος, τὰ ἑξῆς δὲ ἐν προλόγῳ ἐκθείς :

« Μεταξὺ τῶν χειρογράφων τευχῶν τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχουσι καὶ τέσσαρα, τὰ ὑπ' ἀριθ. ΤΞΘ'-ΤΟΛ', σχήματος τετάρτου μικροῦ, ἐπὶ βαμβακίνου χάρτου γεγραμμένα περὶ τὴν ΙΗ' ἀρχομένην ἑκατονταετηρίδα, ἐπιγραφὴν δὲ φέροντα τοιάνδε : « ΚΑΤΑ ΜΟΥΧΑΜΕΤΙΣΤΩΝ. *Τὸ παρὸν πόνημα ἐξετέθη παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ διὰ τοῦ ἁγίου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωάσαφ μοναχοῦ* ». Τούτων μὲν οὖν τὸ τελευταῖον, ὑπ' ἀμαθεστάτου ἀντιγραφέως γεγραμμένον, μετάφρασίς ἐστι τοῦ αὐτοῦ πονήματος εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον, γενομένη ὑπὸ τοῦ περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος ἀνθήσαντος

(1) Τρὶς μόνον φέρεται διὰ τοῦ *λ* γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦτο, ἤτοι ἐνταῦθα καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς *Διαλέξεως*· ἐφεξῆς δ' ἁπανταχοῦ ἄνευ τοῦ *λ*.
(2) Ἴδε τόμ. ΙΗ', σελ. 361-71.

περιφήμου θεολόγου καὶ διδασκάλου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας Μελετίου Συρίγου τοῦ Κρητός, «*πρωτοπῇ τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ θεοσεβεστάτου αὐθέντου πάσης Μαυροβλαχίας κυρίου Ἰωάννου Βασιλείου βοεβόδα*», ὡς ἐν τῇ τοῦ τεύχους ἀρχῇ σεσημείωται (1). Περιέχει δ' ἐπιπλέον καὶ Παναγιώτου τοῦ Νικουσίου, τοῦ γεγονότος διερμηνευτοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς αὐλῆς, τὴν μετὰ τοῦ σοφοῦ Ὀθωμανοῦ Βανῆ-ἐφέντου, διδασκάλου καὶ ἱεροκήρυκος τοῦ σουλτάνου Μεχμέτου τοῦ Δ' τεθρυλλημένην *Διάλεξιν* περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, εἰς τὴν κοινὴν καὶ ταύτην διάλεκτον».

«Περὶ τῆς τοῦ ἐνδόξου τούτου ἀνδρὸς βιοτῆς σοφὸν σχεδίασμα ἐξέδωκεν ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* πρὸ πέντε ἤδη ἐτῶν ὁ πολύϋδρις καθηγητὴς τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος (2), ἐν ᾧ καὶ τὴν *Διάλεξιν*, περὶ ἧς ὁ λόγος, συνεξέθετο, ἁρπασάμενος ἀπὸ τοῦ Γάλλου De la Croix, ἐλλείψει τοῦ ἀρχετύπου. Ἀντιπαραβάλλων δέ τις αὐτὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον, καθορᾷ ὅτι τῶν κυριωτέρων μόνων κεφαλαίων τῆς *Διαλέξεως* ἀπανθισμὸν ποιησάμενος, καὶ τούτων ἐν συνόψει, ἐξέδωκεν ὁ Γάλλος ἐκεῖνος εἰς φῶς. Οὐ μὴν δὲ ἀλλ' ἁπαντῶσι καί τινα ἐν αὐτῇ ἄλλως ἔχοντα ἢ ὡς ἐν τῷ ἀρχετύπῳ φέρονται. Οὕτως ἐν παραδείγματι, ὁ τὴν στρεβλὴν ἑρμηνείαν τοῦ κυριακοῦ ῥήγματος: «*Ἠλί, Ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί*» ποιησάμενος τῷ Πανῇ ἀρνησίχριστος ἱερεύς, παρὰ μὲν τῷ Γάλλῳ *Ἴλλην* ἀναγράφεται, ἐν δὲ τῷ ἡμετέρῳ χειρογράφῳ *Ἀρμένης*. Πότερος ἀρά γε ἦν ὁ τὴν γνησίαν τοῦ ἀρχετύπου γραφὴν διαστρέψας, ὁ *Ἴλλην* ἀντιγραφεύς, ἢ ὁ Γάλλος ἑρμη-

(1) Ἅπαξ μόνον, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, ἐξεδόθη τὸ πρωτότυπον τοῦ πονήματος ἐν Βασιλείᾳ τῷ 1543, τοιᾷδε ἐπιγραφῇ: «Τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ διὰ τοῦ ἁγίου καὶ μοναχικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωάσαφ μοναχοῦ, κατὰ τῆς τῶν Σαρακηνῶν αἱρέσεως Ἀπολογίαι Δ'. — Τοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μωάμεθ Λόγοι Δ'.—Ἐτυπώθη ἐν Βασιλείᾳ παρὰ μὲν τῷ Νικολάῳ Βρυλιγγέρῳ, ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ ἀναλώμασιν Ἰωάννου τοῦ Ὀπορίνου, χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ τρίτῳ ἀπὸ τῆς θεογονίας ἐνιαυτῷ, Μουνυχιῶνος δευτέρᾳ ἱσταμένου». Ἡ δὲ τοῦ Συρίγου μετάφρασις οὕπω ἐξεδόθη. Ὑπάρχει δ' ἡ αὐτὴ κἀν τῇ Οὐϊνδοβωνικῇ (Βιενναϊκῇ) βιβλιοθήκῃ, ὑπ' ἀριθ. XXXII [βλ. Καλλιπίου Supplem. Lad Lambec. Comment. col. 237-243], καὶ ἐν τοῖς Νανιανοῖς χειρογράφοις ἐναπειρειλημμένη ἤδη τῇ τοῦ ἁγίου Μάρκου τῆς Ἐνετίας βιβλιοθήκῃ, ὑπ' ἀριθ. CXXIX [βλ. Μεγγαρέλου Graeci Codic. MSS. apud Nanios Patric. Venet. pag. 298]· πλὴν ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο χειρόγραφον ἐλλιπές ἐστι τῆς ἀρχῆς, ἧ δὴ συνεκπέπτωκε τοῦ τε συγγραφέως τὸ ὄνομα καὶ τοῦ μεταφραστοῦ.

(2) Ἴδε *Πανδώρας* τόμ. ΙΑ', φυλλάδ. 246-248 καὶ 251.

νευτής; Οὐκ ἔστιν ὅμως καὶ τοῦτο ὅλως ἀκήρατον, τοιοῦτον δηλαδή, οἷον ἐκ τῆς τοῦ συγγραφέως γραφίδος ἀρχῆθεν προῆλθεν· ἔπαθε γὰρ ἐνιαχοῦ ὑπὸ τῆς παχυλῆς τοῦ ἀντιγραφέως ἀμαθείας διαστροφάς τινας, ἴσως δὲ καὶ τινα ἐξ ἀβλεψίας αὐτοῦ ἐξερρύησαν, ὡς ἔκ τινων ἀσυνέτων καὶ τεταραγμένων δοκούντων χωρίων ἔπεισι τεκμαίρεσθαι».

«Πλὴν ἀλλ' ἀπορία τις γεννᾶται ἐν τούτῳ· πότερον, εἰς ἀρχαίαν ἄρά γε φράσιν συνέγραψε τὴν *Διάλεξιν* ὁ Νικούσιος, ἢ εἰς τὴν κοινήν; Ἔγωγε μὲν σαφῶς περὶ τούτου εἰπεῖν οὐκ ἔχω, ἀποκαλύψει δ' ἴσως ὁ χρόνος ποτέ. Καὶ δύναταί τις μὲν ὑπολαμβάνειν οὐκ ἄνευ λόγου, ὅτι ἄλλος τις μετ' ἐκεῖνον μετήνεγκε τὴν συγγραφὴν εἰς τὴν κοινὴν φράσιν, ὡς λόγου χάριν ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Συρίγος, ὁ καὶ τὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ, συγγενῆ σχεδὸν ὄντα τῇ *Διαλέξει*, μεταφράσας· ἀλλ' ἂν ἕτερος πάλιν εἴπῃ, ὅτι ἐπίτηδες ὁ συγγραφεὺς ἐχρήσατο τῇ κοινῇ, ὅπως ἂν κοινὸν τοῖς πᾶσι ἀνάγνωσμα παράσχηται τὴν *Διάλεξιν*, οὐκ ἀπεικότα δόξειεν ἂν καὶ οὗτος λέγειν».

«Ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἔχῃ, οὐ καλὸν ἔδοξέ μοι κεκρυμμένον μένειν ἐπὶ μακρὸν ἐν τῷ σκότει τοιοῦτον μνημεῖον (1) μαρτυροῦν ἐκδηλότατα τὸ ἐπὶ τῇ πατρῴᾳ πίστει στερρὸν καὶ ἀκράδαντον τοῦ ἐπιφανεστάτου Ἕλληνος, καὶ τὴν παῤῥησίαν, ἣν εἶχε πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἐν οὕτω δεινοῖς καιροῖς, περὶ θρησκείας μάλιστα ἀμφισβητῶν, οὐκ ἄνευ κινδύνου, πρὸς ἄνδρα ὅσῳ ἐνθουμανῇ, τόσῳ καὶ διὰ πάσης τιμῆς ἀγόμενον παρὰ τῷ σουλτάνῳ. Τούτου δὴ χάριν μεταστειλάμενος ἀπόγραφον, χειρὶ γεγραμμένον τοῦ ἐλλογίμου βιβλιοφύλακος καὶ φίλου ὅτι μάλιστα ἐμοὶ περισπουδάστου κ. Ἱεροθέου Φλωρίδου, ἐκδίδωμι ὧδε ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχει ἐν τῷ χειρογράφῳ, μηδὲν δηλαδὴ μεταβαλὼν ἐκ τῆς γραφῆς,

(1) Ὁ Καντεμήρης, καθὰ δὴ καὶ ὁ κ. Παπαῤῥηγόπουλος ἐσημειώσατο, λέγει ὅτι ἡ *Διάλεξις* αὕτη Ἐνετίησι τυπωθεῖσα ἐπωλεῖτο δημοσίᾳ· δι' ὃ καὶ ἀνωφελὲς ἔκρινε τὸ καταχωρίσαι αὐτὴν ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ [D. Cantemir Hist. de l'empire Othum. tom. III, p. 166]. Ἀλλὰ τί ἆρά γε ἐννοεῖ διὰ τούτων; τάχα ὅτι τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς *Διαλέξεως* τετύπωται, ἢ ἑρμηνεία τις αὐτῆς εἰς λατινίδα φωνήν; Λατινιστὶ γὰρ ὁ ἀνὴρ τὴν κατ' αὐτὸν ἱστορίαν συγγράψας, πῶς ἔμελλεν ἑτερόγλωσσον συγγραφὴν καταμῖξαι ἐν αὐτῇ; ἢ καὶ ὑποτεθέντος ὅτι οὐκ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ἀλλ' ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἐσκόπει συμπεριλαβεῖν ἐν τοῖς περὶ Νικουσίου ἱστορουμένοις, εἶτα πῶς παραπέμπει τοὺς ἐντυγχάνοντας εἰς ἀνάγνωσιν συγγραφῆς ἑτεροglώσσου καὶ οὐχ ἅπασι δήπουθεν τοῖς λατινίζουσι καταληπτῆς; Ὅθεν ὑπειςέρχεταί με ὑπόνοια μήποτε οὐχ ὑπαινίσσεται ὁ ἱστοριογράφος τύπωσιν τοῦ πρωτοτύπου· ἄλλως τε γὰρ πολλά μοι διερευνήσαντι οὐκ ἐξεγένετο ἀνιχνεῦσαι εἰ ὄντως τετύπωται τοῦτο.

ἀλλ' ἢ τὴν στίξιν μόνον. Πεποιθὼς δ' εἰμί, ὅτι ἄλλος τις μετ' ἐμὲ ἐντυχὼν τοῦ ὀρθοτέρῳ ἀντιγράφῳ τῆς *Διαλέξεως* ἐκδοῦναι σπουδάσει πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἡμαρτημένων».

Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγον τότε. Εἰρήσθω δὲ νῦν περὶ τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

Ἡ *Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία τῆς Ἑλλάδος* ἐκτήσατο ἐξ ἀγορᾶς οὐ πρὸ πολλοῦ σπουδῆς ἄξιον χειρόγραφον, ὅπερ ἐκ φύλλων 23 παχέος χάρτου, τοῦ λεγομένου τουρκικοῦ, συγκείμενον καὶ ἐν σχήματι φύλλου μικροῦ, φαίνεται γεγραμμένον περὶ τελευτῶσαν τὴν ΙΙΙ' ἑκατονταετηρίδα καὶ περιέχει τὰ ἑξῆς:

Φύλ. 1 – 19 α. Τὴν μετὰ τοῦ Βανῆ ἐφέντου *Διάλεξιν* τοῦ Παναγιωτάκη.

Φύλ, 19 β – 20 β. Ἀνωνύμου Περὶ τῶν τριάκοντα ἀργυρίων, ἅπερ ἔλαβε παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὁ προδότης Ἰούδας διὰ τὴν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ προδοσίαν, ὁποῖα ἦν τὴν σφραγῖδα, τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὸ βάρος.

Φύλ. 20 β – 23 β. Δωροθέου τοῦ ἱεροκήρυκος(1) Ὑγχειρίδιον περὶ τοῦ πόσαι μετὰ τὴν Ἀνάστασιν γενόμεναι ἐμφάνειαι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τινες εἰς τοῦτο ἀπορίαι καὶ λύσεις (λείπει ἡ συνέχεια).

Τοῦ περὶ οὗ δ' ὁ λόγος χειρογράφου ἡ σπουδαιότης ἔγκειται ἐν τούτοις:

α') Ὅτι γέγραπται ὑπ' ἀνδρὸς λογίου, μεγάλου διερμηνευτοῦ τυγχάνοντος, ὡς ἐμαυτὸν πείθω (ἄδηλον ὅμως τίνος), τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους· τοῦτο γὰρ ἐλέγχει ὁ τῆς γραφῆς χαρακτὴρ ἐμφερέστατος ὢν τῷ τοῖς διερμηνευταῖς εἰθισμένῳ.

β') Ὅτι περὶ τοῦ βίου τοῦ περιπύστου καὶ μεγαλεπηβόλου ἐκείνου ἀνδρὸς προτάσσεται *Ὑπόμνημα*, ἐξ οὗ νῦν πρῶτον μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχε Μαμωνᾶς τῷ γένει(2)· οὐδεὶς δὲ λόγος περὶ τοῦ ἑτέρου ἐπωνύμου *Νικουσίου*, δι' οὗ μέχρι τοῦ νῦν ὁ ἀνὴρ ἐγνωρίζετο· πλὴν εἰ μή τις εἴποι ὅτι εἴρηται τοῦτο κατὰ παρωνυμίαν. Εἶθ' οὕτως ἐπιτάσσονται, πλὴν τοῦ γνωστοῦ ἐπιτυμβίου καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ἐν Χάλκῃ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ἔνθα νῦν ἡ ἐμπορικὴ σχολή, καὶ τρία ἕτερα Ἐπιγράμματα.

γ') Ὅτι τῆς *Διαλέξεως* ἡ φράσις ἐστὶν ἡ τοῖς λογίοις τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος συνήθης, ἤτοι ἡ καθομιλουμένη ὅπως τῷ τότε ἐγράφετο, ἀπηλλαγμένη τουτέστι τῆς φορτικῆς καὶ προσκοροῦς χυδαιολογίας. Ὅθεν οὐδόλως ἔγωγε ἀμφιβάλλω, ὅτι ἔχομεν νῦν τὴν περίφημον *Διάλεξιν* ὅπως ἡ χεὶρ τοῦ Παναγιώτου ἐξύφανεν αὐτήν· καὶ ἴσως μάλιστα ὑπ' ὄψιν εἶχεν ὁ ἀντιγραφεὺς αὐτὸ τοῦτο τοῦ Παναγιώτου τὸ ἰδιόγραφον· καὶ

δ') Ὅτι πρὸς διευκρίνησιν τοῦ τῆς *Διαλέξεως* κειμένου προσέθετο ὁ ἀντιγραφεὺς ἱκανὰς σημειώσεις ἱστορικὰς καὶ ἑρμηνευτικάς, ἐξ ὧν δῆλός ἐστιν ὅτι ἐτύγχανε τῶν ἀσιανῶν γλωσσῶν ἐγκρατής.

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἀπαραίτητον ἔκρινα τῆς *Διαλέξεως* τὴν ἔκδοσιν ὅπως ἔχει ἐν τῷ χειρογράφῳ. Σημειωτέον δέ, ὅτι ἐν αἷς τουρκικαῖς τοῦ κειμένου λέξεσιν οὐκ ἐκφέρεται πιστῶς διὰ τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων ὁ τῶν τουρκικῶν φθόγγος, ταῦτά εἰσιν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἄνωθεν ἐστιγμένα εἰς δήλωσιν τῆς προφορᾶς αὐτῶν· οἷον τὸ μὲν $\bar{6}$ ὡς τὸ γαλλικὸν b, τὸ δὲ $\bar{\delta}$ ὡς τὸ d, καὶ τὸ $\bar{\sigma}$ ὡς τὸ ch, ὅπως εἴθισται δηλαδὴ γράφεσθαι ταῦτα παρὰ τοῖς τουρκοφώνοις ὁμογενέσι τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀθήνησιν Ἰανουαρίου ἀρχομένου 1890.

---

(1) Ὁ Δωρόθεος οὗτός ἐστιν, ὡς εἰκάζεται, ὁ τοὐπίκλην Βουλισμᾶς, ἐξ Ἰθάκης, ἀκμάσας περὶ τελευτῶσαν τὴν ΙΙΙ' ἑκατονταετηρίδα. Οὗτος ἀνέκρινε μετ' ἐπιμελείας καὶ διώρθωσε, ψήφῳ τοῦ παναγιωτάτου καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας Συνόδου, τοὺς ἐν τῷ *Πηδαλίῳ* ἐκδοθέντας τῷ 1800 ἔτει ἱεροὺς καὶ θείους Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἔνθα *διδάσκαλος καὶ ἱεροκήρυξ* προσαγορεύεται.

(2) Τῶν Μαμωνάδων εἴτε Μαμουνάδων τὸ γένος ἦν τῶν παλαιοτάτων καὶ ἐπισήμων, ἐκ Μονεμβασίας καταγόμενον, περὶ οὗ ἱκανὰ φιλοκρινήσας διέλαβεν ὁ ἀείμνηστος φίλος Σοφοκλῆς Κ. Οἰκονόμος ἐν *Παρδώρᾳ* τόμῳ ΚΒ', σελ. 166. Τὸ δὲ ἀναφερόμενον ἐν τῷ τοῦ Σταματάκη *Χρονολογικῷ Πίνακι* σελ. 89, ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Παναγιώτης γενάρχης τοῦ οἴκου τῶν Μουρουζιάδων, ὅλως ἀνυπόστατόν ἐστιν. Οὐδὲ γὰρ ὁ τὰς *Βιογραφίας* τῶν μεγάλων διερμηνευτῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπιμελῶς τε καὶ διηκριβωμένως φιλοπονήσας Ἰωαν. Σταματιάδης γινώσκει τὸ τοιοῦτον. Καὶ Ἀθανάσιος δὲ ὁ Παλαιολόγος ἐπραγματεύθη ἐν ἐπιτόμῳ περὶ τοῦ βίου τοῦ Παναγιώτου, ἄξια λόγου προοιμιασάμενος ἐν *Ἑπταλόφῳ* τεύχει Γ', σελ. 145-50. Κωνστ. 1869.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΡΜΗΝΕΩΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ ΒΡΑΧΥ ΤΙ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Παναγιωτάκης ὁ Μαμωνᾶς, ὁ χρηματίσας μέγας ἑρμηνεὺς τῆς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας, Βυζάντιος ἦν τὴν πατρίδα, μεγαλόφρων, συνετώτατος καὶ εὐσεβέστατος, πεπαιδευμένος καλῶς τὴν ἑλληνικήν, λατινικήν, ἀραβικήν, καὶ τουρκικὴν διάλεκτον, μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος ἄριστος, ὡς ἐκ τῆς πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Κίρκερον Ἐπιστολῆς, τῆς περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀβελίσκου, ἡ ἐπιστήμη καὶ πολυμάθεια αὐτοῦ δηλοῦται. Διὰ δὲ τὴν σοφίαν καὶ σύνεσίν του τοσοῦτον ἠγαπήθη παρά τε τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τέλει Τούρκων, ὥστε καὶ προεχειρίσθη μέγας ἑρμηνεὺς παντὸς τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ κράτους αὐτῶν, πρῶτος χριστιανός· διότι τὸ ἀξίωμα αὐτὸ μέχρι τοῦ τότε καιροῦ Τούρκοις μόνον ἐδίδετο. Καὶ σύμβουλος δὲ καὶ συμπράκτωρ πολλῶν καὶ μεγάλων μυστικῶν ὑποθέσεων ἐγένετο, μεγίστοις προνομίοις καὶ δωρήμασι φιλοτιμηθείς, ἐξ ὧν ἀπολαμβάνουσι μέχρι τοῦ νῦν οἱ κατὰ καιρὸν ἑρμηνεῖς. Ἡ δὲ τοιαύτη ἐξουσία καὶ δύναμις ὑπῆρξεν εἰς αὐτὸν ὄργανον καὶ μέσον εἰς τὸ νὰ δείξῃ τὴν καλοκἀγαθίαν καὶ θεοφιλίαν του. Ὅθεν καὶ ἔγινε κοινὴ ὠφέλεια παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ γένους, μέγας πρόμαχος καὶ ἀντιλήπτωρ πάντων τῶν ἀδικουμένων καὶ τῶν ἐν ἀνάγκαις καταστάσεις, μάλιστα δὲ πάντων καὶ πρὸ πάντων τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἐν πολλαῖς καὶ διαφόροις περιστάσεσι διαφόρως ἐβοήθησε καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. Καὶ τοὺς Ἁγιοταφίτας δὲ ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων συμφορῶν ἐλυτρώσατο πολλάκις, πολλά τε καὶ μεγάλα μοναστήρια καὶ ἱεροὺς κατὰ τόπους ναοὺς ἀνεκαίνισε, τοὺς μὲν ἐκ βάθρων ἀνεγείρων, τοὺς δὲ πεπαλαιωμένους καὶ σεσαθρωμένους ἀνακτίζων, τοὺς δὲ καὶ ἐκ χειρῶν τῶν Ἀγαρηνῶν ἐλευθερῶν, καὶ ἄλλα μυριάριθμα κατορθώματα πρὸς σύστασιν καὶ βοήθειαν τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ ὑπεράσπισιν τῶν ὀρθοδόξων εἰργάσατο. Ἀλλὰ καὶ ἐν διαφόροις πολέμοις ἀκολουθῶν τοῖς Τούρκοις, μεγάλας ὠφελείας διὰ τῆς ὑπερασπίσεώς του ἐπροξένησε τοῖς αἰχμαλωτιζομένοις λαοῖς τε καὶ πόλεσι, πολλῶν κινδύνων καὶ συμφορῶν λυτρούμενος αὐτούς· μάλιστα δὲ τοὺς Κρητικοὺς

πολλὰ ὠφέλησε κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κρήτης (1). Καὶ ὅτε κατεκυριεύθη ἡ Κανδία μητρόπολις ταύτης, ἀφ' οὗ λόγῳ τε καὶ ἔργῳ μεγάλως ἐβοήθησε τοῖς ἐκεῖσε χριστιανοῖς, ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου καὶ τὸν περικαλλῆ ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ματθαίου, καὶ λαβὼν αὐτὸν τὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ Σινᾶ Ὄρος, ποιήσας αὐτὸν καὶ σταυροπήγιον, ὥστε μηκέτι εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀρχιερέως. Ἐπεμελήθη δὲ καὶ ἔψησαν καὶ ἅγιον μύρον ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Παρθενίου τοῦ Δ', διὰ δαπάνης ἰδίας καὶ ἐπιστασίας (2). Καὶ τὴν *Ὀρθόδοξον Ὁμολογίαν* ἔστειλε καὶ ἐτύπωσαν εἰς Ὁλλάνδαν οἰκείοις ἀναλώμασι, τὰ ὁποῖα βιβλία λαβών, ἐν τῇ Κρήτῃ ὢν μετὰ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου, τὰ ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ κὺρ Μεθοδίῳ πατριάρχῃ διὰ νὰ τὰ διανείμῃ δημοσίως εἰς τὸν ὀρθόδοξον λαόν (3). Ἀλλὰ καὶ ὅτε Παρθένιος ὁ Μιγιλάλος ἐπέβη λῃστρικῶς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὑρών τινα γραμματικὸν Ἄραβα ἀπὸ Βερρόιας τῆς ἐν Συρίᾳ ἐποίησεν ἀναφορὰν κατά τινων ἀρχιερέων καὶ ἀρχόντων, οἵτινες κατηγόρουν αὐτὸν διὰ τὴν ἐπίβασιν, εἰς τὴν ὁποίαν διέβαλλεν αὐτοὺς ὡς ἐπιβούλους τῆς βασιλείας, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ διατρίβοντι εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον *Τοῦ Δεσπότου*, κείμενον ἀναμέσον Φιλιππουπόλεως καὶ Νευροκόπου (Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας)· ὁ δὲ ἔπεμψεν αὐτὴν τῷ βεζίρῃ, ἥπερ ἰδὼν ὁ βεζίρης περιέχουσαν καὶ τὸν Παναγιωτάκην ὡς τοιοῦτον (τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν λοιπῶν ἀναμφιβόλως ἐγράφη), καὶ ἐννοήσας τὴν ἄδικον συκοφαντίαν, τὸν μὲν γραφέα τῆς ἀναφορᾶς ἔβαλεν εἰς τὸ κάτεργον, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε, τὸν δὲ Μογιλάλον ἔξωσε τοῦ θρόνου, καὶ προεβλήθη πατριάρχης Διονύσιος Λαρίσσης ὁ Μουσελήμης (4). Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ κατωτέρω *διάλεξις*, ὅπου μετὰ Βανλῆ τινος ἐφένδη ἐποίησεν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἐπιτρόπου

(1) Τὴν νῆσον Κρήτην τὴν ἔλαβον οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοὺς Βενέτους, ἐλθόντες κατ' αὐτῆς ἐν ἔτει 1644, καὶ ἐκβάλλοντες κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἀπ' αὐτῆς τοὺς Βενέτους διὰ πολλῶν πολέμων, τὴν ἐκυρίευσαν ὁλοτελῶς ἐν ἔτει 1669 ἐπὶ τῆς βασιλείας σουλτὰν Μεχμέδη τοῦ Δ', πολεμήσαντες ὑπὲρ αὐτῆς ἔτη εἰκοσιέξ. Τὴν δὲ μητρόπολιν ταύτης Κανδίαν περικυκλώσαντες ἐπολέμησαν κατὰ συνέχειαν μῆνας εἰκοσιοκτώ.

(2) Ὅρα τὸν Δοσίθεον Ἱεροσολύμων ἐν τῇ *Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων* αὐτοῦ βίβλῳ, βιβλίῳ ΙΒ', κεφαλαίῳ δ', παραγράφῳ 6', φύλ. 1212.

(3) Ὁ αὐτὸς Δοσίθεος αὐτόθι φύλ. 1177, παραγρ. α'.

(4) Ὡσαύτως φύλ. 1178, παραγρ. δ'.

καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν τῆς τῶν Τούρκων βασιλείας, πολλῆς εὐφημίας πρόξενος εἰς αὐτὸν ἔγινεν (1), εἰς τὴν ὁποίαν δείκνυται προφανῶς ὅ τε ἔνθεος ζῆλος πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ ἀμώμητον πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐμπειρία τῆς τε τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς τῶν ἔξωθεν δογμάτων ἀκριβείας, τὸ σοφόν, τὸ φρόνιμον καὶ ἄλλα φυσικά τε καὶ ἐπίκτητα ἀγαθὰ αὐτοῦ προτερήματα, μᾶλλον δὲ φανεροῦται τὸ πόσον ἠγαπᾶτο παρά τε τοῦ κρατοῦντος, τοῦ ἐπιτρόπου καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἐν τέλει ὄντων Ὀθωμανῶν.

Ἐκεῖνο δὲ ὁποῦ ὁ κὺρ Δοσίθεος Ἱεροσολύμων κατ' αὐτοῦ γράφει(2), παντελῶς ψευδὲς διὰ πολλῶν καὶ φανερῶν ἀξιοπίστων μαρτυριῶν δείκνυται. Λέγει δὲ ὅτι: «μετὰ τὸ λαβεῖν τοὺς Ῥωμαίους τὸ μοναστή-» ριον τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἔσπευδον οἱ Ἀρμένιοι πολυτρόπως πάλιν » αὐτὸ λαβεῖν, οὐκ ἦν δὲ δυνατόν. Τέλος πάντων ὑπεσχέθησαν πλῆ-» θος χρημάτων τῷ τότε κεχαγιάμπεγῃ καὶ ῥεὶς ἐφένδη, οἵτινες ἐλ-» θόντες ἀνήγγειλαν τῷ βεζίρῃ Μεχμὲδ πασᾷ Κιοπρουλῇ (3), ὅτι τὸ » μοναστήριον αὐτὸ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, τὸ εἶχον οἱ Ἀρμένιοι πρὸ » τριακοσίων χρόνων, καὶ ἔλαβον αὐτὸ ἤδη οἱ Ῥωμαῖοι ἀδίκως μὲ » τὴν δύναμιν τοῦ ἀποστάτου Ζαγιάρογλου (4), καὶ ὄχι διὰ βασιλικοῦ » ὁρισμοῦ, ἐπειδὴ δολίως ἀνέφερον τῇ σῇ ὑψηλότητι τὴν περὶ τούτου » ὑπόθεσιν. Ὁ δὲ βεζίρης, διὰ νὰ μὴν ἀπατηθῇ παρ' αὐτῶν, ἔκραξε μυ-» στικῶς τὸν Παναγιωτάκην καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ὡς ἑρμηνέα δἤθεν » καὶ Ῥωμαῖον, ἵνα μάθῃ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν. Ὁ δὲ Παναγιω-» τάκης ἔτυχε καὶ ἦτον ὀλίγον ἐσκανδαλισμένος μετὰ τοῦ πατριάρχου

(1) Περὶ ταύτης τῆς Διαλέξεως καὶ ὁ ἀοίδιμος Μελέτιος Ἀθηνῶν ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ* αὐτοῦ *Ἱστορίᾳ* τόμῳ Γ', φύλ. 473 ἀναφέρει, καὶ ὁ κλεινὸς Εὐγένιος Βούλγαρις ἐν τῇ *Λογικῇ* αὐτοῦ ἐδαφ. ξ' τῆς *Προεισοδιώδους ἀφηγήσεως*, λέγων: «Τούτοις ἅπασι (τοῖς ἐπὶ σοφίᾳ δηλονότι γεραιρομένοις) συγκαταλεχθήτω καὶ Παναγιωτάκης, ὁ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς τὰ τοῦ μεγάλου ἑρμηνέως τελῶν, καὶ ἐν τῇ πρὸς Βανῆ τινα ἐφένδην συστάδην διαλέξει ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ τότε ὑπατεύοντος, ἴσον τῷ πολιτικῷ φρονήματι τὸ φιλόσοφον ἐνδειξάμενος».

(2) Ἴδε τῷ *Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχευσάντων* φύλ. 1204, παραγρ. ιζ'.

(3) Ὃς ἦν τὸ γένος Ἀλβανίτης καὶ υἱὸς ἱερέως, οὗ καὶ ἡ μήτηρ ἀπέθανεν ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι. Ἦν δὲ ἐτῶν εἴκοσιν ὅτε τῇ θρησκείᾳ τῶν Ὀθωμανῶν προσῆλθε, καὶ κατὰ βαθμὸν τοῖς βασιλικοῖς ἀξιώμασι δουλεύσας ἀνῆλθε καὶ εἰς τὴν ὕπατον ταύτην ἀρχήν. Διὰ δὲ τὸ ὁμιλῆσαι γάμῳ ἔν τινι χώρᾳ κειμένῃ ὑπὲρ τὴν Σινώπην, Κιοπρὶ λεγομένην, ὠνομάσθη *Κιοπρουλὴς* (Δοσίθ. ἔνθα ἀνωτέρω, φύλ. 1193, παραγρ. γ').

(4) Ὁ Ζαγιάρογλους ἦν πασᾶς τῆς Δαμασκοῦ συναποστατήσας Ἀμπαζᾷ τινι Χασὰν πασᾷ, οὓς ἀπέκτεινεν ὕστερον ὁ Κιοπρουλὴς (Δοσίθ. φύλ. 1204, παραγρ. ιζ').

» τῶν Ἱεροσολύμων κὺρ Παϊσίου, καὶ ἀπεκρίθη τῷ βεζίρῃ ὅτι οὕτως » ἔχει ἡ ἀλήθεια, ὡς εἶπον αὐτῷ ὁ Κεχαγιάμπεγης καὶ ὁ ῥεὶς ἐφέν-» δης. Λοιπόν, ὁ βεζίρης, διὰ νὰ μὴν ἀδικήσῃ τοὺς Ἀρμενίους, ἔδω-» κεν ὁρισμὸν αὐτοῖς, ἵνα λάβωσι πάλιν ὀπίσω τὸν ἅγιον Ἰάκωβον. » Ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Παναγιωτάκης εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν τοῦ ἁγίου » Τάφου ἐπίτροπον Ἄνθιμον, ὅτι νὰ δώσῃ τοῖς Ἀρμενίοις τὸ μονα-» στήριον, κατὰ τὸν ὁρισμόν, ἵνα μὴ ἐμβληθῇ εἰς τὸ κάτεργον. Καὶ » οὕτω τῇ συνεργείᾳ τοῦ Παναγιωτάκη ἔλαβον πάλιν οἱ Ἀρμένιοι τὸν » ἅγιον Ἰάκωβον».

Ἀλλὰ τοῦτο ποῖος εὖ φρονῶν πιστεύσειε; Πῶς γὰρ ὁ τοσοῦτον καλοκἀγαθος καὶ φιλευσεβὴς Παναγιωτάκης, ὁ ζήλου θείου πνέων κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ, ὁ τῆς Ἐκκλησίας μέγας πρόμαχος, ὁ τοῦ ἁγίου Τάφου θερμὸς ἀντιλήπτωρ καὶ βοηθὸς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ πολλάκις γενόμενος, καὶ τοσαύτην φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν περὶ αὐτοῦ ἔχων, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θανατον τοῦ κὺρ Παϊσίου νὰ φροντίσῃ ἐπιπόνως ὁμοῦ μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κὺρ Παρθενίου καὶ τῆς λοιπῆς Συνόδου, ἵνα ἀποκατασταθῇ εἰς τὸν θρόνον ὑποκείμενον ἄξιον τῆς τοιαύτης διοικήσεως, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ ἐψηφίσθη ὁ κὺρ Νεκτάριος, ὁ καὶ λόγῳ καὶ πράγματι ἄξιος(1), ὁ αὐτὸς νὰ κινηθῇ ὑπὸ μνησικακίας, καὶ νὰ κάμῃ ἓν τοιοῦτον ἀσεβὲς ἔργον, καὶ μάλιστα κρυφίως καὶ δολίως; Πῶς ὁ Παναγιωτάκης, ὅστις συνήργησε πρὸ ὀλίγου (ὅτε ἐγράφετο ὁ ὁρισμὸς κατὰ τῶν Ἀρμενίων, ὅπως ἀποδιωχθῶσιν ἀπό τε τὸν ἅγιον Ἰάκωβον καὶ ἀπὸ τὰ λοιπὰ χαμπεσιακὰ κτήματα, νὰ ἀναλάβωσι πάλιν αὐτὰ οἱ Ῥωμαῖοι) καὶ ἐγράφησαν ἐν τῷ ὁρισμῷ ῥητῶς καὶ τὰ χάττι σερίφια τοῦ τε Ὄμερ καὶ σουλτὰν Σουλεϊμάνη, καὶ σουλτὰν Σελήμη, καὶ σουλτὰν Ἰπραχίμη τῶν βασιλέων, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπροξένησε τοσαύτην ὠφέλειαν τῷ ἁγίῳ Τάφῳ, καθὼς ὁ ἴδιος Δοσίθεος μαρτυρεῖ(2), αὐτὸς ὁ ἴδιος πάλιν νὰ συνεργήσῃ διὰ νὰ δοθῇ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος τοῖς αἱρετικοῖς;

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ αχοβ' ἔτος, ὅτε κατὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δεινῶς ἐλύσσα ὁ μουτεβελὴς τῆς Βηθλεέμ, ἐξ ἧς αἰτίας ἐζημίωσεν αὐτοὺς ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα πουγγεῖα, καὶ οἱ ἐκεῖσε πρὸς ἐξέτασιν τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν πορευθέντες ἠπείλουν νὰ ποιήσουν καὶ ἄλλα δεινότατα

(1) Ὅρα τὸν αὐτὸν Δοσίθεον, βιβλ. ΙΒ', παραγρ. α'.
(2) Βιβλ. ΙΒ', παραγρ. δ', φύλ. 1194.

κακὰ αὐτῷ τε τῷ Δοσιθέῳ, πατριάρχῃ ὄντι, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγιοταφίταις, τότε ὁ πρότερον τοσοῦτον κατηγορήσας τὸν μακαρίτην Παναγιωτάκην, εἰς ποῖον ἄλλον πρὸς βοήθειαν ἔτρεξε, καθὼς ὁ ἴδιος λέγει (1), παρὰ εἰς αὐτόν, παρ' οὗ καὶ ἐβοηθήθη μεγάλως, καὶ τὰς δοθείσας κατ' αὐτῶν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἀναφορὰς ἀνισχύρους ἀπέδειξε, καὶ τὸν μουτεβελὴν ἄλλαξε, καὶ τὰς ὑποθέσεις του ὅλας ὡς ἤθελεν ἐδιώρθωσεν; Ὅθεν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ὑποδείγματα καὶ προφανεῖς μαρτυρίας δείκνυται παντελῶς ἀλλότριον τῆς φιλοχρίστου καὶ καλοκἀγάθου ἐκείνης ψυχῆς τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα, καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἀπίθανον.

Ἀλλ' ἔστω· ἂς ἦτον τοιοῦτος μνησίκακος καὶ διεστραμμένος ὁ Παναγιωτάκης. Δὲν ἠμπόρει τάχα ἀλλεστρόπως νὰ βλάψῃ τὸν κὺρ Παΐσιον, καὶ φανερῶς ἂν ἤθελε, καὶ νὰ δείξῃ τὸ τί ἦν, μόνον κρυφίως καὶ δολίως; Μοὶ φαίνεται ὅτι, κατὰ τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ὁποῦ εἶχε παρὰ τοῖς Τούρκοις (ἐλέγετο γὰρ παρὰ πάντων ὅτι ὁ λόγος τοῦ Παναγιωτάκη οὐ δευτεροῦται παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, καὶ μᾶλλον παρὰ τῷ βασιλεῖ), ἐδύνατο καὶ φανερῶς καὶ μεγάλως νὰ κακοποιήσῃ αὐτόν, ἂν ἦτον τοιοῦτος καὶ ἤθελε, καὶ ὄχι μὲ τὸν ἄνωθεν τρόπον. Διόπερ ἓν ἀπὸ τὰ δύο ἕπεται, ἢ παντελῶς ψευδὲς νὰ εἶναι τὸ τοιοῦτον, καὶ εἴδησιν καμμίαν νὰ μὴν εἶχε περὶ τούτου ὁ Παναγιωτάκης, ἀλλὰ κανένας του ἐχθρὸς νὰ ἔσπειρε τὸν τοιοῦτον λόγον, ὁ δὲ κὺρ Δοσίθεος κοῦφος ὢν τὴν γνώμην, εὐθὺς ἀνεξετάστως πιστεύσας ἐκίνησε τὸν κάλαμον κατὰ τοῦ τοιούτου βοηθοῦ αὐτῶν, καὶ ἀδίκως αὐτὸν ἐσυκοφάντησεν, ἢ ἄλλοθέν ποθεν ὠνειρώξατο ἓν τοιοῦτον, ὡς ἐσυνείθιζε· φιλοσκώμμων δὲ καὶ φιλοκατήγορος ὢν (ὡς παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται), καὶ, ὡς καὶ πολλοὺς ἄλλους θεοφιλεῖς ἄνδρας ἐκ μικρᾶς τινος ὑποψίας, μᾶλλον δὲ ἐκ τοῦ μηδενός, ἀδίκως καὶ παραλόγως ἐσυκοφάντησεν (2), ἐκινήθη παραυτίκα εἰς τὴν τοιαύτην συκοφαντίαν καὶ κατὰ τοῦ Παναγιωτάκη. Εἰ δὲ εἶπεν ἢ ἔγραψέ τι ὁ Παναγιωτάκης εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν Ἄνθιμον, φαίνεται ὅτι ἢ νὰ ἐβιάσθη παρὰ τῆς Πόρτας, ἢ ὅτι, ὡς φρόνιμος καὶ γνωστικός, νὰ ἐπρόβλεψε καμμίαν μεγάλην καταδρομὴν ὁποῦ ἠμποροῦσε νὰ ἀκολουθήσῃ τοῖς Ἁγιοταφίταις ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῶν

(1) Βιβλ. ΙΒ', παραγρ. ς', φύλ. 1216.

(2) Ὅρα τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ* αὐτοῦ *Ἱστορίᾳ*, τόμῳ Γ', φύλ. 485.

Ἀρμενίων (οἵτινες πεισματικοὶ καὶ ἄσπονδοι ἐχθροὶ ὄντες τῶν ὀρθοδόξων, καὶ μέχρις αἵματος κινοῦνται εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις), καὶ διὰ νὰ μὴ λάβωσι μεγαλητέραν ζημίαν, πάλιν ὑπὲρ βοηθείας αὐτῶν ἐπρόκρινε νὰ στερηθῶσι μόνον τὸν ἅγιον Ἰάκωβον καὶ νὰ κερδήσωσι τὰ ἄλλα μεγαλήτερα ἀποκτήματα, καθὼς καὶ οἱ περὶ τὰς κρίσεις τῶν Τούρκων δεινοὶ στοχάζονται. Ἠμποροῦσαν γὰρ διὰ τῆς ἀφθόνου δόσεως τῶν χρημάτων νὰ ὑπερισχύσωσιν οἱ Ἀρμένιοι καὶ νὰ ἀναιρέσωσι τὰ χάττι σερίφια αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ ἐξαλείψωσι παντελῶς ἀπὸ τοὺς κώδικας αὐτῶν, ὅπερ παρ' αὐτοῖς λέγεται *τερκίυι*, τὸ ὁποῖον δυσκόλως ἠμπόρει νὰ ἀνορθωθῇ ὕστερον, καὶ μὲ αὐτὸ νὰ προξενήσωσι μεγαλητέραν βλάβην εἰς τὸν ἅγιον Τάφον. Ὅθεν εὐχαριστήθη ὁ Παναγιωτάκης εἰς τοῦτο μόνον διὰ νὰ ἡσυχάσωσι τὰ πράγματα.

Ἐκ τούτων τοίνυν καὶ τῶν τοιούτων μηδὲν τοιοῦτον ὑποπτευέσθω τις, ἀλλ' ἑπόμενοι τοῖς πολλοῖς, καὶ μάλιστα σοφοῖς τισι καὶ προκρίτοις ἀρχιερεῦσιν Ἁγιοταφίταις, οὓς πολλάκις ἤκουσα λέγοντας, ὅτι νὰ μὴ μετέχῃ ἴχνους ἀληθείας οὐδόλως τὸ τοιοῦτον, ἂς ἀποβάλωμεν παντελῶς τὴν τοιαύτην συκοφαντίαν, προδήλως ψευδῆ, ἄδικον καὶ παράλογον οὖσαν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κατορθωμάτων τοῦ Παναγιωτάκη ἐσημειώσαμεν ἐνταῦθα, ἵνα, ὡς *Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα*, δηλώσωμεν περὶ αὐτοῦ ὁποῖός τις ἦν τήν τε γνώμην, τὴν σοφίαν, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν λοιπὴν καλοκἀγαθίαν. Καιρὸς δὲ ἤδη νὰ διηγηθῶμεν καὶ ἀστεῖόν τι αὐτοῦ κατόρθωμα.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βεζίρη Κιοπρουλῆ ἦτον ἕνας δερβίσης, ὅστις βλέπων τὴν πρὸς τὸν Παναγιωτάκην εὔνοιαν αὐτοῦ καὶ ἀγάπην ἐφθόνησε, καὶ καιροῦ ἐπιλαβόμενος λέγει τῷ βεζίρῃ· — Αὐθέντα, προσκυνεῖς εἰς τήνδε τὴν κάμεραν; — Τοῦ δέ, Ναί, καὶ μάλιστα εἰπόντος, εὐθὺς ὁ δερβίσης λέγει· — Καὶ πῶς εἰς τὴν ἰδίαν κάμεραν ὁποῦ ἐμβαίνει καὶ κάθηται ἕνας γκιαούρης (1) (τὸν Παναγιωτάκην ἐννοῶν) νὰ προσκυ-

(1) Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων ἐν τῇ *Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων* αὐτοῦ βίβλῳ (βιβλ. ΙΑ', κεφ. α', παραγρ. δ') ἑρμηνεύων ὅθεν τὴν λέξιν *Γκιαούρ*, λέγει τάδε: «Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σαρακηνῶν καὶ Ὀθωμανῶν, ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὡς » ἐπὶ τὸ πλεῖστον βλασφήμους τοὺς χριστιανοὺς ὀναμάζει. Τινὲς δὲ μεταγενέστεροι τῆς » θρησκείας αὐτοῦ λέγουσιν αὐτοὺς ἀσεβεῖς, ὅπερ δηλοῖ ἡ *Γκιαούρ* λέξις, ἥπερ δηλοῖ » ἄγνωστον, καὶ ἀνόητον, καὶ παρόμοιον βοΐ, ἀπὸ τοῦ *Γκιάου* τοῦ περσιστὶ δηλοῦντος » βοῦν, καὶ τοῦ *Βὲρ* τοῦ δηλοῦντος τὸ ἄγει συντεθεῖσα εἰς μίαν λέξιν *Γκιαούρ*, ἤτοι ὁ » ἄγων τὸν βοῦν, δηλαδὴ προσκυνῶν, ἢ ὡς βοῦς ἄφρων ὤν, καὶ οὐ γινώσκων τὸ συμφέ-

νῆς ἡ ὑψηλότης σου τὸν ἕνα ἀληθῆ Θεόν; διότι αὐτός, ὡς γκιαούρης ὁποῦ εἶναι, καὶ χοιρινὸν τρώγων, συνουσιοῦται τρόπον τινὰ μὲ αὐτὸ καὶ γίνεται ὡς χοῖρος, τὸ ὁποῖον ζῷον εἶσαι βέβαιος πόσον τὸ μισεῖ ὁ Προφήτης μας. Ὅθεν τώρα ὁ αὐθέντης μας ἂς στοχασθῇ πόση ἁμαρτία εἶναι νὰ συναναστρέφεται τινὰς μὲ ἕνα χοῖρον, ἔπειτα νὰ προσκυνῇ εἰς τὸν ἴδιον τόπον τὸν ἀληθῆ Θεόν, καὶ ὡς φρόνιμος ἂς ἀπέχῃ ἀπὸ ἓν τοιοῦτον ἁμάρτημα, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν αὐτοῦ. — Ὁ δὲ βεζίρης τότε μὲν δὲν ἀπεκρίθη παντελῶς τῷ δερβίσῃ, γνωρίζων ὅτι ὑπὸ φθόνου ταῦτα ἔλεγεν· ὕστερον δὲ ἐδιηγήθη ἰδιαιτέρως τὰ τοῦ δερβίση τῷ Παναγιωτάκῃ, καὶ τῷ εἶπε νὰ κάμῃ αὐτὸς τὴν πρέπουσαν εἰς αὐτὸν ἀπόκρισιν, καὶ νὰ ἐγγίξῃ τὸν δερβίσην μετὰ πάσης ἀδείας καὶ θάρρους. Ὅθεν μίαν ἡμέραν ἐκεῖ ὁποῦ ὁ Παναγιωτάκης συνωμίλει μετὰ τοῦ δερβίση, παρόντος καὶ τοῦ βεζίρη, λέγει αὐτῷ· — Προχθὲς εἶπας τῷ ὑπερτάτῳ αὐθέντῃ μας περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἁμαρτάνει μεγάλως συνομιλῶν μοι καὶ ἐμβάζων με εἰς τὴν ἰδίαν κάμεραν ὁποῦ προσεύχεται ὡς γκιαούρην, καὶ χοιρινὸν κρέας τρώγοντα. Περὶ τούτου ὅμως ἤξευρε, ὅτι τὸ χοιρινὸν κρέας οὔτε ἐγώ, ἀλλὰ οὔτε ὁ πατήρ μου ἢ ἡ μήτηρ μου ποτὲ τὸ ἐφάγαμεν, ὡς βλαπτικὸν εἰς τὴν ὑγείαν μας. Ἰδὲ αὐτὸ ὅμως ὁποῦ ἐμὲ κατηγορεῖς, ὁ ἴδιος μᾶλλον ἐνέχεσαι, ἐπειδὴ καὶ χοῖρον ἐπάνω σου κρατεῖς καὶ προσκυνεῖς, ποιῶν κατὰ τὸν νόμον σου ἔργον παράνομον. — Ταῦτα εἰπὼν καὶ δείξας σχῆμα ὅτι τάχα ἔχει καὶ ἄλλο τι νὰ εἰπῇ, ἔπαυσε. Καὶ ὁ μὲν δερβίσης ἐσιώπησε, φοβούμενος νὰ μὴν ἐγγιχθῇ περισσότερον, εἰδὼς τὸ ἐφευρετικὸν καὶ ἑτοιμόλογον τοῦ Παναγιωτάκη· ὁ δὲ βεζίρης μειδιάσας ἐπρόσταξεν αὐτὸν νὰ τελειώσῃ ἀφόβως τὸν λόγον του. Ὅτε στραφεὶς ὁ Παναγιωτάκης πρὸς τὸν δερβίσην, λέγει αὐτῷ· — Ἐγὼ βλέπω, ὅτι τὸ ὑποκάμισον ὁποῦ φορεῖς εἶναι ἀπὸ λινάρι, τὸ ὁποῖον λινάρι ὅλοι τὸ ἠξεύρομεν ὅτι δουλεύεται καὶ παστρεύεται μὲ τὰς τρίχας τοῦ χοίρου, αἱ ὁποῖαι τρίχες περνῶσαι πολλάκις καὶ συρόμεναι εἰς τὸ λινάρι ἀφήνουν πολλὴν τινα ποιότητα καὶ δυσωδίαν εἰς αὐτό· τολμῶ εἰπεῖν ὅτι ἀκόμη νὰ βρωμᾷ ἀπὸ χοῖρον, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἴδιος τὸ φορεῖς, καὶ εἰς τὴν σάρκα σου ἐγγίζει, καὶ πάλιν καθ' ἡμέραν προσεύχεσαι. — Ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ὁ μὲν βεζίρης ἐγέλασε μεγάλως, ὁ δὲ δερβί-

» ρον, ὅπερ ἐστὶν ἡ εἰς Θεὸν πίστις κτλ. ». Ἀλλὰ λανθάνεται καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα πολλά.

σης ἔμεινε κατησχυμμένος, θαυμάζων τήν τε σοφίαν τοῦ Παναγιωτάκη καὶ τὴν πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι εὐθυβολίαν αὐτοῦ καὶ ἑτοιμότητα.

Ζήσας οὖν ὁ Παναγιωτάκης καλῶς καὶ ἐντίμως, ἀπέθανεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων, τὸ κατὰ τῶν Πολώνων, νέος ἔτι τὴν ἡλικίαν κατὰ τὸ ᾠχογ' σωτήριον ἔτος, τῇ εἰκοστῇ δευτέρᾳ Σεπτεμβρίου. Τὸ δὲ λείψανον αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐβαλσαμώθη, καὶ κομισθὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνταφιάσθη εἰς τὸ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην ἱερὸν μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου (τὸ ὁποῖον μοναστήριον πυρποληθὲν τὸ ἀνέκτισεν αὐτὸς κατὰ τὸ ᾠχοβ' ἔτος), ἔνδον τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς ἐπάνω τοῦ μνήματος εἰσὶν ἐγγεγλυμμένοι καὶ οἱ παρόντες στίχοι:

Ἐνθάδε κεῖται Παναγιώτου δέμας
ἑρμηνέως ἄνακτος ἀρίστου λίαν,
μέγα διαπρέψαντος ἐν σοφῶν λόγοις,
καὶ βασιλείας ἀξίαν εἰληφότος,
λελοιπότος φῶς πρὶν τὸ γῆρας προφθάσῃ·
ψυχὴ δ' ἀπέπτη χῶρον ἐς μακαρίων.

ᾠχογ'. Σεπτεμβρ. κϐ'.

Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι στίχοι ἄνωθεν τῆς πύλης, οἵτινες διαλαμβάνουσι περὶ τῆς ἀνοικοδομῆς τοῦ μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον, ὡς λέγουσιν ἦτο κτίριον τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, καὶ σταυροπηγιακὸν ἐλεύθερον μετὰ μεγάλης βασιλικῆς ἀκαδημίας. Οἱ ἐπὶ τῆς θύρας λοιπὸν στίχοι εἰσὶν οὗτοι:

Καὶ τόδε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὡς χρέους δασμὸν
Θεῷ Σωτῆρι Παναγιώτης τελεῖ,
ὁ τῶν σεκρέτων ἑρμηνεὺς τοῦ κρατοῦντος,
κτίσας λαμπρῶς μονὴν τὴν πυρποληθεῖσαν.

ᾠχοϐ' μηνὶ Σεπτεμβρίῳ.

Εἰς τὴν μετὰ τοῦ Βανλῆ Διάλεξιν τοῦ Παναγιωτάκη Ἐπιγράμματα.

Ἰαμβικόν.

Καλῶς σὺ ὄντως ὧδέ πως ἠγωνίσω
χάριν φεραυγοῦς πίστεως τῆς ἁγίας.
Δέχου δ' ἄληκτα λαμπρὰν ἀντιμισθίαν,
ὑψοῦ, φαεινέ, ἐκ Θεοῦ νῦν ὡς δέον.

Ἄλλο.

Γλώσσαργε Βανῆ, βῦσον ἀκρατὲς στόμα,
λύσσης τε δεινῆς παῦσον ἠδ' ἀτασθάλου.
Υἱὸς Θεοῦ πέλει, καὶ Θεὸς γ' αὐτὸς πέλει,
ὃν εὐσεβῶς δείκνυσι Παναγιώτης
Σωτῆρα Χριστὸν πανσόφῳ δείξει μάλα,
ἐπιτρόπου τε καὶ κριτῶν θαμβῶν νόον,
γλώσσῃ λιγείᾳ ἐνθέως εὐταλμέων.
Πλάνος δ' ἀτεχνῶς κ' ἀσεβὴς σὸς Μωάμεθ.

Ἄλλο ἡρωελεγεῖον.

Νημερτὲς Χριστοῖο φεραυγοῦς πίστιος ὄντως
Κήρυξ ὡς τελέθων ὕψ' ἐς ἄνω γάνυθι.

Διάλεξις Παναγιωτάκη τοῦ Μαμωνᾶ, μεγάλου ἑρμηνέως πρώτου χριστιανοῦ χρηματίσαντος ἐν τῇ τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείᾳ μετά τινος Βανλῆ ἐφένδη μουσουλμάνου διδασκάλου τῶν Τούρκων.

Κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἑξηκοστὸν δεύτερον ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς τῶν Τούρκων ἑορτῆς, ἀπελθὼν ὁ σουλτὰν Μεχμέδης ὁ τέταρτος εἰς τὸ κατὰ τὸ Ἐγυπτιον τζαμὶ κατὰ τὴν συνήθειαν, ἔνθα ἦτον ποτὲ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Μάμαντος, καὶ ἡ περίφημος μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, συναπῆλθε καὶ ὁ τότε ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως(1), καὶ ἐστάθη εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Ἐβουσαὶτ πλησίον τοῦ τζαμίου, συντρεξάντων καὶ πάντων τῶν μεγιστάνων καὶ ἐλλογίμων τῆς βασιλείας ἐκεῖσε. Καὶ ἀφ' οὗ ἐθεωρήθησαν αἱ κοιναὶ ὑποθέσεις καὶ ὠλιγόστευσε τὸ πλῆθος, ἔμεινεν ὁ ἐπίτροπος μετὰ τῶν ἐγκρίτων καὶ μετὰ τοῦ σοφωτάτου Βανλῆ, καὶ ἤρξαντο νὰ θεωρῶσι τὴν βιβλιοθήκην τοῦ παλατίου ἐκείνου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας βιβλίων ἀραβικῶν, περσικῶν καὶ τουρκικῶν, τὰ ὁποῖα οἱ πρόγονοι τοῦ Ἐβουσαὶτ ἐσύναξαν πάντοθεν ἐκεῖσε, διδάσκαλοι χρηματίσαντες τῶν σουλτάνων Σελήμη πρώτου, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σουλεϊμάνη, καὶ ἐγγόνου Σελήμη δευτέρου. Ἐκεῖ ἦσαν καὶ δύο σφαῖραι, μία τῆς γῆς ἔχουσα διάμετρον ποδῶν τεσσάρων, καὶ ἄλλη τοῦ οὐρανοῦ ἔχουσα διάμετρον ποδῶν δύο, μὲ γράμματα λατινικά, ἔχουσαι καὶ αἱ δύο τοὺς κύκλους ἐκείνους ὁποῦ οἱ ἀστρολόγοι χαρακτηρίζουν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ τὰς συνήθεις εἰκόνας τῶν ἄστρων. Ὁ οὖν ἐπίτροπος ἠρώτησε τὸν Βανῆν, λέγων:

Τίς ἡ αἰτία ὁποῦ ἐγγράφονται οἱ οὐράνιοι κύκλοι, ἤγουν ὁ ἰσημερινὸς καὶ οἱ λοιποὶ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς γῆς; Εἰς τὸ ὁποῖον ἐρώτημα, ἀγκαλὰ καὶ ὁ Βανῆς νὰ ἀπεκρίνατο ὡς σοφὸς καλός, δὲν ἔπειθεν ὅμως τὸν ἐπίτροπον, ἀλλ' ἐπεθύμει τρανοτέραν λύσιν τῆς ἀπορίας του. Τότε ὁ Ἐβουσαὶτ εἶπε τῷ ἐπιτρόπῳ.

(1) Ἦν δὲ τότε ἐπίτροπος Ἀχμὲδ πασᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Μεχμὲδ πασᾶ Κιοπρουλῆ, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του διωρίσθη ἐπίτροπος παρὰ τοῦ Δ' σουλτὰν Μεχμέδη, ὢν 28 χρόνων. Ἐστάθη δὲ περίφημος διὰ τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἅλωσιν τῆς Κρήτης.

Ὁ Παναγιωτάκης, ὁ ἑρμηνεὺς τοῦ βασιλικοῦ κράτους, ἂν ἦτον ἐδῶ, ἤθελε πληροφορήσει τὸ ζήτημά σας, καὶ ἤθελεν ἐξηγήσει ἐν ταὐτῷ καὶ τὰ πολλὰ καὶ πυκνὰ γράμματα, ὁποῦ εἶναι γεγραμμένα εἰς τὰς σφαίρας αὐτὰς μὲ πληφορίαν τῆς δόξης σου.

Καὶ ὁ ἐπίτροπος ἀπεκρίθη· — Καλῶς εἶπας, καὶ ἀληθῶς οὕτως εἶναι, μόνον στεῖλέ μας εἰς τὸ παλάτι τὰς σφαίρας ταύτας.

Καὶ ὁ Ἐβουσαὶτ προσκυνήσας, εἶπε τὸ: Ὁρισμός σας.

Κάποιοι δὲ τῶν παρεστηκότων ἐπαινοῦντες τὸν Παναγιωτάκην ἔλεγον τῷ ἐπιτρόπῳ, ὅτι δὲν πρέπει πλέον μὲ λόγια καὶ ζητήματα νὰ γυρεύῃς ἡ ὑψηλότης σου νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν θρησκείαν μας τὸν ἑρμηνέα Παναγιωτάκην, ἐπειδὴ λόγοις οὐ πείθεται, ἀλλὰ βίᾳ νὰ τὸν κάμῃς.

Τότε ὁ Βανῆς μεγάλῃ τῇ φωνῇ εἶπεν· — Ἀλλ' ἐγὼ νὰ τὸν κάμω καὶ μὲ λόγους, καὶ μὲ ἀποδείξεις τόσον ἰσχυράς, ὁποῦ εἰς μίαν ὥραν νὰ ἀφήσῃ τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν καὶ νὰ δεχθῇ τὴν ἐδικήν μας.

Ὁ δὲ ἐπίτροπος γελάσας· — Μὴ θαρρῇς, εἶπε πρὸς τὸν Βανῆν, τὸ ἔργον τοῦτο τόσον εὔκολον· διότι καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπεχειρίσθησαν νὰ τὸν κάμουν αὐτὸν τοῦρκον, καθὼς καὶ ὁ πατήρ μου καὶ ἐγὼ πολλάκις ἐκοπιάσαμεν, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἐκατωρθώσαμεν.

Καὶ ὁ Βανῆς ἀπεκρίθη· — Ἐγὼ ἔχω τινὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα ἐρωτῶντάς τον, ἐξ ἀνάγκης καταπείθεται εἰς τὴν γνώμην μου, καὶ μὲ εὐκολίαν μεγάλην τὸν ἐπιστρέφω.

Τῇ ἐπαύριον, παρισταμένων τῶν ἐγκρίτων πάντων εἰς τὸ παλάτιον τοῦ ἐπιτρόπου, ὁμοῦ καὶ τοῦ Παναγιωτάκη, ἔπεμψεν ὁ Ἐβουσαὶτ κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του τὰς σφαίρας. Ὁ δὲ ἐπίτροπος καλέσας τὸν Παναγιωτάκην, εἶπε· — Γνωρίζεις αὐτὰς τὰς σφαίρας;

Καὶ αὐτὸς ἀπεκρίθη· — Πολλὰς ὁμοίας τούτων εἶδα, πλὴν αὐτὰς τώρα πρώτην φορὰν τὰς βλέπω.

Καὶ ὁ ἐπίτροπος ἄρχησε νὰ ἐρωτᾷ περὶ τῶν κύκλων καὶ σχηματισμῶν τῶν ἀστέρων καὶ τῶν 48 εἰκόνων, ὁποῦ οἱ παλαιοὶ ἀστροθέτησαν, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν δώδεκα ὁποῦ οἱ νέοι ἐπρόσθεσαν, καὶ ἔτι περὶ ἀντιπόδων, περισκίων, καὶ ἀντισκίων, καὶ ἄλλων θαυμαστῶν θεωρημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Παναγιωτάκης εὐστόχως ἀπεκρίνετο, ὁποῦ οἱ παρεστῶτες ἐθαύμαζον. Καὶ τοῦτο ἐγένετο μέχρι τῆς ἑσπέρας, ἐπὶ τούτου παρατείναντος τοῦ ἐπιτρόπου τὰς ἐρωτήσεις διὰ νὰ προφθάσῃ νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτῶν Βανῆς, τὸν ὁποῖον ἐπρόσμενον· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν ἦλθε. Μετὰ δὲ τὰς διαλέξεις αὐτάς, ἄρχησεν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἐπιτρόπου Χουσεὶν ἀγᾶς νὰ συνομιλῇ μυστικὰ μὲ τὸν Παναγιωτάκην, καὶ νὰ τῷ κάμνῃ μεγάλας ὑποσχέσεις δόξης, τιμῆς καὶ πλούτου, μόνον νὰ ἀλλάξῃ τὴν πίστιν του. Ὁ δὲ Παναγιωτάκης ἐχαμογέλα, λέγωντας ὅτι δὲν ἔχει χρείαν αὐτῶν ὡς ματαίων. Ὁμοίως καὶ οἱ παρεστῶτες ὅλοι μετὰ πολλῆς θωπείας ἔπασχον νὰ τὸν ἐπιστρέψουν. Ὁ δὲ ἐπίτροπος τῷ ἔδωκε φλωρία ἀρκετά, παραγγέλλωντάς τῳ νὰ ἔλθῃ τὸ ταχύ. Ὁ βασιλεὺς ὅμως ἐμήνυσε τὸν ἐπίτροπον κρυφίως νὰ μὴ τύχῃ καὶ βιάσῃ τὸν Παναγιωτάκην εἰς τὸ νὰ γίνῃ τοῦρκος, ἀλλὰ νὰ πασχίσῃ νὰ τὸν καταπείσῃ νὰ γίνῃ μὲ τὸ θέλημά του, βίαν δὲ νὰ μὴν τῷ κάμῃ.

Τὸ δὲ πρωῒ μετὰ τὴν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας ἔστειλεν ὁ ἐπίτροπος καὶ ἔφερε τὸν Ῥούμελη Καζιασκερὴ καὶ τὸν Χαρεμεῖν Μουφετισή (1), καὶ τὸν διδάσκαλον Βανῆν μὲ ὅλους τοὺς μαθητάς του. Καὶ συναχθέντων πάντων ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ ἐπιτρόπου, παρισταμένων καὶ ὅλων τῶν ἐγκρίτων ἀρχόντων τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ἑρμηνέως Παναγιωτάκη, ἐπρόσταξεν ὁ ἐπίτροπος καὶ ἔφερον τὰς προρρηθείσας σφαίρας, καὶ ἀναβλέψας πρὸς τὸν Παναγιωτάκην εἶπεν·

— Ἔλα εἰπέ μας τί κύκλος εἶναι οὗτος;

— Καὶ ὁ Παναγιωτάκης, δείχνωντας τὸν ἰσημερινὸν καὶ μεσημβρινὸν ἔλεγε τὰ ὀνόματά των.

Τότε ὁ Βανῆς εἶπε πρὸς τὸν Παναγιωτάκην· — Τί γυρεύει ὁ ἰσημερινὸς εἰς τὴν γῆν; τίνα ἰσημερινὸν δείχνεις;

Καὶ ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη λέγων· — Ὁ ἰσημερινὸς ὁ ἐγγραφόμενος εἰς τὴν γῆν, δὲν εἶναι διὰ νὰ δείχνῃ τὴν ἰσότητα τῶν ἡμερῶν ὡς ἐν τῷ οὐρανῷ· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ γῆ εἶναι σφαιρικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον οἱ παλαιοὶ θέλοντες νὰ τὸ μετρήσουν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἔκαμε χρεία νὰ ἔχουν καμμίαν ἀρχὴν τοῦ μέτρου, διὰ αὐτὸ ἔθεσαν ἕνα κύκλον κατάλληλον τῷ ἐν τῷ οὐρανῷ ἰσημερινῷ, καὶ ἀντικρίζει τὸ σημεῖον τῆς ἀνατολῆς τοῦ Κριοῦ καὶ τοῦ Ζυγοῦ ζῳδίου, καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν κύκλον ἀρχίζοντες πρὸς τὸν βορρέαν καὶ νότον μετροῦσι τὰ πλάτη, καὶ διαιροῦσι τὴν γῆν εἰς δύο ἴσα ἡμισφαίρια, ὡς καὶ ὁ ἰσημερινὸς τοῦ οὐρανοῦ. Ὁμοίως καὶ διὰ νὰ μετρῶσι τὸ μῆκος, ἔκαμε

(1) Ῥούμελη Καζιασκερὴς ἐστὶν ὁ μείζων πάντων τῶν κριτῶν τῆς ὁύσεως κριτής· ὁ Χαρεμεῖν Μουφετισὶ δὲ ἐστὶν ὁ κριτὴς τοῦ παλατίου.

χρεία νὰ ἔχουν μίαν ἀρχήν· εἰς αὐτὸ ἔθεσαν ἕνα κύκλον παράλληλον τῷ ἐν τῷ οὐρανῷ μεσημβρινῷ, καὶ ἐπειδὴ εἶναι κινητὸς καὶ εὑρίσκεται εἰς κάθε πόλον τοῦ ὁρίζοντος, εἶναι καὶ τοῦτος κινητός, καὶ μὲ αὐτὸν μετροῦμεν τὸ μῆκος τῶν πόλεων.

Τότε ὁ Βανῆς εἶπεν· — Ἔλα νὰ ἰδῶμεν πῶς εὑρίσκεις τὰ μήκη καὶ πλάτη τῶν πόλεων.

Ὁ Παναγιωτάκης εὐθὺς ἐζήτησε νὰ τῷ φέρουν τὰ γεωγραφικὰ κανόνια τοῦ Πτολεμαίου (1), τὰ ὁποῖα εἶχε φέρῃ μαζῆ του, καὶ δεικνύωντάς τα τῷ Βανῇ, ἄρχησεν ὁ Βανῆς νὰ ἀναγινώσκῃ εἰς τοὺς πίνακας, καὶ λέγει τῷ Παναγιωτάκῃ· — Εὑρὲ τὴν Δαμασκόν.

Καὶ ὁ Παναγιωτάκης κατὰ τὰς μοίρας τοῦ μήκους καὶ πλάτους, ὁποῦ εἰς τὰ κανόνια ἦτον γεγραμμέναι, ἐμέτρα εἰς τὰς μοίρας, ὁποῦ εἶναι σημειωμέναι ἐπάνω εἰς τὸν μεσημβρινόν, καὶ ἀρχίζωντας ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐσκέκετο εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ πλάτους, ὁποῦ ἦτον εἰς τὰ κανόνια· εἶτα πάλιν μετρῶντας εἰς τὸν ἰσημερινὸν ἐπάνω εἰς τὰς μοίρας τοῦ πλάτους, ἀρχίζωντας ἀπὸ τὰς νήσους τῶν Μακάρων (2), ὅπου ἐσύντρεχαν οἱ δύο ἀριθμοί, ἐκεῖ εὑρίσκετο ἡ ζητουμένη πόλις, καὶ ἐφαίνοντο καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν κύκλων, ὡς εἴπαμεν ἄνωθεν.

Ἔπειτα πάλιν ὁ Βανῆς εἶπε τῷ Παναγιωτάκῃ· — Εὑρὲ τὴν Κόρδουβαν (3).

Καὶ ὁ Παναγιωτάκης κατὰ τὸν ἄνωθεν τρόπον τὴν ηὗρεν.

(1) Πτολεμαῖος Κλαύδιος ὁ ἐνδοξότατος μαθηματικὸς καὶ τῶν ἀστρονόμων ὕπατος, καὶ παρ' Ἕλλησι θειότατός τε καὶ σοφώτατος ἐπικληθείς, ἦν ἀπὸ τὸ Πηλούσιον, καὶ ἤκμασεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μάρκου καὶ Οὐήρου τῶν αὐτοκρατόρων, ἤτοι μεταξὺ τοῦ 125 καὶ 140 ἀπὸ Χριστοῦ. Συνέγραψε πολλὰ περὶ Γεωμετρίας καὶ Ἀστρονομίας.

(2) Αἱ τῶν Μακάρων νῆσοι ἑπτά εἰσι τὸν ἀριθμόν, ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ κείμεναι, *Κανάριαι* ταυῦν ὀνομαζόμεναι, ἀντικρὺ τοῦ Ἄτλαντος. Λῦται αἱ Κανάριαι νῆσοι ὑπόκεινται εἰς τὸν βασιλέα τῶν Ἱσπανῶν. Ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου δὲ ἓξ μόνον μετροῦνται νῆσοι τῶν Μακάρων.

(3) Ἡ Κόρδουβα (ἥτις Κορδοῦη τὸ παλαιὸν ἐλέγετο) ἐστὶ πόλις τῆς Ἱσπανίας μεγάλη καὶ εὔμορφος, πρὸς τὸν Βαῖτιν ποταμόν, ὀλίγον ἀπέχουσα τῶν κρημνισμάτων τῆς παλαιᾶς Κορδούης, ἧς ὁ ἐπίσκοπος, ὁ μέγας Ὅσιος, ἦν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικὴν πρώτην Σύνοδον. Ἱδρύθη περίφημος εἰς τὴν δόξαν καὶ δύναμιν, καὶ μητρόπολις τὸ πάλαι. Κατὰ τὸ 170 ἔτος ἀπὸ Μωάμεθ τὴν ἐκυρίευσεν ὁ Ἀβδηρὰν στρατηγὸς Ἄραψ. Ὕστερον δέ, ἀφ' οὗ ἐκατεκομματιάσθη τὸ βασίλειον τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἔγινε καὶ αὐτὴ μητρόπολις ἑνὸς ξεχωριστοῦ βασιλείου. Εἰς τὸν ΙΓ' αἰῶνα τὴν ξαναπῆρεν ὁ Τ' Φερδινάνδος. Πατρὶς ἐστάθη αὐτὴ τῶν δύο Σενέκων καὶ τοῦ Ἀβερρόη. Εἰς αὐτὴν ἔζησαν ὁ Ἀβικένας καὶ ὁ Ῥασῆς, ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι ἐξαίρετοι.

Ὁ δὲ Βανῆς τῷ εἶπεν· — Ἠξεύρεις ὅτι τὴν Κόρδουβαν τὴν εἴχομεν ἡμεῖς, καὶ τώρα τὴν ἔχετε ἐσεῖς οἱ χριστιανοί;

— Καὶ ὁ ἐπίτροπος ἀτενίσας εἰς τὸν Παναγιωτάκιν ἔδειξε σχῆμα πῶς ἐρωτᾷ περὶ τῆς Κορδούβης.

Ὁ Παναγιωτάκης ἄρχησεν εὐθὺς καὶ ἐδιηγήθη, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωαβιγὲ (1) ἐκυρίευσαν οἱ Ἄραβες καὶ αὐτήν, καὶ πολὺ μέρος τῆς Ἱσπανίας, καὶ τὴν ἐξουσίασαν σχεδὸν ἑξακοσίους χρόνους, καὶ ἐδιηγήθη τοὺς συγγραφεῖς καὶ ἐπιστήμονας ὁποῦ ἤκμασαν ἐκεῖ.

Ὁ δὲ Βανῆς εἶπεν· — Ἀλλ' ἡμεῖς πάλιν θέλομεν πάρῃ καὶ αὐτήν, καὶ τὴν Ῥώμην.

Ὁ Παναγιωτάκης τῷ ἀπεκρίθη· — Ὅ,τι θέλει ὁ Θεὸς γίνεται, καὶ ἄλλο δὲν εἶπε· διότι ἀπέφευγε τὴν περὶ πίστεως διάλεξιν, μὲ ὅλον ὁποῦ μεταξὺ τῶν προειρημένων λόγων καὶ ἐρωταποκρίσεων πολλάκις ὁ Βανῆς ἔλεγε τῷ Παναγιωτάκῃ· — Ὦ κρῖμα εἰς τὴν σοφίαν σου καὶ νὰ εἶσαι χριστιανός.

— Ὁ δὲ Παναγιωτάκης δὲν τῷ ἔδιδεν ἀπόκρισιν, ἀλλ' ἔστρεφε τὸν λόγον εἰς τὴν διήγησιν.

Ἐρωτήσας ἔπειτα ὁ ἐπίτροπος διὰ τὸν συγγραφέα τῶν γεωμετρικῶν κανονίων ποῖος ἦτον, ἄρχησεν ὁ Βανῆς μὲ πλῆθος λόγων νὰ διηγῆται τὴν ζωὴν τοῦ Πτολεμαίου, καὶ νὰ ἐπαινῇ τὴν ἀρετὴν καὶ σοφίαν του, καὶ νὰ λέγῃ τὴν αἰτίαν τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου, καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀστέρων ὁποῦ ἔκαμε, καὶ περὶ τοῦ Ἀλκουσαβὲ ὁποῦ εἶχε βοηθὸν καὶ ὑπογραφέα, ἐξηγῶντας μάλιστα καὶ ὅλον τὸ προοίμιον τοῦ βιβλίου, ἐνατενίζωντας συχνὰ εἰς τὸν Παναγιωτάκιν, καὶ ἐρωτῶντάς τον, ἂν ἔχουν οἱ χριστιανοὶ παρατηρήσεις νέας ὡσὰν τοῦ Πτολεμαίου. Καὶ αὐτὸς ἀπεκρίθη, ὅτι ἔχουν ἀπείρους συγγραφεῖς τῶν τοιούτων, μάλιστα τώρα ἀπὸ 120 χρόνους ἕως τὴν σήμερον εἰς ἑξήκοντα τόπους τῆς Εὐρώπης γίνονται συνεχεῖς παρατηρήσεις ἀκριβέσταται καὶ διαφορετικώτεραι ἀπὸ τὰς παλαιάς. Διὰ τοῦτο

(1) Ὁ Μωαβιγὲς ἦν ἕκτος χαλίφης, ἤτοι διάδοχος τοῦ Μωάμεθ. Τοῦ γὰρ Μωάμεθ καταστρέψαντος τὴν ζωὴν κατὰ τὸ 642 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, διεδέχθη τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀβουβέκερ. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Οὔμαρος. Τοῦτον ὁ Ὀσμάνης. Τοῦτον ὁ Ἀλῆς. Τοῦτον ὁ υἱός του Χασάνης, τὸν ὁποῖον γυμνώσας τῆς ἐξουσίας ὁ Μωαβιγές, ἕκτος χαλίφης ἔγινεν· ὅστις πολὺν φόνον εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἔκαμε, καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας αὐτῶν ἔλαβεν. Ἐτελεύτησε δὲ ἐν ἔτει 669 ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ 60 ἀπὸ τῆς φυγῆς τοῦ Μωάμεθ.

καὶ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Πτολεμαίου τὰς ἄλλαξαν εἰς διαφόρους τρόπους. Καὶ οἱ μὲν ὑπόθεσαν τὴν γῆν καθημένην(;), καὶ τὸν οὐρανὸν ἀκίνητον, ὡς ὁ Κοπέρνικος (1), οἱ δὲ τὸν ἥλιον κέντρον τοῦ παντός, ὡς ὁ Φιλόλαος ὁ νέος, καὶ σιμὰ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Πτολεμαίου ὁ Τύχων (2) ἔγραψε κάμνοντας παρατηρήσεις ἀκριβεστάτας, τὰς ὁποίας καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐποίησαν, ὡς τὴν κίνησιν τῶν πλανητῶν περὶ τὰ οἰκεῖα κέντρα, καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας ὁποῦ ἐφεῦρον, ὧν δύο στρέφονται περὶ τὸν Κρόνον, καὶ ἄλλοι περὶ τὸν Δία, καὶ ἐγνώρισαν τὴν Ἀφροδίτην, καὶ τὸν Ἑρμῆν ὅτι ἔχουν κέντρον τὸν Ἥλιον, καὶ κινοῦνται περὶ αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο φαίνονται πῶς ἀναποδίζουν συχνά.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Πόθεν γνωρίζεται ἡ τάξις τῶν πλανητῶν, ἤγουν ποῖος εἶναι ἐπάνω καὶ ποῖος κάτω;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Ἡ Σελήνη, ὁ Ἑρμῆς, καὶ ἡ

(1) Κοπέρνικος ὁ περίφημος ἀστρονόμος, ὁ ἀνανεώσας τὸ παλαιὸν τοῦ Πυθαγόρου σύστημα περὶ τῆς τοῦ παντὸς διατάξεως, ὠνομάζετο Νικόλαος. Ἐγεννήθη ἐν Τορουνίῳ πόλει τῆς Πολωνίας ἐν ἔτει 1472 Ἰανουαρίου θ'. Ἄρχησε τὰς ἀστρονομικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις ἐν ἔτει 1500· νὰ μελετᾷ καὶ νὰ συγγράφῃ ἐπάνω εἰς τὸ σύστημά του ἐν ἔτει 1507. Τὸ σύγγραμμά του ἐδημοσιεύθη τύποις ἐν ἔτει 1543, ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας, μόλις προφθάσας νὰ ἰδῇ τὸ βιβλίον του ἐκδεδομένον, ἀπὸ μίαν σφοδρὰν αἱμόρροιαν ἐτελεύτησε, μεταβὰς εἰς τὸν ἄλλον βίον, ὅθεν θέλει ἐβεβαιώθη ἀναμφιβόλως πληρέστερον, ἂν Ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν Γῆν, ἢ ἡ Γῆ κυκλοφορεῖται περὶ τὸν Ἥλιον.

(2) Τύχων ὁ Βράγχης ἦν ἀστρονόμος Δανιεύς, ἐξ ἀγενῶν γονέων καταγόμενος. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1546 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ εἰς Λύβιαν, κατὰ δὲ τὸ 1601 ἀπέθανεν ἐν Πράγῃ τῆς Γερμανίας. Τὰ κυριώτερα τῶν συγγραμμάτων του εἰσὶ προγυμνάσματα ἀστρονομικά, αἰθερίων κόσμων φαινόμενα, ἀστρονομικαὶ ἐπιστολαί, καὶ ἱστορία οὐρανία. Ἰστέον δὲ ὅτι τρία εἰσὶ τὰ κυριώτερα ἀστρονομικὰ συστήματα· τὸ παλαιόν, ἤτοι τὸ τοῦ Πτολεμαίου, τὸ τοῦ Τυχοβράγχους, καὶ τὸ τοῦ Κοπερνίκου, τὸ νεώτερον δηλαδή, τὸ ὁποῖον ἀκολουθοῦσι καὶ ὅλοι οἱ νεώτεροι. Ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος κέντρον ὑποτιθέμενος τὴν Γῆν, περὶ αὐτὴν βούλεται τοὺς πλανήτας πάντας φέρεσθαι κύκλοις ὁμοκέντροις, καὶ τίθησιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἑξῆς τάξιν: Σελήνη, Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Ἥλιος, Ἄρης, Ζεύς, Κρόνος. Ὁ δὲ Τύχων Βράγχης, κέντρον μὲν τοῦ παντὸς καὶ αὐτὸς τὴν Γῆν ὑποτίθεται, περὶ ταύτην δὲ τὴν Σελήνην καὶ τὸν Ἥλιον, εἶτα τὸν Ἥλιον αὐτὸν κέντρον ποιεῖται τῶν πέντε κύκλων τῶν λοιπῶν πλανητῶν κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Πτολεμαϊκοῦ συστήματος. Ὁ δὲ Κοπέρνικος ὑποτίθηται τὸν Ἥλιον ἀκίνητον εἰς τὸ κέντρον ἑνὸς κύκλου, συναριθμεῖ τὴν Γῆν μὲ τοὺς ἑπτὰ πλανήτας, καὶ θέλει ὅτι αὐτοὶ κυκλοφοροῦσιν οὕτωσί: ὁ Ἑρμῆς πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἥλιον, εἶτα ἡ Ἀφροδίτη, ἔπειτα ἡ Γῆ, ἥτις περιφέρεται ἐπὶ τὸ κέντρον της ὁμοῦ μὲ τὴν Σελήνην, τὴν κυκλικῶς περιφερομένην περὶ τὴν Γῆν, εἶτα ὁ Ἄρης, ἔπειτα ὁ Ζεύς, καὶ τελευταῖον ὁ Κρόνος. Καὶ τοῦτ' ἐστι τὸ λεγόμενον σύστημα τοῦ Κοπερνίκου, ὅπερ δὲν εἶναι νέον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὅπου ἐδίδασκεν ὁ Ἀρίσταρχος καὶ μερικοὶ τῶν παλαιῶν μαθηματικῶν, καθὼς ὁ Κλεάνθης, ὁ Φιλόλαος, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Πυθαγόρας.

Ἀφροδίτη, ὁμοίως καὶ οἱ ἀνώτεροι τοῦ Ἡλίου τρεῖς, ὁ Ἄρης, ὁ Ζεύς, καὶ ὁ Κρόνος, ἀπὸ τὰς ἐκλείψεις ὁποῦ πάσχουν ἢ δὲν πάσχουν, γνωρίζονται ὅτι εἶναι ὑψηλότεροι ἢ χαμηλότεροι τοῦ Ἡλίου· ἡ δὲ τάξις ὁποῦ ἀναμεταξύ των ἔχουν, ἤγουν ὁποῦ ἡ Ἀφροδίτη εἶναι ὑψηλοτέρα τοῦ Ἑρμῆ, γνωρίζεται μὲ τὰς ἀπαλλάξεις.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Τόσον ἐν προχείρῳ ἔχετε ἐσεῖς τὰ θεωρήματα αὐτά, καὶ τὰ ἐνθυμᾶσθε ἔτζι;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Ὄχι μόνον αὐτὰ ὁποῦ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τῶν παλαιῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἄλλας παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων ἔχομεν μὲ ἀποδείξεις φανερωτάτας, ὅτι κάθε ἄστρον νὰ ἔχῃ τὸ οἰκεῖον κέντρον τὸ φυσικὸν καὶ τὴν περιφέρειαν τῶν οἰκείων ἀτμῶν, καὶ πολλὰ τῶν ἄστρων ἔχουσιν ἄλλα περὶ αὐτὰ περιφερόμενα, ὡς ἡ Σελήνη περὶ τὴν Γῆν.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Αὐτὰ εἰς ἡμᾶς οὔτε ἠκούσθησαν, οὔτε τὰ πιστεύομεν.

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Ἀλλ' αἱ παρατηρήσεις καὶ τὰ φαινόμενα τὰ ἔδειξαν βέβαια. Καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ διάφορα εἶπεν ὁ Παναγιωτάκης περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἀνήκουστα ἕως τώρα κοντὰ εἰς ὅλους τοὺς σοφοὺς τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τρόπος εἰς βραχυλογίαν νὰ τὰ παραδώσωμεν· ἀλλ' ὁ Βανῆς δὲν τὰ ἔστεργε, μὲ ὅλον ὁποῦ τὰ ἐθαύμαζεν. Ὁμοίως καὶ περὶ τῆς Γεωγραφίας τῶν νεωτέρων ἔλεγεν ὁ Παναγιωτάκης ὅτι εἶναι δεκαπλάσιος τῶν παλαιῶν, διηγούμενος τὸν τρόπον ὁποῦ ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος (1) ηὗρε τὴν Ἀμερικήν, καὶ τὴν περιήγησιν τοῦ Ἀμερικοῦ (2).

(1) Χριστοφόρος ὁ Κολόμβος ἦν υἱὸς ἑνὸς περουκιέρη. Ἐγεννήθη εἰς Κογκουρέτον, κώμην τῆς Γένοβας κατὰ τὸ 1442 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1510 τῇ κ' Μαΐου. Οὗτος στηριχθεὶς ἐπὶ τὴν εἴδησιν ὁποῦ εἶχε τῆς ἀστρονομίας, καὶ ἐπὶ τὰ ὑπομνήματα κυβερνήτου τινὸς ὀνομαζομένου Βάσκου, ὅστις εἶχε ῥιφθῇ ἐκ τρικυμίας εἰς μίαν νῆσον τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ ἐκείνην τὴν ἄγνωστον θάλασσαν. Ἐπρόβαλε τὴν γνώμην του εἰς διαφόρους βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, οἵτινες τὴν ἀπέῤῥιψαν. Τέλος πάντων προσέθραμεν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἱσπανίας, καὶ αὐτοὶ τὸν ἐδέχθησαν, καὶ ἀπέκτησαν τὴν δόξαν τῆς εὑρέσεως τοῦ Νέου Κόσμου, κερδήσαντες καὶ ἀμετρήτους θησαυρούς. Ἐκίνησε δὲ ὁ Κολόμβος ἀπὸ τὰς Καναρίους νήσους ἐκ τῆς πόλεως Πάλου κατὰ τὸ 1492 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ τῇ γ' Αὐγούστου, καὶ μετὰ δύο μηνῶν θαλασσοπορίαν ἔφθασεν εἰς τὰς Λουκαΐας νήσους, κἀκεῖθεν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Ἱσπανιόλαν, εἰς τὴν Κοῦβαν, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Δομένικον, ὅθεν ἔφερεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἄπειρα πλούτη.

(2) Ὁ Ἀμερικὸς Βεσπούτζιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Φλωρεντίαν κατὰ τὸ 1452 ἔτος ἀπὸ

—Ὁ δὲ ἐπίτροπος ἠρώτησε τὸν Παναγιωτάκην, ἂν ἀπὸ τοὺς τόπους ὁποῦ ἐπέρασεν ὁ Ἀμερικὸς τοὺς ηὗρε κατοικημένους, καὶ ἂν εἶχασι βασιλεῖς καὶ πολιτείας ἢ ὄχι.

—Τότε ὁ Παναγιωτάκης ἐδιηγήθη πολλὰς βασιλείας καὶ θρησκείας οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Κίνας, καὶ τοῦ Κιτάϊου, καὶ τῶν νήσων τῆς Ἰνδίας.

—Ὁ δὲ Βανῆς ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ βασιλεὺς τοῦ Κιτάϊου, ὁμοίως καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Σινῶν, εἶναι μεγαλώτατοι βασιλεῖς.

—Καὶ ὁ Παναγιωτάκης μὲ πολλὰς ἀποδείξεις ἱστορικῶν ἔδειξεν ὅτι ὁ αὐτὸς τόπος, καὶ ἡ αὐτὴ βασιλεία εἶναι ἡ Κίνα καὶ τὸ Κιτάϊον (1), πρᾶγμα ὁποῦ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφάνη εἰς ὅλους παράδοξον· ὕστερον ὅμως ὅλοι τὸ ἐγνώρισαν διὰ ἀληθέστατον.

—Τότε ὁ ἐπίτροπος εἶπε τῷ Παναγιωτάκῃ νὰ τῷ δείξῃ εἰς τὴν σφαῖραν τῆς γῆς τὰ ὅρια τῶν βασιλέων τῆς οἰκουμένης.

—Καὶ ὁ Παναγιωτάκης εὐθὺς ἄρχησε καὶ τὰ ἔδειχνεν ἕως ὁποῦ ἦλθεν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἱσπανίας, τῆς ὁποίας τὰ σύνορα δεικνύοντάς τα μαζῆ μὲ τὴν Ἀφρικήν, ἐθαύμασεν ὁ ἐπίτροπος τὸ μέγεθος τῆς βασιλείας ἐκείνης. Ἀλλ' ὁ Βανῆς εἶπεν, ὅτι ἡ γῆ ποτὲ δὲν ἐκατοικήθη εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη· διὰ τοῦτο καὶ οἰκουμένη ἄλλη δὲν λέγεται παρὰ κατὰ πλάτος ἀπὸ τὸν ἰσημερινὸν εἰς τὰ βόρεια ἕως 6322 μοίρας, καὶ κατὰ μῆκος ἀπὸ τὰς νήσους τῶν Μακάρων ἕως τῆς Σινικῆς ἄκρας· τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἀκατοίκητα δὲν ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου. Καὶ οἱ δυτικοί, εἰς τοὺς τόπους ὁποῦ εὑρίσκουν εἰς τὴν Ἀμερικήν, στέλλουν ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς τόπους των καὶ τοὺς κατοικοῦν, διότι τοὺς εὑρίσκουσιν ἐρήμους.

—Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ Πτολεμαῖος δὲν ὠνόμασεν

Χριστοῦ. Διὰ συνδρομῆς τοῦ Φερδινάνδου βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη τοῦ Κολόμβου, εὗρε τὴν ἤπειρον τῆς Ἀμερικῆς. Δυσαρεστηθεὶς δὲ ἀπὸ τὸν Φερδινάνδον, ἀνεχώρησε πρὸς Ἐμμανουὴλον βασιλέα τῆς Πορτουγαλλίας, καὶ διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ ηὗρε τὴν Βρασιλίαν. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἐξεσκέπασε τὴν Ἀμερικὴν καλλίτερα ἀπὸ τὸν Κολόμβον, ἐδόθη εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομά του διὰ ἀθάνατον μνήμην του. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ 1516 ἀπὸ Χριστοῦ.

(1) Οἱ νεωστὶ τοὺς τόπους τούτους ὁδεύσαντες θέλουσι καὶ βεβαιοῦσιν, ὅτι τὸ Κιτάϊ νὰ μὴν εἶναι ἕτερον βασίλειον, ἀλλ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μὲ τὸ βασίλειον τῆς Κίνας, ἤτοι τῶν Σινῶν, τὸ ὁποῖον Κιτάϊ, Κατάϊα ὑπὸ τῶν γεωγράφων καλεῖται, καὶ εἶναι ἡ τελευταία τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν, κλίνουσα πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον παρὰ πρὸς βορρέαν,

αὐτοὺς τοὺς τόπους, ὄχι ὡς ἀκατονομάστους καὶ ἀγνώστους ὑπ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡ πρᾶξις τοὺς ἔδειξεν ὅτι ἦσαν ἀπὸ πολλοὺς χρόνους κατοικημένοι, καθὼς ὁ ἱστορικὸς Πενακέτης εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Σινῶν τὸ ὁμολογεῖ. Καὶ ἔφερεν ὁ Παναγιωτάκης εἰς τοῦτο καὶ ἄλλας μαρτυρίας ἀξιοπίστους ἱστορικῶν περσικῶν καὶ ἀραβικῶν, μάλιστα ἐδιηγήθη τὴν ἱστορίαν ὁποῦ ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος (1) ἔστειλε τὴν ἀρμάδαν του νὰ τριγυρίσῃ ἀπὸ τὸν Περσικὸν κόλπον, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Ἡρακλείους στήλας, καὶ ἀρμενίζουσα εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἀπήντησε μερικὰ καράβια ὁποῦ ἐταξίδευον, καὶ πολεμήσασα μὲ αὐτὰ τὰ ἐπῆρε, καὶ μετὰ καιρὸν οἱ αἰχμάλωτοι μανθάνοντες τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἔλεγον, ὅτι ἕνας μέγας βασιλεὺς τῆς Ἀμερικῆς, ὡσὰν τὸν Ἀλέξανδρον, τοὺς ἔστειλε νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ κατασκοπεύσουν ἂν εἶναι γῆ εἰς τὸ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ, ἤγουν εἰς τὴν ἡμετέραν γῆν. Ἐκ τούτου λοιπὸν εἶναι φανερὸν καὶ βέβαιον, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁποῦ εἶναι ἕως τώρα ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας χρόνων, ὄχι μόνον ἦσαν κατοικημένοι ἐκεῖνοι οἱ τόποι, ἀλλὰ καὶ γεμάτοι ὡσὰν τοὺς ἐδικούς μας μὲ πλῆθος πόλεων καὶ μὲ βασιλέα ὅμοιον τῷ Ἀλεξάνδρῳ.

Τότε στραφεὶς ὁ Βανῆς λέγει τῷ Παναγιωτάκῃ· —Καὶ ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ τὰ ἠξεύρεις, πῶς δὲν γίνεσαι μουσουλμάνος;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· —Χριστιανὸς ἐγεννήθηκα, καὶ χριστιανὸς θέλω νὰ εἶμαι.

Καὶ ὁ Βανῆς· —Ἀλλ' ἐγὼ ἔδωσα ὑπόσχεσιν σήμερον ὅτι θέλω σὲ κάμῃ μουσουλμάνον, μόνον ἄκουσον καὶ ἀποκρίνου μοι. Τὸν Ἰησοῦν διὰ Θεὸν τὸν ἔχεις ἢ διὰ Προφήτην, ὡς ἡμεῖς;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· —Διὰ Θεόν. Τότε οἱ παρεστῶτες ἐθορύβησαν ὡς βλασφημίαν μεγάλην καὶ ἀποτρόπαιον ἀκούσαντες.

(1) Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών, υἱὸς ἦν Φιλίππου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἐγεννήθη 356 ἔτει πρὸ Χριστοῦ· ἐσπούδασε τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸν Ἀριστοτέλην καὶ διεδέχθη τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας ὢν εἰκοσιενὸς χρόνου. Γνωρισθεὶς δὲ ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς 333 χρόνους πρὸ Χριστοῦ, διεύθυνε τὰς δυνάμεις του κατὰ τῶν Περσῶν, ἐχάλασε τὴν αὐτοκρατορίαν των εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικήν, καὶ τὴν ἤνωσε μὲ τὴν ἐδικήν του. Ἀπέθανε δὲ τριάκοντα δύο χρόνων ὑπὸ δηλητηρίου, ἤ, ὡς τισι δοκεῖ, ὑπὸ ἀμετρήτου ἀσωτίας. Ἓξ ἐνιαυτοὺς καὶ δέκα μῆνας παρετάθη ἡ ἐν Ἀσίᾳ βασιλεία αὐτοῦ. Ἐβασίλευσε δὲ τὰ πάντα δώδεκα ἔτη. Μετὰ τὸν θάνατόν του διεμοιράσθησαν τοὺς τόπους του οἱ στρατηγοί του, καὶ συνεστήσαντο τέσσαρας βασιλείας ταύτας: Μακεδονίας, Συρίας, Ἀσίας, καὶ Αἰγύπτου. Πολλαὶ ἀξιόλογοι πόλεις ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον τῷ χρεωστοῦσι τὴν ὕπαρξίν τους.

Λέγει πάλιν ὁ Βανῆς· — Νεστοριανὸς εἶσαι ἢ Ἰακωβίτης; (1)

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Οὐδὲν ἀπὸ αὐτὰ εἶμαι, μόνον εὐσεβὴς καὶ ὀρθόδοξος, καὶ αὐτοὺς ὁποῦ εἶπες, ὡς αἱρετικοὺς τοὺς μάχομαι· ὁμολογῶ δὲ μίαν τῶν τριῶν ὑποστάσεων τοῦ Θεοῦ σεσωματωμένην εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Ὁ Βανῆς εἶπεν· — Ἐγὼ νὰ σὲ ἀποδείξω, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦτον Θεός· καὶ μὴ νομίζῃς ὅτι ἡμεῖς κάμνομεν καμμίαν ἀτιμίαν εἰς τὸν Ἰησοῦν μὴ λέγοντές τον Θεόν. Καὶ ἄκουσον εἰς τὴν Νέαν μας Διαθήκην πῶς διηγεῖται ὁ Θεὸς τὰ περὶ Ἰησοῦ τῷ ἡμετέρῳ Προφήτῃ Μωάμεθ (2), λέγων οὕτως:

« Ἡ παρθένος Μαρία εὑρισκομένη ἔξω τῆς πόλεως μετὰ τῶν συγ-
» γενῶν αὐτῆς, ἐπῆγε μόνη ὄπισθεν μιᾶς πέτρας διὰ νὰ μὴ βλέπεται
» ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ ἐλούσθη τὸ λουτρὸν τῆς καθάρσεως αὐτῆς.

(1) Νεστοριανοὶ καλοῦνται οἱ ὀπαδοὶ Νεσταρίου τοῦ αἱρετικοῦ, τοῦ χρηματίσαντος ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Οὗτος ἔλεγεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἦν ψιλὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι νὰ ἐνοίκησεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς Παρθένου ὡς εἷς τῶν Προφητῶν, εἰς δύο διαιρῶν αὐτόν, διϊσχυριζόμενος νὰ μὴν ἔλαβε σάρκα ἐκ τῶν ἁγνῶν αἱμάτων τῆς Θεομήτορος ὁ Θεὸς Λόγος, καὶ ἔλεγεν ἄλλος μὲν νὰ εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ πρὸ αἰώνων γεννηθεὶς ἐκ Πατρός, ἄλλος δὲ ὁ Χριστός, Θεὸς υἱοποιηθεὶς καὶ χάριτι θεωθείς. Καὶ τὴν *Θεοτόκον* λέξιν ἔπασχε παντοίως τρόπους νὰ τὴν σηκώσῃ ἀπὸ τὸ μέσον νὰ μὴ λέγεται. *Ὅθεν δι' αὐτὰς τὰς φλυαρίας του κατεκρίθη ἀπὸ τὴν ἐν Ἐφέσῳ οἰκουμενικὴν Γ'' Σύνοδον.* Ἰακωβῖται δὲ ὀνομάζονται οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ζανζάλου, ὅστις ἦν Σύρος τὸ γένος, μαθητὴς τοῦ Διοσκόρου, τοῦ κατὰ τὸ 600 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ τὴν αἵρεσιν τοῦ Νεσταρίου εἰς πλάτος αὐξήσαντος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον λαβόντες τὰς ἀφορμὰς πάντες οἱ Ἰακωβῖται μίαν μόνην φύσιν, μίαν θέλησιν, καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐν τῷ Χριστῷ ἐδογμάτισαν. *Καὶ κατὰ τὸν ἱστορικὸν Νικηφόρον, οὗτος ὁ Ἰάκωβος ἐγένετο ἀρχηγὸς τῆς τῶν* Ἀρμενίων αἱρέσεως.

(2) Ὁ Μωάμεθ ἐγεννήθη εἰς τὴν Μέκκαν κατὰ τὸ 569 ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἀπέθανεν εἰς Μεδινὲ κατὰ τὸ 632 ἔτος. Ἐφάνη εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, καὶ ὢν καμηλοβοσκὸς τῆς πλουσίας κυρίας του Χαδδιγέ, ἔγινε καὶ ἀνὴρ αὐτῆς, καταπείσας αὐτὴν μὲ τὰς μαγείας του. Αὐτὸς συνέγραψε τὸ *Ἀλκορώνιον*, καὶ ἐκ διαφόρων αἱρέσεων πλάττων ἓν τερατῶδες χάος, συνέστησε τὴν διδασκαλίαν του, τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς κρυφίως διέσπειρε. Ὢν δὲ τῷ μ' ἔτει τῆς ἡλικίας του κηρύξας αὐτὴν προφανῶς ἐν τῇ πατρίδι του, καὶ διωχθεὶς ὑπὸ τῆς γερουσίας τοῦ τόπου κατέφυγεν εἰς πόλιν τῆς Ἀραβίας Μεδινέ, καὶ ἀπὸ τῆς φυγῆς του ἄρχονται οἱ μωαμεθανίσται πάντες τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους αὐτῶν (ὃν ἡμαρτημένως *Ἔγιραν* καλοῦσιν οἱ Γάλλοι, ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ ἀραβικοῦ *Ἐλχιτζρέτ*, τὸ ὁποῖον ὄνομα ἀραβικὸς σημαίνει *φυγήν*), ἥτις συμπίπτει κατὰ τὸν 622 ἐνιαυτὸν τῆς ἡμετέρας κοινῆς χρονολογίας, τῇ ις' τοῦ Ἰουλίου. Ἔκτοτε δὲ διδάσκαλος καὶ νομοθέτης τῶν μωαμεθανῶν ἐχρημάτισε, σύρων πλῆθος πολὺ εἰς τὴν θρησκείαν του, τοὺς μὲν ἐκφοβῶν διὰ τῶν ὅπλων, τοὺς δὲ πολεμῶν, τοὺς δὲ καὶ ἀπατῶν.

» Τότε φαίνεται ὁ Ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ λέγει αὐτῇ τό: Χαῖρε. Ἡ
» δὲ Μαρία ἐκπλαγεῖσα ἔστεκε θαυμάζουσα, καὶ συλλογιζομένη ποτα-
» πὸς εἶναι ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Τότε ὁ Γαβριὴλ λέγει αὐτῇ, Μὴ φο-
» βοῦ· ἐγὼ γὰρ εἰμὶ Ἄγγελος Κυρίου, καὶ ἐπέμφθην νὰ σὲ εὐαγγε-
» λίσω, ὅτι θέλεις γεννήσει τὸν Ἰησοῦν τὸν Προφήτην τοῦ Θεοῦ. Ἡ
» δὲ Μαρία εἶπε· — Πῶς ἔσται μοι τοῦτο; ἐπειδὴ ἄνδρα οὐ γινώσκω.
» Καὶ ὁ Ἄγγελος τῇ λέγει· — Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σοί, καὶ
» δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Καὶ ἡ Μαρία εἶπεν· — Ἀμὴ ὅταν οἱ
» συγγενεῖς καὶ γνωστοί μου μὲ ἐρωτήσωσι περὶ τοῦ παιδίου, τί νὰ τοὺς
» εἰπῶ; Ὁ Γαβριὴλ τῇ λέγει· — Εἰπὲ ὅτι νηστεύεις καὶ σιωπᾷς κατὰ
» τὴν συνήθειαν τῶν Ἑβραίων, καὶ τὸ βρέφος μαρτυρήσει περὶ ἑαυ-
» τοῦ. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ Ἄγγελος. Ἡ δὲ Μαρία ἐν γαστρὶ
» συλλαβοῦσα εὐθύς, γεννᾷ τὸν Ἰησοῦν, ὃν καὶ σπαργανώσασα ἔλα-
» βεν εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ ἦλθεν εἰς τοὺς οἰκείους της, οἱ ὁποῖοι βλέ-
» ποντές την τῇ εἶπον· — Μαρία, διατί κατήσχυνας τὸ γένος σου;
» Δὲν εἶσαι ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ; Δὲν εἶσαι ἀπὸ τὸν Ἰωακεὶμ καὶ τὴν
» Ἄνναν γεννημένη; (1) Τί εἶναι αὐτὸ ὁποῦ ἔκαμες; Ἡ δὲ ἐσιώπα.
» Τότε ἐσυνάχθη πολὺ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων καὶ ἤθελον νὰ τὴν λιθο-
» βολήσουν. Τὴν ἠρώτησαν ὅμως ποῖος εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου.
» Ἡ δὲ Μαρία φυλάττουσα τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀγγέλου δὲν ἐσυντύ-
» χαινεν, ἀλλὰ τῷ δακτύλῳ μόνῳ ἐδείκνυε τὸν υἱόν της, ὡσὰν νὰ ἔλε-
» γεν, Ἐρωτᾶτε τὸ νήπιον, καὶ αὐτὸ θέλει σᾶς εἰπῇ. Οἱ δὲ Ἑβραῖοι
» περισσότερον ἠγριαίνοντο λέγοντες· — Πῶς δύναται τὸ ἀρτιγενὲς βρέ-

(1) Εἰκοστὸς τρίτος ἀπὸ τοῦ γένους Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος εὑρίσκεται ὁ Ματθάν, ὅστις ἔγημε Μαρίαν τινὰ ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, καὶ ἐγέννησε τὸν Ἰακὼβ τὸν πατέρα Ἰωσὴφ τοῦ τέκτονος καὶ θυγατέρας τρεῖς, Μαρίαν, Σωβήν, καὶ Ἄνναν. Καὶ ἡ μὲν Μαρία ἐγέννησε Σαλώμην τὴν μαῖαν, ἡ δὲ Σωβὴ τὴν Ἐλισάβετ, ἡ δὲ Ἄννα ἐγέννησε τὴν Θεοτόκον· ὡς εἶναι τὴν Θεοτόκον ἐγγόνην τοῦ Ματθὰν καὶ τῆς γυναικός αὐτοῦ Μαρίας, τὴν δὲ Ἐλισάβετ καὶ τὴν Σαλώμην ἀνεψιὰς μὲν τῆς Ἄννης, ἐξαδέλφας δὲ τῆς Θεοτόκου. Ἐγεννήθη δὲ ἡ Θεοτόκος Μαρία εἰς Ναζαρὲτ κατὰ τὸ 5493 ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τῇ η' Σεπτεμβρίου, καὶ τριῶν χρόνων γενομένη τῇ ἡλικίᾳ ἐπροσφέρθη εἰς τὸν ναὸν παρὰ τῶν γεννητόρων της, ὅπου ἔμεινεν ἔτη ἕνδεκα. Φθάσασα δὲ ἐτῶν 14 ἀρραβωνίσθη μὲ τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἀφ' οὗ ἐπέρασαν τέσσαρες μῆνες μετὰ τὴν μνηστείαν, ἐδέχθη τὸν ἀρχαγγελικὸν ἀσπασμὸν ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5507, κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν τῶν ἡμετέρων. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάληψιν, ζήσασα ἔτη 14 ἀνῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Ὥστε ἐκ τῆς εἰς τὴν γῆν διατριβῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν συνάγεται ὅτι ἔζησεν ἐπὶ γῆς ἡ μήτηρ αὐτοῦ περίπου τὰ ἑξήκοντα δύο ἔτη.

» φος νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ νὰ εἰπῇ τὸν πατέρα του ; Τὸ δὲ βρέφος ὁ Ἰη-
» σοῦς ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ μετὰ μεγάλης εὐφραδείας εἶπεν· —
» Ἐγὼ εἰμὶ Ἰησοῦς ὁ δοῦλος καὶ Προφήτης τοῦ Θεοῦ. Ἀπέστειλε δέ
» με ὁ Θεὸς ἐφ' ὑμᾶς, διὰ νὰ σᾶς δείξω τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, καὶ
» οὐκ ἐστὶν ὡς φαντάζεσθε, ἀλλ' ἐγεννήθην ἄνευ σποράς ἀνδρός. Ἐθαύ-
» μαζον δὲ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς αὐτά. Τότε δὲ καὶ μία φοινικιὰ ξηρὰ ὁποῦ
» ἦτον ἐκεῖ πλησίον, ἔκαμεν εὐθὺς φύλλα καὶ καρπόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
» εἶπεν· — Ἰδοὺ καὶ τὸ σημεῖον. Καὶ κατησχύνοντο οἱ Ἰουδαῖοι. Ὁ
» δὲ Ἰησοῦς προέκοπτε, ποιῶν τέρατα καὶ σημεῖα, ἀνέστησε δὲ καὶ
» νεκρούς, καὶ οὐκ εἶχεν ἐπὶ τῆς γῆς οὔτε κατοικίαν, οὔτε ἄλλο τι.
» Καὶ διὰ τοῦτο μίαν νύκτα, μὲ τὸ νὰ ἔγινε μεγάλη βροχή, ἐπῆγεν ὁ
» Ἰησοῦς εἰς ἕνα σπήλαιον μικρόν, διὰ νὰ σκεπασθῇ ἀπὸ τὴν βροχήν.
» Ἐκεῖ δὲ εἰς τὸ σπήλαιον ἦτον ἕνας λέων, ὁ ὁποῖος βλέποντας τὸν
» Ἰησοῦν ἐπεριμαζώχθη διὰ νὰ τὸν ἁρπάσῃ τόπον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς βλέ-
» πωντας τὸν λέοντα στενοχωρούμενον, ἀνεχώρησεν ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ
» ἐπῆγεν εἰς ἄλλην μικρὰν τρύπαν τῆς γῆς διὰ νὰ βάλῃ τὸ κεφάλι
» του. Καὶ ἐκεῖ πάλιν ἦσαν ἀλώπεκες, αἱ ὁποῖαι ἐσυμμαζώχθησαν
» διὰ νὰ ἁφήσουν τόπον τῷ Ἰησοῦ. Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀθημονήσας,
» ἔκλαυσε καὶ εἶπεν· Αἱ ἀλώπεκες φωλεὰς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ
» οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔχω οἰκίαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ
» ὡς ἓν τούτων. Τότε ὁ Θεὸς εἶπε τῷ Ἰησοῦ· — Διατί λέγεις ὅτι
» ἔμεινες ἄμοιρος τοῦ κόσμου τούτου ; Ἐγὼ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ
» μου θέλω κάμῃ τοὺς γάμους σου τέσσαρας χιλιάδας χρόνους. Οἱ δὲ
» Ἰουδαῖοι φθονοῦντές τον ἠθέλησαν νὰ τὸν θανατώσουν, καὶ βουλη-
» θέντες νὰ τὸν πιάσουν, ὁ Θεὸς τὸν ἀνεσήκωσεν εἰς τοὺς οὐρανούς.
» Ἦν δὲ ἀνάμεσόν τους ἕνας Ἰουδαῖος Ἰησοῦς λεγόμενος, τοῦτον
» ὡμοίωσεν ὁ Θεὸς μὲ τὸν Προφήτην Ἰησοῦν διὰ νὰ πλανήσῃ τοὺς
» Ἑβραίους· καὶ οἱ Ἑβραῖοι νομίζοντες ὅτι αὐτὸς εἶναι τρόντι ὁ
» Προφήτης Ἰησοῦς, τὸν ἐσταύρωσαν· ὕστερον δὲ ἐγνώρισαν ὅτι τὸν
» ὅμοιόν του ἐθανάτωσαν καὶ ὄχι τὸν Προφήτην Ἰησοῦν. Εἶπε δὲ ὁ
» Θεὸς τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ· — Ἴδετε τί ἔχει ὁ Ἰησοῦς μαζή του ;
» Καὶ ἰδόντες οἱ Ἄγγελοι, οὐδὲν ἄλλο εὗρον ἐπάνω του παρὰ μόνον
» μίαν βελόνην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐμπάλωνε τὸν χιτῶνά του. Τότε ὁ
» Θεὸς εἶπεν· — Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναῤῥαφῆς

» του εἰς τὴν βελόνην ἀλλὰ εἰς ἡμᾶς, δὲν ἤθελε μείνῃ εἰς τὸν τέ-
» ταρτον οὐρανόν » (1).

Ταῦτα ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν ὁ Βανῆς λέγει τῷ Παναγιωτάκῃ· — Βλέπεις ὅτι ἡμεῖς εἰς τὰ βιβλία μας τιμῶμεν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀποδεικνύομεν ὅτι ἦτον Προφήτης Θεοῦ καὶ ὄχι Θεός ; Ἀμὴ ἐσεῖς τί λέγετε ;

Τότε ὁ Παναγιωτάκις ἀπεκρίθη· — Ἡμᾶς ἑρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιόν μας νὰ λέγωμεν διὰ τὸν Ἰησοῦν οὕτως : « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λό-
» γος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Οὗτος
» ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐ-
» τοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε . . . Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ
» ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν (καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς
» μονογενοῦς παρὰ πατρός), πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης
» μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων, Οὗτος ἦν ὃν εἶπον. Ὁ
» ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν » (2).
Αὐτὰ τὰ λόγια μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ τὸν πιστεύσωμεν ἄναρχον καὶ ὁμοούσιον μὲ τὸν Πατέρα, καθὼς εἶναι ὁ νοῦς μὲ τὸν προφορικὸν λόγον. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Αὐγούστου (3) τοῦ μοναρχήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν ἐξέλιπεν ἡ βασιλεία τῶν Ἰσραηλιτῶν, τότε ἐνεδύθη τὴν ἀνθρώπινον σάρκα, καὶ ἐφανερώθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας ἄνευ ἀνδρός, καὶ μείνας ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μη-

(1) Ἐν τῷ ΙΘ' κεφαλαίῳ τοῦ *Κορανίου* τῷ ἐπιγραφομένῳ *Μαριὰμ* ὀλίγιστα μόνον ἐκ τῶν ὧδε ἱστορουμένων ἀναφέρονται, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς στίχοις 16-34, καὶ πως παρηλλαγμένα. Ἴσως δὲ τὰ μὴ ἐν τῷ *Κορανίῳ* ἁπαντῶντα πηγάζουσι μᾶλλον ἐκ τῆς μωαμεθανικῆς παραδόσεως. Σημ. ἐκδ.

(2) Ἰωάννης κεφαλαίῳ Α'.

(3) Αὔγουστος ὁ Καῖσαρ ἀνεψιὸς ἦν Ἰουλίου τοῦ Καίσαρος, καὶ θετὸς αὐτοῦ υἱός. Ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ 63 πρὸ Χριστοῦ καὶ ἔζησεν ἔτη 75· ἐβασίλευσε δὲ ἔτη 56, μοναρχήσας ἔτη 45. Καὶ τῷ 42 ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐγεννήθη κατὰ σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5508, Δεκεμβρίου κε'. Ἐπὶ δὲ Τιβερίου Καίσαρος, διαδόχου τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος, ἐβαπτίσθη ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5538 Ἰανουαρίου ς', ἡμέρᾳ πέμπτῃ, κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς αὐτῆς νυκτός, ὢν ἐτῶν τριάκοντα. Καὶ τῷ ιθ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Τιβερίου, ἡγεμονεύοντος ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦ Πιλάτου, ἐσταυρώθη ὢν ἐτῶν τριάκοντα τριῶν, κατὰ τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5541 ἔτος, τῇ κγ' Μαρτίου ἡμέρᾳ παρασκευῇ. Ἀνέστη δὲ τριήμερος ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ, ὥρᾳ θ' τῆς νυκτός, καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ὥρᾳ θ' τῆς ἡμέρας. Ὥστε ἅπασα ἡ ἐν γῇ διατριβὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἦν ἔτη τριάκοντα τρία καὶ μῆνας τρεῖς.

τρὸς αὐτοῦ μῆνας ἐννέα. Καὶ ἀφ' οὗ ἔζησε χρόνους τριάκοντα, ἤρξατο τὸ κήρυγμα· καὶ τῷ τριακοστῷ τρίτῳ ἔτει τῆς ἡλικίας του τὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸν σταυρόν, καὶ ἐτάφη, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέστη, καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ δὲν ἔμεινεν εἰς τὸν τέταρτον οὐρανόν, ἀλλ' ἀνέβη μὲ τὴν σάρκα ὁποῦ ἔλαβεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα του, καὶ ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Φεῦ τῶν βλασφημιῶν! Τὸ δὲ Εὐαγγέλιον αὐτὸ ποῖος τὸ ἔγραψεν;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης — Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ (1), καθὼς τὸν ἐφώτισε καὶ τὸν ἐδίδαξε.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον μόνον ἔχετε, ἢ καὶ ἄλλα;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Τέσσαρα Εὐαγγέλια ἔχομεν· ἓν ὅμως λέγονται, διότι τὰ αὐτὰ λέγουσι καὶ τὰ τέσσαρα.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ λέγουν, διατί νὰ εἶναι τέσσαρα; δὲν ἔφθανεν ἕνα;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Πάλιν ἕνα εἶναι, διότι τὸ καθ' ἓν ἐγράφη εἰς ἄλλην διάλεκτον (2), καὶ ὕστερον μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀπὸ Ἰωάννην τὸν Εὐαγγελιστήν, καὶ τὰ ἔχομεν καὶ τὰ τέσσαρα ὡς ἕνα ἀληθινόν.

Λέγει πάλιν ὁ Βανῆς· — Εἰς αὐτὰ τὰ Εὐαγγέλιά σας δὲν γράφει διὰ τὸν Προφήτην μας ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Ὄχι, εἰς κανένα μέρος τοῦ Εὐαγ-

(1) Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ Εὐαγγελιστὴς υἱὸς ἦν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου τοῦ μεγάλου, καὶ συγγενὴς τοῦ Κυρίου κατὰ σάρκα ἐκ τῆς μητρός του. Ἐγεννήθη ἐν Βηθσαϊδά, ὡς λέγουσιν· ἦν τὴν τέχνην ἁλιεύς, ἕως οὗ ἐκλήθη μαθητὴς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος. Οὗτος μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ διδασκάλου του ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἔφεσον, ἔνθα ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐξοριαθεὶς δὲ ἐκεῖθεν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Κλαυδίου, ἢ κατ' ἄλλους ὑπὸ τοῦ Δομετιανοῦ, εἰς τὴν ἔρημον νῆσον Πάτμον, ἐκεῖ συνεγράφατο τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ἑλληνικὴν διάλεκτον. Ὑποστρέψας δὲ ἔπειτα εἰς Ἔφεσον πάλιν, καὶ ἐκ ταύτης μετάρσιος γεγονώς, λόγος κεκράτηκε σὺν τῷ Ἐνὼχ καὶ τῷ Ἠλίᾳ ἔτι ἐν σαρκὶ αὐτὸν ὑπάρχειν.

(2) Τὸ τοῦ Ματθαίου Εὐαγγέλιον ἐγράφη εἰς γλῶσσαν ἑβραιοσύραν, καὶ περὶ τούτου οἱ Πατέρες ἅπαντες εἰσὶ σύμφωνοι. Τὸ γνήσιον ὅμως ἑβραϊκὸν ἀρχέτυπον δὲν σώζεται, ἀλλ' ἡ μετάφρασις ἡ ἑλληνικὴ φέρεται ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἔτι τῶν Ἀποστόλων. Τὸ τοῦ Μάρκου πάλιν Εὐαγγέλιον τινὲς τῶν νεωτέρων λέγουσιν ὅτι συνεγράφη λατινιστί, πλὴν Ἱερώνυμος καὶ Αὐγουστῖνος διϊσχυρίζονται, ὅτι καὶ ὁ θεῖος Μάρκος ἔγραψεν ἑλληνιστί, καθὼς ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Ἰωάννης.

γελίου μας δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομά του. Τότε ὅλοι ἐγέλασαν λέγοντες τῷ Παναγιωτάκῃ· — Διατί, ἄνθρωπε, κρύπτεις τὴν ἀλήθειαν;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ θέλει νὰ ἀπατᾷ τὸν ἑαυτόν του; Ἂν τὸ Εὐαγγέλιόν μας ἔλεγε περὶ τοῦ Προφήτου σας, διατί καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ τὸν πιστεύωμεν;

Ὁ Βανῆς ἀπεκρίθη· — Οἱ ἱερεῖς σας τὸ κρύπτουν.

Τότε καὶ ὁ Παναγιωτάκης γελάσας εἶπε· — Τὸ Εὐαγγέλιόν μας ὅλοι μας τὸ ἀναγινώσκομεν, καὶ ἀπὸ 1640 χρόνους ἕως τώρα ἐμεταγράφη τόσαις χιλιάδες φοραῖς, καὶ ὄχι πολύ, ἀλλ' οὐδὲ κἂν μίαν στιγμὴν δὲν ἄλλαξεν, οὔτε δύναται νὰ κρυφθῇ· διότι ὅσοι συγγραφεῖς καὶ μεγάλοι διδάσκαλοι ἔγραψαν Ἐξηγήσεις εἰς τὸ Εὐαγγέλιον κατὰ διαφόρους καιρούς, ἢ μὲ ἄλλον τρόπον διηγήσεως ἀνέφερον ῥήσεις τοῦ Εὐαγγελίου, ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν τελείως δὲν ἐπαρασάλευσαν.

Λέγει πάλιν ὁ Βανῆς· — Ἀμὴ ποῖος εἶναι ὁ Παράκλητος, ὁποῦ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ὅταν ἐπλησίασεν ὁ θάνατός του, ὅτι ἔχει νὰ ἔλθῃ κατόπιν του;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Τότε κοντὰ ὁποῦ ἔμελλε νὰ σταυρωθῇ, ἔκραξε τοὺς μαθητάς του, καὶ ἐκλέγωντας ἀπὸ αὐτοὺς τρεῖς, τοὺς ἐπῆρε καὶ ἀνέβη μετ' αὐτῶν ἐπάνω εἰς ἕνα ὄρος, καὶ τοῖς ἔδειξε τὴν θεότητά του διὰ νὰ πιστεύσωσι. Μετὰ ταῦτα δὲ ἐπῆρε καὶ τοὺς δώδεκα τὴν νύκτα ὁποῦ ἤθελε νὰ παραδοθῇ, καὶ τοῖς εἶπε πολλὰς καὶ μεγάλας παραγγελίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἐννοήσωσι καλῶς οὔτε τὰ λόγιά του, οὔτε τὴν θεότητά του, διὰ τοῦτο τοῖς εἶπεν· Ἔχω νὰ σᾶς εἰπῶ καὶ ἄλλα πολλά, πλὴν τώρα δὲν δύνασθε νὰ καταλάβετε· ἀλλ' ἀφ' οὗ ὑπάγω ἐγὼ θέλω σᾶς πέμψει τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ ἐκεῖνο ὅταν ἔλθῃ θέλει σᾶς εἰπῇ καὶ σᾶς διδάξει ποῖος εἶμαι ἐγώ· καὶ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ὀνομάζει Παράκλητον.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ τί θέλει νὰ εἰπῇ Παράκλητος;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Παρακαλεσμένος.

Τότε ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος εἶπε πρὸς τὸν Βανῆν· — Καὶ τόσον ἔγινες ἀμαθὴς τῆς ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ δὲν ἠξεύρεις ὅτι τὸ Ἀχμέτ, ὅπερ εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ ὀνόματα τοῦ Προφήτου μας θὲ νὰ εἰπῇ Παράκλητος;

Ὁ Παναγιωτάκης εἶπε πάλιν· — Ἀλλὰ ἀκούσατε ἀκόμη, παρακαλῶ. Ὕστερον πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἤθελε νὰ ἀναληφθῇ εἰς τοὺς

οὐρανούς, εἶπε τοῖς μαθηταῖς του ὅτι νὰ καθήσωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ νὰ προσμείνωσιν ἐκεῖ ἕως νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος ὁποῦ τοῖς ἔταξε.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη δὲν ἦλθεν;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Ναί, ἦλθε μετὰ πενῆντα ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν του, καὶ ἦτον ὡς μία φλόγα πυρός, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν μαθητῶν του, καὶ ἔγιναν παρευθὺς σοφοί, καὶ ἐλάλουν ὅλας τὰς γλώσσας· καὶ τότε ἐγνώρισαν βέβαια τὸν Ἰησοῦν διὰ Θεόν.

Τότε πάλιν ἐσυγχίσθησαν ὅλοι, καὶ ἔπτυον εἰς τοὺς οἰκείους κόλπους ὡς βλασφημίαν μεγάλην ἀκούσαντες.

Εἶπε δὲ πάλιν ὁ Βανῆς τῷ Παναγιωτάκῃ· — Λυτὰ ὅλα εἶναι ἐδικά σας λόγια, ὁποῦ ἐσεῖς τὰ ἐπροσθέσατε· ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Νέαν μας Διαθήκην λέγει ὁ Θεός, ὅτι ἐσεῖς μὲν διεφθείρετε τὸ Εὐαγγέλιον, οἱ δὲ Ἑβραῖοι τὴν Παλαιάν.

Ὁ Παναγιωτάκης πάλιν εἶπεν· — Ἀμὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὁ Παράκλητος ὁ Μωάμεθ ὁ Προφήτης σας· διότι ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς ἀποστόλοις του, ὅτι εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους θέλει στείλῃ τὸν Παράκλητον, καὶ ὁ Προφήτης σας ἦλθεν ὕστερον ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἑξακοσίους χρόνους.

Τότε ὁ Βανῆς ἐφιλονείκησεν ὀλίγον περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χρόνων ἀπὸ Χριστοῦ ἕως τοῦ Μωάμεθ, λέγων ὅτι εἶναι μόνον 590 χρόνοι, καὶ ὄχι σωστοὶ ἑξακόσιοι. Εἶτα ἀφεὶς αὐτὴν τὴν διαφορὰν λέγει τῷ Παναγιωτάκῃ· — Ὁ Ἰωάννης τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ποίαν διάλεκτον τὸ ἔγραψεν;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Εἰς τὴν ἑλληνικήν.

Λέγει ὁ Βανῆς· Ἀμὴ τὸ: *Ἠλί, Ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί*, εἰς τίνα διάλεκτον εἶναι;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Εἰς ἑβραϊκήν.

Ὁ Βανῆς εἶπεν· — Ὄχι, εἰς συριακήν. Καὶ εἰς τοῦτο διεφέροντο ἀρκετὴν ὥραν οἱ δύο. Εἶτα εἰπόντος τοῦ Παναγιωτάκη, ὅτι μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλῶνος, οἱ Ἑβραῖοι ὡμίλουν τὴν ἑβραϊκὴν διάλεκτον ἐνωμένην μὲ τὴν συριακήν, καθὼς φαίνεται εἰς τὸ Ταλμούθ, τὸ βαβυλωνικὸν λεγόμενον, ἄφησαν αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ ἦλθον εἰς τὸ προκείμενόν τους.

Καὶ λέγει ὁ Βανῆς· — Διατί τὸ Εὐαγγέλιόν σας δὲν λέγει αὐτὸν τὸν λόγον μεταφρασμένον εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ εὐαγγελικὰ λόγια, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τὸ λέγει ἑβραϊκῶς;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Διότι εἶναι ὁ τελευταῖος λόγος τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν σταυρὸν ἐπάνω. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν ἔγραψε μὲ τὴν ἰδίαν διάλεκτον ὁποῦ τὸν εἶπεν· ἀγκαλὰ καὶ παρακάτω τὸν ἐξηγεῖ λέγωντας, ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια θὲ νὰ εἰποῦν: *Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;* Ὅμως ἔχουσι καὶ ἄλλην μυστικὴν καὶ ἀκριβεστέραν ἐξήγησιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τοῦ *Καμπαλλᾶ*, ἀπὸ τὰ ἑβραϊκὰ στοιχεῖα τὰ λόγια αὐτά: *Ἠλί, Ἠλί*, καὶ εὑγαίνουσι μεγάλα μυστήρια, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι μόνον γνωρίζουσιν, ὁποῦ τὴν ἀπόκρυφον ταύτην τέχνην ἠξεύρουσι· καὶ ἡ λογιότης σου ὁποῦ ἠξεύρεις πόσον μεγάλον βάθος εἶναι τὸ *Τζίφρη*, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ εἰρημένη ἐπιστήμη τοῦ *Καμπαλλᾶ*, καὶ ἂν δὲν ἤθελε τὰ εἰπῇ μὲ τὰ ἑβραϊκὰ στοιχεῖα δὲν ἐγνωρίζοντο, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν τῶν ἑλληνικῶν στοιχείων τάξιν δὲν ἁρμόζουσι τὰ ἑβραϊκά.

Ἐστάθη εἰς τοῦτο ὁ Βανῆς· δὲν ἐπείθετο ὅμως, ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι ἤκουσεν ἀπὸ ἕνα ἱερέα Ἀρμένιον, ὅπου ἠρνήθη τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν καὶ ἔγινε μουσουλμάνος, ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια εἶναι συριακά, καὶ θὲ νὰ εἰποῦν, *Θεέ μου, Θεέ μου, πέμψον ὀγλίγωρα τὸν Προφήτην τὸν ὕστατον ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον.*

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Δὲν χωροῦσι τὰ τόσα λόγια εἰς τὸ: *λαμὰ σαβαχθανί*· διότι τὸ: *λαμά*, καθὼς τὸ γνωρίζεις καὶ ἡ λογιότης σου, θὲ νὰ εἰπῇ *ἵνα τί*, ὡσὰν ὁποῦ καὶ οἱ Ἄραβες οὕτω τὸ λέγουν. Τὸ: *σαβαχθὰ* εἶναι ῥῆμα, τὸ: *νὶ* εἶναι ἀντωνυμία, καὶ σημαίνει τὸ *ἐμέ*, καθὼς καὶ εἰς τὸ ἀραβικόν. Πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ λοιπὸν εἰς ἕνα *σαβαχθὰ* νὰ εἶναι τόσα λόγια; Ὅμως αὐτὸ εἶναι εὔκολον, νὰ ἐρωτήσωμεν ἕνα Ἑβραῖον τί σημαίνει, καὶ νὰ στέρξωμεν εἰς τὴν ἀπόκρισίν του. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Ἰησοῦς, ὁμοῦ καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν του, καθὼς καὶ ἐσεῖς μαρτυρεῖτε, ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον πρὸς θεογνωσίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐὰν τὸ *σαβαχθὰ* ἐσήμαινε τὸν ὕστατον Προφήτην, καθὼς λέγεις, ὁποῦ ἔμελλε νὰ σώσῃ τὸν κόσμον, διατί ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν τὸ εἶπε φανερά, ὁποῦ ὅταν ἦλθεν ὁ Προφήτης σας νὰ τὸν πιστεύσουν καὶ οἱ χριστιανοί, μόνον τὸ ἀφῆκε σκοτεινόν;

Ἀπεκρίθη ὁ Βανῆς· — Αὐτὸ τὸ ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ κολασθῆτε ἐσεῖς.

Καὶ ὁ Παναγιωτάκης μειδιάσας εἶπε· — Τὸ λοιπὸν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἔστειλεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ κολασθῶσιν οἱ ἄνθρωποι;

Ὁ Βανῆς ἀπεκρίθη· — Λύτὸς εἶναι αὐτεξούσιος, καὶ ὅ,τι θέλει κάμνει. Τότε καὶ ὁ τῆς Εὐρώπης κριτὴς (ἤτοι ὁ Ῥούμλη-Καζιασκερὴς) ἀπεκρίθη λέγων ἓν ῥητὸν τῆς Διαθήκης ὁποῦ λέγει: *ὁ Θεὸς ὃ βούλεται ποιεῖ.*

Ὁ δὲ Βανῆς εἶπε πάλιν τῷ Παναγιωτάκῃ· — Ἐσὺ λέγεις τὸν Ἰησοῦν Θεόν, διότι ἐγεννήθη ἐκ παρθένου ἄνευ σπορᾶς ἀνδρός· ἀλλ' εἰς τὸν ποιήσαντα τὸν Ἀδὰμ χωρὶς ἄνδρα καὶ γυναῖκα, καὶ τὴν Εὔαν χωρὶς γυναῖκα, τί ἀδυνατοῦσε νὰ κάμῃ καὶ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ γυναῖκα μόνην χωρὶς ἄνδρα;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Ὄχι μόνον διὰ αὐτὸ ἔχω τὸν Ἰησοῦν ὡς Θεόν, ἐπειδὴ εἰς τὸν Θεὸν ἀδύνατον οὐδέν, ἀλλ' ἀκόμη τὸν ἔχω διὰ Θεόν, διότι ἐπληρώθησαν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ προκηρύγματα τῶν Προφητῶν, τὰ ὁποῖα Υἱὸν Θεοῦ καὶ Μεσίαν ἐφανέρωσαν, καὶ φανερὰ προεκήρυξαν καὶ προεμήνυσαν τὴν γέννησιν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασίν του, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα ὁποῦ ἔκαμε.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ πόθεν πιστεύετε ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκαμεν αὐτὰ ὁποῦ λέγεις;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Ἐκ τῆς κοινῆς καὶ πολυχρονίου παραδόσεως, ἡ ὁποία εἶναι τόσον ἀληθὴς καὶ ἰσχυρά, ὁποῦ ἐπέστρεψε τὸν κόσμον σχεδὸν ὅλον ἀπὸ διαφόρους πίστεις εἰς τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁποῦ εἶδε τὰ ὅσα λέγεις τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὰ παρέδωκεν ἀλληλοδιαδόχως ἕως εἰς ἐσένα;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Οἱ πρόγονοί μου.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ ἦσαν οἱ πρόγονοί σου εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰησοῦ; καὶ ἂν ἦσαν, τί θρησκείαν εἶχον;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Ἀναμφίβολον εἶναι, ὅτι ἦσαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰησοῦ οἱ πρόγονοί μου, ἐπειδὴ εἶμαι ἀπόγονος τοῦ Ἀδάμ. Ποίαν ὅμως θρησκείαν εἶχον τότε δὲν ἠξεύρω. Ἐπειδὴ ὅμως εἶμαι Ἕλλην, ἐνδεχόμενον νὰ ἦσαν εἰδωλολάτραι, καὶ βλέποντες τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων του, τὸν ἐπίστευσαν διὰ

Θεόν, καὶ ἐδέχθησαν τὸ Εὐαγγέλιον ὡς ἀληθινόν· καὶ αὕτη ἡ παράδοσις ἦλθεν ἕως καὶ εἰς ἐμένα, καὶ εἶμαι χριστιανός.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ ἐπειδὴ δέχεσαι ἐκείνας τὰς παραδόσεις, ὁποῦ εἶναι χιλίων ἑξακοσίων ἑξήκοντα δύο χρόνων, διατί δὲν δέχεσαι καὶ τὰς ἀληθεστάτας παραδόσεις τῶν θαυμάτων καὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἐδικοῦ μας Προφήτου, ὁποῦ εἶναι μόνον χιλίων ἑξήκοντα χρόνων;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Διότι δὲν ἔχω καμμίαν βεβαίωσιν διὰ τὰς παραδόσεις αὐτάς.

Καὶ ὁ Βανῆς· — Καὶ τί ἄλλην βεβαίωσιν θέλεις παρὰ τὴν ἀποδοχήν, ὁποῦ ἡ οἰκουμένη ὡς ἀληθεῖς τὰς ἐδέχθη, καὶ ἐπίστευσεν εἰς τὸν Προφήτην μας· διότι πόσοι ψευδοπροφῆται ἦλθον, καὶ θαύματα πλαστὰ ἔκαμαν, ὡς ὁ Πελμὰν ὁ περίφημος ἐκεῖνος, καὶ ἄλλοι, ἀλλ' εἰς ὀλίγον καὶ ἠφανίσθησαν, διότι ἐγνώσθησαν ὅτι ἦσαν ψευδοπροφῆται.

Ὁ Παναγιωτάκης εἶπε· — Καὶ πῶς ἐγνωρίσθησαν;

Ἀπεκρίθη ὁ Βανῆς· — Ἀπὸ τὴν κακήν των ζωὴν καὶ τὰ κακὰ ἔργα των, τὰ ὁποῖα ἀφ' οὗ ἐφανερώθησαν, τοὺς ἐγνώρισαν ὅλοι διὰ ψεύστας. Ἡ δὲ ἄμωμος ζωὴ καὶ πολιτεία τοῦ Προφήτου, καὶ σύμφωνος μὲ τὴν ἐπαγγελίαν του, βεβαιοῖ τὸν ὄντως Προφήτην, καθὼς ἦτον ἡ ζωὴ καὶ πολιτεία τοῦ ἐδικοῦ μας Προφήτου.

Τότε ὁ Παναγιωτάκης ἐσυγχίσθη τόσον, ὁποῦ ἤλλαξεν ἡ ὄψις του, καὶ ἐφάνη ὅτι θέλει νὰ εἰπῇ τι, ὅμως ἐσιώπησεν.

Ὁ δὲ Βανῆς τῷ εἶπε· — Τί ἔχεις νὰ εἰπῇς;

Ὁ Παναγιωτάκης ἐστάθη ὀλίγον· ἔπειτα ἀπεκρίθη· — Τίποτε δὲν λέγω.

Ὁ Βανῆς τῷ εἶπε· — Λοιπὸν εἰπέ μας, ποίαν ἄλλην πρόφασιν ἔχεις καὶ δὲν πιστεύεις τὸν Προφήτην μας;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Διότι δὲν βλέπω νὰ ἔκαμεν αὐτὸς τόσα θαύματα, ὅσα ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς μου.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Ὡσὰν ποῖα θαύματα λέγεις;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Δὲν ἀνέστησε κανένα νεκρόν· καὶ ὁ Ἰησοῦς μας ἀνέστησε τρεῖς(1).

(1) Τὴν θυγατέρα δηλαδὴ Ἰαείρου τοῦ ἀρχισυναγώγου ἐν Γαλιλαίᾳ (Ματθ. κεφ. ζ', 14. Λουκ. κεφ. η', 54)· τὸν τῆς χήρας μονογενῆ υἱὸν πλησίον τῆς πόλεως Ναΐν, τὸν ὁποῖον ἔφερον εἰς τὸν τάφον (Λουκ. κεφ. ζ', 14-15), καὶ γ' τὸν Λάζαρον (Ἰωάν. κεφ. ια', 43).

Λέγει ὁ Βανῆς· — Ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ἀνέστησεν ὁ Προφήτης μας ἄνθρωπον νεκρόν· ἔκαμεν ὅμως ἄλλο θαῦμα μεγαλήτερον· διότι θέλοντες οἱ ἀσεβεῖς νὰ τὸν δολοφονήσουν, ἐφαρμάκωσαν ἓν πρόβατον, καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἔψησαν τὸ ἔφεραν ἐμπρός του. Ὁ δὲ Προφήτης μας ἔκοψεν ἓν κομμάτι ἀπὸ αὐτὸ διὰ νὰ τὸ φάγῃ, καὶ εὐθύς, πριχοῦ ἀκόμη νὰ τὸ βάλῃ εἰς τὸ στόμα του, ἐγνώρισε μὲ τὸ προφητικόν του πνεῦμα ὅτι εἶναι φαρμακευμένον, καὶ οὔτε αὐτὸς ἔφαγεν, οὔτε κανένα ἄλλον ἄφησε νὰ ἐγγίξῃ εἰς αὐτό, ἀλλὰ μὲ τὴν προσευχήν του τὸ ἀνέστησε καὶ τὸ ἔκαμε ζωντανόν. Τοῦτο τὸ θαῦμα εἶναι πολλὰ μεγάλον· διότι τὸ πρόβατον ἦτον διπλῶς θανατωμένον, καὶ σφαγμένον δηλαδὴ καὶ ψημένον. Ἐφύλαξε καὶ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τοὺς ἄλλους. Ἰδοὺ πόσαι ἀναστάσεις εἶναι ἐνταῦθα. Ἔχομεν καὶ ἄλλο θαῦμα ὅμοιον καὶ παραδοξότερον. Ὁ ἄμβωνας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐσυνείθιζε νὰ κάθηται ὁ Προφήτης μας καὶ νὰ διδάσκῃ τὸν λαὸν κηρύττωντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ ἦτον εἰς μέρος χαμηλόν, τὸν ἐστήκωσεν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον καὶ τὸν ἔβαλεν εἰς ἄλλο μέρος ὑψηλότερον. Καὶ διδάσκοντος ἐκεῖθεν τοῦ Προφήτου τὸν λαόν, παρόντος καὶ πλήθους ἀπείρου καὶ προσέχοντος τῇ διδαχῇ, ἠκούσθη ἐλεεινὸς θρῆνος καὶ κλαύσιμον τινός. Ὁ δὲ λαὸς ἀτενίζωντας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐγύρευε νὰ εὕρῃ καὶ νὰ ἰδῇ ἐκεῖνον ὁποῦ ἔκλαιε· πλὴν δὲν ἐφαίνετο τινάς, μόνον ἡ φωνὴ τοῦ θρήνου ἠκούετο. Καὶ ἀπορούντων πάντων, εἶπεν ὁ Προφήτης· — Στοχασθῆτε ὅτι αὐτὸς ὁποῦ κλαίει δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλὰ ξύλον. — Τότε γυρίσας ὁ Προφήτης πρὸς τὸ μέρος ὁποῦ ἠκούετο ἡ φωνὴ εἶπεν· — Εἰπέ μας διατί κλαίεις; Ἠκούσθη δὲ φωνὴ λέγουσα· — Κλαίω, διότι μὲ ὑστέρησες ἀπὸ τὴν χάριν ὁποῦ εἶχα, καὶ ἀκούμβιζεν ἐπάνω μου ὁ θρόνος σου· τώρα δὲ ὁποῦ ὑστερήθην αὐτῆς τῆς χάριτος πῶς νὰ μὴ κλαίω; Θαυμαζόντων δὲ πάντων εἰς τοῦτο τὸ παράδοξον, λέγει ὁ Προφήτης μας· — Ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ ξύλον εἶσαι τόσον πρόθυμον εἰς τὴν δούλευσιν καὶ ὑπηρεσίαν μας, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ σὲ κάμωμεν τὴν ἀμοιβήν. Ὅθεν διάλεξε ὁποιον ἀπὸ αὐτὰ τὰ δύο σὲ ἀρέσει καλλίτερα καὶ θέλεις· δηλαδή, ἢ νὰ σὲ κάμω δένδρον μὲ κλάδους, καὶ μὲ φύλλα, καὶ καρπούς, ὡς ἦσουν καὶ πρότερον, καὶ νὰ εἶσαι εἰς τὸν κόσμον πολλὰς χιλιάδας χρόνων, ἢ νὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸν νὰ σὲ φυτεύσῃ εἰς τὸν Παράδεισον καὶ νὰ γίνῃς ἐκεῖ μέγα καὶ καρποφόρον δένδρον, διὰ νὰ τρέφωνται οἱ δίκαιοι μὲ τοὺς καρπούς σου. Τότε τὸ

ξύλον ἀπεκρίθη· — Καλλίτερον θέλω νὰ εἶμαι εἰς τὸν Παράδεισον αἰωνίως, παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον προσκαίρως. Ὥστε φανερὸν πόσον μέγα θαῦμα εἶναι τοῦτο.

Ὁ δὲ Παναγιωτάκης εἰς αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Βανῆ ἔδειχνεν ὡς μὴ προσέχων.

Καὶ ὁ Βανῆς τῷ εἶπε· — Τί κάμνεις τώρα; Ἰδοὺ καὶ ὁ Προφήτης μας ἔκαμε θαύματα μεγάλα, καὶ ἄλλα ἀκόμη μεγαλήτερα, ὡς τὴν σελήνην πανσέληνον οὖσαν, ὁποῦ τὴν ἔκοψεν εἰς δύο, καὶ ἐκατέβησαν τὰ δύο μέρη τῆς σελήνης, καὶ ἐπέρασαν μέσα ἀπὸ τὰ μανίκια τοῦ Προφήτου, καὶ πάλιν ἐπέστρεψαν καὶ ἦλθον εἰς τὸν τόπον τους.

Ὁ Παναγιωτάκης εἶπεν· — Αὐτὰ λέγονται καὶ γράφονται ἀπὸ τοὺς ἐδικούς σας, καὶ ἐγὼ τὰ ἐδιάβασα εἰς τὸ *Σέρι νεπί*. Ἀλλὰ ἐὰν ἀληθῶς ἡ σελήνη, πανσέληνος οὖσα ἤθελε διαιρεθῇ ἐν τῷ οὐρανῷ εἰς δύο, ἤθελε φανῇ βέβαια εἰς ὅλον τὸ ἡμισφαίριον τῆς γῆς, καὶ ἤθελαν τὸ γράψῃ καὶ ἄλλοι πολλοί, μάλιστα ἐκεῖνοι ὁποῦ εἰς ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔκαμναν τὰς οὐρανίους παρατηρήσεις τῶν φαινομένων.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Ἀλλ' ἐὰν δὲν δέχεσαι αὐτὰ τὰ θαύματα, εἶναι χρεία νὰ δεχθῇς ἐκεῖνα ὁποῦ μένουν ἕως τὴν σήμερον καὶ φαίνονται.

Ὁ Παναγιωτάκης εἶπε· — Ποῖα εἶναι ἐκεῖνα;

Καὶ ὁ Βανῆς· — Οἱ στίχοι τῆς Νέας μας Διαθήκης εἶναι ἑξακόσιοι, καὶ εἰς τὸν κάθε στίχον εὑρίσκονται τρία θαύματα φανερά· ἓν τῆς εὐφραδείας τοῦ λόγου, ἡ ὁποία εἶναι τόσον θαυμαστή, ὁποῦ ὅλοι οἱ ποιηταὶ τῶν Ἀράβων δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὴν μιμηθῶσι, καὶ ὡμολόγησαν ἅπαντες, ὅτι εἶναι λόγια θεῖα καὶ ὄχι ἀνθρώπου τινός, ὡς τὸ ἠξεύρεις καὶ ἐσὺ ἀπὸ τὰς ἱστορίας. Δεύτερον τὰ μυστήρια ὁποῦ διηγεῖται ἡ Διαθήκη μας καὶ ἐξηγᾷ τὰς λοιπὰς Διαθήκας. Καὶ τρίτον θαῦμα εἶναι τὰ μέλλοντα, ὁποῦ μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν ῥητῶν τῆς Διαθήκης μας προφητεύωνται, καθὼς τὸ δείχνει ἡ ἐπιστήμη τοῦ Ζεφιοῦ. Ἰδοὺ χίλια ὀκτακόσια θαύματα παρόντα καὶ φαινόμενα· τί ἔχεις πλέον νὰ εἰπῇς;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Ὁ Ἰησοῦς μου εἶπεν, ὅτι ὕστερον ἀπὸ αὐτὸν θέλουσιν ἔλθῃ πολλοὶ νὰ ὀνομασθῶσι Προφῆται καὶ νὰ κάμουν καὶ θαύματα, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς πιστεύσωμεν, οὔτε νὰ τοὺς δεχθῶμεν.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ ἐπειδὴ ὕστερον ἀπὸ ἕνα Προφήτην καὶ ἕνα

Νόμον, ἄλλους δὲν δέχεσθε, ἀμὴ διατί μετὰ τὸν Μωϋσέα καὶ τὸν Νόμον ἐκείνου ἐδεχθήκατε τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀφήκατε τὸν Μωϋσῆν;

Ἀπεκρίθη ὁ Παναγιωτάκης· — Ὁ Νόμος τοῦ Μωϋσέως ἦτον ἀρχὴ καὶ προοίμιον τοῦ ἐδικοῦ μας Νόμου, καὶ διὰ τοῦτο ἐδέχθημεν τὸν Νόμον τοῦ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ αὐτὸς τελειοῖ καὶ σφραγίζει τὸν Νόμον τοῦ Μωϋσέως, καθὼς καὶ ὁ Μωϋσῆς τὸ λέγει φανερά, ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ μετὰ ταῦτα ἄλλος Προφήτης νὰ τελειώσῃ τὸν Νόμον, καὶ αὐτὸς ἦτον ὁ Ἰησοῦς. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως μᾶς εἶπεν, ὅτι ἄλλος Προφήτης ὕστερον ἀπὸ αὐτὸν δὲν εἶναι νὰ ἔλθῃ, καὶ ἂν ἔλθῃ, καὶ εἶναι καὶ Ἄγγελος νὰ μὴ τὸν πιστεύσωμεν.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Ἀμὴ ἐκεῖνο τὸ ῥητὸν ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν Παλαιάν σας Διαθήκην καὶ λέγει: *ὁ Θεὸς ἐμφανισθήσεται ἐν Σινᾷ, καὶ δοξασθήσεται ἐν Σιών, καὶ ἐκλάμψει ἐν Φαρᾷ*, τί θέλει νὰ εἰπῇ;

Ὁ Παναγιωτάκης εἶπεν· — Αὐτὸ τὸ ῥητὸν εἰς ποῖον μέρος τῆς Παλαιᾶς μας εἶναι;

Ἀπεκρίθη ὁ Βανῆς· — Εἰς ποῖον μέρος εἶναι δὲν ἠξεύρω· ἠξεύρω δὲ ὅτι βεβαιότατα αὐτὸ τὸ ῥητὸν εἶναι γεγραμμένον, καθὼς μοὶ τὸ ἐβεβαίωσεν ἕνας διδάσκαλος τῶν Ἑβραίων Σύρος, Σολομὼν λεγόμενος.

Λέγει ὁ Παναγιωτάκης· — Συνήθεια εἶναι τῶν Ἑβραίων νὰ ψεύδωνται, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἀλλοεθνεῖς. Ἐγὼ ὅμως τὸ ῥητὸν αὐτὸ δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ εἶναι εἰς κανὲν μέρος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης(1). Ἀλλὰ τί θέλει νὰ εἰπῇ;

Ἀπεκρίθη ὁ Βανῆς· — Ἐφάνη ὁ Θεὸς ἐν Σινᾷ εἰς τὸν Μωϋσῆν, καὶ τῷ ἔδωκε τὸν Νόμον· ἐδοξάσθη ἐν Σιών, ὅταν ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐκήρυξε τὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· καὶ ἔλαμψεν ἐν Φαρᾷ, ὅταν ἔλαμψεν ὁ Προφήτης μας Μωάμεθ ἐν τῇ χώρᾳ Μέκκᾳ, ἥτις συριστὶ λέγεται *Φαράβ*.

Λέγει ὁ Παναγιωτάκης· — Ὁ Ἑβραῖος ἐκεῖνος ἐξήγησεν οὕτω τὸ ῥητὸν αὐτό, ἢ ἡ λογιότης σου ηὗρες αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν;

Ὁ Βανῆς ἀπεκρίθη· — Ὄχι, ὁ Ἑβραῖος τὸ ἐξήγει ἀλλέως· διότι ἔλεγεν, ὅτι τὸ ῥητὸν σημαίνει πῶς ἐμφανίσθη ὁ Θεὸς ἐν Σινᾷ διὰ τοῦ

(1) Ἴσως εἰρωνικῶς λέγει τοῦτο ὁ Παναγιωτάκης· διότι εἰς τὸ ΛΓ' κεφάλ. τοῦ Δευτερονομίου εὑρίσκεται τοῦτο τὸ ῥητὸν οὕτω: «*Κύριος ἐκ Σινὰ ἦκει, καὶ ἐπέφανεν ἐκ Σηειρ ἡμῖν, καὶ κατέσπευσεν ἐξ ὄρους Φαράν.*

μωσαϊκοῦ Νόμου, ἐδοξάσθη ἐν Σιὼν διὰ Δαβὶδ τοῦ βασιλέως καὶ Προφήτου, καὶ ἐκλάμψει ἐν Φαρᾷ διὰ τοῦ Μεσία ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ. Οὕτως ἔλεγεν ὁ Ἑβραῖος. Ἐγὼ ὅμως ἐγνώρισα ὅτι σφάλλει, πρῶτον μὲν εἰς τὴν προφορὰν τοῦ *Φαράβ*, καὶ τὸ λέγει *Φαρά*· δεύτερον σφάλλει διὰ τὸν Δαβίδ, ἐπειδὴ τὸν συγκρίνει μὲ τὸν Μωϋσέα καὶ τὸν κάμνει σχεδὸν μεγαλήτερον.

Ὁ Παναγιωτάκης εἶπεν· — Εἰς τὴν Παλαιὰν Γραφὴν τόπος μὲ τὸ ὄνομα Φαρὰ οὔτε εἶναι, οὔτε εὑρίσκεται, ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὴν Παλαιστίνην εἶναι ἕνας τόπος καὶ λέγεται Φαράν. Φαίνεται καὶ εἰς τὴν Γεωγραφίαν ὅτι εἶναι μία χώρα πέραν τοῦ ποταμοῦ Ὄξου (1) εἰς τὴν μεγάλην Σκυθίαν καὶ λέγεται Φαράβ, ὅθεν ἦτον ὁ Φαραβίτης ἐκεῖνος ὁ σοφός, ὁποῦ εἶναι τόσον περίφημος εἰς τὰ βιβλία σας, ὡς εἶναι εἰς ἡμᾶς ὁ Ἀριστοτέλης. Ἀλλὰ ποῦ αὐτοὶ οἱ τόποι, καὶ ποῦ ἡ χώρα Μέκκα (2).

Τότε ὁ Βανῆς διϊσχυρίζετο νὰ δείξῃ ὅτι *Φαρὰβ* συριστὶ λέγεται ἓν ὄρος τῆς Μέκκας, καὶ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ χριστιανοί, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ἀνάγκην τοῦ ῥητοῦ, ἐμετάτρεψαν τὴν λέξιν καὶ τὴν εἶπαν *Φαράν*.

Βλέποντας δὲ ὁ ἐπίτροπος ὅτι ἐπλησίασεν ἡ ἑσπέρα, καὶ τὸ πλῆ-

(1) Ὁ παρὰ τοῖς πάλαι Ὄξος ποταμός, Ἀμροῦ παρὰ τοῖς νῦν Τατάροις καλεῖται. Οὗτος εἶναι σύνορον τῆς Περσίας πρὸς τὸ ἀρκτικὸν μέρος, ὅπου ἀποτερματίζεται καὶ ἡ ἐπαρχία Χορασὰν τῆς Περσίας.

(2) Ἡ πόλις Μέκκα, ἥτις τὸ πάλαι Μακαρύβα ὠνομάζετο, ἀπέχει δύο ἡμέρας ἀπὸ τὸ περιγιάλι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Εἶναι μεγάλη καὶ καλῶς οἰκοδομημένη. Ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη ὁ Μωάμεθ ἐν ἔτει 569. Εἰς ἓν τζαμὶ αὐτῆς περιέχεται μία μικρὰ οἰκοδομὴ ἀρχαιοτάτη. Οἱ Ἄραβες λέγουν ὅτι εἶναι οἰκοδομὴ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσμαὴλ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ Μωάμεθ ἐδιώρισε νὰ πηγαίνῃ πᾶς μουσουλμάνος κἂν μίαν φορὰν εἰς τὴν ζωήν του νὰ προσκυνῇ εἰς Μέκκαν. Λιμὴν καὶ σκάλα τῆς Μέκκας εἶναι ἡ Τζίδδε, κειμένη ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι δύο διοικηταί, ἕνας ἐκ μέρους τοῦ τῶν Ὀθωμανῶν ἄνακτος (Τζίδδε βαλισὴ δηλαδή), καὶ ἕνας ἐκ μέρους τοῦ σερίφη τῆς Μέκκας. Ἑκάτερος δὲ αὐτῶν λαμβάνει τὸ ἥμισυ τοῦ κουμερκίου ὅπου πληρώνουσιν οἱ ἔμποροι. Ἡ δὲ Μεδινὲ κεῖται εἰς τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς Μέκκας, πόλις ἐλάσσων τῆς Μέκκας. Τὸ πάλαι ὠνομάζετο Ἰαθρίππη, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων Γιαθρίπ. Ἀφ' οὗ ὅμως κατέφυγεν εἰς αὐτὴν ὁ Μωάμεθ ἐν ἔτει 622 (διότι εἰς τὴν Μέκκαν δὲν ἤθελον νὰ τὸν δεχθῶσιν ὡς Προφήτην, καθὼς αὐτὸς ἐπηγγέλλετο), ὠνομάσθη *Medinet-oùr nepi*, τουτέστι πόλις τοῦ Προφήτου, καὶ κατ' ἔλλειψιν τοῦ *nepti* καὶ τοῦ ὁριστικοῦ ἄρθρου, ἔμεινε μόνον Μεδινέ. Ἐν αὐτῇ εἶναι ὁ τύμβος τοῦ Μωάμεθ, ὅστις ἀπέθανεν ἐν ἔτει 637, καὶ οἱ χατζίδες ὁποῦ ὑπάγουν εἰς τὴν Μεκκέ, πηγαίνουν καὶ εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. Σκάλαι τῆς Μεδινὲ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἶναι ἡ Γιάμπο καὶ ἡ Ἐλτζάρ.

θος ἐστέκετο ἔξω περιμένοντας νὰ κριθῇ, ἐσηκώθη καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὸ κριτήριον. Ὡςαύτως καὶ ὁ Παναγιωτάκης ἐξῆλθε διὰ νὰ ξεκουρασθῇ ὀλίγον. Ἀλλ' ὁ Βανῆς ἔστειλεν εὐθὺς καὶ τὸν ἔκραξε καὶ τὸν εἶπε, παρόντος καὶ τοῦ μεγάλου κριτοῦ τῆς Εὐρώπης· — Στοχάσου ὅτι ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Σοφίας εἶναι θεμελιωμένος εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ Λίγοκέρου· λοιπὸν ἐκεῖνος ὁποῦ τὴν ἔκτισε δὲν ἦτον ἀπὸ τὸ σέβας τὸ ἐδικόν σας βέβαια.

Τότε ὁ Παναγιωτάκης ἄρχησε καὶ ἐδιηγήθη εἰς πλάτος τὴν ἐπανάστασιν τοῦ *Νίκα* ὁποῦ ἔγινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, καὶ τὴν φωτίαν ὁποῦ ἔβαλον οἱ στρατιῶται καὶ ἔκαυσαν τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ὁποῦ ἦτον ξύλινη, ὁ ὁποία κτισθεῖσα ὑπὸ Κωνσταντίνου ἀνεκαινίσθη ὕστερον ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς θέλωντας νὰ παρηγορήσῃ τοὺς πολίτας ὡς μεγαλόφρων ὁποῦ ἦτον, ἔκτισε τὴν ἁγίαν Σοφίαν εἰς τέτοιον καλλωπισμὸν καὶ μέγεθος.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Ἄφησε καὶ τὸ ὄνομα τὸ παλαιὸν ὁποῦ εἶναι τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ὠνόμασε Σοφίαν εἰς τὸ ὄνομα τῆς γυναικός του.

Καὶ ὁ Παναγιωτάκης ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς γυναῖκα Σοφίαν δὲν εἶχεν, ἀλλ' ἄλλος βασιλεὺς Ῥωμαίων εἶχε γυναῖκα Σοφίαν λεγομένην, καὶ εἰς τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔκτισε παλάτια καὶ λιμένα, τὰ ὁποῖα ὠνόμασε *Σοφιανά* (1).

Λέγει ὁ Βανῆς· — Καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἀπὸ τὸ ἐδικόν σας σέβας ὁ κτίστης τῆς ἁγίας Σοφίας, διατί δὲν τὴν ἔθεσεν εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ Κριοῦ, ἀλλὰ τὴν ἔθεσεν εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ Λίγοκέρου, ὁποῦ εἶναι ἴσια εἰς τὴν ἐδικήν μας Μέκκαν;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Διότι εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ Λίγοκέρου εἶναι ἡ Ἱερουσαλήμ· ὅθεν ὁ κτίστης τῆς ἁγίας Σοφίας πρὸς τιμὴν καὶ εὐλάβειαν τῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν ἔθεσεν ἐκεῖ.

Λέγει ὁ Βανῆς· — Ὄχι, ἀλλὰ θέλωντας ὁ Θεὸς νὰ ἑτοιμάσῃ αὐτὸν τὸν περίφημον ναὸν διὰ τοὺς μουσουλμάνους, ηὐδόκησε νὰ τεθῇ εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ Λίγοκέρου, διὰ νὰ τὸν ἔχωμεν ἡμεῖς· διότι ἂν

(1) Ἰουστῖνος ὁ Β', ὁ ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἔχων σύζυγον Σοφίαν καλουμένην, εἰς αὐτῆς τὸ ὄνομα καὶ τὸν λιμένα τὸν Σοφιανὸν ᾠκοδόμησε, καὶ βασίλεια πρὸ τῆς πόλεως Σοφιανὰ δι' ἐκείνην καὶ τὸν τύπον καὶ αὐτὰ κατωνόμασε.

ἦτον εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ Κριοῦ ἔπρεπε νὰ τὴν χαλάσωμεν καὶ αὐτήν, καθὼς ἐχαλάσαμεν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (1), καὶ ἄλλας περιφήμους ἐκκλησίας ἐδικάς σας, καὶ τὰς ἐκάμαμεν τζαμία ἐδικά μας, ὡς φαίνονται.

Καὶ ταῦτα λέγοντες ἰδοὺ ἦλθε καὶ ὁ ἐπίτροπος, ἀπολύσας τὸν ὄχλον ὀγλίγωρα, καὶ παραστήσας τὸν Παναγιωτάκην ἔμπροσθέν του, τῷ λέγει· — Ἔχεις νὰ εἰπῇς καὶ ἄλλα, ἢ ἀπεφάσισας νὰ γίνῃς μουσουλμάνος;

Ὁ Παναγιωτάκης ἀπεκρίθη· — Ἐγὼ οὔτε ἄλλα λέγω, οὔτε ἔχω νὰ εἰπῶ περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶπα καὶ πρότερον, ὅτι κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἰησοῦ μου, ἄλλον ἀπὸ αὐτὸν δὲν δέχομαι. Καὶ οὕτως ἐσιώπησαν, καὶ δείπνου προτεθέντος, ὁ Παναγιωτάκης ἐξῆλθε.

Καὶ ταῦτα ἐκ τῶν πολλῶν, ὧν ἐρρέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Τέλος, Θεῷ δὲ δόξα τῷ τρισηλίῳ.

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΔ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ

Ἐν τῷ ΤΞΣ' τεύχει τῆς Πατριακῆς Βιβλιοθήκης γεγραμμένῳ ὄντι κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα εἰσὶ παρεμβεβλημέναι ἐν τῷ ἀγράφῳ παραλειφθέντι χώρῳ τοῦ 1ου καὶ τοῦ 71ου φύλλου τέσσαρες Πράξεις εἴτε Διαγνώσεις τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως περὶ ἰδιωτικῶν τινῶν διαφορῶν, γενόμεναι, ὡς εἰκάζω, ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Καλλίστου τοῦ Α' καὶ Φιλοθέου τοῦ Α'. Ἐκ τούτων λοιπὸν δημο-

(1) Τὸν περικαλλέστατον καὶ πολυτελέστατον ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὸν ὁποῖον ἔκτισεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος διὰ ταφὴν τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν πατριαρχῶν, καθεῖλεν ὁ σουλτὰν Μεχμέδης Φατίχης καὶ ἔκτισε τὸ τζαμί του μὲ τὴν ὕλην τοῦ ῥηθέντος ναοῦ. Ἐν τούτῳ τῷ ναῷ ἐτάφη καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ἀποθανὼν ἐν Νικομηδείᾳ καὶ ἀχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

σιεύω νῦν τὴν μίαν, ἀναβάλλων τῶν τριῶν ἄλλων τὴν δημοσίευσιν εἰς τὸ ἑπόμενον τεῦχος.

Ἡ κατὰ πνεῦμα θυγάτηρ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπιτραπέζαινα κυρὰ Ἄννα ἡ Λασκαρίνα ἀνήνεγκε τῇ ἡμῶν μετριότητι ἐπιστᾶσα τῷ καθ' ἡμᾶς ἱερῷ συνοδικῷ δικαστηρίῳ, ὡς πρό τινων ἤδη χρόνων ἔφθασε καὶ δέδωκε παρακαταθήκης λόγῳ πρὸς τὸν Κοντοστέφανον ἐκεῖνον, κατὰ γένος αὐτῇ προσῳκειωμένον, σπαθίον ἐκ κόσμου ἀργυροδιαχρύσου κεκοσμημένον· ἐκείνου δὲ κατὰ πόλεμον ἔργον μαχαίρας γεγενημένου, καὶ ταύτης δὴ τῆς Κοντοστεφανίνης κληρονόμου περιελεύθεισης ἁπάσης τῆς καθευρεθείσης ἐκείνῳ περιουσίας, ὅτι ζητοῦσα ἀπολαβεῖν παρ' αὐτῆς τὸν οἰκεῖον σπάθην ἡ Λασκαρίνα εὑρίσκει ὁτὲ μὲν εἰς ταύτην, ὁτὲ δὲ ἐκείνην τὴν πρόφασιν χωροῦσαν, ἐδεήθη τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς ἀντικαταστῆναι αὐτῇ. Καὶ δὴ συμπαραγενομένης καὶ ταύτης, ἀνεφάνη καὶ ἀποδέδεικται ἀριθλως ὅτι ταῖς ἀληθείαις εἰς παρακαταθήκην ηὑρίσκετο παρ' ἐκείνῳ δὴ τῷ Κοντοστεφάνῳ τὸ οἰκεῖον πρᾶγμα τῆς Λασκαρίνης, καὶ τοῦτο μάλιστα ἐκδηλότερον, ὅτι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἐπεφέρετο ταύτην ὁ Κοντοστέφανος· ὃς καὶ ἀφαιρεθείσης παρὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ Διδυμότειχον, καὶ πολλοί τινες τῶν συνήθων γνωρίσαντες ταύτην, ἠναγκάσθησαν αὐτὴν ἐξωνήσασθαι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. Ἀντιλεγούσης δὲ τῆς Κοντοστεφανίνης καὶ διατεινομένης μηδεμίαν εἴδησιν ἔχειν εἰς τοῦτο, διεμαρτύρατο ἐρωτηθεὶς ὁ μοναχὸς Ἰωαννίκιος, ὡς μετὰ τῶν ἄλλων ἐκείνου δὴ τοῦ Κανταστεφάνου πραγμάτων εἶδεν αὐτοψεὶ καὶ τὴν σπάθην τὴν παρατεθεῖσαν χάριν παρακαταθήκης τῷ Κοντοστεφάνῳ. Τὰ αὐτὰ δὲ διεμαρτύρατο καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εὑρισκόμενος πρεσβύτερος καὶ νομικός. Τῆς γοῦν ὑποθέσεως παρακολουθησάσης, διέγνωσται τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν ἱεροτάτοις ἀρχιερεῦσι, τῷ Βιζύης, τῷ Χριστουπόλεως, τῷ Βρύσεως, τῷ Ἀλανίας, τῷ Χριστιανουπόλεως καὶ τῷ Ῥωσίου, ἵνα, ἐπεὶ ἡ Κοντοστεφανίνα μετὰ τὸν τοῦ ἀνδρὸς θάνατον κυρία καὶ κληρονόμος κατέστη πάντων τῶν καθευρεθέντων ἐκείνῳ πραγμάτων, ἀνεφάνη δὲ καὶ ἀποδέδεικται ταῖς ἀληθείαις [ὅτι] παρακαταθήκη ἦν, καθὼς μεμαρτύρηται, ἡ σπάθη, παρὰ τῶν ἀνωτέρω ὁπλοθέντων, ἀποδώσῃ ἡ Κοντοστεφανίνα ἀλογοπραγήτως πρὸς τὴν Λασκαρίναν τὸ οἰκεῖον πρᾶγμα, καὶ μὴ χρῆσθαι ἐπιπλέον εἰς καταδυναστείαν· ἀποδώσῃ δὲ τοῦτο καθὼς ἂν φανῇ ἀπὸ εἰδημόνων καὶ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν τὸ τίμημα τοῦ τοιούτου σπαθίου. Τὸ γὰρ τῆς καταδυναστείας ἐπιπλέον, καὶ εἰς μέγιστον ψυχικὸν κατάκριμα διαβαίνει τῷ Κοντοστεφάνῳ ἐκείνῳ. Ὅθεν καὶ ὀφείλει γενέσθαι καὶ ἀποπληρωθῆναι κατὰ τὴν συνοδικὴν ταύτην καὶ ἡμετέραν Διάγνωσιν, γεγονυῖαν καὶ ἐπιδοθεῖσαν τῷ μέρει τῆς διαληφθείσης Λασκαρίνης κυρᾶς Ἄννης εἰς παντελῆ ἀνενοχλησίαν τε καὶ ἀσφάλειαν. Μηνὶ Ἰουλίῳ, ἰνδικτιῶνος. . . . (1)

(1) Ἐξερρύη ἡ ἰνδικτιών, ἅτε δὴ τοῦ βιβλιοδέτου βαθύτερον τὴν κοπίδα κατενεγκόντος.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ὑπὸ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

Τμήματά τινα τῆς παρούσης συγγραφῆς ἐδημοσίευσα ἐν διαφόροις περιοδικοῖς συγγράμασι· δευτέρων δὲ φροντίδων ἤδη τυχόντα ἀναδημοσιεύονται σὺν ταῖς *Ἐφημερίσιν Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου*, αἵτινες ἐκτὸς τῶν ἐν αὐταῖς περιεχομένων ἀκριβῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων καὶ ἄλλων ἱστορικῶν γεγονότων καθ' ὃ περιλαμβάνουσι χρονικὸν διάστημα, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς κρατοῦντας, εἶναι αὗται καὶ πιστὴ εἰκὼν τοῦ τουρκικοῦ κράτους κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καὶ οἱονεὶ συμπλήρωσις τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρονογράφων τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Α'.

Τὰς νῦν ἐκδιδομένας Ἰωάννου Καρυοφύλλου τοῦ Βυζαντίου, μεγάλου λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, *Ἐφημερίδας* ἱστορικῶν συμβεβηκότων πρὶν καὶ δέκα ἐνιαυτῶν (ᾳχος'–ᾳχπθ') ἀνελεξάμην ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου τεύχους τῆς τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου βιβλιοθήκης, τῆς Συλλογῆς Additional, ὑπ' ἀριθμὸν 8232. Εἰσὶ δὲ ἰδιόχειροι αὐτοῦ, ὡς ὁ κατωτέρω διαλαμβανόμενος πίναξ δηλοῖ, ὃν ἄλλος τις προσέθηκε μετέπειτα εἰς ἓν συναγαγὼν τὰ ἐν αὐτῷ χειρόγραφα, ἐπιπροσθεὶς ἐκτὸς τοῦ πίνακος καὶ σημειώματα περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἰωάννου καὶ τὴν Σειρὰν τοῦ γένους τῶν Καρυοφύλλων. Ἔχει δ' ὁ πίναξ οὕτω :

«Πίναξ τῶν περιεχομένων ἐν τῷ παρόντι.

Ἰωάννου Καρυοφύλλου τοῦ μεγάλου λογοθέτου Ἐφημερίδες τῶν συμβάντων ἀπὸ τοῦ ᾳχος' σωτηρίου ἔτους ἕως τοῦ ᾳχπθ', ἰδιόχειροι [ἀριστερόθεν τοῦ περισελίδου

φέρεται: «Οὗτος ἦν μαθητὴς τοῦ Κορυδαλέως· ἐτελεύτησε δὲ ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸ ᾳχιβ' ἔτος Σεπτεμβρίου κβ'.»].

Ἰωάννου Καρυοφύλλου τοῦ ἐγγόνου ἐκείνου Φρασάριον κατὰ ἀλφάβητον, ἰδιόχειρον [ἀριστερόθεν τοῦ περισελίδου φέρεται: «Καὶ οὗτος ἐτελεύτησεν ἐν Βουκουρεστίῳ κατὰ τὸ ᾳψμ'. »].

Μητροφάνους Γρηγορᾶ ἱερομονάχου Στίχοι ἰαμβικοὶ εἰς διαφόρους ὑποθέσεις, διὰ χειρὸς Μιχαὴλ Καρυοφύλλου [δεξιόθεν τοῦ περισελίδου φέρεται: «Οὗτος ἐτελεύτησεν ἐν Βουκουρεστίῳ ᾳψμ'. »].

Ἀζαρίου Τζιγάλα ἀρχιμανδρίτου Γραμματικὴ περὶ συντάξεως πρὸς Ἰωάννην Μπεγιζαδὲν τοῦ ὑγειμόνος Ἀντιόχου Καντεμίρη βοεβόδα, ἰδιόχειρος [δεξιόθεν τοῦ περισελίδου φέρεται: «Οὗτος ἦν ἐπὶ Κυρίλλου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἀπὸ Κυζίκου, οὗ καὶ ἀρχιμανδρίτης ἐχρημάτισεν· ἦν δὲ ἐκ τῆς νήσου Σαντορίνης, ὅπου καὶ σχολὴν ἑλληνικῶν μαθημάτων συστῆσαι (γρ. συστήσας) ὕστερον ἐτελεύτησεν κατὰ τὸ ᾳψμ',»] (1).

Εὐγενίου Ἰωαννούλη ἱερομονάχου Φιλολογικά, ἰδιόχειρον [ἀριστερόθεν τοῦ περισελίδου φέρεται: «Οὗτος ἦν μαθητὴς τοῦ Κορυδαλέως. »].

Ὁμήρου ῥαψῳδία Ἄλφα Ἰλιάδος μετ' ἐξηγήσεως διὰ χειρὸς παλαιοῦ τινος καὶ τοῦ διδασκάλου Κριτίου. » Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ πίνακος. Ἰδίᾳ δὲ περὶ τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλου καὶ τῆς κατ'αὐτοῦ γενομένης Συνόδου, δι' ἔλλειψιν πρὸς τὸ παρὸν τῶν ἀναγκαίων μοι πηγῶν, θὰ πραγματευθῶ ἑπομένως ἐν ἑτέρῳ τεύχει. Ἐνταῦθα δὲ μόνον τάττω πρὸ τῶν Ἐφημερίδων τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν «*Σειρὰν τοῦ γένους τῶν Καρυοφύλλων*», ὑπὸ τοῦ κτήτορος, ὡς φαίνεται, τοῦ χειρογράφου καταρτισθεῖσαν, παρατιθεὶς καὶ ὅσας ἠδυνήθην νὰ συλλέξω εἰδήσεις περὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἰωάννου. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς Σειρᾶς, ὅπως καὶ ἐκ τῶν Ἐφημερίδων, ὁδηγούμενος κατήρτισα καὶ τὸν παρεπόμενον αὐτῇ γενεαλογικὸν πίνακα.

(1) Περὶ τούτου ἴδε Παρνασσοῦ τόμ. Α', σελ. 893 - 901.

Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀπόκειται χειρόγραφον, ἐν ᾧ περιέχονται «*Ἐκ τῆς τοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλου, μεγάλου λογοθέτου, ἰδιογείρου ἐφημερίδος ἐκλογαί*» (ἀριθ. 11, φύλ. 7 — 9). Τὰς ἐκλογὰς ταύτας ἐκδέδωκεν ὁ κύριος Μ. Παρανίκας ἐν ὑποσημειώσει διατριβῆς ἐπιγραφομένης «*Ἐκκλησιαστικά*» ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου (1), ἔνθα παραβάλλει ταύτας πρὸς *Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν* τοῦ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, καὶ τοῦ *Πατριαρχικοῦ χρονικοῦ* Κυρίλλου τοῦ Λαυριώτου τοῦ ὑπὸ τοῦ κυρίου Μ. Γεδεὼν τύποις ἐκδοθέντος ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ Σ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ *Ἀθηναίου*. Καὶ ἰδίᾳ δὲ πρότερον ἐν τῷ *Νεολόγῳ* τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρέβαλε ταύτας μόνον πρὸς τὸ *Πατριαρχικὸν Χρονικὸν* Κυρίλλου τοῦ Λαυριώτου (2). Τῶν *Ἐφημερίδων* τούτων τὸ κῦρος εἶναι αὐθεντικώτατον διά τε τὸ σύγχρονον καὶ ἀξιόπιστον τοῦ ἀνδρός, καὶ δι' ὃν εἶχε βαθμὸν τὸν τοῦ μεγάλου λογοθέτου, καὶ ὡς μετέχοντος τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, Περὶ αὐτοῦ δὲ τούτου κρίνων καὶ ὁ κύριος Παρανίκας λέγει « . . . συγχρόνου καὶ αὐτόπτου [τοῦ Καρυοφύλλου] τῶν πραγμάτων καί, νομίζομεν, κατὰ πάντα ἀξίου πίστεως πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα» (3), καὶ πάλιν κατωτέρω « . . . ὧν [Ἐκλογῶν] τὸ ἀξιόπιστον ἐγγυᾶται, τοῦτο μὲν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, τοῦτο δὲ τὸ λεπτομερὲς καὶ εὐσυνείδητον τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, μεγάλου λογοθέτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὄντος καὶ μετέχοντος πάντοτε τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων . . . » (4). Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐγένοντο σχεδὸν αἱ πλειότεραι ἀλλαξοπατριαρχίαι, ὡς ἐκ τοῦ σχηματισθέντος ἐκ τῶν *Ἐφημερίδων* πίνακος καταφαίνεται, τοῦθ' ὅπερ μὲ πόνον ψυχῆς γράφει καὶ ὁ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης (5).

Ἐκ τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν χρονογράφων τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνων, ἤγουν τοῦ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ

(1) Τόμ. ΙΑ', (1876 - 1877) σελ. 27 - 29.
(2) Ἴδε Ἀριθ. 2555 - 6, 17 - 29 Αὐγούστου 1879.
(3) Ὁ ἐν Κωνστ. Ἑλλ. Φιλ. Σύλ. τόμ. ΙΑ', σελ. 28.
(4) Αὐτόθι σελ. 32, καὶ *Νεολόγ.* ἀριθ. 2556.
(5) Ἐκκλησιαστ. καὶ Πολιτ. Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν σελ. 176, 193, Ἐκδ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου ἐν Κωνσταντινουπόλει 1860.

Ὑψηλάντου (1) καὶ Καισαρίου Δαπόντε (2), αἱ Ἐφημερίδες τοῦ Καρυοφύλλου, καθ' ὃ περιλαμβάνουσι χρονικὸν διάστημα, πληρέστεραί εἰσι καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς τοῦ Ἀθηνῶν Μελετίου *Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν γνωστῶν ἡ τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ *Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως* καὶ ἡ τοῦ Μαλαξοῦ *Πατριαρχική*, αἱ ὑπὸ τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου δημοσιευθεῖσαι ἐν τῇ Turcograecia αὐτοῦ, φθάνουσι μέχρι τῶν χρόνων καθ' οὓς ἤκμασαν οἱ γράψαντες αὐτάς, δηλαδὴ σχεδὸν περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος. Τὸ δὲ τοῦ Μονεμβασίας Δωροθέου ἱστορικὸν βιβλίον, τὸ κοινῶς γνωριζόμενον *Χρονογράφος* καὶ πολλάκις ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθέν, φθάνει μέχρι τῶν χρόνων τοῦ συγγραφέως, ὁπότε Ἱερεμίας ὁ Β' ἀνῆλθεν εἰς Ῥωσίαν εἰς προχείρισιν πατριάρχου ἐν τῇ ὁμοδόξῳ χώρᾳ ταύτῃ (1588 1591). Ἡ δὲ τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων βραχεῖα σημείωσις ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ συγγραφῇ, εἰ καὶ συνετάχθη ἐκ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους σωζομένων κωδίκων τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, φαίνεται πως ὅμως συγκεχυμένη ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς μικρὸν μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριαρχεύσαντας (3). Τὸ δὲ *Χρονικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας* Φιλίππου τοῦ Κυπρίου μετὰ τῶν προσθηκῶν Ἐρρίκου τοῦ Ἱλαρίου (4), δὲν φθάνει μέχρι τῶν χρόνων περὶ ὧν πρόκειταί μοι ὁ λόγος, καὶ ὁ τοῦ Ματθαίου Κιγάλα *Κατάλογος τῶν ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν τοῦ Βυζαντίου* καταλήγει εἰς τὴν πατριαρχείαν Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Ἡρακλείας 1636 (5).

Ὑπολείπονται δὲ ἔτι οἱ ἑξῆς Κατάλογοι, α') ὁ τοῦ Καλλινίκου Δ' Κατάλογος τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριαρχῶν, ὃν ἐν πολλοῖς ἀντιγράφει ὁ Κούμας (6). β') Τὸ ἔμμετρον Πατριαρχικὸν Χρονικὸν Κυρίλλου τοῦ Λαυριώτου (7). γ') Τὸ τοῦ Νεοφύτου Μαυρομμάτη Χρονικόν, ἐξ οὗ ὀνοματικὸς Κατάλογος τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριαρχῶν ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Εὐαγγελικῷ Κήρυκι (8). δ') Ὁ Ἱστορικὸς Κατάλογος

(1) Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν.
(2) Κ. Ν Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 3 - 70.
(3) Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων κτλ, βιβλ. ΙΑ', σελ. 1159 - 1178.
(4) Philippi Cyprii Chronicon Ecclesiæ Græcæ. Lips. 1689.
(5) Anselm. Banlar. Imperium Orientale. Paris. 1712.
(6) Ἱστορ. τῶν ἀνθρωπ. πράξ. τόμ. Ζ', Η', καὶ Ι'. Βιέννῃ 1833.
(7) Ἐν Ἀθηναίου τόμ. ϛ', σελ. 17.
(8) Ἴδε τόμ. ϛ', σελ. 422 - 50.

τοῦ Καισαρίου Δαπόντε (1)· καὶ ε') Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Σεργίου τοῦ Μακραίου (2) εἰσὶν ἔργα μεταγενέστερα τῶν Ἐφημερίδων. Τῆς δὲ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυπριανοῦ, τῇ ἑλλάδι φωνῇ μὲν γραφείσης, ἀνεκδότου δὲ μέχρι τοῦ νῦν, ὡς καὶ τῆς τοῦ Θεοκλήτου Πολυειδοῦς Ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας (3), εἰμὶ ἀτυχῶς ἐν ἀγνοίᾳ. Ἄγνωστόν μοι ἐπίσης σύγγραμμα τυγχάνει καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου Στάνου Ἱστορία τῶν σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθεῖσα τῷ 1769. Ἕτερα πρὸς τούτοις ἀνέκδοτα ἔργα, περὶ τῶν πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πραγματευόμενα, εἰσὶν ὁ Κατάλογος τοῦ Παγκρατίου Δημάρη, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀποκείμενος, καὶ ὁ τοῦ Καταβολάνου (4).

Τὸ σπουδαιότερον τῶν *Ἐφημερίδων* τοῦ Καρυοφύλλου συστατικὸν εἶναι ἡ ἀκριβὴς ἀφήγησις τῶν εἰς τοὺς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους προστάντας τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφορώντων. Καὶ τούτους μὲν καὶ ἄλλοθεν γινώσκομεν, οὐχὶ ὅμως μετὰ τόσης ἀκριβείας καὶ χρονολογικῆς τάξεως. Ἄρχονται δ' αὗται ἀπὸ τῆς β' πατριαρχείας Διονυσίου Δ', τοῦ Μουσελίμη μὲν προσονομαζομένου, διαδεχθέντος δὲ Παρθένιον Δ' τὸν Μογιλάλον, ὅστις ἔλαβε προεδρικῶς τὴν Ἀγχίαλον, ὡς ἐν ταῖς *Ἐφημερισι* σημειοῦται, καὶ ὡς διαλαμβάνει τὸ περὶ τούτου κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1677 (ἰνδικτιῶνος ιε'.) ἐκδοθὲν «*Ὑποσχετικὸν τοῦ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Παρθενίου λαβόντος τὴν Ἀγχίαλον προεδρικῶς*», σωζόμενον ἐν τῇ *Δοσιθέου Ἱεροσολύμων Πατριάρχ. Νομικῇ Συναγωγῇ Ἐγγράφ.*» (5). Τοῦτον πατριαρχεύοντα ἔτι τῷ 1675 ἐπεσκέψατο ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Βέλερος, κομίσας αὐτῷ καὶ βιβλία ἀπὸ προσώπου τοῦ πρωτοπαπᾶ Κερκύρας (6). Παρετάθη δὲ ἡ παριαρχεία αὐτοῦ μέχρι τῶν μέσων περίπου τοῦ 1676· διότι πρᾶξιν αὐτοῦ ἀπαντῶμεν τὸν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ

(1) Κ, Σάθα Μεσαιων. Βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 73 - 200.
(2) Αὐτόθ. σελ. 203 - 419.
(3) Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς, σελ. 394 καὶ 321.
(4) Ὁ ἐν Κωνστ. Ἑλλην. Φιλ. Σύλλογος, Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης Παράρτημα τοῦ ΙΕ' τόμου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1884. σελ. 10, ὑποσημ.
(5) Κ. Σάθα τόμ. Γ', σελ. 602. Μεσαιων. Βιβλιοθ.
(6) Wheler Journey into Greece, σελ. 194 - 5.

ἔτους ἐκδοθεῖσαν (1). Ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτὸν Διονύσιος ὁ Δ' ἦν πατριαρχεύων τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1676, καθ' ὃν μῆνα ἄρχονται αἱ *Ἐφημερίδες*. Ἁμαρτάνει δὲ ὁ τῶν *Ἐκλογῶν τῶν Ἐφημερίδων* συντάκτης λέγων «*1676 Ὀκτωβρίου 24 ἐπατριάρχευσεν ὁ κύριος Διονύσιος*» (2)· διότι αἱ *Ἐφημερίδες* λέγουσι «*πατριαρχεύοντος τοῦ Διονυσίου*»· ἐν ᾧ ἄλλως ἀπαντῶμεν καὶ πρᾶξιν αὐτοῦ ἀπολυθεῖσαν τὸν Αὔγουστον τοῦ 1676 (3). Ὅθεν ἀκριβὴς φαίνεταί μοι ἡ τοῦ Μελετίου χρονολογία, καθ' ἣν ἀνερρήθη τὸ 6' ἤδη εἰς τὸν θρόνον τὴν 29 Ἰουλίου (4).

Τὴν ὕπαρξιν τῶν *Ἐφημερίδων* τοῦ Καρυοφύλλου γινώσκομεν μόνον ἐκ τοῦ *Νέου Μαρτυρολογίου*, οὗτινος ὁ συγγραφεὺς παρέλαβεν ἐξ αὐτῶν τινα τοῦ βίου τοῦ νεομάρτυρος Τριανταφύλλου (5). Ἵνα δὲ τὴν τῶν Ἐφημερίδων ἀκρίβειαν καταδείξω παρατίθημι συγκριτικὸν πίνακα τῶν κατὰ τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο διάστημα προστάντων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου πατριαρχῶν.

	ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΟΥ	ΜΕΛΕΤΙΟΥ	ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ	ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ' τὸ 6'	1676 (Ἰουλ. 29)	1676 Ἰουλίου 29·	1679 Ἰουλίου 29.	1677
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Δ'	1679 Αὐγ. 2 - 10.	1679 Ἰουλ. 30. Αὐγ. 19	1683	—
ΙΑΚΩΒΟΣ Α'	1679 Αὐγ. 10 - 31.	1679 Αὐγ. 19.	1683 Αὐγ. 13.	1680
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ' τὸ γ'	1682 Αὐγ. 31 Μαρτ. 10	1682 Ἰουλ. 30	1685 Ἰουλ. 30·	1683
ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Δ' τὸ 1	1684 Μαρτ. 10 - 21.	1684 Μαρτ. 10.	1686 Μαρτ. 10.	1685
ΙΑΚΩΒΟΣ Α' τὸ 6'	1685 Μαρ. 24 - Ἀπρ. 7.	1685 Ἀπρ. 20.	1687 Ἰουν. 20.	1687
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ' τὸ δ'	1686 Ἀπρ. 7. Ὀκτ. 12·	1686 Σεπτ. 23. (μ. 2).	1688 Σεπτεμ. 23.	1688
ΙΑΚΩΒΟΣ Α' τὸ γ'	1687 Ὀκτ. 12. Μαρ. 3·	1686 (Νοεμ. 23).	1688 Ὀκτ. Μαρτ.	1689
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Β'	1688 Μαρ. 3. Νοεμ. 27.		1689 Μαρ. (μὴν. 8)	1690
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Δ'	1688 Δεκεμ. 16.		1689 Ὀκτ. 8. (μὴν. 8).	1691

Τὴν τοῦ Ἰακώβου Α' τρίτην πατριαρχείαν καλεῖ ὁ Ὑψηλάντης

(1) Μεσαιων. Βιβλ. τόμ. Γ', σελ. 601·

(2) Περιοδικὸν τοῦ ἐν Κωνστ. Ἑλλην. φιλολογ. Συλλ. τόμ. ΙΑ', σελ. 29, καὶ Νεολόγ. Κωνσταντινουπ. 1877, ἀριθ. 2555.

(3) Μεσαιων. βιβλ. τόμ. Γ', σελ. 602.

(4) Ἐκκλησ. Ἱστορ. τόμ. Γ', σελ. 468

(5) Νέον Μαρτυρολόγιον, ἤτοι μαρτύρια τῶν νεοφανῶν μαρτύριων τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους μαρτυρησάντων κτλ. Ἐνετίησιν 1799. σελ. 105.

ἐπίβασιν (1), ὅπως καὶ ὁ Μελέτιος (2) τὴν τοῦ Νεοφύτου Δ'· ἀλλὰ τίς δύναται νὰ μὴ ὀνομάσῃ ἐπιβάσεις τὰς κατὰ τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο διάστημα γενομένας συχνὰς πυκνὰς ἀλλαξοπατριαρχείας;

Ἀκριβέστερος εἰς τὰ τῶν χρόνων ἐκείνων περὶ τῶν πατριαρχῶν ἱστορούμενά ἐστιν ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος, πάντῃ δὲ ἡμαρτημένος ὁ Ὑψηλάντης, ὁ ἐν ἄλλοις πολλοῖς λεπτολόγος. Περὶ δὲ τοῦ Καταλόγου τοῦ Ζαχαρίου Μαθᾶ, καθὼς καὶ περὶ τοῦ Κούμα, ὡς ἀμφοτέρων ἀκολουθούντων ἐν πολλοῖς τὸν Μελέτιον ἐν τοῖς περὶ πατριαρχῶν ἱστορουμένοις, καὶ τοῦ Καλλινίκου Δ', οὐδεμίαν ἐκφέρω γνώμην.

Μετὰ τὸν Ἀθηνῶν Μελέτιον πλησιέστερος εἰς τὰ πράγματά ἐστιν ὁ Καισάριος Δαπόντες, ὅστις ὅμως πολὺ συγκεχυμένως καὶ πλημμελῶς διεξέρχεται τὰ τῶν πατριαρχῶν, καὶ ἄνευ χρονολογιῶν. Ἐν ᾧ δὲ μνημονεύει ἐν τῷ Χρονογράφῳ αὐτοῦ τὴν 6' πατριαρχείαν Διονυσίου Δ' τοῦ Μουσελίμη, ὃν ἐπονομάζει Σερογλάνην (3), ἀποσιωπᾷ ὅλως τὴν ἐπίβασιν Ἀθανασίου τοῦ ἀπὸ Ῥαιδεστοῦ. Ἀναφέρων ὡσαύτως τὴν α' καὶ 6' πατριαρχείαν Ἰακώβου τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης (4), λέγει ὅτι διεδέχθη τὸν Διονύσιον, ἐννοῶν βεβαίως τὸν Μουσελίμην, ἐν ᾧ αὐτὸς διεδέχθη Παρθένιον τὸν Μογιλάλον, ὃν ὅλως ἀποσιωπᾷ. Ἐπίσης δὲ ἐν σιγῇ παρέρχεται καὶ τὴν δ' πατριαρχείαν Διονυσίου τοῦ Δ', καὶ τὴν γ' Ἰακώβου Α' τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης, μνημονεύων μόνον τὴν τοῦ Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρνᾶνος καὶ τὴν Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως (5). Καὶ ὁ Ζαβίρας δὲ ἁμαρτάνει θέτων τὴν πατριαρχείαν Διονυσίου τοῦ Δ' (ὄντινα Γ' ἀναγράφει) τῷ 1677, καὶ τὴν ἐπίβασιν Ἀθανασίου τοῦ ἀπὸ Ῥαιδεστοῦ τὴν 30 Ἰουλίου τοῦ 1679, ὡς καὶ τὴν γ' Διονυσίου τοῦ Δ' τὴν 30 Ἰουλίου τοῦ 1682. Ὀρθῶς δὲ προστίθησι διαρκέσασαν τὴν γ' αὐτοῦ πατριαρχείαν ἔτη δύο, τὴν δὲ τετάρτην λέγει διαρκέσασαν μῆνας δύο, ἐν ᾧ ἐπὶ ἔτος σχεδὸν παρετάθη (6). Ἡμαρτημένως ἐπίσης τάττει καὶ Καλλινίκου Α' τοῦ Ἀκαρνᾶνος τὴν πατριαρχείαν τῷ 1689, ἐν ᾧ αὕτη ἐγένετο τῷ 1688 (7).

(1) Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, σελ. 193.
(2) Ἐκκλησ. Ἱστορ. τόμ. Γ', σελ. 483.
(3) Μεσαιων. Βιβλ. τόμ. Γ', σελ. 18.
(4) Αὐτόθι σελ. 24, 34.
(5) Αὐτόθι σελ. 39, 41.
(6) Νέα Ἑλλὰς σελ. 260.
(7) Αὐτ. σελ. 401.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ τῆς μεγάλης αὐτοῦ συγγραφῆς *Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων* (1), οὕτω πως διηγεῖται τὰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους πατριαρχικὰ γεγονότα. Ὅτι Διονύσιος ὁ Μουσελίμης (ὁ Δ') ἀπέβαλε μετὰ τὸ 1675 Παρθένιον τὸν Μαγιλάλον (τὸν Δ'), πατριαρχεύσας τὸ β'. Τοῦτον ἐξέβαλεν ὁ Ῥαιδεστοῦ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος· ἀλλ' ἀχρεῖος ὢν οὐ μετετέθη, ἀλλ' ἐξωρίσθη. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεχειρίσθη συνοδικῶς ὁ Λαρίσσης Ἰάκωβος ὁ Χῖος (ὁ Λ'). Παραιτηθέντος δὲ μετὰ τρεῖς χρόνους, γέγονε τὸ γ' Διονύσιος ὁ Μουσελίμης (ὁ Δ')· ὃν ἐξέβαλε Παρθένιος ὁ Μογιλάλος (ὁ Δ'), τὸ ε' πατριαρχεύσας. Τοῦτον δὲ πάλιν ἐξέβαλεν ὁ Χῖος Ἰάκωβος (ὁ Λ') προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς Συνόδου· ἀλλ' ἐν Ἀδριανουπόλει ἐξέβαλεν αὐτὸν τῷ 1686 Διονύσιος ὁ Δ'· ὁ δὲ Ἰάκωβος Λ' ἀπελθὼν εἰς Φιλιππούπολιν ἐνεδύθη καβκάδιον ὑπὸ τοῦ βεζίρου τὸ γ', ἄνευ ὅμως προσκλήσεως καὶ ἐκλογῆς τῆς Συνόδου. Ὅθεν παραιτηθεὶς μετὰ τέσσαρας μῆνας ἐξελέγη κοινῇ ἐκλογῇ καὶ ψήφῳ (καὶ Ἱεροσολύμων τοῦ Δοσιθέου συμψηφίζοντος) ὁ Προύσης Καλλίνικος Β' ὁ Ἀκαρνάν, πατριαρχεύσας μῆνας ὀκτώ. Ἐκβληθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου τοῦ Δ', μετετέθη ἐκεῖ παρὰ τὴν συνήθειαν. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Δοσίθεον.

Ἐγὼ δὲ παρατίθημι ἐνταῦθα τὸ παρ' ἐμοὶ διατηρούμενον πατριαρχικὸν γράμμα Διονυσίου τοῦ Δ', ἀναφερόμενον εἰς τὴν τετάρτην ἀνάρρησιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Καὶ μή τις ὑπολάβῃ ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ ἡμερομηνία α' Ἀπριλίου δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸ ἐν ταῖς *Ἐφημερίσιν* ἀναφερόμενον ὅτι τὴν 7 τοῦ ἰδίου μηνὸς « *ἐφίλησεν ὁ κὺρ Διονύσιος χέρι τοῦ βεζίρη* ». Ἡ ἐναντιοφάνεια αὕτη συμβιβάζεται, νομίζω, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ μὲν τὴν α' τοῦ μηνὸς ἐμηνύθη αὐτῷ ἡ ἀνάρρησίς του, κατὰ δὲ τὴν ζ' ἐγένετο ἡ διὰ τοῦ χειροφιλήματος ἐπίσημος παρὰ τοῦ βεζίρου ἀναγνώρισίς του.

Διονύσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κ/πόλεως Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐντιμότατε καὶ λογιώτατέ μου ἐκκλησιάρχα τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν ἄρχουσι κυρίτζῃ Μανολάκῃ (2), υἱὲ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν λογιότητά σου μετὰ παντὸς τοῦ εὐλογημένου σας ἀρχοντικοῦ εὐχόμενος εὐλογοῦμεν, δεόμενος τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ. Ἡμεῖς θείᾳ προνοίᾳ διὰ προσταγῆς τοῦ ὑπερτάτου ἐπιτρόπου ἐλάβομεν τὸν πατριαρχικόν μας θρόνον, διὰ τοῦτο πέμπομεν αὐτόσε τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Κυζίκου, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον παντὸς Ἑλλησπόντου κὺρ Κύριλλον, νὰ ἐπιτροπεύῃ καὶ νὰ βουλλώνῃ τὰ γράμματα τῆς αὐλῆς· ἡ δὲ λογιότης σου νὰ ἔχῃς τὴν ἐπιστασίαν ταύτην, καὶ νὰ θεωρῇτε τὰ γράμματα ὅπου γράφονται, καὶ νὰ σημειώνετε ὄπισθεν ἐθεωρήθη, διὰ νὰ μὴν γίνεται τίποτε παραδρομή, ἕως οὗ μετ' ὀλίγον νὰ ἔλθωμεν ἀτός μου νὰ σᾶς ἀπολαύσωμεν σωματικῶς. Ταῦτα μέν, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετ' αὐτῆς.

ᾳχπς' Ἀπριλλίου α'.

(1) Βιβλ. ΙΔ', ια', σελ. 1178.

(2) Οὗτος εἶναι βεβαίως ὁ ἐκ Καστορίας γνωστότατος τοῦ γένους εὐεργέτης. Ὁ δὲ κατωτέρω μνημονευόμενος Κυζίκου Κύριλλος εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ συνυπογεγραμμένος ἐν τῷ ἐπὶ Καλλινίκου τοῦ Β' κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1691 ἀπολυθέντι πατριαρχικῷ γράμματι περὶ τῆς ἐν Κ/πόλει σχολῆς (Α. Κ. Ὑψηλ. Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν σελ. 234 - 8.).

Β'.

« Σειρὰ τοῦ γένους τῶν Καρυοφύλλων, καὶ τῆς τελευτῆς ἑκάστου κατὰ χρόνον, ἀλλ' οὐ κατὰ τάξιν.

Ἰωάννης Καρυοφύλλης ἀπὸ Βυζαντίου ὥρμητο, καὶ κατὰ τὸν Δοσίθεον πατριάρχην Ἱεροσολύμων ἐν τῷ κατ' αὐτοῦ συγγράμματι, ἔκ τινος τῶν πέριξ χωρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως Καρυαΐς τοὐπίκλην, ὑφ' οὗ καὶ τὸ Καρυοφύλλης λέγεται παρήγαγε. Τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτοῦ συνόδων ὅρα ἐν τῷ *Καρυοφύλλης* συντάγματι Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, τυπωθέντι ἐν Ἰασίῳ πόλει τῆς Μολδοβίας, ἐξ ὧν ὡς φασι τὰ πλείω ἀμφιβάλλεται.

Ἐξεμέτρησε δὲ τὸ ζῆν ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας ἐν ἔτει ᾳχιϛ' σεπτεμβρίου κβ', καὶ τῇ κγ' ἐκηδεύθη ἐν τιμῇ καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ Ῥάδουλ Βόδα, ἔνδον τῆς ἐκκλησίας, πρὸς ὃν καὶ τὸ παρὸν ἐπίγραμμα:

† **Ἐπιτύμβιον εἰς τὸν σοφώτατον διδάσκαλον τὸν μακαρίτην Ἰωάννην Καρυοφύλλην τὸν μέγαν λογοθέτην τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.**

Πάνσοφε, θεολογίης σέλας, εὔλαλε, ἥλιε γαίης,
Ἑλλάδα λαμπρύνας ἀκτῖσιν ἰδμοσύνης,
Καρυόφυλε μέγιστε Ἰωάννη, λόγον ἔρδων
Τῆς οἰκουμενικῆς ἀκροτάτης καθέδρας.
Φεῦ ἔδυς ἠδὲ κέκρυψαι ἀφεγγέϊ τῷ δ' ὑπὸ τύμβῳ,
σαυτῷ συνθάψας ἀγλαίην χαρίτων.
Ἑλλάδα μηκέτι νῦν ὀλβίζετε, παῖδες Ἀχαιῶν,
ἧς χρόνος εἶλε κλέος καὶ τόδε πανδαμάτωρ.

Εἰς τεκμήριον εὐλαβείας·

Ἰωάννης Κομνηνός(1), ὁ καὶ ἰατρός, ἐποίει ἐν Βουκουρεστίῳ αχλδ', σεπτεμβρίου κε'.

Ἐν ἔτει *αχπη'*, Αὐγούστου α', ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μανολάκης Καρυοφύλλης(2) ὁ μέγας ῥήτωρ, καὶ ἐτάφη πέραν τοῦ

(1) Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ Κομνηνός, ὁ μετὰ ταῦτα μετονομασθεὶς Ἱεράθεος καὶ Δρύστρας μητροπολίτης προχειρισθείς. Ἐπωνομάζετο τὸ πρὶν Ἰωάννης Μάλυβδος, χρηματίσας διορθωτὴς τῆς ἐν Ἰασίῳ ἑλληνικῆς τυπογραφίας (Βρετοῦ Κατάλογος Νεοελλην. Φιλολογ. Μέρος Λ', σελ. 39. 40. 231). Ἴδε περὶ τούτου καὶ *Δελτίον τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρ. τῆς Ἑλλάδος* τόμ. Β', σελ. 667-679.

(2) Ἐν ταῖς *Ἐφημερίσι* σημειοῖ ὁ Ἰωάννης ὅτι τὴν ια' Αὐγούστου τοῦ 1688 εἰς τὰς Τεσσαράκοντα Ἐκκλησίας τῆς Βλαχίας κατερχόμενος ἤκουσε τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μανολάκη, ὅστις ἠκολούθησεν εἰς Μολδαυΐαν τὸν Δοῦκαν Βόταν τὴν 17 Αὐγούστου τοῦ 1681 κατὰ τὴν ἐν τούτῳ τῷ ἔτει σημείωσιν τῶν *Ἐφημερίδων*." Ἐλαβε δὲ ὁ Μανολάκης οὗτος εἰς σύζυγον τὴν Ζωὴν θυγατέρα τῆς Ῥωξάνης Σκαρλάτου Μαυροκορδάτου καὶ ἀδελφὴν τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου. Ἐκ τούτων ἐγεννήθη τέκνον, τὴν ιγ' Ἰουλίου τοῦ 1680, ὡς ἐν ταῖς *Ἐφημερίσι* σημειοῦται. Ἡ ἀδελφὴ αὕτη τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Λιβαδᾶ, τοῦ ἐκδύντος τὰς τοῦ Ἐξ Ἀπορρήτων Ἐπιστολὰς (Τεργέστη 1879) καὶ μακρὰν βιογραφίαν αὐτοῦ προτάξαντος, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ τελευταίως ὑπὸ τοῦ κ. Λιμιλίου Λεγρανδίου δημοσιευθείσῃ συγγραφῇ περὶ τοῦ οἴκου Μαυροκορδάτου (Généalogie des Maurocordato de Constantinople etc. Paris 1886). Τοῦ Μανολάκη τούτου ἐπιστολὴ ἀνέκδοτος ἀπόκειται ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου ἀχρονολόγητος, πρὸς Χρύσανθον τὸν Νοταρᾶν Ἱεροδιάκονον ἔτι ὄντα ἐπιστελλομένη (Μεσαιων. Βιβλιοθ. τόμ. Γ', σελ. 526). Ὁ δ' αὐτὸς μνημονεύεται μεταξὺ τῶν δωρητῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (Γε-

Κυνηγοῦ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς κατὰ τὸ Χάσκιογι ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν περιοχὴν τοῦ Πολυανδρίου, ὅπου εἰσὶ τεθαμμένοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἄρχοντες Κωνσταντινουπόλεως· πρὸς ὃν τὸ παρὸν ἐπιτύμβιον:

Πρῶτον οὗτος ὁ τάφος ἔκρυπτε Δόμναν Ῥωξάνδραν,
εἶτα Ζωὴν εὐγενεστάτην τὴν αὐτῆς θυγατέρα.
Καὶ ἤδη τὸν σοφὸν μέγαν ῥήτορα Μανολάκην,
ἄνδρα τῆς Ζωῆς καὶ γαμβρὸν τῆς ἐκλάμπρου Ῥωξάνδρας(1),
δάκρυα πολλὰ λιπόντα πατρὶ καὶ μητρί.

δεών Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ᾳωπδ', σελ. 158). Ἐπιστολαὶ δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου Καρυοφύλλου, τοῦ Ἡρακλείας Βαρθολομαίου καὶ τοῦ Φιλίππων καὶ Δράμας Παχωμίου, πρὸς τὸν μέγαν ῥήτορα Μανουὴλ ἐπιστελλόμεναι, ἀπόκεινται παρὰ τῷ κυρίῳ Μ. Γεδεών (Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 90-91). Ἦν δὲ μέγας ῥήτωρ, κατὰ τὸν κ. Μ. Γεδεὼν τὸ 1688 (αὐτόθι σελ. 194).

(1) Ἡ Ῥωξάνα Σκαρλάτου Μαυροκορδάτου, ὡς ἐν ταῖς *Ἐφημερίσι* σημειοῦται, ἀπέθανε τὴν 29 Αὐγούστου τοῦ 1684. Εἰς τὴν ἐλλόγιμον ταύτην γυναῖκα ἀφιεροῦται ποιημάτιον ἐπιγραφόμενον: «*Ἐλικῶνος ἄνθη, ἐπὶ τῇ περιθρυλλήτῳ καὶ ἐπιφανεστάτῃ δαφνοστεφανηφορίᾳ τοῦ ἐξοχωτάτου καὶ λογιωτάτου κυρίου Ἀποστόλου Ῥάσπι, Βυζαντίου, ὅτε ὑπὸ τῶν ἐν τῷ τοῦ Παταβίου Ἀρχιλυκείῳ προκριτων διδασκάλων ἀξιώτατος φιλόσοφος καὶ ἰατρὸς ἀνηγορεύθη, Τῇ ἐκλαμπροτάτῃ καὶ σοφωτάτῃ κυρίᾳ κυρίᾳ Δόμνῃ Ῥωξάνῃ Σκαρλάτου ταπεινῶς ἀφιερωθέντα παρ' Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Τυπάλδου, Κεφαληνιέως. Ἐνετίησι παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων αχπ'. Con licenza de' Superiori e Privilegio*» εἰς 8ον, ἄνευ ἀριθμήσεως τῶν σελίδων. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὴν προσφώνησις τοῦ εἰρημένου Τυπάλδου ἔχει οὕτω: «

«Τῇ ἐκλαμπροτάτῃ σοφωτάτῃ καὶ εὐσεβεστάτῃ κυρίᾳ κυρίᾳ
Δόμνῃ Ῥωξάνῃ, τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν.

Ἡ τῶν παλαιστρικῶν εὐστροφος σφαῖρα τοσοῦτον ἐς ὕψος ἀναφέρεται, ὅσον δὴ μάλιστα ὑπ' αὐτῶν πρὸς γῆν σφοδρότερον καταῤῥίπτεται. Ἔγωγε δὲ τὴν δαφνόπλεκτον καὶ πολύαστρον σφαῖραν κυρίου Ἀποστόλου τοῦ Ῥασπι ἐς αἰθέρα ἐπιποθῶν ἀναπέμψαι, παρὰ τοῖς σοῖς λαμπροτάτοις ποσὶν ἐπιθαῤῥῶν καταῤῥίπτω, καὶ τοὺς πάλαι μιμούμενος ἀφοσιοῦν τι τοῖς θεοῖς εἰωθότας, χρυσοῦν μὲν τρίποδ' Ἀπόλλωνι, ἐλαίαν Παλλάδι, μῆλον Ἀφροδίτῃ, κἀγώ σοι ὡσαύτως ἡμιθέαν τῶν βασιλίδων οὖσῃ, τῶν τε ἡμιθέων βασιλίδι δάφνην, ὡς εἰκὸς ἐστι βασιλικὸν ἅμα καὶ θεῖον στέφος ἀφοσιῶ» κτλ. κτλ. Ἐν τῷ ἰδίῳ τεύχει εὑρηνται καὶ δύο ἐπιγράμματα πρὸς τὴν ἔνδοξον ταύτην γυναῖκα, ἓν τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Τυπάλδου, καὶ ἕτερον Νικολάου Βουβουλίου τοῦ ἰατροσοφιστοῦ. «Εἰς τὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ σοφωτάτην Ῥωξάναν Σκαρλάτου Ἐλλογεῖον τοῦ αὐτοῦ» δηλ. Ἰωάννου Βα-

Ἐν ἔτει ᾰχ̓ῃ΄ μετέστη τῶν τῇ δε ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος (1) Καρυοφύλλης ὁ πρωτοβεστιάριος, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, πρὸς ὃν καὶ τὸ παρὸν ἐπιτύμβιον:

Ἀνδρόνικος κλεινὸς τῆς γενεᾶς Καρυοφύλλων,
θρόνου τοῦ οἰκουμενικοῦ πρωτοβεστιάριος,
υἱὸς Ἰωάννου τοῦ καὶ μεγάλου λογοθέτου,

πτιστοῦ Τυπάλδου· καί: «Πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ πολυμαθεστάτην δέσποιναν ἀμελέτητον καὶ οἷον ἀπὸ μνήμης λεχθὲν ὀκτάστιχον Νικολάου Βουβουλίου ἰατροσοφιστοῦ». Ἦν δ' οὗτος Κρὴς τὴν πατρίδα. Πρὸς αὐτὴν δὲ ταύτην ἀποτείνεται καὶ διασωθεῖσά τις ἐπιστολὴ τοῦ Χίου ἰατροῦ Δημητρίου Πεπανοῦ, ἐκ Χίου ἐπιστελλομένη τὴν η' Ὀκτωβρίου τοῦ ᾰχ̓ῃ΄, καὶ ἔχουσα οὕτω: «Ἐκλαμπροτάτη καὶ σοφωτάτη κυρία. Πάνυ μὲν ἥσθην αὐτοψίᾳ ἐπιτυχὼν τοῦ σοῦ φιλτάτου γεννήματος, ἐν ᾧ γε ὡς ἔν τινι περιθρυλλήτῳ μουσείῳ τά τε τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας ἐνδιαιτῶσι προτερήματα εἶπον, ἢ καὶ τούτων ὑπέρτερα· βοῶσι γάρ, κἀμοῦ σιγῶντος, αἱ τοιούτου διδασκάλου καὶ μεγίστου ῥήτορος ἐμπειρίαι πανταχόθι περιθρυλλούμεναι, Δημοσθένη τοῦτον, Ἀριστοτέλη ἄλλον, καὶ Ἱπποκράτη νέον ἐπιδεικνύουσαι. Χαίροις τοίνυν, ὦ περιφανεστάτη σελήνη, τηλικαύτην ἐκλαμπροτάτην ἀκτῖνα τοῖς ἐν ἔπει κυοφορήσασα, δι' ἧς τὸ λιγνώδες τῆς ἀμαθείας σκότος ἀποσκεδάννυται, καὶ ἀντεισάγεται πάλιν τῆς παιδείας τὸ πολύπειρον φέγγος, τῆς τε ἀμαθεστάτης νυκτὸς ἡ σκοτόμαινα εἰς ἡμέραν πάλιν σοφοφεγγῆ μεταβάλλεται. Χαίροις δὲ καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ τοσαύτη σου τηλαυγεστάτη ἀκτὶς, ἣν εὖ οἶδα πολλῶν ἄλλων σοι ποθεινοτέραν, καὶ θησαυρῶν πολυταλάντων εἰκότως σοι τιμιωτέραν, ἐρξομένη διαλάμπει τὰ μάλιστα φέγγος ἔμφυτον ἔχουσα ὑγιές, καὶ οὐδαμῶς παρὰ φύσιν κεκτημένη θερμόν. Τάχιστα τοιγαροῦν πανσέληνος ὅλη, τελείως ἀμέλει πεπληρωμένη ὑγιείας αὐτόθι μετ' εὐτυχίας καὶ περιχαροῦς θυμηδίας καὶ δεξιώσεως, ὡς καὶ πρότερον, ἅπασιν ἐπιλάμψει, ἐμέ τε τὸν ἐλάχιστον, οἷα δὴ καὶ νῦν, διηνεκῶς ἐκθάλψει πρὸς ἀξίους ἐπαίνους τῆς τοσαύτης ἀκτῖνος, καὶ τηλικαύτης σελήνης ἐγκώμια. Ἔρρωσο, ἐκλαμπροτάτη μοι καὶ σοφωτάτη σελήνη, μετὰ τῆς ἐρξομένης σου καὶ πολυσόφου σου ἀκτῖνος εἰς πολυετῆ βίον καὶ δόξαν ὑπέρλαμπρον.

Ἐν Χίῳ ᾰχ̓ῃ΄ Ὀκτωβρίου η'.

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος δοῦλος πιστότατος
Δημήτριος Πεπανὸς ὁ ἰατρός.

(Εἰρην. Ἀσωπίου Ἀττικὸν Ἡμερολόγ. τοῦ 1876, σελ. 178-179). Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς λοιπὸν ταύτης, ἐγκωμιαστικῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου μανθάνομεν ὅτι ὁ Πεπανὸς ἔζη ἔτι κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1696 ἐν Χίῳ, ἔνθα ἀναμφιβόλως μετήρχετο τὸν ἰατρόν. Περὶ τῆς Ῥωξάνης ἔγραψε καὶ ὁ Μ. Γεδεὼν ἐν τῷ Ἑσπέρῳ Λειψίας τόμ. Γ'. (Χρον. τῆς Πατρ. Ἀκαδημίας σελ. 256).

(1) Ἐν ταῖς Ἐφημερίσι σημειοῦται, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος (Ἀνδρονάκης) ἐσφραγίσθη ὑπομνηματογράφος τὴν 12 Σεπτεμβρίου τοῦ 1684. Μεταξὺ δὲ τῶν δωρητῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μνημονεύεται πρωτοβεστιάριος Ἀνδρόνικος (Γεδεὼν Χρονικὰ Πατρ. Οἴκου κτλ. σ. 150), ὅστις ἦν ὁ Καρυοφύλλης.

τριακονταετὴς (1) νέος σπουδῇ κεκοσμημένος,
ἐνθάδε κατέλιπε φεῦ τὸ φθειρόμενον σῶμα,
αὐτὸς δ' ἀπέστη ὡς γίγας πρὸς οὐράνιον δῶμα
λιπὼν γονεῦσι στοναχὰς δάκρυά τε καὶ γόους.

Ἐν ἔτει ᾰψ̓ῃ΄ Μαρτίου 6', ἐξεδήμησεν ἐν Κυρίῳ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥαλάκης (2) Καρυοφύλλης ὁ μέγας χαρτοφύλαξ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ῥηθέντι ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς· οὗ ἐν τῇ κηδείᾳ ἐξεφώνησεν ἐπιτάφιον λόγον ὁ σοφολογιώτατος ἐν ἱεροδιακόνοις Μακάριος (3), ὁ μετὰ ταῦτα σχολαρχήσας ἐν νήσῳ Πάτμῳ.

Ἐν ἔτει ᾰψ̓μζ΄ ἔδωκε τὸ κοινὸν χρέος ἐν Βουκουρεστίῳ ὁ ἔγγονος ἐκείνου καὶ τρίτος υἱὸς τοῦ Ῥαλάκη Ἰωάννης Καρυοφύλλης (1) ἄγαμος, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ἐκεῖσε μοναστηρίῳ τοῦ Ῥάδουλ Βόδα, ὅπου καὶ ὁ πάππος.

(1) Τριακοντούτης θανὼν τῷ 1690, ὡς ἐν τῷ εἰς αὐτὸν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγράμματι σημειοῦται, ἐγεννήθη ἄρα τῷ 1660. Ἐτελεύτησε δὲ πιθανῶς κατα μῆνα νοέμβριον· διότι κατ' αὐτὸν τὸν μῆνα ἀφιέρωσε τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τελευτῶν μετεῶον ἓν χρυσόκλαδον (Γεδεὼν Χρονικα Πατριαρχ. Οἴκου κτλ. σελ. 168). Ἀνδρονίκου δέ τινος πρώην μεγάλου ῥήτορος, εἶτα δὲ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπιστολαὶ πέντε ἀχρονολόγητοι απόκεινται ἐν τῷ ἐν Κ/πόλει Μετοχίῳ τοῦ Π. Τάφου (Μεσαιων. Βιβλ. τόμ. Γ', σελ. 512). Εἶναι ἀρά γε οὗτος ὁ Καρυοφύλλης;

(2) Οὗτος εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ ἐν ταῖς Ἐφημερίσι μνημονευόμενος Ῥάλλης, ὁ τὴν Σμαράγδαν νυμφευθεὶς τὴν 13 Ἰουλίου τοῦ 1680. Τέκνον δ' αὐτῶν ἦν ἴσως καὶ ὁ αὐτόθι ἀναφερόμενος Δημήτριος, ὁ γεννηθεὶς τὴν η' Λύγούστου τοῦ ᾰχπα'. Τὸν θάνατον τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Δημητράκη σημειοῖ ὁ Ἰωάννης ἐν ταῖς Ἐφημερίσι, καθὼς καὶ τὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μανολάκη, ὅτι ἔμαθε τὴν ια' αὐγούστου τοῦ ᾰχπη'. Τοῦ Ῥαλάκη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 8225 χειρογράφῳ τῆς τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου Βιβλιοθήκης τῆς Συλλογῆς Additional απόκειται καί τις «Σειρὰ εἰῶν θεωρουμένων ἐπὶ τῆς φυσικῆς πραγματείας, διὰ χειρὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ [τοῦ Ἰωαννου] Ῥαλάκη Καρυοφύλλου». Οὗτος δ' ἐστὶν ὁ καὶ μέγας ἐκκλησιάρχης τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ὑπογραφόμενος εἰς τὸ ἐν ετει ᾰχ̓ῃα' κατα μῆνα Ἰούλιον ἰνδικτιῶνος ιδ' ἀπολυθὲν πατριαρχικὸν γράμμα ἐπὶ Καλλινικου τοῦ Β', περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς (Ὑψηλάντου Τα μετα τὴν ἅλωσιν, σελ. 208), ὡς καὶ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου ἀπολυθὲν ἕτερον πατριαρχικὸν γράμμα κατὰ Ἰανουάριον, ἰνδικτιῶνος ιδ' τοῦ ᾰχ̓ῃα', περὶ τῶν νεωτεριζόντων ἀρχιεπισκόπων τοῦ Σινᾶ (Τὸ κανονικὸν δικαιον τοῦ πατριαρ. θρόνου τῶν Ἱεροσολ. ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ. Κ/πόλει 1868, σελ. 106). Παρὰ δὲ τῷ κ. Μ Γεδεὼν εὑρηνται ἐπιστολαί, πρὸς τὸν Ῥαλάκην ἐπιστελλόμεναι παρὰ τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, τοῦ αὐτοῦ δηλαδή, περὶ οὗ διέλαβον καὶ ἐν τοῖς ὄπισθεν (ἴδε σελ. 284 ὑποσημ.) (Χρονικὰ τῆς Πατρ. Ἀκαδ. σελ. 91).

(3) Ἄγνωστόν μοι ἐαν ὁ λόγος οὗτος τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου Μακαρίου περιέχεται ἐν τοῖς σωζομένοις Λόγοις αὐτοῦ, τοῖς ἀποκειμένοις ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς Πάτμου.

Ἐν ἔτει ᾳψνγ' μηνὶ ἀπριλίῳ, παρέδωκε τὸ πνεῦμα ὁ ἔγγονος ἐκείνου, καὶ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ῥαλάκη, Μιχαλάκης (2) Καρυοφύλλης, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ διαληφθέντι ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς κατὰ τὸ Χάσκιογι, οὗ ἐν τῇ κηδείᾳ ἐξεφώνησεν ἐπιτάφιον λόγον ὁ σοφολογιώτατος ἐν ἱεροδιακόνοις κὺρ Εὐγένιος Βούλγαρις (3), ὁ χρηματίσας ὕστερον ἀρχιερεὺς τῆς νέας Ἑλλάδος, ἤτοι ἀρχιεπίσκοπος Σλαβηνίου τε καὶ Χερσῶνος.

Ἐν ἔτει ᾳψνδ', Ἰουλίου λα', ἀπῆλθε πρὸς Κύριον ὁ ἔγγονος ἐκείνου, καὶ δεύτερος υἱὸς τοῦ Ῥαλάκη Κωνσταντῖνος Καρυοφύλλης παίδων χωρίς, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς· οὗ θανόντος, ἔληξε σὺν αὐτῷ καὶ ἡ ἐξ ἀρρενογονίας γενεὰ τῶν Καρυοφύλλων.

Ἐν ἔτει ᾳψκζ' Μαΐου δ', μετέστη εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ἡ ἐγγόνη ἐκείνου, καὶ θυγάτηρ τοῦ Ῥαλάκη νεωτέρα Ζωήτζα Καρυοφύλλαινα ἄπαις, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Ἐν ἔτει ᾳψνζ' Μαΐου δ', ἀπέθανεν ἡ ἐγγόνη ἐκείνου καὶ θυγάτηρ πρεσβυτέρα τοῦ Ῥαλάκη Ἑλένη Καρυοφύλλαινα (4), καὶ ἐτάφη εἰς Θεραπεῖα, χωρίον τοῦ Καταστένου, ἔνδον τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

Ἐν ἔτει ᾳψοζ' Δεκεμβρίου ιε', ἐτελεύτησεν ἡ δισέγγονη ἐκείνου, καὶ θυγάτηρ μονογενὴς τοῦ Μιχαλάκη Μαριώρα Καρυοφύλλαινα, καὶ ἐτάφη πέραν τοῦ Κυνηγοῦ ἐν τῷ εἰρημένῳ ναῷ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς· μεθ' ἧς συνετελεύτησεν καὶ [ἡ] ἀπὸ θηλυγονίας γενεὰ τῶν Καρυοφύλλων, καὶ πάσης τῆς φαμελίας».

(1) Ἐν τῷ ἀριστερῷ περισελίδῳ τοῦ πίνακος τοῦ χειρογράφου σημειοῦται ἔτος τῆς θανῆς αὐτοῦ τὸ ᾳψμ'. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χειρογράφῳ τῶν *Ἐφημερίδων* ὑπάρχει συνημμένον τοῦ Ἰωάννου τούτου τὸ ἑξῆς: «Ἰωάννου Καρυοφύλλου τοῦ ἐγγόνου ἐκείνου *Φρασάριον κατὰ ἀλφάβητον, ἰδιόχειρον*». Σώζονται δὲ καὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ, πρός Μεθόδιόν τινα καὶ Κωνσταντῖνον, καὶ πρὸς Ἀζαρίαν τὸν διευτερεύοντα ἐπιστελλόμεναι (Γεδεών Χρονικὰ Πατριαρ. Ἀκαδημ. σ. 91).

(2) Διὰ χειρὸς τοῦ Μιχαὴλ Καρυοφύλλου ἐγράφησαν οἱ ἐν τῷ ἰδίῳ χειρογράφῳ μεταγεγραμμένοι ἰαμβικοὶ στίχοι τοῦ Μητροφάνους Γρηγορᾶ εἰς διαφόρους ὑποθέσεις. Τοῦ δ' αὐτοῦ σώζονται καὶ ἐπιστολαὶ πρὸς Μεθόδιόν τινα, καὶ Κωνσταντῖνον, καὶ Ἀζαρίαν τὸν διευτερεύοντα, καὶ Ἰακώβου τινός, καὶ Γαβριοπούλου πρὸς τὸν Μιχαὴλ τοῦτον (Γεδεών Χρον. Πατριαρχ. Ἀκαδ. σελ. 91).

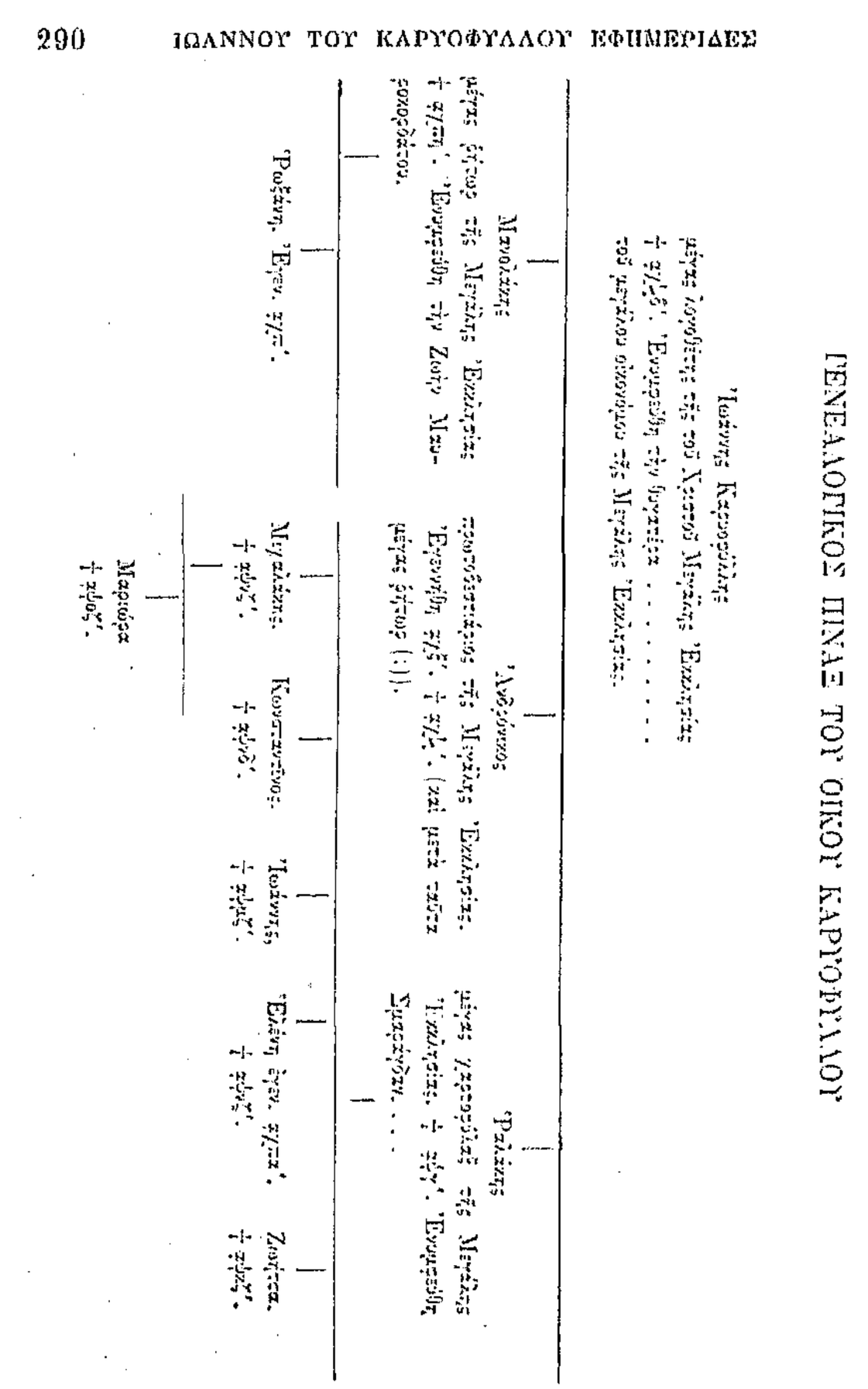
(3) Ἄγνωστόν μοι ἂν διεσωθῇ ὁ λόγος οὗτος τοῦ Εὐγενίου.

(4) Ἐν ταῖς *Ἐφημερίσι* σημειοῦται ὅτι ἡ Ἑλένη ἐγεννήθη τὴν ιγ' Ἰουνίου τοῦ ᾳχπα', ἡμέρᾳ τετάρτῃ.

Ἐν τῇ Σειρᾷ ταύτῃ τοῦ γένους τῶν Καρυοφύλλων παραλείπεται ὁ ἐκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥαλάκη ἔγγονος Δημήτριος, ὁ γεννηθεὶς τὴν ἡ' Αὐγούστου τοῦ ᾳχπα' ἔτους καὶ ἀποθανὼν τὴν ια' Αὐγούστου τοῦ ᾳχπη'. Παραλείπεται ὡσαύτως καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μανολάκη καὶ τῆς Ζωῆς Μαυροκορδάτου Ῥωξάνη, ἡ γεννηθεῖσα τὴν ιγ' Ἰουλίου τοῦ ᾳχπ' ἡμέραν δευτέραν, ὡς ἐν νηπιότητι τελευτήσασα. Ὁ δὲ κ. Μ. Γεδεὼν ἀναφέρει περιπλέον καὶ δύο ἑτέρους υἱοὺς τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Φώτιον (Χρον. τοῦ Πατριαρχ. Οἴκου, σελ. 158 καὶ 193) καὶ Δημήτριον καὶ μίαν θυγατέρα Ἑλένην (Χρον. Πατριαρχ. Ἀκαδημ. σελ. 90). Ἀλλ' ἐὰν δώσωμεν τὰ πιστὰ εἰς τὴν ἀκρίβειαν τοῦ γράψαντος τὴν ἀνωτέρω *Σειρὰν τοῦ Γένους τοῦ Καρυοφύλλου*, παραλιπόντος μόνον τὴν Ῥωξάνην καὶ τὸν Δημήτριον ὡς ἐν νηπιότητι τελευτήσαντας, τότε καὶ διὰ τὰ παρὰ τῷ κ. Γεδεὼν μνημονευόμενα τρία ἐκεῖνα τέκνα συμβαίνει ἴσως σύγχυσις ὀνομάτων.

Ἐκ πάντων τούτων λοιπὸν βλέπομεν ὅτι ἡ οἰκογένεια Καρυοφύλλου συνεδέθη δι' ἐπιγαμιῶν μετὰ τῶν προεξεχόντων τότε ἑλληνικῶν οἴκων καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰ μεγαλήτερα ἀξιώματα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καθόσον ὁ τοῦ οἴκου τούτου γενάρχης διετέλεσε πάλαι μὲν μέγας χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ ᾳχξγ', ὡς μαρτυρεῖται τοῦτο ἐξ ἐπιστολῆς πρὸς αὐτὸν Παϊσίου τοῦ Λιγαρείδου (1), εἶτα δὲ μέγας σκευοφύλαξ, ὃν εἰς τὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου ἀξίωμα προαχθέντα, τὴν ε' δεκεμβρίου τοῦ 1676 διεδέξατο Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδᾶτος. Μανουὴλ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ προήχθη εἰς τὸ τοῦ μεγάλου ῥήτορος· ὁ δὲ προώρως τελευτήσας ἕτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἀνδρόνικος εἰς τὸ τοῦ ὑπομνηματογράφου τὴν ιϐ' Σεπτεμβρίου τοῦ 1684, ἔπειτα δὲ εἰς τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου· καὶ τέλος ὁ ἄλλος υἱὸς αὐτοῦ Ῥάλης εἰς τὸ τοῦ μεγάλου ἐκκλησιάρχου (Γεδεὼν Χρον. τοῦ Πατρ. Οἴκου, σελ. 194), βεβαίως δὲ καὶ εἰς τὸ τοῦ μεγάλου ῥήτορος, διότι ἐτελεύτησε μέγας χαρτοφύλαξ ὤν.

(1) Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐδημοσίευσα ἐν τῷ *Λεττικῷ Ἡμερολογίῳ* τοῦ ἔτους 1876, σελ. 175 - 177. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀπειρίας τοῦ στοιχειοθέτου, ὡς φαίνεται, οὐχὶ μόνον πολλαὶ λέξεις ὁλοτελῶς διεστράφησαν, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος περίοδος ἐκ τοῦ οἰκείου τόπου παρακοπεῖσα, καὶ ἀσυναρτήτως ἀλλαχοῦ παρεμβληθεῖσα, κατέστησαν αὐτὴν ἀκατανόητον ἐν τοῖς πλείστοις, τούτου ἕνεκα δημοσιεύω αὐτὴν ἐκ νέου ἐνταῦθα.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΙΩΝΟΥ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΟΥ.

Ἰωάννης Καρυοφύλλης
ἐπάρχου πόλεως τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, Ἐπιτάκτης
τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας . . . . . ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

Μανουὴλ
πρωτοσπαθάριος καὶ ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

Ἰωάννης
πρωτοσπαθάριος καὶ ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

Θεόδωρος
πρωτοσπαθάριος καὶ ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων,

ματείαις φανῆναι πράγματι κάκιστον ἐν ὀλίγῳ καιροῦ διαστήματι. Ἐς τουτοὶ τὸ Κυνόσαργες ἐμπέπτωκεν ἐκὼν ἀέκων ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης ὁ τοῦ Δημητρίου υἱός, ὅστις ὀλιγ' ἄττα δι' ἐμοῦ ἀνεσώσατο, τὴν σὴν ἐπιστολὴν σαφηνίσαντος καὶ τῷ εὐσεβεῖ ἄνακτι ἀναγγείλαντος. Εὔελπις εἰμὶ καὶ τοῦ ἑφετοῦ ὅτι τάχιστα ἐπιτεύξεσθαι, τῆς εὐκταίας ἀμέλει ἀπεμπολῆς ἐντὸς γενέσθαι τὸ σύνολον· μόνον τοῦ ἔργου γενναίως ἐπιλαβοῦ, καὶ εἰς πέρας ἐλθεῖν σπούδασον τὸ ἐγχείρημα, κατ' ἔφεσίν τε καὶ βούλησιν τοῦ παντάνακτος, ᾧ .lual τ' ἐπιτερπέφραται καὶ τόσσα μέμηλεν.

Ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου νομεὺς καὶ τῶν ἀγαθῶν βραβευτὴς ἐπιδαψιλεύοιτο τὰ αἴσια τῆς σῆς ψυχῆς διαβούλια, ἐπιχορηγῶν καὶ Γιθωνοῦ γῆρας καὶ Ἀργανθώνια ἔτη, καὶ Νέστορος ὀλυμπιάδας πρὸς τὸ λυσιτελὲς τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τὴν τῶν μαθητιώντων ἄκραν ἐπίδοσιν.

Ἐρρωμένος μοι διαβιώης, φίλων ἄριστε, ψυχῇ τε καὶ σώματι. Προσειρήσθω ἀπ' ἐμοῦ ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως κύριος κύριος Νεόφυτος, καὶ δὴ καὶ ὁ κύριος κύριος Διονύσιος τῆς μητροπόλεως Λαρίσσης, ἐμὸς καὶ σός ποτε φοιτητής, καὶ ἡ λοιπὴ ἐκλογὰς τῶν πεφιλημένων ἀρχιερέων κατ' ὄνομα.

ᾳχξγ', δευτέρᾳ ἱσταμένου Μαιμακτηριῶνος.

Τῆς σῆς σοφωτάτης λογιότητος εὐχέτης καὶ σὸς διὰ πάντα.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Γάζης ΠΑΪΣΙΟΣ ὁ καὶ Λιγαρείδης

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

,αχος' — ,αχπ0'

Ἐνταῦθα σημειοῦμεν τὰ συμπίπτοντα κατὰ διαφόρους ἡμέρας ἕνεκεν μνήμης, ἀρχόμενοι κατὰ τὸ ,αχος' ἔτος τῆς θεογονίας, κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, ἡνίκα ἐτελεύτησεν ὁ Ἀχμὲτ πασιᾶς Κιοπριλόγλους, καὶ ἐγένετο ἐπίτροπος ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἤδη ἐπιτροπεύων Μουσταφᾶ πασιᾶς, πατριαρχεύοντος τοῦ κὺρ Διονυσίου (1).

1676.

Ὀκτωβρίου 24. Τέθνηκεν ὁ Ἀχμὲτ πασιᾶς, ἀπερχόμενος εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐν τῷ ζευγολατίῳ τοῦ λεγομένου Καραπιπέρη, πλησίον τῆς Τζορλοῦς, ἀσθενείᾳ κατεχόμενος ἐκτικῇ, πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν τῆς βασιλευούσης, ὄντος καϊμακάμη τοῦ Μουσταφᾶ πασιᾶ.

— **27.** Ἔλαβε τὴν βοσιλικὴν βοῦλλαν ὁ ἤδη ἐπιτροπεύων Μουσταφᾶ πασιᾶς, καὶ ἀπεδείχθη βεζίρης, διατρίβοντος τοῦ βασιλέως εἰς τὸ λεγόμενον Γιαγιλά· καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὁμοῦ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ βεζίρης ἐν εἰρήνῃ, γεγονότος κεχαϊᾶ τοῦ καπιτζηλὰρ κεχαϊὰ Ἀχμὲτ ἀγᾶ.

— **30.** Ἐγένετο ὁ Καρακεχαϊᾶς λεγόμενος, ὢν μεγάλος ἱπραχόρης, καϊμακάμης τοῦ βασιλέως ἀντὶ τοῦ ἐπιτροπεύοντος Μουσταφᾶ πασιᾶ. Ὁ δὲ κεχαϊᾶς τοῦ ἀποθανόντος ἐπιτρόπου σουλιγμενάγης (ἰσ. Σουλεϊμὰν ἀγᾶς) ἐγένετο μέγας ἱπραχόρης.

Νοεμβρίου 20. Ἦλθεν (2) εἰς Ἀδριανούπολιν ὁ πατριάρχης

(1) Ὁ τῶν *Ἐκλογῶν τῶν Ἐφημερίδων* συντάκτης λέγει: «1676 Ὀκτωβρίου 24 ἐπατριάρχευεν ὁ κὺρ Διονύσιος» (Περιοδ. τοῦ *ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλ.* τόμ. ΙΑ', σελ. 27).

(2) Αἱ *Ἐκλογαὶ* ἔχουσιν *Ἀπῆλθεν* (αὐτόθι).

κὺρ Διονύσιος, καὶ ἐφίλησε τὴν χεῖρα τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ἐβεβαίωσεν τὴν πατριαρχίαν εἰς ἑαυτόν, ὄντος κεχαϊᾶ τοῦ Ἀχμὲτ ἀγᾶ.

Δεκεμβρίου 5. Ἐσφράγισεν ἐμὲ μέγαν λογοθέτην, καὶ τὸν κὺρ Ἀλέξανδρον (1) μέγαν σκευοφύλακα.

— **17.** Συνεβιβάσθη ὁ κὺρ Παρθένιος μετὰ τοῦ κὺρ Διονυσίου καὶ ἔλαβε κατὰ τὴν προεδρείαν (2) τὴν μητρόπολιν Ἀγχιάλου, καὶ ἐπεφόρτισε καὶ τὸν θρόνον γρόσια δέκα χιλιάδας ἀπὸ τοῦ οἰκείου αὐτοῦ χρέους, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀγχίαλον.

1677.

Ἀπριλλίου 3. Ἦλθεν ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡμέρᾳ β', ἀπὸ τῆς πύλης Τὸπ-καπισῆ μετὰ ὀλίγης παρατάξεως.

Αὐγούστου 8. Ἀπέκοψεν ὁ ἐπίτροπος Μουσταφᾶ πασιᾶς, κεχαϊᾶ ὄντος τοῦ Ἀχμὲτ ἀγᾶ, νὰ δώκῃ ὁ κὺρ Διονύσιος διὰ μουκαρέρη πουγγία εἴκοσι.

Αὐγούστου 10. Ἦλθεν ὁ πρέσβυς τῶν Λέχων καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὸ Ἐλτζῆ-χάνι, καὶ ἐζήτησε καὶ εἰς τὸν αἰγιαλὸν κονάκιον, καὶ ἐκόνευσε μὲ τοὺς δύο του υἱοὺς εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Παναγιωτάκη δραγουμάνου (3).

Νοεμβρίου 21. Ἐγένετο ἀπόφασις ἀλλαχθεῖναι τὸν χάνην, καὶ ἔπεμψαν τὸν διμότι (ἴσ. Δαμὰτ) Καλὶν Χασὰν ἀγᾶν, καὶ ἔφεραν ἀντ' ἐκείνου τὸν ἤδη χάνην ὀνόματι . . . . .

Δεκεμβρίου 20. Ἔγινεν ὁ γέρων Μεεμὲτ ἐφέντης μουκαπελιτζῆς κεχαϊᾶς τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ὁ κεχαϊᾶς Ἀχμὲτ ἀγᾶς ἔγινε Κιουταχιγὲ πασασῆ.

1678.

Φεβρουαρίου 15. Ἐτελειώθηκαν ἡ συνθήκαις τῶν Λέχων μετὰ τῆς βασιλείας, καὶ ὑπέταξαν τῷ βασιλεῖ τὰς δύο μεγάλας ἐπαρχίας Ποτόλιαν καὶ Ὀκραίναν μετὰ τῶν περιεχομένων καστελίων ἁπάντων.

(1) Ἀλέξανδραν Μαυροκορδάτον τὸν Ἐξ Ἀπορρήτων.
(2) Λί Ἐκλογ. ἔχουσι: *κατὰ προεδρείαν*, ὅπερ ὀρθότερον.
(3) Τουτέστι τοῦ Νικουσίου.

Φεβρουαρίου 13. Εὔγαλαν τὰ τούγια τοῦ βασιλέως καὶ τῶν μεγιστάνων διὰ νὰ ἐκστρατεύσουν εἰς τὸ Τζεχρίνι τῆς Καζακίας (1), ὄντος χατμάνου τοῦ υἱοῦ Χμήλη ἐκεῖ πλησίον.

Μαρτίου 1. Εὔγαλαν ἔξω εἰς τοῦ Ταοὺτ-πασιᾶ τὰ ὀτάκουα (οὕτω) βασιλέως καὶ μεγιστάνων διὰ τὸ Τζεχρίνι.

Μαρτίου 9. Εὔγαλαν τὸ βασιλικὸν ὀρδίον ἀπὸ τῆς πύλης Τὸπ-καπισῆ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκάθητο ἔξω εἰς τὸν σαλιτζὲν τοῦ μουσαχίπη Μουσταφᾶ πασιᾶ, καὶ ἐθεώρει τὴν πομπὴν εἰς τὸ Τὸπ-καπισῆ ἔξω.

Μαρτίου 10. Εὐγῆκαν μὲ παράταξιν ὁ γενιτζὰρ ἀγᾶς Καρὰ Χασὰν ζαδὲς ἔξω ἀπὸ τῆς πύλης Τὸπ-καπισῆ.

Μαρτίου 11. Εὐγῆκεν ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τῶν ἄλλων μεγιστάνων μετὰ μεγάλης παρατάξεως ἀπὸ τῆς πύλης Τὸπ καπισῆ καὶ διέβη εἰς τὸ Ὀτάκι ἡμέρᾳ β', διὰ τὸ Τζεχρίνι.

Μαρτίου 18. Ἡμέρᾳ κυριακῇ ἦλθεν ὁ Μόσχοβος ἐλτζῆς καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὸ Σαρμησίνη, εἰς τὰ ὀσπήτια τοῦ ποτὲ τζελέπη Κουρτέση διὰ νὰ εἶναι πλησίον εἰς τὸ Ὀτάκι, καὶ ἀντάμωσε τὸν ἐπίτροπον μετὰ δύο ἡμέρας, καὶ ἔδωκε τὰ γράμματα τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ οὔτε τὸν ἐκάλεσαν, οὔτε καφὲ τὸν ἔδωκαν, οὔτε καβάδι τὸν ἔβαλαν.

Μαρτίου 27. Ἐμεταγλώττισαν τὰ γράμματα καὶ ἐπήγεναν εἰς τὸν ἐπίτροπον νὰ διαβασθοῦν παρρησίᾳ, νὰ λάβῃ τὴν ἀπόκρισιν καὶ μισόστρατα ἔστειλεν ὁ ἐπίτροπος καὶ τὸν ἐγύρισεν εἰς τὸ κονάκι του, καὶ τοῦ ἐγύρευσαν τὰ γράμματα ὅπου εἶχε νὰ δώκῃ τῷ ἄνακτι, καὶ δὲν τὰ ἔδιδε, λέγοντας πῶς ἔχει παραγγελίαν νὰ τὰ δώκῃ τῷ ἄνακτι μὲ τὰ ἴδιά του χέρια, καὶ τοῦ τὰ ἐπῆραν βιαίως, καὶ τὰ ἐμεταγλώτισσαν, καὶ τῇ 28 ἔγινε σύναξις τῶν μεγιστάνων νὰ διαβιβάσουν τὰ γράμματα, καὶ νὰ συμβουλευθοῦν τί νὰ ἀποκριθοῦν εἰς τὰ γραφόμενα τοῦ πατριάρχου.

Μαρτίου 27. Πρὸς πέμπτην ὥραν τῆς ἡμέρας, μεγάλῃ τετράδι, ἔπεσεν ὁ τοῖχος τοῦ γυναικιτίου ἀπάνω εἰς τὴν στράταν, καὶ ἐφύλαξεν ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἐβλάβη κἀνείς. Ἐλυπήθημεν διὰ τὴν ζημίαν, ὅμως εὐχαριστήσαμεν τῷ Θεῷ ὅπου δὲν ἔτυχεν κἂν μίαν ἀκολουθίαν συνάξεως, νὰ γενοῦν πολλὰ φονικά.

Μαρτίου 28. Ἔδωκεν ὁ πατριάρχης κὺρ Διονύσιος ἀρζουχάλι

(1) Ἐν ταῖς Ἐκλογ. λείπουσιν αἱ ἑπόμεναι ἑπτὰ λέξεις (αὐτόθ.).

τῷ ἐπιτρόπῳ Μουσταφᾶ πασιᾶ ἔξω εἰς τὸ Ὀτάκι πῶς συνέβη νὰ κρημνισθῇ μέρος τοίχου μὲ μέρος σακφί, ἤγουν σκεπάσματος, καὶ νὰ προστάξῃ τὸν ραμπιλκαζισῆ νὰ στείλῃ ναγίπην καὶ μεγιμάρην νὰ τὸ κάμουν κέσφι διὰ νὰ κτισθῇ, καὶ ἐπουγιούρτισεν ὁ ἐπίτροπος καὶ ἦλθε ναγίπι τοῦ κατῆ ὁ πρῶτος, καὶ ὁ κέσφι ναγίπης μαζύ, καὶ τρεῖς μεγιμάριδες, καὶ τὸ εἶπαν καὶ τὸ ἔγραψαν, τοῖχον τὸ μάκρος πχ. 12, καὶ τὸ ὕψ. ἐξίμισι, καὶ τὸ σκέπασμα μάκρος πχ. 11, καὶ τὸ πλάτος πεντέμισι· καὶ τὸ ἔγραψεν ὁ μέγας κατῆς εἰς τὸ πλάγι τοῦ φιρμανίου, καὶ τὸ ἔπεμψε τῷ ἐπιτρόπῳ· διότι ἔτζι ἐπρόσταξε νὰ εἰδῇ τὸ κέσφι.

Μαρτίου 29. Ἐπουγιούρτισεν ὁ ἐπίτροπος νὰ παρασταθῇ ὁ μεγιμάρης ἀτός του νὰ τὸ κτίσουν, διὰ νὰ μὴν κάμωσι προσθήκην. Ἐστάθη ὁ κατῆς πολλὰ ἐναντίος, δὲν ἤθελε νὰ δώκῃ χοτζέτι· τὸ ἀνέφεραν οἱ μεσάζοι τῷ ἐπιτρόπῳ· ἦτον μεσάζοι ὁ τζαούς-πασης καὶ οἱ δύο τεσκερετζήδαις. Ἐβίασεν ὁ ἐπίτροπος τὸν κατῆν καὶ ἔδωκε χοτζέτι· ἔφαγε μόνον ἕως γρόσια 18.

— **30.** Εἰς τὴν λειτουργίαν τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ ἐμήνυσεν ὁ Μόσχοβος πρέσβυς τῷ πατριάρχῃ κὺρ Διονυσίῳ νὰ ἔλθῃ νὰ κάμῃ τὴν Ἀνάστασιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Καὶ ὁ πατριάρχης εἶπεν ὅτι, ἐὰν ἔχῃ φερμάνι ἂς ἔλθῃ· καὶ εἶπε πῶς ἔχει ὁ φύλακάς του γενίτζαρ τζαούσης τοῦ ἐπιτρόπου θέλημα, καὶ οὕτως ἦλθε ἀφ' ἑσπέρας μὲ δέκα γιανιτζάρους καὶ μὲ τὸν τζαούσην τους, καὶ ἔκαμαν τὸ πρωὶ τὴν Ἀνάστασιν μὲ τὸν πατριάρχην, καὶ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἔπιαν καφὲν καὶ διέβησαν.

Ἀπριλίου 10. Ἐκίνησαν ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ Μόσχοβος ἐλτζῆς μὲ δύο τζαούσιδαις νὰ τὸν ὑπάγουν ἕως τὸ Γιάσι.

— **12.** Ἔβαλεν ὁ ἐπίτροπος εἰς τοὺς γουλάδες χάψι τὸν Οὔγκρον ἄρχοντα Πίλτεν μὲ ἄλλους πέντρε συντρόφους του ὅπου ἦλθαν διὰ νὰ εὐγάλουν τὸν κράλην τους, καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς κράλης, λεγόμενος Μπίλτης.

— **13.** Ἐκίνησεν ὁ τονανμᾶς ἀπεδῶ διὰ τὴν Ἄσπρην Θάλασσαν, καὶ ὄντος τοῦ Καραϊπραχὶμ πασιᾶ καπετάνου διὰ νὰ εὑρίσκηται μαζὺ μὲ τὸν κράντορα καϊμακάμης, ἔκαμεν ἐπίτροπόν του τὸν Χουσεὶν πασιᾶν, καὶ διέβη μὲ τὸν τονανμᾶν, καὶ [ὁ] σερδάρης διέβη εἰς τὴν Μαύρην [Θάλασσαν].

Τῇ αὐτῇ ἐφίλευσεν ὁ ἐπίτροπος Μουσταφᾶ πασιᾶς τὸν πρέσβυν Λέχον εἰς τὸ σαράγι του ἀπάνω εἰς τὸ Ἔγίπι, καὶ τοῦ ἔδωκε καὶ ὁρισμὸν ὅπου εὕρῃ Λέχους σκλάβους ἢ σκλάβαις νὰ ταὶς πέρνῃ.

— **20.** Ἐσηκώθη τὸ ὀρδὶ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἐπίτροπος καὶ ὅλον τὸ στράτευμα καὶ διέβησαν εἰς τὴν Τζατάλτζαν, καὶ καθεξῆς εἰς τὰ κονάκια, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν Προβάτου νὰ κάμουν τζαγίρι. Ἔγιναν βροχαῖς ραγδαίαις καὶ λάσπαις πολλαὶς εἰς τὸν δρόμον, καὶ ἀκρίβεια εἰς τὰ φαγητά, ἔπεσε καὶ χαλάζι· ἐπωλήθη τὸ 100 δραμίων ψωμὶ παράδες 3. Ἦτον ἡ ἀφροντισία τοῦ τεφτερδάρη.

Μαΐου 1. Ἐκίνησεν ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ Λέχος ἐλτζῆς καταφρονημένος, διότι ἐτούρκισεν ὁ πρῶτός του ὁ δραγουμάνος Ἀρμένης μὲ τὸν υἱόν του καὶ μὲ ἑπτὰ κοπέλια· ἀπέθανον καὶ πολλοὶ ἀπὸ τῆς πανώλης.

Ἰουνίου 14. Ἐφέρθη λόγος ἐδῶ ἀπὸ τὸ Ἰσακτζὶ πῶς εἰς ταῖς δύο τοῦ Ἰουνίου ἐκίνησεν ἀπὸ τὸ Πουκουρέστι ὁ Δούκα βόδας νὰ ὑπάγῃ εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐπιτρόπου Μουσταφᾶ πασιᾶ εἰς τὸ Πεντέρι.

Εἰς ταῖς αὐταῖς **14** ἠκούσθη καὶ πῶς ἄφηκε τὸν Λέχον ἐλτζῆν ὡσὰν κιόζχαψι εἰς τὸ Χατζιόγλι νὰ κάθεται ἕως νὰ εἰδῇ τί ἀπογίνεται εἰς τὸ Τζεχρίνι ὁ ἐπίτροπος.

Εἰς ταῖς αὐταῖς **14** ἠκούσθη, πῶς πηγένοντας ὁ ρετζιτέντις τοῦ Νέμτζα εἰς τὸ ὀρδὶ ὁ παλαιός, διὰ νὰ ἀνταμωθοῦν μέ τὸν νέον ρετζιτέντε, καὶ μὲ τὸν ἐλτζῆν τὸν νέον ὁποῦ ἦλθεν νέος ἀπὸ τὸν ἡμπερατόρον διὰ νὰ δέσουν ἀγάπην μὲ τὴν βασιλείαν, καὶ ἀπεκεῖ ὡσὰν μανζίλης νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν αὐθέντην του, ἔστειλεν ὁρισμὸν ὁ ἐπίτροπος νὰ γυρίσῃ ὀπίσω εἰς τὴν πόλιν ὁ παλαιός, καὶ νὰ ἔλθουν καὶ οἱ νέοι εἰς τὴν πόλιν νὰ καθίσουν, ἕως οὗ νὰ γυρίσῃ ἡ βασιλεία ἀπὸ τὸν πόλεμον τοῦ Τζεχρίνου, καὶ τότε νὰ συνομιλήσουν διὰ ταῖς ὑποθέσεις του.

Ἰούλιος 8. Ἔφθασεν ὁ ἐπίτροπος εἰς τὸ Τζεχρίνι, καθὼς ἠκούσαμεν.

— **9.** Ἑτοιμάσθηκαν διὰ τὸν πόλεμον.

— **10.** Ἤρχισαν νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τέσσαρες μεριαὶς τέσσερα κόλια, δύο τὸ βαροῦσι καὶ δύο τὸ κάστρον.

Αὔγουστος 12. Ἐπῆρεν ὁ Μουσταφᾶ πασιᾶς ἐπίτροπος τὸ Τζεχρίνι μὲ ὁρμήν, ἤτοι γιουροῦσι, διὰ νυκτός.

— **30.** Ἐπῆρεν ὁ Ἀχμὲτ πασιᾶς τὸ Κάνοβον μὲ πόλεμον καὶ ἔκαυσαν ταῖς ἐκκλησίαις.

— **31.** Ἦλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ἀπὸ τὴν Σιλίστραν.

Σεπτέμβριος 12. Ἄρχισαν νὰ γυρίζουν τα φουσάτα ἀπὸ τὴν Σορόκαν.

Ὀκτώβριος 5. Ἔδωκαν θέλημα τῷ Δούκᾳ βόδᾳ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν θρόνον του.

Τῇ αὐτῇ ἐκράτησεν ὁ ἐπίτροπος τὸν Λασκαράκην σπαθάρην εἰς τοῦ τζαούς-πασῃ.

— **9.** Ἐλευθερώθη καὶ διέβη εἰς τὴν Βλαχίαν μὲ μερικὴν ζημίαν.

— **11.** Ἔδωκαν τῷ Ντελῇ Δράκῳ θελημα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν τόπον.

— **12.** Τὸν ἐκράτησεν ὁ ἐπίτροπος εἰς τὴν χάψι τοῦ τζαούς-πασῃ, καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ μανζίλην, καὶ οἱ ἄρχοντες οἱ Πογδάνοι μαζί, σιδηροδέσμιον.

— **17.** Ἐμάθομεν πῶς ἦλθεν ὁ Σερβάνος εἰς τὸ ὀρδὶ εἰς τὸ Ἰσάκτζι μὲ τοὺς ἀδελφούς του καὶ μὲ τοὺς ἄρχοντας βλάχους φευγάτος.

— **25.** Ἐμετετέθη ὁ Ναζαρὲτ Πρόχωρος εἰς τὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας καὶ μετωνομάσθη Παρθένιος.

Νοέμβριος 9. Ἐμάθομεν πῶς οἱ Βλάχοι ἔκαμαν ἀγωγὴν εἰς τὸν κεχαγιᾶν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Κουσάρη, καὶ ἔπεμψαν ὁρισμὸν νὰ τοὺς φέρουν ἀπὸ τὴν Βλαχίαν.

Τῇ αὐτῇ. Ἦλθεν ὁ ντονανμὰς ἀπὸ τὴν Ἄσπρην θάλασσαν εἰς τὴν Μαύρην.

— **11.** Ἦλθεν ὁ ἐπίτροπος εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ εἰσέβη μὲ παράταξιν.

— **19.** Ἐφίλησε χέρι τοῦ ἐπιτρόπου Μουσταφᾶ πασιᾶ ὁ Σερπάνος, καὶ ἔβαλε καβάδι εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ἔγινεν αὐθέντης τῆς Οὐγκροβλαχίας.

Τῇ πρὸ αὐτῆς ἔστειλεν αὐτὸς ὁ ἐπίτροπος ἀγᾶν μὲ ὁρισμὸν νὰ σηκώσῃ τὸν Δούκαν βόδαν ἀπὸ τὴν Βλαχίαν νὰ τὸν ὑπάγῃ εἰς τὴν Πογδανίαν αὐθέντην.

— **20.** Ἔφθασεν ὁ ἀγᾶς εἰς Βλαχίαν, καὶ τὸν ἐπῆραν καὶ διέβη μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν Πογδανίαν.

— **22.** Ἐκίνησεν ὁ Σερπὰν βόδας καὶ διέβη εἰς τὴν Βλαχίαν.

1679.

Ἰανουάριος.

Ἰανουαρίου 18. Ἐκίνησεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ Ἀδριανούπολιν καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Περγάζι.

— **19.** Ἐκίνησεν ἀπὸ Ἀδριανούπολιν ἡ χασεκὴ κατόπιν εἰς τὴν Βλαχίαν.

Φεβρουάριος.

12. Ἦλθεν ἀγᾶς τοῦ κεχαϊᾶ μὲ φιρμάνι νὰ εὔγουν τὰ παιδιὰ τοῦ Ντελῆ (1), καὶ νὰ δώκουν πουγγία ἑκατόν.

— **20.** Ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τοῦ Ταοὺτ-πασιᾶ καὶ τοῦ ἔκαμαν ἁλάγι.

Μάρτιος.

28. Ἐκίνησα ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπῆγα εἰς τὸ Πουκουρέστι.

Ἀπρίλλιος.

4. Ἔφθασα εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἀντάμωσα τὸν κὺρ Ἀλέξανδρον (2). Τῇ αὐτῇ ἐκίνησεν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ βεζίρης Μουσταφᾶ πασιᾶς.

— **13.** Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Πουκουρέστι.

— **14.** Ἐμβῆκεν ὁ βεζίρης εἰς τὴν Πόλιν μὲ παράταξιν μεγάλην (3)· τῇ αὐτῇ ἔγινε καὶ ὁ μέγας καὶ περίφημος ντονανμᾶς ἡμέραις τρεῖς καὶ εἰς τὴν Πόλιν καὶ εἰς τὸν αἰγιαλόν· αὐταῖς ταῖς τρεῖς νύκταις ἦλθεν εἰς τὸ σπῆτί μας ὁ ἐπίτροπος Μουσταφᾶ πασιᾶς καὶ ἐθεώρησε τὸν ντονανμᾶν καὶ τὰ παιγνίδια ὅλα.

Μάϊος, Ἰούνιος, Ἰούλιος 29. Ἐκρύβη ὁ κὺρ Διονύσιος.

(1) Δηλ. τοῦ Δράκου.
(2) Τουτέστι τὸν Μαυροκορδᾶτον.
(3) Ἡ λέξις αὕτη λείπει ἐν ταῖς *Ἐκλογαῖς* (ἔνθα ἀνωτ. σελ. 27).

Αὔγουστος 2. Ἦλθε μὲ καβάδι ὁ Κακοαθανάσιος ἀπὸ Ῥαιδεστὸν εἰς τὸ πατριαρχεῖον (1).

— **10.** Ἐξελέγη ὁ κὺρ Ἰάκωβος Λαρίσσης διὰ νὰ μετατεθῇ πατριάρχης.

— **ιε'.** Ἐμετετέθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον.

— **23.** Ἐπιάσθη ὁ κὺρ Διονύσιος ἀπὸ τὸν κεχαγιᾶν Χασὰν ἀγᾶν καὶ ἐσφαλίσθη, καὶ ἐπλήρωσε κλόπαν 3 πουγγία καὶ ἐλυτρώθη πέρωντας τὴν Φιλιππούπολιν.

1680. Ἀπρίλιος.

10. Ἤλθομεν εἰς τὸ σπῆτί μας ἀπὸ τὸ Πουκουρέστι.

Ἰούνιος 6. Ἐστεφανώθη ὁ Ῥάλλης ἐλέῳ Θεοῦ μετὰ τῆς Σμαράγδας, νὰ ἔχουν εὐτυχῆ γηράματα.

Ἰούλιος 13. Ἐγεννήθη κόρη τῷ Μανολάκῃ, Ῥοξάνδρα, ἡμέρᾳ γ'. Ζήσεις τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ. Ἀπεβίω.

— **17.** Ἀπέθανεν ὁ Νικομηδείας Νεόφυτος, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ ὁ Μελέτιος Θεσσαλονίκης, καὶ ὁ πρωτοσύγκελλος Νεόφυτος ἐχειροτονήθη Θεσσαλονίκης.

Αὔγουστος 1. Ἔγεινε μεγάλη ταραχὴ πρὸς ὀγδόην ὥραν τῆς ἡμέρας, βροχὴ ραγδαία, χάλαζα, ἀστροπελέκια, ἐπνίγησαν καίκια αὐτάνδρα, καράβια εἰς τὸν λιμένα ἐποντίσθησαν, δένδρα ἐρρίγησαν· εἰς ἕνα στύλον τοῦ οἴκου τοῦ κουφοῦ Κατακουζηνοῦ εἰς τὸ Σταυροδρόμι ἦλθε τὸ ἀστροπελέκι καὶ ἔσχισε τὸν στύλον καὶ διῆλθε καὶ ἐτρύπησε καὶ δύο ταψιὰ ὅπου ἦτον εἰς τὸν στύλον ἀκουμβισμένα.

— **8.** Τριαντάφυλλός τις νέος, τυχὸν ὀκτωκαιδεκαέτης, ναύτης, ἀπὸ Ζαγορᾶ τῆς ἐπισκοπῆς Δημητριάδος φιλονεικήσας μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ἀγαρηνῶν, καὶ μαρτυρησάντων ἐνώπιον τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου Μουσταφᾶ πασιᾶ, ὡς τάχα εἶπε γενέσθαι Ἀγαρηνός, καὶ πολλὰ βιασθεὶς ἐξομόσαι, καὶ μηδόλως κατανεύων ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, τέλος μαρτυρικὸν διανύσας (2).

(1) Ἐν ταῖς *Ἐκλογαῖς* προστίθεται: *ὄντος κεκρυμμένου τοῦ κὺρ Διονυσίου ἀπὸ Ἰουλίου 29* (αὐτ. σελ. 26).

(2) Ἴδε *Νέον Μαρτυρολόγιον* ἤτοι μαρτύρια τῶν νεοφανῶν μαρτύρων τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους μαρτυρησάντων κτλ. Ἐνετίησιν 1799, σελ. 105, ἔνθα καὶ περὶ τῶν *Ἐφημερίδων* γίνεται λόγος.

Σεπτέμβριος 2. Ἐξέβη τὸ τούγιον τῆς βασιλείας ἐπὶ τῷ ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐπίτροπον μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ στρατευμάτων.

— **5.** Ἄγγελός τις χριστιανὸς αὐτόχθων τῆς πόλεως, Καραμανλῆς, ἐκ τῆς ἐνορίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, συμποσιάζων μετά τινων Ἀγαρηνῶν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποδόσεως τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐσυκοφαντήθη ὡς εἶπε γενέσθαι Ἀγαρηνός, καὶ μαρτυρησάντων κατ' αὐτοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκείνων ἐνώπιον τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου Μουσταφᾶ πασιᾶ, πολλὰ βιασθεὶς καὶ μὴ κατανεύων, παριδὼν καὶ γαμετήν, καὶ ἓξ τέκνα, καὶ οἶκον, καὶ κόσμον, καὶ ζωήν, διὰ τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπην, ἐτμήθη τὴν κεφαλὴν ξίφει, καὶ ἐνεδύσατο μαρτυρικὸν ἀγῶνα ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ βασιλικοῦ σεραγίου (1).

Ὀκτώβριος 16. Ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ πάντων τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν στρατιωτῶν μετὰ μεγάλης παρατάξεως, καὶ ἐσκηνοποίησαν ἀντικρὺ τοῦ λεγομένου Ταοὺτ πασιᾶ.

— **29.** Ἐκίνησαν ἀπὸ τοῦ Ταοὺτ πασιᾶ ἅπαντες, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἀδριανοῦ.

Νοέμβριος 26. Διατριβόντων τοῦ μὲν βασιλέως εἰς τὸ Καριστιράνι λεγόμενον, τοῦ δὲ ἐπιτρόπου ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐπρόσταξεν ὁ βασιλεὺς διὰ χατσεριφίου, καὶ ἐφόνευσεν ὁ ἐπίτροπος Μουσταφᾶ πασιᾶς τὸν αὐτοῦ κεχαϊᾶν Χασὰν ἀγᾶν Διμοτικαλῆν, διὰ τὸ πταῖσμα τοῦ ἱστιρᾶ, ἀρνηθέντος τοῦ ἐπιτρόπου, ὡς τάχα μὴ ἔχοντος εἴδησιν περὶ τῆς συνάξεως τούτου· καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ κεχαϊᾶς ὁ Κρητικὸς Ἀχμὲτ ἀγᾶς.

Ἐν δὲ τῇ *Συναξαριστῇ* τοῦ Νικοδήμου (τόμ. Β', σελ. 306 ἐκδ. γ) ὑπάρχει τὸ ἑξῆς περὶ αὐτοῦ ἐπίγραμμα:

Τριαντάφυλλος ὡράθη ῥόδον νέον,
Ἐρυθροβαφὲν τῇ ῥοῇ τῶν αἱμάτων.

(1) Καὶ περὶ τούτου ἴδε τὸ αὐτὸ *Μαρτυρολόγ.* σελ. 122, ἔνθα σημειοῦται ὅτι ἑορτάζει τὴν α' Σεπτεμβρίου, καὶ *Συναξαριστὴν* (τόμ. Α', σελ. 330), ἐν ᾧ ἀναγινώσκεται τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα:

Ἄνθρωπος ἦν μὲν Ἄγγελὸς κατ' οὐσίαν
τιμηθεὶς δὲ ὤφθη ἄγγελος σὺν ἀγγέλοις.

— **27.** Ἦλθεν λόγος ἀπὸ τῆς ἁρμάδας, ὅτι τέθνηκεν ὁ καπετάνος Καπλὰν πασιᾶς εἰς τὴν Χίον, ἐρχόμενος μετ' αὐτῆς.

Δεκέμβριος 11. Ἦλθεν ὁ τονανμᾶς ἀπὸ Ἄσπρης θαλάσσης, ἡμέρᾳ σαβάτῳ, ἄνευ καπετάνου· ἦτον ὁ Καπλάνης καὶ ἀπεβίωσε.

— **12.** Ἐφάνη κομήτης πρὸς ὥραν πρώτην τῆς νυκτός, οὗτινος τὸ μὲν σῶμα ἦν κατὰ τὸν ἀστέρα τὸν ὀνομαζόμενον Δελφῖνα, ἡ δὲ κόμη κατὰ τὴν Κασσιέπειαν, τῆς μὲν Κασσιεπείας ἀπέχων, τῷ δὲ Δελφῖνι προσεγγίζων μοίρας μιᾶς καὶ ἡμίσεως, ἀπέχων τε τοῦ ἰσημερινοῦ δύο ἡμίσεων μοιρῶν, καὶ τοῦ ἡλίου δεκαοκτώ, καταλαμβάνων τὸ διάστημα μοιρῶν ἐννενήκοντα, ἤτοι τοῦ τετάρτου μέρους τοῦ οὐρανοῦ παντός· ἐφαίνετο ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας, εἶτα κατὰ μικρὸν ἠφανίσθη. Ἐμαντεύοντο τινὲς τότε, ὅτι ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἔσονται πόλεμοι κατὰ Ἀνατολῆς.

1681.

Ἰούνιος 12. Κατὰ ἑβδόμην ὥραν τῆς ἡμέρας ἐγένετο ραγδαῖος ὑετός, καὶ μετὰ τὸν ὑετὸν χάλαζα σφοδρὰ καὶ παμπληθὴς ἄχρι διαστήματος ὥρας· καὶ ἐν τῇ πόλει ἦν μετρίως κατενεχθεῖσα, ἐν δὲ τῷ Γαλατᾷ καὶ ἐν τῷ Διπλοκιονίῳ κατέφθειρε καὶ φυτὰ ὅλα, καὶ ἀμπελῶνας, καὶ τὰ λεγόμενα τζάμια τῶν οἰκημάτων συνέτριψε, κατὰ τὴν θάλασσαν πλοῖά τε καὶ ἀκάτια πολλὰ αὖτανδρα κατεβύθισεν. Ἐζύγισαν τινὲς τὴν χάλαζαν ἐκείνην καὶ ἐβάρυνεν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν δράμια.

Ἰούλιος 12. Εἰσῆλθεν ὁ Δούκα βόδας ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῆς αὐτοῦ παρατάξεως, καὶ κατῴκησεν εἰς τὸ ὁσπήτιον αὐτοῦ, ἡμέρᾳ τετράδι· οὐκ ἐγένετο δὲ παρὰ τῆς ἐξουσίας ἄδεια μετὰ φθογγῆς εἰσιέναι ὀργάνων.

— **13.** Ἐγεννήθη ἐγγονή μου Ἑλενίτζα ἡμέρᾳ δ'. (Ζήσεις, Κύριε ὁ Θεός μου),

— **16.** Ἀπελθὼν συνωμίλησε τῷ ἐπιτρόπῳ τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ἐδεξιώθη παρ' αὐτοῦ πρεπόντως.

— **25.** Ἀπελθὼν προσεκύνησε τὸν ἐπίτροπον Μουσταφᾶ πασιᾶν, καὶ ἐνεδύθη καβάδιον χρυσοῦν.

Αὔγουστος 2. Ἀπελθὼν προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ σουλτὰν Μεχεμέτῃ, καὶ δέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τοπούζιον χρυσοῦν κεκοσμημένον διὰ λίθων, καὶ καβάδιον ἐνεδύσατο αὐτὸν χρυσοῦν, φεραντζὲν καλούμενον τουρκιστί, καὶ καλπάκιον κατουφένιον διὰ σαμουρίου ἐκλεκτοῦ, σημεῖα χατμανικῆς ἐξουσίας τῆς Ὀκραίνας, καὶ παρήγγειλεν αὐτῷ κατακτήσειν τὴν Ὀκραίναν, καὶ ἐνεδύσατο δέκα ὀκτὼ ἄρχοντας Μολδοβάνους καβάδια χρυσᾶ, καὶ ὀκτὼ τινας ἐνεδύσατο σερβάνια καὶ καλπάκια διὰ τὴν Ὀκραίναν· τοιαύτη γὰρ ἦν συνήθεια, καὶ ἔπεμψε μετ' αὐτοὺς τέσσαρας πεγίκιδας καὶ πλῆθος τζαουσάδων, καὶ ἐγένετο ἀγαθὸς θριαμβος· ἦν ἡμέρα τρίτη. Ὀγδόῃ ἐγεννήθη ὁ ἔγγονός μου ἡμέρᾳ β', Δημήτριος (Ζήσεις, Κύριε).

— **13.** Ἀπελθὼν εἰς τοῦ ἐπιτρόπου ὁ αὐθέντης ἔλαβε θέλημα ἐξελθεῖν καὶ παραγενέσθαι εἰς Μολδαβίαν, καὶ αὖθις ἐνεδύσατο αὐτὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας ὁ ἐπίτροπος καβάδια.

— **17.** Θεοῦ ἔλεος, ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ διέβη μετὰ ἀγαθῆς παρατάξεως, ὃν Κύριος διαφυλάττοι καὶ κατευθύνοι τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ. Συναπῆλθε καὶ ὁ φίλτατός μου Μανολάκης, οὗ γένοιτο ὁ Κύριός μου ἀντιλήπτωρ. Ἦν ἡμέρα τετράδι.

Ἐντὸς τῶν ἡμερῶν τούτων τοῦ Λύγούστου ἐγένετο καὶ τὸ λεγόμενον μουρκαρέρι τοῦ Σερπὰν βόδα καὶ ἐπέμφθη τὸ καβάδιον τῆς αὐθεντείας μετὰ τοῦ ἅγα Ματθαίη ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Σεπτέμβριος 15. Ἐφ.λονείκησα μετὰ τοῦ ἀθέου Τερκηϋμάνη περὶ τοῦ Ἰακώβου πατριάρχου· ὑπερασπίζετο γὰρ τούτου ὁ Τερκηϋμάνης ἐπὶ τῷ μὴ ἀθωωθῆναι περὶ ἧς ἐκατηγορεῖτο κατηγορίας ὡς μοιχεύοντος.

Ὀκτώβριος 16. Ἐμίσευσεν ὁ κὺρ Διονύσιος ἐντεῦθεν ἀποτυχὼν τῆς πατριαρχείας, διὰ τὸ διπροσωπῆσαι τὸν Πραγκοβάνον καὶ φανερῶσαι τὴν ὑπόθεσιν τῷ Τερκηϋμάνῃ, καὶ μὴ θελῆσαι ἀναδεχθῆναι τὸ πεσκέσιον τοῦ ἐπιτρόπου. Ἔκτοτε συνεβουλεύθην μετὰ τοῦ κὺρ Διονυσίου ἐπὶ τῷ ἐπιμεληθῆναι τῆς φιλίας μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων Δούκα βόδα καὶ Σερπὰν βόδα, καὶ εἰρηνοποιῆσαι αὐτοὺς(1).

1682.

Ἰανουάριος.

1. Ἦλθομεν ἐλέει Θεοῦ εἰς τὸν οἶκον ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Ἀλβανιτοχωρίου, παυσαμένου τοῦ λοιμοῦ.

(1) Ὁ τῶν Ἐκλογῶν συντάκτης τίθησιν ἔτος τὸ 1802 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1681 (αὐτ. σελ. 27).

Φεβρουάριος 1. Ἦλθεν ὁ πρέσβυς τῶν Μοσχοβιτῶν διὰ θαλάσσης, Προκόπιος ὀνόματι, καὶ ὁ ἑρμηνεὺς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος.

Ἀπρίλλιος 25. Ἐξῆλθεν ὁ πρέσβυς τῶν Μοσχοβιτῶν τῆς πόλεως διὰ ξηρᾶς, τελειώσας τὴν πρεσβείαν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ· δωρηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀτμανλίδων εἴκοσι χιλιάδας γρόσια· καὶ διερχόμενος διὰ τοῦ Γιασίου, ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι ὁ βασιλεὺς Μοσχοβίας Θεόδωρος ἐκοιμήθη καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου Πέτρος. Εἶτα ἐπαναστάντος τοῦ ἄλλου ἀδελφοῦ Ἰωάννου πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελφικοῦ αἵματος· ἐφάνη γὰρ ὅτι οἱ περὶ αὐτὸν ἐν τέλει ἐφαρμάκισαν τὸν θανόντα ἀδελφὸν αὐτοῦ Θεόδωρον, ἐγένετο καταδίκη καὶ φθορὰ τούτων τῶν ἐν τέλει ἐξαισία καὶ δικαία παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου, καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν οἱ στρατιῶται καὶ στρατηγοί.

Ἰούλιος 1. Διέβη ὁ κὺρ Διονύσιος ἀπὸ Πουκουρεστίου εἰς Γιάσιον καὶ ἀπεκατέστησε τὴν μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων φιλίαν (1).

Αὔγουστος 10. Ἦλθε πρέσβυς ἀπὸ Νεμιτζίας περὶ εἰρήνης, ὃν ἐδεξιώθησαν ἀσμένως οἱ ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐζήτησαν ζητήματα ἀδύνατα. Ὅθεν ἐγένετο ἑτοιμασία πολέμου.

— **31.** Ἐφίλησε τὴν χεῖρα τοῦ ἐπιτρόπου ὁ κὺρ Διονύσιος καὶ ἦλθεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον (2).

Σεπτέμβριος 30. Ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἐπίτροπος τῆς πόλεως καὶ ἐσκήνωσαν εἰς τὸ Τζερπιτζῆ τζαγίρι ἡμέρας ὀκτώ, καὶ τῇ ἐννάτῃ διέβησαν εἰς τὸ μικρὸν Ῥήγιον, καταῤῥέοντος σφοδροῦ ὑετοῦ δύο ἡμέρας. Μετὰ ταῦτα διέβησαν ἐν Ἀνδριανουπόλει (3).

1683.

Ἰανουάριος.

3. Διέβη ὁ Ἀνδριανουπόλεως εἰς τὸν Σερπὰν βόβαν μετὰ τῆς ντόμνας μητέρας τοῦ αὐθέντου.

Ἀπρέλλιος 8. Ἐξῆλθεν ὁ ἐπίτροπος Μουσταφᾶ πασιᾶς τῆς Ἀνδριανουπόλεως μετὰ μεγάλης παρατάξεως.

(1) Ὁ τῶν *Ἐκλογῶν* συντάκτης τίθησιν ἔτος τὸ 1683 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1682 (αὐτ. σελ 27).

(2) Ἐν ταῖς Ἐκλογαῖς τίθεται ἔτος τὸ 1683 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1682 (αὐτ. σελ. 27).

(3) Ὡσαύτως τίθεται ἔτος τὸ 1683 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 1682 (αὐτ. σελ. 27-28).

Σεπτέμβριος. Καὶ ἀπῆλθε κατὰ τῶν Γερμανῶν προφασιζόμενος ὡς δῆθεν βούλεται ἀλῶσαι τὸ λεγόμενον κάστρον Γιαννίκιον, καὶ δολίως ἀπῆλθεν εἰς τὸ πίτζι τὸ λεγόμενον Βιέναν καὶ ἐπολιόρκει αὐτὸ ἰσχυρῶς ἀπὸ πρώτης Ἰουνίου ἄχρι δευτέρας Σεπτεμβρίου ἡμέρας 62 (1). Τῇ δὲ δευτέρᾳ Σεπτεμβρίου ἐλθόντος καὶ τοῦ κράλη τῆς Λεχίας βοηθοῦ τοῖς Γερμανοῖς, κατεδιώχθη ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς βεζύρης ἐκεῖθεν, καὶ ἔμεινεν ἅπασα ἡ σκευή, καὶ βομβάρδαις ὑπὲρ ταῖς 350, καὶ σκηναῖς πάμπολλαι, καὶ χρήματα, καὶ ζῷα.

Ὀκτώβριος 25. Ἐπιστρέφοντος τοῦ κράλη εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ θρόνον μετὰ τὴν νίκην, ἔπεμψεν ὁ βεζύρης πασιάδες ὀκτώ, ἀπαντῆσαι τῷ κράλῃ καὶ διαφθεῖραι, καὶ συγκροτηθέντος πολέμου, ἐνίκησε τὸ στράτευμα τοῦ κράλη, καὶ ἐσφάγησαν οἱ ἓξ πασιάδες, συνελήφθησαν δὲ οἱ δύο Μουσταφᾶ πασιᾶς ὁ λεγόμενος Κουστζῆς, καὶ ὁ Ἐλὶζ πασιᾶς, καὶ ἐγένετο σφοδρὰ αἱματοχυσία ὥσπερ τὴν πρώτην.

Δεκέμβριος 3. Ἔπεμψεν ὁ ἄναξ τὸν τζαούσπασην καὶ τὸν αὐτοῦ καπιτζηλὰρ κεχαϊᾶν καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ Βελιγράδιον, ὅπου ἦν ὁ βεζύρης Μουσταφᾶ πασιᾶς, καὶ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐδέσμευσαν καὶ 17 τινὰς οἰκείους αὐτοῦ ὁμοῦ καὶ τὸν Ἀλέξανδρον (2).

1684.

Ἰανουάριος.

2. Ἔφεραν τὴν κεφαλὴν ἐκείνου καὶ ἔῤῥιψαν εἰς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ σεραγίου τοῦ [γρ. τῆς] Ἀδριανοῦ θέαμα τοῖς πᾶσι. Ἔπρεπε πρὸ πολλῶν ἐτῶν τοῦτο γενέσθαι.

15. Ἀφῆκαν τὸν Ἀλέξανδρον τῆς εἱρκτῆς βασανίσαντες πρῶτον, καὶ ἀποκόψαντες διὰ ποσότητα χρημάτων πουγγία 300, μεσολαβήσαντος τοῦ κὺρ Παύλου εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν. Διὰ δὲ τὸ μὴ ἔχειν ἐγγυητάς, ἔθεντο πάλιν εἰς τὴν εἱρκτήν.

— **16.** Ἦλθε μήνυμα ἀπελθεῖν τὸν Δημητράσκον βόδαν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ἐπὶ καταλήψει τῆς αὐθεντείας.

(1) Ἡ ὁ μὴν Σεπτέμβριος ἐτέθη κατὰ λάθος ἀντὶ τοῦ Αὐγούστου, ἢ αἱ ἡμέραι πρέπει νὰ διορθωθῶσιν εἰς 93.

(2) Τὸν Μαυροκορδᾶτον δηλαδή.

18. Διέβη δρομαίως μετὰ τοῦ καλέσαντος αὐτὸν ἀγᾶ ὀνομαζομένου Μουχουρτὰρ Ἀλῆ ἀγᾶ.

— **20.** Ἀκούσθη ὡς ἐπέμφθη ἀγᾶς εἰς Βλαχίαν ἀγαγεῖν τὸν Σερπὰν βόδαν· ἡ αἰτία ἀφανής. Ψεῦδος ἦν.

— **23.** Ἦλθε μήνυμα εἰς τὸν καγιμακάμην Καραχασάνογλην πέμψαι τὸν Ζαχαρίαν ἄνδρα τῆς ντόμνας τοῦ Γρηγοράσκου εἰς τὴν Ἀδριανοῦ χάριν αὐθεντείας.

— **24.** Διέβη μετ' ὀλίγων ἀνθρώπων μὲ ἀμφιβολίαν.

Ἠκούσθη ἐνταῦθα ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστουγεννήσεων συνελήφθη ὁ Δούκα βόδας ὑπὸ τοῦ καταράτου Στεφάνου Πετροτζίσκου εὑρισκόμενος εἰς τὸ χωρίον Τομνέστι, μετὰ τὴν λειτουργίαν, εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἐλυπήθημεν ἀμέτρως· ὁ Θεὸς λυτρώσειεν αὐτὸν σπλαχνισθεὶς τὰ τέκνα αὐτοῦ.

— **25.** Ἔφερε τὸν Ἀλέξανδρον δέσμιον ὁ Γζατραπατρόγλους εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐπὶ τῷ πληρῶ[σαι] τὴν κλόπαν, καὶ ἐγένετο ἄθλιος ὑπὸ τῆς ὀδύνης· εἶτα ἔθετο εἰς φυλακήν.

— **26.** Γέγονε φήμη, ὡς ὁ Σερπὰν βόδας πέμψας στράτευμα ἄρπασε τὴν ντόμναν τοῦ Δούκα βόδα ἀπὸ τῶν ἐναντίων, καὶ ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὴν γῆν τῆς Βλαχίας, καὶ κατῴκησεν εἰς τὸ χωρίον αὐτοῦ τοῦ Σερπὰν βόδα Τραγηνέστι.

— **29.** Ἐφόρεσε καβάδι ὁ Δημητράσκο βόδας διὰ τὴν Πογδανίαν. Ἐλέγετο ὡς δεδώκασιν αὐτῷ ἄσπρα διὰ ἔξοδον τῆς αὐτοῦ ἑτοιμασίας πουγγία πενῆντα. Ὕστερον ἠκούσθη ὡς αὐτὸς δέδωκε τῷ ἐπιτρόπῳ πουγγία τριάντα ἐπὶ τῷ ἀφερέσαι [γρ. φορέσαι] τὸ καβάδιον.

Ἐκρέμασαν καὶ τὸν θεόργιστον ρεΐζ-έφεντην ἐν Ἀδριανουπόλει ὡς ἐπίβουλον τῆς βασιλείας.

Φεβρουάριος ια'. Συνελήφθην ὑπὸ τοῦ καγιμακάμη Καραχασάνογλη καὶ ἀπήχθην ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅστις ζητῶν παρ' ἐμοῦ πουγγία . . . [καὶ] γρόσια τετρακόσια, ἔθετό με εἰς τήρησιν τοῦ μουχσούραγα, λέγων δῆθεν εἶναι ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου, δόντος μοι πρὸς φύλαξιν.

— **18.** Διὰ μεγάλης δαπάνης μείνας ἐκεῖ ἡμέρας ὀκτὼ ἐλυτρώθην.

Μάρτιος ιε'. Τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἔδειρεν ὁ καγιμακάμης εἰς τὸν ντιβανχανὲν αὐτοῦ, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν συμβίαν ἐρωτήσας πρότερον ἐὰν ἔχωσιν ἄσπρα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀρνουμένων ἔθετο εἰς τὴν δημοσίαν φυλακὴν μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου.

— **10.** Ἐφίλησε χεῖρα τοῦ ἐπιτρόπου ὁ γέρων Παρθένιος ὁ ἄφρων ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ὁ κὺρ Διονύσιος ἐκρύβη.

— **19.** Ἀπήλθομεν εἰς Ἀδριανοῦ μετὰ τῶν μητροπολιτῶν πρὸς κυβέρνησιν τοῦ ἄφρονος.

Ἀπρίλλιος 23. Ἔστειλεν ὁ Δημητράσκος βόδας εἰς τὸν ἐπίτροπον ἕνα καπιτάνον Λέχον, ὃν συνέλαβον οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ εἰς Γιάσιον, καὶ αὐτὸς ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς αὐθεντείας.

Μάϊος 10. Ἐξῆλθον τῆς Ἀδριανοῦ καὶ τῇ 17 ἦλθον εἰς τὸν οἶκόν μου ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου.

Ἰούνιος κϐ'. Ἔφυγεν ὁ ρετζιτέντες τῆς Βενετίας καὶ ἔγινεν ἀφέντης, διὰ τὸ ἀποστατῆσαι τὴν γερουσίαν αὐτῆς.

Ἰούλιος ιϐ'. Ἦλθεν ὁ ἄφρων Παρθένιος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Αὔγουστος 23. Ἡμέρᾳ σαββάτῳ, ἀνταμώθηκαν ὁ Παρθένιος μὲ τὸν Διονύσιον καὶ ἔκαμαν σύνθεσιν εἰρήνης.

— **29.** Ἐμακαρίσθη ἡ κυρία ἡ συμπεθερά μου (1), καὶ τῇ ἐπαύριον τὴν ἐθέσαμεν εἰς τὸ κάθισμα τῆς θυγατρός της κοκόνας καὶ τὴν ἐκηδεύσαμεν ἐντίμως.

Σεπτέμβριος 12. Ἐσφραγίσθη ὁ Ἀνδρονάκης μου ὑπομνηματογράφος.

1685.

Μάρτιος ιε'. Ἐξῆλθεν ὁ ἄφρων Παρθένιος τῆς πόλεως ἐπὶ τῷ ἀπελθεῖν εἰς Ἀδριανοῦ μετὰ γραμμάτων τοῦ ποσταντζήπαση ἐπὶ τῷ κατασχεῖν τὸν θρόνον.

Μάρτιος 17. Ἐξῆλθον οἱ μητροπολῖται μετὰ τοῦ κὺρ Ἰακώβου κατόπιν τοῦ Παρθενίου μετὰ γραμμάτων ἀρχόντων καὶ μαγζαρίων τοῦ καγιμακάμη, ἐπὶ τῷ ἀπελθεῖν εἰς Ἀδριανοῦ καὶ ἀντιστῆναι τῷ Παρθενίῳ.

— **24** τοῦ αὐτοῦ. Ἐμάθομεν ὅτι διὰ μεσολαβήσεως τινῶν ἔστερξεν ὁ Παρθένιος καὶ ἔκαμε παραίτησιν τοῦ θρόνου εἰς τὸν κὺρ Ἰάκω-

(1) Τουτέστιν ἡ Ρωξάνα Σκαρλάτου Μαυροκορδάτου, μήτηρ τοῦ Ἐξ Ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου καὶ πενθερὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Μανολάκη, συζευχθέντος τὴν θυγατέρα αὐτῆς Ζωήν.

βον, καὶ ἔπαυσαν ἡ ἀταξίαις αὐτοῦ καὶ μωρίαις, καὶ ἐδώκαμεν δόξαν τῷ Θεῷ.

— **29.** Ἐμάθομεν ὅτι ἐγένετο ἐγκρατὴς τῆς Χαλκηδόνος ὁ κὺρ Διονύσιος, καὶ ἔφερον τὸ παράτιον αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ.

Ἀπρίλλιος 2. Ἐξῆλθον τὰ νεοκατασκεύαστα γαλούνια μετὰ τῆς λοιπῆς ἁρμάδος καὶ διέβησαν μετὰ τοῦ καπετάνου Μουσταφᾶ πασιᾶ Μουσαχίση.

— **17.** Ἦλθεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ πρὸς ἑσπέραν εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ τῷ πρωὶ ὑπήγαμεν καὶ ἀπεδέχθημεν αὐτὸν φιλοφρόνως καὶ ἀσπασίως.

Μάϊος 8. Ἤρξατο ὁ ἄφρων Ἰάκωβος λέγειν παρρησίᾳ ὅτι φεύγει, καὶ πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν, — Πρὲ κακοὶ ἄνθρωποι, διατί με ἐφέρετε, διατί μὲ ἐγελάσετε.διατί μὲ ἐκαλέσετε; Ἀνάθεμά τον ὁποῦ ἦτον αἰτία νὰ ἔλθω. Ἀνάθεμά τον ὁποῦ μὲ πρωτοέγραψε.

Νοέμβριος 13. Ἦλθεν ὁ Σουλεϊμὰν πασιὰς ἀπὸ τὸ Ἰσκητζῆ καὶ ἐφόρεσε τῇ ἐπαύριον καβάδι καὶ ἔγινε καγιμακάμης.

Δεκέμβριος 8. Τοῦ παρόντος ἔλαβε τὴν βοῦλλαν ὁ Σουλεϊμὰν πασιὰς καὶ ἐκάθισεν ἐπίτροπος.

— **16** τοῦ παρόντος. Ἐκρημνίσθη ὁ ἀναίσχυντος Ἰάκωβος εἰς Ἀδριανοῦ διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν μαυροπατριαρχείαν του.

Ἦλθεν ὁ Καραμεχμέτης ὀντάπασης τῶν ποσταντζήδων καὶ ἔφερε τὸ χατσερίφι νὰ γενῇ ὀτουράκης ὁ Σινὰν ἀγᾶς ὁ ποσταντζήπασης, μὲ ὀτουρακλίκι ἄσπρα 150 τὴν ἡμέραν, καὶ νὰ γενῇ ὁ κεχαϊᾶς ἀγᾶς, καὶ ὁ πρώην ὀντάπασης τοῦ Ἰπραχὶμ πασιὰ νὰ γενῇ κεχαϊᾶς.

1686.

Ἰανουάριος. Ἦλθεν ὁ Ἰπραχόραγας Ῥετζὲπ ἀγᾶς μὲ χατσερίφιον, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸν καγιμακάμην Καραχασάνογλην, καὶ ἀμφότεροι ἀπῆλθον εἰς τὸν σαραντζήπασην, καὶ ἔδειξαν τὸ χατσερίφιον καὶ ὁ σαραντζήπασης μετὰ τῶν αὐτοῦ ποσταντζήδων περιεκύκλωσε τὸ "ἐν τῷ" σαράγιον τοῦ πρώην ἐπιτρόπου Ἰπραχὶμ πασιὰ, καὶ ἔπιασεν αὐτὸν καὶ ἐπιβιβάσας ἵππῳ ἀπεκόμισεν αὐτὸν καὶ ἔκλεισεν εἰς τὸ λεγόμενον Ὀρτάκαπι τοῦ βασιλικοῦ σεραγίου μετὰ τοῦ παραπατρὸς αὐτοῦ Κιοὺρτ Μαχοὺτ ἀγᾶ. Τὸν δὲ χαζινατάρην αὐτοῦ καὶ τὸν μουχουρτάρην καὶ τὸν ἀναχταρογλάνην ἔκλεισεν ὁ καγιμακάμης εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φυλακήν. Τὸν δὲ χατζῆ Μεχμέτην κεχαϊᾶν του εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ἰμπραχόραγας ἐρευνῶν τὸν βίον τοῦ Ἰπραχὶμ πασιᾶ, καὶ εὗρεν ποπότητα ἱκανὴν καὶ φλωρίων, καὶ τζοβαχερίων, καὶ γροσίων.

— **22.** Ἦλθεν ὁ Κακοϊάκωβος ἀπὸ Ἀδριανοῦ κατησχυμμένος, παρασκευῇ πρόσαργα (1).

— **30.** Εἶπεν ὁ Ἰάκωβος ἐπ' ἐκκλησίας ὅτι ψευδῶς κατηγορήσατέ μου τὸ πρότερον τῇ κς' τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ ὡς ἄφρόνως ἐλάλησεν.

— **31.** Ἀπήλθομεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀνήλθομεν καὶ ἐγένετο εἰρήνη.

Φεβρουάριος 23. Ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ διέβην εἰς Ἀδριανοῦ, καὶ συναμιλήσας μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου Σουλεϊμὰν πασιᾶ διέβην εἰς Βλαχίαν, κἀκεῖ διατρίψας ἀπὸ 23 Μαρτίου ἕως 23 Ἰουνίου ἦλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰουλίου 3.

Ἀπρίλλιος 7. Ἐφίλησεν ὁ κὺρ Διονύσιος χέρι τοῦ βεζύρη.

Μάϊος 7. Ἦλθεν ὁ κὺρ Διονύσιος εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

Ὀκτώβριος ε'. Ἦλθε λόγος πῶς ἐπῆραν τὸ Πέντουμι οἱ Νέμιτζοι, καὶ τοὺς μὲν τῶν εὑρεθέντων ἀσεβῶν ἐθανάτωσαν, τοὺς δὲ ἐδούλωσαν, ἐκχυθέντος πολλοῦ αἵματος.

Νοέμβριος 19. Ἦλθεν ὁ τονανμᾶς μετὰ τοῦ καπετάνου Μισιρλόγλου.

1687.

Ἰούλιος 18. Ἐπῆραν οἱ Βενετζιάνοι τὸ καστέλι τοῦ Μωρέως καὶ τὴν Ναύπακτον ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν.

Αὔγουστος 22. Ἐπῆραν τὸ Ὀτάκι μὲ δόλον οἱ Ζηρίνηδες, καὶ στρεφόμενος ὁ βεζύρης Σουλεϊμὰν πασιὰς καὶ περνῶντας τὸ λεγόμενον Ὅσε κιοπρισῆ τάχα νὰ λυτρώσῃ τὸ Ὀτάκι, ἔδρεμον κατόπιν αὐτοῦ πλῆθος πολὺ τοῦ φουσάτου τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ οἱ Νέμιτζοι βλέποντες τὴν ἐπιστροφὴν κατεδίωξαν αὐτοὺς φονεύοντες, καὶ ὁ ἐπίτροπος μὴ δυνάμενος στῆσαι τὴν ὁρμὴν κατέφυγε πλησίον τοῦ Βελιγραδίου, κἀκεῖθεν ἦλθεν ἐν τῇ βασιλευούσῃ κρυφίως, καὶ ἔπεμψε τὴν βοῦλλαν τῷ ἄνακτι.

(1) Ἐν ταῖς Ἐκλογαῖς λείπουσιν αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις, (αὐτ. σελ. 28).

Σεπτέμβριος ιβ. Ἔγινεν ἀπόφασις δοθῆναι τὴν βοῦλλαν τῷ ὄντι ἐκεῖσε Σιγιοὺς πασιᾶ Χαλὶπ πασιᾶ, καὶ ἐπέμφθη ἡ βοῦλλα μὲ τὸν σιλιχτάρην τοῦ ἄνακτος εἰς τὸ Βελιγράδι δοθῆναι ἐκείνῳ.

— **ιθ.** Ἦλθεν ὁ ντονανμᾶς ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης, κάτεργα ἐννέα. Ἦλθε μετὰ τούτων καὶ ὁ πρώην Θεσσαλονίκης Νεόφυτος, ἐμβληθεὶς πρότερον εἰς ἓν τούτων.

— **κζ'.** Ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸ μέγα ντιβάνι ὁ Ῥουτζῆ πασᾶς καγιμακάμης, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ σεράγιόν του, ἐπέμφθη κατόπιν ὁ μποσταντζήμπασης μετὰ χατσεριφίου διὰ νὰ τὸν πιάσῃ, καὶ αὐτὸς τὸν ἐξηπάτησε λέγωντας, πῶς πηγένει μέσα διὰ νὰ λάβῃ φλωρία, καὶ ἀπὸ τὸ ἄρκαπι ἔχωντας ἕτοιμον ἄλογον ἐκαβαλίκευσε καὶ ἔφυγεν, ὁμοῦ καὶ ὁ κεχαγιᾶς του Ὁμὲρ ἀγᾶς.

λ'. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ μέγα σεράγι ὁ ἄναξ δυναστικῶς μετὰ πάσης τῆς περὶ αὐτὸν συντάξεως κάτοχος ὀδύνη καὶ λύπη. Ἐγένετο δὲ λογαριασμὸς τῶν χρόνων, ἀφ' οὗ ἐξῆλθε τοῦ μεγάλου σεραγίου μέχρι τοῦ παρόντος χρόνου, καὶ εὑρέθησαν χρόνοι εἰκοσιοκτώ.

— **28.** Συνελήφθη ὁ Σουλεϊμὰν πασιᾶς ὑπὸ τοῦ μποσταντζήπαση εἰς τὸ ὀσπήτιον αὐτοῦ κατὰ τὸν Κουρουτζεσμέ.

Ὀκτώβριος γ'. Ἦλθεν ἀπὸ τὸ ὀρδὶ ὁ σιλικτάραγας ἄπρακτος ἀπὸ τὸ ὀρδὶ διὰ ἐγγυητῶν, καὶ διηγήσατο τῷ ἄνακτι ὅσα ἐκεῖ εἶδε καὶ ἤκουσε, καὶ ὅτι ἐφόνευσαν τὸν Ὁμὲρ πασᾶν τεφτερντάρην τὰ στρατεύματα, καὶ τοὺς δύο τεσκερεντζήδες τοῦ Σουλεϊμὰν πασιᾶ καὶ ἄλλους.

δ'. Ἀπέτεμον τὴν κάραν τοῦ Σουλεϊμὰν πασιᾶ, καὶ ἔπεμψεν αὐτὴν ὁ ἄναξ τοῖς στρατεύμασιν, ὡς τινες ἔλεγον, διὰ τοῦ χασεκῆ-ἀγα, ἄλλοι δέ, δι' ἑτέρου, ἐπὶ τῷ δυσωπηθῆναι τὰ στρατεύματα καὶ παῦσαι τῆς ὀργῆς. Τῇ αὐτῇ ἦλθεν ὁ Κιοπριλόγλους Μουσταφᾶ πασιᾶς καὶ ἀπεκατέστη καγιμακάμης. Τῇ αὐτῇ ἐφάνη καὶ ὁ Ὁμὲρ κεχαγιᾶς αὐτοθελῶς εἰς τοῦ καγιμακάμη καὶ συνελήφθη.

ζ'. Εὑρέθη ὁ καγιμακάμης Ῥετζὲπ πασιᾶς εἰς τὸ τζιφτιλίκιον, καὶ ἀπελθὼν ὁ μποσταντζήμπασης, καὶ πιάσας αὐτὸν ἔβαλον εἰς τὸ λεγόμενον καπιαρασί.

ζ'. Συνελήφθη καὶ ὁ σεγιμένπασης καθ' ὁδὸν ποιῶν τὸ λεγόμενον κόλι, καὶ ὁ ὀρτατζασίσης, καὶ ὁ μουγζούραγας καὶ ὁ κεχαγιαγερής. Μεθ' ἡμέρας ἠλευθερώθησαν ἅπαντες.

ιβ'. Καθ' ὁδὸν εἰς τὸ λεγόμενον *Χαρμανλὶ* ἐκεῖθε τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐφόρεσε καβάδι τῆς πατριαρχείας ὁ νέος ἐπίτροπος τὸν κὺρ Ἰάκωβον, διὰ μέσον ἑνὸς γουνάρεως(1).

— **ιζ'.** Ἐκρύβη ὁ κὺρ Διονύσιος μαθὼν τὴν πατριαρχείαν τοῦ κὺρ Ἰακώβου παρὰ τοῦ ἐκεῖσε ἐλθόντος χασεκῆ ἀγασῆ.

— **ιθ'.** Ἔπεμψε γράμματα ἐκεῖθεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος πρὸς πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς, κληρικοὺς καὶ ἄρχοντας, καὶ ἦλθεν ὁ ἀρχιδιάκονος αὐτοῦ εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

Ταύταις ταῖς ἡμέραις κατεβιβάσθη καὶ ὁ κιζλάραγας τῆς αὐτοῦ ἐξουσίας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔγινεν ὁ χαζνατὰρ Ἀλῆ ἀγᾶς, καὶ ἀπεστάλησαν καὶ τινὲς τῶν συλληφθέντων εἰς τὸν νέον ἐπίτροπον· εἶτα διεφημίσθη ὡς ἔρχεται ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἐπίτροπος, καὶ ἐπέτρεψαν αὐτοῖς, καὶ ἀπέθεντο εἰς τοὺς Ἑπτὰ κουλάδες.

— **κ'.** Καὶ ὁ ἐκεῖθεν ἐλθὼν χασεκῆ ἀγᾶς ἔγινεν μποσταντζήμπασης, καὶ ὁ πκλαιὸς συνελήφθη.

— **κη'.** Ἦλθεν ὁ κὺρ Ἰάκωβος ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τῷ πρωῒ ἡμέρα παρασκευῇ εἰς τὸ πατριαρχεῖον.

— **κθ'.** Συνελήφθη ὁ ἄναξ σουλτὰν Μεχεμέτης ὑπὸ τῶν ὀτζακαγάδων, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ σουλτὰν Σουλεϊμάνης, καὶ ἀνεκηρύχθη διὰ κηρύκων πάσῃ τῇ πόλει, καὶ ἐγένετο εἰρήνη. Διεφημίζετο ὡς ἔβαλον τὸν πρώην ἄνακτα εἰς τὸ παλαιὸν σαράγιον· ἄλλοι λέγουν ὅτι βασιλεύσας ὁ σουλτὰν Σουλεϊμάνης τῇ αὐτῇ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐνεθρονίασαν αὐτὸν εἰς τὸ λεγόμενον τάχτι, ἔγραψεν οἰκείᾳ χειρὶ χατσερίφιον ἐπὶ τῷ κατοικῆσαι εἰς τὸν γουλὰν μετὰ τοῦ ἄλλου ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἐν ᾧ αὐτὸς πρότερον ᾤκει· βασιλεύσαντος τοῦ σουλτὰν Μεχμέτη χρόνους τριάκοντα ἐννέα.

Νοέμβριος δ'. Ἐκόμισαν τὰς γυναῖκας αὐτοῦ εἰς τὸ παλαιὸν σαράγιον ἀμφοτέρας, καὶ τὰς θεραπαινίδας αὐτοῦ ἐξέβαλον τοῦ σαραγίου ἐπὶ τῷ ὑπανδρευθῆναι.

— **γ'.** Ἔπνιξαν τὸν καγιμακάμην τὸν λεγόμενον Ῥετζὲπ πασιᾶν, καὶ ἔῤῥιψαν ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σαραγίου, ἔκοψαν τὰ δάκτυλα αὐτοῦ καὶ τὴν μύτην καὶ τὰ ὦτα.

— **δ'.** Ἦλθεν ὁ ντονανμᾶς ἀπὸ τῆς Ἄσπρης θαλάσσης.

(1) Ἐν ταῖς *Ἐκλογαῖς* ἡ ἡμερομηνία φέρεται 18.

Ἀπὸ ταύτης ἕως κϑ' εἶχον συγχύσεις οἱ γενιτζάροι καὶ σιπαχήδες διὰ τὸν λουφὲν αὐτῶν, καὶ ἐγύμνωσαν πολλοὺς καθ' ὁδόν, καὶ ἐφόνευσαν πολλούς, καὶ ἀτάκτησαν μεγάλως, καὶ φόβος κατεῖχε πάντας τοὺς πολιτευομένους. Καὶ ἀπὸ τῆς ιε' μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς πάλιν ἔγινεν ταραχὴ μεγάλη.

— **27.** Μὲς ἔκαμε χάψι ὁ ἐπίτροπος Σιγιαγοὺς πασιᾶς ἀδίκως διὰ διαβολῆς τοῦ πλείστα παρ' ἐμοῦ εὐεργετηθέντος, μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Μανολάκη, θεοκαταράτου Ἀλεξανδρῆ.

1688.

Ἰανουάριος 21. Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Ξενοφῶντος, Θεοῦ ἐλέει καὶ πρεσβείαις τῆς ἀειπαρθένου, καὶ μεσιτείᾳ τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἡγεμόνος Οὐγκροβλαχίας Σερβάνου βοεβόδα, ἐλυτρώθημεν. Φύλαττε Σωτὴρ ἡμᾶς ἀπὸ τοιούτων ἀδικημάτων ἀεί.

Φεβρουάριος 8. Ἐφόνευσαν ἕναν ζορπᾶν Χουσεὶν ἀγᾶν λεγόμενον, ὅτι ἐν τῷ συμβουλίῳ αὐτῶν λέγοντος βουλὴν τινὸς γηραλέου σιπαχῆ, αὐτὸς ἀπαυθαδιάσας εἶπεν· Ὁ γαίδαρος, κἂν γηράσῃ, οὐ γίνεται πρῶτος εἰς τὴν τάξιν τῶν ἵππων. Καὶ ὁ γηραλέος προσκλαιόμενος τοῖς ἄλλοις ἀγάδαις, ἀπεφάνθη κατ' αὐτοῦ θάνατος, καὶ ἔπνιξαν αὐτόν.

— **9.** Ἐγένετο ταραχὴ εἰς τὸ σαράγιον τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ἐπρόσταξεν ὁ ἐπίτροπος τινὰ τῶν ζορπάδων ἀπὸ τῶν προεστώτων γιανιτζάρων, λεγόμενον Φετιφατζῆν πορευθῆναι εἰς τὰ Παγδάτι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔστερξε, καὶ ἐξῆλθεν ὀργιζόμενος κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου.

— **19.** Διὰ προσταγῆς τοῦ ἐπιτρόπου δολίως ἐφόνευσεν ὁ γενιτζέραγας Χαρπουτλῆς λεγόμενος τὸν Φετιφατζῆν, καὶ μαθόντες τὸν δόλιον φόνον οἱ γενιτζάροι καὶ οἱ σιπαχίδες ζορπάδαις, ἐκάλεσαν τὸν Φετιφαντζῆν, ὀρτᾶ-τζαούσην ὄντα τῶν γιανιτζάρων, καὶ ἐξερχόμενος εἰς τὸ τζαμὶ ἐλεπτοκόπησαν καὶ αὐτὸν καὶ τὰ φορέματά του ἐκδικοῦντες τὸν Φετιφαντζῆν.

— **20.** Ἡμέρᾳ δευτέρᾳ συναχθέντες ἅπαντες γιανιτζάροι καὶ σιπαχίδες κατεπάτησαν τὸ σαράγι τοῦ Κακοπαζᾶ Σιγιαγοὺς πασιᾶ, τοῦ ὄντος ζῴου ἀλόγου, καὶ ἥρπασαν τὰ πράγματα αὐτοῦ ἅπαντα καὶ αὐτὸς ἐγένετο ἀφανής· εἶτα εὗρον ἀνερευνῶντες τὸ σαράγιον αὐτοῦ καὶ ἐθανάτωσαν ἀνηλεῶς. Ὢ τῆς ταχείας καὶ δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ! διὰ διαβολῆς ἑνὸς μιαροῦ ἀνθρωπαρίου ἠθέλησεν ὁ ἄνους ἀποκτεῖναι ἐμὲ ἀθῷον ὄντα τῆς διαβολῆς. Γένοιτο, Σῶτερ δικαιοκρῖτα, καὶ κατὰ τοῦ διαβολέως ἡ τοιαύτη δικαιοκρισία. Περιήρχοντο εἰς τὸ σαράγιον αὐτοῦ ἀρ' ἑσπέρας ἕως τῆς 21ης ἁρπάζοντες τὰ πράγματα αὐτοῦ καὶ χρήματα, καὶ συντρίβοντες τὰς θύρας καὶ θυρίδια τοῦ σαραγίου αὐτοῦ. Λέγεται ὅτι ἐπόρνευσαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ οἱ προεστῶτες τῶν ζορπάδων, καὶ τὰς θεραπαινίδας αὐτοῦ οἱ δεύτεροι, καὶ ἐξεπαρθένευσαν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν τῶν αὐτοῦ πραγμάτων κατέλιπον εἰς τὸ σαράγιον αὐτοῦ. Εἶτα ἐξερχόμενοι καὶ διερχόμενοι διὰ τοῦ πεζεστενίου τινὲς τῶν ζορπάδων ἅρπασαν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς τινὰ πράγματα πανικά· ὅθεν κινηθέντες οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ καθεζόμενοι ἀνέστησαν καὶ φωνάζοντες διήγειρον τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν λεγομένων σεχερλήδων, καὶ ἔδραμον εἰς τὴν θύραν τοῦ παλατίου τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἐβόησαν ζητοῦντες τὸ λεγόμενον σαντζάκιον τοῦ Προφήτου αὐτῶν παρὰ τοῦ νέου ἄνακτος πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ζορπάδων. Καὶ φανερωθέντος τοῦ σαντζακίου συνήχθη πλῆθος σεχερλιδων ὑπέρπολυ, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ γραμματεῖς αὐτῶν, καὶ ἐγένετο ἐπίτροπος ὁ Νισαντζῆ πασιᾶς λεγόμενος, ὀνόματι Ἰσμαήλης, καὶ γενιτζὲρ ἀγᾶς ἐγένετο ἀπὸ τῶν ἀρζαγάδων του, Χασοτᾶ ὀνόματι. Καὶ κατεδιώχθησαν πάντες οἱ ζορπάδες καὶ ἐφονεύθησαν. Εἶτα ἐγένετο διαλαλιά, ὅστις ἔχει τῶν ἁρπαγέντων πραγμάτων τοῦ βιαίως τελευτήσαντος Σιγιαγοὺς πασιᾶ καὶ οὐ φανερώσει θάνατος ἡ ποινή. Καὶ οὕτω φέροντες πολλοὶ διὰ τὸν φόβον τῆς διαλαλιᾶς ἀπηγχόνουν αὐτοὺς ἀδίκως οἱ δικασταί, λέγοντες ἔχει καὶ ἄλλα κεκρυμμένα· καὶ ἐγένετο φόβος καὶ τρόμος διὰ τοὺς ἀδίκως θανατουμένους. Ἔκτοτε ἤρξατο καὶ ὁ ἄναξ ἐξέρχεσθαι τοῦ σαραγίου καὶ περινοστεῖν ἐσχηματισμένος, καὶ [ἐπι]σκέπτεσθαι τὴν πόλιν, καθὼς διετάξατο αὐτῷ ὁ νέος ἐπίτροπος.

— **26.** Ἐγένετο πυρκαϊὰ μεγίστη, ἀρξαμένη ἀπὸ τῶν ὀψαροπωλείων τῶν ὄντων ἀντικρὺ εἰς τὴν πύλην τοῦ λεγομένου παλοὺκ παζαρίου τῆς πόλεως, καὶ ἐκράτησεν ὥρας ιϐ', ἀφ' ἑσπέρας κυριακῆς ὥρᾳ ἕκτῃ, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς κυριακῆς, καὶ ἐτελεύτησεν ἕως τοῦ χανίου τῆς βαλιδές.

Μάρτιος 3. Ἐφίλησε χέρι ὁ Προύσης κὺρ Καλλίνικος καὶ ἐφόρεσε καβάδι διὰ τὸ πατριαρχεῖον.

— **4.** Κυριακῇ τῆς Ὀρθοδοξίας μετετέθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον.

— **8.** Διὰ δεήσεων καὶ μεσιτείας τοῦ μακαριωτάτου καὶ τοῦ παναγιωτάτου ἔγινε διαλλαγὴ μετὰ τοῦ ἑρμηνέως Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ σπαθαρίου Λασκαράκη.

— **27.** Ἐφόρεσεν ὁ βεζύρης Νισαντζῆ πασιᾶς καπανίτζαν, καὶ ἐβεβαιώθη διὰ βεζίρης. Τῇ αὐτῇ ἐφόνευσε καὶ κάποιον πασιᾶν τῆς Ἀλβανιτίας, διότι ἐφόνευσε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Γ'εγέν.

Ἀπρίλιος 20. Ἐκίνησεν ἐντεῦθεν ὁ τοναγμᾶς μετὰ καπετάνου Μισίρογλου.

— **21.** Ἦλθεν ὁ Μουσταφᾶ πασιᾶς ὁποῦ ἐφύλαγε μουχαβεζὲν εἰς τὰ Νεόκαστρα, μὲ παράταξιν.

— **22.** Ἐπῆρε τὴν βοῦλλαν ὁ ἄναξ διὰ τοῦ χασεκῆ-ἀγασῆ ἀπὸ τὸν Ἰσμαὴλ πασιᾶν καὶ τὴν ἔδωκε τῷ Μουσταφᾶ πασιᾷ, καὶ ἀπεκατέστησε τὸν ἐπίτροπον. Οὗτος ἦτον γιανίτσαρος ὅταν ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν ὁ πρέσβυς τοῦ ἰμπερατόρου καὶ ἐζήτει τὴν εἰρήνην.

Μάϊος 16. Ἀπῆλθον εἰς Βλαχίαν καὶ διέτριψα ἐκεῖ μῆνας τρεῖς.

Αὔγουστος ια'. Ἐξῆλθον τῆς Βλαχίας· καθ' ὁδὸν εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας ἤκουσα τὸ πικρὸν μήνυμα τῆς στερήσεως τοῦ βραχυχρονίου μου Μανολάκη, καὶ τοῦ ὀλιγοχρονίου μου ἐκγονοῦ Δημητράκη. Φεῦ, ὦ βασιλεῦ, πῶς οὐκ ἐστερήθην τῶν φρενῶν μου!

— **21.** Ἦλθον εἰς τὸν οἰκόν μου ὑποβρύχιος, καὶ κατώδυνος, καὶ τεταραγμένος.

Νοέμβριος 27. Ἔβαλε καβάδι ὁ κὺρ Νεόφυτος Ἀδριανουπόλεως διὰ τὸ πατριαρχεῖον, διὰ νὰ τὸν στερήσῃ ὁ Καλλίνικος τῆς ἐπαρχίας του ἀδίκως, διὰ συναινέσεως δὲ τινῶν ἀφρόνων, καὶ ἐγένετο ζημία ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα (1) πουγγία.

Δεκέμβριος 6. Ἐξήλθομεν καὶ ἀπήλθομεν εἰς Ἀδριανοῦ διὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ κὺρ Νεοφύτου, μετὰ τῶν ἀρχιερέων.

— **13.** Εἰσήλθομεν (2) εἰς Ἀδριανοῦ.

— **18.** Ἔγινεν ἡ μετάθεσις τοῦ κὺρ Νεοφύτου.

(1) Ἐν ταῖς *Ἐκλογαῖς* φέρεται: *τριάκοντα* (ἔνθα ἀνωτ. σελ. 21).
(2) Ἐν ταῖς *Ἐκλογαῖς*: *ἀπήλθομεν* (αὐτόθι σελ. 20).

— **29.** Συνελήφθη ὁ κὺρ Διονύσιος εἰς τὸ χωρίον Ἀρναούτκιοϊ Ἀδριανουπόλεως, καὶ ἐφυλακίσθη ἡμέρας ια'.

1689.

Ἰανουάριος 8. Ἐλυτρώθη τῆς φυλακῆς μὲ ζημίαν ὑπὲρ τὰ ια' πουγγία.

— **14.** Ἐξήλθομεν τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ τοῦ Νεοφύτου.

— **21.** Ἤλθομεν εἰς τὸ σπῆτι.

— **22.** Ἐμβῆκεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ὁ κὺρ Νεόφυτος.

Φεβρουάριος 15. Ἔγινε πόλεμος εἰς τὸ Σκούταρι τῶν σαριτζάδων, καὶ γιανιτζάρων, καὶ τοπτζήδων, καὶ ἐφονεύθηκαν μερικοὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, καὶ τέλος ἔφυγαν οἱ σαριτζάδες.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΦΙΛΗ ΤΟΥ ΕΦΕΣΙΟΥ ΣΤΙΧΟΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

ΥΠΟ

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 20 περγαμηνῷ τεύχει τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, κατατεταγμένῳ ὄντι μεταξὺ τῶν ἱερῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, γεγραμμένῳ δὲ περὶ τὴν ΙΔ' ἀρχομένην ἑκατονταετηρίδα καὶ περιέχοντι τὴν *Κλίμακα* τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σχολαστικοῦ καὶ ἡγουμένου τοῦ Σινᾶ, ὡς καὶ ἑτέρους λόγους Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, εὑρηνται ἐν τῷ φύλ. 224[6] οἱ ἑξῆς ἐκδιδόμενοι στίχοι Μανουὴλ τοῦ Φιλῆ.

Ἤκμασεν οὗτος μεταξὺ τῆς ΙΓ' φθινούσης καὶ τῆς ΙΔ' ἀρχομένης ἑκατονταετηρίδος, οὗ τὸ μὲν *Περὶ Ζώων ἰδιότητος* ποίημα ἐξεδόθη ἐν Τραϊέκτῳ τοῦ Ῥήνου τῷ 1730· ἕτερα δὲ ποιήματα αὐτοῦ ἐξεδόθησαν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1768. Ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν σωζομένων ποιημάτων αὐτοῦ περισυναγαγὼν ὁ σοφὸς Γαλάτης Ἐμμανουὴλ Μίλλερος ἀπὸ τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἐσκουριάλης, τῆς Φλωρεντίας, τῶν Πα-

ρισίων καὶ τοῦ Οὐατικανοῦ ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις εἰς τόμους δύο τῷ 1855 - 1857. Ἐκ τῶν στίχων δὲ τούτων προστίθεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν τῆς Μυτιλήνης ἱεραρχῶν ὁ τῷ Φιλῇ συγχρονήσας ἄγνωστος τέως Διονύσιος ὁ ἐξ Ἀρκαδίας.

Ἀθήνησιν Ἰουνίου ,αωϟ'.

Τοῦ Φιλῆ

Ὁ Μιτυλήνης ἀρχιθύτης, ὦ ξένε.
Διονύσιος τὴν κυριωνυμίαν,
Ἀρκὰς μὲν ἦν διὰπουθεν ἐξ Ἀχαΐας,
Εὐζωίτου παῖς, ἀγαθῆς ῥίζης κλάδος·
Τὴν ἀρετὴν δὲ τὴν Θεοῦ παραστάτιν,
Σύνοικον εὑρὼν καὶ βοηθὸν ἐκ βρέφους,
Τοὺς τοῦ βίου πέφευγεν ἐμφρόνως βρόχους.
Καὶ γὰρ πτερωθεὶς τῷ μονοτρόπῳ βίῳ,
Οἷα νεοττὸς τῷ Θεῷ προσήγγισε.
Καλοῦ δὲ παντὸς εὑρεθεὶς ἐπιστάτης,
Καὶ τῶν μοναστῶν δείκνυται πρωτοστάτης.
Ψυχῶν δὲ ῥυθμὸς εὑρεθεὶς τοῖς πρακτέοις,
Ποιμαντικῆς ἔτυχεν εὐθὺς ἀξίας.
Καὶ τοῦτο λοιπὸν ὀργανοῖ τὸ βιβλίον,
Εἰς κοινὸν ἐντρύφημα τοῖς ἐναρέτοις,
Μή πως ὁ λῃστὴς καὶ φθορεὺς πάντων χρόνος,
Κρύψῃ τοσοῦτον ὄλβον ἐνθέων λόγων.
Ἑρᾷ γὰρ αὐτοῦ μυστικῶς τοῦ βιβλίου,
Ἐν ᾧ Θεοῦ χεὶρ τοὺς ἀεὶ ζῶντας γράφει·
Μᾶλλον δὲ τὴν κλίμακα τῆς ἀφθαρσίας
Εἰς νοῦν λαβὼν ἔπηξε τοῦ νοῦ τὰς βάσεις,
Καὶ τῷ γένει προὔθηκε τὴν κοινὴν χάριν,
Ὡς ἂν ἐπ' αὐτῆς πρακτικῶς ἀνατρέχοι
Πᾶς εἴ τις ἐκ γῆς πρὸς Θεὸν σπεύδει τρέχειν.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΥΠΟ

ΕΠΑΜ. ΑΛΕΞΑΚΗ

Δύο εἰσὶ τὰ κυριώτερα τῶν παρορμησάντων με αἰτίων πρὸς δημοσίευσιν τῶν κατωτέρω ἐπιστολῶν τοῦ ἀοιδίμου τῶν Πλαιῶν Πατρῶν μητροπολίτου πρὸς τὸν μακαρίτην πατέρα μου ἐπιστολῶν· τὸ μέν, ἡ σκέψις ὅτι καὶ τὸ ἐλάχιστον πρὸς τὸν μέγαν καὶ ἱερὸν τῶν πατέρων ἡμῶν ἀγῶνα ἔχον σχέσιν ἔγγραφον δύναταί πως χρησιμεῦσαι ὡς λιθάριόν τι ἢ ξυλάριον, οὐχὶ ὅλως ἄχρηστον πρὸς τὸ ἄπειρον καὶ ποικίλον ὑλικόν, ὅπερ ἀπαιτεῖται πρὸς οἰκοδόμησιν τοῦ ὑπὸ μεγαλοφυοῦς τινος ἱστορικοῦ μέλλοντος ἀνεγερθῆναι μεγαλοπρεποῦς καὶ ὅσον ἀνθρωπίνως ἔνεστι οἰκοδομήματος τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ μεγάλου καὶ ἱεροῦ τῆς ἐθνεγερσίας ἡμῶν ἀγῶνος· τὸ δέ, τὸ βαθύτατον σέβας ὅπερ ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἠσθανόμην πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ μεγάλου ἱεράρχου, οὗ ὁ ὑπὸ θείας ὄντως δυνάμεως ρωννύμενος ἱερὸς καὶ στιβαρὸς βραχίων, πρῶτος ἐν τῇ τελευταῖον ὑπὸ τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης ὑποδουλωθείσῃ ἑλληνικῇ χώρᾳ τὸ σεπτὸν τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν λάβαρον ὕψωσε· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸ σέβας, ὅπερ ὀφείλω εἰς τὴν μνήμην πατρὸς φιλοστοργοτάτου καὶ ὑπὸ ἀκραιφνοῦς πρὸς τὴν πατρίδα μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου αὐτοῦ διακαιομένου ἔρωτος· Σὺν τούτοις δὲ πᾶσι καὶ ἡ παρακίνησις ἀνδρὸς σεβαστοῦ μοι καὶ φιλτάτου, οἷος ὁ τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ χειρογράφων ἐπιμελητὴς κύριος Ἰ. Σακκελίων. Ταῦτα πάντα τὰ αἴτια ὑπεραρκοῦσι, νομίζω, ἵνα δικαιολογήσωσι τὴν τόλμην τοῦ ἐκδοῦναι εἰς φῶς τὰ παρ' ἐμοὶ ἐν πρωτοτύποις διατηρούμενα ταῦτα ἔγγραφα.

Προσέτι δὲ νομίζω οὐχὶ ὅλως περιττὸν τὸ προτάξαι καὶ συντομωτάτας τινὰς βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τοῦ πρὸς ὃν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται τοῦ κλεινοῦ ἱεράρχου ἀποτείνονται.

Ὁ πατήρ μου Δημήτριος Ἀλεξάκης ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1783 ἐν τῇ νήσῳ Κῶ ἐκ γονέων τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τῆς νήσου πρωτευούσῃ, Γεωργίου Ἀλεξάκη καὶ Αἰκατερίνης Χ. Γεωργίου. Ὁ πάππος αὐτοῦ Ἀλέξιος ἢ Ἀλεξάκης, ἐξ οὗ καὶ τὸ οἰκογενειακὸν προΰκυψεν ὄνομα, ἐπὶ πάμπολλα ἔτη διατελέσας δημογέρων τῆς ἐκεῖ χριστιανικῆς κοινότητος, μετὰ συνέσεως, δεξιότητος καὶ θάρρους ἀξιοθαυμάστου διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς τουρκικῆς τρομοκρατίας, ὑπερήσπιζε τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ συμφέροντα, καὶ οἱ γηραιότεροι τῶν Κῴων οὐ πρὸ πολλῶν ἔτι ἐτῶν εὐγνωμόνως ἀνεμιμνήσκοντο αὐτοῦ, παρὰ τῶν πάππων αὐτῶν ἀκούοντες. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ Γεώργιος κληρονομήσας τὴν σημαντικὴν τοῦ πατρὸς κτηματικὴν καὶ λοιπὴν περιουσίαν, κατετρέχθη ἀμειλίκτως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς συνεκπλεύσας ἐκ Πάτμου, ὅπου νέος ἔτι διέμενε σπουδάζων ἐν τῇ ἐκεῖ περιωνύμῳ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους σχολῇ, μετὰ ρωσσικῆς φρεγάτας κατὰ τὸ 1770 εἰς Κάρπαθον, ἣν, ὡς καὶ πολλὰς τῶν Κυκλάδων καὶ λοιπῶν τοῦ Αἰγαίου νήσων κατέλαβον τότε οἱ Ῥῶσσοι. Τοσοῦτον δ' ἐκινδύνευσεν, ὥστε ἵνα διαφύγῃ τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἠναγκάσθη ν' ἀπεμπολήσῃ τὰ πλεῖστα τῶν πατρικῶν αὐτοῦ κτημάτων, καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων καταπιέσεων τῶν Τούρκων πολλάκις φυλακισθείς καὶ βασανισθείς, ἀπεβίωσε νέος τὴν ἡλικίαν, ἀφήσας νεαρὰν σύζυγον ἐν χηρείᾳ καὶ δύο ἀνήλικα ὀρφανά, ἐξ ὧν ὁ πατήρ μου, ὁ καὶ νεώτερος. Ἀποθανούσης δὲ μετ' οὐ πολὺ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ μείνας ὅλως ὀρφανὸς παρελήφθη εἰς Πάτμον παρὰ τοῦ ἐκεῖ ἀποκαταστημένου πρὸς μητρὸς θείου του Νικολάου Χ. Γεωργίου μεγαλεμπόρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Δωδεκαέτης μόλις ἐκμαθὼν ἐν Πάτμῳ τὰ πρῶτα γράμματα ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ εἰς Ρωσσίαν μὲ πατμιακὸν πλοῖον φέρον διάφορα ἐμπορεύματα, εἶτα δὲ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη ἐμπορίας χάριν.

Ἐν Πάτμῳ διαμένων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821 ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας προχειρισθεὶς εἰς τὸν βαθμὸν ἱερέως, καὶ ἐκεῖθεν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μετέβη εἰς Ἀγκῶνα τοῦ τότε παπικοῦ Κράτους, ὅπου μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του μακαρίτου Κωνσταντίνου Ἱπποκρατίδου ἀπὸ τοῦ 1816 πάντοτε διηύθυνε ἐμπορικὸν κατάστημα. Ἐν τῇ εἰρημένῃ δὲ πόλει διαμένων ηὐτύχησε κατὰ τὸ 1823 νὰ γνωρισθῇ καὶ

φιλιωθῇ μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, ὅστις συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μάνης Γεωργάκη Μαυρομιχάλη (1), τοῦ Ἀνδρέου Μεταξᾶ, ἐὰν δὲν μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη, καὶ τοῦ ἱεροδιακόνου αὐτοῦ Θεοφίλου, τοῦ καὶ πρό τινων ἔτι ἐτῶν μητροπολίτου Ἀθηνῶν χρηματίσαντος, ἀπῆλθεν ἐκεῖσε, ἵνα μετὰ τῶν προμνησθέντων μεταβῇ εἰς Βερώνην, ὅπου τότε εἶχον συνέλθει οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς, καὶ ἐκλιπαρήσῃ αὐτοὺς ὑπὲρ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος. Ἀλλ' ἐν Ἀγκῶνι ἔτι διαμένοντες ἔλαβον διαταγὴν νὰ μὴ μεταβῶσιν εἰς τὴν εἰρημένην πόλιν, διότι δὲν θὰ ἐγίνοντο δεκτοί, δυσμενῶς πρὸς πᾶν ἐπαναστατικὸν κίνημα διακειμένων τῶν τὴν κακώνυμον *Ἱερὰν συμμαχίαν* κληθεῖσαν ἀποτελούντων χριστιανικωτάτων καὶ καθολικωτάτων ἔτι δὲ καὶ ὀρθοδοξοτάτων συμμάχων βασιλέων.

Ἐπὶ μῆνα περίπου ἔμεινεν ὁ ἀοίδιμος ἐν Ἀγκῶνι φιλοξενούμενος μετὰ τῶν λοιπῶν παρὰ τῷ πατρί μου· εἶτα ὁ μὲν μετέβη εἰς Βολωνίαν ἵνα ζητήσῃ θεραπείαν κατὰ τοῦ κατατρύχοντος αὐτὸν στομαχικοῦ νοσήματος παρὰ τοῦ ἐκεῖ διασήμου καθηγητοῦ Τομαζίνη, οἱ δὲ λοιποὶ ὑπέστρεψαν εἰς Ἑλλάδα.

Ἐξ Ἀγκῶνος πολλάκις ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἔπεμψεν ὅπλα καὶ πολεμεφόδια πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους τότε ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐξ ἰδίων καταβάλλων πρὸς ἀγορὰν τούτων καὶ ἐκ συνεισφορῶν πολλῶν ἄλλων ἑταίρων. Ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐφιλοξενήθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐξ Εὐρώπης τὴν Ἑλλάδα μεταβαινόντων φιλελλήνων ὡς καὶ πλεῖστοι ὅσοι τῶν ὁμογενῶν, ἐν οἷς ἐγνώρισε καὶ τὴν σεβαστὴν χήραν τοῦ ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη, ἥτις ἐλευθερωθεῖσα ἐκ τῆς ἐν Ἰωαννίνοις αἰχμαλωσίας μετὰ μιᾶς τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἥρωος καὶ τῶν τέκνων του, ἐν οἷς ὁ υἱὸς αὐτοῦ μακαρίτης Δημήτριος μόλις ἦν ἐπταέτης τὴν ἡλικίαν. Πρῶτος δὲ ὁ πατήρ μου συνοδευόμενος καὶ ὑπ' ἄλλων ὁμογενῶν ἀνήγγειλε τῇ σεβεστῇ συνεύνῳ τοῦ ἥρωος τὸν θάνατον αὐτοῦ, πρὸς τὸ ἀλγεινὸν ἄγγελμα τοῦ ὁποίου ἡ ἀδελφή του ἀποτρέπουσα αὐτὴν τοῦ θρηνεῖν, εἶπεν ἐνώπιον πάντων, ἐκπλαγέντων ἐπὶ

(1) Τοῦ ἕνεκα τῆς σπανίας καλλονῆς αὐτοῦ ὑπό τῶν τῆς Ἀγκῶνος δεσποινῶν κληθέντος «Il bel principe Greco» (ὁ ὡραῖος Ἕλλην ἡγεμονιθής), καὶ τὸν ὀπίσω διερχόμενον τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ὡς γηραιός τις Ἰταλος ἰατρὸς ἐξ Ἀγκῶνος μοὶ διηγεῖτο, πᾶσαι αἱ καλαὶ τῆς πόλεως ἐξήρχοντο εἰς τοὺς ἐξώστας καὶ τὰ παράθυρα αὐτῶν ἵν' ἀποθαυμάσωσι τὸ ἔξοχον κάλλος του.

τῇ σπαρτιατικῇ ὄντως μεγαλοφροσύνῃ αὐτῆς τοὺς ἑξῆς ἀξιωσημειώτους λόγους· «*Δὲν πρέπει ἡμεῖς ἡ Σουλιώτισσαις νὰ κλαῖμε τοὺς ἄνδρες μας ὅταν σκοτώνονται, γιατί εἴμαστε ἄλλαις συνειθισμέναις νὰ τοὺς βλέπωμεν νὰ σκοτώνονται εἰς τὸν πόλεμον, καὶ νὰ πηγαίνουν σὰν ἀρνιὰ σφαχτὰ καὶ μυρωδάτα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ ὄχι σὰν ψοφίμια εἰς τὸ κρεββάτι τους!*» Ὁποία μεγαλοφροσύνη τῆς γυναικός!

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1824 διαλυθέντος, ἕνεκα τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπελθόντος θανάτου τοῦ θείου του καὶ πολλῶν ἄλλων καιρικῶν αἰτίων, τοῦ ἐν Ἀγκῶνι ἐμπορικοῦ καταστήματος, ὁ πατήρ μου ὑπέστρεψεν εἰς Πάτμον, εἶτα μετέβη εἰς Σύρον, ὅπου μετήρχετο ἐπί τινα ἔτη τὸν ἔμπορον· κατὰ δὲ τὸ 1832 εἰς Νέαν Ἔφεσον (Κούς-άδασι τουρκιστὶ καλουμένην), ὅπου μετά τινα ἔτη διορισθεὶς Ἄγγλος ὑποπρόξενος καὶ Ρῶσσος προξενικὸς Πράκτωρ, ὡς καὶ Ἕλλην, ὑψώσας κατὰ πρῶτον ἐν τῇ μνησθείσῃ πόλει τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν σημαίαν, διετέλεσε τοιοῦτος μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου συμβάσης ἐκ χολέρας τῷ 1854, ἀφήσας μνήμην ἀγαθὴν παρὰ τοῖς ἐκεῖ ὁμογενέσιν, οὓς πολλάκις γενναίως καὶ ἀφιλοκερδῶς ὑπερήσπισε κατὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ τῆς κακοβουλίας τῶν Τούρκων, ὡς τοῦτο καὶ οἱ γηραιότεροι τῶν ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ πολει ὁμογενῶν μετ' αἰσθημάτων εὐγνωμόνων ἀναμιμνήσκονται.

Περίοδος Β'.
Ἀρ. 3752.

Α'.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Δημήτριον Ἀλεξάκην.

Ἡ πατρὶς εὐγνωμονεῖ διὰ τὸν ὁποῖον ἔδειξας πατριωτισμὸν εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν δικαίων της ἱερὸν ἀγῶνα, συντελέσας ἀξιογρέως ὡς γνήσιον τέκνον της ἄξιον τῆς προγονικῆς εὐδοξίας, ἐναντίον τῆς ἀνομίας καὶ ἀσεβείας τῶν τυράννων τῆς ἀθανάτου μητρός σου Ἑλλάδος, καὶ κατ' ὀφειλὴν δικαιοσύνης, ἡ Διοίκησις μὲ γλυκείαν συναίσθησιν εἰλικρινοῦς εὐνοίας, σοῦ ἀπονέμει διὰ τοῦ παρόντος ἐπισήμου τὰς ὀφειλομένας εὐχαριστίας ὑπὲρ τῶν πιστῶν ἐκδουλεύσεών σου, ἀπαιτοῦσα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τὴν ἑλληνικήν σου καρδίαν τὰ ἴδια εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ τὸν ἴδιον ζῆλον καὶ προθυμίαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους, διὰ νὰ καυχᾶσαι ἀνεπαισχύντως, ὅτι εἶσαι μέλος του.

Ἐν Ναυπλίῳ αωκδ'. Ἰανουαρίου ζ'.

Ὁ Πρόεδρος.
ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΗΣ
ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ
Α. ΜΕΤΑΞΑΣ.

Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Γ. γραμμ.
Ν. ΣΠΗΛΙΑΔΗΣ.

Β'.

Ἐλάβαμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι ἔφοροι τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν, ἀπὸ τὸν κύριον Δημήτριον Ἀλεξάκην τὰς κάτωθεν ρετζεβούτας, δηλαδή.

γρ. 500: τῆς ὑπογραφῆς τοῦ κυρ. Κωνσταντίνου Σκρινῆ.
» 300: » τοῦ κυρ. Κωνσταντίνου Ἱπποκρατίδη.
» 150: » » Νικολάου Ξένου.
» 50: » » Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου.
γρ. 1000: καὶ πρὸς ἔνδειξιν ὑποσημειούμεθα.

Ἐν Πάτμῳ τῷ 10 Ἰουνίου 1821.

ΑΡΙΣΤΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Κύριε Δημήτριε Ἀλεξάκη. ἐνταῦθα.

Ἐν Πάτμῳ τῇ 10 Ἰουν. 1821.

Ἔσωθεν σᾶς περικλείομεν δύω χρεωστικαῖς ὁμολογίαις, δι' ὁμοῦ γρόσια ὀκτακόσια 800: δηλαδὴ τὰ μὲν πεντακόσια τῆς ὑπογραφῆς

τοῦ κυρ. Κωνσταντίνου Σκρινῆ, τὰ δὲ τριακόσια τοῦ κυρ. Κωνσταντίνου Ἱπποκρατίδη, τῶν ὁποίων σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ φροντίσητε τὰ χρειώδη, καὶ νὰ ἐνδύσητε τὰ μὲν γρόσια ἑξακόσια εἰς τόσον καλὸν μπαρούτι, τὰ δὲ διακόσια εἰς μολύβι, στέλλοντάς μας τα ἀμφότερα ὑπὸ σιγουριτᾶς μὲ τὸν πλέον καλλιώτερον καὶ ταχύτερον τρόπον ὁποῦ δυνηθῆτε. Ἂν δυνηθῆτε νὰ ἀγοράσετε καὶ νὰ στείλετε περισσοτέραν ποσότητα ἀπὸ τὰ ἄνωθεν, σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ τὸ ἀκολουθήσετε, καὶ ὑποχρεούμεθα νὰ τὰ πληρώσωμεν ὅπου μᾶς διορίσετε (1) εὐχόμενοι σας δὲ καλὸν κατευόδιον σᾶς ἀσπαζόμεθα καὶ μένομεν.

ΑΡΙΣΤΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Γ'.

Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Ἐπιστολαί.

Εὐγενέστατε κύριε,

Προχθὲς τῇ ἔγραψα διὰ τοῦ Βιτορίνου. Σήμερον δὲ ἔλαβον τὸ ἀπὸ 14/26 Μαΐου φιλικόν γράμμα τής, καὶ ὑπερεχάρην ἐπὶ τῇ εὐκταίᾳ μοι ὑγιείᾳ της.

Παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου πεϊζαδὲ (2) ἔλαβον τὰ περιγραφικὰ γράμματα περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διοικήσεως καὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν προέδρων, καὶ ἐχάρην διότι ἐξωμάλυναν τὰς δυσκολίας. Ἡ θεία πρόνοια ἂς τοὺς ἐνισχύῃ, καὶ ἂς τοὺς ὁδηγῇ πάντοτε εἰς ὅσα ἀφορῶσιν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος.

(1) Ὁ πατήρ μου φθάσας εἰς Ἀγκῶνα ἐφρόντισε καὶ ἔπεμψε δὶς ἢ τρὶς εἰς Πελοπόννησον μὲ *τραμπάκουλα* ὑπὸ παπικὴν σημαίαν ὑπὲρ τὰς 3,000 τουφέκια, πολὺν μόλυβδον καὶ πυρίτιδα, συνεισενεγκὼν καὶ ἐκ τῶν ἰδίων, καὶ ἐκ τῶν ἐκεῖ τότε διαμενόντων ὁμογενῶν οὐκ ὀλίγα. Ε. Λ.

(2) Ἤτοι τοῦ Γεωργάκη Π. Μαυρομιχάλη.

Ὁ προφέσορας Τομαζῖνος μὲ ἐπεσκέφθη, καὶ μὲ διώρισεν ἰατρικὰ ἀνάλογα, καὶ ἔκρινεν εὔλογον νὰ μεταβῶ εἰς τὴν Φαέντζαν διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὰ μεταλλικὰ ὕδατα τοῦ σιδήρου. Ὅθεν μεθαύριον τὴν παρασκευὴν θέλει μεταβῶ ἐκεῖ, καὶ παρακαλῶ νὰ διευθύνῃ ἐκεῖσε τὰ γράμματά της ἐν ὅσῳ διατρίβω ἐκεῖ.

Εὔχομαι ἐκ ψυχῆς τοὺς κυρίους Γεωργάκην, καὶ Παθητόν (1), καὶ λοιποὺς φίλους. Ἔρρωσθε.

φοκγ'. Μαΐου 16/28 ἐκ Βολωνίας.

Ὁ εὐχέτης καὶ φίλος της.
† Π. Π.

Δ'.

Κύριε,

Μετὰ τὴν ἐρώτησιν τῆς εὐκταίας μοι ὑγιείας της τῇ δηλοποιῶ ὅτι κἀγὼ ὑγιαίνω ὁπωσοῦν.

Σώζων πρὸς τὸ ὑποκείμενόν της κλίσιν καὶ ὑπόληψιν, τῇ εἰδοποιῶ, ὅτι ὁ πεϊζαδὲ Γεώργιος Μαυρομιχάλης μοὶ ἔγραψεν, ὅτι νὰ προσέχω ἀπὸ τὸν Κ. Ρ. καὶ νὰ μὴ τὸν ἐμπιστεύομαι, διότι εἴμεθα ἠπατημένοι ἕως τόρα περὶ τῶν φρονημάτων του, καὶ ὅτι ὅταν ἐνταμωθῶμεν θέλει μὲ ἐξηγηθῇ. Τοῦτο μοὶ ἐφάνη παράδοξον. Ὅθεν χωρὶς νὰ ἰξεύρῃ ἄλλος τις ὅτι ἐγὼ σᾶς ἔγραψα περὶ τούτου, ἐξετάσετε μὲ τρόπον εὔμορφον τὸν κύριον Μελᾶν, ἢ ἄλλον τινά, τί τρέχει, καὶ νὰ μὲ εἰδοποιήσετε παρακαλῶ.

Ἐγχειρίσατε τὴν περικλειομένην ἐπιστολήν. Ἔρρωσθε.

Εὔχομαι ἐκ ψυχῆς τοὺς φίλους.

φοκγ'. Ἰουν. ς'. ἔ. π. ἐκ Φαέντζης.

Ὁ εὐχέτης καὶ φίλος σας.
† Π. Π.

Ε'.

Εὐγενέστατε κύριε,

Ἔλαβον τὸ ἀπὸ λ' Ἰουν. Ε. Ν. φιλικόν της συνάμα καὶ τὰ περικεκλεισμένα καὶ ἐχάρην ἐπὶ τῇ εὐκταίᾳ μοι ὑγιείᾳ της.

(1) Πρωτεξάδελφον τοῦ πατρός μου.

Περὶ τοῦ Κ. Ρ. ἐπειδὴ δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ ἐξετάσῃ, ἂς μείνῃ σεσιωπημένον.

Εἶδον περὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ὅτι ἔφθασεν εἰς Πάτρας, καὶ ἡ παντοδύναμος δεξιὰ εἴθε νὰ ἐνδυναμώσῃ τοὺς Ἕλληνας διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης νὰ ἀπαντήσωσι καὶ ταύτην τὴν ἐχθρικὴν ὁρμήν, καὶ νὰ φανῶσι νικηταί.

Εἰς τὰ γράμματα ὁποῦ μοὶ περιέκλειε ἦτον καὶ ἀπὸ τὴν πατρίδα, πλὴν παλαιὰ ἀπὸ κε' Ἀπριλ. καὶ δὲν περιεῖχον τι ἄξιον λόγου, ἦτον δὲ ἓν καὶ ἀπὸ τὸν κύριον Ἰωάννην Μάην (3), ὅστις, μεταξὺ τῶν ἄλλων μοὶ λέγει, ὅτι πρὸ καιροῦ ἔστειλεν εἰς χεῖρας τῆς εὐγενείας της μίαν ἐπιστολὴν διὰ τὴν Βουλὴν τοῦ Γένους, ἐν ᾗ ἦτον περικεκλεισμένη καὶ μία πρὸς τὸν κύριον Βλακέρε Ἄγγλον (ὅστις ἐπέρασε μὲ τὸν Λουριώτην) ἀπὸ τὸ φιλελληνικὸν Κομιτάτον τῆς Λόνδρας, καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἀπόκρισιν περὶ αὐτῆς ἂν τὴν ἐλάβετε, καὶ ὑποπτεύων μήπως παρέπεσε, μὲ παρακαλεῖ νὰ σᾶς ἐρωτήσω, καὶ νὰ τῷ γράψω. Ὅθεν ἰδεάσατέ με περὶ τούτου. Ἔρρωσθε.

Εὔχομαι καὶ ἀσπάζομαι ἅπαντας τοὺς αὐτόθι φίλους.

φωκγ'. Ἰουν. κ' ἔ. π. ἐκ Φαέντζης.

Ὁ εὐχέτης καὶ φίλος της.
† Π. Π.

Ἐπιστολὴ ς'.

Εὐγενέστατε κύριε,

Ἔλαβον τὸ ἀποκριτικόν της, καὶ ἐχάρην ἐπὶ τῇ εὐκταίᾳ μοι ὑγιείᾳ της. Ἀνέγνων τὸ ἐν αὐτῷ περικλειόμενον σχέδιον τοῦ κυρίου Στεφάνου Παλαιολόγου (1) καὶ τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν του. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς μελετῶ νὰ ἀναχωρήσω ἐντεῦθεν διὰ τὰ αὐτόθι μέρη, ἐλπίζω νὰ ἀνταμωθῶμεν μετ' οὐ πολύ, καὶ τότε θέλει συσκεφθῶμεν περὶ τούτου.

Ὅθεν πρὸς μὲν ἐμὲ ἂς μὴ γράψῃ, πλέον εἰς τὰ ἐνταῦθα, πρὸς δὲ τὸν κύριον Παλαιολ. ἂν γράψῃ, παρακαλῶ τὰς εὐχετικάς μου προσρήσεις. Εἴη ὑγιαίνουσα καὶ εὔθυμος.

φωκγ'. Ἰουν. κζ' ἔ. π. ἐκ Φαέντζης.

Ὁ εὐχέτης, καὶ φίλος της.
† Π. Π.

(1) Πατμίου μεγαλεμπόρου ἐν Ἀμστελοδάμῳ.

Ζ'.

Κύριε,

Προχθὲς ἔφθασα εἰς τὰ ἐνταῦθα, καὶ εὐθὺς ὁποῦ ἐπέτυχον κομιστοῦ δὲν ἔλειψα νὰ ἐρωτήσω τὰ τῆς ὑγιείας της, καὶ νὰ τὴν παρακαλέσω ὁποῦ ἂν τύχῃ κἀνένα γράμμα μου, νὰ μοὶ τὸ ἀποστείλῃ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ μελετῶ νὰ διατρίψω ἡμέρας τινὰς διὰ νὰ ἰδῶ τὸ πανηγῦρι, τὸ ὁποῖον γίνεται καλλήτερον ἐφέτος ἀπὸ τοὺς προλαβόντας χρόνους, ὡς λέγουσιν οἱ ἐνταῦθα. Ἂν εἶναι δὲ καί τι νεώτερον ἐκ τῆς πατρίδος, ἂς μοὶ σημειώσῃ,

Εἴη ὑγιαίνουσα καὶ εὔθυμος.

φωκγ'. Ἰουν. 6' ἔ. π., Ἐκ Σινιγάλιας.

Ὁ εὐχέτης καὶ φίλος της.
† Π. Π.

Η'.

Εὐγενέστατε κύριε Δ. Ἀλεξάκη,

Χθὲς περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀράξαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κερκύρας, ὅπου μὲ τὸ νὰ ὑπεχρεώθη ὁ καπιτάνιος νὰ ἀλλάξῃ τὰ γράμματά του, περιμένομεν καὶ ἴσως σήμερον ἀναχωρήσωμεν ἐντεῦθεν διὰ τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ὅσα περὶ τῆς πατρίδος ἐμάθομεν ἐνταῦθα εἶναι μετρίως καλά, ἐπειδὴ ἐν μέρει συνεβιβάσθησαν ὁπωσοῦν τὰ μεταξὺ καπ. Κολοκοτρώνη καὶ τῆς Διοικήσεως, ἥτις παρέλαβε τὸ Ναύπλιον· ὁ δὲ ἐφησυχάζει εἰς τὴν Καρύταιναν. Ἐν μέρει δὲ τινὲς ἀπειθοῦσι καὶ κατακρατοῦσιν ἐπαρχίας τινάς, μὴ παραδεχόμενοι τοὺς ἀπὸ τῆς Διοικήσεως ἐπάρχους, ἀλλ' ἐλπίζεται καὶ ἡ τούτων διόρθωσις. Τὰ αὐτὰ ἀκολουθοῦσιν καὶ εἰς τὴν ἔξω Ἑλλάδα. Ἁπάντων τούτων ἡ θεραπεία εἶναι εὔκολος ἀφ' οὗ ληφθῶσι τὰ τοῦ δανείου χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίσθησαν μέχρι τοῦδε διά τινας αἰτίας· πλὴν δὲν θέλει ἀργήσει ἡ τούτων ἀπόδοσις. Μ' ὅλα ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἑτοιμάσθησαν ὅσον ἔνεστι καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῶσιν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Καὶ οἱ μὲν τῆς ξηρᾶς ἐνδυναμώνουσι τὰς ἀναγκαίας θέσεις, οἱ δὲ τῆς θαλάσσης ἐξεκίνησαν πεντήκοντα πλοῖα, τὰ μὲν ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις περιεφέρετο εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος περὶ τὴν Μιτυ-

λήνην, τὰ δὲ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Κρήτης καὶ ἀπάντησιν τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι μέχρι τοῦδε εἴδησις ἂν ἐξεκίνησεν ἐκεῖθεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πατρίδος ἐν συντόμῳ πρὸς πληροφορίαν σας. Ἰδιαιτέρως δὲ σᾶς πληροφορῶ, ὅτι ὅσον πλησιάζω εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς πατρίδος αἰσθάνομαι τερπνήν τινα ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν, καὶ ἤθελε τὴν αἰσθάνομαι περισσότερον, ἐὰν δὲν ἤθελε μοῦ ἀφαιρεῖ ἓν μέρος ἡ δύσθυμος αἴσθησις τοῦ χωρισμοῦ μου ἀπὸ τοὺς αὐτόθι φίλους, περὶ ὧν εὔχομαι νὰ τοὺς ἀπολαύσω εἰς τὴν πατρίδα.

Εὔχομαι ἐκ ψυχῆς καὶ ἀσπάζομαι κατ' ὄνομα ἅπαντας τοὺς φίλους. Ἔρρωσθε.

φωκδ' Ἰουλίου δ'. ἔ. π. Ἐκ Κερκύρας.

Ὁ εὐχέτης καὶ φίλος σας
† Π. ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

Θ'.

Εὐγενέστατε κύριε Δημήτριε Ἀλεξάκη,

Ἐκ Κερκύρας τῇ ἔγραψα κατὰ τὴν δ' τοῦ τρέχοντος. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ τὸ δειλινὸν ἄραντες ἐκεῖθεν εὐωδώθημεν εἰς τὴν Ζάκυνθον τῇ ς' περὶ τὴν μεσημβρίαν. Λύριον δὲ μελετῶμεν νὰ μεταβῶμεν σὺν Θεῷ εἰς τὴν πατρίδα. Ἐκεῖθεν δὲν θέλει ἔχω τὴν εὐκολίαν νὰ σᾶς γράφω συνεχῶς, καὶ τοῦτο μὲ λυπεῖ. Παρήγγειλα δὲ τὸν κύριον Γεροστάθην εἰς Κέρκυραν, καὶ τὸν κύριον Ἀλέξιον Στέφανον εἰς Ζάκυνθον νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν γραμμάτων μου, καὶ θέλει διευθύνετε πρὸς αὐτοὺς τά γράμματά σας, ὅταν ἤθελε γράψετε.

Τὰ τῆς πατρίδος ἐλπίζω νὰ λάβωσι μορφὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ νὰ ἀναλάβῃ πάλιν τὸ ἔθνος τὴν ὑπόληψίν του.

Εἰς τὴν Κέρκυραν ἔμαθον συγκεχυμένως πως τὰ τῆς Κάσσου. Ἐνταῦθα δὲ ἔμαθον καὶ τῶν Ψαρῶν, καὶ διὰ νὰ μὴ ταὐτολογῶ, ἰδοὺ ἐσωκλείω τὴν τελευταίαν ἐφημερίδα τοῦ Μεσολογγίου, καὶ θέλει ἰδῇ ἀξιοθαύμαστα πράγματα. Εἴθε δὲ νὰ συντριβῇ τὸ κέρας τῶν ἐχθρῶν ἐκεῖ ὁλοτελῶς, διὰ νὰ χαροποιηθῶμεν πληρέστερον.

Ἐκ τῶν δανείων διακόσιαι χιλιάδες τάλ. ἐστάλησαν πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς χεῖρας τῆς Διοικήσεως ἐν Ναυπλίῳ, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε συμπεραίνομεν νὰ ἔφθασαν, καὶ φθάνουσιν ἐν καιρῷ ἁρμοδίῳ.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ θεία πρόνοια καὶ δικαιοσύνη θέλει ὑπερασπισθῇ καὶ ἤδη τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα.

Νεώτερον ἄλλο τι οὐσιῶδες δὲν ἔχομεν. Ἔρρωσθε.

Εὔχομαι καὶ ἀσπάζομαι ἐκ ψυχῆς ἅπαντας τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

φωκδ'. Ἰουλ. ζ' ἔ. π. Ἐκ Ζακύνθου.

Ὁ εὐχέτης καὶ φίλος σας
† Π. ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

Σήμερον τῇ κ' Ἰουλ. ἔφθασαν ἐνταῦθα γράμματα τῆς Διοικήσεως ἐκ Ναυπλίου ἀπὸ τὰς δύω τοῦ αὐτοῦ γεγραμμένα, καὶ διορίζουσι τοὺς νεωστὶ διωρισμένους διὰ τὴν παραλαβὴν τῶν χρημάτων· τὸν δὲ κύριον Ἰωάννην Στέφανον, καὶ τὸν κύριον Καρβέλαν νὰ ἀποστείλωσι καὶ τὰς ἄλλας 200,000 ταλ. τὰ ὁποῖα θέλει ξεκινήσουν κατ' αὐτάς. Βεβαιοῦσι δὲ καὶ τὰ περὶ Ψαρῶν εἰς τὴν ἐφημερίδα λεγόμενα.

Γ'.

Εὐγενέστατε κύριε Δημήτριε Ἀλεξάκη, (1)

Καὶ ἐκ Κερκύρας καὶ ἐκ Ζακύνθου σᾶς ἀνήγγειλα τὸ ἐκεῖ κατευόδιόν μου, κ' ἐλπίζω ὅτι ἐλάβετε καὶ τὰ δύο μου ταῦτα γράμματα. Ἐκεῖθεν ἐπέρασα εἰς τὴν πατρίδα μου Πελοπόννησον. Ἀφοῦ εἰς διάφορα μέρη ὡμίλησα τὰ δέοντα μετὰ τῶν προϋχόντων, διευθύνθην εἰς Ναύπλιον, ὅπου καὶ ἡ Διοίκησις. Ἐδῶ λοιπὸν εὑρίσκομαι κατὰ τὸ παρόν.

Τὰ πράγματά μας, τόσον τὰ πολιτικὰ ὅσον καὶ τὰ πολεμικὰ εὐθυδρομοῦσι πρὸς τὸ παρὸν κατὰ θείαν εὐδοκίαν. Εἶναι ὀλίγαι ἡμέραι, ἀφοῦ εἰς Ἀμπλιανὴν ἔγειναν διάφοροι μάχαι, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ ἡμέτεροι ἐδείχθεισαν νικηταὶ μὲ πολὺν τῶν ἐχθρῶν ἀφανισμόν. Εἰς δυτικὴν Ἑλλάδα ἕως ὥρας ἀκόμη δὲν ἔγεινε τίποτε, ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς δὲν εἰσέβαλεν εἰς αὐτήν.

Τὴν δ' καὶ ε' τρέχοντος ὁ στόλος μας ἐκτύπησε τὸν στόλον τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Σάμον, ὅπου ὁ ἐχθρὸς κατεγίνετο νὰ κάμῃ ἀπόβασιν, τοῦ ἔκαυσεν ἓν βασέλον τῆς βας τάξεως, μίαν φρεγάταν,

(1) Ἡ παροῦσα, ὡς καὶ ἡ ἑπομένη εἶνε γεγραμμέναι ὑπ' ἄλλης χειρός, ἐνῷ πᾶσαι αἱ προηγούμεναι εἰσὶν ἰδιόγραφοι.

ἓν βρίκιον, καὶ πολλὰ μικρά, καὶ οὕτως ἐμπόδισε τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τοῦ νὰ βλάψῃ τὴν Σάμον. Τοῦτο τὸ συμβὰν ἐνεψύχωσε τοὺς ναύτας μας, καὶ ἐνέσπειρε τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ὁ λοιπὸς στόλος τοῦ ἐχθροῦ θέλει πάθει τὰ ἴδια, καὶ ἐκεῖνος τῆς Αἰγύπτου δὲν θέλει μείνει ἀβλαβής.

Τοῦτον τὸν χρόνον ἐλπίζομεν νὰ περάσωμεν χωρὶς κίνδυνον, καὶ νὰ στερεώσωμεν μὲ τὴν νίκην τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας.

Εἴητε ὑγιαίνοντες.

Εὔχομαι ἐκ ψυχῆς ἅπαντας τοὺς φίλους. Εἰπέτε τὸν κύριον Τζακάλοφ ὅτι οἱ λόγοι μου ἔκαμαν καρπὸν καὶ ἂς εἰδοποιήσῃ τὸν γνωστόν φίλον (1).

φωκδ' Αὐγούστου ια' ἔ. π. Ἐκ Ναυπλοίου.

Ὁ εὐχέτης σας (2)
† ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

ΙΑ'.

Εὐγενέστατε κύριε Δημήτριε Ἀλεξάκη!

Πρὸ ἱκανοῦ καιροῦ ἔλαβον ἓν γράμμα σας ἀπὸ Κεφαλληνίας· ἐπεθύμουν νὰ σᾶς ἀποκριθῶ εὐθύς, ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους ἡ ἄγνοια τοῦ τόπου τῆς διατριβῆς σας, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ ἀηδεῖς ἐσωτερικαί μας περιστάσεις μὲ ἐμπόδισαν. Ἤδη δὲ διὰ τοῦ κυρίου Θέμελη διαβαίνοντος ἐντεῦθεν εἰς Μεσολόγγι, ὡς μέλος τῆς ἐκεῖσε ἐπιτροπῆς, ἔλαβον καὶ τὸ ἀπὸ 8 μαρτίου φιλικόν σας, καὶ ἐξ αὐτοῦ πληροφορηθεὶς περί τε τῆς εὐκταίας μοι ὑγείας σας, καὶ περὶ τοῦ εὐοδίου σας εἰς τὴν πατρίδα, καὶ ἀπολαύσεως τῆς εὐλογημένης οἰκογενείας σας, ὑπερεχάρην. Εἶδον, ὅτι διὰ τὰ περιστατικὰ τοῦ πολέμου σκοπεύετε νὰ μετοικήσετε ἀλλοθί που, καὶ ὁ σκοπός σας μοὶ ἐφάνη φρόνιμος· ἐπειδὴ τὸ νὰ διακινδυνεύετε τοὐλάχιστον ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐχθρικῶν προσβολῶν, χωρὶς νὰ δύνασθε νὰ ὠφελήσετε εἰς τί, εἶνε μάταιον. Ὅσον δι' ἡμᾶς, ἐπάναγκες νὰ ἀγώμεθα καὶ νὰ φερώμεθα μὲ τὰ πράγματα τῆς πατρίδος ὁποίου εἴδους καὶ ἂν ἦναι, διότι ἡμεῖς τὴν ἐξεθέσαμεν εἰς τὸ στάδιον τοῦτου τοῦ ἀγῶνος· ἀλλ' εἶμαι βέβαιος, φίλε, ὅτι ὁ νοῦς σου

(1-2) Ταῦτα εἰσὶ γεγραμμένα ἰδίᾳ τοῦ ἀοιδίμου χειρί.

συλλογίζεται, διατί ἄρα τὰ πράγματα τῆς πατρίδος νὰ εὑρίσκωνται εἰς τοιαύτην θέσιν, ἐν ᾧ ἠδύναντο καὶ νὰ ἦναι καὶ νὰ φαίνωνται εἰς καλλητέραν· καὶ ἔχετε δίκαιον νὰ συλλογίζεσθε τὸ τοιοῦτον· πλήν, τί ποιητέον, ὅταν φθονερός τις δαίμων ἐμφιλοχωρῇ εἰς τὰ τῆς πατρίδος καὶ ἀνατρέπῃ τὰ καλῶς ἔχοντα; Ἐγὼ συνήργησα εἰς τὰ γνωστά σας ὠφέλιμα σχέδια, καὶ ἐπέτυχον τὴν συγκατάθεσιν πολλῶν καὶ καλῶν πατριωτῶν, ἀλλ' αἴφνης λαίλαψ ἐξ ἀντιθέτου ὁρμώμενος παρέσυρε τὰ πάντα εἰς τὸ κάταντες τῆς ἀνωμαλίας, καὶ συμπαρέσυρε πᾶν τὸ προστυχόν, καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον· πλὴν ἡ τοῦ ὑψίστου παναλκὴς δεξιὰ ἐλπίζω πάλιν κατὰ τὴν συνήθειάν της νὰ ἀνορθώσῃ τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ ὑπέρτατον ὃν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων ὅσα καλὰ καὶ συμφέροντα, καὶ νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ νὰ ἀντικρούσωσιν εἰς τὰς πολλαχόθεν γινομένας προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ.

Φίλε! πόσην ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν σώζω εἰς τὸ ὑποκείμενόν σας, σᾶς εἶνε γνωστόν. Χάριν μὲ κάμνετε λοιπόν, ἐὰν μοὶ γράφητε περὶ τῆς ὑγείας σας, ὅπου καὶ ἂν διατρίβετετε. Ἐπευχόμενος δὲ τῇ οἰκογενείᾳ σας πᾶν ἀγαθὸν καὶ αἴσιον μένω.

φωκε' Ἀπριλίου ια', ἐκ τῆς Γαστούνης.

Ὁ εὐχέτης καὶ φίλος σας
† Π. ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

Ὁ γνώριμος δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη, ὁ δὲ Θεόφιλος (1) σᾶς προσκυνεῖ.

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Δημήτριον Ἀλεξάκιν.
Εἰς Πάτμον.

ΙΒ'.

Ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος ἢ θάνατος.

Φιλογενέστατε Ἕλλην κύριε Ἀλεξάκη Ἱπποκρατίδη,
ἀσπάζομενσαι εἰς Ἀγκῶνα.

Μασσαλία 3 Μαΐου, 1823. Ν.
τρίτον ἔτος τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Σοὶ βέβαιο τὴν ἐπιστολήν μου 24 Ἀπριλίου παρελθῶντος εἰς ἀποκρίσιν τῆς τιμία σου 7 τοῦ ὁμοιοῦ, σήμερις δὲ σοῦ περικλίω τὰ ἐσώθεν γράμματα φίλτατε μὲ πρώτην καὶ ἀσφάλην εὐκαίριαν νὰ τὰ πέμψῃς εἰς τὸν ἀντιπρόεδρον τοὺ γένους, εἶνε μεγάλη ἀνανγή, διότι τοῦ περι-

(1) Ὁ τότε μὲν διάκονός του, εἶτα δὲ μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

κλείω, γράμματα τῆς Λόνδρας νὰ παράδοση τοὺ φιλέλληνος Ἐδουὰρ Βλακιέρη, ποὺ ἀπεράσε ἀπὸ Ἀγκῶνα μὲ τὸν φιλογενεῖ κυριὸν Ἀνδρέα Λουριότη πιστεύω νὰ ἐγνωρίσατε τῇ 15 Ἀπριλιού.

γίνοσκε φίλτατε ὁμόγενης ὅτι τὸ φιλανθρώπο κομητάτω τῶν φιλελλήνων εἰς Λόνδρα στέλνη εἰς Πελοπόννησον, τὸν φιλέλληνα κυρίων Γορδὼν Σκοτζέζο, ὁστὶς ἐσυνδράμε μονόστου τὸ γένος μας 3500 λιτρὲς στερλίνες, καὶ οἱ λοίποι 8500 λιτρὲς στερλινές, συμπόσουντε 12,000, λιτρὲς στερλήνες, πρὸς 25 φραγκὰ ἡ κάθε λιτρὰ γίνοντε 300,000, λιτρὲς στερλίνες(1).

ἡ παροῦσα μου τοὺς δίδη τὴν εἰδήσιν νὰ ὑποδέχθουν τὸν τιούτον Ἀγγλὸ μὲ ἀνιχτὰς ἀγκάλας, διὰ τὰ ἀργυρία ποὺ θέλει προσοπήκος τοῦς ὑπάγη, γράψετα παράκαλω τοὺ φιλογενῆ κυριοῦ Ἐμμανουὴλ Ξένου διὰ νὰ χάρη καὶ τοὺς γλύκους μου ἀσπάσμους καὶ μὲ μερίκον καιρὸν θέλω τοὺ γράψω διὰ Θαλάσσης στέλνοντάστου καὶ τὰς ἐφημερίδας· φρόντησε φίλτατε νὰ μὴν χάθη ἡ παρούσα κεκλησμένη ἐπιστόλη, διοτι γύνετε κακὸ τοῦ γένους μας ἐὰν ξέπεσι εἰς ἄλονον χεῖρας, σὲ πιστεβόμαι ὁς ἀδέλφον μου, καὶ ὅτι ἀγάπας τὴν πατρίδα καὶ γένος ὡς καθὲ τιμιὸν Ἕλλήν, τὸν φιλογενεῖ κυρίων Γεωργίων Τουρτοῦρη καὶ τοὺς λοίπους φιλοπατρὶς ὁμογενεῖς ἀκρίβος χαῖρέτησον μοι.

Ἐπιστολὰς ἐλαβάμεν ἀπὸ Λουτρὰ τῶν Σφακιὸν 14 Μαρτιοὺ μᾶς γράφουν ὅτι ἡ ἐπαρχία τοὺ Μιραμπέλο ἀνακατομένοι γραικοὶ καὶ τοῦρκοι, ἀποστάτησαν οἱ ἐδικήμας, ἄντι νὰ προσεχουν νὰ χαλάσουν τοὺς ἐχθροὺς ἐπέσαν εἰς τὸ νὰ ἁρπάζουν τὰ λαφήρα τῶν τοῦρκων, ὁ Χασὰν πασὰς θορόντας τὰς ἀταξίας τῶν γραικῶν εὐγίκε ἔξὼ τοὺ μεγάλου Καστροὺ μὲ ἀρκέτας δυνάμης καὶ γράφη ὁ Παντιὰς Ἀργέντης τῶν ἐδὼ ἀδελφίον του ὅτι τρὶς χιλιάδες φαμελλίες ἐφονεύσαν γραικοῦς οἱ βαρβάροι.

προσμένομεν δεύτεραν εἰδήσιν νὰ τὸ βέβαισθουμε διότι πολὺ φένετε νὰ ἐγίνε τὸ κάκον μήν, ἐχεῖ λάθος τῆς πρώτης εἰδήσεος, ἡ λύπη μας εἶναι ἀπεριγράπτοι εἰς παρομοίαν δυστυχίαν τῶν ἀδέλφον μας.

Ὁ υἱὸς μου Θεμιστοκλῆς σὲ ἀκρίβο χαῖρετα, ἐγὼ δὲ μένω,
Ζήτω ἡ Πατρὶς καὶ τὸ Γένος ζῆτω ἡ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος '

ὁ θὸς φίλος ὁμογενὶς καὶ πίστος πατριότης·
ΙΩΑΝΝΙΣ ΜΑΙΣ, *Ζακύνθιος*

(1) Ἀντὶ νὰ εἴπη 300,000 φράγκα.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΠΑΤΜΩ

ΥΠΟ

Μ. Η. ΜΑΛΑΝΔΡΑΚΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ περιγραφὴ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἑκάστης ἑλληνικῆς χώρας καὶ ἡ περισυλλογὴ δημωδῶν ᾀσμάτων, παροιμιῶν, μοιρολογίων καὶ λέξεων εἶναι βεβαίως μεγίστη συμβολὴ εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου. Τοῦτο ἔχοντες καὶ ἡμεῖς ὑπ' ὄψιν καὶ ὅτι ταῦτα ἐκλείπουσι κατὰ μικρόν, καθόσον εἰσάγεται ὁ εὐρωπαϊκὸς λεγόμενος πολιτισμὸς ἠσχολήθημεν περὶ τὴν διὰ βραχέων περιγραφὴν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς πατρίδος ἡμῶν Πάτμου, ἣν καὶ δημοσιεύομεν ἐνταῦθα μετά τινων ᾀσμάτων καὶ μοιρολογίων.

Τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα περὶ ὧν ποιούμεθα λόγον εἶναι τὰ κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας, τὸν τοκετὸν καὶ τὴν βάπτισιν, τὰς κηδείας καὶ μνημόσυνα, τὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις καὶ τὰς ἑορτάς.

Περὶ τῶν ἀρραβώνων.

Καὶ ἐν Πάτμῳ, ὡς ἀλλαχοῦ, πάσης ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν νέον περὶ γάμου προτάσεως προηγοῦνται προκαταρκτικὰ παρ' αὐτῷ διαβήματα, ἢ ἐκ τοῦ πλαγίου δι' ἄλλων προτάσεις μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων συστάσεων, αἱ συνήθως λεγόμεναι *προξενιαῖς*. Ἀφ' οὗ καταστῇ γνωστὴ ἡ θέλησις τοῦ νέου, οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἄλλοι πλησιέστατοι συγγενεῖς τῆς νέας μεταβαίνουσι τὴν νύκτα μετὰ μεγάλου φανοῦ εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπως προτείνωσιν ἐπισήμως τὸ συνοικέσιον εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς γονεῖς του ἢ διὰ νὰ *μιλήσουν τὰ γαμπρολόγια* (1) κατὰ τὴν συνήθη ἔκφρα-

(1) Οὕτω λέγονται ἐν Πάτμῳ οἱ ἀρραβῶνες· *ἀρμαστὸς* δὲ ὁ μνηστὴρ καὶ ἡ μνηστὴ *ἀρμαστή*.

σιν. Μετὰ τὴν συναίνεσιν δ' αὐτοῦ, ἢ ἀφ' οὗ *δώσῃ τὸν λόγον του*, ὡς συνήθως λέγεται, οἱ γονεῖς καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς τῆς νέας ἀπερχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν του τὴν ἐπιοῦσαν, ἢ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν τῷ προσφέρουσι τὸ *μανδῆλι* καὶ τὸ *δακτυλίδι*, δηλ. τὸν δακτύλιον τοῦ ἀρραβῶνος μεθ' ἑνὸς μανδηλίου ἐκ σηρικοῦ· ὀλίγας δ' ἡμέρας μετὰ ταῦτα πάντες οἱ συγγενεῖς τοῦ μνηστῆρος ἑορτασίμως ἐνδεδυμένοι παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας του καὶ ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸν εἰσάγουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μελλονύμφου. Κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ θέτουσιν ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς θύρας σιδηρᾶν κλεῖδα ἢ τεμάχιόν τι σιδήρου, ἐφ' οὗ οὗτος πατεῖ *διὰ νὰ γείνῃ σιδηροκέφαλος* ἢ *νὰ στερεώσῃ*, ὡς λέγεται, ῥαίνουσι δ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς εἰσερχομένους δι' ἀρωματικοῦ ὕδατος ὅπερ καλεῖται *ῥοδόσταμον* ἢ *ἀνθόνερον*. Τότε προσφέρονται εἰς τὴν μνηστὴν ὑπὸ τῶν συγγενῶν τοῦ νέου τὰ κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας συνήθη δῶρα τοῦ μνηστῆρος.

Καὶ οἱ γονεῖς δὲ τῆς νέας προσφέρουσιν εἰς τὰς ἀδελφὰς συνήθως, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἢ τοὺς γονεῖς τοῦ *γαμβροῦ* δῶρα, συνιστάμενα εἰς κοσμήματα ἰδίως ἢ καὶ ἐνδύματα (1), ἅτινα καλοῦνται *χαρίσματα*. Ἐν παλαιοτέροις χρόνοις μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας ἔπεμπον ἐκ τῆς οἰκίας τῆς μνηστῆς εἰς τὴν τοῦ μνηστῆρος ζεῦγος πολυπόδων ἐκφράζοντος διὰ τούτου τὴν εὐχὴν ἵνα ὡς ὁ πολύπους ὅταν περιβάλῃ τι διὰ τῶν πλοκάμων του δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποσπασθῇ ἀπ' αὐτοῦ, οὕτως ἀδιάσπαστος διατελῇ καὶ ὁ συναφθησόμενος σύνδεσμος τῶν μελλονύμφων. Πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπισήμου αὐτοῦ εἰσόδου ὁ *γαμβρὸς* δὲν δικαιοῦται νὰ εἰσέρχηται ἐλευθέρως εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς του, ἀλλὰ δύναται νὰ ὁμιλῇ μετ' αὐτῆς μόνον πρὸ τῆς θύρας. Συνήθως μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας παρέρχεται ἱκανὸς χρόνος μέχρις ὅτου τελεσθῶσιν οἱ γάμοι, καθ' ὃν οἱ γονεῖς τῆς μνηστῆς διὰ διαφόρων περιποιήσεων καὶ δώρων ἰδίως προσπαθοῦσι νὰ τηρήσωσιν ἀμείωτον τὴν εὔνοιαν τῶν *συμπεθέρων*.

Περὶ τοῦ γάμου.

Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς τελετῆς τῶν γάμων πᾶσαι αἱ συγγενεῖς τῶν μελλονύμφων συνέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς ἵνα παρασκευά-

(1) Τοῦτο γίνεται μᾶλλον εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις.

σωσι τὰ γλυκύσματα τοῦ γάμου τὰ λεγόμενα ἰδίως *γλυκά*. Τὰ *γλυκὰ* εἶναι πλακούντια κατασκευαζόμενα ἐξ ἀλεύρου, μετὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ ὁποίου χέουσιν εἰς τὸ φύραμα ἐκχύλισμα κρόκου, ὅστις δίδει ὑπόξανθον χρῶμα εἰς αὐτό. Διαιροῦνται δὲ εἰς τρία εἴδη, *πουγγάκια*, *κουφέτα* καὶ *ξηροτήγανα*. Τὰ *πουγγάκια* εἶναι μηνοειδῆ τὸ σχῆμα, τὰ δὲ *κουφέτα* κυκλοτερῆ μετ' ὀδοντωτῶν ποδῶν· ἀμφότερα δὲ εἶναι κοῖλα καὶ πληροῦνται μάζης, ἥτις κατασκευάζεται ἐξ ἀμυγδάλων καὶ καρύων λειοτριβημένων καὶ διαφόρων ἀρωμάτων καὶ λέγεται *γέμισις* ἢ *παραγέμισις*. Τηγανίζουσι δὲ αὐτά, ὡς καὶ τὰ γνωστὰ καὶ ἀλλαχοῦ *ξηροτήγανα*, δι' ἐλαίου καὶ ἔπειτα περιχέουσι διὰ μέλιτος ἢ τὰ *μελόνουν*, ὡς λέγεται, καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ γάμου σχηματίζουσιν ἐκ τῶν δύο πρώτων εἰδῶν τὰ λεγόμενα *τσατόνια*. Τὰ *τσατόνια* εἶναι πυραμιδοειδεῖς, οὕτως εἰπεῖν, σωροὶ τοιούτων γλυκυσμάτων κληθέντα οὕτως ἐκ τοῦ περιέχοντος αὐτὰ κυκλοτεροῦς ὀρειχαλκίνου ἀγγείου ἐνετικῆς τέχνης, τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλως λέγεται *βατσέλι*· πέμπονται δ' ὑπὸ τῶν γονέων τῆς μνηστῆς πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς πλησιεστάτους συγγενεῖς *τοῦ γαμβροῦ* (1) συνήθως διὰ τοῦ δημοσίου κλητῆρος τοῦ καλουμένου *βαρδιάνου*, ὃν οὗτοι φιλοδωροῦσι δι' ἑνὸς ταλλήρου ἢ μανδηλίου ἐκ σηρικοῦ. Δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου οἱ συγγενεῖς τῶν μελλονύμφων περιερχόμενοι τὰς οἰκίας τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων προσκαλοῦσιν αὐτοὺς ἤ, ὡς λέγουσιν, *καλοῦν* εἰς τοὺς γάμους· τὴν δὲ παραμονὴν συνήθως ὁ *γαμβρὸς* μετὰ τοῦ πενθεροῦ ἢ ἄλλου τινος συγγενοῦς μεταβαίνει εἰς τὴν Μονὴν (2) καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ ἡγουμένου τὸ θέλημα, τὴν ἄδειαν δηλ. τοῦ γάμου· κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν χρόνον αἱ συγγενεῖς τῶν μελλονύμφων συνέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς *μνηστῆς* καὶ στολίζουσι τὴν νυμφικὴν κλίνην διὰ πολυτίμων καὶ ἐνίοτε χρυσοϋφάντων παραπετασμάτων καὶ σινδονίων ἄδουσαι ἐπὶ τούτῳ διάφορα ᾄσματα (3). Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου τελεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς μνηστῆς τὴν πρωΐαν Κυριακῆς ἢ ἄλλης τινὸς ἑορτασίμου ἡμέρας ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, ἢ ὑπὸ τοῦ παρεπιδημοῦντος ἀρχιερέως ἐν τοῖς γάμοις τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἀνταλλάσσοντος τοὺς στεφάνους ἑνὸς συ-

(1) Τὰ τσατόνια πολλάκις πέμπονται καὶ κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας.

(2) Ἐν Πάτμῳ, ὡς γνωστόν, ὑπάρχει ἀρχαία καὶ ἱστορικὴ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὁσ. Χριστοδούλου τοῦ Λατρηνοῦ.

(3) Τινὰ τῶν ᾀσμάτων τούτων δημοσιεύομεν κατωτέρω.

νήθως ἐκ τῶν συγγενῶν ἀνδρὸς ἢ γυναικός, ὃν κατὰ τὸ «*Ἡσαΐα γόρευε*» γρονθοκοποῦσιν ἐπὶ τῶν νώτων οἱ μᾶλλον οἰκεῖοι αὐτῷ ἐκ τῶν παρισταμένων ἀστεϊσμοῦ χάριν. Ἐκ τῶν συγγενῶν ἐπίσης τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νύμφης κορασίων ἐκλέγεται *ἡ παρανυμφίτσα*, ἥτις ἵσταται παρὰ τὴν νύμφην κρατοῦσα λαμπάδα (1). Κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου ἐκ τοῦ οἴνου, ὃν ὁ ἱερεὺς προσφέρει τοῖς νεονύμφοις λέγων τὸ «*Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι . . .*» πίνουσι καὶ οἱ ἄγαμοι νέοι καὶ νέαι ὅπως ταχέως ἔλθωσιν εἰς γάμον, ὡς λέγεται. Ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἡ νύμφη, ἡ τῶν εὐπόρων τάξεων, ἐνεδύετο διὰ χρυσοϋφάντων ἐνδυμάτων, ἐκόσμει τὴν κεφαλὴν δι' ἀργυρῶν ἢ χρυσῶν πορπῶν καὶ ἄλλων κοσμημάτων, ἔφερε δὲ περιδέραια χρυσᾶ ἢ ἐκ μαργαριτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους, τούμπλαις (2) *σκάλαρ* (3) ἐκ μαργαριτῶν, *συγαντρίκια* (4), *σκλύπορ* (5), *ἀλυσίδι* χρυσοῦν καὶ ἄλλα· ἀλλὰ νῦν ἡ περιβολὴ τῆς νύμφης εἶναι ἁπλῆ, τὰ δὲ κοσμήματα ταῦτα, ἅτινα καλοῦνται μονολεκτικῶς *καλά*, φέρουσι μόνον τὰ κοράσια κατὰ τοὺς γάμους ἢ τὰς ἐπισήμους ἑορτάς. Πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου ἐκάθητο μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ θαλάμῳ κειμένῳ ἐν τῷ μυχῷ τῆς αἰθούσης, ὁπόθεν ἐξῆγεν αὐτὴν ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας κατὰ τὴν ἔναρξιν. Διαρκούσης δὲ τῆς τελετῆς κατελαμβάνετο ὑπὸ μεγίστης συστολῆς καὶ αἰδοῦς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλιποθύμει ἐκ τῆς πολλῆς συγκινήσεως ἢ ἀπὸ τὴν *ντροπή της*, ὡς ἔλεγον, καὶ τότε ἐρράντιζον αὐτὴν μὲ τὸ *ροδόσταμον* ἵνα *συνέλθῃ ἢ συφέρῃ*· τώρα ὅμως αἱ νύμφαι εἶναι θαρραλεώτεραι.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ μυστηρίου προσφέρονται τὰ *γλυκά*, εὔχονται δὲ πάντες εἰς τοὺς νεονύμφους νὰ *στερεώσουν* καὶ νὰ εἶναι *καλορίζικοι*, καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν νύμφην καὶ *'ς τὰ γεννετούρια της*. Τὴν μεσημβρίαν παρατίθεται τράπεζα, εἰς ἣν προσκαλοῦνται οἱ οἰκειότεροι ἐκ τῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου καί τινες τῶν κληρικῶν τῶν μετασχόντων τῆς τελετῆς· μετὰ τὰς συνήθεις δὲ ὑπὲρ τῶν

(1) Ἡ *παρανυμφίτσα* δὲν πρέπει νὰ ἦναι ὀρφανή.

(2) Ἱσπανικὰ καὶ Πορτογαλλικὰ χρυσᾶ τάλληρα.

(3) Σειρὰ ἐκ μαργαριτῶν ἔχουσα ἐν μέσῳ σφαιροειδὲς χρυσοῦν κόσμημα καλούμενον κοινῶς *μονόκουκκον*.

(4) Περιδέραιον ψιαθοειδῶς πεπλεγμένον.

(5) Σειρὰν ἐκ μαργαριτῶν ἔχουσα ἐν μέσῳ σφαῖραν χρυσῆν *μῆλον* καλουμένην.

νεονύμφων καὶ ἄλλων προπόσεις ψάλλονται πρῶτον ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα, καὶ εἶτα ἐγχώρια, ἐθνικὰ καὶ ἄλλα. Μετὰ ταῦτα ἄρχονται οἱ χοροί, ὁ *συρτός*, ὁ *μπαλλαριστός*, οἱ καὶ ἀλλαχοῦ ἐν χρήσει, καὶ ὁ *σιγανὸς* ὁ ἐγχώριος, ὃν χορεύουσιν ἐν κύκλῳ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀναμίξ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν συνήθως ἑνὸς ἀνδρός, κρατοῦντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας καὶ βηματίζοντες εὐρύθμως καὶ λίαν βραδέως, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ δηλοῖ· ἕκαστος δὲ τῶν χορευόντων ᾄδει ἐν αὐτοσχέδιον δίστιχον ᾆσμα, ὅπερ ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ ἄλλοι. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄρχονται ἀπὸ τοῦ ἑξῆς συνήθους ᾄσματος:

Ὦ σιγανέ μου ποταμὲ καὶ ταπεινή μου βρύσι,
Καταίβασε τὸ κρυὸ νερὸ νὰ πιῇ τὸ κυπαρίσσι.

Ἔπειτα δ' ἐπικαλοῦνται τὸν πολιοῦχον τῆς Πάτμου ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον ἵνα εὐλογήσῃ τοὺς νεονύμφους:

Ἅγιε Θεολόγε μου καμπούρη κ' ἀσπρογένη,
Καταίβα δόσε τὴν εὐχὴ 'ς τ' ἀνδρόγυνο ποῦ γένη.

Μνημονεύουσι καὶ τῶν Ἀποστόλων:

Πέτρος καὶ Παῦλος τόλεγε κ' οἱ δώδεκ' Ἀποστόλοι,
Ὁ Θεὸς νὰ τὴν πολυχρονῇ τὴ συντροφιά μας ὅλη.

Εἶτα δ' ἐξυμνοῦσι τοὺς νεονύμφους, τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν καὶ τὸν παράνυμφον. Συνήθως ἄρχεται ᾄδων ὁ ὁδηγῶν τὸν χορόν, περὶ οὗ λέγουσιν ὅτι *σύρει τὸν κάβο* ἢ *κρατεῖ* τὸν χορόν· ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸ ᾆσμα:

Κεῖνος ποῦ σύρνει τὸ χορὸ ξέρει καὶ τὰ τραούδια,
Ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι του κάμπος μὲ τὰ λουλούδια.

Τὰ ἐν χρήσει μουσικὰ ὄργανα εἶναι ἡ *λύρα* ἐν τοῖς γάμοις τῶν ἀνωτέρων τάξεων καὶ ἡ *τσαμπούνα*, ἤτοι ὁ ἄσκαυλος ἐν τοῖς τῶν κατωτέρων. Τὴν πέμπτην μετὰ τὸν γάμον ἡμέραν παρατίθεται ἡ λεγομένη *τράπεζα τῶν καλογήρων*, εἰς ἣν προσκαλεῖται ὁ κλῆρος, ὁ τελέσας τὸ μυστήριον καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν. Τὴν δὲ μετὰ τὸν γάμον Κυριακήν, ἡμέραν τοῦ *ἀντιγάμου* οἱ νεόνυμφοι μεθ' ὅλων τῶν προσκεκλημένων πορεύονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου λειτουργεῖ ὁ ἡγούμε-

νος ἢ ὁ παρεπιδημῶν ἀρχιερεύς, καὶ ῥίπτουσιν εἰς τοὺς δίσκους τῆς ἐκκλησίας ὅ,τι ἕκαστος προαιρεῖται πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἐφημερίου. Κατὰ δὲ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπάνοδον συνοδεύονται ὑφ' ὅλων τῶν ἱερέων ἐνδεδυμένων τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς καὶ ὑπὸ τῶν προσκεκλημένων· τὴν μεσημβρίαν δὲ παρατίθεται ἡ τελευταία τράπεζα. Ἐν τοῖς γάμοις τῶν εὐπορούντων ὅλην σχεδὸν τὴν ἑβδομάδα εὐωχοῦνται οἱ νεόνυμφοι μετὰ τῶν συγγενῶν των, ἐκ δὲ τῶν προσκεκλημένων οἱ εὔποροι πέμπουσι συνήθως εἰς τὴν οἰκίαν τῶν νεονύμφων πρόβατα ἢ ἰχθῦς.

Ἡ προῖξ τῆς νέας συνίσταται εἰς κτήματα μόνον, οἰκίαν δηλ. καὶ ἀμπέλια ἢ ἀγρούς· χρήματα δὲν εἶναι ἔθιμον νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς γαμβρούς. Τὴν α' Ἑβρίου, καθ' ἣν ἄρχεται τὸ ἐκκλ. ἔτος προσαγορεύουσιν οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τοὺς νεογάμους διὰ τοῦ *καλὴ σας ἀρχιχρονιά*, παρατίθεται δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν τράπεζα πλήρης ὀπωρῶν.

Περὶ τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς βαπτίσεως.

Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, κατὰ τοὺς γάμους εὔχονται εἰς τὴν νύμφην ἰδίως «*καὶ 'ς τὰ γεννετούρια*». *Γεννετούρια* κυρίως εἶναι ἡ ἐπὶ τῷ τοκετῷ γινομένη οἰκογενειακὴ ἑορτή, ἀλλὰ λέγονται καὶ οἱ ξηροὶ καρποί, ἢ τὰ γλυκύσματα τὰ προσφερόμενα εἰς τοὺς μετὰ τὸν τοκετὸν προσερχομένους νὰ χαιρετήσωσι τοὺς γονεῖς. Τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμέραν γίνεται ἐν μεγάλῃ ἐπισημότητι ἡ λοῦσις τοῦ νεογνοῦ· πρὸς τοῦτο προσέρχονται οἱ συγγενεῖς ἑορτασίμως ἐνδεδυμένοι, καὶ ἐν ᾧ λούεται τὸ βρέφος ῥίπτουσι πάντες εἰς τὴν μεταλλίνην λεκάνην διάφορα νομίσματα, ἅτινα λαμβάνει ἡ μαῖα ἡ λούουσα αὐτό. Ἂν δὲ τὸ βρέφος εἶναι ἄρρεν ῥίπτονται τρία ἀμύγδαλα καὶ ἓν δακτυλίδιον, ὅπερ ἔπειτα προσδένουσιν εἰς τὰ σπάργανα αὐτοῦ καὶ τὸ ἀφίνουσι τρεῖς ἡμέρας προσδεδεμένον. Ἡ τελετὴ αὕτη ἡ γινομένη ἰδίως ἐπὶ τῷ πρωτοτόκῳ καλεῖται *λουστίκια*. Ἡ βάπτισις γίνεται συνήθως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δύο ἢ τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ τὸν τοκετόν· ἀπὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας ὁ ἱερεὺς ἐν στολῇ ψάλλων τὸ «*Τὴν παγκόσμιον δόξαν* κτλ.», καὶ πάντες οἱ παραστάντες εἰς τὴν τελετὴν συνοδεύουσι τὸ βρέφος φερόμενον ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου μέχρι τῆς οἰκίας, ὅπου ἡ μήτηρ παραλαμβάνει αὐτὸ παρὰ τοῦ ἀναδόχου ποιοῦσα βαθυτάτην ὑπόκλισιν καὶ

ἀσπαζομένη τὴν χεῖρά του. Ὁ ἀνάδοχος ὁ καλούμενος *σύντεκνος* δωρεῖται εἰς τὴν μητέρα ὕφασμά τι δι' ἔνδυμα *ἀναδόχι* καλούμενον, ὅπερ αὐτὸς φέρει μετὰ τοῦ βρέφους κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος, διανέμει δὲ διάφορα νομίσματα λεγόμενα *βαπτίσια*, εἰς τοὺς μετὰ τὴν βάπτισιν προσερχομένους εἰς τὴν οἰκίαν, οἵτινες εὔχονται αὐτῷ νὰ τὰ *χιλιάσῃ*, δηλ. εἰς χιλίας βαπτίσεις νὰ γείνῃ ἀνάδοχος. Τὰς τρεῖς πρώτας μετὰ τὸν τοκετὸν ἡμέρας τελεῖται καθ' ἑκάστην ἁγιασμὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ· οὐδένα δὲ δέχονται τὴν νύκτα πλὴν ἂν ὑπάρχῃ ἀπόλυτος ἀνάγκη, ὁπότε ραντίζουσι τὸν εἰσερχόμενον δι' ἡγιασμένου ὕδατος.

Περὶ τῶν κηδειῶν καὶ τῶν μνημοσύνων.

Καὶ ἐν Πάτμῳ, ὡς πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως ἐν ταῖς νήσοις, διατηρεῖται εἰσέτι τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον τοῦ ἐκδηλοῦν δημοσίᾳ τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ προσφιλοῦς ὄντος ἄλγος διὰ τρόπου λίαν συγκινοῦντος καὶ ἥκιστα ἁρμόζοντος εἰς πεπολιτισμένους ἀνθρώπους. Τὸν νεκρὸν θέτουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης καὶ περὶ αὐτὸν κάθηνται χαμαὶ αἱ γυναῖκες, αἱ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ πολλαὶ ἄλλαι καὶ ἔχουσαι τὴν κόμην λελυμένην κόπτονται καὶ ὀλοφύρονται ἐπὶ πολλὰς ὥρας, ἀπαγγέλλουσαι ἐγκώμια εἰς τὸν νεκρὸν καὶ μοιρολόγια· πολλάκις δὲ προσλαμβάνουσι καὶ τὰς λεγομένας *μοιρολογίστριας*, αἵτινες ἀπαγγέλλουσι διάφορα συγκινητικὰ μοιρολόγια, ἐξ ὧν ἄλλα μὲν ποιοῦσιν αὐταὶ ἐκ τοῦ προχείρου, ἄλλα δὲ παρ' ἄλλων μανθάνουσαι ἐφαρμόζουσι τότε ἐπὶ τοῦ προκειμένου νεκροῦ. Μετὰ ταῦτα γίνεται ἡ ἐκφορὰ τοῦ λειψάνου ἐπὶ ἀνοικτοῦ φερέτρου, ὃ παρακολουθοῦσι πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι, θρηνοῦσι δὲ γοερῶς αἱ γυναῖκες καθ' ὅλην τὴν ὁδόν. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ψάλλεται ἐὰν μὲν ὁ νεκρὸς ἦναι ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἔν τινι πλατείᾳ, εἰ δὲ μὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅπου καὶ θάπτεται, διότι εἰσέτι διατηρεῖται τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον τοῦ θάπτειν ἐν τοῖς ναοῖς. Αὐθημερὸν διανέμουσιν εἰς τοὺς ἱερεῖς ὅλων σχεδὸν τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν χρήματα *σαραντάρια* λεγόμενα ὅπως ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας μνημονεύηται ὁ ἀποθανών.

Τὰ μνημόσυνα διαιροῦνται εἰς *τριήμερα*, *ἐννεαήμερα*, *σαράντα*, *τρίμηνα*, *ἑξάμηνα*, *χρόνια*, *δίχρονα* καὶ *τρίχρονα*. Κατὰ τὰ *τριήμερα* γίνεται μόνον κόλλυβον καὶ λειτουργία ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος· κατὰ δὲ

τὰ *ἐννεαήμερα* ἐπίσης κόλλυβον καὶ λειτουργία καὶ τὸ *σταυρόψωμον*, ἄρτος ἐπιμήκης ἐν σχήματι σταυροῦ μετὰ κολλυρίων διανεμόμενον εἰς τοὺς πτωχούς. Κατὰ δὲ τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον, ἂν ἦναι εὔπορος ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀποθανόντος, τελοῦσι λειτουργίαν ἀρχιερατικὴν ἢ *ἡγουμενικήν*· διανέμουσι δὲ εἰς μὲν τὸν κλῆρον καὶ τοὺς εὐπόρους *πίτας* ἤτοι μεγαλοσχήμους ἄρτους στρογγύλους, ἐφ' ὧν ἐπιπάσσουσι σησάμιον, εἰς δὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ τὰς καλογραίας σταυροειδεῖς ἄρτους καλουμένους *κουμπάσι*, ἐφ' ὧν ἐπιπάσσουσι σησάμιον καὶ περιχέουσιν εἶτα αὐτοὺς διὰ μέλιτος· πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄλλους ἄρτους κατωτέρας ποιότητος. Κατὰ τὰ *τρίμηνα*, *ἑξάμηνα* καὶ *ἐννεάμηνα* γίνεται κόλλυβον καὶ λειτουργία, διανέμονται δὲ ὑπό τινων καὶ ἄρτοι εἰς τοὺς πτωχούς. Κατὰ τὸ ἐπέτειον μνημόσυνον, τὰ *χρόνια*, γίνονται τὰ αὐτά, ἅπερ καὶ κατὰ τὸ τεσσαρακονθήμερον. Μετὰ τρία ἔτη συνήθως ἐκθάπτουσι τὸν νεκρόν, καὶ ἂν μὲν ἦναι διαλελυμένον τὸ σῶμα, ἢ ἂν *ἔβγῃ λυωμένος*, ὡς λέγουσι, θεωροῦσι τοῦτο τεκμήριον ὅτι ἦτο δίκαιος καὶ ἐσώθη ὁ ἀποθανών, καὶ ἀποθέτουσι τὰ ὀστᾶ εἰς τὸ καλούμενον *χωνευτήριον*, ὅπου ἀπόκεινται τὰ ὀστᾶ τῶν κεκοιμημένων· εἰ δὲ μή, ἂν *ἔβγῃ δεμένος*, θεωροῦσιν αὐτὸν *ἁμαρτωλὸν* καὶ *κολασμένον*, καὶ θάπτουσι πάλιν τὸ σῶμα, καὶ ἐκ νέου ἄρχονται τῶν μνημοσύνων πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θείου, ἕως οὗ μετὰ ἓν ἢ δύο ἔτη πάλιν τὸ ἐκθάψωσιν. Ἐν παλαιοτέροις χρόνοις τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ νεκροῦ λίαν πρωὶ αἱ συγγενεῖς αὐτοῦ γυναῖκες ἀπήρχοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἦτο τεθαμμένος καὶ ὠλοφύροντο ἐπὶ τοῦ τάφου του· τοῦτο ἐλέγετο *παραξύπνισμα*.

Περὶ τῶν θρησκευτικῶν πανηγύρεων.

Αἱ θρησκευτικαὶ πανηγύρεις ἐτελοῦντο ἄλλοτε μετὰ μεγαλειτέρας λαμπρότητος, καὶ συχνότερον ἢ νῦν. Τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς πλῆθος λαοῦ συνέρρεεν εἰς τὰ ἐξωκκλήσια, δηλ. εἰς τοὺς ναοὺς τοὺς ἐν ταῖς ἐξοχαῖς κειμένους, φέροντες οἱ πλεῖστοι μεθ' ἑαυτῶν λαμπάδας καὶ ἄρτους, οἵτινες ἐνίοτε ἀνήρχοντο μέχρι τῶν 50. Ἰδίως ἐπίδειξιν ἐποιοῦν οἱ τῶν εὐπόρων τάξεων οἱ καλούμενοι *ἀρχώτοι* καὶ *ἀρχότισσαι*, οἵτινες ἐπορεύοντο καθήμενοι ἐφ' ἡμιόνων, ἐπὶ τοῦ σάγματος τῶν ὁποίων ἐστρώννυον πολυτελεῖς τάπητας, ὑφ' οὓς ἔθετον προσκεφάλαια ἢ ἄλλο

τι ὅπως κάθηνται ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλότερον. Ἡ τοιούτου εἴδους ἐπίβασις, ἥτις ἔτι καὶ νῦν εἶναι ἐν χρήσει, λέγεται *κιββαλαρικόν*. Τώρα ἐξέλιπεν ἡ προτέρα ἀκμή· πανηγύρεις δὲ γίνονται μόνον τὴν παραμονὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος 5 Αὐγούστου, τῆς Κοιμήσεως 14 Αὐγούστου καὶ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως 13 Σεπτεμβρίου. Μετὰ τὸν ἑσπερινόν, ὅστις τελεῖται περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, παρατίθεται ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ναοῦ δεῖπνον εἰς πάντας τοὺς πανηγυριστάς, καθ' ὃ προσφέρεται ρόφημα ἐξ ἐρεβίνθων, ἡ *κοφτός*, ὃν παρασκευάζουσι βράζοντες ἐκλεπισμένον σῖτον καὶ *μελιτζάνες*, δι' ὧν κατασκευάζουσι διάφορα εἴδη φαγητῶν· πρὸς δὲ παρατίθενται πολύποδες διὰ τὸν ἱερέα. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἄρχεται ὁ χορὸς ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς *λύρας* ἢ τῆς *τσαμπούνας*, παρατεινόμενος πολλάκις μέχρι πρωΐας. Ἡ λαμπροτέρα πανήγυρις γίνεται τὴν παραμονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐφ' ἧς τῷ ὀνόματι τιμῶνται πολλοὶ ἐξοχικοὶ ναοί. Ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸ ᾄσμα:

Σ' τὴν Παναγιὰ τοῦ Γερανοῦ (1)
χορεύουν τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ,
καὶ 'ς τὴ Φανερωμένη (2)
πέρδικά 'ναι πλουμισμένη.
Σ' τὴν 'Αγριολειβαδιώτισσα (3)
χορεύ' ἡ μαστροχιώτισσα.
Καὶ 'ς τὴν Κερά-Λεοῦσα (4)
πέρδικες χορὸ κρατοῦσαν.
Καὶ 'ς τὴ Μεγάλη Παναγιὰ
ὁ σουλουμᾶς μὲ τὰ κανιά (5).

Περὶ τῶν ἑορτῶν.

Κατὰ τὰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς ἑορτὰς δὲν παρατηρεῖται ἔθιμόν τι ἄξιον λόγου. Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους διανέμουσιν εἰς τοὺς

(1) Γερανός ἀκρωτήριον τῆς Πάτμου, τὸ παρ' ἀρχαίοις Ἀμαζόνειον.
(2) Ἐπώνυμον τῆς Θεοτόκου καὶ ναός ἐπὶ τούτῳ τῷ ὀνόματι.
(3) Ἐκ τῆς ἐξοχικῆς τοποθεσίας Ἀγριολειβάδι.
(4) Κυρία Ἐλεοῦσα, ναὸς τῆς Θεοτόκου.
(5) Δηλ. τὸ ψιμύθιον ἐν ἀφθονίᾳ· πολλαὶ δηλονότι ἐψιμυθιωμέναι.

παιδὰς ἀντὶ ἀθυρμάτων χρήματα, καλοῦσι δὲ τὰ δῶρα ταῦτα, τὰ ἀλλαχοῦ *ἀγιουβασιλειάτικα*, *μπουλιστρίνες*· τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανείων κατασκευάζουσι *λουκουμάδες* ἢ *τηγανίτας*, ὡς τοὺς λέγουσι, καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἣν καλοῦσιν *Ὀλόφωτα* προσαγορεύουσιν ἀλλήλους διὰ τοῦ *καλημέρα*. Τὸ σάββατον τοῦ Λαζάρου οἱ παῖδες οἱ κανοναρχοῦντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, περιέρχονται τὰς οἰκίας τῶν ἐνοριτῶν συλλέγοντες ὠά. Ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸ ἑξῆς ἐν εἴδει τροπαρίου τετράστιχον, παρῳδοῦν τὸ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ψαλλόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ :

Τὴν κοινὴν Ἀνάστασι
θέλ' ὁ Λάζαρος αὐγὸ
καὶ λιβάνι καὶ κερὶ
κι' ἀπὸ κεῖνο ποῦ θωρεῖ(1).

Τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων λέγουσιν ἐπὶ τῇ ἰχθυοφαγίᾳ τὸ ἀκόλουθον :

Τῶ Βαγιῶ, Βαγιῶ, Βαγιῶ
τρῶνε ψάρι καὶ κολιό,
καὶ τὴν ἄλλην Κυριακὴ
τρῶν τὸ κόκκινο αὐγό.

Μετὰ τὰς Δεσποτικὰς καὶ Θεομητορικὰς ἑορτὰς αἱ μεγαλειτεραι λογίζονται ἐν Πάτμῳ ἡ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, καὶ ἡ τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου. Ὁ Θεολόγος, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον κατὰ τὸν ἐπὶ Δομιτιανοῦ διωγμόν, τῷ 98· ἔγραψε δ' ἐνταῦθα τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ, κατά τινας, καὶ αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον· Δείκνυται δὲ μέχρι τοῦ νῦν μεταπεποιημένον εἰς ναὸν τὸ σπήλαιον, ἐν ᾧ, ὡς λέγεται, κατῴκει, καλούμενον ἐν τῇ νήσῳ Ἀποκάλυψις. Ὁ δὲ ὅσ. Χριστόδουλος εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς μέχρι τοῦ νῦν λίαν καλῶς διατηρουμένης μεγάλης μονῆς τοῦ Θεολόγου, ἀκμάσας κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα ἐπὶ Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, ὅστις ἐδωρήσατο αὐτῷ τὴν Πάτμον ἔρημον τότε

(1) Ἰκεῖνα δι' οὗ βλέπει· τὸ ἔλαιον δι' οὗ φωτίζεται ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγ. Λαζάρου.

οὖσαν (1)· ἐλθὼν δ' εἰς αὐτὴν τῷ 1088 ἔκτισε τὴν μονήν, ἐφ' οὗ ἀκριβῶς τόπου ἵστατο τὸ πάλαι ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος (2). Ἡ μνήμη ἑκατέρου ἑορτάζεται δὶς τοῦ ἔτους, τοῦ μὲν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῇ 26 Σεπτεμβρίου καὶ 8 Μαΐου, τοῦ δὲ ὁσίου Χριστοδούλου τῇ 21 Ὀκτωβρίου καὶ 16 Μαρτίου. Εἰς τὰς ἑορτὰς ταύτας συρρέουσι καὶ ἐκ τῶν γειτονικῶν νήσων προσκυνηταί. Μεγαλοπρεπέστατα δὲ τελεῖται ἐν τῇ μονῇ ὁ ἑσπερινός, ἡ ὁλονύκτιος ἀγρυπνία καὶ ἡ λειτουργία ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ἢ τοῦ παρεπιδημοῦντος ἀρχιερέως. Κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν παρατίθενται δύο μεγάλα *σινία* κολλύβων, ἅτινα διανέμουσιν εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους.

Οἱ δύο οὗτοι ἅγιοι εἶναι οἱ πολιοῦχοι τῆς Πάτμου καὶ ἀπολαύουσι μεγίστου σεβασμοῦ παρὰ τοῖς Πατμίοις, πάντες δ' ὀμνύουσιν εἰς τὸ ὄνομά των. Τὸ λείψανον τοῦ ὁσ. Χριστοδούλου ἀπόκειται ἐν τῇ μονῇ. Περίεργον ἐν τούτοις εἶναι ὅτι τὸ ὄνομα Χριστόδουλος δὲν εἶναι πολὺ διαδεδομένον ἐν τῇ νήσῳ, ὡς εἶναι π. χ. ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ ὄνομα τοῦ πολιούχου αὐτῆς ἁγ. Γερασίμου, οὐδὲ παρ' αὐτοῖς τοῖς μονάζουσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ του· ἐκ τῶν λαϊκῶν ὀλίγοι, ἐκ δὲ τῶν τεσσαράκοντα μοναχῶν εἷς καὶ μόνος καλεῖται Χριστόδουλος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἄσματα ἐγχώρια.

Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα ᾄσματα ἠκούσαμεν ἀπὸ στόματος Πατμίων γυναικῶν, γραιῶν ἰδίως. Τὰ δύο πρῶτα εἶναι ἐκ τῶν κοι-

(1) Τὰ χρυσόβουλλα τῆς δωρεᾶς, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς ἀποκείμενα αὐτοκρατορικὰ χρυσόβουλλα καὶ πατριαρχικὰ σιγίλλια ἐδημοσιεύθησαν ἐσχάτως ὑπό τῶν κκ. Miklosich καὶ Müller κατὰ τὰ ἀποσταλέντα αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ ἡμῖν Ἰωάν. Σακκελίωνος ἀντίγραφα ὑπὸ τὸν τίτλον Acta et Diplomata monasteriorum et ecclesiarum orientis τόμ. ς'.

(2) Πλείονα περὶ τούτων ὅρ. ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Πάτμου, ἣν ἐξεδώκαμεν τὸ παρελθὸν ἔτος μεταφράσαντες ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ ἐν πολλοῖς συμπληρώσαντες.

νῶν εἰς πολλὰς νήσους, δημοσιεύομεν δ' αὐτὰ καθόσον ἐν τοῖς πλείστοις διαφέρουσι τῶν ἐν ταῖς γνωσταῖς συλλογαῖς Legrand καὶ Γιαννοράκη φερομένων, καί, οὕτως εἰπεῖν, εἰσὶ μεταπεπλασμένα εἰς γλῶσσαν καὶ ὕφος πατμιακόν· τὰς διαφορὰς δὲ σημειοῦμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Τὰ λοιπὰ εἶναι καθαρῶς πατμιακά. Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης τὰ πλεῖστα εἶναι ἐρωτικὰ ἐκ τῶν συνήθων διστίχων, ἅτινα ᾄδονται εἰς χοροὺς καὶ κώμους· διακρίνονται δὲ διὰ τὴν ζωηρὰν παράστασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὰς ὡραίας εἰκόνας καὶ τὰς μεταφοράς, καὶ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν πολλοῖς τούτων φαίνεται ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ κάλλει ἡ δημοτικὴ ποίησις. Τὰ δύο τελευταῖα τρίστιχα, τὰ ἐπιγραφόμενα *Ἡ φοίσταις*, παριστῶσι διὰ βραχέων ἀλλὰ ζωηρότατα τὰ παθήματα, ἅτινα καὶ ἡ Πάτμος ὑφίστατο ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πειρατῶν, ὑφ' ὧν ἠρημώθησαν αἱ πλεῖσται τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου (1).

Λ'.

Ἡ Ἀρετοῦσα (2)

Μιὰ μάνα εἶχε ἐννιὰ γυιοὺς καὶ μιὰ μόν' θυγατέρα
'ς τὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουνε 'ς τὸ φέγγος τὴ κτενίζει
ς' τὸ φεγγαράκι τὸ γολαμπρὸ τὴ στρατοσυργιανίζει (3)
Κ' ἡ γειτονειὰ δὲν τό ξερε πῶς εἶχε θυγατέρα
Καὶ προξενιὰ τῆς φέρανε ἀπὸ τὴ Βαβυλῶνα (4)
Οἱ ὀχτὼ ἀδερφοὶ δὲ θέλουνε κ' ὁ Κωνσταντῖνος θέλει
— Μάνα, νὰ τὴν ἐδώκωμε τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα (5)
Νά 'χω κ' ἐγὼ παρηοριὰ 'σ τὰ ξένα ποῦ γυρίζω (6)
— Δὲν τὴν ἐδόνω, Κωσταντῆ, τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα (7)

(1) Περὶ τῆς πατμιακῆς διαλέκτου καὶ τῆς προφορᾶς, ἥτις εἶναι ἀξία μελέτης θὰ γράψωμεν βραδύτερον ὅταν θὰ δημοσιεύσωμεν συλλογὴν λέξεων πατμιακῶν.
(2) Παρὰ Γιανναράκῃ. Ὁ καταχανᾶς.
(3) Τ' ἀργυρό τήνε σουδαροπλέκει.
(4) Τοῦ μπέψανε ἀπού τὸ Σαλονίκι.
(5) Δός τηνε, μάνα, δός τηνε.
(6) Νὰ γυρίζω.
(7) Δέν τηνε δούδω, Κωσταντῆ, τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα
Κι' ἂν τύχῃ ὁ χρόνος βίσεκτος ποιός πᾶ νὰ τηνέ ἰφέρη ;

— Μάνα ἂς τὴν ἐδώκωμε τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα
Κι' ἂν τύχ' ὁ χρόνος δύστροφος ἐγὼ πᾶ καὶ τὴ φέρνω
Καὶ δόνει την ἡ μάνα της τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα.
Ἤλθεν ὁ χρόνος δύστροφος κ' ἡ μέρα κουμπωμένη
Πεθάναν κ' οἱ ἐννιὰ ἀδερφοὶ καὶ ἀρρωστᾷ κ' ἡ μάνα (1)
Τῶν ὀχτὼ ἤστελλε κεριὰ καὶ τῶν ὀχτὼ λαμπάθες
Τοῦ καϋμένου τοῦ Κωσταντῆ ὅλο πικριαῖς κατάραις
Κι' ἀπ' τὸν πόλ' ἀνεστεναμὸ ὁ Κωσταντῆς βαρέθη (2)
Κάνει τὸ μνῆμα ἄλογο τὴν πλάκα χαλινάρι (3)
Καὶ τὰ παρασφηνώματα μικρὰ χαλιναράκια (4)
Δόνει βετσὰ τ' ἀλόγου του πάει σαράντα μίλια (5)
Καὶ ξαναδευτερόνει το πάει 'ς τὴ Βαβυλῶνα
— Ἄνοιξε ἄνοιξ' ἀδερφὴ κ' ἐγὼ μ' ὁ Κωσταντῆς σου.
— Ἂν ἦναι θλίψι νὰ θλιφτῶ κι' ἂν ἦν' χαρὰ ν' ἀλλάξω
Κι' ἂν ἦναι γιὰ τὸ γάμο σου νὰ βάλω ῥακαμάδα (6)
Μηδὲ χολή ναι νὰ θλιφτῆς μηδὲ χαρὰ ν' ἀλλάξῃς (7)
Μηδὲ καὶ γιὰ τὸ γάμο μου νὰ βάλῃς ῥακαμάδα (8)
Μόνον μοῦ πεν ἡ μάνα σου ὡς εὕρω νὰ σὲ πάρω (9)

Δός τηνε μάνα δός τηνε τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα
Μ' ἂν τύχ' ὁ χρόνος βίσεκτος ἐγὼ πᾶ νὰ τὴ φέρω.
(1) Τυχαίν' ὁ χρόνος βίσεκτος οἱ ἐννιὰ ἀδερφοὶ ποθαίνουν
Κ' εἰς τῶν ὀχτὼ τὰ μνήματα βιόλαις καὶ ματζουράναις
Κ' εἰς τοῦ καϋμένου Κωνσταντῆ στράταις καὶ μονοπάθια
Κ' ἐπέρασε κ' ἡ μάναν του κι' ἀναθεμάτισέν τον
Ἀνάθεμά σε, Κωσταντῆ, κ' ἐσὲ καὶ τὸ καλό σου
Ὅποῦ μοῦ τὴν ἐξώριζες τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα
Καὶ πάλι ξαναπέρασε κι' ἀναθεμάτισέν τον
(2) Τό τόσο μυριανάθεμα
(3) Κάνει τὸ μνῆμάν τ' ἄλογο καὶ τὸ λαζάρι σέλα
(4) Καὶ τὰ κυβουροχάλικα σκάλαις καὶ χαλινάρια.
(5) Παίζει τοῦ μαύρουν του βετσὰ 'ς τὸ Σαλονίκι φτάνει
Βρίσκει τὴν κόρη 'ς τὸ χορό μὲ τρεῖς παπαδοπούλαις
— Καλῶς τονε τὸν Κωσταντῆ ποῦ φέρνει τὸ μαντάτο
(6) Ὁλόχρουσα νὰ βάλω
(7) Δὲν εἶναι θλῖψι . . . . . .
(8) Ὁλόχρουσα νὰ βάλῃς
(9) Ἡ μάνα σου σ' ἐζήτηξε καὶ θέλει σε νὰ πάῃς.

Κι' ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ἁρπᾷ 'ς τὸ ἄλογο τὴν καθίζει (1)
Δόνει βετσὰ τοῦ μούρου του σαράντα μίλια πάει
Καὶ ξαναδευτερόνει το πάει σαρανταπέντε (2)
Καὶ κοιλαδοῦνε τὰ πουλιὰ καὶ λένε τ' ἀηδόνια
« Γιὰ δὲ τί κόρη ὥμορφη τραβᾶ ἀποθαμμένος (3) »
— 'Ακοῦς, 'Ακούεις Κωσταντῆ εἶντα λέν' τὰ πουλάκια ;
— « Γιὰ δὲ τί κόρη ὥμορφη τραβᾶ ἀποθαμμένος »
Μᾶς εἶναι καὶ μαεύγουνται κι' 'Απρίλις καὶ φωλεύγουν
Δόνει βετσὰ τ' ἀλόγου του πάει σαράντα μίλια
Καὶ ξαναδευτερόνει το πάει σαρανταπέντε
— Ἴχετας ἴχι, Κωνσταντῆ, ςὰ χωματιαῖς μοῦ βγάνεις
— 'Αγγαστρωμένη σ' ἀδελφὴ τ' ἀγγάστρι σου τὸ φέρνει
Δόνει βετσὰ τ' ἀλόγου του πάει 'ς τὸν ἅϊ Γιώργη (4)
Ἄμ' ἀδερφή μου σπῆτί σας κι' ἐγὼ μ' ἀποθαμμένος.
Κ' ἐκεῖν' ἀπὸ τὸ φόβο της ἠνοίξαν τὰ νεφρά της (5)
Καὶ παίρνει τὸν ἀνάδρομο 'ς τῆς μάνας της καὶ πάει (6)
Βρίσκει τὴν πόρτα σφαλιχτὴ καὶ σφιχτομπαρωμένη (7)
— Ἄνοιξε, μάνα μ' ἄνοιξε νὰ δῆς τὴν 'Αρετή σου (8)
— Ἂν ἦσαι διάβος, διάβαινε περαματάρης, πέρνα (9)

(1) 'Απού τὴν χέρα τὴν ἁρπᾷ 'ς τὸ μαῦρο τὴν καθίζει
(2) Παίζει βιτσιὰ τ' ἀλόγουν του ςὰν τὸν ἀέρα πάει
(3) Καὶ ὅντεν ἐπερνούσανε κοντὰ 'ς τὸν ἅϊ Γιώργη,
Γροικᾶ ἡ κόρη μιὰ μιλιὰ παράξενη καὶ λέει
« Γιὰ ἰδὲ κοράσιον ὥμορφον τὸ σέρν' ἀποθαμένος »
— Γροικᾶς το, Κωσταντίνέ μου, τ' ἀηδόνι ἴντα λέει
— Γροικῶ το, 'Αρετοῦσά μου, καὶ τὸ γνωρίζω κιόλας
(4) Καὶ ὅνταν ἐπερνούσανε 'ς τὰ μνήματ' ἀποπάνω
Κατὲς τώρ', 'Αρετοῦσά μου; 'ς τὸ σπίτι μας νὰ πάῃς,
Γιατὶ χρωστῶ τ' ἁγιοῦ κερὶ τοῦ μάκρους μου λαμπάδα ;
— Κατέχω, Κωσταντίνέ μου, 'ς τὸ σπῆτί μας νὰ πάω
μὰ γιάντα, ἀδερφάκι μου, μ' ἀφίνεις εἰς τὸ δρόμο ;
(5) 'Η κόρη δὲν ἐπρόφταξε νὰ πῇ ναν ἄλλο λόγο
(6) Παίρνει την παραπόνεσι 'ς τὸ σπίτι τση καὶ πάει
(7) Βρίσκει τσὴ πόρταις σφαλιχταὶς καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα
καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σφιχτὰ περατωμένα
(8) μὰ ἡ γι 'Αρετοῦσά σου μαι.
(9) Ἂν ἦσ' ἀέρας πήγαινε ἂν ἦσ' ὁ Χάρος διάβα.

Κι' ἂν ἦσ' ὁ μαυροχάρος ἐγὼ παιδιὰ δὲν ἔχω
Μιὰν 'Αρετὴ ἔχω κι' ἐγώ, κ' εἶναι μακριὰ 'ς τὰ ξένα (1)
— Ἄνοιξε μάνα μ' ἄνοιξε κ' ἐγὼ μ' ἡ 'Αρετή σου
Καὶ ἡ πόρτ' ἀπὸ τὸ φόβο της ἀνοίει μοναχή της (2)
Κ' ἐσφικταγκαλιασθήκανε κ' ἐβγῆκεν ἡ ψυχή των,

Β'.

Ὁ Σταυριανὸς καὶ ὁ βασιλιᾶς (3)

Ὁ Σταυριανὸς κι' ὁ βασιλιᾶς παιγνίδι παίζ' ἀντάμα (4)
— Παιγνίδι παίζεις, Σταυριανὲ μὰ μιὰ ἀδερφὴ τὴν ἔχεις
— Ἐγὼ κι' ἂν ἔχω, ἀδερφή, καθόλου δὲν πλανιέται
— Ἂν τὴν πλανέσω, Σταυριανέ, εἶντα 'ν' τὸ στοίχημά μας ;
— Ἂν τὴν πλανέσῃς, βασιλιᾶ, νὰ πάῃ ἡ ζωή μου.
Ὥστε νὰ τοῦ τὸ καλοπῇ καὶ 'ς τὸν ὀντᾶ του πάει
Βάνει φλουριᾶ 'ς τὸ μαχραμᾶ καὶ τούμπλαις 'ς τὸ μαντήλι
Τῆς Λιερῆς τ' ἀπόστειλε ἀντάμα τῆς νὰ μείνῃ.
Κ' ἐκείνη οὔλα πῆρέν τα 'ς τῆς βάγιας της καὶ πάει
— Μωρὴ νά τα σὺ τὰ φλουριὰ καὶ πάρε καὶ τῆς τούμλαις
Καὶ πάρε καὶ τὸ στέφανο ποῦ χω 'ς τὴν κεφαλή μου.
Καὶ ςὰν ἔρθῃ ὁ βασιλιᾶς ὅ,τι σοῦ πῇ νὰ κάμῃς
Ὥστε νὰ τῆς τὸ καλοπῇ ἡ πόρτα καὶ ἠχτύπα.
— Καλῶς ἦρτανε τὸν βασιλιὰ, καλῶς ἦρτες ἀφέντη.
Ἔχω καὶ ταῦλα νὰ γευτῇς καὶ πεῦκι νὰ καθήσῃς
Ἔχω καὶ κόρη ὥμορφη, γιὰ νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃς.

(1) Ὄξω τὴν 'Αρετοῦσα μου κ' εἶναι μακρυὰ 'ς τὰ ξένα.
(2) — Δεῖξε τὸν ἀρραβῶνά σου ἀπού τὴν κλειδωνιάστρα
Κι' ἂν εἶα' ἡ γ' 'Αρετοῦσά μου ἐγὼ θὰ σὲ γνωρίσω.
Δείχνει τὸν ἀρραβῶνά του ἀπὸ τὴν κλειδωνιάστρα
Κ' ἡ μάνα τσ' ὥστε νὰ τὸ ἰδῇ ἄνοιξ' εὐθὺς τὴν πόρτα
Κ' ἐσφιχταγγαλιασθήκανε κ' εὐτὺς ἐξεψυχῆσαν.
(3) Παρὰ Legrand (ἀριθ. 136) *Ὁ Μαυριανὸς καὶ ὁ βασιλέας* : παρὰ Γιανναράκη *Τὸ στοίχημα τοῦ βασιλιᾶ καὶ τοῦ Μαυριανοῦ.*
(4) Legrand « Ὁ βασιλειᾶς κι' ὁ Μαυριανὸς ὁλημερῆς καθοῦνταν ».
Γιανναρ. « Ὁ βασιλιᾶς κι' ὁ Μαυριανὸς ?ζὲ περιβόλι τρώγουν »

— Μάτια μου ἔχω κατάρα γονικιὰ μὲ βάγια νὰ μὴν πέσω
Μόνου μὲ κόρη ὥμορφη, ὡσὰν τὴν ἀφεντιά σου
Ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ἁρπᾷ 'ς τὴν κάμαραν τὴν πάει
Ὅλην τὴν νύκτα μίλαν της κ' ἐπεριδιάβαζέ της
Καὶ μέσα 'ς τὴν γλυκειὰν αὐγὴ ἐπῆρε τὴν τιμή της.
Κόβει τὸ δακτυλάκι της σημάδι τῶν χεριῶ της
Κόβει καὶ τὴν πλεξοῦδά της σημάδι τῶν μαλλιῶν της
Σηκόνεται ὁ βασιλιᾶς καὶ 'ς τὸ παζάρι πάει
Νὰ φέρουνε τὸ Σταυριανὸ νὰ πᾶ τονε γκρεμάσῃ
Διαλαλισμὸ ἠβγάλανε 'ς οὔλη τὴν πολιτεία
« Κρεμάζουνε τὸ Σταυριανὸ δὲν ἦταν παλληκάρι »
Ντελάλισα ἠπέρασε ἀπὸ τὴ γειτονιά της
— Γιὰ δὲ καρδιὰ ποῦ ἔχ' αὐτή· ἐσεῖς στε τ' ἀδερφάκια
Τὸν ἀδερφὸ γκρεμάζουνε καὶ σὺ παίζεις τὸ μῆλο ;
— Φτάξετε βάγιαις φτάξετε 'σετούτη δὰ τὴν ὥρα
Ἂν δὲν πάῃ ἡ ἀδερφὴ τίποτι νὰ μὴ γένῃ.
— Σταθῆτ' ἂν ἦστε χριστιανοὶ ἂν ἦστε βαφτισμένοι
Ἂν δὲν ἔρτῃ ἡ ἀδελφὴ τίποτε νὰ μὴ γένῃ.
Βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθος
Καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ βάνει καμαροφρύδι
Τὴν ἄγκουρα τοῦ καραβιοῦ μικρὸ ἁλυσιδάκι
Τὸν ἄμμο τὸν ἀρίθμητο διαμάντια δακτυλίδια
Τὰ χοχλακάκια τοῦ γιαλοῦ ψιλὸ μαργαριτάρι.
Τὸν ἴσκιο ἴσκιο πήαινε, τὴν πάχνη πάχνη παίρνει
Νὰ μὴν τὴν κάψ' ὁ κορνιαχτὸς νὰ μὴ τὴν δῇ ἥλιος.
Χίλιαις, χιλιάδες ἄρχοντες ἠχώριζε κ' ἠπέρνα
— Εἶντα τὴν θέ τὴν ὠμορφιὰ τὴν τόση νὰ τὴν ἔχῃ
Σὰν πέρδικα ζωγραφιστὴ καὶ γνῶσι νὰ μὴν ἔχῃ.
— Γιὰ πέ μ' ἀφέντη βασιλιᾶ, πῶς θὰ τὸν ἐγκρεμάσῃς ;
— Τὸ στοίχημα τὸ κέρδεξα, ἠπῆρα τὴν τιμήν σου
— Δεῖξέ μου τὰ σιμάδια μου, μπορεῖ νὰ τὰ γνωρίσω
— Ἤκοψα τὸ δακτύλι σου σημάδι τῶν χεριῶ σου
Γιά 'δε καὶ τὴν πλεξοῦδά σου σημάδι τῶν μαλλιῶ σου.
— Τὸ δακτυλάκι μου ναι δῶ, πλεξοῦδά μου δὲ λείπει
Καὶ μὲ τὴ δοῦλά μ' ἤπεσες καὶ δοῦλός μου λοέσαι
Καὶ μὲ τὴ σκλάβα μ' ἤπεσες καὶ σκάβος μου λοέσαι.
Χίλιαις χιλιάδες ἄρχοντες βρεθήκανε γενιά της,
Χρόνους τῆς γράφαν τὰ προικιά, χρόνους τὰ πανοπρούκια (1).

Ἐρωτικά (2)

1

Ἄσπρε μου κρίνε δροσερὲ λουλοῦδι μυρωδάτο
δὲ σ' ἀπαρνοῦμαι νὰ γενῇ ὁ κόσμος ἄνω κάτω.

2

Ἀγγελική 'χεις ὠμορφιά, εἶσ' ἔρωτα εἰκόνα·
λάμπεις ὡσὰν τὸν ἥλιο ζωγραφιστὴ κολόνα.

3

Ἄσπρο τριανταφυλλάκι μου καὶ ροδοκάλυκό μου
πολλαῖς ἀγάπαις ἤκανα μὰ σύ σ' ὁ θανατός μου.

4

Ἄχ πῶς τὸ βαστᾷ ἡ καρδιά σου καὶ μ' ἀφίνεις μοναχὸ
μέσ' τὰ ροῦχ' ἀρρωστημένο καὶ δὲν ξέρει ποῦ πονῶ.

5

Ἄσπρο τριανταφυλάκι μου 'πὸ δροσερὸ λειβάδι
ποτέ μου δὲν θὰ σ' ἀρνησθῶ 'ς τὸν κόσμο καὶ 'ς τὸν ᾅδη.

6

Βρύσι μου πεντοκάνουλη νερό μου κρυσταλένιο
ντζουβαερένιο μου κορμὶ γιάντα 'σαι χολιασμένο.

7

Βάρει μὲ τὸ κοντάρι σου παρακαλῶ σε Χάρε·
καὶ τὴν ἀθλία μου ψυχὴ γονάτισε καὶ πάρε.

(1) Τοῦ ᾄσματος τούτου ὀλίγοι στίχοι εἶναι ὅμοιοι πρὸς τοὺς παρὰ Legrand καὶ Γιανναράκη.

(2) Πολλὰ τούτων ἔδωκεν ἡμῖν εὐμενῶς ἐκ τῆς συλλογῆς του ὁ μετὰ τῆς αὐτῆς δεξιότητος τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὰς Μούσας θεραπεύων φίλος ἐν Πάτμῳ ἰατρὸς κ. Γ. Ἐλαρινός.

8

Βράδυ ν' κι' ἀργὸ καὶ σκόλασε κι' ἄφισε καὶ τὴν πένα
ἄφες καὶ τοὺς λογαριασμοὺς κι' ἔλ' εὕραμε καὶ μένα.

9

Γύρισε 'δὲ τὸν οὐρανὸ κι' ἂν ἔχῃ μαῦρο ἄστρο
τότες θὰ σ' ἀρνηστῶ κι' ἐγὼ τριανταφυλάκι μ' ἄσπρο.

10

Δὲ θέλω πλέον νὰ 'μιλῶ μὲ δίγνωμους ἀνθρώπους
ποῦ ρίχνουν τὴς ἀγάπαις τως σὲ πέντα δέκα τόπους.

11

'Εσὺ 'ς τὸ παραθύρι κι' ἐγὼ 'ς τὴν γκλαβανὴ
νὰ κάμωμε τὸ μάτι ἄσπρο μου γιασιμί.

12

Ἤκουσα βρύσι ἤνοιξες 'νοίω κι' ἐγὼ πηάδι
ἤκουσα ἄλλ' ἀγάπησες κ' ἐγ' ἄλλο παλληκάρι.

13

Θωρῶντας τὰ ματάκια μου δὲν πάω 'ς τὴ δουλιά μου
μηδὲ ψυχὴ μηδὲ ζωὴ δὲν ἤμεινε κοντά μου.

14

Κλαῖνε τὰ δέντρα γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνι
κλαίω κ' ἐγὼ γιὰ λόου σου κι' ὁ Θιὸς ἂς μὲ γλυτόνῃ.

15

Κάνω νὰ σ' ἀλησμονήσω μὰ ἡ καρδιά μου σὲ πονεῖ·
σύ σ' ἡ πρώτη μου ἀγάπη θά 'σαι κ' ἡ παντοτεινή.

16

Κακοντὄδα δὲν λυπᾶσαι κυπαρίσι μου γλινό (1)
νἄρθῃς νὰ μὲ 'δῇς τὸ ξένο νὰ 'ρωτήσῃς ποῦ πονῶ.

17

Κ' εὐοϊν κακό μου μάθια μου νὰ σ' ἀπαλησμονήσω
ὥστε νὰ μοῦ 'ρτῃ θάνατος τὰ μάθχια μου νὰ κλείσω.
Καὶ πάλ' ἂ μοῦ 'ρτῃ θάνατος τὰ μάθχια μου νὰ κλείπω
σὲ ὥραις 'κοσιτέσσερης θὲ νὰ σ' ἀνεζητήξω.

(1) Λιγνό.

18

Μαυρίσανε τὰ μάθχια μου τὴ θάλασσα νὰ βλέπω
τοὺς γεμιτζίδες νὰ 'ρωτῶ καὶ σένα ν' ἀπαντέχω.

19

Μέσα σὲ χίλιους νὰ σὲ 'δῶ μέσα σὲ δυὸ χιλιάδες
γνωρίζω τὸ κορμάκι σου μὲ τόσες νοστιμάδες.

20

Νύφη μ' οὐρανοστόλιστη λαμπροφοροῦσα 'μέρα
τὰ μάθχια καὶ τὰ φρύδια σου σὲ ἔκτασι μὲ φέρα.

21

Νὰ πιῶ νερ' ἀφ' τὸν Κοσκινᾶ (1) νερὸ ἀφ' τὸ Νιοχῶρι (2)
ἂς ἦταν νὰ τὴν ἔπερνα τοῦ Σουλτανιοῦ τὴν κόρη.

22

Νἄταν ὁ ἥλιος ἄλογο κ' ἡ θάλασσα λειβάδι
νὰ 'ρχόμουνα νὰ σ' εὕρισκα κάθε πρωῒ καὶ βράδυ.

23

Ὄπχιος τὴ 'δῇ τὴν ὥμορφη καὶ δὲν ἀνεστενάξῃ
ἀστροπελέκι καὶ φωτιὰ νὰ πέσῃ νὰ τὸν κάψῃ.

24

Ὁ οὐρανὸς ποῦ ν' οὐρανὸς λυπᾶται τὴ σκλαβιά μου
καὶ σὺ δὲν ἐβαρέθηκες τ' ἀναστενάγματά μου.

25

Ὄντας περιπατεῖς 'ς τὴ γῆ τὴς ἐξοχές στολίζεις
καὶ τὰ πουλιὰ χαροποιᾶς τὰ ἄνθη λουλουδίζεις.

26

Οὔλες ἡ χάρες κ' ἀρεταὶς σ' ἔχουνε στολισμένη
μὲ πέτρες πολυτίμητες χρυσοστεφανωμένη.

27

Ποὔσουν καὶ δὲν ἐφαίνουσουν πούχω καιροὺς καὶ μῆνες;
παράπονά 'χω νὰ σοῦ πῶ ἥλιε μὲ τὴς ἀχτίνες.

28

Πολὺν καιρὸ 'χω νὰ τὰ δῶ τὰ φρύδια σου βαμμένα
τὰ μπράτσα σου τὰ παχουλὰ καὶ τ' ἀνεσκουμπωμένα

(1) Οὕτω καλεῖται φρέαρ τι ἔξω τῆς πόλεως, οὗ τὸ ὕδωρ εἶναι ὀνομαστόν.
(2) Νιοχῶρι ὄνομα συνοικίας.

29

Ποῦ ναῦρω πράϊνο χαρτὸ καὶ κοντυλιὰ μελάνι
νὰ γράψω τὰ λοΐκια μου καὶ πάλι δὲν μὲ φθάνει.

30

Ποῦ ναῦρω ἀσημόχαρτο καὶ πένα διαμαντένια
νὰ γράψω τὰ λοάκια μας ποῦχομε μιλημένα.

31

Πληγὴ εἶχα 'ς τὸ στῆθός μου κ' ἤτανε σηχασμένη
μὰ πάλι μοῦ τὴν ἄνοιξες καὶ τώρα πλιὸ δὲ γαίνει.

32

Στέλλω σου χαιρετίσματα μὲ τρεῖς χιλιάδες ἄστρα
μὲ τὰ τραντάφυλλα τοῦ Μᾶ τὰ κόκκινα καὶ τἄσπρα.

33

Στέλλω σου χαιρετίσματα μάλαμα δυὸ κομμάθια
νὰ βλέπῃς τὴν ἀγάπην μας ὡσὰν τὰ δυό σου μάθια.

34

Σαράντα βρύσες μὲ νερὸ καὶ δεκοχτὼ πηάδια
δὲ μοῦ τὴ σβύνουν τὴ φωθιὰ ποῦχω 'ς τὰ φυλλογκάρδια.

35

'Σ τοῦ βάτου τὰ κλονιά 'μπλεξα 'ς τοῦ ἔρωτα τὰ δίχτυα
καὶ δὲν ἐμπλέπω πχιὰ νὰ δῶ ἡμέρα 'ναι γιὰ νύχτα.

36

'Σ τὴμ πόρτα σου θέλα σφαχτῶ κόκκινο μουλαράκι
γιὰ νὰ περνᾷ νὰ μὲ πατῇ τἄσπρο σου ποδαράκι.

37

'Σ τὴμ πόρτα σου θέλα χτιστῶ κολόνα μαρμαρένια
γιὰ νὰ κουμπίζ' ἡ μέση σου ἡ μαργαριταρένια.

38

Τέσσερα μῆλα χ' ἡ μηλιὰ 'ς τὸ πχιὸ ψηλὸ κλονάρι
πολλὰ παιδιά 'χει μάνα σου μὰ σύ 'σαι ὅλο χάρι.

39

Τρεῖς ἀδελφάδες εἴσαστε κ' ἡ τρεῖς χαριτωμέναις
μὰ τῆς μικρῆς ὁ ἔρωτας ἔχει καρδιὲς καμμέναις.

40

Τὰ τραουδάκια μου πουλῶ δυὸ 'ς τὸμ παρᾶ τὰ δίνω
τὸν ἀγαπῶ παντρολοῶ καὶ καλογρηὰ θὰ γείνω.

41

Τ' ἄστρα τὰ μυριαρίθμητα ἀρώτα νὰ σοῦ ποῦνε
πῶς κλαῖν τὰ μάχθια μου πικρὰ ὅταν σοῦ θυμηθοῦνε

42

Χριστέ μου κάμε μιὰ βροχὴ μιλὴ σὰν τὸ σησάμι
γιὰ νὰ βραχῇ νὰ μαλαχτῇ τὸ κόκκινο φουστάνι.

43

Χριστέ μου τὴν Παράδεισο μὴ μοῦ τηνὲ στερέψῃς
ἂν σοῦφτεξα πολλὲς βολὲς ἐδῶ νὰ μὲ πεδέψῃς.

44

Ὡμορφο κοριτσάκι μου καὶ τῆς Λαμπρῆς βγαγγέλιο
χωρὶς ἐσὲ δὲν γίνεται τραοῦδι μηδὲ γέλιο.

45

Ὡμορφο κοριτσάκι μου τῆς μυροδάφνης φύλλο
καὶ φεγγαράκι τῆς νυχτὸς ποῦ λάμπεις σὰν τὸν ἥλιο.

46

Ὡμορφο κοριτσάκι μου καὶ γκόρφι τοῦ δεσπότη
ἐσύ σαι ἡ ἀγάπη μου ἡ δεύτερη κ' ἡ πρώτη.

47

Ὦ τύχη μου καὶ ῥιζικὸ γιατί μακροτονᾶτε ;
τώρα 'ς τὸν ἄθλιον καιρὸ πῶς δὲν μὲ βοηθᾶτε ;

48

Ὄχου τὸ βαρειορρίζικο μὲ τὰ παλιά μου πάθη
σ' ἕνα δεντρὸ ἐκούμπισα κ' ἐκεῖνο ἐμαράθη
καὶ μὲ κατηγορήσανε ἡ πέτραις καὶ τὰ ξύλα
καὶ σὰν κουμπήσω 'ς τὸ δεντρὶ μαραίνονται τὰ φύλλα.

Ἄσματα τοῦ κρεββάτου (1)

1

Στρώσετε τὰ μεταξωτά, στρώσετε τὰ βελούδα
νὰ πέσ' ὁ νιὸς ὁ δροσερὸς κ' ἡ κόρ' ἡ κοπελούδα.

2

Κάλ' ἀϊ Θειολόε μου κούμπισε τὸ δαβρί σου
'ς τ' ἀντρόϊνο ποῦ θὰ γενῇ νὰ δώσῃς τὴν εὐχήν σου.

3

Καλὲ Μεάλη Παναγιὰ ποῦσαι ζερβὰ δεξά της
κατέβα δόσε τὴν εὐχὴ μὲ 'ς τὰ προσκέφαλά της.

Σατυρικά.

1

Ἄσπρη 'σαι σὰν τὸν ἀχινὸ σὰν τοῦ παπᾶ τὸ ῥάσο
ὄντες γυρίσω νὰ σὲ δῶ μοὔρχεται νὰ ξεράσω.

2

Ἂν κάμ' ἡ ἀστιβὴ δαβρὶ κι' ἀσπάλαθας κοντάρι
τότες καὶ σὺ ἀλίμενε ἄνδρας πῶς θὰ σὲ πάρῃ.

3

Ὄντας γυρίσω καὶ σὲ δῶ 'ς τὴν ἄκρια τοῦ δωμάτου
κρίος ἀγέρας μοὔρχεται καὶ ὕπνος τοῦ θανάτου.

---

(1) Ἀδόμενα κατὰ τὴν στρῶσιν τῆς νυμφικῆς κλίνης ὡς περιγράφομεν ἐν τῷ περὶ γάμου.

Νανούρισμα.

1

Κοιμήσου ποῦ νὰ μὴ βρεθῇ νερὸ 'ς τὸ θάνατό σου
μὲ τοῦ μαθχιοῦ μου τὸ νερὸ νὰ κάνω τὸ ζεστό σου.

2

Κοιμήσου κ' ἠγηνόσανε 'ς τὴν Πόλι τὰ προυκιά σου
'ς τὴ Βενετιὰ τῆς γοῦνές σου, 'ς τὴ Χιὸ τὰ κουτουνιά σου.

Ὁ ἁμαρτωλός.

Ποῦ πάεις, ποῦ πᾷς ἁμορτωλὲ ποῦ πᾷς κριματισμένε
Τὸ λάδι σου εἶναι νερὸ καὶ τὸ κερί σου ξύλο
Καὶ τὸ λιβάνι ποῦ κρατεῖς κουφάλα 'ναι κ' ἐκεῖνο.
Ἄμε νὰ ντύσῃς ἀρφανά, ἄμε νὰ ντύσῃς ξένα
Νὰ ντύσῃς καὶ τὰ νιόπαντρα τὰ φτωχοπαντρεμένα
Τότες καὶ σύ, ἁμαρτωλέ, θὰ σώσῃς τὴ ψυχή σου.

Μοιρολόγια.

1

Αἴ, Οὐρανέ μου, θάμπωσε, φεγγάρι μου μαυρί σου
Ἡλιέ μου γλαμπηρότατε 'ς τῆς γῆς τὰ βάθη χώσου
Πουλάκια ἄγρια κ' ἥμερα
μὴν κελαδῆτε σήμερα.
Στόμα μου πλέο μὴ λαλῇς καὶ σώπασε, βουβάσου
ἐχάθηκε τὸ θάρρος σου καὶ ἡ παρηγοριά σου.

2

Ὤχου τὸ βαρειορρίζικο, ὤχου τὸν κακομοίρη
τὸν πονεμένο γέροντα, τὸν πικραμένο κῦρι.
Ἀπάνω 'ς τοὺς καμούς, καμός, πάνω 'ς τὴν πίκρα, πίκρα,
πάνω 'ς τὰ πρῶτα βάσανα ἄλλα πάλι μ' εὑρῆκαν.

---

1 **Ἡ φούσταις.**

Στράτες γεμίσατ' ἅρματα καὶ σεῖς βουνὰ κοντάρια,
τ' ἀνεμομύλου τὰ στενὰ σκουτέλλαις καὶ μποτάρια
καὶ κάτω 'ς τὸ Γεννάδιο στρῶσαις καὶ μαξελλάρια.

2 **Εἰς τὸ πανηγῦρι.**

Γιὰ χορεύγετε κοπέλλες ὥστε ν' ἄβγῃ τὸ φεγγάρι
καὶ σὰν ἔβγῃ τὸ φεγγάρι
θά στε 'ς τὸ γιαλὸ χωμέναις καὶ 'ς τὸν ἄμμο ξαπλωμέναις.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΣΚΟΒΟΥ ΕΝ ΣΤΕΝΗΜΑΧΩ
ΥΠΟ
ΒΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΑΕΛΗ

α'. Στίχοι τινὲς τοῦ «Φιλιππουπόλεως Παϊσίου παραινετικοὶ πρὸς τοὺς μοναχούς. 1819.

Εἰς ἀπόστασιν δίωρον ἀπὸ τοῦ Στενημάχου πρὸς νότον ἐπὶ στενῆς κοιλάδος μεταξὺ ὑψηλῶν βραχιόνων τῆς πολυδειράδος Ῥοδό-

πης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ (1), ὅστις καὶ διὰ τῆς πόλεως Στενημάχου διέρχεται, κεῖται ἡ ἀρχαία σταυροπηγιακὴ καὶ πατριαρχικὴ μονή, ἡ καλουμένη νῦν Στενημάχου ἤ, κοινότερον ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου, τοῦ Βατσκόβου.

Ἡ μονὴ αὕτη ἐκτίσθη, κατὰ τὸ σωζόμενον *τυπικὸν* αὐτῆς, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, τῷ 1084 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου τῆς Δύσεως Γρηγορίου τοῦ Πακουριάνου, ἐξ Ἰβηρίας ἕλκοντος τὸ γένος, ἐπ' ὀνόματι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Πετριτζονιτίσσης.

Καὶ ὁ μὲν περικαλέστατος ναὸς ἐπυρπολήθη, ἄγνωστον ἀκριβῶς πότε, καὶ ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ὅμοιος τῷ προτέρῳ κατὰ τὸ πανομοιότυπον αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου ἐπικεχρυσωμένου σχέδιον σωζόμενον μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῇ μονῇ. Περιεσώθη ὅμως τὸ ἐν εἴδει κρύπτης Σκευοφυλάκιον αὐτῆς ὡς καὶ τὸ λιθόκτιστον μέγα ἑστιατόριον (κοινόβιον), οὗ ὅλοι οἱ τοῖχοι καὶ οἱ θόλοι εἶναι ἐζωγραφημένοι δι' εἰκόνων ἁγίων καὶ σκηνῶν ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Μετὰ τῶν ἁγίων συγκαταλέγονται καὶ Ἕλληνες φιλόσοφοι οἱ *προεικόντες τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος*, ὡς ὁ Σωκράτης, Ἀριστοτέλης, Εὐριπίδης καὶ ἄλλοι τινές, νομίζω.

Ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ πλουσίᾳ μονῇ εἶχε συσταθῇ τῷ 1870 ἱερατικὸν σχολεῖον ἐνεργείᾳ τοῦ γράφοντος ταῦτα, διατρίβοντος τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς ἀντιπροσώπου τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως. Τὰς περὶ συστάσεως ἱερατικοῦ σχολείου, κελεύσει τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, παραστάσεις ἰσχυρῶς μὲν ὑπεστήριξεν ὁ ἀείμνηστος τότε μέγας Πρωτοσύγγελος, ὕστερον δὲ Μητροπολίτης Καισαρείας Κλεόβουλος, ἀπεδέξατο δὲ ὁ τότε οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ς', ὅστις καὶ προσέταξε τὴν σύστασιν αὐτοῦ. Δυστυχῶς ὅμως μετὰ τρία ἢ τεσσαρα ἔτη διελύθη τὸ σχολεῖον τοῦτο, ὅπερ τιμὴν μὲν περιεποίει τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἱερᾷ μονῇ, μεγίστης δὲ ἠθικῆς ὠφελείας ἠδύνατο νὰ εἶναι πρόξενον.

Τὸ τυπικὸν τῆς εἰρημένης μονῆς, τὸ περιλαμβάνον πάσας τὰς διατάξεις τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς ἐν λεπτομερείᾳ μεγίστῃ, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ

(1) Ὁ ποταμὸς οὗτος εἶναι ἀνώνυμος, ἔχων τὰς πηγάς του δώδεκα περίπου ὥρας μακρὰν τοῦ Στενημάχου πρὸς νότον ἐν τῇ Ῥοδόπῃ. Ἴσως δὲ αὐτὸς ὠνομάζετο Στενήμαχος, καὶ ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη καὶ ἡ πόλις, ἐξ οὗ ἐξηγεῖται διὰ τί τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης εἶναι γένους ἀρσενικοῦ. (πρβλ. Ἀκράγας, Πειραιεύς).

τοῦ ἐκ Στενημάχου λογίου κ. Γεωργίου Μουσαίου εἰς τὰς Dissertationes Jenenses IV. Ἐγὼ δὲ προστίθημι τὰ ἑξῆς:

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τυπικοῦ τούτου εἰσὶ γεγραμμένοι στίχοι παραινετικοὶ πρὸς τοὺς πατέρας τῆς μονῆς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Παϊσίου (1), ἐπισκεφθέντος, φαίνεται, τὴν μονὴν καὶ ἀναγνόντος τὸ Τυπικὸν αὐτῆς (τῷ 1819).

Ἰδοὺ οἱ στίχοι:

† Πατέρες ὁσιώτατοι τοῦδε μοναστηρίου,
Πετρονιτίτσης λέγεται εἰς ὄνομα Κυρίου,
Πατρός, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος λέγω τοῦ Παναγίου.
Καθὼς οἱ κτίτορες διὰ γραπτοῦ παρέδωκαν μνημείου,
Ἔπειτα ἄλλοι κτίτορες τῆς παναχράντου κόρης
Εἰς μνήμην ἀφιέρωσαν διὰ σεπτῆς εἰκόνος.
Ἰδέτε τί οἱ κτίτορες ἐνταῦθα διατάσσουν.
Καλῶς νὰ τὰ φυλάξητε, ἄλλοι μὴ σᾶς γελάσουν.
Εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν καὶ τὴν φιλαδελφίαν
Νἄχητε ἐν τῷ μέσῳ σας καὶ τὴν φιλανθρωπίαν.
Οἱ νέοι κ' ὑποτακτικοὶ πείθεσθε τῶν γερόντων,
Ζωὴν δίδ' ἡ ὑπακοὴ καὶ κτῆσιν τῶν μελλόντων.
Τὸ σήμαντρον καθὼς κτυπᾷ, πάντες στὴν ἐκκλησίαν
Πρόθυμοι νὰ συντρέχητε, ν' ἀκοῦτ' ἀκολουθίαν,
Ὅτ' αὕτη εἰς τοὺς μοναχοὺς δίδει παρηγορίαν.
Ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, ψυχῆς τὴν σωτηρίαν.
Καθένας τὸ διακόνημα πιστῶς νὰ τὸ κοιτάζῃ.
Μὴ θέλετε νὰ κλέπτετε, τὸ ἄδικον κολάζει·
Τῆς δὲ μονῆς οἱ προεστοὶ ὁποῦ οἰκονομεῖτε
Τοὺς μικροτέρους καὶ πτωχοὺς καλὰ νὰ τοὺς τηρῆτε,
Εἰς φαγητὸν καὶ ἔνδυμα καὶ εἰς τὴν ἀῤῥωστίαν,
Γιατί στὸν φοβερὸν κριτὴν δίδετ' ἀπολογίαν.
Νοσοκομεῖον νἄχετε τὸ πρῶτον χαϊράτι,

(1) Ὁ Παΐσιος οὗτος ἦτο πρώην Σταγῶν, φαίνεται δὲ ὢν ἀνὴρ λόγιος καὶ φιλομαθής· διότι πλεῖστα καὶ πολύτιμα βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλληνικῆς σχολῆς Φιλιππουπόλεως φέρουσι τὴν ὑπογραφήν του ὡς ἀνήκοντα αὐτῷ καὶ δωρηθέντα τῇ σχολῇ.

Οἱ ἄῤῥωστοι νὰ ἔχωσι τὸ κάθε τους ραχάτι.
Καὶ ὅσοι ἔξω λείπουσι πατέρες ταξειδιῶται,
Στὸν κόσμον, μὴ βραδύνετε καὶ μὴν ἀργοπορεῖτε,
Γλήγωρα πάλιν στράφητε καὶ μὴν πολυκαιρεῖτε.
Κ' ἐσεῖς οἱ ἐφημέριοι ὁποῦ ἱερουργεῖτε
Ψυχὴν καὶ σῶμα καθαροὶ Θεὸν ὑπηρετεῖτε,
Ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα διὰ νὰ γιατρευθῆτε.
Εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς δίδετ' ἐλεημοσύνην,
Ψωμὶ καὶ ὅ τι δύνασθε, διπλῆν φέρει καλωσύνην.
Ταῦτα ἐὰν φυλάξετε, Χριστοῦ παραγγελίαν,
Παράδεισον θὰ τύχητε, ἀγγέλων κατοικίαν.

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΠΑΪΣΙΟΣ εὐχέτης ἡμῶν
1819 Ἰουνίου κη'.

(καὶ ἕπεται δι' ἄλλης χειρός)

† Ὁ Φιλιππουπόλεως ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ συνεύχεται
1825 Ἰουνίου α'.

6'. Ἐπιγραγὴ ἐπὶ τῆς εἰκόνος τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ἡ εἰκὼν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶναι ἀρχαία, ἐπικεκαλυμμένη δι' ἀργυροῦ ἐπιχρύσου ἐπικαλύμματος. Ἐπ' αὐτοῦ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὑπάρχουσι γράμματα Ἰβηρικά. Ταῦτα μετέφρασεν εἰς τὴν καθωμιλημένην τῷ 1783 ἱερεύς τις Ζαχαρίας ἐκ Τιφλίδος, ἐπισκεφθεὶς τὴν μονὴν τοῦ Στενημάχου. Τὴν μετάφρασιν εὗρον γεγραμμένην ἐν ἀρχαίῳ ἐκκλησιαστικῷ βιβλίῳ τῆς οἰκογενείας ἡμῶν. Ἀντεγράφη δ' αὕτη ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μονῆς τῷ 1827 ὑπὸ τῆς Εὐγενῆς προμήτορος τῆς μητρός μου. Ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς:

«Ἰδοὺ σημειόνομεν τὰ γεγραμμένα γράμματα, ὁποῦ εὑρίσκονται

εἰς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτζιώτισσας τὸ ἀσῆμι γκιουρτζίδικα, καὶ λέγουν οὕτως· εἰς τὸ δεξιὸν μέρος. αψπγ αὐγούστου $\overline{6}$. † δέσποτα κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐν ἁγίῳ πνεύματι. Ἡ παροῦσα εἰκόνα τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θοῦ τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου ὀνομάζεται Πετριτζοὺλ ἤγουν Πετριτζιώτισσα. Ὅθεν αὐτὴν τὴν ἁγίαν εἰκόνα δύο ἀδέλφια τὴν ἱστορήσαμεν ὁ μὲν ἕνας Ἰγνάτιος, ὁ δὲ ἕτερος Ἀθανάσιος διὰ χάριν εὐλαβείας ἡμῶν τε καὶ τὰ τέκνα μας. Τὴν ἀφιερώσαμεν καὶ τρία χωρία διὰ τὴν ἁγίαν της ἐκκλησίαν νὰ εὑρίσκωνται ὡς σιτηρέσιον, τὰ ὁποῖα χωρία εἶναι μέσα εἰς τὸ κάστρον ὁποῦ ὀνομάζεται Κάτλι· τὸ πρῶτον χωρίον λέγεται Καραλέτ, ἐξουσιάζει δύο μύλους καὶ ἕνα ἀμπέλι· τὸ ἕτερον χωρίον λέγεται Ἐρκνίτ· ὁμοίως καὶ αὐτὸ ἔχει δύο ἀμπέλια· τὸ τρίτον χωρίον ὀνομάζεται Λιλό. ἐτοῦτο εὑρίσκεται ἐπάνω εἰς τὸ βουνό, ἔχει καὶ αὐτὸ μερικὰ χωράφια. εἰς ἐτοῦτο τὸ χωρίον εὑρίσκεται καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πετριτζιώτισσας, ὁποῦ ὀνομάζεται ἡ ἁγία εἰκόνα γκιουρτζίδικα Πετριτζούλ».

Εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος:

«Ἐτούτην τὴν ὑπεραγίαν Θεκν τὴν ἱστορήσαμεν εἰς τῶν ῥωμαίων τὴν βασιλείαν εἰς τὲς ἡμέρες τοῦ πολυχρονημένου βασιλέως Ἀνδρονίκου Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τὰ παιδία καὶ εἰς τὴν Γκιουρτζίαν ἐβασίλευαν τότε βασιλεῖς Κωνσταντῖνος καὶ Δημήτριος ἀπὸ τὴν γενεὰν τοῦ Παγκρατίου ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος πεντακοσίους τριάντα (;), ἰνδικτιὼν ἐννέα ἐν μηνὶ δεκεμβρίου $\overline{12}$. Ἐσὺ δέσποινα μήτηρ τοῦ Θοῦ βοήθησόν μας καὶ συγχώρησον τὰς ἁμαρτίας μας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον ἡμᾶς τε καὶ ὅλους τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς».

Κάτωθεν;

«Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ καθηγουμένου κὺρ Μακαρίου τοῦ Φιλιππουπολίτου ἦλθον ἐγὼ ὁ δοῦλος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀπὸ τὸ κάστρον Τίπλις τῆς Γκιουρτζίας, ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου μανδηλίου Ζαχαρίας ἱερεὺς μὲ τὸν υἱόν μου τὸν Πέτρον, ἐδιάβασα τὰ γράμματα γκιουρτζίδικα ὁποῦ εἶναι γεγραμμένα εἰς τὸ ἀσῆμι τῆς εἰκόνας, καὶ ἔγραφαν ἔτσι ὡς ὁρᾷς ἄνωθεν».

(Ἐτήρησα τὴν λέξιν τοῦ κειμένου ὄχι δὲ καὶ τὰς ἀνορθογραφίας. Β. Σ).

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρακτικὰ τῆς Θ' γενικῆς συνόδου

τῆς 21 Ἰανουαρίου 1890.

Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ συμβουλίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας ἐγένετο τῇ 21ῃ Ἰανουαρίου 1890, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, περὶ ὥραν 10ην π.μ. ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Σχολείου τῶν Τεχνῶν τῇ παρακειμένῃ τῷ Μουσείῳ τῆς Ἑταιρίας ἡ ἐνάτη γενικὴ συνέλευσις τῶν ἑταίρων, παρευρεθέντων ἐν ὅλῳ 41.

Ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Ἰωάννης Ν. Μπότσης, ὡς πρόεδρος, κηρύξας τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως ἀνήγγειλεν, ὅτι σκοπὸς τῆς συνελεύσεως τῶν ἑταίρων ἦτο ἡ λογοδοσία τοῦ τέως διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ νέου διὰ τὸ ἔτος 1890.

Κατόπιν ὁ κ. Σπυρίδων Π. Λάμπρος, ταμίας τῆς ἑταιρίας, ἐπειγόμενος ἐξ ἄλλης αὐτοῦ ἀσχολίας ν' ἀπέλθῃ τῆς συνεδριάσεως, ἀνέγνωσε πρῶτος τὴν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου τῆς ἑταιρίας ἔκθεσιν.

Εἶτα ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Ἰω. Μπότσης ἐξέθηκε τὰ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πεπραγμένα ὑπὸ τῆς ἑταιρίας.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐρωτήσας, ἂν ἔχῃ τις τῶν ἑταίρων παρατήρησίν τινα ἢ πρότασιν νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν ἐκτεθέντων καὶ οὐδενὸς παρατηρήσαντος ἢ προτείναντός τι, ὁ πρώην πρόεδρος τῆς ἑταιρίας κ. Γιμολέων Ι. Φιλήμων εἶπεν, ὅτι ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως αὐτὸς φέρει πρότασιν, ὅπως ἡ συνέλευσις ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον διὰ τὸν ζῆλον, ὃν ἐπέδειξε καὶ τὴν προθυμίαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων του, ἣν πρότασιν ἡ συνέλευσις ἀπεδέχθη παμψηφεί.

Εἶτα ἡ συνέλευσις προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν διὰ ψηφοδελτίων τοῦ νέου διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς. Γενομένης δὲ ψηφοφορίας καὶ κατόπιν διαλογῆς τῶν ψήφων ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ψηφολεκτῶν κκ. Ἰω. Σεβ. Νικολαΐδου καὶ Ἀλεξ. Ἀλ. Ῥαγκαβῆ ἀνεδείχθησαν μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου οἱ ἑξῆς·

Πρόεδρος Ἰωάννης Ν. Μπότασης.....	διὰ ψήφων	41
Ἀντιπρόεδρος Ἰωάννης Σακελλίων.....	»	41
Γραμματεὺς Ἀντώνιος Μηλιαράκης....	»	41
Ἔφορος Μουσείου Ἀλέξ. Ἀλ. Ῥαγκαβῆς	»	41
Ἔφορος Ἀρχείου Ἀντ. Μομφερράτος...	»	41
Ταμίας Σπυρίδων Π. Λάμπρος.....	»	41
Σύμβουλοι δὲ οἱ κκ.		
Σπυρίδων Κ. Σακελλαρόπουλος.....	διὰ ψήφων	41
Γεώργιος Κασδόνης.....	»	40
Χαρίλαος Μελετόπουλος.....	»	40
Παναγιώτης Παπαναστασίου.....	»	39
Νικόλαος Γ. Πολίτης.....	»	39
Ἀναπληρωματικοὶ δὲ σύμβουλοι οἱ κκ.		
Παῦλος Καρολίδης.....	διὰ ψήφων	40
Μαργαρίτης Δήμιτσας.....	»	39
Γεώργιος Δροσίνης.....	»	38
Ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ οἱ κκ.		
Ἀνδρέας Νομικὸς.....	διὰ ψήφων	40
Γεώργιος Παρίσης.....	»	38
Πέτρος Π. Κανάκης.....	»	37

Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν δὲ τῶν ἐκλεχθέντων διελύθη ἡ συνεδρίασις περὶ ὥραν 12ην.

Ὁ Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΜΠΟΤΑΣΗΣ.

Ὁ Γραμματεὺς
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

Ἔκθεσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Πολλάκις ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως ὑμῶν κατὰ τὰς ἐτησίας λογοδοσίας τῶν διοικητικῶν συμβουλίων εὐγλώττως παρὰ τῶν ἑκάστοτε προέδρων αὐτῶν ἐξετέθησαν διὰ μακρῶν ἡ μεγάλη σπουδαιότης καὶ ἡ σημασία τοῦ σκοποῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑταιρίας. Διὰ τοῦτο ἄσκοπον θεωρῶ νὰ ἐπανέλθω προοιμιαζόμενος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἔστω καὶ διὰ καινῶν ὅλως ῥημάτων. Ἡ ἔνθερμος ὑποστήριξις ἣς τυγχάνει ἡ Ἑταιρία καὶ ἡ ἀρωγὴ ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς ἑταίρων, τὸ ὁσημέραι ἀναπτυσσόμενον διαφέρον πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς σκοποῦ πρόκεινται μαρτύρια τρανὰ τῆς σημασίας, ἣν ἕκαστος τῶν ἑταίρων ἀποδίδει εἰς αὐτὴν καὶ τῆς συναισθήσεως, ἣν ἔχει περὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ.

Ταῦτα λέγων, κύριοι, περὶ ὑμῶν, σπεύδω νὰ προσθέσω καὶ ἕτερον εὐχάριστον, ὅτι καὶ τὸ κοινὸν ἤρχισε πρό τινος χρόνου, τέως ἀδιάφορον ὂν πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρίας, νὰ δεικνύῃ μέγα διαφέρον, συναισθανθὲν καὶ κατανοῆσαν, ὅτι τὸ ἔργον, οὗτινος τὴν ἐπιτέλεσιν ἀνέλαβεν ἡ Ἑταιρία ἄνευ πατάγου πολλοῦ καὶ θορύβου, εἶνε τὰ μάλιστα ἐθνικόν. Μαρτυρεῖ δὲ τὸ διαφέρον τοῦτο τοῦ κοινοῦ ἡ καθ' ἑκάστην πληθὺς τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Μουσείου, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὁσημέραι αὐξάνει. Δύναμαι δὲ νὰ εἴπω, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν μόνον τῆς 25ης Μαρτίου παρελθόντος ἔτους ἐπεσκέφθησαν τὸ Μουσεῖον ἡμῶν πλέον τῶν 2000 προσώπων, ὑπὲρ τὰ δεκακισχίλια δὲ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ διαδόχου, ὅτε ἐλάβομεν πρόνοιαν νὰ μένῃ ἀνοικτὸν καὶ πρὸ μεσημβρίας καὶ μετ' αὐτήν. Ἡ θέα τῶν εἰκόνων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ παρατήρησις τῶν ἄλλων κειμηλίων τοῦ ἀγῶνος, τῶν ἐνδυμασιῶν παρωχημένων πατριαρχικῶν χρόνων καὶ ποικίλων ἄλλων ἀντικειμένων τοῦ βίου πλειότερον συγκινεῖ καὶ διδάσκει τοὺς πολλοὺς ἢ τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος, ἅτινα μόνον ἀνεπτυγμένοι νόες καὶ λόγιοι δύνανται νὰ κατανοήσωσιν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ὕπαρξις τοῦ ἱστορικοῦ Μουσείου τῆς ἑταιρίας ἀνεγράφη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς πάντας τοὺς εἰς διαφόρους γλώσσας ἐκδεδομένους ὁδηγοὺς τῶν Ἀθη-

νῶν πρὸς χρῆσιν τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ ἡμεδαπῶν τῶν παρεπιδημούντων ἐν Ἀθήναις.

Μεταβαίνω ἤδη εἰς βραχεῖαν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἀλλὰ πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς ταύτην, ἀνάγκη ν' ἀναφέρω, ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἔτους τὸ συμβούλιον εἰργάσθη ἄνευ προέδρου καὶ ἐφόρου τοῦ Μουσείου. Καὶ ἐξετέλεσε μὲν ἀκριβέστατα καὶ ἀνελλιπέστατα τὴν εἰς αὐτοὺς ἀνατεθειμένην λειτουργίαν διὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου, κατὰ τὸ καταστατικόν, ὅπερ προβλέπει τὴν περίπτωσιν τῆς παραιτήσεως, οὐχ ἧττον ὅμως ἐκφράζει τὴν λύπην του, διότι ἐστερήθη δύο μελῶν, ἅτινα ἠδύναντο νὰ συντελέσωσι διὰ τῆς ἐνεργοῦ αὐτῶν παραστάσεως, ἂν οὐχὶ εἰς ἄλλο, τοὐλάχιστον εἰς βοήθειαν τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου. Καὶ ὁ μὲν παρ' ὑμῶν ἐκλεχθεὶς πέρυσι πρόεδρος κ. Περικλῆς Ἀργυρόπουλος δὲν ἀπεδέχθη τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, δι' ἐπιστολῆς του δὲ πρὸς τὸ συμβούλιον ἀνέφερεν, ὅτι ἀσχολίαι πολλαὶ κωλύουσιν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐργασίας καὶ ὅτι, ἠναγκασμένος ἐπὶ πολλοὺς μῆνας νὰ διαμένῃ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὴν Ἑταιρίαν.

Ὁ δ' ἔφορος τοῦ Μουσείου κ. Θεμιστοκλῆς Φιλαδελφεὺς παρητήθη διαφωνήσας πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ συμβουλίου περὶ τὸν διορισμὸν τοῦ βοηθοῦ τοῦ γραμματέως, ὅστις χρησιμεύει τῇ Ἑταιρίᾳ καὶ ὡς ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου καθ' ἃς ὥρας τοῦτο μένει ἀνοικτόν. Τὸ συμβούλιον ἐν ἀρχῇ ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Φιλαδελφέως, θεωρῆσαν ἐπουσιώδη τὸν προβαλλόμενον λόγον, πεισθὲν ὅμως ἐπὶ τέλους, μετὰ προηγουμένην ἔγγραφον καὶ προφορικὴν μετ' αὐτοῦ συνεννόησιν, ὅτι ἐπέμενεν εἰς τὴν ἄδικον αὐτοῦ ἀξίωσιν, ἐδέχθη παμψηφεὶ τὴν παραίτησίν του, ἀνέθηκε δὲ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐφόρου εἰς τὸν γραμματέα κ. Ἀ. Μηλιαράκην, ὅστις μετὰ ζήλου καὶ φιλοτιμίας ἐπετέλεσε καὶ ταῦτα ὡς ἔδει.

Εἰσερχόμενος ἤδη εἰς τὸ κύριον θέμα τῆς ὁμιλίας μου, τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐν τοῖς πρώτοις μνημονεύω, ὅτι τὸ καταστατικὸν τῆς Ἑταιρίας μετὰ τὰς γενομένας εἰς αὐτὸ τροποποιήσεις κατὰ προηγουμένας συνελεύσεις συναρμολογηθὲν ἐπεδόθη πρὸς κύρωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἔτυχε δὲ ταύτης διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 Μαρτίου 1889 Β. Διατάγματος. Οὕτω δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς

Ἑταιρία ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, τὸ δὲ καταστατικὸν αὐτῆς δημοσιευθὲν διενεμήθη εἰς πάντας τοὺς ἑταίρους.

Τὸ συμβούλιον εὐθὺς κατόπιν, ἔχον ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Ἑταιρία δὲν ἠνοήθη ὑπὸ τῆς τύχης δι' ἐκτάκτου τινὸς χρηματικοῦ πόρου ἢ ἑτέρας τινὸς χορηγίας, ἀλλ' ὅτι κυρίως οἱ ἑταῖροι αὐτῆς συντελοῦσι διὰ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν καὶ χρηματικῆς ὑποστηρίξεως εἰς συντήρησιν αὐτῆς, ἐπεζήτησε διὰ τῆς προσθήκης νέων τακτικῶν μελῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ νὰ ἐπεκτείνῃ εἰς πλειότερα πρόσωπα καὶ τόπους τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρίας διαφέρον. Οὕτω δὲ καθ' ὅλον τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπροτάθησαν ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου 244 νέοι ἑταῖροι τακτικοὶ καὶ ἀντεπιστέλλοντες, εἰς οὓς καὶ ἐστάλη τὸ οἰκεῖον δίπλωμα. Δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐοιωνότατον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρίας σημεῖον, ὅτι πάντες πλὴν ὀλιγίστων ἀπεδέχθησαν τὴν ἐκλογήν των καὶ κατέβαλον τὴν συνδρομήν, πολλοὶ δὲ καὶ δι' ἰδίων ἐπιστολῶν πρὸς τὸ Προεδρεῖον ἐξέφρασαν τὴν χαρὰν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐργασθῶσι παντὶ σθένει ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἑταιρίας, κατέδειξαν δέ τινες καὶ ἐμπράκτως τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ταύτην διὰ τῆς προσφορᾶς ἑκτάκου χρηματικῆς συνδρομῆς ἢ πολυτίμων ἱστορικῶν ἀντικειμένων. Ἂς προσθέσω δ' ἐνταῦθα, ὅτι τὸ συμβούλιον δὲν ὤκνησε ν' ἀναγράψῃ μέλη καὶ ἀξιότιμα πρόσωπα, ἅτινα ἐπισκεφθέντα τὸ Μουσεῖον αὐτὰ ἐπεζήτησαν ἐξ ἄκρας φιλοπατρίας νὰ ἐγγραφῶσι μέλη καὶ νὰ καταβάλωσι τὴν εἰσφορὰν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου.

Ὡς γνωστὸν ὑμῖν, κύριοι, μέγα ἐτήσιον χρηματικὸν βοήθημα ἡ Ἑταιρία εἶχεν ἐκ τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἐν ἀρχῇ τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρίας ἀνέγραψε 2500 δραχμάς, κατόπιν δὲ τακτικῶς χιλίας. Τὸ ποσὸν τοῦτο εἰσεπράχθη καὶ κατὰ τὸ 1889. Δυστυχῶς ὅμως ἡ Κυβέρνησις ἐν τῷ εἰσαχθέντι εἰς τὴν Βουλὴν προϋπολογισμῷ τοῦ ἔτους 1890 διαγράψασα πάντα τὰ ποσά, ἅτινα ἐχορήγει τέως εἰς συλλόγους καὶ σωματεῖα, διέγραψε καὶ τὸ πρὸς τὴν Ἑταιρίαν ἡμῶν διδόμενον. Ἡ διαγραφὴ αὕτη δὲν στερεῖ ἴσως τὴν Ἑταιρίαν τῆς ἠθικῆς ὑποστηρίξεως τῆς Κυβερνήσεως, στερεῖ ὅμως αὐτὴν σπουδαίου χορηγήματος. Τὸ συμβούλιον εὐθὺς ὡς ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ τεύχους τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἔμαθε τὴν διαγραφὴν ταύτην συνελθὸν εἰς συνεδρίασιν ἀπεφάσισεν ὅπως μετέλθῃ πάντα τρόπον παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ἵνα πείσῃ αὐτὴν περὶ τῆς προσγινομένης ἀδικίας εὐθὺς εἰς τὰ

πρῶτα ἔτη συστάσεως ἐθνικῆς ἑταιρίας, μὴ ἐχούσης ἰδίαν περιουσίαν, ὡς ἄλλα σωματεῖα, πρὸς συντήρησιν αὐτῆς, ἀλλὰ συντηρουμένης ἐκ μόνης τῆς συνδρομῆς τῶν ἑταίρων. Διὸ συνέταξεν ἰδιον ὑπόμνημα, ὑπογραφὲν παρ' ὅλων τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ἐν ᾧ ἐκθέτει λεπτομερῶς τὰ τῆς Ἑταιρίας καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἄρσιν τοῦ ἀδικήματος. Ἐλπίζομεν δέ, ὅτι θέλομεν ἐπιτύχει τὴν ἐκ νέου ἀναγραφὴν τοῦ ποσοῦ ἐν τῷ μήπω ψηφισθέντι προϋπολογισμῷ ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Ἐν ὅλῳ, κύριοι, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρίας ἐκ τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων εἰσφορῶν, μετὰ τῆς χιλιοδράχμου τῆς Κυβερνήσεως, ἀνέρχονται εἰς Δραχ. 9105, $^{95}/_{00}$, τὰ δ' ἔξοδα εἰς Δραχ. 8492, $^{05}/_{00}$. Ἔμεινε λοιπὸν περίσσευμα ἐκ τοῦ παρελθόντος ἔτους ποσὸν Δραχ. 613, $^{90}/_{00}$. Ὥστε ἐν ὅλῳ τὸ χρηματικὸν ποσόν, ὅπερ ἡ Ἑταιρία κέκτηται, ἀνέρχεται εἰς τὸ ἄνω περίσσευμα καὶ πέντε λαχειοφόρους ὁμολογίας τῆς Ἐθν. Τραπέζης. Περὶ πάντων δὲ τούτων ἠκούσατε πρὸ ὀλίγου τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Ταμίου.

Τὸ Μουσεῖον τῆς Ἑταιρίας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπλουτίσθη δι' ἱκανῶν προσκτημάτων ἐκ δωρεῶν καὶ ἐξ ἀγορᾶς. Δωρηταὶ δὲ διαφόρων ἀντικειμένων εἰς τὸ Μουσεῖον ὑπῆρξαν οἱ ἑξῆς·

Ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρία δωρήσασα τὸ ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς κοπὲν μετάλλιον.

Ὁ κ. Χρῆστος Ἀλεξίου Ἡλιόπουλος δωρήσας ζυγὸν πρὸς στάθμησιν φλωρίων, νομίσματα διάφορα καὶ ξυλογράφημα τῶν μοναχῶν τῆς Ἁγίας Λαύρας παριστῶν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ὁ κ. Ἀντώνιος Ἐμμ. Κριεζῆς ὑδατογραφίαν τοῦ Ἄγγλου Ἔμμερσων, τοῦ παρακολουθοῦντος τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, παριστῶσαν τὴν ἔξω τῆς Σούδας ναυμαχίαν τοῦ 1825, 2 Ἰουνίου.

Ὁ κ. Κλεισθένης Καλογερᾶς νυμφικὴν καλύπτραν τῆς Ἑλένης Γκίκα ἢ Λευθεράκη, θυγατρὸς τοῦ Μπέη τῆς Ὕδρας Γεωργ. Βούλγαρη.

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Λάμπρου Λαμπρόπουλος δύο μπαλάσκας ἀνηκούσας εἰς τὸν ἀγωνιστὴν τοῦ 1821 Λαμπρόπουλον.

Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἐδώλιον τοῦ Κοραῆ καὶ τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς εἰργάζετο, ἑρμάριον πρὸς φύλαξιν ἐγγράφων τοῦ Καποδιστρίου

καὶ πέντε μικρὰς εἰκόνας: τοῦ εὐεργέτου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀντ. Παπαδάκη καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν τούτου Ὀθωμανῶν, εἰκόνα λιθογραφικὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Στούρτζα καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ.

Ὁ ἐν Ῥωμανίᾳ διατρίβων πρίγκηψ Γρηγόριος Κωνσταντ. Σοῦτσος δύο φυσικοῦ μεγέθους ἐλαιογραφικὰς εἰκόνας, παριστώσας τὸν πατέρα αὐτοῦ Κωνστ. Γρ. Σοῦτσον καὶ τὸν θεῖόν του Μιχαὴλ Γρ. Σοῦτσον, γνωστότατον ὑπὸ τὸ ὄνομα Μιχάλ-Βοδαν.

Ἡ Κυρία Ἀγγελικὴ Δ. Ὀρλὼφ πολύτιμον ἐνδυμασίαν Ὑδραϊκὴν τῆς Κυριακούλας Ἀντ. Κριεζῆ θυγατρὸς τοῦ Μπέη τῆς Ὕδρας Γεωρ. Βούλγαρη, ἐν χρήσει ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως.

Ὁ κ. Γεώργιος Δ. Βούλγαρης ὁμοίαν ἐνδυμασίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, θυγατρὸς τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, καὶ μέρος ἐκ τῆς ἐνδυμασίας τοῦ πατρός του.

Ὁ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Στέφανος Βλαστὸς συλλογὴν διαφόρων νομισμάτων χαλκίνων καὶ ἀργυρῶν νεωτέρων χρόνων.

Ὁ ἰατρὸς κ. Εὐστάθιος Πινιατόρος ὀκτὼ φωτογραφικὰς εἰκόνας παραστατικὰς ἐνδυμασιῶν γυναικῶν τῶν μεσημβρινῶν Σποράδων νήσων.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν δύο ἐλαιογραφικὰς εἰκόνας τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως πλοιάρχων Σπετσιωτῶν Ἰωάννου Κούτση καὶ Ἀναργύρου Λεμπέση.

Ἡ κ. Αἰκατερίνη Δ. Ῥαύτου ξίφος ναυτικὸν παλαιὸν τοῦ ἐκ Σπετσῶν ἀγωνιστοῦ καὶ δημογέροντος Ἰωάννου Κόλια-Ῥάφτη.

Ὁ πρωθυπουργὸς κ. Χαρίλαος Τρικούπης ἐλαιογραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἀπαγχονισθέντος Πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ἀντιγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ ζωγράφου ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Γ. Γραμμανδάνη ἐκ πρωτοτύπου κατακειμένου ἐν τοῖς πατριαρχείοις.

Ὁ κ. Δ. Πράσινος ἱερεὺς ἐξ Ἀμοργοῦ πήλινον ἀμολγέα (ἀρμεόν) ἐν χρήσει ἐν τῇ νήσῳ Ἀμοργῷ.

Εἰς ἀγορὰν δὲ ἀντικειμένων τὸ συμβούλιον προέβη μετὰ πολλῆς φειδοῦς ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκείας τῶν πόρων, οὓς διαθέτει, δι' ὃ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξ ἀγορᾶς ἀπέκτησε τὸ Μουσεῖον κατὰ παραγγελίαν κατασκευασθείσας τέσσαρας σημαίας ἐκ τῶν ἐν χρήσει ἐπὶ τῆς ἐπαστάσεως, τῶν Σπετσῶν, τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν καὶ τοῦ ναυάρχου Ἀνδρέου Μιαούλη· ἐπίσης ἐξ ἀγορᾶς ἀπέκτησε καὶ πλουσίαν ἐν-

δυμασίαν χωρικῆς τῶν Μεσογαίων τῆς Ἀττικῆς καὶ ἑτερά τινα ἀντικείμενα ἐλαχίστης ἀξίας.

Τόσον δὲ περὶ τῶν δωρηθέντων εἰς τὸ Μουσεῖον ἀντικειμένων, ὅσον καὶ τῶν εἰς τὸ Ἀρχεῖον ἐγένετο φροντὶς ὅπως δημοσιεύωνται τακτικῶς ἐν ταῖς ἐφημερίσι τὰ δωρήματα μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν δωρητῶν, θέλει δὲ δημοσιευθῆ καὶ κατάλογος αὐτῶν ἐν τοῖς δημοσιευθησομένοις πρακτικοῖς τῆς σημερινῆς Συνελεύσεως.

Ὡς πρὸς τὰ τοῦ Μουσείου ἐπίσης τὸ Συμβούλιον ἔλαβε φροντίδα ἰδιαιτέραν περὶ καταλληλοτέρας κατατάξεως τῶν ἀντικειμένων, πρὸς τοῦτο δὲ ὑπεβλήθη εἰς δαπάνας ἐκτάκτους πρὸς κατασκευὴν κιβωτίων, θηκῶν καὶ ἄλλων ὑελοσκεπῶν ἐπίπλων πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἀντικειμένων, κατεσκεύασε δὲ πλαίσια ξύλινα καὶ ἐπίχρυσα διαφόρων εἰκόνων, στερουμένων τέως τοιούτων, καθὼς καὶ ἰδίαν θήκην πρὸς καταλληλοτέραν ἔκθεσιν τῆς συλλογῆς τῶν μεταλλίων.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου τὸ Συμβούλιον ἐμερίμνησε καὶ περὶ συστηματικωτέρας τινὸς συμπληρώσεως τῶν ἱστορικῶν εἰκόνων διὰ τῆς προσθήκης καὶ τῶν ἀνδρῶν τῆς Βαυαροκρατίας, οἵτινες ἐλθόντες μετὰ τὸν ἀγῶνα εἰς τὴν Ἑλλάδα διωργάνωσαν διοικητικῶς, δικαστικῶς καὶ στρατιωτικῶς τὸν τόπον, ὑπῆρξαν δὲ οἱ πρῶτοι σοφοὶ νομοθέται αὐτοῦ. Μέχρι τοῦδε ἐκ Μονάχου ἔφθασαν εἰς τὸ Μουσεῖον ἀρκεταὶ εἰκόνες, ἀλλὰ δὲν ἐξετέθησαν ἔτι εἰς κοινὴν θέαν ἀναμενομένων καὶ ἄλλων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συλλογῆς.

Ἐπίσης δ' ἔγεινεν ἀρχὴ καὶ συλλογῆς εἰκόνων μαχῶν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἀπόψεων ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Ἀπεκτήσαμεν δὲ ὡς πρώτην βάσιν τοιαύτης συλλογῆς ἐξ ἀγορᾶς ἀπὸ Γερμανίας 18 χαλκογραφίας καὶ λιθογραφίας, ὧν ἰδιαζόντως μνημονεύομεν ἄποψιν τῶν Ἀθηνῶν ἐν μικρῷ κατὰ τὸ 1687, τῆς παρὰ τὴν Ναύπακτον ναυμαχίας τοῦ 1571, δύο συγχρόνους πολυτίμους εἰκόνας, εἰκόνα τῶν παρὰ τὸ Ναυαρῖνον μαχῶν τῶν Βενετῶν πρὸς τοὺς Τούρκους τῷ 1686, ἄποψιν τῆς Χαλκίδος κατὰ τὸ 1649, τῆς Κερκύρας τὸ αὐτὸ ἔτος, τῆς Μεθώνης τὸ 1650, τῆς Κορίνθου τὸ 1720.

Πρὶν ἢ καταλίπω τὸν περὶ τοῦ Μουσείου λόγον, ἀνάγκη νὰ παραστήσω ὑμῖν, ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν ἐπέλθῃ κατάταξις τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀντικειμένων, θὰ ἐπικρατῇ πάντοτε ἐν αὐτῷ ἀταξία τις καὶ σύγχυσις, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως χώρου. Ἡ αἴθουσα τοῦ Μουσείου ὑπερεπληρώθη, μετά τινα δὲ χρόνον καὶ ἡ ἐν αὐτῇ κίνησις τῶν θεατῶν ἐπὶ μεγάλης μάλιστα συρροῆς θὰ παρεμποδίζηται καὶ ἡ ἐπιβλεψις θὰ καταστῇ δυσχερεστέρα. Μόνον ἡ ἀπόκτησις καταστήματος Μουσείου ἐθνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ μετὰ πολλῶν αἰθουσῶν ἤθελε φέρει κατάταξιν ἀληθῆ τῶν ἀντικειμένων κατὰ συναγωγὰς καὶ κατὰ περιόδους χρονικάς. Ἀλλ' οἱ γλίσχροι πόροι τοῦ Μουσείου δὲν ἐπιτρέπουσιν οὐδὲ σκέψις κἂν νὰ γίνῃ περὶ ἀγορᾶς ἢ οἰκοδομήσεως τοιούτου, μόνον δ' ἐλπὶς συνέχει ἡμᾶς, ὅτι πιθανὸν μίαν ἡμέραν φιλόπατρις ὄλβιος Ἕλλην νὰ προσφέρῃ ποσὸν πρὸς ἵδρυσιν τοιούτου μεγάρου, ἐν ᾧ αἱ εἰκόνες τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος ν' ἀναρτηθῶσιν ὡς ἐν Πανθέῳ, περισυναχθῇ δ' ἐν αὐτῷ τὸ ἀρχεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ πᾶν ἀντικείμενον τοῦ ἑλληνικοῦ βίου. Τὸ Συμβούλιον, ἂς εἴπω καὶ τοῦτο, ἐσκέφθη καὶ συνεζήτησε περὶ γενικῆς τινος ἐπικλήσεως πρὸς τοὺς ἔσω καὶ ἔξω Ἕλληνας πρὸς συλλογὴν εἰσφορῶν δι' οἰκοδομὴν εἰδικοῦ Μουσείου, ἀλλ' ὠπισθοχώρησε πρὸ τῆς ἀμφιβολίας περὶ τῆς ἐπιτυχίας, πᾶσα δὲ ἀποτυχία τοῦ τοιούτου διαβήματος ἤθελε ζημιώσει, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου, τὴν πραγμάτωσιν ἐπὶ θετικωτέρων βάσεων τοιαύτης τινὸς σκέψεως τοῦ Συμβουλίου.

Καὶ τὰ προσκτήματα τοῦ Ἀρχείου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος δὲν ὑπῆρξαν μὲν πολυάριθμα κατὰ τὸ ποσόν, μόλις ἀνερχόμενα εἰς 242, εἶνε ὅμως σπουδαιότατα κατὰ τὸ ποιόν, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑνετοκρατίας καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. Δωρηταὶ τοῦ Ἀρχείου εἶνε ἡ Κυρία Ἑλένη Ἀλταμούρα (τὸ γένος Μπούκουρη) καὶ οἱ κκ. Ν. Β. Ὀρλώφ, Ἀνδρέας Κ. Χούμης, Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους, Μάρκος Ῥενιέρης, Γ. Ι. Πίσας, Γ. Δ. Βούλγαρης, Κωνστ. Παπαρρηγόπουλος, Ἀθ. Πετρίδης, Ν. Σοφ. Καλούτσης, ὁ καὶ πέρυσι δωρήσας μεγάλην συλλογὴν ἀνεκδότων ἐγγράφων ἀναφερομένην εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐλγινείων μαρμάρων, Δ. Λιναρδάτος, Μ. Π. Κοσσονῆς, Χρ. Ἀλ. Ἡλιόπουλος, Ἰωάννης Ε. Διαμαντόπουλος καὶ τινες ἀνώνυμοι. Τῇ διαταγῇ δὲ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῇ φροντίδι τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἀρχείου κ. Ἀντωνίου Μομφερράτου ἀπέκτησε τὸ Μουσεῖον τεῦχος περιέχον 60 συμβολαιογραφικὰ ἔγγραφα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τῶν νοταρίων τῶν

Ἀθηνῶν, σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως, ἄτινα θέλει ἐκδώσει ὁ κ. Μομφερράτος.

Ἐπίσης ἐτακτοποιήθησαν καὶ τὰ τῆς μικρᾶς ἄλλως βιβλιοθήκης τῆς Ἑταιρίας, καταγραφέντων πάντων τῶν βιβλίων ἐν ἰδίοις δελτίοις. Προσήνεγκον δὲ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑταιρίας βιβλία καὶ φυλλάδια κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος οἱ κκ. Δημοσθένης Ι. Λύδης, Ἀνδρέας Χούμης, Χ. Μελετόπουλος, Ἐμμανουὴλ Βαρδίδης, Σπυρίδων Π. Λάμπρος, Ἰωάννης Ν. Μπότασης· πᾶσαι δ' αἱ ἐπιστημονικαὶ ἑταιρίαι ἐν Εὐρώπῃ, μεθ' ὧν ἡ Ἑταιρία ἡμῶν εὑρίσκεται εἰς ἀνταπόκρισιν, ἔστειλαν τὰ περιοδικὰ αὐτῶν ἐπ' ἀνταλλαγῇ τοῦ Δελτίου.

Ὀλίγας λέξεις ἔχω ἐν τέλει, κύριοι, νὰ προσθέσω περὶ τῶν δημοσιεύσεων τῆς Ἑταιρίας. Καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξηκολούθησεν ἡ ἔκδοσις τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρίας, ἐξεδόθησαν δὲ δύο τεύχη, τὸ ὄγδοον, δι' οὗ συνεπληρώθη ὁ Β' τόμος καὶ τὸ ἔνατον, ὅπερ εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ Γ' τόμου, ὑπὸ τύπωσιν δ' εὑρίσκεται καὶ τὸ δέκατον τεῦχος. Ἡ ἔκδοσις τοῦ Δελτίου ἀπορροφᾷ μέγα μέρος, εἶνε ἀληθές, τῶν εἰσοδημάτων τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ καὶ μόνου ἡ Ἑταιρία παρέχει ἁπτὸν σημεῖον τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ὑπάρξεως. Ἡ ἐκτίμησις δὲ ἧς τυγχάνει ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ καὶ ἡ καθ' ἑκάστην ἐπιζήτησις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρίας εἶνε ὁ πολυτιμότερος ἔπαινος τῆς γενομένης ἐργασίας. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Β' τόμου τὸ Συμβούλιον πρὸς μείζονα διάδοσιν τοῦ περιοδικοῦ δι' ἀποφάσεώς του, ἀναγραφείσης καὶ ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ 9ου τεύχους, κατεβίβασε τὴν τιμὴν τῆς συνδρομῆς ἀπὸ δραχμῶν 20 ἐν τῷ ἐσωτερικῷ εἰς δραχμὰς μόνον 8 διὰ τοὺς ἑταίρους, εἰς 12 δὲ διὰ τοὺς μὴ τοιούτους. Ἐπίσης δ' ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ τοὺς δύο συμπληρωθέντας τόμους εἰς τοὺς ἑταίρους ἐκείνους, οἵτινες πλὴν τῆς δεκαδράχμου συνδρομῆς συνεισφέρουσι καὶ ἔκτακτον εἰσφορὰν ἀπὸ 10 δραχμῶν καὶ ἄνω.

Τὸ Συμβούλιον ἔτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος προεκήρυξε διαγώνισμα συγγραφῆς βιβλιογραφικοῦ ἔργου τῶν δημοσιευθεισῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως συγγραφῶν ἐν ἰδίοις βιβλίοις καὶ ἄλλων δημοσιεύσεων ἐν περιοδικοῖς ἢ ἐν ἐφημερίσιν, ὥρισε δὲ ἀμοιβὴν δραχμῶν 500 καὶ 250 ἀντίτυπα τοῦ ἔργου δημοσιευθησομένου δαπάνῃ τῆς Ἑταιρίας. Διὰ τῆς συγγραφῆς τοιούτου ἔργου προετίθετο τὸ Συμβούλιον νὰ καταστήσῃ γνωστὰς τὰς πηγὰς τῆς ἱστορίας τοῦ ἀγῶνος, νὰ χρησιμοποιήσῃ δ' ἔτι καὶ τὸ ἀρχεῖον αὐτῆς καὶ διευκολύνῃ τὰς περὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἑλληνικοῦ μελέτας. Δυστυχῶς τὸ διαγώνισμα τοῦτο ἀπέτυχε, δύο μόνον νέων παρουσιασθέντων, ὧν ἡ πρότασις δὲν ἐνεκρίθη.

Πλὴν τούτου τὸ Συμβούλιον ἐνέκρινε δαπάνην πρὸς ἐκτύπωσιν εἰς 500 ἀντίτυπα ἑτέρου βιβλιογραφικοῦ ἔργου, καταλόγου πάντων τῶν ἀπὸ τοῦ 1800-1889 δημοσιευθέντων παρ' Ἑλλήνων γεωγραφικῶν ἔργων, ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀμοιβῆς τοῦ συντάξαντος αὐτὸ κ. Ἀντ. Μηλιαράκη, εἰμὴ μόνον τῆς παροχῆς 200 ἀντιτύπων, τῶν λοιπῶν 300 ληφθέντων παρὰ τοῦ Συμβουλίου ὅπως κατὰ προτίμησιν πωληθῶσι πρὸς ὄφελος τῆς Ἑταιρίας. Ἐλπίζει δὲ τὸ Συμβούλιον ὅτι θέλει εἰσπραχθῆ ἂν οὐχὶ κέρδος, τοὐλάχιστον τὸ δαπανηθὲν πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου ποσὸν τῶν 604 δραχμῶν.

Ταῦτα εἶνε, κύριοι, διὰ βραχέων τὰ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου πεπραγμένα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Καταθέτοντες ἤδη ἐνώπιον ὑμῶν τὴν διοίκησιν, ἔχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι εἰργάσθημεν ὅσον ἦτο δυνατὸν ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ τῆς Ἑταιρίας.

Ἔκθεσις τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἀρχείου.

Κύριε Πρόεδρε,

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1889 ἐδωρήθησαν εἰς τὸ Ἀρχεῖον ἡμῶν ἐν ὅλῳ 242 ἔγγραφα, ὑπὸ τῆς κυρίας Μπούκουρη καὶ τῶν κ. κ. Ν. Β. Ὀρλώφ, Ἀνδρέου Κ. Χούμη, Δημ. Γρ. Καμπούρογλου, Μάρκου Ῥενιέρη, Γεωρ. Ι. Πίσσα, Γιαννάκη Σαραντάρη (ἐξ ἀγορᾶς), Γεωρ. Δ. Βούλγαρη, Ν. Σοφ. Καλούτση, Δ. Λιναρδάτου, Μ. Π. Κασσονῆ, Χρήστου Α. Ἡλιοπούλου, Ἰω. Ε. Διαμαντοπούλου, Κωνστ. Παπαρρηγοπούλου, Ἀθαν. Πετρίδου καὶ τριῶν ἀνωνύμων.

Κατεγράφησαν δὲ τὰ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω κυρίων δωρηθέντα ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 7052 μέχρι τοῦ 7293. Οὕτω δὲ ὁ ἀριθμὸς 7293 εἶνε ὁ τελευταῖος τοῦ καταλόγου, ἀλλὰ τὰ πραγματικὰ ἔγγραφα ἀνέρχον-

ται εἰς 8538, συνυπολογιζομένων τῶν ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 6901 καὶ 7007 - 7037, περιληπτικῶς γεγραμμένων.

Ὡς πρὸς δὲ τὰ τῆς βιβλιοθήκης ἀναφέρω, ὅτι ἐφέτος ἀπεκτήθησαν ἐκ δωρεῶν καὶ ἐξ ἀγορῶν περὶ τὰ 100 συγγράμματα. Ἐπετεύχθη δ' ἐφέτος καὶ ἡ καταγραφὴ ἐν ἰδίοις δελτίοις ὑπὸ τοῦ βοηθοῦ τοῦ γραμματέως κ. Δημοσθένους Ι. Λύδη πάντων τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης.

Ἀθήνησι τῇ 15ῃ Ἰανουαρίου 1890.

Ὁ Ἔφορος τοῦ Ἀρχείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης
τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας
ΑΝΤ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἔκθεσις τοῦ ταμίου.

Κύριε Πρόεδρε,

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ συνημμένου ἰσολογισμοῦ τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν τῆς ἑταιρίας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, τὰ μὲν ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς δραχ. 9105.95, τὰ δ' ἔξοδα εἰς δραχ. 8492.05, ὥστε μένει ἐν τῷ ταμείῳ περίσσευμα εἰς μετρητὰ ἐκ δραχ. 613.90. Ἀλλὰ σημειωτέον, ὅτι εἰς τὰ ἔσοδα περιλαμβάνονται καὶ δραχ. 1032.50, αἵτινες εἶνε ἀντίτιμον δύο λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἀγορασθεισῶν μὲν ἐντὸς τοῦ ἔτους εὐθὺς ὡς συνεποσοῦτο ἐν τῷ ταμείῳ ποσὸν ἀνώτερον δραχμῶν πεντακοσίων, πωληθεισῶν δ' ἔπειτα παραστάσης ἀνάγκης κατ' ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου. Ἀφαιρουμένου λοιπὸν τοῦ ποσοῦ τούτου, ἔχομεν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καθαρὰς εἰσπράξεις ἐκ δραχ. 8073.45, αἵτινες ὑπερβαίνουσι τὰς μὲν τοῦ παρελθόντος ἔτους κατὰ δρ. 1594.70, τὰς δὲ τοῦ προπαρελθόντος κατὰ δρ. 6171.50. Καὶ ἐκ τῶν ἐξόδων δὲ ὁμοίως ἀφαιρετέα ἡ ἀξία τῶν δύο προμνημονευθεισῶν μετοχῶν, ἀγορασθεισῶν ἀντὶ δρ. 1031.50, ὥστε ὑπολείπονται πραγματικαὶ δαπάναι ἐκ δραχ. 7460.55, αἵτινες ὑπερτεροῦσι τὰς μὲν τοῦ παρελθόντος ἔτους κατὰ δραχ. 981.80, τὰς δὲ τοῦ προπαρελθόντος κατὰ δραχ. 5975.75. Καὶ ἡ μὲν αὔξησις τῶν ἐσόδων προέρχεται ἐκ τῆς ταχτοποιήσεως τῶν εἰσπράξεων, τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑταίρων καὶ τῆς προθυμίας τινῶν ἐξ αὐτῶν, πληρωσάντων ποσὰ πολὺ ἀνώτερα τοῦ κατωτάτου ὅρου τῶν δέκα δραχμῶν κατ' ἔτος, ὡς δεικνύει ὁ προσηρτημένος πίναξ τῶν ἑταίρων κατ' ὄνομα ἐν τάξει ἀλφαβητικῇ. Ἔχομεν δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ ἕνα ἀναγραφέντα κατὰ τὸ καταστατικὸν εἰς τοὺς δωρητάς, ὡς προσενεγκόντα δραχ. 211· εἶνε δὲ οὗτος ὁ φιλογενὴς κ. Κωνσταντῖνος Σοῦτσος. Ἔχομεν δὲ καὶ ἀλλογενοῦς, τοῦ ἐν Πρεσβούργῳ τῆς Οὐγγαρίας ἐκτάκτου μέλους κ. Γεωργίου φὸν Σοῦλπε, ἔκτακτον δωρεὰν ἐκ δραχ. 123.50. Ἡ δὲ αὔξησις τῶν ἐξόδων προέρχεται ἐκ τῆς ἀναλόγου πρὸς τὰς εἰσπράξεις ἡμῶν ἐλευθεριωτέρας δαπάνης χάριν σκευῶν καὶ ἐπίπλων τοῦ μουσείου καὶ ἀρχείου καὶ ἀγορᾶς διαφόρων ἀντικειμένων καὶ βιβλίων καὶ χάριν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Δελτίου, οὗ δύο τεύχη ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ὡς καὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς Νεοελληνικῆς Γεωγραφίας τοῦ κ. Μηλιαράκη, ἐξ ἧς ἐλπίζομεν σὺν τῷ χρόνῳ, ὅταν δοθῇ ἡμῖν ἀπολογισμὸς πλήρης παρὰ τῶν βιβλιοπωλείων, εἰς ἃ ἀνετέθη ἡ πώλησις, νὰ καλύψωμεν τὰς δαπάνας τῆς ἐκτυπώσεως.

Τὸ πόρισμα τῆς εἰσπράξεως τῶν εἰσφορῶν τῶν ἑταίρων ἐν συγκρίσει πρὸς παρελθόντα ἔτη ἀποδεικνύει, ὅτι κατὰ τὸ νῦν δὴ λῆξαν εἰσῆλθον εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ἑταιρίας παρὰ πολὺ πλείονα ἐξ εἰσφορῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἔτους, διότι καθ' ἑκάστην προθυμότεροι γίνονται οἱ ἄλλως αὐξάνοντες ἑταῖροι πρὸς ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς των. Οὕτω κατὰ τὸν προσηρτημένον ἰσολογισμὸν ἐφέτος ἐκ καθυστερουμένων εἰσεπράξαμεν μόνον δραχμὰς 340, ἐν ᾧ πέρυσι τὰ εἰσπραχθέντα καθυστερούμενα ἀνήρχοντο εἰς δραχ. 1270. Προέρχεται δὲ ἡ διαφορὰ αὕτη ἐκ τούτου, ὅτι ἤδη πέρυσιν ἐξεκαθαρίσθησαν τὰ πλεῖστα τῶν καθυστερουμένων καὶ διεγράφησαν κατὰ τὸ καταστατικὸν οἱ ἐπὶ τρία ἔτη καθυστεροῦντες τὴν συνδρομήν των, ὥστε ὀλίγα καθυστερούμενα ὑπελείφθησαν διὰ τὸ λῆξαν ἔτος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερα ἔμειναν διὰ τὸ ἤδη ἀρχόμενον μετὰ τὴν ἐφέτος γενομένην ἐκ νέου διαγραφὴν τῶν καθυστερούντων, οἵτινες ὅμως κατὰ τὸ καταστατικὸν δύνανται νὰ ἐγγραφῶσι καὶ πάλιν, ὅταν πληρώσωσι τὰς καθυστερουμένας συνδρομάς. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἠλαττώθησαν αἱ ἐκ τῶν καθυστερουμένων εἰσπράξεις, ηὔξησαν ἐπαισθητῶς αἱ ἐκ πληρωμῆς τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ τοῦ λήξαντος ἔτους. Οὕτω δ' ἐν ᾧ ἐν ἔτει 1888 τὴν συνδρομὴν τοῦ αὐτοῦ ἔτους

ἐπλήρωσαν ἔν τε Ἀθήναις καὶ ἐκτὸς αὐτῶν ἑταῖροι 100, τὴν τοῦ 1889 εἰσφορὰν ἐπλήρωσαν τρέχοντος τοῦ αὐτοῦ ἔτους 284, ἤτοι σχεδὸν τριπλάσιοι. Πολὺ δὲ ἀνώτεραι ἦσαν καὶ αἱ πρόσθετοι διὰ τὸ 1889 εἰσφοραὶ ἑταίρων ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τοῦ 1888, διότι τῷ μὲν 1888 εἰσέπραξεν ἡ ἑταιρία ἐκ τοιούτων διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰσφορῶν δραχ. 318, τῷ δὲ 1889 εἰσῆλθον εἰς τὸ ταμεῖον ἐκ τοιούτων διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος προσθέτων εἰσφορῶν δραχ. 1116.45.

Καὶ τοῦ Δελτίου δ' αἱ εἰσπράξεις ηὔξησαν, ἀνελθοῦσαι ἐν ὅλῳ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἰς δραχ. 582.45. Σημειωτέον δέ, ὅτι τὸ συμβούλιον, ἐπόμενον εἰς τὴν πέρυσιν ἐκφρασθεῖσαν ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει εὐχήν, κατεβίβασε χάριν τῶν ἑταίρων τὴν τιμὴν τῶν δύο συμπεπληρωμένων τόμων εἰς δραχ. μόνον 10. Παρατηρητέον δὲ, ὅτι καὶ πολλαὶ τῶν προσθέτων εἰσφορῶν ἑταίρων, αἵτινες λογιστικῶς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀνεγράφησαν, προεκλήθησαν ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου νὰ παρέχῃ δωρεὰν τοὺς δύο τόμους τοῦ Δελτίου εἰς τοὺς καταβάλλοντας συνδρομὴν ἀνωτέραν ἐν ὅλῳ εἰκοσαδράχμου.

Τελευταῖον παρατηρῶ, ὅτι ἐκτὸς τοῦ ἐκ δρ. 613.90 εἰς μετρητὰ περισσεύματος ἔχω νὰ παραδώσω εἰς τὸν ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν ἑταίρων ἐκλεχθησόμενον διάδοχόν μου καὶ ἀνείσπρακτον ἐκ δρ. 300 ἔνταλμα τοῦ δημοτικοῦ ταμείου Ἀθηνῶν διὰ τὴν κατὰ τὸ 1889 συνδρομὴν τοῦ Δήμου Ἀθηναίων εἰς τὴν ἡμετέραν ἑταιρίαν, ὡς καὶ τὰς πέντε λαχειοφόρους ὁμολογίας τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἃς ἠγοράσαμεν ἀπὸ τοῦ 1888 καὶ ὧν οἱ ἀριθμοὶ εὑρίσκονται ἀναγεγραμμένοι ἐν τῇ περυσινῇ μου ἐκθέσει (ἐν σελ. 33 τῶν τετυπωμένων πρακτικῶν τοῦ 1887 καὶ 1888). Παρατηρῶ δὲ, ὅτι αἱ ὁμολογίαι αὗται εὑρίσκονται παρ' ἐμοί, δὲν κατετέθησαν δὲ εἴς τινα τῶν παρ ἡμῖν Τραπεζῶν, διότι ἡ Ἑταιρία δὲν θεωρεῖ αὐτὰς ὡς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον, ἀλλὰ δύναται αἰφνης νὰ ἐκποιήσῃ αὐτὰς παρουσιαζομένης ἀνάγκης.

Δέξασθε, κ. Πρόεδρε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου μου ὑπολήψεως, μεθ' ἧς διατελῶ ὑμέτερος

Ἐν Ἀθήναις, 19 Ἰανουαρίου 1890.

Ὁ Ταμίας τῆς Ἑταιρίας
ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Α'. ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν.

α'. Εἰσπράξεις

1. Περίσσευμα τῆς παρελθούσης χρήσεως	Δρ.	18.65
2. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ ἔτος 1886 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 179, 874)	»	20.—
3. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1886 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 407, 641, 891)	»	30.—
4. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ ἔτος 1887 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 25, 105, 142, 189, 301, 875)	»	60.—
5. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1887 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 508, 642, 898)	»	30.—
6. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ ἔτος 1888 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 26, 94, 106, 133, 143, 160, 190, 287, 336, 382, 384, 412, 417, 528, 876)	»	150.—
7. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1888 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 409, 532, 643, 899, 915)	»	50.—
8. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ ἔτος 1889 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 531, 533, 534, 535, 537, 538, 539, 540, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 551, 552, 553, 555, 558, 559, 562, 563, 564, 565, 567, 568, 569, 570, 572, 573, 575, 577, 578, 580, 581, 582, 583, 585, 587, 588, 589, 591, 593, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 602, 604, 605, 606, 607, 609, 611, 612, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 625, 626, 628, 631, 637, 638, 644, 645, 647, 649, 650, 651, 653, 654, 655, 656, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 680, 681, 683, 684, 685, 686, 687, 689, 691, 692, 693, 694, 695, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 705, 706, 708, 710, 712, 713, 720, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 741, 742, 745, 747, 748, 749, 750, 754, 755, 756, 758, 760, 761, 762, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 779, 780, 781, 782, 784, 785, 786, 787, 788, 790, 791, 792, 793, 796, 797, 798, 799, 801, 803, 804, 805, 809, 811, 812, 814, 816, 817, 818, 819, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828,		
Εἰς μεταφορὰν.....	Δρ.	358.65

Ἐκ μεταφορᾶς.....	Δρ.	358.65
829, 830, 831, 832, 833, 834, 836, 837, 838, 840, 841, 842, 851, 852, 854, 855, 856, 857, 863, 873, 877, 894, 895. 897, 901, 919)	»	2290.—
9. Ἐκ προσθέτων εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ ἔτος 1889 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 52, 53, 55, 56, 59, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 88, 89, 99).....	»	738.—
10. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1889 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 536, 646, 652, 682, 709, 711, 714, 716, 717, 719, 721, 722, 730, 731, 740, 753, 777, 800, 813, 844, 849, 850, 853, 859, 860, 861, 862, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 878, 880, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 890, 894, 896, 900, 906, 907, 908, 909, 916, 917, 920).....	»	550.—
11. Ἐκ προσθέτων εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1889 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 58, 62, 81, 87, 90, 92, 95, 96, 101, 106, 107).....	»	378.45
12. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1890 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 845, 879, 881, 910, 913, 918).....	»	60.—
13. Ἐκ προσθέτων εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ ἔτος 1890 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 92, 102, 108).....	»	20.—
14. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰ ἔτη 1891, 1892 καὶ 1893 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 846, 847, 848, 911, 912, 914).....	»	60.—
15. Ἐκ προσθέτων εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰ ἔτη 1891, 1892 καὶ 1893 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 103, 104, 105).....	»	30.—
16. Βοήθημα τοῦ δήμου Ἀθηναίων διὰ τὸ ἔτος 1888 (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 31).....	»	300.—
17. Βοήθημα τοῦ δήμου Πειραιῶς διὰ τὸ ἔτος 1889 (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 60).....	»	100.—
18. Βοήθημα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διὰ τὸ ἔτος 1885 (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 61).....	»	1250.—
19. Βοήθημα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διὰ τὸ ἔτος 1889 (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 57).....	»	1000.—
20. Ἐκ τοκομεριδίων λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθν. Τραπέζης (ἑπτὰ τῆς λήξεως 20/1 Ἰουλίου 1889 καὶ ἓξ τῆς λήξεως 20/1 Ἰανουαρίου 1890).....	»	125.80
21. Παρὰ τοῦ ἐν Πρεσβούργῳ τῆς Οὐγγαρίας Georg von Schulpe (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 75).....	»	123.50
22. Ἐκ πωλήσεως τόμων καὶ φυλλαδίων τοῦ Δελτίου (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 80, 82, 83, 84, 86, 91, 94, 100, 110).....	»	582.45
23. Ἐξ ἀντιτύπων τῆς Νεοελληνικῆς Γεωγραφίας Ἀ. Μηλιαράκη (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 85, 109, 111).....	»	97.60
24. Ἐκ πωλήσεως τῶν ὑπ' ἀριθ. 142,456 καὶ 178,815 λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 79, 97)...	»	1032.50
Τὸ ὅλον τῶν εἰσπράξεων.....	Δρ.	9105.95

Β'. Δαπάναι.

1. Εἰς μισθὸν τοῦ βοηθοῦ τοῦ γραμματέως καὶ τῶν ἐφόρων (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 3, 6, 14, 17, 29, 42, 51, 53, 65, 68, 74, 84).	Δρ.	900.—
2. Εἰς γραφικά, ταχυδρομικὰ καὶ μικρὰ ἔξοδα τοῦ ἀρχείου, μουσείου καὶ γραφείου (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 1, 7, 13, 15, 18, 19, 24, 30, 31, 41, 43, 44, 50, 54, 58, 64, 67, 69, 71, 72, 77, 89).....	»	384.15
3. Εἰς ἔπιπλα καὶ διακόσμησιν τοῦ μουσείου (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 2, 25, 26, 37, 39, 47, 49, 55, 56, 59, 60, 66, 83, 86)...	»	903.10
4. Εἰς ἀγορὰν ἐγγράφων διὰ τὸ ἀρχεῖον, βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην, δετικὰ καὶ ἄλλα ἔξοδα ἀρχείου καὶ βιβλιοθήκης (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 5, 8, 12, 22, 38, 40, 45, 79, 94, 96).....	»	383.60
5. Εἰς ἀγορὰν ἀντικειμένων διὰ τὸ μουσεῖον (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 21, 32, 52, 80, 95).....	»	1433.60
6. Εἰς τυπωτικὰ πρακτικῶν, καταστατικοῦ, προσκλητηρίων, ἐγκυκλίων κτλ. (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 16, 36, 57, 78, 87, 91, 93).	»	334.—
7. Εἰς τυπογραφικὰ καὶ λιθογραφικὰ ἔξοδα τοῦ Δελτίου (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 27, 33, 34, 63, 73, 75, 82, 88).....	»	2119.25
8. Εἰς τυπωτικὰ Νεοελληνικῆς Γεωγραφίας Ἀ. Μηλιαράκη (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 61 καὶ 62).....	»	602.50
9. Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Κολοκοτρώνη ἐπιτροπὴν (κατὰ τὸ ἔνταλμα ὑπ' ἀριθ. 9).....	»	100.—
10. Εἰς ἀγορὰν δύο ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης λαχειοφόρων ὑπ' ἀριθ. 142,456 καὶ 178,815 (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 23, 35) .	»	1031.50
11. Εἰς ποσοστὰ τοῦ εἰσπράκτορος (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 4, 10, 11, 20, 28, 46, 48, 70, 76, 81, 85, 90, 92).....	»	303.35
	Δρ.	8492.05
Περίσσευμα εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ.....	»	613.90
	Δρ.	9105.95

Ὁ ταμίας

ΣΙΓΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Β'. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1889 ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΙΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗΝ ΤΑΞΙΝ (1).

(1) Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον εἶνε προστεθειμέναι καὶ δηλοῦνται διὰ τοῦ σημείου † καὶ αἱ κατὰ προηγούμενα ἔτη διὰ τὸ 1889 προπληρωθεῖσαι συνδρομαί. Διὰ δὲ τοῦ σημείου * ὑποσημειοῦνται αἱ κατὰ τὸ 1889 διὰ προσεχῆ ἔτη γενόμεναι προπληρωμαί.

	1886	1887	1888	1889
Ἀγγελόπουλος Γεώργιος	—	—	—	10.—
Ἀθηνογένης Γεώργιος	—	—	—	25.—
Ἀλμέϊδας Μανουὴλ	—	—	—	10.—
Ἀναστασίου Νικ.	—	—	—	10.—
Ἄννινος Θέμος †	—	—	—	10.—
Ἀντωνιάδης Ἀντ. Σ.	—	—	—	10.—
Ἀντωνόπουλος Ἄνθιμος	—	—	—	10.—
Ἀποστολίδης Νικόλαος.	—	—	—	10.—
Ἀποστολίδης Σίμων	—	—	—	10.—
Ἀποστολίδης Χαρίδημος	—	—	—	10.—
Ἀργυριάδης Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Ἀργυρόπουλος Δημήτριος	—	—	—	10.—
Ἀργυρόπουλος Περικλῆς	—	—	—	100.—
Βαλαωρίτης Ἰωάννης	—	—	—	25.—
Βασιλείου Δημήτριος Μ.	—	—	—	10.—
Βάφας Γεώργιος	—	—	—	10.—
Βάφας Λεωνίδας	—	—	—	10.—
Βερναρδάκης Γρηγόριος	10	10	10	—.—
Βικέλας Δημήτριος †	—	—	—	10.—
Βιώνης Γεώργιος	—	—	—	10.—
Βλάγκαλης Νικόλαος	—	—	—	10.—
Βλαστὸς Στέφανος *	—	—	—	15.—
Βορὲς Δαμιανός	—	—	—	10.—
Βουγιούκας Δημ.	—	—	—	10.—
Βούλγαρης Βασίλειος	—	—	—	10.—
Βούλγαρης Γ.Ν.	—	—	10	—.—
Βούλγαρης Γεώργ. Δ.	—	—	—	10.—
Βούλγαρης Κ. ἱερεὺς	—	—	—	10.—

* Ἐπλήρωσε καὶ δραχ. 15 διὰ τὸ 1890.

	1886	1887	1888	1889
Βουλπιώτης Δημήτριος	—	—	—	10.—
Βουσάκης Ἀριστείδης	—	—	—	10.—
Βουσάκης Κωνστ.	—	—	—	10.—
Βυζάντιος Κ.	—	—	—	10.—
Γαλβάνης Ἰ.	—	—	—	10.—
Γεωργαντᾶς Ἰωάννης	—	10	10	—.—
Γεωργαντᾶς Παντελῆς	—	—	—	10.—
Γεωργαντᾶς Φίλ.	—	—	—	10.—
Γεωργιάδης Δημήτριος	—	—	—	10.—
Γεωργιάδης Λεωνίδας	—	—	—	10.—
Γιαλούσης Σ.	—	—	—	10.—
Γιουρδῆς Γεώρ.	—	—	—	10.—
Γκίζης Βαρθολομαῖος	—	—	—	10.—
Γκιὼν Λ.	—	—	—	10.—
Γουμπούρας Ἀρσένιος (Ὕδρας)	—	—	—	10.—
Γραμματικόπουλος Κωνστ.	—	—	—	10.—
Γραφειάδης Δημήτριος.	—	—	—	10.—
Γρηγοριανόπουλος Ἀχιλλεὺς	—	—	—	15.—
Γρηγορίου Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Γρίβας Χρ. Γαρδικιώτης	—	—	—	10.—
Γρυπάρης Π.	—	—	—	10.—
Δαγκλῆς Π.	—	—	—	10.—
Δαϊρπφελδ Γουλιέλμος.	—	—	—	10.—
Δαμασκηνὸς Νικόλαος	—	—	—	10.—
Δαμβέργης Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Δέγλερης Σ.	—	—	—	10.—
Δεικτάκης Νικόλαος	—	—	—	25.—
Δεληγεώργης Λ.	—	—	—	10.—
Δεληγιάννης Πέτρος Ἰ.	—	—	—	10.—
Δέφνερ Μιχαὴλ.	—	—	—	10.—
Δήμιτσας Μαργαρίτης	—	—	—	10.—
Διαμαντόπουλος Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Διαμαντόπουλος Π.	—	—	—	10.—
Δραγούμης Δημήτριος.	—	—	—	10.—
Δραγούμης Ἐμμανουὴλ	—	—	—	10.—
Δραγούμης Στέφανος	—	—	—	10.—
Δροσίνης Γεώργιος.	—	—	—	10.—
Εὐκλείδης Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Εὐταξίας Ἰωάννης.	—	—	—	10.—
Ζαΐμης Ἀλέξανδρος	—	—	—	10.—

	1886	1887	1888	1889
Ζάννος Στυλ.	—	—	—	10.—
Ζαχαρίας Διονύσιος	—	—	—	10.—
Ζερλέντης Περικλῆς	—	—	—	25.—
Ἠλιάδης Γ.	—	—	—	10.—
Θανόπουλος Γ.	—	—	10	—.—
Θεμιστοκλέους Ἀνδρέας	—	—	—	10.—
Θεοδωράκης Ἀναστάσιος	—	—	—	20.—
Θεολόγος Π.	—	—	—	60.—
Θεοτόκης Γεώργιος.	—	—	—	10.—
Θεοφανόπουλος Δημήτριος	—	—	—	10.—
Θεοφιλᾶς Ἀν.	—	—	—	10.—
Θεοφιλᾶτος Ἰ.	—	—	—	10.—
Ἰασονίδης Ὀνούφριος	—	10	10	10.—
Ἱδρωμένος Λ. Μ. *	—	—	—	10.—
Καβούρ Νικ.	—	—	—	10.—
Κακλαμάνος Δημήτριος	—	—	—	10.—
Καλαμποκίδης Γεώργιος	—	—	—	10.—
Καλαποθάκης Μ.	10	—	—	—.—
Καλέργης Ἀντώνιος Ἐ.	—	—	—	10.—
Καλλιγᾶς Γερμανὸς (Ἀθηνῶν)	—	—	—	10.—
Καλλιγᾶς Γεώργιος	—	—	—	10.—
Καλλιγᾶς Παῦλος	—	—	—	10.—
Καλλιγᾶς Πέτρος	—	—	—	10.—
Καλλιφρονᾶς Δημήτριος Μ.	—	—	—	25.—
Καλογερᾶς Νικηφόρος	—	—	—	10.—
Καλογερῆς Κλεισθένης.	—	—	—	10.—
Καλούτσης Ν. Σοφ.	—	—	—	10.—
Κανάκης Πέτρος Π.	—	—	—	25.—
Κανάρης Μιλτιάδης	—	—	—	10.—
Κανέλλης Ἀντ.	—	—	—	10.—
Κανέλλης Σ.	—	—	—	10.—
Καρακατσάνης Π.	—	—	—	10.—
Καραμήτσας Γεώργιος.	—	—	—	10.—
Καραπάνος Κωνστ.	—	—	—	10.—
Καρατζᾶς Γ.	—	—	—	25.—
Καρολίδης Π.	—	—	—	10.—
Κασδόνης Γεώργιος.	—	—	—	10.—
Κασδόνης Σωκράτης	—	—	—	10.—
Κασσαβέτης Κ.	—	—	10	10.—

* Ἐπλήρωσε καὶ δραχ. 10 διὰ τὸ 1890.

	1886	1887	1888	1889
Καταίμπαλης Μιχαήλ.	—	—	—	18.—
Κολιάτσος Σωκράτης (Κορινθίας).	—	—	—	10.—
Κολοκοτρώνης Πάνος	—	—	—	10.—
Κονδύλης Παναγ.	—	10	10	—.—
Κόντος Κωνστ.	—	—	—	10.—
Κοντόσταυλος Ἀλέξ.	—	—	—	10.—
Κορδέλλας Ἀνδρέας	—	—	—	10.—
Κουντουριώτης Δ.	—	—	—	10.—
Κουρεντῆς Ἀναστάσιος	—	—	—	10.—
Κουρῆς Ἰωάννης	—	—	—	24.55
Κουρῆς Ν.	—	—	—	10.—
Κοφινιώτης Εὐάγγελος.	—	—	—	10.—
Κοφινιώτης Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Κρασσᾶς Ἀλκιβιάδης	—	—	—	10.—
Κρητικὸς Ἀθ.	—	—	—	10.—
Κριεζῆς Δ. Λ.	—	—	—	10.—
Κρίνος Ἀθανάσιος	—	—	—	25.—
Κρίνος Γεώργ.	—	—	—	25.—
Κυργούσιος Μιχαὴλ	—	—	10	10.—
Κυριακὸς Ἀναστ. Διομήδης	—	—	—	10.—
Κυριακὸς Δ. Ν.*	—	—	—	23.—
Κυριακὸς Ἰωάννης.	—	—	—	10.—
Κωνσταντινίδης Ἀνέστης	—	—	—	10.—
Κωνσταντινίδης Πανάρετος (Μεσσηνίας)	—	10	10	—.—
Κωστῆς Γεώργ.	—	—	—	10.—
Κωστῆς Κωνστ. Ν.	—	—	—	10.—
Λάκων Βασίλειος	—	—	—	10.—
Λαμπίρης Ἀβέρκιος	—	—	—	10.—
Λαμπίρης Ἰω. Β.	10	10	10	10.—
Λάμπρος Διονύσιος Π.	—	—	—	10.—
Λάμπρος Κωνστ. Π.	—	—	—	10.—
Λάμπρος Μιχαὴλ Π.	—	—	—	10.—
Λάμπρος Σπυρίδων Π.	—	—	—	20.—
Λαπαθιώτης Α.	—	—	—	10.—
Λάτας Διονύσιος (Ζακύνθου)	—	—	—	10.—
Λιμπρίτης Ἰωάννης	—	—	—	35.—
Λιναρδάτος Δ.	—	—	—	10.—
Λόλλιγκ Ἀδὲων Γεράρδος.	—	—	—	10.—
Λούντζης Ἀν.	10	10	10	10.—
Λύδης Ἀπόστολος Ἰω.	—	—	—	10.—
Λύτρας Νικηφόρος	—	—	—	10.—

* Ἐπλήρωσε καὶ δραχ. 10 διὰ τὸ 1890.

	1886	1887	1888	1889
Μαθιός Γ. Ν.*	—	—	—	24.90
Μακκᾶς Γεώργιος	—	—	—	10.—
Μακκᾶς Δ. Γ.	—	—	—	10.—
Μανέτας Παναγ.	—	—	—	10.—
Μάνος Θρασύβουλος	—	—	—	10.—
Μαντζαβῖνος Γ.	—	—	—	10.—
Μαρῖνος Θεμ.	—	—	—	10.—
Μάτσας Ἀντώνιος	—	—	—	10.—
Μαυροκορδᾶτος Ἀλέξ. Ν.	—	—	—	10.—
Μαυροκορδᾶτος Νικόλαος	—	—	—	40.—
Μαυρομιχάλης Ἀντώνιος	—	—	—	10.—
Μαυρομιχάλης Γ.	—	—	—	10.—
Μαυρομιχάλης Κυριακ. Π.	—	—	—	25.—
Μαυρομιχάλης Κυριακ. Α. Π.	—	—	10	10.—
Μαυρομιχάλης Πέτρος	—	—	—	10.—
Μελᾶς Μιχαήλ	—	—	—	25.—
Μελετόπουλος Χαρίλαος	—	—	—	10.—
Μέξης Θ.	—	—	—	10.—
Μεσολωρᾶς Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Μεταξᾶς Δημ.	—	—	—	10.—
Μηλιαράκης Ἀντώνιος	—	—	—	10.—
Μηλιαράκης Σπυρίδων	—	—	—	10.—
Μηλιώτης Ν.	—	—	—	10.—
Μιαούλης Δημ.	—	—	—	10.—
Μίνδλερ Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Μιχαλόπουλος Θεμ.	—	—	—	10.—
Μομφερρᾶτος Ἀντ.	—	—	—	10.—
Μόρμορης Ἐμμ.	—	—	—	10.—
Μοσχάκης Ἰγνάτιος	—	—	—	10.—
Μουρούζης Γεώργιος	—	—	—	10.—
Μπαλάνος Νικόλαος	—	—	—	10.—
Μπαλτῆς Θεοφάνης	—	—	—	10.—
Μπάρτ Γουλιέλμος	—	—	10	10.—
Μπέκ Κάρολος	—	—	—	10.—
Μπότασης Δημ. Ν.	—	—	—	10.—
Μπότασης Ἰωάννης Ν.	—	—	—	25.—
Μπουντούρης Σταμ.	—	—	—	10.—
Μπουφίδης Νικόλαος	—	—	—	10.—
Μυστακίδης Βασίλειος	—	—	—	10.—
Μωραϊτίνης Κ.	—	—	—	10.—
Μωριάτης Γ.	—	—	—	10.—

* Ἐπλήρωσε καὶ δραχ. 24 διὰ τὸ 1890.

	1886	1887	1888	1889
Νάκος Λ.	—	—	—	10.—
Νεγρεπόντης Μενέλαος	—	—	—	10.—
Νεροῦτσος βέης	—	—	—	10.—
Νικολαΐδης Βασ.	—	—	—	10.—
Νικολαΐδης Ἰω. Σεβ.	—	—	—	10.—
Νικολαΐδης Θερμ. Φιλαδελφεύς	—	—	—	15.—
Νικολόπουλος Βασίλειος	—	—	—	10.—
Νικολόπουλος Γ. Π.	—	—	—	10.—
Νομικὸς Ἀνδρέας	—	—	—	25.—
Νοταρᾶς Διονύσιος	—	—	—	10.—
Ὀρλάνδος Ἀ. Ἰ.	—	—	—	10.—
Ὀρλάνδος Κίμων	—	—	—	10.—
Ὀρνστάϊν Β.	—	—	—	10.—
Ὀρφανίδης Γ.	—	—	—	10.—
Παγανέλης Γεώργιος	—	—	—	10.—
Παλαμᾶς Χρῆστος	—	—	—	10.—
Πάλλης Φίλιππος	—	—	—	25.—
Πάνας Κωνσταντῖνος	—	—	—	10.—
Πανταζίδης Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Παπαβασιλείου Γεώργιος	—	—	—	20.—
Παπαγεωργίου Ἀθανάσιος	—	—	—	10.—
Παπαγεωργίου Δημήτριος	—	—	—	25.—
Παπαγεωργίου Σπυρ.	—	—	10	—.—
Παπαδόπουλος Ν. Ὑδραῖος	—	10	—	—.—
Παπαζήσης Γεώργιος	—	—	—	10.—
Παπαμάρκου Χαρίσιος	—	—	—	10.—
Παπαναστασίου Παναγ.	—	—	—	10.—
Παπαρρηγόπουλος Κωνστ.	—	—	10	10.—
Πάππος Δημήτριος	—	—	—	10.—
Παρίσης Γεώργιος †	—	—	—	10.—
Πασπάτης Ἀλέξανδρος	—	—	—	100.—
Πατρίκιος Βασίλειος	—	—	—	10.—
Πατρίκιος Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Παυλίδης Π.	—	—	—	10.—
Περρῆς Πέτρος	—	—	—	10.—
Περρῆς Σπυρίδων	—	—	—	10.—
Πετσάλης Σ.*	—	—	—	20.—
Πολίτης Ν. Γ.	—	—	—	10.—
Πονηρόπουλος Δημοσθένης	—	—	—	10.—

* Ἐπλήρωσε καὶ δραχ. 80 διὰ τὰ ἔτη 1890-1893.

	1886	1887	1888	1889
Ποταμιάνος Ἠλίας	—	—	—	10.—
Προβελέγιος Ἀριστομένης	—	—	—	15.—
Ῥαγκαβῆς Ἀλέξιος Ῥ.	—	—	—	10.—
Ῥαγκαβῆς Κλέων	—	—	—	10.—
Ῥάλλης Παντιᾶς	—	—	—	100.—
Ῥάνδας Λεωνίδας	—	—	—	10.—
Ῥενιέρης Μάρκος	—	—	—	10.—
Ῥοβέρτος Ἀρ.	—	—	—	10.—
Ῥοΐδης Ἐμμανουήλ	—	—	—	10.—
Ῥώμας Γεώργιος Κ.	—	—	—	10.—
Ῥώμας Καῖσαρ Κ.	—	—	—	10.—
Ῥώμας Ῥοβέρτος	—	—	—	25.—
Ῥώσης Ζῆκος	—	—	—	10.—
Σάθας Κωνσταντῖνος	—	—	—	10.—
Σακελλαρίδης Ἰω.	—	—	—	10.—
Σακκελλαρόπουλος Σ. Κ.	—	—	—	10.—
Σακκελίων Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Σαμαρνιώτης Π.	—	—	—	10.—
Σγούτας Δημ.	—	—	—	10.—
Σέχος Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Σιμόπουλος Ἀνάργυρος	—	—	—	10.—
Σιμόπουλος Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Σιμηρώτης Π.	—	—	—	35.—
Σκορδέλης Βλ.	—	—	10	10.—
Σκουζές Ἀλέξ.	—	—	—	35.—
Σκουλούδης Στέφανος	—	—	—	10.—
Σκοῦφος Γ.	—	—	—	10.—
Σούλης Ἀναστάσιος	—	—	—	10.—
Σουρμελῆς Μαρῖνος	—	—	—	10.—
Σοῦτσος Ἀλέξ.	—	—	—	10.—
Σοῦτσος Γρηγόριος *	—	—	—	60.—
Σοῦτσος Δημήτριος Ἰ.	—	—	—	10.—
Σοῦτσος Κωνσταντῖνος	—	—	—	211.—
Σοῦτσος Περικλῆς	—	—	—	10.—
Σπαθάκης Ἀριστείδης	—	—	—	10.—
Σπανδωνῆς Νικόλαος	—	—	10	—.—
Σπηλιωτάκης Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Σταμούλης Ἀν.	—	—	—	10.—
Στέφανος Κλών.	—	—	—	10.—
Στεφάνου Στέφανος	—	—	—	10.—

* Ἐπλήρωσε καὶ δραχ. 40 διὰ τὰ ἔτη 1890-1893.

	1886	1887	1888	1889
Στράτος Ἀ.	—	—	—	10.—
Στρέϊτ Στέφανος	—	—	—	25.—
Συγγρός Ἀνδρέας	—	—	—	10.—
Τζάνες Δ.	—	—	—	10.—
Τζένος Π.	—	—	—	10.—
Τομπάζης Ἀλέξ.	—	—	—	10.—
Τοπάλης Παναγ. †	—	—	—	50.—
Τράκας Λεωνίδας	—	—	—	10.—
Τρικούπης Κωνστ.	—	—	—	10.—
Τσαουσόπουλος Δημ.	—	—	—	10.—
Τσίλλερ Ἐρνέστος	—	—	—	25.—
Τσίλλερ Παῦλος	—	—	—	10.—
Τσιούλκας Κ.	10	10	10	—.—
Τυπάλδος Γ. Κοζάκης	—	—	—	10.—
Φανδρίδης Διομήδης	—	—	—	10.—
Φέρμπας Δημ.	—	—	10	10.—
Φιλάρετος Νικόλαος	—	—	—	10.—
Φιλήμων Τιμολέων	—	—	10	10.—
Φιλιππακόπουλος Ἠλίας	—	—	—	10.—
Φωκιανὸς Ἰωάννης	—	—	—	10.—
Φωτίου Χαράλαμπος	—	—	—	10.—
Χαλκιόπουλος Νικόλαος	—	—	—	10.—
Χαραμῆς Λάμπρος	—	—	—	10.—
Χαριτάκης Π.	—	—	—	10.—
Χασιώτης Δημ.	—	—	—	10.—
Χατζηδημητρίου Λ.	—	—	—	20.—
Χατζημιχάλης Μιχαὴλ	—	—	—	10.—
Χρηστομάνος Κωνστ.	—	—	—	20.—
Χωρέμης Ἰωάννης	—	—	—	50.—
Ψαρρᾶς Ξενοφῶν	—	—	—	10.—

Ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Κύριε Πρόεδρε,

Συμφώνως τῇ ἐντολῇ τῶν ἑταίρων κατὰ τὴν τελευταίαν γενικὴν σύνοδον προέβημεν εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑταιρίαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1888, ὅπερ καθ' ἃ ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κυρίου ταμίου ὑπῆρξεν εὐτυχέστερον τῶν προηγουμένων, παρέχον ἐλπίδας αἰσιωτέρου μέλλοντος, ἂν ὄντως ὡς εὐελπιζόμεθα ἡ Ἑταιρία ἡμῶν ἑλκύσῃ γενικώτερον τὸ ἐνδιαφέρον πάντων τῶν δυναμένων ὁπωσδήποτε νὰ συνεισφέρωσιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὑπὲρ τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Τὴν 24 Ἰανουαρίου 1888 ἡ χρηματικὴ περιουσία τῆς Ἑταιρίας συνίστατο μόναν εἰς δραχ. 417.15, τὸ ὑπόλοιπον τῆς διαχειρίσεως τοῦ προκατόχου ταμίου, παραδοθὲν δυνάμει τακτικοῦ πρωτοκόλλου εἰς τὸν ἔκτοτε ἀναλαβόντα τὸ ταμεῖον κ. Σπυρίδωνα Λάμπρον. Τὴν 14 Ἰανουαρίου τρ. ἔ. ἡ χρηματικὴ περιουσία τῆς Ἑταιρίας συνεποσοῦτο εἰς δρ. 18.65 τοῦ περισσεύματος ἐν τῷ ταμείῳ καὶ ἐκ πέντε λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, αἵτινες ἐπεδείχθησαν ἡμῖν φέρουσαι τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς· 60,426-106, 972-117, 288-127, 283 -καὶ 143,742, ὧν ἡ τιμὴ τῆς ἀγορᾶς φαίνεται ἐν τοῖς βιβλίοις ἀνερχομένη εἰς δρ. 2582.50, ἤτοι πρὸς δρ. 516.50 ἑκάστη.

Αἱ εἰσπράξεις τῆς ἐξελεγχθείσης διαχειρίσεως ἀνῆλθον εἰς δραχμὰς 6061.60, σὺν τῷ ὑπολοίπῳ δὲ τῆς προηγηθείσης περιόδου δραχμ. 417.15 ἀπετέλεσαν τὸ ποσὸν τῶν..... δραχ. 6478.75

Αἱ δὲ πληρωμαὶ κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα εἰς .. δραχ. 6460.10

ὥστε ὑπολείπεται περίσσευμα ἐν τῷ ταμείῳ ..... δραχ. 18.65

Καὶ αἱ μὲν εἰσπράξεις καταμερίζονται ὡς ἀκολούθως:

Δρ.	2190.—	ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν τῶν μελῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους (1888) καὶ καθυστερουμένων ἐκ παλαιῶν ἐτῶν, ὡς καὶ τινων προκαταβληθεισῶν διὰ προσεχῆ ἔτη, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει ἀναλυτικῶν πινάκων.
»	648.—	ἐκ προσθέτων εἰσφορῶν διαφόρων μελῶν.
Δρ.	2838.—	εἰς μεταφοράν

Δρ.	2838.—	ἐκ μεταφορᾶς
»	2000.—	ἐξ ἐπιχορηγήσεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διὰ τὰ ἔτη 1887 καὶ 1888.
»	100.—	ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δήμου Πειραιῶς.
»	350.—	ἐξ ἀγγειοθήκης πωληθείσης εἰς τὴν Γ. Ἐφορίαν τῶν Ἀρχαιοτ., ἀχρήστου τῇ ἡμετέρᾳ Ἑταιρίᾳ
»	709.—	ἐκ πωλήσεως Δελτίων.
»	57.60	ἐκ τοκομεριδίων λαχειοφόρων ὁμολογιῶν καὶ
»	7.—	ἐκ πωλήσεως χαρτοσήμου.
Δρ.	6061.60	
»	417.15	ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 24 Ἰανουαρίου 1888.
Δρ.	6478.75	ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω.

Αἱ δὲ πληρωμαὶ ὡς ἑξῆς.

Δρ.	2582.50	εἰς ἀγορὰν τῶν πέντε λαχειοφόρων ὁμολογιῶν
»	1322.10	τυπογραφικὰ καὶ λιθογραφικὰ Δελτίου κλ.
»	595.—	εἰς κατάργησιν δίκης Μαζαράκη καὶ δικαστικὰ ἔξοδα.
»	1616.20	εἰς μισθ. βοηθοῦ, γραφικὰ καὶ ἀγορὰν ἐπίπλων.
»	158.—	εἰς ἀγορὰς ἀντικειμένων διὰ τὸ Μουσεῖον καὶ τὴν βιβλιοθήκην.
»	186.30	εἰς ποσοστὰ εἰσπράκτορος.
Δρ.	6460.10	
»	18.65	Περίσσευμα κατὰ τὴν 14 Ἰανουαρίου 1889.
Δρ.	6478.75	καθ' ἃ ἐσημειώσαμεν ἤδη.

Αὗται ὑπῆρξαν αἱ χρηματικαὶ δοσοληψίαι τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας κατὰ τὸ 1888, τὸ ἀποτέλεσμα δὲ αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τῶν παρελθόντων ἐτῶν εἶνε λίαν ἐνδεικτικὸν τῆς ἐπιμεμελημένης διαχειρίσεως τοῦ κυρίου ταμίου.

Εἰς ἄλλα στάδια ἐξελέγξεως ἀδύνατον ἦτο ἡμῖν νὰ προβῶμεν, δι' οὓς λόγους καὶ ἡ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπιτροπεία ἐξέθεσεν ὑμῖν. Ἀκριβὴς ἔλεγχος τῶν τοῦ Μουσείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης εἶνε ἀδύνατος, ἐφ' ὅσον ἡ Ἑταιρία ἡμῶν στερεῖται χώρου ἐπαρκοῦς πρὸς κατάλληλον διευθέτησιν καὶ κανονικὴν ταξινόμησιν τῶν παντοειδῶν ἀντικειμένων, ὧν ἐν τούτοις ἀνεκτίμητός ἐστιν ἡ ἀξία.

Πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητος εἶνε ἡ ἀνάγκη ἐγκαταστάσεως τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας ἐν ἰδίῳ κτιρίῳ, ἐφ' ᾧ προκαλοῦμεν τὴν σύντονον ὑμῶν σκέψιν καὶ ἀρμόδιον ἐνέργειαν.

Διαβιβάζοντες ὑμῖν, Κύριε Πρόεδρε, τὴν ἔκθεσιν ἡμῶν νομίζομεν ὅτι ἠθέλομεν παραλείψει καθῆκον ὀφειλομένης δικαιοσύνης ἐὰν μὴ προκαλέσωμεν τὰς εὐχαριστίας τῶν μελῶν πρὸς ὑμᾶς ἰδιαιτέρως, πρὸς τὸν κ. Ταμίαν καὶ τοὺς κυρίους Ἐφόρους τοῦ τε Μουσείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης διὰ τὴν ἐπιμελῆ καὶ πεφωτισμένην διεύθυνσιν τῶν τῆς Ἑταιρίας.

Δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως, μεθ' ἧς διατελοῦμεν

Ἀθῆναι, 2 Ἰουνίου 1889.

Οἱ ἐλεγκταὶ
Γ. ΠΑΡΙΣΗΣ.
Δ. Γ. ΜΑΚΚΑΣ
Ι. ΦΩΚΙΑΝΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρακτικὰ τῆς Ι' γενικῆς συνόδου τῆς 27 Ἰανουαρίου 1891.

Τῇ 27 Ἰανουαρίου 1891 περὶ ὥραν 11 π. μ. συνεκροτήθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Σχολείου τῶν Τεχνῶν ἡ Ι' τακτικὴ σύνοδος τῶν ἑταίρων τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας.

Ὁ πρόεδρος τῆς ἑταιρίας κ. Ἰωάννης Ν. Μπότασης, προεδρεύων ἐν ταύτῳ καὶ τῆς συνόδου, κηρύξας τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως, ἀνήγγειλεν, ὅτι σκοπὸς τῆς συνόδου εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πεπραγμένων καὶ ἡ ἐκλογὴ νέου συμβουλίου· μεθ' ὃ ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ. (Ὅρα συνημμένην ἔκθεσιν προέδρου.)

Κατόπιν ὁ ταμίας τῆς ἑταιρίας κ. Σπυρίδων Π. Λάμπρος ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσίν του περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ταμείου. (Ὅρα συνημμένην ἔκθεσιν.)

Μετὰ τοῦτον δὲ ὁ κ. Πέτρος Π. Κανάκης ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν λογαριασμῶν τῆς ἑταιρίας τοῦ 1889 (ὅρα συνημμένην ἔκθεσιν).

Ἐρωτήσαντος εἶτα τοῦ Προέδρου ἐάν τις τῶν ἑταίρων ἔχῃ τι νὰ παρατηρήσῃ, ὁ κ. Ν. Κουρῆς ἐγερθεὶς εἶπεν, ὅτι προτείνει εἰς τὴν Συνέλευσιν ὅπως ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς εἰς τὴν ὁλομέλειαν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς εἰργάσθη, ἡ δὲ Συνέλευσις ὁμοθύμως παρεδέχθη τὴν πρότασιν αὐτοῦ.

Ἡ σύνοδος εἶτα προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Συμβουλίου. Γενομένης δὲ ψηφοφορίας ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ψηφολεκτῶν κκ. Κυ-

ριακούλη Α. Μαυρομιχάλη, Στυλιανοῦ Ζάνου, Ἰωάννου Μεσολωρᾶ καὶ Ν. Τριανταφυλλάκου ἐξελέχθησαν οἱ ἑξῆς·

Πρόεδρος ὁ κ. Ἰωάννης Ν. Μπότασης.....	διὰ ψήφων	53
Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἰωάννης Σακκελίων.....	»	51
Γραμματεὺς ὁ κ. Ἀντώνιος Μηλιαράκης....	»	53
Ἔφορος Μουσείου ὁ κ. Ἀλέξ. Ἀλ. Ῥαγκαβῆς.	»	53
Ἔφορος Ἀρχείου ὁ κ. Ἀντών. Μομφερρᾶτος..	»	53
Ταμίας ὁ κ. Σπυρίδων Π. Λάμπρος.....	»	53

Σύμβουλοι οἱ κκ.

Νικόλαος Γ. Πολίτης.....	διὰ ψήφων	53
Σπυρίδων Κ. Σακελλαρόπουλος.....	»	53
Παναγιώτης Παπαναστασίου.....	»	53
Χαρίλαος Μελετόπουλος.....	»	53
Γεώργιος Κασδόνης.....	»	53

Ἀναπληρωματικοὶ οἱ κκ.

Γεώργιος Δροσίνης.....	διὰ ψήφων	53
Παῦλος Καρολίδης.....	»	53
Μαργαρίτης Δήμιτσας.....	»	53

Ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ οἱ κκ.

Κλεισθένης Καλογερῆς.....	διὰ ψήφων	53
Παντελῆς Γεωργαντᾶς.....	»	53
Πέτρος Π. Κανάκης.....	»	53

Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν δὲ τῶν ἐκλεχθέντων ἐλύθη ἡ συνεδρίασις περὶ ὥραν 1 μ. μ.

Ὁ Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΜΠΟΤΑΣΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Ἔκθεσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Ἂν ἡ ἑταιρία ἡμῶν ἠύνοεῖτο ὑπὸ τῆς τύχης ἢ ἐτίθετο ὑπὸ τὴν προστασίαν βαθυπλούτου τινὸς τέκνου τῆς Ἑλλάδος, αἱ ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῶν ἑταίρων αὐτῆς ἐτήσιαι λογοδοσίαι τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου θὰ ἦσαν μεστότεραι ἀγγελιῶν, διότι καὶ ἔργα πλειότερα ἤθελον ἐπιτευχθῆ, καὶ τὸ Μουσεῖον καὶ τὸ Ἀρχεῖον τῆς ἑταιρίας πλουσιώτερα ὁσημέραι θὰ καθίσταντο, καὶ ὑπὸ νέαν ἀδιαλείπτως ὄψιν θὰ παρίσταντο, ὄψιν ἀξίαν Μουσείου καὶ Ἀρχείου ἐθνικοῦ, ἐν οἷς περισυλλέγονται καὶ διασώζονται ἐκ τῆς φθορᾶς κειμήλια τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ ἀντικείμενα τοῦ παρῳχημένου βίου τῆς Ἑλλάδος, ἐκτιθέμενα ἐν ἑνὶ χώρῳ, ἔνθα ὡς ἐν διδασκαλείῳ ἐθνικῷ πολλὰ ἔχουσι νὰ πορισθῶσι διδάγματα αἱ νεώτεραι γενεαί.

Δυστυχῶς, κύριοι, ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἑταιρίας μέχρι σήμερον, καίτοι διέρρευσαν ὀκτὼ ὁλόκληρα ἔτη, ἐδωρήθησαν δὲ καὶ ἐκληροδοτήθησαν εἰς διάφορα φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ ἄλλα ἐθνικὰ ἱδρύματα μεγάλα χρηματικὰ ποσά, ἑκατομμύρια ὅλα, δύναμαι νὰ εἴπω, εἰς τὴν ἑταιρίαν ἡμῶν τοιοῦτον μέγαν, ἐθνικόν, πανελλήνιον σκοπὸν ἔχουσαν, οὐδὲν ἐδόθη, δι' οὗ νὰ δυνηθῇ ἡ ἑταιρία, οὐχὶ νὰ ζήσῃ, διότι χάρις εἰς τὰς ἐτησίας συνδρομὰς τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς ἑταίρων ζῇ καὶ θὰ ζήσῃ, ἀλλ' ὅπως κάμῃ γενναιότερόν τι ἄλμα πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἐπεκτείνῃ τὰς πολυειδεῖς καὶ ποικιλωτάτας αὐτῆς ἐργασίας.

Νομίζω, κύριοι, ὅτι διερμηνεύω τὰς σκέψεις καὶ τὰ φρονήματα τῆς φιλοπάτριδος συνελεύσεως προοιμιαζόμενος μὲ τὴν φωνὴν ταύτην τοῦ παραπόνου, ἥτις εὔχομαι νὰ εὕρῃ ἠχὼ μίαν ἡμέραν, καὶ νὰ συγκινήσῃ τὴν καρδίαν καὶ διεγείρῃ ὑπνῶττόν που ἴσως φιλόπατρι αἴσθημα, καὶ προκαλέσῃ εἰς σκέψεις πρακτικωτέρας εὐεργεσίας καὶ ὁμολογουμένης ἐθνικῆς δωρεᾶς.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἱστορικῆς ἡμῶν ἑταιρίας εἶνε μέγας· ὁ καταρτισμὸς ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ Ἀρχείου, τὸν ὁποῖον κυρίως προτίθεται, εἶνε κοινωνικὸν κατασκεύασμα πολύτιμον, καθιστῶν ζωντανὸν τὸ παρελ-

θὸν εἰς τὰς ὄψεις τοῦ παρόντος. Εἶνε ἀνυπολόγιστοι αἱ ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ ὠφέλειαι, ἃς εἰς τὸν λαὸν πορίζει ἡ θέα τῶν εἰκόνων τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς φυλῆς του καὶ τῶν ἱστορικῶν ἐν γένει κειμηλίων τοῦ παρελθόντος του. Ἐθνικὸν Μουσεῖον εἶνε ἱερὸν προσκύνημα, ἐν ᾧ ὁ πολίτης ἐμπνέεται, συγχρωτιζόμενος, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τοῦ παρελθόντος.

Λέγων, κύριοι, ταῦτα, ἔρχομαι ἀμέσως νὰ παραστήσω ὑμῖν, ὅτι ἤδη μετὰ τὰς ἐνεργείας, ἃς κατεβάλομεν πρὸς πλουτισμὸν τοῦ Μουσείου, κατέστη εἴπερ ποτὲ ἀνάγκη εὑρέσεως μεγαλειτέρου χώρου πρὸς ἔκθεσιν τῶν ἀντικειμένων αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἡ τύχη εὐνοήσῃ τὴν ἑταιρίαν πρὸς ἀγορὰν ἰδίου κτιρίου, ὅπερ νὰ χρησιμεύσῃ δι' Ἐθνικὸν Μουσεῖον καὶ τακτοποιηθῶσι κάλλιον ἐν αὐτῷ ὅσα ἀντικείμενα μέχρι τοῦδε συνελέχθησαν καὶ θέλουσι συλλεχθῆ, καὶ τὰ ὁποῖα σήμερον ἀναμιξ ἔχομεν ἐκτεθειμένα. Ἐφθάσαμεν δὲ εἰς τὸ ἀπροχώρητον, ὁ χῶρος δὲν ἐπαρκεῖ, δυσκόλως δὲ ὡς ἔχει νῦν γίνεται ἐν αὐτῷ καὶ αὐτὴ ἡ κίνησις τῶν πολυαρίθμων καθ' ἑκάστην ἐπισκεπτῶν καὶ ἡ ἐπιτήρησις τῶν διαφόρων ἀντικειμένων ὑπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἐπιμελητοῦ, ὃν ἔχομεν.

Οὐχ ἧττον, κύριοι, τὸ συμβούλιον καὶ ὑπὸ τοιούτους ὅρους εἰργάσθη συντόνως περὶ τὸν πλουτισμὸν τοῦ Ἀρχείου καὶ Μουσείου, ἔχον πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐντὸς βραχέος χρόνου χῶρος εὐρύτερος θέλει εὑρεθῆ. Διὸ ἔρχομαι ἤδη εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν γενομένων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ἐν τοῖς πρώτοις δὲ παρατηρῶ, ὅτι αἱ εἰσπράξεις τοῦ παρελθόντος ἔτους δὲν εἶνε κατώτεραι τῶν τοῦ προπαρελθόντος, τοῦ 1889, καίτοι ἐστερήθημεν τῆς χιλιοδράχμου συνδρομῆς τῆς κυβερνήσεως, ἣν ἐχορήγει μέχρι τοῦ 1889, ἀρνηθείσης μεθ' ὅλας τὰς παραστάσεις ἡμῶν ν' ἀναγράψῃ τὴν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας πίστωσιν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1890. Εὐοίωνον ὅμως εἴδησιν εὐαγγελίζομαι ὑμῖν ἀγγέλλων, ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐλάβομεν χρηματικὴν εἰσφορὰν γενναίαν παρὰ τοῦ ἐν Παρισίοις φιλογενοῦς Θεμιστοκλέους Πετροκοκκίνου, χιλίων φράγκων χρυσῶν, ἐπίσης δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἐν Καίρῳ Εὐαγγέλου Ἀχιλλοπούλου εἰσφορὰν 250 δραχμ. Ἀμφοτέρους τοὺς φιλογενεῖς τούτους ἑταίρους ἀνεγράψαμεν κατὰ τὸ καταστατικὸν ἐν τοῖς εὐεργέταις μὲν τῆς ἑταιρίας τὸν κ. Θ. Πετροκόκκινον, ἐν τοῖς δωρηταῖς δὲ τὸν κ. Ἀχιλλόπουλον. Συμπεριλαμβανομένων δὲ τῶν ποσῶν τούτων, εἰσεπράξαμεν

ἐν ὅλῳ ἐκ τακτικῶν πόρων τῆς ἑταιρίας καὶ ἐξ ἐκτάκτων δρ. 7040.70
ἐξ ὧν ἐδαπανήσαμεν . . . . . » 5540.30
μένει δὲ ὑπόλοιπον . . . . . δρ. 1500.40

Ἡ ὅλη δὲ περιουσία τῆς ἑταιρίας ἀνέρχεται εἰς δρ. 4813.95 ἐξ ὧν δρ. 3780 εἶνε κατατεθειμέναι εἰς 7 λαχειοφόρους ὁμολογίας τῶν 60 ἑκατομμυρίων ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ.

Ἑταίρους νέους κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεγράψαμεν 130, πάντων προθύμως πλὴν ἐλαχίστων ἀποδεχθέντων τὰ σταλέντα διπλώματα, οὕτω δὲ ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν ἑταίρων ἀνέρχεται μέχρι σήμερον εἰς 516.

Τὰ προσκτήματα τοῦ Μουσείου κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὑπῆρξαν πολλὰ καὶ διάφορα, λεπτομερὴς δὲ κατάλογος τούτων θέλει δημοσιευθῆ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῖς διανεμηθησομένοις τοῖς ἑταίροις. Ἐνταῦθα μόνον μνημονεύω τῶν δωρητῶν, οἵτινες εἶνε οἱ κκ. Λάζαρος Σῶχος, Δερβενιώτης, Ἀδελφαὶ Κριεμάδη, Νικόλ. Κουρῆς, Σπ. Γερακάρης καὶ Σπ. Γαλιάτσας ἐν Κερκύρᾳ, Κ. Λ. Κριεζῆς ἐν Παρισίοις, Ι. Ν. Μπότασης, Legrand ἐν Παρισίοις, Δημ. Σαρρῆς ἐκ Σκύρου, Θεμ. Πάγκαλος, Κωνσταντῖνος Γιαννακόπουλος, Ἐμμανουὴλ Βουτζινᾶς, Ἀνδρέας Νικολάρας, Μ. Κοσονῆς ἐκ Σμύρνης, Μ. Ῥενιέρης, Μιχ. Τσιβουράκης, Κλεισθένης Καλογερῆς, Δημ. Βικέλας, Τσακίρης, Β. Ὀρνστάϊν, Δημ. Μ. Βασιλείου καὶ Ἀνδρέας Συγγρός. Εἰς τοὺς δωρητὰς δὲ καταλέγω ἔτι τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, τῆς πρυτανείας δωρησάσης λιθογραφικὴν εἰκόνα τοῦ Ὄθωνος, τὸ Πολυτεχνικὸν Σχολεῖον ἐξ οὗ ἐλάβομεν τὴν ἐκ γύψου προτομὴν τοῦ Κοραῆ, τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης, ὅπερ ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μουσεῖον ἑπτὰ καθίσματα τοῦ πρώτου συστηθέντος ἐν Ναυπλίῳ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος Δικαστηρίου, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅπερ ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μουσεῖον τεμάχιον μηχανῆς τοῦ ἐν Αἰγίνῃ πρώτου νομισματοκοπείου, καὶ τὸν Δήμαρχον Πειραιέων δωρήσαντα τὰς ἐκ μαρμάρου προτομὰς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, τὰς ἐν τῷ Γυμνασίῳ Πειραιῶς τέως ὑπαρχούσας.

Ὡς πρὸς δὲ τὰς ἐν τῷ Μουσείῳ ἐλαιογραφικὰς εἰκόνας θεωρῶ ἄξιον μνείας νὰ προσθέσω, ὅτι ἀπεκτήσαμεν ἐκ δωρεῶν τρεῖς, μίαν μικρὰν προσενεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ κ. Σπ. Γαλιάτσα, παριστῶσαν τὸν Ἰγνάτιον Οὐγγροβλαχίας, Φιλικὸν ὑπάρξαντα καὶ ἔνθερμον ὑπερασπιστὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἑτέραν τοῦ Νικολάου Ῥενιέρη τοῦ

πρώτου προέδρου τοῦ βουλευτικοῦ, δωρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐπιτίμου διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης κ. Μάρκου Ῥενιέρη, ἔργον δὲ οὖσαν τοῦ καλλιτέχνου κ. Νικηφόρου Λύτρα· τρίτη δὲ εἰκὼν εἶνε ἡ τοῦ Γεωργίου Καστριώτου Σκενδέρμπεη, ἣν ἐδώρησεν ὁ φιλογενὴς κ. Δημήτριος Μ. Βασιλείου. Ἀλλὰ πλὴν τούτων τὸ συμβούλιον ἐθεώρησεν, ὅτι ἔπρεπεν ἐν ἐθνικῷ ἑλληνικῷ Μουσείῳ νὰ ὑπάρχωσιν ἐκτεθειμέναι αἱ εἰκόνες τῶν λογίων ἀνδρῶν τοῦ Γένους, ὅσων εἶνε γνωσταί, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν ἔτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καταφυγόντων εἰς τὴν Δύσιν. Διὸ καὶ ἀνέθηκεν ἐπὶ τοῦ παρόντος δαπάνῃ τῆς ἑταιρίας εἰς ἴδιον ζωγράφον τὴν ἀντιγραφὴν τούτων ἐκ τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὑπαρχουσῶν, ἐγένοντο δὲ μέχρι τοῦδε τὰ ἀντίγραφα τῶν εἰκόνων Ἀνδρ. Μουστοξύδου, Κ. Λασκάρεως, Τραπεζουντίου, Μπαλάνου, Ἀργυροπούλου, Κούμα, Παχυμέρη καὶ Ἰ. Λασκάρεως. Ἐπίσης δὲ ἀπεφάσισεν, ὅπως ἰδίᾳ δαπάνῃ προμηθευθῇ ἀντίγραφα πιστὰ διαφόρων εἰκόνων αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριαρχῶν, τῶν εὑρισκομένων ἐν χειρογράφοις ἐν πολλαῖς τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Εὐρώπης. Παρατηρῶ δ' ἐπίσης ὅτι συνεπληρώθη σχεδὸν ἡ σειρὰ τῶν εἰκόνων τῶν ἀνδρῶν τῆς Βαυαροκρατίας, τῶν ὑπηρετησάντων τὴν Ἑλλάδα, ὡς πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, καθὼς καὶ διαφόρων εἰκόνων λιθογραφικῶν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, ὧν δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν μέχρι τοῦδε νὰ παραγγείλωμεν ἐλαιογραφικὰς εἰκόνας, ἀξίας τοῦ πρώτου βασιλέως καὶ τῆς πρώτης βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων.

Ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ δὲ ἀντικείμενα τῶν ἄλλων κλάσεων τοῦ Μουσείου ἀναφέρω μόνον ὅτι μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀπεκτήσαμεν δι' ἀγορᾶς πολύτιμον ἐνδυμασίαν τῶν Ἀμοργίνων γυναικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τὴν μόνην ἴσως περισωθεῖσαν ἐν τῇ νήσῳ Ἀμοργῷ, ἣν ἐξεθέσαμεν ἐν ἀνδρεικέλῳ. Ἐπίσης δ' ὁμοίως ἐξετέθη καὶ ἡ ἐπίσημος ὑδραϊκὴ στολὴ τῆς μακαρίτιδος Κυριακούλας Κριεζῆ θυγατρὸς τοῦ Μπέη τῆς Ὕδρας Γεωργίου Βούλγαρη. Ἐγένετο δὲ φροντὶς περὶ προμηθείας ἀνδρεικέλων ἐξ Εὐρώπης, ὅπως ἐκτεθῶσι προσεχῶς ἐπὶ τούτων καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρχαῖαι στολαί, ἃς ἔχομεν ἤδη ἀνηρτημένας ἐν ἑρμαρίοις.

Καὶ ὁ πλουτισμὸς τοῦ Ἀρχείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης ἐκ δωρεῶν καὶ ἀγορῶν δὲν καθυστέρησε τοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Καὶ ὡς πρὸς μὲν

τὴν βιβλιοθήκην παρατηρῶ, ὅτι ἐγένοντο πολλαὶ ἀγοραὶ ἀποκλειστικῶς βιβλίων ἀφορώντων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἑλληνικῶν τε καὶ γαλλικῶν καὶ γερμανικῶν. Δύναμαι δὲ νὰ εἴπω, ὅτι ὡς πρὸς τὰ συγγράμματα τὰ ἱστορικὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἡ βιβλιοθήκη τῆς καθ' ἡμᾶς ἑταιρίας θέλει κατασταθῆ ἡ πλουσιωτάτη τῶν ἐν Ἀθήναις. Ἀλλὰ καὶ τὰ βιβλία ταῦτα κεῖνται ἐν ἑρμαρίοις καὶ κιβωτίοις, μὴ ὑπάρχοντος χώρου ἐν τῷ Μουσείῳ οὔτε πρὸς ἔκθεσιν, οὔτε πρὸς μελέτην.

Τὰ ἀποκτήματα τοῦ ἀρχείου εἶνε ἐπίσης ἄφθονα καὶ πολύτιμα. Δωρηταὶ δὲ εἰς αὐτὸ ἱστορικῶν ἐγγράφων εἶνε ὁ συνταγματάρχης κ. Δ. Σέκερης, οἱ κκ. Σπ. Π. Λάμπρος, Θεμιστοκλῆς Πάγκαλος, Ἀθ. Σταματάκης, Δημ. Βικέλας, Ἐμμ. Μόρμορης ἐκ Κυθήρων, Ἠλίας Τσιτσέλης ἐκ Ληξουρίου, Μιχ. Μαρκόπολις καὶ Βαρθολομαῖος Γκίζης, ὁ ὁποῖος εἶνε ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐγγράφων καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ὁ σπουδαιότερος τῶν δωρητῶν. Δωρηταὶ δὲ εἰς τὴν βιβλιοθήκην οἱ κκ. Σπυρ. Κ. Σακελλαρόπουλος, Σπυρ. Π. Λάμπρος, Ἀθαν. Πετρίδης, Ἰω. Σακκελίων, Ἰωσὴφ Κοπέτσκης, Β. Ὀρνστάϊν, Δημ. Γρ. Καμπούρογλους, Ἠλίας Τσιτσέλης καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων. Περὶ τούτων δὲ λεπτομερὴς ἔκθεσις θέλει δημοσιευθῆ ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἀρχείου ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

Ἐξ ἀγορᾶς δὲ ἀπεκτήσαμεν πολύτιμον συλλογὴν ἐγγράφων ἀνηκόντων εἰς τὸν μακαρίτην Δημ. Χρηστίδην, ἅτινα περιέσωσεν ἐκ βεβαίας ἀπωλείας ἐν τινι παντοπωλείῳ ἀνεύρων τυχαίως ὁ ἐκ Ναυπάκτου φοιτητὴς τῆς φιλολογίας κ. Ἰωάννης Βλαχογιάννης. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ὁ κ. Βλαχογιάννης ἐδέχθη νὰ παραχωρήσῃ τῇ προτροπῇ τοῦ συμβουλίου εἰς τὴν ἑταιρίαν ἀντὶ ἀμοιβῆς χρηματικῆς, ἣν προθύμως ἔσπευσε τὸ συμβούλιον νὰ δώσῃ, ἀμείβον τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ ἀνευρόντος. Ἐπίσης τὸ συμβούλιον, μαθὸν ὅτι πολύτιμος συλλογὴ ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τῆς νήσου τῶν Σπετσῶν, ὅπερ σήμερον δὲν ὑφίσταται πλέον, εὑρίσκετο εἰς τὴν κατοχὴν τῆς χήρας τοῦ μακαρίτου Ἀναργύρου Χατζῆ Ἀναργύρου, τοῦ συγγραφέως τῶν Σπετσιωτικῶν, ἀπέστειλεν εἰς Σπέτσας τὸν γραμματέα κ. Ἀντ. Μηλιαράκην, ὅπως διαπραγματευθῇ μετὰ τῆς χήρας καὶ τῶν συγγενῶν τοῦ μακαρίτου τὴν ἀπόκτησιν διὰ τὸ ἀρχεῖον τῆς ἑταιρίας τῶν ἐγγράφων τούτων, ἀποτελούντων τὸν β΄ καὶ γ΄ τόμον τῶν ἀνεκδότων Σπετσιω-

τικῶν. Δυστυχῶς εἰς τὸ διάβημα τοῦτο ἀπετύχομεν, τῆς ἀξιοσεβάστου χήρας παραχωρούσης τὰ ἔγγραφα μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἐκτυπώσεως αὐτῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐπιλοίπων τόμων· δὲν ἠδυνήθημεν δὲ ν' ἀποδεχθῶμεν τὸν ὅρον τοῦτον, διότι ἡ ὑπολογισθεῖσα δαπάνη τῆς ἐκτυπώσεως ἀνέρχεται εἰς ἀρκετὰς χιλιάδας δραχμῶν, ποσόν, ὅπερ ἡ ἑταιρία δὲν εἶχε νὰ διαθέσῃ.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, ἀναφέρω ὑμῖν, ὅτι ὁ ἐν Bayreuth τῆς Βαυαρίας διαμένων υἱὸς τοῦ ὑποστρατήγου Χριστιανοῦ Schmaltz, τοῦ ἐπὶ ὀκτὼ ὁλόκληρα ἔτη ἀπὸ τοῦ 1833-1841 διευθύναντος τὰ στρατιωτικὰ τῆς ἡμετέρας πατρίδος, διὰ φιλόφρονος ἐπιστολῆς του πρὸς τὸ συμβούλιον ἐζήτησε νὰ προσφέρῃ ἔγγραφα, ἅτινα ὁ πατήρ του εἶχε, σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι ὑπηρεσίαν του. Μετὰ τὴν πρόθυμον δὲ καὶ ταχεῖαν εὐχαριστήριον πρὸς αὐτὸν ἀπάντησιν τοῦ συμβουλίου, ἀπέστειλε τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ἐν οἷς καὶ ἰδιόγραφοι τοῦ βασιλέως Ὄθωνος ἐπιστολαί ὑπάρχουσι, καθὼς καὶ εἰκόνα τοῦ πατρός του. Τὸν κ. Schmaltz, κληρονομήσαντα τὰ φιλελληνικὰ αἰσθήματα τοῦ πατρός του, ἀνέγραψε τὸ συμβούλιον καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ.

Ἂς προσθέσω δὲ ἤδη, τῆς δωρεᾶς ταύτης μνημονεύσας, ὅτι ἡ ὕπαρξις τῆς ἑταιρίας ἡμῶν εἶνε ἤδη γνωστὴ εἰς πάντα τὸν λόγιον ἐν Εὐρώπῃ κόσμον, ἕνεκα τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Δελτίου μεγάλως ἐκεῖ ἐκτιμωμένου, ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἰδίως καὶ ἕνεκα τῆς ἀναγραφῆς εἰς γερμανικὰς ἐφημερίδας τῆς εἰδήσεως ὅτι κατηρτίσθη ἐν τῷ Μουσείῳ ἡμῶν καὶ τμῆμα εἰκόνων τῶν φιλελλήνων καὶ τῶν ὑπηρετησάντων τὴν Ἑλλάδα Βαυαρῶν. Πολλαὶ δὲ τῶν εἰκόνων τῶν φιλελλήνων τούτων Βαυαρῶν εἶνε δωρήματα εἴτε αὐτῶν τούτων ζώντων ἔτι, ὡς ἡ τοῦ Φέδερ τοῦ καθηγητοῦ τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἢ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων αὐτῶν.

Πρὶν ἢ καταλίπω, κύριοι, τὸ περὶ Ἀρχείου θέμα, ἀναφέρω ἔτι ὑμῖν, ὅτι τὸ συμβούλιον ἐθεώρησεν ὅτι εὐκταῖον θὰ ἦτο νὰ συνεκεντροῦτο ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Ἀρχείῳ πᾶν ἱστορικὸν ἔγγραφον τῶν ἐν Ἀθήναις τοὐλάχιστον εὑρισκομένων ἐν δημοσίοις γραφείοις. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπετάθημεν πρὸς τὴν προκάτοχον κυβέρνησιν δι' εἰδικοῦ ὑπομνήματος, προτείνοντες ὅπως ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις πράξῃ ὅ,τι πρὸ πολλοῦ ἔπραξαν ἄλλαι κυβερνήσεις ἄλλων κρατῶν, νὰ διαιρέσῃ δηλαδὴ τὰ ἐν τοῖς διαφόροις ὑπουργείοις τοῦ κράτους ἀρχεῖα εἰς ὑπηρεσιακὰ καὶ εἰς ἱστορικά, καὶ παραδώσῃ τὰ τελευταῖα εἰς τὴν ἑταιρίαν πρὸς ταξινόμησιν καὶ καταγραφήν· ὡρισμένως δ' ἐζητήσαμεν τὰ ἔγγραφα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, τῶν ὁποίων ὡς ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου οὐδεμία πλέον γίνεται χρῆσις. Τὴν αἴτησίν μας ἐπροτείναμεν *κατ' ἀρχήν*, δὲν εἰσήλθομεν δ' εἰς λεπτομερείας, περιμένοντες πρῶτον τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀρχῆς. Τὸ διάβημα ἡμῶν ἦτο μέγα, ἀλλ' ἐνομίσαμεν, ἀφ' οὗ σκοπὸς τῆς ἑταιρίας εἶνε ἡ περισυναγωγὴ παντὸς ἐγγράφου τῶν παρωχημένων χρόνων, ἡ καταγραφὴ αὐτοῦ καὶ ἡ γνωστοποίησις τῆς ὑπάρξεώς του, ὅτι ἐπεβάλλετο εἰς αὐτήν, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς κυβερνήσεως ἐνεργοῦσα, νὰ καταστήσῃ γνωστὸν καὶ προσιτὸν παντὶ τὸν μέγαν πλοῦτον τῶν ἱστορικῶν ἐγγράφων, ὅστις ἄχρηστος κατάκειται ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν ὑπουργείων, ὑποκείμενος εἰς φθοράν, ὅπως, κύριοι, γνωρίζετε ὅτι κατεστράφη μέγιστον μέρος τοῦ ἀρχείου τῆς ἑπτανησιακῆς Γερουσίας κομισθὲν εἰς Ἀθήνας ἐκ Κερκύρας μετὰ τὴν ἕνωσιν (ἀγνοῶ διὰ τίνας λόγους) καὶ τοποθετηθὲν ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Πολυτεχνείου· κατεστράφη δὲ ὑπὸ ὑδάτων εἰσρευσάντων ἐκ τῶν παραθύρων τῶν νευόντων εἰς τὴν πλατεῖαν λεωφόρον Γοσίτσα, ἐν ὥρᾳ ραγδαίας καὶ πολυώρου βροχῆς. Εἰς τὸ ὑπόμνημα ἡμῶν ἐκεῖνο οὐδεμία ἐδόθη ἀπάντησις.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὰ τοῦ Ἀρχείου.

Ἔρχομαι τέλος εἰς τὰ τῶν δημοσιεύσεων τῆς ἑταιρίας.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος προέβημεν, καίπερ ἔχοντες ἄφθονον ἱστορικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ὕλην, εἰς τὴν ἔκδοσιν ἑνὸς μόνου τεύχους τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρίας, ἀπαρτιζομένου ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν 10. Εὐχῆς ἔργον, κύριοι, θὰ ἦτο ἂν οἱ πόροι τῆς ἑταιρίας ἐπήρκουν, νὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐκδίδωμεν καὶ πλειότερα τεύχη τοῦ Δελτίου, ἀλλὰ καὶ προσέτι ἐν ἰδίοις βιβλίοις μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ σειρὰν ἐγγράφων πολυτίμων, ἅτινα ἔχομεν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων τοῦ δημοσίου βίου τῶν Ἑλλήνων καὶ μνημείων τῆς δημώδους γλώσσης. Ἀλλὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀδύνατον. Θέλησις ὑπάρχει, νοῦς ὑπάρχει, ἀλλὰ λείπει τὸ χρῆμα.

Θεωρῶ δ' ἐνταῦθα εὔκαιρον νὰ μνημονεύσω, ὅτι ὁ δαπάνῃ τῆς ἑταιρίας δημοσιευθεὶς κατάλογος τῶν γεωγραφικῶν βιβλίων τῶν ἀπὸ τοῦ

1800-1889 ἐκδοθέντων παρ' Ἑλλήνων, ὁ συνταχθεὶς παρὰ τοῦ κ. Ἀντωνίου Μηλιαράκη, ἐν ᾧ ὡς ἐν ἑνὶ πίνακι καταφαίνεται περὶ τίνων τόπων ἐγράφησαν γεωγραφικαὶ μονογραφίαι καὶ ὑπὸ τίνων, ἐν Ἑλλάδι μὲν διῆλθε σχεδὸν ἀπαρατήρητος, ὡς δυστυχῶς συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα φιλολογικῶν δημοσιεύσεων, ἐν αἷς καὶ τὸ ἡμέτερον Δελτίον, ἐν Γερμανίᾳ ὅμως καὶ Γαλλίᾳ ἐνεποίησεν ἡ δημοσίευσίς του σπουδαίαν αἴσθησιν, διὸ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἔτυχε τοῦ χιλιοδράχμου βραβείου. Ἡ ἐκτίμησις αὕτη τοῦ συγγράμματος τούτου ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς τιμᾷ τὸν συγγραφέα, δικαιολογεῖ καὶ τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τοῦ συμβουλίου πρὸς ἔκδοσιν τοιούτου ἔργου, τοῦ καὶ πρώτου, πλὴν τοῦ Δελτίου, δημοσιεύματος τῆς ἑταιρίας.

Λύται εἶνε, κύριοι, ἐν συνόψει αἱ ἡμέτεραι κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐργασίαι. Ἐπράξαμεν ὅ,τι ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατὸν ὑπὸ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς διατελεῖ οὖσα ἡ ἑταιρία. Ἂς εὐχηθῶμεν ὅπως τὸ μέλλον φανῇ εὐτυχέστερον.

Ἔκθεσις τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἀρχείου.

Κύριε Πρόεδρε.

Πέμπω ὑμῖν σήμερον τὴν ἔκθεσιν τῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς καθ' ἡμᾶς ἑταιρίας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος προσκτήματα τοῦ ἀρχείου ἐκ δωρεῶν καὶ ἐξ ἀγορᾶς ὑπῆρξαν πολλὰ καὶ ἄξια πολλοῦ λόγου διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Καὶ ἐκ δωρεῶν μὲν ἀπεκτήσαμεν 168 ἔγγραφα, ἐξ ἀγορᾶς δὲ 4. Σημειῶ δ' ἐνταῦθα ὅτι εἰς τὰ τῆς ἀγορᾶς πλὴν τοῦ μνημονευθέντος ἀριθμοῦ δέον νὰ προστεθῶσι τὰ πολυάριθμα ἔγγραφα, ἅτινα ἡ ἑταιρία ἠγόρασε τοῦ μακαρίτου Δ. Χρηστίδου καὶ τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε δὲν κατεγράφησαν ὅπως γνωσθῇ ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς αὐτῶν.

Δωρηταὶ ἐγγράφων εἶνε οἱ ἑξῆς κατὰ τάξιν τῆς ἐγγραφῆς αὐτῶν· Ἀνώνυμος 2, Ἰ. Δαμβέργης 1, Δ. Σέκερης 14, Θεμ. Παγκάλου 70, Π. Θ. Κολοκοτρώνης 1, Ἀθαν. Σταματάκης 2, Μιχ. Ἰωάν. Μαρκόπολις 4, Ἐμ. Μόρμορης (ἐκ Κυθήρων) 4, Ἠλίας Τσιτσέλης ἐν Ληξουρίῳ 22. Δημ. Βικέλας 5, Βαρθολ. Γκίζης 343.

Πάντα τὰ εἰρημένα ἔγγραφα πλὴν τῶν τοῦ μακαρίτου Χρηστίδου εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ καταγράψῃ ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ ἀρχείου ὁ κ. Ἀντ. Μηλιαράκης γραμματεὺς τῆς ἑταιρίας, ἀναπληρώσας ἐμὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἔχοντα ἄλλας κατεπειγούσας ἐργασίας.

Ἐν τῷ τμήματι τῶν χειρογράφων ἐδωρήθησαν τέσσαρα μόνον χειρόγραφα ὑπὸ τοῦ κ. Σπυρ. Λάμπρου ἓν περιέχον αὐτόγραφα ποιήματα τοῦ Κερκυραίου Δημ. Τσιλιμπάρη, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Πετρίδου ἑλλιπὲς χειρόγραφον περιέχον φυσιογνωστικά, ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου ἓν περιέχον συνοπτικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἠλ. Τσιτσέλη ἐν Ληξουρίῳ λόγος χειρόγραφος εἰς μνημόσυνον Καποδιστρίου ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ Ἀλεξ. Στούρτζα.

Ὁ ὅλος δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου ἀνέρχεται εἰς 7763, τῶν δὲ χειρογράφων εἰς 60.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν βιβλιοθήκην σημειῶ, ὅτι σπουδαίως ἐπλουτίσθη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκ δωρεῶν, ἀλλὰ κυρίως ἐξ ἀγορᾶς βιβλίων ἑλληνικῶν, γαλλικῶν καὶ γερμανικῶν, ἀναγομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος. Καὶ κατεγράφησαν μὲν πάντα τὰ βιβλία καὶ φυλλάδια εἰς τὸ γενικὸν βιβλίον τῆς βιβλιοθήκης, ἀνερχόμενα τὰ μὲν ἐξ ἀγορᾶς εἰς 102, τὰ δὲ ἐκ δωρεῶν εἰς 149, εἰσέτι ὅμως δὲν ἐταξινομήθησαν ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως χώρου ἐπαρκοῦς πρὸς ἐναπόθεσιν διαρκῆ αὐτῶν. Ἡ φροντὶς τῆς συλλογῆς γίνεται διὰ τὸ μέλλον, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁσονοῦπω θέλει εὑρεθῇ χῶρος κατάλληλος καὶ προσήκων εἰς ἐθνικὸν Μουσεῖον καὶ Ἀρχεῖον.

Δωρηταὶ δὲ βιβλίων ὑπῆρξαν οἱ κκ. Ἰ. Ν. Μπότασης, Σπυρ. Π. Λάμπρος, Βερν. Ὀρνστάϊν, Ἰωσὴφ Κοπέτσκης, Ἰ. Σακκελίων, Ἀθ. Πετρίδης, Ἠλίας Τσιτσέλης, Σπυρ. Κ. Σακελλαρόπουλος ὅστις καὶ ἐδώρησεν σειρὰν ὁλόκληρον τῆς Νέας Ἐφημερίδος ἀπὸ τοῦ 1 ἀριθμοῦ μέχρι τοῦ σημερινοῦ, ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων, ὁ κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλους καὶ Ἀνώνυμός τις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰανουαρίου 1891.

Ὁ Ἔφορος τοῦ Ἀρχείου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης
τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας
ΑΝΤ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἔκθεσις τοῦ Ἐφόρου τοῦ Μουσείου.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μουσείου τῆς ἡμετέρας ἑταιρίας πρῶτόν μου καθῆκον ἐθεώρησα νὰ ἐπιχειρήσω γενικὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐν αὐτῷ εὑρισκομένων ἀντικειμένων. Ἐκ τῆς ἐξελέγξεως ταύτης κατεδείχθη, ὅτι πλὴν δύω ἢ τριῶν ἐλαχίστης ἀξίας ἀντικειμένων ἅτινα σὺν τῷ καιρῷ ἐφθάρησαν, πάντα τὰ λοιπὰ εὑρίσκονται ἀνελλιπῆ ἐν τῷ Μουσείῳ. Προέβην προσέτι εἰς τὴν σύνταξιν νέου γενικοῦ καταλόγου, ἐν ᾧ ἕκαστον ἀντικείμενον κατεγράφη ὑπὸ ἴδιον αὔξοντα ἀριθμόν, μετὰ συντόμου περιγραφῆς. Ὁ ἀριθμὸς δὲ οὗτος θέλει προσκολληθῆ καὶ ἐπὶ τοῦ περιγραφομένου ἀντικειμένου, τοιουτοτρόπως δὲ πᾶσα ἐν τῷ μέλλοντι ἐξέλεγξις θέλει κατασταθῆ εὐχερής.

Κατὰ τὸ ἄρτι λῆξαν ἔτος τὸ μουσεῖον ἡμῶν ἐπλουτίσθη διὰ τῶν ἑξῆς δωρεῶν·

Ὁ κ. Λάζαρος Σῶχος ἐδωρήσατο ἓξ (6) ἐκμαγεῖα Βυζαντινῶν ἔργων Χριστιανικῆς τέχνης.

Ὁ κ. Δερβενιώτης τρία (3) νομίσματα εὑρεθέντα ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν Ἄνδρον.

Αἱ ἀδελφαὶ Κριεμάδη εἰκόνα παριστῶσαν τὸ πλοῖον «ὁ Κίμων» τοῦ πλοιάρχου Γ. Κριεμάδη.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἑπτὰ (7) καθίσματα τοῦ πρώτου ἐν Ναυπλίῳ συσταθέντος μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὄθωνος δικαστηρίου.

Ὁ κ. Ν. Κουρῆς κονδυλιοθήκην διὰ τὸ σχολεῖον τοῦ Ἀναστ. Γ. Λευκίου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ κ. Σ. Γερακάρης εἰκόνα τοῦ Λύγουστίνου Καποδιστρίου.

Ὁ κ. Σ. Γαλιάτσας εἰκόνα τοῦ Ἰγνατίου Οὐγγροβλαχίας.

Τὸ Ἐθν. Πανεπιστήμιον εἰκόνα τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος.

Ὁ κ. E. Legrand εἰκόνας χαλκογραφικὰς Ἰ. Λάσκαρη, Μάρκου Μουσούρου καὶ Δ. Χαλκοκονδύλη.

Ὁ κ. Μάρκος Ῥενιέρης εἰκόνα ἐλαιογραφικὴν τοῦ Ν. Ῥενιέρη.

Ὁ κ. Δημ. Βικέλας λιθογραφικὴν εἰκόνα τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας.

Ὁ κ. Δ. Μ. Βασιλείου εἰκόνα τοῦ Σκενδέρβεη.

Ὁ αὐτὸς ἓξ (6) εἰκόνας διὰ μολυβδίδος γεγραμμένας τοῦ Τομπάζη, Πετρόμπεη, Κανάρη, Μιαούλη, Νικηταρᾶ καὶ Κολοκοτρώνη.

Ὁ κ. Β. Ὀρνστάϊν εἰκόνα ἑαυτοῦ.

Ὁ κ. Ἀνδρ. Νικολάρας φωτογραφίαν τοῦ πυρπολητοῦ Ἰωάσαφ Νικολάρα.

Τὸ Πολυτεχνεῖον προτομὴν γυψίνην τοῦ Κοραῆ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Ὁ Δῆμος Πειραιῶς προτομὰς τῶν βασιλέων Ὄθωνος καὶ Ἀμαλίας.

Ὁ κ. Ἰ. Ν. Μπότασης μετάλλιον χαραχθὲν ἐν Τεργέστῃ χάριν τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος 1866-68.

Ὁ κ. Δημ. Σαῤῥῆς νόμισμα Βυζαντινὸν χαλκοῦν.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν τὸ ὑπόλοιπον τῶν μηχανημάτων τοῦ ἐν Αἰγίνῃ πρώτου Νομισματοκοπείου.

Ὁ κ. Θεμ. Πάγκαλος σφραγῖδα ἀνήκουσαν εἰς τὸν Μιχ. Πάγκαλον κατὰ τὴν ἐν Λιβόρνῳ διαμονήν του.

Ὁ αὐτὸς τὸ παράσημον τοῦ Κρίνου ἀπονεμηθὲν τῷ Μιχ. Παγκάλῳ ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1814.

Ὁ κ. Γιαννακόπουλος κοζόκαν γυναικείαν ἐκ βελούδου ἐκ Τριπόλεως τοῦ 1819.

Ὁ αὐτὸς ζώνην ἐκ Τριπόλεως τοῦ 1819.

Ὁ κ. Ἐμμανουὴλ Βουτζινᾶς τὸ πρωτότυπον σχέδιον τῆς πόλεως Ἀθηνῶν χαραχθὲν ὑπὸ L. Klenze τῷ 1834.

Ὁ κ. Μ. Κοσονᾶς σφραγῖδα τῆς κοινότητος Ὕδρας τοῦ 1808.

Ὁ κ. Μιχ. Τσιβουράκης ὅπλον μεσαιωνικόν.

Ὁ αὐτὸς σφραγῖδα τῆς στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 1832.

Ὁ κ. Κλ. Καλογερῆς νομίσματα ἐκ τῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης παρὰ τὸν Καφηρέα.

Ὁ κ. Τσακίρης διάφορα νομίσματα.

Ὁ κ. Ἀνδρέας Συγγρὸς τὸ ξίφος τοῦ στρατηγοῦ Δυοβουνιώτου.

Ὁ κ. Σμάλτς φωτογραφίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ στρατηγοῦ Σμάλτς.

Διὰ τῆς δωρεᾶς τῶν ἀνωτέρω εἰκόνων συνεπληρώθησαν ἱκανὰ χάσματα ἐν τῷ τμήματι τῶν ἱστορικῶν εἰκόνων. Ὑπολείπονται ὅμως ἔτι πλεῖστα τοιαῦτα, ἅτινα ἡ ἐφορία ἡμῶν ἐπιθυμοῦσα, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῇ, νὰ συμπληρώσῃ, παρήγγειλεν ἤδη τὴν ὑπὸ δεξιοῦ ζωγράφου

ἀντιγραφὴν τῆς συλλογῆς εἰκόνων τῶν διδασκάλων τοῦ ἔθνους, τῆς εὑρισκομένης ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν ἤδη τινές, ἀπεφάσισε δὲ καὶ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς μουσείοις καὶ βιβλιοθήκαις εὑρισκομένων αὐθεντικῶν εἰκόνων τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλων σημαινόντων ἀνδρῶν τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους. Ἐλπίζει δ' οὕτως, ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἀναλόγως τῶν μέσων τῆς ἑταιρίας, νὰ καταρτίσῃ τελείαν πινακοθήκην πάντων τῶν ὁπωσδήποτε δρασάντων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ προσώπων ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μεγάλως δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ τὰ φιλοπάτριδα μέλη τῆς ἑταιρίας ἡμῶν εἴτε δωροῦντα ὅσας τοιαύτας εἰκόνας κατέχουσιν ἢ δύνανται νὰ προμηθευθῶσιν εἴτε ἀγγέλλοντα τῇ ἐφορίᾳ τὴν ὕπαρξιν τοιούτων.

Καὶ ἐν τῷ τμήματι τῶν ἑλληνικῶν ἐνδυμασιῶν ἐγένετο οὐ μικρὰ πρόοδος, τοῦ Μουσείου προσκτησαμένου τελείαν καὶ πλουσίαν ἐνδυμασίαν γυναικὸς ἐξ Ἀμοργοῦ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἤρξατο δὲ καὶ ἡ ἐπὶ ἀνδρεικέλων διασκευὴ τῶν ἐνδυμασιῶν τούτων, ἐξ ὧν ἐτοποθετήθησαν ἤδη ἐν τῷ Μουσείῳ, μεγάλως κοσμοῦσαι αὐτό, τρεῖς, ἡ ὑδραϊκή, ἡ τῆς Ἀμοργοῦ καὶ ἡ τῆς χωρικῆς γυναικὸς τῶν Μεσογαίων τῆς Ἀττικῆς.

Δυστυχῶς ἡ τακτοποίησις τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ ἀντικειμένων καθίσταται σχεδὸν ἀδύνατος ὡς ἐκ τοῦ λίαν στενοῦ χώρου τῆς παραχωρηθείσης ἡμῖν αἰθούσης, ὡς ἐκ τούτου δὲ οὐ μόνον οὐδεμία ἐπιστημονικὴ αὐτῶν κατάταξις δύναται νὰ γίνῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἔκθεσις πάντων τῶν κειμηλίων παρεμποδίζεται.

Καταθέτων ἤδη ἣν ἔλαβον ἐντολήν, εὔχομαι ἵνα ὁ διάδοχός μου, ὑπὸ εὐνοϊκωτέρας περιστάσεις εὑρισκόμενος, δυνηθῇ νὰ καταρτίσῃ τὸ Μουσεῖον ἀντάξιον τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ ὃν ἐξυπηρετεῖ πρὸς δόξαν τοῦ γενναίου ἡμῶν Ἔθνους.

Δέξασθε, κύριε Πρόεδρε, τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεώς μου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Ἰανουαρίου 1891

Ὁ Ἔφορος τοῦ Μουσείου
ΑΛΕΞ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ἔκθεσις τοῦ Ταμίου.

Κύριε πρόεδρε,

Συνημμένον ὑποβάλλω ὑμῖν τὸν ἰσολογισμὸν τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους, ἐξ οὗ ἐξάγεται, ὅτι αἱ μὲν εἰσπράξεις τῆς ἑταιρίας ἀνῆλθον εἰς . . . . . δρ. 8189.35
αἱ δὲ δαπάναι εἰς . . . . . » 7155.40
ὥστε μένει ἐν τῷ ταμείῳ περίσσευμα . . . . . δρ. 1033.95
Ἀλλὰ σημειωτέον ὅτι εἰς τὰς εἰσπράξεις περιλαμβάνεται περίσσευμα τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς μετρητά. . . . . δρ. 613.90
καὶ εἴσπραξις ἐκ πωληθείσης λαχειοφόρου ὁμολογίας . » 535.75
δρ. 1149.65

ἂν δ' ἀφαιρεθῇ τὸ ποσὸν τοῦτο, ὑπολείπονται ὡς πραγματικαὶ εἰσπράξεις τοῦ ἔτους δρ. 7040.70. Κατὰ ταῦτα αἱ καθαραὶ εἰσπράξεις τοῦ λήξαντος ἔτους ὑπολείπονται τῶν τοῦ παρελθόντος κατὰ δραχ. 1143.75. Προέρχεται δ' ἡ διαφορὰ αὕτη ἐκ τούτου, ὅτι ἐφέτος οὐδεμίαν εἴχομεν συνδρομὴν ἐκ τοῦ δημοσίου, ἐν ᾧ πέρυσιν οὐ μόνον εἰσῆλθον εἰς τὸ ταμεῖον ἡμῶν 1000 δρ. ὡς βοήθημα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διὰ τὸ ἔτος 1889, ἀλλὰ καὶ ἕτεραι 1250 ἐκ καθυστερουμένης συνδρομῆς διὰ τὸ 1885. Εὐχάριστον δὲ εἶνε τὸ ἐφετεινὸν ἀποτέλεσμα, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἀντιπροσωπεύει πόρους τῆς ἑταιρίας, οὓς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τακτικούς. Ἀληθῶς μόνον 1240 δρ. εἰσεπράξαμεν ἐξ ἐκτάκτου δωρεᾶς τοῦ ἐν Παρισίοις φιλογενοῦς κ. Θεμιστοκλέους Πετροκοκκίνου, τὸ δὲ πλεῖστον τῶν λοιπῶν ἐσόδων προέρχεται ἐκ τακτικῶν καὶ τινων προσθέτων συνδρομῶν ἑταίρων. Ὑπερτεροῦσι δὲ κατὰ πολὺ αἱ συνδρομαὶ τῶν ἐν Ἀθήναις τακτικῶν ἑταίρων. Τοιαύτας ἐπλήρωσαν ἐφέτος ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἑταίρων 269 διὰ τὸ 1890· προστιθεμένων δὲ καὶ τῶν διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τακτικῶν συνδρομῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἀνῆλθον ἐν ὅλῳ αἱ ἐκ τῶν τακτικῶν συνδρομῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους εἰσπράξεις εἰς δρ. 3170. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ μὲν παρελθὸν ἔτος ἐξ εἰσφορῶν διὰ τὸ 1889 εἰσεπράχθησαν δρ. 2840, τὸ δὲ παρελθὸν ἐξ εἰσφορῶν διὰ τὸ 1888 εἰσῆλθον εἰς τὸ ταμεῖον μόνον δρ. 1000. Εὐχάριστος

λοιπὸν εἶνε ἡ κατ' ἔτος προϊοῦσα αὔξησις τῶν εἰσπράξεων ἐξ εἰσφορῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους τακτικῶν, εἰς ἃς προστίθενται αἱ πρόσθετοι, αἱ ἐκ τῶν τοκομεριδίων, τοῦ Δελτίου, τῶν καθυστερουμένων καὶ ἄλλαι εἰσπράξεις.

Πλὴν τοῦ κ. Πετροκοκκίνου, ἀναγραφέντος συμφώνως πρὸς τὸν ὀργανισμὸν τῆς ἑταιρίας εὐεργέτου, πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ προσενεγκόντες ποσὸν ἀνώτερον τοῦ κατωτάτου ἐτησίου ὅρου τῶν δέκα δραχμῶν. Ἀνέρχονται δ' ἐν ὅλῳ ἐφέτος αἱ ἐκ τοιούτων προσθέτων εἰσφορῶν εἰσπράξεις εἰς δρ. 1244.20. Διακρίνεται δ' ὁ ἐν Καίρῳ κ. Ἀχιλλόπουλος, προσενεγκὼν πλὴν τακτικῶν εἰσφορῶν διὰ τέσσαρα ἔτη καὶ δρ. 210 καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναγραφεὶς εἰς τοὺς δωρητάς.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὑποβαλλομένου ἰσολογισμοῦ, αἱ δαπάναι τοῦ ἔτους ἀνέρχονται εἰς δρ. 7155.40. Ἀλλ' ἀφαιρουμένων ἐκ τούτων δραχ. 1615.10 δαπανηθεισῶν εἰς ἀγορὰν τριῶν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, αἱ πραγματικαὶ δαπάναι περιορίζονται εἰς δρ. 5540.30, ἤτοι κατὰ δρ. 1920,25 κατωτέρας τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Σημειωτέον δ' ὅτι διὰ μὲν ἀγορὰς ἀντικειμένων τοῦ μουσείου καὶ ἔπιπλα ἐν αὐτῷ ἐδαπανήθησαν ἐφέτος δραχ. 1309.50, δι' ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου δρ. 595.40 καὶ δι' ἀγορὰν βιβλίων τῆς σημέραι ἀναπτυσσομένης βιβλιοθήκης τῆς ἑταιρίας δρ. 790.65.

Ἓν τέλει σημειόνω, ὅτι, ὡς εἶνε γνωστὸν ὑμῖν, κ. πρόεδρε, ἐκ τῶν ἑκάστοτε στελλομένων ὑμῖν ἐγγράφων μου περὶ τῶν παρ' ἐμοὶ λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἡ ἡμετέρα ἑταιρία κέκτηται ἤδη ἑπτὰ τοιαύτας, τὰς ὑπ' ἀρ. 44,895, 60,426, 106,972, 117,288, 127,283, 143,742 καὶ 147,218.

Ἀποτελοῦσι δ' αὗται μετὰ τοῦ ἀνωτέρω σημειωθέντος εἰς μετρητὰ περισσεύματος ἐκ δρ. 1033.95 τὴν μόνην κινητὴν περιουσίαν τῆς ἑταιρίας, ἀνερχομένην κατὰ τὴν σημερινὴν τῶν ὁμολογιῶν ἀξίαν εἰς δραχ. 3780.

Δέξασθε, κ. πρόεδρε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου μου ὑπολήψεως, μεθ' ἧς διατελῶ ὑμέτερος

Ἐν Ἀθήναις, 25 Ἰανουαρίου 1891

Ὁ ταμίας τῆς Ἑταιρίας
ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Α' ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

τῶν εἰσπράξεων καὶ δαπανῶν.

α'. Εἰσπράξεις.

1. Περίσσευμα τῆς παρελθούσης χρήσεως.	Δρ.	613.90
2. Ἐκ τακτικῆς εἰσφορᾶς ἑταίρου ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ 1888 (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Α 79)	»	10.—
3. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ 1889 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 548, 550, 561, 566, 571, 658, 672, 688, 743, 820, 835, 893, Γ 1198)	»	130.—
4. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ 1890 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 923-930, 932, 934-936, 938-949, 951-953, 956-960, 962-966, 968, 969, 971-974, 976-982, 984-1000, Γ 1002, 1004-1009, 1011, 1013, 1015-1017, 1020, 1012, 1023-1025, 1027, 1032, 1033, 1035, 1036, 1038-1041, 1043, 1044, 1046, 1048-1059, 1061-1078, 1080-1084, 1086-1089, 1091, 1094-1103, 1105-1111, 1113, 1114, 1116-1118, 1120, 1123, 1125, 1129-1135, 1137-1141, 1143, 1144, 1146-1163, 1165-1172, 1177, 1179, 1180-1182, 1185, 1191, 1197. Δ 1205-1210, 1212, 1213, 1215-1217, 1219-1223, 1225, 1226, 1228, 1229, 1231, 1237-1245, 1258, 1260-1262, 1269-1274, 1276, 1278, 1281-1287, 1289, 1293, 1297, 1298, 1300, 1302, 1303, 1305, 1306, 1342, 1345).	»	2690.—
5. Ἐκ προσθέτου εἰσφορᾶς ἑταίρου διὰ τὸ 1889 ἐν Ἀθήναις (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 122).	»	15.—
6. Ἐκ προσθέτων εἰσφορῶν ἑταίρων ἐν Ἀθήναις διὰ τὸ 1890 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 112-120, 122-134, 136, 137, 139, 140, 143-146, 148, 149, 153-155, 157, 162-164, 166-172, 180, 181) . . .	»	830.—
7. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρου ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰ ἔτη 1886, 1887 καὶ 1888 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Δ 1319-1321) . . .	»	30.—
8. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ 1889 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 729, 732, 794, 921, Δ 1201, 1204, 1322, 1336).	»	80.—
Εἰς μεταφοράν. . . .	Δρ.	4398.90

Ἐκ μεταφορᾶς. . . .	Δρ.	4398.90
9. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ 1890 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Α 922, Γ 1189, 1194, 1196, Δ 1202, 1203, 1235, 1236, 1247-1256, 1263-1267, 1301, 1307, 1309-1314, 1323, 1325-1330, 1332-1335, 1337-1341, 1344)	»	480.—
10. Ἐκ τακτικῶν εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰ ἔτη 1891, 1892 καὶ 1893 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Δ 1257, 1315-1318, 1324, 1331)	»	70.—
11. Ἐκ προσθέτων εἰσφορῶν ἑταίρων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὸ 1890 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 135, 138, 147, 151, 156, 158, 174, 176, 178, 179)	»	399.20
12. Ἐξ ἐκτάκτου εἰσφορᾶς Θεμ. Πετροκοκκίνου (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 152)	»	1240.—
13. Βοήθημα τοῦ δήμου Ἀθηναίων διὰ τὰ ἔτη 1889 καὶ 1890 (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 98, 177)	»	600.—
14. Βοήθημα τοῦ δήμου Πειραιῶς διὰ τὸ 1890 (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 142)	»	100.—
15. Ἐκ τοκομεριδίων λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθν. Τραπέζης (ἐξ τῆς λήξεως 20/1 Ἰουλίου 1890 καὶ ἑπτὰ τῆς λήξεως 20/1 Ἰανουαρίου 1891)	»	128.90
16. Ἐκ πωλήσεως τόμων καὶ φυλλαδίων τοῦ Δελτίου (κατὰ τὰς ἀποδείξεις Β 144, 150, 159, 165, 173, 175, 182).	»	449.20
17. Ἐκ πωλήσεως 22 ἀντιτύπων τῆς Νεοελληνικῆς γεωγραφίας Μηλιαράκη (κατὰ τὰς ἀποδείξεις 183, 184)	»	70.40
18. Ἐκ πωλήσεως διπλοῦ βιβλίου ἐκ τῆς βιβλιοθήκης (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 161).	»	17.—
19. Ἐκ πωλήσεως τῆς ὑπ' ἀρ. 149,600 λαχειοφόρου ὁμολογίας τῆς Ἐθν. Τραπέζης (κατὰ τὴν ἀπόδειξιν Β 160)	»	535.75
Τὸ ὅλον τῶν εἰσπράξεων. . . .	δρ.	8189.35

β' Δαπάναι.

1. Εἰς μισθὸν τοῦ βοηθοῦ τοῦ γραμματέως καὶ τῶν ἐφόρων (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 2, 5, 14, 22, 27, 31, 42, 46, 48, 57, 64, 73) .	δρ.	900.—
2. Εἰς γραφικὰ, ταχυδρομικὰ καὶ μικρὰ ἔξοδα τοῦ ἀρχείου, μουσείου καὶ γραφείου (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 1, 3, 6, 7, 15, 16, 18, 23, 26, 28, 32, 35, 40, 43, 44, 51, 55, 58, 63, 65, 74).	»	509.75
3. Εἰς ἔπιπλα καὶ διακόσμησιν τοῦ μουσείου (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 36, 47, 56, 70, 71, 78)	»	689.50
4. Εἰς ἀγορὰν βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 4, 8, 11, 17, 29, 33, 34, 53, 61, 75, 79, 81)	»	790.65
Εἰς μεταφορὰν. . . .	Δρ.	2889.90

Ἐκ μεταφορᾶς. . . .	Δρ.	2889.90
5. Εἰς ἀγορὰν ἀντικειμένων διὰ τὸ μουσεῖον (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 49, 68, 77)	»	620.—
6. Εἰς ἀγορὰν ἐγγράφων διὰ τὸ ἀρχεῖον καὶ λοιπὰ ἔξοδα (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 50, 52, 59, 76).	»	595.40
7. Εἰς τυπωτικὰ καὶ λιθογραφικὰ πρακτικῶν, διπλοτύπων, διπλωμάτων, προσκλητηρίων, ἐγκυκλίων κτλ. (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 9, 19, 24, 37, 38, 66).	»	283.50
8. Εἰς τυπωτικὰ Δελτίου (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 13, 29). .	»	745.—
9. Εἰς πέντε ἀριθμοὺς τοῦ λαχείου τῆς ἀρχαιολ. ἑταιρίας (κατὰ τὸ ἔνταλμα ὑπ' ἀρ. 62)	»	9.—
10. Εἰς ἀγορὰν τριῶν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθν. Τραπέζης ὑπ' ἀρ. 147,218-149,600 καὶ 44,895 (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀριθ. 21, 45, 69)	»	1615.10
11. Εἰς ποσοστὰ τοῦ εἰσπράκτορος (κατὰ τὰ ἐντάλματα ὑπ' ἀρ. 10, 12, 20, 25, 30, 41, 54, 60, 67, 72, 80)	»	397.50
	δρ.	7155.40
Περίσσευμα εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ πρὸς ἐξίσωσιν.	»	1033.95
	δρ.	8189.35

Ὁ ταμίας
ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Β. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1890 ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΙΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗΝ ΤΑΞΙΝ (1)

(1) Ἐν μὲν τῷ πίνακι αὐτῷ περιλαμβάνονται αἱ συνδρομαὶ τοῦ 1890 αἱ πληρωθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἐντὸς τοῦ ἔτους. Διὰ δὲ ἀστερίσκων ὑποσημειοῦνται αἱ κατὰ τὸ 1890 διὰ παρελθόντα ἢ προσεχῆ ἔτη γενόμεναι πληρωμαί. Τὸ σημεῖον † δηλοῖ τὰς κατὰ προηγούμενα ἔτη διὰ τὸ 1890 γενομένας πληρωμάς.

Ἀγαθάνικος Ἀχ. *	10.—	Βαφειαδάκης Νικ.	50.—
Ἀγγελόπουλος Γ.	10.—	Βενετοκλῆς Δ.	10.—
Ἀθηνογένης Γ.	25.—	Βιδάλης Ἀντώνιος ***	—.—
Αἴσωπος Κ.	25.—	Βικέλας Δημήτριος †	10.—
Ἀλεξανδρόπουλος Ἰω.	10.—	Βιώνης Γεώργιος	10.—
Ἀλμέϊδας Μανουήλ.	10.—	Βλάγκαλης Νικόλαος	25.—
Ἀναγνωστάκης Ἐμμ.	25.—	Βλαστός Γεώργιος	25.—
Ἀναστασίου Νικ.	10.—	Βλαστὸς Στέφανος †	15.—
Ἄννινος Θέμος	10.—	Βηρὲς Δαμιανός.	10.—
Ἀντωνιάδης Ἀντ. Σ.	10.—	Βότσαρης Ἀθανάσιος ****	10.—
Ἀποστολίδης Νικόλαος.	10.—	Βουγιούκας Δημ.	10.—
Ἀποστολίδης Σίμων	10.—	Βούκρας Δημ.	10.—
Ἀποστολίδης Χαρίδημος	10.—	Βούλγαρης Βασίλειος	10.—
Ἀργυριάδης Ἰω.	10.—	Βούλγαρης Γ. Δ.	10.—
Ἀργυρόπουλος Γεώργιος	10.—	Βούλγαρης Γ. Ν. *****	—.—
Ἀργυρόπουλος Περικλῆς	100.—	Βουλπιώτης Δημήτριος.	10.—
Ἀχιλλόπουλος Εὐάγγελος **	220.—	Βουρνάζος Χρ.	10.—
		Βουσάκης Ἀριστείδης	10.—
Βαλαωρίτης Ἰωάννης	10.—	Βουσάκης Κωνστ.	10.—
Βαλαωρίτης Περικλῆς	10.—	Βυζάντιος Κ.	10.—
Βαρατάσης Ἀν.	10.—		
Βασιλείου Δημήτριος Μ.	45.—	Γαλδάνης Ἰούλιος	10.—
Βάφας Γεώργιος	10.—	Γεννάδιος Ἰω. ******	10.—
Βάφας Λεωνίδας	10.—	Γεράσιμος πατρ. Ἀντιοχ. *******	52.—

* Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 30 διὰ τὰ ἔτη 1891, 1892 καὶ 1893.
*** Ἐπλήρωσε δρ. 20 διὰ τὰ ἔτη 1888 καὶ 1889.
**** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 25 διὰ τὸ 1889.
***** Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
****** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
******* Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1891.

Γεωργαντᾶς Ἰωάννης *	—.—	Ζαβιτσάνος Σ.	10.—
Γεωργαντᾶς Παντελῆς	10.—	Ζαΐμης Ἀλέξανδρος	10.—
Γεωργαντᾶς Φίλιππος	10.—	Ζαλοκώστας Π.	10.—
Γεωργιάδης Δημήτριος.	10.—	Ζάννος Στυλ.	10.—
Γεωργιάδης Λεωνίδας	10.—	Ζαχαριάδης Ἰω.	20.—
Γιαλούσης Σ.	10.—	Ζαχαρίας Διονύσιος.	10.—
Γιαννακόπουλος Κ.	10.—	Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος	10.—
Γιουρδῆς Γ.	10.—	Ζερλέντης Περικλῆς	10.—
Γκίζης Βαρθολομαῖος	10.—	Ζῶτος Κ.	10.—
Γκιών Α.	10.—		
Γλυκᾶς Νικηφόρ. (Μηθύμνης) **	10.—	Ἡλιόπουλος Δ.	20.—
Γουμποῦρος Ἀρσένιος (Ὕδρας).	10.—		
Γραφειάδης Δημήτριος	10.—	Θεοδωράκης Ἀναστάσιος	20.—
Γρηγοριανόπουλος Ἀχιλλεὺς	10.—	Θεοτόκης Γεώργιος.	10.—
Γρηγορίου Ἰωάννης	10.—	Θεοφανόπουλος Δημήτριος	10.—
Γρίβας Χρ. Γαρδικιώτης	10.—	Θεοφιλάτος Ἰω.	10.—
		Θερμησιώτης Γ. ****	10.—
Δαγκλῆς Π.	10.—		
Δαΐρφερδ Γουλιέλμος	10.—	Ἱδρωμένος Λ. Μ. †	10.—
Δαμασκηνὸς Νικόλαος	10.—		
Δαμβέργης Ἰωάννης	10.—	Καβούρ Νικ.	10.—
Δέγλερης Σ.	10.—	Καζάζης Νεοκλῆς *****	10.—
Δεληγεώργης Λεωνίδας.	10.—	Κακλαμάνος Δημήτριος.	10.—
Δεληγιάννης Νικ.	10.—	Καλαποθάκης Μ. ******	10.—
Δεληγιάννης Πέτρος Ι.	10.—	Καλέργης Ἀντώνιος Ε.	10.—
Δέφνερ Μιχαὴλ.	10.—	Καλλιγᾶς Γερμανὸς (Ἀθηνῶν).	10.—
Δήμιτσας Μαργαρίτης	10.—	Καλλιγᾶς Γεώργιος.	10.—
Διαμαντόπουλος Π.	10.—	Καλλιγᾶς Παῦλος	10.—
Δούμας Κ.	10.—	Καλλιγᾶς Πέτρος	10.—
Δραγάτσης Ἰάκωβος ***	—.—	Καλλιοντζῆς Δημ.	10.—
Δραγούμης Δημήτριος	10.—	Καλλιφρονᾶς Δημ. Μ.	25.—
Δραγούμης Ἐμμανουὴλ	10.—	Καλλιφρονᾶς Νικόλαος Δ.	10.—
Δραγούμης Μάρκος.	10.—	Καλογερᾶς Νικηφόρος	10.—
Δραγούμης Στέφανος	10.—	Καλογερῆς Κλεισθένης.	10.—
Δρουΐνης Γεώργιος.	10.—	Καλογερόπουλος Β. Π.	10.—
		Καλοζύμης Κ.	10.—
Εὐκλείδης Ἰωάννης.	10.—	Καλούτσης Ν. Σοφ.	10.—
Εὐταξίας Ἰωάννης	10.—	Καμάρας Κ.	50.—

* Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
*** Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
**** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
***** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
****** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.

Κανακάρης Θάνος	10.—	Κυριακός Ἰωάννης	20.—
Κανάκης Πέτρος	25.—	Κωνσταντινίδης Ἀνέστης	10.—
Κανέλλης Ἀντώνιος	25.—	Κωστῆς Γεώργιος	15.—
Κανέλλης Σ.	10.—	Κωστῆς Κωνστ. Ν.	10.—
Κανελλόπουλος Ἠλίας *	—.—		
Καπετανάκης Γ. **	—.—	Λάκων Βασίλειος	10.—
Καρακατσάνης Π.	10.—	Λαμπίρης Ἀβέρκιος	10.—
Καραμήτσας Γεώργιος.	10.—	Λαμπρινίδης Μιχ.	25.—
Καραπάνος Κωνστ.	10.—	Λάμπρος Διονύσιος Π.	10.—
Καρολίδης Π.	10.—	Λάμπρος Κωνστ. Π.	10.—
Κασδόνης Γεώργιος.	10.—	Λάμπρος Μιχαὴλ Π.	10.—
Κασδόνης Σωκράτης	10.—	Λάμπρος Σπυρίδων Π.	15.—
Κασσαβέτης Κ.	10.—	Λαπαθιώτης Λ.	10.—
Κατσίμπαλης Μιχαὴλ	20.—	Λάτας Διονύσιος (Ζακύνθου)	10.—
Κέπετζης Στ. ***	10.—	Λιμπρίτης Ἰωάννης.	10.—
Κλάδος Ἀντ. Ἰ.	10.—	Λιναρδᾶτος Δ.	10.—
Κλαυδιανός Γ.	10.—	Λιώσης Μιχ.	10.—
Κολιάτσος Σωκρ. (Κορινθίας)	10.—	Λόλλιγκ Ἄδδων Γεράρδος.	10.—
Κολοκοτρώνης Πάνος	10.—	Λούντζης Ἀν.	10.—
Κονδύλης Παναγ. ****	10.—	Λύδερς Ὄθων *	—.—
Κοντόσταυλος Ἀλέξ.	10.—	Λύδης Ἀπόστολος.	10.—
Κορδέλλας Ἀνδρέας	10.—	Λύτρας Νικηφόρος.	10.—
Κορομηλᾶς Λάμπρος *****	—.—		
Κοσονάκος Κωνστ.	10.—	Μαθιὸς Γ. Ν. †	10.—
Κουντουριώτης Δ.	25.—	Μακκᾶς Δημήτριος.	10.—
Κουρεντῆς Ἀντ.	10.—	Μακκᾶς Νικόλαος	10.—
Κουρῆς Ν.	10.—	Μανέτας Παναγ.	10.—
Κουτσοῦκος Μ.	10.—	Μάνος Γρηγόριος	10.—
Κοφινιώτης Εὐάγγελος.	10.—	Μανουσόπουλος Ἄνθιμος	10.—
Κοφινιώτης Ἰωάννης	10.—	Μαραγγὸς Ἰωάννης	25.—
Κρασσᾶς Ἀλκιβιάδης	10.—	Μαρῖνος Θεμιστοκλῆς	10.—
Κριεζῆς Δ. Λ.	10.—	Μαρκόπουλος Ἰωάννης.	10.—
Κριεζῆς Ἔπαμ.	10.—	Μάτσας Ἀντώνιος	25.—
Κρίνος Ἀθανάσιος	20.—	Μάτσας Ζαφείριος	25.—
Κρίνος Γεώργιος	25.—	Μαυροκορδάτος Ἀλέξ. Ν.	10.—
Κυργούσιος Ἰωάννης	10.—	Μαυροκορδάτος Νικόλαος	10.—
Κυριακίδης Ἰω.	10.—	Μαυρομιχάλης Ἀντώνιος	10.—
Κυριακὸς Ἀναστ. Διομήδης	10.—	Μαυρομιχάλης Γ. Λεων.	10.—
Κυριακὸς Δ. Ν. †	10.—	Μαυρομιχάλης Γ. Α. Π.	10.—

* Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
** Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1888.
*** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
**** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
***** Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1889.

Μαυρομιχάλης Κυριακ. Π.	25.—	Ξενάκης Κ.	10.—
Μαυρομιχάλης Κυριακ. Α. Π.	10.—		
Μαυρομιχάλης Πέτρος.	10.—	Ὀρλώφ Δ. Λάζ.	10.—
Μαυρομμάτης Ἔπαμ.	10.—	Ὀρλώφ Νικ. ****	10.—
Μαυρομμάτης Σπυρ.*	—.—	Ὀρφανίδης Γ.	10.—
Μαῦρος Ἀλέξανδρος	10.—		
Μελᾶς Μιχαὴλ.	25.—	Πάγκαλος Θεμ.	10.—
Μελετόπουλος Χαρίλαος	10.—	Παλαμᾶς Χρῆστος	10.—
Μερκάτης Λεονάρδος	10.—	Παλαμήδης Ἠλίας.	10.—
Μεσολωρᾶς Ἰωάννης	10.—	Πάλλης Φίλιππος	25.—
Μηλιαράκης Ἀντώνιος.	10.—	Παμπούκης Π.	10.—
Μηλιαράκης Σπυρίδων.	10.—	Πανταζίδης Ἰω.	20.—
Μιαούλης Δημ. Δ.	10.—	Παπαβασιλείου Γ.	10.—
Μίνδλερ Ἰω.	10.—	Παπαγεωργίου Ἀθανάσιος	10.—
Μιχαλόπουλος Θεμ.	10.—	Παπαγεωργίου Δημήτριος	25.—
Μομφερρᾶτος Ἀντώνιος	10.—	Παπαζήσης Γεώργιος	10.—
Μόρμορης Ἐμμ.	10.—	Παπαμάρκου Χαρίσιος	10.—
Μοσχάκης Ἰγνάτιος	10.—	Παπαναστασίου Παναγ.	10.—
Μουρούζης Γεώργιος	15.—	Παπανδρέου Γ.	10.—
Μπαλάνος Νικόλαος	10.—	Παπαρρηγόπουλος Κωνστ.	10.—
Μπαλτῆς Θεοφάνης.	10.—	Παππαρρηγόπουλος Μιχ.	20.—
Μπάρτ Γουλιέλμος.	10.—	Πάππος Δημήτριος.	10.—
Μπὲκ Κάρολος	10.—	Παρίσης Γεώργιος †	10.—
Μπότασης Δημ. Ν.	10.—	Πασπάτης Ἀλέξανδρος.	10.—
Μπότασης Ἰω. Ν.	25.—	Πατρίκιος Βασίλειος	10.—
Μπουντούρης Σταμ.	10.—	Πατρίκιος Ἰωάννης	10.—
Μπούμπουλης Γ. Ν.**	10.—	Παυλίδης Π.	10.—
Μπουφίδης Νικόλαος	10.—	Περρῆς Πέτρος.	10.—
Μωραϊτίνης Κ.	10.—	Περρῆς Σπυρίδων	10.—
Μωριάτης Γ.	10.—	Πετροκόκκινος Θεμ.	1240.—
		Πετσάλης Σ. †.	10.—
Νάκος Λ.	10.—	Πλαπούτας Γ. Δ.	10.—
Νασὺμ Ἀλέξ.	10.—	Πολίτης Γ. Ν.	10.—
Νεροῦτσος βέης ***	14.70	Πονηρόπουλος Δημοσθένης.	10.—
Νικολαΐδης Βασ.	10.—	Ποταμιάνος Ἠλίας.	10.—
Νικολαΐδης Ἰω. Σεβ.	10.—	Ποῦλος Ἰωάννης	25.—
Νικολόπουλος Βασίλειος	10.—	Προβελέγιος Ἀριστομένης	20.—
Νομικὸς Ἀνδρέας	25.—		
Νοταρᾶς Διονύσιος.	10.—	Ῥαγκαβῆς Ἀλέξιος Ῥ.	10.—

* Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
*** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1891.
**** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1889.

Ῥαγκαβῆς Κλέων	10.—	Σοῦτσος Δημήτριος Ἰ.	10.—
Ῥακτιβάν Δημ.	20.—	Σοῦτσος Κωνσταντῖνος.	10.—
Ῥάλλης Εὐστράτιος.	50.—	Σοῦτσος Περικλῆς	10.—
Ῥάλλης Παντιᾶς	20.—	Σπαθάκης Ἀριστ.	10.—
Ῥάνδας Λεωνίδας	10.—	Σπηλιωτάκης Ἰωάννης.	10.—
Ῥενιέρης Μάρκος	10.—	Σταμούλης Ἀν. **	10.—
Ῥοβέρτος Ἀριστείδης	10.—	Στέφανος Κλών.	10.—
Ῥοΐδης Ἐμμ.	10.—	Στεφάνου Στέφανος.	10.—
Ῥόσχιλδ Κάρολος	25.—	Στρέϊτ Στέφανος	25.—
Ῥωμάνος Ἄθως	25.—		
Ῥωμάνος Ἕκτωρ	25.—	Ταμβάκος Δ. Ν. ***	50.—
Ῥώμας Ἀλέξανδρος	25.—	Τζάνες Δ.	10.—
Ῥώμας Γεώργιος Κ.	10.—	Τζίφος Θεόδ.	25.—
Ῥώμας Καῖσαρ Κ.	10.—	Τολμίδης Ἀλέξ.	10.—
Ῥώμας Ῥοβέρτος	10.—	Τράκας Λεωνίδας	10.—
Ῥώσης Ζώκης	10.—	Τριανταφυλλάκος Μ.	10.—
		Τρικούπης Κ.	10.—
Σακελλαρόπουλος Σπυρ.	10.—	Τσακαλῶτος Ε.	10.—
Σακκελίων Ἰω.	10.—	Τσαουσόπουλος Δημ.	10.—
Σαμαρνιώτης Π.	10.—	Τσίλλερ Ἐρνέστος	25.—
Σγούτας Δημ.	10.—	Τυπάλδος Γ. Κωζάκης.	10.—
Σέχος Ἰωάννης.	25.—		
Σιμόπουλος Ἀνάργυρος	10.—	Φανδρίδης Διομήδης	10.—
Σιμόπουλος Ἰωάννης	10.—	Φέρμπος Δημ.	10.—
Στίμος Ἄγγελος.	10.—	Φιλάρετος Νικόλαος	10.—
Σιμωριώτης Π.	35.—	Φιλοσοφόπουλος Θεοδ.	10.—
Σκαλτσοδήμος Λ. *	—.—	Φωκιανός Ἰωάννης.	10.—
Σκορδέλης Βλάσιος.	10.—	Φωτίου Χαράλαμπος	10.—
Σκουζὲς Ἀλέξανδρος	10.—		
Σκουλούδης Στέφανος	35.—	Χαλκιόπουλος Νικόλαος	10.—
Σκοῦφος Γ.	10.—	Χαραλάμπους Λ.	10.—
Σολομωνίδης Μ.	12.50	Χατζηδημητρίου Λεωνίδας.	10.—
Σούλης Ἀναστάσιος	10.—	Χατζημιχάλης Μιχαήλ.	10.—
Σουλτάνης Ἀναστ.	10.—	Χριστόπουλος Δαμ. (Πατρῶν)	10.—
Σουρμελῆς Μαρῖνος	10.—	Χωρέμης Ἰωάννης	50.—
Σοῦτσος Ἀλέξ. Δ.	15.—		
Σοῦτσος Γρηγόριος †	10.—	Ψαρᾶς Ξενοφῶν	10.—

* Ἐπλήρωσε δρ. 10 διὰ τὸ 1889.
** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 10 διὰ τὸ 1891.
*** Ἐπλήρωσε καὶ δρ. 50 διὰ τὰ ἔτη 1886-1889 καὶ 1891.

Ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Κύριοι,

Ἅμα λαβόντες τὴν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν προέβημεν εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος (1889) διαχειρίσεως τοῦ ταμείου, καὶ μετ' ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν κρατουμένων ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Ἑταιρίας βιβλίων καὶ δικαιολογητικῶν ἐγγράφων ἐπείσθημεν, ὅτι ἡ διαχείρισις ὑπῆρξε καθ' ὅλα ἀκριβὴς καὶ τακτική.

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν βιβλίων τοῦ ταμείου προκύπτει, ὅτι τὰ μὲν ἔσοδα τῆς Ἑταιρίας ἀνῆλθον εἰς

Δραχμὰς 9105.95, τὰ δ' ἔξοδα εἰς ..... Δρ. 8492.05

Ἤτοι εἰσεπράχθησαν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα

Ἐξ εἰσφορῶν διὰ τὸ 1886	Δρ.	50.—
» » » » 1887	»	90.—
» » » » 1888	»	200.—
» » » » 1889	»	3956.—
» » » » 1890	»	89.—
Ἐξ εἰσφορῶν διὰ τὸ 1891, 1892, 1893	Δρ.	90.—
Βοηθημάτων Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Δήμων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς	»	2650.—
Τοκομεριδίων λαχειοφόρων	»	125.80
Παρὰ τοῦ ἐν Πρεσβούργῳ κ. v. Schulpe	»	123.50
Ἐκ πωλήσεως Δελτίου	»	582.45
» » Γεωγραφίας Μηλιαράκη	»	97.60
» » 2 Λαχειοφόρων	»	1032.50
Ὑπόλοιπον παλαιόν	»	18.65
Ἤτοι ἐν ὅλῳ	Δρ.	9105.95

Ἐκ τῶν ἐξόδων κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ 1889 διετέθησαν εἰς μισθοὺς βοηθοῦ καὶ ποσοστὰ εἰσπράκτορος ..... Δρ. 1203.35

Ἔπιπλα καὶ διακόσμησιν Μουσείου	»	903.10
Ἀγορὰν ἐγγράφων καὶ ἔξοδα Ἀρχείου	»	383.60
» ἀντικειμένων Μουσείου	»	1433.60
Εἰς μεταφοράν	Δρ.	3623.65

Ἐκ μεταφορᾶς.....	Δρ.	3623.65
Τυπωτικὰ Πρακτικῶν καὶ Γεωγραφίας Μηλιαράκη ὡς καὶ τοῦ Δελτίου	»	3055.75
Ἐπιτροπὴν Μνημείου Καραϊσκάκη	»	100.—
Ἀγορὰν 2 λαχειοφόρων	»	1031.50
Ἔξοδα γραφικῶν, Ταχυδρομικὰ καὶ ἄλλα μικρὰ ἔξοδα	»	381.15
Ἧτοι ἐν ὅλῳ	Δρ.	8492.05
Ἐκ τούτων πάντων ἐξάγεται, ὅτι τὸ ἐν τῷ ταμείῳ τῆς Ἑταιρίας εὑρεθὲν ὑπόλοιπον ἀνέρχεται εἰς	Δρ.	613.90

Πρὸς τούτοις δέον νὰ μνημονεύσωμεν, ὅτι εὑρίσκονται παρὰ τῷ ταμίᾳ Κυρίῳ Σ. Λάμπρῳ καὶ αἱ πέντε λαχειοφόροι ὁμολογίαι, αἱ ἀποτελοῦσαι μετὰ τῶν δρ. 613.90 τὴν μόνην κινητὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρίας ἡμῶν.

Δι' οὓς λόγους δὲν ἠδυνήθη ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συστᾶσα ἐπιτροπὴ νὰ προβῇ καὶ εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ καὶ Ἀρχείῳ ἀντικειμένων, διὰ τοὺς αὐτοὺς ἀκριβῶς λόγους ἀδυνατοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ πράξωμεν τοῦτο, εὐχόμενοι ὅπως ἄλλοι βραδύτερον φανῶσιν εὐτυχέστεροι ἡμῶν κατὰ τοῦτο.

Περαίνοντες τὴν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας ἔκθεσίν μας, κρίνομεν ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν τὸ καθῆκον νὰ προκαλέσωμεν τὴν ἔκφρασιν εὐαρεσκείας ἐκ μέρους τῆς Συνελεύσεως πρὸς τὸ Συμβούλιον δι' οὓς κατέβαλε κόπους καὶ δι' ὃν ἐπεδείξατο ζῆλον ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, συντελέσαν ὅπως ἡ Ἑταιρία ἡμῶν καταλάβῃ τὴν ἐπίζηλον θέσιν ἣν σήμερον κατέχει.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1890.

Οἱ ἐλεγκταί
Π. Π. ΚΑΝΑΚΗΣ
Λ. ΝΟΜΙΚΟΣ
Γ. ΠΑΡΙΣΗΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΙΔ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ

ΥΠΟ

Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ (1)

Τὴν δημοσίευσιν συνεχίζοντες τῶν Συνοδικῶν Διαγνώσεων τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος, προστίθεμεν ταύταις καὶ ἑτέρας δύο ἀγνώστους τοῦ πατριάρχου Γεωργίου Β' τοῦ Ξιφιλίνου, ἐκδεδομένας τῷ 1192 ἔτει, ὅπερ ἐστὶ τὸ πρῶτον τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ, εἰς ὃ ἀντιστοιχεῖ τὸ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἐγγράφοις ἐμφερόμενον ἔτος τῆς κοσμογονίας. Εὑρηνται δ' αὗται ἐν χειρογράφῳ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἀριθμὸν φέροντι ΞΗ' τῆς *Νομικῆς Σειρᾶς*.

Τοῦ πατριάρχου τούτου μία καὶ μόνη Πρᾶξις εἶναι γνωστή, *Περὶ ἐποριακῶν δικαίων* πραγματευομένη, ἣν πρῶτος ἐξέδωκεν ὁ Leunclavius ἐν τῷ Jur. Graeco-Roman. Libr. IV, σελ. 233, εἶτα δὲ συμπεριελήφθη καὶ ἐν τῷ *Συντάγματι τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων* ὑπὸ Γ. Ῥάλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, τόμ. Ε', σελ. 101.

Καὶ ἄλλοτε εἴπομεν (2), ὅτι τῶν περισωθέντων πατριαρχικῶν ἐγγράφων ἡ δημοσίευσις ἔσεται ὁ ἀσφαλέστατος γνώμων πρὸς καθορισμὸν τῆς ἀληθοῦς τῶν πατριαρχῶν χρονολογίας. Οὕτως ἐν παραδείγματι, ἄλλοι μὲν τιθέασι τὸ 1193 ὡς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς τοῦ Ξιφιλίνου πατριαρχίας· ἀλλ' ὁ φίλος Μ. Ι. Γεδεὼν ὀρθῶς ὁρίζει τὸ 1192 ἐν τοῖς *Πατριαρχικοῖς Πίναξιν* αὐτοῦ, σελ. 376. Ἐπιπλέον δὲ συνάπτομεν τούτοις καὶ δύο αὐτόγραφα Σημειώματα τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα πατριαρχήσαντος Μελετίου τοῦ Γενεδίου, ἐξ ὧν βλέπομεν ὅτι διετέλει εἰσέτι ἱεράρχης Λαρίσσης

(1) Ὅρα ὄπισθεν σελ. 273.
(2) Ὅρα τοῦ *Δελτίου* τούτου τόμ. Β', σελ. 613.

κατὰ τὸ 1770, εἰ καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ πατριαρχικοὶ χρονογράφοι ὁρίζουσι τὸν χρόνον τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ τῷ 1768-69. Τὰ δὲ περὶ ὧν ὁ λόγος Σημειώματα μετελήφθησαν ἀπὸ χειρογράφου, ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένου καὶ περιέχοντος *Λόγους τοῦ ὁσίου Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου* καὶ τὴν *Λαυσαϊκὴν ἱστορίαν Παλλαδίου τοῦ Ἑλενουπόλεως*, κατατεταγμένου δὲ ἐν ἀριθ. ΙΘ΄ τῆς Σειρᾶς τῶν *Ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων*. Ἐν τῷ χειρογράφῳ λοιπὸν τούτῳ, σελ. 1092, προσέθηκεν ὁ εἰρημένος ἱεράρχης Λαρίσσης ἰδιοχείρως τοὺς πίνακας τῶν περιεχομένων, ἐξ ὧν ἀντεγράψαμεν τὰ δύο ταῦτα Σημειώματα.

Τελευταῖον δὲ καὶ οἱονεὶ πάντων τούτων ἐπισφράγισμα δημοσιεύομεν καὶ δύο ἕτερα περιεργίας ἄξια ἔγγραφα ἐκ χειρογράφου τῆς αὐτῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἀριθμὸν φέροντος ΡΜΗ΄ τῆς Σειρᾶς τῆς *Λειτουργικῆς καὶ Ὑμνολογίας*, ἅτινα ἀτόπως παρενέβυσεν ὁ ἀντιγραφεὺς ἐν φύλ. 170 καὶ 193. Τὸ πρῶτον τούτων εἶναι τοῦ σουλτάνου Μεχμέτου τοῦ Δ΄, δι' οὗ κηρύττει τὸν πόλεμον κατὰ Λεοπόλδου τοῦ Α΄ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Εἶναι δὲ περίεργος ὄντως ἡ πολιτικὴ εἴτε διπλωματικὴ γλῶσσα, ἣν μετεχειρίζοντο οἱ τότε Τοῦρκοι εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Λεοπόλδος εἰδὼς πάντως τὸ ἀρχαῖον παροιμιῶδες: «*Πάσσαλος πασσάλῳ ἐκκρούεται*», διὰ τῆς αὐτῆς γλώσσης ἀπεκρίθη πρὸς τὸν σουλτάνον. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀναμφίβολον ὅτι μετεγλωττίσθησαν ἔκτοτε ἀπὸ τῶν πρωτοτύπων εἰς τὴν χυδαίαν καὶ πεπατημένην φράσιν.

Β΄

Μαρία ἡ τοῦ Κατασάμπα θυγάτηρ, παραστᾶσα τῇ ἡμῶν μετριότητι προκαθημένῃ συνοδικῶς, ἔγκλησιν ἐποιήσατο κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τοῦ Κοντοστεφάνου, καὶ ἀνέφερεν, ὡς πρὸ χρόνων τινῶν ἔσχεν ὑποψίαν κατ' αὐτῆς ἀδίκως πάντῃ καὶ παραλόγως κατά τινος ἱερέως· καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν οἰκονομηθείσης αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθούσης ὥστε μεταλαβεῖν τῶν ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, αὐτὸς εἰσελθὼν καὶ ὄχλησιν οὐκ ὀλίγην ποιήσας, ἔπαισε μὲν καὶ τὸν ἱερέα μεχαίρᾳ, ἐβούλετο δὲ καὶ αὐτὴν κατασφάξαι· μετὰ σπουδῆς δὲ διαδρᾶσα μόλις τὸν κίνδυνον ἐξέφυγε· καὶ πολλάκις πολλῶν παραινεσάντων αὐτὸν εἰρηνεῦσαι μετ' αὐτῆς, καὶ τοῦ χρηματίσαντος πρὸ ἡμῶν πατριάρχου, καὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Σηλυβρίας, καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἄλλων πολλῶν, οὐδόλως ἠθέλησεν εἰρηνεῦσαι. Καὶ ἕως μὲν καὶ αὐτὸς οὕτως ἐκάθητο, ὑπέμενε καὶ αὐτὴ προσδοκῶσα τὴν αὐτοῦ διόρθωσιν καὶ εἰρήνην. Ἐπεὶ δὲ ἄλλην ἔλαβε γυναῖκα διὰ σταυρικῶν δεσμῶν, πάλιν καὶ αὕτη κινεῖ τὸν περὶ τούτου λόγον, συνοδικῶς ζητοῦσα τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Διαμηνυθεὶς δὲ καὶ ὁ Κοντοστέφανος καὶ παραγενόμενος, καὶ ἀπολογήσασθαι προτραπείς, ἀνέφερεν, ὡς ἀπόντος αὐτοῦ ἐν τῷ Ῥαιδεστῷ, αὕτη ὡμίλει μετὰ τοῦ ῥηθέντος ἱερέως, καὶ συνήσθιεν αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς· ἐπανελθὼν δὲ καὶ τοῦτο μαθὼν ὄχλησιν ἐποίησεν οὐκ ὀλίγην. Ὡς δὲ οὐκ ἐπαύσατο πάλιν τὰ αὐτὰ ποιοῦσα, ἠπείλησε μὲν καὶ τὸν ἱερέα τὰ δεινότατα δράσειν, εἰ μὴ παύσαιτο μετὰ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ὁμιλῶν· παρήγγειλε δὲ καὶ αὐτῇ μετὰ πληγῶν καὶ ἀπειλῶν μήτε ἰδεῖν αὐτὸν πλέον, μήτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ εἰσελθεῖν. Ἡ δὲ οὐδὲ οὕτως ἐπαύσατο, ἀλλὰ διηνεκῶς ἀπήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡμίλει μετ' αὐτοῦ. Ὅθεν καὶ ἀγανακτήσας αὐτός, ὡς εἶδεν αὐτὴν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀπελθοῦσαν ἐκεῖ, ἀπελθὼν εὗρεν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἱερέως μόνου, κραταιοῦντος εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ. Τότε γοῦν καὶ τὴν ὄχλησιν ἐποίησε, καὶ τὸν ἱερέα ἔκρουσε, καὶ ἐξ ἐκείνου διέστη ἀπ' αὐτῆς, ἐξετασθείσης τῆς ὑποθέσεως καὶ παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Σηλυβρίας, καὶ τῶν τοπικῶν ἀρχόντων, καὶ διαζυγίου γράμματος γεγονότος. Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰ γράμματα ἐνεφάνισε, καὶ ἀναγνωσθέντα οὐδεμίαν εἶχον ἰσχὺν ἢ αἰτίαν εὔλογον διαζεύξεως· τοῦτο δὲ μόνον ἔδοξε καλὸν συνοδικῶς τῇ ἡμῶν μετριότητι, ἀποδεῖξαι τὸν Κοντοστέφανον διὰ μαρτύρων, ὅτι παρήγγειλε τῇ γυναικὶ μηδέποτε μετὰ τοῦ ἱερέως ὁμιλῆσαι, καὶ ὅτι μετὰ τὴν παραγγελίαν ἐποίει τοῦτο. Ἐν τούτοις τοίνυν τῆς ὑποθέσεως ἐνεφάνισεν ἡ γυνὴ γράμμα ἐκμαρτύριον πολλῶν ἀνθρώπων τοπικῶν ἀπὸ τῆς Σηλυβρίας, λεγόντων διαβάλλεσθαι αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἔστερξεν οὖν ὁ Κοντοστέφανος ἐρωτηθῆναι, οὓς προβάλλεται μάρτυρας αὕτη, καὶ ὅπερ ἂν εἴπωσιν ἔχειν τὸ στέργον· καὶ ἐπεὶ πάντας ἐνταῦθα παραγενέσθαι ἀδύνατον ἦν, ἐξελέγησαν τρεῖς καὶ ἦλθον προτροπῇ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὅ τε δομέστικος ὁ Πατζαρᾶς, Μανουὴλ τοῦ Μακοῦ γαμβρός, καὶ ὁ Γαλατινός· οἳ καὶ ἐρωτηθέντες μετὰ βάρους ἀφορισμοῦ εἰπεῖν ὅσον γινώσκουσι περὶ

τῆς ὑποθέσεως, ἐξεῖπον ὅπως, ἀπελθὼν ὁ Κοντοστέφανος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, εὗρεν ἐκεῖ τὸν ἱερέα μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ὄχλησιν οὐκ ὀλίγην, καὶ ἠπείλησε καὶ τὸν ἱερέα, καὶ παρήγγειλε καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μηδέποτε ἰδεῖν αὐτὸν καὶ ὁμιλῆσαι, μήτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθεῖν ἐκείνην. Ἡ δὲ διὰ παντὸς τὰ αὐτὰ ἐποίει, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπήρχετο, καὶ μετ' ἐκείνου ὡμίλει· καὶ τελευταῖον ὁ Κοντοστέφανος ἀπελθὼν εὗρεν αὐτοὺς μεμονωμένους ἐν τῷ ναῷ, ὅτε καὶ τὴν πολλὴν ἐποίησεν ὄχλησιν, καὶ τὸν ἱερέα μαχαιρίῳ ἔπαισε. Τούτων οὕτω παρηκολουθηκότων, ἡ μετριότης ἡμῶν συνδιασκεψαμένη τοῖς συνεδριάζουσιν αὐτῇ ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσι καὶ ὑπερτίμοις, τῷ Ἡρακλείας, τῷ Ἀμασείας, καὶ τῷ Λίνου, διέγνω καὶ ἀπεφήνατο· Ἐπεὶ ἀπεδείχθη παρὰ τῶν μαρτύρων, οὓς αὕτη προεβάλετο, ὡς παρηγγέλθη μήτε ἰδεῖν τὸν ἱερέα, μήτε εἰς τὸν ναὸν ἀπελθεῖν ἐκεῖνον· ἡ δὲ καὶ μετὰ τὴν παραγγελίαν τὰ αὐτὰ ἐποίει· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ φιλευσεβεῖς νόμοι, ἐὰν ἡ γυνὴ παρὰ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς ξένοις ἀνδράσι συνεσθίῃ καὶ συμποσιάζῃ, ἄδειαν ἔχειν τὸν ἄνδρα διαζεύγνυσθαι ταύτης, διὰ τὰς αἰτίας ταύτας διεζευγμένον εἶναι καὶ τοῦτο τὸ συνοικέσιον, καὶ ἔχειν αὐτὸν νομίμως ἣν ἔλαβε γυναῖκα διὰ σταυρικῶν δεσμῶν, μηδεμίαν ἄδειαν ἐχούσης τῆς ποτὲ γυναικὸς αὐτοῦ δι' ὄχλου τούτου [γρ. ἴσ. τούτῳ] γενέσθαι περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Τούτου χάριν ἀπολέλυται καὶ ἡ παροῦσα Συνοδικὴ Διάγνωσις καὶ ἀπόφασις τῆς ἡμῶν μετριότητος δι' ἀσφάλειαν. Μηνὶ Ἀπριλίῳ ἰνδικτιῶνος ε'. †

Γ'

Ἡ μετριότης ἡμῶν ἐγνώρισε παρά τινος, ὅπως ἠγήσατο ὁ κράτιστος καὶ ἅγιός μου αὐτοκράτωρ, ἐξ ὑποβολῆς τινων βουλομένων ταράττειν τὰς θείας αὐτοῦ ἀκοὰς κατὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἱεροῦ συνοδικοῦ δικαστηρίου, ἀδικίαν, τὴν ἐξενεχθεῖσαν συνοδικῶς ἀπόφασιν κατὰ τῆς Λασκαρίνης τῆς χήρας ἕνεκα τοῦ αἰχμαλώτου παιδός· ὅτι ἐκείνης ἀποδημούσης ἐγένετο ψήφισμα καταδίκης κατ' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἔκρινεν ἡ μετριότης ἡμῶν δίκαιον γράψαι καὶ παραδηλῶσαί σοι(1) τὴν ὑπόθεσιν, ὡς ταῖς ἀληθείαις παρηκολούθησε. Τὸ τοιοῦτον παιδίον προσήδρευεν ἀεὶ τῇ Συνάδῳ ἔγκλησιν ποιούμενον κατ' αὐτῆς καὶ ἐμφανίζον

(1) Ἀποτείνεται, ὡς ἔοικε, πρός τινα τῶν ἐν ὑπερόχῳ ἀξιώματι τῆς βασιλείου αὐλῆς.

καὶ τὴν γεγονυῖαν συμφωνίαν ἔγγραφον παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, ὁπόταν παρεδόθη τῷ Λάσκαρι ἐκείνῳ. Πολλάκις οὖν διαμηνυθεῖσα παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἀπολογήσασθαι ἥδε ἡ Λασκαρίνα εἰς ἅπερ ἐνεκάλει ὁ παῖς, οὐκ ἠθέλησεν ἀπαντῆσαι, παρακρουομένη ταῖς ὑπερθέσεσι τὸν καιρόν. Βίας οὖν ἐνστάσης τῷ μὴ ἐπιστραφῆναι αὐτὸ εἰς τὴν δουλείαν, προκαθημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος συνεδικῶς, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, προεκομίσθη ἡ δηλωθεῖσα ἔγγραφος συμφωνία, ἥτις διελάμβανεν ἔχειν τὸν Λάσκαριν ἐκεῖνον τὸ τοιοῦτον παιδίον ἐντὸς μόνον τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ χρῆσθαι αὐτῷ ὅλως εἰς ἑτέρας ὑπηρεσίας τε καὶ δουλείας. Πρὸς τούτοις ἐμαρτυρήθη παρὰ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν, ὅτι ἡ τοιαύτη Λασκαρίνα, τὴν ἔφοδον τῶν Τούρκων ἀκούσασα, ἐξέπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ χωρίον, ἐφ' ᾧ εἰπεῖν τὸν Λάσκαριν καὶ ἐλθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ὃ δὴ καὶ ἐγένετο παραίτιον τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ· δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἐλεγχομένη αὕτη ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐπηγγείλατο ἀγοράσαι αὐτό· ὅτε διὰ ταῦτα καὶ ἀνετέθη ὁ τιμιώτατος μέγας χαρτοφύλαξ ἰδεῖν ταύτην καὶ ἐξειπεῖν τὰ τῆς ἐξετάσεως. Ὡς δὲ καὶ οὕτω ταῖς ὁμοίαις ὑπερθέσεσι χρωμένης, ἔμελλε τὸ παιδίον παλινοστῆσαι εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἐγένετο συνοδικὴ ἀπόφασις ἔγγραφος, κοινῇ γνώμῃ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, ὡς ἂν οὕτω τῆς ἀληθείας ἀναφανείσης ἀποδῷ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγορὰν αὕτη, ὡς αἰτία κρινομένη τῆς τοιαύτης αἰχμαλωσίας. Ἐλθούσης δὲ καὶ τῆς Λασκαρίνης ὕστερον, καὶ κινησάσης τὴν εἰρημένην ὑπόθεσιν μετὰ καὶ τῶν συνηγόρων αὐτῆς, ἐπὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, ἀπεδείχθη φανερῶς καὶ ἀναμφιβόλως ἀληθὴς καὶ βεβαία ἡ δηλωθεῖσα ἔγγραφος συμφωνία αὐτῶν· καὶ τῆς Λασκαρίνης παρισταμένης τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ ἀκροωμένης, καὶ μηδὲν ἀντειπεῖν δυναμένης πρὸς ταῦτα, ἔμελλεν ἐξενεχθῆναι πάλιν ἡ τοιαύτη ἀπόφασις παρὰ τῆς Συνόδου, ὡς δικαία πάνυ τοι κρινομένη· διὰ δὲ τὴν ἔνδειαν καὶ στενοχωρίαν αὐτῆς, συγκαταβατικώτερον διεγνώσθη δοῦναι τὰ δίμοιρα πάσης τῆς ἀγορᾶς τοῦ παιδός. Οὕτω παρηκολούθησεν ἡ ὑπόθεσις, καὶ διαβάλλουσιν ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ ἁγίου βασιλέως οἱ βουλόμενοι κατασπᾶν καὶ περιφρονεῖν τῶν δικαίων τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας.

Δ'

Ἐπεὶ ὁ εὐλαβέστατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικὸς κῦρις (ὁ δεῖνα) ἀνήνεγκε τῇ ἡμῶν μετριότητι συνοδικῶς, ὡς εὑρίσκεται ἐγκατοικῶν εἰς τὸν θεῖον ναὸν ἐπ' ὀνόματι τιμώμενον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης καὶ Θεομήτορος τῆς. . . .(1),καὶ ἔστι μὲν προσδεχόμενος καὶ τοὺς προσιόντας αὐτῷ ἐξαγορείας χάριν τῶν πεπλημμεληκότων, ἀναδεχόμενός τε καὶ τοὺς εἰς αὐτὸν παραβάλλοντας τρόπῳ φιλοξενίας τε καὶ φιλοφροσύνης· ἔνθεν τοι καὶ ἔτυχον φοιτήσαντες παρ' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι τοῦ οἰκείου τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ μου αὐτοκράτορι κυροῦ Ἀνδρέου τοῦ Ῥαούλ,ὅ τε δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἔτι τε καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἀπλησφάρη καὶ τοῦ Πεπλεγμένου· συνέβη γοῦν καὶ ἐκλάπησαν δύο ταμπάρια τῶν ἀνθρώπων τοῦ τοιούτου Ῥαούλ, καὶ κρατεῖ εἰς ταῦτο ἀδηλία, τὸ παρὸν ἀπολύουσα γράμμα ἡ μετριότης ἡμῶν ἐν ἁγίῳ παρακελεύεται Πνεύματι, καὶ εἰσηγεῖται, καὶ παραινεῖ πατρικῶς τοῖς τε ἀνωτέρω κατ' ὄνομα εἰρημένοις, ἀλλὰ δὴ καὶ πᾶσι τοῖς ἐκεῖσε πλησιοχωροῦσιν, ἵνα, ὅστις καθ' οἱονδήτινα τρόπον παρεσύρη εἰς τὴν κλοπὴν τῶν δε τῶν ταμπαρίων, τῶν παρατεθειμένων εἰς τὸν τοιοῦτον πνευματικόν, ἀνομολογήσῃ καὶ δώσῃ ταῦτα, καὶ οὐδὲν κατέχῃ ἐπὶ πλέον τὰ ἀλλότρια, ὡς ἂν τὸν τρόπον τοῦτον καὶ ὁ πνευματικὸς ἀπαλλαγῇ τῆς διὰ ταῦτα ἐπιθέσεως καὶ ὀχλήσεως· ἐπειδή, ἕνεκα τοῦ εὑρεθῆναι καὶ ἀποδοθῆναι τὰ τοιαῦτα ταμπάρια, καὶ ἀφορισμοῦ βάρος ἐπανατείνεται ἡ μετριότης ἡμῶν κατ' αὐτοῦ τε τοῦ κεκλοφότος, κἂν ὅστις ἄρα καὶ ᾖ, καὶ κατὰ παντὸς τοῦ εἰδήσιν ἔχοντος, εἴτε διεπράθησαν ταῦτα πρός τινα, εἴτε εἰς ἐνέχυρον ὑπετέθησαν, εἴτε δὴ καὶ παραφυλακῆς λόγῳ παρετέθησαν, ἢ ὁπουδήποτε εὑρίσκονται οἱῳδήτινι τρόπῳ. Ὅθεν καὶ ὀφείλουσιν οἱ τοιοῦτοι συντηρηθῆναι εἰς ὅσον ἐπισκήπτομεν, καὶ ἀνακαλῦψαι ἀπροσπαθῶς τὴν ἀλήθειαν· ὁ γὰρ ἀφορισμὸς χωρισμός ἐστιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ἀδίκως καταφρονῶν, οὐδὲ τὸν χοῦν αὐτοῦ ἀποδώσει τῷ χοΐ, καὶ εἰς μυκτηρισμὸν καὶ ὄνειδος ἔσται τὸ γένος αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ αἰωνίως κολασθήσεται,καὶ: *Τί ὠφελεῖται, φησίν, ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἧς οὐδὲν τιμιώτερον*; Ὅθεν καὶ τούτου οὕτω γεγονότος, ὀφείλει καὶ ὁ ῥηθεὶς πνευματικὸς διαμένειν ἐς τὸ παντελὲς τούτων χάριν παρὰ παντὸς ἀνεπηρέαστος καὶ μηδεμίαν παρ' οὐδενὸς ὑφίστασθαι διενόχλησιν, ἢ τὸν τυχόντα διασεισμόν. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτων ἀσφάλειαν ἀπολέλυται καὶ τὸ παρὸν γράμμα τῆς ἡμῶν μετριότητος.

(1) Κενός ἐστιν ὁ χῶρος ἐν τῷ χειρογράφῳ.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Β' ΤΟΥ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΙΣ

Α'

Περὶ σταυροπηγίων πατριαρχικῶν.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ κζ', ἡμέρᾳ τετράδι, ἰνδικτιῶνος ι'. Προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Γεωργίου ἐν τοῖς δεξιοῖς Ἀλεξιακοῖς κατηχουμενείοις, συνεδριαζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τοῦ Ἐφέσου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἀσίας Γεωργίου, τοῦ Ἡρακλείας Μανουήλ, τοῦ Σάρδεων Θεοδώρου, τοῦ Χαλκηδόνος Ἰωάννου, τοῦ Ἀγκύρας Γεωργίου, τοῦ Γαγγρῶν Ἰωάννου, τοῦ Νεοκαισαρείας Στεφάνου, τοῦ Ἰκονίου Νικολάου, τοῦ Ναυπάκτου Ἀνδρέου, τοῦ Φιλιππουπόλεως καὶ ὑπερτίμου Κωνσταντίνου, τοῦ Δυρράχιου Κωνσταντίνου, τοῦ Σερρῶν καὶ ὑπερτίμου Ἰωάννου, τοῦ Ναζιανζοῦ Σωτηρίχου, τοῦ Μαρωνείας Κωνσταντίνου, τοῦ Ἄπρω (1) Ῥωμανοῦ, τοῦ Πυργίου Κωνσταντίνου, τοῦ Φαρσάλων Πέτρου, τοῦ Γαρδικίου Ἰωάννου· παρισταμένων καὶ θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων.

Πολλάκις καὶ ἐν διακόνοις τελοῦσα ἡ μετριότης ἡμῶν ἐώρα ἐνίους τῶν τῆς καθ' ἡμᾶς θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπισκόπων παθαινομένους καὶ αἰτιωμένους τινὰς τῶν ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς (2) θεῖα τεμένη ἀνεγειρόντων (3), καὶ σημεῖα τούτοις καὶ ναοὺς κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου[ς] ἐπισυνιστώντων, ὡς μὴ ἀρεσκομένους ἐπὶ μόνοις τούτοις τὸ τοῦ κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ

(1) Τὸ χειρόγρ. Ἄπρως. — (2) *πατριαρχικῆς*. — (3) *ἀνεγερόντων*.

πατριάρχου ἀναφέρεσθαι ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἕτερα εὐκτήρια ἀνεγείραντας ἔν τε παραλαυρίοις (1) προαστείοις καὶ ἑτέροις ἀκινήτοις, ὁπωσοῦν αὐτοῖς διαφέρουσι, καὶ ἀξιοῦντας καὶ ταῦτα πατριαρχικὰ εἶναι καὶ λέγεσθαι, καὶ τὸ τοῦ κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου πατριάρχου ὄνομα καὶ ἐν αὐτοῖς ἀναφέρεσθαι, καὶ τοὺς ἱερᾶσθαι (2) δὲ θέλοντας [καὶ] ἐν τοῖς τοιούτοις εὐκτηρίοις τὰς ἱλαστηρίους εὐχὰς ἀναπέμπειν μέλλοντας τῷ τῶν ὅλων Θεῷ, παρ' ὧν αὐτοὶ βούλονται ἀρχιερέων τὸ τῆς ἱερωσύνης χάρισμα δέχεσθαι, ὡς ἐντεῦθεν τοὺς ἐγχωρίους ἀρχιερεῖς στενοχωρεῖσθαι ἐν ταῖς διαφερούσαις (3) ἐνορίαις ταῖς κατ' αὐτοὺς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, ἐμπλατύνεσθαι δὲ τοὺς ὅσοι βούλονται προφάσει τοῦ ἐπὶ σταυροπηγίου πατριαρχικοῦ συνιστᾶν σεμνεῖα, τὸ μὲν δοκεῖν, ὥς φασιν, ἐπὶ τιμῇ (4) τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας μεγαλειότητος, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἐπὶ τὸ ἀνεπισκοπήτους μὲν ἑαυτοὺς (5), ὅπως ἂν ἐθέλωσι τὰ πολλὰ καὶ ὅπως βούλωνται φέρεσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἕτερα τούτοις συνῳδὰ (6) λεγόντων τινῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων ἀκροωμένη ἡ μετριότης ἡμῶν, ὡς ἀνωτέρω διείληπται, ἄδικα πάσχειν ἔλεγε τούτους εἴγε (7) τέως ἔχει, ὡς αὐτοὶ φασι, τὰ τῆς ἀφηγήσεως· ἐν τέλει γὰρ πληροφορίαν οὐδέπω περὶ τούτων ἔφθασε σχεῖν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς τὸ[ν] περίοπτον τοῦτον ἀνηνέχθη θρόνον τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, ἰδίᾳ καὶ κοινῶς διηγουμένων τῶν αὐτῶν πάλιν, ἐν τέλει (8) πληροφορίαν ἔλαβεν ἡ μετριότης ἡμῶν περὶ τῶν πολλάκις καὶ πρότερον παρὰ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων διηγουμένων, ὡς ἀνωτέρω διείληπται, καὶ ἠὐδόκησε, γνώμῃ τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων, Ὑπόμνημα συνοδικῶς ἐκτεθῆναι περιαιροῦν (9) τοῦ λοιποῦ τὴν (10) αὐθαιρέτῳ γνώμῃ τολμωμένην (11) παρά τινων ἀνεύλογον ταύτην πρᾶξιν· ἐν μόνοις γὰρ τοῖς ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς ἀνεγειρομένοις ἱεροῖς (12) τεμένεσιν ἀναφέρεσθαι τὸ τοῦ κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου πατριάρχου ὄνομα προστάττει [καὶ] διορίζεται. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερᾶσθαι μέλλοντας, καὶ τὴν θείαν ἱεροτελεστίαν τελεῖν ἐν τοῖς ἄνευ σταυροπηγίων πατριαρχικῶν ἀνεγειρομένοις εὐκτηρίοις, παρὰ τοῦ κατὰ χώραν ἀρχιερέως χειρο[το]νεῖσθαι καὶ τὸ αὐτοῦ ἐν τούτοις ἀναφέρει[ν] ὄνομα, καὶ τὰ παρ'

(1) *παραβρίοις.* — (2) *ἱερῶσθαι.* — (3) *διαφέρουσιν.* — (4) *τιμή.* — (5) *ἑαυτούς.* — (6) *συνοδᾶ.* — (7) *εἶχε.* — (8) *ἐν τέλει.* — (9) *περιερῇ.* — (10) *τῶν.* — (11) *τολμωμένων.* (12) *ἱεροῖς.*

αὐτῶν ὀφειλόμενα δίδοσθαι κανονικά, κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν ἀπαραιτήτως διδόναι, καὶ ὡς οἰκείῳ ἀρχιερεῖ τούτῳ ὑπείκειν καὶ ὑποτάσσεσθαι, ἀλλὰ μή, προφάσει τοῦ ὑπὸ τὰ πατριαρχικὰ σεμνεῖα εἶναι τὰ παραλαύρια καὶ τὰ προάστεια, ἐν οἷς τὰ εὐκτήρια, ὡς εἴρηται, ἀνεγείρονται, ὑπερφρονεῖν τῶν ἐπισκόπων, ταῦτα καὶ ἑαυτοὺς πατριαρχικοὺς ὀνομάζοντας, εἴ περ μέν τινες τῶν ἐλεγχθησομένων (1) ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια διαπράττεσθαι, παρακλητεύουσι μὴ ἄδειαν ἔχει[ν] τοὺς ἀρχιερεῖς ἐπὶ κοινοῦ ταῦτα προτίθεσθαι ἔν τισι τούτων τὴν τοῦ χρόνου παραδρομὴν (2), κωλύειν τούτους ἀπισχυριζόμενοι, οὐδεμίαν οὐδὲ οὗτοι ἕξουσιν (3) ὠφέλειαν ἀπὸ τῆς τοιαύτης τούτων δικαιολογίας, ὅτι μηδὲ χρόνῳ τὰ τοιαῦτα εἴωθεν κλείεσθαι.

Εἰ γοῦν ἐπὶ πᾶσι τούτοις εὑρίσκονταί τινες τῇ τοιαύτῃ δικαιοκρισίᾳ τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς ὑποτυπωθείσῃ (4), ἀπαρεσκόμενοι καὶ οὐκ εὐπειθοῦντες (5), γινωσκέτωσαν ὡς ἀφορισμῷ συνοδικῶς ἐκφωνηθέντι εἰσὶν ὑπόδικοι, πρὸς τὸ καὶ οὕτως τὸ κῦρος ἔχειν καὶ κρατεῖν τὰ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος ὑποτυπωθέντα καὶ ὁρισθέντα συνοδικῶς τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον, καὶ ὀφείλουσιν ἀπαράθραυστα συντηρεῖσθαι μέχρι παντὸς [αἰῶνος] (6). Ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Πυργίου Κωνσταντίνου τοῦ Σπανοπούλου Λύσις τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐκείνου κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου προεκομίσθη, ἐξενεχθεῖσα ἐπὶ ὑπομνήσει αὐτοῦ ὄντος ἐπισκόπου, καὶ δῆτα καὶ ὑπανεγνώσθη ἐπὶ κοινοῦ, ὁρισμῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ εὑρέθη ἔχουσα ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τέλει εἴρηταί τινα συνάδοντα τῷ σκοπῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὥρισε καταστρωθῆναι καὶ ταῦτα, ἃ καὶ ἔχουσιν αὐτολεξεὶ οὕτως: «Ὅσοι μὲν ἐπὶ παλαιοῖς θε-
» μελίοις ναοὶ ὑποκείμενοι τῇ κατὰ σὲ ἁγιωτάτῃ ἐπισκοπῇ ἔφθασαν
» οἰκοδομῆσαι ναοὺς οὐχὶ ὠφεληθήσονται οὗτοι εἰς τὸ μὴ ὑποκεῖσθαί
» σοι αὐτοί τε καὶ οἱ ἀνοικοδομηθέντες ναοί, κἂν σταυροπήγια πα-
» τριαρχικὰ ἐκ ψευδοῦς ἀναφορᾶς ἔλαβον· ἢ ἐὰν φθάσαντες οἰκοδομῆ-
» σαι ναούς, μετὰ ταῦτα σταυροπήγια γενέσθαι αὐτοῖς ἠτήσαντο, ὡς
» ἐπὶ μέλλουσιν ἀνοικοδομηθῆναι ναοῖ[ς], ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὡς ὑποκεί-
» μενοι τῇ σῇ ἐνορίᾳ, κατὰ τοὺς θείους κανόνας ἔσονται παρὰ σοῦ δι-

(1) *ἐλεγθησομένων.* — (2) *παραδρομεῖν.* — (3) *ἀξιοῦσιν.* — (4) *ὑποτυπωθήσει.* — (5) *ἀπειθοῦντες.* — (6) Προσέθηκα τὴν ἐξ ἀβλεψίας τοῦ ἀντιγραφέως προδήλως ἐκπεσοῦσαν λέξιν ταύτην.

» εξαγόμενοι». Καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ταῦτα: «Ἀλλὰ καὶ οἱ λαϊκοί, » ὄντες τῆς σῆς ἐνορίας, ὑπὸ τῆς σῆς θεοφιλίας σωφρονιθήσονται καὶ » τὸ δέον μεταδιδαχθήσονται, καὶ οὐ πρόφασις ἔσται αὐτοῖς ἱεροπρα- » κτούντων ἱερέων τὸ πρᾶγμα γέγονεν. Ἔσο (1) γοῦν μεθ' ἱερᾶς ἐξου- » σίας αὐτὸς σύ, καὶ τὰ ἱερολογηθησόμενα συνοικέσια ἐπιτάττων, καὶ » τἆλλα ὅσα φέρει εἰς χριστιανικὴν κατάστασίν τε καὶ σεμνοπρέπειαν». Εἶχε τὸ μηνὶ *Ἀπριλίῳ* (2) *ἰνδικτιῶνος θ'* διὰ χειρὸς τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου καὶ τὴν διὰ κηροῦ συνήθη σφραγῖδα (3).

Ταῦτα παρεκβληθέντα ἀπὸ τῶν ἡμερησίων συνοδικῶν παρασημειώσεων, καὶ τῇ ὑπογραφῇ καὶ σφραγῖδι τοῦ τιμιωτάτου χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας κυροῦ Εὐσταθίου τοῦ Χαντρηνοῦ βεβαιωθέντα ἐπεδόθησαν μηνὶ [καὶ] ἰνδικτιῶνι τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτους ,ςψ΄.

Ἡ ὑπογραφή.

Ὁ χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας Εὐστάθιος ὁ Χαντρηνός.

Εἶχε καὶ βοῦλ[λ]αν μολυβδίνην ἀπηωρημένην, ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει ἔχουσα[ν] τὴν ἁγίαν Θεοτόκον ἐγκάρδιον φέρουσαν τὸν Χριστόν, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ μέρει γράμματα:

Παντός, Πάναγνε, πειρατηρίου ῥύου
χαρτοφύλακα Χαντρηνὸν Εὐστάθιον.

(1) *Ἔσω ἱερᾶν ἐξουσίαν.* — (2) *Ἀπριλλίῳ.* — (3) *σφραγίδι.* — (4) Τὸ χειρόγρ. *ἰντικτιῶνος.*

Β΄

Ἕτερον [περὶ] σταυροπηγίων.

Μηνὶ Ἰαννουαρίῳ η', ἡμέρᾳ πρώτῃ, ἰνδικτιῶνος (3) ι'. Προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Γεωργίου ἐν τοῖς δεξιοῖς Ἀλεξιακοῖς κατηχουμενείοις, συνεδριαζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ ἱεροτάτων ἀρχιερέων, τοῦ Ἐφέσου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἀσίας Γεωργίου, τοῦ Ἡρακλείας Μα-

νουήλ, τοῦ Κυζίκου Γεωργίου, τοῦ Χαλκηδόνος (1) Ἰωάννου, τοῦ Τυάνων Μιχαήλ, τοῦ Γαγγρῶν Ἰωάννου, τοῦ Ἰκονίου Νικολάου, τοῦ Ναυπάκτου Ἀνδρέου, τοῦ Φιλιππο[υπό]λεως καὶ ὑπερτί[μ]ου Ἰωάννου, τοῦ Σμύρνης καὶ Ἐχίνου Κωνσταντίνου, τοῦ Ναζιανζοῦ (2), τοῦ Ἄπρω Ῥωμανοῦ, τοῦ Πυργίου Κωνσταντίνου, τοῦ Βιζύης (3) Νικήτα, τοῦ Μαρωνείας Ἰωάννου, τοῦ Δέρκου Γεωργίου, τοῦ Ἡρακλέους (4) Ἰωάννου· *παρισταμένων* (5) *καὶ θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων*·

Γέγονεν οἰκονομία τις εὔλογος δι' ὑπομνήματος συνοδικῶς ἐκτεθέντος τῆς ἡμῶν μετριότητος κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην διελθόντος Νοεμβρίου μηνὸς τῆς παρούσης ἰνδικτιῶνος, εἰς τοὺς ἀνεγειρομένους ἐκ βάθρων ἐπὶ πατριαρχικοῖς σταυροπηγίοις θείους ναούς, ὥστε εἰς αὐτοὺς καὶ μόνους τὸ [τοῦ] κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἀναφέρεσθαι ὄνομα, καὶ μὴ τῇ (6) προφάσει τούτων εἰς τὰ ἐν τοῖς διαφέρουσι τούτοις τόποις ἐνοικοδομούμενα εὐκτήρια ἔν τε παραλαυρίοις δηλονότι, προαστείοις καὶ τοῖς ἄλλως ὁπωσοῦν ὑποκειμένοις αὐτοῖς ὡσαύτως γίνεσθαι τὴν ἀναφορὰν τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας μεγαλειότητος· ὀφειλόντων δηλονότι τῶν τοιούτων εὐκτηρίων, ὡς μὴ ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς ἀνεγηγερμένων, τοῖς κατὰ τόπον ἀρχιερεῦσιν ὑποκεῖσθαι, καὶ τοὺς ἐν τούτοις τὰς θείας ἱεροτελεστίας μέλλοντας ἐκπληροῦν παρ' αὐτῷ ἐκείνῳ χειροτονεῖσθαι, ὡς (7) δηλοῦνται ταῦτα πλατύτερον ἐν τῷ ἐπὶ τούτοις, ὡς εἴρηται, γεγονότι συνοδικῷ Ὑπομνήματι.

Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔφθασε μνείαν ποιήσασθαι (8) ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ τῶν πρὸ χρόνων ἀνοικοδομηθέντων εὐκτηρίων οἴκων ἐν τοῖς ὡσαύτως διαφέρουσι τοῖς ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς ἀνεγερθεῖσι σεμνείοις καὶ ἱεροῖς (9) τεμένεσι, καὶ ἔδει μηδὲ τὸν περὶ τούτων λόγον (10) ἐν παέργῳ κεῖσθαι, ἵνα μὴ τούτοις ἀκολούθως καὶ τὰ ἐπίσης αὐτοῖς εἰς τὸ μετέπειτα οἰκοδομούμενα εὐκτήρια, κατὰ τὴν ἐπ' ἐκείνοις φθάσασαν (11) κρατῆσαι συνήθειαν, διαζεύγνυται, ὑδόκησεν ἡ μετριότης ἡμῶν

(1) *Χαλκηδῶνος.* — (2) *Ναζιαντζῶν.* Ἐκ παραδρομῆς δὲ πάντως παρέλιπεν ὁ ἀντιγραφεὺς τὸ τοῦ ἱεράρχου ὄνομα, ὅπερ ἐν τῇ πρατέρᾳ Πράξει Σωτηρίχος γέγραπται. — (3) *Βυζίνης.* — (4) *Ἡρακλέου.* — (5) *παραστιμένων.* — (6) *τῷ.* — (7) *καὶ.* — (8) *ποιεῖσθαι.* — (9) *οἱ ἱεροῖς.* — (10) *τῶν π. τ. λόγον.* — (11) *φθάσαν.*

τὰ ἐν τῷ προλαβόντι συνοδικῷ Σημειώματι παραλειφθέντα (1) ἀναπληροῦσα, ταῦτα ἐκεῖνα καὶ ἐπὶ τούτοις κρατεῖν, ἅπερ ἐν τοῖς μέλλουσι τοῦ λοιποῦ ὁπωσδήποτε οἰκοδομεῖσθαι εὐκτηρίοις οἴκοις μηδὲ ἐπὶ σταυροπηγίοις δηλονότι πατριαρχικοῖς ἀνεγειρομένοις ὡρίσθη τε καὶ ὑποτετύπωται.

Ἔσονται τοίνυν τὰ ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων μέχρι τοῦδε ἀνοικοδομηθέντα εἰς τοὺς ὁπουδήποτε καὶ ὁπωσδήποτε διαφέροντας τόπους, τοῖς ἐπὶ σταυροπηγίοις πατριαρχικοῖς ἀνε[γερ]θεῖσι σεμνείοις, ἀνεγερθέντα πατριαρχικοῖς (2) τοῖς ἐγχωρίοις ἀρχιερεῦσιν ὑποκείμενα (3) ταῦτά τε καὶ οἱ ἐν τούτοις τὰς ἱεροτελεστίας ἐπιτελοῦντες ἱερεῖς, ὡς ὀφείλοντες καὶ παρ' αὐτῶν δηλονότι τῶν ἐγχωρίων ἀρχιερέων χειροτονεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτοὺς διδόναι τὰ ἐκ μακρᾶς συνηθείας διδόμενα κανονικὰ παρ' αὐτῶν, μὴ ἐχόντων ἄδειαν προβάλλεσθαι ἐπὶ τούτοις τὴν τοῦ μακροῦ χρόνου παραδρομὴν (4) τῶν κατὰ καιροὺς ἐν τούτοις ἐναυθεντούντων ἢ ὅλως ἄρχειν λαχόντων· ὡσαύτως καὶ τὰ εἰς τὸ ἑξῆς ὁτεδήποτε ἀνεγερθησόμενα (5), καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς (6) ἐξυπηρετεῖν μέλ[λ]οντες ἱερεῖς, καθὼς ἐν τῷ προγεγονότι, ὡς εἴρηται, περὶ τούτων αὐτῶν διαλαμβάνεται Σημειώματι. Εἰ γὰρ ἐπὶ πᾶσι τούτοις εὑρίσκονταί τινες τῇ τοιαύτῃ δικαιοκρισίᾳ [τῇ παρὰ;] τῆς ἡμῶν μετριότητος ὑποτυπωθείσῃ ἀπαρεσκόμενοι καὶ ἀπειθοῦντες, γινωσκέτωσαν ὡς ἀφορισμῷ συνοδικῶς ἐκφωνηθέντι εἰσὶν ὑπόδικοι, πρὸς τὸ καὶ οὕτως κῦρος ἔχειν καὶ κρατεῖν τὰ παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος ὑποτυπωθέντα.

[Ταῦτα παρεκβληθέντα ἀπὸ τῶν ἡμερησίων] (7) συνοδικῶν παρασημειώσεων, καὶ τῇ ὑπογραφῇ καὶ σφραγῖδι τοῦ τιμιωτάτου χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Εὐσταθίου τοῦ Χαντρηνοῦ βεβαιωθέντα, ἐπεδόθη μηνὶ καὶ ἰνδικτιῶνι τοῖς προγεγραμμένοις ἔτους ,σψ'.

Ἡ ὑπογραφή (8):

Ὁ χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας Εὐστάθιος ὁ Χαντρηνός.

(1) *παραληφθέντα.* — (2) Διαγραπτέον τὰς δύο ταύτας λέξεις, ἀτόπως ὑπὸ τοῦ νυσταλέου ἀντιγραφέως ὧδε παρεμβληθείσας.— (3) *ὑποκείμεναι.*— (4) *παραδρομεῖν.* — (5) *ἀνεγερθησομένων.*— (6) *τοῖς.*— (7) Ἀθλεψίᾳ τοῦ ἀντιγραφέως παρελείφθησαν αἱ ἐν ἀγκύλαις περικλειστοι πέντε αὗται λέξεις.—(8) *ἀπογραφή.*

Εἶχε καὶ βοῦλ[λ]αν μολυβδίνην κάτωθεν ἀπηωρημένην, ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει (1) ἔχουσαν τὴν ἁγίαν Θεοτόκον, ἐγκάρδιον φέρουσα[ν] τὸν Χριστόν, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ μέρει (2) γράμματα:

Παντός, Πάναγνε, πειρατηρίου ῥύου
χαρτοφύλακα Χαντρηνόν Εὐστάθιον.

ΤΟΥ ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἐκ τοῦ πίνακος Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου

«Ἐγράφη ἡ παροῦσα σημείωσις τοῦ πίνακος διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μητροπολίτου Λαρίσσης Μελετίου κατὰ τὸ ᾳψο'ν σωτήριον ἔτος κατὰ μῆνα Ἰούνιον καὶ ἰνδικτιῶνα γ'ν», καὶ ἔστω εἰς ὑπενεκῆ ἐνθύμησιν»

Ἐκ τοῦ πίνακος τοῦ Ἀλουσαϊκοῦ

«Ἐγράφη ἡ παροῦσα σημείωσις τοῦ πίνακος τούτου διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μητροπολίτου Λαρίσσης Μελετίου, κατὰ τὸ ᾳψο' ν σωτήριον ἔτος κατὰ τὴν εἰκοστὴν πέμπτην τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἰνδικτιῶνα τρίτην καὶ ἔστω εἰς μνήμην πολυχρόνιον».

Ἐπιστολὴ ὅπου ἔστειλεν ὁ Τοῦρκος ὁ σουλτὰν Μεεμέτης εἰς τὸν βασιλέα τὸν Νέμητζα τὸν Λεόπολδον φανερώνοντας τὴν μάχην εἰς τοὺς 1669.

Ὁ Μωάμεθ ὁ υἱὸς τῆς περιφήμου φήμης καὶ πλέον ὑπεράνω ἀπὸ κάθεν ἄλλον αὐτοκράτορα, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, αὐτοκράτωρ τῶν Τουρκῶν, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Μακεδονίας, τῆς Μολδοβλαχίας, βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀσίας, τῆς Εὐρώπης, τῆς Αἰγύπτου, πρίγγιπος ὑπὲρ ὅλους, ὁ υἱὸς τοῦ Μωάμεθ, δικαιολογητὴς ὅλης τῆς χώρας τῆς Οὐγκρίας, ἀφέντης ὅλων τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ κόσμου Ἀνατολῆς καὶ Δύσης, βασιλεὺς ὅλων τῶν βασιλέων, κύριος τοῦ

(1) *μέρη.*— (2) *μέρη.*

δένδρου τῆς ζωῆς, ἔπαρχος τῆς Μοσχοβίας καὶ τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, μέγας διώκτης τῶν χριστιανῶν, φύλακας τοῦ τάφου τοῦ Θεοῦ σου τοῦ ἐσταυρωμένου, καὶ ἀφέντης τῆς ὑψηλῆς ἐλπίδος, ὁρίζομεν νὰ σὲ χαιρετίσωμεν, αὐτοκράτορ Λεόπολδε. Ἂν εἶναι καὶ θέλῃς καὶ εἶσαι φίλος μου, λέγω σου μὲ τὴν ξεχωριστήν μου ἡμπόρευσιν, ἀπὸ ἕναν καιρὸν ἅπου ἐτζακίσθη ἡ ἀγάπη ὅπου ἐπέρνα ἀναμέσον μας, μὲ δίχως νὰ εἶσαι ἀδικημένος ἀπὸ ἐμᾶς μήτε μὲ πρᾶξιν, μήτε μὲ πόλεμον, ἀμὴ, ὡς καθὼς φαίνεται ὁ τρόπος, ἐσὺ ἐσυμβουλεύθηκες μὲ ἄλλον τινὰ βασιλέα διὰ νὰ δώσῃς πόλεμον τοῦ κράτους μου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐστάθης ἄφρων. Ὅθεν ἐσὺ καὶ ὁ λαός σου ἔχουν νὰ ζήσουν εἰς φόνον, μὴ ἀναμένοντας ἄλλο παρὰ τὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον ἐσὺ ὁ ἴδιος τὸν ἐγύρευσες· ἀμὴ ἐγὼ σοῦ δίδω εἴδησιν πῶς θέλω σὲ ζημιώσῃ καὶ νὰ σὲ ξεδράμω, ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν ἕως τὴν Δύσιν νὰ κάμω νὰ φανερωθῇ τὸ κράτος μου, καὶ θέλεις ἐγνωρίσῃ τὴν δύναμίν μου μὲ πολλὴν σου ζημίαν. Καὶ σοῦ βεβαιώνω πῶς θέλω κάμῃ νὰ καταλάβῃς τὴν μεγάλην μου ἡμπόρευσιν· διατί ἐσὺ θαῤῥεῖς καὶ ἐλπίζεις εἰσὲ μερικὰ κάστρη καὶ χώρας σου, ἀμὴ ἐγὼ ἀποφασίστηκα νὰ τὰ χαλάσω καὶ νὰ τὰ καταστήσω εἰς τελείαν ἐρήμωσιν. Καὶ διὰ πλέον βέβαιον, ὁ Θεὸς νὰ μὴν τὸ ὁρίσῃ οὔτε τὰ κάστρη σου, οὔτε αἱ χῶραί σου νὰ ἐλπίζουν νὰ ἔχουν εἰρήνην ποτὲ ἢ ἀνάπαυσιν, ὅτι ἀποφάσισεν ὁ λογισμός μου νὰ ἐξολοθρεύσω καὶ ἐσένα καὶ τὸν λαόν σου μὲ δίχως νὰ χάσουν (1) καιρόν, καὶ θέλω νὰ γδύσω τὴν Ἀλαμανίαν, καὶ ὕστερα θέλομεν ἀφήσῃ ἐνθύμησιν εἰς τὸ βασίλειόν σου τὸν τρομερὸν φόβον καὶ τὴν αἱματοχυσίαν τοῦ σπαθίου μου, διὰ νὰ ἐμποροῦσιν ἐτοῦτα τὰ πράγματα νὰ διάνασπαρθοῦν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, διὰ νὰ μεγαλύνῃ ἡ θρησκεία μας πάντοτε, καὶ νὰ διώχνω τὸν Θεόν σου τὸν ἐσταυρωμένον, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις δὲν θέλει δυνηθῇ ποτὲ νὰ σὲ βοηθήσῃ καὶ νὰ σ' ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ χέριά μου. Καὶ θέλω ἀποφασίσῃ τοὺς ἱερεῖς σου νὰ σκάπτουν τὴν γῆν, καὶ νὰ δώσω τῶν σκυλιῶν καὶ τῶν θηρίων τὰ βυζία τῶν γυναικῶν σου. Ἤθελες κάμῃ καλὰ καὶ φρόνιμα νὰ ἀφήσῃς τὴν θρησκείαν σου καὶ νὰ κάμῃς ὅλοι νὰ στρέψουν. Ἐτοῦτο σοῦ φθάνει, ὅσον σοῦ εἶπα, καὶ ἠμπορεῖς νὰ ἀγροικήσῃς ἐκεῖνο ὅπου ἐγὼ ποθῶ, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν λέγω ἄλλο τὸν λογισμόν μου.

(1) Ἴσως χάσω.

Ἀπόκρισις τοῦ βασιλέως Νέμιτζα Λεοπόλδου εἰς τὸν βασιλέα τῶν Τουρκῶν.

Μωάμεθ υἱὲ τῆς ἀπωλείας καὶ κληρονόμε τῆς αἰωνίου κολάσεως, βρωμερὲ καὶ δυςώδη τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς, βλάσφημε τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ πάσης κακίας γεμάτε, τὴν γραφήν σου τὴν ἄγνωστον τὴν ἔλαβα ἐγὼ ὁ Λεοπόλδος ὁ ἀφέντης καὶ ῥήγας σου καὶ βασιλεύς σου, τὴν ὁποίαν ὡσὰν κονιορτὸν τὴν ἐλόγιασα, καὶ εἰς τὸν νοῦν μου ποσῶς δὲν τὴν ἔβαλα· διατὶ δοσμένον εἶναι τῶν σκυλίων νὰ γαυγίζουν καὶ εἰς τὸν ἄλυσον νὰ τοὺς βάνουν. Μοῦ γράφεις πῶς μὲ κάποιον βασιλέαν ἐσυμβουλεύθηκα, καὶ τοῦτο εἶναι βέβαια ὅτι εἰς τὸν ἐπουράνιον βασιλέα ἔῤῥιψα τὴν ἐλπίδα μου εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ ἀφανισμοῦ σου. Φύλακας τοῦ τάφου τοῦ Θεοῦ μου γράφεσαι, καὶ εἰς τοῦτο μὴν ὑπερηφανεύεσαι· βέβαια τὸ ἠξεύρομεν πῶς τὰ σκυλία τὰ βάνουν νὰ φυλάγουν τῶν βασιλέων ταῖς αὐλαῖς, ἀκόμη φυλάγουν καὶ τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ μου, καὶ τοὺς ῥίπτουν κομμάτι ψωμὶ εἰς τὸ στόμα τους. Εἰς αὐτὸ σὲ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἕως τώρα ὡσὰν ἕναν σκύλον· μὰ ἐπειδὴ ὑπερηφανεύεσαι εἰς τοῦ λόγου σου πῶς εἶσαι βασιλεὺς καὶ ἀφέντης μας, σοῦ δίδομεν τὴν παροῦσαν ἀπόφασιν: τὸ πῶς εἰσὲ ὀλίγον καιρὸν θέλεις ἐγνωρίσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἐσταυρωμένου μου Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ὡς ἄγνωστος ἐσὺ κατηγορᾶς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐλπίζω. Καὶ ἡ ἐδική μου ἡ ὄρεξις νὰ σὲ ἐξολοθρεύσω ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καὶ τὸ ὄνομά σου θέλω χαλάσῃ, καὶ ἕως τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος δὲν θέλεις σταθῇ. Τὰ κάστρη σου καὶ αἱ χῶραί σου θέλουν ἀφανισθῇ ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ ὁ θρόνος σου θέλει χαλαστῇ ἀπὸ ἔμπροσθέν σου, καὶ εἰς τὴν δούλευσιν καὶ ἐξουσίαν μας θέλει στέκῃ πάντοτε. Καὶ θέλομεν ποιήσῃ τοὺς βωμούς σου διὰ σταύλους μας, καὶ τοὺς ναούς μας θέλομεν ὑψώσῃ, καὶ ἀγαλλίασις θέλει γένῃ εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν χριστιανῶν, καὶ οὐαὶ εἰς τοῦ λόγου σας· ὅτι τοὺς ἰμάμηδές σου θέλω τοὺς βάλῃ νὰ κόπτουν ξύλα καὶ πέτρες, καὶ ταῖς γυναῖκές σου νὰ κουβαλοῦν νερὸν καὶ χῶμα, καὶ ἀπὸ Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν θέλω σᾶς διώχνῃ, καὶ ὁ Μωάμεθ καὶ ὁ ῥεσούλης σου δὲν θέλουν δυνηθῇ νὰ σοῦ βοηθήσουν πώποτε· ἀμὴ ἤθελες κάμῃ καλὰ νὰ βαπτισθῇς καὶ ἐσὺ καὶ ὁ λαός σου, νὰ ξετυφλωθῆτε διὰ νὰ ἔχετε συμπάθειαν καὶ μικρὰν ἀνάπαυσιν. Ἐτοῦτο σοῦ φθάνει νὰ ἠμπορῇς νὰ καταλάβῃς τὴν ἐδικήν μου ὄρεξιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΛΑΒΡΥΤΟΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ

ΥΠΟ

Γ. ΠΑΠΑΝΑΡΕΟΥ

Λ'.

Ἱστορικὸν καὶ θέσις τῆς Μονῆς.

Μεταξὺ τῶν ὀλίγων καὶ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς περισωθέντων κειμηλίων τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς ἐκ τῶν πολλῶν περιπετειῶν αὐτῆς ὑπάρχει καὶ ἀρχαῖος κῶδιξ χρονολογούμενος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1703, ὅστις καὶ μνημονεύει ἀτελεῖς τινας εἰδήσεις περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Κατὰ τοῦτον λοιπὸν εἷς συνασκητὴς τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ φυγὼν ἐκ τῆς ἐκεῖ μονῆς Λαύρας, ἐν ᾗ ἠσκήτευε μετ' ἐκείνου, ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ ἔκτισε τὴν μονὴν ἐν ἔτει 961, ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Ἡ εἴδησις δ' αὕτη συμβιβάζεται μὲ τὴν ἱστορικὴν μαρτυρίαν ὅτι ὁ Τραπεζούντιος Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἄθωνος διατρίψας ἔζησε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρου Φωκᾶ (963-969), τοῦ δευτέρου συζύγου τῆς ὡραίας, ἀλαζόνος καὶ ἀκολάστου Θεοφανοῦς, ὅστις, ὡς καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς (969-976), ἐβασίλευον κυρίως ἐν ὀνόματι ἀνηλίκων τέκνων τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τῆς Θεοφανοῦς καὶ μετ' αὐτοὺς βασιλευσάντων Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Η', τῶν κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ οἴκου καὶ δισεγγόνων Βασιλείου Α' τοῦ Μακεδόνος (867-886). Ὥστε τὸ ἐν τῷ κώδικι «ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος» πρέπει, νομίζω, νὰ σχετισθῇ πρὸς τὸν ἀνήλικον τότε ἔτι Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον, τὸν Μακεδόνα ἐπίσης, συμβιβαζομένου οὕτω τοῦ ἔτους τῆς κτίσεως τῆς μονῆς μὲ τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου τούτου Βασιλείου.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν τῆς νέας ταύτης μονῆς, οὔσης κατ' ἀρχάς, ὡς φαίνεται, ἐξαρτήματος τῆς ἐν τῷ Ἄθῳ ὁμωνύμου, ηὐξήθη εἰς 960, ὠνομάσθη καὶ αὕτη Λαύρα, γενομένη ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς πρώτης. Ἐκτίσθη δ' ἐξ ἀρχῆς οὐχὶ ἐπὶ τῆς νῦν θέσεως τῆς μονῆς, ἀλλὰ ΝΔ. αὐτῆς περὶ τὰ 300 μέτρα ἐπὶ τῆς δυσμικῆς κλιτύος τοῦ βράχου τοῦ βουνοῦ τοῦ βλέποντος πρὸς τὴν Κέρτεζιν, ἐκεῖ ἔνθα καὶ νῦν σώζονται ἐρείπια αὐτῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιομονάστηρον, καὶ ὅπου, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, πιθανῶς ἀνευρέθη ἐν τῷ βράχῳ εἰκών τις τῆς Θεοτόκου κεκρυμμένη ἀπὸ τῶν διωγμῶν καὶ ὑποδείξασα τὴν θέσιν τῆς μονῆς. Διετηρήθη δ' οὕτως ἀτάραχος ὁ βίος τῶν ἐν ἠρεμίᾳ καὶ ἀσκητικῇ πολιτείᾳ διαγόντων ἐν αὐτῇ μοναχῶν ἐπὶ 624 ἔτη (961-1585), ὅτε πυρποληθείσης τῆς μονῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεσφάγησαν καὶ διεσκορπίσθησαν οἱ μοναχοὶ καὶ οὕτως ἔμεινεν ἔρημος ἐπὶ 15 ἔτη (μέχρι τοῦ 1600). Ἀλλὰ τότε πάλιν ἀνεκτίσθη ἐν τῇ αὐτῇ θέσει τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ ἐκ Καλαβρύτων θεαρέστως πολιτευσαμένου ἡγουμένου αὐτῆς Ἰωάννου. Μὲ ταύτην δὲ τὴν ἀνάκτισιν πρέπει νὰ σχετισθῇ καὶ ἡ παράδοσις, καθ' ἣν τὴν δαπάνην κατέβαλεν ἱερεύς τις ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου Κραστικῶν (νῦν χωρίου τοῦ δήμου Καλαβρύτων μὲ 94 κατ.) συνεπείᾳ θαύματος τῆς Θεοτόκου, καθ' ὃ λύκος ἁρπάσας τὸ βρέφος τοῦ ἱερέως ἐν τῷ στόματι ἔρριψεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου, ὑφ' ὃν ἡ μονή, πρὸς τὰ κάτω, θεωμένου τοῦ πατρός, ἀλλ' ἔμεινεν ἐκεῖνο ὅλως ἀβλαβές. Ἡ δὲ παράστασις τοῦ θαύματος τούτου σώζεται ἔτι ἡμίσβεστος ἐν ταῖς ἁγιογραφίαις ταῖς ἐπὶ τοῦ ἠρειπωμένου νάρθηκος τοῦ ἐν τῇ ἐκεῖ μονῇ ναοῦ.

Ἀλλὰ μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων διὰ τὸ κρημνῶδες τοῦ τόπου καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων, μᾶλλον δ', ὡς φαίνεται, ἐκ σεισμοῦ ἢ πυρκαϊᾶς πεσόντος καὶ τοῦ νέου κτίσματος, μετετοπίσθη ἡ μονὴ ἐκεῖθεν καὶ ἐκτίσθη μετρίως ἐγγύτατα πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς νῦν θέσεως αὐτῆς, πέριξ τοῦ σωζομένου ἤδη, ἀλλ' ἑτοιμορρόπου βυζαντιακοῦ ναΐσκου τῆς Θεοτόκου, εἰς ἐκείνην ἀνήκοντος. Ἐν ἀγνώστῳ δ' ἐποχῇ περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς μονῆς ταύτης καὶ ἡ πάντιμος κάρα τοῦ ὁσίου Ἀλεξίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, ἓν ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον γνησιώτατον κειμήλιον καὶ ἀξιολογώτατον τῶν ἐν Πελοποννήσῳ χριστιανικῶν. Τοσαύτην δὲ φήμην νῦν κέκτηται τὸ λείψανον τοῦτο τοῦ ἁγίου, ὥστε περιφέρεται ἀπανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ θεωρεῖται

ἀλεξιτήριον κατὰ τῶν ἐπιδημικῶν νόσων καθὼς καὶ κατὰ τῶν νόσων καὶ τῶν ἐντόμων τῶν προσβαλλόντων τὰς ἀμπέλους καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ γεωργικὰ προϊόντα τῆς χώρας εἰς τοὺς εὐλαβῶς τοῦτο ὑποδεχομένους καὶ σεβομένους· τῇ δὲ 17 Μαρτίου, ἡμέρᾳ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου, πανῦν μετὰ τὴν ἐν τῇ μονῇ λειτουργίαν μετακομίζεται ἐξ αὐτῆς τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἁγίου εἰς τὰ $^3/_4$ ὥρας περίπου ἀπέχοντα ἀπὸ τῆς μονῆς Καλάβρυτα, ἔνθα ἐν κατανύξει καὶ μεγαλοπρεπείᾳ ὑποδέχεται αὐτὸ σύμπασα ἡ πολίχνη, τελουμένου δημοτελοῦς ἁγιασμοῦ ἐν τῷ ἐκεῖ μητροπολιτικῷ ναῷ «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», εἶτα δὲ καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς τῶν πολιτῶν οἰκίαις.

Τῷ 1675 λοιπὸν ὁ ἐν τῇ μονῇ περιώνυμος Εὐγένιος μεταβὰς μετὰ τῆς κάρας τοῦ ἁγίου εἰς τὸν βοεβόδαν Βασίλειον ἡγεμόνα τῆς Μολδοβλαχίας καὶ παραστήσας αὐτῷ τὰ τῆς μονῆς πολλὰς μετεκομίσατο παρ' αὐτῶν χρηματικὰς δωρεάς, δι' ὧν ἐπανελθὼν ἀνέκτισεν ἐκ θεμελίων καὶ μεγαλοπρεπῶς τὴν αὐτὴν μονήν, καὶ ἐν ταύτῃ συνῆλθον κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821 οἱ πρόκριτοι τῆς Ἀχαΐας, Βοστίτσης καὶ Καλαβρύτων πρὸς σκέψιν περὶ ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὑρισκομένη ἡ μονὴ ἐπυρπολήθη, πρὸς ἐκδίκησιν τῆς ἀρξαμένης αὐτόθεν ἐπαναστάσεως, ὑπὸ τοῦ ἀπαισίου Ἰμπραΐμ πασᾶ τῇ 4 Μαΐου 1826. Πλὴν ἀλλ' ὅμως διεσώθη ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ἐκείνης ὁ ἄνω ῥηθεὶς περιώνυμος ναΐσκος, ὅστις εἶνε ἤδη ἑτοιμόρροπος μέν, ἀλλ' ἱκανὸς τὸν εἰσερχόμενον νὰ καθιστᾷ ἔμπλεων φιλοπάτριδος καὶ φιλελευθέρου ἐνθουσιασμοῦ καὶ νὰ ἐξυψοῖ εἰς ὑψηλοτέρας ἰδέας καὶ φρονήματα, ἀναλογιζόμενον ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ἐγένετο ἡ συμπροσευχὴ τοῦ ἀοιδίμου μητροπολίτου Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, τοῦ ἐπισκόπου Κερνίκης καὶ Καλαβρύτων Προκοπίου καὶ τῶν λοιπῶν, ἡ ἐπίκλησις πρὸς τὴν θείαν Πρόνοιαν ὑπὲρ εὐοδώσεως τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως καὶ ἡ τελικὴ πρὸς ταύτην ἀπόφασις καὶ ὅτι ἐκεῖθεν τὸ σύνθημα τῆς κατὰ τῶν δυναστῶν πυρκαϊᾶς μετεδόθη καὶ ἐξηπλώθη ἀστραπιαίως ἀνὰ πᾶσαν γωνίαν τοῦ γένους.

Ὁ ναΐσκος λοιπὸν οὗτος τῆς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως μονῆς εἶνε βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ, ἀλλὰ λιτὸς καὶ ἄνευ ποικιλίας, ἄνευ κοσμημάτων καὶ ἄνευ πολλῶν ζωγραφιῶν. Εἶνε δηλαδὴ θολωτὸς καὶ ἀποτελεῖ καθαρὰν βασιλικὴν ἄνευ κιόνων ἐν σχήματι σταυροῦ, οὕτως ὥστε ὁ ἀνδρωνίτης ἑκατέρωθεν ἔνδον μὲν κολποῦται εἰς ἡμιθόλια ἐπὶ τῶν στασειδίων, ἔξωθεν δ' ἐπὶ τῶν σχετικῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ, τῆς τε βορείας καὶ τῆς νοτίας, καταφαίνονται οἱ θολωτοὶ σηκοὶ (ἀχιβάδαι), οὕτω δὲ καὶ ἔξωθεν τὸ σταυροειδὲς καὶ θολωτὸν τοῦ ναοῦ σαφῶς καθορᾶται. Ἀλλ' εἶνε οὐχὶ κολακευτικὸν διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλοτιμίαν τὸ νὰ μένῃ ἑτοιμόρροπος ὁ ἱστορικὸς οὗτος ναΐσκος καὶ νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτὸν ἡμεδαποί τε καὶ ἀλλοδαποὶ παμπληθεῖς ἔντρομοι μὴ πεσὼν καταπλακώσῃ τοὺς εὐλαβεῖς ἐπισκέπτας. Ὅθεν ἐπιβάλλεται, νομίζω, ἀναπόφευκτος ἀνάγκη, ἵνα ἐπισκευασθῇ καὶ ὑποστυλωθῇ καταλλήλως, ὅπως διατηρῆται ἀλώβητος εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Καὶ πολλάκις μὲν ἀνηνέχθη ἡ μονή, ἧς οἱ πόροι εἶνε ὀλίγοι καὶ ἀτυχῶς μὴ ἐπαρκοῦντες εἰς τοιαύτην δαπάνην, πρὸς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἐστάλη μηχανικὸς ἐκεῖ, ἀλλ' οὐδὲν εἰσέτι ἐγένετο. Εὐχῆς λοιπὸν ἔργον εἶνε εἴτε ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἴτε ὑπό τινος τῶν φιλοτίμων ὁμογενῶν εἴτε τέλος καὶ διὰ κοινῆς τινος εἰσφορᾶς νὰ οἰκονομηθῇ τὸ μικρὸν ποσὸν τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναΐσκου τούτου, πρὶν ἢ εἰς κόνιν καταπέσῃ, ὅτε καὶ τὴν αἰγλην τῆς μονῆς ἤθελε παραβλάψει καὶ εἰς τὸ ἔθνος οὐχὶ σμικρὰν μορφὴν ἐπὶ ὀλιγωρίᾳ τῶν ἱστορικῶν μνημείων ἤθελε προσάψει.

Ἡ δὲ σημαία, ἢ μᾶλλον ἢ εἰκών, ἣν ἠσπάσθησαν οἱ περὶ τὸν Γερμανὸν εὐλαβεῖς καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ὡς σημαίαν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς μετεχειρίσθησαν, εἶνε εἰκὼν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου χρυσοκέντητος ἐπὶ πανίου μὲ κροσσοὺς πρὸς τὰ κάτω ἐπίσης χρυσοκεντήτους, μικρά, ἐν σχήματι ἐπιμήκους ὀρθογωνίου τετραπλεύρου καὶ πεπαλαιωμένη· δὲν κατεσκευάσθη δὲ τότε, ἀλλὰ πρότερον μὲν ἐχρησίμευεν ὡς πύλη (σκέπη) τῆς ὡραίας Πύλης τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς, τότε δὲ πρὸς ὑψηλὸν ὡσαύτως σκοπὸν ἀπεσπάσθη καὶ ἐχρησιμοποιήθη.

Ἐν δὲ τῇ θέσει τῆς παλαιοτάτης μονῆς (Παλαιομονάστηρον) διασώζεται κατὰ χώραν ἐπὶ τοῦ βράχου προσκεκολλημμένος μόνον ὁ ναΐσκος αὐτῆς πλὴν τοῦ νάρθηκος· εἶνε δὲ καὶ τούτου τοῦ ναΐσκου τὸ ἔνδον ὅλως θολωτὸν καὶ πλῆρες ἁγιογραφιῶν παμπαλαίων. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μάλιστα τοίχου αὐτοῦ, καταπεσόντος ἔν τινι θέσει τοῦ μεθ' ἁγιογραφιῶν κεκοσμημένου κονιάματος, καταφαίνεται ἔσωθεν ἄλλο κονίαμα μὲ ἁγιογραφίας προφανῶς ἀρχαιοτέρας, τρανὸν δεῖγμα ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ καὶ ἐπικολλήσεως νέου ἁγιογραφικοῦ κονιάματος ἐπὶ τοῦ πρώτου. Οὕτω δὲ κατὰ τὴν ἄνω μνησθεῖσαν παράδοσιν αἱ μὲν ἐνδότεραι ἁγιογραφίαι ἀναφέρονται εἰς καθαρῶς βυζαντιακὴν ἐπο-

χήν, αἱ δ' ἐπιπολῆς εἰς τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. Σημειωτέον δ' ὅτι ὡς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ βράχου ὁ ναὸς ἔχει κλίσιν πρὸς Β. καὶ οὐχὶ πρὸς Α., διότι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου ἔχει λαξευθῆ ἡ ἁγία Τράπεζα μετὰ τῆς προσκομιδῆς. Ὁ δὲ νάρθηξ τοῦ ναίσκου τούτου ἔχει ἤδη καταπέσει καὶ μόνον διασώζονται ἔτι οἱ πρὸς τὸν βράχον καὶ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ναὸν τοῖχοι αὐτοῦ μεθ' ἡμισβέστων ἁγιογραφιῶν καὶ δυσαναγνώστων σημειώσεων, ὧν μία ἀξία λόγου μὲ μικρὰ γράμματα τῶν χρόνων τῆς ἐπαναστάσεως γεγραμμένη μνημονεύει ὅτι τῇ 4 Μαΐου 1826 ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Ἰμβραΐμης καὶ κατέκαυσε τὴν μονήν.

Ἡ σημερινὴ τέλος θέσις τῆς μονῆς κτισθείσης μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἐγγύτατα τῇ ὑπὸ τοῦ Ἰμβραΐμ πασσᾶ πυρποληθείσῃ, εἶνε λίαν μαγευτική. Κειμένη ἐπὶ ὑψώματος τῆς Ν. πλευρᾶς τῆς τῶν Καλαβρύτων πεδιάδος καὶ ἄποπτος ἀπὸ πάσης σχεδὸν τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἐρασίνου ἢ Βουραϊκοῦ (ποταμίου τῶν Καλαβρύτων) παρέχει ἐξωτερικῶς ὄψιν περικαλλοῦς καὶ κολοσσιαίου πύργου στιλβοντος διὰ τῶν ἐξωτερικῶν κονιαμάτων, τῶν χρωματιστῶν παραθύρων καὶ τῶν ἀνταυακλαστικῶν τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ὑελίνων περιβλημάτων. Ὁ ναὸς ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς καινοτρόπως καὶ κομψῶς εἶνε κατεσκευασμένος, καὶ ἐν τούτῳ ἀνέκαθεν ἀπὸ τῆς ἐλευθερώσεως τοῦ ἔθνους τελεῖται ὑπό τε τῶν ἐν Καλαβρύτοις ἀρχῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πέριξ συνερχομένων εἰς ἐκκλησιαστικὴν πανήγυριν προσκυνητῶν ἡ ἐπίσημος δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἡμῶν ἑορτῇ τῇ 25 Μαρτίου. Πέριξ δ' αὐτοῦ ἀνυψοῦνται ἀλλεπάλληλα τὰ κελλία καὶ αἱ ἀποθῆκαι τῆς μονῆς. Παρὰ δὲ τὴν ἀπὸ δυσμῶν μεγάλην αὐτῆς εἴσοδον ἐπὶ εὐρείας ἄλωνος ἀνυψοῦται μεγαλοπρεπὴς πλάτανος χρονολογουμένη ἀπὸ τῆς τουρκοκρατίας, ὑπὸ ταύτην δέ, κατὰ τὴν παράδοσιν, καθήμενος ὁ ἀπαίσιος δαίμων τῆς Πελοποννήσου, ὁ Ἰμβραΐμ, ἔβλεπε τὴν μονὴν καιομένην ὑπεραγαλλόμενος κατὰ Μάϊον τοῦ 1826. Περαιτέρω δ' ἁπλοῦνται οἱ περικαλλεῖς κῆποι, οἱ μελισσῶνες, οἱ σιτοφόροι ἀγροί, οἱ λειμῶνες, τὰ δάση καὶ τὰ ποιμνιοστάσια τῆς μονῆς, καὶ πρὸς Λ. ἐγγὺς αὐτῆς ῥέει ἀπὸ καλῆς κρήνης καὶ ἡ διαυγὴς πηγὴ Λυσσόνερο, ἡ ἀπιθάνως ὑπό τινων ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος συνταυτισθεῖσα τῇ ἀρχαίᾳ Ἀλύσσῳ, ὡς ἄλλοτε ἀπέδειξα διὰ τῆς ἐν τῇ Ἑστίᾳ περὶ Κυναίθης διατριβῆς μου (1). Κατοικεῖται δ' ἤδη ἡ μονὴ ὑπὸ 50 περίπου μονα-

(1) Ἑστία 1889 σελ. 298-300.

χῶν (1889), ἔχει δύο, νομίζω, ἐξαρτήματα ἐν Ἠλείᾳ καὶ ἓν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, καὶ διευθύνεται νῦν ἐναρέτως καὶ συνετῶς ὑπὸ τοῦ λογίου ἡγουμένου κ. Ἀθανασίου Γεωργίου, ἐνθουσιωδῶς μεριμνῶντος ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ προόδου τῆς μονῆς καὶ τὰ μάλα συναισθανομένου τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν αὐτῆς.

Β'.

Ἡ μονὴ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὰ ἐν Καλαβρύτοις γεγονότα κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821.

Ἐπιλαμβάνομαι ἤδη τῆς ἐξετάσεως τοῦ τε ἱστορικοῦ γεγονότος καὶ τῆς σημασίας τῆς ἐν ἁγίᾳ Λαύρᾳ συνόδου τῶν προκρίτων κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821, διότι τὰ περὶ τούτου πολλοὶ τῶν γραψάντων περὶ τῆς Ἐπαναστάσεως, εἴτε κακῶς πληροφορηθέντες τὰ πράγματα παρ' ἀνθρώπων ἐχόντων ἰδιοτέλειαν νὰ διαστρέψωσιν αὐτά, εἴτε μὴ σταθμησάμενοι καλῶς τὰς εἰδήσεις, εἴτε καὶ μὴ ἐξετάσαντες αὐτόπτας τῶν πραγμάτων, διέστρεψαν καὶ ὑπετίμησαν τὴν μεγίστην τοῦ πράγματος σπουδαιότητα. Καὶ εἰς αὐτὰ ἐπίσης τὰ τοῦ ἀοιδίμου Π. Πατρῶν δημοσιευθέντα ὑπομνήματα, ἐὰν τῷ ὄντι εἶνε γνήσια, τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν πηγὴ ἀσφαλοῦς ἀληθείας ἐὰν ἔζη καὶ ἐδημοσίευεν αὐτὰ αὐτὸς οὗτος, καὶ εἰς ταῦτα, λέγω, δὲν δύναταί τις ν' ἀποδώσῃ μεγάλην ἱστορικὴν ἀξίαν, διότι δὲν ἦσαν ἢ ὁδοιπορικαὶ σημειώσεις καὶ συνοπτικαί, ἃς ἐσπευσμένως ἔγραφεν ὁ μεγαλοπράγμων πατριώτης, ὅπως βεβαίως ἐπεξεργασθεὶς κατόπιν αὐτὸς δημοσιεύσῃ· ἀλλὰ κακῇ μοίρᾳ ἀποθανὼν ἐν Ναυπλίῳ κατὰ Μάϊον τοῦ 1826 ἐκ λοιμοῦ οὔτε τὴν ἐπελθοῦσαν ἐλευθερίαν, ὑπὲρ ἧς ἐμμανῶς ἐνεθουσία καὶ εἰργάζετο, ηὐμοίρησε νὰ ἴδῃ, οὐδὲ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ἔκτε τῶν πολεμικῶν περιπετειῶν καὶ ἐκ τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν, ὑφ' ὧν δεινῶς ἐκακουχήθη, καὶ τοῦ περὶ τῆς τύχης τῆς πατρίδος φόβου ἠδυνήθη νὰ τελειοποιήσῃ.

Οἱ πολλοὶ λοιπὸν ἔγραψαν ὅτι οἱ ἐν ἁγίᾳ Λαύρᾳ περὶ τὴν 10 Μαρτίου τοῦ 1821 συνελθόντες πρόκριτοι τῆς Ἀχαΐας, τ. ἔ. ὁ Παλαιῶν Πατρῶν μητροπολίτης Γερμανός, ὁ Ἀσημάκης Ζαΐμης, ὁ Ἀσημάκης Φωτήλας, ὁ Σωτήριος Θεοχαρόπουλος, ὁ Σωτήριος Χαραλάμπης, ὁ Παναγιώτης Φωτήλας, ὁ Ἀνδρέας Λόντος, ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης, ὁ Κερνίκης ἐπίσκοπος Προκόπιος καὶ ἄλλοι δυστυχῶς μὴ ἐξα-

κριβωθέντες ἔτι ἱστορικῶς, ἀφοῦ διὰ τοῦ γνωστοῦ σχεδίου βαδίζοντες εἰς Τρίπολιν ἐπέστρεψαν ἐκ Καρνεσίου αὖθις εἰς Λαύραν, οὐδὲν ἄλλο ἐκεῖ ἐσκέφθησαν εἰ μὴ ἀναβολὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος τῆς ἐνάρξεως τοῦ μεγάλου ἔργου καί, ὅπως μὴ τυχὸν ἀθρόοι συλληφθῶσι, προφύλαξιν κατὰ μέρος μακρὰν ἀλλήλων. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη τῶν τοιούτων ἱστορικῶν εἶνε ὅλως, νομίζω, ἀναλήθης, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα δεικνύουσι· διότι οἱ ἐκεῖ συνελθόντες, συζητήσαντες πάσας τὰς περιστάσεις, ἀπεφάσισαν ἄνευ ἀναβολῆς τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, πολὺ ὀρθῶς, διότι ἐκ τῶν προτέρων γενικευθείσης τῆς ἰδέας παρὰ τῷ ἔθνει περὶ ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος τῇ 25 Μαρτίου, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐν Βοστίτσῃ συνεδρίῳ τῆς 26 Ἰανουαρίου τοῦ 1821 ὑπὸ τῶν αὐτῶν περίπου σὺν τῷ Γρηγ. Δικαίῳ (Παπαφλέσσᾳ) συνεζητήθη, ἔτι δὲ τῆς ἐν Τριπόλει ἀρχῆς τὰ πάντα ὑποπτευούσης καὶ σπευδούσης νὰ συλλάβῃ παντοιοτρόπως τοὺς προκρίτους ὡς ὁμήρους, σημαντικὸν κίνδυνον θὰ διέτρεχε τὸ ὅλον σχέδιον τοῦ ἀγῶνος, ἐὰν συνελαμβάνοντο οἱ μόνοι σχεδὸν ἐκτὸς τῶν χειρῶν τῶν Τούρκων μένοντες πρόκριτοι τῆς Ἀχαΐας, Βοστίτσης καὶ Καλαβρύτων. Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην ὑποστηρίζουσιν οὐ μόνον ὁ μὴ περατώσας δυστυχῶς τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον κράτιστος ἱστοριογράφος Ἰωάν. Φιλήμων (Δοκίμ. Ἑλλ. ἐπαναστ. τόμος Γ' σελ. 1–16), ὅστις, ὡς νομίζω, μόνος ὡς πρὸς τοῦτο τὰς πλείστας πληροφορίας συνέλεξε καὶ κριτικῶς ἐπεξειργάσθη αὐτάς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ζῶσα ἱστορία ἐν τῇ τῶν ἐπιζώντων μνήμῃ καὶ αὐτὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα. Εἰς μάτην δὲ καὶ ὁ Φωτάκος καὶ ἄλλοι, προσπαθοῦντες ἐκ πλαγίων λόγων νὰ μειώσωσι τὸ κλέος τῆς ἐν Καλαβρύτοις ἱστορικωτάτης καὶ πρώτης ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, καλοῦσι «μακρὰς καὶ ἀκάρπους τὰς συνελεύσεις ἐκείνας τῶν Ἀχαιῶν», αὐτὰς δηλ. τὰς συνελεύσεις, αἵτινες ἐπέσπευσαν τὴν λύσιν διὰ τῶν σθεναρῶν ἀποφάσεων αὐτῶν. Ἀλλ' ἐὰν οἱ ἐν Λαύρᾳ συνελθόντες ἐψήφισαν ἀναβολήν, διὰ τί τότε ὁ μὲν Σ. Χαραλάμπης παρώρμησε τὸν Νικ. Σολιώτην καὶ τὸν Κ. Πετμεζᾶν νὰ φονεύσωσιν ἀναφανδὸν Τούρκους; καὶ διὰ τί ὁ Ἀσημάκης Ζαήμης ἀπέστειλε τὸν Χονδρογιάννην πρὸς τὸ αὐτὸ εἰς Κατσάναις; καὶ διὰ τί ὁ Παν. Φωτήλας διέταξε τὸν φόνον ἄλλων Τούρκων ἔξωθεν τοῦ Σωποτοῦ; Καὶ ἐν γένει ἐὰν οἱ ἄρχοντες τῶν Καλαβρύτων ἐφοβοῦντο ν' ἀρχίσωσι τὸ πῦρ, πῶς τότε ἡ τῶν Καλαβρύτων ἐπαρχία

ἔδωκε τὸ σύνθημα; Εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι οἱ ραγιάδες ἐφόνευον ἀσκόπως Τούρκους ἄνευ τῆς τῶν ἀρχηγῶν συναινέσεως; Πῶς ἔπειτα πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ ἡ πάγκοινος μαρτυρία ἐπιζώντων εἰσέτι γερόντων, ἔκ τε τῆς πολίχνης τῶν Καλαβρύτων καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, ἀνθρώπων φιλαλήθων καὶ ἐξ ὅλου τοῦ βίου αὐτῶν γνωστῶν ὡς ἀποστρεφομένων τὰ ψεύδη καὶ ὀμνυόντων εἰς τὸ ἱερὸν ὄνομα τοῦ ἀγῶνος, ὁμοφώνως δ' ὁμολογούντων ὅτι ἀπὸ τῆς Ἁγ. Λαύρας ἐξώρμησαν μετὰ σημαίας καὶ ἑνὸς εὐτελοῦς τῆς μονῆς κανονίου οἱ ἐπαναστάται οἱ πολιορκήσαντες καὶ κυριεύσαντες τὰ Καλάβρυτα; Πῶς λοιπὸν συνέβη, ὥστε αἱ λέξεις *Ἁγία Λαύρα* καὶ *Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις* ἐν τῇ συνειδήσει ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους νὰ θεωρῶνται συνώνυμοι, τὴν δ' ἰδέαν ταύτην οὐδεὶς ἐκ τῶν μεγάλων τοῦ ἀγῶνος ἀνδρῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ διαψεύσῃ ἢ κἂν νὰ διαμφισβητήσῃ;

Θὰ προσπαθήσω λοιπὸν κἀγώ, ἔχων ὑπ' ὄψει μου πάσας τὰς πληροφορίας καὶ συμφώνως πρὸς τὰς πεποιθήσεις μου, νὰ κατατάξω δι' ὀλίγων τὰ ἐν τῇ τῶν Καλαβρύτων ἐπαρχίᾳ σημαντικώτατα ἐθνικὰ συμβάντα, τὰ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821, ὅσα τοὐλάχιστον εἶνε γνωστὰ καὶ ὁπωσοῦν καλῶς ἀποδεδειγμένα.

Οἱ ἄνω ῥηθέντες πρόκριτοι τῆς Ἀχαΐας, Λιγιαλείας καὶ Καλαβρύτων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας περὶ τὴν 10 Μαρτίου διασκεφθέντες ἐν Ἁγίᾳ Λαύρᾳ καὶ βλέποντες τὴν ἐπικειμένην σύλληψιν αὐτῶν, ἐὰν ἐξηκολούθουν ἀπειθοῦντες εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς ἐν Τριπόλει ἀρχῆς, βλέποντες δὲ καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ ὅλου ἔργου ὡς συνέπειαν τούτου, γνωρίζοντες προσέτι καὶ τὴν γενικὴν ἰδέαν περὶ ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος κατὰ τὴν 25 Μαρτίου, ἐσκέφθησαν ὅτι μόνοι οὗτοι μετὰ τοῦ ἐν Μάνῃ Μαυρομιχάλη καὶ ὀλίγων ἄλλων προκρίτων τῆς χερσονήσου, μὴ μεταβάντων εἰς Τρίπολιν, συνεννοούμενοι ἠδύναντο ν' ἀναπληρώσωσι τὸ ἀδύνατον τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ ἐν ταῖς χρισίμοις ἐκείναις στιγμαῖς διὰ τὸ ἔθνος. Ὅθεν ὑπεχώρησαν πάντες εἰς τὴν γνώμην τοῦ Ἀσημάκη Φωτήλα, ὑποστηριζομένην καὶ ὑπὸ τοῦ Σωτ. Χαραλάμπους, ὑπὲρ τῆς ἀμέσου ἐνεργείας, καὶ ἀπεφάσισαν πρὸς μὲν τοὺς ἐν Μάνῃ, Γόρτυνι, Ὕδρᾳ καὶ Σπέτσαις προκρίτους νὰ γνωστοποιήσωσι τὰ περὶ τούτου πρὸς κοινὴν ἐνέργειαν, αὐτοὶ δὲ διαμεμερισμένοι καὶ στρατολογοῦντες κρυφίως ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων, ὀλίγους Τούρκους ἔχουσαν, ν' ἀρχίσωσι τὸ πῦρ. Ἀναμφιβόλως δὲ μετὰ

τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ὡς ἦτο ἐπόμενον, οὐ μόνον κατανυκτικὴν πρὸς τὸν Ὕψιστον ἐν τῇ μονῇ δέησιν ἀπηύθυναν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ μεγάλου ἔργου, οὐ μόνον τὴν ἱερὰν καὶ ἱστορικὴν σημαίαν, ἤτοι τὴν χρυσοκέντητον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰκόνα, συνεφώνησαν νὰ προτάξωσιν ὡς τὸ πρῶτον ἱερὸν σύμβολον τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἤθελε περιστῇ ἡ ὥρα νὰ βαδίσωσιν ἐπὶ τοὺς ἐν Καλαβρύτοις Τούρκους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα ἔτι σπουδαιότερα ζητήματα ἐνησχολήθησαν, ἄγνωστα δυστυχῶς καὶ δυσερεύνητα πλέον νῦν, ἀφοῦ τὸν περὶ τῶν ὅλων κῦβον προὔκειτο νὰ ῥίψωσι. Τότε δὲ συγχρόνως ἔπεμψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ἐκ Λαύρας μοναχὸν Εὐγένιον, ἵνα διὰ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καταπεισθῇ ὁ σουλτάνος ὅτι οὐδεὶς ὑπῆρχε δῆθεν ἐν Πελοποννήσῳ φόβος ἐπαναστάσεως, ὥστε νὰ προλάβωσι τὰ πράγματα καὶ νὰ προχωρήσῃ ἡ διάδοσις τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ μάλιστα τῆς προσοχῆς τῶν περὶ τὸν σουλτάνον εἰς τὰ κατὰ τὸν Ἀλῆ πασσᾶν τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὴν ἐν Μολδοβλαχίᾳ κίνησιν τῶν περὶ τὸν Ὑψηλάντην.

Μετὰ τὰς οὕτω λοιπὸν τεθείσας βάσεις διαμερισθέντες, ὅπως καὶ τὰ βλέμματα τῶν ἐν Καλαβρύτοις Τούρκων διαφύγωσιν, ὅπερ θὰ ἦτο δύσκολον, ἐὰν ἔμενον πάντες ὁμοῦ, ἀποχωροῦσιν οἱ μὲν Ἀσημάκης Ζαΐμης καὶ Ἀσημάκης Φωτήλας εἰς Κερπινήν, οἱ δὲ Σωτήριος Χαραλάμπης καὶ Σωτήριος Θεοχαρόπουλος εἰς Ζαρούχλαν τῆς Νωνάκριδος, ὁ δὲ Ιαν. Φωτήλας εἰς Σωποτὸν καὶ Λειβάρζιον, ὁ δὲ Ἀνδρέας Λόντος εἰς Διακοφτόν, οἱ δὲ Π. Πατρῶν Γερμανὸς καὶ ὁ Κερνίκης Προκόπιος εἰς Νεζερὰ τοῦ δήμου Φαρῶν, ὑπαγόμενα τότε εἰς τὴν τῶν Καλαβρύτων ἐπαρχίαν.

Οὕτω δὲ καὶ συμφώνως πρὸς τὴν γενικὴν ἀπόφασιν ὁ μὲν Σωτήριος Χαραλάμπης ἐνθαρρύνει τὸν μὲν Ν. Σολιώτην, ὅπως φονεύσῃ ἐν τοῖς Α. τμήμασι τῆς ἐπαρχίας ὅσους Τούρκους ἤθελε συναντήσει, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον Πετιμεζᾶν, κεκρυμμένον ἐν Μ. Σπηλαίῳ ἀπὸ τῶν Τούρκων, ὅπως μεταβὰς εἰς Κατσάνας (ἐν τοῖς νῦν δήμοις Κλείτορος καὶ Λευκασίου) τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐκεῖ στρατολογουμένων, οἱ δ' Ἀσημ. Ζαΐμης καὶ Ἀσημ. Φωτήλας ἐν Κερπινῇ συντρώγοντες ἐνθαρρύνουσι πρὸς φόνους Τούρκων τὸν ἁρματωλὸν Χονδρογιάννην ἐκ Μάζι, ὁ δὲ Παναγ. Φωτήλας ἄλλους ἐν τῷ τμήματι Λειβαρζίου (ἐν

τοῖς νῦν δήμοις Ἀροανίας, Ψωφίδος καὶ Παίων) πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Καὶ διακυμαίνονται μὲν αἱ χρονολογίαι τῶν πρώτων συμβάντων ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ὑπὸ τῶν γραψάντων, θὰ καταγράψω ὅμως αὐτὰς κατὰ τὴν ἑκάστοτε πιθανωτάτην κατ' ἐμὲ γνώμην.

Συνεπείᾳ λοιπὸν τῶν ἀνωτέρω τῇ 16 Μαρτίου ὁ Νικ. Σολιώτης μετὰ τοῦ Ἀναγνώστου Κορδῆ καὶ ἄλλων φονεύει ἐν Ἀγριδίῳ τῶν Κλουκινῶν (τοῦ νῦν δήμου Νωνάκριδος) ἐν θέσει Πόρταις τοὺς γυφτοχαρατζῆδες καὶ τρεῖς γραμματοφόρους τοῦ Μεχμὲτ Σαλὴχ μεταβαίνοντας ἐκ Τριπόλεως πρὸς τὸν Χουρσὶτ πασσᾶν εἰς Ἰωάννινα. Ὥστε βλέπομεν ὅτι τὸ πρῶτον κροῦσμα ἐγένετο τῇ 16 Μαρτίου, ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς 10 ἀπεχώρησαν τῆς Λαύρας οἱ πρόκριτοι. Ἐβράδυνε λοιπὸν τόσον καὶ διότι ἔπρεπεν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ γείνωσι προσωριναὶ προπαρασκευαὶ ὁπλιτῶν καὶ ἐφοδίων καὶ διότι ἔπρεπε νὰ προσεγγίσῃ κάπως ἡ 25 Μαρτίου καὶ διότι ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ καὶ ἡ εὐκαιρία τοῦ νὰ συναντήσωσιν οἱ ἐντεταλμένοι Τούρκους, διότι τοὺς ἐν Καλαβρύτοις πολλοὺς ὄντας μετὰ στρατολογίαν πλειόνων καὶ συγκέντρωσιν αὐτῶν θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ προσβάλωσιν. Ἀλλ' ἡ ἐν Τριπόλει ἀρχή, ἀγνοοῦσα ἐν ἀρχῇ τὰ ἐν Κλουκίναις, μόνον τὰ ἐν Κατσάναις τῆς 18 Μαρτίου ἐθεώρησεν ὡς στασιαστικὰ καὶ ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον εἰς τοὺς ραγιάδες τῆς ἐπαρχίας Γόρτυνος ἀπὸ 20 Μαρτίου (δημοσιευθεῖσαν παρὰ Φιλήμονι) ἀποδοκιμάζουσαν ταῦτα καὶ συμβουλεύουσαν ἡσυχίαν καὶ καταδίωξιν τῶν ἀνταρτῶν. Ὅθεν ἡ 18 Μαρτίου λαμβάνεται κυρίως ὡς ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπειδὴ αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὡς τοιαύτη.

Τῇ 18 λοιπὸν Μαρτίου οἱ περὶ τὸν Ν. Σολιώτην αὐξηθέντες ἐφόνευσαν ὡσαύτως καὶ ἑτέρους 7 Τούρκους περὶ τὸ χωρίον Ἀρφαρὰ τῶν Χασιῶν (τοῦ δήμου Αἰγείρας), καὶ τῇ 19 ἄλλους τινὰς Ἀλβανοὺς ἐν Βερσοβᾷ τῶν Χασιῶν, μεταβαίνοντας ἐξ Ἀμφίσσης εἰς Τρίπολιν.

Ἐπίσης δὲ τῇ 17 ἐξεκίνησαν ἐκ Καλαβρύτων διὰ Τρίπολιν ὁ ἐκ Βυτίνης ἐν Τριπόλει τραπεζίτης Νικ. Ταμπακόπουλος μετὰ συνοδοῦ τοῦ Σειδῆ σπαχῆ Λαλαίου καὶ ἄλλων 5 Τούρκων· τοῦτο δὲ μαθὼν ἐκ τῶν προτέρων ὁ Χονδρογιάννης ἔλαβε τῇ 16 τὴν ἄνω ῥηθεῖσαν ἄδειαν παρὰ τῶν Ἀσημάκη Ζαΐμη καὶ Ἀσημάκη Φωτήλα ἐν Κερ-

πινῇ, ὅπως ἐνεδρεύσας φονεύσῃ ἐκείνους καὶ ἁρπάσῃ καὶ τὰ φορτία αὐτῶν. Ἀλλ' ἐκ προδοσίας τινὸς ἢ ἐκ φόβου ὑποπτεύσας ἐνέδραν ὁ Ν. Ταμπακόπουλος μόλις διῆλθε τὴν γέφυραν τοῦ Ἀμπίμπαγα ἐξῆλθε τῆς δημοσίας ὁδοῦ καὶ κοιμηθεὶς ἐν τῷ χωρίῳ Κρινοφύτοις (τοῦ νῦν δήμου Λευκασίου) διὰ νυκτὸς μετέβη εἰς Κράβαρι(;). Ἐκεῖ δ' ὁ Κουτσοηλίας ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς ὑπονοίας καὶ τὰ μὲν φορτία προέπεμψε τῇ 18 Μαρτίου δι' ἄλλης ὁδοῦ, διατάξας νὰ διέλθωσι διὰ τῆς θέσεως Χελωνοσπηλιὰ εἰς Παγκράτι καὶ Δάρα, οὗτος δὲ δι' ἄλλης ὁδοῦ μετέβη εἰς Λυκουρίαν (χωρίον τοῦ νῦν δήμου Λευκασίου) παρὰ τῷ Ἀναγν. Μακρῇ, ὅπου ἔμαθεν ὅτι ὁ Χονδρογιάννης ἐκ Μάζι καὶ Λαμπρούλιας ἐκ Μποτιᾶ (τοῦ δήμου Κλειτορίας) ἐκκινήσαντες ἐκ Κερπινῆς καὶ τῇ 16 ἑσπέρας καταβάντες εἰς τὸ χωρίον Κάνι (τῆς Κλειτορίας) καὶ παραλαβόντες τῇ 17 τοὺς Ἀσημάκην Ντόλκαν καὶ Γιάννην Ντόλκαν ἐκ Κάνι καὶ Γεώρ. Δημόπουλον ἐκ Μάζι ἐνήδρευσαν τῇ 18 ἐν Χελωνοσπηλιᾷ ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ καὶ ἥρπασαν τὰ φορτία τοῦ τραπεζίτου καὶ σὺν αὐτοῖς συλλαβόντες ἔδεσαν ἕνα Αἰθίοπα, εἰσπράκτορα, καὶ τὸν Νικ. Γιαννακόπουλον ἐξ Ἀλωνισταίνης, ἀνθρώπους τοῦ Ταμπακοπούλου, μεθ' ὃ μετέβησαν εἰς Λυκουρίαν, ὅπως φονεύσωσι καὶ τὸν Ταμπακόπουλον μετὰ τοῦ Σεϊδῆ, καὶ ἐξέθηκαν εἰς τὸν ἐκεῖ Ἀναγν. Κολιόπουλον ὅτι ἐσκόπουν νὰ καύσωσιν ὅλον τὸν οἶκον τοῦ Μακρῆ μὲ τοὺς Τούρκους καὶ τὸν τραπεζίτην ἐκ διαταγῆς τοῦ Ἀσημάκη Ζαήμη. Ἀλλ' ὁ Μακρῆς μαθὼν τοῦτο ἔπεμψε τῇ πρωΐᾳ τῆς 19 τὸν υἱόν αὐτοῦ ὡς συνοδὸν τῶν ξενισθέντων μέχρι τῆς πεδιάδος τοῦ Φονιᾶ (Φενεοῦ), ὅθεν ὁ μὲν Σεϊδῆς μετέβη εἶτα εἰς Τρίπολιν, ὁ δὲ Ταμπακόπουλος διὰ Γορτυνίων συνοδῶν ἐκεῖθεν μεταχληθέντων εἰς Βυτίναν.

Ὁ δ' Ἀρναούτογλους, βοεβόδας Καλαβρύτων, οἰνοπότης καὶ ἀδυνάτου χαρακτῆρος, κολακευόμενος δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Καλαβρυτινῶν, ἐβεβαίου τὴν ἐν Τριπόλει ἀρχὴν περὶ τοῦ φιλησύχου τῆς ἐπαρχίας· ἀλλὰ κατόπιν μαθὼν τοὺς διαφόρους φόνους καὶ μὴ ἔχων ἐπαρκῆ στρατιωτικὴν δύναμιν ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ εἰς Τρίπολιν, ἀφοῦ διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ χωρίῳ Δάρα (τοῦ νῦν δήμου Νάσωνος τῆς Μαντινείας), ὅπερ ἦν τσιφλίκιον αὐτοῦ. Εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀποφασίσας νὰ διευθυνθῇ, ἑπτάωρον περίπου τῶν Καλαβρύτων ἀπέχον, ἐντὸς τῆς 20 Μαρτίου, προέπεμψεν ἀπὸ πρωΐας εἰς Δάρα ἕνα τῶν δούλων του,

Αἰθίοπα, ἵνα εἰδοποιήσῃ τοὺς Δαραίους νὰ προετοιμάσωσιν ὑποδοχὴν διὰ τὸν κύριον. Κατόπιν δ' ἐξεκίνησε καὶ ὁ Ἀρναούτογλους μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Σωτ. Παπαδαῖος, Ἀθαν. Φιφὲς καὶ Ἀθαν. Κωστόπουλος ἐκ Μάζι, Ἰω. Βίρας ἐκ Κρινοφύτων καὶ Γαλάνης ἐκ Βροσθαίνης, συνεννοηθέντες ἐφόνευσαν ἐν θέσει Παλαιοπύργῳ καὶ Κεφαλοβρύσοις τῆς Κλειτορίας παρὰ τὸ χωρίον Πλανιτέρου τὸν ῥηθέντα ἁράπην, τὰς δ' ἐπ' αὐτοῦ εὑρεθείσας ἐπιστολὰς τοῦ Ἀρναούτογλου ἔπεμψαν εἰς τὸν Σωτ. Χαραλάμπην, παρ' οὗ καὶ εἶχον παρορμηθῆ πρὸς σφαγὴν Τούρκων. Οἱ αὐτοί δέ, συμποσωθέντες καὶ μετ' ἄλλων εἰς 12, ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν ἄνω θέσεων ἐν θέσει Πλατάνια ἐνεδρεύσαντες συνέλαβον κατὰ τὴν δείλην τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὸν σουρτζῆν καὶ τὸν φροντιστὴν (τσαούσην) τοῦ Ἀρναούτογλου σπεύδοντας εἰς Δάρα, ἵνα ἑτοιμάσωσι δεῖπνον διὰ τὸν αὐθέντην. Καὶ τὸν μὲν τσαούσην ἐφόνευσαν, τὸν δὲ σουρτζῆν ὡς χριστιανὸν ἀφῆκαν, ἀλλ' ἐκεῖνος εἰδοποίησε τὸν αὐθέντην αὐτοῦ, εἰς μιᾶς ὥρας διάστημα ὄπισθεν ἀκολουθοῦντα, ἐξ οὗ ὁ Ἀρναούτογλους ἐπέστρεψεν αὐθημερὸν διὰ νυκτὸς διὰ Σουδενῶν, ὅπου ἀφῆκεν ἀποσκευὰς παρὰ τῷ ἁρματωλῷ Ἀσημάκῃ Σκαλτσᾷ, ἔντρομος εἰς Καλάβρυτα· ἐκεῖ δὲ φθάσας περὶ τὰ ἐξημερώματα τῆς 21 ἔντρομος ἐκλείσθη ἐντὸς τῶν τριῶν τουρκικῶν πύργων τῆς πόλεως μεθ' ὅλων τῶν ἐκεῖ τουρκικῶν οἰκογενειῶν καὶ τῆς μικρᾶς ὑπ' αὐτὸν στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἰδιοκτῆται τῶν χωρίων Μοστιτσίου καὶ Καστελλίου (τοῦ νῦν δήμου Κλειτορίας) Ἀσήμαγας καὶ Ὀμέραγας Μουκαπελετζῆδες (Τσιπουγλαῖοι) μαθόντες τὰ ἐν Κατσάναις σχέδια καὶ τὰς ἐφόδους τῶν περὶ τὸν Χονδρογιάννην καὶ φοβηθέντες νὰ φύγωσιν ἐκεῖθεν εἰς Τρίπολιν ἐσκέφθησαν χάριν ἀσφαλείας νὰ διέλθωσι διὰ Σωποτοῦ καὶ ἐκεῖθεν διὰ Χόβολης καὶ Κακάσοβας νὰ μεταβῶσιν εἰς Δάρα καὶ Τρίπολιν. Παρέλαβον λοιπὸν καὶ συνοδοὺς ἐκ τῶν ἄνω χωρίων τοὺς Σταθᾶν Πανόπουλον, Ἀθανάσιον Κίσον, Πανάγον Βλάντην καὶ ἄλλους δύο καὶ ἀναχωρήσαντες περὶ τὰ ἐξημερώματα τῆς 19 Μαρτίου (οὐχὶ δὲ τῆς 21, κατὰ τὴν ἄλλην γραφήν, διότι, νομίζω, δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ἔμενον ἐν Μοστιτσίῳ κλ. μέχρι τῆς 21 μετὰ τὰ ἐγγὺς αὐτῶν κρούσματα τῆς 18, 19 καὶ 20 ἐν Κατσάναις, ἀφοῦ τῇ 20 ἔφυγε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρναούτογλους ἐκ Καλαβρύτων) καὶ διελθόντες λίαν πρωῒ διὰ Σωποτοῦ ἐφονεύθησαν ἀμφότεροι ὑπὸ τῶν συνοδῶν αὐτῶν ἔξωθεν

τοῦ Σωποτοῦ καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἀπ' αὐτοῦ εἰς Στρέζοβαν παρὰ τὴν θέσιν Ἀνάγυρος καὶ τὸν ναΐσκον τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, τῇ ἐπινεύσει βεβαίως τοῦ ἐν τοῖς πέριξ στρατολογοῦντος Παν. Φωτήλα.

Ἀλλ' οἱ πέριξ τῶν Καλαβρύτων ἀρχηγοί, καὶ πρότερον συνεννοούμενοι πρὸς ἀλλήλους, μαθόντες παρὰ τῶν ἐν Καλαβρύτοις χριστιανῶν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὸν τρόμον τοῦ Ἀρναούτογλου, χωρὶς νὰ χάσωσι καιρὸν συνεσπειράθησαν εἰς Ἁγίαν Λαύραν τῇ 21 Μαρτίου μετὰ τῶν στρατολογηθέντων συμποσωθέντες εἰς ἑξακοσίους καὶ ἐπέκεινα. Ἐκ τούτου δὲ φαίνεται, ὅτι ἡ στρατολογία ἐνηργεῖτο ἐκ τῶν προτέρων καὶ κρυφίως μετὰ τὴν πρώτην ἐκεῖ ἀπόφασιν. Ἐκεῖθεν λοιπὸν οἱ παρευρεθέντες ἀρχηγοὶ Σωτ. Χαραλάμπης, Παν. Φωτήλας, Θεοχαρόπουλος, Ν. Σολιώτης, Παπαδόπουλος καὶ Βασ. καὶ Νικόλαος Πετιμεζαῖοι μετὰ τῶν περὶ αὐτούς, παραλαβόντες καὶ τὸ εὐτελὲς τῆς μονῆς τηλεβόλον καὶ τὴν χρυσοκέντητον εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐκ τῆς ὡραίας Πύλης τοῦ ναοῦ αὐτῆς ὡς σημαίαν, ἐν χαρᾷ καὶ ἁπλέτῳ ἐνθουσιασμῷ ὥρμησαν ἀθρόοι κατὰ τῶν Καλαβρύτων ἀπὸ δυσμῶν. Οὕτω δὲ διαμερισθέντες πέριξ καὶ πολιορκήσαντες στενῶς τοὺς περὶ τὸν Ἀρναούτογλουν Τούρκους ἐπὶ 5 ἡμέρας (21 – 25 Μαρτίου) ἠνάγκασαν αὐτοὺς μετὰ σφοδρὰν ἀντίστασιν νὰ παραδοθῶσι, καὶ ἐκ τούτων τινὲς μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι διεσώθησαν διὰ λύτρων διαπεραιωθέντες τῇ τῶν ἀρχηγῶν θελήσει εἰς Ἄμφισσαν κλ. Οὕτω δὲ μόνον ἐξηγεῖται σαφῶς ἡ ζῶσα τῶν ἐπιζώντων ἱστορία διαρρήδην ὁμολογούντων ὅτι ἀπὸ τῆς Ἁγίας Λαύρας ἐξώρμησαν οἱ κατὰ τῶν ἐν Καλαβρύτοις Τούρκων ἐπαναστάται καὶ βαδίσαντες μετὰ σημαιῶν καὶ ἀλαλαγμῶν κατ' εὐθεῖαν ἐτοποθετήθησαν κύκλῳ τῆς πολίχνης, ἐν ᾧ τὸ πυροβόλον ἐστήθη ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν ἐκεῖ σημερινῶν ὑδρομύλων ἄνω τοῦ ναϊδίου τῆς ἁγ. Βαρβάρας, καὶ οὕτω πολεμοῦντες πεισματωδῶς ἐξηνάγκασαν τὴν παράδοσιν τῶν πολεμίων. Οὕτω δὲ καὶ συμβιβάζονται αἱ ὅλως ἀντιφατικαὶ εἰδήσεις τῶν πλείστων ἱστορικῶν πρὸς τὴν ζῶσαν παράδοσιν ὅτι ἐν Ἁγίᾳ Λαύρᾳ τὸ πρῶτον ὑψώθη ἡ σημαία, διότι οὕτως ὑψώθη ἐπισήμως τῇ 21 Μαρτίου ἐκεῖ, ὅτε ἐξεκίνησαν ἀναφανδὸν πλέον κατὰ τῶν Καλαβρύτων.

Ἐν Καλαβρύτοις λοιπὸν ἐγένοντο ἀπὸ 21 μέχρις 25 Μαρτίου αἱ πρῶται ἐπίσημοι οἱονεὶ ἐχθροπραξίαι μεταξὺ ἐπαναστατῶν καὶ Τούρκων καὶ ἡ πρώτη ἥττα καὶ παράδοσις τῶν Τούρκων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον

καὶ θάρρος ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἀσυνηθίστους τέως ἐπαναστάτας καὶ διηυκόλυνεν αὐτοὺς διὰ νὰ στραφῶσιν εἶτα εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς ἐπαρχίας ἀγῶνας, ἀφοῦ ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν 25 Μαρτίου δὲν ὑπῆρχον πλέον Τοῦρκοι. Ὥστε τῇ ἑσπέρᾳ τῆς 25 Μαρτίου τοῦ 1821 τὰ Καλάβρυτα ἦσαν ἐλεύθερα πάντη Τούρκων, καὶ ἐπίσημος ἐπὶ τούτῳ δοξολογία ἐκεῖ καὶ ἐν Ἁγίᾳ Λαύρᾳ ἐτελέσθη, καὶ προσωριναὶ τοπικαὶ διοικήσεις συνέστησαν, ὡς τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἔγγραφον δηλοῖ.

Ἐπίσης δὲ τῇ 21 Μαρτίου οἱ περὶ τὸν Χονδρογιάννην παρεφύλαττον αὖθις ἐν τῇ γεφύρᾳ τοῦ Ἀμπίμπαγα, ὅπως φονεύσωσι καὶ ἄλλους Τούρκους, καί, συλλαβόντες τὸν ἐκ Πατρῶν διαβαίνοντα Σελήμαγαν, κλειδοῦχον τοῦ Ναυπλίου, μετὰ τριῶν Τούρκων, ἐκεῖνον μὲν ἀπέλυσαν ὡς καλὸν ἀγᾶν τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Γεωρ. Πετρούτσου, καπετάνιου ἐκ τοῦ χωρίου Ἄρμπουνα, τοὺς δ' ἄλλους δέσαντες ἔπεμψαν εἶτα εἰς Καλάβρυτα πρὸς τοὺς ἀρχηγούς.

Ὁ δὲ Κων. Πετιμεζᾶς, διαταχθείς, ὡς εἴρηται, παρὰ τοῦ Σωτ. Χαραλάμπους, ὅπως στρατολογήσῃ ἐν Κατσάναις, γράφει τῇ 18 Μαρτίου ἐκ Μεγάλου Σπηλαίου δι' ἐπιστολῆς, δημοσιευθείσης πολλαχοῦ, πρὸς τὸν Κωνστ. Παπαδαῖον, εἰδοποιῶν αὐτὸν νὰ ἑτοιμάσῃ κονάκια διὰ τὰς οἰκογενείας καὶ τοὺς ὁπλοφόρους, καὶ ὅτι θὰ εἶνε εἰς Μάζι κυριακὴ ἢ δευτέρα (20 ἢ 21 Μαρτίου). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἔφθασεν εἰς Μάζι πρὸς τὸν Παπαδαῖον τῇ 21 συνωδευμένος καὶ μὲ ἐγκύκλιον τοῦ Σωτ. Χαραλάμπους ἐκ Ζαρούχλας ἀπὸ 20 Μαρτίου, ἐπίσης δημοσιευθεῖσαν (ἴδε Φωτάκου Ἀπομν. καὶ Φιλήμονος Δοκίμ. τόμ. Γ'.), πρὸς τοὺς γέροντας τῶν χωρίων Κατσάναις, ἵνα συνδράμωσι τὴν στρατολογίαν καὶ τεθῶσιν ὑπὸ τὸν Κων. Πετιμεζᾶν οἱ στρατολογούμενοι ὁπλοφόροι κλ. Ἐκ Κατσανῶν δὲ τῇ 25 μετέβη ὁ Κων. Πετιμεζᾶς εἰς Σωποτὸν καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἐκεῖ προκρίτων ἐστρατολόγησε καὶ ἐν τῷ τμήματι Λεβαρζίου στρατιώτας καὶ συστήσας μετὰ πάντων στρατόπεδον ἐν Τριποτάμοις (ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ψωφῖδος) διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς 3 Ἀπριλίου, ὁπόθεν προύχώρησε καὶ μέχρι τῆς θέσεως Σφακοβοῦνι τῆς Δίβρης, κἀκεῖθεν αὖθις διὰ Τριποτάμων εἰς Κατσάναις καὶ ἐκεῖθεν μεταβὰς μετέσχε τῆς ἐν Λεβιδίῳ ὀνομαστῆς κατὰ τῶν Τούρκων μάχης μετὰ τῶν λοιπῶν.

Εἰς ἀπόδειξιν δὲ τέλος τοῦ ὅτι ἀπανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας τῶν Καλαβρύτων εἶχεν ἐννοηθῆ καὶ διαδοθῆ ἐντελῶς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπανα-

στάσεως ἤδη πρὸ τῆς 25 Μαρτίου, παραθέτω κατωτέρω ἀκριβὲς ἀντίγραφον ἐπισήμου ἐγγράφου περὶ ἐπαναστατικῆς τοπικῆς διοικήσεως ἐν Σωποτῷ, φέροντος χρονολογίαν ἀπὸ 26 Μαρτίου 1821, ἀνεκδότου μέχρι τοῦδε καὶ εὑρισκομένου ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ κ. Ἡλία Λεοντοπούλου ἐν Σωποτῷ.

« Οἱ νέοι νόμοι τῆς πατρίδος μᾶς προστάττουν νὰ γένωσι καὶ νέα συστήματα· διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι τῆς χώρας Σωποτοῦ κάτοικοι ἐκλέξαμεν καὶ ἐδιωρίσαμεν τὸν κύριον Χαραλάμπη Λοντόπουλον πρόεδρον, τοὺς κυρίους Ἀναγνώστην Τσακίρην, Ἀσημάκην Σοφιανόπουλον, Χριστόδουλον Σταυρόπουλον, Ἀναγνώστην Μπαλασόπουλον, Φιλιππῆν Κωνσταντινόπουλον, Ἀναγνώστην Φάσον καὶ Παναγιώτην Στρατῆν μέλη, καὶ ὅσοι ἄνδρες εἶνε εἰς τὸ χωρίον τόσον ὁπλοφόροι, ὡσὰν καὶ ἄοπλοι, θέλουν ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἄνωθεν καὶ φέρωνται μὲ κάθε εὐταξίαν καὶ εὐπείθειαν κατὰ τὴν προσταγὴν τῶν νόμων τῆς πατρίδος· καὶ ἂν κανεὶς παραβαίνῃ τὴν εὐταξίαν, θέλει παιδεύεται ὁμοίως κατὰ τοὺς νόμους. Καὶ οὕτως ὑποσημειούμεθα.

1821 Μαρτίου 26: ἐν Σωποτῷ.

Χαραλάμπης Λόντος Τσακίρης, Ἀναγνώστης Τσακίρης, Ἀναγνώστης Σοφιανός, Χριστόδουλος Σταυρόπουλος, Ἀσημάκης Σοφιανόπουλος, Ἀναγνώστης Φάσος, Φιλιππῆς Κωνσταντινόπουλος, Παναγιώτης Στρατῆς.

Ὁ στρατιώτης τῆς πατρίδος
Κ. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ. »

Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἄνω ἔγγραφον εἶνε ὠρθογραφημένον καὶ ὡς ἤδη δημοσιεύω αὐτό, διότι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐν τῷ ἑλλ. σχολείῳ Σωποτοῦ τοῦ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀοιδίμου Χαραλ. Λοντοτσακίρη τοῦ καὶ προέδρου τότε ἐν Σωποτῷ, ὡς τὸ ἔγγραφον δεικνύει, ἐκλεχθέντος, ἀνδρός, ὅστις καὶ μέλος τῆς φιλικῆς ἑταιρίας ὑπῆρξε καὶ ἐπὶ πολὺ διδάσκαλος ἐν Σωποτῷ καὶ γραμματεὺς τῶν Ἀσημάκη καὶ Παναγ. Φωτήλα ἀπὸ τῶν μέσων Ἀπριλίου τοῦ 1821, ὅτε συγκροτήσαντες ἐκεῖνοι στρατόπεδον ἐν Τριποτάμοις ἐκ Καλαβρυτινῶν ἐβάδισαν κατόπιν κατὰ τοῦ Λάλα.

Τούτου δὲ τοῦ Χ. Λοντοτσακίρη θέλω λάβει ἀφορμὴν νὰ μνημονεύσω καὶ ἐν ἄλλαις διατριβαῖς προσεχῶς δημοσιευθησομέναις, οἷον « περὶ τοῦ Ἑλλ. σχολείου Σωποτοῦ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως », « περὶ τῶν χρηματισάντων διδασκάλων ἐκ τῆς τῶν Καλαβρύτων ἐπαρχίας πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως », « Περὶ τῶν κατὰ Λιμάζαγαν καὶ Ἑλένην ἐν Λειβαρζίῳ », περὶ τῆς ἐν Λάλᾳ μάχης », κλ.

Τοιαῦτα περίπου εἶνε ἐν περιλήψει τὰ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821 λαβόντα χώραν ἐν Καλαβρύτοις, δημοσιευόμενα ἤδη καὶ ὡς συμπλήρωσις τῶν ἐν τῇ Ἀζανιάδι μου ἀτελειῶν ὡς πρὸς τοῦτο, ἐπειδή, ὅτε ἐδημοσίευον ἐκείνην, δὲν εἶχον εἰσέτι συλλέξει πάσας τὰς λεπτομερείας αὐτῶν.

Γ'.

Συμπέρασμα.

Ἀπέναντι τοῦ τόσον σημαντικοῦ, ὡς ἄνω περιεγράφη, ἱστορικοῦ γεγονότος τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῆς Ἁγίας Λαύρας κατὰ Μάρτιον τοῦ 1821 συντελεσθέντων, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς πρώτους ἐνταῦθα συνελθόντας πρωτουργοὺς τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας ὀφείλει, νομίζω, τὸ ἔθνος, πλὴν τῆς ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ ἀϊδίου εὐγνωμοσύνης καὶ πρακτικὴν ἔνδειξιν ταύτης νὰ παράσχῃ διαιωνίζουσαν τὴν μνήμην τῶν ἀνδρῶν. Καὶ συνέστη μὲν πρό τινος ἐν Πάτραις ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου κ. Δαμασκηνοῦ πρὸς συνδρομὴν ἐράνων, ὅπως ἀνεγερθῶσιν ἀνδριάντες εἰς τοὺς ἄνδρας τῆς Ἁγ. Λαύρας, χάριν τοῦ ὁποίου καὶ ἡ μονὴ ἐνθουσιῶσα ἐψήφισεν ἀνάλογον χρηματικὸν ποσόν, καὶ ἀνεκινήθη καὶ ἄλλοτε τὸ ζήτημα τοῦτο, εἰς οὐδὲν ὅμως, ὡς φαίνεται, πρακτικὸν κατέληξεν· οὕτω δέ, ἐν ᾧ χάριν ἄλλων ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος ἐγένοντο αἱ δέουσαι ἐνέργειαι, χάριν τῶν ἀνδρῶν τῆς Λαύρας, τῶν πρώτων σκαπανέων τῆς ἐλευθερίας, καὶ μάλιστα χάριν τοῦ ἀοιδίμου Γερμανοῦ, ὅστις πάντα τὸν βίον αὐτοῦ ἀφιέρωσεν ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τοῦ ἀγῶνος καὶ εἰς τὸν Πάπαν πρὸς τοῦτο μετέβη, καὶ κατεπιέσθη καὶ ἐξηυτελίσθη ἐπὶ τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν τοῦ 1824 καὶ 1825, καὶ ἀπέθανεν ὡς καλὸς τῆς πατρίδος στρατιώτης ὑπὸ τοῦ ἐπαράτου λοιμοῦ ἐν Ναυπλίῳ, πρὶν ἤ ἤδη πραγματοποιηθὲν τὸ ὄνειρον, ὑπὲρ οὗ τὰ πάντα ἀφιέρωσεν, οὐδὲν

τελεσφόρον ἐγένετο. Ἤδη δέ, νομίζω, δραστικώτεραι ἐνέργειαι θ' ἀνεπλήρουν τὴν ἀδράνειαν τοῦ παρελθόντος. Οὐχὶ δὲ ἀπρόσφορος θὰ ἦτο ἡ συγκρότησις πρὸς τοῦτο ἐπισήμου πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Ἄνακτος, ἀποτελουμένης ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν ἢ τοῦ ἐπισκόπου Καλαβρύτων ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα κλήρου καὶ ὡς διαδόχων τῶν ἀοιδίμων Γερμανοῦ καὶ Προκοπίου, ἐξ ἑνὸς γόνου τῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν προκρίτων, λ. χ. τοῦ κ. Ἀλεξ. Ζαΐμη ἢ Ἀλεξ. Φωτήλα, κλ. ἐξ ἑνὸς γόνου τῶν τότε ὁπλαρχηγῶν, οἷον τοῦ κ. Γεωρ. Β. Πετιμεζᾶ, υἱοῦ τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ Βασ. Πετιμεζᾶ, ἢ τοῦ στρατηγοῦ κ. Ἡρακλέους Πετιμεζᾶ, υἱοῦ τοῦ Νικ. Πετιμεζᾶ, ἐκ τοῦ ἡγουμένου τῆς Ἁγίας Λαύρας ὡς ἀντιπροσώπου τῆς μονῆς, καὶ ἐξ ἑνὸς ἀντιπροσώπου τῆς κυβερνήσεως. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη οὕτω περίπου καταρτιζομένη καὶ ἐπισκεπτομένη, χάριν τοῦ γοήτρου τῶν ἀνδρῶν τῆς Λαύρας, τούς τ' ἐνταῦθα καὶ τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὀλβίους ὁμογενεῖς, πλουσίους, νομίζω, ἐράνους ἤθελε συγκομίσει καὶ ἐπαρκεῖς, ὥστε εἴτε ἀνδριάντες τῶν ἐν τῇ Λαύρᾳ συνελθόντων νὰ ἱδρυθῶσιν εἴτε ἀνδριὰς μὲν εἰς τὸν Γερμανόν, ἀλλὰ καὶ μία πολυτελεστάτη ἀναθηματικὴ στήλη μὲ τὰ ὀνόματα πάντων τῶν ἐξακριβωθέντων τοὐλάχιστον ἱστορικῶς, καὶ νὰ τοποθετηθῶσιν οὐχὶ βεβαίως ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἁγίας Λαύρας. Ἂς φαντασθῇ δὲ πᾶς τις πόσον ἀντάξιον τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν θὰ ἦτο, κἂν, παρασκευαζομένων οὕτω τῶν πραγμάτων, ἐτελοῦντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν ἀνδριάντων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῇ 25 Μαρτίου, παρούσης τῆς Β. οἰκογενείας καὶ ἀπείρου λαοῦ, μὲ τὴν εὐκολίαν μάλιστα τῆς συγκοινωνίας διὰ τοῦ κατασκευαζομένου ἤδη σιδηροδρόμου Διακοφτοῦ—Καλαβρύτων, καὶ διὰ τὸ μέλλον καθιεροῦτο ἐν τῇ μονῇ πρὸς ἐθνικὴν ἀνάμνησιν διὰ Β. Διατάγματος ἐτησία ἐμπορικὴ πανήγυρις ἐπίσης τῇ 25 Μαρτίου οὕτως, ὥστε καὶ ἡ τελετὴ ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ, ἥτις καὶ νῦν τελεῖται ἐν τῇ Λαύρᾳ ὑπὸ τῶν ἐν Καλαβρύτοις ἀρχῶν, μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἐνθουσιαστικώτερον θὰ ἐτελεῖτο τότε.

Ὕστερ. Εἶχον ἤδη γράψει τὰ ἀνωτέρω, ὅτε εἶδον ἐν ταῖς ἐφημερίσι τὴν ἐν Ἀθήναις συγκρότησιν, ἐπιτυχῆ λίαν, ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ ἀνιδρύσεως ἀνδριάντος τῷ Γερμανῷ ἐν Λαύρᾳ. Ὅθεν εὔχομαι ἵνα, ἐνεργοῦσα δραστηρίως καὶ ἀόκνως φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον,

μὴ ἀμνημονοῦσα καὶ τῆς ἀναθηματικῆς τοὐλάχιστον στήλης, ἥτις εἶνε ἀναγκαῖον ν' ἀνυψωθῇ παρὰ τὸν τοῦ Γερμανοῦ ἀνδριάντα, περιλαμβάνουσα χρυσοῖς γράμμασι τὰ ὀνόματα τῶν συνεργατῶν τοῦ σεβασμίου Μητροπολίτου Π. Πατρῶν.

Ἐν Πύργῳ τῇ 13 Μαρτίου 1890.

Γεωρ. Παπανρεου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΜΥΘΟΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΙ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Περὶ τοῦ διακεκριμένου βυζαντινοῦ ῥήτορος Κωνσταντίνου Ἀκροπολίτου ἀκμάσαντος μεταξὺ τοῦ τρισκαιδεκάτου καὶ τεσσαρεσκαιδεκάτου αἰῶνος ἐπραγματεύσατο ἀκριβῶς ὁ φιλοβυζάντιος καὶ εἰλικρινὴς γερμανὸς Μαξιμιλιανὸς Treu, προσθεὶς καὶ κατάλογον πλήρη τῶν μέχρις αὐτοῦ ἐγνωσμένων ἀνεκδότων τε καὶ ἐκδεδομένων τοῦ Κωνσταντίνου πονημάτων (1). Ἀλλ' εἰς μὲν τὰ ἔντυπα προσθετέον νῦν τὸν ἄρτι ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντα θαυμάσιον λόγον εἰς τὸν μυροβλύτην Δημήτριον καὶ δύο πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὰς (2), ἔτι δὲ τὸν τυποῦμενον ἐν ἄλλῳ μου βιβλίῳ λόγον εἰς Βάρβαρον τὸν ἅγιον. Εἰς δὲ τὰ ἀνέκδοτα ὀφείλομεν προσθεῖναι πολλὰ ἕτερα ἄγνωστα τέως πονήματα ἅτινα ἀνεῦρον ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ τεύχει τὸν τεσσαρακοστὸν φέροντι ἀριθμὸν καὶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικῆς συλ-

(1) Maximi monachi Planudis epistulæ ed. M. Treu. Vratislaviae. 1890, σ. 248-249.

(2) Α. Π. Κεραμέως, Ἀναλέκτων ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας τ. Α'. σ. 160-215.

λογῆς κατακειμένῳ (1). Ἐκ τούτων πέμπω νῦν τῷ Δελτίῳ τὰ ἑξῆς ὀλίγα μικρὰ τὸν ὄγκον καὶ εὐπρόσδεκτα παντὶ φιλαναγνώστῃ, ἀπογραψάμενος ἐκ τῶν πρώτων τοῦ κώδικος φύλλων (φ. 2-8).

---

1. Μῦθος.

Πλάττει καὶ βοῦν ὁ μῦθος ἀποστέρξαντα τὴν δουλείαν, ἀπανηνάμενον τὸν ζυγὸν καὶ τὰ τῆς γεωργίας ἀποσεισάμενον. Πῶς δὲ ἄρα καὶ πλάττει; Ἐπεί φησιν ἀπειδεν οὗτος πρὸς τὸ τοῦ μόχθου πολὺ καὶ τὸ τοῦ καμάτου βαρύ, διαρρῆξαι δεσμοὺς εἵλετο, ἀναρριπῆσαι ζεύγλην καὶ ἀποφυγεῖν ἄροτρον, ἐπιδραμεῖν δὲ ποθουμένῃ τῇ πόᾳ ἑαρινὰ τυχὸν οὕτω χλοαζούσῃ καὶ ἐπισκιρτῆσαι ταύτῃ καὶ κατακόρως θοινήσασθαι. Καὶ οὐ μέχρι τουτωνὶ τὰ τοῦ μύθου, ἀλλ' ἤδη καὶ λόγους βοὸς ἀνέτου διέξεισι, θύοντος οἷον τὰ ῥύσια καὶ παιανίζοντος ἐλευθέρια. Οἱ λόγοι δέ· «Πόσῳ ταῦτα τῆς πρὶν δουλείας ὑπέρτερα· τῷ τότε ⟨τε⟩ καὶ γὰρ νῦν μὲν ἔδει τὴν γῆν διατέμνειν εἰς αὔλακας, νῦν δ' ἀνορύττειν εἰς σπερμάτων καταβολήν, νῦν δ', —ἐάσω τὰ μεταξὺ— τὰ τοῦ ἀμήτου τληπαθῶς φορτηγεῖν, ἀεὶ δ' ἐπικεῖσθαι τὸ κέντρον πλῆττον πλευράς, πλῆττον νῶτα, περὶ μηροὺς δὲ νῦττον ἀσυμπαθέστατα, χεῖρον οἴστρου τὰ σπλάγχνα μοι διετίτρωσκε. Νὺν δ' ἀλλὰ πάντα φροῦδα καὶ ἐκποδών μοι τὰ κάκιστα καὶ γοῦν οἱ βουλητόν, μὴ περιμένων τὸν ὀψὲ βουλητόν, πηγαῖς τε ἐπιφοιτῶ καὶ νάμασιν ἐπαγάλλομαι καὶ ἀφθονίᾳ τροφῆς ἐπιγάννυμαι.» Τοιαῦθ' ὁ βοῦς ἐφρόνει καὶ ἑαυτὸν ἐμακάριζεν. Ἀλλὰ παρῆλθε τὸ ἔαρ, παρερρύη καὶ θέρος, ᾤχετο καὶ μετόπωρον καὶ ὁ πάντα κλείων ἐπέστη χειμών, πόα τε οὐδαμοῦ καὶ αἱ κρῆναι πεπηγυῖαι καὶ οὐ τὰ πολλὰ χάριεν κελαρύζουσαι, νιφετὸς δὲ πολὺς ἄνωθεν καὶ βουστάσιον (in marg. γρ. βουστάθμιον) ποθούμενον μέν, οὐχ εὑρισκόμενον δέ. Καὶ τότε δὴ ὁ βοῦς ἑαυτοῦ γίγνεται καὶ προκρίνει τὰ τῆς δουλείας καὶ μεταμέλεται ἀλλ' ἀνόνητα, καὶ

(1) Λ. Π. Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικῆς βιβλιοθήκης ἤτοι καταλόγου κτλ. τ. Λ'. σ. 120-123, ἔνθα κατεγράφησαν λεπτομερῶς τὰ πανήματα ταῦτα. Παρ' ἐμοῦ ἐκδοθήσεται καὶ ὁ λόγος εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν Ἀτραμυττίου.

ἀποκλαίεται τὴν ἐκεῖθεν προμήθειαν ἀλλ' ἀσύμφορα· πραγμάτων γὰρ φύσις μὴ ἐπανιέναι τὰ παρελθόντα καὶ τὰ αὐτὰ μὴ δὶς ἐπιγίνεσθαι.

Ὁ μὲν μῦθος τ[οι]αῦτ' ἄττα διέξεισι, σὺ δ' ὦ φιλότης συνῆκας τὸ ἐπιμύθιον ἢ καὶ ἐπενεγκεῖν σοι τοῦτο χρεών. Λόγος ἀρχαῖος «φείδου χρόνου», ἐγὼ δέ σοι «φείδου» παρεγγυῶμαι «ζωῆς καὶ ὑπόστηθι πόνους καὶ τλῆθι νῦν καμάτους ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος». Τὸ μὲν γὰρ ἄπεισι —χρονικὸν γὰρ— τὸ δ' εἰσαεὶ διαμένει, ἐπειδήπερ αἰώνιον· ὁ δὲ μετάμελος ἀλυσιτελής τε ἀεὶ καὶ πολλῆς ὅτι τῆς πικρίας ἀνάπλεως.

2. Μῦθος.

Ἐλαίας κατεφέρετο πίτυς καὶ τοιαῦτα πρὸς αὐτὴν ἔλεγε· «Καὶ εἶ σὺ χθαμαλόν τι δενδρίον καὶ τῷ βουλομένῳ λῃπτὸν χερσὶ καὶ εὐκαταφρόνητον. Οὐ φέρω συγκαταλέγεσθαί σε τοῖς ὑψικόμοις ἡμῖν· φάραγξι καὶ πεδιάσιν ἐπιχωρίαζε, ἡμᾶς δ' ἄφες ἐφ' ὑψηλοῖς τε καὶ περιόπτοις, ἐκ τῆς φύσεως ἅτε πεπλουτηκυίας τὸ ὑψηλὸν καὶ περίβλεπτον». Ἡ δέ· «ἐγὼ μέν φησιν ὅπῃ ἂν ἑστῶσα καὶ τύχοιμι τῷ δι' ὃν ἐγεγόνειν ἀνθρώπῳ ἀξίους τοὺς καρποὺς ἐν καιρῷ προσενέγκασα καὶ οὐ μόνον ἀδιαλώβητος τηρηθήσομαι, ἀλλ' ἀξιωθήσομαι καὶ κρείττονος τῆς ἐπιμελείας· ὑμεῖς δὲ σκοπεῖτε μή πώς ποτε παραπεμφθείητε τῷ παμφάγῳ πυρί, ἀνεμωλίους προβαλλόμεναι τοὺς καρπούς». Ταῦτ' ἔφη καὶ ἔσχηκεν οὑτωσί. Οὐκ εἰς μακρὰν γὰρ ἡ μὲν τομήν τε καῦσιν μηδὲν ἐπιφερομένη κάρπιμον κατακέκριτο, ἡ δὲ κάλλους τε προϊσχομένη καὶ πίονας τοὺς καρποὺς τῆς ἐπιμελείας μείζονος κατηξίωτο.

Σκόπει καὶ σὺ οὗ χάριν ἐγεγόνεις πρὸς τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ ἐν καιρῷ τῆς τρύγης μὴ προβάλοιο τοὺς καρπούς, κἂν εἰς οἵαν ἐνθαδὶ καὶ εἵης τὴν τύχην ἑλληλακὼς ἀσβέστῳ παραπεμφθείης πυρί, ἀφανῶν ἄλλων δαψιλεῖς προσενεγκάντων καρποὺς καὶ κρείττονος ἀξιωθέντων τῆς ἀπολαύσεως.

3. Μῦθος.

Αἴξ κατεγίνωσκεν ὄϊος καὶ διελοιδορεῖτο ταύτῃ συχνὰ —βαρυτάτη δὲ ἦν— τὸ νωθρὸν ταύτῃ ἐπιφέρουσα καὶ τὸ μὴ τῆς ποίμνης ἐξάγεσθαι, κατά τε κρημνῶν ἄλλεσθαι δύνασθαι καὶ ὑπεραίρεσθαι φραγμῶν

καὶ ὑπερβαίνειν τάφρους καὶ ὑπερπηδᾶν σκόλοπας. Ἡ δ' ὑπήνεγκε πάντα· τοιοῦτον γάρ τι τὸ βόσκημα· τοῦτο δὲ βραχὺ πρὸς ἐκείνην ἀντέφησεν· « Σὺ μέν, ὦ αἴξ, θρασεῖά τε οὖσα καὶ πολλὴ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ῥώμην πηδητική, τοιούτων τε καὶ ὁμοίων ἄλλων κατατολμᾷς κάμοῦ καγχάζεις νῦν οὐ μικρὰ καὶ συχναῖς με πλύνεις ταῖς ὕβρεσιν· ἐγὼ δ' οἶδα ὡς οὐκ ἐπιγελάσω σοι, ἀλλ' ἐλεήσω ποτὲ γοερῶς μηκωμένη, ὅτε τὴν ποίμνην οὕτω περιφρονοῦσα τῶν τινι περιτύχοις θηρῶν καὶ τούτου παρανάλωμα γένοιο ».

Ὁ μὲν οὖν τοῦ θρέμματος οὗτος ἴσως λόγος πρὸς βόσκημα, ὁ δὲ λογικὸς σὺ πρὸς τοῦ λογικοῦ ἄκουε, εἰμὴ τοῦ θείου θριγγοῦ ὃν ὁ ἀρχιποίμην Χριστὸς περιέθηκεν ἔνδον ἐμμένοις καὶ ὡς βουλητὸν τούτῳ βιώης, βρῶμά τε τοῦ νοητοῦ γενήσῃ θηρός, τοῦ ἀρχεκάκου δηλαδὴ Σατανᾶ, καὶ λύπης τοῖς σωφρόνως ζήσασι πρόξενος.

4. Μῦθος τέττιγος.

Ὥρᾳ θέρους τέττιξ δρυὸς ἀπέπτη καὶ τὸ πτερὸν διατείνας τερετίζων τὸν ἀέρα διέσχιζε. Καὶ ὥσπερ εἴτις μουσικὸς ἐκ φρουρᾶς ἐγεγόνει καὶ τῇ μαγάδι συμβὰν οὕτω παρευθὺ περιέτυχε μετὰ χεῖρας ἀναλαβὼν λιγέως ἂν ᾖδε καὶ τὰ χαροπώτατα ἀνεκρούετο καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς ἀναρρύσεως ἀνεβάλλετο, ὡς δὲ κἀκεῖνος τὰ τῆς ἐλευθερίας μελῳδεῖν ἤρχετο καὶ παιανίζειν προήγετο τὰ χαρμόσυνα, αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ μαγάδα φέρων καὶ μουσικόν. Ἀλλ' οἷα δὴ τὰ τῆς τύχης ἀνώμαλα ἢ μᾶλλον ὁποῖα τὰ τοῦ ἐπιγείου καὶ περιγείου διακόσμου συμπτώματα. Οὐ φθάνει τῆς ἐλευθερίας αἰσθόμενος, οὐ φθάνει τῆς ἐντεῦθεν ἡδονῆς ἀπολαύσας καὶ τῶν τις ἀερίων στρουθῶν τοῦ πτεροῦ λαβόμενος τὸν ἐλλιμνάζοντα διενήχετο καὶ ὁ τέττιξ αἴφνης ἐν ἀμηχάνῳ. Καὶ παλινῳδίαν ᾄδων ὁ δείλαιος ἀνθ' ὧν τὰ τῆς ἐλευθερίας μόγις πομπεύειν ἀνεθερμαίνετο, τὰ τῆς κατασχέσεως μετατραπεὶς εὐθὺς ἀποδύρεσθαι. Οὐκ ἔχων οὖν ὅ τι καὶ δράσειε καὶ τοῖς ὅλοις ἐξαπορούμενος, παρεὶς ὁ μέλεος τὰ ἐνεστῶτα θρηνεῖν, εἰς προτέρων ἔρχεται μνείαν καὶ καθολικῶν πραγμάτων ἐξέτασιν· συμβαίνει καὶ γὰρ ὡς ταπολλὰ τοῖς ἐν ἐσχάτῃ δυστυχίᾳ τοῦτό γε, καὶ περιορῶντες τὰ ἐν ποσὶν ὡς ἀνιατά τε καὶ ἄφυκτα παρεληλυθότα ἀναλογίζονται καὶ κοινὰ ἀνασκοποῦνται καὶ ἅπανθ' ἁπλῶς διαχλευάζειν ἐπαίρονται. Τὰ γοῦν ἐν τῇ γῇ ἐν [οὐρα]νῷ

λαμβάνει ξυμβαίνοντα, τὰ ἐν ἐρημίαις, τὰ ἐν οἰκουμέναις, τὰ ἐν βαρβάροις, τὰ ἐν Ἕλλησι, τὰ ἐν ἰδιώταις, τὰ ἐν ἄρχουσι, τὰ ἐν τοῖς ἀγρόταις, τὰ ἐν τοῖς ἀστικοῖς καὶ ὑπὲρ τῶν ὅλων ὁμοῦ σχετλιάζει καὶ οὐδὲν οὐδαμοῦ ὑγιὲς εἶναι ξυνίησιν. Ἀνεπόλει καὶ γὰρ ὅπως τε θῆρας κατὰ θηρῶν ἑώρα κεχαινοντας, καὶ τὰ ἄλκιμα τῶν ζῴων κατὰ τῶν ἀδρανῶν τρέχοντα καὶ ἀφειδῶς συλλαμβάνοντα καὶ ἀνηλεῶς ταῦτα διασπαράττοντα, κἀκεῖνα μηδὲν ἀδικήσαντα βιαίως ἐξαπολλύμενα, ἑρπετά τε καὶ τὰ ἑρπετῶν ἐπιχειροῦντα καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλισκόμενα. Καὶ τὰ τούτων ἐπὶ μᾶλλον κακίζειν προήγετο, βαρβάρους κατὰ βαβάρων, καθ' Ἑλλήνων τε Ἕλληνας ἢ κατ' ἐκείνων τούτους καὶ κατὰ τούτων ἐκείνους ὁρμῶντας ὡσπερεὶ βλέπων καὶ μόνον τῶν αἱμάτων οὐ λάπτοντας· τοὺς ἐν ἄστει συκοφάντας οὐδ' εἰς νοῦν ὅλως φέρειν ἤθελε, τοὺς βιαίους τῶν ἐν τέλει καὶ τούτους ἀποφράδας ὡς τινας ἀπετροπιάζετο, τἆλλα τῶν πολιτειῶν πολυσχιδῆ τε ὄντα καὶ πολλῆς ὅτι τῆς κακίας γέμοντα οὐδ' εἰς μνήμην ὅλως ἄγειν ἠνείχετο. Ἀπανταχοῦ τοίνυν ἀθρόον ὥσπερ γενόμενος καὶ ἐν ἀκαρεῖ τὴν οἰκουμένην διαδραμὼν γοερὸν ἀνεβόησε· « οὐδαμοῦ τὸ δίκαιον, οὐδαμοῦ τἀγαθόν· κακία τὰ πάντα συνέχει καὶ πλεονεξία κατακρατεῖ· τὰ γάρ τοι χερσαῖα ἀλληλοφάγα, τὰ μὲν ἀγριώτερον διαζῶντα σχεδὸν ξύμπαντα, τὰ δὲ σὺν λόγῳ βιοῦντα κἀντεῦθεν πεφηνέναι κρείττω κομπάζοντα κοινῶς ὡς ἀληθῶς ἅπαξάπαντα. Περὶ δὲ τῶν ἐναλίων τί τις ἂν καὶ φαίη ἐν ζοφωδεστέροις διαγόντων, οἷς μᾶλλον κλεπτικοί τε καὶ ἁρπακτικοὶ χαίρουσι καὶ μηδενὶ σχεδὸν ἢ τῇ ζωοφαγίᾳ διαρκουμένων; Τὰ γὰρ ὑποχθόνια οὐδ' ἂν λόγου κρίναιμι ἄξια. Ἐκτρέπομαι δὲ κἀκεῖνα τῶν ἐπιχθονίων χείρονα λογιζόμενος, ὅτι καὶ ὑπὸ ταῦτα τέτακται· εἰ γὰρ τὰ ὑπεράνω τούτων καὶ ἐν φωτὶ τοιαῦτα καθέστηκε, πλήρη πλεονεξίας, ἀδικίας, μιαιφονίας καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν κακίας ἐστὶν ἑστία καὶ δεινῶν οἷον συμφόρημα, ποταπά τις τὰ ἐκεῖσε λογίσαιτο; Ὁποῖα δ' αὐτὰ ἐν ἀέρι καὶ ὑπὲρ γῆν, τὰ κατ' ἐμὲ τάδε δῆλα τίθησιν· ἐπειδὴ γὰρ ἀπέπτην ἧς περ ἐγκαθιζήσας δρυὸς ἔτυχον, τὰ ἐφιπτάμενα τῶν κνωδάλων διαδιδράσκων, καὶ πρὸς ἐλεύθερον τὸν ἀέρα διέτεινα τὸ πτερόν, ὡς ἂν παντὸς καθάπαξ ἀνεθείην ἀνιαροῦ, αἰφνίδιον, προλυπήσαντά με μηδέν, ὁ χρηστὸς οὗτος στρουθὸς — τρωγλίτης, οἶμαι, πρὸς ἀνθρώπων κατονομάζεται — ἐπιπίπτει καὶ ξυλλαμβάνει καὶ καταφαγεῖν βιάζεται. Ὦ τίς ἀνάσχοιτο τῆς τοσαύτης ἀδικίας, ἢ τίς οὐ πάν-

των ὁμοῦ καταγνοίη καὶ θαρραλέως καταψηφίσαιτο καὶ ἀποστραφείη ἂν ὡς ἀπόπτυστα ἢ καὶ βδελυχθείη ὅλως ἐνδιατρίβειν αὐτοῖς; Τῷ τοι κἀγὼ ξυλληφθεὶς τρόπον τινὰ χάριν οἶδα τῷ ἀδικοῦντί με καὶ τελευτῶν ἰδοὺ τὴν φθορὰν οὐκ ἀναίνομαι· τὴν γὰρ ζωὴν κατάφοβον εἶχον καὶ περιδεᾶ τὴν ἀπόλαυσιν».

Ἀλλ' εἰ τοιαῦτα καὶ τέττιγι φιλοσοφεῖν ὁ μῦθος διδάσκει κακοπραγήσαντι, ἄνθρωποι ὄντες ἡμεῖς καὶ λόγον αὐχοῦντες καὶ νοῦν ἔχοντες καὶ τὰ μεγάλα, φαίην, ἐλπίζοντες οὐ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν μετακαλεσόμεθα σύμβουλον, ὡς ἂν τὴν τῶν ὅλων ἀστασίαν ἐπιγνῶμεν καὶ καταγνῶμεν πάντων ὁμοῦ καὶ ὅλῳ ποδὶ τῶν ἐνθάδε ἀποπηδήσωμεν, ἢ τό γε δὴ δεύτερον οὕτω διατεθῶμεν, ὥστ' ἐπιπολῆς καὶ ἀσχέτως αὐτῶν ἅπτεσθαι, ὡς ἔμοι γε δοκεῖν, εἰ μὴ ἀποσχώμεθα τῶν τῇδε, τοῦ μηδενὸς τιμήσαντες ἀπαξάπαντα καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀντιποιησώμεθα ἢ γοῦν — ἴσως γάρ τινες καὶ φύσεως δεσμοῖς συμπεπέδηνται, περιφρονοῦντες τὰ πρὸς τὸ παρόν τε καὶ τήμερον — διαζῶμεν καὶ ὅπως ἄν γε φέροιντό τε καὶ φέροιεν, φεροίμεθά τε καὶ φέροιμεν καὶ ἁπλῶς ὡς παρερχόμενά τε καὶ μεταπίπτοντα λογιζοίμεθα καὶ ὅ τι περ ἡδύ, ὅ τι περ λυπηρόν, ἀβούλητον ἅπαν ἢ ἐφετόν, μικροῦ ποιοῖμεν τοῦ λόγου καὶ μηδεμιᾶς τὸ παράπαν φροντίδος ἄξια κρίνοιμεν, οὐχ ὅπως τεττίγων τῶν μουσικῶν ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἂν ἐλεγχθείημεν τῶν λίθων ἀναισθητότεροι;

55. Πρός τινα τῶν ἑταίρων.

(περὶ τοῦ 4 μύθου).

Πέπλασταί μοι ὁ μῦθος νέῳ τὴν ἡλικίαν ὄντι καὶ κατὰ νέους ἔτι διάγοντι καὶ ἄλλα μὲν λέγοντι, οὐκ ἄλλα δ' ἐνὶ φρεσὶ κεύθοντι — τοῦτο γάρ μοι καὶ μόνον σύντροφον ἀρχῆθεν ἀγαθὸν σύνοιδα, τὸ ἁπλοῦν τοῦ ἤθους καὶ ἄδολον κἀν τοῖς πᾶσι μονότροπον — ἀλλ' ἄλλα μὲν εἰς νοῦν τε βαλλομένῳ καὶ τῆς γλώττης προφέροντι, ἄλλα δὲ ἐνεργοῦντι καὶ ὧν ἀπέτρεπον τούτοις ἁλισκομένῳ καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ λόγοις περιπετεῖ γινομένῳ καὶ τὸν αὐτόθεν ἔλεγχον οὐκ ἀποδιδράσκοντι. Τῷ τοι καὶ ἐκδοθεὶς τισι τῶν ἐπιτηδείων καὶ μὴ ἀποδοθεὶς ἐκεῖθεν, μήτε μὴν ἀναζητήσεως ἀξιωθεὶς ἔκτοτε οὐκ οἶδ' ὅ τι καὶ γέγονε· νῦν δ' ἀλλ' εἰς μνήμην ἐπανιὼν ἐκ νέου πάλιν συντέθειται, τάχα δέ μοι καὶ κρειττόνως ἠκρίβωται, διὰ πλείστου τε ὧν μοι τυγχάνει καὶ οὐχ ὥσπερ δὴ τότε ἐξείργασται μέν, περιπεφρόνηται δέ. Ὁ γάρ μοι χρόνος εἰ καὶ μὴ πολὺς ἄγαν — τέτταρας γὰρ ἔτι πρὸς ταῖς τριάκοντα περιόδους ἡλιακὰς ἥμειψα — ἀλλ' οὖν γε πλείστων ἐγεγόνει διδάσκαλος καὶ ἄντικρυς ἐπαληθίζοντά μοι τὰ τοῦ μύθου παρέστησε. Τῷ τοι καὶ οὐκ ἐνίοις τῶν συνήθων, πᾶσι δ' ὁμοῦ κοινώσασθαι τουτονὶ βούλομαι, κοινὸν ὥσπερ ἐπικρίνων ἐπὶ τοῖς ἀβουλήτοις καὶ τυχηροῖς παραμύθιον ἢ μᾶλλον ἀρίστην ὑποθήκην καὶ οὐχ ἧττον καθαρᾶς διαθέσεως ἢ ἐξ ἀκριβοῦς ἐπιγνώσεως, ὅπως τε δεῖ περὶ τῶν ἐνταῦθα φρονεῖν καὶ ὅπως τοῖς ἐνθάδε συναναστρέφεσθαι ἢ καὶ τὰ πάντα σχεδὸν ἀποστρέφεσθαι, ἅτε μηδὲν ἀληθές, μηδὲν βέβαιον, μηδὲν ἔχοντα μόνιμόν τε καὶ στάσιμον. Ἐπεὶ δὲ οἶδα καὶ σέ, ὦ φίλ' ἑταῖρε, οὐκ ὀλίγα τῶν ἐκ τύχης ὑποστάντα καὶ ὡς γέ μοι πολλάκις ἐκοινολογήσω τέλεον ἀπειπόντα καὶ ἀπαράκλητα δυσφοροῦντα, παραμυθοῦμαι τῷ μυθικῷ τῷδε πλάσματι καὶ ὑποτίθεμαι μὴ ἀγενέστερον ἐντόμου πρὸς τὰ συμπίπτοντα δυσχερῆ φαίνεσθαι, ἀλλ' ἄνδρα τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῷ ὄντι ζῷον λογικὸν ἄνθρωπον παντὶ τῷ παραπίπτοντι ἐπιδείκνυσθαι.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ

ΦΡΑΓΚΙΚΗΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Ἰωαννίνων πρῶτος κατ' ἐμὲ ἔγραψεν εὔστοχον σημείωσιν ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης (*Ἑλληνομν.* σ. 466-467), τὴν ὁποίαν ὁ Ἀραβαντινὸς παρέδραμε νὰ χρησιμοποιήσῃ καταλλήλως, βασισθεὶς εἰς γνώμας ἁμαρτύρους (*Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου* Β', σ. 112-113). Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται νὰ ἐπαναλάβω τὴν σημείωσιν τοῦ Μουστοξύδου, ἀλλὰ θὰ περιορισθῶ εἰς τὴν δήλωσιν γε-

γονότος ὅπερ παρουσιάζει ἀξιόλογόν τι ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1232 καὶ τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν δημοσιεύω ἐν τῷ παρόντι Δελτίω.

Ὁ καθηγητὴς Σπυρίδων Λάμπρος ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου κατεχώρισεν ἐπιστολάς τινας αὐτοῦ πρὸς τὸν μητροπολίτην Ναυπάκτου Ἰωάννην (τ. Β', σ. 281, 330, 339, 350). Μετὰ τὴν ἔκδοσιν ταύτην ἀνεκαλύφθη ὁ κῶδιξ Ἰσαὰκ τοῦ Μεσοποταμίτου, ὅστις περιέχει ἐπιστολὰς τοῦ Ναυπάκτου Ἰωάννου πρὸς τὸν Χωνιάτην καὶ πλεῖστα ἄλλα ἔγγραφα ἐπισήμου χαρακτῆρος αὐτοῦ τε καὶ ἄλλων προσώπων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς. Ἅπαντα δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἱστορίαν τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ σοφὸς ῥῶσσος καθηγητὴς Β. Γ. Βασιλιέβσκης περιέγραψεν ἤδη τὸν κώδικα τοῦτον λεπτομερῶς (ἐν Πετρουπόλει 1885) ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ, νῦν δ' ἑτοιμάζεται νὰ ἐκδώσῃ καὶ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ ἐν συνόλῳ μετὰ γενικῆς μελέτης περὶ τῆς χρονικῆς περιόδου εἰς ἣν ἀναφέρονται. Ἕτερα ἔγγραφα τοῦ Ναυπάκτου Ἰωάννου ἀπόκεινται ἐν τῷ 131 βαροκκικῷ κώδικι (*Coxe*, Catal. cod. mss. biblioth. Bodl. σ. 223-224), τῶν ὁποίων ἡ ἔκδοσις εἶναι λίαν ποθητή, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἡμετέρων γνώσεων περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Θεσσαλονίκης Θεοδώρου τοῦ Δούκα. Τέλος δὲ ἀνεκάλυψα καὶ ἐγὼ τρίτον κώδικα περιέχοντα παρόμοια ἔγγραφα τοῦ Ναυπάκτου Ἰωάννου καὶ ἄλλα τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἐκ τούτων τὰ πλείονα εἶναι ἤδη γνωστὰ ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἀπογράφου, ὅπερ ἐκδίδει ὁ κ. Βασιλιέβσκης. Ὅσα δὲ τῶν ἐγγράφων τῆς συλλογῆς μου δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε ἐν τῷ κώδικι τοῦ Μεσοποταμίτου οὔτε ἐν τῷ βαροκκικῷ θέλουσι καταχωρισθῆ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῶν Ἀναλέκτων τῆς ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας μου. Ὥστε ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος οἱ φιλίστορες θὰ ἔχωσιν ἀνὰ χεῖρας κείμενα πρωτοφανῆ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, διαφωτίζοντα καὶ γεγονότα καὶ ὀνομασίας μεσαιωνικὰς τόπων καὶ οἰκογενειῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐκ τῶν παρ' ἐμοὶ ἐγγράφων τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου δημοσιεύω νῦν μόνον τὸ κατωτέρω, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν συνοικισμὸν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων. Ὅτι τὰ Ἰωάννινα πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου δὲν εἶχον πολλὴν σημασίαν, μᾶς εἶναι ἤδη

γνωστὸν ἐκ τῶν ὀλίγων περὶ αὐτῶν εἰδήσεων πρὸ τοῦ ἔτους 1204 καὶ ἐκ τῆς μνείας ὅτι ἐτέλουν ἐπισκοπὴ ὑποκειμένη τῷ μητροπολίτῃ Ναυπάκτου. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ὁμολογεῖ τοῦτο, χαρακτηρίζον τὰ Ἰωάννινα ὡς «πολίδιον». Τὸ ἔγγραφον ἐπικυροῖ νῦν εἴδησιν γνωστὴν μόνον ἐκ τῆς Γεωγραφίας τοῦ μητροπολίτου Μελετίου (τμῆμα ιη', κεφ. γ', § 10), ὅτι δηλαδὴ τὰ Ἰωάννινα ἐτείχισε Μιχαὴλ Δούκας ὁ σεβαστοκράτωρ. Ἄγνωστον πόθεν παρέλαβε τὴν εἴδησιν ταύτην ὁ Μελέτιος. Ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἀποδείκνυσι καὶ πάλιν ὅτι ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἱεράρχης ἔγραφε πολλὰς ἀληθείας καὶ ὅτι τὸ βιβλίον αὐτοῦ οὔτ' ἐπαλαίωσεν οὔτε θὰ μείνῃ ποτὲ ἄχρηστον παρ' ἡμῖν, ὁπόταν ἀπείρων ἐν αὐτῷ μοναδικῶν εἰδήσεων ἀγνοοῦμεν ἄλλας πηγάς.

Ἀνάλυσις τοῦ ἐγγράφου εἶναι περιττή. Σημειώσεως δὲ ἄξια εἶναι μόνον τὰ ἑπόμενα πρὸς ὁδηγίαν τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ συνοικιστὴς τῆς πόλεως εἶναι Μιχαὴλ ὁ χρηματίσας πρῶτος δεσπότης Ἠπείρου, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1204 μέχρις ἔτους 1214· ἦτο δὲ νόθος υἱὸς Ἰωάννου σεβαστοκράτορος τοῦ χρηματίσαντος πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων διοικητοῦ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας. Ὁ δὲ Θεόδωρος Δούκας, ὁ δι' ὁρισμοῦ αὐτοῦ στηρίξας τὰ προνόμια τῶν ξένων οἰκιστῶν τῶν Ἰωαννίνων, εἶναι ἀδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἐν τῷ δεσποτάτῳ τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τοῦ 1214. Οὗτος ἐπηύξησε μεγάλως τὰ ὅρια τοῦ κράτους του καὶ ἀπὸ τοῦ 1222 καὶ ἑξῆς ὠνομάζετο αὐτοκράτωρ τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ δ' ἔγγραφον τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἰωάννου, εἰς οὗ τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγοντο τὰ Ἰωάννινα, εἶναι ἁπλῶς ἐπικυρωτικὸν τοῦ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ, ὅστις διατελεῖ ἔτι ἄγνωστος. Ἴσως ἀνακαλυφθῇ ποτε καὶ οὗτος ἐν παρερριμμένῳ τινὶ χειρογράφῳ. Κατὰ τὸ ἔγγραφον ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος Δούκας ἦτο ἐν τοῖς ζῶσιν ὁπότε συνέταττε τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ὁρισμοῦ αὐτοῦ ὁ μητροπολίτης Ναυπάκτου. Ἡ πέμπτη ἰνδικτιὼν συμπίπτει τρὶς κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Θεοδώρου, τῷ ἔτει 1217, τῷ 1232 καὶ τῷ ἔτει 1247. Πιθανώτερον νομίζω ὅτι τὸ ἔγγραφον συνετάχθη τῷ 1217, βασιζόμενος εἰς τὴν διάρκειαν τοῦ βίου τοῦ μητροπολίτου Ἰωάννου. Σημειωτέον ἔτι ὅτι τὸ ἔγγραφον (ἐπειδὴ ὀνομάζει τὸν Μιχαὴλ «πολιστὴν καὶ σωτῆρα πολιοῦχον τῶν Ἰωαννίνων») ἐξηγεῖ πως τὴν ἀφορμὴν δι' ἣν ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ κατὰ τὸν χρυσό-

βουλλον λόγον τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως Ἀνδρονίκου Β', ἂν καὶ τὸ ἔγγραφον τοῦτο (ἴσως ἐξ ἀντιπαθείας τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῆς δεσποτείας Ἠπείρου ἢ καὶ ἐκ διαστροφῆς τῆς ἀληθείας) βεβαιοῖ ὅτι ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἦτο πολιστὴς καὶ πολιοῦχος τῶν Ἰωαννίνων «ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων καὶ πρὶν ἢ καὶ πόλισμα τὸν χῶρον εἶναι» (Acta et diplomata τ. Ε', σ. 78).

Σημείωμα περὶ οἰκήσεως τόπου.

Ἐγένετο μὲν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε κατακλυσμὸς πολυήμερος τῶν ὑδάτων καταφορᾷ, ἐγεγόνει δὲ καὶ ταῖς νῦν ἡμέραις οὐκ ἐξ ὑδάτων κατακλυσμὸς καὶ κλυδωνισμὸν ἐπήγαγε παντὶ χριστολάτρει λαῷ καὶ τὴν περίβλεπτον καὶ βασιλίδα τῶν πόλεων ἁπασῶν τοῦ περιγείου παντὸς ὥσπερ τινὰ (1) ναῦν συνετάραξε, πολυφλοίσβοις κυματοτρόφου ὑγρᾶς βασανιζομένην δυσπνόοις πνοαῖς· οὐκ ὀλίγαι γὰρ ἐθναρχίαι αἱμοχαρεῖς μέγα γαυριῶσαι τοῖς ὅπλοις καὶ ἐπ' αὐτοῖς οὐ μικρῶς βρενθυόμεναι καὶ ὑψαυχενοῦσαι ἐπεισφρήσασαι ταύτῃ πυρὸς κατάβρωμα — φεῦ — τινὰ τῶν ταύτης μερῶν πεποιήκασι καὶ τοὺς αὐτῶν οἰκήτορας παντελεῖ ἀπωλείᾳ παραδεδώκασι. Ἦν γὰρ ἰδεῖν τότε τινὰς ἐξ αὐτῶν ὑπὸ μιαιφόνων χειρῶν ἀναιρεθέντας ἀνηλεῶς, ἑτέρους (2) δὲ καιρίας πληγὰς λαβόντας κειμένους καὶ ἔτι σπαίροντας, ἄλλους δὲ ἁπασῶν τῶν ὑπάρξεων γυμνωθέντας, ὡς ὁ προπάτωρ πρόπαλαι Ἀδάμ, τοῦ πτώματος γεγυμνωμένους, πενθοῦντας καὶ στένοντας — τὸ τοῦ Προφήτου — ὠθουμένους ἐξ αὐτῆς ἐκπορεύεσθαι. Οὐ μόνον δὲ τοῖς τοῦ Κωνσταντίνου γέγονε τοῦτο ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ δύσιν σύν γε μεσημβρίᾳ καὶ ἄρκτῳ χώραις τε καὶ πόλεσι. Καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτῶν περιπλανώμενοι κατοικίας ἀνεψηλάφων, ὥσπερ (3) τι σμῆνος μελισσῶν ἀδινάων τοῦ σίμβλου αὐτῶν ἀναχυθὲν καὶ ἀπορρυέν. Ἀλλὰ νέου Νῶε ἐνέτυχόν τινες ἐξ αὐτῶν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει μεταστάντος τῶν ὧδε, τοῦ δουκὸς κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ περιποθήτου υἱοῦ τοῦ περιβοήτου καὶ ἀειμακαρίστου σεβαστοκράτορος, ὡς ἄλλην σώτειραν κιβωτὸν τὴν ἐν τῷ κατακλυσμῷ παντοίων γενῶν ἀπόμοιραν διασώσασαν τὸ τῶν Ἰωαννίνων τεκτηναμένου πολίδιον καὶ εἰς μόρφωσιν κάστρου αὐτὸ ἀνεγείραντος καὶ ἐν αὐτῷ αὐτοὺς ἐνοικήσαντος. Καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ τούτων παρὰ τοῦ ἥρωος ἐκείνου τοῦ κεκαλ-

(1) Κῶδ. *ὥσπέρ τινα*.— (2) *ἑτέρας*.— (3) *ὥσπέρ*.

λωπισμένου πάσαις ταῖς ἀρεταῖς καὶ περιδεξίου ἅπασι τόποι κατοικίας καὶ μοναὶ κατ' ἀξίαν ἐδόθησαν, ἔνθα καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐπαναπαυόμενοι καταμένουσιν, ἐκείνου μὴ ἐπιλαθόμενοι· εἰ μὴ γὰρ ἦν ἐκεῖνος, οὐ μόνον ὁ σποράδην τῶν ξένων σύλλογος ὁ ἐνταῦθα συναθροισθεὶς ἀφανείᾳ παραδοθῆναι ἔμελλεν ἂν τῇ ἐπιδρομῇ τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ αὐτόχθονες ἄποικοι τῆς πατρίδος αὐτῶν ἐγένοντο, εἴγε τέως τῆς ἀνδροφόνου ἐθνικῆς χειρὸς ἐκδραμεῖν ἴσχυσαν. Ταύτῃ τοι καὶ πολιστὴν καὶ σωτῆρα πολιοῦχον τὸν μέγαν ἐκεῖνον ὁ ἐνταῦθα διασωθεὶς λαὸς ἀνακηρύττει καὶ ἐπιγράφεται, κἄν τινες τῶν ἐγχωρίων μισόκαλοι πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας φῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς μύουσιν ὀρθῶς βλέπειν μὴ θέλοντες· οἳ καὶ πρὸς τὸν εὐεργέτην ἀχάριστοι ἀπαναίνονται τοῦτο, σφετεριζόμενοι καὶ διαμελίζοντες τοὺς ἐν τῷ κάστρῳ τόπους καὶ ἐκδιῶξαι ἐπιχειροῦσιν οὓς ἐκεῖνος ὁ μακάριος ἀνὴρ ἐκ τῶν ἀναγκῶν σωσάμενος προσεκάθισεν. Οὐ μόνον δὲ τούτους ἀλλὰ καὶ τοὺς προσγενῶν καὶ παίδων αὐτῶν, οὓς τὸ τοῦ θανάτου δρέπανον ἐξεθέρισεν, ὧν τὰ κῶλα ἐν τῷ κάστρῳ ἐτέθησαν, καὶ ταῦτα ἀνορύξαι καὶ ἀπορρῖψαι ἐπαπειλοῦσι, λέγοντες μὴ εὑρέσθαι παρ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν τοῦ μακαρίου ἀνδρός, ἀλλὰ διὰ τῆς συνέσεως καὶ τῆς ἰσχύος αὐτῶν, οἷά ποτε ἐληρώδει καὶ ὁ Λῖας ἐκεῖνος, ὁπηνίκα τοῦ πλοίου ῥαγέντος ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ μιᾶς σανίδος ἀψάμενος ἀσινὴς ἐτηρήθη καὶ ἐπὶ πέτραν ἔστη. Ἀλλ' ἐρρέτωσαν οἱ τοιαῦτα ληροῦντες· ἀναγκαῖον γάρ ἐστι καὶ πάνυ ἀναγκαῖον ἕκαστον αὐτῶν ἀδιασείστως μένειν ἐν ᾧ τόπῳ ἐτάχθη παρὰ τοῦ σωτῆρος ἐκείνου καὶ ἀξιομακαρίστου ἀνδρὸς καὶ ἀδιαλείπτως μνείαν ἐκείνου ποιεῖν, καθὼς καὶ προεστηρίχθη τοῦτο διὰ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως κυροῦ Θεοδώρου τοῦ Δούκα. Τοιγαροῦν καὶ ἡ ἡμετέρα εὐτέλεια δίκαιον εἶναι βοᾷ θέλοντας ἡμᾶς καὶ μὴ θέλοντας ἀπαραθράύστους τηρεῖσθαι τοὺς βασιλικοὺς ὁρισμοὺς καὶ μηδένα ἐν τῷ τῶν Ἰωαννίνων κάστρῳ γονικάρχην ἀναγορεύεσθαι ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν ὑπὲρ τοῦ τοιούτου κάστρου τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τιθέμενον καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἐθνῶν ἐκσπάσαντα τοῦτον καὶ σκεπασάμενον πάντας τοὺς ἐν αὐτῷ οἰκοῦντας καὶ δι' ἐκεῖνον ἔχειν τὰς οἰκήσεις ἀναλογίζεσθαι καὶ ἀντὶ φόρου τῆς κατοικίας τῶν οἰκημάτων αὐτῶν μνήμην ἀεὶ ποιεῖσθαι αὐτοῦ. Διά τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὴν τοιαύτην διάγνωσιν πεποιήκαμεν, τῇ ἡμετέρᾳ συνήθει ὑπογραφῇ αὐτὴν ἐπισημηνάμενοι. Μηνὶ Μαρτίῳ ἰνδικτιῶνος ε' (=1217).

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ

ΠΕΡΙ ΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Τὸ ἑπόμενον ἔγγραφον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ' ἐγράφη διὰ τὴν παρὰ τὰ Ἰωάννινα μονὴν τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ἐν ἔτει 1571. Ὁ Ἀραβαντινὸς σημειοῖ μεταξὺ τῶν ἐπ' αὐτοῦ σῳζομένων ἐν Ἰωαννίνοις ναῶν πρῶτον τὸν τοῦ « Ἀρχιμανδρείου τιμώμενον εἰς μνήμην τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, μοναστήριον ἀρχαιότατον καὶ σεβάσμιον, οὗ πλησίον κεῖνται τὰ ἀρχαιότατα τῶν Ἰουδαίων μνήματα». Κατωτέρω δὲ γράφει ὁ αὐτὸς ὅτι «κατηδαφίσθη... ὁ τοῦ Ἀρχιμανδρείου τὸ ἔτος 1852, ἵνα ἀνακαινισθῇ, ὡς καὶ ἀνακαινίζεται εὐρυχωρότερος καὶ βέλτιστος παντὸς ἄλλου ναοῦ τῆς πόλεως» (1). Τὸ ἔγγραφον δ' ἔχει οὕτω κατ' ἀντίγραφον «τοῦ μεγάλου διερμηνέως» Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, ὅπερ διεσώθη ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (2).

« Ὁ τῶν ἐκκλησιῶν διδάσκαλος ὁ ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀναβεβηκὼς καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα, κἀκεῖθεν ἀρυσάμενος καὶ ἐκχέας εἰς πάντα τὰ ἔθνη τὴν θείαν διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου, πρὸς Τίτον γράφων οὕτως ἔφη· «κατάστησον κατ' ἐκάστην ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους καὶ ἡγουμένους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην» (α', 6). Τῇ τοιαύτῃ οὖν διδασκαλίᾳ ἑπακολουθοῦσα καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν ἐπεὶ ἀνεδέξατο τῆς δεσποτικῆς πατριαρχικῆς θείας μεγαλειότητος καὶ τὴν ἐξαρχίαν τῶν κατὰ τὴν ἑνορίαν καὶ ἐπαρχίαν ἡμῶν πάντων τῶν δικαίων αὐτῆς

(1) Π. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου τ. Β', σελ. 244.
(2) Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλ. κῶδ. 11, φύλ. 16-17.

διὰ τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς, κατέστησε καὶ προεχειρίσατο μὲν ἀνὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας καὶ μητροπόλεις ποιμένας οἰκείους καὶ ἀρχηγοὺς ἐπιβλέπειν ὀρθῶς καὶ διατηρεῖν καὶ διδάσκειν ὅ ἀνεδέξαντο τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον καὶ παραδοῦναι αὐτὸ ἐν χερσὶ θείαις καθαρῶς, ὡς ὑπέσχοντο. Ἀλλ' οὖν γε δὲ χρέος ἔχει ἀπαραίτητον κατὰ χρονιαῖον καιρὸν καὶ σωματικῶς ἐν αὐταῖς ἀπέρχεσθαι καὶ πνευματικῶς διορθῶσαι τὰς κατὰ καιρὸν γινομένας παραδρομὰς καὶ τὰ ἀπαύστως τοῖς χριστιανοῖς παρὰ τοῦ διαβόλου ἐπεμβαίνοντα σκάνδαλα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν παντοίαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν διορθώσεως δεομένην νομίμως καὶ κανονικῶς θεωρῆσαι καὶ εἰς τὸν τοῦ δικαίου τόπον ἐγκαταστῆσαι, ἵνα τὰ πάντα καλῶς καὶ νομίμως δεξάγωνται ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ ἡμῶν, ὡς ὁ θεῖος διδάσκαλος ἡμῶν διωρίσατο. Διὸ δὴ βοηθείᾳ καὶ δυνάμει τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ τὴν τῆς δύσεως ἁπάσης καὶ Πελοποννήσου ὁδοιπορίαν ποιησαμένη καὶ τὰ ἐκεῖσε καλῶς καὶ νομίμως κυβερνησαμένη, ὡς λόγον ἀποδώσουσα τῷ Θεῷ, ἦλθε καὶ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλει (1), ἵνα καὶ τὰ ἐκεῖσε ὡς δεῖ διορθώσηται καὶ κυβερνήσῃ καὶ τὰ δεόμενα ἐπισκέψεως εἰς τὸν τοῦ δικαίου τόπον ἀποκαταστήσῃ. Ἔνθεν τοι πρὸς τοῖς ἄλλοις παραστὰς ἐνώπιον ἡμῶν καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ σταυροπηγίου τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν δεσποίνης Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τοῦ Ἀρχιμανδρίτου, τοῦ ὄντος ἐν τῷ Ἐμπορίῳ ἔξω τῶν Ἰωαννίνων, δηλαδὴ παπᾶ Δημήτριος Καρατζᾶς, οὐ μικρῶς ἠξίωσε καὶ παρεκάλεσεν ἡμᾶς, ἵνα ὡς ἔχων κτιτορικὸν δίκαιον ψάλλῃ μόνος ἐν αὐτῷ καὶ καρποῦσθαι τὰ ἐρχόμενα εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα μόνος καὶ μηδεὶς ἄλλος τολμήσῃ προσεγγίζειν καὶ ἐπηρεάζειν αὐτόν, ἀλλ' ὡς νέος κτήτωρ αὐτὸς ἔχῃ τὴν ἅπασαν ἐξουσίαν καὶ διοίκησιν τοῦ αὐτοῦ σταυροπηγίου καὶ παρέχῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ αὐτὸ χαράτζιον, ἀνεπηρέαστος μένων παρὰ πάντων. Καὶ ἡμεῖς δεξάμενοι τὴν αὐτοῦ αἴτησιν τότε ὡς εὔλογον, ἐπεὶ καὶ γράμματά τινα εἴδομεν τῶν πρὸ ἡμῶν πατριαρχῶν δικαιοῦντα κτητορικόν τι δίκαιον πρὸς αὐτόν, δεδώκαμεν τὴν ἅπασαν ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν τοῦ αὐτοῦ σταυροπηγίου πρὸς αὐτὸν μόνον, ἵνα αὐτὸς μόνος ψάλλῃ ἐν αὐτῷ καὶ μηδεὶς ἄλλος

(1) Τῆς περιοδείας ταύτης τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ' ἄλλας μαρτυρίας ἐσημείωσα ἐν τόμῳ ΙΖ', σελ. 52, τοῦ Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου καὶ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι τοῦ αὐτοῦ τόμου σελ. 21.

τῶν λοιπῶν ἱερέων, ὡς ἐφάνη διὰ τῶν τότε φανέντων γραμμάτων κτήτωρ ἐν αὐτῷ. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη ὁ κατὰ τόπον ἱερώτατος μητροπολίτης Ἰωαννίνων κῦρ Δανιήλ (1), ὁ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, σωματικῶς ἐνταῦθα εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν παραγενόμενος καὶ τὰ πάντα σαφῶς καὶ καθαρῶς δηλώσας ἡμῖν καὶ γράμματα παλαιγενῆ τῶν μακαρίων καὶ ἀοιδίμων πατριαρχῶν δείξας, παρέχοντα ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν ψάλλειν ἐν αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ οὐ μόνον τὸν ἔχοντα τὸ κτητορικὸν δίκαιον ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνορίας ἀξιωθέντας ἱερεῖς, καὶ ἐξίσου μερίζειν τὸ ἐρχόμενον εἰσόδημα καὶ δικαίωμα, καὶ ὅπως οἱ πρὸ τούτου ἀρχιερεῖς εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τούτου τοῦ σταυροπηγίου, διὰ τὸ εἶναι τὴν ἐνορίαν αὐτοῦ ἐπαρχίαν αὐτῶν, πληροῦντες μόνον τὸ χαράτζιον αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ μνημονεύοντες ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου ὄνομα, καὶ ταῦτα πάντα πιστώσας ἡμᾶς δι' ἀποδείξεων καθαρῶν καὶ ἀξιώσας τὸ ἀπὸ τοῦδε οὕτω διοικεῖσθαι τὸ αὐτὸ σταυροπήγιον, ὡς καὶ πρότερον, γράφοντες νῦν γνώμῃ συνοδικῇ ἀποφαινόμεθα καὶ ἐν ἁγίῳ διοριζόμεθα Πνεύματι, ἵνα ὁ ῥηθεὶς ἱερώτατος μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἔχῃ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φροντίδα τοῦ ῥηθέντος σταυροπηγίου, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐξουσίαν ἔχῃ ἱερουργεῖν ἐν αὐτῷ ἀκωλύτως, ἄνευ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, καὶ εἰσάγειν μὲν ἱερέα ἐν αὐτῷ τὸν ἐκ τῆς ἐνορίας ταύτης ἀξιωθησόμενον, ἐξάγειν δὲ πάλιν τὸν μὴ πειθόμενον αὐτῷ καὶ κατὰ πάντα ἐξουσιάζειν τούτου, πλὴν τοῦ χαρατζίου καὶ τοῦ μνημοσύνου ἡμῶν, ὀφείλων ἀλογοπραγήτως παρέχειν αὐτὸ πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ ἀκαταπαύστως μνημονεύειν τὸ τοῦ πατριάρχου ὄνομα, ἐπεί, ὡς σαφῶς ἐφάνη καὶ ἡμεῖς τοῦτο οἴδαμεν καὶ γινώσκομεν, ὅτι ἡ μὲν ἐκκλησία μόνον σταυροπήγιόν ἐστιν, ἡ δὲ τοῦ τόπου περιοχή, ἤτοι ἡ ἐνορία αὐτῆς, ἐπαρχία τῶν Ἰωαννίνων σαφέστατα πέφυκε. Τούτων οὖν πάντων συνοδικῶς διορισθέντων καὶ ἀποφανθέντων, ἐντελλόμεθα καὶ γνώμῃ κοινῇ παρακελευόμεθα τοῦτο, ἵνα καὶ ὁ ῥηθεὶς παπᾶ Δημήτριος ὁ Καρατζᾶς συμψάλλῃ τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσιν ἐν αὐτῷ τῷ πατριαρχικῷ σταυροπηγίῳ, μερίζων ἐξίσου σὺν αὐτοῖς τὸ ἐρχόμενον εἰσόδημα καὶ δικαίωμα, εἰς ἐξ αὐτῶν τυγχάνων καὶ αὐτός,

(1) Δὲν ὑπάρχει οὗτος ἐν τῇ καταγραφῇ τοῦ Ἀραβαντινοῦ, τ. Β', σελ. 237.

ὡς δὲ κτήτωρ ἔχῃ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ διηνεκὲς κατὰ τὴν διακέλευσιν τῶν θείων καὶ ἱερῶν νόμων. Τὰ δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν παπᾶ Δημήτριον κατὰ παράδρομὴν δοθέντα ἡμέτερα γράμματα, ἄκυρα μένειν καὶ ἀνίσχυρα καὶ ταῦτα διοριζόμεθα, τῆς ἀληθείας φανείσης καὶ παρρησίᾳ μαρτυρηθείσης. Οὕτω τοίνυν συνοδικῇ γνώμῃ διωρισάμεθα καὶ ἀπεφηνάμεθα. Ὅστις δ' ἂν κατὰ καιρὸν βουληθείη ἀνατρέψαι καὶ κατά τι ἐναντιωθῆναι τὸ παρὸν ἡμέτερον νόμιμον καὶ εὔλογον γράμμα, ὁ τοιοῦτος ὁποίου ἂν εἴη καταλόγου ἔστω ἀφωρισμένος καὶ ἀσυγχώρητος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ ἄλυτος αἰωνίως μετὰ θάνατον καὶ τὴν παρὰ Θεοῦ ὀργὴν οὐκ ἐκφεύξηται. Ἀπολέλυται δὲ τὸ παρὸν ἡμέτερον γράμμα κατὰ μῆνα τοῦ ,ζοθ' (1571) ἔτους Ἰούνιον».

Ἕπεται ὑστερόγραφον· «Εἰ καὶ πρότερον ἐξεδόθη γράμμα τῷ παπᾷ Δημητρίῳ αὐτῷ μόνῳ ψάλλειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦτο μὲν ὡς κτητορικὸν ἔχοντι δικαίωμα, τοῦτο δὲ καὶ ὡς μόνῳ τὰς ἐπισυμβαινομένας τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξόδους καταβάλλῃ ὑποφέρειν, ἀλλ' οὖν νῦν τῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ταύτης γενησομένων ἐξόδων ἢ παρὰ τῶν ἔξω ἢ καὶ ἀλλαχόθεν, ἐκ τοῦ μέσου ἐκβεβλημένου τῶν ἱερέων τῶν τὴν ἐκκλησίαν ψαλλόντων» (sic).

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Μακάριος ὁ ἐπικεκλημένος Μακρῆς καὶ συγγραφεὺς γνωστοῦ κατὰ Λατίνων πονήματος, ἀκμάσας δ' ἐν ἀρχαῖς τοῦ πεντεκαιδεκάτου αἰῶνος, γνωστὸς ἦν ἡμῖν ἐκ μόνων τῶν λόγων τοῦ ἱστοριογράφου Γεωργίου Φραντζῆ, φιλίως πρὸς τὸν Μακρῆν διακειμένου καὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ δι' ὀλίγων μὲν ἀλλ' ἐκφραστικῶν ῥήσεων εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα παραπέμψαντος. Ἀνέλπιστον δὲ εὕρεμα πρὸ τριετίας γενόμενον γνω-

στότερον νῦν τὸν βίον αὐτοῦ καθίστησι. Ἐν ἔτει 1888 μελετῶν τινα τῶν χειρογράφων βιβλίων τῆς ἐν Καίρῳ βιβλιοθήκης ἐνέτυχον κώδικι χαρτώῳ ὀγδόου σχήματος, γραφέντι, ὡς ἔοικε, ὑπερμεσούσης τῆς πεντεκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ περιέχοντι σὺν ἄλλοις κείμενα οὐ σμικροῦ λόγου ἄξια. Σύγκειται ἐκ φύλλων 240, τὸ δὲ περιεχόμενον ἔχει καθ' εἱρμὸν οὕτω.

1. Ἀκολουθία εἰς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Μακάριον τὸν ἐπικεκλημένον Μακρῆν, ἧς ἡ ἐπιγραφὴ δυσανάγνωστος, φ. 1 κέ.

2. «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου, οὐ τὸ ἐπίκλην Μακρῆ, ἡγουμένου χρηματίσαντος ἐν τῇ σεβασμιωτάτῃ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος», φ. 13.

3. «Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ πασῶν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων», οὗ ἡ ἀρχὴ «Μιχαὴλ ὁ διαπρεπέστατος», φ. 61.

4. «Ἐγκώμιον εἰς τὸν εὐσεβέστατον αὐτοκράτορα... καὶ ἡμῶν αὐθέντην καὶ βασιλέα κυρὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον», οὗ ἡ ἀρχὴ «ἀντὶ πολλῶν ἂν ὦ θειότατε», φ. 75.

5. «Περὶ τῆς μείζονος τῶν ἀρετῶν καὶ βασιλικωτάτων καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ταύτην κατορθωκότες ὄντως ἀγάπης». Ἀρχ. «Ἀρχομένῳ δὴ λέγειν», φ. 91.

6. «Προσφωνηματικὸς εἰς τὸν εὐσεβέστατον καὶ θειότατον δεσπότην, αὐτάδελφον τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως, κυρὸν Δημήτριον τὸν Παλαιολόγον». Ἄρχ. «Κοσμήσας μὲν πρότερον λόγοις», φ. 99.

7. «Ἐγκώμιον εἰς τὸν αὐτοκράτορα», οὗ ἡ ἀρχὴ «Τὸ μὲν διεξιέναι τὰς σὰς ἀριστείας», φ. 107.

8. Ἀσματικὸς κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, φ. 117.

9. Ἀκολουθία εἰς τοὺς ἁγίους μεγαλομάρτυρας Θεοδώρους, φ. 120.

10. Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, φ. 124.

11. Κανὼν εἰς τὸν αὐτόν, οὗ ἡ ἀκροστιχὶς «Γεωργίῳ μάρτυρι ὕμνον ἐξάδω», φ. 127.

12. Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, φ. 130.

13. «Ἀκολουθία εἰς τὸν εὐσεβέστατον καὶ θειότατον βασιλέα ἡμῶν κῦρ Μανουήλ, διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντα Ματθαῖον μοναχόν». Ἄρχ. «Τὸ θεότευκτον ἄγαλμα», φ. 133.

14. «Ἕτερος κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον», οὗ ἡ ἀκροστιχὶς «Τὸν θεῖον μύστην προσφυῶς» κτλ., φ. 138.

15. Στιχηρὰ προσόμοια εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, φ. 140[6].

16. Ἀκολουθία εἰς τὴν Θεοτόκον, φ. 141.

17. Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν ἐν τῷ Ἄθῳ, φ. 142.

18. Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, φ. 146[6].

19. Ἕτερος κανὼν εἰς τὸν αὐτόν, οὗ ἡ ἀκροστιχὶς «Τὸν θεῖον μύστην» κτλ., φ. 149[6]. Ἐπανάληψις τοῦ ἐν φ. 138 κανόνος.

20. «Ἀκολουθία» κτλ. Ἐπανάληψις τῆς ἐν φ. 133 ἀκολουθίας εἰς τὸν βασιλέα Μανουήλ.

21. Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, οὗ ἡ ἀκροστιχὶς «Ὑμνῶ προφήτην» κτλ., φ. 155[6].

22. «Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐν Κορίνθῳ». Ἀρχ. «Τῆς Τριάδος τὸ ἔρεισμα», φ. 159.

23. Ἐγκώμιον ἀνεπίγραφον, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ἔδει μὲν ὦ παρόντες μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὅλως» κτλ., φ. 166.

24. Ἀκολουθία εἰς τὰς ἁγίας ἓξ οἰκουμενικὰς συνόδους καὶ εἰς τὸν ἀρχάγγελον Γαβριήλ, φ. 170.

25. Στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, φ. 170[6].

26. «Ἰδιόμελον εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ» τετονισμένον, φ. 171[6].

27. «Μονῳδία εἰς τὸν ἐνδοξότατον καὶ εὐγενέστατον οἰκεῖον τῷ κραταιῷ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν αὐθέντῃ καὶ βασιλεῖ κυρὸν Γεώργιον τὸν Καντακουζηνόν». Ἄρχ. «Ἆρ' οὖν οὐ τῶν κρειττόνων», φ. 180.

28. «Μονῳδία εἰς τὴν Θεσσαλονίκην διὰ μέτρων ἡρωϊκῶν». Ἄρχ. «Ὤμοι γε πώποτε γιγνομένων», φ. 180.

29. «Τῷ εὐσεβεστάτῳ δεσπότῃ καὶ αὐταδέλφῳ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως Παλαιολόγῳ κυρῷ Κωνσταντίνῳ ἐν Ἀχαΐᾳ ἐπιστολὴ διὰ μέτρων ἡρωϊκῶν». Ἀρχ. «Ἡμέας ἀπέστειλε πρός σε ὁ τῶνδ' ἔξαρχος», φ. 186[6].

30. «Εἰς τὸν αὐτάδελφον τούτου δεσπότην τὸν εὐσεβέστατον κῦρ Θεόδωρον τὸν Παλαιολόγον». Ἄρχ. «... τοι ὁ βουλόμενος Θεμέλιον ἐποικοδομεῖν», φ. 187. Ἔμμετρον.

31. «Λόγος εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν

Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας». Ἄρχ. «Δεῖν οἶμαι τῇ τοῦ Θεοῦ Λόγου μητρί», φ. 188.

32. «Ὁμιλία εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀσώτου», ἧς ἡ ἀρχὴ «Οὔτε πέλαγος», φ. 204.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κείμενα ὑπάρχουσιν ἀνώνυμα ἐν τῷ κώδικι, πονήματα ἴσως ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, οὗ τὸ ὄνομα, ἂν μὴ ἀπατᾷ με ἡ μνήμη, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω. Εὑρεθήσεται δ' ὅμως ἐὰν ἄλλος τις ἐπιμελέστερον τὸν κώδικα ἐξετάσῃ, διότι ὁ γράφων ταῦτα ἐνδιεφέρετο μόνον εἰς τὴν οὐσίαν τῶν κειμένων τῶν πραγματευομένων περὶ τοῦ ὁσίου Μακαρίου Μακρῆ καὶ περὶ Θεσσαλονίκης. Παρὰ τὴν ἐπιγραφὴν δ' ἑνὸς τῶν κειμένων τούτων ἀνέγνων ἐν μονοκονδυλίᾳ τὸ ὄνομα «Μανουήλ». Πρὸς τὸ τέλος δὲ τοῦ χειρογράφου κεῖνται ἔτι τὰ ἑπόμενα συγγραμμάτια.

33. Λέοντος τοῦ σοφοῦ «λόγος εἰς τὸν πρῶτον αὐτῷ ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς ἐκκλησίας προσενεχθέντα ἔμψυχον στέφανον». Ἀρχ. «Νόμος ἄνωθεν», φ. 218.

34. Μιχαὴλ Ψελλοῦ «λόγος ἱστορικὸς εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πανευφήμου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος ἀρχιδιακόνου Στεφάνου». Ἀρχ. «Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός», φ. 226 [6]. Λείπει τὸ τέλος.

35. Φιλοθέου μητροπολίτου Σηλυβρίας κανὼν «εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἰαμβικός, οὗ ἡ ἀκροστιχὶς ἐξ ἡρωελεγείων», φ. 238.

36. «Τοῦ αὐτοῦ ἰαμβικὸς εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν» κτλ., φ. 240.

Τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον κείμενον τοῦ κώδικος τούτου εἰσὶ σημαντικά, καθόσον νῦν πρῶτον δι' αὐτῶν γνωρίζομεν τὴν βιογραφίαν τοῦ Μακρῆ, πρὸς δὲ καὶ ὅτι ἐτάχθη ἐν τοῖς ἁγίοις τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἂν καὶ ὁ ὑπ' ὄψει μου πλουσιώτατος συναξαριστὴς τοῦ ἁγιορείτου Νικοδήμου οὐδὲν σημειοῖ περὶ τῆς ἁγιότητος τοῦ Μακαρίου.

Ὁ ἀπὸ τοῦ 13 φύλλου κατὰ πλάτος βίος εἶναι μᾶλλον ἐγκώμιον, πλῆρες ῥητορικῶν ἐκφράσεων. Δι' ἔλλειψιν χρόνου προὐτίμησα τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ συντόμου βίου, ἀρκοῦντος τόγε νῦν εἰς ἡμᾶς. Ἔχει δὲ οὕτω (φύλ. 9–12).

Τῷ αὐτῷ μηνὶ (Ἰανουαρίῳ) η',
μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου τοῦ ἐπικεκλημένου Μακρῆ.

Ἐντεῦθεν ἤρθης πρὸς μονὰς ἀϊδίους·
ἄξια τῶν πόνων γέρα νῦν λαμβάνεις.

Στέφει κάραν σὴν ἀμαραντίνῳ στέφει
Θεός γε πάντων καὶ μετὰ τέλος μάκαρ.

Ὀγδοάτῃ Ἰανουαρίοιο νέκυν κτερέϊξον.

1. Ὃς ὥρμητο μὲν ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων ἐκ γένους περιφανοῦς καὶ ἐνδόξου, πατὴρ δὲ αὐτῷ Δημήτριος τοὔνομα. Ἄμφω γὰρ οἱ γεγεννηκότες θεοσεβεῖς καὶ τῶν τὴν ἀρετὴν μάλιστα μετιόντων. Γεννᾶται τοίνυν ὁ παῖς ἐπὶ τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως. Πενταετῇ δὲ χρόνον τετελεκὼς γραμματιστῇ τινι δίδοται παρὰ τῶν τεκόντων εἰς παιδείαν τῆς θύραθεν ἅμα καὶ τῆς ἡμετέρας, καὶ εὐθὺς δαλὸς ἦν εἰς πῦρ τὸ τοῦ λόγου. Τριῶν οὖν ἢ τεττάρων ἐληλακότων ἐνιαυτῶν, τοὺς κατ' αὐτὸν ἅπαντας σχεδὸν ὑπερήλασεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀρετῆς ὡς μάλιστα ἐπιμελόμενος ἦν· οὐ γὰρ κατὰ παῖδας ἦν αὐτῷ τὸ φρόνημα, ἀθύρμασι καὶ παιδιαῖς χρωμένῳ, ἀλλὰ σύννους ὢν ὡς ταπολλὰ καὶ ἀπρόϊτος τῆς τε διατριβῆς μόνης ἀντείχετο τῶν μαθημάτων καὶ ἡνίκα δεῆσαν εἰς θείους καὶ ἱεροὺς νεώς. Χρόνου δὲ προϊόντος καὶ τὰ κάλλιστα συλλεξάμενος τῶν Γραφῶν—σπουδὴν γὰρ συνείρας τῇ φύσει—ἐξ ὧν αἱ ἐπιστῆμαι τὸ κράτος ἔχουσι, τὸ λοιπὸν οὐκ ἔγνω διάγειν ἐνταῦθα, οὐδὲ κατὰ τὸν θεῖον Δαυὶδ ἑαυτὸν δοὺς εἰς ματαιότητας καὶ μανίας, ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ὃ Χριστὸς ἦλθε βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν δεξάμενος ἐν καρδίᾳ οὐκ ἦν αὐτῷ ἠρεμεῖν.

2. Τοίνυν τοῦ ἐρωμένου ἀσχέτως ἐρῶν καὶ ὅλως τοῦ μακαρίου γενόμενος πάθους ἐζήτει καιρὸν καθ' ὃν ἔμελλε τὸ ποθούμενον συμπεραίνειν. Ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦ πράγματος οἱ γεγεννηκότες αἰσθόμενοι τῆς πρόσω φορᾶς εἶργον, μάλιστα δὲ ἡ μήτηρ παντελῶς οὐκ εἴα, ἅτε δὴ μήτηρ καὶ τὸ εἰς αὐτὸν φίλτρον πλέον ἐκκαίουσα. Ὁ δὲ παρῃτεῖτο μὲν τὴν ἀποδημίαν τόγε νῦν ἔχον, ἕως ἂν ἡ γεγεννηκυῖα

ἦν ἐν τοῖς ζῶσι, κἀν τούτῳ δεσποτικὴν ἐντολὴν ἐκπληρῶν φάσκουσαν «γονέας τιμᾶν καὶ καθυπείκειν εἰς ἃ δεῖ καὶ ἐφ' ὅσων δεῖ». Φθάσας τοίνυν ὀκτωκαιδέκατον ἔτος τῆς αὐτοῦ ἡλικίας, ἡ τεκοῦσα μεθίσταται τῶν ἐνταῦθα καὶ ἡ ἐλπὶς οὐ παρῃτεῖτο καὶ ὁ πόθος ηὐξάνετο τοῦ νέου. Ὅθεν εὐκαίρως δραξάμενος τοῦ τοιούτου καιροῦ καὶ τοῦτον εὑρὼν ὡς μάλιστα ἐπιτήδειον, λιπὼν οἰκείους καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ προσέτι τὸ πατρῷον φίλον ἔδαφος, ἐντεῦθεν ἀπαίρει καὶ ἐφ' ἑνὶ τῶν ὀρέων κειμένῳ πρὸς Θρᾴκῃ παραγίνεται, Ἄθῳ προσαγορευομένῳ καὶ τῇ τοῦ Βατοπεδίου μονῇ προσφοιτᾷ. Εὑρὼν οὖν ἐνταῦθα ἕνα τῶν γερόντων, ὃς ἦν διαφορώτερος πάντων τῶν ἐκεῖσε, πρόσεισι τούτῳ καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν πάρεστι καταλέγει, καὶ δεῖται μάλιστα τοῦ θείου ἀνδρός, ὥστε δέξασθαι τοῦτον καὶ τοῦ μοναδικοῦ σχήματος ἀξιῶσαι καὶ τοῖς φοιτηταῖς συντάξαι. Ὁ δ' οὐκ ἀνένευσεν, οὐδὲ παρῃτήσατο. Οὐ δέον ἔκρινε παριδεῖν ψυχὴν γλιχομένην τοιούτου καλοῦ. Τοιγαροῦν δέχεται τοῦτον ἀσμένως.

Ἔπειτα μεθ' ἡμέρας τινὰς ἀποκείρει καὶ τοῖς ἑαυτοῦ μύσταις συντάττει, ὕστερον δὲ καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης χρίσμα λαμβάνει. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ὅσα πρότερον μαθήματα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας οὐκ ἔφθη παρὰ διδασκάλου λαβὼν διδάσκεται πρὸς τοῦ θείου γέροντος· ἦν γὰρ ταύτων, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἄμοιρος. Ζήσας οὖν ἔτι μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ νέου περὶ τὰ δώδεκα ἔτη τῆς παρούσης ζωῆς ἀπαλλάττεται καὶ πρὸς τὴν ἀγήρω ζωὴν μεταβαίνει. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς δευτέρους ἀγῶνας ἔμελλεν ἀποδύεσθαι, ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης αὐτῷ τῆς προτέρας ὑποταγῆς εἰς τελείωσιν, διὰ τοῦτο καὶ αὖθις παραγίνεται πρὸς ἕτερον γέροντα. Ἴστε γὰρ δήπου τὸν θεῖον Δαυίδ, τὸν ἐκ τῆς αὐτῆς ὄντα πατρίδος, τὸν ὄντως μακάριον πράξει καὶ θεωρίᾳ τοὺς πλείω διενεγκόντα. Καὶ τούθ' ὑποτάσσεται ὥσπερ ἐξ ἄλλης ἀρχῆς. Οὐκ ὤφθη ποτὲ γογγύσας ἢ τὸν ἀγῶνα καθυφεὶς ἢ ἕτερόν τι πράξας τῆς αὐτοῦ καρτερίας καὶ μακροθυμίας ἀνάξιον, ἀλλὰ παντὸς ἀδάμαντος στερρότερος γεγονώς, οὐκ ἀλλοιώσας τὴν φύσιν τὸ παράπαν, τῷ δ' εὐσεβεῖ λογισμῷ ταύτην στομώσας, ἤνεγκε μυκτηρισμούς τε καὶ χλεύας ὡσεὶ μέλι καὶ κηρίον. Ὅθεν καὶ παρὰ πάντων ἠγαπᾶτο, οὐ τῶν ἐνταῦθα μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν πέριξ ὄντων.

4. Ταύτῃ τοι καὶ πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἄμφω μετακαλοῦνται ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν καὶ τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς ἀπονέμει τιμήν, τῷ

μέντοι διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ ἀρετὴν πρεσβυτέρῳ, θατέρῳ δ' αὖ διά τε τοὺς λόγους καὶ τὴν ἀρετήν. Δεῖγμα τοίνυν τῆς τοῦ κρατοῦντος ἀγάπης εἰς αὐτούς, ὡς εἴγε τῆς ἐπανόδου μὴ μνησθῆναι τούτους ἔδει, ἐβούλετ' ἂν διὰ παντὸς κατέχειν ἐνταῦθα καὶ τῆς ὁμιλίας τούτων ἀπολαμβάνειν. Μόλις οὖν μετὰ παραδρομὴν δύο ἐνιαυτῶν ἀπολύονται μεθ' ὅσης ἂν εἴπῃς τιμῆς τε καὶ θεραπείας. Τοιγαροῦν ἐπανίασιν ἀμφότεροι οἴκαδε καὶ τῆς προτέρας διαγωγῆς ἄρχονται. Ἀλλὰ καὶ οὗτος τὸ κοινὸν χρέος τοῖς πᾶσιν ἀποτίννυς πρὸς τὴν ὑπερκόσμιον ζωὴν ἐντεῦθεν ἀπαίρει, πλήρης ἡμερῶν γενόμενος.

5. Ἐπεὶ οὖν ὁ κρατῶν ταῦτά γε μάθοι, μεταπέμπεται τὸν φερωνύμως Μακάριον αὖθις ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν καὶ ὃς οὐκ ἦν ἐνδοιάζων οὐδ' ἀναβαλλόμενος· ἤδει γὰρ τῷ πνεύματι καὶ πρὶν ἐπιστῇ ὅτου χάριν καλεῖται καὶ οἵων ἀγαθῶν πρόξενος ἔμελλεν ἔσεσθαι τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ δι' ἐκείνης ἅπασι τοῖς τῆς ἐκκλησίας τροφίμοις καὶ ὅσων λογικῶν θρεμμάτων ποιμήν, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ τῆς ζωῆς αὐτοῦ παραταθείσης ὑπὸ τῆς πάντα καλῶς οἰκονομούσης προνοίας· οὕτω γὰρ ἔδοξε καὶ οὐ δεῖ ἀντιτείνειν ὅθεν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἦγετο. Ἐλθὼν τοίνυν ἐνταῦθα κατὰ γνώμην τοῦ βασιλέως, ἀξιοῖ τοῦτον δέξασθαι τὴν ἐπονομαζομένην σεβασμίαν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, ἀπό τε τοῦ περιβόλου μόνον καὶ τοῦ τείχους καὶ ἱεροῦ νεὼ οὕτω καλεῖσθαι, ἐπεί τοι γε ἀπὸ τῶν πραγμάτων οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ προσῆκε, ὥσπερ ἄν τις καὶ τεθνεῶτα εἰκότως καλοῖτο ἄνθρωπον, πάντων ἁπλῶς περιῃρημένων τῶν ὅσα εἰς σύστασίν τε καὶ περιποίησιν τυγχάνει ταύτῃ.

6. Παραλαβὼν οὖν ταύτην ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἥπερ εἴρηται, τοιούτοις χρησάμενος ὑπὲρ αὐτῆς λογισμοῖς καὶ εἰς τοσοῦτον προήγαγεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον καὶ κατέστησεν, οἷα νῦν ὁρᾶται τήμερον. Ἔξεστι δὲ παντὶ βουλομένῳ συνιδεῖν ἀπὸ τῶν νεοδμήτων ὅσα προσεγεγόνει ταύτῃ καὶ προσετέθη τῶν προϋπηργμένων. Ὁ δὲ περὶ αὐτὴν χορὸς πρῶτον μὲν ὢν τὸν ἀριθμὸν ἄχρι διπλῆς τριάδος, ὕστερον δὲ πρόεισι καὶ εἰς διττὴν ἑξάδα, οὐκ ἀποδέων τοῦ τῶν Ἀποστόλων χοροῦ. Ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸς τὸν Ῥώμης πρεσβεύεται πρόεδρον ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως, τὴν προτροπὴν παρὰ τοῦ κρατοῦντος δεξάμενος, καὶ τοῦτον λόγοις τοῦ Πνεύματος πείσας, ὥστε σύνοδον οἰκουμενικὴν συγκροτηθῆναι· οὗπερ δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς διαφερόντως ἦρα καὶ παντὸς ἄξιον ἡγεῖτο.

7. Ὑπονοστεῖ ἐνιαυτὸν ὅλον ἐκεῖσε πληρώσας. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν ἄφιξιν οὐ πολλὴν ἐνδιατρίψας ἐνταῦθα χρόνον ἐμελέτα καὶ αὖθις ὁ κρατῶν στεῖλαι εἰς τὸ συμπεράναι τὸ ἔργον καὶ σχεδὸν πάντες ἀπήρτηντο ταῖς ἐλπίσι, καὶ μονονοὺ ταύτην ὁρῶντες τετελεσμένην καὶ αὐτὸς ἐρῶν μάλιστα τῶν ἄλλων, ὡς ἂν πέρας θείη τῷ πράγματι, ἐπισκήπτει τούτῳ νόσος βαρυτάτη—λάβρος γὰρ πυρετὸς ἦν—καὶ τοῦ χρωτὸς οὐ δὴ πρότερον νηστείᾳ καὶ ἀσκήσει ἐκένου καὶ ἐδάμαζε, τοῦτον ἤδε παραλαβοῦσα κατέτρυχεν. Ἀλλ' ἕως μὲν οὐ παρῆν σφοδρότερος ἀνταγωνιστὴς κατὰ μικρὸν ἀντέσχεν· ἐπεὶ δὲ παρεγεγόνει, οὐκ ἠδύνατο ἀντισχεῖν ὅλως ὁ ἀοίδιμος· ἡττήθη τοῦ πάθους· τοῦτο δ' ἦν ὅπερ ἰατρῶν παῖδες βουβῶνα καλοῦσιν. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἐκδημίαν ἐπέγνω κἀν τοῖς παροῦσιν ἐξῆς οὐκ ἔμελλεν ἔσεσθαι ἐνθάδε μετὰ τοῦ σώματος, προσκαλεῖται πᾶσι τοῖς περὶ αὐτὸν οὖσι μοναχοῖς καὶ τὰ συντείνοντα τούτοις εἰς σωτηρίαν φθεγξάμενος καὶ τῆς πρὸς [Θεὸν] ἀγάπης ἀντέχεσθαι παραινέσας, καὶ τελευτῶν τὴν εἰρήνην δι-δοὺς αὐτοῖς, τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας Θεοῦ παρατίθησι».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐπίτομος βίος, εὐχῆς δ' ἔργον ὅπως ἐκδοθῇ καὶ ὁ κατὰ πλάτος βίος, διότι μεθ' ὅλας τὰς ῥητορικὰς ἐκφράσεις ἐνδεχόμενον νὰ συλλέξωμεν ἐν ἐκείνῳ καὶ πληροφορίας ἐκτενεστέρας περὶ τῆς εἰς Ῥώμην πρεσβείας τοῦ Μακαρίου, ὃν οἱ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἀνεκήρυξαν ἅγιον, τήν τε ἀρετὴν καὶ τὰς ἀσκήσεις τοῦ θεοφόρου ἀνδρὸς ἐκτιμήσαντες ἐξηκριβωμένως. Ἡ δὲ εἰς Ῥώμην πρεσβεία ἐγένετο ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου καὶ ἐπὶ πάπα Μαρτίνου Ε'. Ἰδοὺ νῦν καὶ τὸ χωρίον τοῦ ἱστορικοῦ Φραντζῆ· «Καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1430) ἐπαναστρέψαντες οἱ ἀπὸ τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἰωάννου πρὸς τὸν πάπαν Μαρτῖνον πρέσβεις, ὅ τε Μάρκος ὁ Ἴαγρος καὶ μέγας στρατοπεδάρχης, καὶ ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος καὶ ἡγούμενος τῆς σεβασμίας βασιλικῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς Μακάριος ὁ Μακρῆς ὀνομαζόμενος, ἀνὴρ ἄριστος κατά γε λόγον καὶ ἀρετὴν καὶ σύνεσιν, ἐποίησαν ὁρισμῷ τοῦ βασιλέως δεσπότην τὸν αὐθεντόπου-

λον κύριν Θωμᾶν καὶ τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐδεξάμην καὶ τὸ ἀπευκταῖον ἐμοὶ μήνυμα δι' ὁρισμοῦ τοῦ αὐθέντου μου ἀπὸ τὴν Βοστίτζαν, ὅτι τῇ τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου ἑβδόμῃ τέθνηκε λοιμώδει νόσῳ ὁ ἄριστος κἀμοῦ φίλος ὁ Μακάριος καὶ ὢν καὶ καλούμενος Μακρῆς, ὁ παρ' ὀφθαλμῷ μὲν πατριαρχικῷ ἀκοιμήτῳ ὑπερηφάνῳ καὶ ἁπλήστῳ ἰαγαρικῇ καρδίᾳ αἱρετικός, παρὰ δὲ ὀφθαλμῷ παντοκρατορικῷ ἀκοιμήτῳ καὶ ἀληθείᾳ δικαζούσῃ ὀρθόδοξος· ὃς καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπανῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ὄρους καὶ τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος ἔλαβε παρακινήσει καὶ συνεργείᾳ ἰδικῇ μου, ὡς οἱ πάντες ἐπίστανται, καὶ συνάρσει μὲν πρώτων τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, ἔπειτα δὲ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ ἐμοῦ τε κἀκείνου, πᾶν εἴ τι καλὸν καὶ πρὸς σύστασιν καὶ εὐκοσμίαν εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν παρεχώρησεν» (1).

Μακάριος ὁ Μακρῆς κατέλιπε μνημεῖα γραπτὰ οὐ μικροῦ λόγου ἄξια·

α') «Ὅτι τὸ λέγειν καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι οὔτε ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀλλὰ καινοτομία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως» (ὅρα L. Allatii de ecclesiæ occidentalis atque orientalis perpetua consensione, σ. 860). Ἐξεδόθη ὑπὸ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων ἐν τῷ Τόμῳ καταλλαγῆς.

β') Λόγος περὶ εὑρέσεως καὶ ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ἀλλὰ πῶς ἄν τις μᾶλλον εὔφημον». Ἐν τῷ 307 κοϊσλιν. κώδικι. Ὅρα Montfaucon, Bibliotheca Coisliniana σ. 424.

γ') Ἔκφρασις εἰκόνος τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου κτλ., ἐν τῇ λαυρεντιακῇ βιβλιοθήκῃ. Fabricii τ. VIII, σ. 370.

---

(1) Κατὰ τὸ παρ' Ἀλλατίῳ κείμενον (de ecclesiæ occident. κτλ. σ. 860). Ἐκδόσεως Βόννης σελ. 156-157.

ΤΑΚΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ ΛΚΜΙΑΣΑΝΤΩΝ ΕΝ ΛΥΤΑΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΙΖ' ΚΑΙ ΙΗ' ΑΙΩΝΟΣ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Τὸ ἐκδιδόμενον κείμενον ἀνεῦρον ἐν τῷ 487 κώδικι τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικῆς συλλογῆς. Ὁ κῶδιξ περιέχει κείμενα γραφέντα ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Γερασίμου τοῦ Παλλαδᾶ καὶ τοῦ μητροπολίτου Λιβύης Σαμουὴλ Καπασούλη. Ὁ κατάλογος τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχρίδος καὶ Ἰπεκίου κεῖται μεταξὺ τῶν φύλλων 146[β] καὶ 147[α]. Ὁ δὲ ἄλλος κατάλογος τῶν διοικήσεων Κωνσταντινουπόλεως Ἀντιοχείας Ἱεροσολύμων καὶ λοιπῶν κεῖται μεταξὺ τῶν φύλλων 149[β] καὶ 155[α]. Ἡ ἔκδοσις αὐτῶν εἶναι λίαν χρήσιμος, διότι νῦν πρῶτον γνωρίζομεν τὰ ὀνόματα ἁπάντων σχεδὸν τῶν ἀρχιερέων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἤκμαζον οἱ γραφεῖς τοῦ κώδικος. Οἱ κατάλογοι εἶχον γραφῇ καθ' ἣν ἐποχὴν ἔζων οἱ ἀρχιερεῖς οἱ πρώτως σημειούμενοι· ἅμα δ' ὡς ἀπέθνησκεν ἢ μετετίθετο ἢ καθῃρεῖτό τις ἐξ αὐτῶν, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κώδικος ἐφρόντιζε νὰ ἀπαλείφῃ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτως σημειουμένου ἀρχιερέως καὶ νὰ ἐγγράφῃ τὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ· τούτου δ' ἕνεκα εἰς ἐπαρχίας τινὰς σημειοῦνται κατὰ σειρὰν δύο τρεῖς τέσσαρες καὶ πέντε ἀλληλοδιάδοχοι ἀρχιερεῖς. Ἐνίοτε ὅμως ἀπήλειφε τὸ δεύτερον ὄνομα καὶ ἐκράτει ἀνέπαφον τὸ πρῶτον. Τοῦτο παρατηρεῖται ἐν ἀριθμῷ 1, 4, 26, 30, 50, 58, καὶ 59 τῶν μητροπόλεων τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ἀδυνατῶ νὰ ἐξηγήσω τὸ φαινόμενον τοῦτο. Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὀνομάτων δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι μεταθέσεις τινές, ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν δὲν εὐκαιρῶ νὰ ἐξετάσω τὰ κατὰ τὴν ἐνδεχομένην μετάθεσιν.

Ἐπιφυλάττομαι ὅμως ἐν ἄλλαις διατριβαῖς περὶ τῶν ἀρχιερέων μητροπόλεών τινων νὰ ἐξετάσω τὸ λεπτομερὲς τοῦτο θέμα. Νομίζω ὅτι πολλοὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀσχολουμένων περὶ τὴν σύνταξιν καταλόγων τῶν ἀρχιερέων θέλουσιν εὕρει ἐν τῷ κειμένῳ ἀρκετὴν προσφιλῆ αὐτοῖς ὕλην. Οὗτοι μάλιστα δυνατὸν νὰ καθορίσωσι καὶ τὴν διάρκειαν τῆς διοικήσεως ἑκάστου ἀρχιερέως, βασιζόμενοι ἰδίᾳ εἰς τοὺς κώδικας τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐφρόντισα νὰ τεθῶσιν ἅπαντα τὰ ὀνόματα κατὰ σειρὰν ὡς εὑρηνται ἐν τῷ ἱεροσολυμικῷ χειρογράφῳ, ἂν καὶ τὰ πλείω τούτων εἰσὶ διαγεγραμμένα. Ἐπίσης ἐτήρησα πιστῶς καὶ τὸν ἀνορθόγραφον τύπον γεωγραφικῶν τινων ὀνομάτων, διότι κατ' αὐτὸν τοῦτον καὶ λόγιοι καὶ ἀμαθεῖς ἀρχιερεῖς ἐδήλουν κατὰ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν.

Α'.

Κατάλογος τῶν ἀρχιερέων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

1. Ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀνατολῆς Ἱερεμίας, Κυπριανός.
2. Ὁ Ἐφέσου πάσης Ἀσίας Θεοφάνης.
3. Ὁ Ἡρακλείας πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων καὶ ἔξαρχος πάσης Θράκης καὶ Μακεδονίας Νεόφυτος.
4. Ὁ Ἀγκύρας πάσης Γαλατίας Μακάριος, Ἰωακείμ.
5. Ὁ Κυζίκου παντὸς Ἑλλησπόντου Κύριλλος.
6. Ὁ Φιλαδελφείας πάσης Λυδίας Μελέτιος.
7. Ὁ Νικομηδείας πάσης Βιθυνίας Παρθένιος.
8. Ὁ Νικαίας πάσης Βιθυνίας Ἰωαννίκιος, Γεννάδιος.
9. Ὁ Χαλκηδόνος πάσης Βιθυνίας Γαβριήλ, Κωνστάντιος.
10. Ὁ Θεσσαλονίκης πάσης Θετταλίας Μεθόδιος, Ἰγνάτιος.
11. Ὁ Τορνόβου πάσης Βουλγαρίας Θεοδόσιος, Διονύσιος.
12. Ὁ Ἀδριανουπόλεως παντὸς Αἱμημόντου Ἀθανάσιος, Ἀθανάσιος.
13. Ὁ Ἀμασείας παντὸς Εὐξείνου Πόντου Ἰωάσαφ, Ἰωαννίκιος, Διονύσιος.

14. Ὁ Προύσης Μουντανίων καὶ Τριγλίας ὑπέρτιμος Κύριλλος.
15. Ὁ Νεοκαισαρείας πόντου Πολεμωνιακοῦ Ἰγνάτιος, Ἰάκωβος, Γρηγόριος.
16. Ὁ Ἰκονίου πάσης Λυκαονίας Παρθένιος, Ἄνθιμος.
17. Ὁ Κορίνθου πάσης Πελοποννήσου Γρηγόριος.
18. Ὁ Μονεμβασίας ὁμοίως Γρηγόριος.
19. Ὁ Ἀθηνῶν πάσης Ἑλλάδος Κύριλλος, Μελέτιος.
20. Ὁ παλαιῶν Πατρῶν πάσης Ἀχαίας Ἀρσένιος.
21. Ὁ Τραπεζοῦντος πάσης Λαζικῆς Νεκτάριος, Παΐσιος.
22. Ὁ Λαρίσσης δευτέρας Θετταλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος Παρθένιος.
23. Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης πάσης Αἰτωλίας Μελέτιος, Γρηγόριος, Νεόφυτος.
24. Ὁ Φιλιππουπόλεως Θράκης καὶ Δρογοβητίας Νεόφυτος.
25. Ὁ Ῥόδου πασῶν τῶν Κυκλάδων νήσων Κωνστάντιος, Ἰγνάτιος.
26. Ὁ Βερροίας Θετταλίας Λεόντιος, Μακάριος.
27. Ὁ Πισιδείας, Σίδης, Μυρέων καὶ Ἀττταλίας Λεόντιος.
28. Ὁ Σερρῶν πάσης Μακεδονίας Ἄνθιμος, Στέφανος.
29. Ὁ Φιλίππων καὶ Δράμας Μακεδονίας Γρηγόριος, Ἄνθιμος.
30. Ὁ Σμύρνης Ἀσίας Παρθένιος, Γρηγόριος, Κυπριανός.
31. Ὁ Μιτυλήνης πάσης Λέσβου Νικόδημος, Δανιήλ.
32. Ὁ Ἰωαννίνων Κερκύρων Κλήμης.
33. Ὁ Διδυμοτείχου πάσης Ῥοδόπης Στέφανος, Μακάριος, Γρηγόριος.
34. Ὁ νέων Πατρῶν ὑπέρτιμος Ἰωάσαφ, Γρηγόριος.
35. Ὁ Θηβῶν πάσης Βοιωτίας Μακάριος, Φιλάρετος.
36. Ὁ Αἴνου ὑπέρτιμος Γεδεών, Ἱερεμίας.
37. Ὁ Βιδύνης ὑπέρτιμος Ἀρσένιος, Συμεών.
38. Ὁ Μηθύμνης Λέσβου Ἄνθιμος.
39. Ὁ Χριστιανουπόλεως πάσης Ἀρκαδίας Ἀθανάσιος.
40. Ὁ Κρήτης πάσης Εὐρώπης Ἀρσένιος, Ἀθανάσιος, Καλλίνικος, Ἰωάσαφ.
41. Ὁ Λακεδαιμονίας πάσης Πελοποννήσου Γεννάδιος, Γρηγόριος.

42. Ὁ Παροναξίας παντὸς Αἰγέου πελάγους Ἰωάσαφ, Μακάριος, Κύριλλος.
43. Ὁ Μεσημβρίας μαύρης θαλάσσης Χριστόφορος, Μακάριος.
44. Ὁ Σηλυβρίας ὑπέρτιμος Ἀρσένιος, Μακάριος, Λεόντιος.
45. Ὁ Εὐρίπου πάσης Εὐοίας Καλλίνικος.
46. Ὁ Σοφίας ὑπέρτιμος Θεόκλητος, Γρηγόριος, Ἀναστάσιος.
47. Ὁ Βιζύης ὑπέρτιμος Ζαχαρίας, Ἰωακείμ.
48. Ὁ Σωζοπόλεως ὑπέρτιμος Γεράσιμος, Δαμασκηνός.
49. Ὁ Ἀγχιάλου πάσης μαύρης θαλάσσης Δανιήλ, Μακάριος.
50. Ὁ Βάρνης ὑπέρτιμος Μακάριος, Σεραφείμ, Λεόντιος.
51. Ὁ Δρύστρας παντὸς Παραδουνάβου Ἀθανάσιος.
52. Ὁ Προϊλάβου καὶ Τημαρόβου ὑπέρτιμος Καλλίνικος, Γρηγόριος.
53. Ὁ Μαρωνείας Ῥοδόπης Γαβριήλ, Καλλίνικος.
54. Ὁ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου ὑπέρτιμος Δαμασκηνός, Συμεών, Μακάριος.
55. Ὁ Γάνου καὶ Χώρας ὑπέρτιμος Κωνστάντιος.
56. Ὁ Γοτθίας καὶ Καφᾶ ὑπέρτιμος Παρθένιος, Νεόφυτος, Μακάριος.
57. Ὁ Χίου ὑπέρτιμος Γρηγόριος, Γεννάδιος.
58. Ὁ Ἴμβρου ὑπέρτιμος Δανιήλ, Παΐσιος.
59. Ὁ Λήμνου ὑπέρτιμος Ἰωαννίκιος, Διονύσιος, Παρθένιος, Χρύσανθος, Μακάριος.
60. Ὁ Ναυπλοίου καὶ Ἄργους ὑπέρτιμος Ἀμβρόσιος.
61. Ὁ Δέρκων ὑπέρτιμος Νικόδημος.
62. Ὁ Σωζοπόλεως ὑπέρτιμος Γεράσιμος.

---

63. Ὁ Μυρέων Ζακχαῖος.
64. Ὁ Ἱεραπόλεως Μάξιμος.
65. Ὁ Σίδης Ἱερόθεος.
66. Ὁ Σάρδεων Ἐφραίμ.
67. Ὁ Κλαυδιουπόλεως Κοσμᾶς.
68. Ὁ Σεβαστείας Νεόφυτος.

69. Ὁ Νύσσης Μητροφάνης.
70. Ὁ Σταυροπόλεως.
71. Ὁ Σελευκείας.

Δύο ἀρχιεπίσκοποι ἱερώτατοι.

1. Ὁ Προικοννήσου Μητροφάνης, Θεόκλητος καὶ
2. Ὁ Λιτίτζης Παγκράτιος.

Οἱ λοιποὶ θεοφιλέστατοι.

1. Ὁ Σάβου Γεδεών, Γρηγόριος.
2. Ὁ Πωγωνιανῆς Μαλαχίας, Εὐθύμιος, Ἀθανάσιος.
3. Ὁ Ἐλασσῶνος Φιλόθεος, Παχώμιος.
4. Ὁ Σίφνου Γρηγόριος, Γαβριὴλ, Μακάριος, Γαβριὴλ.
5. Ὁ Μύλου Γεράσιμος, Νεόφυτος, Ἀθανάσιος.
6. Ὁ Σαντορίνης Ζαχαρίας, Παρθένιος, Γεδεών, Νεόφυτος.
7. Ὁ Καρπάθου καὶ Κάσου Νεόφυτος.
8. Ὁ Ἄνδρου Ναθαναὴλ, Ἀθανάσιος, Γρηγόριος.
9. Ὁ Κῶ Κύριλλος.
10. Ὁ Αἰγίνης Καλλίνικος.
11. Ὁ Κασανδρείας Ἰγνάτιος.
12. Ὁ Ντζίας καὶ Θερμίων Μακάριος, Βαρθολομαῖος.
13. Ὁ Φαναρίου Ἀνανίας.
14. Ὁ Χαλδίας Φιλόθεος.
15. Ὁ Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Τιμόθεος.
16. Ὁ Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας Ἄνθιμος.

(Ἐπίσκοποι).

Τοῦ Κρήτης αἱ ἐπισκοπαί.

1. Ὁ Κυδωνίας.
2. Ὁ Ἀρκαδίας.
3. Ὁ Κνώσου.

4. Ὁ Λάμπας.
5. Ὁ Μυλοποτάμου.
6. Ὁ Ῥιθύμνης.
7. Ὁ Ἱερᾶς Πέτρας.
8. Ὁ Κισσάμου.
9. Ὁ Χερώνης.
10. Ὁ Σιτείας.
11. Ὁ Πεδιάδος.

Αἱ ἐπισκοπαὶ τοῦ Ἡρακλείας.

12. Ὁ Ῥαιδεστοῦ καὶ Πανίου Παχώμιος.
13. Ὁ Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτων Ἱερεμίας.
14. Ὁ Τηρουλώης καὶ Σερρεντζίων Δανιὴλ, Νεκτάριος.
15. Ὁ Μέτρων καὶ Ἀθύρων Γεδεών, Μακάριος, Νεῖλος.

Τοῦ Θεσσαλονίκης.

16. Ὁ Κίτρους Ἀθανάσιος.
17. Ὁ Καμπανίας Κωνστάντιος.
18. Ὁ Πολυανῆς.
19. Ὁ Πλαταμῶνος Μελέτιος.
20. Ὁ Πέτρας.
21. Ὁ Σερβείων Διονύσιος.
22. Ὁ Ἀρδαμερίου Θεόκλητος.
23. Ὁ Ἱερισσοῦ καὶ ἁγίου ὄρους Ἰγνάτιος, Ἄνθιμος.

Τοῦ Τορνόβου.

24. Ὁ Τζερβένου Διονύσιος.
25. Ὁ Λοφτζοῦ Ἰωακείμ.
26. Ὁ Πρεσλάβας Σωφρόνιος.

Τοῦ Ἀδριανουπόλεως.

27. Ὁ Ἀγαθουπόλεως Ῥωμανός.

Τοῦ Λαρίσσης.

28. Ὁ Δημητριάδων Ἰωαννίκιος.

29. Ὁ Λητζᾶς καὶ Ἀγράφων Διονύσιος.
30. Ὁ Ζητουνίου.
31. Ὁ Σταγῶν Ἀρσένιος,
32. Ὁ Θαυμακοῦ.
33. Ὁ Λοιδορακίου Συμεών.
34. Ὁ Ῥαδοβησδίου Γρηγόριος.
35. Ὁ Σκιάθου καὶ Σκοπέλου Κλήμης.
36. Ὁ Γαρδηκίου Γρηγόριος.

Τοῦ Ἰωαννίνων.

37. Ὁ Βελᾶς Φιλάρετος,
38. Ὁ Δρυνουπόλεως.
39. Ὁ Βοθροντοῦ καὶ Γλυκέων.
40. Ὁ Χειμάρρας καὶ Δελβίνου.

Β'.

Οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ Ἀντιοχείας Κλίματος.

1. Ὁ Χαλεπίου Γεννάδιος.
2. Ὁ Λαοδικίας Ἰγνάτιος.
3. Ὁ Τριπόλεως τῆς Φοινίκης Ἰωακείμ.
4. Ὁ Παγιασίου.
5. Ὁ Βερουτίου Σολομών.
6. Ὁ Τύρου καὶ Σιδῶνος Εὐθύμιος.
7. Ὁ Ἀκαρίου Σολομών.
8. Ὁ Σεηντηνάγιας.
9. Ὁ Ἐζρουμίου.

Γ'.

Τοῦ Ἱεροσολύμων.

1. Ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Χρύσανθος.
2. Ὁ Βηθλεέμ.
3. Ὁ Ναζαρέτ.
4. Ὁ Πτολεμαΐδος Ἰωάσαφ.
5. Ὁ Γάζης Χριστόφορος.
6. Ὁ Λύδης Νεόφυτος.
7. Ὁ Πέτρας καὶ Ἰορδάνου Δωρόθεος.

Δ'.

Τοῦ Κύπρου Γερμανοῦ.

1. Ὁ Κηρηνίας Ἰωάννης, Ἄνθιμος.
2. Ὁ Πάφου Ἀθανάσιος.
3. Ὁ Νεμεσοῦ καὶ Κιτιαίων Ἰωαννίκιος.

Ε'.

Ὁ Οὐγγροβλαχίας

Μητροπολίτης Θεοδόσιος, Ἄνθιμος. Ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Πλαγηνῶν. Ἐπίσκοποι δύο

ὁ Ῥηνίκου Ἰωσὴφ καὶ ὁ Μποζέου Μητροφάνης.

Καὶ ὁ **Μολδοβλαχίας** μητροπολίτης Σάββας, Μισαήλ.

Ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Σοτζάβας καὶ Πλαγηνῶν. Οἱ ἐπίσκοποι τοὺ· του τρεῖς·

ὁ Ῥωμάνου, ὁ Χουσίου καὶ ὁ Ῥαντιουσίου.

ς'.

Αἱ ἐπαρχίαι τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ ὁ τίτλος αὐτῆς.

Ζωσιμᾶς, Διονύσιος, Ἰγνάτιος

«ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν, Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Ἀλβανιτείας, δευτέρας Μακεδονίας, πόν· του δυτικοῦ καὶ τῶν αὐτῶν πατριάρχης».

Πρόεδρος Ἰγνάτιος.

αος Ὁ Καστορίας ἤτοι Νεκταριουπόλεως Διονύσιος.
βος Ὁ Κοριτζᾶς ἤτοι Σελλασφόρου Δανιὴλ, Ἰωάσαφ.
γος Ὁ Δυρραχίου.
δος Ὁ Βοδηνῶν ἤτοι Ἐδέσσης πρόεδρος Γερμανός, Μητροφάνης.
εος Ὁ Σισανίου ἤτοι Συστιουπόλεως πρόεδρος Ζωσιμᾶς.
ςος Ὁ Γρεβενοῦ Θεοφάνης.
ζος Ὁ Μπητολίας ἤτοι Πελαγονίας καὶ Πελεάσου Ἰάκωβος.
ηος Ὁ Μογλενῶν καὶ Μολάσκου ἤτοι Χλωρινοῦ Ἰγνάτιος. Χλω· ρινὸν λέγεται ἀπὸ Κώνσταντος τοῦ Χλωροῦ.
θος Ὁ Στρουμνήτζης ἤτοι Τιβεριουπόλεως Λεόντιος.
ιος Ὁ Μολισκοῦ.
ιαος Ὁ Δεβρῶν.
ιβος Ὁ Κιτζάβου.
ιγος Ὁ Βελεσσοῦ.
ιδος Ὁ Βελαγράδων ἤτοι Ἱσπατίας καὶ Μουζακίας Νεκτάριος.
ιεος Ὁ Πρεσπῶν Ἰωάσαφ.

ιςος Ὁ Αὐλῶνος καὶ Καννίνου.
ιζος Ὁ Κῶρα Μόκρας Ἀρσένιος.

Ζ'.

Αἱ ἐπαρχίαι τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἰπεκίου καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ αὐτῆς.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καλλίνικος.

1. Ἡ Γκοστάνιτζα μητρόπολις πλησίον Ὑπεκίου. Δανιήλ.
2. Τὸ Μπελιγράδιον μητρόπολις πλησίον τοῦ Δούναβι ποταμοῦ, μέση τῆς Σερβίας. Μιχαήλ.
3. Ἡ Μπόσνα μητρόπολις. Βησσαρίων, Ἰωαννίκιος.
4. Τὰ Σκόπια μητρόπολις Ἀθανάσιος.
5. Ἡ Στουδενίσκη ἐπισκοπή.
6. Ἡ Πριτορένσκη ἐπισκοπή.
7. Ἡ Πόλοζσκη ἐπισκοπή.
8. Τὸ Κράτοβον ἐπισκοπή.

Τοῦ Πεκίου ὁ τίτλος «ὁ δεῖνα ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου καὶ πάσης Σερβίας, Βουλγαρίας, Δαλματίας, Βρετανίας, παραθα· λασσίας πόντου δυτικοῦ καὶ τῶν αὐτῶν πατριάρχης».

9. Ἡ Μπάνσκη ἐπισκοπή.
10. Ἡ Ντούπνισκη ἐπισκοπή. Νεκτάριος.
11. Ἡ Ζελιγόβσκη ἐπισκοπή, ἡ Βράνια λεγομένη.
12. Ἡ Νισσάσκη ἐπισκοπή. Ἰωαννίκιος. Ἡ Νίσσα λεγομένη.
13. Ἡ Μπέλα Τζερκβάσκη ἐπισκοπή, ἤγουν ἄσπρη ἐκκλησία.
14. Ἡ Τρεπάκτζηκη ἐπισκοπή.
15. Ἡ Ῥάσκη ἐπισκοπή. Γρηγόριος.
16. Ἡ Μπουντημλάντζικη ἐπισκοπή.
17. Ἡ Ζαχόμτζικη ἐπισκοπή.

18. Ἡ Ῥουντίσκη ἐπισκοπή, ἤγουν τόπος μετάλλων, ὅτι τὸ ρουντισερ μέταλλον λέγεται σέρβικα.
19. Ἡ Σμεντερέβτζηκη ἐπισκοπή.

Αἱ ἀντικρὺ τοῦ Δούναβι ἐπαρχίαι.

20. Ἡ Δημησφάρσκη ἐπισκοπή. Κωνστάντιος.
21. Ἡ Βρίσατζσκη ἐπισκοπή.
22. Ἡ Λίποβσκη ἐπισκοπή.
23. Ἡ Μπάτζσκη ἐπισκοπή.
24. Ἡ Μπουντούμσκη ἐπισκοπή.
25. Ἡ Σρόρνιτζσκη ἐπισκοπή.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑΣ

ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΥ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Προσεκτικὴ ἀνάγνωσις τῆς ὑπὸ Κρουσίου τυπωθείσης «*πατριαρχικῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱστορίας*» πείθει ἡμᾶς ὅτι ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος ἀνέβη τρὶς τὸν θρόνον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ οὐχὶ δίς, ὡς σημειοῦσι μεταγενέστεροι συγγραφεῖς καταλόγων καὶ πινάκων. Ἐν τῇ *ἱστορίᾳ* ταύτῃ αἱ δύο πρῶται πατριαρχίαι τοῦ Συμεῶνος εἰσὶ πασίδηλοι, ἤτοι ὅτι διεδέξατο πρῶτον Μᾶρκον τὸν Ξυλοκαράβην καὶ δεύτερον τὸν ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Διονύσιον τὸ πρῶτον πατριαρχήσαντα. Ἡ τρίτη πατριαρχία σημειοῦται ἀσαφῶς· ἀλλ' ὁπωσδήποτε κατὰ τὰ ἐν τῇ *Τουρκογραικίᾳ* γραφόμενα εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητον. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο κατέληγον πρὸ πενταετίας ἀναγινώσκων τὴν *Τουρκογραικίαν*. Ἐν ἔτει 1886 ἐκδοὺς ἄγνωστον τέως ἔγγραφον τοῦ Συμεῶνος, οὐτινος εἶδον αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ἠρκέσθην νὰ ὑποδείξω ὅτι πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ καὶ τρίτη πατριαρχία τοῦ Συμεῶνος. Ἡ σημείωσίς μου ἐξέφραζεν ἐν ἀμφιβολίᾳ ἁπλῆν ὑπόνοιαν, διότι ἡ περὶ τοῦ πράγματος γνώμη μου ἐπηρεάζετο ἐκ τῶν εἰδήσεων τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων καὶ διότι ὁ τόπος τῆς σημειώσεως δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἐκταθῶ εἰς θέμα ἄσχετον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὅλης διατριβῆς μου (1). Ἐπαναλαμβάνω δὲ σήμερον τὸ μικρὸν τοῦτο θέμα συστηματικῶς.

Ἰδοὺ πῶς ἀποδείκνυται ὅτι ὁ Συμεὼν ἐπατριάρχησε τρὶς καὶ οὐχὶ δίς. Ἐν σελίδι 125 τῆς *Τουρκογραικίας* ὁ συγγραφεὺς τῆς *πατριαρχικῆς ἱστορίας* λέγει· «*μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦ αὐτοῦ κυροῦ Μάρκου* (τοῦ Ξυλοκαράβη) *ἔκραξαν ἀρχιερεῖς καὶ ἔκαμαν τοὺς ψήφους τοῦ αὐτοῦ κυροῦ Συμεὼν τοῦ Τραπεζουντίου*» κτλ. Ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας. Τοῦτ' αὐτὸ βεβαιοῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς *πολιτικῆς ἱστορίας* ἐν σελίδι 22. — Ἐν σελίδι 129 ὁ τῆς *πατριαρχικῆς ἱστορίας* λέγει ὅτι τοῦ Διονυσίου Α' ἐγκαταλιπόντος τὸν θρόνον «*ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος ἔπεσαν εἰς μεγάλην ἀθημονίαν ποῖον νὰ κάμουν πατριάρχην καὶ ὁμοφώνως ἐπροσκάλεσαν τὸν πρῶην Συμεὼν πάλιν, ὁ ἄνωθεν Τραπεζούντιος*» κτλ. Ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς δευτέρας πατριαρχίας. Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς πολιτικῆς ἱστορίας ἐν σελίδι 24. — Ἐν σελίδι 138 ὁ τῆς πατριαρχικῆς γράφει· «*Μάξιμος ὁ λόγιος ἀποῦ εἴπαμεν ἄνωθεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ σουλτάνος ἐπὶ τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ. Ὅμως τοῦτος ὁ πατριάρχης κύρις Μάξιμος πατριαρχεύσας χρόνους ἓξη ἀπῆλθε πρὸς Κύριον εἰς τὰς οὐρανίους μονάς*». Μετὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπάρχει παράγραφος, ἥτις ἄρχεται οὕτως· «*ἀκούσαντες δὲ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου οἱ ἀρχιερεῖς ὅλοι τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς ἐν τῷ ἅμα ἔδραμαν δρομαῖοι καὶ ἐσυνάχθησαν εἰς τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν καθολικὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. . . . καὶ ὡσὰν ἐσυνάχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς ἐγένετο σύνοδος διὰ νὰ ἐκλέξουν πατριάρχην, καὶ ἔτζη ἔκαμαν τοὺς ψήφους καὶ ἔκλε-*

(1) Ἔκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1885 (παράρτημα ἀρχαιολ. ΙΖ' τόμ. Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου σελ. 16 ἐν ὑποσημειώσει).

ξαν τὸν αὐτὸν Θεσσαλονίκης» Νήφωνα, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ἀμέσως ὁ συγγραφεὺς ἐν ἐκτάσει. Κατὰ ταῦτα διάδοχος λοιπὸν τοῦ Μαξίμου εἶναι ὁ Νήφων. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων περιόδων φαίνεται ὅτι ὑπάρχει χάσμα, εἴτ' ἐξ ἀμελείας τοῦ ἐκδότου προξενηθέν, εἴτε παρὰ τοῦ στείλαντος αὐτῷ τὸ ἀντίγραφον. Εἰς τοῦτο πείθουσιν ἡμᾶς αἱ ἑξῆς ἀποδείξεις·

α') Ἐν σελίδι 139 ὁ τῆς πατριαρχικῆς ἱστορίας συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Νήφωνος ὡς ἀνθρώπου ἐναρέτου καὶ προστίθησιν· «*ὕστερον δὲ ἐγένετο καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Τοιουτοτρόπως ἀνεβάζει ἡ ἀρετὴ ἐκείνους ὁποῦ τὴν ἀγαποῦν*». Εὐθὺς δὲ ἐπιπροστίθησιν· «*ὅμως ἀπέθανεν ὁ πρῶην πατριάρχης κύρις Συμεὼν ὁ Τραπεζούντιος καὶ ἀφῆκε βίον ἄπειρον καὶ δὲν ἔκαμε ζῶντος αὐτοῦ καμμίαν οἰκονομίαν διὰ τὸν βίον αὐτοῦ ἅτι τὰ γένη τῆς ἐκκλησίας ἢ τὰ δοθῇ εἰς μοναστήρια ἢ εἰς ἄλλους τόπους ὅπου τοῦ ἐφαίνετον, ἀμὴ ἀπέθανεν ἀδιόρθωτος. Λοιπὸν ὡσὰν ἐγένη πατριάρχης τοῦτος ὁ κύρις Νήφωνας δὲν ἐδεξιώθη καὶ νὰ τιμήσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμηρούτζη*» κτλ. Κατόπιν διηγεῖται ὁ συγγραφεὺς ὅσα ἔπαθεν ὁ Νήφων διὰ τὴν περιουσίαν τοῦ Συμεῶνος, ἀφορμῆς δοθείσης ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς του πρὸς τὸν ἀρνησίθρησκον υἱὸν τοῦ Ἀμηρούτζη. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην προκάτοχος τοῦ Νήφωνος φαίνεται οὐχὶ ὁ Μάξιμος ἀλλ' ὁ Συμεών, διότι ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Συμεὼν ἀπεβίω κατὰ τὴν δευτέραν πατριαρχίαν, τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἡ κατάσχεσις ἠδύνατο νὰ συμβῇ ἢ ἐπὶ Ῥαφαὴλ Α' ἢ ἐπὶ Μαξίμου. Ὅτι δὲ ὁ Νήφων διεδέξατο τὸν Συμεὼν τὸ τρίτον πατριαρχοῦντα, βεβαιοῦται ἐκ τῆς *πολιτικῆς ἱστορίας*, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς λέγει· «*πατριαρχεύσας δὲ ὁ κύριος Συμεὼν ἔτη ἓξ ἐκοιμήθη. Εἶτα συνεχροτήθη σύνοδος ἀπό τε τῶν ἀνατολικῶν καὶ τῶν δυτικῶν ἀρχιερέων, ἐν οἷς ἦν ὁ Ἐφέσου Δανιὴλ ἀνὴρ λόγιος, ὁ Θεσσαλονίκης Νήφων. Καὶ ποιήσαντες ψήφους ἐκκλησιαστικῶς ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον (τοῦ) πατριαρχείου ὁ Θεσσαλονίκης (Νήφων). . . . Μετὰ δὲ τὸν θάνατον οὗ εἴπομεν πατριάρχου Συμεῶνος ὁ πλοῦτος αὐτοῦ, ἐπεὶ ζῶν οὐδέν τι οἰκονόμησεν, ἐγένετο αὐθεντικὸς*» κτλ. (σελ. 33 τῆς *Τουρκογραικίας*). Τὸ χωρίον τοῦτο ἀποδεικνυσιν ἐπίσης ὅτι τὸ προσημειωθὲν χάσμα εἶναι πραγματικόν.

β') Ἄλλη ἀπόδειξις κεῖται ἐν τῇ *ἱστορίᾳ τῆς πάλαι Δακίας*, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς Διονύσιος Φωτεινὸς (τόμ. Β', σελ. 61) γράφει ἐπιστα-

μένως ὅτι ὁ Νήφων εἶναι διάδοχος τοῦ Συμεῶνος, λαβὼν τὴν εἴδησιν, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς *πολιτικῆς ἱστορίας* καὶ ἐξ ὑπομνημάτων περὶ Νήφωνος βλαχιστὶ γεγραμμένων.

γ') Ἐπισημοτάτη μαρτυρία κεῖται ἐν τῇ κεφαλίδι τοῦ ἐν ἔτει 1483-1484 ἀπολυθέντος «*ὅρου τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἥτις ἐπὶ ἀνατροπῇ συνέστη τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ*» (Α. Δημητρακοπούλου, Ναθαναὴλ Χύχας σελ. θ' τοῦ προλόγου). Τὸ προοίμιον τοῦ ἐπισήμου τούτου ὅρου λέγει· «Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ ἐπινεύσει καὶ χάριτι θείᾳ καὶ συνδρομῇ τῶν μακαρίων καὶ ἁγιωτάτων πατριαρχῶν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, τῆς Κωνσταντίνου φημί, συναθροισθεῖσα ἐν τῷ θείῳ πανσέπτῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Παμμακαρίστου, τοῦ τε ἀοιδίμου ἐκείνου τοῦ ἤδη προαποιχομένου *Μαξίμου καὶ τοῦ νῦν τοὺς οἴακας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἰθύνοντος κῦρ Συμεών* ὥρισε τὰ ὑποτεταγμένα».

Κατὰ τὰ εἰρημένα λοιπὸν ὁ Συμεὼν ἐπατριάρχησε τρὶς καὶ οὐχὶ δίς· α') μεταξὺ τῶν πατριαρχιῶν Μάρκου Β' καὶ Διονυσίου Α' τὸ πρῶτον πατριαρχήσαντος. β') μεταξὺ τῶν πατριαρχιῶν Διονυσίου Α' τὸ δεύτερον πατριαρχήσαντος καὶ Ῥαφαὴλ Α'. γ') μεταξὺ τῶν πατριαρχιῶν Μαξίμου καὶ Νήφωνος Β'.

Ἡ χρονολογία τῆς πρώτης πατριαρχίας τοῦ Συμεῶνος μένει πρὸς τὸ παρὸν ἀσαφεστάτη. Ἐν ἄλλῳ τόπῳ, πρὸς μικρὰν διάλυσιν τοῦ καλύπτοντος ἡμᾶς σκότους ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ἐσημείωσα τὰ ἑξῆς· «Ὁ Παγκράτιος Δημάρης ὁρίζει τὸ 1461 ὡς ἔτος τῆς πρώτης πατριαρχίας τοῦ Συμεῶνος, προστίθησι δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν ἦρξεν ἓξ μόνον μῆνας [ἴδε *Ἐκκλησ. Ἀλήθειαν* τ. Δ', σελ. 398]. Καὶ ἔχει πιθανῶς δίκαιον, διότι κατά τι ἔγγραφον ὁ τούτου διάδοχος [κατὰ τὴν *Τουρκογραικίαν*] Διονύσιος Α' ἦτο ἤδη πατριάρχης ἐν ἔτει 1467». Ταῦτα ἐσημείωσα ἐν τῇ προμνησθείσῃ *Ἐκθέσει* μου. Ἐν σελίδι δὲ 18, ἔνθα ὁ λόγος περὶ τοῦ Διονυσίου, δηλοῦται καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ σῴζεται τὸ ἔγγραφον (1). Ἀπέναντι τῆς χρονολογίας τοῦ Δημάρη μένει οἱονεὶ πέτρα σκανδάλου ἔγγραφόν τι τοῦ ἔτους 1464, φέρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ὄνομα Σωφρονίου πατριάρχου, τὸν ὁποῖον ἡ μὲν «*πατριαρχικὴ Κωνσταντινουπόλεως ἱστορία*» (ἥτις ἐγράφη ἐν τῷ πατριαρχείῳ κατὰ τὸν ις' αἰῶνα) ἀγνοεῖ παντάπασιν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι χρο-

(1) Τοῦτο ἐξέδωκα ἤδη ἐν *Δελτίῳ* τ. Β', σελ. 652.

νογράφοι ἀνακηρύττουσι διάδοχον τοῦ Ἰσιδώρου Β'. Ἀλλὰ τὸ ἀξιοπερίεργον τοῦτο φαινόμενον θὰ ἀπασχολήσει με εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν.

Ἡ χρονολογία τῆς δευτέρας πατριαρχίας τοῦ Συμεῶνος ἦτο πάνυ ἀσαφής, ἂν καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἐσημείουν διάφορα ἔτη, στηριζόμενοι εἰς ἐσφαλμένους ὑπολογισμούς. Κατὰ τὴν *πατριαρχικὴν ἱστορίαν* (σελ. 129 τῆς *Τουρκογραικίας*) «*ἔκαμεν ὁ αὐτὸς πατριάρχης* (Συμεών) *εἰς τὸν θρόνον χρόνους τρεῖς*». Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἦναι κατὰ γράμμα ἀκριβής, δύο ἔγγραφα τοῦ Συμεῶνος ὑπ' ἐμοῦ ἀνευρεθέντα κυροῦσιν αὐτὸν ἐξαισίως. Τὸ ἓν χρονολογεῖται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1471-1472, τὸ ἕτερον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1473-1474. Κατὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν ἐσημείωσα τὰ ἑξῆς (ὅρα *Ἐκθέσεως* σ. 16-17 ἐν ὑποσημειώσει). «Τὴν δευτέραν τοῦ Συμεῶνος Λ' πατριαρχίαν ὁρίζει ὁ Δημάρης ἀπὸ τοῦ 1471 ἔτους· γνωστὸν δὲ ὅτι κατὰ τοὺς ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ, σ. 24 καὶ 129, διήρκεσεν αὕτη ἐπὶ τριετίαν, ἄρα μέχρι τέλους τοῦ 1474 ἔτους, καθ' ὃ ἀκριβῶς χρονολογεῖται τὸ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενον τὸ πρῶτον σιγίλλιον αὐτοῦ . . . Τὴν δὲ χρονολογίαν τοῦ Δημάρη ἀποδέχομαι κατ' ἀρχὴν ὡς πιθανῶς βεβαίαν, διότι ὁ Συμεὼν ἐν ἔτει [6980 = 1471] - 1472 ἦτο ἤδη πατριάρχης κατὰ τὸ ἑπόμενον σημείωμα» αὐτοῦ ἰδιόγραφον ὄν. Εἰς ταῦτα δὲν ἔχω ἄλλο τι νὰ προσθέσω κατὰ τὸ παρὸν ἢ μόνον τὴν μικρὰν ἐν ἀγκύλαις προσθήκην καὶ τὴν ὁμολογίαν μου ὅτι ἐὰν πιστεύω πολλάκις τὸν Δημάρην, ὁ λόγος εἶναι ὅτι αὐτὸς μόνος ἐξ ὅλων τῶν χρονογράφων ἀπεδείχθη μοι κριτικώτερος ἐν πολλοῖς, διότι ἂν καὶ ἔζη εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐστερημένος βιβλίων, κατώρθωσεν ὅμως — φαινόμενον σπανιώτατον τότε — νὰ ἀκολουθήσῃ σύστημα μετὰ κρίσεως ὑπ' αὐτοῦ ἐφευρεθὲν καὶ νὰ συμβουλευθῇ κώδικας καὶ ἔγγραφα, ὧν τινὰ μὲν ἤδη εὑρέθησαν, ἄλλα δὲ ἢ ἀπώλοντο ἢ κεῖνται που παρερριμμένα.

Κατὰ τὴν *ἱστορίαν πολιτικὴν Κωνσταντινουπόλεως* (σ. 33 *Τουρκογρ.*) ἡ τρίτη πατριαρχία τοῦ Συμεῶνος διήρκεσεν ἓξ ἔτη. Ἀπεβίω δὲ ὁ Συμεὼν πατριαρχῶν. Ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Μάξιμος Γ' ἀπεβίω τῷ 1482, ὡς ἐσημείωσα ἐν σελ. 55 τῆς *Ἐκθέσεως*. Ἐὰν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ κατέλαβε τὸν θρόνον ἀμέσως ὁ Συμεών, ἤτοι ἐὰν δὲν ἐμεσολάβησε πολὺς χρόνος χηρείας, ὁ Συμεὼν θὰ ἀπεβίω ἐπίσης ἐν ἔτει 1488. Ὁ ὑποθετικὸς οὗτος ὑπολογισμὸς δὲν δύναται νὰ ἦναι ὀρθός, κατὰ συνέπειαν ἐπισήμου γράμματος τοῦ Δανιὴλ μητροπολίτου Ἐφέσου καὶ ἐξάρχου πάσης νήσου Μυτιλήνης. Τὸ γράμμα τοῦτο συνετάχθη ἐν Λέσβῳ τὴν 19 ὀκτωβρίου 1486. Ἡ ἀρχὴ ἔχει οὕτως· «*ἐπειδὴ πατριαρχικῷ τιμίῳ γράμματι τοῦ ἁγιωτάτου κυροῦ Συμεὼν ἐκείνου*» κτλ. (*Ἐκθέσεως* σελ. 56). Ἐντεῦθεν φαίνεται ὁ Συμεὼν μὴ ὑπάρχων ἐν τοῖς ζῶσι κατὰ ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1486. Ἔζη ὅμως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1483-1484, ὅτε καὶ προήδρευσε μεγάλης τοπικῆς συνόδου, «ἥτις ἐπ' ἀνατροπῇ συνέστη τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ». Ἐνδεχόμενον λοιπὸν νὰ ἀπεβίω μεταξὺ τῶν μηνῶν ἰανουαρίου καὶ σεπτεμβρίου 1486. Ἄλλη φράσις τοῦ γράμματος τοῦ Δανιὴλ ὑποδηλοῖ ὅτι κατὰ τὸν μῆνα νοέμβριον ἐχήρευε πατριάρχου ὁ θρόνος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὁ Δανιὴλ ἐπικυρῶν τὸ ἔγγραφον τοῦ ἀποβιώσαντος Συμεὼν λέγει· «*καὶ ἡμεῖς ἐπιταγῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐνταῦθα παραγενόντες . . . ἤδη διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν τῆσδε βεβαιωτικῆς γραφῆς ἀποφαινόμεθα*» κτλ. Ἡ ἔκφρασις αὕτη δὲν θὰ ἐπετρέπετο εἰς τὸν Δανιήλ, ἐὰν ἡ εἰς Λέσβον ἀποστολή του ἐγένετο προτροπῇ πατριάρχου, οὗτινος ἡ ἐξουσία κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀπόλυτος καὶ ἀδέσμευτος. Ἀντὶ «προτροπῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας» θὰ ἔγραφεν ὁ Δανιὴλ «προτροπῇ τοῦ δεῖνος πατριάρχου», ἐὰν ὁ θρόνος δὲν ἐστερεῖτο τοιούτου. Ὁ αὐτὸς Δανιὴλ ἀποσταλεὶς ἄλλοτε εἰς Αἴγυπτον Παλαιστίνην καὶ Συρίαν ἔγραφε· «*τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξελθὼν τῇ ἐπιτροπῇ τοῦ ἁγιωτάτου ἐν πατριάρχαις κυρίου Μαξίμου*» κτλ. (ὅρα *τῆς περιόδου* αὐτοῦ σ. 2 κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ κυρίου Δεστούνη). Φαίνεταί μοι λοιπὸν πιθανὸν ὅτι κατὰ μῆνα νοέμβριον τοῦ 1486 ὁ θρόνος Κωνσταντινουπόλεως διῳκεῖτο ὑπὸ τοποτηρητοῦ. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς πρὸς τὸ παρόν, διότι πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν ὁ ἐξαετὴς προσδιορισμὸς τῆς τρίτης πατριαρχίας τοῦ Συμεῶνος δύναται νὰ ἦναι ἀκριβής. Κατ' ἐμὲ ἡ εἴδησις αὕτη φαίνεται βεβαία, ἐὰν ἀντὶ τοῦ 1482 παραδεχθῶμεν τὸ 1481 ὡς ἔτος θανάτου τοῦ πατριάρχου Μαξίμου καὶ τὴν τρίτην πατριαρχίαν τοῦ Συμεῶνος προσδιορίσωμεν ἀρχομένην ἀπὸ ὑπερμεσοῦντος ἔτους 1481. Οἱ συντάκται τοῦ Art de vérifier les dates ἐξεφράσθησαν οὕτω· «De son temps mourut le sultan Mahomet II l'an 1481. Il mourut lui même (ὁ Μάξιμος) cette année ou la suivante» (σελ. 313). Ἐξεφράσθησαν δὲ οὕτω, διότι παρὰ τῷ συγγραφεῖ τῆς *πατριαρχικῆς ἱστορίας* ὁ θάνατος τοῦ Μαξίμου δὲν προσδιορί-

ζεται σαφῶς. Ὁ σουλτᾶνος Μωάμεθ Β' ἀπεβίω τῇ 2 ἰουλίου 1481. Ἴσως καὶ ὁ θάνατος τοῦ Μαξίμου συνέβη μικρὸν κατόπιν. Ἐὰν λοιπὸν ἀπὸ ὑπερμεσοῦντος 1481 ὑπολογίσωμεν τὴν πατριαρχίαν τοῦ Συμεῶνος καὶ βασισθῶμεν εἰς τὴν δεδομένην ἑξαετῆ αὐτῆς διάρκειαν, ὁ θάνατος ἄρα τοῦ Συμεῶνος θὰ συνέβη ἐν ὑπερμεσοῦντι ἔτει 1486· τοῦθ' ὅπερ συμπεραίνεταί πως ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ Δανιήλ. Ταῦτα κατὰ συμπερασμόν. Ἐλπίσωμεν δὲ ὅτι μεταγενέστεραι ἔρευναι καὶ ἀνακαλύψεις θὰ διαφωτίσωσι καὶ τὸ χρονολογικὸν τοῦτο ζήτημα.

Καταχωρίζω νῦν ὧδε τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον ἔγγραφον τοῦ Συμεῶνος, τὸ ὁποῖον ἀνεῦρον ἐν Ἱεροσολύμοις (κῶδιξ 276 τῆς πατριαρχικῆς συλλογῆς, σελ. 257) καὶ τὸ ὁποῖον συνετάχθη παρὰ τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς ἐκκλησίας Μανουήλ, τοῦ πατριάρχου Συμεῶνος οὐχὶ τὸ δεύτερον ἀλλὰ τὸ τρίτον πατριαρχοῦντος. Ἐν τέλει τοῦ ἐγγράφου σημειοῖ ὁ ἀντιγραφεύς· «ἡ ἄνωθεν αὕτη ἐπιστολὴ ἐστὶ σύνθεσις Μανουὴλ τοῦ μεγάλου ῥήτορος». Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι ἀχρονολόγητος. Ἐπειδὴ δὲ ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ σύνοδος ἐξαιρετική, μοὶ φαίνεται ἀρκούντως βέβαιον ὅτι ἡ ἐπιστολὴ συνετάγη κατὰ συνέπειαν ἀποφάσεως γενομένης ἐν μιᾷ τῶν συνελεύσεων τῆς μεγάλης τοπικῆς συνόδου τῶν ἐτῶν 1483-1484.

---

† Συμεὼν ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Τιμιώτατε ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς ὁσιώτατε κῦρ Ἰωάσαφ, χάρις εἴη σου τῇ τιμιότητι καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. Ἐδεξάμην τὰς σὰς γραφὰς καὶ οὓς ἀνέθηκας λόγους διὰ τοῦ ἀδελφοῦ. Πλὴν τὰς γραφὰς εἰρή τινες ἦσαν ἐνταῦθα τὸν ἑλληνικὸν μετρίως πεπαιδευμένοι λόγον, οἳ καὶ ἡμῖν αὐτὰς διεσάφησαν, σοῦ ἑρμηνευτοῦ ἂν ἐδεήθημεν. Τοσοῦτον ἐν αὐταῖς ἦσθα καὶ στομφάζων καὶ κρημνηγορῶν, Φαέθοντί δέ τινι τὴν οἰκουμένην αὐγάζοντι κατὰ κάθετον παραπλησίους ἡμᾶς ἐποίεις, δούλους ὄντας Χριστοῦ καὶ οὔπω Φαέθοντα μεμαθηκότας καὶ αὐγάζοντα κατὰ κάθετον. Ὅμως οὐδὲν θαυμαστόν· οὐ γὰρ μαθηταὶ γεγόναμεν καὶ ἐσμὲν σοφῶν καὶ τῶν τὸν ἑλληνικὸν κομπορρημονούντων λόγον, ἁλιέων δὲ καὶ ἰδιωτῶν διερρωγότα

ῥάπτειν μεμαθηκότων δίκτυα. Διὸ πρὸς ἄλλους τῆς τοιαύτης μετασχόντας σοφίας ἦν ἂν συμβαῖνον τὴν σὴν ὑψηγορεῖν ὁσιότητα καὶ τοιούτοις ἐπαινετηρίοις χρῆσθαι λόγοις, οἷς διισχυρίζῃ τῇ περιουσίᾳ τοῦ ἐν ἡμῖν οὐκ οἶδ' ὅθεν φωτὸς καὶ τὸ ὑπὸ γῆν καταλάμπεσθαι ἡμισφαίριον ὃ μόνῃ τῇ τοῦ Χριστοῦ πεφώτισται καταβάσει. Ἀλλ' ὦ 'γαθέ, τοιαῦτα καὶ οὕτως καὶ πρὸς ἡμᾶς οὐδόλως σοι προσήκει γράφειν, ἀλλ' οὕτως ἁπλῶς καὶ ἰδιωτικῶς τὸ ἀσκητικὸν καὶ ὅσιον ἦθος παραδηλοῦν. Ὅμως χάριν ὅτι πλείστην ὁμολογῶ σοι τῆς εὐνοίας καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς σου εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ διαθέσεως, ἣ σε μετέωρον οὕτω τῷ πνεύματι γενέσθαι παρεσκεύασεν. Εἶεν.

Εἴδομεν δὲ καὶ τὴν γραφὴν τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριάρχου κῦρ Μαξίμου, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐπιβεβαιοῦμεν κατὰ τὰ ἄλλα, ἃ αὐτῇ ἐνεγέγραπτο ἄνευ τοῦ Μεγάλου Ζυγοῦ· τοῦτον γὰρ ἐπεὶ συνῆλθον πάντες οἱ τὴν σύνοδον ἀναπληροῦντες ἀρχιερεῖς ἐνταῦθα εἰς ἀποκατάστασιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἔδοξεν αὐτοῖς καλὸν ἵνα διορθώσωσι καὶ τὸ κατάστιχον τὸ περὶ τῆς ἑκάστου τῶν ἀρχιερέων κατ' ἔτος (διὰ τὸ ἐπικείμενον βάρος τῇ ἐκκλησίᾳ) δόσεως ἐπεί τινὲς αὐτῶν ἀνάλογον οὐ παρεῖχον ταῖς αὐτῶν μητροπόλεσιν δόσιν. Καὶ δὴ ἐξισάσαντες δεδώκασι καὶ πρὸς τὸν Λακεδαιμονίας τοῦτον, τὸν Μέγαν Ζυγὸν δηλονότι, μετὰ τῆς Μεγάλης Μαΐνης, ἵνα μετ' αὐτῶν τὸ καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ἐπαρχίας ὀφειλὴ κατ' ἔτος διδόναι εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ ἐπικείμενον αὐτῇ κατ' ἔτος τῶν δισχιλίων φλωρίων βάρος, χιλιάδες δύο. Τοῦτο ἀπεφάνθη καὶ ἐκυρώθη συνοδικῶς. Διὸ καὶ αὐθαιρέτως τὸν τοιοῦτον Μέγαν Ζυγὸν μετὰ τῆς Μεγάλης Μαΐνης ἔχει ὁ Λακεδαιμονίας. Πρὸς δὲ τὴν σὴν ὁσιότητα ἀντ' αὐτοῦ ἤδη ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ ταύτης τῆς γραφῆς εὐεργετεῖ τήν τε Καλαμάταν καὶ Μικρὰν Μαΐνην καὶ τὸ Πέδημα, καὶ ἁπλῶς πᾶσαν τὴν τοῦ Κορώνης ἐνορίαν καὶ ἐπαρχίαν, ὅσον οἱ κρατοῦντες ἡμῶν δεσποτεύουσιν, ἵν' ἔχῃς ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως καὶ τὸ ἀπ' αὐτῶν ἐκκλησιαστικὸν πᾶν εἰσόδημα καρπούμενος εἶῃς, ἀπό τε κανονικῶν ἱερέων καὶ συνοικεσίων καὶ τῶν ἄλλων· αὐτὸς δὲ ἵν' ὀφείλῃς διδάσκειν πάντα τὸν τοῦ Κυρίου λαὸν τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια καὶ διαλύῃ καὶ συμβιβάζῃς πάσας τὰς διενέξεις αὐτῶν καὶ κρίσεις, ὡς πνευματικὸς αὐτῶν πατήρ. Εἴ τινος δὲ χρεία γένηται χειροτονίας, ποιήσει τὴν τοιαύτην τις τῶν αὐτόθι κανονικῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερέων μετὰ προτροπῆς σῆς. Ὀφει-

λουσι δὲ πάντες οἱ ἐν τοῖς εἰρημένοις τόποις ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ ἀπονέμειν τῇ σῇ τιμιότητι τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ ὑποταγήν, καὶ ὑπακούωσιν ἐν πᾶσι καὶ πᾶν ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον καὶ εἰσόδημα ἀποδιδόναι σοὶ εὐγνωμόνως. Εἰ δέ τις αὐτῶν ἐναντιωθῇ τῇ σῇ τιμιότητι εἴς τι καὶ τὸ τυχόν, ἐπιτιμίῳ βαρυτάτῳ ὑπὸ τῆς ἡμῶν καθυποβληθήσεται μετριότητος.

Ὅπερ δὲ ἡμῖν εἰς ἐνθύμησιν πέπομφας ἐδεξάμεθα καὶ ὁμολογοῦμέν σοι καὶ τούτου ἕνεκεν χάριν πολλήν· τῆς γὰρ πρὸς ἡμᾶς σου εὐνοίας καὶ τοῦτο τεκμήριον ἦν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἔλεος εἴη μετὰ τῆς σῆς τιμιότητος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΘΕΟΛΗΠΤΟΥ Α΄

ὑπὸ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Ἐπειδὴ μέχρι τῆς σήμερον οὐδὲν ἔγγραφον ἐγινώσκετο τῆς πατριαρχίας τοῦ Θεολήπτου Α΄, ἄσμενος δημοσιεύω τὸ ἐν τέλει τῆς παρούσης σημειώσεως ἀναγινωσκόμενον συνοδικὸν αὐτοῦ ἔγγραφον, ὅπερ ἀνεῦρον ἐν τῷ 276 κώδικι τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχείου.

Τινὲς τῶν παρ' ἡμῖν χρονογράφων καὶ πινακογράφων ἐσημείουν ὅτι ὁ Θεόληπτος ἐγένετο πατριάρχης τῷ 1516 ἢ τῷ 1512 ἢ τῷ 1511. Τὸν πρῶτον ἀριθμὸν ἐδήλωσεν ὁ Ὑψηλάντης (1) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἀραβαντινὸς (κατὰ περίεργον σύμπτωσιν) (2). Οὗτος ἠγνόει τὴν τρισκαίδεκα

(1) Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν σ. 44.
(2) Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου τ. Β΄, σ. 222.

μετ' αὐτὸν ἔτη ἐκδοθεῖσαν βίβλον τοῦ Ὑψηλάντου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπεσιώπησε τὴν πηγὴν ἀφ' ἧς μετωχέτευσε τὸ 1516 ἔτος, δικαιούμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν πληροφορίαν αὐτοῦ ἀσήμαντον, ἤτις ἄλλως καὶ διαψεύδεται πολλαχόθεν. Τὸν δεύτερον ἀριθμὸν ἐδήλωσε Κύριλλος ὁ Λαυριώτης (1), ὅστις παρέτεινε τὸ ζῆν μέχρι τοῦ ἔτους 1827 κατὰ σημείωσιν τοῦ Σοφοκλέους Οἰκονόμου. Τὸν ἕτερον ἀριθμόν, ἤτοι τὸ ἔτος 1511, ἐσημείωσεν ὁ Μαθᾶς (2). Ἀλλὰ καὶ τούτων οἱ ἀριθμοὶ ἀπεδείχθησαν ἐσφαλμένοι. Πάντων δὲ τῶν ἡμετέρων ἀκριβέστερον ἔγραψεν ὁ Δημάρης, συγγραφεὺς ἀξιολόγου χρονολογικοῦ πίνακος τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως (3), ἀκμάσας ὑπερμεσοῦντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Οὗτος λοιπὸν ὁρίζει τὸ 1513 ἔτος, μετὰ προσεκτικὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κειμένου τοῦ Μαλαξοῦ (4). Ἠγνόει δὲ ὅτι τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔτος προεσημείωσεν ὁ λατῖνος Spondanus καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Cupper (5), οἵτινες ἐπίσης καλῶς ἡρμήνευσαν τὸν Μαλαξόν. Καὶ δὴ οὗτος γράφει ὅτι πατριαρχοῦντος τοῦ Παχωμίου Α΄ τὸ δεύτερον ἀνεκηρύχθη σουλτᾶνος ὁ Σελὴμ Α΄, ὅτι ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἀνάρρησιν ὁ Παχώμιος ἀνεχώρησεν εἰς Βλαχίαν μετὰ πολλῆς ἀκολουθίας, ὅτι ἀνακάμπτων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐδηλητηριάσθη ἐν Σηλυβρίᾳ καὶ ὅτι διεδέξατο αὐτὸν ὁ Θεόληπτος. Ἀγνοεῖται ἡ διάρκεια τοῦ ταξειδίου. Διὰ τὰς συνεχεῖς ὅμως ὑποθέσεις τοῦ πατριαρχείου δὲν ἠδύνατο ὁ Παχώμιος νὰ παρατείνῃ τὴν ἀπουσίαν του πλέον μηνῶν τινων, τεσσάρων ἢ πέντε λόγου χάριν. Γινώσκομεν ὅτι ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Σελὴμ ἐγένετο τῇ 20 ὀκτωβρίου τοῦ 1512 ἔτους. Ἐὰν τὸ ταξείδιον τοῦ Παχωμίου διήρκεσε μῆνάς τινας, ὁ διάδοχός του Θεόληπτος θὰ ἐνεθρονίσθη ἢ μεσοῦντος περίπου ἢ ὑπερμεσοῦντος τοῦ 1513 ἔτους.

Περὶ τοῦ Θεολήπτου γινώσκονται μέχρι τοῦ νῦν αἱ ἑπόμεναι βιογραφικαὶ εἰδήσεις.

α΄) Ὁ Μαλαξὸς γράφει· «ὅμως ὡσὰν ἀπέθανε (Παχώμιος) εὑρέθη ἐδῶ ὁ κύρις Θεόληπτος μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ὁ ὁποῖος ἦτον καλόγηρος τοῦ αὐτοῦ κυροῦ Παχωμίου. Καὶ πρὶν νὰ φθάσουν οἱ ἀρχιε-

(1) Ἀθήναιον τ. Γ΄, σ. 26.
(2) Κατάλογος ἱστορικὸς κτλ. σελ. 112 δευτέρας ἐκδόσεως.
(3) Ὅρα συνοπτικὴν περίληψίν μου (ἀτελείωτον) ἐν τῇ «Ἐκκλησ. Ἀληθείᾳ» τ. Δ΄.
(4) Turcograec. σελ. 152.
(5) Tractatus de partiarchis Constantinopolitanis, § 1355.

ρεῖς νὰ γένῃ σύνοδος νὰ ψηφίσουν πατριάρχην, ἔδραμεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὅπου ἦτον ὁ σουλτᾶν Σελήμης ὁ βασιλεὺς καὶ ἔδωκε τὸ πεσκέσιον καὶ ἐφίλησε τὸ χέριν του καὶ τῆς ὥρας ἔλαβε μπαράτιον καὶ ἦλθεν εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Δείξας δὲ τοῦτος τὸ βασιλικὸν μπαράτιον, τῆς ὥρας ἐκάθησαν ἐπὶ συνόδου ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ καὶ ἔκαμαν τοὺς ψήφους. Καὶ τὸ μικρὸν μήνυμα καὶ τὸ μέγα ἔδωκαν καὶ ὡς πατριάρχης εἰς τὸν ὑψηλότατον πατριαρχικὸν θρόνον ἐκάθησε καὶ παρὰ τοῦ Ἡρακλείας τὸ δικανίκιον ἔλαβε καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἐποίμαινε» (1).

β') Ὁ βιογράφος τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος Λαρίσσης διηγεῖται ὅτι τοῦ Βησσαρίωνος ἐπισκόπου γενομένου Ἐλασσῶνος καὶ Δομενίκου καὶ τῶν χριστιανῶν ἀποδοκιμασάντων τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, προὐκλήθη φιλονεικία ἀνὰ μέσον τοῦ μητροπολίτου Λαρίσσης καὶ τῶν κατοίκων τῆς ἐπισκοπῆς, τῶν τελευταίων μὴ ἀναγνωριζόντων ὅτι ἡ ἐπισκοπὴ ὑποτάσσεται εἰς τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης· ἔλεγον δὲ ὅτι «ἦτον ἐλευθέρα καὶ αὐτόνομος ἀρχιεπισκοπή». Ὁ βιογράφος προστίθησεν (2)· «ἀλλ' εἰς τόσον ἐπροχώρησεν ἡ διαφορὰ καὶ ἡ φιλονεικία αὕτη, ὁποῦ ἐπῆγαν τινὲς ἐκ τῶν ἄνωθεν σκανδαλοποιῶν χριστιανῶν τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς εἰς τὸν τότε πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θεόληπτον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν χρυσόληπτον, καὶ λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ ἄλλον ἐπίσκοπον Νεόφυτον ὀνόματι, καὶ ἀπὸ τότε ἕως τώρα ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ μὴ ὑποτάσσηται πλέον ἡ Ἐλασσῶνα εἰς τὴν μητρόπολιν Λαρίσσης, ἀλλὰ νὰ λαμβάνῃ πάντοτε τὸν ἐπίσκοπόν της ἀπὸ τὸν πατριάρχην».

γ') Ἐπὶ τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ ὁ Θεόληπτος ἀπέλυσε σιγίλλιον (ἤδη ἀπολεσθέν), κελεῦον ἵνα τὸ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νήφωνος Β' ἀνεγερθὲν μονύδριον τοῦ ἁγίου Νικολάου ὑπόκειται, ὡς ἀνέκαθεν ἦν, τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου τῇ ἐν τῷ νησίῳ Σωζουπόλεως. Τὴν εἴδησιν ταύτην παραδίδωσιν ἀνέκδοτον σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους Γ' (1580).

δ') Ἕτερον ἔγγραφον τοῦ Θεολήπτου ἀνώνυμον εὗρον ἀναγνωρίσας ἐν τοῖς Act. Patriarch. τ. Β', σελ. 574, ἔνθα βλέπομεν ὅτι τῇ 6 Ἰανουαρίου 1521 ἐπέτρεψεν εἰς τὸν πνευματικὸν Ἰωάσαφ «τὸν ψαλ-

(1) Turcograec. σ. 152.

(2) Ἁγιατικὴ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος, ἐκδ. Κωνσταντινουπόλεως 1800, σ. 38.

λοντα τὴν Παναγίαν μου πλησίον τοῦ τιμίου Προδρόμου (τῆς Πέτρας) τοῦ στεφανῶσαι τὸν ἐξ Ἰωαννίνων Ἰωάννην τοῦ Νικηφόρου τὸν καντηροποιὸν μετὰ Μαρίας τῆς οὔσης δουλευτρίας κῦρ Ἰωάννου τοῦ Μαμονᾶ» κτλ.

ε') Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1517 καὶ 1518 προσδιώρισε συνοδικῶς τὰ ὅρια τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, κατὰ τὸ ἐν τέλει ἀνέκδοτον ἔγγραφον.

ς') Τὸ ἑξῆς γεγονὸς διηγεῖται ὁ Διονύσιος Φωτεινὸς κατὰ βλαχικὰς πηγάς (1). Ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Νιάγος Βασσαράβας ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν τῆς μονῆς τοῦ Κοῦρτε-δὲ-Ἄρτζεσι «καὶ ἐτελείωσεν αὐτὴν ἐν ἔτει 1518..... εἰς τῆς ὁποίας τὰ ἐγκαίνια προσκληθέντες παρὰ τοῦ ἡγεμόνος ἦλθον εἰς τὴν Βλαχίαν ἅπαντες οἱ τοῦ ἁγίου ὄρους ἀρχιμανδρῖται καὶ ἡγούμενοι τῶν μεγάλων τε καὶ μικρῶν μοναστηρίων. Ἔφερε προσέτι ὁ ἡγεμὼν καὶ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Θεόληπτον τὸν ἐξ Ἰωαννίνων, ὁμοῦ μὲ τέσσαρας μητροπολίτας, τόν τε Βάρνης Σερρῶν Βιζύης καὶ Ἐλενουπόλεως. Συνηθροίσθησαν πρὸς τούτοις τῇ τοῦ ἡγεμόνος ἐπιταγῇ ἀπὸ πάσης τῆς Βλαχίας ὅλοι οἱ ἀρχιμανδρῖται ἡγούμενοι πρωτοπαππάδες καὶ μοναχοί, ὥστε ἀνέβαινεν ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἱεροῦ κλήρου ὑπὲρ τοὺς 1000· καὶ ἐπομένως οἱ τῆς ἡγεμονείας μικροί τε καὶ μεγάλοι ἄρχοντες οἱ ἐν ἀξιώμασι καὶ μὴ ἐν ἀξιώμασι ἅπαντες. Τελειωθέντων οὖν τῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ θαυμασίου τούτου ναοῦ ἐγκαινίων διὰ τριημερονυκτίου ἀκολουθίας ὑπὸ τῶν ἄνω εἰρημένων (ἐν οἷς ὑπηρέτει ὁ ἴδιος ἡγεμὼν μετὰ τῆς δόμνης Δεσποίνας, τῶν τέκνων αὐτῶν καὶ τῶν πρωτίστων ἀρχόντων) κατὰ τὴν 17 τοῦ αὐγούστου μηνός, πολλὰ ἀφιερώματα κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὁ ἡγεμὼν ἐδωρήσατο εἴς τε τὰ τοπικὰ μοναστήρια καὶ τοῦ ὄρους· πολλὰς δὲ χάριτας ἔδωκεν εἴς τε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὺς ἅπαντας καὶ πολλὰ ἐλέη ἐδιαμοίρασεν εἰς ἀδυνάτους χήρας καὶ ὀρφανά, καὶ ἐν γένει ἀπαραδειγμάτιστον ἔδειξεν εὐποιΐαν εἰς ὅλον του τὸ ὑπήκοον. Τοῖς δὲ τῆς ἡγεμονείας του ἄρχουσιν ἄλλοις μὲν ἔδωκεν ἀξιώματα, ἄλλοις δὲ ἄλλας χάριτας, ὥστε τινὰς δὲν ἔμεινεν ἀπὸ τὸν πρῶτον ἕως τὸν ἔσχατον νὰ μὴ μεθέξῃ εὐεργεσίας καὶ χάριτος. Συμπόσιον δὲ μέγα ποιήσας καὶ εὐθυμήσας μετὰ τοῦ πατριάρχου τῶν τε ἀρχιερέων ἀρχιμανδριτῶν καὶ

(1) Δ. Φωτεινοῦ Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας κτλ. τ. Β', σελ. 82-83.

ἀρχόντων, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ μετὰ μεγάλης τιμῆς καὶ εὐχαριστίας».

ζ') Ἕτερον γεγονὸς μανθάνει ἡμᾶς τὸ Σοφιανὸν ρωσσικὸν χρονικόν. Ἐπὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς Βασιλείου Ἰβάνοβιτζ ὁ πατριάρχης Θεόληπτος ἔστειλεν εἰς Ῥωσσίαν τὸν Ἰωαννίνων μητροπολίτην Γρηγόριον(1) μετά τινων μοναχῶν τοῦ ἐν Ἄθωνι ρωσσικοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐπὶ τῷ σκοπῷ συναθροίσεως ἐλεημοσυνῶν. Ἐκ προσώπου δὲ τοῦ πατριάρχου ὁ μητροπολίτης παρέστησε τὴν λυπηρὰν κατάστασιν τῆς ἐν Τουρκίᾳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ὁ μέγας δοὺξ οἰκτείρας ἀπέστελλε κατ' ἔτος εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων. Κατὰ ζήτησιν δὲ αὐτοῦ ὁ πατριάρχης ἀπέστειλεν εἰς Ῥωσσίαν τὸν βατοπεδινὸν μοναχὸν Μάξιμον, σοφώτατον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνον, ὅς τις ἀφικόμενος εἰς τὴν χώραν ἐγένετο αὐτῆς πνευματικὸς ἀναπλάστης(2).

Τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ πατριάρχου Θεολήπτου περιγράφει ὁ Μαλαξὸς οὕτω· «Βασιλεύοντος δὲ τοῦ αὐτοῦ σουλτὰν Σουλεϊμάνη ἐκατηγόρησαν τὸν αὐτὸν πατριάρχην εἰς ἐγκλήματα σαρκικὰ καὶ ἐγενετο σύγχυσις μεγάλη ἐν τῇ καθολικῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Καὶ συνόδου γενομένης παρὰ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν περὶ τούτου ἀπέφηναν, ἵνα ζητήσωσιν ὁρισμὸν παρὰ τοῦ σουλτάνου νὰ συνάξουν ἀρχιερεῖς νὰ ἐξεταχθῇ αὕτη ἡ ὑπόθεσις τῆς κατηγορίας τοῦ πατριάρχου ἢ ἀληθὲς εἶναι ἢ ψέματα, ὅτι καὶ οἱ κατήγοροι καὶ οἱ μάρτυρες ἀξιόπιστοι ἦσαν. Λοιπὸν ὡς ἐπῆγαν οἱ κληρικοὶ εἰς τὸ βασιλικὸν διβάνι ἔλαβαν τὸν ὁρισμὸν καὶ ὡς ἡτοίμαζαν νὰ στείλουν νὰ συνάξουν τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκάθησεν αὐτὸν ἐξαίφνης διὰ τῆς θείας σπάθης αὐτοῦ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς τῶν ἀρχιερέων Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, ὁ γινώσκων τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν καὶ ἀποδίδων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Καὶ ἔπεσεν ὁ πατριάρχης εἰς βαρέαν ἀσθένειαν καὶ ἐξαίφνης ἀπέθανε. Ἦτο δὲ τότε ἐν συντομίᾳ ὅταν ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ αὐτὸς σουλτὰν Σουλεϊμάνης. Καὶ ὡσὰν ἀπέθανε, ἔθαψαν αὐτὸν ἔξωθεν τῆς Παμμακαρίστου, πλησίον τοῦ πρώην πατριάρχου κυροῦ Παχωμίου καὶ φαίνονται τὰ μνήματα αὐτῶν ἕως τῆς σήμερον» (3).

(1) Τὸν μητροπολίτην τοῦτον ἀγνοεῖ ὁ Ἀραβαντινός τ. Β', σ. 237.
(2) Ph. Strahl, Geschichte der russischen Kirche τ. Α' σ. 545, 548.
(3) Turcograeciae σ. 153.

Ἡ διάρκεια τῆς πατριαρχίας τοῦ Θεολήπου ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ Μαλαξοῦ εἰς ἔτη ὀκτὼ καὶ ἥμισυ, ἤτοι ἀπὸ ὑπερμεσοῦντος ἔτους 1513 μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1522. Ἡ χρονολογικὴ αὕτη ἀλήθεια, ἡ συνεπαγομένη ἐκ τῆς μελέτης τοῦ κειμένου τοῦ Μαλαξοῦ, βεβαιοῦται νῦν καὶ παρά τινος περιλήψεως τοῦ συνταγέντος πρακτικοῦ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου πατριάρχου Ἱερεμίου Α' τοῦ ἀπὸ Σοφίας. Τὴν περίληψιν ταύτην διέσωσεν ὁ Δοσίθεος κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἀνεῦρον δ' ἐγὼ ἐν ἔτει 1888. Ἐξ αὐτῆς μανθάνομεν ἔτι ἀκριβῶς καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ Ἱερεμίας Α' ἐξελέγη οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Τὸ κείμενον τῆς εἰρημένης περιλήψεως ἔχει οὕτω· «*Ἐν ἔτει ,ζλα' δεκεμβρίου λα', ἰνδικτιῶνος ια'* (1522), *ἐγένοντο ψῆφοι ὑπὲρ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπειδὴ ὁ κῦρ Θεόληπτος τῶν τῆδε μετέστη τοῦ Θεοῦ τῇ κελεύσει. Ἐτέθησαν δὲ ἐν αὐταῖς πρῶτος ὁ Σερρῶν Γεννάδιος, δεύτερος ὁ Σοφίας Ἱερεμίας καὶ τρίτος ὁ Ἐφέσου Ἰωάσαφ*». (Κῶδιξ 276 τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικῆς συλλογῆς, φύλλ. 153 6).

Μετὰ τὰ προσημειωθέντα προστίθημι τέλος τὸ κείμενον τοῦ ἀνεκδότου ἐγγράφου τοῦ Θεολήπτου.

«Πολλαὶ τῶν ἀρετῶν ἐνέργειαί εἰσιν, αἳ τὸν ἀνθρώπινον συνιστῶσι βίον, ὡς τὴν λογικὴν ἐπικοσμοῦσαι ψυχήν, πασῶν δὲ μάλιστα ἥ τε διάκρισις καὶ ἡ ἰσότης. Διὸ καὶ οἱ τὰ θεῖα σοφοὶ περὶ μὲν διακρίσεως οὕτω φασί· «μείζων πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡ διάκρισις· διάκρισις γάρ ἐστι διαχώρησις καθαρὰ ἀληθείας ἀπὸ τοῦ ψεύδους. Ὁ γὰρ διακριτικὸς χαίρει μὲν ἐν ἑαυτῷ ἐπιτυγχάνοντι ἀληθείας καὶ ἔργου καλοῦ, ἐπιστυγνάζει δὲ ἀποτυγχάνοντι καὶ πρὸς τοὺς πατέρας οὕτως εὐγνωμόνως καὶ ἀληθευτικῶς διατίθεται. Ἐλεεῖ μὲν τοὺς κακῶς πάσχοντας ἢ ἀδικουμένους ἢ πενομένους — ἔλεος γάρ ἐστι πάθος ἐπὶ τοῖς παρ' ἀξίαν τεταπεινωμένοις παρὰ τῶν συμπαθῶς διατιθεμένων γινόμενον — ἐπιχαίρει δὲ τοῖς ἐπιεικέσιν εὖ πράσσουσιν ἐπὶ ἔργοις καλοῖς καὶ οὐδόλως βασκαίνει.» Περὶ δὲ ἰσότητος οὕτω φρονοῦσιν, ὡς ῥίζης οὔσης πάσης δικαιοσύνης· διὰ τοῦτο καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐντεῦθεν ὁρίζονται. Δικαιοσύνη γάρ ἐστιν ἀρετὴ διανεμητικὴ τοῦ κατ' ἀξίαν ἡ ἕξις ἀπονεμητικὴ ἰσότητος· αὕτη γὰρ πηγὴ εἰρήνης καὶ φιλοφροσύνης καὶ ἀγάπης. Εἰ γὰρ καὶ πρὸς πλείω τὸ ἴσον ἀποδίδοται, ὡς τῶν πρός τι ὄν, πρὸς τὰ καλὰ καὶ μὴ τοιαῦτα ἐξ ὁμοιότητος· ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτὸ θεωρούμενον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως, αἳ κακίαι εἰσίν, ἀναιρετικὸν τὸ

δίκαιον καὶ τὸ σύμμετρον ἐν ἑαυτῷ περισῴζον καὶ ἔχον. Εἰ οὖν διάκρισις ἡ διάκρισις καὶ ἡ ἰσότης ἀγαθὰ καὶ παρεκτικὰ ἀγαθῶν, πάντως ἡ ἀνισότης καὶ ἀδιακρισία τοὐναντίον ἅπαν. Ὅθεν καί τις τῶν παλαιῶν τὰ ἐκ τούτων ἀναφυόμενα ἀναιρῶν σκάνδαλα, « ἀφαιρέσει ταῦτα (φησί) θεραπευτέον καὶ τὴν ἰσότητα πρὸς τὴν ἀνισότητα μετενεκτέον ».

« Ἐπεὶ οὖν καὶ αἱ μητροπόλεις ἥ τε τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ Φιλιππουπόλεως συνορίτιδες οὖσαι κατὰ ποσὸν ἄνισοι διατελοῦσι παντάπασι, δεῖν ἔγνωμεν συνοδικῶς συνελθεῖν καὶ διακρίσει χρησάμενοι ἀφαιρέσει καὶ προσθέσει ταύτας θεραπεῦσαι, καὶ πρὸς τὴν ἰσότητα καὶ τὸ δίκαιον τὴν ἀνισότητα καὶ ἀδικίαν ἐπαναγαγεῖν. Ἡ μὲν γὰρ ὀλίγην κέκτηται ἐνορίαν, ἡ Ἀδριανούπολις δηλαδή, ὡς φάναι μηδὲ ἀρχιερέα δύνασθαι τρέφειν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἐπέτειον τέλος τὸ αὐθεντικὸν ἀποτίειν, κἀντεῦθεν δίχα ποιμαντικῆς ἱερᾶς τοὺς πλείονας διαμένειν χρόνους, μὴ ἐθέλοντός τινος τὴν τοιαύτην προστασίαν αὐτῆς ἀναδέξασθαι. Εἰ δὲ καὶ συνέβη τινὰ γενέσθαι, εὐθὺς μετ' ὀλίγον φυγάδα γενέσθαι, τῆς πενίας αὐτὸν ἀποπεμψάσης, καὶ οὕτω λοιπὸν μένειν ἀνάγκη τὴν Ἀδριανούπολιν ἄνευ ποιμαντικῆς ἱερᾶς, ἥτις τὰ μὲν δευτερεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει, τὰ πρωτεῖα δὲ πασῶν τῶν κατὰ δύσιν πόλεων ἁρμοζόντως αὐχεῖ· ἀλλ' οὐ δίκαιον οὕτω μένειν, οὐδ' ἐπινοηθῆναι τοῦτο χρεών. Ὅμως γοῦν ἡ Ἀδριανούπολις οὕτως ἐστένωται.

« Ἡ δὲ τῆς Φιλιππουπόλεως μητρόπολις σχεδὸν τριπλασίονα ἐστὶν ἐνορίαν κεκτημένη, τὸ αὐτὸ δὲ τέλος ἀπονέμει. Τοσαύτην δὲ ἐνορίαν ἔχει ἐκτεινομένην ἐκ Φιλιππουπόλεως αὐτῆς διαστήματος ἡμερῶν ἐγγὺς πέντε μέχρι καὶ αὐτῆς γεφύρας Ἀδριανουπόλεως τῆς ἔγγιστα Κάστρου, ὡς θαυμάζειν πάντας τοὺς νουνεχῶς τῷ πράγματι ἐπιβάλλοντας πόθεν ἡ τοιαύτη ἀνόητος καὶ ἀδιάκριτος ὁροθεσία γέγονεν· ἢ γὰρ ἐκ τῆς πάλαι ἐναλλαγῆς τῶν ἐθνῶν, μὴ ὄντος τοῦ τηνικαῦτα ἀρχιερέως ἐν Ἀδριανουπόλει, ἢ σταυροπηγίου ὄντος ἐκείσε πατριαρχικοῦ συνῆσαν αὐτῷ τὰ πέριξ χωρία, ἅπερ ποτὲ χρησίμῳ φανέντι τινὶ τῶν Φιλιππουπόλεως δέδοται πρὸς καιρὸν καὶ οὕτω κατεκρατήθη ἀδίκως ταῦτα, ἢ ἕτερός τις τρόπος κατασχέσεως ἄκριτος γέγονε καὶ ταῦτα ἀγχιθύρων ὄντων τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀρχιερεῖ, ᾧ ἡ αὐτῶν ποιμαντικὴ ἰδίᾳ προσήκει ἐξ ἅπαντος καὶ οὐκ ἄλλῳ τινὶ οὐδαμῶς ἐπὶ κριταῖς καὶ ὁροθέταις δικαιοτάτοις.

« Ταῦτα οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα συνοδικῶς συνδιασκεψαμένη ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ καθευρεθέντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀναγκαίως ᾠήθημεν διαναστάντες διορθῶσαι ταύτην τὴν ἀνισότητα καὶ ἀδικίαν, ἣν ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑφίσταται μητρόπολις. Ἐπεὶ οὖν εὕρομεν χωρία τινὰ περὶ ὧν ἔφθημεν εἰπόντες τῆς ἀδίκου κατασχέσεως λίαν ἐγγὺς ὄντα τῇ Ἀδριανουπόλει καὶ ἀγχίθυρα ὡς εἰπεῖν κατακρατούμενα ἀδιακρίτως καὶ ἐπισφαλῶς καὶ ἀδίκως ὑπὸ τῶν χρηματισάντων μητροπολιτῶν Φιλιππουπόλεως, ἅτινα εἰσὶ τὸ δεῖνα, ὁμοῦ ιδ' ταῦτα ἐπιχορηγοῦμεν καὶ δίδομεν εἶναι τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ διὰ τοῦ παρόντος συνοδικοῦ τόμου διοριζόμεθα καὶ ἀποφαινόμεθα καθόλου ἀποφάσει, ἵνα ὦσι ταῦτα ἀπὸ τοῦ νῦν προσοικειωμένα ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ δεσποζόμενα ἱερῶς ἀπὸ τοῦ νῦν ὑπ' αὐτῆς καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερέως εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, μηδενὸς τολμήσοντος διάραι χεῖλη καὶ ὅλως ἐναντιωθῆναι ταύτῃ τῇ συνοδικῇ πράξει καὶ ἀποφάσει ἡμῶν· εἰ γάρ τις εἰς κατάλυσιν τολμήσει χωρῆσαι ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ ταύτης ἡμῶν τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως, ἢ καθόλου καὶ ἐν μέρει ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' ὑποβολῆς ἄλλων ἢ τῶν καθ' ἡμᾶς ἢ τῶν ἀλλοτρίων καὶ ἐθνικῶν, εἴτε τῶν ἱερωμένων ὁ τοιοῦτος εἴη εἴτε τῶν λαϊκῶν εἴτε τῶν μοναχῶν, τὸν τοιοῦτον ἔχομεν καθυποβεβλημένον ἀφορισμῷ φρικώδει τῷ ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου τριάδος, τοῦ ἑνὸς τῇ οὐσίᾳ παντοκράτορος τῶν ὅλων Θεοῦ, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Οὕτως ἐν ἁγίῳ ἀποφαινόμεθα Πνεύματι. Ὅθεν εἰς ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν καὶ πάντη ἀμεταβλησίαν τῆς τοιαύτης ἡμῶν συνοδικῆς διακρίσεως καὶ πράξεως γέγονε καὶ ὁ παρὼν συνοδικὸς τόμος καὶ ἐγγέγραπται τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐν ἔτει ,ζκς' (1517-1518).

« Θεόληπτος ἐλέῳ Θεοῦ καὶ τὰ ἑξῆς. Αἱ τῶν ἀρχιερέων ὑπογραφαὶ ἑξῆς » (1).

---

(1) Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ δὲν σημειοῦνται οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων οὔτε τὰ τῶν ἀρχιερέων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Ὁ ἡμέτερος χρονογράφος Ὑψηλάντης ἐσημείωσεν ὅτι ὁ Νικηφόρος ἐγένετο πατριάρχης Ἀλεξανδρείας τῷ 1651 (1). Κατάλογοι πατριαρχῶν συνταχθέντες ἐν τῷ πατριαρχείῳ Ἀλεξανδρείας ἐσημείουν ἄλλα ἔτη, ὡς τὸ 1640 καὶ 1653. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν δὲ ἡμῶν ὑπεδείχθησαν ἄλλα ἔτη· ἀλλὰ μόνος ὁ κ. Γεράσιμος Μαζαράκης προσήγγισεν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὑποδείξας τὸ 1639 ἔτος (2). Καὶ ἐπειδὴ δι' ἔλλειψιν βοηθημάτων εἴκασεν ὅτι ἡ πατριαρχία τοῦ Μητροφάνους ἄρχεται ἀπὸ τοῦ αὐγούστου μηνὸς τοῦ ἔτους τούτου, μεταφέρω ὧδε αὐτολεξεὶ ὅ τι ἐσημείωσαν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα οἱ συντάκται τοῦ Art de vérifier les dates, οἵτινες πάλιν θὰ παρέλαβον ἀλλαχόθεν τὴν ἐξῆς πληροφορίαν· «Nicéphorus qualifié de grand théologien, fut ordonné patriarche d' Alexandrie pour les Melquites, à Constantinople le 29 mai 1639» (3).

Ὁ προκάτοχος τοῦ Νικηφόρου πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος, δὲν ἀπέθανεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὡς σημειοῖ ὁ κ. Μαζαράκης, (4), ἀλλ' ἐν Βλαχίᾳ. Καὶ τὴν πληροφορίαν ταύτην μανθάνομεν ἐκ φραγκικῆς πηγῆς, ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Αὐστρίας Schmidt, ὅστις ἔγραφε πρὸς τὸν

(1) Α. Κ. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν σελ. 154.
(2) Γ. Γ. Μαζαράκη, Μητροφάνης Κριτόπουλος σελ. 14-18.
(3) L' art de vérifier les dates σελ. 321.
(4) Μητροφάνης Κριτόπουλος σελ. 71.

καρδινάλιον Barbarini τῇ 30 μαΐου 1639 ὅτι «ὁ ἕλλην πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μητροφάνης, ὅστις μετέβη πρό τινος χρόνου εἰς Βλαχίαν è quivi passato all' altra vita» (1). Βεβαιοῦνται δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ γράμματος αὐτοῦ τοῦ διαδόχου Νικηφόρου, ὅπερ ἀνεῦρον ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ οὑτινος ἀντίγραφον παρατίθημι κατωτέρω.

Ὁ Νικηφόρος προήχθη εἰς πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἱερέων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγνωρίζετο μὲ τὸ ὄνομα «παπὰ Νικολός», ὅπερ μετεβλήθη εἰς «Νικηφόρος» κατὰ τὴν εἰς ἀρχιερέα καὶ πατριάρχην χειροτονίαν αὐτοῦ. Ἐν πράξει συνόδου (σεπτ. 1638) ὑπογράφεται οὕτω· «Νικόλαος ἱερεὺς Κλαρουτζάνης διδάσκαλος, καὶ θεολόγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας» (2). Περὶ τῆς χειροτονίας δὲ αὐτοῦ μανθάνομεν ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ πρέσβεως Schmidt, ὅτι ὁ Μητροφάνης ἀποθνήσκων διέταξεν ὅπως διαδεχθῇ αὐτὸν ἢ ὁ μητροπολίτης Βερροίας ἢ Νεόφυτος Β' ὁ πρώην πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Τὸν θρόνον αὐτῆς κατεῖχε τότε Κύριλλος Β' ὁ ἐκ Βερρίας, ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν κληρικῶν τῶν φρονούντων ὅτι ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἔδει νὰ τηρῇ ἀδελφικὰς σχέσεις πρὸς τὴν λατινικήν· τούτου δ' ἕνεκα ἐτόλμων καὶ πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς νὰ δίδωσι λιβέλλους πίστεως καὶ ὑποταγῆς εἰς τὸν πάπαν Ῥώμης, πέμποντες αὐτὰς διὰ τοῦ παπικοῦ ἀντιπροσώπου εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ ἑδρεύουσαν προπαγάνδαν, μεθ' ἧς ὑπεχρεοῦντο νὰ τηρῶσι καὶ ἀλληλογραφίαν. Τὸ παράδοξον τοῦτο πρᾶγμα προὐκλήθη ἐκ προσωπικῶν ἀξιώσεων μητροπολιτῶν τινων, οἵτινες δὲν ἐνόουν νὰ ὑποχωρῶσιν ἀπέναντι τοῦ Λουκάρεως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν σπουδαίων κληρικῶν. Οἱ τελευταῖοι ἐξεπαιδεύθησαν ἐν προτεσταντικοῖς σχολείοις. Ἡ πολιτικὴ πάλη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (ἐν Εὐρώπῃ) μέσον τοῦ κατολικισμοῦ καὶ τοῦ προτεσταντισμοῦ ἀντήχει ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἰδίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα οἱ πρέσβεις ἀμφοτέρων τῶν θρησκευτικῶν μερίδων ἐπάλαιον διαρκῶς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ὠφελεῖτο σπουδαίως ἐκ τῆς ἀντιζηλίας τῶν Φράγκων, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα ταύτης ἐζημίουν τὸ ἡμέτερον ἔθνος, διότι ἀμφοτέρων τῶν πολιτικῶν μερίδων αἱ κυβερνήσεις ἐνόμιζον ὅτι

(1) Eud. de Hurmuzaki, Documente privitóre la istoria Romanilor τ. I. μέρ. α', σελ. 641.
(2) Allatii de eccles. orientalis κτλ. σελ 1065.

σπουδαίως ἐξυπηρετοῦντο τὰ συμφέροντα αὐτῶν ἐὰν ἐν τοῖς πατριαρχείοις καὶ ταῖς μητροπόλεσι τῆς Ἀνατολῆς ἤδρευον ἄτομα τυφλῶς προσκείμενα εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῶν πρέσβεων. Ἐντεῦθεν ἐπήγασεν ἡ διχόνοια τῶν κληρικῶν, ἡ ἀντιζηλία, ἡ κατ' ἀλλήλων καὶ ἐκ περιτροπῆς ἀντεκδίκησις καὶ τέλος ἡ διὰ παντὸς ἀθεμίτου μέσου κατοχὴ τοῦ πατριαρχείου παρ' ἀτόμου ἀνήκοντος εἰς τὴν κατολικὴν ἢ εἰς τὴν μεταρρυθμιστικὴν μερίδα. Ἡ τῶν μεταρρυθμιστῶν μερίς, ἧς παλλάδιον ἐθεωρεῖτο ὁ Λούκαρις, πρόγραμμα εἶχε καθαρῶς πατριωτικόν, ἐπειδὴ ἀνεγνώριζε καὶ ἐκήρυττεν ὅτι αἱ ἀνατολικαὶ ἐκκλησίαι ἔδει νὰ ὦσιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὡς καὶ πρότερον, ὅλως ἀνεξάρτητοι καὶ ἐλεύθεραι πάσης λατινικῆς ἐπηρείας. Πρὸς τοῦτο ἀναγκαίαν ἐθεώρει καὶ τὴν μεταρρύθμισιν τῆς ἐκκλησίας πρὸς ἀπεσκοράκισιν παντὸς πράγματος ὁμοιάζοντος λατινικῷ ἐθίμῳ. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς ἐκαλοῦντο αἱρετικοί, λουτεράνοι. Ἀλλὰ μήτοι οἱ τῆς ἄλλης δὲν ἦσαν αἱρετικοί, ὁπόταν πρὸ τῆς χειροτονίας εἰς ἀρχιερέα ἢ πρὸ τῆς ἀναβιβάσεως εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπεχρεοῦντο νὰ δίδωσι τῷ παπικῷ ἀντιπροσώπῳ λιβέλλους πίστεως καὶ ὑποταγῆς; Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀδελφοκτόνου ταύτης πάλης ἀπέδειξεν ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο κατ' ἐπιφάνειαν. Οὔτε οἱ μὲν ἦσαν αἱρετικοί, οὔτε οἱ δέ. Ἀμφοτέρων τῶν μερίδων οἱ ἀρχηγοὶ ἐξεμεταλλεύοντο τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ χρῆμα τῶν ξένων πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν, πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀτομικῶν ἀξιώσεων καὶ πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ἐναντιουμένων αὐταῖς, οὐχὶ δὲ πρὸς ὑποταγὴν τῆς ἐκκλησίας εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν αἵρεσιν, ὡς ἐφρόνουν ἐξαπατώμενοι οἱ πρέσβεις δι' ἐπιτηδείου ἀλλὰ καὶ ἀξιομέμπτου ἀνατολικῆς πονηρίας. Ἐνταῦθα ἔγκειται τὸ μυστήριον ἁπάσης ταύτης τῆς ἱστορίας. Ἂν δὲ ὁ Λούκαρις συνέγραψε καὶ ἐτύπωσεν ἰδίαν ὁμολογίαν αὐτὸ τοῦτο προτεσταντικήν, τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι παράδοξον. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Λουκάρεως ἐπήγασεν ἐκ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως εἰς ἣν φυσικῶς ὑπετάσσετο ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Εἶναι φαινόμενον ψυχολογικόν, σαφῶς ἐννοούμενον ἔκ τε τῶν παθημάτων ἔκ τε τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς πανταχοῦ παρατηρουμένης ὑπ' αὐτοῦ ἀμαθίας καὶ ἐξαχρειώσεως τοῦ ἡμετέρου κλήρου. Καὶ ἤδη μὲν ὁ Λούκαρις ἀποσπασθεὶς τοῦ θρόνου ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ ἀπεπνίγη καταποντισθεὶς βίᾳ τῶν Τούρκων, ἐκράτει δὲ τὰς ἡνίας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ θανάσιμος αὐτοῦ ἐχθρὸς Κύριλλος ὁ Β' ὁ ἐκ

Βερροίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεχώρησε καὶ ὁ προτεστάντης πρέσβυς Haga σκωπτόμενος παρὰ τῶν λατίνων συναδέλφων αὐτοῦ, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι ἦσαν κύριοι τῶν πατριαρχείων. Κατὰ τοιαύτην λοιπὸν περίστασιν ἐχήρευσεν ὁ θρόνος Ἀλεξανδρείας, ὃν τέως ἐνόμιζον οἱ λατῖνοι καὶ λατινίζοντες τυραννίᾳ δουλεύοντα, τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους χαρακτηριζομένου καὶ συκοφαντουμένου παρ' αὐτῶν ὡς αἱρετικοῦ, λουτεράνου.

Ἡ προτίμησις ἑνὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Μητροφάνους ὑποδειχθέντων εἰς διαδοχὴν τοῦ θρόνου ἐναυάγησεν ἀμέσως, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν εἰς ἱκανοποίησιν τῶν λατίνων τῶν ὑποστηριζόντων τὸν Κύριλλον Β', κατ' οὐσίαν δὲ ἐξ ἀντιζηλίας καὶ ἐχθρότητος αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυρίλλου Β' κατὰ τῶν ὑποδειχθέντων ἀτόμων. Σαφῶς λέγει ὁ Schmidt ὅτι ὁ ὑποδειχθεὶς μητροπολίτης Βερροίας φιλοτάραχος ὢν καὶ ἐχθρὸς τοῦ «σεβασμιωτάτου πατριάρχου» Κυρίλλου Β' δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκλεγῇ, σταλεὶς ἔτι εἰς ἐξορίαν μετὰ δύο ἑτέρων μητροπολιτῶν. Ὡς πρὸς τὸν δεύτερον, ἤτοι τὸν πρώην Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτον, ἡ πονηρία τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Β' ἔπεισε τὸν Schmidt νὰ πιστεύῃ, ὅτι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας δὲν ἐπετρέπετο νὰ γένηται πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὡς προχρηματίσας Κωνσταντινουπόλεως.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Schmidt διηγεῖται εἰς τὸν καρδινάλιον Barbarini ὅτι «ὁ κύριος βάϊλος Βενετίας, ὁ πάτερ πατριαρχικὸς βικάριος (δηλ. ὁ παπικὸς) καὶ ἐγὼ εἰργάσθημεν ὑπὲρ τοῦ μονσινιὸρ Ἀθανασίου Πατελλάρου. Εἰς συνομιλίαν μου μετὰ τοῦ σεβασμιωτάτου τούτου πατριάρχου προσεπάθησα νὰ παραστήσω αὐτῷ ὁπόσον συμφέρον θὰ ἦτο εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα καὶ ἱκανοποιήσεως χάριν νὰ ἔχῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν ἁγίαν ἕδραν τῆς Ῥώμης καὶ ἁπάσας τὰς κατολικὰς δυνάμεις, ἐὰν εἰς τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἠδύνατο νὰ προαγάγῃ τὸν μονσινιὸρ Πατελλάρον, κληρικὸν κατολικὸν ἐκτιμώμενόν τε καὶ ἀγαπώμενον παρὰ τοῦ ἱεροῦ τάγματος τῆς ὑπὲρ πίστεως προπαγάνδας. Ὁ μονσινιὸρ σεβασμιώτατος πατριάρχης ἐννοήσας τὰ πάντα καλῶς ἐπέδειξε μεγάλην εὐχαριστησιν, ἐὰν ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν καὶ οἱ ἕλληνες ἄρχοντες, ὡς καὶ οἱ τῆς Αἰγύπτου καραβοκύριοι καὶ ναῦται οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ ἑλληνικὸν τυπικὸν (ἅπαντες ἐναντίοι) ἠδύναντο νὰ διατεθῶσιν ὑπὲρ τοῦ Πατελλάρου καὶ ἐὰν ἡ ἐκλογὴ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ κατὰ τὴν

ἡμετέραν ἐπιθυμίαν. Ὁ μονσινιὸρ σεβασμιώτατος πατριάρχης ἤθελεν (ἂν καὶ θὰ ἔπραττεν ἐναντίον τῶν ἑλληνικῶν κανόνων) νὰ ἐνεργήσῃ διὰ δωροδοκίας παρὰ τοῖς πρωτεύουσιν ὑπουργοῖς τῆς Πύλης. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμελλε νὰ γένηται δαπάνη χωρὶς νὰ ἦναί τις βέβαιος ὅτι θὰ ἔχῃ τὸ ποθούμενον, οὐδεὶς δὲ ὑπῆρχεν ὁ θέλων νὰ διακινδυνεύσῃ χρήματα, ὁ δὲ πατριάρχης δὲν εἶχε παρ' ἑαυτῷ τοσαῦτα ὥστε νὰ ἐνεργήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ τῆς τοιαύτης δυσχερείας ἐδιστάζομεν περὶ τοῦ πρακτέου, ἐσκέφθημεν νὰ διευκολύνωμεν ἄλλως πως τὴν ὁδόν. Εἷς παπὰ Νικολὸς d' Ascolo (δάσκαλος;), Κρὴς καὶ τέως παιδαγωγὸς τοῦ σεβασμιωτάτου τούτου πατριάρχου, ἐνήργησε νὰ συστηθῇ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας (οὗτινος ὑπῆρξεν ἐπί τινα χρόνον πνευματικὸς) εἰς τοὺς τοιούτους μητροπολίτας καὶ ἕλληνας ἄρχοντας μετὰ τοσαύτης εὐνοίας, ὥστε δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ ἐμποδισθῇ τὸ διάβημα. Κατὰ συνέπειαν μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωμεν ἄλλο, ὁ πάτερ πατριαρχικὸς βικάριος καὶ ἐγώ, ὑπεδείξαμεν διὰ τοῦ διερμηνέως μου εἰς τὸν πατριάρχην, ὅτι, προαγομένου εἰς τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας τοῦ παπᾶ Νικολό, ὤφειλε νὰ ζητήσῃ τοὐλάχιστον παρ' αὐτοῦ ὅπως ἦναι πρὸς τὴν ἁγίαν ἕδραν τῆς Ῥώμης καλῶς διατεθειμένος, ἐξαναγκάζων αὐτὸν νὰ κάμῃ (ἐὰν ἦναι δυνατὸν) τὴν ὁμολογίαν πίστεως, καὶ ὅτι τέλος εἰς τὴν ἁγίαν ἕδραν δὲν ἐνδιέφερε νὰ γένηται πατριάρχης οὗτος ἢ ἐκεῖνος ἢ μόνον νὰ ἦναι τι ἄτομον κατολικόν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ μονσινιὸρ σεβασμιωτάτου πατριάρχου ὑπῆρξεν αὕτη· ὅτι διὰ λόγους ἡμῖν λίαν γνωστούς, δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλο, εἰμὴ νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ παπᾶ Νικολό, ὅστις ὡς ἐξαρτώμενος παρ' αὐτοῦ δὲν θὰ ἔλιπε νὰ ἦναι καλῶς διατεθειμένος πρὸς τὴν ἁγίαν ἕδραν τῆς Ῥώμης. Ὡς πρὸς τὸ νὰ ἀποσπάσῃ δὲ τὴν ὁμολογίαν πίστεως, ἐὰν τώρα δὲν γένηται, μετά τινα χρόνον ὅμως ἐλπίζει νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ἅμα δ' ὡς χρισθῇ πατριάρχης, θὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ γράψῃ καὶ νὰ ἀποκαλυφθῇ ὁ παπὰ Νικολὸς εἰς τὸ ἱερὸν τάγμα (τῆς προπαγάνδας) καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν θὰ τὸν μυήσῃ νὰ πράξῃ ὅ τι ἁρμόζει. Μετὰ δύο ὥρας ἦλθεν εἰς ἐμὲ αὐτοπροσώπως ὁ παπὰ Νικολὸς διὰ νά μοι ἀναγγείλῃ τὴν προαγωγήν του εἰς τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Εἶπεν ὅτι συγκατατίθεται νὰ ἦναι ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἁγίαν ἕδραν τῆς Ῥώμης, εἰς δὲ τὸ ἄτομόν μου ἔκαμε μεγίστας προσφοράς. Δὲν ἔλειψα νὰ τὸν παρακινήσω ὅπως διατηρῇ καλὰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἱεροῦ τάγματος, εἰπὼν ὅτι τὸ τάγμα θὰ εὐχαριστηθῇ ὁπόταν ἀκούσῃ ὅτι τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας εἶναι ἐμπεπιστευμένον εἰς ἄτομον χαρακτηριζόμενον ὡς ἀφωσιωμένον εἰς τὴν ἁγίαν ἕδραν, καὶ ὅτι ὡς ἐξαρτώμενος παρὰ τοῦ σεβασμιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἠδύνατο παρ' αὐτοῦ (ἂν καὶ αὐτὸς ὑπῆρξε μαθητής του) νὰ λαμβάνῃ ἢ καλὰς συμβουλάς. Ἐπεθύμησα νὰ τὸν μυήσω ὅτι πρὸ τῆς χειροτονίας του ὤφειλε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πάτερ πατριαρχικὸν βικάριον· εἶπέ μοι λοιπὸν ὅτι εἶχε κατὰ νοῦν νὰ πράξῃ τοῦτο· τοῦθ' ὅπερ ἔπραξε κατόπιν. Οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ πάτερ βικάριος θὰ δώσῃ εἰς τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα ἀκριβῆ ἔκθεσιν περὶ τῶν γενομένων ὑπ' αὐτοῦ. Τῇ δὲ 26 τοῦ τρέχοντος μηνὸς (καθ' ἡμᾶς 16 μαΐου 1639) ὁ παπὰ Νικολὸς ἐχρίσθη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (Κυρίλλου Β'), παρισταμένων ἓξ μητροπολιτῶν καὶ δώδεκα ἑλλήνων ἱερέων. Εὑρέθην παρὼν προσκληθεὶς τὴν ἑσπέραν τῆς προτεραίας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Τώρα δὲ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀκούονται μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων διάφοροι λόγοι. Τινὲς μὲν κρίνουσι καλῶς, ἄλλοι δὲ φρονοῦσιν ὅτι ὁ νέος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας θὰ εὕρῃ δυσκολίας παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, οἵτινες ἀξιοῦσιν ὅτι δύνανται νὰ κάμνωσι πατριάρχην τὸν ἀρέσκοντα αὐτοῖς. Ὁ νέος οὗτος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἶναι ἄνθρωπος ὅστις ἐπιδείκνυται γινώσκων πολλά. Πρέπει νὰ ἔχῃ ἱκανότητα, ἐὰν ἐγκριθῇ νὰ τὸν ὠθήσωμεν εἰς τὸ σημεῖον, ὅπερ ποθοῦμεν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι διάκειται ἔχθιστα πρὸς τοὺς αἱρετικούς· καὶ ἐὰν κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι πολὺ γραικός, εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ σεβασμιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως δὲν θὰ λείψῃ νὰ τὸν παροξύνῃ πάντοτε ὅπως ὁμογνωμονήσῃ ὁλοτελῶς μετὰ τῆς ἐν Ῥώμῃ ἁγίας ἕδρας. Ἐὰν κατὰ τὸ παρὸν δὲν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σκοπόν μας, τοὐλάχιστον ἡ θέσις μας ἐβελτιώθη, ἐπειδὴ τὸ ἄτομον τοῦτο θὰ ἐξαρτᾶται πάντοτε παρὰ τοῦ ἐκ Βερροίας πατριάρχου καὶ οὐδέποτε θὰ ὁμογνωμονήσῃ μετὰ τῶν αἱρετικῶν, ὡς ἔπραξεν ὁ πρώην πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μητροφάνης, ὅστις ἦτο ἡ μόνη ἐλπὶς τῶν καλβίνων κατὰ τὰς χώρας ταύτας».

Καὶ ταῦτα μὲν ἔγραφεν ὁ κύριος πρέσβυς πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἱεροῦ τάγματος καρδινάλιον Barbarini τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν

χειροτονίαν τοῦ Νικηφόρου, παλλὰ ἐλπίζων ἐκ τῆς ἐκλογῆς ταύτης καὶ τοῦ μονσινιὸρ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου τοῦ ἐκ Βερροίας, ὃν ἐνόμιζε στερεωθέντα ἐν τῇ πατριαρχίᾳ. Ἀλλὰ μετὰ ἕνα καὶ ἥμισυν μῆνα ὁ μονσινιὸρ Κύριλλος ἐξώσθη τοῦ θρόνου ἀτίμως παρὰ τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ἄλλου, τοῦ «αἱρετικοῦ», κόμματος, «συμφωνίας γεγονυίας δι' ὅρκου εὐαγγελικοῦ ἔνδον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ φρικώδους ἀφορισμοῦ ἐκφωνηθέντος εἶναι πάντας κληρικοὺς ἱερεῖς ἄρχοντας καὶ λοιποὺς ἓν σῶμα, μὴ ἔχειν αὐτὸν πλέον πατριάρχην», ἂν καὶ «τρεῖς ἢ τέσσαρες ἀρχιερεῖς ἔκλιναν γόνυ τῷ Βάαλ, ἤτοι τῷ παρανόμῳ ἐκ Βερροίας, ἄφρονες καὶ ἀσύνετοι ὄντες, καὶ ὁμογνωμόνησαν ἐκείνῳ καὶ ὑπέσχοντο ὑπὲρ πᾶσαν ἀνθρωπίνην δύναμιν δοῦναι χρήματα, τάχα ἐπ' ἐλπίδι συστῆσαι αὐτὸν πατριάρχην πάλιν». Μεθ' ὑπερηφανείας δὲ τὸ ὑπερνικῆσαν κόμμα προσέθηκεν εἰς τὸ καθαιρετήριον ἔγγραφον[1] «ὅμως Θεοῦ προνοίᾳ ἡ βασιλεία εἰς οὐδὲν τοὺς λόγους ἐκείνων λογισαμένη ἀπέβαλεν αὐτούς, ὑποσχεθέντων ἡμῶν πληρῶσαι τὰ ἀνωτέρω ὑποσχεθέντα ἐκείνοις χρήματα καὶ ἐκλέξαι πρόσωπον ἄξιον εἰς προστασίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου». Τοιοῦτος δ' ἐξελέγη ὁ Ἀδριανουπόλεως Παρθένιος τῇ 1 Ἰουλίου 1639. Τίνες παρίσταντο εἰς τὴν καθαίρεσιν ἀγνοοῦμεν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκλογικῇ συνελεύσει ἦσαν παρόντες 27 ἀρχιερεῖς, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐξόριστος Βερροίας Ἰωαννίκιος, ὁ ὑποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ θνήσκοντος Μητροφάνους ὡς διάδοχος τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας.

Ὑπάρχει ἆρά γε ἀμφιβολία ὅτι τὴν παγίδα τῆς καθαιρέσεως τοῦ Κυρίλλου Β' ἔστησεν ὁ Haga πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ζητήσας τοῦτο ὡς τελευταίαν χάριν παρὰ τοῦ σουλτάνου καὶ ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του; Δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐπιτηδείως καὶ τρόπον τινὰ ἀστείως ἠθέλησε μακρόθεν νὰ χαρῇ ἐπὶ ἀπροσδοκήτῳ παθήματι εἰς τὸν κενεμβατοῦντα συνάδελφόν του Schmidt; Ὁ θεράπων τοῦ καρδιναλίου Barbarini τόσον ἐχάρη ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Haga, ὥστε τελευτῶν τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν ἔγραφεν ὑπερηφάνως ἀλλὰ καὶ μετὰ πικρίας, ὅτι «ὁ πρέσβυς τῆς Ὁλλανδίας ἰδὼν ὅτι τὰ σχέδιά του δὲν ἀξίζουσιν, ἀνεχώρησε προχθὲς ἐπιστρέφων εἰς Ὁλλανδίαν διὰ τῆς Πολωνίας. Μὴ ἀρκεσθεὶς ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν ὀθωμανικὴν πύλην διὰ τῶν μοχθηρῶν ἐγγράφων του, εἶχεν ἔτι προσκαλέσει ἐκ τῆς

[1] Ἀνέκδοτον ἔτι.

χριστιανωσύνης εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆς μηχανικόν, ὅστις παρὰ τῷ ἀνεψιῷ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὁλλανδικῇ πρεσβείᾳ κατεσκεύαζε βόμβας, ἅρματα καὶ ὄργανα πολεμικά. Μετὰ τοιούτου ἀτίμου ἔργου ἐπεράτωσεν ὁ Κορνήλιος Haga τὴν σκανδαλώδη αὐτοῦ πρεσβείαν»! Ὁπόσον ἐξηπατᾶτο ὁ δυστυχὴς Schmidt καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἰησουῖται, φρονοῦντες ὅτι τὰ δύο πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας ὑπετάσσοντο ἤδη εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ὀφρύν! Τὰ κατόπιν παθήματα τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν διενηργήθησαν ἐκ Ῥώμης εὐγενέστερον. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς τώρα.

Ὁ παπὰ Νικολὸς μετονομασθεὶς Νικηφόρος καὶ πατριάρχης ἀναγορευθείς, φαίνεται ὅτι ἐγκαίρως ἐνόησε τὰ τεκταινόμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοῦ μαθητοῦ του Κυρίλλου. Κατὰ συνήθειαν ἀνήγγειλεν ἀμέσως εἰς τοὺς Αἰγυπτίους τὴν «νεύσει Θεοῦ καὶ οἰκονομίᾳ» προαγωγήν του διὰ τοῦ ἐξῆς ἀμηνολογήτου καὶ τέως ἀνεκδότου ἐγγράφου, προπαρασκευάσας δι' αὐτοῦ τὴν εἰς Αἴγυπτον εἰρηνικὴν κάθοδόν του.

«Νικηφόρος ἐλέῳ Θεοῦ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τοῦ ἁγιωτάτου τῆς ἡμῶν μετριότητος θρόνου, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, χρησιμώτατοι καὶ εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ χριστιανοί, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν, εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ δὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐχὴ καὶ εὐλογία καὶ συγχώρησις. Δίκαιον ἔδοξε τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ μάλα ἁρμόδιον δοῦναι καὶ ὑμῖν εἴδησιν περὶ τῶν ἀπροσδοκήτων συμβάντων τοῦ μακαρίτου πάλαι πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κῦρ Μητροφάνους· ἀφεὶς γὰρ ὑμᾶς, λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον, διὰ πολλὰς χρείας ἀναγκαίας αὐτὸν βιαζούσας, διέπλευσε θάλασσαν μεγάλην καὶ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἔπειτα διαβὰς ὄρη ὑψηλὰ καὶ δυσβάτους ὁδούς, ἀπεδήμησεν εἰς Βλαχίαν. Ἐκεῖσε ὀλίγας ἡμέρας ἐνδιατρίψας καὶ ἀσθενείᾳ δεινῇ προσπαλαίσας ἔδωκε τὸ κοινὸν χρέος. Ὁ δὲ πανάγιώτατος καὶ σοφώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (Κύριλλος ὁ ἐκ Βερροίας), ὁ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἱερὰ τῶν ἀρχιερέων σύνοδος, κληρικοί τε καὶ ἄρχοντες Κωνσταντινουπόλεως, ἔχοντες χρέος φροντίσαι καὶ εὑρεῖν πρόσωπον εἰς προστασίαν καὶ

διοίκησιν τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου αὐτοῦ, ἐξελέξατό με, παρευρεθέντων καὶ τῶν χρησιμωτάτων ἀρχόντων καὶ καπετάνων καὶ καραβοκυρίων τῶν ἐν τῇ Ῥόδῳ πάντων, καὶ κατὰ κανόνας καὶ ψήφους ἐκκλησιαστικὰς ἐχειροτόνησε πατριάρχην Ἀλεξανδρείας ἀγνοοῦντά με ὅλως τὴν ὑπόθεσιν. Λοιπὸν ἐπειδὴ νεύσει Θεοῦ καὶ οἰκονομίᾳ γίνεται τὰ τοιαῦτα πάντα, αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀξιώσας με ἐλθεῖν εἰς τὸν ὑψηλότατον τοῦτον βαθμόν, δοίη μοι δύναμιν εἰς τὸ δυνηθῆναι καὶ διοικῆσαι ὑμᾶς τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον, ὡς αὐτὸς βούλεται. Πλὴν ἐπειδὴ μετὰ τὴν χειροτονίαν οὐκ ἐδυνήθημεν εὐθὺς ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς διά τινας χρείας ἀναγκαίας, δεομένας διορθώσεως, περί τε τῶν πραγμάτων τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου αὐτοῦ, ὧν εἶχε μετ' αὐτοῦ ὁ μακαρίτης πατριάρχης Μητροφάνης, παραμεινάντων ἤδη τοῖς ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἄρχουσιν, οἷς συγκατῴκει καὶ συνδιέτριβεν ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος, καὶ περὶ ἄλλων ὑποθέσεων, προσμένομεν μικρὸν ἕως οὗ εὐθετήσαντες τὰ πάντα καὶ διοικήσαντες ἐπιμελῶς ἔλθωμεν πρὸς ὑμᾶς, ἀψάμενοι τῆς εἰς Αἴγυπτον πορείας καὶ εὑρόντες ὑμᾶς ἐν ὑγείᾳ καὶ καταλαβόντες ἐν εὐημερίᾳ πάσῃ καὶ εὐτυχίᾳ εὐφρανθείημεν ὡς εἰκός. Ὑμεῖς οὖν πάντες τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου αὐτοῦ γνήσιοι παῖδες ὄντες ἔχετε φροντίδα τῆς αὐτοῦ ἐπισκέψεως, συμβοηθοῦντες τὸν αὐτόθι εὑρισκόμενον ἐπίτροπον τοῦ θρόνου, ὃν ἀποκατέστησεν ὁ μακαρίτης κῦρ Μητροφάνης, καὶ συμβοηθεῖτε αὐτῷ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ βουλῇ καὶ προαιρέσει ἀγαθῇ εἰς πάντα τὰ χρειώδη, καθὰ οἴδατε καὶ ἐπίστασθε, ἵνα μὴ γίνῃ τι ἐπιζήμιον πρὸς ὑμᾶς. Πρὸς τῇ ἑνὶ ἑκάστῳ ὑμῶν ἁρμοζούσῃ εὐχαριστίᾳ ποιήσομεν καὶ ἄλλας ἀμοιβὰς πρεπούσας ὑμῖν, καὶ περὶ τούτου μηδόλως ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡ μετριότης ἡμῶν ἔχει συζῆσαι ὑμῖν καὶ συναποθανεῖν καὶ ἀγαπᾷ ἔχειν ὑμᾶς εὐτυχεῖς καὶ εὐημερισμένους, ἣν εὐημερίαν δοίη Κύριος ὁ Θεὸς εὑρίσκεσθαι πάντοτε ἀδιαλώβητον καὶ ἀνελλιπῆ παρ' ὑμῖν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αφ· χφ· λφ· 0φ· ἰνδικτιῶνος ζ'».

Μετὰ τοιαύτας περιποιήσεις καὶ ὑποσχέσεις, οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ δεχθῶσι τὸν κοινῇ ψήφῳ καὶ λαϊκῇ ἐπιδράσει δοθέντα αὐτοῖς πατριάρχην. Ἐπίτροπος δὲ τοῦ θρόνου ἦτο ὁ ἱερομόναχος Μελέτιος, ὅς τις ἐχρημάτισε τοιοῦτος ἀπὸ τῆς 14 ἀπριλίου 1638 μέχρι τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐλεύσεως τοῦ πατριάρχου. Ἡ πρώτη ὑπογραφὴ τοῦ

πατριάρχου ἐν τῷ κώδικι τοῦ θρόνου χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 5 ὀκτωβρίου 1639. Φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀπὸ τῆς χειροτονίας του εἰς διάστημα ἓξ περίπου μηνῶν ἦτο μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἴσως εἰς Μολδαβίαν, τὸ μὲν πρὸς ἀπόδοσιν εὐχαριστιῶν εἰς τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς, τὸν ἐνεργήσαντα τὴν ἐκλογήν του, τὸ δὲ πρὸς παραλαβὴν τῶν πραγμάτων τοῦ Μητροφάνους καὶ συνάθροισιν ἐλεῶν. Ἀδύνατον δὲ νὰ σημειώσωμεν ἐὰν ἐξεπλήρωσε τὰς ὑποσχέσεις του τὰς δοθείσας εἰς τὸν Schmidt καὶ εἰς τὸν παπικὸν βικάριον.

Ἐν Αἰγύπτῳ διέμεινεν ἀπὸ 5 ὀκτωβρίου 1639 μέχρις 8 νοεμβρίου 1640, κατὰ τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφάς του. Κατόπιν ἀπαντᾷ ἐπίτροπος τοῦ θρόνου Ἀρσένιος ἱερομόναχος μέχρι 4 φεβρουαρίου 1641. Ἀπὸ 20 δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μέχρις 26 σεπτεμβρίου 1641 ἐπανευρίσκεται ὁ πατριάρχης ἐν Καίρῳ, ἔνθα καταλείπει πάλιν ἀπὸ τῆς 4 ὀκτωβρίου 1641 ἐπίτροπον τὸν αὐτὸν Ἀρσένιον, χρηματίσαντα τοιοῦτον μέχρι 4 ἰανουαρίου 1642. Ἀπὸ δὲ 10 αὐγούστου μέχρι φεβρουαρίου 1644 ἀπαντῶμεν ἐπίτροπον Γαβριὴλ ἱερομόναχον. Ἐφ' ἱκανὸν λοιπὸν χρόνον ἀπουσίαζεν ὁ Νικηφόρος ἐξ Αἰγύπτου.[1] Κατὰ σημείωσιν δὲ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἰωαννικίου ἀπεβίω ἐν Μολδαβίᾳ κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1645 ἔτους[2]. Ἀλλ' ἐξ ἀνεκδότου ἐπιστολῆς συνοδικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν ἡγεμόνα Μολδοβλαχίας Βασίλειον πληροφορούμεθα ἀκριβέστερον ὅτι ὁ Νικηφόρος κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ζῶσιν. Ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη τῇ 17 ἰανουαρίου 1645. Μνεία δὲ γίνεται ἐν αὐτῇ σκανδάλων «μεταξὺ τῶν Σιναϊτῶν καὶ τοῦ μακαρίτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ λογιωτάτου κυρίου Νικηφόρου»[3]. Κατὰ σεπτέμβριον 1644 ἦτο ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε καὶ παρέστη εἰς σύνοδον ἐκλογῆς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Παρθενίου Β'[4].

---

[1] Τὰς χρονολογικὰς ταύτας σημειώσεις ἠρύσθην ἐκ τοῦ ἐν Καΐρῳ ἀρχαίου πατριαρχικοῦ κώδικος τοῦ φέροντος νῦν ἀριθμὸν 80. Ὅρα σελ. 640-645, 645-660, 661-662, 663-672, 672-674, 676-678, 718-753.

[2] Αὐτόθι σ. 746. Τὴν σημείωσιν ταύτην ἐξέδωκεν ἤδη ὁ κ. Μαζαράκης ἔν0' ἄνω0. σ. 15.

[3] Τὸ γράμμα τοῦτο ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ φέρει χρονολογίαν ἐσφαλμένην, 17 ἰανουαρίοπ 1646 ἰνδικτιῶνος 14. Κ. Σάθα Μεσ. Βιβλ. α0'. τ. 3, σ. 578.

[4] Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιο0. τ. 3, σ. 577.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΣΑΜΟΥΗΛ ΚΑΠΑΣΟΥΛΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑΙ ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Ἐν τῷ 187 κώδικι τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης ἀνεῦρον τὰς ἑπομένας αὐτοβιογραφικὰς καὶ ἰδιοχείρους σημειώσεις τοῦ Σαμουὴλ Καπασούλη Χίου, τοῦ γεγονότος πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. Φύλλον 156α· «1661 αὐγούστου πρώτῃ ἡμέρᾳ κυριακῇ ἡ γέννησις. — 1671 ἰανουαρίου 26 ἐκοιμήθη ὁ πατήρ μου Δημήτριος ἱερεύς. — 1676 μαΐου 6 ἐκοιμήθη ἡ μήτηρ μου Τζουάννα πρεσβυτέρα. — 1677 ἰανουαρίου πρώτῃ ἐσφραγίσθηκα ἀναγνώστης εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον παρὰ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Χίου κυρίου Γρηγορίου εἰς Χίον. — 1679 σεπτεμβρίου 17 μὲ ἐπῆρεν ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τὴν Χίον. — 1679 σεπτεμβρίου 28 ἔγινα ῥασοφόρος εἰς Τένεδον ὑπαγένοντας εἰς Κωνσταντινούπολιν. — 1679 νοεμβρίου 9 ἡμέρᾳ κυριακῇ ἐχειροτονήθηκα ἱεροδιάκονος εἰς τὸ Γαλάτζι τῆς Μπογδανίας παρὰ τοῦ μακαριωτάτου Ἀλεξανδρείας κυρίου Παρθενίου. — 1680 σεπτεμβρίου 26 ἐκελεύθηκα ἀρχιδιάκονος Ἀλεξανδρείας εἰς Ταμιάθι ἡμέρᾳ κυριακῇ. — 1682 μαΐου 2 ἡμέρᾳ τετάρτῃ ἐκίνησα ἀπὸ τὴν Μπογδανίαν διὰ τὴν Μοσχοβίαν καὶ ἔφθασα μέσα εἰς τὴν Μοσχοβίαν ἰουνίου 17, καὶ εὐγῆκα ἀπὸ μέσα 1683 ἰανουαρίου 30 καὶ ἦλθα εἰς Κωνσταντινούπολιν ἰουνίου 6. — 1687 ἰανουαρίου 30 ἡμέρᾳ κυριακῇ τοῦ ἀσώτου ἐχειροτονήθηκα ἱερομόναχος παρὰ τοῦ μακαριωτάτου Ἀλεξανδρείας κῦρ Παρθενίου εἰς Ταμιάθι, καὶ φεβρουαρίου 2 ἡμέρᾳ τετάρτῃ ἐκελεύθηκα πρωτοσύγκελλος Ἀλεξανδρείας. — 1688 ἰουλίου 25 ἔγινε πατριάρχης

Ἀλεξανδρείας ὁ κύριος Γεράσιμος ὁ μακαριώτατος καὶ σεπτεμβρίου 29 τὸν ἀπήλαυσα εἰς Σμύρνην. — 1693 αὐγούστου 18 ἐφίλησα χέρι εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἤμουν πρωτοσύγκελλος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας σημὰ εἰς τὸν κῦρ Διονύσιον Σεὲρ — ὀγλάνη, καὶ ὀκτωβρίου 8 μὲ ἐκέλευσεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἡμέρᾳ κυριακῇ εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν (1). — 1697 ἐχειροτονήθηκα μητροπολίτης Λιβύης εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον, παρὰ τοῦ μακαριωτάτου Ἀλεξανδρείας κυρίου Γερασίμου, ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ἰαννουαρίου 20. Συλλειτουργοὶ ἦσαν ὁ Σινᾶ ὅρους Ἰωαννίκιος καὶ ὁ Γάζης Χριστόδουλος. — 1697 δεκεμβρίου 7 ἐκίνησα ἀπὸ τὴν Τρίπολιν διὰ τὴν Βενετίαν καὶ ἔφθασα φεβρουαρίου πρώτῃ 1700, ἐπειδὴ ἦλθα περβία (per via) τῆς Ἀλεγούρνης. Ἔκαμα ἕως ταῖς 13 τοῦ ἀπριλίου 1701».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΣΑΜΟΥΗΛ ΚΑΠΑΣΟΥΛΗ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἐσημειωσάμην αὐτογραφικὰς ὑπομνήσεις τοῦ πατριάρχου τούτου ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ ἔτους 1697, αἵτινες σαφηνίζουσιν ἐπαρκῶς τὸν πρὸ τῆς πατριαρχίας βίον του. Νῦν δὲ συνεχίζω τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ὧδέ πως.

Ὁ Σαμουὴλ φημίζεται καὶ ὡς πεπαιδευμένος ἀνήρ. Ὁ Δαπόντες

(1) Ὁ Σαμουὴλ ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἐν κώδικι τῆς ἐν Καΐρῳ πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης (Ἀριθ. ξδ', 390 φύλλ. 1)· «Σαμουὴλ ἱερομονάχου καὶ πρωτοσυγγέλου Ἀλεξανδρείας ὑπάρχει τὸ παρὸν τῆς ῥητορικῆς καὶ λογικῆς βιβλίον; — Ἐσταχώθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸ ᾳχπζ' ἔτος μηνὶ νοεμβρίῳ κς'; — τανῦν δὲ τοῦ αὐτοῦ Σαμουὴλ χρηματίζοντος μεγάλου πρωτοσυγγέλου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κατὰ τὸ ᾳχιγ' (1693) ἔτος».

λέγει ἁπλῶς «Σαμουὴλ σοφὸς καὶ αὐτός, διάδοχος Γερασίμου» (1). Δημήτριος δὲ ὁ Προκοπίου ὁ συγχρονίσας τῷ Σαμουὴλ χαρακτηρίζει αὐτὸν οὕτω· «ἀνὴρ εὐσεβείᾳ καὶ θεαρέστῳ πολιτείᾳ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀνατεθραμμένος, ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθής, ἱεροκῆρυξ, πεπαιδευμένος τήν τε θύραθεν καὶ ἱερὰν παιδείαν, ἱκανὸς ἀνιχνεῦσαι τὸ βάθος τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἃς καὶ φιλοπόνως νύκτωρ καὶ μεθημέραν μελετῶν οὐ διαλείπει, αἷς ἐκεῖθεν ἐρανίζεται πνευματικαῖς εἰσηγήσεσι καταρτίζων τὸν χριστώνυμον λαὸν πρὸς εὐσέβειαν καὶ βίον ὅσιον καὶ θεάρεστον· ὑπερεῖχε μέντοι γε σοφίᾳ καὶ πολυμαθείᾳ ἀσυγκρίτως ὁ πρὸ αὐτοῦ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κύριος Γεράσιμος» (2).

Πονήματα τοῦ Σαμουὴλ σῴζονται τὰ ἑξῆς·

1) «Σύντομος μέθοδος περὶ ἐπιστολῶν καὶ ἐπιγραμμάτων» εἰς 33 σελίδας ὀγδόου σχήματος.

2) «Σύντομος πραγματεία τῆς ῥητορικῆς τέχνης». Ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 1686. Τὸ πρωτότυπον ἀμφοτέρων τῶν ἔργων κεῖται ἐν τῇ πατριαρχικῇ βιβλιοθήκῃ Καίρου, ἔνθα καὶ ἀνέγνων αὐτὸ ἐν ἔτει 1888. Ἀριθ. κώδικος πς', 412 (3).

3) Ἐπιστολαὶ πρὸς Χρύσανθον πατριάρχην Ἱεροσολύμων (1715-1719) (4).

4) Διάφορα σημειώματα ῥητορικὰ καὶ ἐπιστολιμαῖα.

Ὁ βίος τοῦ Σαμουήλ, ὡς πατριάρχου, εἶναι πολὺ ἀτελῶς γνωστός. Ἀθανάσιος Κομνηνὸς ὁ Ὑψηλάντης γράφει· «Καὶ πατριαρχεύσας (Γεράσιμος) ἔτη εἴκοσι δύο παραιτεῖται εἰς τὸν Σαμουὴλ τὸν ἀπὸ Λιβύης, Χῖον μὲν τὴν πατρίδα, τὴν δ' ἐπίκλησιν Καπασούλην, τῷ ἔτει 1699· ὅστις πατριαρχεύσας ἔτη ἓξ ἐξοῦται περὶ τὰ τέλη τοῦδε τοῦ ἔτους (1705) κατὰ μῆνα δεκέμβριον, τῇ συνεργείᾳ τοῦ Κοσμᾶ, ἀρχιεπισκόπου Σιναίου, τοῦ ἐκ Χρυσουπόλεως» (5).

Ἡ παρ' Ὑψηλάντῃ χρονολογία εἶναι παντελῶς ἐσφαλμένη. Αὐτὸς ὁ Σαμουὴλ γράφει ἰδιοχείρως τάδε (6)· «Τοῦ μακαρίτου κυροῦ Παρθενίου τοῦ κατὰ τὴν Σμύρνην ἀποδόντος τὸ κοινὸν χρέος καὶ πρὸς

(1) Κ. Σάθα, Μεσαιων. βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 87.
(2) Αὐτόθι σ. 494-495.
(3) Ὅρα καὶ Γ. Μαζαράκη, Μητροφάνης Κριτόπουλος σ. 29 ἐν ὑποσημειώσει.
(4) Κ. Σάθα, Μεσαιων. βιβλιοθ. τ. Γ', σ. 532.
(5) Α. Κ. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν σ. 264. Πρόλ. σ. 231.
(6) Κῶδιξ 80 τῆς ἐν Καίρῳ πατριαρχ. βιβλιοθήκης σελ. 743.

Κύριον ἐκδημήσαντος, γνήσιος διάδοχος τῆς πατριαρχείας νομίμως καὶ κανονικῶς ἐγεγόνει ὁ μακαριώτατος καὶ σοφώτατος κύριος Γεράσιμος ὁ Παλλαδᾶς ὁ ἀπὸ Κρήτης, ἐν Κωνσταντινουπόλει μετατεθείς ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς Καστορίας ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον. Τούτου δὲ ἐπὶ δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἔτεσι καλῶς καὶ εὐδαιμόνως διαθύναντος καὶ εἰς βαθὺ γῆρας φθάσαντος, ἀδιάστως καὶ οἰκειοθελῶς παραίτησιν ἐμελέτησε ποιήσασθαι. Καὶ δὴ συνέλευσις γέγονε τῶν ἐνταῦθα χριστιανῶν ἁπάντων καὶ δι' ἐκλογῆς παγκοίνου καὶ ὁμοφώνου προσεκλήθημεν ἡμεῖς ἐν θείᾳ εὐδοκίᾳ καὶ ἐπικλήσει εἰς διαδοχὴν τῆς πατριαρχικῆς πηδαλιουχίας. Ψήφων δὲ κανονικῶν γενομένων ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου, συμψηφήσαντος τοῦ αὐτοῦ μακαριωτάτου γέροντος τῷ τοῦ Σιναίου ὄρους ἀρχιεπισκόπῳ κὺρ Ἀθανασίῳ, τοῖς τε ἁγίοις πατράσι τοῦ θρόνου καὶ παντὶ τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ, ἐν θείῳ ἐλέει μετετέθημεν κατὰ πᾶσαν τὴν νόμιμον καὶ κανονικὴν τῆς ἐκκλησίας ἀκρίβειαν ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τῆς μητροπόλεως Λιβύης ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ ἀποστολικὸν τοῦτον. Ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν ἔτει ᾳψι' (1710), ἰαννουαρίου κβ', ἡμέρᾳ κυριακῇ.

Ὁ Ἀλεξανδρείας Σαμουήλ».

Οὕτως ἀποκαθίσταται ἡ ἀληθὴς χρονολογία. Ἐν ἄλλῳ δὲ κώδικι τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης (ἀριθ. 233, φύλ. 72) ἀνεῦρον καὶ αὐτὸ τὸ ἔγγραφον τῆς εἰς τὸν Σαμουὴλ μεταβιβάσεως τῆς ἐξουσίας πρὸς τοῦ πρώην Ἀλεξανδρείας Γερασίμου, ὅπερ ἔχει οὕτως αὐτολεξί· «Πάντων τῶν τοῦ παρόντος βίου ἀνθρωπίνων τῷ χρόνῳ συγγηρασκόντων καὶ ἀφανιζομένων, μηδενὸς διαμένοντος εἰς τὸ διηνεκές, οὔτε μὴν σῳζομένου ἀλλ' ὡς ἐνύπνιον ἐξεγειρομένου τούτων παρεχομένων καὶ διαλυομένων — ὑπόκεινται καὶ γὰρ τῇ φθορᾷ κατὰ φύσιν, ὡς παρὰ πᾶσιν ἐναργῶς γνωρίζεται — καὶ δόξης δηλαδὴ καὶ πλούτου καὶ ἀξίας καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἀστάτων καὶ ῥευστῶν καὶ ἐπικαίρων καταφανέστατα μαρτυρουμένων, ἅτε τοῦ θανάτου ἐπίσης τοὺς πάντας λυμαινομένου, ἡ μετριότης ἡμῶν τὰς πνευματικὰς ἡνίας τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ τούτου θρόνου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας οἰακοστροφῆσαι θεόθεν λαχοῦσα καὶ θείῳ πάλιν ἐλέῃ

καὶ ἀφάτοις οἰκτιρμοῖς ἐν ἔτεσι δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι τῆς συστάσεως τούτου καὶ καταρτισμοῦ ὅση δυνάμει ἐπιμελουμένη, εἰς δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ὀνόματος τοῦ παντοκράτορος ἡμῶν Θεοῦ, τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτε. Γήρατι ὅμως ἤδη κατακαμφθεῖσα καὶ πάθεσι νοσεροῖς περιπεσοῦσα τὴν τοῦ σώματος δύναμιν ἐγνώρισεν ἀτενίσασαν· καὶ εἰς μνήμην ἔχουσα τὸ τέλος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τὸ ἄφυκτον καὶ ἄδηλον ἢ καὶ ἄωρον, τοῖς πᾶσι χαίρειν κέκρικεν εἰπεῖν καὶ μόνην τὴν ἀρετὴν τῆς ἡσυχίας ἀσπάσασθαι, ὡς φίλην Θεοῦ, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς προξενοῦσαν σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο τὴν πρὸς τὰ βελτίω ἀποκατάστασιν τῆς ἁγιωτάτης καὶ πατριαρχικῆς ταύτης καθέδρας μὴ προαιρουμένη παριδεῖν, μετὰ Θεὸν τὸν πάντα δυνάμενον καὶ πάντων προνοούμενον ἐν ὁδηγίᾳ καὶ φωτισμῷ πνεύματος τοῦ παναγίου τὴν προστασίαν καὶ οἰκονομίαν οὐκ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἰδίᾳ γνώμῃ καὶ βουλήσει ἔγνω παραιτήσασθαι τῆς πατριαρχικῆς ἑστίας ἐγνωσμένως καὶ ἀνατιθέναι ἀπεφήνατο ταύτην (ἄλλῳ). Σύνοδον τοιγαροῦν ὑπερτελῆ συγκροτήσασα τῶν τε ἐντιμοτάτων κληρικῶν, εὐλαβεστάτων ἱερέων, χρησιμωτάτων πραγματευτῶν καὶ πρωτομαϊστόρων τῶν ρουφετίων καὶ τῶν χριστιανῶν ἁπάντων τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον διατελούντων, ἐντοπίων καὶ ξένων, Ῥωμαίων τε καὶ Ἀράβων, συμπαρόντος καὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Λιβύης κὺρ Σαμουήλ, ὡς ὑποκειμένου τῷ ἁγιωτάτῳ αὐτῷ θρόνῳ, καὶ τῶν ὁσιωτάτων λοιπῶν πατέρων ἱερωμένων τε καὶ μοναχῶν, ταύτην τὴν ἡμετέραν ἀβίαστον βουλὴν καὶ γνώμην ἀνηγγειλάμην παρρησίᾳ. Τούτων δὲ πάντων λύπῃ συσχεθέντων ἐν δάκρυσι θερμοῖς καὶ πνεύματι συντετριμμένῳ οὐκ αἰδέσαντο τὴν ἀγγελίαν, ἀλλ' ἠξίουν ἡμᾶς μεταβαλεῖν τὸν σκοπὸν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τοιούτου ἀπροσδοκήτου αὐτῶν ἀπορφανισμοῦ, ἐπυνθάνοντο μήποτε διὰ λύπην ἢ παραπικραμὸν ἢ ἐνόχλησίν τινος τῶν πατέρων ἢ τῶν χριστιανῶν προετράπημεν εἰς τοῦτο. Ἡμεῖς δὲ παντοίοις τρόποις καὶ λόγοις βεβαιώσεως ἐπιστώσαμεν τοὺς πάντας, ὅτι διὰ μόνην τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἡμῶν σωτηρίαν τοῦτο γίνεται. Μόλις οὖν κατένευσαν τῷ ἡμετέρῳ σκοπῷ τῷ ἐν ὀνόματι τοῦ μεγάλου Θεοῦ. Ὅθεν ἅπαντας τοὺς ὑποκειμένους τῷ ἁγιωτάτῳ τούτῳ θρόνῳ καταλεξάμενοι, εἴτε παρόντας εἴτε ἀπόντας, εἰς εὕρεσιν ἀξίου καὶ ἁρμοδίου προσώπου τοῦ ἀκατακρίτως διαδεξομένου προστασίαν τὴν ποιμαντικὴν ταύτην, ἐξελέγη καὶ

προκέκριται πάντων ἐν ψήφῳ κοινῇ καὶ γνώμῃ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Λιβύης κὺρ Σαμουήλ, ὡς ἀρχαιότερος τῶν λοιπῶν, τῇ τε ἀρχιερατικῇ ἀξίᾳ καὶ ἄλλοις προτερήμασι τετιμημένος. Γοῦνυν ἡ μετριότης ἡμῶν γνώμῃ καὶ προαιρέσει ἰδίᾳ ἀβιάστως καὶ οἰκειοθελῶς, ἐν φωτισμῷ δὲ μάλιστα καὶ συνέσει καὶ ἐπιλάμψει τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος, αὐτῷ τούτῳ τῷ πανιερωτάτῳ μητροπολίτῃ Λιβύης, τῷ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ αὐτῆς κὺρ Σαμουήλ, παραιτεῖται μετ' εὐχῆς καὶ εὐλογίας πατρικῆς τοῦτον τὸν ἁγιώτατον καὶ ἀποστολικὸν θρόνον καὶ πᾶσαν τὴν προστασίαν τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, διαδόχῳ νομίμῳ καὶ κανονικῷ ἐν θείᾳ εὐδοκίᾳ καὶ ψήφῳ καὶ κοινῇ ἀγάπῃ καὶ ἐκλογῇ ψηφισθέντι καὶ στερχθέντι καὶ ἀποφανθέντι παρά τε τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ παρὰ τοῦ συμπαρόντος ἱερωτάτου μητροπολίτου Θηβαΐδος κὺρ Ἀρσενίου, ὑποκειμένου καὶ αὐτοῦ τῷ ἁγιωτάτῳ τούτῳ θρόνῳ, καὶ παρὰ παντὸς τοῦ καταλόγου ἱερατικοῦ τε καὶ πολιτικοῦ τοῦ διὰ τῆς ποιμαντικῆς βακτηρίας τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου ἰθυνομένου. Εἰς ἔνδειξιν δὲ καὶ ἀσφάλειαν ταύτης τῆς οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως τοῦ θρόνου μου, πλὴν τῆς ἱεραρχικῆς ἐνεργείας, γέγονε τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν οἰκειόχειρον γράμμα καὶ ἐδόθη τῇ αὐτοῦ πανιερότητι ἐν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ ἡμετέρᾳ καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων. Κατεστρώθη δὲ ὡς ἐστὶν ἔν τε τῷ ἱερῷ κώδικι τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου ἰδιόγραφον, εἰς ἀίδιον μνήμην καὶ ἀσφάλειαν. Ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν ἔτει ᾳψι' (1710) ἰαννουαρίῳ κ', ἰνδικτιῶνος γ'.

Ὁ πρώην Ἀλεξανδρείας Γεράσιμος».

Καὶ ταῦτα μὲν εἰς βεβαίωσιν τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἀνηγορεύθη ὁ Σαμουὴλ πατριάρχης. Εἰδήσεις δὲ περὶ τῶν πράξεων καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ μέχρι θανάτου γινώσκω πάνυ ὀλίγας. Βέβαιον φαίνεται ὅτι ἡ πατριαρχία τοῦ Σαμουὴλ διεσπάσθη ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιβατικῶς ὑπὸ Κοσμᾶ ἀρχιεπισκόπου Κλαυδιουπόλεως, τοῦ γεγονότος κατόπιν καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὅτι ὁ Σαμουὴλ ἀντεκδικούμενος προΐδωκε τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τὸ Βατικανόν, πρὸς ἀποδίωξιν τοῦ ἐπιβάτου καὶ κραταίωσιν αὐτοῦ ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐξουσίᾳ. Ἰδοὺ τί διηγεῖται ὁ Picot ὑπὸ χρονολογίαν 6 ἰουνίου 1712.

« Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἀποπτύει τὸ σχίσμα καὶ συνενοῦται τῇ ρωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ πατριάρχης οὗτος ἦν Σαμουὴλ Καπασούλης ὁ Χῖος, ὁ διαδεξάμενος Γεράσιμον τὸν Παλλάδαν. Αὐτοῦ ἡσύχως διοικοῦντος, Κοσμᾶς τις ἐπίσκοπος διαμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔδωκε τοῖς Τούρκοις χρήματα ἵνα γένηται πατριάρχης, καὶ λαμβάνει διαταγὰς ἐγκαθιδρύσεως. Οἱ χριστιανοὶ δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σαμουὴλ ἐξετέθη οὐδὲν ἧττον εἰς τὰς μᾶλλον ἀπαισίους ἀντιλογίας. Ἡ δὲ δοκιμασία, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, ὠφέλησεν αὐτόν. Μαθὼν ὅτι κατόλικός τις μισιονάριος, ὀνόματι Laurent de Saint-Laurent καὶ φύλαξ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίου Τάφου, ἀφίκετο εἰς Αἴγυπτον, ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἰδῇ· ἐν ταῖς μετ' αὐτοῦ λοιπὸν συνδιαλέξεσιν εὗρε παρηγορίας καὶ ἐλλάμψεις, διότι αἱ τέως προλήψεις αὐτοῦ περὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας διεσκεδάσθησαν. Τοῦ πατρὸς Λαυρεντίου καταλιπόντος τὴν Αἴγυπτον, ἄλλοι μισιονάριοι ἀπετελείωσαν τὸ ἔργον του. Ὁ πατριάρχης ποιεῖται τὴν ἐξόμωσιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, ἐκφρασθεὶς ῥητῶς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεώς του περὶ τῶν ἀντιλεγομένων σημείων μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα. Τὴν δ' ὁμολογίαν του ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην μετὰ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν πάπαν διὰ τοῦ φραγκισκανοῦ καὶ μισιοναρίου τῆς ἁγίας γῆς Mazot, ὅστις ἔφθασεν εἰς Ῥώμην περὶ τὸ τέλος μαρτίου 1713. Κλήμης δὲ ὁ ΙΑ' ἠθέλησε νὰ τὸν ἰδῇ καὶ μάθῃ παρ' αὐτοῦ ἅπαντα τὰ περιστατικὰ τοῦ διαβήματος τοῦ πατριάρχου. Ἐκοινοποίησε τὰ ἔγγραφα εἰς τὴν ἀδελφότητα τῆς προπαγάνδας καὶ τῇ 28 ἀπριλίου ὥρισε συνέδριον, εἰς ὃ προσεκλήθησαν μετὰ τοὺς καρδινάλεις πολλοὶ κληρικοὶ καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ παρεπιδημοῦντες Ἕλληνες, τοῦ πάπα ἀξιώσαντος ὅπως τὸ γεγονὸς τελεσθῇ μετὰ πλείονος ἐπισημότητος. Ἀνέγνωσαν τὰς ἐπιστολὰς τοῦ πατριάρχου ἑλληνιστὶ καὶ εἶτα τὴν λατινικὴν αὐτῶν μετάφρασιν. Ὁ κληρικὸς Λαμπερτίνης, συνοδικὸς δικηγόρος, ἐξεφώνησεν ἐνώπιον τοῦ πάπα λόγον· οὗτος δὲ παρεχώρησε τῷ πατριάρχῃ τὸ ὠμόφορον (pallium) καὶ ἐν δημηγορίᾳ ἐξέφρασε τὴν ἐπὶ ἑνώσει χαρὰν του. Ὁ ποντίφηξ ἔγραψε ταὐτοχρόνως τῷ αὐτοκράτορι Λουδοβίκῳ ΙΔ' καὶ τῇ ἑνετικῇ δημοκρατίᾳ, ὅπως τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ μεσολαβήσωσι παρὰ τῷ σουλτάνῳ ἵν' ἀφεθῇ ὁ πατριάρχης ἥσυχος· ἔγραψε δὲ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει γάλλον πρέσβυν, τὸν μαρκήσιον Des Alleux, οὗτινος τὴν καλοκάγαθίαν πολλάκις ἐξετίμησεν » (1).

Ἀγνοοῦμεν ὁποίαν ἐντύπωσιν προὐξένησεν ἡ παράδοξος αὕτη πρᾶξις τοῦ Σαμουὴλ καὶ ὁποῖα κατ' αὐτοῦ μέτρα ἐλήφθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν. Μέχρι τοῦ νῦν οὐδ' ἁπλῆ μνεία περὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἐγνώσθη που γεγραμμένη ἑλληνιστί. Ὑποθέτω δὲ μόνον ὅτι ἐξωκονομήθη ἡ προσβληθεῖσα φιλοτιμία τοῦ Σαμουὴλ διὰ ταχείας ἐξώσεως τοῦ ἐπιβάτου Κοσμᾶ καὶ διὰ προαγωγῆς τούτου εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον μηνὶ μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1714, ὁπόθεν μετὰ εἴκοσι καὶ ἐννέα μῆνας ἐξωρίσθη εἰς τὸ Σίναιον ὄρος (2). Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Σαμουὴλ σιγῶσιν αἱ γνωσταὶ πηγαὶ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, οὗτινος καὶ ὁ χρόνος ἀγνοεῖταί μοι εἰσέτι. Πληροφορίας δέ τινας ἀσαφεῖς ἀνευρίσκω ἐν ἐγγράφοις περὶ τοῦ Κοσμᾶ· αὗται δὲ πάλιν εἰσὶν ἐπαρκεῖς πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἀνεγνώριζε τὸν Σαμουὴλ κανονικὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Κοσμᾶς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἱερομονάχων προήχθη τῷ 1703 κατὰ μῆνα ἀπρίλιον εἰς ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου. Ἐν ἔτει δὲ 1706 δοὺς παραίτησιν προήχθη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κλαυδιουπόλεως. Τῷ 1708 προσήνεγκε τῷ Ἱεροσολύμων πατριάρχῃ Χρυσάνθῳ ὑπηρεσίαν σπουδαίαν, παραδοὺς αὐτῷ ἔγγραφά τινα περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, ἀποκοπέντα ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Σιναίου Ἰωαννικίου ἐκ τοῦ συνοδικοῦ κώδικος τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Ἐν τῷ μεταξὺ εἴδομεν ὅτι ἐπιβατικῶς ἐγένετο πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ ὅτι παυθεὶς καὶ ἀποδιωχθεὶς ἀνηγορεύθη τῷ 1714 οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ἐξόριστος δὲ ὢν ἐν Σιναίῳ διήρχετο τὸν βίον ἐν συγγραφαῖς. Ὑπ' ἀριθ. ξη' – 394 τῆς ἐν Καίρῳ πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχει ἰδιόχειρος κῶδιξ περιλαμβάνων ὑπομνήματα αὐτοῦ « εἰς τὸ δεύτερον τῶν περὶ ἀρχῶν » μετὰ τῆς ἑξῆς ἐν τέλει σημειώσεως· « ᾳψκ' (1720) ἐν Σιναίῳ τῷ ἁγίῳ ὄρει παρὰ τοῦ πρώην Κωνσταντινουπόλεως ἐγκλείστου ὄντος Κ(οσ)μ(ᾶ) μηνὶ δεκεμβρίῳ θ' ». Ἡ ἀρχὴ δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἔχει οὕτως· « Ἐν ἀρχῇ τοῦ προληφθέντος βιβλίου

(1) Picot, Mémoires pour servir à l' histoire ecclesiastique κτλ. τ. Λ', σελ. 326 κέ.

(2) Α. Κ. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν σελ. 294 - 296, 301.

τὸν σκοπὸν τῆς ὅλης πραγματείας» κτλ. Ἐν ἄλλῳ κώδικι (ἀριθ. πζ-414) ὑπάρχουσι πονήματα αὐτοῦ δύο· α') «περὶ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν καὶ αἰτίων». Ἀρχ. «Πᾶν τὸ αἴτιον καὶ ἀρχὴ» κτλ. β') «περὶ πλείστων καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς περὶ πολλῶν ἀπορουμένων καὶ παρὰ τῶν χριστιανῶν γινώσκεσθαι ὀφειλομένων». Ἀρχ. «Πιστεύσαντες καὶ βαπτισθέντες εἰς τριάδα ὁμοούσιον» κτλ. Ἐν τρίτῳ κώδικι (ἀριθ. νε'-381) ὑπάρχει τὸ ἑξῆς συγγραμμάτιον· «Τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κοσμᾶ τοῦ Σιναίτου, περὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας καὶ τοῦ συνάξαι ἑαυτὸν ἐν ἑνὶ τόπῳ, καὶ τί τὰ ἐκ τούτων γινόμενα καὶ ὅτι ἐν γνώσει τῆς διακρίσεως ἐδιδάχθη τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων». Ἀρχ. «Ἐν πολὺ καιρῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς» κτλ.

Ἡ δὲ κανονικὴ ἀναγόρευσις αὐτοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας ἐγένετο τῷ 1723, κατὰ ἐπιστολὰς ἐπισήμους, ἃς καὶ καταχωρίζω ὧδε διὰ τὰς ἐν αὐταῖς λεπτομερείας περὶ τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ.

1.

Ἐκ τοῦ ἐπισήμου κώδικος
τοῦ ἐν Καίρῳ πατριαρχείου, φύλ. 23-27.

Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ
ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως,
νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Αἰδεσιμώτατε ἀρχιμανδρῖτα τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ὁσιώτατοι καθηγούμενοι, πρωτοσύγκελλοί τε καὶ ἐπίτροποι Ῥαχιτίου τε καὶ Ταμιατίου, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου θρόνου καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἐπαρχιῶν τε καὶ μητροπόλεων, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, χρήσιμοι ἄρχοντες καὶ πραγματευταὶ καὶ καραβοκύριοι, πρωτομαγίστορές τε καὶ μαγίστορες τῶν ῥουφετίων καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ

ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ εὐλογία καὶ συγχώρησις.

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος δίδομεν εἴδησιν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς αὐτόθι χριστιανοῖς, ὅτι ἐπειδὴ τοῦ προχρηματίσαντος μακαρίτου πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας κῦρ Σαμουὴλ τὸ χρεὼν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος ἔμεινεν ὁ ἁγιώτατος πατριαρχικὸς καὶ ἀποστολικὸς οὗτος θρόνος ἱκανὸν καιρὸν ἤδη ἐν στερήσει πατριαρχικῆς ποιμαντορίας καὶ προστασίας καὶ ἐν χηρείᾳ γνησίου ποιμένος, ὧν ἕνεκα ἡ μετριότης ἡμῶν χρέος ἀπαραίτητον ἔχουσα ἐπαγρυπνεῖν ἄοκνος, προνοεῖσθαί τε καὶ φροντίζειν τῶν ἁπανταχοῦ ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ὀρθοδόξων πόλεών τε καὶ ἐπαρχιῶν, ἅτε τὴν κοινὴν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν εὐσεβῶν ἀνειλημμένων μέριμναν, οὐδὲ τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον ὑπὸ τοσούτων ὀρθοδόξων οἰκούμενον δεῖν ἔγνω παριδεῖν ἐπὶ πολὺ διαμένοντα ἀπροστάτευτον καὶ ἀποίμαντον, ἐστερημένον τε τῆς πνευματικῆς διοικήσεως καὶ κυβερνήσεως, ἥτις συμβάλλεται τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι ὅσα ψυχή τε καὶ κεφαλὴ τῷ σώματι, μηδὲ τοὺς ἐν αὐτῷ εὑρισκομένους εὐσεβεῖς χριστιανοὺς τηνάλλως ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι καὶ προσκόπτειν εἰς ἀνοδίας κρημνούς τε καὶ βάραθρα, ὥσπερ τὰ πρόβατα τὰ μὴ ἔχοντα ποιμένα, ἀλλὰ τούναντίον σπουδὴν κατεβαλόμεθα ἀποκατασταθῆναι ἐν αὐτῷ ποιμένα καὶ κυβερνήτην ἄξιον καὶ μάλιστα ἔχοντες ἐνδόσιμον εἰς τοῦτον παρ' ὑμῶν πάντων τῶν αὐτόθι χριστιανῶν, οἵτινες καὶ ἔγνωμεν καὶ ἐβεβαιώθημεν καλῶς κοινῇ βουλῇ καὶ γνώμῃ ἠξιώσατε προσδραμεῖν τῇ προνοίᾳ καὶ δεφενδεύσει τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐπιτρέψαι τε καὶ παραχωρῆσαι ἡμῖν τὴν ψῆφον καὶ ἐκλογὴν τοῦ ἐν τῷ θρόνῳ τούτῳ νομίμως πατριαρχεύσοντος, ζητῆσαί τε παρ' ἡμῶν τὸν ἀξίως προστατεύοντα καὶ ποιμανοῦντα ὑμᾶς.

Ὅθεν διά τε τὴν τοιαύτην ὑμῶν ἀξίωσίν τε καὶ αἴτησιν καὶ διὰ τὸ ὅπερ ἔχομεν χρέος ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἁπανταχοῦ ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἁγιωτάτων θρόνων, συνηγορεῖν τε καὶ συντρέχειν αὐτοὺς ὅση δύναμις, δεῖν ἔγνωμεν κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην συνελθεῖν εἰς ἓν καὶ συγκροτῆσαι ἱερὰν καὶ ὑπερτελεστάτην σύνοδόν τε καὶ ὁμήγυριν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὡς ἀνηκούσης τῇ κοινότητι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁλομελείας καὶ εὐσεβείας. Καὶ δὴ σκέψεως καὶ συζητήσεως ἀκριβοῦς

γενομένης, ψήφων τε κανονικῶν προβληθεισῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἐπὶ παρουσίᾳ γνώμη τε καὶ συναινέσει τῶν τε ἐνδημούντων ἐνταῦθα μακαριωτάτων καὶ ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ τε Ἀντιοχείας κυρίου Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Χρυσάνθου, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ τῶν συνεδριαζόντων ἡμῖν ἱερωτάτων συναδελφῶν ἡμῶν ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, συμπαρόντων τε ἅμα τοῦ τε ἐνδοξοτάτου καὶ πανευγενεστάτου ἄρχοντος μεγάλου δραγουμάνου τῆς κραταιᾶς βασιλείας κυρίου Γρηγοράσκου τοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι υἱοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν καὶ περιποθήτου, τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων καπι-κεχαγιάδων, τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, κοινῇ ψήφῳ τε γνώμῃ καὶ συναινέσει ἁπάντων προεκρίθη καὶ προεξελέγη τῶν ἄλλων ἄξιος καὶ ἁρμόδιος ἐπὶ τῷ ἀναλαβεῖν τοὺς οἴακας τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ καὶ προχρηματίσας ἐν αὐτῷ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κύριος κῦρ Κοσμᾶς, ὁ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς καὶ περιπόθητος ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός, ὁ καὶ εὑρισκόμενος ἤδη ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ ἁγίου καὶ θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ, ἅτε θεοσεβὴς ὢν καὶ τίμιος, ἱεροπρεπής τε καὶ κόσμιος ἔν τε τῷ σωματικῷ καταστήματι καὶ τοῖς ψυχικοῖς ἤθεσι, παιδείᾳ τε καὶ μαθήμασι κεκοσμημένος καὶ τὰ θεῖα καλῶς πεπαιδευμένος, ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὸ ἀγγελικὸν ἠμφιεσμένος σχῆμα καὶ ἐν πραότητι καὶ σωφροσύνῃ καὶ βίου σεμνότητι διαπρέπων καὶ διαγωγὴν ἐνδεικνύμενος τὴν πρέπουσαν τῇ πατριαρχικῇ ἀξίᾳ καὶ ἄξιος ὢν τῆς τοιαύτης προστασίας· δι' ὧν ἁπάντων διὰ τῆς θείας χειραγωγίας καὶ ἀντιλήψεως καλῶς ἔχει πατριαρχεῦσαι ἐν ὑμῖν καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις εὐαρεστῆσαι, κανονικῶς τε καὶ θεαρέστως τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον διεξαγαγεῖν πρὸς τὰ σωτηριώδη ἔργα τὰ ὁδοποιοῦντα τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς θείας μακαριότητος, οὐ μόνον διὰ τῆς παραινέσεως καὶ νουθεσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τύπῳ τῆς καλῆς καὶ χριστιανικῆς αὐτοῦ πολιτείας καὶ πνευματικῆς διαθέσεως· καὶ γὰρ ἐν πραότητι καὶ σεμνοπρεπείᾳ, εὐλαβείᾳ καὶ εὐταξίᾳ καὶ ἠθῶν σεμνότητι πολιτευθήσεται, κατὰ τὸν προσήκοντα λόγον τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, καὶ τοὺς

ὑπ' αὐτῷ ποιμαινομένους ἔχει καθιστᾶν εὐαρεστοῦντας Θεῷ. Τοῦτον τοιγαροῦν ψήφῳ γνώμῃ τε καὶ συναινέσει κοινῇ συνοδικῇ ἀποκατεστήσαμεν εἰς τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ ἀποστολικὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ πατριάρχην ἀνεδειξάμεθα καὶ πνευματικὸν προστάτην καὶ ποιμένα πάντων ὑμῶν γνήσιον καὶ νόμιμον καὶ κανονικόν.

Διὸ καὶ γράφοντες γνώμῃ κοινῇ τῶν ῥηθέντων μακαριωτάτων καὶ ἁγιωτάτων πατριαρχῶν τοῦ τε Ἀντιοχείας κυρίου Ἀθανασίου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Χρυσάνθου, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων συναδελφῶν ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, πατρικῶς τε καὶ πνευματικῶς ἐντελλόμεθα καὶ παραινοῦμεν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς αὐτόθι χριστιανοῖς ὅπως τὸν διαληφθέντα τοῦτον μακαριώτατον καὶ ἁγιώτατον πάπαν καὶ πατριάρχην τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ κριτὴν τῆς οἰκουμένης κύριον κῦρ Κοσμᾶν, τὸν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς γινώσκετε γνήσιον καὶ νόμιμον καὶ κανονικὸν πατριάρχην τοῦ αὐτοῦ θρόνου, ποιμένα τε καὶ προστάτην τοῦ ἐν αὐτῷ λογικοῦ ποιμνίου καὶ πατέρα πνευματικὸν πάντων ὑμῶν καὶ κηδεμόνα καὶ φροντιστὴν τῆς σωτηρίας ὑμῶν, δεσπότην τε καὶ ἐξουσιαστὴν τοῦ θρόνου τούτου καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ ἐπαρχιῶν τε καὶ μητροπόλεων καὶ ἐκκλησιῶν μετὰ πάντων τῶν κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῶν, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων, καὶ μνημονεύητε τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις καὶ παραινέσεσι συντελούσαις εἰς ψυχικὴν ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν πάντων ὑμῶν, μέλλοντα ἤδη μεταβῆναι ἀπὸ τῆς ἧς διατρίβει σεβασμίας μονῆς τοῦ Σιναίου ὄρους καὶ ἐλθεῖν εἰς τὸν πατριαρχικὸν αὐτοῦ τοῦτον θρόνον καὶ ἀπολαῦσαι ὑμᾶς, τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ἄνωθεν λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, καὶ ὑποδεχθῆτε αὐτὸν μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ τιμῆς καὶ ἀξίας καὶ φιλοφροσύνης καὶ δεξιώσεως, εὐλογοῦντα καὶ ἁγιάζοντα ὑμᾶς καὶ πάντα τὰ τῇ πατριαρχικῇ αὐτοῦ ἀξίᾳ ἀνήκοντα ἐπιτελοῦντα, διδάσκοντά τε καὶ ὠφελοῦντα ὑμᾶς καὶ νουθετοῦντα τὰ πρὸς σωτηρίαν· καὶ τιμᾶτε καὶ ἀγαπᾶτε αὐτὸν καὶ διευλαβεῖσθε καὶ πείθησθε καὶ ὑποτάσσεσθε αὐτῷ κατὰ τὸ πρέπον καὶ δίκαιον καὶ προσφέρητε μετὰ τῆς προσηκούσης ὑποταγῆς καὶ εὐπειθείας πᾶσαν τὴν ἀνήκουσαν τῇ αὐτοῦ μα-

καριότητι μετὰ προθυμίας αἰδὼ καὶ τιμὴν καὶ ἀγάπην καὶ ὑποταγήν, ὅσα τὰ μέλη τοῦ σώματος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ὑπουργεῖν καὶ ἐνεργεῖν συνετάχθησαν, ἰθυνόμενα ὑπ' αὐτῆς καὶ διευθετούμενα, ὅπως ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς ποιμὴν ὁμοῦ καὶ ποίμνιον ἀξιοπρεπῶς τῷ Θεῷ παρασταθῆτε καὶ τὰς οὐρανίους ἀντιδόσεις ἀποκομίσητε· εὔλογος γὰρ καὶ πρέπουσα καὶ ἀναγκαία τυγχάνει τῇ αὐτοῦ μακαριότητι ἡ παρ' ὑμῶν τῶν πνευματικῶν καὶ ποθεινῶν αὐτοῦ τέκνων συνδρομὴ καὶ βοήθεια, ἐπὶ τῷ δυνηθῆναι κυβερνῆσαι πᾶσαν χρείαν καὶ ἀνάγκην τοῦ θρόνου τούτου, ἀπολογηθῆναί τε καὶ πληρῶσαι τὰ ἐπικείμενα πολυάριθμα βάρη καὶ χρέη καὶ ποιμαίνειν ὑμᾶς ἐλευθέρως ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, δεόμενος πρὸς Κύριον ἐκτενῶς ὑπὲρ ὑγείας καὶ σωτηρίας ὑμῶν ψυχικῆς τε καὶ σωματικῆς, οὗ τὰς δεήσεις ἀποδεχόμενος ὁ Κύριος ἀντικαταπέμψοι ὑμῖν τὸ ἄπειρον αὐτοῦ ἔλεος καὶ ἐπιβραβεύοι τὰ οὐράνια καὶ ἐπίγεια ἀγαθὰ ὡς ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, καὶ παράσχοι ὑμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν τὴν εὐλογίαν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ εἰς πληθυσμὸν καὶ αὔξησιν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν, καὶ τέλος ἀξιώσοι ὑμᾶς καὶ τῆς οὐρανίου αὐτοῦ βασιλείας.

Οὕτω ποιήσατε, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ ἡμῶν, μηδενὸς ἐναντιωμένου ἢ ἀντιλέγοντος, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ ἡ παρ' ἡμῶν εὐχὴ εὐλογία καὶ συγχώρησις εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

ᾳψκγ' (1723) ἐν μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ϛ'.

† Ἱεροσολύμων πατριάρχης Χρύσανθος συναποφαίνομαι.
† Ἀντιοχείας πατριάρχης Ἀθανάσιος τῆς μεγάλης θεουπόλεως ἀποφαίνομαι.
† Ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος.
† Ὁ Νικομηδείας Παΐσιος.
† Ὁ Νικαίας Γεράσιμος.
† Ὁ Κυζίκου Λύξέντιος.
† Ὁ Χαλκηδόνος Παρθένιος.
† Ὁ Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιος.
† Ὁ Προύσης Κύριλλος.
† Ὁ Ἰκονίου Σίλβεστρος.

† Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Κάλλιστος.
† Ὁ Βάρνης Καλλίνικος.
† Ὁ Λήμνου Ἰωαννίκιος.
† Ὁ Σηλυβρίας Παρθένιος.
† Ὁ Ῥόδου Νεόφυτος.
† Ὁ Μεσημβρίας Νικόδημος.
† Ὁ Βιζύης Ἀκάκιος.

2.

Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Μακαριώτατε καὶ ἁγιώτατε πάπα καὶ πατριάρχα τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου κύριε κῦρ Κοσμᾶ, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ὑμετέραν μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ ἀσπαζόμεθα, ἡδέως τε καὶ προσφιλῶς χαιρετοῦμεν, δεόμενοι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ εἰς τὸν ἁγιώτατον αὐτῆς θρόνον ἐν ὑγιείᾳ διηνεκεῖ καὶ ἀδιασείστῳ εὐημερίᾳ μετὰ μακροβιότητος.

Διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας κοινῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς δηλοποιοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι ὅτι ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν ἐν Κυρίῳ ἀποβίωσιν τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κῦρ Σαμουὴλ ἔμεινεν ὁ πατριαρχικὸς οὗτος θρόνος ὑστερημένος γνησίου ποιμένος, ἡ μετριότης ἡμῶν ὁμοῦ μετὰ τῆς συνεδριαζούσης αὐτῇ ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου φιλανθρωπευσάμενοι εὐσπλάγχνως τε καὶ φιλαδέλφως διατεθέντες πρὸς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα καὶ προθυμηθέντες ὄχι μόνον νὰ τὴν ἐλευθερώσωμεν ἀπὸ τῆς ἐπικειμένης αὐτῇ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ταλαιπωρίας τε καὶ κακώσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τιμῆς καὶ δόξης νὰ τὴν ἀναλάβωμεν αὐτόθεν, δεῖν ἔγνωμεν νὰ τὴν ἀποκαταστήσωμεν εἰς τὸν ὃν καὶ πρότερον ὤφθη λαβεῖν ἁγιώτατον θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ νὰ τὴν ἀναδείξωμεν ἤδη γνήσιον καὶ νόμιμον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας καὶ νὰ τὴν ἔχωμεν τοῦ λοιποῦ ὡς συναδελφὸν ἡμῶν περιπόθητον. Ὅθεν εἰς τὴν τοιαύτην ἡμῶν θέλησιν καὶ προθυμίαν εὐρόν-

τες συναινοῦντας καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας ἐνταῦθα μακαριωτάτους καὶ ἁγιωτάτους πατριάρχας, τόν τε Ἀντιοχείας κῦρ Ἀθανάσιον καὶ τὸν Ἱεροσολύμων κύριον Χρύσανθον, τοὺς ἐν Χριστῷ ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ εὐγενεστάτους ἄρχοντας τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων καὶ τὸν λοιπὸν εὐαγῆ κλῆρον τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ἐπεράναμεν τὸ ἔργον εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ συνάρσει, ἀποκαταστήσαμέν τε καὶ ἀνεδείξαμεν ἤδη τὴν ὑμετέραν μακαριότητα πατριάρχην καὶ ποιμένα τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἰδοὺ ὅποῦ τῆς πέμπονται καὶ τὰ συστατικὰ γράμματα περὶ τούτου, τό τε ἐκκλησιαστικὸν τῆς εἰδήσεως καὶ τὸ βασιλικὸν μπεράτιον μαζὶ μὲ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὁποίων συγχαιρόμενοι τῇ αὐτῆς μακαριότητι ἐπὶ τῷ θείᾳ εὐδοκίᾳ κατ' αὐτὴν συντελεσθέντι, ἐπιφωνοῦμεν αὐτῇ κοινῶς καὶ συνοδικῶς τὸν προσήκοντα χαιρετισμόν, λέγοντες τὸ «ἄς εἶναι ὥρα καλὴ καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὴν ἀξιώσῃ νὰ ποιμάνῃ τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῇ τοῦτο ποίμνιον καὶ νὰ τὴν κυβερνήσῃ τὸν πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον καλῶς καὶ σωτηρίως καὶ νὰ εὐαρεστήσῃ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις». Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕστερον λέγομεν ἡ ὑμετέρα μακαριότης γνωρίζουσα τὸ γεγονὸς περὶ αὐτὴν θεῖον ἔλεος καὶ τὴν ἡμετέραν κοινὴν συνοδικὴν ἄκραν φιλανθρωπίαν καὶ φιλαδέλφιαν, ἂς δοξάσῃ κατὰ τὸ εἰκὸς τὸν τοιούτως εὐδοκήσαντα Θεόν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐλπίζομεν νὰ φανῇ εὐγνωμονέστατος κατὰ πάντα καιρόν, γνωρίζουσα τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας τὸ μέγεθος. Ἂς ἔχωμεν καὶ τιμιόν της ἀδελφικὸν γράμμα εἰς ἀπόκρισιν τῶν γραφομένων καὶ δήλωσιν τῆς ὑγείας της καὶ τῶν ὡτινοσοῦν χρειωδῶν αὐτῇ καὶ ἀναγκαίων· τὰ δὲ ἔτη τῆς ὑμετέρας μακαριότητος εἴησαν θεόθεν ὅ τι πλεῖστα καὶ πανευδαίμονα. ϕψκγ', σεπτεμβρίου ιδ'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.
† Ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος εἰς τοὺς ὁρισμούς της.
† Ὁ Νικομηδείας Παΐσιος εἰς τοὺς ὁρισμούς της.
† Κυζίκου Αὐξέντιος εἰς τοὺς ὁρισμούς της.
† Νικαίας Γεράσιμος εἰς τοὺς ὁρισμούς της.
† Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιος εἰς τοὺς ὁρισμούς της.
† Χαλκηδόνος Παρθένιος εἰς τοὺς ὁρισμούς της.
† Φιλιππουπόλεως (κενὸν) εἰς τοὺς ὁρισμούς της.

3.

Μακαριώτατε καὶ λογιώτατε καὶ ἁγιώτατε πάτερ καὶ πατριάρχα τῆς ἁγίας πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ ἡμέτερε ἐν Χριστῷ σεβασμιώτατε δέσποτα, τὴν ὑμετέραν μακαριότητα προσκυνοῦμεν καὶ τὴν σεβασμίαν αὐτῆς δεξιὰν εὐλαβῶς ἀσπαζόμεθα, δεόμενοι κυρίου τοῦ Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἄνοσον εὔθυμον ὑγιᾶ μετὰ καὶ τῶν ἐφετῶν αὐτῆς ἀγαθῶν πάντων.

Τὸ πρὸς αὐτήν μας παλαιὸν σέβας καὶ ἡ ἀκλόνητος φιλία μᾶς ἀνάγκαζε θερμῶς κατὰ πάντα καιρὸν καὶ τόπον νὰ μὴν παραδράμωμεν ἀμελῶς τὰ πρὸς τὴν συνδρομὴν αὐτῆς δυνατὰ μέσα. Καὶ ἤδη τυχόντες εὐκαιρίας ἕως τόσον ἐνεργήσαμεν τὴν ἐγκάρδιόν μας προθυμίαν, ὥστε μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαριωτάτου κυρίου κῦρ Σαμουὴλ νὰ μὴ προβιβασθῇ εἰς τὸν ἁγιώτατον θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας ἄλλος τινὰς παρὰ ἡ ὑμετέρα μακαριότης. Εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸ μὲ τί λογῆς σπουδὴν καὶ προθυμίαν ἐσυντρέξαμεν δὲν τῆς τὸ περιγράφομεν νὰ μὴ φανοῦμεν περιττολογεῖν, ἀλλὰ ἀφίνομεν νὰ τῆς τὸ γράψουν ἄλλοι, ἐξόχως δὲ ὁ ἅγιος πρωτοσύγκελλος κῦρ Ἀνανίας. Εὐδοκοῦντος λοιπὸν τοῦ ἁγίου Θεοῦ νὰ διαδεχθῇ ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ὡς καὶ τὸ δίκαιον ἀπαιτοῦσε καὶ ἡμεῖς ἀμέτρως ἐπεθυμούσαμεν, τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον θρόνον, ἐχάρημεν καθ' ὑπερβολὴν καὶ συγχαιρόμεθα μετ' αὐτῆς, δεόμενοι τοῦ ἁγίου Θεοῦ νὰ χορηγῇ τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι εἰρηνικὴν διαγωγὴν καὶ μετ' ἄκρας ὑγείας καὶ εὐδαιμονίας ἀγαθὴν κυβέρνησιν πρὸς σύστασιν τοῦ ἁγιωτάτου τούτου θρόνου καὶ καταρτισμὸν τοῦ χριστωνύμου πληρώματος. Ἔστω εἰς εἴδησιν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ὅτι κατὰ τὸν προπαρελθόντα χρόνον ἐδανείσαμεν διὰ τὴν χρείαν τοῦ ἁγιωτάτου αὐτῆς θρόνου γρόσια πεντακόσια, καθὼς διαλαμβάνει ἡ χρεωστικὴ ὁμολογία τοῦ μακαριωτάτου κῦρ Σαμουήλ. Ὅθεν παρακαλοῦμεν αὐτὴν νὰ κάμῃ τὴν προσήκουσαν κυβέρνησιν πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, καθὼς περὶ τούτου τὴν σημειοῖ καὶ ὁ κῦρ Ἀνανίας. Παρακαλῶ τὴν μακαριότητά της νὰ μᾶς προστάζῃ πάντα εἰς τὰ κατὰ δύναμιν καὶ δὲν θέλομεν λείψει νὰ συντρέχωμεν μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν εἰς κάθε χρείαν αὐτῆς τε καὶ τοῦ ἁγιωτάτου τούτου θρόνου, ἐπειδὴ ὡς εἴπομεν ἀκλόνητον σῴζομεν τὸ σέβας πρὸς αὐτήν,

ὡς πρὸς τὸν μακαριώτατον καὶ σεβασμιώτατον ἡμῖν ἐν Χριστῷ πατέρα. Ἂς ἔχωμεν δὲ τὴν τιμὴν τῶν μακαρίων αὐτῆς γραμμάτων μετὰ καὶ τῶν μακαρίων αὐτῆς εὐχῶν, τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἴησαν θεόθεν πάμπολλα καὶ εὐτυχῆ. φψκγ' ὀκτωβρίου γ'.

† Τῆς ὑμετέρας μακαριότητος εἰς τοὺς ὁρισμούς της.

Γρηγοράσκος Γγίκας.

4.

Ἀπόσπασμα ἐξ ἐπιστολῆς Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων πρὸς Κοσμᾶν Ἀλεξανδρείας.

«Δύο τίμια ὑμέτερα γράμματα ἐλάβομεν ἀφ' οὗ ἤλθαμεν ἐνταῦθα, ἐξ ὧν καὶ διὰ μέσων γραμμάτων ἄλλων φίλων της κατόπι μανθάνοντες συχνὰ τὴν ἀγαθήν της ὑγείαν ὑπερεχάρημεν. Ἔγνωμεν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς σημειούμενα, εἰς τὰ ὁποῖα πλέον δὲν εἶναι χρεία νὰ ἀποκρινώμεθα, ἐπειδὴ νῦν ηὐδόκησεν ὁ ἅγιος Θεὸς καὶ τὴν ἐλευθερίαν της καὶ τὴν προβίβασιν ὁμοῦ .... Εὑρισκόμεθα καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ παρὸν ἐνταῦθα (ἐν Κωνσταντινουπόλει), μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας μελετῶμεν νὰ ἀπέλθωμεν ἐν Βλαχίᾳ πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ πνευματικὴν εὐλογίαν τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ σοφωτάτου καὶ θεοσεβεστάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος κυρίου κυρίου Ἰωάννου Νικολάου Ἀλεξάνδρου βοεβόδα» κτλ. φψκγ', σεπτεμβρίου 20.

5.

Ἀπόσπασμα συγχαρητηρίου γράμματος τοῦ Νικομηδείας Παϊσίου, 1723 σεπτεμβρίου 12.

«Βέβαια ἡ ἄπειρος τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης βλέπουσα τὴν τόσην ἀνοχὴν καὶ καρτερίαν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἔνευσεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου καὶ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ αὐτῆς νὰ βάλῃ τόσην φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν καὶ νὰ σταθῇ ἐπιπόνως μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κῦρ Σαμουὴλ νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὴν πάλιν εἰς τὸν ἁγιώτατον θρόνον. Καὶ λοιπὸν συνεκρότησε ἡ παναγιότης αὐτοῦ ἐξ ἰδίας καλοκἀγαθίας σύνοδον ὑπερτελῆ, συνεδριάζοντος αὐτῇ τοῦ τε μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας κῦρ Ἀθανασίου, δεδωκότος καὶ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κῦρ Χρυσάνθου τὴν γνώμην αὐτοῦ, διὰ τὸ ἐνοχλεῖσθαι ὑπὸ ποδαλγίας καὶ μὴ δύνασθαι συμπαραγενέσθαι, καὶ συμπαρόντων τῶν ἐνδημούντων αὐτόθι συναδελφῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ μεγάλου δραγουμάνου καὶ τῶν κληρικῶν καὶ ἐκκρίτων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, καὶ ἀπεπεράτωσε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ ἀποκατέστησεν τὴν ὑμετέραν μακαριότητα εἰς τὸν ἁγιώτατον θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας τῇ δωδεκάτῃ τοῦ παρόντος. Εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴν ὑπόθεσιν πρὸ πάντων τῶν συναδελφῶν ἀρχιερέων συνεπόνησε καὶ ἐσύνδραμεν ὁ συναδελφὸς ἅγιος Ἡρακλείας, ὁ ὁποῖος προσκυνᾷ τὴν ὑμετέραν μακαριότητα καὶ ἀσπάζεται τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιάν».

ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΤΟΝ ΚΟΡΕΣΣΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Τὸ ἑπόμενον ἐγκωμιαστικὸν κείμενον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ 130 κώδικος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικῆς συλλογῆς. Ἐξεφωνήθη εἰς Χίον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κορεσσίου καὶ ἐὰν μὴ ἀπατῶμαι, νομίζω ὅτι αἱ ἐν τῷ ἐγκωμίῳ ὑπερβολικαὶ ἐκφράσεις εἰσὶν ἐπαρκεῖς νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀπήγγειλεν αὐτὸ πρὸ τῆς εἰς τὴν πατριαρχίαν ἀνυψώσεώς του, ἐν ἀκμῇ νεανικῆς δράσεως, καθ' ἣν ἡ νεότης μεγαλοποιεῖ τὰ περὶ αὐτὴν πράγματα. Οὐχ ἧττον ὅμως τὸ ἐγκώμιον

τοῦτό ἐστι χρήσιμον εἰς τὸν θέλοντα νὰ μελετήσῃ ἐκ νέου τὸν βίον τοῦ ἐκ Χίου πολυίδμονος καὶ χαλκεντέρου ἰατροῦ Κορεσσίου, ὅστις κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας τυγχάνει τὸ κέντρον αὐστηρᾶς ὀρθοδόξου ἀπολογητικῆς κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ ἑπτακαιδεκάτου αἰῶνος. Περὶ Κορεσσίου ὑπάρχουσι πολλαὶ εἰδήσεις ἐν ἐντύποις καὶ χειρογράφοις βιβλίοις· ἔχομεν δὲ καὶ τὴν πολυτελῆ μονογραφίαν τοῦ εὐγενοῦς κ. Δημητρίου Ῥοδοκανάκιδος. Ἀλλὰ πάντα τὰ μέχρι σήμερον τύποις ῥηθέντα περὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἀνεπαρκῆ ἀπέναντι τῆς ἱστορικῆς ἀξίας τοῦ ἐκ Χίου πολυγράφου συγγραφέως, ἂν καὶ τὰ πλεῖω καὶ σπουδαιότερα θεολογικὰ αὐτοῦ συγγράμματα κατάκεινται ἀνέκδοτα καὶ ἀνεκμετάλλευτα ἐν πολλοῖς ἀντιγράφοις. Ἡμέτερος νεαρὸς θεολόγος σπουδαίαν ἐργασίαν θὰ ἐξετέλει ἐὰν ἐπαναλάμβανε συστηματικῶς τὴν μελέτην τοῦ βίου καὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Κορεσσίου, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα Δ. Θερειανοῦ τοῦ ἐν Τεργέστῃ σοφοῦ συγγραφέως τοῦ βίου Ἀδαμαντίου τοῦ Κοραῆ.

Τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Νεκταρίου ἐγκώμιον εἰς τὸν μακάριον Γεώργιον Κορέσσιον τὸν Χῖον.

1. Δὲν ἔλλειψε ποτὲ ἀλλὰ οὔτε θέλει λείψειν ἡ πλουσιόδωρος καὶ παντευεργέτις καὶ ὑπεράπειρος καὶ ἀΐδιος ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ δίδῃ αἰτίας καὶ ἀφορμὰς εἰς τὸ νὰ ἐρεθίζῃ καὶ νὰ παρακινᾷ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐκπλήττεται καὶ νὰ θαυμάζῃ τὴν ἀεὶ διοικοῦσαν καὶ διακυβερνῶσαν καὶ διακρατοῦσαν τόδε τὸ πᾶν θείαν αὐτοῦ πρόνοιαν καὶ μεγαλειότητα, ἢ καθὼς ὁ προφήτης λέγει μεγαλοπρέπειαν, ἐξομολόγησιν· λέγει καὶ «μεγαλοπρέπειαν ἐνεδύσω» μιλῶντας πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν. Διατί ποῖος νὰ ἤθελεν ἰδεῖν πῶς ὄχι μόνον μὲ τὰς ἐναντίας κινήσεις ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ἐναντίας ποιότητας νὰ συντηρῇ καὶ νὰ διακρατῇ τόδε τὸ πᾶν καὶ νὰ μὴν θαυμάσῃ τὴν σοφωτάτην καὶ θείαν αὐτοῦ πρόνοιαν; Ποῖος νὰ ἰδῇ λέγω πῶς τὸ οὐράνιον σῶμα κινεῖται μὲ δύο ἐναντίας κινήσεις καὶ διὰ τοῦτο λέγεται νὰ κινῆται ἀκινήτως, νὰ κινῆται τὴν κυκλικὴν κίνησιν καὶ νὰ μένῃ ἀκίνητον καὶ ὡσὰν εἰς ἀσφαλεστάτην βάσιν τοὺς δύο πόλους (ἀρκτικὸν καὶ ἀνταρκτικὸν) ἐπερειδόμενον; Ποῖος νὰ ἰδῇ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα (τὴν γῆν τὸ ὕδωρ

τὸν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ) μὲ τὰς τέσσαρας ποιότητας (ὑγροῦ καὶ ξηροῦ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ) καὶ μὲ τὰς δύο ἐναντιότητας ὁποῦ ἀναμεταξύ τως ἔχουσι (τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ θερμὸν) νὰ ἐναντιοῦνται καὶ μὲ τὰς ὁμοίας πάλιν νὰ συμβιβάζωνται καὶ νὰ συμφωνοῦσι καὶ πάντοτε νὰ διάκεινται ἐναντιοσυμφώνως καὶ συμφωνοεναντίως καὶ μὲ τοῦτο νὰ ἀποτελοῦσι μίαν θαυμασιωτάτην ἁρμονίαν, ὡς λύρα ἐναρμόνιος; Ποῖος λέγω βλέπωντας νὰ μὴν ἐκπλαγῇ καὶ ἐκπληττόμενος νὰ μὴν θαυμάσῃ καὶ θαυμάζωντας νὰ μὴν ἀναπετάσῃ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ λέγῃ μὲ τὸν προφήτην «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας»; Ἀφίνω διὰ συντομίαν νὰ λέγῃ τὸν στολισμὸν ἑνὸς ἑκάστου καὶ τὴν κοσμιότητα, τὸν χορὸν τῶν λαμπροτάτων ἀστέρων εἰς τὸν οὐρανόν, τοὺς πλανήτας, τοὺς ἀπλανεῖς, τὴν φωτοφόρον σελήνην διάδοχον τῆς νυκτός, τὸν λαμπρότατον ἥλιον δημιουργὸν τῆς ἡμέρας· ἀφίνω· δὲν λέγω τὸν κόσμον τοῦ ἀέρος μὲ τὰ παντοδαπῆ πτηνά, τῆς γῆς τὸν στολισμὸν ὄχι μόνον μὲ κάμπους καὶ βουνά, μὲ δένδρα πολύκαρπα καὶ ἄκαρπα πρὸς ἄλλην χρείαν ἕκαστον ἐπιτήδεια, τὴν βλάστησιν, τοὺς καρπούς, τὰ ἄνθη, καὶ πῶς τὸν μὲν χειμῶνα γυμνὴ ἀπὸ ταῦτα εὑρίσκεται καὶ ἀρχομένου τοῦ ἔαρος ἀρχίζει πάλιν καὶ αὐτὴ ὡς νύμφη νὰ τὰ στολίζεται καὶ νὰ καλλωπίζεται, νυμφίον ἔχουσα, ὡς λέγουσι τινές, αὐτὸν τὸν οὐρανὸν διὰ τῆς τούτου κινήσεως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πρωταίτιον αὐτὸν τὸν Θεόν. Ἀφίνω λέγω τὰ μακρὰ τῆς θαλάσσης πελάγη καὶ τὸν πολυποίκιλον κόσμον ὄχι μόνον τῶν ἐν ταύτῃ ἰχθύων ἀλλὰ καὶ τῶν πλοίων τῶν διαπορευομένων ἐν αὐτῇ.

2. Τοῦτα ὅλα λέγω διὰ συντομίαν τὰ παρατρέχω ἢ νὰ εἰπῶ τὸ ἀληθέστερον ἐπειδὴ βλέπω καὶ τὸ πρῶτον παρὰ τῆς δημιουργοῦ θείας προνοίας διὰ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὸν ἄνθρωπον περὶ οὗ τῆς θείας προνοίας πολὺς ὁ λόγος, διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸ μᾶλλον τιμιώτερον κτίσμα καὶ δημιούργημα, τοῦ ὁποίου τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν διαφορὰν ὁποῦ ἔχει πρὸς τὰ ἄλλα κτίσματα καὶ δημιουργήματα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, θέλοντας ἡ θεία Γραφὴ νὰ μᾶς φανερώσῃ, μᾶς τὸ φανερώνει ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῆς δημιουργίας, λέγοντας πῶς ὅλα τὰ ἄλλα εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν· ἀλλὰ τὸν ἄνθρωπον λέγει πῶς μὲ τὰ ἰδιά του χέρια τὸν ἔπλασεν· «αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με». Καὶ ἂν καλὰ καὶ νὰ λέγῃ πῶς ἔπλα-

σεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ πάλιν λέγει πῶς «ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς», τὸ ὁποῖον ἄλλο δὲν θέλει νὰ μᾶς φανερώσῃ παρὰ πῶς τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐδημιούργησιν μήτε ὅλον γήϊνον, μήτε ὅλον οὐράνιον, ἀλλὰ ἕνα ζῷον μικτόν, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ τὸ πᾶν, στοχάσου καλὰ πῶς εἰς ἄλλο κτίσμα εἰς ἄλλο δημιούργημα δὲν ἠθέλησε νὰ ζωγραφίσῃ τὴν εἰκόνα του παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον· «καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν». Καὶ ὄχι μόνον κατ' εἰκόνα, ἀλλὰ σπέρνωντας εἰς αὐτὸν τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς τοῦ ἔδωσεν ἀφορμὰς νὰ γίνῃ καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγε «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν».

3. Ἀλλὰ φεῦ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας· ἐμὴ γὰρ ἡ τοῦ προπάτορος. Τοῦτο τὸ κατ' εἰκόνα μὴ φυλάξας ὁ ἄνθρωπος, ὁποῦ δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ τὸ ἀρχικόν, ἠττήθη πονηρᾷ βουλῇ τοῦ ὄφεως διὰ τῆς γυναικὸς καὶ δὲν ἔφθασε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν. Ἀλλὰ τί συνέβη; ἂς τὸ τραγῳδήσῃ ὁ προφητάναξ Δαυίδ· «ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε· παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς». Ὦ ταλαίπωρε ἄνθρωπε, ἐδημιουργήθης διὰ νὰ γένῃς καθ' ὁμοίωσιν καὶ κατὰ χάριν Θεὸς καὶ ἐσὺ ὡμοιώθης τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ παρασυνεβλήθης αὐτοῖς; Βαβαὶ τῆς δυστυχίας! Τί οὖν; ἤτονε πρέπον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ νὰ παραβλέπῃ καὶ νὰ καταφρονέσῃ τοῦτο τὸ ἐξαίρετον καὶ τιμιώτατόν του δημιούργημα; οὐδαμῶς. Ἀλλὰ τί; ἐδῶ δείχνει τὸν θησαυρόν, τὸν πλοῦτον, τὴν ἄβυσσον τῆς θείας αὐτοῦ προνοίας· νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ πεπτωκός, νὰ ἀναπλάσῃ τὸ συντετριμμένον, νὰ ἰατρεύσῃ τὸ ἀσθενές, νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ πλανώμενον. Καὶ πῶς; ὄχι εὐθὺς καὶ μονοτρόπως ἀλλὰ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως. Πῶς καὶ μὲ ποίους τρόπους; καθ' ἑκάστην γενεάν, κατὰ τὴν χρείαν ὁποῦ ἤτονε εἰς κάθε γενεὰν ἀνθρώπων.

4. Ἦλθε μία γενεὰ ἀνθρώπων ὁποῦ ὅλως διόλου ἤτονε σαρκικοὶ καὶ μηδένα πνευματικὸν λογιζόμενοι, ὥστε ὁποῦ αὐτὸς ὀργίζεται καὶ λέγει «οὐ μὴ μείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις». Διατί; διὰ τὸ εἶναι σάρκα εἰς τούτην τὴν γενεὰν τὴν ἐξολεστάτην. Ἐφύλαξεν ἡ θεία πρόνοια Νῶε τὸν δίκαιον ἐκεῖνον ὡσὰν ἕνα μικρὸν σπινθῆρα ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ ἀνάψῃ πάλιν καὶ νὰ πληθύνῃ τὸ τῶν ἀν-

θρώπων γένος καὶ οὐ μόνον τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ζῴων πετεινῶν τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν, πάσης σαρκὸς τότε διαφθαρείσης ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἦλθεν ἄλλη γενεὰ τῆς μυσαρᾶς εἰδωλολατρείας τῶν Χαλδαίων, ὥστε ὁποῦ μηδὲν πλέον τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ πάντες εἰς τὴν πολυθείαν ἐξέκλιναν καὶ ἔστησαν ὅρον τῆς λατρείας τως ἕως τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα διὰ θεοὺς ἐσέβοντο, μὴ θέλοντας νὰ ἀνεβάσουσι παραπάνω τὸ ὄμμα τῆς διανοίας τως νὰ κατανοήσωσι τὸν ποιητὴν καὶ δημιουργὸν τῶν ἄστρων· ἀλλὰ μάλιστα ἀπὸ τὰ ἄστρη ἐκρημνισθήκασι κατὰ μικρόν. Ξεπεύτοντας κατήντησαν νὰ προσκυνοῦσι καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἑρπετὰ διὰ θεούς. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν ὁμίχλην καὶ σκοτόμαιναν καὶ βαθυτάτην νύκτα τῆς ἀσεβείας ἄναψεν ἡ θεία πρόνοια ἕνα λαμπρότατον φῶς τῆς θεοσεβείας, τὸν πατριάρχην λέγω Ἀβραάμ, μόνον καὶ μονώτατον πιστὸν καὶ θεοσεβῆ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὴν ρίζαν πάλιν ἀνεβλάστησεν ἡ θεοσέβεια καὶ ἡ ἀληθινὴ πίστις, ἐπειδὴ αὐτὸς μόνος ἔγνω πῶς αὐτὰ ὅλα εἶναι δημιουργήματα ἑνὸς Θεοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἐπίστευσε καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Τί δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος; δὲν σοῦ φαίνεται ἀρχηγὸς δευτέρου κόσμου, τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὡσὰν τὸν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν καὶ τὸν Ἀβραὰμ μετὰ τὴν χαλδαϊκὴν ἢ νὰ εἰπῶ καλλήτερα παγκόσμιον ἀπώλειαν; Δὲν ἤτονε ὅλον τὸ γένος τῶν Ἑβραίων παρ' ὀλίγον κρημνισμένον εἰς τὴν ἀσέβειαν τῶν Αἰγυπτίων, ἂν αὐτὴ ἡ θεία πρόνοια δὲν ἤθελε φυλάξῃ τὸν Μωϋσῆν ἀκαταπόντιστον εἰς τὰ ῥεύματα τοῦ ποταμοῦ διὰ νὰ καταποντίσῃ αὐτὸς τὸν σκληροκάρδιον Φαραὼ μὲ ὅλην του τὴν στρατιὰν εἰς τὰ ῥεύματα τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ γένος του, τοὺς Ἑβραίους, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν σκλαβίαν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν τῶν Αἰγυπτίων;

5. Καὶ τίς ἂν ἀρκούντως διηγήσαιτο τὰς καθ' ἑκάστην γενεὰν μεγαλουργίας τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας; ποία γλῶσσα νὰ διατρανώσῃ ὅσα διὰ τῶν κριτῶν Βαράκ, Γεδεών, Σαμψὼν καὶ Ἰεφθάε, ὅσα διὰ βασιλέων Δαυίδ, Σολομῶντος καὶ ἄλλων πολλῶν κατειργάσατο; Τοῦτα ὅλα πάμπολλα καὶ δυσδιήγητα ὄντα ὁ λόγος τὰ παρατρέχει σήμερον καὶ τὸ περισσότερον μὲ τὸ νὰ εἶναι παλαιά, ἔστοντας ὁποῦ νὰ ἔχωμεν τὰ τῆς Νέας, τὰ μετὰ τὴν Νέαν ἀξιοδιηγητότερα τεράστια. Μετάβηθι λοιπόν, ἄνθρωπε, ἀπὸ τὰ παλαιὰ καὶ ἐλθὲ εἰς τὰ νέα νὰ

ἰδῇς τοὺς πολέμους καὶ τοὺς διωγμοὺς τοῦ νέου ἰσραηλιτικοῦ ναοῦ καὶ τὰς μεγαλουργίας πάλιν τῆς θείας προνοίας. Ἐδιώκετον τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, ἐταράττετο καὶ ἐκλονεῖτο ἡ Ἐκκλησία, ἀντεπεξήγαγεν ἡ θεία πρόνοια νέφος μαρτύρων, οἱ ὁποῖοι προθύμως διὰ τὸ κήρυγμα τρέχοντες εἰς θάνατον ἐβεβαίωσαν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦ κηρύγματος ἐξήγειρε πάλιν ὁ διάβολος ἄλλο πονηρὸν καὶ δυνατὸν στρατόπεδον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Τί τοῦτο; τὸ πλῆθος τῶν αἱρετικῶν, Σαβελλίους, Ἀρείους, Μακεδονίους, Νεστορίους, Ἀπολλιναρίους, Εὐνομίους καὶ Διοσκούρους. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους τάχα ἀποκοιμήθη ἡ θεία πρόνοια; Ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατόν. Βλέπει λοιπὸν τοὺς ἰσχυροὺς ἀνταγωνιστὰς ὁποῦ ἡ θεία αὕτη πρόνοια ᾠκονόμησε, βλέπει ἀγρύπνους φύλακας τοῦ νοητοῦ τούτου πύργου τῆς Ἐκκλησίας, βλέπει ἐπιστήμονας κυβερνήτας διαφυλάττοντας ἀπὸ τὰ ἄγρια κύματα τῶν αἱρέσεων ἀκαταπόντιστον τὸ μυστικὸν καράβι, τὴν ἁγίαν λέγω Ἐκκλησίαν. Τίνες ἂν εἶεν οὗτοι; Ἀθανάσιοι, Βασίλειοι, Γρηγόριοι, Κύριλλοι καὶ Χρυσόστομοι. Βλέπει τὰς ἱερὰς συνόδους ἁρματωμένας μὲ τὴν δίστομον τοῦ πνεύματος μάχαιραν κατακόπτοντας (sic) τὰς φάλαγγας τῶν αἱρετικῶν.

6. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς γενεὰ εἰς τοιαύτην κατήντησε δυστυχίαν ὁποῦ ὄχι λόγος καὶ σοφία ἀπεμαράνθη ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἄνω καὶ κάτω φέρονται ὑπὸ τῆς πικρᾶς δουλείας, διὰ τοῦτο βλέπει μου χριστιανὲ τὴν ἄνω τοῦ Θεοῦ σοφωτάτην πρόνοιαν ἀνίσως καὶ ἔλλειψε νὰ μὴν ἀνάπτῃ (ἂν καλὰ καὶ εἰς ὀλίγους ἄνδρας) κάποιον φῶς, ἀλλὰ περιφανέστατον καὶ λαμπρότατον· οἱ ὁποῖοι δίκην λαμπροτάτων φωστήρων ἐφώτισαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὄχι μόνον μὲ ταῖς ἀρεταῖς τως ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν σοφίαν καὶ διδασκαλίαν τως. Ἴσως νὰ ἀκούσατε Μελέτιον ἐκεῖνον τὸν τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας, Μαργούνιον καὶ Γαβρίηλον Φιλαδελφείας καὶ ἄλλους τινὰς ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὁποίους καὶ μαζὴ μὲ τοὺς ὁποίους δὲν ἤθελε σφάλλει τινὰς νὰ συναριθμήσῃ καὶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενον Γεώργιον τὸν Κορέσσιον, τὸ ὡραιότατον βλάστημα, τὸ ἄνθος τὸ εὐωδέστατον ταύτης τῆς περιφήμου καὶ λαμπρᾶς πόλεως τῆς Χίου, ἡ ὁποία ἀνίσως καὶ ἀπόκτησεν καὶ ἄλλα πολλὰ προτερήματα ἀπὸ ἄλλους πολλοὺς παλαιοὺς καὶ σοφοὺς ἄνδρας, ὅσους βίβλοι καὶ λόγοι φέρουσιν, ἀλλὰ περισσότερον ἐλαμπρύνθη καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐφημίσθη μὲ

τὸ νὰ βλαστήσῃ Γεώργιον τὸν Κορέσσιον, διὰ τὸν ὁποῖον περισσότερον αὔτη του ἡ πατρίς, ἡ Χίος, πρέπει νὰ σεμνύνεται καὶ νὰ ἐπαινεῖται, διότι αὐτὸς εἶναι ὁποῦ ταύτην τὴν Χίον ἔκαμε τιμιωτέραν ἀπὸ τὸν περίπατον τῶν περιπατητικῶν φιλοσόφων καὶ σεμνοτέραν ἀπὸ τὴν ἀκαδημίαν τοῦ Πλάτωνος. Τοῦτο ὁποῦ τούτην του τὴν πατρίδα, τὴν Χίον, τὴν ἔκαμε νὰ εἶναι καὶ νὰ λέγεται μητρόπολις τῶν λόγων, ἀκρόπολις τῆς σοφίας καὶ θησαυρὸς τῆς θεολογίας. Καὶ ἂν ἡ Βηθσαϊδὰ ἐκαυχᾶτο πῶς ἐβλάστησε Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν, ἡ Ταρσὸς τὸν Παῦλον, ἡ Ἀλεξάνδρεια τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, ἡ Καισάρεια τὸν Βασίλειον, ἡ Ναζιανζὸς τὸν Γρηγόριον, δὲν ἤθελε φανῇ τολμηρὰ καὶ ἀπόκοτος ἡ θαυμαστὴ Χίος νὰ καυχᾶται πῶς ἐβλάστησεν ἕνα Γεώργιον Κορέσσιον. Διότι τοῦτος εἶναι ὁποῦ μὲ ταῖς διδασκαλίαις του καὶ μὲ τὰ συγγράμματά του καὶ μετὰ θάνατον τῶν διδασκάλων τὰς γλώσσας εἰκονίζει, τοὺς σοφοὺς σοφωτέρους κάμνει, τοὺς ὀρθοδόξους ἐπιστηρίζει, τῶν αἱρετικῶν καταπαύει τὰς γλωσσαλγίας. Τοῦτος εἶναι ὁποῦ διὰ τὸν ὁποῖον τινὰς δὲν θέλει σφάλει νὰ εἰπῇ «εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτοῦ». Ἂν τὸν εἰπῇ τινὰς οὐρανὸν διηγούμενον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, μαρτυροῦσιν οἱ θεολογικοί του λόγοι καὶ τὰ πολύστοιχα βιβλία. Τολμᾷ τι καὶ νεανικώτερον ὁ λόγος· τοῦτο εἶναι ὁποῦ σὰν ἕνας ἄλλος Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος τῆς ὑψηλῆς θεωρίας καὶ ἐσέβη εἰς τὸν γνόφον τῆς θεολογίας καὶ δύο πλάκας δὲν ἔφερεν ἀλλὰ τὰς δύο ἐκείνας πλάκας τοῦ νόμου μὲ τὰς ἑρμηνείας του ἀκριβῶς διεσάφησε καὶ ἐξήγησε γράφωντας καὶ διδάσκωντας. Προφήτης δὲν ἤτονε ἀλλὰ τὰς προφητείας τῶν προφητῶν γράφων καὶ λέγων καὶ ἐξηγῶν ὅλως νοῦς τῶν προφητῶν ἐγένετο. Αὐτόπτης τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος δὲν ἐγίνηκεν ὡσὰν τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους καὶ μαζὴ μὲ τοὺς Ἀποστόλους εὐθὺς κῆρυξ τοῦ εὐαγγελίου μεγαλοφωνότατος ἐχρημάτισε καὶ ἂν θέλῃς εἰπὲ πῶς εἶχε καὶ τοῦτος μιαν πύρινον γλῶσσαν μὲ τὴν ὁποίαν ὡσὰν ἄλλη χαλδαϊκὴ κάμινος τοὺς αἱρετικοὺς κατέφλεγε καὶ τοὺς ὀρθοδόξους φωτίζουσα ἐδρόσιζε· διατὶ ποῖα ζιζάνια αἱρετικὰ δὲν κόπτονται μὲ τὸ δρέπανον τῶν συγγραμμάτων του; ποία ψυχὴ ὀρθόδοξος ἀναγινώσκοντας τὰ βιβλία του δὲν ἀρδεύεται καὶ ποτίζεται ὡσὰν μυστικὴ ἄρουρα καὶ γίνεται νὰ βλαστάνῃ καὶ νὰ καρποφορῇ τὸ ἓν ἑκατὸν καὶ τὸ ἓν ἑξήκοντα καὶ τὸ ἓν

τριάκοντα τὸ ὀλιγώτερον; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ νὰ διαβάζῃ τὰ φυσικά του βιβλία καὶ νὰ μὴν γνωρίσῃ ἐκ τῶν δημιουργημάτων τὸν δημιουργὸν καὶ ἐκ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν Θεόν; ποῖος νὰ διαβάσῃ τὰ περὶ μυστηρίων βιβλία του καὶ νὰ μὴν γένῃ ὅλως πνευματικός; ποῖος νὰ διαβάσῃ ὅσα περὶ φύσεως ἀγγέλων ἔγραψε καὶ νὰ μὴν γένῃ ἀγγελικός; ποῖος νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὰ θεολογικά του νοήματα καὶ νὰ μὴν γένῃ ὅλος θεοειδὴς καὶ οὐράνιος; ἢ τάχα τοῦτα ὅλα ὁποῦ λέγομεν δὲν εἶναι καθαρὰ καὶ σαφέστατα; δὲν ἔχω τάχα συμμαρτυροῦντά μοι τὰ πράγματα; δὲν εἶναι τοῦτος ὁποῦ ἔστησεν ἐδῶ διδασκαλεῖα σοφώτατα, δὲν ἐτελείωσε μαθητάς, δὲν ἐκατέστησεν εἰς τούτην τὴν θαυμαστὴν πατρίδα του ἄμβωνας καὶ δὲν ἀνέβασεν εἰς αὐτοὺς σοφοὺς διδασκάλους καὶ ἐπιστήμονας ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι τὸ κοινὸν χρέος ἐξεπλήρωσαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μετεβιβάσθησαν, καὶ ἄλλοι μετ' ἐμᾶς καθ' ἡμέραν εὑρίσκονται καὶ μὲ τὰς διδασκαλίας τους τὸν χριστώνυμον τοῦτον τῆς Χίου λαὸν καὶ πολλοὺς ἄλλους φωτίζουσιν; δὲν εἶναι τοῦτοι ὅλοι ἡ ἄμπελός του ἡ εὐθηνοῦσα ἐν ταῖς κλίταισι τῆς οἰκίας του, ἤγου τῆς πατρίδος του; δὲν εἶναι τοῦτοι παιδία του ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης του, ἤγουν κύκλω τῆς διδασκαλίας του, ἡ ὁποία τράπεζα τῆς διδασκαλίας τόσον τοὺς θρέφει καὶ τοὺς ποτίζει ὁποῦ τοὺς κάνει νὰ τρέχουσι ἐκ τῆς κοιλίας αὐτῶν ὕδατα ζῶντος κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν λόγιον;

7. Χαίρετε λοιπὸν καὶ εὐφραίνεσθε, εὐσεβέστατοι καὶ ὀρθοδοξότατοι ἄνδρες ταύτης τῆς πόλεως, διότι ἂν ἐκεῖνον ὁ Θεὸς τὸν ἐκάλεσεν ὡσὰν ἕνα ἄλλον Ἀβραὰμ λέγωντάς του «ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου» ἐκ τοῦ γηΐνου σώματος «καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου» ὁποῦ εἶστε ἡ αὐθεντία σας «καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω», ἤγουν εἰς τὴν γῆν τῶν πραέων καὶ ἐν γῇ ζώντων, ἀλλὰ ζῇ καὶ λαλεῖ μὲ τοῦ λόγου σας εἰς τὰ βιβλία του καὶ εἰς τὰ συγγράμματά του, ζῇ καὶ λαλεῖ μὲ τοῦ λόγου σας, μὲ τοὺς διδακτάδες ὁποῦ σᾶς ἄφισε, τοὺς ὁποίους νὰ σᾶς διαφυλάττῃ ὁ Κύριος καὶ μὲ τῶν ὁποίων ταὶς διδασκαλίαις καὶ νουθεσίαις νὰ ὁδηγηθῆτε εἰς τόπον χλόης καὶ ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως, ὁποῦ δὲν εἶναι ἄλλο ὁ τόπος τῆς χλόης καὶ τὸ ὕδωρ τῆς ἀναπαύσεως παρὰ ἡ οὐράνιος βασιλεία, ἧς γένοιτο ἀξιωθῆναι

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ

ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΥΠΟ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

Ὁ ἄγγλος φιλόλογος Η. Ο. Coxe εἶδεν ἐν ἔτει 1857 κώδικα τοῦ χρονικοῦ Παχυμέρη ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ὁσίου Σάββα καὶ ὑπ' ἀριθ. 57 ἐσημείωσεν αὐτὸν οὕτω· «Georgii Pachymerae chronicon; chart. in fol. sec. XV». [1] Τὸ βιβλίον τοῦτο μετηνέχθη κατόπιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς θεολογικῆς σχολῆς τῆς μονῆς τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ἥτις κεῖται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ. Ἐν ἔτει δὲ 1888 μετηνέχθη εἰς τὴν κεντρικὴν βιβλιοθήκην τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ἔνθα συνεκεντρώθησαν ἅπαντα τὰ χειρόγραφα τὰ εὑρισκόμενα πρότερον εἰς τὴν λαύραν τοῦ ὁσίου Σάββα καὶ εἰς τὴν μονὴν τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Κατὰ τὸν κατάλογόν μου ὁ κῶδιξ φέρει νῦν τὸν ἀριθμὸν 5 τῆς συλλογῆς τοῦ Σταυροῦ. Ἔχει δὲ ὕψος 0,363 καὶ πλάτος 0,255. Τὸ κείμενον εἶναι μονόστηλον καὶ ἐξ 29 γραμμῶν καθ' ἑκάστην σελίδα, ἤτοι ὕψους 0,222 καὶ πλάτους 0,13. Τὰ φύλλα κατὰ τὴν ἀρίθμησιν ἀνέρχονται εἰς 321· πρέπει ὅμως νὰ λογίζωνται 324, διότι οἱ ἀριθμοὶ τῶν φύλλων 126, 127 καὶ 181 ἐπανελήφθησαν δίς. Εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ὁ κῶδιξ ὑπέστη βλάβας· μεταξὺ τῶν φύλλων 163 καὶ 164 φαίνονται ἀποκεκομμένα τρία φύλλα. Χάσμα ἑνὸς φύλλου διακρίνεται μεταξὺ τῶν σελίδων $235^{β}$ καὶ $236^{α}$. Φύλλα τινὰ ἐλλείπουσι καὶ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ τεύχους.

[1]. H. O. Coxe, Report to Her Majesty's Government on the Greek manuscripts yet remaining in libraries of the Levant, London. 1858, σ. 60.

Τὸ γράψιμον εἶναι κανονικόν, ἐπιμεμελημένον καὶ λίαν εὐανάγνωστον. Φαίνεται δὲ ὅτι ἀνήκει εἰς τὰς δύο πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ 15ου αἰῶνος.

Ὁ κῶδιξ παρουσιάζει τὰς ἑπομένας σημαντικὰς ἐλλείψεις·

α) Ὁ ἕκτος λόγος τοῦ χρονικοῦ λήγει σήμερον εἰς τὰς λέξεις «*τὸ ὑπομιμήσκειν· τὰ τοῦ κινδύνου ἐδόκει· νομίζεται*» (ἐκδ. Bekker I, σ. 530, 11).

β') Ὁ τρισκαιδέκατος λόγος, ἤτοι τὸ ς' βιβλίον τῆς τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου βασιλείας, λήγει εἰς τὰς λέξεις «*καὶ αὐτοὺς Ἀμογαβάρους, τὴν κατὰ βασιλέως*» (ἐκδ. Bekker II, σ. 593, 6).

Ἡ δὲ διάταξις τοῦ κειμένου ἔχει οὕτως. Ἐν τοῖς φύλλοις 1 - 5 ὑπάρχει πίναξ τοῦ περιεχομένου ἐρυθροῖς γράμμασιν, οὗτινος προτάσσεται κόσμημα ἐρυθρὸν ἐν σχήματι πλατυτάτου Π, ἔχον ἄνωθεν σταυρὸν καὶ τὰ στοιχεῖα ΙC ΧC Ν Κ (=*Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ*). Ἐντὸς τοῦ κοσμήματος ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφὴ «*Χρονικὸν Γεωργίου Παχυμέρη τοῦ πρωτεκδίκου καὶ δικαιοφύλακος*». Ἔπονται τὰ «*κεφάλαια τοῦ πρώτου λόγου*» τοῦ β', τοῦ γ', τοῦ δ' καὶ τοῦ ε'. Οἱ πίνακες τῶν ἐπιλοίπων λόγων δὲν ἐγράφησαν. Τὸ ἕκτον φύλλον κατέχεται ὑπὸ πίνακος ἐπιγραφομένου «*περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀφφικίων*» Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀγδόου φύλλου ἄρχεται ἡ «*ἱστοριῶν συγγραφικῶν πρώτη*» καὶ τὸ *προοίμιον τοῦ συγγραφέως καὶ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων*». Σημειωτέον ὅτι τὸ χρονικὸν δὲν διαιρεῖται ἐν τῷ κώδικι εἰς δύο κεχωρισμένα μέρη, ὡς ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν, ἀλλ' ὅτι ἀμφότερα ἀποτελοῦσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τμῆμα διηρημένον εἰς τρισκαίδεκα λόγους ἢ συγγραφικὰς ἱστορίας.

Παραλείψεις τοῦ ἀντιγραφέως ἢ ἀκριβέστερον τοῦ πρωτοτύπου ἐξ οὗ πηγάζει τὸ ἱεροσολυμιτικὸν ἀπόγραφον, σημειῶ τὰς ἑπομένας. Ἐν φ. 13α παρελείφθη μέγα μέρος ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ια' καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ιβ' κεφαλαίου τοῦ πρώτου λόγου. Ἐν φ. 200β καὶ 201 ἐλλείπουσι μέγα μέρος τοῦ κθ' κεφαλαίου, ὁλόκληρον τὸ λ', τὸ λα' καὶ τὸ λβ' τοῦ ἑνδεκάτου λόγου, ἤτοι Ε' βιβλίου (κατὰ τὰς ἐκδόσεις) τῆς βασιλείας Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου. Ἐν δὲ τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ, ἤτοι Ϛ' βιβλίῳ ἔστη ὁ ἀντιγραφεὺς εἰς τὰς λέξεις «ὡς ἀλώσων ἦν. Γεννοῦνται δὲ» (ἐκδ. Bek. II σ. 556, 15), μεθ' ἃς ἀμέσως συνήνωσε λείψανον χρυσοβούλλου λόγου. Ἁπάσας ὅμως τὰς εἰρημένας ἐλλείψεις

ἀνεπλήρωσεν ὁ ἀντιγραφεὺς ἐν τοῖς κρασπέδοις, ἀντιγράψας τὰ λείποντα, ὡς φαίνεται, ἐξ ἄλλου κώδικος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς διαφορὰς τοῦ κειμένου πρὸς τὴν ἔκδοσιν περιωρίσθην εἰς τὰς ἑπομένας, αἵτινες ὅμως ἐπαρκῶς δηλοῦσιν ὅτι δὲν εἶναι ἀνωφελὴς ἡ ἀντιπαραβολὴ ὅλου τοῦ κειμένου.

1. Ἐν τῇ ἐκδόσει Bekker I, σ. 469 ἀναγινώσκομεν· «τόν τε μέγαν δομέστικον Μιχαὴλ τὸν Ταρχανειώτην, ὃν δὴ καὶ Παλαιολόγον ἔγραφον μητρωνυμικῶς καὶ ἐς πρωτοβεστιαρίου ἀνῆγον τιμὴν ἐσύστερον» κτλ. Ταῦτα ὁ ἱεροσολυμιτικὸς κῶδιξ ἔχει οὕτως (φ. 144β)· «*τόν τε* (in marg. περιβόητον) *μέγα δομέστικον Μιχαὴλ τὸν Ταρχανειώτην, ἄνδρα εὐγενῆ καὶ ἀρεϊκὸν καὶ ἐμπειροπόλεμον, ὡς ἐκ τῆς ἀξίας καὶ ἐς πρωτοβεστιαρίου* (in marg. κεκαίσαρος) *ἀνῆγον τιμὴν ἐσύστερον*» κτλ. Ὁ κῶδιξ ἔχει αὐτόθι καὶ τὸ ἑξῆς σχόλιον ἐν τῷ μετώπῳ· «*Ἰστέον δὲ ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀξίωμα οὐκ ἦν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν βασιλέα πρῶτον πάντων ἦν τὸ τοῦ καίσαρος. Οὗτος δὲ ἐπὶ τὸν Μελισηνὸν Νικηφόρον τὸ τοῦ καίσαρος ἀξίωμα τετίμηκε· ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος· ἐγρῆν δὲ τοῦτον μείζονι τιμηθῆναι ἀξιώματι. Ἕτερον δὲ ἀξίωμα οὐκ ἦν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, πλὴν τοῦ καίσαρος. Ὡρωματοποίησε νέον ἀξίωμα, συνθεὶς αὐτὸ ἀπό τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐφηρμόσατο τῷ ἀδελφῷ, τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος δηλαδὴ ὄνομα, δεύτερον οἱονεὶ βασιλέα τοῦτον πεποιηκώς. Καὶ ὑπερβίβασε τούτου τὸν καίσαρα καὶ τρίτον ἐν ταῖς εὐφημίαις τοῦτον δὴ τοῦ καίσαρος μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος εὐφημίαν ἀναγορεύεσθαι ἀπηρθμήσατο*».

2. Ἐκδ. Bekker II, σ. 556, 15. Μετὰ τὰς λέξεις «ὁ γοῦν πιγκέρνης ἐπὶ χρόνους τὴν ἡγεμονίαν ἔχων» ἔπονται ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τὰ ἀπὸ «*ἔχων δὲ καὶ τὸ Κρητικὸν*» κτλ. μέχρι τέλους τοῦ 9 κεφαλαίου. Τὸ κείμενον ἔχει οὕτω καὶ ἐν τῷ ἱεροσολυμιτικῷ κώδικι. Ἀλλ' ὁ ἀντιγραφεὺς σημειοῖ ἐν τῷ κρασπέδῳ ὅτι μεταξὺ τῶν δύο «*ἔχων*» πρέπει νὰ προστεθῶσι τὰ ἐν κεφ. 9 ὑπάρχοντα ἀπὸ τῶν λέξεων «*ἀραρότως ὢν ἐπὶ τῷ τέλει*» κτλ. μέχρι τέλους, *ὡς καὶ ἄλλον τὸ 10ον κεφάλαιον*, ἤτοι ὅσα λέγονται ἐν τῇ ἐκδόσει Bekker II, σ. 221, 14 - 224, 4. Ἡ μετάθεσις αὕτη δικαιολογεῖται ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου καὶ ἐν ἄλλῃ ἐκδόσει τοῦ Παχυμέρη πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ἡ πλη-

ροφορία τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ ἀπογράφου. Ἐν τῷ κώδικι τὸ μετατεθησόμενον τοῦτο μέρος ὑπάρχει ἐν ᾧ τόπῳ ἔχουσιν αὐτὸ καὶ αἱ ἐκδόσεις (ἴδε κώδ. φύλ. 227-228), ἀλλ' ὁ ἀντιγραφεὺς δὲν ὤκνησε νὰ μεταγράψῃ αὐτὸ ἐν τοῖς κρασπέδοις τῶν φύλλων 223^{6} — 224^{a} προσθεὶς ἐρυθροῖς γράμμασι τὴν σημείωσιν ταύτην· «*Ἰστέον ὅτι τὸ παρὸν χωρίον ἐγέγραπτο ἐν ἑτέρᾳ βίβλῳ οὐκ ἐν τῷ παρόντι τόπῳ* (ἤτοι μεταξὺ τῶν δύο «*ἔχων*»), *ἀλλ' ἔμπροσθεν μετὰ φύλλα τρία, ἐν τῷ τέλει τοῦ δεκάτου κεφαλαίου*». Ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπέξεσε τὸ δεύτερον «*ἔχων*», ὡς ἐκ διττογραφίας προελθόν.

3. Ἐκδ. Bekker II, σ. 547. Ἐν κεφ. 31 τοῦ ς' βιβλίου ὑπάρχουσιν ἐλλείψεις τινές, σημειούμεναι ἐν τῇ ἐκδόσει διὰ στιγμῶν. Τὰς αὐτὰς ἐλλείψεις ἔχει καὶ ὁ ἱεροσολ. κῶδιξ, συντελεῖ δὲ μόνον εἰς μικράς τινας ἀναπληρώσεις, ὡς ἐν γραμμῇ 11· «καθ' ἣν [*οὐ μάχης*] καὶ πραγμάτων». Τὸ ἐν γραμμ. 12 «ὑφ' ἑαυτοῖς» ἀναγνωστέον κατὰ τὸν κώδικα «*τὸ ὑφ' ἑαυτοῦ*». Ἐν γραμ. 14 γράφε «διὰ τὸ . . . . [οὐ]σμικρὸν ἀποστατεῖν ἀλλ' ἀεὶ παρειτὸν τὸν ἐξ αὐτοῦ (sic) καὶ πειθοῦς». Μετὰ δὲ τὸ *πειθοῦς*, ἐντὸς χωρίσματος καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ μετώπῳ χαρακτηριστικῆς λέξεως «*περί*ᵃ», προστίθενται τὰ ἑξῆς· «*καὶ πειθοῦς ·⁜· τοῖς ξυμβᾶσιν ἀλγεῖν· ἐκεῖνοι γὰρ ἐν ἓξ χιλιάσιν ἔτεσιν χρυσὸν τὸ μίσωμα ἀπελθεῖν συνόλους καὶ μαγέσασθαι τὴν ταχίστην, τῶν περὶ τὸν Μπυριγέριον ἤδη ἁλωκότων. Βασιλεὺς δὲ πέμπων τῷ μέτρῳ μόνῳ ἐπίστευε συμπληροῦν τὸ τῶν ἀπαιτουμένων ποσὸν ἀνάγκαις*» κτλ. Ἐν ταῖς κατόπιν φράσεσι τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου παρουσιάζει ὁ κῶδιξ τὰς ἑξῆς διαφόρους ἀναγνώσεις. Σελ. ἐκδ. 548, 1 *τὸν ἐξαπατώντων*. 2 *ὑφ' ἑαυτῆς . . . δεινότατα*. 3 *εἰς βιαίας ὅτοι γνώμας κακίας*. 4 *παραχωρησειόμενον ἐκ τῆς τυχαίας*. Τὸ τέλος δὲ τοῦ κεφαλαίου ἔχει οὕτω· «*καὶ γε ἀνὰ τὴν πόλιν πᾶσαν εἶδες ἂν παρεχομένους βασιλικούς, καὶ τοὺς παρευρισκομένους περισχομένους ὀμνύειν· δεινὸν γὰρ ἡ φιλοζωΐα καὶ τὸ μὴ τιθέναι πᾶσαν ἐλπίδα τῇ ἄνω προνοίᾳ, ἀλλὰ χάριν τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ ὡς μονίμως ἀντέχεσθαι, κἀντεῦθεν ἐπιπίπτει ὁ τῆς ἁμαρτίας ἐσμός*».

Μετὰ τὰς λέξεις «*Γεννοῦται δὲ*» (ἐκδ. Bek. II, σ. 565, 15) ὁ κῶδιξ προστίθησιν ἀμέσως ἕτερον κείμενον. Ἐν τῇ ᾠᾷ δὲ σημειοῦται τὸ «*λείπει ἐνταῦθα*» καὶ ἡ ἑξῆς παρατήρησις· «*τοῦτο ὡς ἔοικέν ἐστιν χρυσόβουλλον γεγονὸς παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου πρὸς τὸν*

υἱὸν αὐτοῦ καὶ βασιλέα Μιχαήλ, ἕνεκεν παρακλήσεως τῶν συμβάντων αὐτῷ. Ἔλειπετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἐκ τοῦ ἀντιβλαίου, ὡς καὶ τὸ ἐφεξῆς τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἄνωθεν τριακοστοῦ τετάρτου κεφαλαίου· γέγονε γὰρ λάθος, ὡς οἶμαι».

Κατὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην τὸ παρεμπῖπτον κείμενον εἶναι χρυσόβουλλος λόγος (τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ γέροντος) ὅστις ἐγράφη ἐπὶ ἐνισχύσει τοῦ συμβασιλεύοντος υἱοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου. Ὁ Μιχαὴλ ἀνεκηρύχθη συμβασιλεὺς δεκαοκταετὴς καὶ τῇ 21 μαΐου 1294 ἐδόθη αὐτῷ τὸ στέμμα ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ ἀπὸ Σωζοπόλεως. Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἀπελύθη τὸ ἔγγραφον εἶναι ἀσαφής. Ἐν τέλει αὐτοῦ σημειοῦται ἰνδικτιὼν πρώτη. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου ἡ τοιαύτη ἰνδικτιὼν συμπίπτει τρίς, ἤτοι 1287—1288, 1302—1303, 1317—1318. Κατὰ τὴν πρώτην ὁ Μιχαὴλ ἦτο ἑξαετής, ὅ ἐστιν ἀνήλικος. Προτιμητέον ἴσως τὸ ἔτος 1302—1303.

Ἔχει δὲ ὁ χρυσόβουλλος λόγος οὕτω· «......, παρὰ τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς ἀρκετά ἐστι πρὸς τὴν τῶν ἀμφοτέρων συντήρησιν, ἵνα ἐπὶ θρόνου κάθῃ ἐν ταῖς γινομέναις βασιλικαῖς εὐφημίαις. Καὶ συνὼν τῇ βασιλείᾳ μου καὶ ἀπὼν αὐτῆς ἀετῷ κοκκίνῳ . . . . σεσημειωμένου ἔν τε χρηματισμοῖς πρέσβεων, ἔν τε καιρῷ ἀρίστου. Ὅτι καὶ ἐπὶ κλίνης εἰ δεήσει καθήσεις, συνεσθίων τῇ βασιλείᾳ μου. Ἐὰν ἐν τῷ ἀποδημεῖν καὶ τῆς βασιλείας μου τύχῃ συνδιάγειν σοι ἢ ὁ μέγας δομέστικος ἤ τις τῶν πρωτοστρατόρων ἤ τις τῶν παρακοιμωμένων ἤ [τις] τῶν ἄλλων μεγάλων ἀνθρώπων τῶν εἰωθότων τὴν βασιλικὴν σπάθη[ν μου] κρατεῖν, ὁ τοιοῦτος εἰς τὸ κρατεῖν τὴν σὴν σπάθην προτιμηθήσεται. Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας δομέστικος ἐὰν συνδιάγῃ σοι ἔν τι[νι] τῶν μεγάλων ἑορτῶν, κατὰ τὸ ἔθιμον αὐτῷ ἐνεργήσει τὴν ὀφειλομένην τῷ ὀφφικίῳ αὐτοῦ τῆς τραπέζης ὑπηρεσίαν. Ἐὰν ἐν τῷ ἀποδημεῖν σε τῆς βασιλείας μου καταλάβωσιν αἱ δεσποτικαὶ ἑορταί, ἐν αἷς γίνονται ὅ τε περίπατος καὶ αἱ προκύψεις, τὸν μὲν περίπατον καὶ τὰς προκύψεις [ποιήσεις] βασιλικῶς, οἱ δὲ εὐρεθησόμενοι μετὰ σὲ [ἄνθρωποι] τῆς βασιλείας μου φορένουσιν ὡς ἔθος [αὐτοῖς τὰς] ἀναβολὰς τῶν ὀφφικίων αὐτῶν. Ἀλλὰ [καὶ εἴ] τινες τῶν ὀφφικιαλίων ἀρχόντων διο[ρίζονται ἵστασθαι] ἔμπροσθέν σου, μέλλουσι κρατεῖν τὰ ἐπί . . . . . [καὶ τὰ] δεκανίκια, ὡς ἔμπροσθεν τῆς βασιλείας μου . . . . . τὸν ἐπὶ τῆς

τραπέζης σου καὶ ἐ..... ... δὴ καὶ σκουτέριον, τῇ τοιαύτῃ .... καταγραφομένου. Καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τῆς τραπέζης ..... καὶ τὴν πρέπουσαν τῷ τοιούτῳ ὀφφικίῳ ..... σκουτέριός σου, ἵνα ἐπιφέρηταί τι (γρ. τὸ) δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα σου, εἴτε τῇ βασιλείᾳ μου συνεκστρατεύεις εἴτε καθ' αὐτὸν ἐν ἐκστρατείᾳ διάγεις. Εἰς τὸ καβαλικευμά σου ἵνα ἔχῃς βαράγγους καὶ παραμονὰς συνακολουθοῦντάς σοι, καὶ βαρδαριώτας προοδεύοντάς σου. Καὶ ὅταν μὲν ἐκτὸς τῆς βασιλείας μου διάγῃς, ἵνα ἐν τῷ καβαλικεύματί σου βύκινα ἠχῶσι καὶ σάλπιγγες· ὅταν δὲ σὺν τῇ βασιλείᾳ μου διάγῃς, ἐὰν ἰδίᾳ καβαλικεύσῃς, οὐκ ἠχήσουσι βύκινα καὶ σάλπιγγες· ὁ γὰρ τούτων ἦχος ἐν τοῖς τῶν βασιλέων καβαλικεύμασι δι' οὐδὲν ἕτερον ἐπενοήθη ἀλλ' ἢ ἵνα τοῖς ἀδικουμένοις ἡ τοῦ βασιλέως κηρύττηται πρόοδος, ὥστε προσέρχεσθαι τῷ βασιλείῳ ὕψει τοὺς τῆς ἐκεῖθεν χρῄζοντας βοηθείας. Εἰ μὲν οὖν συνδιάγεις τῇ βασιλείᾳ μου, ἀρκέσει τοῖς χρῄζουσι βοηθείας τοιαύτης τὸ γινόμενον κήρυγμα ἐκ τῶν βυκίνων καὶ σαλπίγγων ἐν τῷ τῆς βασιλείας μου καβαλικεύματι· εἰ δὲ ἀποδημεῖς, δεῖ ταῦτα ἐν τῷ καβαλικεύματί σου [πάλιν] ἐπιτελεῖσθαι διὰ τὴν τῶν ἀδικουμένων βοήθειαν ..... ἑνὸς ἐν τῷ καβαλαρικίῳ τῆς βασιλείας ..... βασιλείας μου καβαλικεύων καὶ σὺν [τῇ βασι]λεί[ᾳ] μου μετὰ τὸ καβαλικεῦσαι τὴν βασιλείαν μου, ἵνα συνα[θροίζωνται] οἱ τῶν ἀμφοτέρων ἐγκλινοβάραγγοι ..... βαρδαριῶται. Ὁπηνίκα δὲ δεήσει ἄλλην ..... ἡμᾶς, ἵνα ἀκολουθῶσιν οἱ πρὸς ..... ὅταν ἡ σὺν τῇ βασιλείᾳ μου κάθῃ ..... καὶ ἰδίᾳ, οὐδενὶ τῶ[ν] προγενῶν σου καὶ μεγάλων ἀνθρώπων τῆς καθέδρας ἐπαναστήσῃ, ἀλλ' ὡς τέλειος αὐθέντης καὶ βασιλεὺς καθήμενος ἕκαστον αὐτῶν ὑποδέξῃ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς σαυτοῦ μεγαλειότητος· ἐπὶ δὲ τοῖς πνευματικοῖς ἀνδράσιν ἐκεῖνο, ὅπερ ἂν τῇ σῇ θεοσεβείᾳ καὶ τῷ εὐλαβεῖ τῆς σῆς γνώμης ἀρέσει. Τὰς κρίσεις ὀφείλεις ποιεῖν, ἀποδημῶν τῆς βασιλείας μου, μετὰ τῶν συμβούλων σου, ἐπὶ παντὶ ἀνθρώπῳ στρατιώτῃ τε καὶ κοινῷ· καὶ ὃν μὲν εὑρήσεις τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιον, ἀναδοχῆς καὶ εὐεργεσίας ἀξιοῦν· ὃν δὲ ὑπόδικον, εἰς τὴν παρὰ τῶν νόμων διωρισ(α)μένην τιμωρίαν ἐᾶν, καθὼς ἂν οἱ σοὶ ἀποφήνονται σύμβουλοι, πλὴν εἰ μή τις τῶν συνόντων σοι μεγάλων τύχοι σφαλείς. Εἰ γάρ τις τῶν εἰς κεφαλὰς ἀποτεταγμένων μεγάλων ἀνθρώπων, καὶ εἴ γε — ὅπερ μὴ γένοιτό ποτε — καταδίκῃ τῷ κρινομένῳ ἐπιγένηται,

αὐτὸς μὲν δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς ἀσφαλισθήσεται, τὰ δὲ περὶ αὐτοῦ εἰς ἀναφορὰν τῇ βασιλείᾳ μου ἀναχθήσεται ἐπὶ τῷ γενέσθαι τὴν τῆς καταδίκης ἀπόφασιν. Ὅτε εἰς ἐκστρατείαν ἀποδημεῖς, ὀφείλεις οὕτω διευ[θε]τεῖν τὰ τῆς ἐκστρατείας ὅπως ἂν ἡ βασιλεία μου τάξῃ καὶ διορίσηται ἐπί τε τοῖς ταχθησομένοις τότε συμβούλοις σου, ἐπί τε πᾶσιν ἄλλοις πράγμασιν, ἅπερ ὁ τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης ἀπαιτήσει καιρός. Στρατιώτης δὲ ἐὰν ἀναφανῇ χρήσιμος ἐν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ, εὐεργετηθήσεται παρὰ σοῦ ἢ καὶ προσθήκην δέξεται ἐπὶ τῇ οἰκονομίᾳ αὐτοῦ μέχρις εἰκοσιτεσσάρων ὑπερπύρων ἢ καὶ τριάκοντα ἕξ. Ἐὰν δὲ ἴσως διακρίνῃς εἶναι τινὸς (γρ. τινὶ) πλείονος εὐεργεσίας ἄξιον, ἵνα ἀναφέρῃς τοῦτο τῇ βασιλείᾳ μου, ὥστε νεύσει τῆς βασιλείας μου γίνεσθαι, πλὴν οὔτε ἀπὸ χηρευούσης κατὰ τύχην προνοίας, ἵνα μὴ τῆς προνοίας κολοβωθείσης λεῖψίς τις στρατιώτου ἐν τῷ ἀλλαγίῳ γένηται, οὔτε ἀπό τινος τῶν βασιλικῶν κεφαλαίων, διὰ τὸ δεῖν ταῦτα φυλάττεσθαι εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς Ῥωμανίας διανομάς τε καὶ ῥόγας, ἀλλ' ἀπό τινων πραγμάτων, ἅπερ δυνατόν ἐστιν ἴσως εὑρίσκεσθαι ἀπὸ περισσείας ἀπογραφέων ἢ ἁρπαγῆς τινων ἐν κλοπῇ κατεχόντων τινά. Ἐὰν δὲ καὶ στρατιώτης εὑρεθῇ μὴ καλῶς χρησάμενος τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ, ἵνα παιδεύσῃς αὐτὸν προσηκόντως καὶ ἀντεισάγῃς αὐτοῦ στρατιώτην ἕτερον, ἄξιον εἰς τὴν τοῦ σφαλέντος οἰκονομίαν.

Εἰ χώραν τινὰ γνωρίσεις κατὰ τοῦ ἐνεργοῦντος γογγυσμὸν ποιουμένην καὶ παρ' αὐτοῦ λυπουμένην ἐφ' οἷς οὐ δεῖ, καὶ τοῦτον ἐκστήσεις τῆς ἐνεργείας καὶ ἀντ' αὐτοῦ στήσεις ἕτερον· οὐ δεῖ γὰρ πόλεως ἢ χώρας ὅλης δέησιν παρορᾶν ἐφ' οἷς ἐστι δυνατὸν παρηγορίαν τοὺς ἐν ταύταις εὑρεῖν, μετατιθεμένου τοῦ ἐνεργοῦντος, ἑνὸς ὄντος τούτου καὶ πρὸς πόλιν ὅλην ἢ χώραν λογιζομένου οὐδέν· ἐὰν δὲ καὶ χρήματα οὗτος παρενοσφήσατο, ἀπαιτηθήσεται καὶ ταῦτα ἐξ αὐτοῦ δι' ἐρεύνης καὶ ἀληθοῦς ἀποδείξεως. Ταῦτα δὲ πάντα ποιήσεις τῆς βασιλείας μου ἀποδημῶν, ὀφείλων διδόναι ἐπὶ πᾶσιν εἰδήσεις τῇ βασιλείᾳ μου, κἂν ὅπου ἂν ἡ βασιλεία μου τύχῃ διάγουσα. Θεὸς δὲ εἴη ἐπὶ τούτοις πᾶσι διακυβερνῶν καὶ ἰθύνων σε, ὡς ἂν κατὰ τὴν τούτου ἀρέσκειαν τὰ ἐγγεγραμμένα πάντα διατελοίης πληρῶν.

Εἶχε δὲ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρὸς τὸ «μηνὶ νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος α'».

ΠΟΘΕΝ ΛΗΠΤΕΟΝ ΤΟ ΥΛΙΚΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΥΠΟ

Α. ΚΙΡΠΙΤΣΝΙΚΩΦ (1)

Ὅσα βούλομαι νὰ καθυποβάλω διὰ βραχέων εἰς τὴν προσοχὴν τῶν παρόντων ἀκροατῶν δὲν δύνανται, ἀκριβῶς λεγόμενα, νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς εἰδική τις ἀνακοίνωσις, εἰσὶ δὲ μόνον καὶ μόνον δήλωσίς τις περὶ ἔργου ἐπιχειρηθέντος καὶ δέησις πρὸς τὰ σεβαστά μοι μέλη τῆς Ἑταιρίας τῶν ἑραστῶν τῆς ἀρχαίας ρωσικῆς γραμματολογίας, ὅπως διὰ τῶν φώτων αὐτῶν μὲ συνδράμωσι.

Παρασυρθεὶς ὑπὸ τοῦ καλοῦ παραδείγματος τῶν δύο συναδέλφων μου τῶν ἤδη ἀποκτησάντων ἔντιμον φήμην ἐν τῷ σταδίῳ τῆς βυζαντολογίας (ἐννοῶ τοὺς καθηγητὰς Κοντακώφ καὶ Οὐσπένκην) καὶ εὐέλπις ὢν ὅτι θὰ λάβω τὴν σύμπραξίν των, εἶχον ἀποφασίσει πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους νὰ μελετήσω τὸν κύκλον τοῦτον τῆς ἐπιστήμης, οὗ τὴν οὐσιώδη σημασίαν ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῶν ρωσικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς ἀρχαίας γραμματολογίας νομίζω περιττὸν ἐνταῦθα νὰ ἐξάρω. Ἀγόμενος ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι τὰ ἔργα τοῦ Fabricius, τοῦ Schöll, τοῦ Nicolai κτλ., καθ' ἑαυτὰ ὄντα σεβαστὰ καὶ πολύτιμα, παρέχουσι μὲν ἱκανὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς παιδείας, δὲν παρουσιάζουσι δὲ διδόμενα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας (ἐκλαμβανομένου ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς τελευταίας ταύτης οὐχὶ χρονολογικοῦ τινος καταλόγου τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, τῶν τυχὸν μέχρις ἡμῶν περισωθέντων, ἀλλ' ἐννοουμένης ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἀκολουθίας τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς παραστάσεως τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ μόνου κατὰ τὸν μεσαιῶνα πεπαιδευμένου ἔθνους (1)), ὠφέλιμον ἔργον ἐνόμισα, ὅπως συνάξω τοιοῦτον ὑλικὸν ἀμέσως πως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Βυζαντινῶν ἱστοριογράφων, σημειῶν ἐν αὐτοῖς πάνθ' ὅσα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς δείγματα τῆς ἐσωτερικῆς παιδείας τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτῶν καὶ κατὰ πνεῦμα προγόνων.

Ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς περιφήμου συγγραφῆς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου τῆς περὶ τῆς βασιλείου τάξεως, εὗρον ἐν αὐτῇ, ἐκτὸς τῶν πασιγνώστων χωρίων, τῶν περὶ τῆς βιβλιοθήκης, ἥν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ βασιλικοῦ συγγραφέως, ὀφείλει νὰ συμπαραλαμβάνῃ ὁ στρατεύων αὐτοκράτωρ (2), ἐκτὸς τῶν χαρακτηριστικῶν εἰσαγωγῶν τε καὶ παρεκβάσεων, ἐκτὸς τῶν πολλάκις ἐπαναλαμβανομένων εἰδήσεων περὶ τῶν ὀφφικίων τῶν ποιητῶν ἀνὰ ἓν παρ' ἑκατέρῳ δήμῳ κτλ. (3), εὗρον, λέγω, μακρὰ καὶ ἀρκετὰ σύνθετα σχήματα χαιρετισμῶν (ἀπελατικῶν), ἅτινα μετὰ προσοχῆς θεωρούμενα εὑρέθησαν ἐστιχουργιμένα. Οἱ στίχοι εἰσὶ κατεσκευασμένοι οὐχὶ κατὰ τὸ μετρικόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τονικὸν σχῆμα, καὶ δεικνύουσιν ἔν τισι χωρίοις ὅλως φυσικὴν κλίσιν τῆς ἐθνικῆς στιχουργίας πρὸς τὸ ὁμοιοτέλευτον. Ἰδού, παραδείγματος χάριν, κατὰ τίνα τρόπον δύναται χωρὶς οὐδεμιᾶς μεταβολῆς τοῦ παραδεδομένου κειμένου νὰ καταγραφῇ ὁ χαιρετισμὸς τῶν ἀρχόντων τοῦ μέρους, ὁ μνημονευόμενος ἐν τῷ 80 κεφ. τοῦ Α' βιβλ. (4).

Ἅγιε, τρισάγιε!
Τοὺς δεσπότας φύλαττε!
Πνεῦμα τὸ πανάγιον,
Τὰς αὐγούστας σκέπασον.
Κύριε, ζωὴν αὐτῶν
Διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν!

(1) Ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου, ἐν τῇ ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1889 συνεδριάσει τῆς Ἑταιρίας τῶν ἑραστῶν τῆς ἀρχαίας ρωσικῆς γραμματολογίας, καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ ρωσικοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἐν τῷ τεύχει τοῦ Μαΐου 1889, ἡ δ' ἐκ τοῦ ρωσικοῦ μετάφρασις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἐν Πετρουπόλει καθηγητοῦ κ. Γαβριὴλ Δεστούνη.

(1) Σημειωτέον ὅτι ἔκτοτε ἐξεδόθη ἡ λαμπρὰ περὶ τῆς βυζαντιακῆς γραμματολογίας συγγραφὴ τοῦ Krumbacher, ἥτις ἐν πολλοῖς πληροῖ τοὺς ὅρους, ὧν τὴν ἐν ταῖς παλαιοτέραις μελέταις ἔλλειψιν δικαίως ἀνέγραφεν ὁ κ. Κιρπίτσνικωφ. Σ. Π. Λ.

(2) Ἔκδ. Βόννης σ. 467.

(3) Σελ. 272. Πρβ. σ. 799 κ. ἑ.

(4) Ἔκδ. Βόννης σ. 377.

Καὶ ὀλίγον κατωτέρω ἐν τῷ πρὸς τὸν δήμαρχον χαιρετισμῷ·

Ἀξίως σοὶ εὐχόμεθα
Βένετοι, παγκόσμιε,
Ὅτι ὑπερβάλλουσαν
Ἔχεις καλοθέλειαν,
Καὶ εὐχὰς κομίζεσαι
Ἐκ τῶν ἀγαπώντων σε,
Ὡς γὰρ ἀγαπῶμέν σοι (1),
Ἀξίως σε εὐχόμεθα
Ἵνα ἀδιάδοχος
Μείνῃς διοικῶν ἡμᾶς.

Ὀλίγον τι δυσκολωτέρα ἐστὶν ἡ εἰς στίχους διαίρεσις τῶν ἀπελατικῶν τῶν ἐν τοῖς κεφ. 63 (σ. 282) καὶ 63 (σ. 294), ὅπου τὸ σχῆμα ὑπάρχει οὐχὶ τρίπουν, ἀλλὰ τετράπουν. Πλὴν καὶ ἐκεῖ οἱ καθ' ἑκάστους στίχοι, ὡς φαίνεται, δὲν εἶναι βεβλαμμένοι (?). Ἐν γένει δὲ περὶ τῶν ἀπελατικῶν τούτων, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς συγγραφῆς τοῦ Κωνσταντίνου πρόκειται ἔτι ἐργασία πολλὴ καὶ ἕνεκα τῶν συνεπειῶν της καρποφορωτάτη.

Ἐνταῦθα ὑποβάλλω τῇ ὑμετέρᾳ προσοχῇ τινὰς σημειώσεις, ἃς ἐξηγαγον ἐκ τοῦ βίου Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, τοῦ γεγραμμένου κατὰ παραγγελίαν Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν λεγομένων Μετὰ τὸν Θεοφάνην (Theophanes Continuatus), ἐκ Συμεῶνος τοῦ Μαγίστρου, ἐκ Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ καὶ ἐξ ἑνὸς σχετικῶς μὲν μεταγενεστέρου, ἀλλὰ βρύοντος τοιούτων ἰδίως γεγονότων ἱστορικοῦ· λέγω Νικήταν τὸν Χωνιάτην. Περιέχουσι λοιπὸν αἱ πηγαί μου τὸν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς δεκάτης μέχρι τοῦ τέλους τῆς δωδεκά-

(1) Λανθασμένως, νομίζω, εὑρίσκεται ἐν τῇ ἐκδ. Βόννης (σ. 378) τὸ *σοι* ἀντὶ τοῦ *σε Σημ. τ. Μεταφρ.*

(2) Π. χ.

Ὡραΐζεται ἡ τάξις
σὲ βλέπουσα πατριάρχην.

ἢ

Ὅθεν ὁ κόσμος προσπίπτει
τῷ σκήπτρῳ τῆς δεξιᾶς σου

καὶ ἐξῆς.

της ἑκατονταετηρίδος χρόνον, ἐκείνας δηλαδὴ ἰδίως τὰς ἑκατονταετηρίδας, καθ' ἃς τὸ Βυζάντιον εἶχεν ἰσχυροτέραν τινὰ καὶ ἄμεσον ἐπιρροὴν ἐπὶ τὴν Ῥωσίαν.

Κατὰ πρῶτον κρίνω ἀναγκαῖον νὰ χωρίσω τὴν ὕλην τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μαγείας, τῆς μαντικῆς καὶ τῆς δαιμονολογίας. Ἐν τοῖς τοιούτοις ἕκαστος σχεδὸν τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν παρέχει ὕλην ἕνεκα τῆς καταγωγῆς της τόσον ἁδρὰν καὶ ποικίλην, ὥστε ἐὰν ἤθελε μεταχειρισθῇ αὐτὴν ὁ γνωστὸς Ρόσκοβ, ὁ συγγράψας τὴν ἱστορίαν τοῦ δαίμονος, ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ διπλασιάσῃ τὸ βιβλίον του. Ὅταν ἡ βυζαντινὴ δαιμονολογία ἐρευνηθῇ κἂν ἐν μέρει, ἀναμφισβήτητόν μοι φαίνεται, ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν νομιζομένων λόγου χάριν ὑπὸ τοῦ Ἀθανάσιεφ ὡς παλαιῶν ρωσικῶν καὶ ὡς μυθικῶν τεμαχίων θὰ ἐξελεγχθῶσιν ὡς ὄντα ἑρανίσματα ἐκ τῶν Βυζαντινῶν.

Ὅλως λανθασμένον ἢ τοὐλάχιστον μονομερέστατον ἤθελεν εἶσθαι τὸ νὰ παριστῶμεν τοὺς ἡμετέρους ἐκπαιδευτὰς ὡς ἀνθρώπους ἀείποτε σοβαρούς, δυσκινήτους, καθόλου παραδεδομένους εἰς θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ ἀπολύτως ἀρνηθέντας πᾶν βέβηλον. Καὶ δὲν θὰ τολμήσω μὲν νὰ εἴπω ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ εἶναι τὸ δεισιδαιμονέστατον ὅλων τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἐθνῶν· ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπάρξῃ τις ὑπερβολὴ ἂν τοὺς θεωρήσωμεν ὡς τὸ δεισιδαιμονέστατον πάντων τῶν φιλολογικῶς πεπαιδευμένων χριστιανικῶν ἐθνῶν. Ὁλόκληρος ὁ βίος Βυζαντινοῦ μεγιστᾶνος, ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι τοῦ τάφου, καθωρίζετο καὶ ἐμαντεύετο διά τινος πολυπλοκωτάτου συστήματος μαντικῆς καὶ γοητείας. Ἡ ὥρα καὶ ἡ ἡμέρα τῶν γενεθλίων, τὰ ψηφία τοῦ ὀνόματος, τὰ ἀθωότατα τυχαῖα συμβάντα, πάντα ταῦτα ἐχρησίμευον ὡς δείγματα τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης. Πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἦσαν διηρημέναι εἰς αἰσίας καὶ ἀποφράδας, οὐ μόνον ἐν ταῖς οἰκειακαῖς χρείαις τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ. Μαντεύονται πάντες οἱ μεγιστᾶνες, μαντεύεται ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλη ἡ οἰκογένειά του, μαντεύονται πατριάρχαι καὶ ἐπίσκοποι, διευθύνοντες ὁλόκληρον τὸν βίον αὐτῶν κατὰ πολυπλόκους καὶ σεσοφισμένας μαντείας. Πᾶς ἐπιστήμων τῶν μαθηματικῶν ἐκῶν ἄκων εἶναι ἐνταὐτῷ καὶ μάντις· καὶ ἂν κατὰ πρῶτον δὲν ἤθελε νὰ μαντευθῇ, ἀλλὰ διὰ συνεχῶν προκλήσεων θὰ βιασθῇ νὰ τὸ κάμῃ. Συγχρόνως δὲ τοῖς κοσμικοῖς σοφοῖς προφητεύουσι καὶ ἀναχωρηταί, ὡς καὶ σαλοὶ καὶ ἰδιῶται, καθὼς ὁ παρὰ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου περι-

γραφόμενος Βασιλάκιος (1), ὅστις ἐκπληκτικώτατα ἐνθυμίζει τὸν περίφημον προφήτην Μόσχας Ἰβὰν Ἰάκωβλεβιτς Κορέϊσο.

Θὰ μοὶ εἴπωσιν· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ δυνατὸν νὰ γίνωνται καὶ κατὰ τὸ παρὸν καὶ παρ' ἡμῖν καὶ κατὰ τὴν δύσιν. Δυνατὸν εἶναι τῷ ὄντι νὰ φανῶσι διδόμενα τῆς αὐτῆς ἢ παρομοίας κατηγορίας, πλὴν τὸ ποσὸν τούτων καὶ ἡ πρὸς ταῦτα ἀναφορὰ τοῦ κοινοῦ εἰσὶν ὅλως διόλου διάφορα. Ναὶ μὲν καὶ παρ' ἡμῖν κομήτης ἐπιφαινόμενος προξενεῖ φόβον εἰς τὸν λαόν, καὶ ἔτι πλέον ἐφόβιζεν αὐτὸν ἐν τῇ δύσει κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ἀλλὰ διὰ τὸν Ῥῶσον χωρικὸν ὁ κομήτης οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μέγας ἀστὴρ μὲ οὐράν, ὁ δὲ θερμὴν ἔχων τὴν φαντασίαν Ἕλλην καθορᾷ ἐν αὐτῷ εἰκόνα καὶ ἑλιγμοὺς ὄφεως, ὁτὲ μὲν ἐκτεινομένου, ὁτὲ δὲ συνελισσομένου εἰς σχῆμα δακτυλίου, αὐτὸς δὲ ὁ ἀστὴρ τῷ παρουσιάζεται ὡς δράκοντος κεφαλὴ μετ' ἀνεωγμένου λάρυγγος. Πάντα δὲ ταῦτα καὶ πολλὰ παρόμοια διηγεῖται Νικήτας ὁ Χωνιάτης, καίπερ ἐπιτηδευόμενος τὸν ἀνώτερον προλήψεων καὶ περιπαίζων τὴν ἀστρολογίαν.

Ἕκαστον τυχὸν ἐνθυμηθὲν παρ' ὑψηλοῦ ὑποκειμένου ἐνύπνιον λαμβάνει τὴν ἑρμηνείαν του καὶ συνδέεται πρὸς τὰ συμβεβηκότα ὑπὸ τῶν σοβαρωτάτων ἱστοριογράφων. Καὶ φωναὶ ἀπ' οὐρανῶν ἀκούονται (2), καὶ χειρόγραφα τῶν ἁμαρτημάτων μετ' ἐξηλειμμένων ψηφίων καταπίπτουσι, καθὼς ἐν τῷ γνωστῷ διηγήματι περὶ Σάββα Γ'ρουδτσίνου (3), καὶ, τῶν δαιμόνων κατὰ προσδιωρισμένους τόπους συνερχομένων, ἰδοὺ ἄνδρες κυβερνητικοὶ διευθύνονται πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ παραλάβωσιν εἰδήσεις, ὡς νὰ ἦτο γραφεῖόν τι πληροφοριῶν (4). Πλεῖστά εἰσι τῆς μαντείας τὰ εἴδη, τῶν ὁποίων τινὰ εἰσι τόσον σεσοφισμένως ἐφευρημένα, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ κόμης Καλιόστρος ἠδύνατο παρὰ τῶν εὐσεβῶν Βυζαντινῶν νὰ διδαχθῇ, ἐγὼ δὲ καὶ μέχρις αὔριον δὲν ἤθελε τελειώσω διηγούμενος, ἂν ἐκ τοῦ ὀλιγίστου ποσοῦ τῶν προειρημένων πηγῶν ἀνέφερον τὰ ἀνήκοντα χωρία (5).

(1) Ἐκδ. Βόνν. — III, σ. 590.
(2) Λόγου χάριν Μετὰ τὸν Θεοφάνην Συμ. Μάγ. Περὶ Λέοντος, κ 13, σ. 618-619.
(3) Αὐτόθι VI. 4
(4) Αὐτόθι σ. 310-311.
(5) Χάριν συμπαραβολῆς πρὸς ἐθνικὰ διηγήματα περὶ μάγων, οἵτινες δῆθεν ἐφόνευσαν τοὺς ἐχθροὺς τῶν ἐκτοξεύοντες κατ' αὐτῶν εἰκόνας, θὰ μνημονεύσω τὴν ἐν τοῖς Μετὰ τὸν Θεοφάνην περὶ Λακαπηνοῦ (κεφ. 21) διήγησιν περὶ τοῦ διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου ἐξολοθρεύσαντος Συμεῶνα τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων.

Διὰ νὰ πεισθῇ τις ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ οὐχὶ πάντοτε διετήρουν τὴν σοβαρότητα, ἀλλὰ δὲν ἀπεμακρύνοντο ἐνίοτε καὶ ἀπὸ ἀχαλινώτου ὀργιασμοῦ ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ τοὺς χορούς καὶ μεταμφιεσμοὺς ἐκείνους τοὺς ἐκτελουμένους ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνακτόροις κατὰ τὰς πανηγυρικὰς ἡμέρας, νὰ ἐνθυμηθῇ τοὺς ἀστείους γελωτοποιοὺς τοῦ ἱπποδρόμου τοὺς παραπλησίους πρὸς τὸν Ζιντζιφίτζην, ὅστις διὰ τῶν αὐτοσχεδίων του στίχων ἦτο ἱκανὸς νὰ συγκινήσῃ τὴν ψυχὴν τῶν θεατῶν (1), ἢ τέλος νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν χορὸν ἐκεῖνον τὸν ἐκτελεσθέντα ὁμοῦ μετὰ τοῦ συρφετοῦ παρὰ δύο μεγιστάνων, παρασυρθέντων ὑπὸ τῆς χαρᾶς των κατὰ τὸν ἐνθρονισμὸν τοῦ Ἀνδρονίκου.

Τοιοῦτον ἔθνος βεβαίως δὲν ἠδύνατο ἀποκλειστικῶς νὰ εὐχαριστῆται εἰς τὸ νὰ ἔχῃ λογίους, θεολόγους, ἱεροκήρυκας καὶ ἱστοριογράφους. Ἔπρεπε νὰ εἶχε καὶ μίαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πλουσίαν ἐλαφρὰν φιλολογίαν, στενῶς ἐσχετισμένην πρὸς τὰ σύγχρονα γεγονότα. Πλὴν ἀπέδιδεν εἰς αὐτὴν ὀλίγην ἀξίαν καὶ δὲν διέσωζε τὰ προϊόντα της, ἐν μέρει μὲν κατὰ νόμον γενικόν, ἐν μέρει δὲ διότι τ' ἀρχαῖα πρότυπα καὶ αἱ πολυάριθμοι νεκρογενεῖς αὐτῶν ἀπομιμήσεις τῷ ἐφαίνοντο ὡς τὸ ἄωτον τῆς καλλονῆς, ὥστε ταῦτα καὶ μόνα ἀντεγράφοντο καὶ διετηροῦντο ἐν ταῖς ἀνθολογίαις Πλὴν κατὰ τὸ παρὸν τὴν ὕλην μου ἀποτελοῦσιν οὐχὶ αἱ ἀνθολογίαι, ἀλλ' οἱ ἄνω εἰρημένοι ἱστοριογράφοι.

Ὁ συμπληρωτὴς τοῦ Θεοφάνους, διηγηθεὶς περὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἐλθόντος ἵνα περὶ τῆς αὐτοῦ τύχης μαντεύσῃ πρός τινα μοναχόν, παρ' οὗ καὶ ἀνεγνωρίσθη, τελευτῶν προσθέτει· «ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν εἴρηται καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν *διὰ μέτρου ποιήσεως*». Ἰδοὺ μαρτυρία ἀναμφισβήτητος ποιητικῶν προϊόντων γεγραμμένων περὶ θεμάτων συγχρόνων.

Ἐν τῇ πολλάκις ἐκτεθείσῃ ἱστορίᾳ τῶν μαρτύρων τῆς εἰκονομαχίας, τῶν ὀνομαζομένων Γ'ραπτῶν, ἔχομεν παράδειγμα τοῦ στιχουργήματος, ὅπερ ἐνεκολάφθη (οὐχὶ ἐν μεταφορικῇ, ἀλλ' ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ τῆς λέξεως) εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν τῆς κυβερνήσεως. Ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ τοῦ στιχουργήματος·

(1) Νικ. Χων. σ. 410.

Πάντων ποθούντων προστρέχειν ἐν τῇ πόλει
ὅπου πάναγνοι τοῦ Θεοῦ λόγου πόδες
ἔστησαν εἰς σύστημα τῆς οἰκουμένης κ. τ. λ. (1).

Ἐν τῷ στιχουργήματι τούτῳ, τῷ συντεθέντι παρά τινος ποιητοῦ τῆς ἀστυνομίας, δὲν πρέπει βεβαίως νὰ ζητήσωμεν ἀξίαν τινά, ἀλλὰ περίεργον εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς ὑπάρξεώς του. Εἶναι ποίησις μετρικὴ κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἀρχαίων. Ἀλλ' ἰδοὺ παρὰ τῷ ἰδίῳ ἱστοριογράφῳ εὑρισκόμενον ἀρκετὰ ἀκριβὲς δεῖγμα ποιήσεως τονικῆς. Ἐν τῷ βιβλ. 2 κεφ. 20 (2) ὁ Συμπληρωτὴς τοῦ Θεοφάνους διηγεῖται διὰ ποίου τρόπου ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἐγένετο κύριος ἑνὸς τῶν ἀνταρτῶν, τοῦ Γαζαρηνοῦ, κυριεύσαντος τὴν Σανιάναν. « Ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παραδραμεῖν, ὅπως ὁ Γαζαρηνὸς προδέδοτο καὶ τῶν τειχῶν ἀπεκέκλειστο. Ἄνδρα τινὰ ἄγροικον ὁ ἀποσταλεὶς δεξιωσάμενος φωνῆς ἐπιμελούμενον καὶ ταῖς ᾠδαῖς τερπόμενον ἐμμελῶς *ταῖς ἀνειμέναις ταύταις καὶ ἀγροικικαῖς* μέλος τι ἔπλεξεν πρὸς τὸν ἐκείνου οἰκονόμον ἔχον τὴν ἀναφοράν· ἣν δὲ αὐταῖς λέξεσιν οὕτω· *ἄκουσον κύρι οἰκονόμε, τί λέγει Γυβέριν· ἐάν μοι δῷς τὴν Σανιάναν μητροπολίτην σε ποιήσω καὶ Νεοκαισάριαν σοι δώσω.* Τοῦτο πολλάκις ᾀδόμενον ἐν αἰσθήσει τοῦτον γενέσθαι τὸν οἰκονόμον πεποίηκεν ». Ἡμέραν τινὰ ὁ οἰκονόμος προσέταξε νὰ κλεισθῇ ἡ πόλις ὄπισθεν τοῦ Γαζαρηνοῦ, μετὰ δὲ ταῦτα ὁ ἀντάρτης ἀνηρπάγη, ἡ δὲ πόλις παντάπασιν ὑπήκουσε τῇ κυβερνήσει. Ἐνταῦθα ἔχομεν ὀφθαλμοφανῶς διεφθαρμένον κείμενον καὶ στροφήν τινα μᾶλλον ἢ ἧττον κατὰ τὸ ἥμισυ κατεστραμμένην, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι ἀδύνατον νὰ μὴ παρατηρήσωμεν ἴχνη στίχων ὁμοιοτελεύτων καὶ τονικῆς στιχουργίας. Τὰ ἰδιώματα ταῦτα τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως εὔκολον νομίζομεν νὰ ἐξιχνιασθῶσιν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ᾄσμασι τοῖς περὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀναφανεῖσι.

Πόσον δὲ ἦν ἀνεπτυγμένος ὁ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησίν τε καὶ μουσικὴν ζῆλος καταφαίνεται ἐκ τῶν εἰδήσεων, ὅτι οὐ μόνον Λέων ὁ σοφὸς (886-912) ᾄσματα δύο ἱερὰ ἐξύφανεν (3), ἀλλὰ καὶ ὁ προκάτοχος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος Μιχαὴλ ὁ Γ' (842-867), ὁ οὐδαμῶς ἐπ' εὐσεβείᾳ διακρινόμενος, ὁ τοὐναντίον νομιζόμενος ἐχθρὸς καὶ τύραννος τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου, κατεγίνετο ὁμοίως εἰς τοιαῦτα ἔργα καὶ διηύθυνεν αὐτοπροσώπως τὸν χορὸν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (1).

Μοὶ φαίνεται ἀρκετὰ χαρακτηριστικὸν καὶ περίεργον τὸ περὶ ποιητρίας διήγημα, ὅπερ ἀνεκοίνωσε Συμεὼν ὁ Μάγιστρος ἐν τῷ α' κεφ. τῷ περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, τοῦ υἱοῦ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ (829-842). Εὐφροσύνη, ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως, ἐπεχείρησε νὰ νυμφεύσῃ τὸν υἱόν της, ἡ δ' ἐκλογὴ τῆς νύμφης ἔγινε σχεδὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς ἔπειτα ἐγίνετο ἐν Μόσχᾳ. Συναθροίζουσιν ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὡραίας νεάνιδας, ἃς ἐπιθεωρεῖ ὁ αὐτοκράτωρ μῆλον κατέχων χρυσοῦν (2), ἵν' αὐτὸ ἐπιδῷ τῇ δοξάσῃ αὐτῷ ἀρεστῇ. Ἐκπλαγεὶς ὑπὸ τῆς καλλονῆς μιᾶς νεάνιδος, τῆς Εἰκασίας, διηυθύνθη πρὸς αὐτήν, ἃς τὸ εἴπω εἰλικρινῶς μὲ ἀρκετὰ ἠλίθιον παίγνιον, λέγων· «διὰ γυναικὸς ἐρρύη τὰ φαῦλα.» Ἡ νουνεχὴς καὶ ἑτοιμολόγος νεᾶνις σεμνοπρεπῶς ἀπεκρίνετο· « ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττω ». Ἡ παρρησία αὕτη δὲν ἤρεσε τῷ βασιλεῖ, ὅστις « τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν πληγείς », παρέσχε τὸ μῆλον εἰς ἄλλην νεάνιδα, τὴν Θεοδώραν. Ἡ δὲ ἀποτυχοῦσα βασιλικὴ νύμφη, μονάσασα, ἰδίαν αὐτῆς μονὴν ἐδείματο «καὶ πολλὰ ἴδια συγγράμματα αὐτῆς καταλιποῦσα » ἀπεβίωσεν. Ἐξ ἄλλων δὲ πηγῶν γνωρίζομεν, ὅτι αὕτη πλὴν ἄλλων συνέθεσεν ὕμνους καὶ ᾄσματα ἱερά.

Διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ περιεργότατά εἰσιν ὅσα παρέχει ὁ Συμπληρωτὴς τοῦ Θεοφάνους περὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ περὶ τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ ἐν Μαγναύρᾳ ἀνωτάτου διδακτηρίου μετὰ τῶν αὐτοῦ σχολῶν ἢ τμημάτων (ἀπὸ τοῦ κεφ. 27 μέχρι τοῦ 30 βιβλ. Δ').

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ πόσον ἀποτόμως ὁ Συμπληρωτὴς τοῦ Θεοφάνους (ἐν τῷ 17 κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλ.) διαχωρίζει τὴν ἱστορίαν, ἐν ᾗ πρέπει νὰ ἐκθέτωνται αἱ αἰτίαι τῶν πράξεων, ἀπὸ τῆς ἀκέρπου, κατὰ τὴν γνώμην του, διηγήσεως μόνων τῶν συμβάντων.

Ὅτι δὲ ἡ ἱστοριογραφία κατὰ τὴν ἐποχὴν Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ὑψηλὴν τῷ ὄντι θέσιν κατεῖχε, τούτου τὴν ἀρίστην ἀπό-

(1) Αὐτ. σ. 641.
(2) Ἐκδ. Βόννης σ. 72.
(3) Ἰδ. Κωνστ. περὶ βασιλείου τάξεως σ. 157, ἔκδ. 1829.

(1) Μετὰ τὸν Θεοφάνην III, 16.
(2) Ὁ Μ. Ἰ. Σουχομλίνωφ κατέδειξε μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης τὴν ἐν τούτοις ὕπαρξιν π.θανῆς τινος κλασικῆς ἀναμνήσεως.

δειξιν παρέχει ὁ προμνησθεὶς βίος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Πόσον ἐντέχνως συνετάχθη! πόσον ἐπιδεξίως ὁ συγγραφεὺς γνωρίζει νὰ τρέψῃ πρὸς ὄφελος καὶ τιμὴν τοῦ ἥρωός του ἕκαστον ἀδιάφορον ἢ καὶ δυσμενὲς γεγονός! Πόσον εὐφυῶς παίζει μὲ τὰς λέξεις! Πόσον εὐαρμόστως διέταξεν ὅλην του τὴν διήγησιν! Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδίου Συμπληρωτοῦ τοῦ Θεοφάνους κατεχωρίσθησαν καὶ διηγήσεις ὅλως ἄτεχνοι, ἐν μέρει ἀνόητοι καὶ ἀκατανόητοι· ἀλλ' ἀδύνατον νὰ μὴν ἴδῃ τις ὁποίαν τρομερὰν διαφθορὰν ὑπέστη τὸ κείμενον τῶν διηγήσεων ἐκείνων. Περὶ τῆς ἀρχετύπου μορφῆς αὐτῶν ἀδύνατον νὰ γίνῃ κρίσις μέχρι δημοσιεύσεως νέων κριτικῶν ἐκδόσεων. Καὶ Νικήτας δὲ ὁ Χωνιάτης εἶναι ἱστορικὸς ἔντεχνος καὶ ὀξυνούστατος, ἀλλ' ὁ αὐτοῦ τρόπος τοῦ συγγράφειν διαφέρει ἀπὸ τοῦ τοῦ συντάξαντος τὸν βίον τοῦ Βασιλείου. Πλὴν περὶ τούτων ἀρκετὰ ἐγράφησαν ἐν τῇ μονογραφίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Οὐσπένσκη, ὅστις ἐπεξειργάσθη ἐν μέρει καὶ τὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας ἀναφερομένην ὕλην, ἀλλ' ἐκτὸς τῶν παρὰ τοῦ προσεκτικοῦ τούτου ἐρευνητοῦ σεσημειωμένων ὑπολείπονται ἐν τοῖς τοῦ Νικήτα ἔτι πολλὰ περίεργα διδόμενα, λόγου χάριν διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν λεγομένων Φυσιολόγων. Ἐνταῦθα ἓν καὶ μόνον παράδειγμα θὰ ἐπιφέρω. Πᾶσι τοῖς ἐνταῦθα παρισταμένοις εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ παρομοίωσις τῶν ἠπατημένων συζύγων πρὸς τὰ κερασφόρα ζῷα ἔχει παλαιοτάτην τὴν ἀρχήν. Ἀλλ' ἴσως δὲν εἶναι εἰς πάντα γνωστὴ ἡ ἐξήγησις ἐκείνη τῆς παρομοιώσεως ταύτης τὴν ὁποίαν ἔδιδον ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὰ ὅρια τῆς ιβ' καὶ ιγ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐν τῷ 2 κεφ. τοῦ 2 βιβλ. τοῦ βίου Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ οὕτω πως διηγεῖται ὁ Νικήτας τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ὁ αὐτοκράτωρ ἦλθεν ἐπὶ τοσοῦτον ὕβρεως κατὰ τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης, ὥστε καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ θηρωμένων ἐλάφων «τὰ κέρα ὅσα δωδεκάδωρα ἦν καὶ εἶχόν τι θαύματος, ταῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἄψισιν ἀνήρτα, τῷ μὲν δοκεῖν εἰς ἔνδειξιν τοῦ μεγέθους τῶν παρ' αὐτοῦ ἁλισκομένων ἀγρίων, τῷ δὲ ὄντι διαμωκώμενος τὸ πολίτευμα καὶ δικασύρων εἰς ἀκρασίαν τῶν γαμετῶν». Ἐν δὲ τῷ 3 κεφ. τοῦ 2 βιβλ. τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου, ἐκθέτων τὴν μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοῦ συζύγου Εὐφροσύνης ὑπόθεσιν, ὁ Νικήτας λέγει, ὅτι συνεβούλευσε τῷ αὐτοκράτορι νὰ πολιτεύηται μετὰ πάσης προσοχῆς, ὅπως μὴ ἀναγκασθῇ νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν δι' ἀπιστίαν ἀπερριμμένην σύζυγον, καὶ ὅπως ἐκ τούτου μὴ ἐξομοιωθῇ «ἐκείνοις τῶν ζῴων τοῖς ἐκκρούουσι μὲν ἀπὸ τῶν κροτάφων τὰ ἀμυντήρια, παροξυνομένοις δὲ οὐδαμῶς οὔτε μὴν τὸ κέρας ὁπλίζουσι κατὰ τῶν ἀποθορνυμένων ἐν ὄψεσι ταῖς θηλείαις αὐτῶν». Ἐνδεχόμενον ὁ Νικήτας νὰ ἠρνήσθη τοῦτο ἐμμέσως ἢ καὶ ἀμέσως παρά τινος τῶν ἀρχαίων φυσικῶν, ἀλλ' ὅπως κἂν ᾖ, τὸ γεγονὸς τῆς πολυχρονίου ὑπάρξεως τῆς παρομοιώσεως ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον.

Συγκεφαλαιῶν τὸν λόγον, προσθέτω ὀλίγα τινὰ περὶ ἑνὸς γνωστοῦ ρωσικοῦ ἐθνικοῦ ἄσματος. Πολλάκις ἐντυγχάνω παρὰ Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῃ, παρά τε τῷ Συμπληρωτῇ τοῦ Θεοφάνους καὶ ἄλλοις τῇ μνείᾳ τῶν ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἀνακτόροις χρυσῶν δένδρων μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῶν ᾀδόντων ἐντέχνων ὀρνέων, καθὼς καὶ τῶν μεταλλίνων λεόντων τε καὶ γρυπῶν, οἵτινες ἦσαν ἱκανοὶ νὰ βρυχῶνται καὶ ν' ἀνορθῶνται εἰς τοὺς πόδας των, δι' ὧν πάντων οἱ αὐτοκράτορες ἔκπληξιν ἐνεποίουν τῇ φαντασίᾳ τῶν προσερχομένων βαρβάρων (μεταξὺ ἄλλων καὶ τῇ ἡγεμονίδι Ὄλγᾳ). Ἀδύνατον εἶναι κατὰ τὴν πεποίθησίν μου νὰ ζητήσωμεν τὴν πλουσίαν Ἰνδίαν τοῦ Δούκα Στεπόνοβιτς ἀλλαχοῦ ἢ ἐν τῇ Βυζαντίδι. Τὰ βρυχώμενα ἐπὶ τῶν κομβίων του θηρία εἶναι μόνον φυσικὴ ἐπικὴ ὑπερβολικὴ ἔκφρασις τούτων τῶν χρυσῶν λεόντων, ἡ δ' ἐπικὴ περιγραφὴ τῶν παλατίων τῆς μητρός του πολὺ ἐνθυμίζει, λόγου χάριν, τὴν κατακεχωρισμένην ἐν τῷ βίῳ τοῦ Βασιλείου (κεφ. 87) φανταστικὴν περιγραφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Κλήμεντος, οὗτινος ὁ πλοῦτος ῥητῶς *ἰνδικὸς* ὀνομάζεται.

Ἰδοὺ αἱ ὀλίγαι σημειώσεις, ἃς ἐπεχείρησα νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν προσοχήν. Τοιαῦτά εἰσι τὰ μέχρι τοῦδε πορίσματα τῆς ὀλιγοχρονίου μου ἐργασίας. Οἱ Βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι οἱ πρὸ πολλοῦ γνωστοὶ ὄντες καὶ δῆθεν καὶ ἐξηγημένοι φαίνονταί μοι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ὡς τι θησαυροφυλάκιον, οὗ μόλις που ἤρχισεν ἡ ἐκμετάλλευσις. Ἀνάγκη δὲ ν' ἀναγινώσκωνται κατὰ σειράν. Ἀλλ' εἰλικρινῶς εἰπεῖν δὲν εἶναι ἐργασία παρὰ πολὺ εὔκολος καὶ εὐχάριστος. Κατὰ δὲ τὴν ἐμὴν γνώμην εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ὅπως οἱ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες τῶν διαφόρων κλάδων οἱ μελετῶντες τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς συναποτελέσωσιν ἑταιρίαν τινά, ἧς τὰ μέλη θὰ εὐκόλυνον ἀλλήλων τὸ ἔργον, ἂν λόγου χάριν ὁ ἀναγινώσκων αὐτοὺς μὲ σκοπὸν ἀρχαιολογικὸν ἐσημείου καὶ τὴν ὕλην τῆς ἱστορίας τῆς φιλολογίας καὶ

τ' ἀνάπαλιν. Μόνον διὰ τοιαύτης ἠνωμένης ἐργασίας ὁ σοβαρὸς κύκλος, οὗ τινος τὴν ἀκριβεστέραν ἔρευναν ἡ δυτικὴ ἐπιστήμη ὀρθῶς ποιοῦσα περιμένει παρ' ἡμῶν, δύναται καθόλου νὰ διασαφηνισθῇ, καθὼς ἀναμφιβόλως πλεῖστα τῆς ἡμετέρας ἀρχαίας ἱστορίας καὶ γραμματολογίας.

ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΧΙΩΝ ΚΑΡΔΑΜΥΛΙΤΩΝ

ὑπὸ

Α. Κ. ΧΟΥΜΗ

Ὁ δημοσιευόμενος ὧδε κατάλογος περιέχει ὡς ἔνεστι ἀκριβῆ καὶ πλήρη ἀναγραφὴν τῶν οἰκογενειακῶν ὀνομάτων τῶν Καρδαμυλιτῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1820, πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου. Κατηρτίσθη δ' ἐπὶ τῇ βάσει σημειώσεων τοῦ μακαρίτου πατρός μου, ἀποθανόντος τῷ 1889. Τῶν ὀνομάτων τούτων ἐκεῖνα εἰς ἃ ἕπεται σταυρὸς ἔχουσιν ἐκλίπῃ ἤδη.

Γλύφτης, Ἄγγελος, Σαμενᾶς, Χούμης, Λιγνός, Τσατήρης, Πυρόβολος, Μυοφᾶς, Πονηρός, Κοτζεμπίρης, Τσοῦμπος, Γυναικωτός, Γέμελος, Κονταρνάρης, Κουτός, Ψωματάρης, Καλμοῦκος, Πρεμενῆς, Ἀλατσῆς (ἴσως τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ Ἀλλατίου), Τζαμπλάκος, Σκοινίτης, Φοράδης, Καλόγερος, Μάπας, Φράγκος, Ξυλᾶς, Μαρτάκης, Λαιμός, Μπαλομούτζουνος, Φραγκιᾶς, Τζόλας, Τζιγκέλης, Περατικός, Ζαρταλούδης, Μαυρῆς, Πιστάρας, Πουτῆς, Καραβᾶς, Στραβελάκης, Φατοῦρος, Τζιγκρός, Σκαρβέλης, Τζίκνας, Βασιλές, Νικηφόρος, Κιμινᾶς, Ζουλότας, Τζάγκαρης, Μπολάκης, Παπῆς, Κούγιαβλος, Βαρδαλᾶς, Καπινιάρης, Καραβαδένιος, Νιαμονήτης, Κυριακᾶς, Χαρκιᾶς,

Μονιός, Κοντόκωστας, Κόπανος, Βαφιᾶς, Ἀσπιώτης, Φόρος, Χαλκιᾶς, Φώκας, Βαλαντάσης, Φατζῆς, Καράβολας, Καπίρης, Χανδρᾶς, Γρέγος, Νοτιᾶς, Βοριᾶς, Μαδιᾶς, Μέλης, Μόσχος, Χαλάμαντᾶς, Κατσούνης, Μάρτακας, Παντελῆς, Ματζαβῖνος, Καρμαντῆς, Νεροκλίτης, Ψώρας, Μουσελίμης, Τορνάρης, Μουζάλας, Ποντικός, Πέτικας, Κουκουνᾶς, Πρώϊος, Κουλουμούντρας, Μιχαλίτσης, Βαγιάνος, Ῥάλλης, Μακρινᾶς, Χαρτουλάρης, Φραγκάκης, Σπαθογιάννης, Σταυρούλης, Θωμᾶς †, Γιῶργος, Δημητρός, Νικολός, Ἀγγελάκης, Παγώνης, Γιαννάκης, Δημητράκης, Σπανός, Παπαζῆς, Παπαγαλάκης, Σιλημᾶς †, Ἐμβαλομούτζουνος, Κατράδης, Πορᾶδες, Φατοῦρος, Σκουτίνας, Κόφινας, Τραχώνας, Κρουλάκης †, Τζαγκέος, Πατέρας, Παλιός, Μονογιός, Κούτσουτος, Ψαρέλης, Φήκιαρης, Ἀλεπός, Καμπύλης, Φήσας, Τζαπέλας, Μωράκης, Καρδούλης, Καβουρῆς, Τζιρόκαυλος, Μύξας, Πιστολιάρης, Μαλούπης, Συκουτρῆς, Μακρυκώστας, Κόντρης, Μακρίνας, Τζαρούχας, Κορδῆς, Περιστέρης, Λιαδῆς, Κόπελος, Μπιλάλης, Γουδές, Ζεβρός, Ἀγγελούδης, Κουφολιός, Κτιστάκης, Διακογιώργης, Δελῆγιάννης, Μαυρῆς, Μυλωνᾶς, Τοτόνης, Πηρουνᾶς, Μπαρμπούτης, Ἀγγελικούσης, Ῥώγας, Βέρβερης, Κρικελῆς, Δούγιας, Σβῶκος, Κουτέλας, Κεφάλας, Λύρας, Τζιρλῆς, Σουσάρης, Τριφυλιός, Μουστάκας, Λιβανός, Ψωμοστήθης, Παπουλιός, Γεωργιλῆς, Βαρδαλᾶς.

ΠΕΡΙ ΒΟΥΘΡΩΤΟΥ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΡΩΜΑΝΟΥ

Βουθρωτὸς (Στεφ. Βυζ. ἐν λ. καὶ Εὐστάθ. εἰς Διονύσ. 321), καὶ Βουθρωτὸν (Στράβ. 7, 324, καὶ Πτολ. Γ', 13, 3), καὶ Βουτρωτὸς (Διον. Ἁλικαρν. 1, 51, καὶ Ἐτυμ. Μέγ.), τὸ ἐθνικὸν Βουθρώτιος, Λέπιδος δὲ (Στεφ. Βυζ.) διὰ τοῦ τ Βουτρώτιος, πόλις τῆς Ἠπείρου, κειμένη ἐπὶ τῆς ἐν Χαονίᾳ Κεστρίνης, ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς βορειοανατολικῆς παραλίας τῆς Κερκύρας, ὅπου ἡ νῆσος ἐλάχιστα ἀπέχει ἀπὸ τῆς ἀντικειμένης στερεᾶς, καὶ ἱδρυμένη ἐν τόπῳ χερσονησίζοντι ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ καλουμένου Πηλώδους λιμένος, ὅστις τὸ πάλαι καὶ δωρικῶς ὠνομάζετο τὸ Παλῶδες (Πλουτ. περὶ ἐκλελοιπ. χρηστ. 17) καὶ τὰ Παλόεντα (Ἀππιαν. Ῥωμ. Ἐμφυλ. Ε', 55), νῦν δ' ἔστι πιθανώτατα ἡ λιμνοθάλασσα τῆς Γεροβολιᾶς (Pouqueville, Voyage dans la Grèce, Α', σ. 371, Χρονογρ. τῆς Ἠπείρου, Β', σ. 36), ἢ τοῦ Ἁρμυροῦ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ληκίου (Leake, Travels in North. Greece, Α', σ. 101). Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων αἱ παρὰ τῷ Βουθρωτῷ σπουδαῖαι ἰχθυοφόροι λίμναι καὶ αἱ λαμπραὶ περὶ αὐτὸν πρὸς νομὴν πεδιάδες ἀνῆκον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῖς Κερκυραίοις, ἀποτελοῦσαι τὴν *πέραν οἰκείαν γῆν* αὐτῶν, ἣν μνημονεύει ὁ Θουκυδίδης (Γ', 85, 2). Ἐκ ταύτης δ' ἐπορίζοντο οἱ πάλαι, ὡς καὶ οἱ νῦν Κερκυραῖοι, τοὺς περιφήμους Κεστρινικοὺς βόας καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα λιμνῶν τοὺς ἀφθόνους καὶ παχεῖς ἰχθῦς. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως παράγεται ἐκ τοῦ *βοῦς* καὶ *θρώσκω* ἢ *θόρνυμι*, καὶ προδήλως ἐδόθη αὐτῇ ἕνεκα τῶν πλουσίων ἐν τῇ χώρᾳ βουκολίων (Bursian, Geogr. von Griech., Α', σ. 17), ἀλλ' οὕτως ἐκλήθη κατ' ἄλλους ἀπὸ τοῦ

οἰκιστοῦ (Στεφ. Βυζ.). Τεῦκρος δὲ ὁ Κυζικηνός, παραδεχόμενος τὴν γραφὴν Βουτρωτὸν καὶ ἐτυμολογῶν τὴν λέξιν ἐκ τοῦ *βοῦς* καὶ *τιτρώσκω*, μυθεύεται ὅτι Ἕλενος, ὁ τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης, κατὰ τὸν πλοῦν αὐτοῦ ἐκ τῆς Τροίας εἰς τὴν ἑσπερίαν, παραγενόμενος εἰς τὴν Ἤπειρον, ἔθυσεν αὐτόθι ἀποβατήρια ἱερά, ἀλλ' ἡ θυομένη βοῦς, μὴ λαβοῦσα καιρίαν τομήν, ἀπέδρασεν ἀπὸ τοῦ πλήξαντος καὶ διακολυμβήσασα κόλπον τινὰ τῆς Ἠπείρου, φέρουσα τραῦμα ἐν τῇ δειρᾷ, ἐξῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ καταπεσοῦσα ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἕλενος, ἐκλαμβάνων τοῦτο ὡς σύμβολον θεῖον, ἔκτισε πόλιν ὅπου ἔπεσεν ἡ βοῦς καὶ ἀπὸ τοῦ συμβάντος Βουτρωτὸν αὐτὴν ὠνόμασε (Στεφ. Βυζ. καὶ Μέγ. Ἐτυμ.). Τὸ μύθευμα τοῦτο ἐπλάσθη προφανῶς ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὅτε κατέλαβε τοὺς Ἕλληνας μέγας πόθος τοῦ συνδέειν τὰς ῥωμαϊκὰς μετὰ τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων, καὶ εἰς τοῦτο ἄφθονον παρέσχον ἀφορμὴν πρὸ πάντων οἱ ἀπὸ τῆς Τροίας ἥρωες. Ἀλλ' ἡ παράδοσις περὶ κτίσεως τῆς πόλεως ὑπὸ φυγάδων Τρώων ἔχει καὶ ἄλλας, κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀποδείξεις ἐκτὸς τῆς πλαστῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος, διότι καὶ λόφος τις παρὰ τῇ πόλει, « ᾧ ποτὲ στρατοπέδῳ ἐχρήσαντο » οἱ Τρῶες, ἐκαλεῖτο Τροία (Διον. Ἁλικαρν. 1, 51). Τὴν παράδοσιν δὲ ταύτην ἀείμνηστον ἐποίησεν ὁ Βεργίλιος διὰ τοῦ περιπαθοῦς ἐπεισοδίου, ἐν ᾧ ἀφηγεῖται τὴν προσόρμισιν τοῦ Αἰνείου εἰς τὸν λιμένα Χαόνιον τῆς Ἠπείρου καὶ τὴν ἐντεῦθεν μετάβασιν εἰς Βουθρωτόν, ἔνθα ἐξεπλάγη ὁ Τρωϊκὸς ἥρως, ἰδὼν νέαν Τροίαν κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πριαμίδου Ἑλένου (Βεργ. Γ', 291 κ. ἑ.). Οὗτος, κατὰ τὸν Λατῖνον ποιητήν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νεοπτολέμου, λαβὼν μέρος τῆς τούτου βασιλείας καὶ συζευχθεὶς τὴν Ἀνδρομάχην, ἐπωνόμασε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχομένην χώραν Χαονίαν ἐκ τοῦ Τρωὸς Χάονος, καὶ ἔκτισε νέα Πέργαμα καὶ Ἰλιακὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἐκάλεσε δύο παρὰ τὴν πόλιν ποταμοὺς Ξάνθον καὶ Σιμόεντα, καὶ πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν ὅπως ἀνασυστήσῃ ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ χώρᾳ νέον Τρωϊκὸν κράτος. Ὁ Βεργίλιος ὅμως φαίνεται ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγίνωσκε τὴν τοποθεσίαν τῆς πόλεως Βουθρωτοῦ, διότι καλεῖ αὐτὴν celsam, ἐπίθετον, ὅπερ ἥκιστα ἁρμόζει αὐτῇ. Ἀλλ' ὁ πολὺς Οὐάρρων, ὅστις ἐπεσκέφθη τὴν Ἤπειρον, ὀνομάζει τὸν Βουθρωτὸν Τροίαν τῆς Ἠπείρου καὶ μαρτυρεῖ ὅτι πάντες οἱ ὑπὸ Βεργιλίου μνημονευόμενοι τόποι ὑπῆρχον καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ καὶ ἔφερον τὴν

αὐτὴν ἐπωνυμίαν, ἣν ἔχουσι καὶ ἐν τῇ Αἰνειάδι (Σερούϊος εἰς Βεργ. Αἰν. Γ', 349). Τὰς αὐτὰς περὶ τοῦ Αἰνείου παραδόσεις ἀκολουθήσας καὶ ὁ Ὀβίδιος (Μεταμορ. ΙΓ', 720), ἀφηγεῖται καὶ αὐτὸς ὅτι ἐδέξατο τὸν Αἰνείαν ἡ Ἤπειρος καὶ ὁ βασιλευόμενος ὑπὸ τοῦ Φρυγίου μάντεως Ἑλένου Βουθρωτός, ὁ ἐξεικασθεὶς τῇ Τροίᾳ. Παρὰ Σωλίνῳ δὲ ἀναγινώσκεται, ἀγνοοῦμεν ὁπόθεν παραλαβόντι τὴν παράδοξον εἴδησιν, ὅτι ἡ περιβόητος Μήδεια παρὰ Ἰάσονος ἐτάφη ἐν Βουθρωτῷ. Καὶ παρὰ Λατίνοις δὲ ἡ πόλις ἐκφέρεται καθ' ὃ γένος καὶ παρ' Ἕλλησι, διότι καὶ Buthrotus καλεῖται (Σερούϊος εἰς Βεργ. Αἰν. Γ', 293), καὶ ἄνευ τῆς δασύτητος Butrotus, ἢ κατὰ μίμησιν τῆς Ἑλληνικῆς Buthrotos (Ovid. Μεταμ. ΙΓ' 721), καὶ κατὰ γένος οὐδέτερον Buthrotum (Plin. 4, 1, 4) ἢ Buthroton (Mel. 2, 3, 10). Ὅρα δὲ περὶ τούτου τὸ παντὸς ἐπαίνου ἄξιον Totius Latinitatis Onomasticon op. et studio U. De-Vit, Prati, 1859 ἐν λέξει.

Ὅτε δ' ἐν ἔτει 229 π. Χ. ἡ Κέρκυρα καὶ αἱ πόλεις τῆς Ἠπείρου Ἀπολλωνία καὶ Ἐπίδαμνος, ἵν' ἀποφύγωσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἰλλυριῶν πειρατῶν, ἐζήτησαν καὶ ἐγένοντο δεκταὶ πρῶται τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν συμμαχίαν, λίαν πιθανῶς καὶ ὁ Βουθρωτὸς ἠκολούθησε τὰς τύχας τῆς γείτονος Κερκύρας καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὑπέστη περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 167 π. Χ. τὴν φοβερὰν λεηλασίαν, εἰς ἣν Παῦλος ὁ Αἰμίλιος παρέδωκε τὰς Ἠπειρωτικὰς πόλεις. Τῷ δὲ 49 π. Χ. ἔτει ὁ Βουθρωτὸς κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ὅτε οὗτος, περαιωθεὶς εἰς Ἤπειρον ἵνα καταπολεμήσῃ τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ Πομπήϊον, ὑπέταξεν ἀστραπηδὸν τὰς παραλίους πόλεις τῆς Ἠπείρου. Ἀλλὰ δὲν προέβη ἐπέκεινα τοῦ Βουθρωτοῦ, διότι, μαθὼν ἐνταῦθα ὅτι οἱ ναύαρχοι τοῦ ἐχθροῦ ἐζήτουν νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπραγματεύσεις μετ' αὐτοῦ, ἐπέστησε τὴν περαιτέρω πορείαν, καὶ καταλιπὼν μίαν λεγεῶνα ἐν Βουθρωτῷ, ἵνα μηδὲν φοβῆται ἐκ τῆς ἀπέναντι Κερκύρας, ἀσπασθείσης τὴν μερίδα τοῦ Πομπηίου, ἐπανῆλθεν ἀμελλητὶ εἰς Ὠρικόν, ἔνθεν ὡρμήθη (Caes. B. C. III, 16). Μικρὸν δὲ πρὸ τῆς ἑαυτοῦ δολοφονίας (ἐν ἔτει 45 π. Χ.) ὁ Καῖσαρ διενοεῖτο νὰ ἐκπέμψῃ ἀποικίαν εἰς Βουθρωτόν, ἐλπίζων ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀναζωογονήσῃ τὴν πόλιν, ἀναμιγνύων εἰς αὐτὴν νέα ἐξ Ἰταλίας στοιχεῖα, ἀλλ' ὁ ἀποικισμὸς τοῦ Βουθρωτοῦ δὲν συνετελέσθη ἐπὶ Καίσαρος, ἀλλ' ἐπὶ Αὐγούστου, ὅστις ἔπεμψεν ἐκεῖσε Ἰταλοὺς φυγάδας (De Ruggiero, Diz. Epigrafi. Ant. Rom. Roma, 1886, σ. 39). Διὰ τοῦτο οὐχὶ κακῶς ὁ νεώτατος τοῦ Πτολεμαίου ἐκδότης Κ. Μύλλερος ὑποτοπάζει ὅτι ὅπου παρὰ Πτολεμαίῳ (Γ', 13, 3) ἀναγινώσκεται *Βουθρωτὸν κόλπος* ἀναγνωστέον *Βουθρωτὸν κολωνία*, διότι ἡ λέξις κολωνία, ἐν ἐπιτομῇ γεγραμμένη ἐν τῷ χειρογράφῳ, κακῶς ἀνεγνώσθη πολλάκις καὶ ἐνοθεύθη μεταβληθεῖσα εἰς *κόλπον* (Πτολεμαίου Γεωγρ. ὑφήγ. ἔκδ. Κ. Μυλλέρου, σ. 527). Τὸν ἀποικισμὸν τοῦ Βουθρωτοῦ, ἐκτὸς τοῦ Στράβωνος (7, 7, 5) καὶ Πλινίου (N. H. IV, 4), βεβαιοῦσι τὰ ἀρχαῖα νομίσματα τῆς πόλεως, ἔχοντα Λατινικὴν ἐπιγραφήν, μόνα τῶν τῆς Ἠπείρου, ἐν ἑνὶ δὲ τούτων ἀναγινώσκεται ἡ Λατινικὴ ἐπιγραφὴ C. A. BUT. EX. D. D., ὅ ἐστι Colonia Augusta Buthrotum ex decreto Decurionum, ὁπόθεν τεκμαιρόμεθα ὅτι ἡ ἀποικία ἐξεπέμφθη ὑπὸ Αὐγούστου (Eckhel. I, σ. 163), ἀλλ' αὕτη κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Mommsen οὐδέποτε ὑπῆρξε θαλερά (Le provinc. Romane μεταφ. ὑπὸ De Ruggiero, Α', σ. 271). Ἀποβλέπων δὲ ὁ Βεργίλιος εἰς τὴν ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐκπεμφθεῖσαν ταύτην ἀποικίαν, καὶ εἰς τὴν ἐκ Τρώων κατὰ τὴν παράδοσιν κοινὴν καταγωγὴν τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς Ῥώμης, χαίρει καλῶν ἀμφοτέρας τὰς πόλεις ταύτας cognatas urbes (Αἰνειάδ. Γ', 502). Ὅτι δὲ οἱ δύο ἀποικιακοὶ ἄρχοντες (duumviri), ὅμοιοι ὄντες πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ ὑπάτους, καὶ οἱ δεκουρίωνες, ἀναλογοῦντες πρὸς τοὺς συγκλητικούς, ὑπῆρχον καὶ ἐν Βουθρωτῷ, ὡς ἐν ταῖς ἄλλαις ἀποικίαις, εἰς δὲ τῶν δύο τούτων ἀρχόντων ἦτο ὁ γνωστὸς Τ. Πομπώνιος ὁ Ἀττικός, καταφαίνεται ἐκ Λατινικοῦ νομίσματος τοῦ Βουθρωτοῦ, ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ ἀποκειμένου (Gardner, Catal. of Greek coins. Thessaly to Aetol. σ. 97). Ὁ Τ. Πομπώνιος, ἐπικληθεὶς Ἀττικὸς διὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ διαμονὴν ἐν Ἀθήναις, ἦτο φίλος καὶ οἰκεῖος τοῦ Κικέρωνος καὶ τῶν πλείστων μεγάλων πολιτικῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐκτήσατο δὲ οἴκημα ἐν Βουθρωτῷ (Cic. ad Attic. II, 6), ὅπου διέμενε πρὸ τοῦ 60 π. Χ. ἔτους καὶ προθύμως ὠφέλησε τοὺς Βουθρωτίους διά τε τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων, μάλιστα δὲ ἔν τινι σπουδαίᾳ δίκῃ αὐτῶν, ἀρξαμένῃ τῷ 44 π. Χ. ἔτει καὶ μνημονευομένῃ πολλάκις ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς πρὸς τὸν Ἀττικόν. Ἡ δὲ δίκη ἦτο τοιαύτη τις. Ἐπειδὴ οἱ Βουθρώτιοι μόνον ἐν μέρει εἶχον ἀποτίσῃ ἀργύριά τινα, ἐπιταχθέντα αὐτοῖς παρὰ τοῦ

Καίσαρος (Cic. ad Attic. XXI, 16 A.), δὲν ἔστεργον δὲ νὰ ἀποτίσωσι καὶ τὰ ἀπομείναντα, ὁ Καῖσαρ ἐδήμευσε τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν. Τότε δὲ ὁ Ἀττικός, ἐπιθυμῶν τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως, ἀπέδωκε τὰ ὀφειλόμενα ἀργύρια ἐξ ἰδίων, ἔτυχε δὲ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐλευθεριωτάτου ψηφίσματος ὑπὲρ τῶν Βουθρωτίων. Τοῦ ψηφίσματος τούτου τὴν ἐπικύρωσιν, ἀποθανόντος τοῦ Καίσαρος, ἐζήτει νὰ λάβῃ ὁ Ἀττικὸς παρὰ τῶν ὑπάτων, οἵτινες συσκεψάμενοι ἐψηφίσαντο ὑπὲρ τῶν Βουθρωτίων. Συνέπραττε δὲ ὅλαις δυνάμεσιν ὑπὲρ τῆς αἰτήσεως τοῦ Ἀττικοῦ καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ Κικέρων (Cic. ad Attic. XVI, 16 C). Ἄξιον δὲ μνείας, καίτοι ἀνάληθες, τὸ μυθῶδες διήγημα, ὅπερ ἀφηγεῖται ὁ Πλούταρχος (Περὶ ἐκλελοιπ. χρηστ. 17) περὶ τοῦ Παλώδους, λιμένος τοῦ Βουθρωτοῦ. Ἐπιθέρσης, πατὴρ τοῦ ῥήτορος Αἱμιλιανοῦ, πλέων ποτὲ εἰς Ἰταλίαν, ἐπέβη νεὼς φορτηγοῦ καὶ πολλοὺς ἐπιβάτας ἐχούσης. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ ναῦς πλησίον ἐγένετο τῆς νήσου Παξῶν, ἠκούσθη ἐκεῖθεν αἰφνιδίως φωνή, καλοῦσα τὸν κυβερνήτην Θαμοῦν Αἰγύπτιον, οὗ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἠγνόουν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιβατῶν, καὶ λέγουσα τάδε· Ὅταν φθάσῃς εἰς τὸ Παλῶδες, ἀνάγγειλον ὅτι Πὰν ὁ μέγας τέθνηκεν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Θαμοῦς ἐγένετο κατὰ τὸ Παλῶδες, ἐκ τῆς πρύμνης πρὸς τὴν γῆν ἐπανέλαβεν οὓς ἤκουσε λόγους ὅτι ὁ μέγας Πὰν τέθνηκε. Δὲν εἶχε δὲ εἰσέτι παύσῃ προφέρων τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἠκούσθη ἀμέσως μέγας στεναγμὸς οὐχὶ ἑνός, ἀλλὰ πολλῶν, μετὰ θαυμασμοῦ μεμιγμένος. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἦσαν παρόντες εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἡ φήμη τοῦ πράγματος διεδόθη ταχέως εἰς Ῥώμην, καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος Καῖσαρ ἐκάλεσεν ἐνώπιον ἑαυτοῦ τὸν Θαμοῦν καὶ ἠρώτησε τὰ τοῦ Πανὸς αὐτὸν τὸν κυβερνήτην. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου, ὅστις ἐν ἔτει 250 εἶχε κελεύσῃ φοβερὸν καταδιωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἐμαρτύρησεν ἐν Βουθρωτῷ ὁ ἅγιος Θερῖνος, οὗ τὴν μνήμην τιμᾷ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῇ 23 Ἀπριλίου. Τοῦ μάρτυρος τούτου τὸ ἐγκώμιον ἐποίησε μὲν ὁ λόγιος ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας ἅγιος Ἀρσένιος, ἀκμάσας κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα, ἐξέδωκε δὲ πρῶτον ὁ πολυμαθέστατος καθ. κ. Σ. Λάμπρος (Κερκυρ. Ἀνέκδοτα σ. 5-21). Μνημονεύων δὲ τοῦ Βουθρωτοῦ ἐν παρόδῳ λέγει περὶ αὐτοῦ τάδε ὁ ἅγιος «ὡς πολλῆς ἐστιν εὐπαθείας ἀνάμεστος· ἰχθύες γὰρ ἐν αὐτῇ ὅτι μάλιστα πλεῖστοι καὶ ὀστρέων γένη πολλὰ τοῖς τε κτήνεσιν ὁ νομὸς ἁμύθητος καὶ αὐτοφυῆ τὰ κηπεύ-

ματα». Κατὰ τὸν ἐν ἔτει 535 μ. Χ. δημοσιευθέντα Συνέκδημον τοῦ Ἱεροκλέους ὁ Βουθρωτὸς ἦτο μία τῶν δώδεκα πόλεων, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου (Hierocl. Synecd. ἔκδ. Parthey. σ. 15), ἐτιμᾶτο δὲ καὶ δι' ἐπισκοπικῆς ἕδρας, ὑποκειμένης τῷ μητροπολίτῃ Νικοπόλεως. Πρῶτον δὲ μνημονευόμενον τῆς πόλεως ἐπίσκοπον γινώσκομεν ἐν ἔτει 458 ἐπὶ Λέοντος βασιλέως τὸν Στέφανον, δεύτερον δὲ ἐν ἔτει 516 ἐπὶ Ἀναστασίου τὸν Ματθαῖον (Gams, Series episcop., Ratisbonnæ, 1873, σ. 430). Προϊόντος τοῦ χρόνου ὁ Βουθρωτοῦ, ἐπικληθεὶς βραδύτερον καὶ Βοθρεντοῦ καὶ Βοθροντοῦ, ὑπετάγη τῷ μητροπολίτῃ Ναυπάκτου (Hier. Syn. σ. 122, 218, 260). Ἐν περιλήψει δὲ ἐλέγχου τῆς ΙΖ' ἑκατον., ἐκδοθέντος ὑπὸ Ζαχαρίου von Lingenthal (Monatsber. d. Akad. d. Wissens. zu Berlin, 4 Apr. 1878) καὶ περιέχοντος κατάλογον τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐχόντων ὑφ' ἑαυτοὺς ἐπισκοπάς, ὁ Βοθροντοῦ εἶναι συγχρόνως ἐπίσκοπος καὶ Γλυκέος, ὑποκείμενος τῷ μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων.

Ὅτε δὲ Ῥοβέρτος ὁ Γουϊσκάρδος ἡγεμὼν τῶν Νορμανδῶν, προαχθεὶς εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς δυνάμεως, διενοήθη νὰ καταλάβῃ τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ἀνήχθη κατὰ Μάϊον τοῦ ἔτους 1081 ἐξ Ἀπουλίας μετ' ἀξιομάχου στρατοῦ εἰς τὴν ἀπέναντι χώραν τοῦ Αὐλῶνος καὶ παρέπλευσε τὰ παράλια τῆς Ἠπείρου *μέχρι Βοθρεντοῦ* (Ἄννα Κομν. ἔκδ. Βενετ. σ. 79). Ἐνταῦθα δ' ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βοϊμόντου, ἐλθόντος πρὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατέλαβε τὴν Κέρκυραν καὶ Βουθρωτὸν κατὰ τὴν 22 Μαΐου (Anonym. Bar. Chr. RIS. E', σ. 153). Ἀναγκαζόμενος δὲ ἐκ στάσεων, αἵτινες ἐξερράγησαν ἐν Ἰταλίᾳ, κατέλιπε προσωρινῶς τὴν διοίκησιν τῆς πορθηθείσης χώρας τῷ υἱῷ Βοϊμούντῳ καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀπουλίαν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1083. Ἐπιστρέψαντος δὲ περὶ τὸ ἔαρ τοῦ ἑπομένου ἔτους καὶ τοῦ Βοϊμούντου εἰς Ἰταλίαν, ἐπανέστησαν κατὰ τῶν Νορμανδῶν πᾶσαι αἱ παράλιαι πόλεις τῆς Ἠπείρου. Ἐπιθυμῶν δὲ ὁ Ῥοβέρτος ν' ἀναλάβῃ τὰς προτέρας αὐτοῦ κτήσεις, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν στρατείαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, διὸ προαπέστειλε τοὺς ἑτέρους αὐτοῦ υἱοὺς Ῥογέρην καὶ Γίδαν, οἵτινες διαπεράσαντες ἐκυρίευσαν τὸν Αὐλῶνα καὶ καταλιπόντες αὐτόθι φύλακας κατέλαβον καὶ αὖθις *τὸν Βοθρεντὸν* ἐξ ἐφόδου. Περὶ δὲ τὸν Ὀκτ. τοῦ 1084 διέπλευσε καὶ αὐτὸς ἐξ Ὑδροῦντος εἰς Αὐλῶνα καὶ «διὰ τῆς ἀναμεταξὺ

τοῦ Αὐλῶνος καὶ τοῦ Βοθρεντοῦ παραλίας μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ παντὸς διελθὼν ἠνώθη μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ » (Ἄννα Κομν. σ. 127). Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ Κέρκυρα εἶχεν ἀποστατήσῃ ἀπὸ τῶν Νορμανδῶν, μόνη δὲ ἡ φρουρὰ εἶχε μείνῃ πιστή, πολιορκουμένη ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἐν τῷ φρουρίῳ, ὁ Ῥοβέρτος, καταλιπὼν τοὺς υἱοὺς εἰς Βουθρωτόν, αὐτὸς μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἀπέπλευσεν εἰς Κέρκυραν πρὸς καταστολὴν τῶν ἐπαναστατῶν. Μετὰ πολλοὺς δὲ ἀμφιρρόπους ἀγῶνας, ἐν οἷς οἱ Βυζαντινοὶ συμμάχους εἶχον τοὺς Βενετούς, ὁρμῶσιν οὗτοι περὶ τὸ θέρος τοῦ 1085 κατὰ τοῦ Ῥοβέρτου, καὶ εὑρόντες αὐτὸν *περὶ Βοθρεντὸν αὐλιζόμενον* συνάπτουσι μετ' αὐτοῦ πόλεμον καὶ κατὰ κράτος νικῶσι, πολλοὺς μὲν ἀποκτείναντες, πλείονας δὲ καταβυθίσαντες, μικροῦ δὲ δεῖν καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γίδαν αἰχμαλωτίσαντες. Ἅπασα δὲ ἡ μεγάλη αὕτη τῶν Νορμανδῶν ἐπιχείρησις ἀπέληξεν εἰς τὸ μηδέν, τελευτήσαντος ἀπροσδοκήτως τοῦ Ῥοβέρτου ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1085, διὸ δὴ καὶ παραυτίκα ἀπώλεσαν οἱ Νορμανδοὶ τὰς ἐν Ἠπείρῳ γενομένας ὑπ' αὐτῶν κατακτήσεις.

Ἐδρίσιος, Ἄραψ γεωγράφος, ὅστις συνετέλεσε τὸ γεωγραφικὸν αὐτοῦ ἔργον τῷ 1153, καταλέγων τὰς λοιπὰς παραλίας πόλεις τῆς Ἠπείρου, μνημονεύει καὶ τοῦ Βουθρωτοῦ, ὡς πόλεως μικρᾶς μέν, ἀλλὰ πολυανθρώπου καὶ ἐχούσης ἀγοράν (Tafel, Const. Porphyr. σ. 24). Ἄξιον δὲ σημειώσεως ἐνταῦθα ὅτι τὸ Χρονικὸν τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ δευτέρου, τὸ ἀποδιδόμενον εἰς Βενέδικτον, ἡγούμενον τοῦ Peterborough, καὶ συγγραφὲν περὶ τὸ 1192, διηγεῖται ὅτι ἐπὶ τῆς Ἠπειρωτικῆς ἀκτῆς, ἀπέναντι τῆς νήσου Κερκύρας, καθορᾶται ἐγκαταλελειμμένον φρούριον, ὀνομαζόμενον Butentrost, ἐν ᾧ ἐγεννήθη Ἰούδας ὁ προδότης (Gesta regis Henrici Sec. Benedicti Abbatis, ἐκδ. Stubbs. London, 1867 Β', σ. 205).

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 1204 ὁ Βουθρωτὸς ἀπετέλεσε μέρος τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου. Θηρεύων δὲ ὁ δεσπότης Μιχαὴλ ὁ Β' τὴν συμμαχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Μαμφρείδου, ἐξέδωκεν αὐτῷ ἐν ἔτει 1259 τὴν ἑπταικαιδεκαέτη αὐτοῦ θυγατέρα Ἑλένην, παραχωρήσας τῷ γαμβρῷ εἰς προῖκα τὴν Κέρκυραν μετὰ τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ ἄλλων ἐν Ἠπείρῳ πόλεων τοῦ Δεσποτάτου. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Μαμφρεῖδος γενναίως ἔπεσεν ἐν Βενεβέντῳ τῷ 1266, κατανικηθεὶς ὑπὸ Καρόλου τοῦ Ἀνδηγαυϊκοῦ,

παραυτίκα κατελήφθη ὑπὸ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ ὁ Βουθρωτὸς καὶ τὰ ἀπέναντι τῆς Κερκύρας φρούρια τῆς Ἠπείρου, ἐφ' ὧν ὀλίγῳ βραδύτερον ἤγειρεν ἀξιώσεις καὶ ὁ νικητὴς τοῦ Μαμφρείδου Κάρολος, ὡς λαβὼν εἰς δῶρον τῷ 1267 παρὰ τοῦ ἐκπτώτου βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουίνου ἅπασαν τὴν χώραν, ἣν λόγῳ προικὸς παρέσχε Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ. Ἀλλ' ὁ ἀνδρεῖος αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, βλέπων τὴν Κέρκυραν ὑποτεταγμένην τοῖς Ἀνδηγαυοῖς, καὶ τὸν ἄνανδρον υἱὸν τοῦ γενναίου Μιχαὴλ Νικηφόρον δουλικῶς προσφερόμενον τοῖς ξένοις, ἐξήλασεν ἐκ Βουθρωτοῦ τὸν δεσπότην καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν, εἰς ἣν ἔπεμψεν ἰσχυρὰν φρουρὰν ὑπὸ Θεόδωρον τὸν Λιθωρίτην κατὰ τὸ ἔτος 1274 (Hopf. Gesch. Griech. Α', σ. 300). Ἐπειδὴ ὅμως ὁ βασιλεὺς Κάρολος, κατέχων ἤδη τὴν Κέρκυραν, βαρέως ἔφερε τὴν προσέγγισιν παρατόλμου πολεμίου, παρέσχε πᾶσαν συνδρομὴν τῷ καταστάντι ὑποτελεῖ ἑαυτοῦ Νικηφόρῳ ὅπως ἐξελάσῃ τὸν αὐτοκράτορα Παλαιολόγον ἐκ Βουθρωτοῦ. Ἀλλ' ὕστερον βουλόμενος νὰ κατέχῃ αὐτὸς τὴν ἔναντι τῆς Κερκύρας Ἠπειρωτικὴν παραλίαν, ἦλθεν ὁ Κάρολος εἰς διαπραγματεύσεις περὶ τούτου μετὰ τοῦ Νικηφόρου καὶ ἔτυχε τοῦ σκοπουμένου, ὅθεν τῇ 10 Ἀπριλίου τοῦ 1279 παραγγέλλει πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ διοικητὴν Ἰορδάνον τοῦ Ἁγ. Φήλικος νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ Νικηφόρου τὸ φρούριον Βουθρωτοῦ (Castrum Bothonton) καὶ πάντα τὰ ἐν Ἠπείρῳ λοιπὰ φρούρια καὶ τὰς κώμας τὰς πρώην κατεχομένας ὑπὸ τοῦ Μαμφρείδου (Del Giudice, La famiglia di re Manf. σ. LXX)· ὑποβαλὼν δὲ ἁπάσας τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ κτήσεις αὐτοῦ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐποπτείαν ἀνδρείου ἱππότου Οὔγωνος de Sully, ἐπικληθέντος Rousseau, ἀνέδειξεν αὐτὸν τῇ 3 Αὐγ. 1279 Καπετάνον καὶ Γενικὸν Τοποτηρητὴν Ἀλβανίας, Δυρραχίου, Αὐλῶνος, Βουθρωτοῦ, Σοποτοῦ καὶ Κερκύρας (Minieri, Il regno di Carlo I nell' anno 1379, σ. 17), πρὸς ὃν ἀνέθηκε τὴν καταπολέμησιν τοῦ Παλαιολόγου. Διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ κατὰ μῆνα Ὀκτώβρ. τοῦ 1280 παραγγέλλει τῷ Διοικητῇ Κερκύρας Ἰορδάνῳ νὰ πέμψῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ Sully ἱκανοὺς μισθωτοὺς στρατιώτας καὶ τοξότας, ὄντας ἐν Βουθρωτῷ καὶ Σοποτῷ, κατὰ μῆνα Νοέμβρ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐνόμισε προτιμότερον ν' ἀναθέσῃ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τῶν φρουρίων Βουθρωτοῦ, Σοποτοῦ καὶ Χειμάρας πρὸς τὸν αὐτὸν Sully (Del Giudice, La famiglia κτλ. σ.CV).

Ἔχων δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως Κάρολος ὁ Β' υἱὸν εἰς ἄκρον φιλοπόλεμον, Φίλιππον ἡγεμόνα τοῦ Τάραντος, ὅστις ἦλθεν εἰς γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου Νικηφόρου Θάμαρ, ἠθέλησε νὰ συντελέσῃ ὁ πατὴρ εἰς τὰ ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς φιλόδοξα τοῦ υἱοῦ σχέδια, δοὺς τῷ νεονύμφῳ τῇ 13 Αὐγ. 1294 τὸ ἀνώτατον κυριαρχικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας, καὶ παραχωρήσας αὐτῷ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν νῆσον Κέρκυραν μετὰ τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς ἀντικειμένης παραλίας χώρας τῆς Ἠπείρου (Forges, Dissert. sulla moglie di rè Manf., σ. LXXXVI). Ἀλλ' ὁ Βουθρωτὸς περιῆλθε καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν κτῆσιν τοῦ δεσπότου τῆς Ἠπείρου, διότι βλέπομεν ὅτι ἐν ἔτει 1306, πολεμῶν ὁ δεσπότης Θωμᾶς πρὸς τὸν ὁρμήσαντα κατὰ τῆς Ἠπείρου Φίλιππον τὸν ἐκ Τάραντος, ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ συμβιβασθῇ μετ' αὐτοῦ, δοὺς τῷ ἡγεμόνι χρηματικὴν ἀποζημίωσιν καὶ τρεῖς πόλεις, ἐν αἷς τὸν Βουθρωτὸν (Chron. de Morée, ἔκδ. Morel-Fatio, σ. 115), ὃν καλεῖ Βοθροντὸν ὁ Καντακουζηνός, ὅστις ἀναφέρει τὴν ἐν λόγῳ παραχώρησιν (Λ', σ. 529, ἔκδ. Βόννης). Ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ διαμείνῃ ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ταραντίνου ἡγεμόνος, συνενωθεῖσα καὶ αὖθις μετὰ τοῦ Δεσποτάτου. Εἰκάζομεν δὲ ὅτι τοῦτο συνέβη τῷ 1313, ὅτε ὁ δεσπότης Θωμᾶς, συνάψας συμμαχίαν μετὰ τῶν Βυζαντινῶν, ἐζήτει τῇ βοηθείᾳ τοῦ πρεσβυτέρου Ἀνδρονίκου νὰ καταλάβῃ τὴν χώραν τὴν κατεχομένην ὑπὸ τοῦ Ταραντίνου ἡγεμόνος. Ὁ διαδεξάμενος δὲ τὸν Θωμᾶν ἀνεψιὸς αὐτοῦ Νικόλαος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Οὐρσίνων, ἐπιδιώκων τὴν εὔνοιαν τῆς θαλασσοκράτορος Βενετίας, προετίθετο νὰ παραχωρήσῃ αὐτῇ τῷ 1320 τὸν Βουθρωτόν, οὗ τὰ ἰχθυοτροφεῖα ἀπέφερον κατ' ἔτος εἰσόδημα 1500 λιτρῶν (Diplom. Veneto-Levant., σ. 168), ἀλλ' ἡ Βενετία δὲν ἐδέχθη τὴν ἐπωφελῆ ταύτην πρότασιν, μὴ βουλομένη νὰ ἐπισπάσῃ τὸν δίκαιον ψόγον τῶν Παλαιολόγων. Τὸν Βουθρωτὸν ἀπώλεσε βραδύτερον ὁ δεσπότης τῆς Ἠπείρου, περιελθόντα καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν Ἀνδηγαυϊκὴν κυριαρχίαν, ἴσως τῷ 1331 ὅτε συνεμάχησεν ὁ Ταραντῖνος ἡγεμὼν μετὰ Οὐαλτερίου τοῦ ἐκ Βρέννης, στρατεύσαντος πρῶτον κατὰ τῆς Ἠπείρου. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1350 Ῥοβέρτος ὁ ἐκ Τάραντος, ἐπίτιτλος αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως, συνεφώνησε μετὰ τῶν Βενετῶν νὰ παραδώσῃ αὐτοῖς τὴν κτῆσιν τῆς Κερκύρας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας καὶ τοῦ

Βουθρωτοῦ ἐπὶ πληρωμῇ 60000 δουκάτων, ἀλλ' ἀπέτυχεν ἡ συμφωνία διὰ τὸν ἐπίφθονον ἀνταγωνισμὸν τῶν Γενουηνσίων κατὰ τῶν Βενετῶν (Caroldo L. VI. 11. Cl. VII. Cod. DCCCCLXXI, Μαρκ. Βιβλ.). Ἐπιθυμῶν δὲ ὁ Ῥοβέρτος νὰ ἀμείψῃ τὰς πρὸς τὸν πατέρα Φίλιππον καὶ πρὸς ἑαυτὸν εὐεργεσίας τοῦ ἐκ Κερκύρας Βενεδίκτου τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου, ἐχορήγησεν αὐτῷ κατὰ τὸ ἔτος 1362 σὺν ἄλλοις πολλοῖς ἐτήσιον εἰσόδημα χρυσῶν οὐγγιῶν πέντε, ληπτέων ἀπὸ τῶν φόρων τῶν ἰχθυοτροφείων τοῦ Βουθρωτοῦ (Mustoxidi, Cose Corc., σ. 447). Ἑτέρας δὲ οὐγγίας τρεῖς ἐκ τῶν εἰσοδημάτων piscarie vivariorum Butrontoy ἀπονέμει ἐν ἔτει 1374 ἡ βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως Ἰωάννα ἡ Α' πρὸς τὸν ἐκ Βουθρωτοῦ Ἀνδρόνικον Φούστολον (Barone, Notiz. stor. di Carlo III di Durazzo, σ.24). Ἀλλ' ἐν ἔτει 1380 κατελήφθη ὁ Βουθρωτὸς διὰ τῆς βίας ὑπὸ τῆς περιφήμου ἑταιρίας τῶν Ναυαρραίων, ἧς ἡγεῖτο Ἰάκωβος ὁ de Baux, ἔχων ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῶν πρὸς μητρὸς αὐτοῦ θείων ἡγεμόνων τοῦ Τάραντος. Ἐπειδὴ ὅμως συνήργησεν ὅπως ἐξελάσῃ τοὺς Ναυαρραίους ἐκ Βουθρωτοῦ ὁ Κερκυραῖος Ῥικάρδος Ἀλταβίλλας καὶ ὑποτάξῃ τὴν πόλιν τῷ βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως Καρόλῳ τῷ Γ', ἀνεδείχθη ὑπὸ τούτου φρούραρχος καὶ κοντόσταυλος (connetable) Βουθρωτοῦ (Forges, Dis. κτλ. σ. 38) τῷ 1382 ἐπὶ μισθῷ 18 οὐγγιῶν κατ' ἔτος. Ταὐτοχρόνως δὲ οἱ Βουθρώτιοι, πολλὰς καὶ μεγάλας βιαιοπραγίας ὑπομείναντες παρὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ εἰς τὸ ἔσχατον τῆς ἐνδείας περιελθόντες, ἔλαβον παρὰ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Γ' χίλια μόδια ἅλατος ληπτέα ἐκ Κερκύρας εἰς ἀμοιβὴν τῆς πίστεως αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα (Barone, Notiz. κτλ. σ. 27). Ἀλλ' ὅτε μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1386 θάνατον τοῦ Καρόλου ἡ νῆσος Κέρκυρα, μείνασα ἀπροστάτευτος, ἑκουσίως παρεδόθη τοῖς Βενετοῖς, ὁ Βουθρωτὸς σχεδὸν ταὐτοχρόνως, τῇ 11 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὑπετάγη τῇ Βενετίᾳ, συντελέσαντος πρὸς τοῦτο μάλιστα τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Ῥικάρδου Ἀλταβίλλα, ἑνὸς τῶν ἓξ πρέσβεων τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως τῆς Κερκύρας πεμφθέντων εἰς Βενετίαν, ἵνα λάβωσι παρὰ ταύτης τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ὅρων τῆς παραδόσεως. Ὑπὲρ τῆς ὑποταγῆς δὲ τοῦ Βουθρωτοῦ ὁμολογῶν πλείστας χάριτας πρὸς τὸν Ῥικάρδον ὁ δόγης τῆς Βενετίας Ἀντώνιος Βενέριος ἔγραψεν αὐτῷ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1387 ἐπιστολήν, ἐν ᾗ προσαγορεύων τὸν Ῥικάρδον φίλον

προσφιλῆ ἐκφράζει αὐτῷ τὴν πλήρη αὐτοῦ εὐαρέσκειαν διὰ τὸν παραδοθέντα Βουθρωτόν (Mustoxidi, Cos. Cor. σ. 460 καὶ LXIV).

Ἡ κτῆσις τοῦ Βουθρωτοῦ δικαίως ἐθεωρεῖτο ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἀναγκαιοτάτη πρὸς ἀσφαλῆ διατήρησιν τῆς γείτονος Κερκύρας, ἧς ὁ Βουθρωτὸς ἦτο ἡ κλεὶς κατὰ τὸν Σανοῦτον (Marino Sanuto, Diarii, II, 234), ἀπέχων δύο μόνον μυριόμετρα ἀπὸ τῆς Κερκύρας. Κατεβάλλετο δὲ μεγίστη ὑπὸ τῶν Βενετῶν φροντὶς πρὸς ἐντελῆ ὀχύρωσιν τοῦ φρουρίου, ὅπερ ἦτο ἡ προστασία καὶ ὁ δεξιὸς τῆς νήσου Κερκύρας ὀφθαλμὸς κατὰ τοὺς λόγους τῶν ἐκ Κερκύρας ἀποσταλέντων εἰς Βενετίαν πρεσβευτῶν ἐν ἔτει 1594 (Sathas, M. H. H., Ε', σ. 250). Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ τῆς Βενετίας στρατάρχης Κόμης Σχυλεμβούργιος μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1716 πολιορκίαν τῆς Κερκύρας ὠχύρωσε τὸ φρούριον ὅπως διετηρήθη μέχρι καταλύσεως τῆς Βενετικῆς πολιτείας. Ἡ φρουραρχία τοῦ Βουθρωτοῦ ἦτο μία τῶν ἀρχῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς πόλεως Κερκύρας, ἀνεδεικνύετο δὲ ἐπ' ἔν ἔτος φρούραρχος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῶν Κερκυραίων ἐπὶ μισθῷ δουκάτων ἓξ κατὰ μῆνα εἰς τῶν πολιτῶν τῆς πόλεως Κερκύρας (Sathas, αὐτόθ. σ. 256). Τὰ πλούσια δὲ ἰχθυοτροφεῖα τοῦ Βουθρωτοῦ καθίσταντο πάντοτε ἔτι μᾶλλον προσοδοφόρα, καὶ περ τῆς χώρας πολλὰ συχνάκις πασχούσης ὑπὸ τῶν γειτονευόντων Τούρκων, ἀπέφερον δὲ κατ' ἔτος τῷ δημοσίῳ τῷ μὲν 1470 λίτρας 100, τῷ δὲ 1516 δουκάτα 1300 συμπεριλαμβανομένων καὶ ἄλλων φόρων, τῷ δὲ 1560 δουκάτα 2500, τῷ δὲ 1725 ῥεάλια 1600, καὶ κατὰ τὰ τέλη τῆς Βενετικῆς κυριαρχίας εἴκοσι δύο περίπου χιλιάδας φράγκων, μισθούμενα τῷ πλειοδοτοῦντι (Sathas, αὐτ. σ. 223, 250, 336, καὶ Stampa sulle Peschiere παρὰ τῷ κ. Λ. Προσαλέντῃ). Ἡ πόλις Βουθρωτὸς κατῳκεῖτο βεβαίως, ὡς εἴδομεν τῷ 1382, ἀλλ' αἱ περὶ αὐτὴν λιμνοθάλασσαι καὶ οἱ καθ' ἑκάστην ἰσημερίαν ἐπαναλαμβανόμεναι πλήμμυραι τῆς χώρας, οὔσης εἰς ἄκρον χθαμαλῆς, καθίστων τὸν τόπον λίαν νοσηρὸν καὶ ἐποίουν τοὺς κατοίκους ὀσημέραι ἀραιοτέρους, ὥστε, ὡς φαίνεται, ἡ πόλις παντάπασιν ἠρημώθη κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, μεταβαλόντος τὴν ἕδραν εἰς Παραμυθίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέος, ἔμεινε δὲ μόνον τὸ φρούριον καὶ ἡ ὀλιγάριθμος φρουρά, θανάτου ἐπιδημίου ἐνσκήπτοντος αὐτῇ κατ' ἔτος διὰ τὸν μιασματικὸν ἀέρα τῆς χώρας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ εὐπατρίδης Κερκυραῖος

Χριστόφορος Κοντόκαλης ἰσχυρῶς ποτε ἀντέστη πρὸς τοὺς Τούρκους, προσβαλόντας τὰ ἰχθυοτροφεῖα τοῦ Βουθρωτοῦ, καὶ ἄλλα πολλὰ εὔτολμα καὶ ἀνδρεῖα ἔργα κατὰ τῶν Τούρκων ἐξετέλεσεν, ὁ δόγης Ἀλοΐσιος Μοκενίγος ἀνηγόρευσεν αὐτὸν τῇ 21 Ἰουνίου 1572, ψηφίσματι τῆς Συγκλήτου, ἱππότην τοῦ Ἁγ. Μάρκου, παραχωρήσας τῷ ἀνδρὶ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰ πέντε ἑκατοστὰ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς Βρίνης, μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Ἰωάννου Μόσχου, ὅστις, ὡς φαίνεται, ἀπήλαυεν αὐτὸς τὸ γέρας τοῦτο μέχρι τοῦδε (Stampa αὐτ.).

Κατὰ τὴν ἐν Καμποφορμίῳ συνθήκην ὁ Βουθρωτὸς καὶ ἡ περὶ αὐτὸν χώρα, περίμετρον ἔχουσα τριῶν μυριομέτρων καὶ περιλαμβάνουσα τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ ἓξ κώμας, παρεχωρήθη τοῖς Γάλλοις, ἀποτελέσασα μετὰ τῆς Κερκύρας, τῶν Παξῶν καὶ τῆς Πάργας τὸν ἕνα τῶν τριῶν νομῶν, εἰς οὓς διῄρεσαν τὰς πάλαι ἐν Ἀνατολῇ Βενετικὰς κτήσεις οἱ δημοκρατούμενοι Γάλλοι κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 7 Νοεμβρίου 1797. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τῶν Γάλλων δὲν παρετάθη ἐν Βουθρωτῷ ὑπὲρ τοὺς ἑκκαίδεκα μῆνας, διότι ἐκεῖνοι, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως τοῦ διαβοήτου Ἀλῆ Πασᾶ, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσωσι τὸ φρούριον καὶ νὰ καταστρέψωσιν ἄρδην τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δι' ὑπονόμου, ἐκραγείσης τῇ 14 Ὀκτ. 1798, καταλιπόντες οὕτω μόνον ἐρείπια εἰς τὴν ἄπληστον πλεονεξίαν τοῦ αἱμοβόρου σατράπου τῆς Ἠπείρου (Relaz. dell' assedio di Corfù e sua capitolaz. Corfù, 1799 ἔργον Ἀντωνίου Ῥοδοστάμου. Bellaire, Opérat. de la divis. Française du Levant. Paris, 1805, σ. 261-272 καὶ Γ. Μαυρογιάννη, Ἱστ. τῶν Ἰονίων νήσων, Α', σ. 175).

Τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν τῆς πάλαι ἀποικίας τῶν Ῥωμαίων σώζονται μέχρις ἡμῶν, ἑνὸς μιλίου περίμετρον ἔχοντα, μετ' αὐτῶν δὲ ἀναμίγνυνται λείψανα Ἑλληνικῶν καὶ Βυζαντινῶν κτιρίων, δεικνύοντα ὅτι ἡ πόλις εἶχε πάντοτε τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν. Ὅπου δὲ ἄλλοτε ἴσχυε πόλις ἀκμαία καὶ θαλερά, ὑπάρχουσι νῦν πενιχρὰ μόνον οἰκήματα πρὸς καταφυγὴν ὀλίγων ἁλιέων κατ' ἔτος μισθουμένων τὰ ἰχθυοτροφεῖα.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΘΡΟΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΑΠΟ ΣΑΜΟΥΗΛ ΤΟΥ ΚΑΠΑΣΟΥΛΗ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Κατ' ἀνέκδοτα ἔγγραφα

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ὁ πατριαρχικὸς θρόνος τῆς Ἀλεξανδρείας δεινὰς διῆλθεν ἡμέρας. Ἐν μέσῳ δὲ ποικίλων περιπετειῶν ἰδίως ἐχείμαζεν αὐτὸν δεινὴ οἰκονομικὴ ἀνωμαλία, ἧς αἱ συνέπειαι ἐγίνοντο καταφανεῖς ἐπὶ δεκαετηρίδας ὅλας. Τέσσαρες πατριάρχαι, ὁ τοῦ Σαμουὴλ τοῦ Καπασούλη (1710-1723), Κοσμᾶ Β' τοῦ Βυζαντίου τὸ β' (1723-1737), Κοσμᾶ Γ' τοῦ Καλοκάγαθου (1737-1746) καὶ Ματθαίου (1746-1766) διέρχονται ἐν μέσῳ ἡμερῶν ἐπωδύνων, καθ' ἃς κυριώτατον τῶν πατριαρχῶν μέλημα εἶνε ἡ συνάθροισις ἐλεῶν καὶ ἡ διὰ βαρέων δανείων ἐξοικονόμησις τῶν ἀναγκῶν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Καὶ τὰς μὲν ἐπὶ τοῦ Σαμουὴλ οἰκονομικὰς δυσχερείας ἐπαρκῶς διδάσκουσι τἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδοπούλου Κεραμέως δημοσιευθέντα ἔγγραφα (1). Ῥητῶς ἡ συνοδικὴ πρᾶξις τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου ἡ περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας ἀναρρήσεως τοῦ Κοσμᾶ τῷ 1723 γενομένη ἀναφέρει *τὰ ἐπικείμενα πολυάριθμα βάρη καὶ χρέη* (2). Ὁ δὲ Γρηγοράσκος Γκίκας ὡρισμένως παρακαλεῖ τὸν Κοσμᾶν νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς πληρωμῆς ποσοῦ πεντακοσίων γροσίων ὀφειλομένων εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σαμουήλ· «*ἔστω εἰς εἴδησιν τῆς ὑμετέ-*

(1) Ἴδ. Σημειώσεις περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σαμουὴλ Καπασούλη ἐν τῷ παρόντι τεύχει, σ. 505 κ. ἑ.

(2) Ἔνθ' ἀν. σ. 516.

ρας μακαριότητος, γράφει ὁ ἐπιστέλλων, ὅτι κατὰ τὸν προπαρελθόντα χρόνον (1721) *ἐδανείσαμεν διὰ τὴν χρείαν τοῦ ἁγιωτάτου αὐτῆς θρόνου γρόσια πεντακόσια, καθὼς διαλαμβάνει ἡ χρεωστικὴ ὁμολογία τοῦ μακαριωτάτου κῦρ Σαμουήλ* (1).

Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον διαφωτίζεται ἡ οἰκτρὰ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς κατωτέρω δημοσιευομένης ἀνεκδότου ἐπιστολῆς τοῦ Σαμουὴλ πρὸς τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας Ἄνναν, ἧς ζητεῖ τὸ ἔλεος καὶ τὰς φιλοχρίστους δωρεὰς ὁ πατριάρχης, ἀποστέλλων πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τούτῳ τὸν μητροπολίτην Θηβαΐδος Ἀρσένιον καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Γεννάδιον.

Εὕρηται δ' ἥ τε ἐπιστολὴ αὕτη καὶ αἱ ἄλλαι περὶ ὧν γενήσεται κατωτέρω λόγος ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐμὴν ἀρίθμησιν ὑπ' ἀρ. 223 κώδικι τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει εὐαγοῦς μονῆς Κουτλουμουσίου. Εἶνε δ' ὁ κῶδιξ οὗτος γεγραμμένος τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα καὶ σύγκειται ἐκ φύλλων 170 (2) εἰς 4ον, περιέχει δὲ διαφόρους συγχρόνους ἐπιστολὰς τοῦ εἰρημένου αἰῶνος ἐν πρωτοτύπῳ ἢ ἐν ἀντιγράφῳ. Εἶνε δὲ ὁ κῶδιξ πολύτιμος διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, διότι τὸ πλεῖστον αὐτοῦ σύγκειται ἐξ ἐπιστολῶν αὐτογράφων τοῦ πατριάρχου Ματθαίου ἢ ἐκ τῶν πρωτογράφων ἐπιστολῶν σταλεισῶν εἰς αὐτὸν ὑπ' ἄλλων. Εἶνε δ' αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ματθαίου γεγραμμέναι πρὸς διαφόρους ἰδιώτας καὶ δυνάστας, κοινότητας, ἀρχὰς ἢ μεγιστᾶνας. Ἔχομεν ἐν αὐταῖς ἐπιστολὰς τοῦ Ματθαίου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα Βενετίας, πρὸς τὸν αὐτόθι ἐπιτετραμμένον τοὺς διὰ τὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας ἐράνους, πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῆς Ῥωσίας Αἰκατερίνην Ἀλεξιέβναν Β' καὶ τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου Παῦλον, πρὸς τὴν σύνοδον τῆς Ῥωσίας, πρὸς τὸν ἐν Τύνιδι Ἄγγλον πρόξενον καὶ τὸν αὐτόθι Ἕλληνα ἀρχιμανδρίτην, πρὸς τοὺς ἐν Τριπόλει τῆς Βαρβαρίας Ἕλληνας ἐμπόρους, πρὸς διαφόρους ἐν Βλαχίᾳ ἄρχοντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ἰσχυούσας, πρὸς πολλοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἀλλοδαπούς, τέλος δὲ πρὸς τοὺς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κουτλουμουσίου μονάζοντας. Οὐδ' εἶνε αἱ τελευταῖαι αὗται αἱ ἀσημόταται πασῶν, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ὁ πατριάρχης ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἔμελλε τέλος νὰ καταλύσῃ τὸν βίον. Καὶ ἐτάφη δ' ἐν αὐτῇ μετὰ πολλοὺς αὐτοῦ

(1) Ἔνθ' ἀν. σ. 519.

(2) Σημειωτέον ὅτι τὰ φύλλα 112-169 εἶνε ἄγραφα.

ὑπὲρ τῆς μονῆς ἀγῶνας καὶ μεγάλην ὑπὲρ αὐτῆς ἀφοσίωσιν, ἥτις δὲν ἐκώλυεν αὐτὸν νὰ ἐγκύπτῃ συγχρόνως εἰς τὴν μελέτην τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης του, ἣν καὶ συμπαρέλαβεν εἰς τὸ ἡσυχαστήριόν του. Διὸ καὶ εὑρηνται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς τινὰ σεσημειωμένα ὡς ὑπ' αὐτοῦ εἰς αὐτὴν δωρηθέντα.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν προκάτοχον τοῦ Ματθαίου Κοσμᾶν (δὲν ἐξηκρίβωσα ὁπότερον τῶν πατριαρχῶν τῶν φερόντων τοῦτο τὸ ὄνομα) ἀπευθύνονταί τινες τῶν ἐν τῷ κώδικι περιλαμβανομένων ἐπιστολῶν, ἔχομεν δ' ἐν αὐτῷ καί τινας γεγραμμένας ὑπὸ Σαμουὴλ Καπασούλη τοῦ Χίου.

Τούτων δὲ ἡ τοῦ Σαμουὴλ πρὸς Ἄνναν Στουάρτην τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας, περιλαμβανομένη ἐν φ. 103β-105α τοῦ κώδικος, ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς (1).

« Τῇ εὐσεβεστάτῃ, γαληνοτάτῃ, κρατίστῃ, ἀηττήτῳ καὶ φιλοχρίστῳ αὐγούστῃ ἀντιβασιλίσσῃ θεοστέπτῳ (2) τῆς μεγάλης Βρεττανίας ἀκαταμάχητον κράτος, τρόπαια καὶ νίκας ἐν Χριστῷ σωτῆρι κατὰ τῶν ἐναντίων, μακρότητα διαμονῆς, βαθεῖαν εἰρήνην, ἀστασίαστον στερέωσιν ὑγιείάν τε πανευδαίμονα καὶ ὅσα ἄλλα εὔθυμα καὶ σωτήρια θεόθεν ἐπεύχεται Σαμουὴλ ὁ ἐλέῳ Θεοῦ πάπας καὶ πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ κριτὴς τῆς οἰκουμένης.

« Τὸ μὲν πρὸς μέγιστον καὶ πανυπέρτατον κράτος βασιλικὸν γράφειν ὡς δεῖ καὶ κατ' ἀξίαν καὶ λόγοις προσήκουσι καὶ τρόποις ἁρμόζουσι καὶ συλλαβαῖς ἀξίαις δεκτικαῖς τε ταῖς ἁγίαις καὶ φιλοχρίστοις βασιλικαῖς ἀκοαῖς, εὐφημίαις τε ταῖς οὐ τυχούσαις, μᾶλλον δὲ σωζομέναις καὶ ἀναμαρτήτοις, εὐτάκτοις δὲ καὶ βασιλοπρεπέσιν ἀγγελίαις οὐ παντὶ τῶν ὑπὸ σελήνην παρὰ Θεοῦ κεχορήγηται, ἀλλὰ τοῖς ἀξίως εἰδόσι καὶ τὴν τοῖς πᾶσι (;) (3) ἄκραν ὑπεροχὴν γνωρίζουσι καὶ μετὰ βασιλέων συνομιλεῖν ἀξιωθεῖσι καὶ τούτοις ὑπηρετεῖν ἁρμοδίως τῇ ἀξίᾳ διάκειται, οὕς τινας καὶ ὁρατικοὺς ἡ ἱερὰ ὀνομάζει γραφὴ ἐν

(1) Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρεται γεγραμμένη ἐν τῷ κώδικι μετὰ πλείστων ἀνορθογραφιῶν, ἃς, διορθώσας ἀπ' εὐθείας ἐν τῷ κειμένῳ, ἐθεώρησα ὅλως περιττὸν νὰ ὑποσημειώσω.

(2) Κώδ. *θεοσέπτῳ*.

(3) Κῶδ. *βάσει*.

Παροιμίαις (1)· « ὁρατικὸν ἄνδρα καὶ ὀξὺν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ βασιλεῦσι δεῖ παρεστάναι (2) », καὶ μάλιστα ὅτε φίλον τῇ βασιλικῇ μεγαλειότητι πάντα ἔνδοξα, εὕφημα, συνέσεώς τε καὶ σοφίας πλήρη καὶ τῶν λοιπῶν δεκτικὰ (3) χαρισμάτων ἐνώπιον αὐτῆς προσηκόντως ζητούμενα, ἐν οἷς χάρις ἡ θεία συνετίζουσα μένει καὶ καταρτίζουσα.

« Ἡμεῖς μὲν οὖν ἐτυγχάνομεν καὶ ἔτι ἤδη κωλυόμενοι ὑπὸ τοῦ τοιούτου λογισμοῦ μὴ αὐθαδῶς χωρῆσαι καὶ κατατολμῆσαι, ὅπῃ ὁ κίνδυνος τοιοῦτος τῆς προπετείας καὶ ἀβελτηρίας, ὅπως μὴ ἐμαυτοῦ καταψηφισώμεθα, σιωπὴν δὲ ταπεινοφρόνως ἐναγκαλίσασθαι τὴν ἀκίνδυνον καὶ ἐπωφελῆ. Ἀλλ' ἐκθειάζεταί σου τὸ κοσμοπόθητον καὶ βασιλικὸν ὄνομα, εὐσεβεστάτη καὶ γαληνοτάτη αὐγοῦστα, ἐπὶ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον. Πνεύματος γὰρ τοῦ ἁγίου αἱ αὐγοειδεῖς χάριτες σκήνει τῷ θεοκοσμήτῳ σου καὶ βασιλικῷ ἐπελθοῦσαι καὶ ἐπαναπαυσάμεναι σημεῖον ἀνέδειξαν τῶν ἀρετῶν τιμαλφέστατον. Τοῦ μεγαλεμπόρου τοιγαροῦν καλλωπίσματος ἀνεξαντλήτου σοι διατελοῦντος, ἡμῶν δὲ [μὴ] ἐξαρκούντων πρὸς σεμνολόγημα καὶ ἐγκώμιον καὶ εὐφημίαν, τοῦτο καὶ μόνον ἐξὸν ἡμῖν λέγειν, ὅτι « πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων ». Καὶ γὰρ τῇ βασιλικῇ ἁλουργίδι, στέφεσί τε καὶ διαδήμασι, σκήπτροις τοῖς ἀνακτορικοῖς ἄνωθεν καταστερθεῖσα καὶ ἀλκῇ (;) (4) ἰσχύος τὰ πάντα δυναμένη (5) καὶ τοὺς πάντας ὑπερακοντίζουσα ῥᾳδίως παρέχεις τὰς ἀφορμὰς ἑνὶ ἑκάστῳ θαυμάζειν σε καὶ μεγαλύνειν καὶ πρὸς τοῖς λοιποῖς θεοβραβεύτοις χαρίσμασι τὰ πρῶτα καὶ κεφαλαιώδη κηρύττειν σεμνοπρεπῶς γνωρίσματα, εὐσεβείας σου δῆλα δὴ τῆς θεοφιλοῦς τὴν πολύκαρπον ὑπερβολὴν καὶ τῆς αὐταγάθου εὐσπλαγχνίας τὸ ἄπειρον.

« Τοιούτοις τοίνυν τῶν βασιλικῶν σου καὶ περιβλέπτων πλεονεκτημάτων καλλικελάδοις ἀκούσμασι ἡμεῖς τε κατηχηθέντες καὶ ταῖς εὐπειθέσι βεβαιωθέντες πληροφορίαις οἱ ἐν θείῳ ἐλέει ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ οὐχ ὁποιασοῦν προστασίαν πεπιστευμένοι, ἁγιωτάτης τε καὶ ἀποστολικῆς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου καθέδρας τῆς

(1) XII, 29.

(2) Κῶδ. *παριστᾶναι*.

(3) Κῶδ. *δεικτικά*.

(4) Κῶδ. *ἕλκει*.

(5) Κῶδ. *διαμένει*.

τῶν 'Αλεξανδρέων πατριαρχικῆς καὶ ἀρχαιοτάτης τοὺς πνευματικοὺς οἴακας θεόθεν ἑστερνισάμενοι νομίμως καὶ διαδοχικῶς, πῶς ἂν ἔχοιμεν ἀνέχεσθαι καὶ μὴ κατατολμῆσαι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν θαρρῆσαι τοῦ παρόντος ἅψασθαι (1) ἐπιχειρήματος κατὰ τὸν ἑνόντα τρόπον καὶ πρὸς τὴν εὐσπλαγχνικωτάτην τῆς σῆς ἀγαθότητος πηγὴν καταφυγεῖν καὶ θαρροῦντες ὑποκλίνεσθαι.

« Εὔελπις (2) τοίνυν μένομεν μὴ λογισθῆναι τὸ τόλμημα ἡμῖν, ἀλλὰ δεκτικὸν γενέσθαι παρὰ τῇ ἱλαρωτάτῃ συμπαθείᾳ τῆς σῆς μεγαλωνύμου καὶ κραταιοτάτης ὑπεροχῆς τῆς βασιλικῆς, *καίπερ οὐ* (;) (3) κατ' ἀξίαν ἀλλὰ πλῆρες εὐχῶν θερμοτάτων καὶ εὐλογιῶν πατριαρχικῶν ἐν χάριτι καὶ ἐξουσίᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος. 'Αφίκετο γὰρ καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς τῆς αἰγυπτιακῆς 'Αραβίας μερῶν τὰ εὐκλεῆ καὶ λαμπρά σου ἀκούσματα τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις, ὅτι ἑκάστοτε ἀπόρων ὑπάρχεις παραμύθιον, γυμνητευόντων σκέπη, πενομένων τροφή, ἐνδεῶν κυβέρνησις, πεπιασμένων ἐπικουρία, καταπονουμένων ἀντίληψις, αἰχμαλώτων ἐλευθερία, κινδυνευόντων ἀντιστηριγμός, πόλεων προπύργιον, ἐκκλησιῶν ἱερῶν στῦλος, σεβασμίων μονῶν χειραγωγός, ἀρχιερέων εὐεργέτης, ἐπαρχιῶν σύστασις, πατριαρχῶν ἀνάπαυσις καὶ θρόνων ἁγιωτάτων καλλωπισμός. Τοιούτων καὶ ἑτέρων ἔργων θεοφιλῶν τῆς οἰκτιρμοσύνης ἐργάτην σε ἡ ἔνδοξος καὶ πτερόεσσα φήμη κηρύττει εἰς τὰ τοῦ κόσμου πέρατα. Ἅτινα ἐρασμίως εἰς ἀδαμάντινον ἡμεῖς θέμενοι τὴν διάνοιαν καὶ τούτων διαλανθανόντων μεμνημένοι, αἴτιον πρώτιστον τοῦ παντὸς πανδερκέστατον *ὁρῶμεν* (;) (4) καὶ τούτων ἀγαθῶν χορηγὸν θεὸν προαιώνιον εἰλικρινέστατα ἐπινοοῦμεν τὸν τῇ ἰδίᾳ προνοίᾳ σὲ τὴν εὐσεβεστάτην, ἀνδρειοτάτην τε καὶ συνετωτάτην Ἄνναν τὴν χαριτώνυμον προεγνωκότα καὶ τοιαύτην σοι τὴν ποικιλοειδῆ τῶν θείων χαρίτων διακόσμησιν πανσόφως χαρισάμενον καὶ ἀσυλήτως τεθησαυρικότα δι' ἃς τινας αὐγοειδεῖς φαιδρότητας ἡλιακῶν ἀκτίνων δίκην ἀπαστραπτούσας καὶ ἐπὶ πᾶσαν διαδραμούσας τὴν γῆν βασιλικῆς ἀλουργίδος καὶ διαδήματος ἠξίωσαι θεοτεύκτου,

(1) Κῶδ. *ἀνέχοιμεν ἀνέχεσται . . . κατατολμήσας . . . θαρρῆσας . . . . ἅψασται* καὶ κατωτέρω *ὑποκλίνεσται, λογισθῆναι, κατασβεσθῆναι.*
(2) Κῶδ. *εὔέλπεις.*
(3) Κῶδ. *καὶ ὑπὲρ οὗ.*
(4) Κῶδ. *ἑώρων.*

ταῖς αὐτοκρατορικαῖς κοσμιότησι πολυφώτως πεποικιλμένη καὶ διηνθισμένως περιαστράπτουσα, τά τε δράματα τῶν εὐφημιῶν καὶ ἐπαίνων ἐπισωρεύουσα καὶ πανευκλεῶς (1) ἀποδεχομένη.

« Διὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς τεθαρρηκότως ἐλπίσαντες, ὦ γαληνοτάτη ἄνασσα, πέμπομεν εἰς ταπεινὴν προσκύνησιν τοῦ ἱεροῦ καὶ θεοφρουρήτου κράτους τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν ἡμῶν, τὸν πανιερώτατον κῦρ 'Αρσένιον μητροπολίτην Θηβαΐδος, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον παντὸς παρανείλου (sic) ἐπαρχίας, ὑποκειμένης τούτῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ θρόνῳ τῆς 'Αλεξανδρείας, καὶ τὸν ὁσιώτατον ἀρχιμανδρίτην τοῦ αὐτοῦ ἡμετέρου θρόνου ἐν ἱερομονάχοις κῦρ Γεννάδιον μετὰ τῆς συνοδείας αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν παρακαλοῦμεν, ὅπως ἐνώπιον τῆς σῆς φιλανθρωποτάτης βασιλείας εὕρωσι χάριν τῆς φιλοθέου ἀποδοχῆς καὶ εὐμενοῦς (2) δεξιώσεως· πρόσωπον καὶ γὰρ ἐπιφέρουσιν τοῦ ἁγιωτάτου τούτου θρόνου καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἀπὸ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας πιστοὶ καὶ γνήσιοι πεφυκότες θεράποντες τῆς ἁγιωτάτης ταύτης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας· δεύτερον δὲ καὶ ἡμᾶς μετόχους γενέσθαι τῶν πλουσίων δωρεῶν καὶ ἀφθονοπαρόχων ἐλεημοσυνῶν καὶ εὐποιιῶν τῆς σῆς μεγαλοδώρου βασιλικῆς δεξιᾶς. Μέγα γὰρ τὸ ἐφ' ἡμᾶς δεινόν, ἥ τε ἀπορία ὑπερβάλλουσα καὶ ἄκρα ταλαιπωρία, ὑφ' ὧν καταπιεζόμενοι ἀθλίως εἰς βυθὸν κινδυνεύομεν καταντῆσαι ἀπωλείας τε καὶ καταφθορᾶς καὶ τοῦτον κατασβεσθῆναι τὸν καθ' ἡμᾶς πατριαρχικὸν θρόνον τὸν ἐν μέσῳ τῆς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἀθείας τούτων τῶν ἀραβικῶν μερῶν καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ὡς ἀστέρα λάμποντα καὶ τὴν ἐν Χριστῷ εὐσέβειαν μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ κρατοῦντα καὶ κηρύττοντα, οὐ μέντοι ἀπὸ κακίας καὶ φθόνου τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς ὄλεθρον τοσοῦτον φθάσαντα· ἀλλ' ἐκ τῶν ἡμῖν ὁμοιοσχήμων κινηθείσης τῆς κακίας καὶ τῶν βελῶν, κατήχθημεν εἰς χάος ἐπώδυνον καὶ ἀθλιότητος καὶ ταλαιπωρίας καὶ χρέους βαρυτάτου ἐπέκεινα τῶν ἑξήκοντα πουγγίων, ἅτινα ἐδανείσθημεν παρὰ ἀλλοτρίων καὶ ἀλλοφύλων σὺν τόκῳ δεινοτάτῳ. Καὶ τῶν μὲν ἱερῶν σκευῶν, πατριαρχικῶν ἀμφίων καὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν τὰ μὲν ἀπεμπολήθησαν (3) καὶ τὰ λοιπὰ ἐνέχυρον μένουσι διὰ τὸ χρέος. Τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ τοιού-

(1) Κῶδ. *πανευκλεεῖς.*
(2) Κῶδ. *εὐμενῶς.*
(3) Κῶδ. *ἀπεμπωλήθησαν.*

του ἡμῶν ὁλοτελοῦς ἀφανισμοῦ (1) καὶ τῆς πανολέθρου καταδίκης γνωρίμην ποιήσουσι καὶ δήλην ἐν συνόψει τά τε μαρτυρικὰ τὰ ἐν χερσὶ τῶν ἡμετέρων πατέρων, διεξοδικώτερον δὲ ἀπὸ γλώσσης αὐτῶν καὶ ζώσης φωνῆς. Οὐκ ἔδοξε γὰρ ἡμῖν ἁρμόδιον, ἔλεος καὶ χάριν ἀπαιτοῦσι, τὰς ἱερὰς ἀκοὰς τῆς ὑμετέρας βασιλείας βαρύνειν (2) διὰ τοῦ πολλοῦ τῆς διηγήσεως καὶ παραξύειν θρήνοις (3), καὶ *δικρύων ἀποκατασταθείην (;)*.

« Αἴρομεν τοίνυν οἰκτρὰν φωνὴν ὑψωμέναις ταῖς χερσὶν πρὸς θεὸν τὸν παντάνακτα, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ ἡγεμόνες κρατοῦσι γῆς, καὶ ἐκ κατωδύνου (4) ψυχῆς παρακαλοῦμεν τὸ ἄναρχον καὶ ἀίδιον καὶ ἀτελεύτητον καὶ ὑπέρθεον κράτος τοῦ συντηρεῖν καὶ στηρίζειν εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα τὰ σκῆπτρα τῆς ἀεισεβάστου σου βασιλείας καὶ σὲ τὴν θεοκόσμητον καὶ χαριτώνυμον Ἄνναν, τὴν γαληνοτάτην ἄνασσαν καὶ βάσιν καὶ κρηπῖδα τῆς εὐσεβείας καὶ ἀκαταγώνιστον ὀχύρωμα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ θεότευκτον τεῖχος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἐπιτεύξοιμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὦ συμπαθεστάτη δέσποινα, ἐλέους καὶ βοηθείας τῆς βασιλοπρεποῦς διὰ Χριστὸν τὸν κύριον καὶ σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ ὡς, πολλαῖς συμφοραῖς καὶ περιστάσεσι συνεχόμενοι, καταπονούμενοι τῆς ἐλπίδος μὴ ἐκπέσοιμεν, μηδὲ ἀποτυχόντες καταισχυνθείημεν. Μίμησαι τὸν παντελεήμονα δεσπότην, ὄρεξον ἡμῖν χεῖρα βοηθείας, ἀντιλαβοῦ ἡμῶν τῶν ἀπόρων, φάνηθι ὅρμος γαλήνης καὶ λιμὴν σωτήριος ἡμῖν τοῖς πτωχοῖς, καὶ διὰ βασιλικῶν σου προσταγμάτων, εὐγενεστάτη κυρία, ἐρέθισον καὶ ἀνάγκασον καὶ τοὺς παρεδρεύοντάς σοι ὑψηλοτάτους καὶ ἀξιωτάτους πρίγκιπας καὶ ἡγεμόνας τῆς συνετωτάτης σου συγκλήτου, τούς τε πέλαν καὶ τοὺς μακρὰν καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοπτώχους τοῦ ἱεροῦ καταλόγου καὶ τῆς κοσμικῆς τάξεως κοινὴν βοήθειαν καὶ συμπάθειαν ἡμῖν ἐπιδεῖξαι ἐν ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ, ἐφοδιάσασα κἂν τοὺς ἡμετέρους πατέρας τοῖς χρειώδεσι γράμμασί σου τοῖς βασιλικοῖς καὶ πανσεβάστοις ἐν τοῖς πέριξ ὁρίοις (5) τε καὶ αὐθεντικαῖς (6) πόλεσί τε καὶ νήσοις καὶ

(1) Κῶδ. *ἀφανισμῶν.*
(2) Κῶδ. *βαρέσειν.*
(3) Κῶδ. *παραξίοις θρήνους.*
(4) Κῶδ. *ἐκατωδήνου.*
(5) Κῶδ. *ὁρέοις.*
(6) Κῶδ. *αὐθεντικοῖς*

ἡγεμονίαις. Τότε δὴ ἀνέσεως πολλῆς τετυχηκότες καὶ βοηθηθέντες (1) καὶ ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας εἰς κουφισμὸν καὶ ἀπαλλαγὴν οἰκτιρμόνως φθάσαντες (2), σοὶ μὲν τῇ θεοστέπτῳ αὐγούστῃ τὰ εὐχαριστήρια κηρύττομεν ὁμοφώνως, τῷ δὲ θεῷ τοὺς ὕμνους ἀκαταπαύστως προσάγομεν, ᾧ ἡ δόξα καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

« Ἐξεδόθη ἐν (3) τῷ κατ' Αἴγυπτον ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ καταλύματι, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ᾳψιϐ' ἐν μηνὶ Φεβρουαρίου 25, ἰνδικτιῶνος ε'.

« Τῆς ὑμετέρας ἐν Χριστῷ ἱερᾶς καὶ κραταιοτάτης βασιλείας, τῆς σῆς θεοστέπτου καὶ ἀηττήτου γαληνότητος δοῦλος ταπεινὸς καὶ πρὸς θεὸν εὐχέτης διάπυρος

Σαμουὴλ
ὁ ἐν Θείῳ ἐλέει πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ».

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου καταφαίνεται οὐ μόνον ἡ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς λυμαινομένη διχοστασία, ἀλλὰ καὶ ἡ δεινὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, οὗ τὰ χρέη ἀνήρχοντο ἐν ἔτει 1712 εἰς ποσὸν ἀνώτερον ἑξήκοντα πουγγίων, ἀντιστοιχούντων πρὸς τριάκοντα χιλιάδας γροσσίων τοῦ τότε καιροῦ. Καὶ δὲν γνωρίζομεν μὲν ἂν ἐπέτυχεν ἡ πρὸς τὴν ἄνασσαν τῆς Ἀγγλίας πρεσβεία τοῦ Σαμουὴλ καὶ ἂν καὶ κατὰ πόσον ἡ Ἄννα, ἥτις ἄλλως εἶνε γνωστὴ διὰ τὴν ὑπέρμετρον αὐτῆς ἀγάπην πρὸς τὸν προτεσταντισμόν, ἐφάνη ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ταπεινόφρονα καὶ ἐξευτελιστικὴν ἔκκλησιν τοῦ πατριάρχου, ὅστις ἐφαίνετο συμπαθῶν πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ βέβαιον εἶνε, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ φακέλου τῶν ἐν τῷ κώδικι ἐπιστολῶν, ὅτι αἱ ἀνάγκαι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐξηκολούθουν νὰ εἶνε ἐπ' ἴσης μεγάλαι ἐπὶ τοῦ τὸν Σαμουὴλ διαδεχθέντος Κοσμᾶ. Καὶ ἀργότερον δ' ἀκόμη ἐπὶ τοῦ Ματθαίου τὰ πράγματα ἔχουσιν οὐχ ἧττον κακῶς. Εἰς μάτην ἀγωνίζεται ὁ Ματθαῖος νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Ἐν μέσῳ τῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας μόχθων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀγώνων πρὸς στήριξιν τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ ποιμνίου βαρύνονται εἶνε αἱ οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι τοῦ

(1) Κῶδ. *βοηθέντες.*
(2) Κῶδ. *ῥθάσαντας.*
(3) Κῶδ. *ἐξεδόθεν.*

πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ ἐπισπῶσιν ἀμέριστον εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὴν μέριμναν τοῦ πατριάρχου. Ὁ Ματθαῖος στρέφει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀπανταχοῦ, ὁπόθεν ἠδύνατο νἀπεκδέχηται ἐλπίδα τινὰ σωτηρίας. Ἐκ τῶν πλείστων δ' αὐτοῦ ἐν τῷ κουτλουμουσιακῷ κώδικι ἐπιστολῶν ἀπηχεῖ ἡ μονότονος, ἀλλὰ σπαρακτικὴ, ἀλλὰ ματαία καὶ ἄπελπις, ὡς φαίνεται, κραυγὴ περὶ χρηματικῆς βοηθείας, ἀπευθυνομένη πρὸς ἰδιώτας καὶ ἡγεμόνας, πρὸς ὁμογενεῖς καὶ ξένους. Αἱ δύο ἀμέσως κατωτέρω δημοσιευόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ματθαίου πρὸς τὸν Παῦλον Πέτροβιτς, διάδοχον τοῦ ρωσικοῦ θρόνου, καὶ τὴν αὐτοκράτειραν Αἰκατερίνην τὴν Β΄ δεικνύουσιν ἐν ταὐτῷ τήν τε ἀκάματον δραστηριότητα τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀγωνίαν καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐξευτελισμοῦ εἰς ὃν κατήρχετο χάριν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ὁ ἐπιστέλλων. Ἂς λάβῃ δὲ ὁ ἀναγνώστης ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ ρωσικοῦ θρόνου Παῦλος ὁ υἱὸς Πέτρου τοῦ Γ΄ τοῦ συζύγου Αἰκατερίνης Ἀλεξιέβνας Β΄ καὶ ἐκπτώτου αὐτοκράτορος ἦτο τῷ 1763 παιδίον ἐννεατές!

Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸν Παῦλον ἐπιστολὴ τοῦ Ματθαίου περιλαμβάνεται ἐν φ. 93, α–β τοῦ κουτλουμουσιακοῦ κώδικος καὶ ἔχει ὧδε (1).

« Εὐσεβέστατε, γαληνότατε καὶ πανευκλεέστατε κνέζη καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος διάδοχε κύριε κύριε ΠΑΥΛΕ Πετροβίτζη, υἱὲ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ καὶ ποθεινότατε τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις, ἔλεος καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη τῇ ὑμετέρᾳ μεγαλειότητι, ἀπὸ δὲ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πανευφήμου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας ἁγιασμὸς, βοήθεια καὶ ἐπίσκεψις καὶ παρ' ἡμῶν εὐχὴ, εὐλογία καὶ συγχώρησις, ἐπευχόμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ δοθῆναι τῇ σῇ μεγαλειότητι ζωὴν πολυχρόνιον, εὐημερίαν ἀδιάλειπτον, εἰρηναίαν διαγωγὴν καὶ πᾶν σωτηριῶδες αὐτῇ ἐφετόν.

(1) Ἡ τ' ἐπιστολὴ αὕτη καὶ αἱ ἄλλαι κατωτέρω δημοσιευόμεναι ἔχουσιν ἐν τῷ κώδικι παρὰ πολὺ ὀλιγωτέρας ἀνορθογραφίας τῆς τοῦ Σαμουήλ. Διορθώσας δὲ ταύτας καὶ ἀναγαγὼν τὴν γραφὴν, ὅπου ἄλλως διέφερεν, εἰς τὴν συνήθη, ἐθεώρησα περιττὸν νἀ ὑποσημειώσω τὰ τοιαῦτα. Μόνον δ' ὑπεσημειώθησαν ὅσαι τῶν γραφῶν τοῦ κώδικος ἀπεῖχόν πως πλειότερον τῆς εἰς τὸ κείμενον ἑκάστοτε παραληφθείσης.

« Προβλέπων (1) ὁ τῶν ὅλων θεὸς, ᾧ πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα, τὴν ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς αὔξησιν τοῦ κράτους τῆς ἀσεβείας καὶ τὰ ἐκ τούτου ὡς ἔκ τινος πικρᾶς ῥίζης ἢ πηγῆς ἀναφυόμενα κακὰ καὶ τοὺς τῆς ἀδικίας χειμάρρους παντὶ τῷ ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν αὐτῆς εὐσεβοῦντι λαῷ, εὐδόκησεν (2) εὐλογῆσαι, αὐξῆσαι καὶ πλατῦναι τὸ εὐσεβὲς καὶ ἔνθεον κράτος τῆς βασιλείας ὑμῶν πρὸς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν τοῦ καταπονουμένου τούτου λαοῦ καὶ ἀναδεῖξαι λιμένα σωτήριον πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς ἀδικίας καταποντουμένοις καὶ κινδυνεύουσιν.

« Ὅθεν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν, καταπιεζομένη ταῖς τοῦ καιροῦ ἀνωμαλίαις καὶ δειναῖς τῶν ἀσεβῶν περιστάσεσιν, ἅτε ταύτας ἀνεκτῶς ἀναδεχομένη ἐπὶ τῇ κατασχέσει καὶ διοικήσει τοῦ οὗπερ ἐνεπιστεύθη παρὰ θεοῦ οἶακος τοῦ καθ' ἡμᾶς (3) ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ θρόνου, ἔγνω προσδραμεῖν τῷ ὑμετέρῳ εὐδίῳ καὶ βασιλικῷ λιμένι πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ψυχοφθόρων τούτων κυμάτων, τὰ ὁποῖα ἀναβαίνουσι, προφητικῶς, ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ καταβαίνουσιν ἕως (4) τῶν ἀβύσσων. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ θεοφύλακτος μεγαλειότης καὶ πανευδαίμων αὐτοκρατορία πάσης Ῥωσίας λιμὴν καὶ σωτηρία προβέβληται, εὐέλπιδές ἐσμεν καὶ ἡμεῖς ἐπιτυχεῖν καὶ ἐπαπολαῦσαι τῆς παρ' αὐτῆς σωτηρίας καὶ τοῦ βασιλικοῦ πλουσίου ἐλέους τοῦ ὑπερεκχεομένου (5) πᾶσι τοῖς δεομένοις καὶ μηδέποτε κενουμένου (6), ὡς ἐκ πηγῆς ἀενάου πηγάζοντος τοῦ ἐν ἐλέει ἀπείρου θεοῦ.

« Διὸ θαρρούντως καὶ ἀκαταισχύντοις ἐλπίσι πέμπομεν αὐτόσε (7) εἰς τὸ ἔλεος τῆς γαληνοτάτης καὶ κραταιοτάτης βασιλίσσης καὶ αὐτοκρατορίσσης πάσης Ῥωσίας μεγάλης κυρίας Αἰκατερίνης Ἀλεξιέβνας τὸν ἡμέτερον ἀρχιμανδρίτην κῦρ Μελέτιον μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, ἀνὰ χεῖρας ἔχοντα τὸ σεβάσμιον καὶ βασιλικὸν χρυσόβουλλον τοῦ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἁγιώτατον καὶ ἀποστολικὸν θρόνον [ἐτησίου ἐλέους] ὁμοῦ καὶ ἕτερα δύο πάντιμα βασιλικὰ χρυσόβουλλα ὅπου φιλευσπλάγχνως

(1) Κῶδ. *προβλέποντας*.
(2) Κῶδ. *εὐδόκησας*.
(3) Κῶδ. *ἡμῶν*.
(4) Κῶδ. *καταβαίνουσι ἐκ*. Ἰδ. Ψαλμ. ,ρς' 26.
(5) Κῶδ. *ὑπερεκχευομένου*.
(6) Κῶδ. *κενομένου*.
(7) Κῶδ. *αὐτοῦσε*.

καὶ συμπαθῶς κινούμενοι οἱ γαληνότατοι καὶ ἀείμνηστοι ἐν Χριστῷ βασιλεῖς ἠλέησαν τὰ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ καὶ σεβάσμια μοναστήρια τό τε (1) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, καὶ τὸ (2) ἐν τῷ παλαιῷ Μισίρι, [τοῦ] μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ εἰς τὰς καθαρὰς καὶ βασιλικὰς καρδίας αὐτῶν ἐπινεύσαντος διὰ τὴν ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς δυστυχίαν τοῦ γένους ἡμῶν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν κρατούντων ἐπήρειαν.

« Τοιγαροῦν παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν ὑμετέραν εὐσεβεστάτην καὶ ἐλεημονικωτάτην μεγαλειότητα, ἵνα δεχθῇ καὶ ἐπιβλέψῃ τὸν ἐπιφέροντα αὐτὰ ῥηθέντα ἡμέτερον ἀρχιμανδρίτην ὡς ἡμέτερον πρόσωπον, γνήσιον ὄντα καὶ πιστὸν θεράποντα τοῦ θρόνου ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, καὶ κατοικτίρῃ καὶ σπλαγχνισθῇ τὸν περίκλυτον πάλαι καὶ εὐθηνούμενον ἐν εὐσεβείᾳ καὶ λαμπρότητι, νῦν δὲ πτωχότατον καὶ ἐξηπορημένον ἀποστολικὸν τῶν Ἀλεξανδρέων θρόνον καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν πτωχὰ ἱερὰ μοναστήρια καὶ μέτοχα ἀναδείξῃ τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἀφθόνου ἐλέους πρὸς τὴν παρηγορίαν ἡμῶν καὶ ἀνακουφισμὸν τῶν πολυειδῶν ἀναγκῶν τε καὶ θλίψεων εἰς σύστασιν καὶ βοήθειαν τῶν τε ἱερῶν ἡμῶν αὐτῶν δύο μοναστηρίων καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς θρόνου, ὄντας διὰ παντὸς διαπύρους πρὸς θεὸν εὐχέτας, ἵνα χαρίσηται τῇ μὲν ὀρθοδοξοτάτῃ καὶ γαληνοτάτῃ βασιλίσσῃ καὶ αὐτοκρατορίσσῃ κράτος, νίκην καὶ βαθεῖαν εἰρήνην, τῇ δὲ ὑμετέρᾳ μεγαλειότητι ὑγίειαν, μακρόβιον διαμένουσαν χαρὰν καὶ διαιωνίζουσαν δόξαν ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

« Ἐν Κωνσταντινουπόλει αψξγ' Μαΐου κα'.

« Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου γαληνότητος διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης ».

Ἡ δὲ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν Αἰκατερίνην ἐπιστολή, περιλαμβανομένη ἐν φ. 946-95α τοῦ κώδικος, ἔχει ὡς ἑξῆς.

« Εὐσεβεστάτη, γαληνοτάτη, κραταιοτάτη, συνετωτάτη καὶ θεο-

(1) Κῶδ. *τοῦ τε.*
(2) Κῶδ. *τοῦ.*

στεπτε (1) βασίλισσα ἰμπερατρίσα καὶ αὐτοκρατόρισσα (2) πάσης Ῥωσίας κυρία κυρία Αἰκατερίνα Ἀλεξιέβνα, θυγάτηρ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὴ καὶ ποθεινοτάτη τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη καὶ σωτηρία εἴη παρὰ θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῇ σεπτοτάτῃ τῆς μεγάλης σου βασιλείας κορυφῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ἁγιασμός, βοήθεια καὶ ἐπίσκεψις, παρὰ δὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις, ἐπευχόμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ δοῦναι τῇ κραταιοτάτῃ καὶ ἁγίᾳ αὐτῆς βασιλείᾳ ζωὴν πολυχρόνιον, εὐτυχίαν ἀμετάπτωτον, εἰρηναίαν διαμονήν, κράτος καὶ νίκην μεγίστην κατ' ἐχθρῶν εἰς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς μέγιστον καύχημα καὶ ἄφατον εὐφροσύνην παντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος.

« Ἔργον οἰκεῖον πολλὰ καὶ πρέπον εἶναι εἰς ὑποκείμενα ὁποῦ ὁ ὕψιστος θεὸς προεβίβασε καὶ ἐτίμησε μὲ τὸ (3) τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἱεραρχίας ὑψηλὸν καὶ θεῖον ἀξίωμα, ὅταν ἐπιστέλλωσι πρὸς πρόσωπα ὁποῦ ἡ πανσθενὴς αὐτοῦ δεξιὰ ὕψωσε καὶ ἐδόξασε μὲ τὸ ὑπέρτατον αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα καὶ ἔχρισεν ἐλαίῳ ἁγίῳ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας ἐκάθισε, νὰ γράφωσι πάντοτε χαρᾶς εὐαγγέλια, νὰ παρρησιάζωνται μὲ λόγους διὰ παντὸς πνευματικῆς εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως, εὐαγγελιζόμενοι τὴν εὐστάθειαν τῶν πόλεων, τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν εὐθηνίαν τῶν Χριστιανῶν, τὴν αὔξησιν τῆς (4) ὀρθοδοξίας, τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος. Τοῦτο εἶναι τὸ οἰκεῖον ἔργον τῶν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχῶν τῶν πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐπιστελλόντων (5). Τοῦτο εἶναι τὸ πρέπον, καὶ τοῦτο παρὰ τῶν πάλαι ἁγιωτάτων καὶ μακαρίων ἐκείνων πατριαρχῶν ἐνηργεῖτο ἀενάως καὶ ἐγίνετο εἰς δόξαν τοῦ παμβασιλέως θεοῦ καὶ εἰς τιμὴν καὶ πολλὴν εὐφροσύνην τῶν τε αὐτοκρατόρων καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιστελλόντων.

(1) Κῶδ. *θεόσεπτε.*
(2) Κῶδ. *αὐτοκρατόρσα.*
(3) Κῶδ *μετά.*
(4) Κῶδ. *τήν.*
(5) Κῶδ. *ἐπιστολῶν.*

« 'Αλλ' ἐπειδὴ κρίμασιν οἷς οἶδεν ἡ ἀκατάληπτος καὶ ἀνεξιχνίαστος τοῦ θεοῦ σοφία, γαληνοτάτη καὶ χριστιανικωτάτη βασίλισσα, ἐκεῖνοι μὲν οἱ καιροὶ παρῆλθον καὶ ἡ δόξα παρῴχηκε καὶ ὅλον τὸ ἡμέτερον γένος ὑπέπεσε καὶ εὑρίσκεται τὰ νῦν εἰς τὴν κατάστασιν ὁποῦ ἡ αὐτοκρατορικὴ μεγαλειότης γινώσκει, ἐπιστέλλοντες γράφομεν καὶ δηλοποιοῦμεν πάντοτε καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς συμφορὰς, θλίψεις καὶ ἐλεεινολογίας. Καὶ ἀγκαλὰ καὶ ἄλλοτε νὰ ἐπεριγράψαμεν τὴν ἐλεεινὴν καὶ ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ πατριαρχικοῦ τῆς (1) 'Αλεξανδρείας θρόνου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὰ δεινὰ ποτὲ μὲν δὲν ἀπέλειψαν, ὄντα μέσα εἰς τὴν φλόγα τῆς ἀσεβείας, ἀλλ' ὅμως τὰ νῦν ὑπερηύξησαν, ὥστε ἀπὸ τὰς ἀδιακόπους καταδρομὰς τῶν ἐκεῖσε ἀσεβῶν ἐξουσιαστῶν καὶ ἡγεμόνων καὶ ἡμεῖς ἀδυνατήσαμεν καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς οὗτος ἐν τοῖς παροῦσι καιρὸς ἁγιώτατος θρόνος εἰς βαρύτατον χρέος ὑπέπεσεν, ὁμοίως καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἱερὰ δύο καὶ σεβάσμια μοναστήρια τοῦ τε ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου τοῦ ἐν 'Αλεξανδρείᾳ καὶ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου τοῦ ἐν τῷ παλαιῷ Μισίρι, τὰ ὁποῖα δι' ἀδρῶν ἀναλωμάτων ἀνεκαινίσαμεν· ὅθεν ἐξαπορηθέντες καὶ βιαζόμενοι ὑπὸ τῶν δανειστῶν, δεῖν ἔγνωμεν καταφυγεῖν εἰς τὰ φιλελεήμονα ὑμῶν σπλάγχνα τῆς μεγίστης ὑμῶν βασιλείας καὶ τυχεῖν τοῦ βασιλικοῦ ὑμῶν ἐλέους, γαληνοτάτη καὶ ἐλεημονικωτάτη μεγάλη βασίλισσα, ἵνα διὰ τοῦ βασιλικοῦ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος ἐλέους δυνηθῶμεν διακρατῆσαι τὸν θρόνον καὶ τὰ προρρηθέντα (2) ὑπ' αὐτὸν μοναστήρια, κυβερνῆσαί τε τοὺς δυστυχεστάτους τούτους καιροὺς καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ χρέους.

« Διὰ τοῦτο πέμπομεν πρὸς τὴν μεγάλην καὶ θεοφύλακτον ἁγίαν ὑμῶν βασιλείαν τὸν ἡμέτερον ἀρχιμανδρίτην κῦρ Μελέτιον μετὰ τῆς αὐτοῦ συνοδείας, ἀνὰ χεῖρας ἔχοντα τὸ πάντιμον καὶ βασιλικὸν χρυσόβουλλον τοῦ πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς θρόνον ἐτησίου ἐλέους ὑμῶν καὶ τὰ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὸν δύο ἱερὰ μοναστήρια βασιλικὰ χρυσόβουλλα, ὁποῦ φιλευσπλάγχνως καὶ συμπαθῶς κινούμενοι οἱ γαληνότατοι καὶ ἀείμνηστοι ἐν Χριστῷ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες πάσης 'Ρωσίας ἐδωρήσαντο

(1) Κῶδ. *τοῦ*.
(2) Κῶδ. *προρρηθέν*.

εἰς τὰ πτωχὰ αὐτὰ μοναστήρια. Ὅθεν παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐτῆς μεγαλειότητα, ἵνα δεχθῇ καὶ ἐπιβλέψῃ αὐτὸν εὐμενῶς ὡς ἡμέτερον πρόσωπον ἐπιφέροντα, γνήσιον ὄντα καὶ πιστὸν θεράποντα τοῦ θρόνου ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, καὶ εὐδοκῆσαι ἐλεῆσαι καὶ βοηθῆσαι τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ καὶ ἀποστολικῷ τούτῳ θρόνῳ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν δυσὶ μοναστηρίοις, καὶ ἀναδείξῃ μέτοχον αὐτόν τε καὶ αὐτὰ τοῦ μεγάλου καὶ βασιλοπρεποῦς ἐλέους.

« Στέλλομεν δὲ τῷ μεγέθει τῆς ὑμῶν βασιλείας διὰ τοῦ ῥηθέντος, ἁγιασμοῦ χάριν, τίμιον δῶρον μίαν κεντητὴν διὰ μαγγάνου ἱερὰν εἰκόνα τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Αἰκατερίνης, ἥτις καὶ ἐμυρώθη παρ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑποτύπωσιν.

« Ἐπικαμφθεῖσα τοίνυν ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐτῆς μεγαλειότης ταῖς ἡμετέραις εὐχετικαῖς δεήσεσι, οἰκτειρον, ἐλέησον τὸν ἐλέους δεόμενον τοῦτον θρόνον καὶ τὰ ὑπ' αὐτὸν ἱερὰ πτωχὰ μοναστήρια, τῶν ὁποίων τὰ χρυσόβουλλα παρακαλοῦμεν θερμῶς τώρα εἰς τοὺς εὐτυχισμένους καὶ πανεκλάμπρους καιροὺς τῆς ὑμετέρας θεοστέπτου καὶ πανσεβάστου κραταιοτάτης μεγαλειότητος νά τα ἀνακαινίσῃ. Ἐφ' ᾧ μετὰ τῆς χριστιανικωτάτης καὶ ἐλεημονικωτάτης ἀνάσσης ταῖς βασιλικαῖς καὶ ἀφθονοπαρόχοις δωρεαῖς καὶ χρηστότητι θαρροῦμεν μετὰ θεὸν, ἵνα διὰ τοῦ παρὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν ἐτησίου ἐλέους καὶ προσέτι διὰ τῆς ποθουμένης καὶ προσδοκωμένης βασιλικῆς πλουσίας δωρεᾶς τε καὶ βοηθείας τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος καὶ ἡμεῖς εὕρωμεν ἀναψυχήν τινα καὶ ἐλάφρωσιν (1) καὶ οἱ πατέρες τῶν ἱερῶν μοναστηρίων καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς πτωχοὶ Χριστιανοὶ ὁποῦ ἀενάως τρέφονται ἀπὸ αὐτὰ, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ τὰ πατρικὰ καὶ προπατορικὰ βασιλικὰ ὀνόματα τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πάσης 'Ρωσίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας ἀκαταπαύστως μνημονεύονται. Καὶ ἡμεῖς τοῦ πανοικτίρμονος θεοῦ δεόμεθα νὰ ἐπιβραβεύσῃ τῇ ἁγίᾳ αὐτῆς βασιλείᾳ κράτος ἀκαταμάχητον, ὑγίειαν μακρόβιον καὶ πολυχρόνιον στερέωσιν καὶ διηνεκῆ χαρμονὴν σὺν παντὶ τῷ βασιλικῷ παλατίῳ, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου πρεσβεύοντος ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

(1) Κῶδ. *ελάφροσιν*.

«Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ᾳψξϛ', Μαρτίου κα'.
«Τῆς ὑμετέρας θεοστέπτου αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης».

Εἶνε προφανές, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ καὶ σύγχρονος εἶνε ἡ εἰς τὴν ρωσικὴν αὐλὴν πρεσβεία τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πατριαρχείου, τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μελετίου *μετὰ τῆς αὐτοῦ συνοδείας*, εἰς ἣν ἀναφέρονται αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν Αἰκατερίνην καὶ πρὸς τὸν ἐναέτη Πέτρον. Μόνον δ' ἕν τι δὲν φαίνεται εὐεξήγητον, τίς ὁ λόγος δι' ὃν ἡ πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν ἐπιστολὴ εἶνε γεγραμμένη οὐχὶ ἐν ἀρχαΐζούσῃ γλώσσῃ, ὡς ἡ πρὸς τὸν διάδοχον, ἀλλ' ἐν τῷ καθωμιλημένῳ ἰδιώματι, ἄλλως γεγραμμένῳ εἰς ὕφος λίαν ἐπιμεμελημένον καὶ ἄξιον νὰ ἐπισπάσῃ ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου. Περὶ δὲ τῆς πρεσβείας ταύτης τοῦ Μελετίου παρατηρητέον, ὅτι ἐξ αὐτῆς ἠδύνατό τις εὐλόγως νὰναμένῃ ἀποτελέσματα πολὺ ἀνώτερα τῶν ἐκ τῆς ἐκκλήσεως τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ τῆς πρὸ πεντηκονταετίας γενομένης πρὸς Ἄνναν τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας. Ὡς ῥητῶς δηλοῦται ἐν ἀμφοτέραις ταῖς εἰς τὴν ρωσικὴν αὐλὴν διὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Μελετίου σταλείσαις ἐπιστολαῖς τοῦ πατριάρχου Ματθαίου, τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας δὲν ζητεῖ μόνον γενικῶς ἔλεος γενναῖον ὑπὲρ τοῦ πάσχοντος θρόνου, ἀλλ' ἀπεκδέχεται τὴν ἐκ νέου ἀποκατάστασιν προϋπαρχούσης τακτικῆς ἐτησίας χορηγίας ὑπὲρ δύο τῶν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας ἀνηκουσῶν μονῶν, τῆς τοῦ ὁσίου Σάββα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς μέχρι σήμερον σωζομένης οὐ μακρὰν τοῦ Καίρου παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Μέμφεως. Τοῦτο δ' ἐξαιτούμενος ὁ πατριάρχης, ἀναφέρεται εἰς ὡρισμένα *χρυσόβουλλα* τῶν πρὸ τῆς Αἰκατερίνης αὐτοκρατόρων τῆς Ῥωσίας, εἰ καὶ δὲν ἀναγράφει ῥητῶς τῶν τσάρων τούτων τὰ ὀνόματα, μνημονεύων ἁπλῶς *τὰ πατρικὰ καὶ προπατορικὰ βασιλικὰ ὀνόματα τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ γενομένων μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πάσης Ῥωσίας* περὶ τὸ τέλος τῆς πρὸς τὴν Αἰκατερίνην ἐπιστολῆς. Καὶ ἄλλο τι δ' ἄξιον μνείας, εἰρήσθω καὶ τοῦτο, περιέχει ἡ πρὸς τὴν Αἰκατερίνην ἐπιστολή, τὴν ἀναφερομένην *διὰ μαγγάνου κεντητὴν εἰκόνα* τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ἣν ὁ πατριάρχης στέλλει ὡς δῶρον εἰς τὴν αὐτοκράτειραν, μυρωθεῖσαν *κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν*

ὑποτύπωσιν. Ἐκαλοῦντο δὲ κεντηταὶ διὰ μαγγάνου εἰκόνες αἱ ἐπὶ βαρυτίμου μεταξωτοῦ ὑφάσματος κεντούμεναι οὐχὶ δι' ἀργυροῦ ἢ χρυσοῦ νήματος, ἀλλὰ διὰ λεπτοτάτου ἐλάσματος χρυσοῦ εἴτε ἀργυροῦ, οἷαι αἱ συνήθως φερόμεναι ἐπὶ τῶν πατριαρχικῶν ἐπιτραχηλίων καὶ ἐπιμανικίων. Ἐπ' ἴσης δ' ἀναφέρω, ὅτι δέεται ἐξακριβώσεως καὶ ὁ λόγος, δι' ὃν ἀμφότεραι αἱ ἀνωτέρω δημοσιευθεῖσαι ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν οὐχὶ ἐκ τῆς ἕδρας τοῦ πατριάρχου Ματθαίου, τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀλλ' ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἴσως δ' ἠδύνατο νὰ διαφωτίσῃ τὰ κατὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει, τῷ 1763, διαμονῆς τοῦ Ματθαίου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκριβεστέρα τις μελέτη τοῦ ὅλου φακέλου τῶν ἐν τῷ κουτλουμουσιακῷ κώδικι περιλαμβανομένων ἐπιστολῶν.

Καὶ αἱ μὲν δύο αὗται ἐπιστολαὶ τοῦ Ματθαίου δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς δεῖγμα περιφανὲς τῶν ἀκαταπονήτων χρηματολογικῶν ἐνεργειῶν τοῦ πατριάρχου. Ἀλλὰ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα δὲν ἦτο τὸ μόνον εἰς ὃ ὁ ῥέκτης ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐνέτεινε τὴν σύμπασαν αὐτοῦ προσοχήν. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκυμαίνετο κατὰ τὸν χρόνον τῆς *πατριαρχείας* αὐτοῦ καὶ ὑπὸ ἄλλων πολλῶν θυελλῶν. Εἰκόνα δ' ἀμυδρὰν τῆς καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνεργείας τοῦ Ματθαίου δύνανται νὰ δώσωσι δύο ἐπιστολαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἀλγερίῳ ὀρθόδοξον *κοινότητα*. Οἱ *ἐκ τῆς πειρατείας παντοδαποὶ χειμασμοὶ καὶ* οἱ ὀσημέραι κατὰ τὴν Ἀφρικὴν αὔξοντες κίνδυνοι ἔχουσι διαλύσει τὸ ἐν Ἀλγερίῳ χριστιανικὸν πλήρωμα. Ὁ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἱερομόναχος Ἄνθιμος μένει ἄεργος ἄνευ πιστῶν περὶ ἑαυτόν, καὶ ἡ ἐκκλησία ἀλειτούργητος ἀργεῖ. Ἐντέλλεται λοιπὸν ὁ πατριάρχης εἰς τὸν Ἄνθιμον, πειθόμενος εἰς τὰς παραστάσεις αὐτοῦ, νὰπέλθῃ ἐξ Ἀλγερίου, κλείων μὲν τὴν ἐκκλησίαν, παραδίδων δὲ τὴν κλεῖδα καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ βιβλία τῆς ἐκκλησίας μετ' ἀκριβοῦς αὐτῶν καταλόγου εἰς τὸν ἐν τῇ πόλει πρόξενον τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ἅμα ὑποπτεύων μὴ οἱ λόγοι τοῦ ἱερομονάχου δὲν εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ἀκριβεῖς, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ στενοχωρίας αὐτοῦ ἐν τῷ δυσεκβόλῳ τόπῳ, παρακαλεῖ τὸν Ἄγγλον πρόξενον νὰ παραμυθήσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ τὸν Ἄνθιμον, εἰ δὲ μή, ἐντέλλεται αὐτῷ νὰ δεχθῇ τὴν κλεῖδα τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ σκεύη καὶ νὰναλάβῃ τὴν προστασίαν τοῦ ναοῦ καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν πάσης αὐτοῦ πρὸς τὴν τοπικὴν ἀρχὴν ὑποχρεώσεως. Εἰς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ζή-

σημα ἀναφέρονται δύο ἐπιστολαὶ περιεχόμεναι ἐν φ. 436-446 τοῦ κουτλουμουσιακοῦ κώδικος.

Τούτων ἡ πρώτη, ἡ στελλομένη εἰς τὸν πρόξενον τῆς Ἀγγλίας, ἔχει κατὰ γράμμα ὡς ἑξῆς.

« Τῷ κατὰ τὴν Ἀλιτζέρι ἐκλαμπροτάτῳ κονσόλῳ τῶν Ἐγγλέζων.

« Ἐκλαμπρότατε καὶ ἐνδοξότατε σινιὸρ κόνσολε τῆς αὐτοκρατορικωτάτης καὶ γαληνοτάτης βασιλείας τῶν Βρεττανῶν χάρις εἴη τῇ ἐκλαμπρότητί της καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ πατρὸς, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· εἴη ὑγιαίνουσα καὶ πανευδαιμονοῦσα, συντηρουμένη τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετ' εὐζωίας πολυχρονίου καὶ ἀμεταπτώτου διαμονῆς εἰς πολλὰς ἡλίου περιόδους.

« Ὁ ἡμέτερος ἱερομόναχος κῦρ Ἄνθιμος, ὁποῦ ἐστείλαμεν αὐτόθι εἰς Ἀλιτζέρι χάριν ἐπισκέψεως καὶ παρηγορίας τῶν ἐκ τοῦ ἡμετέρου γένους αὐτόθι Χριστιανῶν αἰχμαλώτων τε καὶ ἐλευθέρων καὶ πρὸς ἀντίληψιν καὶ ἐπιμέλειαν αὐτῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας, γράφει πρὸς ἡμᾶς καὶ φανερόνει τὴν ἐλεεινὴν κατάστασιν ὁποῦ ἔχει καὶ τελείαν αὐτοῦ μόνωσιν, μηδενὸς δῆλα δὴ ἐναπολειφθέντος οὔτε αἰχμαλώτου, οὔτε ἐλευθέρου. Καὶ διὰ τοῦτο, βιαζόμενος ἀπὸ τὴν τοιαύτην μόνωσιν, ζητεῖ παρ' ἡμῶν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ ἀπέλθῃ αὐτόθεν, μὴ οὔσης οὐδεμιᾶς ὠφελείας διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῶν ἡμετέρων Χριστιανῶν. Καὶ λοιπὸν, εἰ μὲν οὕτως ἔχει καὶ ἀληθεύει τὰ πράγματα, ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ ἄδειαν κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δήλωσίν του νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, διορίζοντές τον ἐν ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ γράμματι ἵνα συμπεριλείσῃ ὅλα τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας, δισκοπότηρα δῆλα δὴ, ἱερὰ ἄμφια, βιβλία, εἰκόνας, κειμήλια καὶ ὅ τι ἄλλο εἶναι, νὰ τα περισφαλίσῃ εἰς ἕνα σεντοῦκι, γράφοντάς τα ἕνα πρὸς ἕνα εἰς κατάστιχον καὶ περισφραγίζοντάς τα νὰ τα παραδώσῃ εἰς χεῖρας τῆς ἐκλαμπρότητος ὁμοῦ καὶ τὸ κλειδὶ τῆς ἐκκλησίας ὁποῦ νὰ τα ἔχῃ εἰς φύλαξίν της, τὰ ὁποῖα παρακαλοῦμεν νὰ τα δεχθῇ καὶ νὰ τα ἔχῃ εἰς ἀκριβῆ φυλαξιν, αὐτὸς δὲ νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, καὶ, ἂν ἡ ἐκκλησία εἶναι ὑπόχρεως νὰ πληρόνῃ εἰς τὴν αὐτόθι ἐξουσίαν ἕνα τί τὸ κοινῶς λεγόμενον *ἀβαέτι*, νὰ το πληρόνῃ ἡ ἐκλαμπρότης της καὶ ἡμεῖς μετὰ τῆς προσηκούσης εὐχαριστίας τὸ ἀποκρινόμεθα ἐνταῦθα ὅπου ἤθελε μᾶς διορίσει, ἔχουσα

ὁμοίως καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν προτεντζιόνα καὶ διαφένδευσίν της, διὰ νὰ μὴν ἀφαιρεθῇ καὶ ἀποσπασθῇ ἀπὸ ἄλλο τι γένος καὶ την οἰκειοποιηθῇ. Εἰ δὲ πάλιν καὶ δὲν ἔχῃ οὕτως ἡ ἀλήθεια, καὶ εὑρίσκονται ἔτι αὐτόθι Χριστιανοὶ ἐδικοί μας, καὶ αὐτὸς, βιαζόμενος ἀπὸ τὴν θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν καὶ δυσχέρειαν (1) τοῦ τόπου, μᾶς γράφει, ὅτι δὲν ἔμεινε κανένας οὔτε ἐλεύθερος οὔτε αἰχμάλωτος καὶ μὲ τοιαύτην προφασιολογίαν ζητεῖ νὰ ἀναχωρήσῃ, τὴν παρακαλοῦμεν νά τον παρηγορήσῃ καὶ νά τον παρακινήσῃ νὰ μείνῃ αὐτοῦ, ἕως οὗ νά μας ἀποκριθῇ ἡ ἐκλαμπρότης της τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τότε στέλλοντες ἄλλον ἱερομόναχον αὐτόθι, χωρὶς τινα ἀναβολὴν τοῦ καιροῦ θέλει ἀναχωρήσει τότε αὐτὸς, παραιτούμενος τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ περὶ αὐτῆς εἰς τὸν παρ' ἡμῶν σταλθησόμενον. Ἀγκαλὰ καὶ ὁ θρόνος μας πτωχὸς καὶ πάντων ὑστερημένος, ἀλλὰ καὶ μ' ὅλα ταῦτα καὶ μὲ τὰς συνεχεῖς ἀνάγκας τῶν ἐπικρατούντων οὐκ ἀνεχόμεθα νὰ ἀφήσωμεν αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν ὀρφανὴν καὶ ἐστερημένην ἀπὸ τὴν προσήκουσαν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν κἂν νὰ διάγῃ καὶ μέχρι δέκα Χριστιανῶν.

« Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ αὖθις παρακαλοῦμεν θάρρει πατρικῷ νὰ ἐπιμεληθῇ προθύμως εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ ὅσα προείρηται, καὶ μένομεν χρεῶσται πρὸς θεὸν καὶ ἱκέται διάπυροι ὑπὲρ τῆς καθ' ἑκάτερον αὐτῆς ἀκροτάτης ὑγιείας. Τὴν ἐκλαμπροτάτην μαντάμα καὶ παμφιλτάτην αὐτῆς σύζυγον εὐχόμεθα ὁλοψύχως καὶ εὐλογοῦμεν ἐν ἁγίῳ πνεύματι, τὰ δὲ ἔκλαμπρα αὐτῆς ἔτη εἴησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ εὐδαίμονα. ᾳψνθῳ Ἀπριλίου (2) ιηῃ ἐστάλθη διὰ τοῦ μονσοῦ Μαρίον· — εἰς τὴν Ἀλιτζέριν ».

Ἡ δὲ πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἄνθιμον περὶ τῆς αὐτῆς ἐν Ἀλγερίῳ ἐκκλησίας ἐπιστολὴ ἔχει ὧδε.

« Ὁσιώτατε ἡμέτερε ἱερομόναχε κῦρ Ἄνθιμε, τέκνον ἐν Κυρίῳ καὶ τὰ ἑξῆς.

« Τὸ γράμμα σου ἐλάβομεν, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς φανερόνεις τὴν ἐλεεινὴν καὶ ἀξιοθρήνητον κατάστασιν τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐδικήν σου μόνωσιν, μηδενὸς Χριστιανοῦ μείναντος, οὔτε αἰχμαλώτου,

(1) Κῶδ. *δυσχερίαν*.
(2) Κῶδ. *Ἀπριλλίου*.

οὔτε ἐλευθέρου, καὶ ζητεῖς ἄδειαν παρ' ἡμῶν εἰς τὸ νὰ ἀναχωρήσῃς καὶ νὰ ἀπέλθῃς αὐτόθι, μὴ γινομένης παρὰ σοῦ οὐδεμιᾶς πνευματικῆς ὠφελείας διὰ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῶν Χριστιανῶν.

« Ὅθεν, εἰ μὲν οὕτως ἔχει τῆς ἐκκλησίας τὰ πράγματα καὶ δὲν ἔμειναν δῆλα δὴ αὐτόθι οὔτε πολλοί, οὔτε ὀλίγοι Χριστιανοί, προτρέπομέν σοι ἄδειαν νὰ ἔλθῃς πρὸς ἡμᾶς, συμπεριλείων α^ον) ὅλα τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας, δισκοπότηρα δηλ. ἱερὰ ἄμφια, βιβλία, εἰκόνας, κειμήλια καὶ εἴ τι ἄλλο εἶνε νὰ το περισφαλίσῃς εἰς ἕνα σεντοῦκι, γράφοντάς τα ἕνα πρὸς ἕνα εἰς κατάστιχον καὶ σφραγίζοντάς τα νά τα παραδώσῃς εἰς χεῖρας τοῦ σιὸρ κονζόλου τῶν Ἐγκλέζων ὁμοῦ καὶ τὸ κλειδὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὰ ὁποῖα γράφομεν, παρακαλοῦντες τὴν ἐκλαμπρότητά του νά τα δεχθῇ καὶ νά τα ἔχῃ εἰς ἀκριβῆ φύλαξιν ἔχουσα καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν προτεντζιόνα καὶ διαφένδευσίν του, ἕως οὗ νὰ ἐξαποστείλῃ πάλιν ὁ ἅγιος θεὸς τὸ ἔλεός του νὰ στείλωμεν ἄλλον ἱερομόναχον. Εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχει οὕτως ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' αὐτὸς γράφει μοι συχνάκις καὶ μὴν ἀπαντυχαίνῃς τὴν ἐξ ἀντιπαραθέσεως ἀπόκρισιν (1)».

Τοιαύτη ὡς ἐν ὀλίγοις ἡ κατάστασις, ἰδίως ἡ οἰκονομικὴ, τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπὸ Σαμουὴλ τοῦ Καπασούλη μέχρι καὶ Ματθαίου. Πάντως δ' ἡ ἀκριβεστέρα μελέτη τῶν ἐν τῷ κουτλουμουσιακῷ κώδικι περιεχομένων πολυτίμων ἐπιστολῶν, περὶ ὧν δὲν εἶχον ἐγὼ καιρὸν νὰ ἐνδιατρίψω πλειότερον, ὅτε τῷ 1880 συνέτασσον τὸν κατάλογον τῶν ἁγιορειτικῶν χειρογράφων, πολλὰ καὶ ἄλλα δύναται νὰ διδάξῃ περὶ τῆς κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ἱστορίας τοῦ πατριαρχείου ἐκείνου, διαφωτίζουσα τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἱστορίαν.

(1) Τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ἀπὸ τῶν λέξεων γράφει μοι καὶ ἑξῆς εὑρηται γεγραμμένον ἰδίᾳ μετὰ τὸ τέλος ἄλλης τινὸς ἐπιστολῆς ἐν φ. 44 β τοῦ κώδικος, τοῦ λοιποῦ μέρους, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῶν λέξεων ἀλλ' αὐτὸς, γεγραμμένου ἐν φ. 44 α.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ

Βαρεῖαν ὑπέστη ἀπώλειαν τὸ συμβούλιον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτῆς Ἰωάννου Σακκελίωνος, ἐπελθόντος τὴν 30 Ἰουλίου ε. ἔ. Τὴν δὲ πολύτιμον τοῦ ἀνδρὸς συμμετοχὴν εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρίας καταδεικνύουσι πασιφανῶς καὶ αἱ ἐν τῷδε τῷ Δελτίῳ ἐκδεδομέναι ποικίλαι αὐτοῦ διατριβαὶ, κοσμοῦσαι ἕκαστον σχεδὸν τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ τούτου καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας.

Ὁ Ἰωάννης Σακκελίων ἐγεννήθη ἐν Νάξῳ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1815, ἐκ πατρὸς μὲν Κωνσταντίνου ἱερέως, μητρὸς δὲ Μαρίας. Διακούσας δὲ τὰ ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ τῆς πατρίδος του μαθήματα, ἀνεχώρησε τῷ 1833 εἰς Ἀθήνας, καὶ κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸ πρῶτον τάγμα τῆς γραμμῆς, εἰς οὗ τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν διέμεινεν ὡς στρατιώτης καὶ δεκανεὺς μέχρι τέλους τοῦ ἐπιόντος ἔτους, ὁπότε ἀπεσπάσθη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν. Προβιβασθεὶς δ' ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ὑπουργικὸν γραφέα μὲ τὴν διατήρησιν τῶν πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ὑποχρεώσεών του, διέμενεν ἐργαζόμενος ἐν τῷ ὑπουργείῳ μέχρι τοῦ 1839, ὁπότε, παθούσης τῆς ὑγείας του, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν παραίτησίν του, ἥτις καὶ τῷ ἐδόθη μὲ τὴν ἔκφρασιν τῆς ὑψηλῆς εὐαρεσκείας τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Ὄθωνος. Μεταβὰς τότε εἰς Κῶν, ὑπηρέτησεν ὡς γραμματεὺς παρὰ τῷ μακαρίτῃ Κωνσταντίνῳ Ἱπποκρατίδῃ ἐμπόρῳ καὶ προξένῳ τῆς Ὁλλανδίας, ὅστις τῷ 1841 παρέλαβεν αὐτὸν εἰς Πάτμον. Τῷ δὲ 1848 διορισθεὶς προξενικὸς πράκτωρ ἐν τῇ νήσῳ Κῷ, διέμεινεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ μέχρι τοῦ 1850. Κατόπιν κληθεὶς ἀνέλαβε τὴν σχολαρχίαν τῆς ἐν Πάτμῳ ἑλληνικῆς σχολῆς, ὅτε καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεώς του ἐπελάβετο τοῦ ἐπιμόχθου ἔργου τῆς ἀναδιφή-

σεως πάντων τῶν ἐν τῇ αὐτόθι γεραρᾷ μονῇ τοῦ Θεολόγου τεθησαυρισμένων χειρογράφων βιβλίων καὶ αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων. Καρπὸς δὲ τῆς σπουδῆς ταύτης εἶνε ἡ περιγραφὴ τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς εἰρημένης μονῆς διατηρουμένων χειρογράφων τευχῶν καὶ ἡ ἀντιγραφὴ πάντων τῶν ἐν τῷ γραμματοφυλακείῳ αὐτῆς διατηρουμένων χρυσοβούλλων καὶ λοιπῶν ἐγγράφων ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῶν τῆς ἁλώσεως χρόνων, ἅτινα καὶ κατεπλούτισε μὲ πολλὰς ἱστορικὰς, τοπογραφικὰς καὶ ἐξηγητικὰς σημειώσεις. Καὶ ἡ μὲν ἀναγραφὴ τῶν χειρογράφων ἐξεδόθη ὑπὸ τὸν τίτλον *Πατμιακὴ βιβλιοθήκη* δαπάναις τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, ἡ δὲ σειρὰ τῶν χρυσοβούλλων καὶ ἄλλων ἐγγράφων ἐν τῷ ἕκτῳ τόμῳ τῶν Acta et diplomata τῶν Miclosich καὶ Müller. Μένουσι δὲ ἀνέκδοτοι αἱ εἰς τὰ ἐκδοθέντα χρυσόβουλλα σημειώσεις τοῦ θανόντος, ἀποτελοῦσαι τόμον ὁλόκληρον ἄξιον ἐκδόσεως.

Τῷ δὲ 1883 κληθεὶς εἰς Ἀθήνας ὡς ἐπιμελητὴς τοῦ τμήματος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἐπεδόθη ἔκτοτε εἰς τὴν ἀναγραφὴν αὐτῶν, ἣν καὶ ἀπεπεράτωσεν ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου, καταλιπὼν ἀνέκδοτον τὸν συνταχθέντα κατάλογον.

Τὸ συμβούλιον τῆς Ἑταιρίας, ἅμα μαθὸν τὸν θάνατον τοῦ πολιτίμου συναδέλφου, κατέθηκε μὲν στέφανον δάφνης ἐπὶ τῆς σοροῦ του, παρηκολούθησε δ' ἐν σώματι τὴν κηδείαν τοῦ πολυκλαύστου ἀνδρὸς, καθ' ἣν ἐντολὴν τοῦ συμβουλίου ὁ κ. Σπυρίδων Π. Λάμπρος ἐξεφώνησε τὸν ἐξῆς βραχὺν ἀποχαιρετισμόν.

«Δὲν εἶνε ἴσως πολλοὶ, σεβαστὲ ἅμα καὶ πεφιλημένε Σακκελίων, οἱ γνωρίσαντες παρ' ἡμῖν τὸ ὄνομά σου. Διότι ἐν τῇ δίνῃ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων τὴν προσοχὴν ἐπισύρουσιν ὅσοι θέλουσιν ἢ δύνανται εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον, σὺ δὲ ἦσο ἐκ τῶν ἐργατῶν ἐκείνων τοῦ γραφείου, ὧν ὀλίγοι γνωρίζουσι τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν παιδείαν. Τοῦ παρελθόντος αἱ ἀμυδραὶ γραφαὶ, τῶν παρῳχημένων χρόνων αἱ μορφαὶ αἱ ἐξίτηλοι ἦσαν τὸ χάρμα τοῦ βίου σου ὅλου. Ἡ ἀνεύρεσις ἑνὸς ἀγνοουμένου τεμαχίου Βυζαντίνου συγγραφέως, μιᾶς ἀπολεσθείσης συγγραφῆς μεσοχρονίου τινὸς πατριάρχου, ὀλίγων γραμμῶν διαφωτιζουσῶν τὸν βίον ταλαιπώρου τινὸς λογίου τῶν χρόνων τῆς δουλείας ἦσαν ἡδοναὶ

διὰ τὴν νεότητά σου καὶ εὐτυχίαι διὰ τὸ γῆρας σου. Δίκην Βενεδικτίνου τινὸς μοναχοῦ ἐνεκλείσθης ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις μετὰ τῶν χειρογράφων τῶν μέσων αἰώνων, καὶ ὁ εὑρὼς αὐτῶν, ὃν εἶχες ἀναπνεύσει ἀπὸ νεότητος, οἱονεί σε συνετήρει ἀκόμη ἐν τῇ ζωῇ καὶ ὅτε ὁ χρόνος ἐσώρευσε τὰς χιόνας του ἐπὶ τὴν γηραιάν σου κεφαλήν.

«Ἡ μοναστηριακὴ βιβλιοθήκη τῆς Πάτμου ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τῶν παλαιογραφικῶν σου μελετῶν, καὶ ὑπῆρξες εὐτυχὴς, ὅτι χάρις εἰς τὴν πρόθυμον εἰσήγησιν φίλων ἐκτιμώντων σε ἠδυνήθης τέλος μετὰ δεκαετηρίδας πολλὰς, ὅτε ἤδη εἶχες τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἐν τῷ τάφῳ, νὰ ἴδῃς δημοσιευόμενα τὰ δύο κυριώτατα ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μελετῶν σου ἐκπηγάσαντα ἔργα, τὴν Συλλογὴν τῶν ἐν Πάτμῳ αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων, ἀποτελέσασαν ἴδιον τόμον τῶν Acta et diplomata τοῦ Miklosich καὶ τοῦ Müller, καὶ τὴν *Πατμιακὴν βιβλιοθήκην*, δι' ἧς ἠθέλησεν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσὸς νὰ τιμήσῃ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του.

«Τῶν πατμιακῶν σου δὲ μελετῶν φέρων τὰ διδάγματα, ἐκλήθης εἰς Ἀθήνας, ὅπως μετὰ τῆς αὐτῆς πολυμαθείας καὶ ἐπιμελείας ἀναγράψῃς καὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τὰ χειρόγραφα, ὅτε ταῦτα περισσῶς ηὐξήθησαν μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας. Ἀλλ' ὁ θάνατος ἐπελθὼν δέν σε ἀφῆκε νὰ δημοσιεύσῃς τὸ ἤδη ἕτοιμον τοῦτο ἔργον καὶ νὰ προσθέσῃς εἰς τὰ πατμιακά σου μελετήματα συγγραφὴν ἰσότιμον ἐκείνων.

«Ἀλλ' αἱ ἐν ταῖς δύο μεγάλαις συλλογαῖς χειρογράφων, τῇ τῆς Πάτμου καὶ τῇ τῶν Ἀθηνῶν, παλαιογραφικαί σου ἐργασίαι ἦσαν οἱονεί τινες πολυχεύμονες πηγαί, ἀφ' ὧν ἀπέρρευσε πλῆθος ἄλλων μικρῶν ἔργων καὶ ἐκδόσεων, αἵτινες ἕνα εἶχον πάντοτε καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν ἐξ ἐρειπίων καὶ θραυσμάτων, ἐκ τοῦ εὐρῶτος καὶ τοῦ κονιορτοῦ τῶν χειρογράφων ἀνάπλασιν καὶ ἀναδημιουργίαν τμημάτων τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τοῦ ἔθνους ἐν τοῖς μακραίωσι χρόνοις τῆς βυζαντιακῆς βασιλείας καὶ τῆς Τουρκοκρατίας. Εἴπερ τις δὲ καὶ ἄλλος δύναμαι νὰ ὁμολογήσω, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τὸ καθ' ἑαυτὸ νομιζόμενον ἀφανὲς ἐξεπλήρους μετὰ θρησκευτικῆς ὄντως ἀφοσιώσεως, οἱονεί τις νέος Νικόδημος Ἁγιορείτης προσπεφυκὼς μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης εἰς τὴν ἀνασκάλευσιν τῶν χειρογράφων καὶ ἐργαζόμενος χάριν αὐτῆς τῆς ἐργασίας ἐν μετριόφρονι ἀποχῇ ἀπὸ πάσης ἐπιδεί-

ξεως, καθ' ὃν χρόνον ἐπατάγει πολλάκις περὶ σὲ ἡ ματαιοφροσύνη τῶν ἀπὸ τῶν σῶν γνώσεων σοφιζομένων.

«Τ'οιοῦτον δ' ὄντα εὐλόγως σ' ἐθεώρουν πολύτιμον συμπράκτορα οὐ μόνον τῶν φίλων οἱ ἐν ταῖς ἰδίαις μελέταις μετὰ σοῦ συνταύτιζόμενοι, ἀλλὰ καὶ πάντες ὅσοι δημοσίᾳ ἠθέλησαν νἀναλάβωσι τὴν συστηματικὴν μέριμναν περὶ τοῦ βίου τοῦ ἔθνους ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων καὶ τῆς Τουρκοκρατίας. Διὰ τοῦτο δ' ὑπῆρξε πολύτιμος ἡ συνεργασία σου ἀπ' αὐτῆς τῆς συστάσεως τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς καὶ ἀντιπρόεδρον ἀπὸ τριετίας ἀνεδείκνυόν σε οἱ ἑταῖροι, ἐκτιμῶντες τὰς πολυτίμους συμβουλάς, ἃς ἀνέκαθεν παρεῖχες ἐν τῇ διοικήσει τῶν τῆς Ἑταιρίας καὶ τὴν ἀκαταπόνητόν σου ἐργασίαν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ Δελτίου αὐτῆς. Ὁ δὲ θάνατός σου ἀνοίγει ἀληθὲς ἐν τῇ εὐρυτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ κενὸν ἐν ταῖς τάξεσι τῶν συμβούλων τῆς Ἑταιρίας ταύτης, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀραιόνει ἔτι μᾶλλον τὴν ἤδη καθ' ἑαυτὴν ἀραιὰν φάλαγγα τῶν μετ' ἐπιστήμης διατριβόντων περὶ τὴν μελέτην τοῦ ἐθνικοῦ παρελθόντος.

«Ἡ τοιαύτη σου δὲ ἀγαθὴ μνήμη εἶνε ἡ μόνη κληρονομία, ἣν καταλείπεις εἰς τοὺς περιστοιχίζοντας τὸ φέρετρόν σου οἰκείους, κληρονομία πολυτιμοτέρα πολλῶν ἄλλων ματαίων ἀγαθῶν τῆς γῆς αὐτῆς, ἥτις εἴθε νὰ καλύψῃ ἐλαφρὰ τὸν νεκρόν σου τὸν πολυφίλητον».

Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῶν ἀνωτέρω βραχειῶν εἰδήσεων, δι' ὧν μετὰ βαθείας λύπης ἀποχαιρετίζει τὸ Δελτίον τὸν ἐπὶ ὀκτὼ ἤδη ἔτη ἀκαταπόνητον φίλον τῆς Ἑταιρίας καὶ γεραρὸν αὐτοῦ συνεργάτην παραθέτομεν πλήρη σημείωσιν τῶν ἔργων τοῦ θανόντος, εὐγενῶς παραχωρηθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἀνταξίου αὐτοῦ υἱοῦ, κ. Ἀλκιβιάδου Σακκελίωνος. Ἐξαιροῦμεν δ' ἀπὸ τοῦ καταλόγου τούτου τὰς ἐν τῷ Δελτίῳ δημοσιευθείσας διατριβάς, αἵτινες εἶνε εὐκόλως προσιταὶ καὶ γνωσταὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, καὶ τὰ ἐν τῷ Ἐγκυκλοπαιδικῷ λεξικῷ τῷ διευθυνομένῳ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου διάφορα αὐτοῦ ἄρθρα, ἀναφερόμενα μὲν συνήθως εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχαιότητας τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ἢ εἰς ὅρους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ τῆς παρ' ἡμῖν λειτουργίας, ὑπογεγραμμένα δὲ πάντα διὰ τῶν ἀρκτικῶν στοιχείων Ι. Σ.

Α' ΒΙΒΛΙΑ

Ἀνασκευὴ τοῦ πλοῦ καὶ τῆς περιηγήσεως εἰς Πάτμον τοῦ κ. Μιλτιάδου Βρατσάνου σχολάρχου Σάμου. Σμύρνῃ ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἰωσὴφ Μάγνητος. 1861. Φυλλάδ. εἰς 8ον ἐκ σελ. 31.

Πινδάρου Σχόλια Πατμιακὰ νῦν πρῶτον ἀναλώμασι τοῦ Ἀθηναίου ἐπίκλην περιοδικοῦ συγγράμματος ἐκδιδόμενα. Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἑρμοῦ. 1875. Σελ. α-κδ' καὶ 1-134.

Τοῦ μακαριωτάτου Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου ἐπιστολαὶ δυοῖν δεούσαιν πεντήκοντα ἐκ Πατμιακοῦ χειρογράφου τεύχους νῦν πρῶτον τύποις ἐκδιδόμεναι. Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Περρῇ. 1885. Σελ. α'-η' καὶ 1-45.

Ἀκολουθία ἱερὰ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Χριστοδούλου τοῦ θαυματουργοῦ κλπ. Ἔκδοσις γ', ᾗ προσετέθησαν ἡ ὑποτύπωσις αὐτοῦ, ὁ ἐν πλάτει βίος, δύο ἐγκώμια καὶ διήγησις θαύματος αὐτοῦ, νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενα ἐπιμελείᾳ καὶ φροντίδι Κυρίλλου Βοΐνη [γρ. Ι. Σακκελίωνος δαπάνῃ Βοΐνη]. Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν ἀδελφῶν Περρῇ. 1884.

Τοῦ μακαρίου Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη πονήματα ἱερὰ ἀνέκδοτα ἐκ χειρογράφου τεύχους τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀθήνησι τύποις Ἀλεξάνδρου Παπαγεωργίου. 1890. Σελ. α'-ϙ' καὶ 1-65.

Πατμιακὴ Βιβλιοθήκη ἢ ἀναγραφὴ τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς κατὰ τὴν νῆσον Πάτμον γεραρᾶς καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τεθησαυρισμένων χειρογράφων τευχῶν. Ἀθήνησιν. αωλ'. Εἰς 4ον σελ. ι'-ιδ' καὶ 1-340 μετὰ ἑπτὰ λιθογραφικῶν πινάκων.

Acta et diplomata Græca medii ævi sacra et profana ed. Fr. Miklosich et Jos. Müller. Volumen sextum (Diplomata et acta monasterii Sancti Ioannis Theologi in Patmo insula). Vindobonæ, MDCCCXC.

Διήγησις ἀκριβὴς ὅπως ἐβαπτίσθη τὸ τῶν Ῥώσσων ἔθνος ἐκ Πατμιακοῦ χειρογράφου. Ἀθήνησι τύποις τῶν ἀδελφῶν Περρῇ. 1891. Σελ. 1-23.

Β' ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἐν περιοδικοῖς συγγράμμασι καὶ ἐφημερίσιν.

Περὶ τῆς παρὰ Πινδάρῳ Ναξίας πέτρας εἴτε ἀκόνης. [«Πανδώρα» τόμ. Ι', σ. 289-293].

Περὶ τῶν Μελαντίων σκοπέλων. [Αὐτ. τόμ. ΙΓ', σ. 369-371].

Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἀνεκδότου «Πατμιακῆς Βιβλιοθήκης» Πρόλογος τοῦ Γ' Παραρτήματος. [Αὐτ. τόμ. ΙΔ', σ. 353-358 καὶ σ. 385-388].

Ἔγγραφον Πέτρου Ὠβυσσῶνος μαγίστορος Ῥόδου. [Αὐτ. τόμ. ΙΔ', σ. 551].

Περὶ τῶν χειρογράφων ἐπιστολῶν τοῦ ἀοιδίμου Μελετίου Πηγᾶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. [Αὐτ. τόμ. ΙΔ', σ. 609].

Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἀνέκδοτον χρυσόβουλλον περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ δωρηθέντων κτημάτων. [Αὐτ. τόμ. ΙΕ', σ. 25-32]. Ἐκ ταύτης μετελήφθη καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελικῷ Κήρυκι ἔτ. Η', σ. 555-572.

Γεωγραφικά τινα πταίσματα διορθούμενα, ἐν οἷς καὶ περὶ τοῦ ἐν Βραγχίδαις μαντείου. [Αὐτ. τόμ. ΙΕ', σ. 247-254].

Ἀλέξανδρος ὁ Φόρτιος. [Αὐτ. τόμ. ΙΕ', σ. 445-449].

Μικρὰ παρατήρησις. [Αὐτ. τόμ. ΙΕ', σ. 490].

Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ νεωτέρου χρυσόβουλλα. [Αὐτ. τόμ. ΙΕ', σ. 541-551].

Εἰρηναίου Θηρσίου ἐπιτύμβιον εἰς Ἀντώνιον Μιαούλην. [Αὐτ. τόμ. ΙΕ', σ. 593].

Σημειώσεις παρεκβατικαὶ εἰς Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου χρυσόβουλλα. [Αὐτ. τόμ. ΙϚ', σ. 47-52, 83-87, 116-119 καὶ 136-139].

Ἐσφαλμένης κρίσεως ἔλεγχος. [Αὐτ. τόμ. ΙϚ', σ. 179-183].

Σημείωσις. [Αὐτ. τόμ. ΙϚ', σ. 216].

Ἀρχαίου ἐπιγράμματος διόρθωσις. [Αὐτ. τόμ. ΙϚ', σ. 284].

Μεχμέτου Β' τοῦ Παρθητοῦ φιρμάνιον. [Αὐτ. τόμ. ΙϚ', σ. 529-533].

Ὑπομνηματίον ἱστορικόν. [Αὐτ. τόμ. ΙΖ', σ. 165-67].

Ἐπιδιόρθωσις ἐπιγράμματος. [Αὐτ. τόμ. ΙΖ', σ. 496].

Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου χρυσόβουλλα ἀνέκδοτα περὶ τῆς ἐν Χίῳ Νεαμονῆς. [Αὐτ. τόμ. ΙΖ', σ. 541-543 καὶ σ. 553-561[.

Ἀνέκδοτά τινα. [Αὐτ. τόμ. ΙΗ', σ. 145-151].

Περὶ καταμετρήσεως τῶν ἐμπορικῶν πλοίων παρὰ Βυζαντινοῖς [Αὐτ. τόμ. ΙΗ', σ. 225-231].

Παναγιώτου Νικουσίου Διάταξις. [Τόμ. ΙΘ', σ 361-371]. Μετελήφθη αὖτη ἐκ τοῦ Εὐαγγελικοῦ Κήρυκος φυλλάδ. Β', Φεβρ. 1868.

Πρᾶξις τοῦ Ῥόδου. [Αὐτ. τόμ. ΙΗ', σ. 452-454. Μετελήφθη ἐκ τοῦ Εὐαγγελικοῦ Κήρυκος φυλλάδ. ΙΒ' Δεκεμβρ. 1867, σ. 562-567.

Ἐπιγραφαὶ τῆς Κῶ. [Αὐτ. τόμ. ΙΘ', σ. 41-48 καὶ τόμ. ΚΑ', σ. 302].

Ἀπογραφὴ τῶν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Πάτμου σωζομένων ἐπισήμων ἐγγράφων ὑπὸ Ἱεροθέου Φλωρίδου [γρ. Ι. Σακκελίωνος]. [Αὐτ. τόμ. ΙΘ', σ. 330-343, 374-377, 436-438 καὶ τόμ. Κ', σ. 18, 46 καὶ 89].

Ἐπιστολὴ πρὸς Σ. Κ. Οἰκονόμον καὶ ἀπάντησις αὐτοῦ περὶ Μάρκου Μαμουνᾶ τοῦ Κρητός. [Αὐτ. τόμ. ΚΒ', σ. 166].

Ἰωάννου Δούκα τοῦ Βατάταη αὐτοκράτορος Ῥωμαίων [ἐπιστολὴ πρὸς Γρηγόριον Θ' πάπαν Ῥώμης [ἐν Ἀθηναίου τόμ. Α', σ. 369-378]. (Μὴ ἐγκρινάντων τῶν ἐκδοτῶν τὴν δημοσίευσιν ὅλης τῆς εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην προεισαγωγῆς, ἅτε ἀντιρρητικὸν φερούσης χαρακτῆρα καὶ τούτου ἕνεκεν ἀναρμόστου εἰς καθαρῶς ἐπιστημονικὸν σύγγραμμα, ἐδημοσιεύθη αὕτη ὁλοκλήρως ἐν τῇ ἐφημερίδι «Σμύρνη» ἀρ. 248-252, Ἰουλ. 13-27 τοῦ 1873).

Περὶ Εὐστρατίου τοῦ Νικαίας μητροπολίτου.— Λέοντος Εὐσκαμμαρίου ἀπογραφέως Ῥόδου κλπ. ἔγγραφα ἀποκαταστατικά. [Αὐτ. τόμ. Δ', σ. 221-242].

Ἐνίων τῶν Φωτίου τοῦ πατριάρχου ἐπιστολῶν διαφέροντα ἀναγνώσματα καὶ Γνωστικοῦ τινος ἐπιστολαὶ ἓξ πρὸς τὸν μάγιστρον Ἀντιοχείας Νικηφόρον τὸν Οὐρανόν. [Αὐτ. τόμ. Θ', σελ. 284-300].

Κατάλογος τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχευσάντων ἐπὶ τῆς ἀγαρηνῆς τυραννίδος. [Εὐαγγ. Κήρ. 1862, σ. 442-450].

Περὶ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν προνομίων τῆς νήσου Πάτμου. [Αὐτ. 1863 σ. 317-329 καὶ 1865 σ. 130-139].

Ἐπιστολὴ συνοδικὴ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν τῆς ἑῴας λήξεως κλπ. [Αὐτ. 1864]. Ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ ἐκ σελ. 46.

Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἀνεκδότου Ἀναγραφῆς τῆς Πατμιακῆς Βιβλιοθήκης, ᾧ παρήρτηται Πρᾶξις τοῦ Ῥόδου. [Αὐτ. 1867, σ. 562-567]. Μετελήφθη ἐκ Πανδώρας Τόμ. ΙΗ', σ. 452.

Ἐπιστολὴ περὶ τοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ κοινωνίᾳ ἐσθιομένου θείου ἀμνοῦ. [Αὐτ. 1867, σ. 374-380].

Ὑπόμνημα ἱστορικόν. [Ἐν «Παρνασσῷ», τόμ. Ι', σ. 49-55].

Ἀρχαιολογικὰ Λέρου. [Αὐτ. σ. 93-94].

Ἔγγραφα ἱστορικά. [Αὐτ. σ. 126-132].

Προσθήκη εἰς τὰ τῆς Λέρου. [Αὐτ. σ. 155].

Δανιὴλ Κεραμέως Λόγος ἐπιτάφιος. [Αὐτ. σ. 219-226].

Ἀποστολικοῦ ῥητοῦ παρερμηνεία. [Αὐτ. σ. 293-294].

Τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Γρηγορίου Ε' ἐπιστολὴ ἀνέκδοτος. [Αὐτ. ε. 371-374].

Χρυσοβέργου Κουροπαλάτου λόγος. [Αὐτ. σ. 457-468].

Παϊσίου μητροπολίτου Γάζης ἐπιστολή. [Αὐτ. σ. 477-483].

Συμπλήρωσις τῶν περὶ τοῦ μεγάλου σκευοφύλακος Παλασίου γραφέντων. [Αὐτ. τόμ. ΙΑ', σ. 163-165].

Κυπριακὴ Διαθήκη τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος. [Αὐτ. σ. 259-262].

Παρανοηθείσης μαρτυρίας ἔλεγχος. [Αὐτ. σ. 428-435].

Ἐπιτύμβιον εἰς Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον. [Αὐτ. σ. 550-552].

Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἀνέκδοτα. [Αὐτ. τόμ. ΙΒ', σ. 453-461 καὶ σ. 509-521].

Περὶ τοῦ γένους Μαχμούτ πασᾶ τοῦ Μιχάλογλου. [ἐν τῇ «Ἑβδομάδι» τῆς 6 Ἰανουαρ. 1885 σ. 1].

Περὶ τοῦ ἐν Βερατίῳ τῆς μητροπόλεως Βελεγράδων χειρογράφου Εὐαγγελίου. [Αὐτ. ἀρ. 72 Ἰουλ. 14, 1885].

Περὶ τοῦ αὐτοῦ. [Αὐτ. ἀρ. 78 Αὐγ. 15. 1885].

Περὶ τῆς ἀμφιετηρίδος τοῦ ὀνόματος τῆς βασιλόπαιδος Ἀλεξάνδρας. [Αὐτ. ἀρ. 80, 8 Σεπτεμβρ. 1885].

Σύντομος Διήγησις περὶ τῆς ἐν τῇ Σουλτανικῇ αὐλῇ καὶ τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ ἐθιμοταξίας. [Αὐτ. ἀρ. 116 καὶ 117, σ. 230-233 καὶ σ. 243-246].

Πάρεργα. [Αὐτ. ἀρ. 120, 27 Ἰουλ. 1886, σ. 358-359].

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑβδομάδος. (Αὐτ. ἀρ. 122, 29 Ἰουν. 1886].

Ἱστορικὰ ἔγγραφα. [Αὐτ. ἀρ. 127, 3 Αὐγ. 1886, σ. 364-367].

Φιλολογικά. [Αὐτ. ἀρ. 138, 19 Ὀκτωβρ. 1886].

Ἀρχαιολογικά. [Αὐτόθι].

Μεγέθη ἀγαλμάτων. [Αὐτ. Περίοδ. Β', ἔτ. δ', 14 Μαρτ. 1887].

Περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων. [Αὐτ. 4 Ἀπρ. 1887. ἀρ. 10].

Χρονικὸς πίναξ. [Αὐτ. 14 Μαΐου 1888 ἀρ. 20].

Οἱ δύο Κωνσταντῖνοι Κερκύρας [Αὐτ. ἀρ. 27, 2 Ἰουλ. 1888].
Βιβλιοκρισία. [Αὐτ. 2 Ἰουλ. 1888].
Βιβλιοκρισία. Περὶ τῶν ἱερῶν Συνόδων κτλ. [Αὐτ. 30 Ἰουλ. 1888 ἀρ. 31].
Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλόπαιδος Χριστοφόρου [Αὐτ. 6 Λύγ. 1888 ἀρ. 32].
Τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν. [Αὐτ. 11 Μαρτ. 1889 ἀρ. 10].
Μικκυλογραφία. [Αὐτ. 13 Μαΐου 1889 ἀρ. 19].
Φιλολογικὸν πάρεργον. Ἑρμητικῶς. [Αὐτ. 15 Δεκ. 1890 ἀρ. 50].
Βιβλιοκρισία. Πατριαρχικοὶ πίνακες. [Αὐτ. ἔτ. η', ἀρ. 8, 23 Φεβρ. 1891].

Δανιὴλ τοῦ Κεραμέως ἐπιστολαί. [Ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Σμύρνης «Μέλητι» φυλλάδ. κζ' καὶ κη', 1873 Αὐγ.].
Ἐπιγραφαὶ Κῴακαί. [Ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Σμύρνης «Ὁμήρῳ», 1874, σ. 412-414 καὶ σ. 460-467].
Λέξεις μεθ' ἱστοριῶν ἐκ τοῦ Δημοσθένους καὶ Αἰσχίνου. [Ἐν τῷ Bulletin de Correspondance Hellénique 1877, σ. 1-16 καὶ σ. 137-155].
Ὅμοιαι ἐκ τοῦ Θουκυδίδου. [Ἐν τῇ τῶν Παρισίων «Revue de philologie» 1877, σ. 184-193].
Τὸ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει τοῦ Χαλκηδόνος Λέοντος γεγονὸς σημείωμα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, μεταληφθὲν ἐκ τοῦ ΤΞϚ' χειρογράφου τεύχους τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης. [Bulletin de Correspond. Hellén. 1873, σ. 102-128].
Κρητικαί τινες παρατηρήσεις. [Ἐν παραρτήματι τοῦ ΙΓ' τόμου τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλολογ. Συλλόγου 1880, σ. 28-30 καὶ σ. 41-43].
Βιβλιογραφικὸν πάρεργον. [Ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ», 1881, σ. 266].
Διονυσίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νεκταρίου πρώην Ἱεροσολύμων ἔγγραφα. [Αὐτ. 1881, σ. 86-91 καὶ σ. 104-107].
Βερατίου Θεοφίλου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. [Ἐν τῷ «Σωτῆρι» Ἀθηνῶν 1887, σ. 269-276].
Ἐκκλησιαστικῶν τινων ὕμνων γραφαὶ διαφέρουσαι, ἐξ ἀρχαίου χειρογράφου συλλεγεῖσαι. [Αὐτ. 1888].
Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη ἐπιστολὴ ἀνέκδοτος εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ ἑρμηνευτική. [Αὐτ. 1889].
Χρονολογικὸν πάρεργον. [Αὐτ 1891, σ. 89-93].
Περὶ τῶν ΚΔ' οἴκων τῆς Θεοτόκου. [Αὐτ. 1891, σ. 89-93].
Ἐπιγραφαὶ νησιωτικαί. [Ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1863, σ. 257-268].
Ἐπιγραφαὶ χριστιανικαὶ ἐπιτύμβιοι. [Αὐτ. 1886, σ. 235-244].
Ἐπιγραφὴ τῆς νήσου Ληψίας. [Αὐτ.].
Περὶ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Καπνικαρέας. [Ἐν τῇ «Στοᾷ» 1884, ἀρ. 168].
Περιγραφὴ λεπτομερὴς τῶν ὑπ' ἀρ. ΛΓ' καὶ ΡΟΑ' χειρογράφων τευχῶν τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης. [Ἐν τῇ «Προόδῳ» Σμύρνης 1874, ἀρ. 321 καὶ 324].
Μακαρίου Πατμίου ἐπιστολαί. [Αὐτ. ἀρ. 328 κ. ἑ.].
Μακαρίου Πατμίου βιογραφία. [Ἐν τῇ «Εὐαγγελικῇ Σάλπιγγι» τοῦ ἀοιδίμου τούτου διδασκάλου, τῇ ὑπὸ Σ. Νικολαΐδου γενομένῃ νέᾳ αὐτῆς ἐκδόσει].
Διάφορα δημοσιεύματα ἐκ χειρογράφων τῆς Πατμιακῆς Βιβλιοθήκης. [Ἐν τῇ «Εὐσεβείᾳ» Σμύρνης ἀρ. 46 κ. ἑ.].

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΠΕΡΙ

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΛΕΓΡΑΝΔ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν, ἀναγνοὺς περιελθὸν εἰς τὰς ὄψεις μου ἀντίτυπον τῆς βραχείας εἰδήσεως ἣν ὁ Κωνσταντῖνος Νικολόπουλος ἔγραψε περὶ τοῦ Ῥήγα(1), κατελήφθην ὑπὸ συγκινήσεως βαθείας, βλέπων τὴν ἔκθεσιν τῶν πατριωτικῶν σχεδίων τοῦ θαρραλέου Θεσσαλοῦ καὶ τὴν διήγησιν τοῦ τραγικοῦ αὐτοῦ κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως θανάτου.

Ἀναζητήσας δὲ παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς τοῖς ἀφηγηθεῖσι τὰ πρωτόλεια τοῦ πολέμου τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας λεπτομερείας εὐρυτέρας περὶ τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου πατριώτου, εἶδον τελείως σφαλλομένας τὰς ἐμὰς προσδοκίας. Διότι πάντες μὲν παρέχουσιν ἀδιστάκτως εἰς

(1) Τὸ φυλλάδιον τοῦτο, γαλλιστὶ γεγραμμένον, ἐπιγράφεται Notice sur la vie et les écrits de Rhigas, l'un des principaux auteurs de la révolution qui a pour but l'indépendance de la Grèce, καὶ ἐξεδόθη μὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1824, σύγκειται δ' ἐξ ὀκτὼ σελίδων εἰς 8ον. Εἶνε δ' ἡ βραχεῖα αὕτη ἔκθεσις χωριστὰ ἐκτετυπωμένον ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Revue encyclopédique τοῦ Φεβρουαρίου 1824. Κατεχωρίσθη, ἐν βραχυτέρᾳ μὲν συνόψει, εἰς τὴν Biographie universelle, μετὰ προσθηκῶν δέ τινων εἰς τὴν Biographie des contemporains. Πλὴν δὲ τούτου ἀνετυπώθη ἐν πολλοῖς βιβλίοις δημοσιευθεῖσιν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀναφερομένοις εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας πόλεμον.

τὸν Ῥήγαν τὰ προσήκοντα ἐγκώμια, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν προσθέτει τι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, εἰς τὴν ὑπὲρ μέτρον βραχεῖαν ἔκθεσιν τοῦ Νικολοπούλου.

Ὁ βίος τοῦ Ῥήγα ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Περραιβοῦ (1) ἐξήγειρε τὴν περιέργειάν μου χωρὶς νὰ κορέσῃ αὐτὴν τελείως. Καὶ ἔχει μὲν ἀληθῶς τὴν ἀναμφισβήτητον ἀρετὴν ὅτι συνεγράφη ὑπ' ἀνδρὸς ὅστις ἐγνώρισε τὸν Ῥήγαν, ὅστις ὑπῆρξε μάρτυς αὐτόπτης τῆς ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας συλλήψεως αὐτοῦ, ὅστις μάλιστα μικροῦ δεῖν συνεμερίζετο τὴν τύχην αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Περραιβὸς ἡμάρτησε, κατ' ἐμὲ κριτήν, μὴ περιορισθεὶς εἰς τὴν διήγησιν τῶν γεγονότων ὧν παρέστη αὐτόπτης καὶ ἰδίως σκεφθεὶς νὰ καταγράψῃ αὐτὰ μόλις ἑξήκοντα ὅλα ἔτη μετὰ τὴν τέλεσιν αὐτῶν. Ἡ δὲ πολὺ μεταγενεστέρα αὕτη σύνταξις ἐξηγεῖ καὶ τὸν λόγον δι' ὃν ὁ Περραιβὸς ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ οὐσιώδη λάθη, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἐσφαλμένην ἀναγραφὴν τοῦ ἔτους 1797 ὡς ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ Ῥήγα.

Δὲν προτίθεμαι ἐνταῦθα νὰ κατακρίνω τὸν Περραιβόν· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νἀποκρύψω, ὅτι μέρη τινὰ τοῦ φυλλαδίου του μοὶ ἐμπνέουσι μεγάλην δυσπιστίαν. Οὕτως, ἵνα περιορισθῶ εἰς ἓν μόνον παράδειγμα, ἡ διήγησις αὐτοῦ περὶ τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ Ῥήγα εἶνε ἀναμφιλέκτως ὁ κατὰ παράδοσιν θρῦλος ὁ σχηματισθεὶς ἤδη ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος περὶ τὸ ἔνδοξον τοῦ μάρτυρος ὄνομα. Φυσικὸν ἦτο ἐκ τοῦ πενθήρους καὶ μυστηριώδους σκότους τοῦ περιβάλλοντος τὴν θυσίαν τῶν ὀκτὼ μαρτύρων νἀπορρεύσωσι θρυλήματα ποικίλα, ἅτε τῆς δημώδους φαντασίας ἐχούσης ἐν Ἑλλάδι τὴν αὐτὴν καὶ ἀλλαχοῦ γονιμότητα. Ἐκ δὲ τοῦ ὑπὸ τοῦ Περραιβοῦ συγγραφέντος βίου ὁ ἱστορικὸς ἐκεῖνα μόνον ὀφείλει, κατὰ τὴν ταπεινήν μου γνώμην, νὰ παραλάβῃ ὅσα ἐνέχουσι χαρακτῆρα βεβαίας αὐτοψίας καὶ αὐτηκοΐας. Τὰ δὲ λοιπὰ δέν μοι φαίνονται δυνάμενα νἀνθέξωσιν εἰς τὴν ἐξέλεγξιν κριτικῆς πεφωτισμένης.

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς διηγήσεως ἣν ἤκουσε τῷ 1861 ὁ γλύπτης Ἰωάννης Κόσσος, ὁ κατασκευάσας τὸν πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἀνδριάντα τοῦ Ῥήγα, παρὰ Τούρκου τινός, ὅστις διετείνετο ὅτι ἦτο τῷ 1798 δεσμοφύλαξ καὶ δήμιος, ἐβεβαίου δὲ ὅτι εἶχεν ὑπάρξει ὁ

(1) « Σύντομος βιογραφία τοῦ ἀοιδίμου Ῥήγα Φεραίου τοῦ Θετταλοῦ. Ἐν Ἀθήναις. 1860 ». Σελ. 59 εἰς 8ον.

ἕτερος τῶν δύο δημίων τῶν φονευσάντων τότε τοὺς Ἕλληνας καταδίκους; « Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Ῥήγα », ἔλεγεν ὁ δεσμοφύλαξ καὶ δήμιος εἰς τὸν Κόσσον, « ὁ σύντροφός μου εἶχε τὴν ἀνοησίαν νὰ λύσῃ « τῶν δεσμῶν τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ δεσμώτου, νἀφήσῃ μάλιστα « ἐπ' αὐτῆς τὸν χαλκᾶ καὶ ἐπ' αὐτοῦ κρεμάμενον ἕνα κρίκον τῆς ἁλύ- « σου. Ἐν ᾧ δὲ ἐγονάτισε νὰ λύσῃ καὶ τὸν πόδα, ὁ Ῥήγας δι' ἑνὸς « γρόνθου τῆς δεξιᾶς του ἔρριψεν ἐκτάδην νεκρὸν τὸν σύντροφόν μου. « Ἔντρομος γενόμενος, ἔσπευσα εἰς τὸν φρούραρχον· οὗτος δὲ ἔπεμψεν « ὁπλοφόρους νὰ πυροβολήσωσι μακρόθεν τὸν Ῥήγαν. Πρὶν δὲ ἐκ- « πνεύσῃ οὗτος, εἶπε τουρκιστὶ τὰς ἑξῆς λέξεις· *Ἔτσι ἀποθνήσκουν « οἱ γίγαντες· ἐγὼ ἔσπειρα, ἔρχονται ἄλλοι νὰ θερίσουν*. Πεσὼν « δὲ ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ συντρόφου μου, ἐσχημάτισε μετ' αὐτοῦ « σταυρόν. Τοῦτο ἐθεωρήθη δυσοίωνον, καὶ διετάχθη ὁ διαμελισμὸς « τοῦ γκιαούρη καὶ ἡ καταπόντισις αὐτοῦ ἐν τῷ ποταμῷ, ὅπου ἐρρί- « φθησαν καὶ τῶν ἑτέρων τὰ πτώματα » (1).

Ἠδύνατό τις νὰ ποιήσῃ δρᾶμα ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἀφ' ἧς οὐδὲν τῶν δραματικῶν στοιχείων λείπει. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ δεσμοφύλαξ ἐκεῖνος καὶ δήμιος ἔζη ἀκόμη τῷ 1875. Τὸν εἶδον δ' ἐγὼ αὐτὸς καὶ μάλιστα ἦλθον εἰς συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ· ἅς μοι συγχωρηθῇ ἡ δημοσιογραφικὴ αὕτη ἔκφρασις. Οἱ ὁδηγοὶ τῶν ξενοδοχείων τοῦ Βελιγραδίου ἐγνώριζον αὐτὸν καλῶς καὶ ἐδείκνυον εἰς τοὺς ξένους ὡς ἓν τῶν ἀξιοθεάτων τῆς πόλεως.

Φαντάσθητε πρεσβύτην ὑψηλόν, ἔχοντα τὸ σῶμα εὐπαγές, τὸ πρόσωπον ὀστεώδες, τοὺς ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς, τὴν ῥῖνα ἀέτειον, τὸ ἄνω χεῖλος κεκαλυμμένον ὑπὸ πυκνοῦ μύστακος πολιοῦ, βραχίονας δὲ μακροὺς ἀπολήγοντας εἰς χεῖρας ὑπερμεγέθεις. Τοιαύτη ἦτο ἡ σωματικὴ κατασκευὴ τοῦ ἀνδρὸς, ὃν μοι παρουσίασαν ὡς ὑπάρξαντα δήμιον ἐν Βελιγραδίῳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Κατῴκει δὲ οἶκον ἱκανῶς καθαρύλλον, καὶ ἐπὶ τῆς φλιᾶς αὐτοῦ εὕρομεν νωθρῶς ἐνοκλάζοντα τὸν πρεσβύτην. Ἐβαρβαροστόμει ὀλίγα ἑλληνικὰ, ἔλεγεν ὅτι εἶχεν ἡλικίαν ἑβδομήκοντα καὶ ἐννέα ἐτῶν (2), ἐβεβαίου ὅτι ὁ Ῥήγας ἦτο Βούλγαρος ῥαγιᾶς καὶ εἶχε φονευθῇ τῷ 1820. Οἱ τρεῖς οὗτοι τελευταῖοι

(1) *Γούδα* Παράλληλοι βίοι Τόμ. Β' σ. 146-147.

(2) Κατὰ τὴν βεβαίωσίν του ταύτην ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἡλικίαν δύο μόνον ἐτῶν κατὰ τὸ 1798, ὅτ' ἐμαρτύρησεν ὁ Ῥήγας!

ἰσχυρισμοί του ἤρκουν πληρέστατα, ὅπως μὲ διαφωτίσωσι περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀξιοπιστίας ἧς ἦτο ἀξία ἡ διήγησις τοῦ Ὀθωμανοῦ· ἀλλ' ἐν τούτοις τὸν παρεκίνησα νά την διηγηθῇ. Ἐγνώριζε δ' αὐτὴν προφανῶς ἐκ στήθους. Ἀφ' οὗ δ' ἐπέρανεν αὐτὴν καὶ παρενέβαλον εἰς τὴν χεῖρά του ὀλίγα νομίσματα, ἠρώτησα αὐτὸν ποίαν ἡλικίαν νὰ εἶχε πιθανῶς ὁ Ῥήγας. «Ἦτο πολὺ γέρων, ἀπήντησεν, εἶχε τὸ γένειον καὶ τὴν κόμην λευκὰ δίκην χιόνος». Ἔστην πάντη ἐνεός. Ὁ πρώην δήμιος διηγεῖτο ἁπλούστατα τὸν θρῦλον τὸν φερόμενον ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς τοῦ Βελιγραδίου, μεταβάλλων αὐτὸν αὐτοσχεδίως κατὰ τὸ δοκοῦν. Μάλιττα ἀγαθός τις Σέρβος ἔμπορος, μεθ' οὗ συνεδείπνησα τὴν ἑσπέραν ἐν τῷ ἑστιατορίῳ, μοὶ διηγήθη φρικώδη παραλλαγὴν τοῦ θρύλου τούτου. Μοὶ εἶπε δῆλα δή, ὅτι εἶχεν ἀκούσει ἀξιοπίστου ἱερέως διηγουμένου, ὅτι οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες οἱ μετὰ τοῦ Ῥήγα εἶχον πριονισθῆ ζῶντες μεταξὺ δύο σανίδων, τὰ δὲ πτώματα αὐτῶν εἶχον γεῖνει βορὰ κυνῶν πλανωμένων. Ἀλλ' ἔκθεσις ἐπίσημος δημοσιευομένη μετὰ τῶν συνημμένων ἐνταῦθα ἐγγράφων ἀποδεικνύει ψευδῆ τὰ τοιαῦτα ἐπινοήματα.

Ἐκ τῆς παντελοῦς ταύτης ἀπορίας ἀξιοπίστων περὶ τοῦ Ῥήγα μαρτυριῶν ἀφορμώμενος ὁ Νικόλαος Γ. Πολίτης, ἀνέλαβε πρό τινων ἐτῶν ἐμβριθῆ ἔρευναν.σκοποῦταν εἰς τὴν περισυλλογὴν εἰδήσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν νεότητα τοῦ ἥρωος. Ἐδημοσίευσε δὲ τὸ πόρισμα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἑστίᾳ(1). Εἶνε δ' αἱ ἐνδιαφέρουσαι αὗται σελίδες σπουδαία συμβολὴ εἰς τὸν βίον τοῦ Ῥήγα. Τινὲς δὲ τῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ ἀναγραφομένων διηγήσεων συνελέχθησαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τῶν γερόντων τοῦ Βελεστίνου ὑπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου τῆς κωμοπόλεως Γ. Βαϊουτοπούλου.

Τὸ φυλλάδιον τοῦ Νικολοπούλου, ἡ βιογραφία τοῦ Περραιβοῦ καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ Πολίτου συναποτελοῦσι πᾶν ὅ τι βέβαιον περὶ τοῦ Ῥήγα ἦτο γνωστὸν μέχρι τοῦδε(2).

(1) «Ἡ νεότης τοῦ Ῥήγα» ἐν τῇ Ἑστίᾳ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1885, σ. 13 κ. ἑ.

(2) Ἡ βιογραφία τοῦ *Γούδα* ἐν τοῖς Παραλλήλοις *βίοις* (Τόμ. Β' σ. 123 κ. ἑ.) καὶ τὸ βιβλιάριον τῆς Ἀγγλίδος *Edmonds*, Rhigas Pherraios the Protomartyr of Greek Independence. A biographical Sketch. London. 1890, βάσιν χυριωτάτην ἔχουσι τὰς ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφερομένας πηγάς.

Ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπῃτεῖτο μακρὰ σκέψις ὅπως ἀνακαλυφθῇ ἐν τίνι τόπῳ ἠδύναντο νὰ εὑρεθῶσιν ἀσφαλῶς εὐρύτεραι εἰδήσεις. Ὁ Ῥήγας, συλληφθεὶς ἐν Τεργέστῃ, ἦχθη εἰς Βιέννην, ὅπου καὶ ἀνεκρίθη. Ἐν Βιέννῃ λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ὁ φάκελος τῶν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ταξιδίου μου τινὸς εἰς Αὐστρίαν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1881, ἐπείσθην μετὰ βεβαιότητος, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τὸ τῶν Ἐξωτερικῶν ἐκέκτηντο ἐπίσημα ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὴν σύλληψιν καὶ ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ διὰ λόγους, περὶ ὧν εἶνε ἀνωφελὲς νἀπασχολήσω τὸν ἀναγνώστην, δὲν ἠδυνήθην τότε νὰ λάβω γνῶσιν τῶν ἐγγράφων ἐκείνων.

Ἀλλὰ δευτέρα ἀπόπειρα, γενομένη μετὰ ἐννέα ἔτη, ἐστέφθη τέλος ὑπὸ ἐπιτυχίας. Χάρις εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν εὐγένειαν φίλων ἀφωσιωμένων, κατώρθωσα τὸ παρελθὸν ἔτος νὰ λάβω ἀντίγραφον λίαν ἐξηκριβωμένον πάντων τῶν περὶ Ῥήγα καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἐγγράφων τῶν ἀποκειμένων ἐν τοῖς ἀρχείοις τῶν δύο εἰρημένων ὑπουργείων. Καὶ τὸ ὑπουργεῖον δὲ τῶν Στρατιωτικῶν μοὶ παρέσχε μίαν σημείωσιν περὶ ἐγγράφων(1).

Ὡς θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς μελέτης τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων, ὑπῆρχον συνημμέναι εἰς τὴν περίληψιν τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἀνακρίσεως τῶν Ἑλλήνων ἐπιστολαὶ τοῦ Ῥήγα αὐτόγραφοι, ἀντίτυπα τῆς προκηρύξεως αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἔγγραφα. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα λείπουσιν ἐκ τοῦ οἰκείου φακέλου, πᾶσαι δ' αἱ ἔρευναι αἱ πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῶν γενόμεναι ἀπέβησαν ἄπρακτοι. Τοῦτ' αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῶν κατ' ἔκτασιν πρακτικῶν τῆς ἀνακρίσεως.

Ἐξεφράσθη ὁ διισχυρισμός, ὅτι κιβώτιον περιέχον ἔγγραφα τοῦ Ῥήγα εἶχε μείνει κεκρυμμένον ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ

(1) Ἐν τῇ κατωτέρω γινομένῃ δημοσιεύσει τῶν ἐγγράφων τούτων τὰ μὲν ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν διαστέλλονται διὰ τῆς ἄνω παρὰ τὸν ἀριθμὸν προσθήκης τῶν σημείων *Min. Int.* ἐν τῷ πρωτοτύπῳ καὶ Ὑπ. Ἐσ. ἐν τῇ μεταφράσει, τὰ δ' ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν φέρουσι τὰ διακριτικὰ σημεῖα *Min. Ext.* ἢ Ὑπ. Ἐξ. Ἡ δὲ σημείωσις τῆς διευθύνσεως τῶν ἀρχείων τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν (Ὑπ. Στρ.) δημοσιεύεται ἐν τέλει τῆς ὅλης συλλογῆς. Κατετάχθησαν δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀναμίξ κατὰ τάξιν χρονολογικὴν ἑπομένων μετὰ τὸ πρῶτον, τὸ παλαιότατον πάντων, τινῶν ἀχρονολογήτων πρὸ τῶν λοιπῶν τῶν φερόντων χρονολογίαν

τῆς Βιέννης. Ἀλλ' ἂν τοιαύτη παρακαταθήκη ὑπῆρξέ ποτε ἀληθῶς, τοῦθ' ὅπερ φαίνεται ἀμφίβολον, τί ἀπέγεινεν;

Ἠλπίσαμεν, ὅτι θὰ εὕρωμεν λεπτομερείας περὶ τῆς ἐν Τεργέστῃ συλλήψεως τοῦ Ῥήγα ἐν τῇ ἐφημερίδι *Ὁ τεργεσταῖος παρατηρητής* (Osservatore triestino). Ἀλλὰ τῆς ἐλπίδος ταύτης ἐσφάλημεν. Ἡ ἐφημερὶς αὕτη, κατὰ διαταγὴν ἀνωτέραν ἀναμφιβόλως, οὐδὲν ἀνέγραψεν. Ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Τεργέστῃ γυμνασίου Πέτρος Gelcich ἐφρόντισεν εὐγενῶς, παρακληθεὶς παρ' ἐμοῦ, νὰ φυλλολογήσῃ ἐν τῇ δημοτικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς πόλεως ταύτης τὰ ἔτη 1797 καὶ 1798 τῆς παλαιᾶς τεργεσταίας ἐφημερίδος, ἀλλ' οὐδὲ σκιὰν ὑπαινιγμοῦ περὶ τοῦ Ῥήγα ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ. Ὁ δὲ διδάκτωρ A. Hortis ἐφρόντισεν ἐπ' ἴσης νὰ γείνῃ παρομοία ἔρευνα, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀποτυχίας.

Ὁπωσδήποτε διὰ τῶν ἐγγράφων, ἅτινα σήμερον παραδίδομεν εἰς τὸ κοινόν, εἰ καὶ δὲν γίνονται γνωστὰ ἅπαντα τὰ καθ' ἕκαστα περὶ τοῦ θλιβεροῦ μαρτυρίου τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ παρέχεται ὅμως ὕλη πλουσιωτάτη μεγάλως διαφωτίζουσα τὰ γεγονότα καὶ μέλλουσα βεβαίως νὰ κινήσῃ ἐξόχως τὸ διάφορον τοῦ ἀναγνώστου.

Ὅτ' ἐλάβομεν ἀνὰ χεῖρας τὰ ἔγγραφα, ἅτινα μέλλει νὰ διεξέλθῃ ὁ ἀναγνώστης, πρώτη ἡμῶν σκέψις ὑπῆρξε νὰ προσφέρωμεν αὐτὰ εἰς τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν Ἑταιρίαν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς παρακλήσεως περὶ δημοσιεύσεως αὐτῶν ἐν τῷ Δελτίῳ αὐτῆς. Τὴν δὲ πρόθεσίν μου ταύτην ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν φίλον γραμματέα τῆς Ἑταιρίας Ἀντώνιον Μηλιαράκην, ὅστις ἔσχε τὴν φιλοφροσύνην νὰ διερμηνεύσῃ τὸ σχέδιόν μου εἰς τοὺς ἐν τῷ συμβουλίῳ συναδέλφους αὐτοῦ. Εἶχον δ' ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἕνεκα τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν σημασίας συνοδευθῶσιν ὑπὸ μεταφράσεως ἑλληνικῆς, καθισταμένης οὕτω τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν δυνατῆς εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας. Ὁ δὲ καθηγητὴς Σπυρίδων Π. Λάμπρος ἔσχε τὴν ἄκραν εὐγένειαν νἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦτο, δι' ὃ ἦτο ἁρμοδιώτατος εἴπερ τις καὶ ἄλλος. Ἐξετέλεσε δ' αὐτὸ μετὰ τῆς ἀξιωματικῆς ἐκείνης εἰδικότητος, ἣν πᾶς τις ἐδικαιοῦτο νἀναμένῃ παρ' ἱστορικοῦ εὐσυνειδήτου ἅμα καὶ συγγραφέως γλαφυροῦ. Διὸ κατὰ καθῆκον ἐκφράζομεν αὐτῷ ἀπείρους εὐχαριστίας διὰ τὴν πολύτιμον αὐτοῦ συνεργασίαν.

Ἐπ' ἴσης δ' ἐκφράζομεν τὰς εἰλικρινεστάτας ἡμῶν εὐχαριστίας εἰς τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν Ἑταιρίαν τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν εὐ-

μενῆ ἅμα δὲ καὶ πρόθυμον ἀποδοχὴν, ἣς ἠξίωσε τὴν ἡμετέραν πρότασιν.

Τὰ ἡμέτερα κείμενα δημοσιεύονται κατωτέρω *κατὰ διπλωματικὸν τρόπον*, τηρουμένης δῆλα δὴ αὐστηρῶς τῆς γραφῆς τῶν πρωτοτύπων, γερμανικῶν τε καὶ γαλλικῶν, εἰ καὶ αὕτη εἶνε ἐνιαχοῦ ἐσφαλμένη ἢ ἀπηρχαιωμένη.

Θὰ εὑρεθῶσιν ἴσως τινὲς μέλλοντες νὰ ἐκπλαγῶσιν, ὅτι παραδίδω τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἰς τὴν δημοσιότητα χωρὶς νὰ συνοδεύσω αὐτὰ διὰ παρατηρήσεων καὶ σκέψεων. Εἰς τοὺς τοιούτους ἀρκείτω νὰ μάθωσιν, ὅτι, τοῦτο πράττων, ἐκτελῶ ῥητὴν ὑπόσχεσιν ἣν ἠναγκάσθην νὰ δώσω. Ἄλλως δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα λαλοῦσιν ἱκανῶς ἀφ' ἑαυτῶν ὥστε καὶ νὰ μὴ ἔχωσιν ἀνάγκην σχολίων (1).

Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἐδημοσιεύετο νέα ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Ῥήγα. Εἴθε δὲ νὰ εὑρεθῇ πλούσιός τις καὶ μεγάθυμος Ἕλλην, ὅστις νὰ ἱδρύσῃ δαπάναις αὐτοῦ τοιοῦτο μνημεῖον εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἐπιφανοῦς πατριώτου.

Πρὶν ἢ περάνω τοῦτον τὸν πρόλογον, θὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς ἐμὲ τὸν φιλέλληνα οἱ Ἕλληνές μου φίλοι νὰ ἐκφράσω εὐχήν τινα; Ἡ εὐχή μου αὕτη εἶνε νὰ ἴδω καταργουμένην τὴν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ *Ῥήγα* προσάρτησιν τοῦ ἐθνικοῦ *Φεραίος*. Αὐτὸς ἐκεῖνος οὐδέποτε προσέλαβεν ἐκεῖνο τὸ ὄνομα. Ἡ δὲ συναίσθησις τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εὐλάβεια ἀπαιτοῦσι νὰ διατηρήσωμεν τοῦ μάρτυρος τούτου τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ὅπερ φέρων ὑπέστη τὸν θάνατον *ὑπὲρ πίστεως, πατρίδος, νόμων καὶ ἐλευθερίας*, ὡς εἶχεν ἐπιγεγραμμένον ἐπὶ τῆς σφραγῖδός του. Τιμὴ λοιπὸν αἰωνία εἰς τὸν *Ῥήγαν Βελεστινλῆν!*

Ἐν Παρισίοις, κατὰ Ἰούνιον 1891.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΛΕΓΡΑΝΔ
καθηγητὴς τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης
ἐν τῇ ἐθνικῇ σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

---

(1) Ὀλίγαι μόνον σημειώσεις ἐπεξηγηματικαί, κριθεῖσαι ἀπολύτως ἀναγκαῖαι, προσετέθησαν ἐν τέλει παρ' ἐμοῦ ἢ τοῦ μεταφραστοῦ. Παραπέμπουσι δ' εἰς αὐτὰς ἀριθμοὶ παρεντεθειμένοι ἐν τῷ κειμένῳ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΠΕΡΙ

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

RAPPORT

Unterzeichneter hat zu den Bemerkungen über die Angelegenheiten die Griechen betreffend noch folgendes nachzutragen.

Nach den Reden des schon bekannten Griechen N. Polisoï in Beziehung auf die Befreiung Griechenlandes ist und bleibt es eine wahrhafte Thatsache, dasz die Griechen zu Constantinopel schon seit geraumer Zeit mit den Franzosen in Unterhandlungen stehen, um sich mittelst französischer Hülfe vom turkischen Joche loszumachen; die Sache verhält sich ferner allso:

Ein sicherer Tyka aus Constantinopel, als auch verschiedene andere aus der Insel Morea und dem Archipel haben sich seit geraumer Zeit in Paris, London und Amsterdam aufgehalten; jene zu Paris haben die Franzosen um ihre Hülfe ersucht, um sich von den Türken loszumachen; dagegen haben die Griechen den Franzosen versprochen einige griechische Inseln einzuräumen und das Commerz im Orient blos mit den Franzosen zu treiben.

Dazumal, als die Türken nicht ganz französisch gesinnt waren, fand dieser Antrag bei vielen Franzosen Beifall und die Franzosen trösteten die Griechen mit glüklicheren Begebenheiten ihrer Waffen in Italien, damit sie alsdann mit um so mehrerem Nachdrucke die Griechen von Italien aus, wenn sie die Seehafen im Besiz hätten, unterstüzen könnten; denn die Franzosen waren schon damals von den Conspirazionen der Italiener sicher und konnten wegen der italienischen

ΕΚΘΕΣΙΣ

Ὁ ὑποφαινόμενος ἔχει νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἀναφερομένης εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ ἑξῆς.

Κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἤδη γνωστοῦ Ἕλληνος Ν. Πολυζώη(1) ὡς πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος εἶνε καὶ μένει μεμαρτυρημένον γεγονὸς, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤδη ἀφ' ἱκανοῦ χρόνου εὑρίσκονται εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Γάλλους, ὅπως διὰ γαλλικῆς βοηθείας ἀπαλλαγῶσι τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἡ δὲ ὑπόθεσις ἔχει λεπτομερέστερον ὡς ἑξῆς.

Τύκας(2) τις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὡς καὶ ἄλλοι διάφοροι ἐκ τῆς νήσου Μωρέως καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους διέτριψαν ἀφ' ἱκανοῦ χρόνου ἐν Παρισίοις, Λονδίνῳ καὶ Ἀμστελοδάμῳ. Τούτων δὲ οἱ ἐν Παρισίοις ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Γάλλων πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῶν Τούρκων· εἰς ἀντάλλαγμα δ' ὑπεσχέθησαν οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς Γάλλους νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς ἑλληνικάς τινας νήσους καὶ νὰ διεξάγωσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸ ἐμπόριον μόνον μετὰ τῶν Γάλλων.

Ἡ πρότασις αὕτη ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας πολλῶν Γάλλων τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦσαν λίαν εὐμενεῖς πρὸς τοὺς Γάλλους. Οἱ δὲ Γάλλοι διεβουκόλουν τοὺς Ἕλληνας συνιστῶντες νάναμένωσι προαγγελλομένην μεγαλειτέραν ἐπιτυχίαν τῶν ὅπλων των ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπως κατόπιν δυνηθῶσι μετὰ περισσοτέρας ἰσχύος νὰ ὑποστηρίξωσι τοὺς Ἕλληνας ἐξ Ἰταλίας, ὅταν θὰ εἶχον γείνει κύριοι τῶν λιμένων· ἐπειδὴ οἱ Γάλλοι ἦσαν ἤδη τότε ἐξησφαλισμένοι περὶ τῶν συνωμοσιῶν τῶν Ἰταλῶν, καὶ ἠδύναντο νὰ ἔχωσι βεβαίας ἐλπίδας

Landesverräther auf Italien sichere Rechnung machen, so wie nun das Spiel offenbar vor Augen liegt.

Mit diesen Zusicherungen trösteten sich die Griechen, wurden aber durch einige harte Bedingnisze, die ihnen die Franzosen machten, etwas abgeschrekt, unter welchen Bedingniszen auch dieses war: dasz, wenn die Griechen mittelst französischer Hülfe sich frei machten, in den griechischen Seehäfen und festen Plätzen stets französische Besazung bleiben solle.

Ob nun gleich die Franzosen in der Folge mit den Türken in nähere Freundschaft getreten, so haben die Griechen bei den Franzosen noch immer Freunde gefunden und deswegen ihr Befreiungs-Project nicht aufgegeben und fangen daher wieder von neuem an, weil das Kriegsglücke die Waffen der Franzosen in Italien begünstigt und die Franzosen nach dem ehmals gemachten Versprechen den Griechen näher kommen.

Aus eben dieser Ursache, wie Unterzeichneter aus den Reden der Griechen abnehmen kann, machen nun so viele griechische Kaufleuthe sowohl hier, als in andern Gegenden, besonders auch in Constantinopel, muthwilliger Weise Banquerout und flüchten sich mit dem eingewechselten Golde in die Freihäfen Italiens, um dort die Befreiung Griechenlandes abzuwarten. Eben diese hier gemachte Bemerkung ist den Umständen nach nicht als eine blosze Vermuthung, sondern in der That als eine Realitaet anzusehen, welche in der Folge nicht allein auf die Politik, als auch auf das Commerz einen wichtigen Einflusz haben dürfte.

Weil nun, wie aus den Reden hiesiger gelehrter Griechen und aus den Bemerkungen des N. Polisoï zu schlieszen, viele griechische und illyrische Christliche mit den Italienern in einem Verhältnisze stehen und mit in diesem Projecte der Freiheit begriffen sind, so ist daher kein Wunder, wenn die illyrischen und kroatischen Truppen ihre Schuldigkeit nicht thun, sondern wie die griechischen Kaufleuthe den Mantel nach dem Winde kehren.

Das Project der Griechen, sich in Freiheit zu sezen, gehet

περὶ τῆς Ἰταλίας ἕνεκα τῶν Ἰταλῶν προδοτῶν, τοῦθ' ὅπερ καὶ πράγματι σήμερον γίνεται καταφανές.

Οἱ δ' Ἕλληνες παρεῖχον πίστιν εἰς ταύτας τὰς διαβεβαιώσεις, ἀλλὰ κατέλαβεν ὅμως αὐτοὺς φόβος τις ἕνεκα καταθλιπτικῶν τινων ὅρων, οὓς ἐπέβαλλον αὐτοῖς οἱ Γάλλοι. Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν ὅρων ἦτο καὶ ὁ ἑξῆς· ἂν οἱ Ἕλληνες ἠλευθεροῦντο διὰ γαλλικῆς βοηθείας, ὤφειλε νὰ μένῃ πάντοτε γαλλικὴ φρουρὰ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λιμέσι καὶ φρουρίοις.

Καίτοι δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Γάλλοι συνῆψαν στενὴν φιλίαν πρὸς τοὺς Τούρκους, οὐχ ἧττον εὗρον οἱ Ἕλληνες πάντοτε παρὰ τοῖς Γάλλοις φίλους, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐγκατελείφθη τὸ περὶ ἀπελευθερώσεως αὐτῶν σχέδιον, ἄρχονται δ' ἐκ νέου καὶ πάλιν αἱ ἐνέργειαι, ἐπειδὴ ἡ τύχη τοῦ πολέμου ηὐνόησε τὰ ὅπλα τῶν Γάλλων ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ οἱ Γάλλοι κατὰ τὴν δοθεῖσάν ποτε ὑπόσχεσιν ἄρχονται συνδεόμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἕνεκα τούτου ἀκριβῶς τοῦ λόγου, ὡς δύναται νὰ ἐξαγάγῃ ὁ ἐνταῦθα ὑπογεγραμμένος ἐκ τῶν λόγων τῶν Ἑλλήνων, χρεωκοποῦσιν ἀπὸ σκοποῦ τόσον πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ, ἰδίως δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ φεύγουσι παραλαμβάνοντες τὸν ἀντικατηλλαγμένον χρυσὸν εἰς τοὺς ἐλευθέρους λιμένας τῆς Ἰταλίας, ὅπως ἀναμείνωσιν ἐκεῖ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δ' ἐνταῦθα γενομένη παρατήρησις πρέπει νὰ θεωρηθῇ συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις οὐχὶ ὡς ἁπλῆ τις εἰκασία, ἀλλὰ πράγματι ὡς γεγονός, ὅπερ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ σπουδαίως οὐ μόνον ἐπὶ τὴν πολιτικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἐπειδὴ λοιπὸν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν λόγων Ἑλλήνων λογίων ἐνταῦθα διατριβόντων καὶ ἐκ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Ν. Πολυζώη, πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Ἰλλυριοὶ Χριστιανοὶ εὑρίσκονται εἰς σχέσιν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ συμμετέχουσι τοῦ σχεδίου τούτου τῆς ἀπελευθερώσεως, οὐδὲν ἄπορον, ὅτι τὰ ἰλλυρικὰ καὶ κροατικὰ στρατεύματα δὲν ἐκτελοῦσι τὸ καθῆκόν των, ἀλλ' ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες ἔμποροι συμμεταβάλλονται πρὸς τὰς περιστάσεις.

Τὸ σχέδιον τῶν Ἑλλήνων περὶ ἐλευθερώσεως βαίνει καὶ περαιτέρω·

ferner dahin, wenn nämlich Italien durch die Franzosen in die vermeinte Freiheit versezt seyn wird, sich mit den Italienern ganz zu vereinigen, und wenn der Venezianische Adel, der nach dem dermaligen Systeme auch soll abgesezt werden, einmal hinweg und Venedig ganz in eine Republik wird verwandelt seyn, wollen sie mit Bewilligung der Venezianer die Venezianische Flotte, die ohnedies mit vielen Griechen und Arnauten bemannet ist, an sich bringen und alsdann in diesen Gewässern von Seiten der griechischen Inseln und Morea den Türken beunruhigen und auch von der Landseite durch die hierzu bestimmten Rebellen angreiffen.

Wien, den 9ten Decemb. 1796.

(: Unterschrift *Durchstrichen* :).

---

2 (Min. Int.)

Kurze Darstellung der gefänglichen Einziehung einiger wegen aufrührischen Anschlagen beschuldigten Griechen, ihres hierüber aufgenommenen Verhörs und ihrer gemachten Auslieferung an die ottomanische Pforten.

Durch vertraute Anzeugen wurde eben zu Ende des verflossenen Jahres entdeket, dasz ein aus Wien nach Triest gekommener Griech Riga Welestinli in Begriff stehe, mit verschiedenen zu Anzettlung eines Aufruhrs in der Levante abzielenden Drukschriften zur See abzureisen.

Dieser Riga wurde mit all den bey sich gehabten Griechischen Schrifften, Büchern und Original-Briefschafften angehalten und mit einem ebenfals allda als bedenklich befundenen Griechen Antonio Coronio gefänglich eingezogen, weil

σκέπτονται δῆλα δὴ ὅταν ἡ Ἰταλία τύχῃ διὰ τῶν Γάλλων τῆς λεγομένης ἐλευθερίας, νὰ ἑνωθῶσι καθ' ὁλοκληρίαν μετὰ τῶν Ἰταλῶν, ὅταν δ' ἐκλίπῃ ἡ βενετικὴ ἀριστοκρατία, ἥτις κατὰ τὸ σήμερον κρατοῦν πολίτευμα μέλλει νὰ καταλυθῇ, ἡ δὲ Βενετία μεταβληθῇ εἰς τελείαν δημοκρατίαν, θέλουσι νὰ προσεταιρισθῶσι τῇ ἐπινεύσει τῶν Βενετῶν τὸν βενετικὸν στόλον, ὅστις ἄλλως ἔχει πολλοὺς Ἕλληνας καὶ Ἀλβανοὺς ἐν τοῖς πληρώμασι, καὶ τότε νὰνησυχῶσιν ἐν τοῖς ὕδασι τούτοις ἐκ τῶν ἑλληνικῶν νήσων καὶ τοῦ Μωρέως τοὺς Τούρκους, νὰ προσβάλλωσι δὲ αὐτοὺς καὶ ἀπὸ ξηρᾶς διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένων ἀνταρτῶν.

Ἐν Βιέννῃ, 27 Νοεμβρίου 1796.

(Ὑπογρ. *διαγεγραμμένη*).

---

2 (Ὑπ. Ἐσ.)

Βραχεῖα ἔκθεσις περὶ τῆς συλλήψεως Ἑλλήνων τινῶν κατηγορουμένων ἐπὶ στασιαστικαῖς σκευωρίαις, τῆς περὶ τούτου γενομένης ἀνακρίσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν Πύλην.

Δι' ἐμπιστευτικῶν καταγγελιῶν ἀπεκαλύφθη κατ' αὐτὸ τὸ τέλος τοῦ λήξαντος ἔτους, ὅτι Ἕλλην τις Ῥήγας Βελεστινλῆς ἐκ Βιέννης ἐλθὼν εἰς Τεργέστην ἦτο ἕτοιμος νὰναχωρήσῃ διὰ θαλάσσης, φέρων διάφορα ἔντυπα ἀποσκοποῦντα εἰς τὴν ὑποκίνησιν ἐπαναστάσεως ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Ὁ Ῥήγας οὗτος συνελήφθη μετὰ πάντων τῶν ἑλληνικῶν δημοσιευμάτων, βιβλίων καὶ πρωτοτύπων ἐπιστολῶν, ἃς ἔφερε, καὶ ἐφυλακίσθη μετὰ καὶ ἄλλου τινὸς Ἕλληνος Ἀντωνίου Κορωνιοῦ, εὑρεθέντος αὐτόθι ὑπόπτου. Ἐπειδὴ δ' ἐκ τῆς γενομένης συνοπτικῆς ἀνακρί-

aber sogleich aus dem Sumarisch aufgenommenen Verhör sich entwikelt hat, dasz noch mehrere Griechen auf dem Platz zu Wien von der Verfaszung und Verbreitung dieser äuszerst revolutionären Schrifften Wissenschafft hatten, so ist auch durch die geheime Polizey allhier sogleich die Veranstaltung dahin getroffen worden, 5 von diesen einzuziehen, worunter der Kaufmann Eustachio Argenti und der graduirte Medicus Demeter Nicolides nebst noch einen Studiosus Medicinae und einigen Kaufmannsdienern befindlich waren.

Die Aufnahme des förmlichen Verhörr muste aus dem Grunde eine lange Weile verschoben bleiben, weil Riga Welestinli sich selbst sehr tödtlich verwundet hatte und nur nach einer langsamen mit Ihm vorgenommenen Chur hieher zur weiteren Untersuchung und Confrontirung konnte gebracht werden.

Indessen hatte die Pforte von der Einziehung der Türkischen Unterthanen die Kenntnisz erhalten und deren Auslieferung durch ihren hier befindlichen Bottschafter angesuchet.

Dieser Minister hatte sich aber mit der Versicherung beruhiget, dasz, da auch mehrere hierländige Griechen und k. k. Unterthanen von der Sache Kenntnisz hätten, vor allen durch die geheime Polizeydirektion eine genaue Untersuchung zu veranlassen seye, sodann würden nicht nur allein die in der Sache sträflich befundene Griechen und Türk. Unterthanen ohne weitern ausgeliefert, sondern auch das hier aufgenommene Constitutum durch den k. k. Internuntius der Pforte übergeben werden.

Dieses ist sodann auch erfolget und die Überzeugung von den würklich schon vorbereiteten aufrührerischen Anschlägen zu Revolutionirung Griechenlands sind, theils aus des Riga und seiner Consorten eigenen Geständniszen, theils aus ihren Original-Schrifften, theils aber aus der Confrontirung einiger andern, welche hievon die Kenntnisz hatten, erhoben worden.

Das wesentliche bestehet in folgenden. Riga, welcher als der

σεως ἀπεδείχθη, ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἕλληνες ἐν Βιέννῃ εἶχον γνῶσιν τῆς συντάξεως καὶ διαδόσεως τῶν ἐπαναστατικωτάτων τούτων ἐγγράφων, διὰ ταῦτα προέβη καὶ ἡ ἐνταῦθα μυστικὴ ἀστυνομία εἰς τὴν σύλληψιν πέντε ἐξ αὐτῶν, ἐν οἷς ὁ ἔμπορος Εὐστάθιος Ἀργέντης (3) καὶ ὁ διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς Δημήτριος Νικολίδης (4) μετὰ καὶ φοιτητοῦ τινος τῆς ἰατρικῆς καί τινων ἐμπορικῶν ὑπαλλήλων.

Ἡ τακτικὴ ἀνάκρισις ἐδέησε νἀναβληθῇ ἐπί τινα χρόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ῥήγας Βελεστινλῆς εἶχε πληγώσει ἑαυτὸν λίαν ἐπικινδύνως καὶ μόνον μετὰ μακρὰν αὐτοῦ θεραπείαν κατέστη δυνατὴ ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ ἐνταῦθα πρὸς περαιτέρω ἐξέτασιν καὶ ἀντιπαράστασιν.

Ἐν τούτοις δὲ ἡ Πύλη ἔλαβε γνῶσιν τῆς συλλήψεως τῶν Τούρκων τούτων ὑπηκόων, καὶ ἐξητήσατο τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν διὰ τοῦ ἐνταῦθα εὑρισκομένου πρεσβευτοῦ της.

Ἀλλ' ὁ πρέσβυς οὗτος ἠρκέσθη εἰς τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐπειδὴ καὶ πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς Α. Μ. εἶχον γνῶσιν τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ἔπρεπε παντὸς ἄλλου νὰ προηγηθῇ ἀκριβὴς ἐξέτασις παρὰ τῆς διευθύνσεως τῆς μυστικῆς ἀστυνομίας, μεθ' ὃ ἔμελλον ὄχι μόνον νὰ ἐκδοθῶσιν ἀμέσως οἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εὑρισκόμενοι ἔνοχοι Ἕλληνες ὑπήκοοι τῆς Τουρκίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνταῦθα συνταχθὲν πρακτικὸν τῶν καταθέσεων νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν Πύλην διὰ τοῦ βασιλικοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐξάρχου.

Ταῦτα δὲ καὶ ἔγειναν ἀμέσως κατόπιν, ἐσχηματίσθη δ' ἡ πεποίθησις περὶ τῆς πράγματι ἤδη παρασκευασθείσης στασιαστικῆς σκευωρίας πρὸς ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἰδίας ὁμολογίας τοῦ Ῥήγα καὶ τῶν συντρόφων αὐτοῦ, τοῦτο δ' ἐκ τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν ἐπιστολῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀντιπαραστάσεως ἄλλων τινῶν, οἵτινες εἶχον γνῶσιν τῶν πραγμάτων.

Τὰ δὲ οὐσιωδέστερα συγκεφαλαιοῦνται εἰς τὰ ἑξῆς. Ὁ Ῥήγας, ὅστις

Urheber anzusehen ist, hatte mit mehreren Griechen den Plan gefasset, nach der Halb-Insel Morea zu den alldort wohnenden rebelischen Mainoten sich zu begeben, das zutrauen derselben sich zu erwerben, die Freiheit überal zu predigen und sodann mit Hülfe derselben die ganze Halb-Insel Morea mit Gewalt vom Türkischen Joch zu befreuen, weiters mit diesen Revolutionairen in Epyrus einszufallen, das Land von dem Türkischen Joch zu entledigen, zugleich mit den an der Seeküste befindlichen, Cacosulioten genannten Griechen sich zu vereinigen, und endlich vereinbahrt mit diesen leztern Völkerschafften alle übrigen Türkischen Provinzen, nämlich Mazedonien, Albanien, samt den eigentlichen Griechenland zu einen allgemeinen Aufstand zu bringen und alles auf französischen Füsz einzurichten.

Um das Griechische Volk zu einer solchen Stimmung vorzubereiten, wurde durch Riga eine Uebersetzung des neuen Anacharsis veranlasset, eine eigene Landkarten von den Türkischen Provinzen in Griechischer Sprache auf zwelf Tafeln gestochen, ein anderes Werk von eben dem Riga unter dem Titel *politischer Dreyfuss* verfasset, und endlich mehrere Tausend Exemplar von beyliegender Schrifft gedruket, worin ein Aufruff an die Griechische Nation zu Beförderung ihrer Befreuung von dem Türkischen Joch, ein Entwurf zu einer eigenen selbstständigen Constitution und ein Volkslied nach Art des Marseille Liedes anzutreffen ist.

Die Pforte hat die Mittheilung des Aktenmäszigen Constitutum, aus welchen das so eben angezeigte Resultat von Ausführung des Plans erhoben wurde, mit vielen Vergnügen und Bestättigung der vollkommensten Danknehmigkeit empfangen. Acht von den meist beschuldigten Griechen und Türkischen Unterthanen wurden unter Begleitung eines Türken von Seite des hiesigen Türkischen Bottschaffter und einer Militar-Bedekung nach Belgrad gebracht, wo selbe auch dem Vernehmen nach im Stillen sind exequiret worden; die gedrukten gefährlichen Schrifften hat man, so viel man hier noch hab-

θεωρητέος ὡς αὐτουργὸς, εἶχε συλλάβει μετ' ἄλλων Ἑλλήνων τὸ σχέδιον νὰ μεταβῇ εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Μωρέως πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ οἰκοῦντας ἀντάρτας Μανιάτας, νὰ ἑλκύσῃ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν, νὰ κηρύξῃ ἁπανταχοῦ τὴν ἐλευθερίαν, ἔπειτα δὲ, βοηθούμενος ὑπ' αὐτῶν, νὰ ἐλευθερώσῃ διὰ τῆς βίας ὅλην τὴν χερσόνησον τοῦ Μωρέως ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, μετὰ δὲ ταῦτα νὰ εἰσελάσῃ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν τούτων εἰς τὴν Ἤπειρον, νὰ πολυτρώσῃ τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, συγχρόνως δὲ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῶν κατὰ τὴν παραλίαν εὑρισκομένων Ἑλλήνων τῶν καλουμένων Κακοσουλιωτῶν καὶ τέλος ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν τελευταίων τούτων λαῶν νὰ κινήσῃ εἰς γενικὴν ἐπανάστασιν πάσας τὰς λοιπὰς τουρκικὰς ἐπαρχίας, ἤτοι τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ νὰ ῥυθμίσῃ πάσας κατὰ τὸ γαλλικὸν πολίτευμα.

Ὅπως δὲ παρασκευασθῇ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πρὸς τοιαύτας διαθέσεις, ὑπεκινήθη ὑπὸ τοῦ Ῥήγα μετάφρασις τοῦ Νέου Ἀναχάρσιδος, ἐχαράχθη ἰδία Χάρτα τῶν τουρκικῶν ἐπαρχιῶν ἑλληνιστὶ εἰς δώδεκα φύλλα, συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ῥήγα ἄλλο ἔργον φέρον τὸν τίτλον *Πολιτικὸς Τρίπους*(5) καὶ τέλος ἐτυπώθησαν πολλαὶ χιλιάδες ἀντιτύπων τοῦ συνημμένου ἐντύπου, ἐν ᾧ εὕρηται ἔκκλησις πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸς ἐπιδίωξιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, σχέδιον ἰδίου αὐτονόμου πολιτεύματος καὶ δημοτικὸν ᾆσμα κατὰ τὸν τρόπον τῆς Μασσαλιώτιδος.

Ἡ Πύλη ἐδέχθη τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ πρακτικοῦ τῶν καταθέσεων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήχθη τὸ εἰρημένον πόρισμα περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου, μετὰ πολλῆς εὐχαριστίας καὶ βεβαιώσεως τῆς πληρεστάτης αὐτῆς εὐγνωμοσύνης. Ὀκτὼ δὲ τῶν κριθέντων ὡς τῶν μάλιστα ἐνόχων Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς Πύλης ἤχθησαν εἰς Βελιγράδιον, συνοδευθέντες ὑπὸ Τούρκου τινὸς ἐκ μέρους τῆς ἐνταῦθα τουρκικῆς πρεσβείας καὶ στρατιωτικῆς ἀκολουθίας, ἐκεῖ δὲ καὶ ἐξετελέσθη κρυφίως θανατικὴ ἀπόφασις αὐτῶν, καθ' ἃ ἠκούσαμεν. Τὰ δὲ κινδυνώδη ἔντυπα, ὅσων ὑπῆρξε κατορθωτὴ ἀκόμη ἡ κατάσχεσις ἐνταῦθα, ἐξηφανίσθησαν, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ τυπογράφου ἐκλείσθη τὸ ἐργοστάσιον. Ἀλλ' ὅμως δυνατὸν

hafft werden konnte, verdilget und selbst dem Buchdruker sein Gewerbe gespörret; doch dörffte der Geist des Aufstandes unter den Griechen in der Levante im Stillen noch immer weiter greifen, nachdem von jenen Griechen, welche von diesem Complot die Kenntnisz hatten, unbemerk nach der Levante sich sollen begeben und auch von diesen Drukschrifften mitgenommen haben, ein gewisser Mavrojeni aber, ein Vöter des vormaligen Fürsten in der Wallachey gleiches Namens, in der Absicht nach Paris abgegangen seyn soll, um die *für Griechenland zu etablirende Volksregierung* bey dem Directorium zu betreiben.

---

3 (Min. Int.)

νὰ ἐξαπλοῦται ἀκόμη μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἠρέμα τὸ πνεῦμα τῆς ἀποστασίας, ἀφ' οὗ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων, οἵτινες εἶχον γνῶσιν τῆς συνωμοσίας ταύτης, τινὲς, καθ' ἃ λέγεται, ἀπῆλθον ἀπαρατήρητοι εἰς τὴν Ἀνατολὴν, συμπαραλαβόντες καὶ ἀντίτυπα τῶν εἰρημένων ἐντύπων, Μαυρογένης δέ τις, ἐξάδελφος τοῦ ποτὲ ὁμωνύμου ἡγεμόνος ἐν Βλαχίᾳ, λέγεται ὅτι μετέβη εἰς Παρισίους ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ παρασκευάσῃ παρὰ τῷ Διευθυντηρίῳ *τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐγκαθιδρυτέαν δημοκρατικὴν κυβέρνησιν*.

---

3 (Ὑπ. Ἐσ.)

Graf Brigido, Gouverneur in Triest, erhielt in geheim die Anzeige, dasz der von Wien dort eingetroffene Grieche Riga Welestinli bedenkliche, zur Anzettlung eines Aufruhrs in der Levante abzielende Drukschrifften mit sich führe.

Die triester Polizey ward zur Handlung ihres Amtes angewiesen und fand solchemnach bey Welestinli nebst verschiedenen griechischen Schriften, Büchern und Original-Briefen auch drey Küsten, welche er von dem griechischen Handelsmann in Wien Eustratio Argenti durch die griechische Dita Antonio Nioti in Triest erhalten hatte. Darinn waren einige Hundert Exemplar des in's Griechische übersezten 4ten Theils vom Werke: *Der neue Anacharsis* und etliche Tausend Abdrüke eines aufrührerischen Aufrufes in griechischer Sprache mit der Devise *Freyheit, Gleichheit, Bruderschaft*, worinn ganz nach französischem Style wider die Monarchen debutirt, die Menschenrechte und die demokratische Verfassung hervorgestrichen und Freyheits-Lieder und mehr andere zur Erbitterung der Gemüther und Erhitzung der Köpfe abzwekende Tiraden befindlich sind.

Ὁ κόμις Βρίγιδο, διοικητὴς ἐν Τεργέστῃ, ἔλαβε μυστικὴν καταγγελίαν, ὅτι ὁ ἐκ Βιέννης αὐτόσε ἀφιχθεὶς Ἕλλην Ῥήγας Βελεστινλῆς ἄγει μεθ' ἑαυτοῦ ὕποπτα, εἰς ὑποκίνησιν ἀποστασίας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀποσκοποῦντα ἔντυπα.

Ἡ τεργεσταία ἀστυνομία ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ καθῆκόν της, τοῦτο δὲ πράττουσα εὗρε παρὰ τῷ Βελεστινλῇ ἐκτὸς διαφόρων ἑλληνικῶν ἐντύπων, βιβλίων καὶ χειρογράφων ἐπιστολῶν καὶ τρία κιβώτια, ἅτινα εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ἕλληνος ἐν Βιέννῃ ἐμπόρου Εὐστρατίου Ἀργέντη διὰ τοῦ ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικοῦ οἴκου Ἀντωνίου Νιώτη. Ἐν τοῖς κιβωτίοις τούτοις εὑρίσκοντο ἑκατοντάδες τινὲς ἀντιτύπων τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τοῦ τετάρτου τόμου τοῦ συγγράμματος «Νέος Ἀνάχαρσις» καὶ χιλιάδες τινὲς ἀντιτύπων ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως ἑλληνιστὶ συντεταγμένης καὶ φερούσης τὸ σύμβολον *ἐλευθερία, ἰσότης, ἀδελφότης*, ἐν ᾗ καθ' ὅλως γαλλικὸν τρόπον προσβάλλονται οἱ μονάρχαι, ἐξαίρονται τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ περιέχονται ὕμνοι ἐλευθερίας καὶ ἄλλαι τοιαῦται εἰς ἐξερεθισμὸν τῶν φρονημάτων καὶ θέρμανσιν τῶν κεφαλῶν ἀποβλέπουσαι ῥησικοπίαι.

Der Staats- und Polizeyminister Graf Pergen hat auf die hievon durch Estaffete erhaltene Nachricht dem Grafen Brigido aufgetragen, den Westelenti sowohl, als den eines Einverständnisses mit selbem verdächtigen Griechen Antonio Coronio summarisch vernehmen und nach zustandbringung der erfoderlichen Behelfe mittels militärischer Bedekung in das hiesige Polizeyhaus sammt allen Akten sobald möglich transportiren zu lassen.

Der hiesigen Polizey hingegen ward unter einem die Instrukzion ertheilt, welche zweckmäszige Verfügungen sowohl wegen der vom hiesigen Handelsmanne Argenti nach Triest spedirten Küsten, als wegen des aller Wahrscheinlichkeit nach hier in Wien gedrukten revoluzionären Aufrufes zu treffen seyn.

Dieser Einleitung zufolge hat sich veroffenbaret, dasz mehrere Griechen auf dem hiesigen Platze von der Verfassung und Verbreitung dieser äuszerst revoluzionären Schriften Wissenschaft haben und sind daher auch bereits 5 davon am 24 X^br. Nachts zu Verhaft gebracht worden, nämlich

Eustratio Argenti, Handelsmann,
Demeter Nicolides, graduirter Arzt,
Michael Banajoth, Comptoriste bey Argenti,
Philip Petrowitsch, Expeditor daselbst,
Andreas Macoti, gewesener Buchhalter,
Georg Bullio, griechischer Buchdrucker; dieser Leztere ist am 26 X^br. eingezogen worden.

Die Resultate der auf allerhöchsten Befehl von der hiesigen Polizey angefangenen Voruntersuchung bestehen bisher in Folgendem:

Riga Westelenti sey der Verfasser des obenerwähnten Aufrufs an die griechische Nazion in der Türkey zur Gleichheit, Freyheit und zum Aufstande.

Eustratio Argenti habe diese Schrift seinen Comptoristes öfter vorgelesen, selber seinen Beyfall gegeben, als ein eifriger Vertheidiger ihres Inhalts sich bewiesen; mit Westelenti ei-

Ὁ ὑπουργὸς τῆς ἀστυνομίας κόμις Πέργεν, λαβὼν διὰ ταχυδρόμου γνῶσιν τῶν εἰρημένων, ἀνέθηκεν εἰς τὸν κόμιτα Βρίγιδο τὴν ἐντολὴν νὰ ὑποβάλῃ τόν τε Βελεστινλῆν ὡς καὶ τὸν ἐπὶ συνεννοήσει μετ' αὐτοῦ ὕποπτον Ἕλληνα Ἀντώνιον Κορωνιὸν εἰς προειςαγωγικὴν ἀνάκρισιν καὶ μετὰ τὴν συλλογὴν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων νὰ ἐνεργήσῃ ὅσον ἔνεστι ταχέως τὴν μεταφορὰν αὐτῶν εἰς τὴν ἐνταῦθα ἀστυνομίαν μετὰ καὶ πάντων τῶν ἐγγράφων ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδείαν.

Εἰς δὲ τὴν ἐνταῦθα ἀστυνομίαν ἐδόθησαν συγχρόνως ὁδηγίαι ὁποῖα σκόπιμα μέτρα ἔπρεπε νὰ λάβῃ περί τε τῶν ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα ἐμπόρου Ἀργέντη εἰς Τεργέστην ἀποσταλέντων κιβωτίων καὶ περὶ τῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐνταῦθα ἐν Βιέννῃ τυπωθείσης ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως.

Κατὰ συνέπειαν τῆς εἰσηγήσεως ταύτης ἀπεδείχθη, ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες τῆς πόλεως ταύτης ἔχουσι γνῶσιν τῆς συντάξεως καὶ διαδόσεως τῶν ἐξόχως ἐπαναστατικῶν τούτων ἐντύπων, διὰ τοῦτο δὲ καὶ συνελήφθησαν ἤδη πέντε αὐτῶν τὴν νύκτα τῆς 12 Δεκεμβρίου, ἤτοι

Εὐστράτιος Ἀργέντης, ἔμπορος
Δημήτριος Νικολίδης, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς
Μιχαὴλ Παναγιώτης, γραμματικὸς παρὰ τῷ Ἀργέντῃ
Φίλιππος Πέτροβιτς, ἀποστολεὺς παρὰ τῷ αὐτῷ
Ἀνδρέας Μακότης, πρώην καταστιχάριος
Γεώργιος Πούλιος, Ἕλλην τυπογράφος. Ὁ τελευταῖος οὗτος συνελήφθη τὴν 14 Δεκεμβρίου.

Τὰ πορίσματα τῆς καθ' ὑψηλὴν διαταγὴν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀστυνομίας ἀρξαμένης προανακρίσεως συνίστανται μέχρι τοῦδε εἰς τὰ ἑξῆς.

Ὅτι ὁ Ῥήγας Βελεστινλῆς εἶνε ὁ συντάκτης τῆς προμνημονευθείσης προκηρύξεως πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἐν Τουρκίᾳ ἔθνος τῆς παρορμώσης εἰς ἰσότητα, ἐλευθερίαν καὶ ἀποστασίαν.

Ὅτι ὁ Εὐστράτιος Ἀργέντης ἀνέγνω πολλάκις τὸ ἔντυπον τοῦτο εἰς τοὺς ὑπαλλήλους αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπεδοκίμασεν αὐτό, ὅτι ἀπεδείχθη ἔνζηλος ὑπέρμαχος τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, ὅτι εὑρίσκετο

nen vertrauten Umgang gepflogen; eine ansehnliche Anzahl Exemplare von diesem Aufrufe an diesen Leztern nach Triest geschikt und die Bemühungen der revoluzionären Griechen mit Geld unterstützet.

Demeter Nicolides, welcher wegen seiner politischen Grundsätze und wegen seines vertrauten Umgangs mit dem berüchtigten, gegenwärtig von hier sich entfernten griechischen Arzte Poliso schon seit längerer Zeit verdächtig ist, sey beschuldiget, dasz er mehrmahlen bey der von Argenti geschehenen Vorlesung des griechischen Aufrufs gegenwärtig mit dem Verfasser desselben Riga Westelenti vertrauter Freund war und dem Aufsatze allen Beyfall gegeben, endlich bey der griechischen Uebersetzung des Anacharsis die Korrektur besorget habe.

Philippo Petrowitsch habe die erwähnten Drukschriften und Bücher nach Triest befördert, sich auch dadurch verfänglich gemacht, dasz er bey der Vorlesung des revoluzionären Aufrufes jederzeit anwesend war.

Michael Banajoth sey ebenfalls bey der Ablesung des Aufrufes mehrmahlen gegenwärtig gewesen und habe in die lebhafte Vertheidigung dieser Schrift immer eingestimmt.

Andreas Macoti habe zwar alles schon auf das erste Befragen bekannt und wäre noch dermahl nur insoweit als Theilnehmer zu betrachten, als er ein ihm bekannt gewordenes Vergehen unangezeigt liesz.

Georg Bullio ist beschuldiget, dasz vor etwa 5 Wochen in seiner Drukerey der vorerwähnte Aufruf zum Druk befördert, zwey volle Nächte dazu verwendet, diese Arbeit von dem fast immer gegenwärtig gewesenen Westelenti äuszerst betrieben und sodann die auf 3000 Stük verfertigten Abdrüke diesem Leztern in die Wohnung zugeschiket worden seyn. Der den Abdruk bey Bullio besorgt hat, heisze Franz Huggele und dieser habe der Untersuchungs-Kommission ein Exemplar davon, das er für sich zurükbehielt, übergeben, welches mit den von Triest anher gelangten Exemplaren ganz gleichförmig befunden worden ist.

εἰς ἐμπιστευτικὰς σχέσεις πρὸς τὸν Βελεστινλῆν, ὅτι ἔστειλε πρὸς αὐτὸν εἰς Τεργέστην μέγαν ἀριθμὸν ἀντιτύπων τῆς προκηρύξεως ταύτης καὶ ὑπεστήριξε διὰ χρημάτων τὰς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων στασιαστῶν.

Ὅτι ὁ Δημήτριος Νικολίδης, ὅστις ἤδη ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἶνε ὕποπτος ἕνεκα τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ τῶν ἐμπιστευτικῶν αὐτοῦ σχέσεων μετὰ τοῦ περιβοήτου, ἤδη ἐντεῦθεν ἀναχωρήσαντος Ἕλληνος ἰατροῦ Πολύζου, ἐνοχοποιεῖται, ὅτι, ἅτε πολλάκις παρευρεθεὶς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀργέντη γενομένην ἀνάγνωσιν τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως, ἦτο ἔμπιστος φίλος τοῦ συντάκτου αὐτῆς Ῥήγα Βελεστινλῆ, καὶ ὁλοψύχως ἐπεδοκίμασε τὸ σύνθεμα τοῦτο, τέλος δὲ ὅτι ἐπεμελήθη τῶν τυπογραφικῶν διορθώσεων τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀναχάρσιδος.

Ὅτι ὁ Φίλιππος Πέτροβιτς ἐξαπέστειλε τὰ εἰρημένα ἔντυπα καὶ βιβλία εἰς Τεργέστην, κατέστη δὲ ὕποπτος καὶ ὡς παραστὰς πάντοτε κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπαναστατικῆς προκηρύξεως.

Ὅτι ὁ Μιχαὴλ Παναγιώτης ὁμοίως παρευρέθη πολλάκις κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προκηρύξεως καὶ συμμετέσχε πάντοτε τῆς ζωηρᾶς ὑπερασπίσεως τοῦ ἐντύπου τούτου.

Ὅτι ὁ Ἀνδρέας Μακότης ὡμολόγησε μὲν τὰ πάντα ἤδη κατὰ τὴν πρώτην ἐρώτησιν, θεωρητέος δὲ κατὰ ταῦτα ὡς συμμέτοχος μόνον ἐπὶ τοσοῦτον καθ' ὅσον δὲν κατήγγειλεν ἔγκλημα γνωστὸν γενόμενον εἰς αὐτόν.

Ὅτι ὁ Γεώργιος Πούλιος ἐνοχοποιεῖται, ὅτι πρὸ πέντε ἑβδομάδων ἐξετυπώθη ἐν τῷ τυπογραφείῳ του ἡ προμνημονευθεῖσα προκήρυξις, ὅτι καταναλώθησαν πρὸς τοῦτο δύο ὅλαι νύκτες, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἐπεσπεύσθη ἐκτάκτως ὑπὸ τοῦ σχεδὸν πάντοτε παρόντος Βελεστινλῆ καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἐστάλησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ τελευταίου τούτου τὰ ἐκτυπωθέντα τρισχίλια ἀντίτυπα. Ὅτι ὁ ἐπιμεληθεὶς παρὰ τῷ Πούλιῳ τῆς ἐκτυπώσεως τῆς προκηρύξεως καλεῖται Φραγκίσκος Χούγελε, καὶ ὅτι οὗτος παρέδωκεν εἰς τὴν ἀνακριτικὴν ἀρχὴν ἓν ἀντίτυπον αὐτῆς, ὅπερ εἶχε κρατήσει δι' ἑαυτόν, τοῦτο δ' εὑρέθη ὁμοιότατον πρὸς τὰ ἐκ Τεργέστης ἐνταῦθα κομισθέντα ἀντίτυπα.

Aus der fortgesezten Voruntersuchung erhellet ferner, dasz Westelenti bey diesem Revoluzionsplane den schon oben erwähnten Arzt Poliso, den verhafteten Arzt Nicolides und den Kandidat der Arzneykunde Konstantin Sekelari als litterarische Mitarbeiter gehabt habe.

Unter den Handelsleuthen, die mit Geld und durch ihre auswärtigen Verhältnisse den Plan unterstützt haben, weisz man bis nun nebst dem Eustratio Argenti den verhafteten Georg Bullio und die noch freyen, aber bald zum Arreste qualifizirten Handelsleuthe Georg Theochar und Konstantin Duca.

Es ist ferner hervorgekommen, dasz der auf hiesigem Platze bekannte Grieche Maurogeni sich dermahl in Paris gerade in der Absicht befinden soll, um *die in Griechenland zu etablirende Volksregierung* zu betreiben.

Endlich ergiebt sich aus der bis zum 28. X^br. reichenden Voruntersuchung noch der Umstand, dasz im September d. J. der Riga Welestinlis in Argenti's Wohnung im Beyseyn des Leztern und des Griechen Theochar ein Freyheitslied, das im ofterwähnten revoluzionären Aufrufe enthalten seyn soll, gesungen und dabey rund um den Tisch getanzt habe.

Der freymüthige Deponent Macoti ist nach abgeschlossenem Verhöre, das sehr vielen Aufschlusz giebt, am 26. X^bo. von der niedergesetzten Untersuchungs-Kommission aus dem Arreste entlassen worden.

Ἐκ τῆς συνεχείας τῆς προανακρίσεως ἀποδεικνύεται προσέτι, ὅτι ὁ Βελεστινλῆς ἔτυχε κατὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ τούτου σχεδίου τῆς συγγραφικῆς συνεργασίας τοῦ ἤδη προμνημονευθέντος ἰατροῦ Πολύζου, τοῦ συλληφθέντος ἰατροῦ Νικολίδου καὶ τοῦ τελειοφοίτου τῆς ἰατρικῆς Κωνσταντίνου Σακελλαρίου.

Ἐκ δὲ τῶν ἐμπόρων, οἵτινες ὑπεστήριξαν τὸ ἐπαναστατικὸν σχέδιον διὰ χρημάτων καὶ διὰ τῶν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχέσεων αὐτῶν, ἐγνώσθησαν μέχρι τοῦδε πλὴν τοῦ Εὐστρατίου Ἀργέντη ὁ συλληφθεὶς Γεώργιος Πούλιος καὶ οἱ ἐλεύθεροι μὲν μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ πρὸς σύλληψιν ὑποδειχθέντες ἔμποροι Γεώργιος Θεοχάρης καὶ Κωνσταντῖνος Δούκας.

Ἐξήχθη δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γνωστὸς Ἕλλην Μαυρογένης λέγεται διατρίβων τὰ νῦν ἐν Παρισίοις ὡρισμένως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ παρασκευάσῃ *τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐγκαθιδρυτέαν δημοκρατικὴν κυβέρνησιν.*

Τέλος ἐξάγεται ἐκ τῆς μέχρι τῆς 18 Δεκεμβρίου διεξαχθείσης προανακρίσεως καὶ τὸ γεγονὸς, ὅτι κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους τούτου ὁ Ῥήγας Βελεστινλῆς ἔψαλεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀργέντη, παρισταμένου τούτου καὶ τοῦ Ἕλληνος Θεοχάρη, ὕμνον ἐλευθερίας, ὅστις λέγεται περιεχόμενος ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ προκηρύξει, ἧς ἔγεινε συχνὴ μνεία, καὶ δὴ χορεύων περὶ τὴν τράπεζαν.

Ὁ εὐπαρρησίαστος μάρτυς Μακότης μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ, ἐξ ἧς πολλὰ ἐξήχθησαν, ἀπεφυλακίσθη ὑπὸ τῆς ἀνακριτικῆς ἀρχῆς τὴν 16 Δεκεμβρίου.

4 (Min. Ext.)

An den K. K. Internuntius Freyh. v. Herbert

dd^to 2ten Jänner 1798

Da die halbmonatliche ordinari Post aus Konstantinopel dieszmal noch nicht eingetroffen, die von Eurer den 3ten d. M. abgefertigte Staffette aber zum Theil bereits bey Gelegenheit der vor drey Tagen aus Paris hierdurch über Siebenbürgen und die Wallachey wieder zurückgegangenen Tartarn der Pforte beantwortet worden ist, so erübriget mir nur allein noch folgendes hier nachzutragen.

Vermög der letzteren zu Dero Kenntnisz hier anschlüszigen Gränznachrichten soll zwar dem Belgrader Kaimakam ein Sekurs aus Bosnien von ungefähr 3000 Mann zugekommen und solcher hiedurch in Stand gesetzet worden seyn, den Unternehmungen der Rebellen auf besagte Festung Trotz zu bieten, nichtsdestoweniger aber diese bishero in dem übrigen Lande sich immer weiter auszubreiten fortfahren und nicht nur sich des grösten Theils von Servien, sondern auch verschiedener Örter in Bulgarien und sogar schon der Festung Giurgewo in der Wallachey zu bemeistern Mittel gefunden, auch Rusjuck zu bedrohen und ihre Patrouillen über Bazargik bis Varna vorzuschicken sich erdreistet haben.

Obschon nun alle diese Nachrichten noch erst einer näheren Bestättigung vonnöthen haben, so scheinet doch immer soviel gewisz zu seyn, dasz die Anschläge und Thätigkeit des Paspan ogli für die Pforte täglich gefährlicher zu werden anfangen und wofern es diesem verwegenen Rebellen und seinen Anhängern gelingen sollte, sich während jetziger Jahreszeit und solange die ihren Rücken deckenden steilen Balkane vor Menge Schnee und wegen auszerordentlicher Beschwerlichkeit

4 (Ὑπ. Ἐξ.)

Πρὸς τὸν ἔξαρχον τῆς Α. βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς Μ. βαρῶνον Φὸν Χέρβερτ.

23 Δεκεμβρίου 1797

Ἐπειδὴ τὸ κατὰ δεκαπενθήμερον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τακτικὸν ταχυδρομεῖον δὲν ἔφθασεν ἀκόμη ταύτην τὴν φοράν, ἡ δὲ ἀπὸ 23 παρελθόντος μηνὸς ὑφ' ὑμῶν ἀποσταλεῖσα ἀλληλογραφία ἔτυχεν ἤδη κατὰ μέρος ἀπαντήσεως διὰ τῶν ἐντεῦθεν πρὸ τριῶν ἡμερῶν διαβάντων Τατάρων τῆς Πύλης τῶν ἐκ Παρισίων ἐρχομένων καὶ διὰ Τρανσυνλβανίας καὶ Βλαχίας ἐπιστρεφόντων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπολείπεταί μοι νὰ προσθέσω μόνον τὰ ἑπόμενα.

Συμφώνως ταῖς τελευταίαις ἐκ τῶν συνόρων εἰδήσεσιν, αἵτινες ἐπισυνάπτονται ἐνταῦθα πρὸς ὑμετέραν γνῶσιν, λέγεται μὲν, ὅτι ἐστάλη εἰς τὸν καϊμακάμην τοῦ Βελιγραδίου ἐκ Βοσνίας ἐπικουρία περίπου τριχιλίων ἀνδρῶν, δι' ὧν οὗτος κατώρθωσε νὰντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἀνταρτῶν κατὰ τοῦ εἰρημένου φρουρίου, ἀλλ' οὐχ ἧττον ὅμως ἐξακολουθοῦσιν οὗτοι μέχρι τοῦδε νὰ ἐπεκτείνωνται ὁσημέραι πλειότερον ἐν τῇ λοιπῇ χώρᾳ, ἀλλὰ καὶ κατώρθωσαν νὰ κατέχωσιν οὐ μόνον τὸ μέγιστον μέρος τῆς Σερβίας, ἀλλὰ καὶ διαφόρους τόπους ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ αὐτὸ δὲ ἤδη τὸ φρούριον Γιούργεβον ἐν Βλαχίᾳ, ἀπεθρασύνθησαν δ' ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ νὰπειλῶσι μὲν τὸ 'Ρουτσούκιον, νὰποστέλλωσι δὲ προσκόπους μέχρι Παζαρτζικίου.

Καίτοι δὲ πᾶσαι αὗται αἱ ἀγγελίαι δέονται ἀκόμη ἐξακριβώσεως, φαίνεται ὅμως τοῦτο κἂν βέβαιον, ὅτι αἱ σκευωρίαι καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Πασβάνογλου ἀρχίζουσι νὰ γίνωνται ὁσημέραι κινδυνωδέστεραι διὰ τὴν Πύλην. Ἂν δ' ὁ παράτολμος οὗτος ἀντάρτης καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ, κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους καὶ ἐφ' ὅσον ὁ σκέπων τὰ νῶτα αὐτῶν ἀπότομος Αἷμος εἶνε ὡς συνήθως σχεδὸν ὅλως ἀδιάβατος ἕνεκα τοῦ πλήθους τῆς χιόνος καὶ ἕνεκεν ἐκτάκτων δυσκολιῶν τῆς ὁδοῦ, ἐπιτύχωσι νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς ἑαυτοὺς τὰ ἐντεῦθεν κεί-

der Strassen noch fast unzugänglich zu seyn pflegen, der herwärts gelegenen vortheilhaftesten Päsze und Posto zu versichern oder gar von Belgrad Meister zu machen, selbe der Pforte mit künftigem Frühjahr leicht um so mehr zu schaffen geben dürften, als diese sich bey dem bekannten fast allgemeinen stillen Miszvergnügen ihrer alten Janitscharen selbst auf die Treue ihrer besten Truppen nicht ganz verlaszen kann und allenthalben besorgen musz, vielleicht einen groszen Theil derselben, sobald sie einmal ausmarschirt seyn und Gelegenheit hiezu finden werden, zu den Fahnen der Rebellen übergehen zu sehen.

Andrerseits scheinet der Einflusz demokratischer Anhänger in vormaligen venetianischen Inseln und benachbarten Besitzungen auf dem festen Lande, nebst den heimlichen Bearbeitungen und Aufhetzungen französischer Emiszarien, die ohnehin von Natur aus zur Schwärmerey geneigten Köpfe der leichtsinnigen und unterdrückten Bewohner Moreens und Griechenlands dermassen erhitzet zu haben, dasz sie den günstigen Augenblick zur Abschüttlung des türkischen Joches und zur Wiedererlangung ihrer ursprünglichen Freyheit wirklich vorhanden zu seyn sich einbilden und vielleicht nur allein den Zeitpunkt abwarten dürften, wo die Pforte auf der Seite von Rumelien und der Donau mit Paspan Ogli über und über beschäftiget seyn wird, um alsdann auf einmal die Larve abzuziehen und sich etwa unter französischem Schutz und Beystande für eine freye und unabhängige Republick zu erklären.

Was einiges Licht auf diesen nicht ganz unwahrscheinlich angelegten Plan der Griechen werfen kann, ist unter andern ein gewiszer aufrührischer Aufruf in griechischer Sprache, wovon sich kürzlich etliche tausend Abdrücke bey einem auf seiner Rückreise nach dem archipelagus in Triest von der Polizey angehaltenen griechischen Handelsmann, Riga Welestinli mit Nammen, vorgefunden haben, und worinn nach französischen Style wider die Monarchen loszgezogen, die Menschenrechte und die demokratische Verfaszung hervorgestri-

μενα ἐπικαιρότατα στενὰ καὶ τὰς ὀχυρὰς θέσεις ἢ καὶ νὰ γεινωσι κύριοι τοῦ Βελιγραδίου, μέλλουσιν ὡς εἰκὸς νὰ παράσχωσι κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔαρ μεγάλα πράγματα εἰς τὴν Πύλην. Ἔσται δὲ τοῦτο τοσούτῳ μᾶλλον εὐκολώτερον, καθ' ὅσον ἡ Πύλη, ἕνεκα τῆς ὡς γνωστὸν ὑποβοσκούσης σχεδὸν καθολικῆς δυσαρεσκείας τῶν παλαιῶν αὐτῆς γενιτσάρων, δὲν δύναται νὰ βασίζηται καθ' ὁλοκληρίαν οὐδ' εἰς αὐτῶν τῶν ἀρίστων αὐτῆς στρατευμάτων τὴν πίστιν, καὶ ὀφείλει νὰ ἔχῃ διαρκῆ φόβον μήπως ἤδη μέγα μέρος αὐτῶν, εὐθὺς ὅς ποτε ἐκκινήσωσι καὶ εὕρωσι κατάλληλον εὐκαιρίαν, αὐτομολοῦν πρὸς τοὺς ἀντάρτας.

Ἐξ ἑτέρου δὲ φαίνεται, ὅτι ἡ ἐπίδρασις ὀπαδῶν τῆς δημοκρατίας ἐν νήσοις ἄλλοτε ἀνηκούσαις εἰς τὴν Βενετίαν καὶ ἐν γειτονικαῖς κτήσεσι κατὰ τὴν ἤπειρον, ὡς καὶ αἱ μυστικαὶ ῥαδιουργίαι καὶ ὑποκινήσεις Γάλλων ἀποστόλων ἐθέρμαναν μεγάλως τὰς καὶ ἄλλως ἐκ φύσεως πρὸς ἐνθουσιασμὸν εὐεπιφόρους κεφαλὰς τῶν κούρων καὶ πιεζομένων κατοίκων τοῦ Μωρέως καὶ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ φαντάζονται ὅτι ἐπέστη πράγματι κατάλληλος στιγμὴ πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς αὐτῶν ἐλευθερίας, καὶ ὅτι ἔχουσιν ἴσως νἀναμένωσι μόνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ Πύλη θὰ ἔχῃ διαρκῆ ἐνασχόλησιν μὲ τὸν Πασβάνογλουν πρὸς τὰ μέρη τῆς Ῥούμελης καὶ τοῦ Δουνάβεως, ὅπως τότε ἀποθέσωσι διὰ μιᾶς τὸ προσωπεῖον καὶ κηρυχθῶσιν ὑπὲρ ἐλευθέρας καὶ ἀνεξαρτήτου δημοκρατίας ὑπὸ γαλλικὴν πιθανῶς προστασίαν.

Τὰ δὲ κατὰ τὴν πιθανὴν ὕπαρξιν τοιούτου τινὸς σχεδίου τῶν Ἑλλήνων διαφωτίζει πως σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπαναστατική τις προκήρυξις ἑλληνιστὶ συντεταγμένη, ἧς εὑρέθησαν ἐπ' ἐσχάτων χιλιάδες τινὲς ἀντιτύπων παρά τινι Ἕλληνι ἐμπόρῳ, καλουμένῳ μὲν Ῥήγᾳ Βελεστινλῇ, συλληφθέντι δ' ἐν Τεργέστῃ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καθ' ὃν χρόνον ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐξ εὐρωπαϊκοῦ τινος ταξιδίου. Ἐν τῇ προκηρύξει ταύτῃ καθυβρίζονται μὲν κατὰ γαλλικὸν τρόπον οἱ μονάρχαι, ἐξαίρονται δὲ τὰ δίκαια τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ περιλαμβάνονται ὕμνοι ἐλευθερίας καὶ ἄλλαι

chen und Freyheitslieder samt mehr andern, zur Erbitterung der Gemüther und Erhitzung der Köpfe abzweckenden Tiraden befindlich sind.

Bey vorläufiger näherer Untersuchung der Sache hat sich veroffenbaret, dasz mehrere Griechen, türkische Unterthanen, auf hiesigem Platze, und vorzüglich ein sicherer Eustratio Argenti, nicht nur von der Verfaszung, dem heimlichen Drucke und der Verbreitung dieser äuszerst revolutionären Schrift Wissenschaft gehabt, sondern auch die Bemühungen solcher Schwindelköpfe und öffentlicher Ruhestöhrer mit Geld unterstützet und sonst durch ihre auswärtigen Verhältnisze und Korrespondenten zu befördern getrachtet haben.

Zufolge dessen dann sind, auf Veranlassung der hiesigen geheimen Polizey, 6 bis 7 davon bereits gefänglich eingezogen worden und befinden sich wirklich in der Untersuchung. Mittlerweile aber und um in ihren Handlungsgeschäften keine Stockung deszhalben zu veranlaszen, wurden alsogleich von den Verhafteten selbst, jedoch mit Gerichts-Vorwissen, vertraute Männer aus ihrem Mittel gewählet und solchen die provisorische Leitung ihrer Wechsel- und Kommerzsachen aufgetragen.

Gleichwie nun der Kaiserliche Hof überhaupt alles dasjenige, was auf Aufruhrs-Anzettlungen und Regierungs-Umwälzungen eines benachbarten und freundschaftlichen Staats Bezug hat, jederzeit höchst miszbilliget und verabscheuet, also hat man auch kein Bedenken getragen, dem hier anwesenden türkischen Bottschafter von dem Komplote besagter Griechen sowohl, als ihrer Innhaftierung vorläufige Kenntnisz mittheilen zu lassen, und zweifle ich nicht, dasz er diesen redenden Beweis unsers wohlgemeinten und freundnachbarlichen Benehmens gegen die Pforte in seinem gehörigen Lichte vorzustellen allerdings bedacht gewesen seyn werde.

Indessen habe ich nicht entstehen wollen, auch Eure hiemit von der eigentlichen Beschaffenheit dieses ganzen Herganges ausführlich zu verständigen, damit Dieselben nach

πολλαὶ ῥησικοπίαι σκοπὸν ἔχουσαι τὸν ἐξερεθισμὸν τῶν πνευμάτων καὶ τὴν θέρμανσιν τῶν κεφαλῶν.

Γενομένης δὲ προεισαγωγικῆς ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως τῶν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, κατεφάνη, ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες ὑπήκοοι τῆς Πύλης ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, καὶ ἰδίως τις Εὐστράτιος Ἀργέντης, οὐ μόνον εἶχον γνῶσιν τῆς συντάξεως, μυστικῆς ἐκτυπώσεως καὶ διαδόσεως τοῦ ὑπεράγαν ἐπαναστατικοῦ τούτου ἐντύπου, ἀλλὰ καὶ ὑπεστήριξαν τὰς ἀποπείρας τῶν τοιούτων θερμοκεφάλων καὶ διαταρακτῶν τῆς δημοσίας τάξεως διὰ χρημάτων, καὶ ἄλλως δὲ προεπάθησαν νὰ προαγάγωσιν αὐτὰς διὰ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ φίλων καὶ ἀνταποκριτῶν αὐτῶν.

Ἕνεκα τούτου λοιπὸν ἐφυλακίσθησαν ἤδη εἰσηγήσει τῆς ἐνταῦθα μυστικῆς ἀστυνομίας ἓξ ἕως ἑπτὰ αὐτῶν καὶ οὕτως εὑρίσκονται ὑπὸ ἀνάκρισιν. Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ ὅπως μὴ ἐπέλθῃ ἀναστολὴ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν ἐργασιῶν ἐξελέχθησαν πάραυτα ὑπ' αὐτῶν τῶν φυλακισθέντων, ἀλλ' ἐν γνώσει τοῦ δικαστηρίου, ἔμπιστοι ἄνδρες ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῶν κύκλου, εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ προσωρινὴ διεύθυνσις τῶν τραπεζιτικῶν καὶ ἐμπορικῶν αὐτῶν ἐργασιῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ πάντοτε ἰδιαζόντως ἀποδοκιμάζει καὶ ἀπεχθάνεται πᾶν ὅ τι ἀναφέρεται εἰς στασιαστικὰς μηχανορραφίας καὶ σχέδια κυβερνητικῶν ἀνατροπῶν ἐν κράτει γειτονικῷ καὶ φίλῳ, διὰ ταῦτα ἄνευ ὄκνου ἀνεκοινώθησαν προεισαγωγικῶς εἰς τὸν ἐνταῦθα διαμένοντα πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας τά τε κατὰ τὴν συνωμοσίαν τῶν εἰρημένων Ἑλλήνων καὶ τὰ περὶ τῆς φυλακίσεως αὐτῶν, δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι οὕτος πάντως ἐφρόντισε νὰ παραστήσῃ προσηκόντως τὰ κατὰ τὴν εὔδηλον ταύτην ἀπόδειξιν τῆς ἡμετέρας εὐνοου καὶ ὡς ἐκ τῆς γειτονίας φιλικῆς διαγωγῆς πρὸς τὴν Πύλην.

Ἐν τούτοις δὲ δὲν ἔκρινα ἀπὸ σκοποῦ νὰ διαφωτίσω καὶ ὑμᾶς λεπτομερῶς διὰ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος τῆς ὅλης ὑποθέσεως ταύτης, ὅπως ὑμεῖς κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ μετὰ

Umständen und mit derjenigen Vorsicht, so die Natur und Häcklichkeit der Sache erfodert, dem Reis Efendi ihres Orts hievon die vertrauliche Eröffnung machen und dasjenige allenfalls berichtigen können, was etwa IbrahimEfendi hiebey nicht recht eingenommen oder seinem Hofe irrig vorgebracht haben dürfte.

Dieser sich bey den hiesigen Griechen, türkischen Unterthanen, veroffenbarende Hang zur Meuterey gegen ihren eigenen rechtmäszigen Suverän nicht minder, als ihre, besonders seit einigen Jahren, hier häufig vorgefallenen betrügerischen Bankerute, wodurch soviele der diesseitigen Unterthanen ohne ihr Verschulden an Bettelstab gebracht werden und wirklich erst kürzlich noch, wie aus einer andern weiter unten folgenden Beylage ersichtlich ist, nicht weniger als beyläufig zwo Millionen baares Geldes heimlich aus dem Lande geschaffet worden sind, müssen das billige Verlangen in uns erwecken, die K. K. Erbländer, soviel möglich, von dergleichen gefährlichen und schädlichen Subjekten befreyet zu sehen. Ich gebe Eurer dahero in dieser Hinsicht, jedoch als einen bloszen einstweiligen Gedanken, zu näherer Überlegung und Aeuszerung mit, ob nicht allenfalls ohne einigem erheblichen Bedenken der Pforte selbst die Nothwendigkeit vorgestellet und begreiflich gemacht werden könnte, zur beszeren Hindanhaltung alles schlechten oder mittellosen Gesindels, welches sich unter dem Vorwande der Kaufmannschaft in die K. K. Erbstaaten einzuschleichen suchet, die schärfste Verordnung zu erlaszen, dasz künftighin keinem türkischen Unterthane gestattet seyn solle, ohne einem iedesmal ordentlich anzusuchenden und nur verläszlichen und bekannten wirklichen Kaufleuten zu ertheilenden türkischen Pasze die Erbländer zu betretten; widrigenfalls jedweder sich selbst die Schuld werde beyzumessen haben, wenn er in Ermanglung eines solchen Patentes der Pforte ergriffen und ohne Weiterem über die Gränze geführt werden sollte.

Was Eure zu Gunsten der gegenwärtig in Konstantinopel und andere Häven der Türkey sich verzehrenden dalmatinisch-

τῆς προφυλάξεως ἐκείνης, ἣν ἀπαιτεῖ ἡ φύσις καὶ ἡ λεπτότης τῆς ὑποθέσεως, ἀνακοινώσητε τὰ περὶ τούτου ἐμπιστευτικῶς εἰς τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην τῆς πόλεως ἔνθα διαμένετε καὶ δυνηθῆτε νὰ ἐπανορθώσητε ἐν πάσῃ περιπτώσει πᾶν ὅ τι τυχὸν ὁ Ἰβραὴμ ἐφέντης εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ ἀντελήφθη ὀρθῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ νἀνεκοίνωσεν ἐσφαλμένως εἰς τὴν Αὐλήν του.

Ἡ τε παρὰ τοῖς ἐνταῦθα Ἕλλησιν ὑπηκόοις τῆς Πύλης ἐκδηλουλουμένη τάσις πρὸς ἀποστασίαν ἀπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν νομίμου κυριάρχου καὶ αἱ ἰδίως ἀπό τινων ἐτῶν ἐνταῦθα συχνὰ γινόμεναι δόλιαι χρεωκοπίαι, δι' ὧν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ἄνευ ἰδίου αὐτῶν πταίσματος μετατρέπονται εἰς ἐπαίτας, ὡς δὴ καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀκόμη, καθ' ἃ καταφαίνεται ἐξ ἄλλου συνημμένου κατωτέρω ἐπακολουθοῦντος, ἐξήχθησαν ἐκ τῆς χώρας κρυφίως ὄχι ὀλιγώτερα τῶν δύο περίπου ἑκατομμυρίων μετρητῶν, ταῦτα πάντα γεννῶσιν ἐν ἡμῖν ἀναγκαίως τὴν δικαίαν ἀπαίτησιν νὰ ἴδωμεν τὰς κληρονομικὰς χώρας τῆς Α.Μ. ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπαλλασσομένας τοιούτων ἐπικινδύνων καὶ ἐπιβλαβῶν ὑποκειμένων. Ὑποβάλλω λοιπὸν εἰς ὑμᾶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς ἁπλῆν ἰδέαν πρὸς ἀκριβεστέραν σκέψιν ὑμῶν καὶ ἀπόκρισιν, τὴν ἐξῆς γνώμην. Θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ὁπωσδήποτε εἰς αὐτὴν τὴν Πύλην ἄνευ τινὸς σπουδαίου δισταγμοῦ δήλωσις καὶ παράστασις περὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως, χάριν εὐκολωτέρας ἀπομακρύνσεως παντὸς κακοποιοῦ καὶ ἀπόρου συρφετοῦ, ἐπιζητοῦντος νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ κληρονομικὰ κράτη τῆς Α. Μ. ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐμπορίου, ἐκδώσῃ ἡ Πύλη αὐστηροτάτην διαταγήν, καθ' ἣν ἐν τῷ μέλλοντι εἰς οὐδένα Τοῦρκον ὑπήκοον νὰ ἐπιτρέπηται ἡ ἄνευ τουρκικοῦ διαβατηρίου, παρεχομένου πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τακτικῆς αἰτήσεως μόνον εἰς ἀξίους πίστεως καὶ γνωστοὺς ἀληθεῖς ἐμπόρους, εἴσοδος εἰς τὰς κληρονομικὰς χώρας; Ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει πᾶς ὁ μὴ κεκτημένος τοιοῦτο διαβατήριον τῆς Πύλης νὰ ὑπόκειται εἰς τὸν κίνδυνον τῆς συλλήψεως καὶ τῆς ἄνευ ἄλλων διατυπώσεων ἀποβολῆς ἐκ τῶν συνόρων.

Πληρέστατα ἐγκρίνω τὰς ὑμετέρας παρὰ τῇ Πύλῃ ἐνεργείας ὑπὲρ τῶν νῦν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ἄλλοις λιμέσι τῆς Τουρκίας

kaiserlichen Fahrzeuge bey der Pforte eingeleitet haben, um ihnen eine baldige, sichere und mittels eines intermediairen Frachtpreises, so viel möglich, auch vortheilhafte Rückkehr nach ihrem Vaterlande zu verschaffen, kann ich nicht anders als vollkommen gutheiszen und ist mit jenem ganz übereinstimmend, was Eurer in der Zwischenzeit durch meine Weisung vom 19ten December, worauf ich mich hier wiederholt berufe, über den nämlichen Gegenstand an Hand gegeben worden ist.

Es wird übrigens Dero Einsicht von selbst nicht entgehen, dasz der dermalige Augenblick, wo die Pforte sich von mehr als einer Seite, theils durch die gefährlichen Unruhen des Paspan Ogli, theils durch die Gährung und Anspinungen ihrer griechischen Rajas in Morea und Griechenland, so sehr im Gedränge befindet, der natürlichste und günstigste zu seyn scheine, um unsere verschiedenen, in meinen letzteren Weisungen vom 19ten und 29ten des v. M. erwähnte desideria bey der Pforte nach Wunsche durchzusetzen; vorzüglich aber dieselbe zur förmlichen Miteinschlieszung unserer dalmatinischen und venetianischen Seefahrer in dem barbaresken Seund und den übrigen zu Gunsten der K. K. Unterthanen überhaupt und ihrer Handlung in der Türkey bestehenden Verträgen zu vermögen. Es kann zwar, wie bereits in meiner mehrzitirten Weisung von 19ten Dec. ausführlich dargethan worden ist, die Pforte unser dieszfälliges Recht keineswegs mit Grunde in Abrede stellen wollen; da sich jedoch von hieraus alle türkischen Chicanen, Schwierigkeiten und Anstände, so sich etwa gleichwohl bey dieser Verhandlung hervorthun dürften, nicht wohl vorhinein bestimmen lassen und zu ihrer geschwinderen und vollkommenen Beseitigung eine oder andere wohlangebrachte Freygebigkeit von guter Wirkung seyn dürfte, so werden Eure in Ansehung der Wichtigkeit des betreffenden Gegenstandes dem Staate immerhin einen ersprieszlichen Dienst leisten, wenn sie auch im äuszersten Falle eine Summe von ungefähr 5 bis 6 tausend Dukaten in Geld oder Geldswerth

κατατηκομένων δαλματικῶν αὐτοκρατορικῶν πλοίων, ὅπως κατορθωθῇ ταχὺς, ἀσφαλὴς, διὰ δὲ μεσάζοντός τινος ναύλου καὶ ἐπικερδὴς κατάπλους εἰς τὴν πατρίδα των. Αἱ ὑμέτεραι ἐνέργειαι εἶνε κατὰ πάντα σύμφωνοι πρὸς τὰς δοθείσας ὑμῖν ἐν τῷ μεταξὺ περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ὁδηγίας διὰ τῶν ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου γραμμάτων μου, εἰς ἃ καὶ πάλιν ἀναφέρομαι.

Ἄλλως δὲ δὲν θὰ διαλάθῃ καὶ οἰκοθεν τὴν ὑμετέραν σύνεσιν, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς, καθ' ὃν ἡ Πύλη εὑρίσκεται πολὺ στενοχωρημένη ἐκ πολλῶν μερῶν, τοῦτο μὲν ἕνεκα τῶν ἐπικινδύνων ταραχῶν τοῦ Πασβάνογλου, τοῦτο δ' ἕνεκα τοῦ ἀναβρασμοῦ καὶ τῶν σκευωριῶν τῶν Ἑλλήνων αὐτῆς ραγιάδων ἐν τῷ Μωρέᾳ καὶ τῇ Ἑλλάδι, φαίνεται ὢν ὁ καταλληλότατος καὶ εὐνούστατος, ὅπως τώρα πλέον τύχωμεν παρὰ τῆς Πύλης κατ' εὐχὴν τῶν διαφόρων ἡμῶν ἐν ταῖς τελευταίαις μου ὁδηγίαις ἀπὸ 9 καὶ 19 παρελθόντος μηνὸς ἀναφερομένων εὐχῶν, ἰδίως δὲ πείσωμεν αὐτὴν ὅπως ἐπιτρέπῃ αὐτόχρημα εἰς τοὺς Δαλμάτας καὶ Βενετοὺς ἡμῶν θαλασσοπόρους τὸν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Βαρβαρίας πλοῦν καὶ συμπεριλάβῃ αὐτοὺς εἰς τὰς λοιπὰς χάριν τῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μ. ἐν γένει καὶ τοῦ ἐμπορίου αὐτῶν ἐν Τουρκίᾳ ὑφισταμένας συνθήκας. Καὶ οὐδένα μὲν δύναται νὰ ἔχῃ λόγον ἡ Πύλη ὅπως διαμφισβητήσῃ τὸ ἐπὶ τοῦ προκειμένου δικαίωμα ἡμῶν, ὡς ἤδη λεπτομερῶς ἐξέθηκα ἐν ταῖς πολλάκις μνημονευθείσαις ὁδηγίαις μου ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματι δὲν δύνανται ἐκ τῶν προτέρων νὰ ὑπολογισθῶσι πᾶσαι αἱ ἐπὶ τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης δυνάμεναι νὰ προκύψωσι τουρκικαὶ στρεψοδικίαι, δυσκολίαι καὶ ἀναβολαὶ, πρὸς δὲ ταχυτέραν καὶ πλήρη αὐτῶν διάλυσιν ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ σκοπίμως μία ἢ ἄλλη ἐπίκαιρος ἐλευθεριότης, ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης θὰ παράσχῃ πάντως ἔξοχον ὑπηρεσίαν εἰς τὸ κράτος ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῆς προκειμένης ὑποθέσεως, ἂν ἐθεώρει ἀναγκαῖον πρὸς ἀσφαλῆ ἐπιτυχίαν νὰ ὑποσχεθῇ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ποσὸν περίπου 5 – 6 χιλιάδων δουκάτων εἰς χρήματα ἢ χρηματικὴν ἀξίαν.

für den sichern Erfolg zu versprechen für nöthig finden sollten.

. . . . . .

Omissis.

Mittels einer hier ferners anschlüszigen Note der Böhmisch-österr. Hofkanzley dto 20ten December erhalten Eure einen Bericht der N. O. Landesregierung wegen der Foderung des Bojaren Jorgaki Serdor Safirogli in der Wallachey an das hiesige griechische Handlungshaus Georg Manussi Figlio e Comp., wovon Dieselben das Benöthigte der K. K. Agentie zu Bukarest zur Verbescheidung des Klägers mitzugeben Sorge tragen wollen.

In dieser nämlichen Note kömmt auch eine von 18 hiesigen Handelshäusern und K. K. Unterthanen unterfertigte Klagschrift wegen verschiedener von dem vorigen Fürsten in der Wallachey angehaltener und von ihnen alldort erkaufter Waarenartikel vor. Da ein dergleichen unerwarteter und dem wechselseitigen freyen Handel schnurstraks zuwiderlaufender Verbot den K. K. Kaufleuten, so mit jener Provinz in Verkehr zu stehen pflegen, nothwendig zu groszen Schaden gereichen musz, so werden sich Eure bey dem neuen Fürsten mit Nachdruck dahin verwenden, dasz selber nicht nur allein alsogleich aufgehoben, sondern auch künftig die K. K. Unterthanen in der Wallachey ihren Handel frey und ungehindert auszuüben nicht gehemmet werden mögen.

Ferners liegt der nämlichen Note auch ein Bericht des N. O. Merkantil-und Wechselgerichts über die häufigen und für die dieszseitigen Unterthanen so höchst nachtheiligen betrügerischen Bankerute bey, wovon bereits weiter oben Erwähnung geschehen ist, und Eure nach Umständen und Gutbefinden bey der Pforte Gebrauch zu machen bedacht seyn werden.

In dem Augenblicke trifft auch Dero halbmonatliche ordinari Spedition vom 9ten December hier ein, wobey ich in Kürze einstweilen nur soviel zu erinnern habe, dasz, was die

. . . . . .

Παραλείπονται ὡς ὅλως ἄσχετα πρὸς τὸν Ῥήγαν.

Δι' ἄλλου ἐνταῦθα ὁμοίως συνημμένου ἐγγράφου τοῦ βοημικοῦ αὐστριακοῦ αὐλικοῦ γραφείου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10 Δεκεμβρίου λαμβάνετε ἔκθεσιν τῆς βορειοαυστριακῆς τοπικῆς κυβερνήσεως περὶ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ Βογιάρου Γεωργάκη Σερδὸρ Σαφείρογλη ἐν Βλαχίᾳ κατὰ τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου Γεωργίου Μανούση υἱοῦ καὶ Σας, περὶ ἧς παρακαλεῖσθε νὰ φροντίσητε ὅπως ἀναθέσητε τὰ εἰκότα εἰς τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ προξενεῖον τῆς Α. Μ. πρὸς κλήτευσιν τοῦ ἐνάγοντος.

Ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ ἐνυπάρχει καὶ ἀγωγὴ ὑπογεγραμμένη ὑπὸ 18 ἐνταῦθα ἐμπορικῶν οἴκων καὶ ὑπηκόων τῆς Α. Μ. περὶ διαφόρων ἐμπορευμάτων κρατηθέντων ὑπὸ τοῦ πρότερον ἐν Βλαχίᾳ ἡγεμονεύοντος, ἅτινα ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξαγοράσωσιν αὐτόθι. Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη ἀπρόοπτος καὶ εἰς τὸ ἀμοιβαῖον ἐλεύθερον ἐμπόριον ἄντικρυς ἀντικειμένη ἀπαγόρευσις ἀναγκαίως ἐπιφέρει μεγάλην ζημίαν εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς Α. Μ. ἐμπόρους τοὺς συνήθως συναλλασσομένους μετὰ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, παρακαλεῖσθε νὰ ἐνεργήσητε ἐπιμόνως παρὰ τῷ νέῳ ἡγεμόνι, ὅπως οὐ μόνον ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἀρθῇ καθ' ἑαυτὴν πάραυτα, ἀλλὰ καὶ μὴ παρακωλύωνται ἐν τῷ μέλλοντι οἱ ὑπήκοοι τῆς Α. Μ. ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ ἀνεμποδίστῳ ἐξασκήσει τοῦ ἐμπορίου των.

Ἐπ' ἴσης ἐπισυνάπτεται τῷ παρόντι ἐγγράφῳ καὶ ἔκθεσις τοῦ βορειοαυστριακοῦ ἐμποροδικείου περὶ τῶν συχνῶν καὶ διὰ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους ἐπιζημιωτάτων δολίων χρεωκοπιῶν, ὧν ἤδη ἔγεινεν ἀνωτέρω μνεία, παρακαλεῖσθε δὲ νὰ φροντίσητε ὅπως κάμητε χρῆσιν ταύτης παρὰ τῇ Πύλῃ συμφώνως πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ κατὰ τὴν ὑμετέραν κρίσιν.

Ταύτην τὴν στιγμὴν ἔφθασεν ἐνταῦθα καὶ ἡ ὑμετέρα δεκαπενθήμερος τακτικὴ ἀλληλογραφία τῆς 29 Νοεμβρίου. Εἰς ἀπάντησιν δὲ ταύτης ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ βραχέων ὑπομιμνήσκω ὑμᾶς, ὅτι ὅσον

Schifffahrt unserer dalmatinischen und venetianischen neuen Besitzungen nicht minder, als das Bottschaftshaus, Archiven und sonstige proprietaeten der Republick in der Türkey belanget, Eure bereits theils aus meinem heutigen, theils aus meinen vorigen Weisungen alles dasjenige ausführlich entnommen haben werden, worauf es hiebey vorzüglich anzukommen habe, um den vorgesetzten Endzweck am sichersten und leichtesten zu erreichen. In Ansehung des Pfortendollmetschers aber ist die Uebersicht seines ganzen bisherigen Betragens gegen unsern Hof, laut der in Dero eigenen Berichten davon enthaltenen mancherley Schilderungen, in der That keinerdings geeignet, um uns überhaupt dermalen einiges Vertrauen in deszelben angebliche sinceratione einflöszen zu können, am allerwenigsten aber scheinet es rathsam, sich eines so verdächtigen Kanales zur Mittheilung der obangeführten Umstände wegen des entdeckten griechischen Komplottes zu bedienen, sondern vielmehr nöthig zu seyn, solche durch den Dollmetscher von Wallenburg unmittelbar an den Reis Efendi selbst bringen zu lassen.

Womit ich, nebst Beyschlieszung eines Schreibens an H. Gr. v. Ludolf. ec.

---

5 (Min. Int.)

In dem mit Eustratio Argenti, einem nebst mehreren seiner Landsleute im hiesigen Polizeyhause gefänglich angehaltenen griechischen Handelsmanne, fortgesezten Verhör kömmt unter andern vor, dasz ein sicherer Doktor der Arzneykunde Polizo: welcher von dem Plane, in Griechenland einen Aufruhr zu stiften, volle Wissenschaft hat und welcher der wienerischen Polizey schon seit langer Zeit als ein Mann von sehr verderbten Grundsätzen bekannt war: von hier weg und nach *Jassy* sich begeben habe.

Wien, den 2 Jäner 1798.

ἀφορᾷ εἴς τε τὴν θαλασσοπλοΐαν τῶν νέων ἡμῶν δαλματικῶν καὶ βενετικῶν κτήσεων καὶ τὸ μέγαρον τῆς πρεσβείας, τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰς ἄλλας κτήσεις τῆς βενετικῆς πολιτείας ἐν τῇ Τουρκίᾳ, θέλετε ἤδη εὕρει περὶ τούτων λεπτομερῶς τοῦτο μὲν ἐν ταῖς σημεριναῖς μου, τοῦτο δ' ἐν ταῖς προτέραις μου ὁδηγίαις πάνθ' ὅσα εἶνε τὰ καιριώτατα ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα καὶ εὐχερέστατα ἐπιτευχθῇ ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός. Ὡς πρὸς δὲ τὸν διερμηνέα τῆς Πύλης (6), πράγματι ἡ ἀναθεώρησις τῆς ὅλης αὐτοῦ μέχρι τοῦδε πρὸς τὴν ὑμετέραν αὐλὴν διαγωγῆς συμφώνως πρὸς τὰς ἐν ταῖς ἰδίαις ὑμῶν ἐκθέσεσι περιλαμβανομένας ἐξεικονίσεις αὐτῆς, οὐδαμῶς εἶνε τοιαύτη, ὥστε τό γε νῦν ἔχον νὰ δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἡμᾶς καθ' ὅλου ἐμπιστοσύνην τινὰ εἰς τὰς ἐκδουλεύσεις τῆς δῆθεν εἰλικρινείας αὐτοῦ. Ἥκιστα δὲ φαίνεται πρόσφορον νὰ γείνῃ χρῆσις τοιούτου ὑπόπτου ἀγωγοῦ πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν ἄνω μνημονευθεισῶν λεπτομερειῶν τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν ἑλληνικὴν συνωμοσίαν, ἀλλ' εἶνε μᾶλλον ἀναγκαῖον νὰνακοινωθῶσιν αὗται κατ' εὐθεῖαν εἰς αὐτὸν τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην διὰ τοῦ διερμηνέως Φὸν Βάλλεμπουργ.

Ταῦτα καὶ μένω, ἐγκλείων ἔγγραφον πρὸς τὸν κύριον κόμιτα Φὸν Λοῦδολφ.

---

5 (Ὑπ. Ἐσ.)

Ἐκ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Εὐστρατίου Ἀργέντη, Ἕλληνος ἐμπόρου κρατουμένου μετὰ πολλῶν συμπατριωτῶν του ἐν τῇ ἐνταῦθα ἀστυνομίᾳ, ἐξήχθη πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι διδάκτωρ τις τῆς ἰατρικῆς Πολύζος (ὅστις ἔχει πλήρη γνῶσιν τοῦ σχεδίου ὑποκινήσεως ἀποστασίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅστις ἤδη ἀπὸ μακροῦ ἦτο γνωστὸς εἰς τὴν βιενναίαν ἀστυνομίαν ὡς ἀνὴρ λίαν διαστρόφων ἀρχῶν) ἀπῆλθεν ἐντεῦθεν καὶ μετέβη εἰς Ἰάσιον.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 23 Δεκεμβρίου 1797.

6 (Min. Int.)

Nach Aussage einiger fremden, kürzlich aus der Moldau hier angekommenen Griechen soll der verhaftete Argenti mit dem in Pototschan, Jassy und Bucharest etablirten griechischen Handlungshause Mustaua in Verbindung seyn, welches Haus denen Franzosen verschiedene Erfordernisse, vorzüglich ausgearbeitetes Leder gelieferet hat.

Diese nähmliche Griechen behaupten für zuverläszig, dasz der zu Bucharest befindliche K. K Consul Margelius an diesen Lieferungen seinen Theil gehabt habe.

Wien, den 3 Jäner 1798.

---

7 (Min. Ext.)

P. Stum 4um.

Je n'ai reçu que seulement hier la dépêche dont Votre Excellence m'honora le 2 de l'an, et voyant manquer encore la précédente du 29 Décbre je me suis empressé à demander à la Porte quelque notice concernant leurs tartares revenus de Paris. Mais il se trouva que j'en savois plus qu'elle, tant sur leur passage par Vienne et Bukarest que sur les mauvais traitemens qu'ils avoient essuyés à Provadi, de sorte qu'il a fallu me resigner à la patience et rester dans mon incertitude pénible sur le sort de la dite dépêche du 29 qui laisse une grande lacune dans les directions de la Cour Imple.

J'ai préalablement communiqué quelque chose au Reïs Effendi dans un moment où il étoit seul, et en lui recomman-

6 (Ὑπ. Ἐσ.)

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν ξένων τινῶν πρὸ μικροῦ ἐκ Μολδαβίας ἐνταῦθα ἀφιχθέντων Ἑλλήνων ὁ συλληφθεὶς Ἀργέντης εὑρίσκεται εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις πρὸς τὸν ἐν Ποτοτσανίῳ, Ἰασίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ ἐγκαταστημένον ἐμπορικὸν ἑλληνικὸν οἶκον Μουστάκκα (;), ὅστις ἔχει προμηθεύσει εἰς τοὺς Γάλλους διάφορα χρειώδη, ἰδίως δὲ κατειργασμένα δέρματα.

Οἱ αὐτοὶ Ἕλληνες διισχυρίζονται ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ διαμένων πρόξενος τῆς Α. Μ. Μαργέλιος μετέσχε καὶ αὐτὸς τῶν προμηθειῶν τούτων.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 24 Δεκεμβρίου 1797.

---

7 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον πρῶτον.

Χθὲς μόλις ἔλαβον τὸ ἔγγραφον, δι' οὗ μ' ἐτίμησεν ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης τὴν 23 Δεκεμβρίου· ἐπειδὴ δὲ βλέπω, ὅτι λείπει ἀκόμη τὸ προηγούμενον τῆς 19 Δεκεμβρίου, ἔσπευσα νἀπευθυνθῶ εἰς τὴν Πύλην ζητῶν εἰδήσεις περὶ τῶν Τατάρων αὐτῆς τῶν ἐπανελθόντων ἐκ Παρισίων. Ἀλλ' ἀπεδείχθη, ὅτι ἐγὼ ἐγνώριζον πλειότερα τῆς Πύλης περί τε τῆς διαβάσεως αὐτῶν ἐκ Βιέννης καὶ Βουκουρεστίου καὶ περὶ τῆς κακῆς δεξιώσεως, ἧς ἔτυχον εἰς Προβάδι οὕτως, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ κάμω θέλων καὶ μὴ θέλων ὑπομονὴν καὶ νὰ μείνω ἐν ὀδυνηρᾷ ἀβεβαιότητι περὶ τῆς τύχης τοῦ εἰρημένου ἐγγράφου τῆς 19, ὅπερ ἀφίνει μέγα κενὸν ἐν ταῖς ὁδηγίαις τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς.

Ἀνεκοίνωσα προεισαγωγικῶς τινα εἰς τὸν Ρεὶς Ἐφέντην ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἦτο μόνος, συνέστησα δὲ αὐτῷ ἀπόλυτον σιωπὴν περὶ τῆς

dant le plus profond secret sur les complots découverts des Grecs. Il y a prêté toute l'attention que mérite l'objet et je me propose d'y revenir encore en tems et lieu, mais surtout quand il aura reçu les dépêches d'Ibrahim Effendi. C'est ce qui sera exposé plus en détail par l'ordinaire prochain, où je répondrai aussi à tous les paragraphes de la dépêche dont je viens d'accuser la réception.

J'ai, au reste, fait valoir quelques notices consolantes transmises de Semlin sur les dispositions opportunes faites à la Kriegsinsel, et auxquelles la Porte doit attribuer en partie la bonne contenance de la garnison de Belgrade, ragaillardie par tant de témoignages d'amitié de nos Commandans. Et, à cette occasion, Raschid Effendi m'a communiqué à son tour l'avis donné aux Ministres Turcs, mais contredit et détruit d'avance par lui-même, de l'existence d'un corps de cinq cens canoniers autrichiens auprès de Paswandoglou.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*

Le Bn d'Herbert Rathkeal.

Péra de Constantinople, le 25 Janvier 1798.

à S. E. Mr le Baron de Thugut.

ἀποκαλυφθείσης συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων. Παρέσχε μοι δὲ πᾶσαν τὴν προσοχὴν, ἧς ἀξία εἶνε ἡ ὑπόθεσις. Προτίθεμαι δὲ νὰ ἐπανέλθω καὶ πάλιν εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ καὶ τόπῳ, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅταν θὰ ἔχῃ λάβει τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἰβραὴμ Ἐφέντη· θὰ ἐκθέσω δὲ τὰ περὶ τούτου λεπτομερέστερον διὰ τοῦ προσεχοῦς ταχτικοῦ ταχυδρομείου, ὅτε καὶ θὰπαντήσω εἰς πάσας τὰς παραγράφους τοῦ ἐγγράφου, οὗ ἀνωτέρω ἀνήγγειλα τὴν παραλαβήν.

Πλὴν δὲ τούτου ἀνεκοίνωσα ἐπιτηδείως εὐχαρίστους τινὰς εἰδήσεις διαβιβασθείσας ἐκ Σεμλίνου περὶ τῶν ἐπικαίρων μέτρων τῶν ληφθέντων ἐν τῇ Kriegsinsel καὶ εἰς τὰ ὁποῖα χρεωστεῖ ἐν μέρει ἡ Πύλη τὴν καρτερίαν τῆς φρουρᾶς τοῦ Βελιγραδίου, ἐνθαρρυνθείσης ἐκ τοσούτων φιλικῶν δειγμάτων παρὰ τῶν ἡμετέρων διοικητῶν. Ἐπὶ τῇ περιστάσει δὲ ταύτῃ ὁ Ῥασσὶδ Ἐφέντης μοὶ ἀνεκοίνωσε καὶ αὐτὸς τὴν εἴδησιν τὴν γνωρισθεῖσαν μὲν εἰς τοὺς Τούρκους ὑπουργοὺς, ἀλλ' ἐκ τῶν προτέρων παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀντιλεχθεῖσαν καὶ ἀποκρουσθεῖσαν, περὶ τῆς παρὰ τῷ Πασβάνογλῳ ὑπάρξεως σώματος πεντακοσίων αὐστριακῶν πυροβολητῶν.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ εὐσεβάστως ὡς ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις μου γράμμασιν

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, 15 Ἰανουαρίου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον Τοῦγκουτ.

8 (Min. Ext.)

P. Sum 8um

J'ai fait tomber encore chez le Reïs Effendi l'entretien sur le complot des Grecs, mais il ne paroissoit guère y prendre garde, soit qu'il n'en craignît par les effets sur la tranquillité de l'Empire, soit qu'il en eût reçu déjà plus d'informations et de détails que je ne pouvois lui en fournir. En effet, la correspondance du public, surtout dans la même nation, est remplie de particularités à cet égard, que j'ignorois; entre autres que ce mauvais folliculaire de Puliu, si souvent dénoncé par moi, est enfin démasqué et reconnu coupable. Mes communications sur ce sujet se bornent en stricte conformité aux ordres de Votre Excellence, au seul Reïs Effendi, à l'exclusion du Drogman de la Porte, quoique par sa charge il soit instruit du contenu des dépêches d'Ibrahim Effendi et soit d'ailleurs le canal par lequel passent celles des deux Princes.

Il n'est pas étonnant après cela que dans ses entretiens avec Mr de Wallenbourg il eut touché cette matiere du ton de quelqu'un qui s'intéresse à la nation et blâme la conduite des coupables; mais s'il est informé des insinuations passées en droiture au Reïs Effendi, il doit être frappé de notre réserve et en inférer que ses sentimens sont suspects: apperçu qui pourroit nuire à nos propres affaires, tandisque Votre Excellence voit, de mes autres très humbles rapports d'aujourd'hui, qu'il se prête de bonne grâce et efficacement à les seconder.

Du reste sa conduite passée, ses propos et ses inconséquences ont sans doute mérité la censure que Votre Excellence en fait dans ses deux dernières dépêches; mais je ne puis pas m'empêcher de croire bon et honnête le fonds de son caractère,

8 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον ὄγδοον.

Ἔφερα καὶ πάλιν τὸν λόγον πρὸς τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην περὶ τῆς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ δὲν ἐφαίνετο ἀξιῶν αὐτὴν πολλοῦ λόγου, εἴτε ὡς μὴ φοβούμενος τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα ἐπὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ κράτους, εἴτε ὡς ἤδη λαβὼν πλειοτέρας εἰδήσεις καὶ λεπτομερείας ἐκείνων, ἃς ἐγὼ ἠδυνάμην νἀνακοινώσω εἰς αὐτόν. Πράγματι δ' αἱ ἀλληλογραφίαι τῶν ἰδιωτῶν, ἰδίως παρὰ τοῖς ὁμογενέσι τῶν κρατουμένων, περιέχουσι περὶ τοῦ προκειμένου πολλὰ καθ' ἕκαστα ἅτινα ἐγὼ ἠγνόουν, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ὅτι τὸ κακὸν ἐκεῖνο ἀγγεῖον, ὁ ἐφημεριδογράφος (Μαρκίδης) Πούλιου, ὃν πολλάκις ἐγὼ κατήγγειλα, ἀπεκαλύφθη πεσόντος τοῦ προσωπείου του καὶ ἀνεγνωρίσθη ἔνοχος. Αἱ δ' ἐμαὶ ἀνακοινώσεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου περιορίζονται ἐν αὐστηρᾷ ἐμμονῇ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Υ. Ε. εἰς μόνον τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην, ἀποφευχθείσης τῆς ἀνακοινώσεως εἰς τὸν διερμηνέα τῆς Πύλης, εἰ καὶ οὗτος ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἔχει γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἰβραὴμ Ἐφέντη καὶ εἶνε ἄλλως ὁ ἀγωγὸς, δι' οὗ διέρχονται τὰ ἔγγραφα τῶν δύο ἡγεμόνων.

Δὲν εἶνε λοιπὸν κατὰ ταῦτα ἄπορον, ὅτι ἐν ταῖς συνδιαλέξεσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ κυρίου Φὸν Βάλλεμπουργ ἔθιξε τὸ θέμα τοῦτο μετὰ τρόπου ἀνδρὸς δεικνύοντος ἐνδιαφέρον περὶ τοῦ ἔθνους καὶ κατηγοροῦντος τὴν διαγωγὴν τῶν ἐνόχων. Ἀλλ' ἂν ἔλαβε γνῶσιν τῶν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην γενομένων ὑπαινιγμῶν, βεβαίως θὰ ἐξεπλάγη διὰ τὴν ἡμετέραν ἐπιφύλαξιν καὶ θὰ ἐξήγαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ εἶνε ὕποπτα, τοῦθ' ὅπερ ἠδύνατο νὰ βλάψῃ τὰς ἰδίας ἡμῶν ὑποθέσεις, ἐν ᾧ ἡ Υ. Ε. βλέπει ἐκ τῶν ἄλλων μου ταπεινοτάτων ἐκθέσεων τῆς σήμερον, ὅτι ἐπιδεικνύει προθυμίαν καὶ ζῆλον πρὸς εὐόδωσιν αὐτῶν.

Ἄλλως δὲ ἡ μὲν προτέρα αὐτοῦ διαγωγὴ, οἱ λόγοι αὐτοῦ καὶ αἱ ἀσυνέπειαι αὐτοῦ κατέστησαν αὐτὸν ἀναμφιβόλως ἄξιον τῆς ἐπικρίσεως, ἣν ἐκφέρει περὶ αὐτοῦ ἡ Υ. Ε. ἐν τοῖς δύο της τελευταίοις ἐγγράφοις. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μὴ πιστεύω εἰς τὴν κατὰ βάθος

ainsique je m'en suis expliqué en plusieurs occasions, lors même que j'avois lieu d'en être mécontent; opinion, je l'avoue, qui m'a disposé à rechercher sa confiance pour en diriger l'usage au profit du service Imp^{l}.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*.

Le B^{n} d'Herbert Rathkeal.

Péra de Constantinople, le 10 février 1798.

à S. E. M^{r} le Baron de Thugut.

---

9 (Min. Int.)

Nach sicheren erhaltenen Nachrichten laszen anjetzo die Griechen einige Schriften in viel 100 Exemplarien in Leibzig drücken, in welchen Sie ihre in türkischen Gebiete wohnende Nazion zu bereden suchen, das Joch der türkischen Regierung abzuschiteln und sich auf die französische Republik ganz zu verlaszen, welche ihnen durch die von den Venezianern abgenommene Inseln, so bald sie es verlangen verden, eine Unterstützung geben wird. Sie versichern weiter, dasz man die gröste Zusicherung von Paris hat, dasz das Directorium nicht ehe ruhen wird, bis es die Grikische Nazion von dem Schlawischen Joche befreüet hat. Diese Schriften werden theils über Bukowina und Moldau, theils über Dalmazien geschickt.

Wien, den 18ten Februar 1798.

(*Unterschrift unleserlich*).

ἀγαθότητα καὶ τιμιότητα τοῦ χαρακτῆρός του, ὡς ἐξεφράσθην περὶ αὐτοῦ ἐν πολλαῖς περιστάσεσι καὶ ὅταν ἀκόμη εἶχον λόγους νὰ εἶμαι δυσηρεστημένος ἐξ αὐτοῦ. Ἡ δὲ περὶ αὐτοῦ γνώμη μου αὕτη μὲ ἔπεισε, τὸ ὁμολογῶ, νὰ ἐπιζητήσω τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ, ὅπως διευθύνω καὶ χρησιμοποιήσω αὐτὴν πρὸς ὄφελος τῆς ὑπηρεσίας τοῦ αὐτοκράτορος.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ εὐσεβάστως ὡς ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις μου γράμμασιν

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, 31 Ἰανουαρίου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον Τοῦγκουτ.

---

9 (Ὑπ. Ἐσ.)

Κατὰ ληφθείσας ἀσφαλεῖς εἰδήσεις ἐκτυποῦσι κατ' αὐτὰς οἱ Ἕλληνες ἐν Λειψίᾳ εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας ἀντιτύπων ἔντυπά τινα, δι' ὧν πειρῶνται νὰ πείσωσι τοὺς ἐν τῇ τουρκικῇ χώρᾳ οἰκοῦντας ὁμοεθνεῖς των νὰποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῆς τουρκικῆς διοικήσεως καὶ νὰ ῥιφθῶσι καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας, ἥτις μέλλει νὰ παράσχῃ εἰς αὐτοὺς ὑποστήριξιν διὰ τῶν ἀπὸ τῶν Βενετῶν ληφθεισῶν (Ἰονίων) νήσων, εὐθὺς ὡς ζητήσωσι τοῦτο. Βεβαιοῦσι δὲ πλὴν τούτου, ὅτι ἔχουσιν ἀσφαλεῖς διαβεβαιώσεις ἐκ Παρισίων, καθ' ἃς τὸ Διευθυντήριον δὲν θὰ ἡσυχάσῃ ἕως ἐλευθερώσῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας. Ἀποστέλλονται δὲ τὰ εἰρημένα ἔγγραφα τοῦτο μὲν διὰ Βουκοβίνας καὶ Μολδαβίας, τοῦτο δὲ διὰ Δαλματίας.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 8 Φεβρουαρίου 1798.

(*Ὑπογραφὴ δυσανάγνωστος*).

---

10 (Min. Ext.)

Abschrift eines Schreibens des K. K. Internuntzius an H. Merkelius.

Pera, den 24ten Hornung 1798.

Da Ew. letztere Amtsberichte vom 12ten dieses, welche mir samt der Wienerpost den 20ten richtig zugekommen sind, gegenwärtig meinerseits keine Bemerkung erheischen, so beschränke ich mich anheute denenselben hieneben in Abschrift dasjenige mitzutheilen, was ich mich in Folge dero Anzeige letzthin an das General-Consulat von Cherson wegen den türkischen Unterthanen unregelmäszig ertheilten Pässen zu schreiben veranlaszt gefunden habe und woraus Ew. ersehen werden, wie zu Vermeidung aller ähnlichen Unannehmlichkeiten mit jenen zu verfahren ist, die etwa gegen beszere Vermuthung in Zukunft noch mit derley ordnungswiedrigen Urkunden von dem taurischen Consulate in der Wallachey zum Vorschein kommen sollten, dasz ist nähmlich, ihnen auf der Stelle solche Päsze mit der Erklärung, dasz sie ihnen selbst nicht anders dann schädlich seyn könnten, abzunehmen und zugleich allen Schutz geradeweg zu versagen.

Unter einem soll ich zugleich dieselben verständigen, dasz der H. Füst bey seiner Abreise von hier mich ersucht hat, ihm bey dem allerh. Hofe die Uebeslaszung einer Parthie von 2000 Militär-Flinten und dreyer Feldstücke zu erwirken, worüber ich mit letztem Kourier von der hohen Hofstelle die Antwort erhalten habe, dasz man unsererseits nicht abgeneigt seye, dem Fürsten in Betref der obgedachten 2000 Flinten, wofern sich selber dieszfalls unmittelbar nach Wien verwenden würde, nach Thunlichkeit und Umständen gegen baare Bezahlung zu willfahren. Ew. wollen sich daher angelegen

10 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ἀντίγραφον ἐγγράφου τοῦ ἐξάρχου τῆς Α. Μ. πρὸς τὸν κ. Μερκέλιον.

Ἐν Πέραν, τῇ 14 Φεβρουαρίου 1798.

Ἐπειδὴ ἡ τελευταία ὑμῶν ἐπίσημος ἔκθεσις τῆς 2 ἰσταμένου, ἥτις περιῆλθεν ἀσφαλῶς εἰς ἐμὲ μετὰ τοῦ βιενναίου ταχυδρομείου τῆς 10, ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμιᾶς παρ' ἐμοῦ δεῖται παρατηρήσεως, περιορίζομαι σήμερον νὰ κοινώσω εἰς ὑμᾶς ἐν συνημμένῳ ἀντιγράφῳ ὅσα συνεπείᾳ τῆς ὑμετέρας ἀναγγελίας παρεκινήθην νὰ γράψω ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὸ γενικὸν προξενεῖον Χερσῶνος περὶ τῶν εἰς Τούρκους ὑπηκόους παρατύπως παρεχομένων διαβατηρίων, ἐξ ὧν θέλετε ἴδει τί τὸ πρακτέον πρὸς ἀποφυγὴν πάντων τῶν ὁμοίων ἀτόπων ὡς πρὸς ἐκείνους, οἵτινες τυχὸν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐν τῷ μέλλοντι ἠδύναντο ἀκόμη νὰ ἐμφανίζωνται ἐν Βλαχίᾳ φέροντες τοιαῦτα παράνομα ἔγγραφα παρὰ τοῦ ταυρικοῦ προξενείου. Ἀνήγγειλα δῆλα δή, ὅτι πρέπει τοιαῦτα διαβατήρια νὰφαιρῶνται πάραυτα ἀπ' αὐτῶν σὺν τῇ δηλώσει, ὅτι εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους μόνον βλάβην ἠδύναντο νὰ προξενήσωσι, καὶ ὅτι συγχρόνως πρέπει νὰ στερῶνται οἱ τοιοῦτοι αὐτόχρημα πάσης προστασίας.

Ἐν τούτοις δὲ ὀφείλω νὰνακοινώσω ὑμῖν συγχρόνως, ὅτι ὁ ὑψηλὸς ἡγεμὼν κατὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησιν αὐτοῦ μὲ παρεκάλεσε νὰ ἐνεργήσω παρὰ τῇ ὑψηλῇ αὐλῇ τὴν εἰς αὐτὸν ἀποστολὴν δισχιλίων ὅπλων καὶ τριῶν πυροβόλων, περὶ ἧς ὑποθέσεως ἔλαβον παρὰ τῆς αὐλῆς διὰ τοῦ τελευταίου ταχυδρομείου τὴν ἀπάντησιν, ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς οὐδεμία ὑπῆρχε δυσκολία ὅπως διευκολυνθῇ εἰς τὸν ἡγεμόνα ἡ ἀποστολὴ τῶν εἰρημένων τρισχιλίων ὅπλων κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις ἀπέναντι πληρωμῆς ἐπὶ τοῖς μετρητοῖς, ἂν ἀπηυθύνετο περὶ τούτου κατ' εὐθεῖαν εἰς Βιέννην. Παρακαλῶ λοιπὸν ὑμᾶς νὰ φροντίσητε, ὅπως καταστήσητε αὐτῷ γνωστὴν ὡς τάχιστα ἐξ ὀνό-

seyn lassen, ihm diesen angenehmen Bescheid in meinem Nahmen ehestens bekannt zu machen und wegen seiner dieszfalls weiters nöthigen Schritte die dienliche Anleitung zu geben.

Zum Schlusze endlich entstehe ich nicht, die heutige in 7 Hof- nebst 11 anderen Packeten und 1 Schachtel Koffee fur I. M. die Kayserinn bestehende gewöhnliche Postexpedition einzubegleiten, deren ungesäumte schleunigste Beförderung ich denenselben hiemit sorgfälltigst anzuempfehlen nicht umhin kann.

N. V.: Die sehr wahrscheinliche Vermuthung, dasz das letzthin zu Wien entdeckte Komplot der Griechen auch seine Zweige in die Wallachey hin verbreitet haben und folglich die Untersuchung der Papiere des berüchtigten Dimitraki Tarnaviti etwa wichtige Aufschlüsze zu geben im Stande seyn würde, hat mich bestimmt, den hiesigen Ban Hanzery auf diesen Gegenstand aufmerksam zu machen, welches auch von ihm mit der grösszten Dankbarkeit aufgenommen worden ist. Es wird daher diensam seyn, dass Ew. gleichfalls dem H. Fürsten selbst diese Bemerkung mittheilen und sich mit selben einverstehen, um dann von ihm jene Aufklärungen zu erhalten, die vielleicht das Beste unserer Staaten angehen möchten. Alles, was Ew. auf diese Art mittelst des Briefwechsels des Turnaviti mit seinem Bruder zu Triest und andern, oder sonst durch eine verdoppelte Aufmerksamkeit in Erfahrung bringen sollten, dieses wollen dieselben ohne aller Rücksicht auf die etwa dabey verflochtenen Personen, was Standes sie auch seyn mögen, unverzüglich der hohen Hofstelle einberichten und auch mir davon Kenntnisz zu geben Sorge tragen, da es mehr als jemals nothwendig ist die Schleichwege zu enthüllen, welche der gegenwärtige allgemeine Wirbelgeist zum Nachtheile der öffentlichen Ruhe und Wohlfahrt zu folgen pflegt.

ματός μου τὴν εὐχάριστον ταύτην ἀπάντησιν καὶ νὰ παράσχητε εἰς αὐτὸν τὰς προσηκούσας ὁδηγίας περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναγκαίων περαιτέρων διαβημάτων.

Ἐν τέλει δὲν παραλείπω νὰ συνοδεύσω τὴν παροῦσαν διὰ τῆς συνήθους ταχυδρομικῆς ἀποστολῆς, συγκειμένης σήμερον ἐξ ἑπτὰ δεμάτων προωρισμένων διὰ τὴν αὐλὴν καὶ ἑπτὰ ἄλλων ὡς καὶ ἑνὸς κιβωτίου καφὲ διὰ τὴν αὐτοκράτειραν, λαμβάνω δὲ μέριμναν νὰ συστήσω ὑμῖν διὰ τῆς παρούσης τὴν ταχυτάτην καὶ ἀνυπέρθετον ἀποστολὴν αὐτῶν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον.

Ἡ πιθανωτάτη εἰκασία, ὅτι ἡ ἐπ' ἐσχάτων ἐν Βιέννῃ ἀνακαλυφθεῖσα συνωμοσία τῶν Ἑλλήνων δυνατὸν νὰ ἔχῃ διακλαδώσεις μέχρι Βλαχίας καὶ ὅτι κατὰ ταῦτα ἡ ἐξέτασις τῶν ἐγγράφων τοῦ διαβοήτου Δημητράκη Ταρναβίτη (γρ. Τουρναβίτη) πιθανῶς θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχῃ σπουδαίας ἐξηγήσεις, μὲ παρεκίνησε νὰ ἐπιστήσω εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τὴν προσοχὴν τοῦ ἐνταῦθα βάνου Χαντζερῆ, τοῦθ' ὅπερ ἔγεινεν ἀποδεκτὸν καὶ ὑπὸ τούτου μετὰ τῆς μεγίστης εὐγνωμοσύνης. Ἐντεῦθεν ἔσται λυσιτελὲς νἀνακοινώσητε καὶ ὑμεῖς ὁμοίως τὴν παρατήρησιν ταύτην εἰς αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα, ὅπως οὕτω λάβητε παρ' αὐτοῦ τὰς διασαφήσεις ἐκείνας, αἵτινες ἴσως δύνανται νὰ σκοπῶσιν εἰς ἀγαθὸν τῶν ἡμετέρων κρατῶν. Ἐὰν δὲ ὅ τι διὰ τούτου τοῦ τρόπου διδαχθῆτε ἔκ τε τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Τουρναβίτη μετὰ τοῦ ἐν Τεργέστῃ ἀδελφοῦ του καὶ ἄλλων ἢ ἄλλως πως δι' ἐπιτεταμένης προσοχῆς φροντίσατε, παρακαλῶ, νὰ διαβιβάσητε ἀμελλητί, ἄνευ ἀνασκοπῆς πρὸς τὰ τυχὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀναμεμιγμένα πρόσωπα, ὁποιασδήποτε κοινωνικῆς τάξεως καὶ ἂν ὦσιν, εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐλήν. Φροντίσατε δὲ νὰ καταστήσητε καὶ ἐμὲ ἐνήμερον περὶ τούτων, ἐπειδὴ εἴπερ ποτὲ εἶνε ἀναγκαῖον νἀποκαλυφθῶσιν αἱ σκολιαὶ ὁδοί, ἃς τρέπεται συνήθως ἡ γενικὴ τῆς σήμερον σκοτοδίνη τῶν πνευμάτων πρὸς ζημίαν τῆς δημοσίας ἡσυχίας καὶ εὐημερίας.

---

11 (Min. Ext.)

P. S. 4um

J'apprends avec intérêt que le principal moteur du complot des Grecs, le nommé Riga Vélestinly, guéri de ses blessures, vient d'être transporté de Trieste à Vienne, pour en tirer, ainsique de ses complices, les aveux nécessaires sur les particularités de la conspiration. Si les personnes chargées des enquêtes contre la plus rusée et la plus perfide des nations sont aussi éclairées qu'incorruptibles, je suis persuadé que les découvertes deviendront importantes, parceque les premiers plans remontent à plusieurs années en arrière, c'est à dire à l'époque où mes soupçons et mes apperçus, soumis à Votre Excellence, m'avoient déterminé à répandre l'alarme le long de nos confins et à employer tous les moyens possibles pour y penétrer. Je m'affligeois entre autres sensiblement de voir qu'un homme comme Pulliu, malgré sa mauvaise conduite et sa profession ouverte de démocratisme, eût pu encore trouver assez de protecteurs dans nos départemens pour résister aux attaques diverses que je lui portois sous les auspices de Votre Excellence.

Les ramifications de cette intrigue circuloient par des souterrains dans la Capitale et se répandoient d'un côté jusqu'à Trieste et Venise, de l'autre sur tous les points de communication avec l'Empire Ottoman, conduites et dirigées par les emissaires secrets de la France, et aboutissant en grande partie à Bukareste, où le nommé Gaudin exerçoit ses dangereux talens et son hypocrisie dans cette cause. Pourquoi le Directoire envoie-t-il à Vienne Secrétaire d'Ambassade un homme que les événemens passés rendent odieux, ou du moins suspect, à la Cour Imple? Un autre qui doit avoir été en relation

11 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον τέταρτον.

Μανθάνω μετ' ἐνδιαφέροντος, ὅτι ὁ κυριώτατος εἰσηγητὴς τῆς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων, ὁ καλούμενος Ῥήγας Βελεστινλῆς, θεραπευθεισῶν τῶν πληγῶν του, μετηνέχθη πρὸ μικροῦ ἐκ Τεργέστης εἰς Βιέννην, ὅπως ἐξαχθῶσιν ἐξ αὐτοῦ ὡς καὶ ἐκ τῶν συνενόχων του αἱ ἀναγκαῖαι ὁμολογίαι περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τῆς συνωμοσίας. Ἂν τὰ πρόσωπα, εἰς ἃ ἀνετέθη ἡ ἀνάκρισις περὶ τοῦ πανουργοτάτου καὶ ἀπιστοτάτου τῶν ἐθνῶν, εἶνε νοήμονά τε καὶ ἀδέκαστα, εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι αἱ γενησόμεναι ἀποκαλύψεις ἔσονται σπουδαῖαι, ἐπειδὴ τὰ πρῶτα σχέδια ἀνέρχονται εἰς πολλὰ ἤδη ἔτη, ἤτοι εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν αἱ ὑπόνοιαί μου καὶ αἱ βλέψεις μου αἱ ὑποβληθεῖσαι εἰς τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα μὲ εἶχον παρακινήσει νὰ ἐπιστήσω μετ' ἀνησυχίας τὴν προσοχὴν κατὰ μῆκος τῶν ἡμετέρων συνόρων καὶ νὰ μεταχειρισθῶ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα ὅπως διεισδύσω εἰς τὸ μυστήριον. Σὺν τοῖς ἄλλοις δὲ κατεθλιβόμην αἰσθητῶς, βλέπων, ὅτι ἀνὴρ οἷος ὁ Πούλιου παρὰ τὴν κακὴν αὐτοῦ διαγωγὴν καὶ τὴν ἀπροκάλυπτον ἐπιτήδευσιν δημοκρατικῶν φρονημάτων ἠδύνατο ἀκόμη νὰ εὑρίσκῃ ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις ἱκανοὺς προστάτας ὅπως ἀνθίσταται εἰς τὰς διαφόρους ἐπιθέσεις, ἃς κατέφερον κατ' αὐτοῦ εἰσηγήσει τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος.

Αἱ διακλαδώσεις τῆς συνωμοσίας ταύτης ὑπεισήρχοντο ἱεροκρυφίως εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ διεδίδοντο ἀφ' ἑνὸς μὲν μέχρι Τεργέστης καὶ Βενετίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς συγκοινωνίας μετὰ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, διοχετευόμεναι καὶ διευθυνόμεναι διὰ τῶν μυστικῶν ἀποστόλων τῆς Γαλλίας, συγκεντρούμεναι δὲ κατὰ μέγα μέρος εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου ὁ εἰρημένος Γωδὲν ἐξήσκει τὴν ἐπικίνδυνον αὐτοῦ εὐφυΐαν καὶ τὴν ὑποκρισίαν του ἐν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει. Διὰ τί τὸ Διευθυντήριον στέλλει εἰς Βιέννην ὡς γραμματέα πρεσβείας ἄνδρα, ὃν τὰ παρελθόντα γεγονότα καθιστάνουσι μισητὸν ἢ τοὐλάχιστον ὕποπτον εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλήν; Ἄλλος δέ τις,

avec les conjurés est le nommé Demetrius Tournaviti, le confident de Paswandoglou, dont le Capitan-Pascha vient de tirer une si promte vengeance; je suggère, tant ici qu'à Bukareste, de faire examiner soigneusement les papiers de cet homme, qui pourroient fournir des traits de lumière; son frère par exemple, établi à Trieste, ne feroit il pas des révélations intéressantes, s'il étoit examiné adroitement, et si l'on prenoit inspection de ses écrits avec les ménagemens nécessaires pour la réputation et le crédit d'un homme qui, peut-être, n'est point coupable. J'ai de même jetté les yeux sur Rossetti, cidevant Secrétaire de légation à Vienne, et j'ai recommandé in général aux deux Agences de transmettre à Votre Excellence tout ce qu'elles pourroient recueillir sur les lieux: la paix conclue avec la France rendant, selon moi, plus dangereuse la guerre qui continue avec la démocratie, et commandant une police aussi sévère à la Cour Imple que le Directoire de Paris déploie d'acharnement contre le Royalisme.

Quoiqu'il en soit, le Reïs Eff. vient de m'informer que tous ces Grecs détenus, étant des sujets de la Porte, Ibrahin Eff. avoit été chargé de les réclamer et de les envoyer garotés au Pascha de Belgrade; demande que ce Ministre qualifie de conforme aux traités, en me requérant officiellement d'en appuyer l'objet auprès de Votre Excellence, ce que j'ai reçu purement et simplement *ad referendum*, sans y faire la moindre objection dans un tems où je dois cultiver sa bonne volonté pour nos autres affaires, quoique rien n'eût été plus aisé, que de m'enquérir sur quel article des traités on se fondoit? Raschid Eff., au reste, et le Drogman de la Porte furent fort sensibles à l'annonce de la suppression de la Gazette grecque et aux égards que la Cour Imple avoit eus à la réquisition de la Porte; tout comme le négociant Messinesi m'a remercié beaucoup de l'assistance que je lui ai offerte pour un cas de nécessité ou d'injuste persécution, en lui recommandant toute fois de s'entendre avec moi aux premiers apparences d'un

ὅστις πιθανώτατα εὑρίσκετο εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς συνωμότας, εἶνε ὁ καλούμενος Δημήτριος Τουρναβίτης, ὁ ἔμπιστος τοῦ Πασβάνογλου, ὃν ἐξεδικήθη τόσον ταχέως ὁ Καπετὰν Πασσᾶς. Ὑπεκίνησα ἐνταῦθά τε καὶ ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν ἐπιμελῆ ἐξέτασιν τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἅτινα ἠδύναντο νὰ παράσχωσι διαφωτίσεις. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ παραδείγματι, ἐγκαταστημένος ἐν Τεργέστῃ, δὲν θὰ ἔκαμνεν ἐνδιαφερούσας ἀποκαλύψεις, ἂν ἐξητάζετο ἐπιτηδείως καὶ ἂν ἐξηρευνῶντο τὰ ἔγγραφά του μετὰ τῶν προφυλάξεων τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν πίστιν ἀνδρὸς, ὅστις ἴσως οὐδαμῶς εἶνε ἔνοχος; Ἔρριψα ἐπ' ἴσης τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τὸν Ῥωσέτην, τὸν πρώην γραμματέα πρεσβείας ἐν Βιέννῃ, καὶ συνέστησα ἐν γένει εἰς τὰ δύο προξενεῖα νὰ διαβιβάσωσιν εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα πάσας τὰς εἰδήσεις ὅσας θὰ ἠδύναντο νὰ περισυλλέξωσιν ἐπὶ τόπου. Ταῦτα δ' ἐπειδὴ ἡ μετὰ τῆς Γαλλίας συνωμολογημένη εἰρήνη καθίστησι κατ' ἐμὲ κριτὴν ἐπικινδυνωδέστερον τὸν ἐξακολουθοῦντα πρὸς τὴν δημοκρατίαν πόλεμον καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν πολιτείαν ἐπ' ἴσης αὐστηρὰν ὅσον ἀκράτητος εἶνε ἡ ὁρμὴ, μεθ' ἧς τὸ Διευθυντήριον τῶν Παρισίων καταφέρεται κατὰ τῶν φιλοβασιλέων.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁ Ῥεὶς Ἐφέντης μοι ἀνεκοίνωσε πρὸ μικροῦ, ὅτι, πάντων τῶν κρατουμένων ἐκείνων Ἑλλήνων ὄντων ὑπηκόων τῆς Πύλης, ὁ Ἰβραὴμ Ἐφέντης εἶχε λάβει τὴν ἐντολὴν νἀπαιτήσῃ τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν καὶ ἀποστείλῃ αὐτοὺς δεσμίους εἰς τὸν πασσᾶν τοῦ Βελιγραδίου. Χαρακτηρίζει δὲ ὁ ὑπουργὸς οὗτος τὴν ἀπαιτησιν ταύτην ὡς σύμφωνον πρὸς τὰς συνθήκας, καὶ ἐξαιτεῖται παρ' ἐμοῦ ἐπισήμως νὰ ὑποστηρίξω τὰ κατ' αὐτὴν παρὰ τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι, τοῦθ' ὅπερ ἐδέχθην ἄνευ τινὸς παρατηρήσεως *πρὸς ἀναφορὰν* χωρὶς νὰ ἐπιφέρω τὴν ἐλαχίστην ἀντίστασιν ἐν χρόνῳ καθ' ὃν ὀφείλω νὰ θεραπεύω τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ χάριν τῶν ἄλλων ἡμετέρων ὑποθέσεων, ἐν ᾧ οὐδὲν θὰ ἦτο εὐκολώτερον ἢ νὰ ζητήσω νὰ μάθω εἰς ποῖον ἄρθρον τῶν συνθηκῶν ἐστηρίζοντο. Ἄλλως δὲ ὁ Ῥασσὶδ Ἐφέντης καὶ ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης λίαν εὐαρέστως ἤκουσαν τὴν εἴδησιν περὶ τῆς παύσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος καὶ περὶ τῆς σπουδῆς, μεθ' ἧς προσέσχεν ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Πύλης. Καὶ ὁ ἔμπορος Μεσσηνέζης δέ μ' ηὐχαρίστησε πολὺ διὰ τὴν βοήθειαν, ἣν ὑπεσχέθην αὐτῷ ἐν περιπτώσει ἀνάγκης ἢ ἀδίκου καταδιώξεως,

danger, et avant que les choses fussent poussées à quelque extrémité.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*

Le Bn d'Herbert Rathkeal.

Péra de Constantinople, le 24 février 1798.

A S. E. Mr le Baron de Thugut.

---

12 (Min. Ext.)

Abschrift eines Schreibens des K. K. Internunzius an H. Schilling.

Péra, den 26 Hornung 1798.

Ew. letztere Amtsberichte vom 14ten, deren verschiedene Punkte blos zu meiner Kenntnisz dienen, sind mir vorgestern richtig zugelangt.

Ich kann dagegen nicht umhin, denenselben in Anlage einen Auszug meines mit voriger Post an das taurische Gl. Consulat erlaszenen Schreibens mitzutheilen, welches die,von gedachter Stelle türkischen Unterthanen ordnungswiedrig gegebenen und ihnen den Kais. Schutze in der Türkey, ihrem Vaterlande,zusichernden Päsze zum Gegenstand hat. Da jedoch dieser Auszug schon selbst das umständlichere enthält, so beschränke ich mich hier blos, Ew. die Art, wie, zu Vermeidung aller Unahnnehmlichkeiten, jede mit derley unregelmäszigen Urkunden des gedachten Consulats gegen Verhoffen etwa künftig noch nach der Moldau kommende rayas zu behandeln seyn werden, anzuzeigen und empfehle daher, ihnen auf der Stelle solche Päsze mit der Erklärung, dasz sie ihnen selbst

εἰ καὶ συνέστησα αὐτῷ νὰ συνεννοηθῇ μετ' ἐμοῦ εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ ἐνδείξει κινδύνου καὶ πρὶν ἢ τὰ πράγματα φθάσωσιν εἰς τὸ ἔσχατον.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ εὐσεβάστως ὡς ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις μου γράμμασιν

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 14 Φεβρουαρίου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον Τοῦγκουτ.

---

12 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ἀντίγραφον ἐγγράφου τοῦ ἐξάρχου τῆς Α. Μ. πρὸς τὸν Κ. Σχίλλιγκ (7)

Ἐν Πέραν, τῇ 16 Φεβρουαρίου 1798.

Ἡ τελευταία ὑμῶν ἐπίσημος ἔκθεσις τῆς 14, ἧς τὰ διάφορα ἀντικείμενα μόνον πρὸς ἐμὴν γνῶσιν χρησιμεύουσι, περιῆλθεν εἰς ἐμὲ ἀσφαλῶς προχθές.

Εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς σπεύδω νἀνακοινώσω ὑμῖν συνημμένην περίληψιν τοῦ διὰ τοῦ προηγουμένου ταχυδρομείου πρὸς τὸ γενικὸν ἐν τῇ Ταυρικῇ χερσονήσῳ προξενεῖον ἀποσταλέντος ἐγγράφου μου, ὅπερ ἀντικείμενον ἔχει τὰ ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης εἰς Τούρκους ὑπηκόους παρανόμως διδόμενα διαβατήρια τὰ ἐξασφαλίζοντα εἰς αὐτοὺς τὴν αὐτοκρατορικὴν προστασίαν ἐν τῇ Τουρκίᾳ, τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ περίληψις αὕτη περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τὰ καθ' ἕκαστα, περιορίζομαι ἐνταῦθα μόνον εἰς τὸ νὰ ὑποδείξω ὑμῖν τὸν τρόπον πῶς πρέπει νὰ φέρησθε πρὸς πάντα τυχὸν ἐν τῷ μέλλοντι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εἰς Μολδαβίαν μετὰ τοιούτων ἀτάκτων ἐγγράφων ἐρχόμενον ῥαγιᾶν, πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς ἀτόπου. Συνιστῶ λοιπὸν εἰς ὑμᾶς νἀφαιρῆτε ἀπ' αὐτῶν πάραυτα τοιαῦτα διαβατήρια σὺν τῇ δηλώσει, ὅτι ταῦτα εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους μόνον βλάβην ἠδύναντο νὰ

nicht anders dann schädlich seyn könnten, abzunehmen und zugleich allen Schutz geradehin zu versagen.

Uebrigens veranlaszt mich die von Ew. jüngsthin angezeigte gefängliche Einziehung des sicheren Polizo zu Jassy die Agenzie einzuladen, sich mit dem H. Fürsten auf eine unverfängliche Art einverstehen zu wollen, damit er selber jene bey dieser Gelegenheit ohne Zweifel erhaltene Aufschlüsze und Bekenntnisze, die etwa das beste unserer Staaten angehen möchten, in Freundschaft vertraulich mittheilen wolle, um solche unverweilt ohne aller Rücksicht der allfalls darein verflochtenen Personen der hohen Hofstelle einberichten und auch mir davon Wissenschaft geben zu können.

Endlich übersende ich hieneben noch zween Schreiben, eines an Dimitri Vitari Camandro, und das andere an Abatte Condilli, welche dieselben eigenhändig bestellen und auf letzteres insbesondere eine Antwort abverlangen wollen.

---

13 (*Min. Ext.*)

P. S. 5um

La dépêche ci-jointe adressée à l'Agence de Boucarest relève une *irrégularité* des passeports de Kersone pour donner des directions sur la conduite à tenir de ce chef à l'avenir et prévenir les inconvéniens qui pourroient en naître; elle contient de plus l'annonce de la résolution formelle de la Cour Imp^la^ sur l'achat de deux mille fusils demandés par le P^ce^ de Valachie, et fixe l'attention de Mr Merkelius sur les papiers de feu Turnaviti qui pourroient avoir quelque rapport avec le complot des Grecs découvert à Vienne.

Le premier et le dernier de ces articles, savoir les passe-

προξενήσωσι, καὶ συγχρόνως νὰ στερῆτε αὐτοὺς αὐτόχρημα πάσης προστασίας.

Ἄλλως δὲ ἡ παρ' ὑμῶν ἐπ' ἐσχάτων ἀναγγελθεῖσα σύλληψις τοῦ Πολύζου ἐν Ἰασίῳ μὲ παρακινεῖ νὰ παρακαλέσω τὸ προξενεῖον, ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ ἡγεμόνος κατ' ἀνεπίβουλον τρόπον, ἵνα αὐτὸς ἐκεῖνος εὐαρεστηθῇ νἀνακοινώσῃ φιλικῶς καὶ ἐμπιστευτικῶς τὰς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀναμφιβόλως ληφθείσας διαφωτίσεις καὶ καταθέσεις, ὅσαι τυχὸν ἠδύναντο νἀποβῶσιν εἰς ἀγαθὸν τῶν ἡμετέρων κρατῶν, ὅπως ταύτας ἀμελλητὶ ἀνακοινώσητε εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐλὴν ἄνευ ἀνασκοπῆς πρὸς τὰ τυχὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀναμεμιγμένα πρόσωπα, δυνηθῆτε δὲ νὰ καταστήσητε καὶ εἰς ἐμὲ γνωστὰ τὰ περὶ τούτου.

Τέλος ἀποστέλλω ὑμῖν συνημμένας ἐνταῦθα καὶ δύο ἐπιστολάς, τὴν μὲν πρὸς τὸν Δημήτριον Βιτάρην Καμάνδρον (;), τὴν δὲ πρὸς τὸν ἀναγνώστην (;) Κονδύλην, ἃς παρακαλῶ νὰ ἐγχειρίσητε αὐτοπροσώπως καὶ νὰ ζητήσητε ἰδίως παρὰ τοῦ δευτέρου ἀπάντησιν.

---

13 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον πέμπτον.

Τὸ συνημμένον ἔγγραφον, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸ προξενεῖον Βουκουρεστίου (8), καταδεικνύει ἀταξίαν τινὰ τῶν διαβατηρίων τῆς Χερσῶνος, ὅπως δοθῶσιν ὁδηγίαι περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὸ τοῦ αὐτόθι προξένου τηρητέας τάξεως πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀτόπων, ἅτινα ἠδύναντο νὰ προέλθωσιν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε συμβαινόντων. Περιέχει δὲ καὶ τὴν ἀγγελίαν περὶ τῆς τυπικῆς ἀποφάσεως τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς ὡς πρὸς τὴν ἀγορὰν δισχιλίων ὅπλων, ἅτινα ἐζήτησεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ κυρίου Μερκελίου ἐπὶ τὰ ἔγγραφα τοῦ μακαρίτου Τουρναβίτη, ἅτινα δυνατὸν νὰ ἔχωσι σχέσιν τινὰ μετὰ τῆς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐν Βιέννῃ ἀνακαλυφθείσης.

Περὶ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀντι-

ports irréguliers et le complot des Grecs entrent aussi dans l'autre expédition également ci-jointe pour l'Agence de Jassy, où je recommande au Chanceliste Schilling de prendre autant que possible connoissance des aveux du conspirateur Poliso pour l'information de Votre Excellence.

Je dois au reste ajouter, d'après mes conjectures personnelles, que le Secrétaire d'Ambassade de France Gaudin ne sauroit être réputé ignorer le fonds de ce complot, ni les liaisons des principaux coupables. Disciple chéri de Descorches, c'est un homme capable de tout pour réussir dans ses vues, sans être jamais retenu par des considérations morales, qui a beaucoup plus d'ambition que de talens, qui perdu de dettes trouvera bon tout ce qui peut lui procurer de l'argent et qui d'ailleurs a épousé ici une intrigante Naxiote d'une réputation équivoque.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*

Le Bn d'Herbert Rathkeal.

Péra de Constantinople, le 10 Mars 1798.

A S.E. Mr le Baron de Thugut.

---

14 (Min. Ext.)

P. S. 3um

Les nouvelles tentatives des révolutionnaires grecs pour répandre, voie de Moldavie et de Bosnie, parmi leurs nationaux dans l'Empire ottoman des écrits séditieux imprimés à Leip-

κειμένων, ἤτοι τοῦ περὶ τῶν ἀτάκτων διαβατηρίων καὶ τοῦ περὶ τῆς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων, γίνεται λόγος καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ ἐπ' ἴσης συνημμένῳ ἐγγράφῳ τῷ εἰς τὸ προξενεῖον Ἰασίου ἀπευθυνομένῳ (9), ἐν ᾧ συνιστῶ εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ προξενικοῦ γραφείου Σχίλλιγκ νὰ λάβῃ κατὰ τὸ δυνατὸν γνῶσιν τῶν καταθέσεων τοῦ συνωμότου Πολύζου, ὅπως πληροφορήσῃ περὶ αὐτοῦ τὴν Ὑμετέραν ἐξοχότητα.

Ἄλλως δ' ὀφείλω νὰ προσθέσω κατὰ τὰς ἰδίας ἐμοῦ εἰκασίας, ὅτι ὁ γραμματεὺς τῆς γαλλικῆς πρεσβείας Γωδὲν δὲν δύναται νὰ νομισθῇ ἀγνοῶν κατ' οὐσίαν τὰ τῆς συνωμοσίας ταύτης, οὐδὲ τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν κυριωτέρων ἐνόχων. Ὢν μαθητὴς προσφιλὴς τοῦ Δεκὸρς, εἶνε ἀνὴρ δυνάμενος τὰ πάντα νὰ ἐπιχειρήσῃ, ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοπουμένου, οὐδὲ συγκρατεῖται ποτε ὑπὸ ἠθικῶν θεωριῶν, ἔχει δὲ περισσοτέραν φιλοδοξίαν ἢ ἀρετὰς, βεβυθισμένος δ' ὢν εἰς χρέη θὰ εὕρῃ καλὸν πᾶν ὅ τι δύναται νὰ προμηθεύσῃ εἰς αὐτὸν χρῆμα, ἔχει δ' ἄλλως νυμφευθῆ ἐνταῦθα πολυμήχανόν τινα Ναξίαν, ἧς ἀμφίβολος εἶνε ἡ ὑπόληψις.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ εὐσεβάστως ὡς ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις μου γράμμασιν

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ράτκηλ.

Ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 28 Φεβρουαρίου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον Τοῦγκουτ.

---

14 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον τρίτον.

Αἱ νέαι ἀπόπειραι τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν ὅπως διαδώσωσι διὰ Μολδαβίας καὶ Βοσνίας εἰς τοὺς ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ὁμοεθνεῖς των στασιαστικὰ ἔντυπα ἐκτετυπωμένα ἐν Λειψίᾳ, περὶ ὧν

zig, dont la dépêche de Votre Excellence contient les détails, m'ont servi d'étoffe aux communications que je viens de faire au Reïs Effendi. Mr de Wallenbourg l'a trouvé *informé* déjà de tout par l'Amb. Ottoman, et infiniment sensible à des procédés si loyaux, en s'expliquant à cet égard dans les termes les plus forts et les plus affectueux et en appuyant aussi sur la reconnoissance acquise à la Cour Imp^le par sa conduite dans les troubles de la Roumélie, à laquelle il n'a pas fait difficulté d'attribuer en partie les désastres actuels des Rebelles.

A cette occasion Atif Alimed Eff. a rappellé la permission accordée de si bonne grâce au P^ce de Valachie d'acheter deux mille fusils pour ses troupes, et surtout les facilités qu'on met sur les confins à l'extraction des bleds si nécessaires aux garnisons et armées ottomanes. Mais, pressé de faire quelques approvisionnemens, plus considérables, il m'a prié instamment de recommander cet objet tant à Votre Excellence qu'au Commandant de Semlin, en me prévenant que le P^ce de Valachie et le Kaïmakam de Belgrade sont chargés des achats payables au comptant. Notre Interprète lui ayant promis mon concours le plus zélé à l'accomplissement des vues de la Porte, il a reçu avec plaisir ces assurances et remarqué que, dans les circonstances calamiteuses du tems, les Souverains, leurs fidèles serviteurs, tous les gens attachés au bon ordre et à la morale devroient s'entendre ensemble pour déjouer les manœuvres des novateurs et des malintentionnés, en désignant sans détour les Démocrates français sous cette dénomination, et en répétant le vœu de Raschid Eff. de resserrer plus fortement que jamais les liens qui unissent les deux Empires.

Je dois au reste informer Votre Excellence que le nouveau Reïs Effendi a renouvellé la réquisition faite par l'ancien que les Rayas coupables du complot soient extradés à l'Ambassadeur ottoman, *après qu'on aura tout éclairci*, et qu'il ne s'a-

τὸ ἔγγραφον τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος περιέχει τὰ καθ' ἕκαστα, μοὶ ἐχρησίμευσαν ὡς ὕλη διὰ τὰς ἀνακοινώσεις, ἃς κατ' αὐτὰς ἔκαμα εἰς τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην. Ὁ κ. Φὸν Βάλλεμβουργ εὗρεν αὐτὸν γνωρίζοντα τὰ πάντα παρὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ πρέσβεως καὶ ἐξόχως εὐγνώμονα πρὸς τὴν εἰλικρινεστάτην ἡμῶν πολιτείαν. Ἐξεφράσθη δὲ περὶ τούτου διὰ λέξεων ἐνδεικτικωτάτων καὶ φιλιωτάτων, ἐμμένων καὶ εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην, ἧς ἀνεδείχθη ἀξία ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ διὰ τῆς κατὰ τὰς ταραχὰς τῆς Ῥούμελης διαγωγῆς της, εἰς ἣν δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ ἀποδώσῃ κατὰ μέρος τὰς τωρινὰς ἥττας τῶν ἀνταρτῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ Ἀτὶφ Ἀχμὲτ Ἐφέντης ὑπέμνησε τὴν προθύμως παρ' ἡμῶν χορηγηθεῖσαν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἄδειαν, ὅπως ἀγοράσῃ δύο χιλιάδας ὅπλων διὰ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, καὶ ἰδίως τὰς εὐκολίας τὰς παρεχομένας ἐν τοῖς συνόροις πρὸς ἐξαγωγὴν σίτου, οὗ μεγάλην ἀνάγκην ἔχουσιν αἱ ὀθωμανικαὶ φρουραὶ καὶ στρατιαί. Ἀλλ' ἐπειγόμενος νὰ προβῇ εἴς τινας προμηθείας μεγαλειτέρας, μὲ παρεκάλεσε θερμῶς νὰ συστήσω τὰ περὶ τούτου εἴς τε τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα καὶ εἰς τὸν διοικητὴν Σεμλίνου, προειδοποιῶν με, ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας καὶ ὁ καϊμακάμης Βελιγραδίου ἔλαβον τὴν ἐντολὴν νὰ προβῶσιν εἰς τὰς ἀγορὰς ταύτας πληρωτέας τοῖς μετρητοῖς. Τοῦ δ' ἡμετέρου διερμηνέως ὑποσχεθέντος εἰς αὐτὸν τὴν προθυμοτάτην μου συνδρομὴν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς Πύλης, ἀπεδέχθη τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας μετ' εὐχαριστήσεως, καὶ παρετήρησεν, ὅτι ἐν ταῖς παρούσαις δειναῖς περιστάσεσιν οἱ ἡγεμόνες, οἱ πιστοὶ αὐτῶν θεράποντες, πάντες οἱ ἄνδρες οἱ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τὴν ἠθικὴν ὤφειλον νὰ συνεννοηθῶσι πρὸς ἀλλήλους, ὅπως ματαιώσωσι τὰς μηχανορραφίας τῶν νεωτεριστῶν καὶ κακοβούλων, ῥητῶς διὰ ταύτης τῆς ἐπωνυμίας δηλῶν τοὺς Γάλλους δημοκρατικούς, καὶ ἐπαναλαμβάνων τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ῥασσὶδ Ἐφέντη περὶ τῆς εἴπερ ποτὲ στενοτάτης συσφίγξεως τῶν δεσμῶν τῶν συνενούντων τὰς δύο αὐτοκρατορίας.

Ὀφείλω δ' ἄλλως νὰ ἀνακοινώσω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι ὁ νέος Ῥεὶς Ἐφέντης ἐπανέλαβε τὴν ἀξίωσιν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς τὸν Ὀθωμανὸν πρεσβευτὴν παραδόσεως τῶν ἐνόχων τῆς συνωμοσίας ῥαγιάδων μετὰ τὴν πλήρη τῶν πραγμάτων διαφώτισιν, ὅτε

gira plus que de leur punition; réquisition à laquelle il conviendroit d'acquiescer, ne fût-ce que par complaisance et sous les réserves que la sagesse de Votre Excellence trouvera nécessaires.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*

Le Bn d'Herbert Rathkeal.

Péra de Constantinople, le 24 Mars 1798.

A S. E. Mr le Baron de Thugut.

---

15 (Min. Int.)

AUSZUG

aus den Verhörs-Protokollen, welche mit den theils im Polizeyhause verhafteten, theils auf freyem Fusse untersuchten Griechen und Unterthanen der ottomanischen Pforte, Namens: Riga Velestinli, Eustratio Argenti, Demeter Nicolides, Panajot Emanuel und dessen Bruder Johann Emanuel, Anton Coronio, Theochar Georg Torunzia, Johann Karaza, Andrea Machutti und Konstantin Amiro, aufgenommen worden sind.

Riga Velestinli, 40 Jahre alt, von Ferres in Thessalien gebürtig und ledig, ist zeuge seines Verhörs-Protokolles Nro 1 im Wesentlichen geständig, dasz er während seines Aufenthaltes allhier

a) das hier in A beiliegende griechische Gedicht, betitelt:

οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῆς τιμωρίας αὐτῶν θὰ ὑπολείπηται. Εἰς δὲ τὴν ἀξίωσιν ταύτην προσῆκον θὰ ἦτο νὰ συναινέσωμεν, ἔστω καὶ μόνον χάριν ἀρεσκείας καὶ μετὰ τῶν ἐπιφυλάξεων ἐκείνων, ἃς θὰ εὕρῃ ἀναγκαίας ἡ σύνεσις τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ εὐσεβάστως ὡς ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις μου γράμμασιν

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 14 Μαρτίου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον Τοῦγκουτ.

---

15 (Ὑπ. Ἐσ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς διεξαχθείσης ἀνακρίσεως τῶν τοῦτο μὲν ἐν τῷ ἀστυνομικῷ καταστήματι κρατουμένων, τοῦτο δὲ ἄνευ προφυλακίσεως ἀνακριθέντων Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς ὀθωμανικῆς Πύλης, οἵτινες ὀνομάζονται Ῥήγας Βελεστινλῆς, Εὐστράτιος Ἀργέντης, Δημήτριος Νικολίδης, Παναγιώτης Ἐμμανουὴλ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης Ἐμμανουὴλ, Ἀντώνιος Κορωνιὸς, Θεοχάρης Γεωργίου Τορούντζιας, Ἰωάννης Καρατζᾶς, Ἀνδρέας Μασούτης καὶ Κωνσταντῖνος Ἄμοιρος.

Ὁ Ῥήγας Βελεστινλῆς, ἡλικίας ἐτῶν 40, γεννηθεὶς ἐν Φεραῖς τῆς Θεσσαλίας καὶ ἄγαμος, κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 ὡμολόγησε κατ' οὐσίαν, ὅτι κατὰ τὴν ἐνταῦθα διαμονήν του

α) Ἔψαλε πολλάκις καὶ ἔπαιξε διὰ τοῦ αὐλοῦ τὸ ἐνταῦθα ὑπὸ

Thurius Hymnus, welches mit den Worten: *Os pothe palicaria* anfängt und worin das griechische Volk überhaupt zum Aufstande gegen die Türken aufgemuntert wird, öfters gesungen und auf der Flöte geblasen habe; er ist ferner geständig, solches dem Anton Coronio nach Triest in Abschrift mitgetheilet und mehrere Verse daraus dem Philipp Petrovitsch in die Feder diktiret zu haben: läugnet aber, dasz er der Verfasser desselben seye, ungeachtet er dessen durch seinen eingestandener Massen eigenhändig geschriebenen, an Coronio lautenden Original = Brief hier sub B, worin er einbekannte, der Verfasser dieses revoluzionären Gedichtes zu seyn, rechtlich überwiesen ist.

b) Ist Riga geständig, dasz er griechische Landkarten, deren eine Ganze in 12 Abtheilungen bestehet, verfertiget, an derley ganzen Karten 1220 St. durch den hiesigen Kupferstecher Franz Müller habe stechen und durch den Drucker Jacob Nitsch in der Josephstadt abdrücken lassen. Er gestehet weiter, dasz er auch den 4ten Band des Anacharsis (: denn an dem 1, 2 und 3 Theile hätte bereits der hier befindliche Grieche und Medic. Studiosus, Namens Sacellarius gearbeitet:) aus dem Französischen in das Griechische übersetzet; endlich ein Werk, betitelt: *der moralische Dreyfusz*, welches er theils aus dem Italiänischen des Abbate Metastasio, theils aus der Schäferin auf den Alpen von dem französischen Schriftsteller Marmontel in das Griechische übersetzet, herausgegeben, alles dieses aber aus unversöhnlichen Hasse gegen die türkische Nazion und in der Absicht gethan habe, um seine Nazion über ihre dermalige traurige lage aufzuklären.

Er setzet weiter hinzu, dasz er vom 4 Theile des Anacharsis bei dem Buchdrucker Pichler nächst dem Stubenthor 1000, und 900 Exemplare vom moralischen Dreyfusz bei Pulio auflegen liesz.

Von den ganzen Landkarten habe er 624 St. in mehreren Kisten durch Argenti nach Smirna geschicket, 300 St. Karten nebst 120 Exemplare vom Dreyfusz aber dem griechischen

στοιχεῖον Α συνημμένον ἑλληνικὸν ᾆσμα τὸ ἐπιγραφόμενον *Θούριος Ὕμνος*, ὅπερ ἄρχεται διὰ τῶν λέξεων *Ὡς πότε παλληκάρια*, ἐν ᾧ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καθ' ὅλου παρακινεῖται εἰς ἀποστασίαν ἀπὸ τῶν Τούρκων. Ὁμολογεῖ ἐκτὸς τούτου, ὅτι ἀνεκοίνωσε τοῦτο ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὸν ἐν Τεργέστῃ Ἀντώνιον Κορωνιὸν καὶ ὅτι ὑπηγόρευσε πολλοὺς ἐξ αὐτοῦ στίχους εἰς τὸν Φίλιππον Πέτροβιτς· ἀλλ' ἀρνεῖται, ὅτι εἶνε ὁ συντάκτης αὐτοῦ, εἰ καὶ καταφωρᾶται ψευδόμενος διὰ τῆς κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν αὐτογράφου πρὸς τὸν Κορωνιὸν διευθυνομένης ἐπιστολῆς, συνημμένης ἐνταῦθα ὑπὸ στοιχεῖον Β, ἐν ᾗ ὡμολόγει, ὅτι εἶνε ὁ συντάκτης τοῦ ἐπαναστατικοῦ τούτου ποιήματος.

6) Ὁμολογεῖ ὁ Ῥήγας, ὅτι συνέταξεν ἑλληνικοὺς χάρτας, ὧν ἕκαστος πλήρης σύγκειται ἐκ δώδεκα τεμαχίων, ὅτι τοιούτων ὁλοκλήρων χαρτῶν ἐχάραξε 1220 ἀντίτυπα διὰ τοῦ ἐνταῦθα χαλκογράφου Φραγκίσκου Μύλλερ καὶ ἐξετύπωσεν αὐτὰ διὰ τοῦ τυπογράφου Ἰακώβου Νίτς ἐν τῷ Ἰωσηφείῳ τμήματι τῆς πόλεως. Ὁμολογεῖ πρὸς τούτοις, ὅτι μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸν τέταρτον τόμον τοῦ Ἀναχάρσιδος, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον, δεύτερον καὶ τρίτον μέρος εἶχεν ἤδη ἐπεξεργασθῇ ὁ ἐνταῦθα διατρίβων Ἕλλην φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς ὁ καλούμενος Σακελλάριος· τέλος, ὅτι ἐξέδωκεν ἔργον ἐπιγραφόμενον *Ὁ Ἠθικὸς τρίπους*, τοῦθ' ὅπερ μετέφρασεν ἑλληνιστὶ μέρος μὲν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τοῦ Ἀββᾶ Μεταστασίου, μέρος δ' ἐκ τῆς Βοσκοπούλας τῶν Ἄλπεων τοῦ Γάλλου συγγραφέως Μαρμοντὲλ, ὅτι δὲ ταῦτα πάντα ἔπραξεν ἐξ ἀσπόνδου μίσους πρὸς τὸ τουρκικὸν ἔθνος καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ διαφωτίσῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔθνος περὶ τῆς παρούσης ὀλιβερᾶς αὐτοῦ καταστάσεως.

Προσθέτει πρὸς τούτοις, ὅτι ἐξετύπωσε τοῦ μὲν τετάρτου μέρους τοῦ Ἀναχάρσιδος 1000 ἀντίτυπα παρὰ τῷ τυπογράφῳ Πίχλερ πλησίον τῆς Πύλης τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ Δωματίου (9), τοῦ δὲ Ἠθικοῦ Τρίποδος 900 παρὰ τῷ Μαρκίδῃ Πούλιου.

Τῶν ὁλοκλήρων χαρτῶν λέγει ὅτι ἔστειλε 624 ἀντίτυπα ἐν πολλοῖς κιβωτίοις εἰς Σμύρνην διὰ τοῦ Ἀργέντη, 300 δὲ ἀντίτυπα χαρτῶν καὶ 120 ἀντίτυπα τοῦ Τρίποδος παρέδωκεν εἰς τὸν Ἕλληνα ἐν

Kaufmanne von Bukarest, Namens Pilizaki, und eben 300 St. Karten einem anderen griechischen Kaufmanne von Bukarest, Namens Avrami (: welche beide dazumal in Wien gewesen wären :) übergeben; übrigens aber auch selbst die Karten mehreren hiesigen Griechen verkaufet.

Vom 4 Theile des Anacharsis, wovon ein Exemplar hier sub C beiliegt, habe er 25 dem Argenti, der ihm zu Bestreitung der Druckkosten einen Vorschusz von 1000 fl. machte, verkaufet, ungefähr 200 eben durch Argenti nach Triest expediret, um solche auf seiner Reise mitzunehmen und 500 derley Exemplare dem griechischen Handelsmanne in Jassi, Namens Georg Michaeli, der eben damals in Wien war, zum Verkaufe übergeben; endlich an diesem Letzteren nach der Hand 700 Exemplare vom Dreyfusz durch seinen hier befindlichen Kommissionär Michael Sterio zu dem obigen Ende nachgeschicket, die übrigen aber an die Praenumeranten erfolgen lassen.

c) Ist Riga geständig, dasz er in der nämlichen Absicht der Aufklärung von den Gemälden *Alexander den Grossen* darstellend, wovon ein Abdruck hier sub D beiliegt, und welches die Kopie von einem Kunststücke aus dem hiesigen Kunstkabinete ist, 1200 St. an der Zahl bei Müller habe stechen und durch Nitsch habe abdrücken lassen, welchen er aber die dort erscheinenden Anmerkungen über die Thaten dieses Helden in französisch und griechischer Sprache selbst hinzugesetzet hätte. Einige derley Kupferstiche habe er an hiesige Griechen vertheilet, die übrigen aber dem schon erwähnten Avrami zum Verkaufe, das Stück zu 20 Xr übergeben.

Zwar bringet Riga noch weiter an, dasz er auch Karten über die Moldau und Wallachey, wozu ihn die dortigen Fürsten Ypsilandi und Kalimachi mit Gelde unterstützet hätten, verfertiget und dieselben durch Müller habe stechen und durch Nitsch abdrücken lassen; da er aber dabei beharret, dasz er hier blosz seine Geldspeculation zum Grunde geleget habe,

Βουκουρεστίῳ ἔμπορον τὸν καλούμενον Πιλιζάκην (;) καὶ ἄλλα 300 ἀντίτυπα χαρτῶν εἰς ἄλλον τινὰ ἔμπορον ἐν Βουκουρεστίῳ ὀνομαζόμενον Ἀβράμην, οἵτινες ἀμφότεροι κατὰ τὰ λεγόμενά του εὑρίσκοντο τότε ἐν Βιέννῃ· ἄλλως δ' ἐπώλησε καὶ ὁ ἴδιος τοὺς χάρτας εἰς διαφόρους Ἕλληνας ἐνταῦθα.

Τοῦ τετάρτου μέρους τοῦ Ἀναχάρσιδος, οὗ συνάπτεται ἐνταῦθα ἓν ἀντίτυπον ὑπὸ στοιχεῖον C, ἐπώλησεν 25 ἀντίτυπα εἰς τὸν Ἀργέντην, ὅστις προκατέβαλεν εἰς αὐτὸν 1000 φλορίνια χάριν τῶν δαπανῶν τῆς ἐκτυπώσεως, περὶ δὲ τὰ 200 ἐξαπέστειλε διὰ τοῦ Ἀργέντη εἰς Τεργέστην, ἵνα παραλάβῃ ταῦτα ἐκεῖθεν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ ταξειδιόν του (πρὸς τὴν Ἀνατολὴν) καὶ 500 ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος παρέδωκεν εἰς τὸν Ἕλληνα ἐν Ἰασίῳ ἔμπορον τὸν καλούμενον Γεώργιον Μιχαὴλ, ὅστις τότε δὴ εὑρίσκετο ἐν Βιέννῃ· τέλος δ' ἔστειλε κατόπιν πρὸς αὐτὸν τοῦτον εἰς τὴν εἰρημένην πόλιν καὶ 700 ἀντίτυπα τοῦ Τρίποδος διὰ τοῦ ἐνταῦθα διατρίβοντος παραγγελιοδόχου αὐτοῦ Μιχαὴλ Στέριου, τὰ δὲ λοιπὰ ἐφρόντισε νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους συνδρομητάς.

γ') Ὁμολογεῖ ὁ Ῥήγας, ὅτι ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τῆς ἀναμορφώσεως (τοῦ ἔθνους του) ἐχάραξε παρὰ τῷ Μύλλερ καὶ ἐξετύπωσε παρὰ τῷ Νὶτς 1200 ἀντίτυπα τῆς εἰκόνος τῆς παριστανούσης *Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν*, ἧς ἔκτυπον συνάπτεται ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ στοιχεῖον D καὶ ἥτις εἶνε ἀντίγραφον καλλιτεχνήματος ἐκ τοῦ ἐνταῦθα Μουσείου, ὅτι δὲ εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην προσέθηκεν αὐτὸς τὰς ἐπ' αὐτῆς ἐμφαινομένας παρατηρήσεις περὶ τῶν πράξεων τοῦ ἥρωος τούτου γαλλιστὶ καὶ ἑλληνιστί. Καὶ τινας μὲν τῶν τοιούτων χαλκογραφιῶν διένειμεν εἰς Ἕλληνας ἐνταῦθα, τὰς δὲ λοιπὰς παρέδωκεν εἰς τὸν ἤδη μνημονευθέντα Ἀβράμην πρὸς πώλησιν ἀντὶ 20 κρεϊτσαρίων κατ' ἀντίτυπον.

Ὁ Ῥήγας καταθέτει μὲν πρὸς τούτοις, ὅτι ἐσχεδίασε καὶ χάρτας τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ὑποστηριχθεὶς πρὸς τοῦτο διὰ χρημάτων ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῶν χωρῶν ἐκείνων Ὑψηλάντη καὶ Καλλιμάχη, οὓς καὶ ἐχάραξε μὲν παρὰ τῷ Μύλλερ, ἐξετύπωσε δὲ παρὰ τῷ Νὶτς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιμένει, ὅτι τοῦτο πράττων μόνον λόγον εἶχε τὴν κερδοσκοπίαν, δὲν ἀποδεικνύεται δὲ τὸ ἐναντίον,

und des Gegentheiles nicht zu überführen war, so wird dieser Umstand hier blosz zur Nachricht angemerket.

Die oben ad a, b, et c vom Riga abgelegten Geständnisse werden durch die Aussagen des Argenti, Nicolides, Panajot und Coronio theilweise iustificiret.

d) Ist Riga geständig, dasz er stets die Befreyung Griechenlandes vom türkischen Joche wünsche; ja nach seiner Seligkeit seye diez der erste Wunsch, den Türken aus Griechenland entfernet zu wissen, indem er lieber den Teufel, als einen solchen Tyrannen wie den Türken zum Regenten haben wolle; und setzet noch hinzu, dasz wenn es heut zu einer Revoluzion in Griechenland ankommen sollte, er bereit seye, mitzuwirken.

In dieser Hinsicht und besonders bei Gelegenheit des von den Franzosen öffentlich bekannt gemachten Aufrufes, dasz sie jene Nazion, die unter dem tyrannischen Joche schmachtet, frey machen wollen, habe Riga, ohne von jemanden einen Auftrag zu erhalten, im Namen aller Griechen im July v. J. den hier sub E beiliegenden, von ihm eingestandener Massen durchaus eigenhändig geschriebenen Original = Brief an den französischen Consul in Triest geschrieben und denselben zur Bestellung an Coronio eingeschicket. Der wesentliche Inhalt dieses Briefes an den Consul enthalte die Bitte aller Griechen, dasz dieser sich an den kommandirenden Generalen der französischen Armee in Italien verwenden möchte, ihnen zu ihrer Befreyung eine Hilfe zu verwilligen, und im Falle ihnen eine Hilfe gewähret würde, so werde einer von den Griechen aufgestellet werden, bei diesem Helden zu verbleiben, um die Korrespondenz unter ihnen zu unterhalten.

Riga setzet in Ansehung dieses Gegenstandes noch hinzu, dasz dieser Schritt von ihm anfänglich nur eine blosse Idee gewesen wäre, weil erst bei einer günstigen Antwort auf Mittel wäre gedacht worden, wie eine Revolution in Griechenland zu Stande gebracht und wer zur Unterhaltung der Kor-

διὰ ταῦτα τὸ γεγονὸς τοῦτο σημειοῦται ἐνταῦθα μόνον πρὸς γνῶσιν.

Αἱ ἀνωτέρω ὑπὸ τὰ στοιχεῖα α', β' καὶ γ' κατατεθεῖσαι ὑπὸ τοῦ 'Ρήγα ὁμολογίαι διαπιστοῦνται ἐν μέρει ὑπὸ τῶν καταθέσεων τοῦ 'Αργέντη, Νικολίδου, Παναγιώτου καὶ Κορωνιοῦ.

δ') 'Ομολογεῖ ὁ 'Ρήγας, ὅτι πάντοτε ἐπεθύμει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς 'Ελλάδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ δὴ ὅτι μετὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του τοῦτο ἔχει ὡς πρῶτον πόθον νὰ ἴδῃ ἐκδιωκομένους τοὺς Τούρκους ἀπὸ τῆς 'Ελλάδος, ἐπειδὴ προετίμα νὰ ἔχῃ κυρίαρχον τὸν διάβολον μᾶλλον παρὰ τοιοῦτον τύραννον οἷος ὁ Τοῦρκος· καὶ προσθέτει ἀκόμη, ὅτι, ἂν σήμερον ἐπρόκειτο νὰ φθάσωσι τὰ πράγματα μέχρις ἀποστασίας ἐν 'Ελλάδι, θὰ ἦτο ἕτοιμος νὰ συνεργασθῇ.

Ταῦτα σκοπῶν καὶ ἰδίᾳ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων δημοσίᾳ κοινοποιηθείσης προκηρύξεως, ὅτι ἤθελον νὰ ἐλευθερώσωσι τὸ ὑπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν κατατηκόμενον ἔθνος ἐκεῖνο, ὁ 'Ρήγας λέγει, ὅτι χωρὶς νὰ λάβῃ παρ' οἱουδήποτε ἐντολήν τινα ἔγραψεν ὡς ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν 'Ελλήνων κατὰ τὸν 'Ιούλιον παρελθόντος ἔτους τὴν ἐνταῦθα ὑπὸ στοιχεῖον Ε συνημμένην καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν ὅλην αὐτῇ χειρὶ γραφεῖσαν πρωτότυπον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Τεργέστῃ πρόξενον τῆς Γαλλίας, ἣν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Κορωνιόν, ὅπως ἐγχειρισθῇ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Λέγει δὲ, ὅτι τὸ οὐσιῶδες περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πρὸς τὸν πρόξενον ἐνέχει τὴν παράκλησιν πάντων τῶν 'Ελλήνων πρὸς αὐτόν, ὅπως ἐνεργήσῃ παρὰ τῷ στρατηγῷ τῷ ἔχοντι τὴν διοίκησιν τῆς ἐν 'Ιταλίᾳ γαλλικῆς στρατιᾶς καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸν νὰ παράσχῃ βοήθειαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν, ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει ἔμελλε νὰ παρασχεθῇ εἰς αὐτοὺς βοήθεια, θὰ λάβῃ εἷς τῶν 'Ελλήνων τὴν ἐντολὴν νὰ διαμένῃ παρὰ τούτῳ τῷ ἥρωι, ὅπως διατηρῇ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἀλληλογραφίαν.

'Ο 'Ρήγας προσθέτει ἐπ' ἴσης ὡς πρὸς τοῦτο τὸ ἀντικείμενον, ὅτι τὸ διάβημα αὐτοῦ τοῦτο τὸ κατ' ἀρχὰς ἦτο ἁπλῆ μόνον ἰδέα του, ἐπειδὴ μόνον μετ' εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν ἔμελλε νὰ γείνῃ σκέψις περὶ τῶν μέσων πρὸς διενέργησιν ἐπαναστάσεως ἐν 'Ελλάδι καὶ περὶ τοῦ τίς ἠδύνατο νὰ ὁρισθῇ ὅπως διατηρῇ τὴν ἀλληλογραφίαν. 'Αλλ' ἐπειδὴ ὁ

respondenz aufgestellet werden könne. Weil aber Coronio den Brief nicht zustellen wollte, ungeachtet Riga die Bestellung desselben betrieb; weil er weiters auch erfuhr, dasz die Pforte mit den Franzosen *in gutem Einvernehmen* stehe, so habe er seinen revoluzionären Gedanken ganz aufgegeben.

Dieses Geständnisz hat Coronio in der Hauptsache bestättiget.

c) Ist Riga geständig, dasz er den hier in F beiliegenden, ganz demokratischen Katechismus sammt den dabei befindlichen, im griechischen Geiste verfaszten zwey Liedern, deren eines dem französischen *la Carmagnole*, das andere aber jenem: *Freut euch des Lebens* nachgeahmet ist und worin laut der deutschen Übersetzung G gegen die Tyrannen überhaupt losgezogen und das Volk zum Aufstande aufgemuntert wird, von dem Griechen in Preveza, Namens Laurentio Aliandro zum *abschreiben erhalten, diese ganze Beilage oben F durchaus eigenhändig* geschrieben und diese seine Abschrift seinem, des Riga, Reisekompagnion Christophoro Haggi Basili, der schon in Triest laut H vernommen worden ist, zur weiteren Kopierung mit dem Auftrage übergeben habe, dasz dieser das von Riga verfaszte, von Kriegsregeln handelnde Werk, betitelt: *der Marschall Khevenhüller*, bei Pulio drücken und demselben den Katechismus sammt den Liedern als einen Anhang einschalten und davon zur Vertheilung an die Griechen 1000 Exemplare auflegen lassen solle. Riga setzet aber hinzu, nicht zu wissen, ob Basili diesen seinen Auftrag befolget habe, weil er mit ihm dieszfalls zu sprechen vergessen hätte.

Da die Beilage oben F keine Abschrift, sondern vermög der dort erscheinenden Korrekturen ein Original = Aufsatz des Riga ist; da weiter wegen der Auflage dieser revoluzionären Schriften bei Pulio nichts verläszliches erhoben werden konnte, so bleibet Riga der Verfasser dieser Schriften, um somehr, als er vorkommen liesz, aus den erwähnten Liedern schon ehedem

Κορωνιὸς δὲν ἤθελε νὰ ἐγχειρίσῃ τὴν ἐπιστολὴν, εἰ καὶ ὁ Ῥήγας ἐπέμενεν εἰς τὴν παράδοσιν αὐτῆς, καὶ ἐπειδὴ ἐκτὸς τούτου ἔμαθεν, ὅτι ἡ Πύλη εὑρίσκεται εἰς ἀγαθὰς συνεννοήσεις πρὸς τοὺς Γάλλους, ἐγκατέλιπε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐπαναστατικήν του σκέψιν.

Τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἐπεκύρωσεν ἐν τοῖς κυρίοις καὶ ὁ Κορωνιός.

ε') Ὁμολογεῖ ὁ Ῥήγας, ὅτι τὴν ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ στοιχεῖον F συνημμένην ὅλως δημοκρατικὴν Προπαιδείαν μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ εὑρισκομένων καὶ ὑπὸ ἑλληνικῶν ἰδεῶν διαπνεομένων δύο ᾀσμάτων, ὧν τὸ μὲν εἶνε μίμησις τοῦ γαλλικοῦ La Carmagnole (ἡ Καρμανιόλα), τὸ δὲ τοῦ γνωστοῦ (γερμανικοῦ) Freut euch des Lebens (Ἀπολαύετε ταῦ βίου), καὶ ἐν οἷς κατὰ τὴν ὑπὸ στοιχεῖον G συνημμένην γερμανικὴν μετάφρασιν περιέχονται καθ' ὅλου ῥησικοπίαι κατὰ τῶν τυράννων καὶ παρακινεῖται ὁ λαὸς εἰς ἀποστασίαν, ὅτι ταῦτα ἔλαβε πρὸς ἀντιγραφὴν παρὰ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Ἕλληνος τοῦ καλουμένου Λαυρεντίου Ἀλιάνδρου, ὅτι πάντα τἀνωτέρω ὑπὸ στοιχεῖον F συνημμένα ἔγραψε καθ' ὁλοκληρίαν ἰδίᾳ χειρί, καὶ ὅτι τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ τοῦτο παρέδωκε πρὸς νέαν ἀντιγραφὴν εἰς τὸν συνοδοιπόρον ἑαυτοῦ Χριστόφορον Χατζηβασίλην (10), ὅστις ἐξητάσθη ἤδη ἐν Τεργέστῃ κατὰ τὰ ὑπὸ στοιχεῖον H συνημμένα, ἔδωκε δὲ εἰς αὐτὸν τὴν ἐντολήν, ὅπως οὗτος ἐκτυπώσῃ παρὰ τῷ Πούλιῳ τὸ ὑπὸ τοῦ Ῥήγα συντεταγμένον καὶ περὶ στρατιωτικῶν κανόνων πραγματευόμενον ἔργον τὸ ἐπιγραφόμενον *Ὁ στρατήγης Κεβενχύλλερ*, παρενείρῃ δὲ εἰς αὐτὸ ἐν ἀρχῇ τὴν Προπαιδείαν μετὰ τῶν ᾀσμάτων καὶ ἐκτυπώσῃ ἐξ αὐτῶν 1000 ἀντίτυπα ὅπως διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλὰ προσθέτει ὁ Ῥήγας, ὅτι ἀγνοεῖ ἂν ὁ Βασίλης ἐξεπλήρωσε ταύτην του τὴν ἐντολήν, ἐπειδή, καθ' ἃ λέγει, ἐλησμόνησε νὰ ὁμιλήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ τούτου.

Ἐπειδὴ τὰ κατὰ τἀνωτέρω ὑπὸ στοιχεῖον F συνημμένα δὲν εἶνε ἀντίγραφον, ἀλλ' ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς φαινομένων διορθώσεων πρωτότυπον ἔργον τοῦ Ῥήγα, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῶν γενομένων καταθέσεων οὐδὲν ἀσφαλὲς ἠδυνήθη νὰποδειχθῇ περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἐπαναστατικῶν τούτων συγγραφῶν παρὰ τῷ Πούλιῳ, διὰ ταῦτα θεωρητέος ὡς συντάκτης τῶν συγγραφῶν τούτων ὁ Ῥή-

mehrere Verse auswendig gewuszt zu haben, ungeachtet er den Verfasser nicht zu wissen vorgibt.

Dieses obige Geständnisz konnte nicht justifizirt werden, da keiner von den Verhafteten dieszfalls etwas wissen will.

f) Ist Riga ungeachtet seines Läugnens durch die einstimmige Aussage des Faktors Stadler und der Buchdruckergesellen Joseph Adam, Joseph Klötzel und Franz Hugale (: denn Pulio selbst hat mehr für, als gegen Riga ausgesagt:) rechtlich überwiesen, dasz er die griechische Proclamation I kurz vor seiner Abreise bei Pulio habe drucken und davon 3000 Exemplare auflegen lassen.

Riga ist sogar überwiesen, dasz er ungeachtet seines Läugnens auch der Verfasser dieser Proclamation ist; denn

1. hat er zeuge seines eingestandener Massen durchaus eigenhändig geschriebenen Original = Briefes sub K schon im Juny v. J. den Coronio ersuchet, er möchte ihm die französische Konstituzion entweder übersetzen oder zur Übersetzung einschicken, weil Riga selbe *für die griechische Nazion* nothwendig habe, welches Begehren Riga mittelst der Original = Briefe L et M wiederholet hat Als nun Coronio hierauf dem Riga 9 Kapitel, welche ersterer aus der französischen Konstituzion vom Jahre 1793 übersetzet hat, zur Probe einschickte, so hat

2. Riga in dem weiteren, von ihm eingestandener Massen eigenhändig geschriebenen, an Coronio lautenden Original = Briefe N von 5 Aug. v. J., wovon eine Übersetzung in O beiliegt, sich erkläret, dasz, obschon die Konstituzion nicht jene ist, welche er vom Consul in der Wallachey erhielt, Coronio doch mit dieser Übersetzung fortfahren möchte, weil er, Riga nur die Form davon entlehnen, eine nach dem griechischen Geiste verfassen und 70,000 St. drucken lassen wolle, was aber Coronio nicht befolgte.

γας, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον κατεφάνη ἐκ τῶν λόγων του, ὅτι ἤδη πρότερον ἐγνώριζεν ἐκ στήθους πολλοὺς στίχους τῶν εἰρημένων ᾀσμάτων, εἰ καὶ ὑποκρίνεται ὅτι ἀγνοεῖ τὸν συντάξαντα.

Ἡ ἀνωτέρω ὁμολογία δὲν ἠδύνατο νὰ διαπιστωθῇ, ἐπειδὴ οὐδεὶς τῶν κρατουμένων ὡμολόγησεν, ὅτι γνωρίζει τι περὶ τοῦ προκειμένου.

ς') Ὁ Ῥήγας παρ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἄρνησιν κατεφωράθη διὰ τῆς ὁμοφώνου καταθέσεως τοῦ διευθυντοῦ τῶν τυπογραφικῶν ἔργων Στάδλερ καὶ τῶν ἐργατῶν Ἰωσὴφ Ἀδὰμ, Ἰωσὴφ Κλέτσελ καὶ Φραγκίσκου Χούγαλε, (τοῦ Πούλιου αὐτοῦ καταθέσαντος μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ Ῥήγα ἢ κατ' αὐτοῦ), ὅτι τὴν ὑπὸ στοιχεῖον Ι ἑλληνικὴν προκήρυξιν ἐξετύπωσε παρὰ τῷ Πούλιῳ βραχὺν χρόνον πρὸ τῆς ἑαυτοῦ ἀναχωρήσεως, ἐκτυπωθέντων 3000 αὐτῆς ἀντιτύπων.

Ὁ Ῥήγας μάλιστα κατεφωράθη παρ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἄρνησιν, ὅτι εἶνε ὁ συντάκτης καὶ ταύτης τῆς προκηρύξεως, ἐπειδὴ

1. ἤδη κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους παρεκάλεσε τὸν Κορωνιὸν, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς ὑπὸ στοιχεῖον Κ κατὰ τὴν ἰδίαν τοῦ Ῥήγα ὁμολογίαν ὁλοκλήρου τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χειρὶ γεγραμμένης πρωτοτύπου ἐπιστολῆς, ἢ νὰ μεταφράσῃ χάριν αὐτοῦ τὸν γαλλικὸν θεμελιώδη νόμον ἢ νὰ στείλῃ αὐτὸν αὐτῷ πρὸς μετάφρασιν, ἅτε τοῦ Ῥήγα ἔχοντος χρείαν αὐτοῦ *χάριν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους*, τὴν δ' ἐπιθυμίαν ταύτην ἐπανέλαβεν ὁ Ῥήγας ἐν ταῖς ὑπὸ στοιχεῖον L καὶ M συνημμέναις ἐπιστολαῖς. Ὅτε δὲ ὁ Κορωνιὸς συνεπείᾳ τῶν εἰρημένων ἐπιστολῶν ἔστειλεν εἰς τὸν Ῥήγαν ὡς δεῖγμα 9 κεφάλαια, ἅτινα ὁ πρῶτος εἶχε μεταφράσει ἐκ τοῦ γαλλικοῦ πολιτεύματος τοῦ ἔτους 1793, τότε

2. ὁ Ῥήγας ἐδήλωσε διὰ τῆς μεταγενεστέρας αὐτοῦ ἀπὸ 26 Ἰουλίου ὑπὸ στοιχεῖον Ν συνημμένης καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν ὁμολογίαν αὐτογράφου, πρὸς τὸν Κορωνιὸν δ' ἀπευθυνομένης πρωτοτύπου ἐπιστολῆς, ἧς συνάπτεται μετάφρασις ὑπὸ στοιχεῖον Ο, ὅτι εἰ καὶ τὸ (γαλλικὸν) πολίτευμα δὲν εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτὸς ἔλαβε παρὰ τοῦ (Γάλλου) προξένου ἐν τῇ Βλαχίᾳ, παρακαλεῖται ἐν τούτοις ὁ Κορωνιὸς νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μετάφρασίν του, ἐπειδὴ αὐτὸς, ὁ Ῥήγας, μόνον τὸν τύπον θέλει νὰ παραλάβῃ ἐξ αὐτοῦ, θὰ συντάξῃ δὲ ἄλλο κατὰ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ θὰ τυπώσῃ 70000 ἀντίτυπα αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Κορωνιὸς δὲν ἐξετέλεσε τὴν παράκλησιν αὐτοῦ.

3. Pulio sagt, dasz er dem Riga unwissend zwar, zu welchem Ende eine französische Konstituzion mitgetheilet habe, und Philipp Petrovitsch bestättigt, dasz er einst den Riga bei Übersetzung der Konstituzion überraschet hätte.

Da nun diese Proclamation oben J grösżten Theiles aus der französischen Konstituzion und dem Liede; Os pothe palicaria bestehet, deren Verfasser laut seines Briefes oben B Riga ist, so stellen ihn alle diese Bekenntnisse als Verfasser dieser Proclamation offenbar dar.

g) Nach den theilweisen Aussagen des Argenti, Nicolides, Petrovitsch und Johann Emanuel ist Riga, ungeachtet seiner Angabe, dasz er nach der Hand seinen revoluzionären Gedanken ganz aufgegeben habe, vorzüglich in der Erwägung, da er selbst zuläszt, von den Mitteln, wie eine Revoluzion angefangen werden könnte, gesprochen zu haben, allenthalben überwiesen, dasz sein Revoluzionsplan folgender gewesen ist. Riga seye nämlich entschlossen, nach der Halbinsel Morea gegen das mittelländische Meer zu den dort wohnenden rebellischen Griechen, Mainotten, Abkömmlingen der alten Spartaner, sich zu begeben, das Zutrauen derselben sich zu erwerben, die Freyheit überall zu predigen und sodann mit Hilfe derselben die ganze Halbinsel Morea mit Gewalt vom türkischen Joche zu befreyen. Wenn nun Morea befreyet ist, so wolle er dann in Epiro einfallen, diese Landschaft auch befreyen, die Mainotten mit den andern rebellischen Griechen, Cacosulioten genannt, die an den Seekusten des adriatischen Meeres sind, vereinigen und mit dieser Vereinigung weiter gegen Osten vorrücken und sodann die türkischen Provinzen Mazedonien, Albanien, das eigentliche Griechenland, dann die übrigen mittelst eines allgemeinen Aufstandes befreyen und wie Petrowitsch insbesondere anbringet, alles nach dem französischen Fusse einrichten. Diese Befreyung hoffe Riga um so mehr zu Stande zu bringen, da ohnehin alle Griechen bewaffnet, auch

3. Ὁ Πούλιος λέγει, ὅτι ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Ῥήγαν, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ μελετωμένου σκοποῦ, ἓν ἀντίτυπον τοῦ γαλλικοῦ πολιτεύματος, καὶ ὁ Φίλιππος Πέτροβιτς βεβαιόνει, ὅτι κατέλαβέ ποτε αἰφνιδίως τὸν Ῥήγαν μεταφράζοντα τὸ πολίτευμα.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ προμνημονευθεῖσα ὑπὸ στοιχεῖον I προκήρυξις συνίσταται κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐκ τοῦ γαλλικοῦ πολιτεύματος καὶ τοῦ ᾄσματος Ὡς πότε παλληκάρια, οὗ συντάκτης κατὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχεῖον B ἐπιστολὴν εἶνε ὁ Ῥήγας, πάντα ταῦτα τὰ πειστήρια ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν ἀριδήλως ὡς τὸν συντάκτην τῆς προκηρύξεως ταύτης.

ζ') Παρὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ῥήγα, καθ' ἣν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶχε παντελῶς ἐγκαταλίπει τὴν ἐπαναστατικὴν αὐτοῦ σκέψιν, ἰδίως λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὁμολογίας, ὅτι ἔκαμε λόγον περὶ τῶν μέσων πῶς ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρηθῇ ἐπανάστασίς τις, καταφωρᾶται πάντως ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους καταθέσεων τῶν Ἀργέντη, Νικολίδου, Πέτροβιτς καὶ Ἰωάννου Ἐμμανουὴλ, ὅτι τὸ ἐπαναστατικὸν αὐτοῦ σχέδιον ἦτο τὸ ἑπόμενον. Εἶχε δῆλα δὴ ὁ Ῥήγας τὴν ἀπόφασιν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Μωρέως, κειμένην κατὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, πρὸς τοὺς αὐτόθι οἰκοῦντας Ἕλληνας στασιαστὰς, τοὺς Μανιάτας, ἀπογόνους ὄντας τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν, νὰ κηρύξῃ ἀπανταχοῦ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔπειτα, βοηθούμενος ὑπ' αὐτῶν, νὰ ἐλευθερώσῃ ὅλην τὴν χερσόνησον τοῦ Μωρέως διὰ τῆς βίας ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Μωρέως ἤθελεν ἔπειτα νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἤπειρον, νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ ταύτην τὴν χώραν, νὰ συνενώσῃ τοὺς Μανιάτας μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων στασιαστῶν τῶν καλουμένων Κακοσουλιωτῶν, οἵτινες οἰκοῦσι παρὰ τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, καὶ μετὰ τῶν συνηνωμένων τούτων δυνάμεων νὰ προχωρήσῃ πρὸς Ἀνατολὰς καὶ ἔπειτα νὰπελευθερώσῃ τὰς τουρκικὰς ἐπαρχίας Μακεδονίαν, Ἀλβανίαν, τὴν κυρίως Ἑλλάδα, κατόπιν δὲ τὰς λοιπὰς διὰ γενικῆς ἀποστασίας, καὶ, ὡς καταθέτει ἰδίως ὁ Πέτροβιτς, νὰ εἰσαγάγῃ ἀπανταχοῦ τὸ γαλλικὸν πολίτευμα. Ἤλπιζε δ' ὁ Ῥήγας νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν ταύτην τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἅπαντες οἱ Ἕλληνες εἶνε ὁπωσδήποτε ὡπλισμένοι καὶ

mit Lebensmitteln versehen und Gelder von reichen Klöstern zu haben sind.

h) Riga ist endlich ungeachtet seines Läugnens theils aus der Aussage des Argenti, dem er seine Absicht entdeckte, hauptsächlich aber aus seinem eigenhändigen, an Coronio erlassenen Briefe oben N respve der Übersetzung O überwiesen, dasz er im Dezbr. v. J. blosz in der Absicht, um eine Revoluzion in Griechenland zu bewerkstelligen, von hier abgereiset seye: denn da in diesem Briefe unter andern die Ausdrücke: *Aus Bukarest schreiben mir unsere Anhänger Thessalier, Epiroten und Athener; sie brüllen wie die Löwen; sie sagen mir, dasz für Bücher keine Zeit seye, ich solle mich nach dem Vaterland einschiffen und ihnen die Stunde meiner Abreise schreiben, denn auch sie reisen bald nach ihrer Heimath* vorkommen; da weiters dieser Brief seinem ganzen Inhalte nach nichts, als den Wunsch nach der Demokratie enthält: da ferner Riga in seinem Verhöre und in den Beilagen P et Q selbst gestehet, dasz er eine grosse Anzahl Exemplare von der griechischen Proclamation oben J, die er von einem Unbekannten allhier erkauft zu haben fälschlich vorgibt, zu dem Ende auf seiner Reise mitgenommen habe, um dieselben in Griechenland zu verbreiten, so wie er auch hier sie eingestandener Massen mehreren Griechen mitgetheilet hat: so liegt aus diesen und den obigen Umständen diese seine Absicht offenbar am Tage.

Da endlich Riga eine revoluzionäre Gesellschaft zu verrathen sorgfältig vermieden hat und geständiger Massen mit seinen vorzüglichen Bekannten, und zwar in Janina in Griechenland mit den Handelsleuten Coloro, Constantin Papa Demeter, Nikitta und Johann Haggi Basili; in Jassi mit Joanni und Georgio Michaeli; in Bukarest mit den Griechen Manolagi, Georgio Polesko, Poligaki, Theodosi, Lambros, Latiniano, Joanni Zauzi, Nicolati, Stafraki und Manassi; in Patra in Morea mit dem Geistlichen Kirilus; in Konstantinopel mit Basili Econom und Johann Capsuli; dann in Pest mit

ἔχουσι προμήθειας τροφῶν, εἶνε δὲ πρόχειρα χρήματα ἐκ πλουσίων μονῶν.

η') Τέλος ὁ Ῥήγας παρὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἄρνησιν καταφωρᾶται ἔκ τε τῆς καταθέσεως τοῦ Ἀργέντη, εἰς ὃν ἀπεκάλυψε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, κυρίως δ' ἐκ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Κορωνιὸν σταλείσης ἐπιστολῆς, τῆς ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχεῖον N ἀναφερομένης, μετὰ τῆς ὑπὸ στοιχεῖον O μεταφράσεως, ὅτι κατὰ τὸν Δεκέμβριον παρελθόντος ἔτους ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν ἐπὶ μόνῃ τῇ προθέσει ὅπως διενεργήσῃ ἐπανάστασιν ἐν Ἑλλάδι, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ μεταξὺ ἄλλων εὑρίσκονται καὶ αἱ φράσεις *Ἐκ Βουκουρεστίου γράφουσί μοι οἱ φίλοι μας Θεσσαλοί, Ἠπειρῶται καὶ Ἀθηναῖοι· βρυχῶνται ὡς οἱ λέοντες· μοὶ λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶνε καιρὸς διὰ βιβλία, ἀλλὰ πρέπει νἀποπλεύσω εἰς τὴν πατρίδα καὶ νὰ γράψω εἰς αὐτοὺς τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἀναχωροῦσι προσεχῶς εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν.* Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ περιεχομένῳ οὐδὲν ἄλλο ἐνέχει ἢ τὸν πόθον πρὸς τὴν δημοκρατίαν· ἐπειδὴ ἐκτὸς τούτου ὁ Ῥήγας ἐν τῇ ἀνακρίσει του καὶ ἐν τοῖς συνημμένοις P καὶ Q ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, ὅτι συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὰ ταξείδια πλῆθος ἀντιτύπων τῆς ὡς ἀνωτέρω συνημμένης ὑπὸ στοιχεῖον I ἑλληνικῆς προκηρύξεως, ἅτινα ψευδῶς ἀναφέρει, ὅτι ἠγόρασεν ἐνταῦθα παρά τινος ἀγνώστου, καὶ δὴ ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως διαδώσῃ ταῦτα ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ ἐνταῦθα ἀνεκοίνωσε τοιαῦτα εἰς πολλοὺς Ἕλληνας κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν· διὰ ταῦτα ἐκ τούτων καὶ τῶν ἀνωτέρω περιστατικῶν καταφαίνεται ἀριδήλως ἡ πρόθεσις αὐτοῦ αὕτη.

Ἐπειδὴ τέλος ὁ Ῥήγας ἐπιμελῶς ἀπέφυγε νὰ προδώσῃ ἐπαναστατικήν τινα ἑταιρίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν εἶχεν ἀνταπόκρισιν μετὰ τῶν κυριωτάτων του φίλων, καὶ δὴ ἐν μὲν Ἰωαννίνοις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ἐμπόρων Κολόρου, Κωνσταντίνου Παπαδημήτρη, Νικήτα καὶ Ἰωάννου Χατζηβασίλη, ἐν δὲ Ἰασίῳ μετὰ τῶν Ἰωάννου καὶ Γεωργίου Μιχαήλ, ἐν δὲ Βουκουρεστίῳ μετὰ τῶν Ἑλλήνων Μανωλάκη, Γεωργίου Πολέσκου, Πολυζάκη, (11) Θεοδόση, Λάμπρου, Λατινιάνου, Ἰωάννου Τσαούση (;), Νικολάτη (;), Σταυράκη καὶ Μανούση (;), ἐν δὲ Πάτραις τοῦ Μωρέως μετὰ τοῦ ἱερωμένου Κυρίλλου, ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ Βασιλείου Οἰκονόμου καὶ

Risso Dormussi und Johann Zuka in Briefwechsel stand, welches alles aus seinem hier sub R geständiger Massen eigenhändig geschriebenen Katalog über die adnotirte Korrespondenz erhellet; so ist mehr als wahrscheinlich, dasz nebst mehreren anderen auch diese Personen in der revoluzionären Gesellschaft befangen sind.

Eustratio Argenti, 31 Jahre alt, von Chio in Archipelagus gebürtig, ledig und griechischer Handelsmann alhier, ist zeuge seines Verhörs=Protokolles N^ro^ 2 im Wesentlichen geständig, dasz ihm

a) Riga die revoluzionäre Absciht, die er bei Verfertigung der Landkarten und Übersetzung des Anacharsis hatte, entdecket, er, Argenti, auch demselben zur Bestreitung der Druckkösten bei 1100 fl. vorgestrecket und auf seine, des Riga, Ordre im Sommer v. J. 7200 St. einzelne Abtheilungen oder 600 ganze Landkarten nach und nach in 12 Kisten an den Anton Nioti in Triest zur weiteren Beförderung nach Smirna an seine Handlungs=Compagnions Mauro Gordato, Argenti et Gallati, um dieselben hie und da in der Levante zu verkaufen, geschicket habe.

b) Er ist weiter geständig, dasz er auch dem Riga einige Wochen vor seiner Abreise 3 Kisten mit Anacharsis an den Anton Nioti nach Triest, um solche nach Preveza an den Laurentio Aliandro einzuschicken, expediren liesz, nach der Hand aber auf Ordre des Riga dem Nioti geschrieben habe, diese Kisten bis zu der bald erfolgenden Ankunft des Riga zu Triest zurückzubehalten und jenes zu befolgen, was dieser damit anordnen werde.

c) Argenti gesteht ferner ein, dasz er selbst 50 Exemplare von 1ten und 4ten Theile des Anacharsis an seine erwähnte Compagnions nach Smirna in der Absicht geschicket habe, um dieselben zu verkaufen und die Einwohner in der Geschichte ihres alten Vaterlandes zu unterrichten.

Die Versendung der Karten und des Anacharsis, dann die

Ἰωάννου Καψούλη, τέλος δ' ἐν Πέστῃ μετὰ τοῦ Ῥίζου Ντορμούση καὶ Ἰωάννου Ζούκα(;), ταῦτα δὲ πάντα ἐξάγονται ἐκ τοῦ ὑπὸ στοιχεῖον R κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν αὐτογράφου καταλόγου τῆς προσημειωθείσης ἀλληλογραφίας, διὰ ταῦτα εἶνε πιθανώτατον, ὅτι πλὴν ἄλλων καὶ τὰ εἰρημένα πρόσωπα εἶνε ἀναμεμιγμένα εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν ἑταιρίαν.

Εὐστράτιος Ἀργέντης, ἐτῶν 31, γεννηθεὶς ἐν Χίῳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἄγαμος καὶ Ἕλλην ἔμπορος ἐνταῦθα, ὁμολογεῖ, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 πρακτικοῦ τῆς ἀνακρίσεώς του, κατ' οὐσίαν, ὅτι

α') Ὁ Ῥήγας ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπαναστατικὴν πρόθεσιν, ἣν εἶχε, συντάσσων τοὺς χάρτας καὶ μεταφράζων τὸν Ἀνάχαρσιν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀργέντης προκατέβαλεν εἰς αὐτὸν πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τῆς ἐκτυπώσεως περὶ τὰ 1100 φιορίνια καὶ κατὰ τὴν παραγγελίαν αὐτοῦ, τοῦ Ῥήγα, ἀπέστειλε κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς τὸν ἐν Τεργέστῃ Ἀντώνιον Νιώτην 7200 ἀντίτυπα χωριστῶν τεμαχίων, ἤτοι 600 ἐν ὅλῳ χάρτας ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν 12 κιβωτίοις χάριν περαιτέρω ἀποστολῆς εἰς Σμύρνην πρὸς τοὺς συνεταίρους του Μαυρογορδᾶτον, Ἀργέντην καὶ Γαλάτην, ὅπως οὗτοι πωληθῶσι σποράδην ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

β') Ὁμολογεῖ πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐξαπέστειλεν ἐκ μέρους τοῦ Ῥήγα ἑβδομάδας τινὰς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του 3 κιβώτια περιέχοντα ἀντίτυπα Ἀναχάρσιδος εἰς Τεργέστην πρὸς τὸν Ἀντώνιον Νιώτην, ὅπως διευθύνῃ ταῦτα εἰς Πρέβεζαν πρὸς τὸν Λαυρέντιον Ἀλιάνδρον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶχε γράψει κατὰ παραγγελίαν τοῦ Ῥήγα εἰς τὸν Νιώτην νὰ κρατήσῃ τὰ κιβώτια ταῦτα μέχρι τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως τοῦ Ῥήγα εἰς Τεργέστην καὶ νὰ πράξῃ ὅ τι οὗτος ἤθελε διατάξει αὐτὸν περὶ τούτων.

γ') Ὁ Ἀργέντης ὁμολογεῖ περαιτέρω, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπέστειλε 50 ἀντίτυπα τοῦ πρώτου καὶ τετάρτου μέρους τοῦ Ἀναχάρσιδος εἰς τοὺς προμνημονευθέντας συνεταίρους του εἰς Σμύρνην ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ταῦτα πωληθῶσι καὶ ὅπως διδαχθῶσιν οἱ κάτοικοι τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας αὐτῶν πατρίδος.

Ἡ ἀποστολὴ τῶν χαρτῶν καὶ τοῦ Ἀναχάρσιδος ὡς καὶ ἡ προ-

Vorstreckung des Geldes wird theils durch Amiro, Panajot, Nicolides und Petrovitsch, theils durch Riga selbst bestättiget, hiedurch also das Geständnisz ad a, b et c verificirt.

d) Er ist geständig, dasz Riga im Septbr 796 bei ihm einst nach dem Mittagsessen in Gegenwart des Polizo, des Adam Mizani, der nunmehr in Konstantinopel bei dem Handelsmanne Namens Haggi Nicoglu in Kondizion ist, des Marcus Schevasto, der nunmehr in Smirna ist, dann des Machutti und Amiro das revoluzionäre Lied: os pothe palicaria gesungen und auf der Flöte geblasen habe, welches sowohl vom Argenti, als allen Anwesenden mit Beifalle aufgenommen worden wäre, und setzet noch hinzu, dasz Theochar und wie er glaube, auch Duca dieses Lied einige Male bei ihm gesungen haben, welches Machutti, Amiro und Theochar bestättigen.

e) Argenti ist geständig, von dem Revoluzions=Plane des Riga volle Wissenschaft gehabt und solchen gebilliget zu haben, ja er setzet hinzu, dasz er sich in Gesellschaft geäussert hätte, dasz, wenn es in Griechenland zu einer Revoluzion kommen sollte, er von seiner Seite alles Mögliche beizutragen bereit seye, weil er die Befreyung Griechenlandes vom türkischen Joche gewünschet und darüber in Gesellschaft mit Enthusiasmus gesprochen habe. Er bemerket endlich, dasz auch Schevasto und Mizani ähnliche Gesinnungen geäussert, Letzterer aber behauptet hätte, dasz eine Revoluzion ohne Hilfe einer fremden Macht schwer zu Stande werde kommen können.

Das Geständnisz des Argenti wird durch die theilweisen Aussagen des Machutti, Panajot und Nicolides gerechtfertiget.

f) Er gestehet weiter ein, dasz er ungefähr im Oktober v. J. von dem hiesigen Griechen Michael Sterio ein und von Riga kurz vor seiner Abreise zwey gedruckte Exemplare von der griechischen Proclamation erhalten habe, deren Inhalt Panajot einst Nachts in Gegenwart des Argenti, Machutti und Amiro vorlas und der von ihnen insgesammt mit Wohlgefal-

καταβολὴ τῶν χρημάτων ἐπιβεβαιοῦται τοῦτο μὲν παρὰ τοῦ Ἀμοίρου, Παναγιώτη, Νικολίδου καὶ Πέτροβιτς, τοῦτο δὲ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ῥήγα, ἐντεῦθεν δὲ ἀποδεικνύονται ἀληθεῖς αἱ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα α', β' καὶ γ' καταθέσεις.

δ') Ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Ῥήγας κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1796 ἐν τῷ οἴκῳ ἑαυτοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Πολύζου, τοῦ Ἀδὰμ Μιζάνη, ὅστις τώρα ὑπηρετεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ ἐμπόρῳ τῷ καλουμένῳ Χατζηνίκογλου, τοῦ Μάρκου Σεβαστοῦ, ὅστις τώρα εὑρίσκεται ἐν Σμύρνῃ, πρὸς δὲ καὶ τοῦ Μασούτη καὶ Ἀμοίρου, ἔψαλέ ποτε μετὰ τὸ μεσημβρινὸν ἄριστον τὸ ἐπαναστατικὸν ᾆσμα Ὡς πότε παλληκάρια, καὶ ἔπαιξεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ αὐλοῦ, ὅτι δὲ τοῦτο ἔγεινεν ἀποδεκτὸν καὶ ἐπεκροτήθη ὑπό τε τοῦ Ἀργέντη καὶ πάντων τῶν παρόντων. Προσθέτει δὲ ἀκόμη, ὅτι ὁ Θεοχάρης, ὡς δ' ἐπίστευε καὶ ὁ Δούκας ἔψαλαν τὸ ᾆσμα τοῦτο μερικὰς φορὰς ἐν τῷ οἴκῳ του, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῦσιν ὁ Μασούτης, ὁ Ἄμοιρος καὶ ὁ Θεοχάρης.

ε') Ὁ Ἀργέντης ὁμολογεῖ, ὅτι εἶχε πλήρη γνῶσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχεδίου τοῦ Ῥήγα καὶ ὅτι εἶχεν ἐπιδοκιμάσει αὐτό, μάλιστα δὲ καὶ προσθέτει, ὅτι ἐν κύκλῳ φίλων εἶχεν ἐκφρασθῇ, ὅτι, ἂν ἤθελεν ἐκραγῇ ἐπανάστασις ἐν Ἑλλάδι, αὐτὸς ἦτο πρόθυμος τὸ καθ' ἑαυτὸν νὰ συντελέσῃ εἰς αὐτὴν πάσῃ δυνάμει, ἐπειδὴ ἐπόθει τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ εἶχεν ἐκφράσει τὸν περὶ ταύτης ἐνθουσιασμόν του ἐν κύκλῳ φίλων. Τέλος δὲ παρατηρεῖ, ὅτι ὁμοίας διαθέσεις εἶχον ἐκφράσει ὅ τε Σεβαστὸς καὶ ὁ Μιζάνης, ἀλλ' ὅτι ὁ δεύτερος εἶχεν ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἄνευ τῆς βοηθείας ξένης δυνάμεως δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ἐπανάστασις.

Ἡ ὁμολογία τοῦ Ἀργέντη διαπιστοῦται ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους καταθέσεων τοῦ Μασούτη, Παναγιώτη καὶ Νικολίδου.

ς') Ὁμολογεῖ περαιτέρω, ὅτι περίπου κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔλαβε παρὰ μὲν τοῦ ἐνταῦθα Ἕλληνος Μιχαὴλ Στέριου ἓν, παρὰ δὲ τοῦ Ῥήγα μικρὸν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του δύο ἔντυπα ἀντίτυπα τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως, ἧς τὸ περιεχόμενον ἀνέγνωσέ ποτε ὁ Παναγιώτης νύκτωρ εἰς ἐπήκοον τῶν ἄλλων ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ἀργέντη, Μασούτη καὶ Ἀμοίρου, ὅτι δὲ παρὰ τού-

len aufgenommen wurde, welches Machutti und Amiro und Panajot in Ansehung des Argenti bestättigen.

g) Argenti ist ferner geständig, dasz er ein Exemplar von der Proklamazion, deren Verfasser ihm unbekannt wäre, an den Andrea Pignatelli nach Smirna, und das andere entweder dem Adamo Mizani oder dem Stamati Capari, dessen er sich genau nicht mehr erinnern kann, nach Konstantinopel als etwas Neues geschickt habe, und setzet hinzu, die Ursache, warum er diese Proclamation an den Pignatelli und nicht an seinen Bruder in Smirna geschicket habe, liege darin, weil sie mitsammen in Compagnie sind und Argenti daher vermuthen konnte, dasz Pignatelli demselben davon Wissenschaft geben werde; das dritte Exemplar aber habe ihm Duca genommen.

Die Versendung wird von Panajot und die Hinwegnahme dieses Exemplars von Duca bestättiget.

h) Er ist weiter geständig, dasz ihm Riga bei seiner Abreise von hier ausdrücklich sagte, dasz er, um den vorhabenden Aufstand zu bewirken, nach der Levante reise, und bemerket noch, dasz er dem Riga Empfehlungscheiben an Nioti, Dissaia und Vitali nach Triest mitgegeben habe, welch letzten Umstand Panajot und Riga selbst bestättigen.

i) Argenti gestehet ein, dasz im Septbr v. J. ihm eines Tages Johann Mavrogeni, welcher für die Freyheit Griechenlandes sehr eingenommen ist, vertraut hätte, dasz er mit einem seiner Freunde die Frankfurther Messe besuchen werde, von dort aus aber nach Paris in der Absicht zu gehen gedenke, um sich bei dem Directorium zu erkundigen, ob eine gegründete Hoffnung vorhanden seye, auf den Beistand Frankreichs wegen Befreyung Griechenlandes zu rechnen, und, wenn ihm eine Hilfe gewähret werde, so werde er sich zur Befreyung Griechenlandes sogleich nach der Levante begeben, widrigen Falles aber nach Wien zurückkehren. Argenti setzet hinzu, dasz er dem Mavrogeni bei seiner bald darauf erfolgten

τῶν πάντων εὐαρέστως ἠκούσθη τὸ ἀναγνωσθὲν, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῦσιν ὁ Μασούτης καὶ ὁ Ἄμοιρος καὶ ὁ Παναγιώτης ἐν ἀντιπαραστάσει πρὸς τὸν Ἀργέντην.

ζ') Ὁ Ἀργέντης ὁμολογεῖ πρὸς τούτοις, ὅτι ἀπέστειλεν ὡς τι ὅλως νέον ἓν ἀντίτυπον τῆς προκηρύξεως, ἧς ὁ συντάκτης εἶνε ἄγνωστος εἰς αὐτὸν, ὡς διατείνεται, πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Πινιατέλλην εἰς Σμύρνην, ἄλλο δὲ δεύτερον ἢ πρὸς τὸν Ἀδὰμ Μιζάνην ἢ πρὸς τὸν Σταμάτιον Κάπαρην, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐνθυμεῖται πλέον ἀκριβῶς, εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ προσθέτει ὅτι ὁ λόγος, δι' ὃν ἀπέστειλε τὴν προκήρυξιν ταύτην εἰς Σμύρνην πρὸς τὸν Πινιατέλλην καὶ ὄχι πρὸς τὸν αὐτόθι ἴδιον ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἦτο, ὅτι οἱ δύο οὗτοι εἶνε συνέταιροι καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀργέντης ἠδύνατο νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ὁ Πινιατέλλης ἤθελεν ἀνακοινώσει αὐτὴν καὶ εἰς αὐτόν· τὸ δὲ τρίτον ἀντίτυπον ἀφήρεσεν αὐτὸν ὁ Δούκας.

Ἡ ἀποστολὴ (τῶν δύο ἀντιτύπων) ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ Παναγιώτη, ἡ δὲ ἀφαίρεσις τοῦ τρίτου ἀντιτύπου ὑπὸ τοῦ Δούκα.

η') Ὁμολογεῖ περαιτέρω, ὅτι ὁ Ῥήγας εἶπεν εἰς αὐτὸν διαρρήδην κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὅτι ἀναχωρεῖ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ὅπως διενεργήσῃ τὴν μελετωμένην ἀποστασίαν, παρατηρεῖ δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι ἔδωκεν εἰς τὸν Ῥήγαν συστατικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Νιώτην, Δ. Ἡσαΐαν (;j) καὶ Βιτάλην ἐν Τεργέστῃ, τὸ δὲ τελευταῖον τοῦτο ἐπιβεβαιοῦσιν ὁ Παναγιώτης καὶ αὐτὸς ὁ Ῥήγας.

θ') Ὁ Ἀργέντης ὁμολογεῖ, ὅτι κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν ἡμέραν τινὰ ὁ Ἰωάννης Μαυρογένης, ὅστις ἐνδιαφέρεται μεγάλως ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, ὅτι μέλλει νὰ ἐπισκεφθῇ μετά τινος τῶν φίλων του τὴν ἐν Φραγκφούρτῃ ἐμπορικὴν πανήγυριν, ἐκεῖθεν δὲ σκέπτεται νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ πληροφορηθῇ παρὰ τοῦ διευθυντηρίου ἂν ὑπάρχῃ βάσιμος ἐλπὶς ὅπως ἀναμένηται ἡ βοήθεια τῆς Γαλλίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἂν μὲν χορηγηθῇ εἰς αὐτὸν ἐπικουρία τις, μέλλει νὰ μεταβῇ πάραυτα εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἐν δ' ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βιέννην. Ὁ Ἀργέντης προσθέτει, ὅτι ἔδωκεν εἰς τὸν Μαυρογένην κατὰ τὴν μετ' οὐ πολὺ ἐπακολουθήσασαν ἀναχώρησίν του συστατι-

Abreise ein Empfehlungsschreiben an die Pettmann nach Frankfurth mitgegeben und demselben nach der Hand selbst, jedoch unbedeutende Sachen geschrieben habe.

Erst im Dezbr v. J. habe er den hier in A beiliegenden Original=Brief, welchem eine deutsche Übersetzung sub B mitfolget, von Mavrogeni aus Brüssel erhalten, worin er demselben Nachricht ertheilet, dasz er durch seine Freunde sein Unternehmen bewerkstelliget und nächster Tagen nach Paris gehen und von da aus demselben schreiben werde; allein Argenti habe den Brief weder beantwortet, noch einen weiteren von Mavrogeni erhalten. Übrigens aber habe er von dessen Vorhaben ausser den erwähnten Sterio, Theochar und Panajot, welche so wie Argenti selbst darüber Freude bezeigten, Niemanden etwas entdecket.

Dieser letzte Umstand wird von Theochar, Panajot und Machutti bestättiget.

Endlich ist Argenti geständig, dasz in seiner Wohnung Nicolides, Panajot und der hiesige Grieche Georg Bazani im v. J. öfters Vieles zu Gunsten der Franzosen gesprochen und für ihr System sehr eingenommen waren. Selbst Argenti läszt zu, dasz auch er so fern ihre Einrichtungen gelobet haben möge, als er bisher wünsche, dasz auch ihr System in Griechenland eingeführet würde.

Dieses Geständnisz wird durch Panajot, Amiro und Machutti theilweise bestättiget.

Demeter Nicolides, 32 Jahre alt, von Janina in Epirus gebürtig, ledig und der Arzneykunde Doktor, ist zeuge seines Verhörs=Protokolles N° 3 im Wesentlichen gestandig,

a) dasz ihm Riga selbst seine revoluzionäre Absicht, in welcher er seine Landkarten, die Übersetzung des 4ten Theiles vom Anacharsis und die Gemälde Alexanders des Grossen herausgab, eröffnet habe, und gestehet weiter ein, dasz er dem Riga aus dem 7 Bande des Anacharsis ein Kapitel,

κὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Φραγκφούρτῃ οἶκον Πέττμαν, ὅτι δὲ καὶ κατόπιν ἔγραψεν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἄσημά τινα.

Μόλις δὲ τὸν Δεκέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους λέγει ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Μαυρογένη ἐκ Βρυξελλῶν τὴν ἐνταῦθα ὑπὸ στοιχεῖον Α συνημμένην πρωτότυπον ἐπιστολὴν, ἣν συνοδεύει γερμανικὴ μετάφρασις ὑπὸ στοιχεῖον Β, δι' ἧς ἀγγέλλει αὐτῷ, ὅτι διενήργησε τὴν ἐπιχείρησίν του διὰ τῶν φίλων του καὶ ὅτι κατὰ τὰς προσεχεῖς ἡμέρας μέλλει νἀναχωρήσῃ εἰς Παρισίους καὶ νὰ γράψῃ εἰς αὐτὸν ἐκεῖθεν· ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀργέντης ἀπήντησεν εἰς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, οὔτε αὐτὸς ἔλαβέ τινα ἄλλην παρὰ τοῦ Μαυρογένη. Ἄλλως δὲ περὶ τῶν προθέσεων αὐτοῦ εἰς οὐδένα ἄλλον ἀπεκάλυψέ τι πλὴν τῶν προμνημονευθέντων Στέριου, Θεοχάρη καὶ Παναγιώτη, οἵτινες ἐπέδειξαν χαρὰν ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀργέντης.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο γεγονὸς ἐπιβεβαιοῦται παρὰ τοῦ Θεοχάρη, Παναγιώτη καὶ Μασούτη.

Τέλος ὁμολογεῖ ὁ Ἀργέντης, ὅτι ἐν τῇ κατοικίᾳ του ὁ Νικολίδης, ὁ Παναγιώτης καὶ ὁ ἐνταῦθα Ἕλλην Γεώργιος Μπαζάνης (;) κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πολλάκις πολλὰ εἶπον ὑπὲρ τῶν Γάλλων καὶ ἦσαν ἐνθουσιασμένοι ὑπὲρ τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν. Καὶ ὁ Ἀργέντης δὲ ὁμολογεῖ, ὅτι καὶ αὐτὸς πιθανῶς νὰ ἐνεκωμίασέ ποτε τοὺς θεσμοὺς αὐτῶν, ἅτε καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη εὐχόμενος τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσαγωγὴν τοῦ πολιτεύματος αὐτῶν.

Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐπιβεβαιοῦται ἐπὶ μέρους καὶ παρὰ τοῦ Παναγιώτη, Ἀμοίρου καὶ Μασούτη.

Δημήτριος Νικολίδης, 32 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις τῆς Ἠπείρου, ἄγαμος καὶ διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, ὁμολογεῖ κατ' οὐσίαν, κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. 3,

α') Ὅτι αὐτὸς ὁ Ῥήγας εἶχεν ἀνακοινώσει εἰς αὐτὸν τὴν ἐπαναστατικὴν πρόθεσιν ἣν εἶχε δημοσιεύων τοὺς χάρτας αὐτοῦ, τὴν μετάφρασιν τοῦ τετάρτου μέρους τοῦ Ἀναχάρσιδος καὶ τὰς εἰκόνας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου· ὁμολογεῖ δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μετέφρασεν ἑλληνιστὶ χάριν τοῦ Ῥήγα ἐκ τοῦ ἑβδόμου τόμου τοῦ Ἀναχάρσιδος ἓν

wobei dieser die nämliche Absicht hatte, ins Griechische übersetzet, im Grunde also mitgewirket habe.

Dieses Geständnisz wird zum Theile durch Riga bestättiget.

b) Er ist geständig, dasz er das revoluzionäre Lied : *os pothe palicaria* in Gesellschaft des Riga, Polizo und Mavrogeni bei Theochar mit Wohlgefallen gesungen und läszt auch zu, einige Verse daraus, die er auswendig wuszte, bei Argenti und bei eben demselben nach der Hand einige Strophen aus dem Marseiller Liede: *Allons, enfans* mit dem Griechen Parasko von Triest gesungen zu haben, welches Theochar, Machutti und Amiro theilweise bestättigen.

c) Nicolides gestehet ein, von dem Revoluzionsplane des Riga, den ihm dieser selbst eröffnete, volle Wissenschaft zu besitzen und den Zweck gebilliget zu haben, weil ganz Griechenland unter dem türkischen Joche seufzet; ja er ist geständig, eine Revoluzion in Griechenland gewünschet und sich in Gesellschaft bei Argenti erkläret zu haben, dasz, wenn es zu einer dauerhaften Revoluzion kommen sollte, er von seiner Seite nach Maszgabe der Kräfte beizutragen bereit seye, und setzet noch hinzu, sich geäussert zu haben, dasz er auf diesem Falle irgendwo als Lehrer einer Wissenschaft gebrauchet werden könnte.

Dieses Geständnisz wird durch die Aussagen des Argenti, Machutti und Amiro theilweise gerechtfertiget.

d) Er ist geständig, dasz er vor ungefähr $1\,^1/_2$ Jahre die Übersetzung von Mably : *über den Ursprung, die Fortschritte und Unglücksfälle der Griechen* aus dem Französischen angefangen, um die darin vorgetragenen Vorzüge, Tugenden und Laster der alten Griechen auch den neuen zur Belehrung mitzutheilen; wegen der vielen Berufszgeschäfte aber diese Arbeit, die bis zur Hälfte gediehen war und wovon noch Bruchstücke unter seinen Papieren sich befinden dürften, unterlassen habe. Nicolides setzet weiter hinzu, dasz auch noch ein Bogen, auf dem ein von ihm entworfener Plan zu einem Buche geschrieben stehet, unter seinen Papieren vor-

κεφάλαιον, οὗ ἡ μετάφρασις εἶχε τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἄρα ὅτι κατ' οὐσίαν εἶνε καὶ αὐτὸς συνεργός.

Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐπιβεβαιοῦται ἐπὶ μέρους ὑπὸ τοῦ Ῥήγα.

β') Ὁμολογεῖ, ὅτι ἔψαλε τὸ ἐπαναστατικὸν ᾄσμα *Ὡς πότε παλληκάρια* εὐαρέστως ἐν συντροφίᾳ μετὰ τοῦ Ῥήγα, Πολύζου καὶ Μαυρογένη ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ Θεοχάρη καὶ παραδέχεται, ὅτι ἔψαλέ τινας ἐξ αὐτοῦ στίχους, οὓς ἐγνώριζεν ἀπὸ στήθους, ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ Ἀργέντη, παρ' αὐτῷ δὲ τούτῳ κατόπιν καί τινας στροφὰς ἐκ τοῦ μασσαλιωτικοῦ ὕμνου Allons enfants μετὰ τοῦ ἐκ Τεργέστης Ἕλληνος Παράσχου, τοῦτο δ' ἐπιβεβαιοῦσιν ἐπὶ μέρους ὁ Θεοχάρης, ὁ Μασούτης καὶ ὁ Ἄμοιρος.

γ') Ὁ Νικολίδης ὁμολογεῖ, ὅτι ἔχει πλήρη γνῶσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχεδίου τοῦ Ῥήγα, ὅπερ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν αὐτὸς ἐκεῖνος, καὶ ὅτι ἐπεκρότησεν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἐπειδὴ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς στενάζει ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν· ὁμολογεῖ δὲ καὶ ὅτι ἐπεθύμησεν ἐπανάστασιν ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅτι ἐν κύκλῳ φίλων παρὰ τῷ Ἀργέντῃ εἶχε κηρύξει, ὅτι ἂν ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ ἐπανάστασις διαρκὴς θὰ ἦτο πρόθυμος τὸ κατ' αὐτὸν νὰ συντελέσῃ εἰς αὐτὴν πάσῃ δυνάμει, καὶ προσθέτει, ὅτι εἶχεν ἐκφρασθῇ, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὁπωσδήποτε ὡς διδάσκαλος ἐπιστήμης τινός.

Ἡ ὁμολογία αὕτη δικαιολογεῖται ἐπὶ μέρους διὰ τῶν καταθέσεων τοῦ Ἀργέντη, Μασούτη καὶ Ἀμοίρου.

δ') Ὁμολογεῖ, ὅτι πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους περίπου ἤρχισε τὴν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μετάφρασιν τοῦ Μαβλῦ *Περὶ τῆς τύχης, τῶν προόδων καὶ τῶν ἀτυχιῶν τῶν Ἑλλήνων*, ὅπως τὰς ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἐκτεθειμένας ἀρετὰς, τὰ χαρίσματα καὶ τὰς κακίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καταστήσῃ γνωστὰς καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους πρὸς διδασκαλίαν αὐτῶν· ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἥτις εἶχε προχωρήσει μέχρι τοῦ ἡμίσεος καὶ τῆς ὁποίας τεμάχια θὰ εὑρίσκωνται ἀκόμη μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του, ἐγκατέλιπεν ἕνεκα τῶν πολλῶν ἀσχολιῶν τοῦ ἐπαγγέλματός του. Προσθέτει δ' ὁ Νικολίδης πρὸς τούτοις, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του θὰ εὑρίσκηται καὶ φύλλον, ἐν ᾧ περιέχεται ὑπ' αὐτοῦ συντεταγμένον σχέδιον βιβλίου, δι' οὗ ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι

findig seyn dürfte, wodurch er beweisen wollte, dasz Griechenland bei seinem geistigen und moralischen Lethargus blosz allein durch die mächtige Hand einer benachbarten Macht aus seinem sklavischen Zustande herausgerissen werden könne.

Dieses Geständnisz, da weder diese Übersetzung, noch der Plan unter seinen Papieren zu finden war, kann hier nicht justificirt werden.

e) Nicolides gesteht ferner ein, dasz ihm Riga ein Exemplar der griechischen Proclamation, deren Verfasser ihm jedoch unbekannt wäre, behändiget und er solches dem Medicinae Doktor alhier Georg Emanuel zu lesen mitgetheilet, nach der Hand aber dasselbe dem Griechen Namens Alexis, welcher Vorsteher des hiesigen Handelsmannes Stauro Johann ist, aus der Ursache geschenket habe, weil Alexis sich äusserte, diese Proclamation, ohne jedoch jemanden zu benennen, weiter mittheilen zu wollen. Übrigens läugnet Nicolides, dasz er dieser Proclamation seinen Beifall gegeben habe, ungeachtet er theils durch die Aussagen des Machutti und Amiro, theils durch obige eigene Geständnisse dessen überwiesen ist.

f) Er ist weiter geständig und dieses Geständnisz ist durch die Aussagen des Argenti, Machutti, Petrovitsch und Panajot gerechtfertiget, dasz er oft im Sommer v. J. in Gesellschaft bei Argenti von den französischen Einrichtungen gesprochen und ihr dermaliges System vertheidiget habe, weil dasselbe mit der alten Verfassung Griechenlandes eine grosse Ähnlichkeit hat.

Auf die vom Argenti, Machutti und Petrovitsch gegen ihn noch insbesondere theilweise angebrachte Beschwerden, dasz er bei Gelegenheit, als von Frankreich gesprochen wurde, die Monarchen Tyrannen genannt und behauptet habe, sie drücken das Volk; in Frankreich aber herrsche Gerechtigkeit, was in einer Monarchie nicht ist, bringet Nicolides an, er stelle nicht in Abrede, dasz er den Türken bei mehreren Gelegenheiten einen Tyrann nannte, weil er dafür von den Griechen

ἡ Ἑλλὰς, κατεχομένη ὑπὸ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ ληθάργου, μόγον διὰ τῆς ἰσχυρᾶς χειρὸς γείτονός τινος δυνάμεως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς δουλικῆς αὐτῆς καταστάσεως.

Ἡ ὁμολογία αὕτη δὲν δύναται νὰ διαπιστωθῇ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ οὔτε ἡ μετάφρασις αὕτη, οὔτε τὸ σχέδιον εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν ἐγγράφων του.

ε') Ὁ Νικολίδης ὁμολογεῖ πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ Ῥήγας ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν ἓν ἀντίτυπον τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως, ἧς ὅμως ὁ συντάκτης εἶνε ἄγνωστος εἰς αὐτὸν, ὡς διατείνεται, καὶ ὅτι αὐτὸς ἀνεκοίνωσεν αὐτὸ πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸν ἐνταῦθα διδάκτορα τῆς ἰατρικῆς Γεώργιον Ἐμμανουὴλ, ἀλλ' ὅτι ἔπειτα ἐδώρησεν αὐτὸ εἰς τὸν Ἕλληνα τὸν ὀνομαζόμενον Ἀλέξιν, ὅστις εἶνε προϊστάμενος τοῦ ἐνταῦθα ἐμπόρου Σταύρου Ἰωάννου, ἔπραξε δὲ τοῦτο διότι ὁ Ἀλέξις ἐξεφράσθη, ὅτι ἤθελε νἀνακοινώσῃ τὴν προκήρυξιν ταύτην καὶ εἰς ἄλλους, ἀλλὰ χωρὶς νἀναφέρῃ ῥητῶς ὄνομά τι. Ἀλλ' ὅμως ἀρνεῖται ὁ Νικολίδης, ὅτι ἐπεδοκίμασε τὴν προκήρυξιν ταύτην, εἰ καὶ ἐξελέγχεται ψευδόμενος τοῦτο μὲν διὰ τῶν καταθέσεων τοῦ Μασούτη καὶ Ἀμοίρου, τοῦτο δὲ διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀναγραφεισῶν ἰδίων αὐτοῦ ὁμολογιῶν.

ς') Ὁμολογεῖ περαιτέρω, ἡ δὲ ὁμολογία του αὕτη δικαιολογεῖται διὰ τῶν καταθέσεων τοῦ Ἀργέντη, Μασούτη, Πέτροβιτς καὶ Παναγιώτη, ὅτι συχνὰ κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐν κύκλῳ φίλων παρὰ τῷ Ἀργέντη ἔκαμε λόγον περὶ τῶν γαλλικῶν θεσμῶν καὶ ὑπερηπολογήθη τοῦ σημερινοῦ αὐτῶν πολιτεύματος, ἐπειδὴ τοῦτο ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ παλαιὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος.

Περὶ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀργέντη, Μασούτη καὶ Πέτροβιτς κατ' αὐτοῦ ἰδίᾳ ἐπὶ μέρους ἐξενεχθεισῶν ἐπιβαρυντικῶν καταθέσεων, καθ' ἃς τοῦ λόγου ὄντος περὶ Γαλλίας συνέπεσε νὰ καλέσῃ τοὺς μονάρχας τυράννους καὶ διισχυρίσθη, ὅτι πιέζουσι τὸν λαὸν, ἀλλ' ἐν Γαλλίᾳ κρατεῖ δικαιοσύνη μὴ ὑφισταμένη ἐν ταῖς μοναρχίαις, καταθέτει ὁ Νικολίδης, ὅτι δὲν ἀρνεῖται, ὅτι ἀπεκάλεσε κατὰ διαφόρους περιστάσεις τὸν Τοῦρκον τύραννον, ἐπειδὴ οὗτος ὡς τοιοῦτος ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ διισχυρίσθη καὶ περὶ τῶν

überhaupt anerkannt wird, und dieses habe er auch von dem Fürsten der Wallachey und Moldau, welche so wie die Türken das Volk unverantwortlich drücken, behauptet und in diesem Sinne seye die ihm vorgehaltene Aussage ganz richtig und auch so fern habe er die dermaligen Einrichtungen Frankreichs im Vergleiche mit diesem Drucke vortheilhaft dargestellet, wozu ihn die bekannten Ungerechtigkeiten der Türken bestimmten.

g) Endlich bleibet Nicolides nach der Aussage des Argenti und Machutti und selbst aus dem Mavrogenischen an den Argenti erlassenen Briefe von Brüssel, worin des Demeters, nämlich des Nicolides, wie Argenti behauptet, Erwähnung gemacht wird, sehr verdächtig, dasz er ungeachtet seines Läugnens von dem Vorhaben des Mavrogeni und der in dieser Absicht nach Paris unternommenen Reise nähere Wissenschaft haben müsse, um so mehr, als aktenmässig erhoben ist, dasz Nicolides und Mavrogeni in einer vertrauten Freundschaft mitsammen gestanden sind.

Panajot Emanuel, 22 Jahre alt, von Castoria in Mazedonien gebürtig, ledig und gewesener Buchhalter bei Argenti, ist zeuge seines Verhörs-Protokolles N° 4 im Wesentlichen geständig,

a) dasz er von der Absicht des Riga, welche dieser bei Verfertigung und Versendung der griechischen Landkarten und der Gemälde Alexanders des Grossen hatte, so wie auch von dem von Mavrogeni an Argenti von Brüssel aus geschriebenen Briefe und von dessen Vorhaben, nach Paris zu reisen, um die Freyheit Griechenlandes zu bewirken, Wissenschaft habe, weil ihm Argenti selbst hievon Nachricht ertheilet hätte, und setzet noch hinzu, dasz er und Argenti darüber Freude bezeugten, um von türkischem Joche befreyet zu werden, was auch Argenti bestättiget hat.

b) Er ist geständig, dasz er die griechische Proclamation, die ihm Argenti gab und die in der Folge Duca hinwegnahm,

ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, οἵτινες ὡς οἱ Τοῦρκοι πιέζουσιν ἀνευθύνως τὸν λαόν, ὑπὸ τοιαύτην δ' ἔννοιαν ἦτο ἀκριβεστάτη ἡ κατ' αὐτοῦ γενομένη κατάθεσις, καὶ ὅτι ἐπ' ἴσης παρέστησε τοὺς τωρινοὺς θεσμοὺς τῆς Γαλλίας ὡς ἐπωφελεῖς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πίεσιν ταύτην, παρακινούμενος εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν γνωστῶν ἀδικιῶν τῶν Τούρκων.

ζ') Τέλος συμφώνως πρὸς τὴν κατάθεσιν τοῦ Ἀργέντη καὶ Μασούτη καὶ δὴ καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ Βρυξελλῶν ὑπὸ τοῦ Μαυρογένη πρὸς τὸν Ἀργέντην σταλείσης ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ γίνεται μνεία τοῦ Δημητρίου, ἤτοι τοῦ Νικολίδου, ὡς διισχυρίζεται ὁ Ἀργέντης, μένει μεγίστη ὑποψία, ὅτι ὁ Νικολίδης παρὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἄρνησιν πρέπει νὰ εἶχε πλήρη γνῶσιν τῆς προθέσεως τοῦ Μαυρογένη καὶ τοῦ ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἐπιχειρηθέντος ταξειδίου αὐτοῦ εἰς Παρισίους, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐκ τῆς ἀνακρίσεως ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ Νικολίδης καὶ ὁ Μαυρογένης ἦσαν συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους διὰ στενῆς φιλίας.

Παναγιώτης Ἐμμανουήλ, 22 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας, ἄγαμος, καὶ πρώην καταστιχάριος παρὰ τῷ Ἀργέντῃ, ὁμολογεῖ, κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. 4, *κατ' οὐσίαν*

α') Ὅτι ἔχει γνῶσιν τῆς προθέσεως τοῦ Ῥήγα, ἣν οὗτος εἶχε κατὰ τὴν παρασκευὴν καὶ ἀποστολὴν τῶν ἑλληνικῶν χαρτῶν καὶ τῶν εἰκόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὡς καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Μαυρογένη πρὸς τὸν Ἀργέντην ἐκ Βρυξελλῶν γραφείσης ἐπιστολῆς καὶ τῆς προθέσεως αὐτοῦ νὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ὅπως διενεργήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος· ἐγνώριζε δὲ ταῦτα ἐπειδή, ὡς λέγει, εἶχεν ἀναγγείλει αὐτῷ τὰ περὶ τούτων αὐτὸς ὁ Ἀργέντης, προσθέτει δὲ καὶ ὅτι αὐτός τε καὶ ὁ Ἀργέντης ἐξεδήλωσαν χαρὰν περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἀπελευθερώσεως, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ καὶ ὁ Ἀργέντης.

β') Ὁμολογεῖ, ὅτι ἀνέγνωσέ ποτε τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως, ἣν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἀργέντης καὶ ἣν κατόπιν ἀφῆ-

einst nachts in dem Schlafzimmer bei Argenti in desselben, des Machutti und Amiro Gegenwart bis zur Hälfte vorgelesen, deren Inhalt gelobet und sich geäussert habe, dasz nun die Gesetze schon da wären, dasz aber noch die Anwendung derselben auf Griechenland, sogleich die Republik mangle, die er gewünscht hätte.

Dieses Bekenntnisz wird durch die Aussagen des Argenti, Machutti und Amiro bestättiget.

c) Er gestehet weiter ein, dasz er in der Folge ein Exemplar von der griechischen Proclamation, in dessen Besitze er noch wäre, deren Verfasser ihm aber unbekannt seye, von seinem Bruder Johann Emanuel erhalten und daraus dem Machutti und Amiro die andere Hälfte (: denn die erste wäre ihnen ohnehin bereits bekannt gewesen :) aus der Ursache vorgelesen habe, damit sie auch von dem weiteren Inhalte Wissenschaft erhielten, und setzet noch hinzu, dasz ihm das darin erscheinende revoluzionäre Lied: *os pothe*, *palicuria* schon ehedem bekannt war, weil er dasselbe bei dem Griechen Torunzia einst schriftlich gesehen hätte, welcher es auch abgebrochen gesungen hat; doch habe Panajot selbst nur zwey Verse auswendig behalten und das Lied nie gesungen.

Dieses Bekenntnisz wird theils durch die Aussagen des Johann Emanuel, theils jene des Machutti und Amiro bestättiget.

d) Weiters bringet Panajot an, dasz ihm am 18 Novbr. v. J. der schon erwähnte Michael Sterio in geheim vertrauet habe, dasz Riga wegen Befreyung Griechenlandes im Namen aller Griechen an Buonaparte geschrieben und den Brief an Coronio nach Triest geschicket, dieser aber denselben nicht bestellet habe. Sterio habe ihm weiters eröffnet, dasz Riga nächstens zu Bewirkung der Freyheit nach Griechenland abreisen werde und setzte noch hinzu, er hoffe, dasz man in 3 Monaten etwas von der Revoluzion hören werde. Hierüber gesteht Panajot, dasz sowohl Sterio, als auch er selbst über das Vorhaben des Riga aus der schon oben angebrachten Ur-

ρεσεν ὁ Δούκας, νύκτωρ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ Ἀργέντη ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ, τοῦ Μασούτη καὶ τοῦ Ἀμοίρου καὶ εἰς ἐπήκοον αὐτῶν, ἐπεδοκίμασε δὲ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς καὶ ἐξεφράσθη, ὅτι εἶχον μὲν ἐξευρεθῆ οἱ προσήκοντες νόμοι, ἀλλ' ὅτι λείπει ἀκόμη ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤτοι ἡ δημοκρατία, ἣν εἶχεν ἐπιποθήσει.

Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῶν καταθέσεων τοῦ Ἀργέντη, Μασούτη καὶ Ἀμοίρου.

γ') Ὁμολογεῖ προσέτι, ὅτι κατόπιν ἔλαβεν ἓν ἀντίτυπον τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως, ὅπερ καὶ κατέχει ἀκόμη, ἀλλ' ἧς ὁ συντάκτης εἶνε ἄγνωστος εἰς αὐτὸν, παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου Ἐμμανουὴλ, ἐκ δὲ τοῦ ἀντιτύπου τούτου ἀνέγνωσε τὸ δεύτερον ἥμισυ εἰς τὸν Μασούτην καὶ τὸν Ἄμοιρον, ὅπως, ἔχοντες ἤδη ἄλλως γνῶσιν τοῦ πρώτου μέρους, μάθωσι καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, καὶ προσθέτει, ὅτι τὸ ἐν αὐτῇ περιλαμβανόμενον ἐπαναστατικὸν ᾆσμα *Ὡς πότε παλληκάρια* ἦτο ἤδη γνωστὸν πρότερον, καθ' ὅτι εἶχεν ἤδη ποτὲ ἴδει αὐτὸ χειρόγραφον παρὰ τῷ Ἕλληνι Τορούντζια, ὅστις καὶ ἔψαλε μέρη αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ Παναγιώτης μόνον δύο στίχους αὐτοῦ ἐγνώριζεν ἀπὸ στήθους καὶ ὅτι οὐδέποτε ἔψαλε τὸ ᾆσμα.

Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐπιβεβαιοῦται τοῦτο μὲν διὰ τῶν καταθέσεων τοῦ Ἰωάννου Ἐμμανουὴλ, τοῦτο δὲ διὰ τῶν τοῦ Μασούτη καὶ Ἀμοίρου.

δ') Πρὸς τούτοις καταθέτει ὁ Παναγιώτης, ὅτι κατὰ τὴν 8 Νοεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ὁ ἤδη μνημονευθεὶς Μιχαὴλ Στέριος ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν κρυφίως, ὅτι ὁ Ῥήγας ἔγραψεν εἰς τὸν Βοναπάρτην ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν Ἑλλήνων περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, τὴν δ' ἐπιστολὴν ἔστειλε πρὸς τὸν Κορωνιὸν εἰς Τεργέστην, ἀλλ' οὗτος δὲν διηύθυνεν αὐτὴν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Λέγει δὲ, ὅτι ὁ Στέριος ἀνεκοίνωσε πρὸς τούτοις εἰς αὐτὸν, ὅτι ὁ Ῥήγας μέλλει προσεχῶς νὰναχωρήσῃ εἰς Ἑλλάδα πρὸς διενέργησιν τῆς ἐλευθερίας, καὶ προσέθηκεν, ὅτι ἐντὸς τριῶν μηνῶν μέλλει νἀκουσθῇ τι περὶ ἐπαναστάσεως. Πρὸς τούτοις δ' ὁμολογεῖ ὁ Παναγιώτης, ὅτι ὅ τε Στέριος καὶ αὐτὸς ἐξέφρασαν τὴν χαρὰν των περὶ τῆς προθέσεως τοῦ Ῥήγα

sache Freude bezeiget, er aber alles dieses von seiner Seite Niemanden eröffnet habe.

Diese Aussage kann, da Sterio noch nicht vernommen wurde, und da auch von den Verhafteten niemand etwas davon zu wissen vorgibt, bis itzt nicht justificirt werden.

e) Der Verhaftete ist weiters geständig, dasz er von der Revoluzion Griechenlandes bei Argenti öfters in Gesellschaft gesprochen, solche wegen des grossen Druckes und der Tyranney der Türken gewünschet, ja sich geäussert habe, nach hergestellter Freyheit sogleich in sein Vaterland zu gehen, läugnet aber, dasz er nach der Behauptung des Amiro sich erkläret hätte, zur Revoluzion alles Mögliche beizutragen und mitzuwirken.

Dieses obige Geständnisz wird übrigens durch die theilweisen Aussagen des Argenti und Amiro bestättiget.

f) Panajot Emanuel gesteht endlich ein, dasz er öfters theils bei Argenti, theils bei mehreren anderen Gelegenheiten in Koffeehäusern von dem dermaligen französischen Neuerungsgeiste sowohl in politischer, als militärischer Rücksicht gesprochen und ihre, der Franzosen, Freyheit aus der Ursache begünstiget habe, weil jeder Grieche, der von der Verfassung des alten Griechenlandes unterrichtet ist, schon eine Vorliebe zu dem dermaligen französischen System besitzet, indem solches grösztен Theiles aus den Gesetzen des bekannten weisen Solons entlehnet ist, besonders wenn die Griechen den so grossen Abstand der dermaligen türkischen Verfassung gegen die alte griechische in Betracht ziehen.

Dieses Geständnisz wird theils durch Argenti, vorzüglich aber durch die Aussage des Philipp Petrovitsch bestättiget.

Johann Emanuel, 24 Jahre alt, von Castoria in Mazedonien gebürtig, ledig, Medicinae Studiosus, ist zeuge seines Verhörs = Protokolles N° 5 im Wesentlichen geständig,

a) dasz er das höchst revoluzionäre Lied: os pothe palicaria, welches ihm einst Riga zur Verbreitung schriftlich gab,

ἕνεκα τοῦ ἤδη ἀνωτέρω μνημονευθέντος λόγου, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς πάντα ταῦτα τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰς οὐδένα ἀνεκοίνωσεν.

Ἡ κατάθεσις αὕτη δὲν δύναται νὰ διαπιστωθῇ, ἐπειδὴ ὁ Στέριος δὲν ἀνεκρίθη ἀκόμη καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ κρατούμενοι διισχυρίζονται, ὅτι δὲν γνωρίζουσί τι περὶ τούτου.

ε') Ὁ κρατούμενος ὁμολογεῖ περαιτέρω, ὅτι πολλάκις ἔκαμε λόγον περὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος μεταξὺ φίλων ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ Ἀργέντη, ὅτι ηὐχήθη νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη ἕνεκα τῆς μεγάλης πιέσεως καὶ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων, μάλιστα δὲ καὶ ὅτι ἐξεφράσθη, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας θὰ μεταβῇ πάραυτα εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλ' ἀρνεῖται, ὅτι ἐκήρυξε, καθ' ἃ διισχυρίζεται ὁ Ἄμοιρος, ὅτι εἶνε πρόθυμος νὰ συντελέσῃ τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ συμμετάσχῃ αὐτῆς.

Ἡ ἀνωτέρω ὁμολογία ἐπιβεβαιοῦται ἄλλως διὰ τῶν ἐπὶ μέρους καταθέσεων τοῦ Ἀργέντη καὶ Ἀμοίρου.

ς') Ὁ Παναγιώτης Ἐμμανουὴλ ὁμολογεῖ τέλος, ὅτι πολλάκις ἄλλοτε μὲν ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ Ἀργέντη, ἄλλοτε δὲ κατὰ διαφόρους ἄλλας περιστάσεις ἐν καφενείοις ἔκαμε λόγον περὶ τοῦ σημερινοῦ γαλλικοῦ νεωτεριστικοῦ πνεύματος ὑπό τε πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἔποψιν, καὶ ὅτι ἐξεφράσθη εὐμενῶς περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν Γάλλων διὰ τὸν λόγον ὅτι πᾶς Ἕλλην εἰδὼς τὰ κατὰ τὸ πολίτευμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διατίθεται ἐντεῦθεν εὐμενῶς ὑπὲρ τοῦ νῦν καθεστῶτος ἐν Γαλλίᾳ πολιτεύματος, καθ' ὅσον τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε εἰλημμένον ἐκ τῶν νόμων τοῦ γνωστοῦ σοφοῦ Σόλωνος, πρὸ πάντων ὅταν οἱ Ἕλληνες ἀναλογισθῶσι τὴν μεγίστην διαφορὰν τοῦ σημερινοῦ τουρκικοῦ πολιτεύματος ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ.

Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ Ἀργέντη, ἀλλ' ἐξαιρέτως διὰ τῆς καταθέσεως τοῦ Φιλίππου Πέτροβιτς.

Ἰωάννης Ἐμμανουὴλ, 24 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Καστορίᾳ τῆς Μακεδονίας, ἄγαμος, φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς, ὁμολογεῖ, κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. 5, κατ' οὐσίαν

α') Ὅτι τὸ ἐπαναστατικώτατον ᾆσμα Ὡς πότε παλληκάρια, ὅπερ ἔδωκέ ποτε αὐτῷ χειρόγραφον πρὸς διάδοσιν ὁ Ῥήγας, ἅτε γνωρίζων

indem dieser gewuszt hätte, dasz der Verhaftete mit ihm gleiche Gesinnungen hege, auf seiner den 15 May v. J. mütterlichen Verlassenschaft wegen nach Siatista angetretenen Reise aus der Ursache mitgenommen, um dasselbe jenen Griechen, die noch keine Wissenschaft davon haben, mitzutheilen, ungeachtet dieser seiner Absicht sich aber doch nicht getrauet habe, dieses gefährliche Lied weder in Ungarn, noch selbst in der Türkey jemanden zu geben, sondern er hätte dasselbe auf seiner Rückreise nach Wien, die im Novbr. v. J. erfolgte, wieder mitgebracht, selbst hier niemanden mitgetheilet, wohl aber dasselbe, wenn er allein war, mit Enthusiasmus gesungen, endlich aber nach der Verhaftung der Griechen (: denn Emanuel wurde erst in der Folge arretirt :) aus Furcht darüber verantwortlich zu werden, vertilget.

Die Bestättigung dieses Geständnisses konnte nicht erhoben werden, weil Riga die Mittheilung dieses Liedes an den Verhafteten in Abrede stellte.

b) Emanuel gesteht weiter ein, dasz Riga ihm bald nach seiner Zurückkunft nach Wien einst im Seidlischen Koffeehause 3 Exemplare von der griechischen Proclamation, ohne ihm darüber etwas zu sagen, unvermerkt in die Hand gedrücket habe.

Der Inhalt derselben zwecke auf eine Revoluzion in Griechenland ab und aus dieser Ursache hätte ihm solche gefallen, weil er aufrichtig gestehen müsse, dasz er die Befreyung Griechenlandes von Grunde seines Herzens wünsche, indem sein Vaterland durch so viele Jahrhunderte unter einem höchst barbarisch- und tyrannischen Joche der Türken, als ihres allgemeinen Erbfeindes, seufzet.

Zwey Exemplare dieser Proclamation, deren Verfasser ihm eigentlich unbekannt seye, habe er seinem Bruder Panajot mitgetheilet, das dritte aber nach der Verhaftung der Griechen aus Furcht verbrennt.

Die Mittheilung der Proclamation hat Panajot Emanuel bestättiget.

ὅτι ὁ κρατούμενος ἦτὸ ὁμόφρων αὐτοῦ, συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ κατὰ τὸ τὴν 5 Μαίου παρελθόντος ἔτους εἰς Σιάτισταν χάριν παραλαβῆς τῆς μητρικῆς κληρονομίας ἐπιχειρηθὲν ταξειδιον, ὅπως ἀνακοινώσῃ αὐτὸ εἰς ἐκείνους τοὺς Ἕλληνας ὅσοι δὲν εἶχον ἀκόμη γνῶσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅμως παρὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ταύτην δὲν ἐθάρρησε νὰ δώσῃ εἰς τινα τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο ᾆσμα οὔτ' ἐν Οὐγγαρίᾳ, οὔτ' ἐν αὐτῇ τῇ Τουρκίᾳ, ἀλλ' ἐπανέφερεν αὐτὸ καὶ πάλιν κατὰ τὴν εἰς Βιέννην ἐπιστροφήν του ἐπελθοῦσαν τὸν Νοέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅτι δὲ καὶ ἐνταῦθα εἰς οὐδέν' ἀνεκοίνωσεν αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ὅμως ὁσάκις ἦτο μόνος ἔψαλεν αὐτὸ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, τέλος ὅμως μετὰ τὴν φυλάκισιν τῶν Ἑλλήνων (ἐπειδὴ ὁ Ἐμμανουὴλ συνελήφθη κατόπιν) ἠφάνισεν αὐτὸ ἐκ φόβου μὴ ζητηθῇ παρ' αὐτοῦ ἀπολογία διὰ τοῦτο.

Βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας ταύτης δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ, ἐπειδὴ ὁ Ῥήγας ἠρνήθη ὅτι ἀνεκοίνωσε τὸ ᾆσμα τοῦτο εἰς τὸν κρατούμενον.

β') Ὁ Ἐμμανουὴλ ὁμολογεῖ περαιτέρω, ὅτι ὁ Ῥήγας βραχὺ μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Βιέννην ἐνέβαλέ ποτε ἐν τῷ καφενείῳ τοῦ Σάϊδλ κρυφίως εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ τρία ἀντίτυπα τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε εἰς αὐτὸν περὶ τούτων.

Τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, ὡς λέγει, ἀποσκοπεῖ εἰς ἐπανάστασιν ἐν Ἑλλάδι καὶ διὰ τοῦτον τὸν λόγον αὕτη εὑρέστησεν αὐτὸν, ἐπειδὴ ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ εἰλικρινῶς, ὅτι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμεῖ ἐκ βάθους τῆς καρδίας του, καθ' ὅτι ἡ πατρίς του διὰ τόσων αἰώνων στενάζει ὑπὸ τὸν βαρβαρώτατον καὶ τυραννικώτατον ζυγὸν τῶν Τούρκων, τοῦ καθολικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀσπόνδου ἐχθροῦ.

Δύο ἀντίτυπα τῆς προκηρύξεως ταύτης, ὧν ὁ συντάκτης καθ' αὐτὸ εἶνε ἄγνωστος εἰς αὐτὸν, λέγει ὅτι ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Παναγιώτην, τὸ δὲ τρίτον ἔκαυσεν ἐκ φόβου μετὰ τὴν σύλληψιν τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς προκηρύξεως ἐπεβεβαίωσεν ὁ Παναγιώτης Ἐμμανουήλ.

c) Derselbe gesteht weiter ein, dasz ihm Riga seine revoluzionäre Absicht bei Verfertigung der Landkarten und späterhin auch seinen Revoluzionsplan eröffnet, dessen Vorhaben er zwar gebilliget, dabei aber auch hinzugesetzet habe, dasz der Plan auf diese Art wegen der dabei zu befürchtenden grossen Gefahr schwer zu Stande kommen werde.

Emanuel habe daher über den Gegenstand des Revoluzions=Planes mit Pulio, welcher von Riga bereits volle Kenntnisz davon erhalten zu haben sich erklärte, öfters gesprochen und mit ihm vorzüglich über die minder gefährlichen Mittel, wie die griechische Nazion zu Erlangung ihrer Freyheit vorbereitet werden könnte, Unterredungen gepflogen, endlich wären sie auch mitsammen darin übereingekommen, das Volk durch gute Bücher der alten griechischen Schriftsteller aufzuklären; dieses ihr Vorhaben seye jedoch aus der Ursache unterblieben, weil er mit Pulio über die Auflagskösten nicht verstanden war.

Da Pulio über diese Beschwerde erst vernommen werden musz, weil der Verhaftete diesen Umstand am Ende seines Verhörs erst erinnert hat, so hanget die Bestättigung desselben von dem Bekenntnisse des zwar alles hartnäckig läugnenden Pulio ab.

d) Endlich wird Emanuel von dem von Pest hierher gelieferten Konstantin Tullio beschwert, dasz der Erste dem Letzten bei seiner nach Siatista vorgenommenen Reise während seines einstweiligen Aufenthaltes in Pest zwey Exemplare von der Proklamazion, deren mehrere er mit sich geführet hätte, mitgetheilet und ihm vertrauet habe, solche von Pulio in der Absicht, um sie in der Türkey zu verbreiten, erhalten zu haben. Ja Tullio setzet noch hinzu, dasz er dem Emanuel über das ihm Anvertraute den Eid der Verschwiegenheit abschwören muszte. Der Verhaftete hat trotz der Confrontation alles in Abrede gestellet und obschon die Aussage des Tullio an sich unwahrscheinlich ist, weil erhobener Massen die Proclamation erst im Oktobr v. J. aufgeleget wurde, Emanuel aber

γ') Ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖ προσέτι, ὅτι ὁ Ῥήγας ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπαναστατικήν του πρόθεσιν κατὰ τὴν παρασκευὴν τῶν χαρτῶν, ἀργότερον δὲ καὶ τὸ περὶ ἐπαναστάσεως σχέδιόν του, καὶ ὅτι ἐπεδοκίμαζε μὲν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προσέθηκεν, ὅτι τὸ σχέδιον κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἕνεκα τοῦ κατ' αὐτὸ ἐπικειμένου μεγάλου κινδύνου ἔμελλε νὰ εἶνε δυσκατόρθωτον.

Ὁ Ἐμμανουὴλ διὰ ταῦτα ὡμίλησε πολλάκις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχεδίου μετὰ τοῦ Πούλιου, ὅστις εἶχε δηλώσει, ὅτι εἶχεν ἤδη λάβει πλήρη γνῶσιν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ῥήγα, καὶ ἦλθεν εἰς συνδιαλέξεις πρὸς αὐτὸν ἰδίως περὶ τῶν ὀλιγώτερον ἐπικινδύνων μέσων, δι' ὧν θὰ ἠδύνατο νὰ παρασκευασθῇ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας του, τέλος δὲ καὶ εἶχον συμφωνήσει ὁμοῦ εἰς τοῦτο, νὰ διαφωτίσωσι τὸν λαὸν διὰ καλῶν βιβλίων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ἀλλ' ἡ πρόθεσις αὐτῶν αὕτη ἐναυάγησε, καθ' ὅτι δὲν συνεφώνησε μετὰ τοῦ Πούλιου περὶ τῶν δαπανῶν τῆς ἐκτυπώσεως.

Ἐπειδὴ ὁ Πούλιος δὲν ἀνεκρίθη ἀκόμη περὶ τῆς ἐπιβαρυντικῆς ταύτης καταθέσεως, ἅτε τοῦ κρατουμένου μνησθέντος τοῦ ἀντικειμένου τούτου μόνον κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀνακρίσεώς του, διὰ ταῦτα ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιβεβαίωσις αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὁμολογίας τοῦ ἄλλως τὰ πάντα ἐπιμόνως ἀρνουμένου Πούλιου.

δ') Τέλος ὁ Ἐμμανουὴλ καταγγέλλεται ὑπὸ τοῦ ἐκ Πέστης ἐνταῦθα προσαχθέντος Κωνσταντίνου Τούλλιου, ὅτι ἐκεῖνος παρέδωκεν εἰς τοῦτον, κατὰ τὸ εἰς Σιάτισταν ἐπιχειρηθὲν ταξειδιόν του προσωρινῶς διαμείνας ἐν Πέστῃ, δύο ἀντίτυπα τῆς προκηρύξεως, ἧς πολλὰ δῆθεν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ἀνεκοίνωσε δ' ἐμπιστευτικῶς εἰς αὐτόν, ὅτι ἔλαβε τοιαῦτα παρὰ τοῦ Πούλιου ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ διαδώσῃ ταῦτα ἐν Τουρκίᾳ. Προσθέτει δὲ ὁ Τούλλιος, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ὁμόσῃ εἰς τὸν Ἐμμανουὴλ ὅρκον περὶ τῶν ἐμπιστευτικῶς εἰς αὐτὸν ἀνακοινωθέντων. Ὁ δὲ κρατούμενος, καίπερ ἐλθὼν εἰς ἀντιπαράστασιν, ἠρνήθη τὰ πάντα. Ἀλλὰ, καίτοι ἡ κατάθεσις τοῦ Τούλλιου εἶνε καθ' ἑαυτὴν ἀπίθανος, ἐπειδὴ, ὡς ἀπεδείχθη, ἡ προκήρυξις ἐτυπώθη μόλις τὸν Ὀκτώβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐν ᾧ ὁ Ἐμμανουὴλ ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν ἤδη τὸν Μάϊον, πρὸς δὲ καίτοι ὁ Πούλιος δι-

schon im May von hier abreisete; obschon endlich auch Pulio von diesem Umstande nichts wissen will: so bleibet der Verhaftete dennoch dieszfalls verdächtig.

Anton Coronio, 27 Jahre alt, in der Insel Scio im Archipelagus gebürtig, ledig, dermalen in Kompagnie mit den Gebrüdern Ecconom, ist zeuge seines Verhörs = Protokolles N° 6 und des demselben beiliegenden, mit ihm bereits in Triest aufgenommenen Konstituts im Wesentlichen geständig,

a) dasz er das oben erwähnte revoluzionäre Lied: os pothe palicaria, welches ihm Riga geschicket, im Sommer v. J. in Casino zu Triest mehreren Griechen, namentlich dem Georg Calafati, Nicolaus Maurodoglu, Georg Melingo und Demeter Econom, in der Absicht vorgelesen habe, um ihnen damit ein Vergnügen zu verschaffen. Dieses Lied habe auch allen diesen Personen mit Ausschlusse des Demeter, welcher darüber gleichgiltig war, aus der Ursache gefallen, weil diese eben so, wie der Verhaftete, eine bessere Verfassung in ihrem Vaterlande wünschen. Auch habe Coronio für sich allein zuweilen einige Verse aus dem Liede gesungen, sonst aber dasselbe niemanden schriftlich mitgetheilet.

Die Mittheilung des Liedes an Coronio hat Riga bestättiget, das weitere Geständnisz aber würde erst durch die Aussagen der obigen Personen verificirt werden müssen.

b) Er ist geständig, dasz er im vorigen Jahre auf des Riga Ansuchen aus der französischen Konstituzion vom Jahre 1793, die er von einem Schiffs = Kapitain von Venedig erhilt und die Riga in mehreren Abdrücken in Griechenland zu verbreiten die Absicht hatte, 9 Kapitel übersetzet und dem Riga eingeschicket habe, bemerket aber weiters, dasz er vorsätzlich diese Übersetzung unverständlich gemacht habe, um nur den Riga von seinem Vorhaben abzuhalten, so wie er auch demselben die Constitution weiter nicht übersetzet hätte.

Das Faktum der von Coronio angefangenen Übersetzung der Konstituzion wird durch den eigenhändigen Brief des Riga

σχυρίζεται, ὅτι οὐδὲν γνωρίζει περὶ τούτου, ἀλλ' ὅμως μένει ὁ κρατούμενος κατὰ ταῦτα ὕποπτος ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ἀντώνιος Κορωνιὸς, 27 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Χίῳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἄγαμος, ταγῦν συνέταιρος τῶν ἀδελφῶν Οἰκονόμου, ὁμολογεῖ κατ' οὐσίαν, κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀρι0. 6 καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἤδη ἐν Τεργέστῃ γενομένας καταθέσεις αὐτοῦ,

α') Ὅτι τὸ ἤδη ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἐπαναστατικὸν ᾄσμα Ὡς πότε παλληκάρια, ὅπερ ἔστειλεν εἰς αὐτὸν ὁ Ῥήγας, ἀνέγνωσε κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐν τῇ λέσχῃ τῆς Τεργέστης εἰς διαφόρους Ἕλληνας, ἰδίως τὸν Γεώργιον Καλαφάτην, τὸν Νικόλαον Μαυρόδογλουν, τὸν Γεώργιον Μελιγκὸν καὶ τὸν Δημήτριον Οἰκονόμον, σκοπῶν νὰ παράσχῃ εἰς αὐτοὺς εὐχαριστησιν. Τὸ δὲ ᾄσμα τοῦτο εἰς πάντας τοὺς εἰρημένους, ἐξαιρουμένου τοῦ Δημητρίου, ὅστις ἔμεινεν ἀδιάφορος, ἤρεσεν, ἐπειδὴ οὗτοι, ὡς καὶ ὁ κρατούμενος, ἐπιθυμοῦσι καλλιτέραν διοίκησιν ἐν τῇ πατρίδι των. Προσθέτει δὲ ὁ Κορωνιὸς, ὅτι ἔψαλε μὲν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατ' ἰδίαν στίχους τινὰς ἐκ τοῦ ᾄσματος, ἀλλ' ὅτι ἐγγράφως εἰς οὐδέν' ἀνεκοίνωσεν αὐτό.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ᾄσματος εἰς τὸν Κορωνιὸν ἐπεβεβαιώθη ὑπὸ τοῦ Ῥήγα, ἀλλ' ἡ λοιπὴ ὁμολογία θὰ ἠδύνατο ἀναγκαίως νὰ ἐπαληθευθῇ μόνον διὰ τῶν καταθέσεων τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων.

β') Ὁμολογεῖ, ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ Ῥήγα μετέφρασε καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν Ῥήγαν ἐννέα κεφάλαια ἐκ τοῦ γαλλικοῦ πολιτεύματος τοῦ ἔτους 1793, ὅπερ ἔλαβε παρά τινος πλοιάρχου ἐκ Βενετίας καὶ ὅπερ ὁ Ῥήγας ἐσκόπει νὰ διαδώσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν πολλοῖς ἀντιτύποις, ἀλλὰ παρατηρεῖ προσέτι, ὅτι σκοπίμως κατέστησε τὴν μετάφρασιν ταύτην ἀκατανόητον, ὅπως διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἀποτρέψῃ τὸν Ῥήγαν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ του, διὸ καὶ δὲν μετέφρασεν εἰς αὐτὸν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ πολιτεύματος.

Τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Κορωνιοῦ ἐνάρξεως τῆς μεταφράσεως τοῦ πολιτεύματος ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς ἀνωτέρω ἀναφερθείσης ὑπὸ στοι-

oben N bestättiget. Obschon nun aber Coronio einer weiteren dieszfälligen Übersetzung nicht beschweret wird, so gesteht er doch ferner selbst ein, dasz er eben damals dem Riga den Vorschlag gemacht habe, die Griechen über das, was sie ehedem waren und itzt sind, durch gute Bücher aufzuklären und zu trachten, solche zu verbreiten, damit, wie Coronio ausdrücklich erkläret, dieselben nach und nach aufgemuntert werden, auf ihre Freyheit zu denken, bis sich irgend eine benachbarte Macht ihrer erbarmen und sie von dem türkischen Joche befreyen werde, weil er nicht in Abrede stellen könne, die Freyheit Griechenlandes zu wünschen, wodurch dessen Denkungsart hinlänglich am Tage liegt, besonders da Riga selbst gestehet, dasz Coronio in Bezug auf Griechenland mit ihm gleiche Gesinnungen hege.

c) Coronio gesteht weiter ein, dasz er einst im v. J. das vom General Gentile an die Bewohner der venetianischen Inseln in der Levante im Drucke herausgegebene und von Venedig nach Triest angekommene Manifest, worin ihnen der Schutz und die Verschaffung ihrer Freyheit zugesichert ward, sich abgeschrieben und diese Abschrift dem Machutti zu dem Ende eingeschicket habe, um solches dem Riga und Argenti als eine Neuigkeit zu zeigen. Coronio setzet hinzu, dasz er dieses Manifest aus dem Grunde mit Freude aufgenommen habe, weil er entfernte Hoffnung haben konnte, dasz die Franzosen auch um Griechenland sich annehmen dürften, besonders da er aus dem Manifeste selbst schon so etwas schlieszen zu können glaubte; doch hätte ihm Machutti hierauf geantwortet, dasz seine Krankheit ihn zu Döbling verhindert hätte, das Manifest dem Riga und Argenti zu zeigen.

Dieses Faktum wird durch das von Machutti erlassene Antwortschreiben hiebei A bestättiget und Coronios Gesinnungen dadurch mehr ausser Zweifel gesetzet.

d) Er ist endlich geständig, dasz er das Werkchen: *Geszners ersten Schiffer* in das Griechische übersetzet und durch

χεῖον Ν ἰδιοχείρου ἐπιστολῆς τοῦ Ῥήγα. Καίτοι δὲ ὁ Κορωνιὸς δὲν καταγγέλλεται διὰ συνέχειαν τῆς προκειμένης μεταφράσεως, ὁμολογεῖ οὐχ ἧττον προσέτι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅτι ἤδη τότε ὑπέβαλεν εἰς τὸν Ῥήγαν τὴν πρότασιν νὰ διαφωτίσωσι τοὺς Ἕλληνας διὰ καλῶν βιβλίων περὶ τοῦ ὁποῖοι ἦσαν ἄλλοτε καὶ ὁποῖοι εἶνε τώρα καὶ νὰ πειραθῶσι νὰ διαδώσωσι τοιαῦτα βιβλία ὅπως οὗτοι, καθ' ἃ ῥητῶς δηλόνει ὁ Κορωνιὸς, ὀλίγον κατ' ὀλίγον παρακινηθῶσι νὰ σκεφθῶσι περὶ τῆς ἐλευθερίας των μέχρις ἐλεήσῃ αὐτοὺς οἱαδήποτε γειτονικὴ δύναμις καὶ ἐλευθερώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νάρνηθῇ, ὅτι ἐπεθύμει τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῆς δηλώσεως δὲ ταύτης καταφαίνονται ἐπαρκῶς τὰ φρονήματά του, ἀφ' οὗ μάλιστα αὐτὸς ὁ Ῥήγας ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ Κορωνιὸς εἶνε ὁμόφρων αὐτοῦ ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος.

γ') Ὁ Κορωνιὸς ὁμολογεῖ πρὸς τούτοις, ὅτι ποτὲ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀντέγραψε τὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Γεντίλη πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν βενετικῶν ἐν Ἀνατολῇ νήσων διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθεῖσαν καὶ ἐκ Βενετίας εἰς Τεργέστην ἀφικομένην προκήρυξιν, ἐν ᾗ ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς ἡ ὑπόσχεσις περὶ τῆς προστασίας καὶ ἀπελευθερώσεως αὐτῶν, ὅτι δὲ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἀπέστειλεν εἰς τὸν Μασούτην, ὅπως δείξῃ αὐτὸ εἰς τὸν Ῥήγαν καὶ τὸν Ἀργέντην ὡς τι νεον. Ὁ Κορωνιὸς προσθέτει, ὅτι τὴν προκήρυξιν ταύτην ἀπεδέχθη μετὰ χαρᾶς διὰ τὸν λόγον ὅτι ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἀπομεμακρυσμένην τινὰ ἐλπίδα, ὅτι οἱ Γάλλοι ἠδύναντο πιθανῶς νὰ ἐπιληφθῶσι καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐνόμιζεν, ὅτι ἐξ αὐτῆς ἤδη τῆς προκηρύξεως ἠδύνατο νὰ ἐξαγάγῃ τοιοῦτό τι· ἀλλ' ὁ Μασούτης ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν, ὅτι κατεχόμενος ὑπὸ ἀσθενείας ἐν Δέβλιγγ ἐκωλύθη νὰ δείξῃ τὴν προκήρυξιν εἰς τὸν Ῥήγαν καὶ τὸν Ἀργέντην.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Μασούτη ἀποσταλείσης καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ στοιχεῖον Α συνημμένης ἀπαντήσεως, τὰ δὲ φρονήματα τοῦ Κορωνιοῦ τίθενται δι' αὐτῆς ἔτι μᾶλλον ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας.

δ') Τέλος ὁμολογεῖ, ὅτι μετέφρασε τὸ συγγραμμάτιον τοῦ Γεσνέρου *Ὁ πρῶτος ναύτης* εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸ εἰς

Riga drucken liesz, welches auch mit des Riga Übersetzungen unter dem Titel: *Moralischer Dreyfusz* erschienen ist, welches doch Riga geständiger Massen zur Aufklärung der griechischen Nazion herausgab; mithin hat Coronio, der selbst geständiger Massen die Aufklärung dieser Art gewünschet, ja vorgeschlagen hat, in dieser Hinsicht zum Theile mitgewirket, und da aus dem von Riga an Coronio zur weiteren Bestellung an den französischen Consul überschickten Briefe eine besondere Freundschaft, überhaupt aber aus der mitsammen gepflogenen Korrespondenz eine zwischen ihnen bestehende enge Verbindung am Tage liegt: so kann allerdings geschlossen werden, dasz Coronio ungeachtet seines Läugnens nicht nur von allen revoluzionären Anschlägen des Riga und einer dieszfalls bestehenden Gesellschaft Wissenschaft habe, sondern dasz er auch selbst ein Glied dieser Gesellschaft seye, welches die in dem von Riga an Coronio erlassenen, oben in N beiliegenden Briefe respve der Übersetzung O erscheinenden Formalien: *Aus Bukarest schreiben mir unsere Anhänger* — klar erhellet.

Alles, was dem Coronio einiger Massen zu statten kommt, besteht darin, dasz er 1. den Brief an den französischen Consul nicht bestellet, und 2. wenigstens nach der Hand von der griechischen Proclamation keine Wissenschaft erhalten habe, welches aus dem Protokolle B des Charissius Economus und dem demselben beiliegenden Briefe seines Bruders Demeter sich bestättiget.

Theochar Georg Torunzia, 22 Jahre alt, von Siatista in Mazedonien gebürtig, ledig und griechischer Handelsmann, ist zeuge seines mit ihm aufgenommenen Verhörs = Protokolles N° 7 und des schon in Pest abgelegten Bekenntnisses im Wesentlichen geständig,

a) Von der Absicht des Riga, welche dieser bei Verfertigung der griechischen Landkarten, Übersetzung des 4 Theiles des Anacharsis und bei der Herausgabe der Gemälde Alexan-

τὸν Ῥήγαν πρὸς ἐκτύπωσιν, ὑφ' οὗ καὶ ἐδημοσιεύθη μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μεταφράσεων ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ φέροντι τὸν τίτλον *Ἠθικὸς τρίπους*, ὅπερ ὁ Ῥήγας ἐξέδωκε κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν πρὸς ἀναμόρφωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Κατὰ ταῦτα ὁ Κορωνιὸς, ἅτε καὶ αὐτὸς εὐχηθείς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προτείνας, κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν, τὴν τοιαύτην ἀναμόρφωσιν, εἶνε ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν κατὰ μέρος συνεργὸς, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ῥήγα εἰς τὸν Κορωνιὸν πρὸς περαιτέρω ἀποστολὴν εἰς τὸν Γάλλον πρόξενον σταλείσης ἐπιστολῆς καταδεικνύεται ἰδιάζουσά τις φιλία, ἐν γένει δ' ἐκ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἀλληλογραφίας στενὸς σύνδεσμος ὑφιστάμενος μεταξὺ αὐτῶν, διὰ ταῦτα δύναται νὰ ἐξαχθῇ πάντως τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Κορωνιὸς παρὰ τὴν ἄρνησίν του ἔχει γνῶσιν ὄχι μόνον πασῶν τῶν ἐπαναστατικῶν σκευωριῶν τοῦ Ῥήγα καὶ ἑταιρίας ἐπὶ τούτῳ συγκειμένης, ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶνε μέλος τῆς ἑταιρίας ταύτης, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἀποδεικνύουσι σαφῶς αἱ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Ῥήγα εἰς τὸν Κορωνιὸν ἀποσταλείσῃ ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχεῖον Ν συνημμένῃ ἐπιστολῇ μετὰ τῆς ὑπὸ στοιχεῖον Ο μεταφράσεως παρουσιαζόμεναι φράσεις *Ἐκ Βουκουρεστίου μοὶ γράφουσιν οἱ ἡμέτεροι φίλοι.*

Τὰ δὲ συνηγοροῦντα ὁπωσδήποτε ὑπὲρ τοῦ Κορωνιοῦ εἶν' ἐν συνόλῳ τὰ ἑξῆς· 1) ὅτι δὲν διηύθυνεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον τὴν πρὸς τὸν Γάλλον πρόξενον ἐπιστολὴν καὶ 2) ὅτι τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εἶχε λάβει γνῶσιν τῆς ἑλληνικῆς προκηρύξεως, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τῶν πρακτικῶν ὑπὸ στοιχεῖον Β τοῦ Χαρισίου Οἰκονόμου καὶ τῆς εἰς αὐτὸ συνημμένης ἐπιστολῆς τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου.

Θεοχάρης Γεωργίου Τορούντζιας, 22 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας, ἄγαμος καὶ Ἕλλην ἔμπορος, ὁμολογεῖ κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ τὰς ἤδη ἐν Πέστῃ γενομένας καταθέσεις του, κατ' οὐσίαν,

α') Ὅτι εἶχε γνῶσιν τῆς προθέσεως τοῦ Ῥήγα, ἣν εἶχεν οὗτος παρασκευάζων τοὺς ἑλληνικοὺς χάρτας, μεταφράζων τὸ τέταρτον μέρος τοῦ Ἀναχάρσιδος καὶ ἐκδίδων τὰς εἰκόνας Ἀλεξάνδρου τοῦ Με-

ders des Grossen hatte, gewuszt zu haben und bemerket, dasz er drey derley ganze Karten und 50 Exemplare von den Gemälden von Riga zum Verkaufe erhalten und dieselben an seinen Bruder Georg Torunzia nach Semlin geschicket habe. Er gestehet weiter ein, das empörende Lied: os pothe palicaria von dem schon oben erwähnten Sacellarius zum abschreiben erhalten, dasselbe mit ihm und den hier befindlichen Medizinern Karakassi und Panajot und auch ausser diesen öfters in Gesellschaft gesungen und diese Abschrift seinem erwähnten Bruder eingeschicket zu haben. Er erinnert endlich, dasz, als er im März v. J. in Semlin war, er dieses Lied seinem Bruder und den dortigen Handelsleuten Phylacto Nicolaus, Georg Athanasi und Georg Auxentio habe vorsingen müssen, die alle eben so wie der Verhaftete selbst darüber Wohlgefallen bezeigten.

Diese Aussage wird zum Theile von Panajot Emanuel bestättiget.

b) Er ist geständig, dasz er mit Sacellarius, Karakassi und Panajot öfters von dem Zustande Griechenlandes gesprochen habe und alle hätten die alte Freyheit eingeführt zu sehen gewünschet, um vom türkischen Joche befreyet zu seyn.

c) Torunzia gestehet weiter ein, dasz ihm Riga ungefähr im Oktober v. J. eines Tages im Fischhofe ein gedrucktes Exemplar der Proclamation, deren Verfasser ihm unbekannt wäre, in die Hand gedrücket und er dasselbe dann im Dezbr v. J. auf seiner Reise nach Semlin in der Absicht mitgenommen habe, um es auch seinen Freunden mitzutheilen. In Pest hätte Torunzia dieses Exemplar dem Handlungsdiener des dortigen Kaufmannssohnes Dormussi, Namens Demeter zu lesen gegeben, der ihm aber erwiedert hätte, solches bereits abgeschrieben und damit zwey Nächte zugebracht zu haben, ohne sich darüber näher zu erklären. Selbst mit den Kaufmannssöhnen Christoph und Alexander Dormussi habe der Verhaftete über den Gegenstand dieser Proclamation gespro-

γάλου, καὶ παρατηρεῖ, ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Ῥήγα πρὸς πώλησιν τρεῖς τοιούτους ὁλοκλήρους χάρτας καὶ 50 ἀντίτυπα τῶν εἰκόνων καὶ ὅτι ἀπέστειλε ταῦτα πρὸς τὸν ἐν Σεμλίνῳ ἀδελφόν του Γεώργιον Τορούντζιαν. Ὁμολογεῖ προσέτι, ὅτι ἔλαβε πρὸς ἀντιγραφὴν παρὰ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Σακελλαρίου τὸ στασιαστικὸν ᾆσμα Ὡς πότε παλληκάρια, ὅτι ἔψαλε τοῦτο μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἐνταῦθα εὑρισκομένων φοιτητῶν τῆς ἰατρικῆς Καρακάσση καὶ Παναγιώτου, προσέτι δὲ καὶ ἄνευ αὐτῶν πολλάκις ἐν συντροφίᾳ καὶ ὅτι ἐξαπέστειλε τὸ ἀντίγραφον τοῦτο εἰς τὸν προμνημονευθέντα ἀδελφόν του. Ἐνθυμίζει τέλος, ὅτι καθ' ὃν χρόνον εὑρίσκετο ἐν Σεμλίνῳ τὸν Μάρτιον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἠναγκάσθη νὰ ψάλῃ τὸ ᾆσμα τοῦτο εἰς ἐπήκοον τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τῶν αὐτόθι ἐμπόρων Νικολάου Φυλακτοῦ, Γεωργίου Ἀθανασίου καὶ Γεωργίου Αὐξεντίου, ἐπειδὴ πάντες οὗτοι ὡς καὶ ὁ κρατούμενος αὐτὸς ἐπεδείκνυον εὐαρέσκειαν ἐπ' αὐτῷ.

Ἡ κατάθεσις αὕτη ἐπιβεβαιοῦται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Παναγιώτου Ἐμμανουήλ.

β') Ὁμολογεῖ, ὅτι πολλάκις ἦλθεν εἰς ὁμιλίας μετὰ τοῦ Σακελλαρίου, Καρακάσση καὶ Παναγιώτου περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι πάντες ηὐχήθησαν νὰ ἴδωσιν ἐπαναφερομένην τὴν παλαιὰν ἐλευθερίαν, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

γ') Ὁ Τορούντζιας ὁμολογεῖ περαιτέρω, ὅτι ὁ Ῥήγας περὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐνέβαλέ ποτε εἰς τὴν χεῖρά του ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ Fischhof (12) ἀντίτυπον τῆς ἐντύπου προκηρύξεως, ἧς λέγει ὅτι ἀγνοεῖ τὸν συντάκτην, ὅτι δὲ τοῦτο συμπαρέλαβε κατόπιν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Δεκέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους κατὰ τὸ εἰς Σεμλῖνον ταξείδιόν του ἐπὶ τῷ σκοπῷ νἀνακοινώσῃ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς φίλους του. Ἐν δὲ Πέστῃ, λέγει ὁ Τορούντζιας, ἔδωκε τὸ ἀντίτυπον τοῦτο πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸν ὑπηρέτην τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτόθι ἐμπόρου Ντορμούση τὸν καλούμενον Δημήτριον, ἀλλ' ὅτι οὗτος ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν, ὅτι εἶχεν ἤδη ἀντιγράψει αὐτὸ καὶ ὅτι ἐνησχολήθη περὶ αὐτὸ δύο νύκτας, χωρὶς νὰ ἐκφρασθῇ ἀκριβέστερον περὶ τούτου. Καὶ μετὰ τῶν υἱῶν δὲ τοῦ ἐμπόρου Ντορμούση, Χριστοφόρου καὶ Ἀλεξάνδρου, ὡμίλησεν ὁ κρατούμενος περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς προκη-

chen, die aber eben davon schon Wissenschaft hatten und darüber ihr Wohlgefallen äusserten.

Nach der Hand habe Torunzia im Leserischen Koffeehause in Pest von der Proclamation gesprochen und wahrgenommen, dasz die meisten Griechen alda bereits davon Wissenschaft hatten, ohne jedoch ein Exemplar bei irgend jemanden gesehen zu haben. Endlich hätte er sein vom Riga erhaltenes Exemplar dem dortigen Kirchendiener Johann Karaza aus der Ursache mitgetheilet, weil dieser ihn inständig darum gebetten und sich erkläret hätte, solches abschreiben und es sodann demselben wieder zurückstellen zu wollen.

Dieses Geständnisz wird theils durch Riga, theils durch den von Pest hierher gelieferten Konstantin Tullio und Karaza, von diesen zwey Letzteren aber vorzüglich der Umstand, dasz Christoph Dormussi von der Proclamation Wissenschaft habe, bestättiget. Ausser dem ist gegen den Verhafteten nichts vorgekommen.

Johann Karaza, 31 Jahre alt, von Levkosia in Asien gebürtig, ledig und gewesener griechischer Kirchendiener in Pest, ist zeuge seines Verhörs-Protokolles N° 8 zwar geständig, dasz er blosz aus Neugierde den Torunzia um die Proclamation ersuchet und solche auch von ihm erhalten habe, läugnet aber, dasz er sich jemals solche abschreiben zu wollen erkläret, um so minder nach der Behauptung des Torunzia den Wunsch geäussert habe, Griechenland vom türkischen Joche befreyet zu wissen. Er beharret vielmehr darauf, dasz, als er den ärgerlichen Inhalt der Proclamation wahrnahm, er auf der Stelle zu dem Bücher-Revisor Petrovitsch sich begeben und ihm diese Proclamation zu dem Ende behändiget habe, um davon die Anzeige an die Behörde zu machen.

Da aber aus den aus Ungarn anher mitgetheilten Akten zu ersehen ist, dasz Karaza die Proclamation zu dem in Ofen befindlichen illyrischen Bücher-Revisor, Namens Ragazzi zur Revision gebracht habe, um sie wieder drucken lassen zu

ρύξεως ταύτης, ἀλλ' οὗτοι εἶχον ἤδη γνῶσιν αὐτῆς καὶ ἐξέφραζον τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῶν.

Κατόπιν ὁ Τορούντζιας ὡμίλησε περὶ τῆς προκηρύξεως ἐν τῷ ἐν Πέστῃ καφφενείῳ τοῦ Λέζερ, καὶ παρετήρησεν ὅτι πλεῖστοι τῶν αὐτόθι Ἑλλήνων εἶχον ἤδη γνῶσιν αὐτῆς, ἀλλὰ χωρὶς ὅμως νὰ ἔχωσιν ἴδει ἀντίτυπον αὐτῆς παρ' οἱῳδήποτε. Τέλος δὲ λέγει, ὅτι τὸ ἀντίτυπον ὅπερ αὐτὸς εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Ῥήγα ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν νεωκόρον τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας Ἰωάννην Καρατζᾶν διὰ τὸν λόγον ὅτι οὗτος παρεκάλεσεν αὐτὸν θερμῶς περὶ τούτου καὶ ἐδήλωσεν ὅτι θέλει νἀντιγράψῃ αὐτὸ καὶ ἀποδώσῃ πάραυτα εἰς αὐτόν.

Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐπιβεβαιοῦται τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ Ῥήγα, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν ἐκ Πέστης ἐνταῦθα προσαχθέντων Κωνσταντίνου Τούλλιου καὶ Καρατζᾶ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τελευταίων δύο τούτων ἰδίως τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ Χριστόφορος Ντορμούσης εἶχε γνῶσιν τῆς προκηρύξεως. Πλὴν τούτων οὐδὲν προέκυψε κατὰ τοῦ κρατουμένου.

Ἰωάννης Καρατζᾶς, 31 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Λευκωσίᾳ τῆς Ἀσίας, ἄγαμος καὶ ποτε νεωκόρος τῆς ἐν Πέστῃ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὰ πρακτικὰ τῆς ἀνακρίσεως αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. 8, ὁμολογεῖ μὲν, ὅτι ἐξ ἁπλῆς περιεργείας ἐζήτησε παρὰ τοῦ Τορούντζια τὴν προκήρυξιν καὶ ἔλαβε ταύτην παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀρνεῖται ὅτι ποτὲ ἐδήλωσεν ὅτι θέλει νἀντιγράψῃ ταύτην, οὐδ' ἐξέφρασέ ποτε, ὡς διατείνεται ὁ Τορούντζιας, τὴν εὐχὴν νὰ μάθῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ. Ἐπιμόνως δὲ μάλιστα διαβεβαιοῖ, ὅτι, ὅτε παρετήρησε τὸ σκανδαλῶδες περιεχόμενον τῆς προκηρύξεως, πάραυτα μετέβη πρὸς τὸν λογοκρίτην τῶν βιβλίων Πέτροβιτς καὶ ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν τὴν προκήρυξιν ταύτην, ὅπως οὗτος καταγγείλῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τὰ περὶ αὐτῆς.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἐξ Οὐγγαρίας ἐνταῦθα ἀνακοινωθέντων ἐγγράφων ἐξάγεται, ὅτι ὁ Καρατζᾶς ἤγαγε τὴν προκήρυξιν εἰς τὸν ἐν Ὄφεν εὑρισκόμενον λογοκρίτην τῶν βιβλίων τῆς Ἰλλυρίας τὸν καλούμενον Ῥαγάτσην, ὅπως οὗτος ἐπιθεωρήσας αὐτὴν δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν

dürfen, so wurde ihm diese Aussage vorgehalten; allein der Verhaftete, als ein äusserst boshafter Mensch blieb, ungeachtet ihm mit Stringenzfragen zugesetzet wurde, bei seiner Angabe. Selbst die zwischen dem Torunzia und dem Verhafteten vorgenommene Confrontation lief fruchtlos ab, nur so viel liesz dieser zu, jenem damals, als er die Proclamation zurückforderte, gesagt zu haben, dasz er solche abschreibe; allein dieses wäre nur ein Vorwand gewesen, damit Torunzia nicht erfahre, dasz er die Sache angezeigt habe.

Ausser dem ist gegen Karaza, der von den revoluzionären Anschlägen nichts zu wissen vorgibt, keine Beschwerde vorgekommen.

Andreas Machutti, 36 Jahre alt, von Larissa in Thessalien gebürtig, ledig, und

Constantin Amiro, 38 Jahre alt, aus der Insel Scio im Archipelagus gebürtig, ledig, welche beide bei Argenti in Condition sind und nunmehr dessen Handlungsgeschäft administriren, wurden gleich anfangs zu Protokoll hier bei N^ro^ 9 et 10 vernommen, deren Aussagen hauptsächlich zum Grunde der hierorts Verhafteten gelegt, und weil sie einstimmig alles das, was sie beschweren könnte, sorgfältig vermieden und gegen sie bis dahin auch keine Data vorhanden waren, so hat man beide einstweilen auf freyem Fusse vernommen.

Erst nach der Hand im Verlaufe der Untersuchungen werden beide folgender Massen beschweret.

1. Nach den theilweisen Aussagen des Argenti und Nicolides haben Machutti und Amiro von dem Revoluzionsplane des Riga Wissenschaft, denselben gebilliget und ihr Vaterland von *dem türkischen Joche befreyet zu sehen gewünschet*, welches auch Johann Emanuel zum Theile bestättiget.

2. Nach den Aussagen des Argenti und Nicolides haben Machutti und Amiro, wenn von Griechenland die Rede war, sich in ihrer Gegenwart erkläret, ihrerseits zur Befreyung Griechenlandes alles Mögliche beitragen zu wollen.

ἄδειαν τῆς ἀνατυπώσεως, ἀντετάχθη πρὸς αὐτὸν αὕτη ἡ κατάθεσις, ἀλλ' ὁ κρατούμενος ἅτε ὢν κακεντρεχέστατος ἄνθρωπος ἐπέμεινεν εἰς τοὺς λόγους του, εἰ καὶ κατεστενοχωρήθη διὰ παραπειστικῶν ἐρωτήσεων. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γενομένη ἀντιπαράστασις τοῦ Τορούντζια καὶ τοῦ κρατουμένου ἀπέβη ἄπρακτος, μόνον δὲ τοῦτο παρεδέχθη οὗτος, ὅτι εἶπεν εἰς τὸν Τορούντζιαν, ζητήσαντα τὴν ἐπιστροφὴν τῆς προκηρύξεως, ὅτι ἀντιγράφει ταύτην, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἦτο μόνον πρόφασις, ὅπως μὴ μάθῃ ὁ Τορούντζιας ὅτι ὁ Καρατζᾶς εἶχε καταγγείλει τὸ πρᾶγμα.

Πλὴν τούτων οὐδὲν ἐπιβαρυντικὸν προέκυψε κατὰ τοῦ Καρατζᾶ, ὅστις διισχυρίζεται, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει γνῶσιν τῶν ἐπαναστατικῶν σκευωριῶν.

Ἀνδρέας Μασούτης (13), 35 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Λαρίσῃ τῆς Θεσσαλίας, ἄγαμος, καὶ

Κωνσταντῖνος Ἀμοιρος, 38 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Χίῳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἄγαμος, οἵτινες ἀμφότεροι εἶνε ὑπάλληλοι παρὰ τῷ Ἀργέντῃ καὶ νῦν διευθύνουσι τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα αὐτοῦ, ἀνεκρίθησαν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, κατὰ τὰ ἐνταῦθα συνημμένα πρακτικὰ ὑπ' ἀριθ. 9 καὶ 10, αἱ δὲ καταθέσεις αὐτῶν ἐτέθησαν κυρίως ὡς βάσις τῶν ἐνταῦθα κρατουμένων, καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ὁμοφώνως ἀπέφυγον μετὰ προσοχῆς πᾶν ὅ τι ἠδύνατο νὰ ἐπιβαρύνῃ αὐτούς, δὲν ὑπῆρχον δὲ μέχρις ἐκείνης τῆς ὥρας καὶ διδόμενα κατ' αὐτῶν, διὰ ταῦτα ἀνεκρίθησαν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀμφότεροι χωρὶς νὰ προφυλακισθῶσι.

Μόλις δὲ κατόπιν διαρκουσῶν τῶν ἀνακρίσεων κατετέθησαν κατ' ἀμφοτέρων τὰ ἑξῆς ἐπιβαρυντικά·

1. Κατὰ τὰς ἐπὶ μέρους καταθέσεις τοῦ Ἀργέντη καὶ Νικολίδου ὁ Μασούτης καὶ ὁ Ἄμοιρος εἶχον γνῶσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχεδίου τοῦ Ῥήγα, ἐπεδοκίμασαν αὐτὸ καὶ ηὐχήθησαν νὰ ἴδωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐλευθερουμένην ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ ἐπὶ μέρους καὶ ὁ Ἰωάννης Ἐμμανουήλ.

2. Κατὰ τὰς καταθέσεις τοῦ Ἀργέντη καὶ Νικολίδου ὁ Μασούτης καὶ ὁ Ἄμοιρος, γινομένου λόγου περὶ Ἑλλάδος, ἐξεφράσθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῶν, ὅτι θέλουσι καὶ αὐτοὶ νὰ συντελέσωσι τὸ κατὰ δύναμιν εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

3. Argenti und Panajot bestättigen ferner, dasz, als die Proclamation bei Argenti im Schlafzimmer vorgelesen wurde, Machutti und Amiro darüber ihr Wohlgefallen äusserten und sagten, dasz diese Schrift mit vielem Geiste verfasset seye.

4. Eben diese bestättigen weiter, dasz Amiro und Machutti in ihrer Gegenwart öfters von den französischen Angelegenheiten gesprochen, ihre Einrichtungen gelobet, kurz für ihr System eingenommen waren.

5. Philipp Petrovitsch beschweret den Amiro insbesondere, dasz dieser von jenem Briefe, den Petrovitsch an den französischen Bürger Sieyes wegen Befreyung Griechenlandes geschrieben, Wissenschaft besitze, und Amiro demselben den Rath gegeben habe, jenes Antwortschreiben, welches Petrovitsch deszwegen von dem Handelsmanne in Basel, Namens Steiger, an welchen der französische Brief an Sieyes und ein anderer an Barthelemy geschickt wurden, erhilt, zu vertilgen.

6. Weiters wird auch Machutti durch seinen eigenhändigen, an Coronio unterm 25 July v. J. expedirten, in den Aktenstücken des Coronio sub A. allegirten Original=Brief beschweret, dasz er jenes französische Manifest, das ihm Coronio oben erwähnter Massen einschickte, mehreren Personen, namentlich dem Hrn. Frank, welcher darüber grosses Vergnügen bezeigte, mitgetheilet habe und woraus überhaupt des Machutti Hang zur Democratie allenthalben hervorleuchtet.

Da nun Amiro seit 2 Monaten in Handlungsgeschäften des Argenti nach Leipzig verreiset und bisher abwesend, Machutti aber stets kränklich ist, mithin aus diesen Ursachen beide über die Beschwerden bisher nicht vernommen werden konnten: so werden solche hier einstweilen zur Nachricht angemerket.

Es wird hier noch bemerket, dasz nach der Aussage des Argenti der schon oben erwähnte Michael Sterio, türkischer Unterthan, der aktenmässig erhobener Massen ein besonderer Freund des Riga ist, von dem Revoluzionsplane Wissenschaft

3. Ὁ Ἀργέντης καὶ ὁ Παναγιώτης βεβαιοῦσι προσέτι, ὅτι, ὅτε ἡ προκήρυξις ἀνεγνώσθη ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ Ἀργέντη εἰς ἐπήκοον τῶν παρισταμένων, ὁ Μασούτης καὶ ὁ Ἄμοιρος ἐξέφρασαν τὴν ἐπ' αὐτῇ εὐαρέσκειάν των, καὶ εἶπον, ὅτι τὸ ἔντυπον ἐκεῖνο εἶχε συνταχθῆ μετὰ πολλοῦ πνεύματος.

4. Οἱ αὐτοὶ βεβαιοῦσι περαιτέρω, ὅτι ὁ Ἄμοιρος καὶ Μασούτης ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῶν πολλάκις ὡμίλησαν περὶ τῶν γαλλικῶν πραγμάτων, ἐπήνεσαν τοὺς γαλλικοὺς θεσμοὺς καὶ ἐν συντόμῳ ἦσαν ἐνθουσιασμένοι διὰ τὸ γαλλικὸν πολίτευμα.

5. Ὁ Φίλιππος Πέτροβιτς καταθέτει ἰδίᾳ κατὰ τοῦ Ἀμοίρου, ὅτι οὗτος εἶχε γνῶσιν τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, ἣν ὁ Πέτροβιτς ἔγραψε πρὸς τὸν Γάλλον πολίτην Sieyes περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ὁ Ἄμοιρος ἔδωκεν εἰς αὐτὸν συμβουλὴν νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἀπάντησιν ἐκείνην, ἣν ὁ Πέτροβιτς ἔλαβεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρὰ τοῦ ἐν Βασιλείᾳ ἐμπόρου τοῦ καλουμένου Στάϊγερ, εἰς ὃν εἶχον ἀποσταλῆ ἡ πρὸς τὸν Sieyes γαλλικὴ ἐπιστολὴ καὶ ἄλλη τις πρὸς τὸν Βαρθελεμῦ.

6. Προσέτι ἐπιβαρύνεται ὁ Μασούτης διὰ τῆς ἰδιογράφου του, πρὸς τὸν Κορωνιὸν τῇ 15 Ἰουλίου ἀποσταλείσης καὶ ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς ἀνακρίσεως τοῦ Κορωνιοῦ ὑπὸ στοιχεῖον Α συνημμένης πρωτοτύπου ἐπιστολῆς, ὅτι τὴν γαλλικὴν ἐκείνην προκήρυξιν, ἣν ἀπέστειλεν αὐτῷ κατὰ τἀνωτέρω μνημονευθέντα ὁ Κορωνιὸς, ἀνεκοίνωσεν εἰς πολλοὺς, ἰδίως δ' εἰς τὸν Κον Φράγκ, ὅστις ἐπέδειξεν ἐπ' αὐτῇ μεγάλην εὐχαρίστησιν, ἐκ τούτου δὲ πάντως διατρανοῦται ἐν γένει ἡ πρὸς τὴν δημοκρατίαν κλίσις τοῦ Μασούτη.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ἄμοιρος ἀπὸ δύο μηνῶν διαμένει ἐν Λειψίᾳ ἕνεκεν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ἀργέντη καὶ μέχρι τοῦδε ἀπουσιάζει, ὁ δὲ Μασούτης εἶνε πάντοτε φιλάσθενος, καὶ ἕνεκα τῶν λόγων τούτων ἀμφότεροι δὲν ἦτο δυνατὸν νἀνακριθῶσι περὶ τῶν προκειμένων ἐπιβαρυντικῶν καταθέσεων, διὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος αὗται ἀναγράφονται πρὸς γνῶσιν.

Παρατηρεῖται δ' ἐνταῦθα καὶ ὅτι κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ Ἀργέντη ὁ ἤδη ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Μιχαὴλ Στέριος, Τοῦρκος ὑπήκοος, ὅστις κατὰ τὰ ἀποδειχθέντα ἐν τῇ ἀνακρίσει εἶνε ἴδιος φίλος τοῦ Ῥήγα, ἔχει γνῶσιν τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχεδίου καὶ ἔχει μέγιστον

besitze und für die Freyheit Griechenlandes s e h r eingenommen ist, auch in enger Verbindung mit Riga zu seyn scheine.

Weiters wird angemerket, dasz nach der Aussage des Buchdruckers Georg Pulio ein gewisser Alexander Basili, Handelsmann in Konstantinopel, demselben vor einem halben Jahre Commission gegeben habe, ihm jene französischen Journale, betitelt: *La Décade philosophique, litteraire et politique*, die unter der Adresse: an die Gebrüder Pulio nach Wien ankommen werden, von Zeit zu Zeit einzuschicken, und Pulio habe auch schon wirklich eine Expedition mit derley Journalen an Basili nach Konstantinopel gemacht, wisse aber nicht, woher und von wem dieselben an Pulio angekommen, weil dabei kein Brief sich befand, und könne daher auch nicht bestimmen, bei wem Basili diese Bestellung gemacht habe.

Ein Paket mit derlei Journalen, deren mehrere während der Verhaftung des Pulio von Augsburg angekommen und zurückbehalten wurden, wird hier zur Einsicht beigelegt.

Schlüszlich wird noch angemerkt, dasz der oben erwähnte Griech und Medicinae Studiosus Sacellarius nach der Aussage des Petrovitsch ebenfalls für die Freyheit Griechenlandes ganz eingenommen sey.

Wien, den 3ten April 1798.

Joh. Bapt Renner
K. K. Rath als Unters. Kommisar

Johann Ant. Fellner
K. K. Actuar.

ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, φαίνεται δ' εὑρισκόμενος εἰς στενὴν σχέσιν μετὰ τοῦ Ῥήγα.

Προσέτι σημειοῦται, ὅτι κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ τυπογράφου Γεωργίου Πούλιου Ἀλέξανδρός τις Βασιλείου, ἔμπορος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν πρὸ ἡμίσεος ἔτους τὴν ἐντολὴν νὰ ποστέλλῃ αὐτῷ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ γαλλικὸν ἐκεῖνο περιοδικὸν τὸ ἐπιγραφόμενον *La Décade philosophique litteraire et politique* (14), ὅπερ μέλλει νὰ φθάνῃ εἰς Βιέννην ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Πούλιου, καὶ ὅτι ὁ Πούλιος πράγματι ἐξαπέστειλεν ἤδη ἅπαξ τεύχη τοῦ τοιούτου περιοδικοῦ πρὸς τὸν Βασιλείου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει πόθεν καὶ παρὰ τίνος ἐστέλλοντο ταῦτα εἰς τὸν Πούλιον, ἐπειδὴ δὲν συνωδεύοντο ὑπό τινος ἐπιστολῆς, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναται καὶ νὰ ὁρίσῃ εἰς τίνα εἶχε παραγγείλει αὐτὰ ὁ Βασιλείου.

Ἓν δέμα τευχῶν τοῦ τοιούτου περιοδικοῦ, ὧν πολλὰ ἔφθασαν ἐξ Αὐγούστης κατὰ τὸν χρόνον τῆς κρατήσεως τοῦ Πούλιου καὶ ἐκρατήθησαν, συνάπτεται ἐνταῦθα ὅπως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν.

Τέλος σημειοῦται ἀκόμη, ὅτι ὁ ἄνω μνημονευθεὶς Ἕλλην φοιτητὴς Σακελλάριος κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ Πέτροβιτς ὁμοίως κατέχεται ὅλος ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 24 Μαρτίου 1798.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ ΡΕΝΝΕΡ
Σύμβουλος τῆς Α. Μ. ὡς ἀνακριτής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤ. ΦΕΛΛΝΕΡ
Γραμματεύς.

16 (Min. Int.)

Die hiesige Polizeyoberdirekzion hat mit den aufrührerischer Anschläge beschuldigten Griechen bey einer eigenen hiezu verordneten Kommission die Voruntersuchung gepflogen und nun ihrem Ende zugeführet.

Aus dem Verlaufe derselben erhellet, dasz die Absicht der Verhafteten auf die Befreyung Griechenlands von der türkischen Oberherrschaft hinausgegangen sey.

Da die Inquisiten theils K. K., theils Unterthanen der Pforte sind, so hat die Polizeyoberdirekzion befohlenermassen inzwischen in Betreff der lezteren aus den voluminösen Verhörsprotokollen einen getreuen Auszug verfaszt, welcher die Übersicht in möglichster Kürze verschaffet, was jedem einzelnen zur Last fällt.

Diesen legalen, von den zween Untersuchungskommisären unterzeichneten Auszug hat demnach der Staats = und Polizeyminister Graf v. Pergen die Ehre, Seiner Excellenz des K. K. Ministers der auswärtigen Angelegenheiten Herrn Freyherrn v. Thugut hieneben ohne Beylagen (: weil diese zum gänzlichen Abschlusse des Untersuchungsgeschäfts mit den zugleich befangenen Griechen, die K. K. Unterthanen sind, unentbehrlich erfordert werden :) nebst dem Ersuchen zu übersenden, dasz gefällig seyn wolle, Sich zu äuszern, was mit den 10 Griechen weiter zu geschehen habe.

In Gewärtigung dieses beliebigen Fingerzeiges musz Unterzeicheter zugleich bemerken, dasz Machutti und Amiro bisher nicht arrestirt, sondern auf freyem Fusse verhöret wurden, weil sie als Diener des Argenti einsweilen dessen Handlung fortführen muszten, welche man ohne beträchtlichen Schaden für den hiesigen Platz nicht in Verfall gerathen lassen konnte.

16 (Ὑπ. Ἐσ.)

Ἡ ἐνταῦθα διεύθυνσις τῆς ἀστυνομίας προέβη εἰς τὴν προανάκρισιν τῶν ἐπὶ στασιαστικαῖς σκευωρίαις κατηγορουμένων Ἑλλήνων δι' ἰδίας ἐπὶ τούτῳ ὁρισθείσης ἐπιτροπείας καὶ ἐπεράτωσε ταύτην.

Ἐκ τῶν κατ' αὐτὴν ἐξάγεται, ὅτι οἱ φυλακισθέντες ἐσκόπουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας.

Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἀνακριθέντων τινὲς μὲν εἶνε ὑπήκοοι τῆς Α. Μ., τινὲς δὲ τῆς Πύλης, ἡ διεύθυνσις τῆς ἀστυνομίας συμφώνως πρὸς τὰ διατεταγμένα ἀπήρτισεν ἐν τῷ μεταξὺ ὡς πρὸς τοὺς τελευταίους ἐκ τῶν ὀγκωδῶν πρακτικῶν τῆς ἀνακρίσεως περίληψιν παρέχουσαν σύνοψιν ὅσον τὸ δυνατὸν βραχεῖαν τῶν δι' ἕκαστον τῶν ἀνακριθέντων ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων.

Τὴν δικαστικὴν ταύτην, ὑπὸ τῶν δύο ἀνακριτικῶν ἐπιτρόπων ὑπογεγραμμένην περίληψιν λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλῃ ἐνταῦθα ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας κόμις Φὸν Πέργεν εἰς τὴν Α. Ε. τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν βαρῶνον κ. Φὸν Τοῦγκουτ ἄνευ συνημμένων (15), ἐπειδὴ ταῦτα εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς πλήρη ἀποπεράτωσιν τῆς ἐξετάσεως τῶν συγκατηγορουμένων Ἑλλήνων ὅσοι εἶνε ὑπήκοοι τῆς Α. Μ. Παρακαλεῖ δὲ τὴν Α. Ε. ὅπως εὐαρεστούμενος ἀνακοινώσῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ γείνωσιν οἱ δέκα Ἕλληνες.

Ἀναμένων δὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἣν θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ λάβητε, παρατηρεῖ συγχρόνως ὁ ἐνταῦθα ὑπογεγραμμένος, ὅτι ὁ Μασούτης καὶ ὁ Ἄμοιρος δὲν ἐφυλακίσθησαν μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἀνεκρίθησαν ἐλεύθεροι ὄντες, ἐπειδή, ἅτε ὄντες ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ἀργέντη, ἔδει ἐν τῷ μεταξὺ νὰ διεξάγωσι τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ ὑποθέσεις, αἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ παύσωσιν ἄνευ οὐσιώδους ζημίας διὰ τὴν ἐνταῦθα ἀγοράν.

Sollte es auf die Auslieferung der Inquisiten ankommen, so wird Unterzeichneter nicht verabsäumen, vorläufig davon die K. K. NÖ. Landrechte als Personalinstanz der Arrestanten zur nöthigen Vorkehrung in Betreff ihrer Handlungen zu verständigen.

Wien, den 7ten April 1798.

Pergen.

An Seine des K. K. Ministers der auswärtigen Angelegenheiten Herrn Freyherrn von Thugut, Excellenz, p.

---

17 (Min. Ext.)

An den K. K. Internuntius Freyh. v. Herbert d. d°. 17ten April 1798.

Dero Berichte vom 24ten März habe ich den 9ten dieses, so wie die Staffete mit einem englischen Pakete vom 23ten März um 2 Täge früher richtig erhalten.

Die einbeförderten 15 Stück Seefermane für Triest samt 2 andern für Fiume sind alsogleich, nebst den benöthigten K. K. Flaggen, patenten und Scontrinen, an die betreffenden Hofstellen zur Weiterbeförderung abgegeben worden, und nachdem nun auch die Angelegenheit wegen der Bujueultis (?) für die in den ottomanischen Seehäven vorfindigen dalmatinischen und venetianischen Schiffe auf eine vergnügliche Art eingeleitet worden ist, so kömmt es gegenwärtig nur noch allein auf die endliche Berichtigung der ungehinderten und sichern Schifffahrt jener neuen K. K. Provinzen überhaupt an. Indessen macht die hierüber sehr gut abgefaszte depêche des Capudan Pascha an die drey Kantonen allerdings billig hoffen, dasz

Ἂν δὲ θεωρηθῇ ἀναγκαία ἡ ἔκδοσις τῶν ἀνακριθέντων, ὁ ὑπογεγραμμένος δὲν θἀμελήσῃ νὰ γνωρίσῃ καταλλήλως τοῦτο εἰς τὰ ἐν τῇ κάτω Αὐστρίᾳ ἁρμόδια πολιτικὰ δικαστήρια τῶν κρατουμένων, ὅπως ληφθῇ ἡ δέουσα φροντὶς περὶ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 28 Μαρτίου 1798

ΠΕΡΓΕΝ

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν βαρῶνον κ. Τοῦγκουτ.

---

17 (Ὑπ. Ἐξ.)

Πρὸς τὸν ἔξαρχον τῆς Α. βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς Μ. βαρῶνον κ. Ἐρβέρτον.

7 Ἀπριλίου 1798

Τὴν ὑμετέραν ἔκθεσιν τῆς 14 Μαρτίου ἔλαβον ἐν τάξει τὴν 30 λήξαντος μηνὸς, ὡς καὶ τὴν ἀπὸ 13 Μαρτίου ἀλληλογραφίαν δι' ἀγγλικοῦ ἀγγελιαφόρου πλοίου δύο ἡμέρας πρότερον.

Τὰ σταλέντα 15 φιρμάνια θαλασσοπλοΐας διὰ Τεργέστην καὶ 2 ἕτερα διὰ Φιοῦμε παρεδόθησαν μετὰ καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτοκρατορικῶν σημαιῶν, ναυτιλιακῶν ἐγγράφων καὶ πιστοποιητικῶν εἰς τὰς οἰκείας ἀρχὰς πρὸς περαιτέρω ἀποστολήν. Ἀφ' οὗ δὲ ἤδη ἔλαβε δρόμον εὐχάριστον καὶ ἡ ὑπόθεσις περὶ τῶν μπουγιουρντιῶν (;) διὰ τὰ ἐν τοῖς ὀθωμανικοῖς λιμέσιν εὑρισκόμενα δαλματικὰ καὶ βενετικὰ πλοῖα, μόνον ἤδη ὑπολείπεται ἡ ὁριστικὴ ἐπικύρωσις τῆς ἀκωλύτου καὶ ἀσφαλοῦς θαλασσοπλοΐας τῶν νέων ἐκείνων αὐτοκρατορικῶν ἐπαρχιῶν. Ἐν τούτοις δὲ τὸ περὶ τούτου συντεταγμένον ἀξιόλογον ἔγγραφον τοῦ Καπετὰν Πασσᾶ πρὸς τὰς τρεῖς τοπαρχίας παρέχει πάντως ἐπιεικῆ ἐλπίδα, ὅτι καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο καὶ ἐπείγον ἀντικείμενον μέλλει νὰ λυθῇ μετ' οὐ πολὺ οὐχ ἧττον ἐξαιρέτως, ἰδίως ἂν ἡ Πύλη εὐδοκήσῃ, ὡς δυνάμεθα νὰ

auch dieser wichtige und dringende Gegenstand, besonders wenn die Wahl der Pforte, wie zu vermuthen ist, auf einen ehrlichen und geschickten Mubaschir gefallen seyn sollte, bald auf eine nicht minder vergnügliche Art beygeleget und die Barbaresken zur vollkommenen und unbedingten Respektirung der K. K. Flagge bey allen in der Regel befindlichen Kauffahrteyschiffen der neuen, so wie der alten dieszseitigen Unterthanen vermöcht werden dürften.

Ich zweiffe beynebens nicht, dasz Eure diese gute Gelegenheit, in wieweit es thunlich seyn und ohne Nachtheil der Hauptsache geschehen mag, auch zur Befreyung, wo nicht der *Schiffe und Ladungen*, wenigstens der durch ihre Wegnahme in die Sklaverey gerathenen vormaligen venetianischen und nunmehrigen K. K. Unterthanen, deren Namen Eurer bereits aus dem von Algier hier eingekommenen und meiner vorigen Weisung beyliegenden Verzeichnisze bekannt sind, zu benutzen und den nach der Barbarey bestimmten Mubaschir mit den nöthigen geheimen Belehrungen hiezu zu versehen sich werden haben angelegen seyn lassen, indem, wofern auch mit einer unmittelbaren Reklamirung dieser Leute nicht auszulangen wäre, dennoch die Menschlichkeit erfoderte, sich dieser Verunglückten nach Möglichkeit anzunehmen und kein *unschädliches Mittel zu ihrer Befreyung unversucht zu lassen.*

Was das von dem Reis Efendi an Eure gestellte freundschaftliche Ansuchen wegen der Fruchtausfuhr aus den K. K. Ländern zur Deckung des Bedürfniszes der Belgrader Festung sowohl, als der an der untern Donau gegen die Rebellen ins Feld ziehenden türkischen Truppen betrifft, so werden Dieselbe aus der nebengehenden Hofkriegsräthlichen Note vom 12ten dieses mit Mehrerem ersehen, dasz auf mein Veranlaszen die deszhalben erfoderlichen Befehle an die kommandierenden Generalen im Bannate und Slavonien sich durch Behörde bereits wirklich ausgefertiget befinden, wovon Eure hiemit den Reis Efendi gehörig verständigen und unsere sich in allen Gelegenheiten stets gleiche Freundschaftsgesinnungen

εἰκάσωμεν, νὰ ἐκλέξῃ ἔντιμόν τινα καὶ δεξιὸν μουβασίρην καὶ ἀναγκασθῶσιν οἱ κάτοικοι τῆς Βαρβαρίας εἰς τέλειον καὶ ἀνεπιφύλακτον σεβασμὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς σημαίας τῆς φερομένης ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τάξει εὑρισκομένων ἐμπορικῶν πλοίων τῶν τε νέων καὶ τῶν παλαιῶν ὑπηκόων τοῦ ἡμετέρου κράτους.

Ἐν τούτοις δὲ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλετε ἐπωφεληθῆ τῆς καλῆς ταύτης εὐκαιρίας, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε κατορθωτὸν καὶ δύναται νὰ συμβῆ ἄνευ ζημίας τοῦ κυρίου ζητήματος, πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἂν μὴ τῶν πλοίων καὶ τῶν φορτίων, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τῶν διὰ τῆς ἀπαγωγῆς αὐτῶν εἰς δουλείαν ἀχθέντων ὑπηκόων ἄλλοτε μὲν τῆς Βενετίας, νῦν δὲ τῆς A. M., ὧν τὰ ὀνόματα εἶνε γνωστὰ εἰς ὑμᾶς ἐκ τοῦ καταλόγου, ὅστις ἐστάλη μὲν ἐνταῦθα ἐξ Ἀλγερίου, συνήφθη δὲ εἰς τὸ προηγούμενόν μου ἔγγραφον. Θέλετε δὲ φροντίσει καὶ νὰ ἐφοδιάσητε τὸν διὰ τὴν Βαρβαρίαν ὡρισμένον μουβασίρην διὰ τῶν ἀναγκαίων μυστικῶν ὁδηγιῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅπως, καὶ ἂν ἔμελλε νὰ μὴ ἐπιτύχῃ ἡ ἄμεσος παρ' ἡμῶν ἀπαίτησις περὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων, ἀλλ' ὅμως συνφδὰ πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας ἐπιβαλλόμενα ἐπιληφθῶμεν μὲν κατὰ τὸ δυνατὸν τῶν ἀτυχῶν τούτων, μὴ παραλίπωμεν δὲ μηδὲν ἀβλαβὲς μέσον πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ῥεὶς Ἐφέντη εἰς ὑμᾶς ἀπευθυνθεῖσαν φιλικὴν αἴτησιν περὶ τῆς ἐξαγωγῆς καρπῶν ἐκ τῶν χωρῶν τῆς A. M. πρὸς ἐπισιτισμὸν τοῦ τε φρουρίου Βελιγραδίου καὶ τῶν κατὰ τὸν κάτω Δούναβιν ἐναντίον τῶν ἀνταρτῶν στρατευομένων τουρκικῶν στρατευμάτων, θέλετε ἴδει ἐκ τοῦ συνημμένου ἐγγράφου τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου ἀπὸ 2 ἰσταμένου σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἀπεστάλησαν ἤδη πράγματι ἐπὶ τῇ ἐμῇ εἰσηγήσει διὰ τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν αἱ περὶ τούτου ἀναγκαῖαι διαταγαὶ εἰς τοὺς στρατηγοὺς τῶν ἀρχηγείων τοῦ Βανάτου καὶ τῆς Σλαβονίας, περὶ ὧν δύνασθε νὰ εἰδοποιήσητε προσηκόντως τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην καὶ νὰ ἐπιδείξητε εὐλόγως τὰ φιλικὰ ἡμῶν αἰσθήματα τὰ πάντοτε ἀναλλοίωτα καὶ τὴν γειτονικὴν ἡμῶν προθυμίαν πρὸς τὴν Πύλην.

und nachbarliche Dienstfertigkeit gegen die Pforte billiger massen gelten machen können.

Gleichwie wir übrigens derselben einen der stärksten Beweise dieser unserer wohlmeinenden und aufrichtigen Denkungsart in der Angelegenheit des noch zu rechten Zeit allhier entdeckten und durch die Ergreifung der Schuldigen nicht minder, als durch die gänzliche Unterdrückung und Vertilgung ihrer Aufruhrsschriften gleichsam in der Geburt erstickten griechischen Komplotts, wovon ein Auszug der aufgenommenen Verhörsprotokollen, in so weit es die hierinn verflochtenen türkischen Unterthanen belanget, zu Dero Einsicht und klugen Gebrauch hier neben folget, gegeben zu haben glauben, also tragen wir auch ferners kein Bedenken, dem von Seite der Pforte gegen Euro geäuszerten und auch durch den hiesigen türkischen Bottschafter bestättigten Wunsche gemäsz, die inngenannten 10 Inquisiten unter hinlänglicher Bedeckung nacher Belgrad abführen und dem dortigen Kaimakam durch das Slavonische Gen. Komando zur weiteren verdienten Bestrafung ordentlich überliefern zu lassen, sobald nämlich vorhero zur Verwahrung vor beträchtlichem Schaden für den hiesigen Platz von den Landrechten, als der personal Instanz der Arrestanten, zur behörigen Liquidierung ihrer dieszortigen Handlungen die nöthige Vorkehrung wird getroffen worden seyn. Da es jedoch nicht wohl billig wäre, in diesem Stücke unsererseits mit so vieler Willfährigkeit vorzugehen, wofern wir uns nicht in ähnlichen Fällen eines vollkommen gleichen Verfahrens auch von Seite der Pforte zu gewärtigen haben sollten, so ist nöthig, dasz Eure bey der freundschaftlichen Anzeige der bevorstehenden Auslieferung dieser öffentlichen Ruhestörer auch entgegen auf eine schriftliche ministerial Erklärung antragen, vermög welcher sich die Pforte ausdrücklich anheischig zu machen hätte, bey sich ergebenden dergleichen Fällen das reciprocum zu beobachten und besonders die auf türkischem Grund und Boden Schutz und Unterschleif anzusuchen sich etwa neuerdings beygehen lassenden

Πιστεύομεν, ὅτι ἐδόσαμεν ἤδη εἰς τὴν Πύλην κραταιοτάτην ἀπόδειξιν τῶν ἡμετέρων τούτων εὐμενῶν καὶ εἰλικρινῶν αἰσθημάτων ἐν τῇ ὑποθέσει τῆς ἐγκαίρως ἐνταῦθα ἀνακαλυφθείσης καὶ οὐ μόνον διὰ τῆς συλλήψεως τῶν ἐνόχων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὁλοσχεροῦς ἐξοντώσεως καὶ ἐξαφανίσεως τῶν στασιαστικῶν αὐτῶν συγγραφῶν οὕτως εἰπεῖν ἐν αὐτῇ τῇ γεννήσει καταπνιγείσης ἑλληνικῆς συνωμοσίας, περὶ ἧς ἕπεται ἐνταῦθα συνημμένη περίληψις τῶν συνταχθέντων πρακτικῶν τῆς ἀνακρίσεως, καθ' ὅσον ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἀναμεμιγμένους εἰς τὴν συνωμοσίαν ταύτην ὑπηκόους τῆς Πύλης (16), πρὸς ὑμετέραν γνῶσιν καὶ συνετὴν παρ' ὑμῶν χρῆσιν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως οὐδαμῶς ἐνδοιάζομεν, ὅπως, συμφώνως πρὸς τὴν παρὰ τῆς Πύλης εἰς ὑμᾶς ἐκφρασθεῖσαν καὶ διὰ τοῦ ἐνταῦθα Τούρκου πρεσβευτοῦ ἐπιβεβαιωθεῖσαν ἐπιθυμίαν, διατάξωμεν τὴν εἰς Βελιγράδιον ὑπὸ ἐπαρκῆ στρατιωτικὴν συνοδείαν ἀπαγωγὴν τῶν ἀναφερομένων δέκα κατηγορουμένων καὶ τὴν τακτικὴν αὐτῶν εἰς τὸν αὐτόθι καϊμακάμην ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου τῆς Σλαβονίας ἔκδοσιν πρὸς περαιτέρω ἐπαξίαν αὐτῶν τιμωρίαν, εὐθὺς ὡς πρότερον χάριν προφυλάξεως ἀπὸ οὐσιώδους ζημίας διὰ τὴν ἐνταῦθα ἀγορὰν ληφθῶσι τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἐκκάθαρσιν τῶν ἐνταῦθα ἐμπορικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅμως δὲν θὰ ἦτο εὔλογον ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ νὰ προβῶμεν μεθ' οὕτω μεγάλης προθυμίας, ἂν μὴ ἀντημειβόμεθα καὶ παρὰ τῆς Πύλης διὰ διαγωγῆς ἐντελῶς ὁμοίας ἐν παραπλησίαις περιστάσεσιν, εἶνε ἀναγκαῖον ὅπως ὑμεῖς κατὰ τὴν φιλικὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἐπικειμένης ἐκδόσεως τῶν διαταρακτῶν τούτων τῆς δημοσίας τάξεως ζητήσητε ὡς ἀντάλλαγμα ἔγγραφον ὑπουργικὴν δήλωσιν, δυνάμει τῆς ὁποίας νἀναλάβῃ ἡ Πύλη τὴν ὡρισμένην ὑποχρέωσιν, ὅπως ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι παρουσιαζομέναις τηρῇ ἀμοιβαιότητα καὶ ἰδίως οὐ μόνον ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τῶν συνόρων πάραυτα τοὺς δυσηρεστημένους καὶ κακὰ μελετῶντας Πολωνοὺς τοὺς ἀποτολμῶντας τυχὸν ἐπ' ἐσχάτων νὰ ζητήσωσι προστασίαν καὶ κρυφίαν ὑπεκφυγὴν εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος, τοῦθ' ὅπερ ἐπιβάλλει αὐτὸ τὸ γράμμα τῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ καὶ συλλαμβάνῃ αὐτοὺς ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἀπαιτήσει ἡμῶν ἀμελλητὶ καὶ ἐκδίδῃ εἰς ἡμᾶς, ὅπως τυγχάνωσιν ἐπαξίας τιμωρίας.

miszvergnügten und übelgesinnten Pohlen nicht nur, wie es die Vorschrift der Traktaten mit sich bringt, alsogleich von den Gränzen entfernen, sondern auch, auf die erste Reklamirung von unserer Seite, ohne Weiterem ergreifen und uns zur verdienten Bestrafung ausliefern zu machen.

Mittels eines hier anschlüszigen Berichtes von dem H. Gr. v. Thurn aus Zara, dd° 20ten März, erhalten Eure abermal 10 neue Fermans=Gesuche für dalmatinische und Bocchesische Kaufffahrtheyschiffe, deren Erwirkung Dieselben sich, so bald es die Umstände erlauben, gleich den Uebrigen, wovon die Akten ebenfalls bereits in Dero Händen sich befinden, bestens empfohlen seyn lassen werden.

Die ferners hier beygebogenen Noten der B. O. Hofkanzley und des Hofkriegsraths vom 1ten und 4ten April betreffen theils die bekannte Angelegenheit des bosnischen Unterthans Trypo Miletich, theils das Ansinnen des semliner Handelsmanns Joh. Jak. Knaus um Verhelfung zu den $\frac{m}{10}$ Piastern, welche er durch die vor 2 Jahren in Servien geschehene Ermordung seines Handlungscompagnons Georg Schlavag verloren zu haben angiebt.

Endlich soll ich Eurer einen in der Nacht vom 13ten dieses sich in unsrer Hauptstadt ergebenen Auftritt nicht unbekannt lassen, welcher, gleichwie er einerseits den Patriotismus, die Gutmüthigkeit und Entschloszenheit des hiesigen Volkes beweiset, also auf der andern dem Gouvernement in mehr als einem Anbetrachte höchst unangenehm seyn muszte und ohne die sogleich getroffenen militärischen Anstalten für die Sicherheit der Stadt von den traurigsten Folgen und der Anfang zu den grösten Unordnungen hätte werden können.

Es gieng nämlich der französische Bottschafter General Bernadotte, welcher bekanntermassen mit seiner unangesagten Ankunft uns hier so schnell überraschet hat, dasz über die wohl vorzusehende Inkonvenienzen bey einer solchen Gesandtschaft nicht die geringste vorläufige Uebereinkunft getroffen werden konnte, (: es sey durch den irrigen Wahn, dasz eine

Διὰ τῆς ἐνταῦθα συνημμένης ἐκθέσεως τοῦ στρατηγοῦ Φὸν Τοὺρν ἐκ Ζάρας ἀπὸ 10 Μαρτίου ἐ. ἔ. λαμβάνετε καὶ πάλιν 10 νέας αἰτήσεις φιρμανίων διὰ δαλματικὰ καὶ ἐκ Καττάρου ἐμπορικὰ πλοῖα, καὶ παρακαλεῖσθε, εὐθὺς ὡς ἐπιτρέψωσι τοῦτο αἱ περιστάσεις, νὰ συστήσητε προθύμως τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν ὡς καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν τὰ σχετικὰ ἔγγραφα κατέχετε ἤδη.

Τὰ πρὸς τούτοις ἐνταῦθα συνημμένα ἔγγραφα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γραφείου καὶ τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου ἀπὸ 22 καὶ 25 Μαρτίου ἀναφέρονται τοῦτο μὲν εἰς τὴν γνωστὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βοσνίου ὑπηκόου Τρύφωνος (;) Μιλέτιτς, τοῦτο δὲ εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ ἐκ Σεμλίνου ἐμπόρου Ἰω. Ἰακ. Κνάους περὶ βοηθείας πρὸς ἀνάκτησιν τῶν 10000 γροσίων (;) ἅτινα ἀναφέρει ὅτι ἔχασε διὰ τοῦ πρὸ δύο ἐτῶν ἐν Σερβίᾳ συμβάντος φόνου τοῦ συνεταίρου του Γεωργίου Σχλάβαγ.

Τέλος δὲν πρέπει νἀφήσω ἄγνωστον εἰς ὑμᾶς σκηνὴν συμβᾶσαν τὴν 3 ἰσταμένου μηνὸς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πρωτευούσῃ, καὶ ἥτις ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποδεικνύει τὸν πατριωτισμὸν, τὴν καλοκἀγαθίαν καὶ τὴν εὐτολμίαν τοῦ ἐνταῦθα λαοῦ, ἀφ' ἑτέρου δ' εὐλόγως ὑπῆρξε δυσαρεστοτάτη εἰς τὴν κυβέρνησιν ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ θλιβερωτάτας συνεπείας καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία μεγίστων ἀταξιῶν, ἂν δὲν ἐλαμβάνοντο πάραυτα τὰ προσήκοντα στρατιωτικὰ μέτρα.

Κατέπληξε δῆλα δὴ ἡμᾶς ὡς γνωστὸν ἡ ἀπροάγγελτος ἄφιξις τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ στρατηγοῦ Βερναδόττη ἐπελθοῦσα οὕτω ταχέως, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προηγηθῇ οὐδὲ παραμικρά τις συνεννόησις περὶ τῶν προβλεπτέων κατὰ τοιαύτην πρέσβευσιν ἀτόπων, προκαλουμένων καὶ βυσσοδομουμένων εἴτ' ἐκ τῆς πεπλανημένης δόξης, ὅτι ἡ γαλλικὴ πρεσβεία ἐνταῦθα ἔμελλε νὰ τολμήσῃ τι, ἀπεκδεχομένη τὴν

französische Bottschaft hier etwas wagen und auf Unterstützung der Miszvergnügten, deren es in allen Staaten giebt, rechnen dürfte, es sey blos durch insolenten Uebermuth, oder aber durch die, nun der Aufklärung nahe Absicht, einen Vorwand zu einem neuen Bruch mit diesem Hofe zu suchen, angetrieben und verleitet:) in seiner Anmaszung so weit, dasz er, *ohne die hiesige Regierung im geringsten zu praeveniren*, in besagter Nacht um 7 Uhr eine militärische dreyfärbige Fahne, auf welcher die Worte *Freyheit und Gleichheit* in deutscher Sprache geschrieben waren, an einer fast vier Ellen langen dreyfärbigen armdicken Stange von der Altane seiner Wohnung (: des gemietheten 1ten Stockes des ehemalig Fürst Karl Lichtensteinischen Pallastes:) tief in die Straszе hinein auszustecken und noch zum Ueberflusz beleuchten zu machen sich beykommen liesz.

Anfangs blieb das Volk nur im Vorübergehen stehen und murrte über diese Erscheinung; bald aber wuchs der Haufe auf tausende dergestalt an, dasz es den herbeygeeilten Polizeysoldaten und Kavallerie-Piketern durchzudringen und das Volk abzuhalten schlechterdings unmöglich ward. Der Platzobriste stellte dem Bottschafter dahero bittlich vor, diesen Abend und bis mit dem Ministerium deszhalben Unterhandlung würde gepflogen seyn, die Fahne einziehen zu wollen; mit der wenigen vorhandenen Mannschaft könne in einer Gasze mit engen Zugängen der so dichte Haufen nicht zerstreuet werden; bis aber die Truppen aus den Kasernen der Vorstädte anzurücken vermöchten, vergehe Zeit und in dieser könne viel Unheil entstehen, für das man ihn hiemit verantwortlich machte. Alle diese Vorstellungen aber fanden nicht nur kein Gehör, sondern der Bottschafter selbst wagte sich unter das Thor, schimpfte und drohte und legte Hand an den Säbel.

Hierauf erst gerieht das bisher nur murrende Volk in Wuth, rief: Es lebe der Kaiser! und fieng an, Steine in die Fenster zu werfen. Die Thore des Pallastes musten nun ge-

ὑποστήριξιν τῶν δυσηρεστημένων, ὁποῖοι ὑπάρχουσιν ἐν παντὶ κράτει, εἴτε μόνον ἐκ προπετοῦς ὑπεροψίας, εἴτε καὶ ἐκ τῆς μονονοὺ στασιαστικῆς προθέσεως τῆς (γαλλικῆς) δημοκρατίας νὰ εὕρῃ πρόσχημα πρὸς νέαν ῥῆξιν μετὰ τῆς ἐνταῦθα αὐλῆς. Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς ἔφθασε μέχρι τοσούτου θρασύτητος, ὥστε χωρὶς μηδαμῶς νὰ προειδοποιήσῃ τὴν ἐνταῦθα κυβέρνησιν ἀνύψωσε κατὰ τὴν εἰρημένην νύκτα περὶ τὴν 7 ὥραν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῆς κατοικίας του, ἤτοι τοῦ παρ' αὐτοῦ μεμισθωμένου πρώτου ὀρόφου τοῦ μεγάρου τοῦ ποτε ἀνήκοντος εἰς τὸν πρίγκιπα Κάρολον τοῦ Λιχτενστάϊν, ἐπὶ κοντοῦ τριχρώμου ἔχοντος μῆκος μὲν σχεδὸν τεσσάρων πήχεων, πάχος δὲ ὡσεὶ βραχίονος πολεμικὴν τρίχρουν σημαίαν, ἐφ' ἧς ἦσαν γεγραμμέναι γερμανιστὶ αἱ λέξεις *ἐλευθερία καὶ ἰσότης*, καταπεταννυμένην μέχρις αὐτῆς τῆς ὁδοῦ καὶ ὡς ἐκ περισσοῦ φωταγωγουμένην.

Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ὁ λαὸς ἵστατο μόνον κατὰ τὴν διάβασιν καὶ διεψιθύριζεν ἐπὶ τῷ φαινομένῳ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ηὔξησε τὸ πλῆθος εἰς χιλιάδας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατέστη αὐτόχρημα ἀδύνατον εἰς τοὺς ἐπὶ τόπου σπεύσαντας στρατιώτας τῆς ἀστυνομίας καὶ λογχοφόρους ἱππεῖς νὰ διελάσωσι διὰ τοῦ πλήθους καὶ ἀπομακρύνωσι τὸν λαόν. Ἐφ' ᾧ ὁ φρούραρχος ἀπηύθυνε πρὸς τὸν πρεσβευτὴν παρακλητικὰς παραστάσεις, ὅπως κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην καὶ μέχρις οὗ γείνῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου συνεννόησις μετὰ τοῦ ὑπουργείου εὐαρεστηθῇ νἀποσύρῃ τὴν σημαίαν, καθ' ὅτι διὰ τῶν ὑπαρχόντων ὀλίγων ἀνδρῶν δὲν ἦτο δυνατὸν ἐν ὁδῷ στενὰς ἐχούσῃ τὰς παρόδους νὰ διασκεδασθῇ τὸ πυκνότατον πλῆθος, μέχρι δὲ τῆς ἐκ τῶν στρατώνων τῶν προαστείων προσελεύσεως τῶν στρατευμάτων παρέρχεται χρόνος, καθ' ὃν ἠδύναντο νὰ συμβῶσι πολλαὶ συμφοραί, ἐφ' αἷς ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς ἐκηρύσσετο ἐκ τῶν προτέρων ὑπεύθυνος. Ἀλλ' οὐ μόνον πάσας ταύτας τὰς παραστάσεις οὐδεμιᾶς ἠξίωσεν ἀκροάσεως, ἀλλὰ καὶ ἐθάρρησε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν πύλην, ὕβρισε καὶ ἠπείλησε καὶ ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ ξίφος.

Τότε δὴ τότε ὁ μέχρις ἐκείνης τῆς ὥρας μόνον διαψιθυρίζων λαὸς ἐξεμάνη, ἐξεφώνησε Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἤρχισε νἀναρρίπτῃ λίθους κατὰ τῶν παραθύρων. Τότ' ἐδέησε νὰ κλεισθῶσιν αἱ πύλαι τοῦ

schloszen werden und dann versuchte es einer aus dem Volke, auf die Altane hinauf zu klettern, risz die Fahne herab, trug sie, von einem dichten Haufen begleitet, in die kais. Burg, wo solche, jedoch halb zerriszen und verbrannt, ohne Widerstand auf der Hauptwache abgeleget wurde.

In der Wuth begnügte sich aber das Volk hiemit nicht, es hatte bereits die Thore erbrochen, als die Kavallerie und Grenadiere nur halb gekleidet anrückten und gleich das Haus und die Stiegen so gut besetzten, dasz nicht ein Mann die Zimmer des Bottschafters betretten konnte, und es ist hiebey noch anzumerken, dasz, ungeachtet von den Leuten des Bottschafters auf das eindringende Volk gefeuret worden war, dennoch von diesem weder ein Schusz geschehen, noch Jemanden von den Leuten des Bottschafters ein Leid zugefüget worden sey.

Der französische Bottschafter, den man noch in der Nacht durch mehrere Beschickungen zu beruhigen gesuchet und der nicht miszkennen konnte, dasz von Seite der Regierung in einem so unvermutheten Falle zu seiner persönlichen Sicherheit alles Mögliche geschehen ist, foderte auf die trotzigste Art eine unbegränzte Zusicherung einer eclatanten Genugthuung wegen eines sich muthwillig zugezogenen, wo nicht vorsetzlich veranlaszten Volksinsults. Als man sich aber auf Zusicherungen dieser Art nicht gleich einliesz und, wie er vernünftiger Weise erwarten konnte, die Sache auf die nöthige Untersuchung aussetzen muszte, kündigte er seine Abreise an, die auch vorgestern Sonntags zu Mittag wirklich erfolget ist, und die Regierung traf Anstalten, dasz er nicht nur sicher, sondern auch auf die anständigste Art und Weise und unter einer ansehnlichen escorte abreisen konnte.

Durch diese in der strengsten Wahrheit gegründete Darstellung des Herganges der Sache, welche jedoch lediglich zu Dero Wissenschaft und vorsichtigem Gebrauch zu dienen hat, befinden sich Eure hiemit hinlänglich in Stand gesetzet, die irrigen Begrife, so der Pforte vielleicht hierüber könnten beygebracht werden wollen, nöthigen Falls auf gute Art zu be-

μεγάρου, μεθ' ὅ ἐπειράθη τις τῶν τοῦ πλήθους νἀναρριχηθῇ ἐπὶ τὸν ἐξώστην, κατεβίβασε βίᾳ τὴν σημαίαν, καὶ ἤνεγκε ταύτην, ὑπὸ πυκνοῦ πλήθους ἀκολουθούμενος, εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον, ὅπου αὕτη κατετέθη ἐν τῷ κυρίῳ φυλακείῳ ἄνευ ἀντιστάσεως, ἀλλ' ἡμιεσχισμένη καὶ ἡμικεκαυμένη.

Ἀλλ' ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ τὸ πλῆθος δὲν ἠρκέσθη εἰς ταῦτα, καὶ εἶχεν ἤδη διαρρήξει τὰς πύλας, ὅτε εἰσώρμησαν μόλις ἡμιενδεδυμένοι οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ γρεναδιέροι, καὶ κατέλαβον πάραυτα τὸν οἶκον καὶ τὰς κλίμακας οὕτω στεγανῶς, ὥστε οὐδὲ εἷς ἀνὴρ ἠδυνήθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ δωμάτια τοῦ πρεσβευτοῦ. Παρατηρητέον δὲ καὶ ὅτι ἐν ᾧ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ πρεσβευτοῦ ἐρρίφθησαν ὅπλα κατὰ τοῦ εἰσορμῶντος πλήθους, ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τούτου οὔτε πυροβολισμός τις ἐρρίφθη, οὔτ' ἐβλάβη τις τῶν ἀνθρώπων τοῦ πρεσβευτοῦ.

Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς, ὃν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα ἐζήτησαν νὰ καθησυχάσωσι διὰ διαφόρων ἀπεσταλμένων καὶ ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ παραγνωρίσῃ, ὅτι ἡ κυβέρνησις εἶχε πράξει πᾶν τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς προσωπικὴν αὐτοῦ ἐξασφάλισιν ἐν περιστάσει οὕτως ἀπροβλέπτῳ, ἀπήτησεν ἐπιμονώτατα ἀπεριόριστον διαβεβαίωσιν ἐπιφανοῦς ἱκανοποιήσεως ἐπὶ λαϊκῇ ὕβρει, ἣν ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ ἑκουσίως, εἰ μὴ ἐκ προθέσεως προεκάλεσεν. Ἀλλ' ὅτε ὅμως ἡ κυβέρνησις δὲν συγκατετέθη ἀμέσως εἰς τοιαύτας διαβεβαιώσεις, καὶ, ὡς ἠδύνατο εὐλόγως νἀναμένῃ, ἐδέησε νἀναβληθῇ ἡ ὑπόθεσις μέχρι τῶν ἀναγκαίων ἀνακρίσεων, ἀνήγγειλε τὴν ἀναχώρησίν του, ἥτις καὶ ἐπηκολούθησε πράγματι τὴν μεσημβρίαν τῆς προχθὲς Κυριακῆς· ἡ δὲ κυβέρνησις ἔλαβε τὰ προσήκοντα μέτρα ὅπως ἀναχωρήσῃ οὐ μόνον ἀσφαλῶς, ἀλλὰ καὶ κατ' εὐπρεπέστατον τρόπον καὶ συνοδευόμενος ὑπ' ἀξιολόγου στρατιωτικῆς συνοδείας.

Διὰ τῆς εἰς τὴν αὐστηροτάτην ἀλήθειαν στηριζομένης ἐκθέσεως ταύτης τῶν γενομένων, ἥτις ὅμως δέον νὰ χρησιμεύσῃ μόνον πρὸς ὑμετέραν γνῶσιν καὶ συνετὴν χρῆσιν, εὑρίσκεσθε ἐπαρκῶς εἰς θέσιν νὰ ἐπανορθώσητε ἐν ἀνάγκῃ προσηκόντως τὰς πεπλανημένας εἰδήσεις, αἵτινες ἠδύναντο ἴσως νἀνακοινωθῶσι περὶ τοῦ προκειμένου εἰς τὴν Πύλην. Ἐν τούτοις δὲ φαίνεται ἐκ τῆς ἐξακολουθούσης ἀκριβοῦς ἀνακρί-

richtigen. Indessen scheinet aus der fortwährenden genauen Untersuchung sich immer mehr darzuthun, dasz es ein blos von der französischen Bottschaft gefliszentlich angelegter Handel, der sich aber gegen sie gekehret hat, gewesen und dasz der hiesige Hof keine Genugthuung zu leisten, sondern solche zu fodern und zu erwarten berechtiget sey.

Womit ich, nebst Anschlieszung der jüngeren Kundschafts= und Sanitätsnachrichten von den Gränzen tc.

---

18 (Min. Int.)

Billet an den K. K. Staats = und Obersten Polizey = Minister Gr. v. Pergen.

Wien, den 22 April 1798.

Des K. K. Herrn Staats = und Obersten Polizey = Minister Grafen von Pergen Excell. war es gefällig, einen Auszug von jenem Verhör hier mitzutheilen, welches durch die Polizeyoberdirektion gegen die Griechen und Türkischen Unterthanen wegen ihrer eingeleiteten aufrührerischen Anschlägen in den Türkischen Provinzen vorgenommen wurde.

Dieser Auszug war mit lezter nach Türkey abgegangener Post dem K. K. Internuntius mit dem Auftrage zugefertiget, damit er das durch die Verhör erhobene Geständnisz der Inquisiten den Ministern der Pforte zur Kenntnisz mit dem Beysatz vorlege, dasz dermalen die inhafftirte acht Griechen über Semlin an den Kaimakam zu Belgrad werden ausgeliefert werden.

Unterzeichneter soll hiemit fordersamst ersuchen, damit die weiteren Vorkehrungen zu Abschikung dieser Inquisiten un-

σέως ὁσημέραι μᾶλλον ἀποδεικνυόμενον, ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα σκηνὴ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ συμβὰν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς μὲν πρεσβείας ἐπίτηδες παρασκευασθὲν, στραφὲν δὲ κατ' αὐτῆς, καὶ ὅτι ἡ ἐνταῦθα αὐλὴ ἔχει τὸ δικαίωμα οὐ μόνον μηδεμίαν νὰ παράσχῃ ἱκανοποίησιν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας νἀπαιτήσῃ καὶ ἀναμείνῃ τοιαύτην.

Ἐφ' ᾧ καὶ μένω ἐπισυνάπτων τὰς νεωτέρας ἐκ τῶν συνόρων κατοπτευτικὰς καὶ ὑγιεινομικὰς εἰδήσεις.

---

18 (Ὑπ. Ἐσ.)

Δελτίον πρὸς τὸν τῆς Α. βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς Μ. ὑπουργὸν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας κόμιτα Φὸν Πέργεν (17).

Ἐν Βιέννῃ, 12 Ἀπριλίου 1798

Ὁ τῆς Α. βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς Μ. ἐξοχώτατος ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας εὐηρεστήθη νἀνακοινώσῃ εἰς ἡμᾶς περίληψιν τῶν πρακτικῶν τῆς ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς ἀστυνομίας γενομένης ἀνακρίσεως τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων τῆς Πύλης περὶ τῶν παρασκευαζομένων παρ' αὐτῶν στασιαστικῶν σκευωριῶν ἐν ταῖς τουρκικαῖς ἐπαρχίαις.

Ἡ περίληψις αὕτη ἀπεστάλη διὰ τοῦ τελευταίου εἰς Τουρκίαν ἀναχωρήσαντος ταχυδρομείου εἰς τὸν ἔξαρχον τῆς Α. Μ. μετὰ τῆς ἐντολῆς νἀνακοινώσῃ τὰ διὰ τῶν καταθέσεων ἐξαχθέντα πορίσματα τῆς ἀνακρίσεως εἰς τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Πύλης μετὰ τῆς προσθήκης, ὅτι κατ' αὐτὰς οἱ κρατούμενοι ὀκτὼ Ἕλληνες μέλλουσι νὰ παραδοθῶσι διὰ Σεμλίνου εἰς τὸν ἐν Βελιγραδίῳ καϊμακάμην.

Ὁ ἐνταῦθα ὑπογεγραμμένος κρίνει λυσιτελὲς νὰ παρακαλέσῃ διὰ τοῦ παρόντος, ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα παρὰ μὲν

ter einer Militar=Escorte bey dem Hofkriegsrath, sowie auch wegen ihres auf hiesigen Platz bisher geführten Handels bey den K. K. Landrechten als der personal Instanz das gewöhnliche einzuleiten gefällig seyn wolle.

Der hiesige Türkische Bottschaffter gedenket mit diesen acht arretirten Griechen einen eigenen vertrauten Türken von seinem Gefolge nach Belgrad mitzuschiken.

Inbetref der zwey noch auf freuem Fusz befindlichen Griechischen Handlungsbedienten Machiuti und Amiro, nachdem Sie vermög aufgenommenen Verhör keinen direkten Antheil an diesen aufrührerischen Anschlägen gehabt haben, zugleich in Ansehen der Abrechnungen mit den Handelshausz auf diesen Platz nöthig seyn dörfften und endlich auch von dem hiesigen Bottschaffter auf ihre dermalige Auslieferung nicht insistiret wird, glaubet unterzeichneter für dermals lediglich dem eigenen erlauchten Ermeszen Seiner Excell. unterlegen zu sollen, ob nicht diese zwey Leute indessen und insolang im stillen unter einem obachtsamen Auge zu behalten seyen, bis etwann die weitere Äuszerung der Pforte über das eingeschikte Verhör erfolgen wird.

---

10 (Min. Int.)

Billet an den H. Gral. der Cavallerie Gr. v. Tige.

Wien, den 22ten April 1798.

Da dermals acht wegen gefährlichen Planen eingezogene Griechen und Türkische Unterthanen, deren Verhör durch die Oberpolizey allhier ist aufgenommen worden, über Semlin nach Belgrad müszen abgeschiket werden und hiezu eine Militar=Begleitung nöthig seyn will, so wird zwar der H. Staats=

τῷ αὐλικῷ πολεμικῷ συμβουλίῳ πρὸς ἀποστολὴν τῶν κρατουμένων ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδείαν, παρὰ δὲ τοῖς ἁρμοδίοις πολιτικοῖς δικαστηρίοις περὶ τοῦ μέχρι τοῦδε ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διεξαγομένου ἐμπορίου.

Ὁ ἐνταῦθα πρέσβυς τῆς Τουρκίας σκέπτεται νὰ συναποστείλῃ μετὰ τῶν ὀκτὼ κρατουμένων Ἑλλήνων εἰς Βελιγράδιον ἴδιον ἔμπιστον Τοῦρκον ἐκ τῆς ἀκολουθίας του.

Ὡς πρὸς δὲ τοὺς δύο ἄλλους ἐλευθέρους μένοντας ἐμπορικοὺς ὑπαλλήλους Μασούτην καὶ Ἄμοιρον, ἐπειδὴ οὗτοι συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην ἀνάκρισιν οὐδὲν ἐνεργὸν μέρος ἔλαβον εἰς τὰς στασιαστικὰς ταύτας σκευωρίας, συγχρόνως δὲ δύνανται νὰ εἶνε ἀναγκαῖοι διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν λογαριασμῶν μετὰ τῶν ἐνταῦθα ἐμπορικῶν οἴκων, τέλος δ' ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐνταῦθα πρέσβυς δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν ἐν τῷ παρόντι ἔκδοσιν αὐτῶν, πιστεύει ὁ ἐνταῦθα ὑπογεγραμμένος, ὅτι δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ὑποβάλῃ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἰδίαν ὑψηλὴν κρίσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος τὴν σκέψιν ἂν πρέπει οἱ δύο οὗτοι ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ νὰ εὑρίσκωνται σιωπηρῶς ὑπὸ προσεκτικὴν ἐπιτήρησιν, ἕως γνωσθῇ ἡ περαιτέρω γνώμη τῆς Πύλης περὶ τῆς γενομένης ἀνακρίσεως.

---

19 (Ὑπ. Ἐσ.)

Δελτίον
πρὸς τὸν στρατηγὸν τοῦ ἱππικοῦ κ. κόμητα Φὸν Τίγε.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 12 Ἀπριλίου 1798

Ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς πρέπει νὰ σταλῶσι διὰ Σεμλίνου εἰς Βελιγράδιον ὀκτὼ ἕνεκεν ἐπικινδύνων σχεδίων κρατούμενοι Ἕλληνες ὑπήκοοι τῆς Πύλης, οἵτινες ἀνεκρίθησαν ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας, θὰ χρειασθῇ δὲ στρατιωτικὴ αὐτῶν συνοδεία, μέλλει μὲν ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας νὰ συνεννοηθῇ περὶ τῆς ἀσφαλοῦς

und Polizey=Minister in Ansehen dieser sicheren Beförderung selbst sich mit einem löbl. K.K. Hofkriegsrath einvernehmen; indessen da der Türkische Bottschaffter allhier mit diesen Arrestanten einen vertrauten Türken von seinem Gefolge mitzuschiken gedenket, so sieht sich unterzeichneter veranlasset, des K. K. H. Grälen der Cavallerie Gr. v. Tige Excell. geziemend zu ersuchen, dasz sowohl wegen freu und ungehinderter Mitpaszierung dieses Türken das nöthige verfüget, als auch noch weiters die gefällige Veranstaltung dahin möchte getroffen werden, damit auch der H. Commandant zu Semlin wegen sicherer überlieferung dieser arrestanten gegen Recepisse sich mit dem Kaimakam zu Belgrad einvernehme.

---

20 (Min. Int.)

Von demjenigen, was in Folge der freundschaftlichen Note vom 22ten dieses wegen der gefänglichen Ablieferung nacher Semlin und der weiteren Abgabe nacher Belgrad der wegen aufrührerischen Anschlägen allhier arretirten 8 Griechen und türkischen Unterthanen von dem Hofkriegsrath an den hierlandes commandirenden Herrn Generalen Feldmarschalln Grafen Kinsky und in der Gleichförmigkeit an die betreffenden Behörden untereinem erlassen wird, davon geschieht des Herrn Ministers Baron von Thugut Excellenz mittelst der abschriftlichen Anlage die freundschaftliche Mittheilung.

Sobald das Uebergabs=Recepisse einlangt, wird solches sogleich des Herrn Ministers Baron von Thugut Excellenz nachgetragen werden.

Wien, am 24ten April 798.

In Ermanglung eines Kriegspräsidentens
Gr. Tige.

An des K. K. wirkl. geheimen Raths und Ministers der auswärtigen Geschäften Herrn Baron von Thugut Excellenz.

ταύτης ἀποστολῆς μετὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου, ἀλλ' ἐν τούτοις, ἐπειδὴ ὁ ἐνταῦθα πρέσβυς τῆς Τουρκίας σκέπτεται νὰ συναποστείλῃ μετὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κρατουμένων ἔμπιστον Τοῦρκον ἐκ τῆς ἀκολουθίας του, δράττεται ὁ ἐνταῦθα ὑπογεγραμμένος τῆς εὐκαιρίας νὰ παρακαλέσῃ εὐσεβάστως τὸν ἐξοχώτατον στρατηγὸν τοῦ ἱππικοῦ κόμιτα Φὸν Τίγε, ὅπως διατάξῃ μὲν τὰ δέοντα περὶ ἐλευθέρας καὶ ἀνεμποδίστου διαβάσεως τοῦ Τούρκου τούτου, εὐαρεστηθῇ δὲ καὶ νὰ φροντίσῃ, ὅπως ὁ ἐν Σεμλίνῳ φρούραρχος συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ καϊμακάμη περὶ τῆς ἐπὶ ἀποδείξει ἀσφαλοῦς ἐκδόσεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κρατουμένων.

---

20 (Ὑπ. Ἐσ.)

Ἀνακοινοῦμεν φιλικῶς εἰς τὸν ἐξοχώτατον κ. ὑπουργὸν βαρῶνον Φὸν Τοῦγκουτ ἐπισυνημμένον ἀντίγραφον διαταγῆς τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου, συνεπείᾳ τῆς ἀπὸ 12 τελευτῶντος μηνὸς φιλικοῦ ἐγγράφου ἐκδοθείσης πρὸς τὸν ἐνταῦθα διοικοῦντα ἀρχηγὸν, στρατάρχην κόμιτα Κίνσκυ καὶ συγχρόνως εἰς τὰς ἁρμοδίας ἀρχὰς ἀπαραλλάκτως ἀπευθυνθείσης, περὶ τῆς εἰς Σεμλίνον ὑπὸ δεσμὰ ἀπαγωγῆς καὶ εἰς Βελιγράδιον περαιτέρω παραδόσεως τῶν ἕνεκα στασιαστικῶν σκευωριῶν ἐνταῦθα κρατουμένων ὀκτὼ ὑπηκόων τῆς Πύλης.

Εὐθὺς ὡς ἀφιχθῇ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν θἀποσταλῇ καὶ αὕτη κατόπιν πάραυτα εἰς τὸν ἐξοχώτατον ὑπουργὸν κ. βαρῶνον Φὸν Τοῦγκουτ.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 14 Ἀπριλίου 1798.

Ὁ πρόεδρος τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου καὶ ἀ. α.

ΚΟΜΙΣ ΤΙΓΕ

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον πραγματικὸν μυστικοσύμβουλον καὶ ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Α. Μ. κ. βαρῶνον Τοῦγκουτ.

21 (Min. Int.)

Copia

An den Herrn Feldmarschallu Grafen von Kinsky.

Wien, den 24ten April 1798.

Nach einer Einvernehmung der K. K. geheimen Hof= und Staatskanzlei und des Herrn Staats= und Polizeyministers Grafen von Pergen mit dem Hofkriegsrathe kommen in Folge der mit der Ottomanischen Pforte getrofenen Uebereinskunft 8 griechische Unterthanen, welche wegen eingeleiteter aufrührischen Anschläigen in dem türkischen Gebiet allhier gefänglich eingezogen und in dem Polizeyhaus ordentlich verhöret worden sind, unter einer hinlänglichen Militar= Eskorte von hier nach Semlin zur weiteren Uebergabe an den Kaimakam zu Belgrad zu Wasser abzuliefern und von Seite des hiesigen türkischen Bothschafter wird zu diesem Transport auch ein vertrauter Türk von seinem Gefolge bis nacher Belgrad beigegeben werden.

Zur verläszlichen Erreichung des Absehen wird dieser Transport solchergestalten einverständlich mit dem Herrn Generalmajor Magdeburg einzuleiten seyn, dasz der Transport den 27ten diesz früh verlässig von hier abgehen könne, wovon sowohl der Herr Staats= und Polizeiminister Graf v. Pergen, als auch der türkische Herr Bothschafter wegen des mitzuschiken habenden Vertrauten mit Bestimmung des Tages und der Stunde zu verständigen und insbesondere mit dem lezten, so viel überhaupts die Mitsendung des Türken betrift, ein freundschaftliches Einvernehmen zu pflegen ist.

Die mitgegeben werdende Eskorte hat in 24 Gemeinen, 2 Unteroffiziers und 1 Oberoffizier zu bestehen, und da zu besorgen steht, dasz die Arrestanten alles versuchen und an-

21 (Ὑπ. Ἐσ.)

Ἀντίγραφον

Πρὸς τὸν στρατάρχην κ. κόμιτα Φὸν Κίνσκυ.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 14 Ἀπριλίου 1798.

Μετὰ συνεννόησιν τοῦ μυστικοῦ αὐλικοῦ γραφείου τῆς Α. Μ. καὶ τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας κόμιτος Φὸν Πέργεν μετὰ τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου θὰ ἐκπεμφθῶσιν ὑπὸ ἐπαρκῆ στρατιωτικὴν συνοδείαν ἐντεῦθεν εἰς Σεμλῖνον, ὅπως ἀποσταλῶσι περαιτέρω διὰ θαλάσσης καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὸν ἐν Βελιγραδίῳ καϊμακάμην, συνεπείᾳ τῆς γενομένης μετὰ τῆς ὀθωμανικῆς Πύλης συμφωνίας, ὀκτὼ Ἕλληνες ὑπήκοοι, οἵτινες ἕνεκα παρασκευαζομένων στασιαστικῶν σκευωριῶν ἐν τῷ τουρκικῷ ἐδάφει συνελήφθησαν ἐνταῦθα καὶ ἀνεκρίθησαν προσηκόντως ἐν τῷ καταστήματι τῆς ἀστυνομίας. Παρὰ δὲ τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας θὰ προστεθῇ πρὸς μεταφορὰν αὐτῶν μέχρι Βελιγραδίου καὶ ἔμπιστος Τοῦρκος ἐκ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ.

Πρὸς ἀσφαλῆ ἐκτέλεσιν τοῦ σκοπουμένου πρέπει ἡ μεταφορὰ αὕτη νὰ παρασκευασθῇ ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τοῦ κ. ὑποστρατήγου Μάγδεβουργ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ συνοδεία νὰ δυνηθῇ νἀναχωρήσῃ ἐντεῦθεν ἀσφαλῶς τὴν πρωΐαν τῆς 17 τελευτῶντος, γινομένης τῆς ἀναγκαίας συνεννοήσεως πρός τε τὸν κ. ὑπουργὸν τῆς ἀστυνομίας κόμιτα Φὸν Πέργεν καὶ τὸν κ. πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας χάριν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλησομένου ἐμπίστου, καθοριζομένης τῆς τε ἡμέρας καὶ τῆς ὥρας. Ἰδίως δὲ εἶνε ἀνάγκη εὐμενοῦς συνεννοήσεως μετὰ τοῦ δευτέρου καθ' ὅσον ἐν γένει ἀφορᾷ εἰς τὴν συναποστολὴν τοῦ Τούρκου.

Ἡ συναποσταλησομένη συνοδεία δέον νὰ σύγκειται ἐξ 24 στρατιωτῶν, 2 ὑπαξιωματικῶν καὶ 1 ἀξιωματικοῦ, καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχει φόβος, ὅτι οἱ κρατούμενοι μέλλουσι νἀποπειραθῶσι καὶ μετέλθωσι τὰ

wenden werden, um sich zu verstümeln, zu ermorden, oder, wenn es anderst geschehen kann, auch zu entfliehen, mithin auf selbe die äusserste Aufmerksamkeit und Obsicht getragen werden musz, so werden des Herrn p... selbsten von der Notwendigkeit überzeugt seyn, dasz das Kommando einen der verläszlichsten ausrichtsamsten Offizier übergeben und was die gemeine Mannschaft und die Unteroffiziers betrift, hiezu vertrauteste Leute gewählet, jene hingegen, welche der griechischen Religion zugethan sind, ganz weggelassen werden.

Für den vorliegenden ausserordentlichen Transportirungs=Fall hat die Mannschaft doppelte Löhnung nach dem deutschen Verpflegsfusz zu bekommen und für den Offizier ist der Betrag einer ihn abzureichenden Zulage vorzuschlagen.

---

22 (Min. Ext.)

P. S. 2dum

Je n'ai pas manqué de faire, dès le lendemain de l'arrivée du dernier Courrier, les complimens de Votre Excellence à Attif Ahmed Effendi sur son élévation, auxquels il a été infiniment sensible, et m'a prié de transmettre à Votre Excellence ses remercimens avec l'assurance que, par le zèle, l'exactitude, l'empressement à terminer nos affaires et le soin de maintenir l'heureuse union des deux Cours, il ne cédera en rien à son prédécesseur. L'entretien a ensuite tourné sur les ravages que la démocratie a produits déja en Italie, en Allemagne, et dont elle menace l'Espagne aussi bien que le Royaume de Naples; il est convenu avec Mr de Wallenbourg de la nécessité d'un concert intime entre les anciens Gouvernemens, en ajoutant que les grands Monarques devroient plus que jamais s'entr' assister et se serrer les uns contre les autres pour s'opposer avec efficacité à ce débordement général. Il a rappellé, à cette occasion, le procédé loyal de la Cour Imp^le^ à l'égard du com-

πάντα ὅπως ἀκρωτηριάσωσιν ἑαυτούς, αὐτοκτονήσωσιν ἢ καὶ ἀποδράσωσιν, ἂν ὁπωσδήποτε εἶνε κατορθωτόν, καὶ κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ καταβληθῇ μεγίστη περὶ αὐτοὺς προσοχὴ καὶ ἐπιτήρησις,πείθεσθε βεβαίως ὑμεῖς αὐτὸς περὶ τῆς ὑφισταμένης ἀνάγκης ὅπως ἡ μὲν διοίκησις τῆς συνοδείας ἀνατεθῇ εἰς ἕνα τῶν ἀσφαλεστάτων καὶ δραστηριωτάτων ἀξιωματικῶν, οἱ δὲ στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοὶ ἐκλεχθῶσιν ἐξ ἐμπιστοτάτων ἀνδρῶν, ἀποκλεισθῶσι δὲ καθ' ὁλοκληρίαν οἱ πρεσβεύοντες τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα.

Διὰ τὴν προκειμένην ἔκτακτον μεταφορὰν εἰς μὲν τοὺς ἄνδρας θὰ δοθῇ διπλοῦς μισθὸς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ γερμανικοῦ σιτηρεσίου, διὰ δὲ τὸν ἀξιωματικὸν θὰ προταθῇ ποσὸν ἐπαρκοῦς δι' αὐτὸν ἐπιμισθίου.

---

22 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον δεύτερον.

Δὲν ὑστέρησα νὰ ὑποβάλω εὐθὺς τὴν ἐπαύριον τῆς ἀφίξεως τοῦ τελευταίου ταχυδρομείου εἰς τὸν Ἀττὶφ Ἀχμὲτ Ἐφέντην ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ τὰ συγχαρητήρια τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ἐφ'οἷς ἀπείρως ηὐχαριστήθη καὶ με παρεκάλεσε νὰ διαβιβάσω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ μετὰ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι ὡς πρὸς τὸν ζῆλον, τὴν ἀκρίβειαν, τὴν προθυμίαν πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἡμετέρων ὑποθέσεων καὶ τὴν φροντίδα νὰ διατηρήσῃ τὴν εὐτυχῆ ἕνωσιν τῶν δύο αὐλῶν κατ' οὐδὲν θὰ ὑστερήσῃ τοῦ προκατόχου του. Ἡ συνομιλία ἐτράπη κατόπιν περὶ τὰς καταστροφὰς, ἃς ἡ δημοκρατία ἐπήνεγκεν ἤδη ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, καὶ δι' ὧν ἀπειλεῖ τήν τε Ἱσπανίαν καὶ τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως. Συνεφώνησε δὲ μετὰ τοῦ κ. Φὸν Βάλλεμβουργ περὶ τῆς ἀνάγκης εἰλικρινοῦς συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν συντηρητικῶν κυβερνήσεων, προσθέτων, ὅτι οἱ μεγάλοι μονάρχαι ὀφείλουσι νῦν εἴπερ ποτὲ νὰ ἐπικουρήσωσιν ἀλλήλοις καὶ νὰ συσφιγχθῶσι πρὸς ἀλλήλους, ὅπως ἀντιστῶσι λυσιτελῶς εἰς τὴν γενικὴν ταύτην πολιτικὴν ἀκολασίαν. Ἐπὶ τῇ περιστάσει δὲ ταύτῃ ἀνέ-

plot des Grecs, et a demandé si j'avois reçu de nouveaux avis sur des découvertes ultérieures ou sur les mesures qu'on prendra pour arrêter la propagation de principes si pernicieux.

Il est certain, au reste, que le danger que court l'Archipel et la Grèce par le voisinage des François et la révolution des isles Vénitiennes, influe puissamment sur la politique actuelle de la Porte, et la dispose à toutes ces condescendances que nous n'éprouverions pas de sa part dans un autre ordre des choses.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in Litteris*

Le B^n^ d'Herbert Rathkeal.

Péra de Constantinople, le 25 Avril 1798.

à S. E. M^r^ le Baron de Thugut.

---

23 (Min. Ext.)

An den K. K. Internuntius Freyh. v. Herbert

d. d^o^ 1ten May 1798.

Die letzte Konstantinopolitaner Post mit den gewöhnlichen halbmonatlichen Berichten vom 11ten April ist mir den 28ten dieses richtig zu Handen gekommen und habe ich daraus mit Vergnügen die durch Dero eifrige Betreibung wirklich erfolgte Ernennung eigener Mubaschirs der Pforte an die barbaresken Kantonen zur Berichtigung und Sicherstellung unserer neuen Schifffahrt sowohl, als die Abschickung eines andern mit gemeszenen Befehlen nacher Bosnien zur Abstrafung der bisherigen Ruhestöhrer und beszeren Handhabung in Hinkunft der

μνησε τὴν εὐθεῖαν καὶ ἄδολον διαγωγὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ ὑποθέσει τῆς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἠρώτησεν ἂν εἶχον λάβει νέας εἰδήσεις περὶ μεταγενεστέρων ἀποκαλύψεων ἢ περὶ τῶν μέτρων τῶν ληπτέων πρὸς ἐπίσχεσιν τῆς διαδόσεως ἀρχῶν οὕτως ἐπικινδύνων.

Εἶνε δ' ἄλλως βέβαιον, ὅτι ὁ κίνδυνος ὃν διατρέχει τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐκ τῆς γειτονίας τῶν Γάλλων καὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν βενετικῶν νήσων ἐπιδρᾷ μεγάλως ἐπὶ τὴν σημερινὴν πολιτικὴν τῆς Πύλης καὶ καθιστᾷ αὐτὴν εὐδιάθετον πρὸς πάσας ἐκείνας τὰς συγκαταβάσεις, ἃς δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νἀναμένωμεν παρ' αὐτῆς, ἂν ἀλλοία ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ εὐσεβάστως ὡς ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις μου γράμμασιν.

Ὁ βαρῶνος Ἑρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 15 Ἀπριλίου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον Τοῦγκουτ.

---

23 (Ὑπ. Ἐξ.).

Πρὸς τὸν ἔξαρχον τῆς Λ. βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς Μ. βαρῶνον κ. Ἑρβέρτον.

21 Ἀπριλίου 1798.

Τὸ τελευταῖον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ταχυδρομεῖον μετὰ τῆς συνήθους δεκαπενθημέρου ἐκθέσεως τῆς 1 Ἀπριλίου περιῆλθεν ἐν τάξει εἰς χεῖράς μου τὴν 18 τελευτῶντος μηνός. Μετ' εὐχαριστήσεως δὲ εἶδον ἐξ αὐτῆς, ὅτι χάρις εἰς τὴν ἔνζηλον ὑμῶν ἐνέργειαν κατωρθώθη πράγματι νὰ διορίσῃ ἡ Πύλη ἰδίους μουβασίρας κατὰ τὰς χώρας τῆς Βαρβαρίας πρὸς εὐόδωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς νέας ἡμῶν θαλασσοπλοίας, ὡς καὶ ναποστείλῃ εἰς Βοσνίαν ἄλλον μουβασίρην μετὰ μεμετρημένων διαταγῶν πρὸς τιμωρίαν τῶν μέχρι τοῦδε ταραχοποιῶν καὶ καλλιτέραν ἐν τῷ μέλλοντι συντήρησιν τῆς προσηκούσης τάξεως

behörigen Ordnung und Nachbarschaft auf jener Gränze zu ersehen gehabt. Beydes ist mir untereinem auch von Seite des hiesigen türkischen Bottschafters bestättiget und mit mehreren Betheurungen der Freundschaft und Bereitwilligkeit der Pforte, unseren billigen Verlangen in einem, so wie in dem andern zu willfahren, begleitet worden.

Die indessen eingeschickten und auf den Haven von Triest ausgestellten Fermane für ebensoviel Dalmatiner und boccherer Schiffe werden samt den erfoderlichen K. K. Patenten und scontrinen unverweilt an das dortige Gubernium befördert werden, um selbe durch dieses Mittel der Vortheile der übrigen dortigen K. K. Seefahrer ohne fernerem Zeitverlust theilhaftig zu machen.

In der Nebenlage erhalten Eure abermals die Aktenstücke für 14 andere, dem bekannten venetianischen groszen Handelshaus Jseppo Treves ed Emanuel zugehörige Kauffahrrteyschiffe, wovon die meisten in Venedig entweder wirklich vor Anker liegen oder auf der Fahrt dahin begriffen sind, das einzige *il felice evento*. welches in dem mitfolgenden certificat fälschlich *il Pacifico* genannt wird, ausgenommen, so dermalen in Malaga befindlich ist und mit den vielen andern in auswärtigen Häven stehenden venetianischen Schiffen die Verlegenheit theilet, wie es wohl ohne Gefahr vor den barbareskischen Korsaren seine Rückfahrt nach den K. K. Staaten antretten könne, um sich zur Erhaltung der nöthigen Seeurkunden in die Regel zu setzen.

Da es nun allerdings in der strengsten Billigkeit gegründet ist, diesem und andern in ähnlichem Fall ohne ihr Verschulden befindlichen vormalig venetianischen und nunmehr K. K. Schiffen wenigstens zu ihrer sicheren Heimfahrt und Erlangung der erfoderlichen Expeditionen zu verhelfen, das von Eurer d. d^to 24ten März vorgeschlagene Mittel einer hinlänglichen Escortirung mittels K. K. Fregatten aber aus gänzlichem Mangel dieser letzteren nicht anwendbar, ein oder andrer bewaffneter Kutter hingegen zu schwach ist, um wider die wohl ausge-

καὶ γειτονίας κατὰ τὰ αὐτόθι σύνορα. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἐπεβεβαιώθησάν μοι ἐν τῷ μεταξὺ καὶ παρὰ τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας, συνοδεύοντος τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην καὶ διὰ πολλῶν διαβεβαιώσεων περὶ τῆς φιλίας τῆς Πύλης καὶ τῆς προθυμίας αὐτῆς ὅπως ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ζητήμασιν ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς δικαίας ἡμῶν ἀπαιτήσεις.

Τὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἀποσταλέντα καὶ διὰ τὸν λιμένα Τεργέστης ἐκδεδομένα φιρμάνια δ' ἰσάριθμα πλοῖα ἐκ Δαλματίας καὶ Καττάρου μετὰ καὶ τῶν ἀπαιτουμένων ναυτιλιακῶν ἐγγράφων καὶ πιστοποιητικῶν ἐστάλησαν ἀμελλητὶ εἰς τὸν διοικητὴν Τεργέστης, ὅπως διὰ τοῦ μέσου τούτου καὶ τὰ πλοῖα ἐκεῖνα μετάσχωσιν ἄνευ ἀναβολῆς τῶν προνομίων τῶν λοιπῶν αὐτόθι θαλασσοπόρων τῆς Α. Μ.

Ἐν τοῖς συνημμένοις λαμβάνετε πάλιν τὰ σχετικὰ ἔγγραφα διὰ 14 ἄλλα εἰς τὸν γνωστὸν μέγαν βενετικὸν ἐμπορικὸν οἶκον Ἰωσὴφ Τρέβες ἀνήκοντα ἐμπορικὰ πλοῖα, ὧν τὰ πλεῖστα ἢ εὑρίσκονται ἤδη ἠγκυροβολημένα ἐν Βενετίᾳ ἢ πλέουσι πρὸς αὐτήν. Ἓν δὲ μόνον ἐξαιρεῖται, *il felice evento* (ἡ εὐτυχὴς ἔκβασις), ὅπερ ψευδῶς ὀνομάζεται *il Pacifico* (ὁ Εἰρηνικὸς) ἐν τῷ συνημμένῳ πιστοποιητικῷ· εὑρίσκεται δὲ τοῦτο τὰ νῦν ἐν Μαλάκῃ (Malaga) καὶ συμμερίζεται μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐν ξένοις λιμέσιν εὑρισκομένων βενετικῶν πλοίων τὴν στενοχωρίαν πῶς νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄνευ κινδύνου ἀπὸ τῶν πειρατῶν τῆς Βαρβαρίας τὸν κατάπλουν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Α. βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς Μ., ὅπως ἔλθῃ εἰς τάξιν λαμβάνον τὰ ἀναγκαῖα ναυτιλιακὰ ἔγγραφα.

Καὶ ἀπαιτεῖ μὲν πάντως ἡ αὐστηροτάτη δικαιοσύνη νὰ δοθῇ εἰς τε τοῦτο τὸ πλοῖον καὶ εἰς ἄλλα ἄλλοτε μέν ποτε βενετικά, νῦν δὲ αὐστριακὰ πλοῖα, εὑρισκόμενα ἄνευ ἰδίου πταίσματος εἰς ὁμοίαν θέσιν, βοήθειά τις τοὐλάχιστον πρὸς ἀσφαλῆ αὐτῶν κατάπλουν καὶ ἀπόκτησιν τῶν ἀναγκαιούντων ναυτιλιακῶν ἐγγράφων. Ἀλλὰ τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 Μαρτίου προταθὲν μέτρον ἐπαρκοῦς συνοδείας τῶν πλοίων τούτων διὰ φρεγατῶν τῆς Α. Μ. δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἕνεκα παντελοῦς ἐλλείψεως τοιούτων μονοκρότων, οἱοσδήποτε δὲ καθωπλισμένος κέρκουρος (κόττερον) δὲν θὰ εἶχε τὴν δύναμιν

rüsteten algierinischen armateurs eine vollkommene Sicherheit zu gewähren, zu geschweigen, dasz eine dergleichen Anstalt nur zu mehrerer Anreitzung der Barbaresken dienen und folglich unsere Schifffahrt für dermalen noch gröszerer Gefahr aussetzen dürfte, so kömmt es vorzüglich darauf an, auch dieserwegen mit dem Reis Efendi oder dem Capudan Pascha Wekili einen anständigen Ausweg zu verabreden und alle diese Schiffe für den einzigen Fall ihrer Rückkehr etwa mit ähnlichen Bujucultis (?), wie jenen in den türkischen Häven vorfindigen ertheilet worden sind, zu versehen, zu gleicher Zeit aber die Kantonen durch die an selbe bestimmten Mubaschirs von dieser Verfügung behörig verständigen und ihnen die Respektierung derselben aufs nachdrücklichste einschärfen zu lassen.

Uebrigens musz ich Eurer allhier noch anmerken, dasz Treves die Ausstellung der angesuchten Seefermane für seine oberwähnten 14 Schiffe durchaus für keinen andern K. K. Haven als Venedig zu erhalten wünschet, und wird es dahero von den Umständen abhangen, ihm solche früher oder später verschaffen zu können, worüber sowohl, als über die Erlegung der gewöhnlichen Taxen sich Dieselben mit dem dortigen Handelshaus Hübsch und Timoni, als dessen Bestellten, näher einzuvernehmen bedacht seyn wollen.

Endlich wird Eurer bey Durchlesung der betreffenden Aktenstücke dieser Schiffe auch die Anmaszung des K. K. Vizekonsuls in Alexandrien nicht entgehen, welcher sich noch im vorigen Jahre zwey derselben mit passe-avanti nacher Venedig zu versehen beykommen lassen; eine Unregelmäszigkeit, die ihm zu verweisen, so wie die künftige sorgfältige Enthaltung von einem solchen Miszbrauche ernstlich zu untersagen ist.

Da der Capudan Pascha bey Dero Abschiedsbesuche und Vorstellung des Timoni von der Mitschickung dieses letzteren oder eines sonstigen K. K. Dollmetschers in dessen Lager weiters keine Erwähnung mehr zu machen für gut gefunden hat,

νὰ παράσχῃ πλήρη ἀσφάλειαν κατὰ τῶν καλῶς ἐξηρτισμένων ἀλγερινῶν καταδρομικῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοιοῦτό τι μέτρον θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ μεγαλείτερον ἐρεθισμὸν τῶν Βερβέρων καὶ ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐκθέσῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἡμετέραν ναυτιλίαν εἰς ἀκόμη μεγαλείτερον κίνδυνον. Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ φροντίσωμεν κυρίως ὅπως καὶ περὶ τούτου εὑρεθῇ εὔκοσμός τις διέξοδος ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Ῥεὶς Ἐφέντη ἢ τοῦ Καπετὰν πασσᾶ Βεκιλῆ καὶ ὅπως πάντα ταῦτα τὰ πλοῖα διὰ μόνην τὴν περίστασιν τοῦ ἐκ τῆς ξένης κατάπλου αὐτῶν ἐφοδιασθῶσι μὲ μπουγιουρντιὰ (;) ὅμοια περίπου πρὸς τὰ χορηγηθέντα εἰς τὰ ἐν τοῖς τουρκικοῖς λιμέσιν εὑρισκόμενα, ἀλλὰ συγχρόνως κοινοποιηθῇ προσηκόντως ἡ τοιαύτη διαταγὴ εἰς τὰς ὑπηκόους τοπαρχίας τῆς Τουρκίας διὰ τῶν ἐν αὐταῖς διωρισμένων μουβασιρῶν καὶ ἀπευθυνθῇ εἰς αὐτὰς αὐστηροτάτη διαταγὴ περὶ τηρήσεως τῆς διαταγῆς ταύτης.

Ἄλλως δὲ ὀφείλω νὰ παρατηρήσω εἰς ὑμᾶς πρὸς τούτοις ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Τρέβες τὴν ἔκδοσιν τῶν ζητουμένων ναυτιλιακῶν φιρμανίων διὰ τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα 14 πλοῖά του δι' οὐδένα ἄλλον λιμένα τῆς Α. Μ. ἐπιθυμεῖ ἢ διὰ μόνον τὸν τῆς Βενετίας. Διὰ ταῦτα θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῶν περιστάσεων ἡ ταχυτέρα ἢ βραδυτέρα ἐπίτευξις τῆς εἰς αὐτὸν προμηθείας τούτων. Παρακαλεῖσθε δὲ περί τε τοῦ ζητήματος τούτου καὶ περὶ τῆς ἀποτίσεως τῶν συνήθων δικαιωμάτων νὰ συνεννοηθῆτε ὡς πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα μετὰ τοῦ αὐτόθι ἐμπορικοῦ οἴκου Χὺψ καὶ Τιμόνη ὡς ἀντιπροσώπων αὐτοῦ.

Τέλος κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σχετικῶν ἐγγράφων τῶν πλοίων τούτων δὲν θὰ διαφύγῃ ὑμᾶς καὶ ἡ ἄτοπος διαγωγὴ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑποπροξένου τῆς Α. Μ., ὅστις δύο αὐτῶν ἀκόμη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐτόλμησε νὰ ἐφοδιάσῃ μετὰ διαβατηρίων διὰ Βενετίαν. Διὰ τὸ ἄτοπον δὲ τοῦτο πρέπει νὰ ἐλέγξητε αὐτὸν ὡς καὶ νὰ ἐπιβάλητε αὐστηρῶς ἐν τῷ μέλλοντι προσεκτικὴν ἀποχὴν ἀπὸ τοιαύτης καταχρήσεως.

Ἐπειδὴ ὁ Καπετὰν Πασσᾶς κατὰ τὴν ὑμετέραν πρὸς ἀποχαιρετισμὸν ἐπίσκεψιν καὶ παρουσίασιν τοῦ Τιμόνη δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ ποιήσῃ πλέον μηδεμίαν μνείαν περὶ τῆς συναποστολῆς τούτου ἢ ἄλλου τινὸς διερμηνέως τῆς Α. Μ. εἰς τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον, ἐπράξατε

so ist ganz wohl geschehen, dasz auch Eure die Sache fallen zu lassen sich entschloszen haben, indem solches ohnehin für dermalen überflüszig wäre und künftig erst die Zeit lehren musz, ob oder in wie weit allenfalls ein dergleichen Antrag für den allerhöchsten Dienst erfoderlich oder zuträglich seyn dürfte.

Wahrscheinlich wird auch wegen des Festungsplanes von Widdin schwerlich mehr eine Rede vorkommen. Sollte jedoch wieder Vermuthen einige Anregung deszhalben an Eure gemacht werden, so ist solche mit der Entschuldigung, dasz sich in unsern Archiven nichts dergleichen vorfände, oder sonst auf eine gute Art abzulehnen, überhaupt aber dergleichen ungewöhnliche und mehr als einem Bedenken unterworfene Zumuthungen jederzeit nach Möglichkeit hindanzuhalten und alles, was hiezu Anlas geben könnte, künftig zu vermeiden.

Wie Eurer aus dem in der zweyten Beylage nebenfolgenden Hofkriegsräthlichen Kommunikate vom 24ten des v. M. mit mehrerem ersehen werden, so sind die wegen aufrührischer Anschläge wider das türkische Gebiet allhier gefänglich eingezogenen und Denselben bereits aus dem mit voriger Post zur Einsicht übermachten Verhörsprotokoll bekannten 8 Griechen und türkischen Unterthanen auf schriftliches Ansuchen des hiesigen ottomanischen Bottschafters unter einer hinlänglichen militär escorte und mit Beygebung auch eines vertrauten Türkens von seinem Gefolge, den 27ten frühe von hier nach Semlin zur weiteren Uebergabe an den belgrader Kaimakam zu Wasser abgeliefert und die Verpflegungs= und Transportkösten von der Behörde zu tragen übernommen worden; welchen Beweis des dieszseitigen Wohlwollens gegen die Pforte, so wie des entschiedenen Abscheues wider alle dergleichen öffentliche Unruhstifter bey uns oder unsern Nachbarn Eure an gehörigen Orten gelten zu machen von selbst bedacht seyn werden. In der Voraussetzung, dasz die Pforte auch ihrer Seits von gleichen Gesinnungen gegen unsern Hof belebet sey,

καλῶς καὶ ὑμεῖς ἀποφασίσαντες νὰ παραιτήσητε τὸ ζήτημα τοῦτο, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἐπὶ μὲν τοῦ παρόντος θὰ ἦτο ἄλλως περιττὸν, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι δέον νὰ διδάξῃ ὁ χρόνος ἂν καὶ κατὰ πόσον τυχὸν τοιαύτη τις πρότασις θὰ εἶνε ἀναγκαία ἢ λυσιτελὴς διὰ τὰ συμφέροντα τῆς A. M.

Πιθανῶς δὲ καὶ περὶ τοῦ σχεδίου τῆς ὀχυρώσεως τοῦ Βιδινίου δύσκολον εἶνε νὰ ἔλθῃ πάλιν λόγος. Ἀλλ' ἂν παρ' ἐλπίδα γείνῃ εἰς ὑμᾶς μνεία περὶ τοῦ προκειμένου, δέον νὰ ἐκφύγητε τὸν περὶ τούτου λόγον, φέροντες τὴν δικαιολογίαν, ὅτι δὲν ὑπάρχει τι τοιοῦτον ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀρχείοις, ἢ δι' ἄλλου τινὸς καλοῦ τρόπου. Ἐν γένει δὲ ἀξιώσεις τοιαύτας ἀήθεις καὶ ἐνεχούσας πολλὰ τὰ ὕποπτα νὰ παραγκωνίζητε πάντοτε κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ νὰποφεύγητε ἐν τῷ μέλλοντι πᾶν ὅ τι ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοιαῦτά τινα.

Ὡς θέλετε ἴδει σὺν τοῖς ἄλλοις ἐκ τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ προσηρτημένης ἀνακοινώσεως τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου τῆς 14 παρελθόντος μηνὸς, ἐξαπεστάλησαν τὴν πρωΐαν τῆς 17 ἐντεῦθεν εἰς Σεμλῖνον πρὸς περαιτέραν παράδοσιν εἰς τὸν ἐν Βελιγραδίῳ καϊμακάμην διὰ τοῦ ποταμοῦ συνεπείᾳ ἐγγράφου αἰτήσεως τῆς ἐνταῦθα ὀθωμανικῆς πρεσβείας ὑπὸ ἐπαρκῆ στρατιωτικὴν συνοδείαν, ἀκολουθούμενοι δὲ καὶ ὑπὸ ἐμπίστου Τούρκου ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ πρεσβευτοῦ, οἱ ἕνεκα στασιαστικῶν σκευωριῶν κατὰ τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας ἐνταῦθα συλληφθέντες καὶ ἤδη εἰς ὑμᾶς ἐκ τῶν διὰ τοῦ προηγουμένου ταχυδρομείου πρὸς ὑμετέραν γνῶσιν ἀποσταλέντων πρακτικῶν τῆς ἀνακρίσεως γνωστοὶ ὀκτὼ Ἕλληνες ὑπήκοοι τῆς Πύλης. Ἀνέλαβον δ' αἱ ἀρχαὶ τὰς δαπάνας τῆς διατροφῆς καὶ μεταφορᾶς. Τὴν ἀπόδειξιν ταύτην τῆς ἡμετέρας πρὸς τὴν Πύλην εὐνοίας καὶ τῆς κεκηρυγμένης ἀποστροφῆς πρὸς πάντας τοὺς ὁμοίους διαταράκτας τῆς δημοσίας τάξεως ἐν τῷ ἡμετέρῳ κράτει ἡ παρὰ τοῖς ἡμετέροις γείτοσι θέλετε φροντίσει, ὡς εἰκὸς, νὰ ἐπιδείξητε ὅπου δεῖ. Προϋποθέτοντες δὲ, ὅτι καὶ ἡ Πύλη τρέφει καὶ αὐτὴ ὅμοια αἰσθήματα πρὸς τὴν ἡμετέραν αὐλὴν, δὲν θεωροῦμεν ἐπιδεχομένην ἀναβολήν τινα τὴν ἀξίωσιν περὶ τοῦ εἰς ὑμᾶς διὰ τῶν προηγουμένων ἐπιστολῶν μου συ-

kann die Ausstellung des Dennenselben schon mittels meiner vorhergehendenWeisung anempfohlenen Reverses einer gleichmäszig willfährigen Auslieferung ähnlicher Uebelgesinnten, welche in der Türkey Unterstand zu suchen und durch öffentliche oder heimliche machinationen an der Gränze die Ordnung und Ruhe der dieszseitigen Staaten zu stöhren sich erfrechen dürften, nicht wohl einigem Anstande unterliegen und scheinet es dahero überflüszig zu seyn, dasz ich Eurer den dieszfälligen Auftrag hier noch einmal wiederhole.

In der ferneren Beylage einer Note der B. O. Hofkanzley vom 9ten April folget eine Berechnung der von der Sanitätskasse in Triest voriges Jahr für die aus türkischer Gefangenschaft zurückgekehrten K. K. Unterthanen bestrittenen Auslagen pr. 200 fl. 47 5/6 Kr., welche Dieselben hiemit der Gewohnheit nach aus dem Redemtionsfond vergüten zu lassen Sorge tragen wollen.

Wegen der bekannten Foderungs=Angelegenheit desValentin Gollner gewärtige ich ehestens und um desto mehr die versprochene Ausarbeitung, als S. M. erst noch auf einen neueren Vortrag der Ungarischen Hofkanzley zu Gunsten dieses verunglückten Handelsmanns zu entschlieszen geruhet haben, dasz Eurer bereits aufgetragen worden sey, die in der jüngeren Bittschrift von demselben angeführten Gründe zu prüfen, so weit es thunlich die weitere Einschreittung bey der Pforte zu machen und über alles, so bald möglich, den endlichen Bericht zu erstatten, um solchen alsdann gedachter Hofkanzley mittheilen lassen zu können.

Mittels des vierten Aufschluszes übermache ich Eurer einige mir soeben von dem H. Gr. v. Thurn aus Zara und dem H. Gen. Brady aus Cattaro zugekommene abermalige Seefermansgesuche für die 5 Schiffe *il Buon Servo*, *la Corragiosa*, *Giesù e Maria*, *la Beata Vergine di Savina* und *la Sma Trinità*, wovon die ersten 4 zu Castel nuovo und das letzte zu Cattaro vor Anker liegen.

σταθέντος ἀνταλλάγματος ἐξ ἴσου προθύμου ἐκδόσεως ὁμοίων κακοποιῶν, οἵτινες θὰ ἐπεχείρουν θρασέως νὰ εὕρωσιν ἄσυλον ἐν Τουρκίᾳ καὶ νὰ διαταράξωσι τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἡμετέρου κράτους διὰ φανερῶν ἢ κρυφίων μηχανορραφιῶν κατὰ τὰ σύνορα. Διὰ ταῦτα φαίνεται περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω εἰς ὑμᾶς καὶ πάλιν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δοθεῖσαν ὑμῖν ἐντολήν.

Ἐν τῇ ἄλλῃ συνημμένῃ ἀνακοινώσει τοῦ . . . (;) αὐλικοῦ γραφείου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 Μαρτίου περιλαμβάνεται λογαριασμὸς τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Τεργέστῃ ὑγιεινομικοῦ ταμείου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος γενομένων δαπανῶν ἐκ 200 φλωρινίων καὶ 47 $^{5}/_{6}$ κρεϋτσαρίων διὰ τοὺς ἐκ τῆς τουρκικῆς αἰχμαλωσίας ἐπιστρέψαντας ὑπηκόους τῆς A. M. Τὸ ποσὸν τοῦτο θέλετε φροντίσει ὅπως κατὰ τὸ ἔθος ἀποδοθῇ ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἀπολυτρώσεως αἰχμαλώτων.

Ὡς πρὸς τὴν γνωστὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ Βαλεντίνου Γκόλλνερ ἀναμένω τάχιστα συμφώνως πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑπόσχεσιν τὰ πορίσματα τῆς παρ' ὑμῶν μελέτης τοῦ προκειμένου ζητήματος τοσούτῳ μᾶλλον καθ'ὅσον ἡ A.M. μετὰ νέαν πρότασιν τοῦ σύγγρικοῦ αὐλικοῦ γραφείου ὑπὲρ τοῦ ἀτυχήσαντος τούτου ἐμπόρου ηὐδόκησε πρὸ μικροῦ νἀποφασίσῃ, ὅτι ἀνετέθη ἤδη εἰς ὑμᾶς νὰ ἐξετάσητε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ νεωτέρᾳ αἰτήσει ἀναφερομένους λόγους, νὰ ἐνεργήσητε περαιτέρω τὰ δέοντα παρὰ τῇ Πύλῃ, καθ' ὅσον εἶνε ἐφικτὸν, καὶ νὰ ὑποβάλητε ὅσον ἔνεστι τάχιον περὶ πάντων τὴν ὁριστικὴν ἔκθεσιν, ὅπως δυνηθῶμεν νἀνακοινώσωμεν αὐτὴν ἔπειτα εἰς τὸ εἰρημένον αὐλικὸν γραφεῖον.

Διὰ τοῦ τετάρτου συνημμένου ἀποστέλλω ὑμῖν νέας τινὰς αἰτήσεις περὶ ναυτιλιακῶν φιρμανίων ἀποσταλείσας μοι κατ' αὐτὰς ὑπὸ τοῦ κ. κόμιτος Φὸν Τοὺρν ἐκ Ζάρας καὶ τοῦ στρατηγοῦ κ. Βράδυ ἐκ Καττάρου διὰ τὰ 5 πλοῖα il Buon Servo (ὁ καλὸς δοῦλος), La Corragiosa (ἡ Θαρραλέα), Giesù e Maria (Ἰησοῦς καὶ Μαρία), La Beata vergine de Savina (ἡ Κεχαριτωμένη τῆς Σαβίνης) καὶ la Sma Trinità (ἡ Παναγία Τριὰς), ὧν τὰ τέσσαρα πρῶτα εἶνε ἠγκυροβολημένα ἐν Καστελλονόβῳ, τὸ δὲ πέμπτον ἐν Καττάρῳ.

Womit ich, nebst Mittheilung der jüngsten Kundschafts = und Sanitäts = Nachrichten von den Gränzen und Anschlieszung eines Anbringens des K. K. Unterthans Maximo Curtovich um Befreyung seines Sohnes aus der barbareskischen Sklaverey, wie auch eines mir für den H. Gr. v. Ludolf zugekommenen Schreibens, mit vollkommener Hochachtung verharre.

---

24 (Min. Ext.)

P. Stum 4um

Votre Excellence me charge, par la dernière dépêche, d'annoncer à la Porte, en réponse à sa demande formelle, la résolution prise de faire extrader à Belgrade les dix conspirateurs grecs arrêtés, en exigeant d'elle l'assurance donnée par écrit d'une réciprocité parfaite dans des cas semblables, non seulement pour éloigner des gens turbulens des confins, mais aussi pour faire délivrer ceux qu'on réclamerait, nommément des malintentionnés Polonois. Votre Excellence me remit en même tems par extraits de protocolle la partie des interrogatoires qui concerne des Rayas Grecs en observant que c'est pour mon information et pour l'usage convenable.

Comme, indépendamment des dix prévenus, plusieurs autres individus de la Capitale et des provinces paroissent compromis dans le complot, j'ai considéré que, livrer ces pièces à la Porte et leur imprimer par là un caractère ministériel, ce seroit rendre la Cour Impériale d'autant plus odieuse à toute la nation grecque, que la communication ne pourroit pas rester secrette et que passant aux membres divers du Gouvernement, aux tribunaux, aux préposés des provinces, elle deviendroit une source féconde de vexations et d'avanies qui seroient toutes attribuées à nos dénonciations.

Ἀνακοινῶν δὲ τέλος εἰς ὑμᾶς τὰς νεωτάτας ἐκ τῶν συνόρων κατοπτευτικὰς καὶ ὑγιεινομικὰς εἰδήσεις καὶ ἐπισυνάπτων αἴτησιν τοῦ ὑπηκόου τῆς Α. Μ. Μαξίμου Κούρτοβιτς περὶ ἀπολυτρώσεως τοῦ υἱοῦ του ἐκ τῆς παρὰ τοῖς Βερβέροις δουλείας καὶ ἐπιστολὴν ἀποσταλεῖσάν μοι διὰ τὸν κ. κόμιτα Φὸν Λοῦδολφ, μένω μετ' ἐξαιρέτου ὑπολήψεως.

---

24 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον τέταρτον.

Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης μ' ἐπεφόρτισε διὰ τοῦ τελευταίου ἐγγράφου νἀναγγείλω εἰς τὴν Πύλην, πρὸς ἀπάντησιν εἰς τὴν κατὰ τύπους αἴτησιν αὐτῆς, τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περὶ τῆς εἰς Βελιγράδιον ἐκδόσεως τῶν κρατουμένων δέκα Ἑλλήνων συνωμοτῶν, καὶ νἀπαιτήσω παρ' αὐτῆς τὴν ἔγγραφον διαβεβαίωσιν περὶ ἀμοιβαιότητος πλήρους ἐν ἀναλόγοις περιστάσεσιν, οὐ μόνον χάριν ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῶν συνόρων ἀνθρώπων ταραχοποιῶν, ἀλλὰ καὶ χάριν ἐκδόσεως ἐκείνων οὓς ἠθέλομεν ἀπαιτήσει. ἰδίως δὲ τῶν κακὰ μηχανωμένων Πολωνῶν. Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης μοὶ διαβιβάζει συγχρόνως δι' ἀποσπασμάτων ἐκ τῶν πρακτικῶν τὸ μέρος τῶν ἀνακρίσεων τὸ ἀναφερόμενον εἰς Ἕλληνας ραγιάδες, παρατηροῦσα, ὅτι ἡ ἀποστολὴ γίνεται πρὸς ἐμὴν γνῶσιν καὶ πρὸς χρῆσιν προσήκουσαν.

Ἐπειδὴ πλὴν τῶν δέκα προειρημένων πολλὰ ἄλλα ἄτομα ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις φαίνονται ἐνεχόμενα εἰς τὴν συνωμοσίαν ταύτην, ἐθεώρησα, ὅτι διὰ τῆς παραδόσεως τῶν ἐγγράφων τούτων εἰς τὴν Πύλην καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀποδόσεως εἰς αὐτὰ χαρακτῆρος ἐπισήμου ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ ἠδύνατο νὰ καταστῇ μισητὴ εἰς ἅπαν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ ἀνακοίνωσις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ μείνῃ μυστικὴ, περιερχομένη δὲ εἰς τὰ διάφορα μέλη τῆς κυβερνήσεως, εἰς τὰ δικαστήρια, εἰς τοὺς προϊσταμένους τῶν ἐπαρχιῶν, ἔμελλε νὰ καταστῇ γόνιμος πηγὴ πιέσεων καὶ κακώσεων, αἵτινες θ' ἀπεδίδοντο πᾶσαι εἰς τὰς ἡμετέρας καταγγελίας.

Je me suis donc déterminé à m'expliquer confidentiellement là-dessus avec le Drogman de la Porte, qui, malgré ses défauts et ses inégalités d'humeur, est dans le fonds honnête homme, imbu de bons principes, ennemi, comme son père, des démocrates et des Révolutionnaires et lié d'intérêt avec la partie la plus saine de sa nation. C'est une tâche dont Mr de Wallenbourg tient de s'acquitter au mieux auprès du Pce Ypsilanti, qui, sentant et le prix de la confidence et la nécessité du concert, est convenu avec lui qu'ils s'entendroient désormais amicalement sur cette matière, combinant entre eux d'avance les démarches officielles, et réservant à un autre usage les notices que le canal ministériel rendroit plutôt nuisibles qu'utiles.

En attendant, Ibrahim Effendi n'ayant pas touché cette matière dans ses dernières dépêches, j'ai tout le tems nécessaire de préparer l'exécution des ordres de Votre Excellence, dont je ne manquerai pas de Lui transmettre le résultat en son tems.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*

le Bn d'Herbert Rathkeal.

Péra de Constantinople, le 10 Mai 1798.

à S. E. Mr le Baron de Thugut.

---

25 (Min. Int.)

Nota.

Der gegen beliebige Zurückstellung beiliegende Bericht des Sclavonischen General=Kommando, wornach die bekannte

Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ ἐξηγηθῶ περὶ τοῦ προκειμένου ἐμπιστευτικῶς πρὸς τὸν διερμηνέα τῆς Πύλης (18), ὅστις παρὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ καὶ τὴν περὶ τὸν τρόπον ἀστασίαν εἶνε κατὰ βάθος ἀνὴρ τίμιος, ἐμφορούμενος ἀρχῶν ἀγαθῶν, πολέμιος τῶν δημοκρατικῶν καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν ὡς ὁ πατήρ του καὶ συνδεδεμένος μετὰ τῶν συμφερόντων τῆς ὑγιεστάτης τοῦ ἔθνους του μερίδος. Τὸ ἔργον δὲ τοῦτο προσπαθεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ ὁ κ. Φὸν Βάλλεμβουργ ὡς ἄριστα παρὰ τῷ πρίγκιπι Ὑψηλάντῃ, ὅστις, αἰσθανόμενος τήν τε ἀξίαν τῆς γενομένης αὐτῷ ἐμπιστευτικῆς ἀνακοινώσεως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ὁμοφωνίας, συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ, ὅτι ἔμελλον νὰ συννοηθῶσι τὸ ἑξῆς φιλικῶς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, κανονίζοντες ἐν ἀλλήλοις ἐκ τῶν προτέρων τὰ γεννησόμενα ἐπίσημα διαβήματα καὶ ἐπιφυλάσσοντες πρὸς ἄλλην χρῆσιν τὰς εἰδήσεις, ὅσαι διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἠδύναντο νὰ καταστῶσι βλαβεραὶ μᾶλλον ἢ ὠφέλιμοι.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ὁ Ἰβραὴμ Ἐφέντης δὲν ἐποιήσατο λόγον περὶ τοῦ προκειμένου ἐν τοῖς τελευταίοις αὐτοῦ ἐγγράφοις, ἔχω ὅλον τὸν ἀναγκαῖον χρόνον ὅπως παρασκευάσω τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα θὰ φροντίσω νὰ ἀνακοινώσω Ὑμῖν ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ ὡς ἐν τοῖς γράμμασιν (19).

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 29 Ἀπριλίου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον κ. Τοῦγκουτ.

---

25 (Ὑπ. Ἐσ.)

Σημείωσις (20).

Ἀνακοινοῦται εἰς τὴν εὐγενεστάτην μυστικὴν αὐλικὴν γραμματείαν τῆς Α. Μ., ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ λάβῃ γνῶσιν ἐπὶ ἐπιστροφῇ τῆς

acht türkische Unterthanen richtig in Bellgrad den Kaimakam übergeben worden sind, auch das Splenische Commando nebst den von der hiesigen Gesandschaft mitgegebenen Türken bereits nach Wien zurückgekehret ist, wird Einer Löblichen K. K. geheimen Hof = und Staats = Kanzley zur gefälligen Wissenschaft mitgetheilet.

Wien, den 20ten May 1798.

In Ermanglung eines Kriegspräsidenten
Gr. Tige.

An
Eine Löbliche K. K. geheime Hof = und Staats = Kanzley.

---

26 (Min. Ext.)

P. S. 4tum

Je reçois, par la dépêche de Votre Excellence, l'annonce de l'envoi à Belgrade des huit Rayas Grecs révolutionnaires et l'ordre renouvellé d'assurer, par un revers de la Porte, l'extradition réciproque des sujets Imp. malintentionnés, perturbateurs du repos public etc. Votre Excellence connoit déjà, par mon 4me P. S. du 10, mes premières démarches sur les interrogatoires des dits Grecs, et le concert établi à cet égard avec le Drogman de la Porte. Plus je songe à cette affaire très délicate par ses conséquences, et plus je m'attache au parti que j'ai pris; les principales maisons parmi les Grecs avoient témoigné des inquiétudes en apprenant par des lettres de Vienne une résolution de la Cour Imple qui exposoit même les plus innocens à des avanies, des recherches, des soupçons, à mille moyens d'être vexés et rançonnés; je les trouve présentement plus tranquilles et j'infère que le langage du Drog-

συνημμένης ἐκθέσεως τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου τῆς Σλαβονίας, καθ' ἣν οἱ γνωστοὶ ὀκτὼ Τοῦρκοι ὑπήκοοι παρεδόθησαν ἐν τάξει ἐν Βελιγραδίῳ εἰς τὸν καϊμακάμην, ἐπέστρεψε δ' ἤδη εἰς Βιέννην ἡ ὑπὸ τὸν Σπλὲν στρατιωτικὴ συνοδεία μετὰ καὶ τοῦ ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα πρεσβείας συναποσταλέντος Τούρκου.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 9 Μαΐου 1798.

Ὁ πρόεδρος τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου
καὶ ἀ. α.
ΚΟΜΙΣ ΤΙΓΕ

Πρὸς τὴν εὐγενεστάτην μυστικὴν αὐλικὴν
γραμματείαν τῆς Α. Μ.

---

26 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον τέταρτον.

Λαμβάνω διὰ τοῦ ἐγγράφου τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος τὴν εἴδησιν τῆς εἰς Βελιγράδιον ἀποστολῆς τῶν ὀκτὼ ἐπαναστατῶν Ἑλλήνων ραγιάδων καὶ ἐπανάληψιν τῆς διαταγῆς νάπαιτήσω ὡς ἀντάλλαγμα παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἀμοιβαίαν ἔκδοσιν τῶν ὑπηκόων τῆς Α. Μ. τῶν κακὰ μηχανωμένων, διαταρακτῶν τῆς δημοσίας τάξεως κτλ. Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης γνωρίζει ἤδη διὰ τοῦ 4ου ὑστερογράφου μου τῆς 29 Ἀπριλίου (21) τὰ πρῶτά μου διαβήματα περὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἀνακρίσεως τῶν εἰρημένων Ἑλλήνων καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου μετὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Πύλης ἐπιτευχθεῖσαν συμφωνίαν. Ὅσῳ περισσότερον σκέπτομαι περὶ τῆς ὡς ἐκ τῶν συνεπειῶν της λεπτοτάτης ταύτης ὑποθέσεως, τόσῳ περισσότερον ἐμμένω εἰς τὴν ἀπόφασιν ἣν ἔλαβον. Οἱ κυριώτατοι ἑλληνικοὶ οἶκοι εἶχον ἐπιδείξει ἀνησυχίαν μανθάνοντες δι' ἐπιστολῶν ἐκ Βιέννης ἀπόφασιν τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς ἐκθέτουσαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀθωοτάτους εἰς κακώσεις, ἐρεύνας, ὑπονοίας, εἰς μυρίους τρόπους πιέσεως καὶ ἐκβιάσεως χρημάτων. Ἀλλ' ἤδη εὑρίσκω αὐτοὺς

man de la Porte aura servi à rassurer tous ceux qui n'ont rien à se reprocher; c'est déjà un fort bon effet de cette démarche; car, si les Agitateurs du peuple cherchent à exalter toutes les passions, il est de notre devoir d'appaiser cette effervescence par des calmans.

Après le départ du dernier ordinaire, Mr de Wallenbourg rédigea en langue française, d'après les actes un long précis raisonné renfermant toutes les notices importantes tant sur les détenus que sur leurs confidens en Turquie, il remit cette pièce au Pce Ipsilanti, et s'appliqua aussi à lui donner une idée nette des tenans et des aboutissans du complot. Pour prévenir tout éclat et tout abus, mon opinion étoit d'interdire au Pascha de Belgrade l'examen de ces Grecs, de les faire transporter ici et de les consigner au Patriarche, Chef de la nation, Prélat sage, ennemi des maximes françoises, intéressé plus que personne au maintien du bon ordre et à séparer de la foule des innocens le petit nombre des coupables. Cette marche là plut au Drogman de la Porte, qui promit de la suivre pour autant qu'il dépendroit de lui.

Quant au Reïs Effendi, je lui avois annoncé d'abord la réponse favorable de la Cour Imple sur l'extradition des Rayas Grecs détenus, et demandé à mon tour un revers pour nous assurer la réciprocité, en m'appuyant sur la nécessité de s'entreaider pour détruire les germes si dangereux de Démocratie. Attif Ahmed fit alors de grands remercimens sur la complaisance de la Cour Imple et reçut les autres propositions *ad referendum*, en les renforçant même de ses propres remarques.

Je viens de lui faire également part de l'envoi des Grecs à Belgrade en renouvellant mes instances sur le revers; il a répondu avoir reçu d'Ibrahim Effendi le même avis, concernant les Grecs; il s'est étendu sur le service signalé rendu à la Porte, et m'a prié d'en transmettre en son nom à Votre Excel-

ήσυχωτέρους, καὶ εἰκάζω, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ διερμηνέως τῆς Πύλης θὰ συνετέλεσεν εἰς καθησύχασιν πάντων ἐκείνων ὅσοι οὐδαμῶς αἰσθάνονται βεβαρημένην τὴν συνείδησίν των. Τοῦτο δὲ εἶνε ἤδη ἄριστον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐμοῦ διαβήματος, καθ' ὅτι, ἂν οἱ ὀχλοκοποῦντες ἐπιδιώκωσι τὴν ἔξαψιν πάντων τῶν παθῶν, ἡμέτερον καθῆκον εἶνε νὰ κατευνάσωμεν τὸν βρασμὸν τοῦτον διὰ καταπραϋντικῶν φαρμάκων.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τελευταίου ταχυδρομείου ὁ κ. Φὸν Βάλλεμβουργ συνέταξε γαλλιστὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πρακτικῶν μακρὰν ἠτιολογημένην ἔκθεσιν περιέχουσαν πάσας τὰς σπουδαίας εἰδήσεις περί τε τῶν κρατουμένων καὶ περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ὁμοφρόνων αὐτῶν, παρέδωκε τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς τὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην, ἐφρόντισε δὲ καὶ νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸν ἰδέαν σαφῆ περὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν συνωμοσίαν. Πρὸς πρόληψιν παντὸς σκανδάλου καὶ πάσης καταχρήσεως, ἡ γνώμη μου ἦτο νἀπαγορευθῇ εἰς τὸν πασσᾶν τοῦ Βελιγραδίου ἡ ἐξέτασις τῶν Ἑλλήνων τούτων, νὰ μεταφερθῶσι δ' ἐνταῦθα καὶ παραδοθῶσιν εἰς τὸν πατριάρχην (22), ἀρχηγὸν ὄντα τοῦ ἔθνους, ἱεράρχην συνετὸν, πολέμιον τῶν γαλλικῶν ἀρχῶν καὶ εἴπερ τινὰ ἐνδιαφερόμενον ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως τῆς τάξεως καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ πλήθους τῶν ἀθῴων ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνόχων. Τὸ διάβημα τοῦτο ἤρεσεν εἰς τὸν διερμηνέα τῆς Πύλης, ὅστις ὑπεσχέθη νἀκολουθήσῃ αὐτὸ καθ' ὅσον ἐξήρτητο ἀπ' αὐτοῦ.

Πρὸς δὲ τὸν Ῥεὶς Ἐφέντην εἶχον ἀναγγείλει κατὰ πρῶτον τὴν εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν κρατουμένων Ἑλλήνων ραγιάδων καὶ εἶχον ἀπαιτήσει καὶ ἐγὼ ὡς ἀντάλλαγμα τὸ νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς ἡμᾶς ἡ ἀμοιβαιότης, στηριζόμενος εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας ἀλλήλων πρὸς καταστροφὴν τῶν κινδυνωδεστάτων σπερμάτων τῆς δημοκρατίας. Ὁ Ἀττὶφ Ἀχμὲτ μοὶ ἀπέτεινε τότε εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ εὐγενείᾳ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ ἐσημείωσε τὰς λοιπὰς προτάσεις *πρὸς ἀναφοράν*, ἐνισχύων μάλιστα αὐτὰς διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ παρατηρήσεων.

Ἐπ' ἐσχάτων δ' ἀνεκοίνωσα εἰς αὐτὸν ὁμοίως τὴν ἀποστολὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς Βελιγράδιον, καὶ ἐπανέλαβον τὰς ἀξιώσεις μου περὶ τοῦ ἀνταλλάγματος. Ἀπήντησε δὲ ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἰβραὴμ Ἐφέντη τὴν αὐτὴν περὶ τῶν Ἑλλήνων ἀγγελίαν, καὶ διὰ μακρῶν ἔκαμε λόγον περὶ τῆς ἐπιφανοῦς ὑπηρεσίας, ἣν παρέσχομεν εἰς τὴν Πύλην, μὲ

lence l'expression officielle de toute sa reconnoissance. Pour ce qui est du revers ou assurance par écrit, il m'a invité de présenter une petite note à ce sujet, et promis la communication des ordres qui émaneroient en conformité, croyant que notre objet seroit assez bien rempli de cette manière. Comme Mr de Wallenbourg lui a suggéré d'ajouter la copie du paragraphe de la dépêche que la Porte adresseroit sans doute dans le même sens à son Ambassadeur, le Reïs Effendi a répondu, quoiqu'en termes assez vagues, que cela ne souffriroit pas de difficulté.

Je vais donc présenter la note en question pour me rapprocher autant que possible des termes de la dépêche, mais les Turcs répugnant toujours de donner des revers ou autres actes semblables, il faudra aussi, si Votre Excellence croit la chose nécessaire, faire dans le même sens quelque démarche auprès d'Ibrahim Eff. dont les dépêches viendroient appuyer ici mes instances renouvellées.

Du reste, notre principal objet, à mon très humble avis, c'est de rattrapper beaucoup de déserteurs, sur la restitution desquels nous avons un excellent ferman, mais qui est très imparfaitement éxécuté, parceque le Pce de Moldavie délègue ce soin aux seuls ispravnicks et refuse la permission sollicitée par l'Agence d'envoyer dans les districts un homme à elle (ce seroit un Bas officier travesti) pour indiquer leurs retraites. Or ces ispravnicks, toujours gagnés par des Boyars intéressés à garder à leur service des travailleurs habiles, ne font les recherches que pour la forme, et concluent dans leurs rapports, que les déserteurs désignés ne se trouvent point. Et comment prouver de loin le contraire à l'égard de gens à qui on fait changer d'habits, de nom, de demeure etc. etc.? tandisque le Bas-officier, les poursuivant d'une retraite et d'un district à l'autre, feroit aisément conster qu'ils ne sont

παρεκάλεσε δὲ νὰ διαβιβάσω ἐπ' ὀνόματί του εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν ἐπίσημον ἔκφρασιν τῆς ἰδιαζούσης εὐγνωμοσύνης του. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἀντάλλαγμα ἢ τὴν ἔγγραφον διαβεβαίωσιν, μὲ προέτρεψε νὰ παρουσιάσω περὶ τοῦ προκειμένου μικρὸν ὑπόμνημα, καὶ ὑπεσχέθη τὴν πρός με ἀνακοίνωσιν τῶν διαταγῶν αἵτινες ἔμελλον νὰ ἐκδοθῶσι περὶ τούτου, πιστεύων, ὅτι ὁ ἡμέτερος σκοπὸς ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ ἀρκετὰ καλῶς διὰ τούτου τοῦ τρόπου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. Φὸν Βαλλεμβουργ ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ νὰ προσθέσῃ (εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ) καὶ τὸ ἀντίγραφον τῆς οἰκείας παραγράφου τοῦ ἐγγράφου, ὅπερ ἡ Πύλη ἔμελλεν ἀναμφιβόλως νἀπευθύνῃ ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι εἰς τὸν πρεσβευτὴν αὐτῆς, ὁ Ῥεὶς Ἐφέντης ἀπήντησεν, εἰ καὶ δι' ἐκφράσεων ἀρκετὰ ἀορίστων, ὅτι τοῦτο εἰς οὐδεμίαν θὰ προσέκρουε δυσκολίαν.

Θὰ παρουσιάσω λοιπὸν τὸ ζητηθὲν ὑπόμνημα, ὅπως προσεγγίσω ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς τὸ γράμμα τοῦ (Ὑμετέρου) ἐγγράφου, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι ἀποφεύγουσι πάντοτε νὰ παρέχωσιν ἀνταλλάγματα ἢ ἄλλα ὅμοια ἔγγραφα, θὰ χρειασθῇ, ἂν ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θεωρήσῃ τοῦτο ἀναγκαῖον, νὰ προβῆτε ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι εἰς διάβημά τι παρὰ τῷ Ἰβραὴμ Ἐφέντῃ, οὗ τὰ ἔγγραφα θὰ ἤρχοντο ἐνταῦθα εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἐπανειλημμένων ἀξιώσεών μου.

Ἄλλως ὁ κυριώτατος ἡμῶν σκοπὸς κατὰ τὴν ταπεινήν μου γνώμην εἶνε τὸ νὰ περιέλθωσι καὶ πάλιν εἰς χεῖρας ἡμῶν πολλοὶ δραπέται. Καὶ ἔχομεν μὲν περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν τοιούτων ἐξαίρετον φιρμάνιον, ἀλλὰ τοῦτο ἐκτελεῖται ἀτελῶς, ἐπειδὴ ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας ἀναθέτει τὴν μέριμναν τῆς συλλήψεως αὐτῶν εἰς μόνους τοὺς ἰσπραβνίκους (23), καὶ ἀρνεῖται τὴν παρὰ τοῦ ἡμετέρου πράκτορος ζητουμένην ἄδειαν περὶ ἀποστολῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας ἰδίου αὐτοῦ ἀνθρώπου, ὅστις θὰ ἦτο κατώτερος ἀξιωματικὸς μετημφιεσμένος, πρὸς ἀνίχνευσιν τῶν κρυπτυγέτων αὐτῶν. Οἱ δὲ ἰσπράβνικοι οὗτοι, δεκαζόμενοι πάντοτε ὑπὸ βογιάρων ἐχόντων συμφέρον νὰ συντηρῶσιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῶν ἐργάτας δεξιοὺς, κατὰ τύπους μόνον μετέρχονται τὰς ἐρεύνας, πόρισμα δὲ τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν εἶνε, ὅτι οἱ καταζητούμενοι δραπέται οὐδαμοῦ εὑρίσκονται. Πῶς δὲ νἀποδειχθῇ τὸ ἐναντίον μακρόθεν περὶ ἀνθρώπων, εἰς οὓς δυσκολεύνθη ἡ ἀλλαγὴ ἐνδυμάτων, ὀνόματος, κατοικίας κτλ. κτλ., ἐν ᾧ ὁ κατώτερος ἀξιω

rien moins que ces paysans Moldaves qu'ils veulent paroître.

C'est ce que je supplie Votre Excellence de faire bien inculquer à Ibrahim Effendi avec des réflexions salutaires sur l'intérêt commun de rendre des déserteurs qui ont abusé de l'hospitalité au point de former en grande partie le corps de Denisko, et de se rallier auprès de Paswandoglou, toujours prêts à se battre pour le premier brigand qui les payera.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*

le Bⁿ d'Herbert Rathkeal.

Bujukdéré sur le Canal de la mer Noire, le 25 Mai 1798.

A S. E. Mr le Comte Ls de Cobenzl.

---

27 (Min. Int.).

Nota

An den Hofkriegsrath.

Den 27ten May 1798.

Ein Löbl. K. K. Hofkriegsrath erhaltet hier danknehmig den Bericht des Sklavon. General=Commando zurück, mit welchen die Anzeige von der erfolgten Uebergab der acht Türk. Unterthanen an den Kaimakam zu Belgrad gemacht wird.

ματικὸς, καταδιώκων αὐτοὺς ἀπὸ κρησφυγέτου εἰς κρησφύγετον καὶ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν, θὰ ἠδύνατο εὐκόλως νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ Μολδαβοὶ χωρικοὶ, ὁποίους δεικνύει αὐτοὺς ἡ μεταμφίεσίς των.

Ταῦτα παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα νὰ ἐμβάλητε καλῶς εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ἰβραὴμ Ἐφέντη μετὰ συνοπτικῶν σκέψεων περὶ τοῦ συμφέροντος ὅπερ ἔχουσιν ἀμφότερα τὰ κράτη πρὸς ἔκδασιν τῶν δραπετῶν, οἵτινες κατεχράσθησαν τὴν φιλοξενίαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε αὐτοὶ νὰποτελέσωσι κατὰ μέγα μέρος τὸ σῶμα τοῦ Δενίσκου καὶ νὰ συναγερθῶσι περὶ τὸν Πασβάνογλουν, ἕτοιμοι ὄντες πάντοτε νάγωνισθῶσι χάριν τοῦ πρώτου ληστοῦ, ὅστις πληρώσῃ αὐτούς.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ ὡς ἐν τοῖς γράμμασιν.

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐκ Βουγιούκδερε τοῦ Βοσπόρου, τῇ 14 Μαΐου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν κόμητα κ. Λ. Κόμπεντζλ.

---

27 (Ὑπ. Ἐσ.)

Σημείωσις

Πρὸς τὸ αὐλικὸν πολεμικὸν συμβούλιον.

Τῇ 16 Μαΐου 1798.

Εἰς τὸ εὐγενέστατον αὐλικὸν πολεμικὸν συμβούλιον τῆς Α. Μ. ἐπιστρέφεται συνημμένη σὺν ταῖς ἡμετέραις εὐχαριστίαις ἡ ἔκθεσις τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου τῆς Σλαβονίας, δι' ἧς ἀγγέλλεται ἡ εἰς τὸν καϊμακάμην ἐν Βελιγραδίῳ γενομένη παράδοσις τῶν ὀκτὼ Τούρκων ὑπηκόων (24).

---

28 (Min. Ext.)

COPIE d'un rapport de Mr de Wallenbourg à l'Internonce Imp. et R. en date de Péra de Constantinople, le 31 Mai 1798.

Le Drogman de la Porte vient de m'informer que les huit Grecs déportés étoient déjà arrivés à Belgrade, que le Ministre, et nommément Joussouph Aga, applaudissant beaucoup à la marche que nous avions suivie dans cette affaire, se proposoit et étoit d'accord sur la convenance de traiter cet objet avec la plus grande délicatesse et circonspection; que cependant pour pouvoir se décider dès à présent au parti qu'il convenoit de prendre à l'égard des huit déportés et donner en conséquence les instructions nécessaires au Caïmacam de Belgrade, on l'avoit chargé, lui Drogman de la Porte, de la traduction de l'extrait de protocolle dernièrement fourni par nous, ce dont il s'occupoit actuellement, n'y trouvant aucun inconvénient. Il me prévint, au reste, qu'il continueroit à me tenir au courant de tout ce qui se passeroit à ce sujet.

Autre du 5 Juin.

Le Reïs Effendi me parla encore du complot révolutionnaire des Grecs dont il me dit avoir lu à présent la traduction de l'extrait fourni par nous, et il réitera ses remercîmens pour le service signalé rendu dans cette conjoncture par la Cour Imple à l'Empire Ottoman; il me prévint au reste que quelques unes de ces brochures révolutionnaires grecques s'imprimoient encore à Leipzig et s'éparpilloient de là; il désire que

28 (Ὑπ. Ἐξ.).

Ἀντίγραφον ἐκθέσεως τοῦ κ. Φὸν Βάλλεμβουργ πρὸς τὸν ἔξαρχον τῆς Λ. βασιλικῆς καὶ αὐτοκρατορικῆς Μ. ἐκ Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 20 Μαΐου 1798.

Ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης μοὶ ἀνεκοίνωσε πρὸ μικροῦ, ὅτι οἱ ἐξορισθέντες ὀκτὼ Ἕλληνες εἶχον ἤδη φθάσει εἰς Βελιγράδιον, ὅτι ὁ ὑπουργὸς καὶ ἰδίως ὁ Ἰουσοὺφ Ἀγᾶς ἐπιδοκιμάζει τὰ μέγιστα τὴν πορείαν, ἣν ἠκολουθήσαμεν ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ, καὶ ἦτο σύμφωνος περὶ τοῦ ὅτι ἔπρεπεν ἡ ὑπόθεσις αὕτη νὰ διεξαχθῇ μετὰ τῆς μεγίστης λεπτότητος καὶ περισκέψεως, τοῦτο δὲ καὶ προετίθετο νὰ πράξῃ. Ἀλλ' ὅμως, ὅπως δυνηθῶσι νἀποφασίσωσιν ἀπὸ τοῦδε περὶ τῶν προσηκόντων μέτρων τῶν ληπτέων ὡς πρὸς τοὺς ὀκτὼ ἀπαχθέντας καὶ δώσωσιν ἑπομένως τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς εἰς τὸν καϊμακάμην Βελιγραδίου, εἶχον ἐπιφορτίσει αὐτὸν, τὸν διερμηνέα τῆς Πύλης, νὰ μεταφράσῃ τὴν παρ' ἡμῶν ἐπ' ἐσχάτων ὑποβληθεῖσαν περίληψιν τῶν πρακτικῶν (τῆς ἀνακρίσεως), ἠσχολεῖτο δὲ κατ' αὐτὰς περὶ τοῦτο, οὐδὲν εὑρίσκων ἐν τούτῳ ἄτοπον. Μὲ προειδοποίησε δ' ἄλλως, ὅτι θὰ ἐξηκολούθει νά με κρατῇ ἐνήμερον περὶ πάσης ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐνεργείας.

Ἄλλο ἀπὸ 25 Μαΐου.

Ὁ Ῥεὶς Ἐφέντης μοὶ ὡμίλησε πρὸς τούτοις περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων, καί μοι εἶπεν, ὅτι ἀνέγνωσεν ἤδη τὴν μετάφρασιν τῆς περὶ αὐτῶν παρ' ἡμῶν ὑποβληθείσης περιλήψεως, ἐπανέλαβε δὲ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπιφανῆ ὑπηρεσίαν, ἣν ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ παρέσχεν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ. Ἄλλως δέ με προειδοποίησεν, ὅτι τινὰ τῶν ἐπαναστατικῶν τούτων φυλλαδίων ἐξηκολούθουν ἐκτυπούμενα ἐν Λει-

la Cour Imple en soit informée, bien persuadé comme il est que Son intérêt pour l'Empire Ottoman, dont Elle a donné une preuve aussi manifeste, lui fera certainement imaginer dans Sa sagesse un moyen pour rémédier aussi à cet inconvénient.

---

29 (Min. Ext.)

Traduction d'un paragraphe de dépêche du ministère ottoman à son ambassadeur à Vienne, en date du 24 de la lune zilhyggè 1212 (8 Juin 1798).

Il conste, par l'ensemble et la substance des rapports que Vous avez transmis ici cette fois, que parmi plusieurs malintentionnés, huit individus sujets de l'Empire Ottoman, qui s'étaient rendus coupables à Vienne de l'impression de certaines feuilles, renfermant des choses contraires au bon ordre, après y avoir été saisis arêtés et examinés, venaient main tenant, à la demande que Vous étiez chargé d'en faire à la dite Cour, d'être envoyés sous bonne escorte à Belgrade. En même tems l'Internonce Imp. résidant ici, le Bn d'Herbert-Rathkeal, notre ami, nous a aussi fourni tous les détails relatifs à cet objet. Comme le soin et l'attention que la Cour Ile a mise dans cette conjoncture, répondent parfaitement aux sentimens sincères d'amitié, qui se fortifient de plus en plus entre les deux Cours, la S. P. y a trouvé tout le motif de reconnoissance. Et, comme aussi le susdit ministre vient de présenter un mémoire relativement à la restitution des Polonais fugitifs appartenans à la Cour Ile et qui pourraient se trouver dans les provinces ottomanes, la S. P., prête à y complaire, employera avec empressement les moyens les plus propres à resserrer les liens d'amitié réciproque. C'est ce dont on a cru de-

ψίᾳ καὶ διαδιδόμενα ἐκεῖθεν. Ἐπιθυμεῖ δὲ νὰ μάθῃ τοῦτό ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλή, ἅτε ὢν πεπεισμένος, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, οὗ προδηλότατον παρέσχε δεῖγμα, θὰ ὁδηγήσῃ αὐτὴν βεβαίως ἐν τῇ συνέσει της εἰς εὕρεσιν καταλλήλου μέτρου πρὸς θεραπείαν καὶ τούτου τοῦ ἀτόπου.

---

29 (Ὑπ. Ἐξ.)

Μετάφρασις παραγράφου ἐγγράφου τοῦ ὀθωμανικοῦ ὑπουργείου πρὸς τὸν ἐν Βιέννῃ πρεσβευτὴν τῆς Τουρκίας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 24 σελινιακοῦ μηνὸς Ζιλχιδζὲ 1212 (28 Μαΐου 1798).

Βεβαιοῦται ἐκ τοῦ συνόλου καὶ τῆς οὐσίας τῶν ἐκθέσεων, ἃς διεβιβάσατε ἐνταῦθα τὴν φορὰν ταύτην, ὅτι μεταξὺ πολλῶν κακομηχάνων ὀκτὼ ὑπήκοοι τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, οἵτινες εἶχον καταστῆ ἐν Βιέννῃ ἔνοχοι τῆς ἐκτυπώσεως διαφόρων ἐντύπων περιεχόντων πράγματα ἀντικείμενα εἰς τὴν τάξιν, μετὰ τὴν αὐτόθι σύλληψιν, φυλάκισιν καὶ ἐξέτασιν αὐτῶν, εἶχον πρὸ μικροῦ ἀποσταλῆ ἤδη εἰς Βελιγράδιον ὑπὸ καλὴν συνοδείαν ἐπὶ τῇ αἰτήσει ἣν εἴχετε ἐνταλῆ νὰ ὑποβάλητε εἰς τὴν εἰρημένην αὐλήν. Συγχρόνως ὁ ἐνταῦθα διατριβῶν αὐτοκρατορικὸς ἔξαρχος, ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ, ὁ ἡμέτερος φίλος, παρέσχεν ἡμῖν καὶ αὐτὸς πάσας τὰς λεπτομερείας τὰς εἰς τὸ προκείμενον ἀναφερομένας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μέριμνα καὶ προσοχὴ, ἣν ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ κατέβαλεν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἀνταποκρίνονται πληρέστατα εἰς τὰ εἰλικρινῆ φιλικὰ αἰσθήματα, ἅτινα ἐνισχύονται ὁσημέραι μᾶλλον μεταξὺ τῶν δύο αὐλῶν, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ ἐπὶ τούτῳ τὴν πληρεστάτην αὐτῆς εὐγνωμοσύνην. Καὶ ἐπειδὴ ἐπ' ἴσης ὁ εἰρημένος ἔξαρχος παρουσίασε πρὸ μικροῦ ὑπόμνημα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Πολωνῶν φυγάδων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλήν, οἵτινες ἠδύναντο νὰ εὑρίσκωνται ἐν ταῖς ὀθωμανικαῖς ἐπαρχίαις, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, πρόθυμος οὖσα νὰ συναινέσῃ, θὰ μεταχειρισθῇ μετὰ σπου-

voir informer V. E. dans l'espoir qu'elle voudra bien s'acquitter de ces deux objets envers la susdite Cour.

---

30 (Min. Ext.)

P. S. 7um.

Les extraits ce-joints des rapports de Mr de Valenbourg portent à la connoissance de Votre Excellence quelques détails confidentiels sur les dispositions faites déja et qu'on se propose de faire pour les huit Grecs extradés à Belgrade. L'on est résolu de proceder avec mesure et circonspection. L'on a fait traduire en turc mes extraits des interrogatoires pour combiner le plan le plus convenable. La Porte surtout reconnoit et apprécie la conduite suivie par la Cour Imple en cette conjoncture. Le Reïs Effendi, enfin, m'informe que des brochures grecques révolutionaires s'imprimoient à Leipzig pour être répandues dans l'Empire Ottoman, en s'attendant que la sagesse de la Cour Imple trouvera quelque remède à ce mal.

Quant à moi, j'ignore si et jusqu'à quel point l'on pourra influer sur le Cabinet de Dresde pour obtenir la suppression de ces ouvrages dangereux, ne fût-ce qu'en faisant articuler quelque plainte à ce sujet, par l'ambassadeur Ibrahim Effendy.

J'ai l'honneur d'être respectueusement *ut in litteris*

le Bn d'Herbert Rathkeal.

Bujucdéré sur le canal de la mer Noire, le 9 Juin 1798.

à S. E. Mr le Baron de Thugut.

δῆς τὰ καταλληλότατα τῶν μέτρων, ὅπως συσφίγξῃ τοὺς δεσμοὺς ἀμοιβαίας φιλίας. Τοῦτο δ' ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νἀνακοινώσωμεν εἰς τὴν Υ. Ἐ., ἐλπίζοντες ὅτι θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ διαβιβάσητε τὰ δύο ταῦτα ἀντικείμενα εἰς τὴν εἰρημένην αὐλήν.

---

30 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον Ἕβδομον.

Τὰ συνημμένα ἀποσπάσματα τῶν ἐκθέσεων τοῦ κ. Φὸν Βάλλεμβουργ (25) φέρουσιν εἰς γνῶσιν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐμπιστευτικάς τινας λεπτομερείας περὶ τῶν μέτρων τῶν ληφθέντων ἤδη καὶ ληπτέων ὡς πρὸς τοὺς ὀκτὼ Ἕλληνας τοὺς εἰς Βελιγράδιον ἀπαχθέντας. Ἔχουσιν ἀποφασίσει νὰ προβῶσι μετὰ μέτρου καὶ περισκέψεως. Διέταξαν τὴν εἰς τὸ τουρκικὸν μετάφρασιν τῶν ἐμῶν περιλήψεων τῶν πρακτικῶν τῆς ἀνακρίσεως, ὅπως ἐξεύρωσι τὸ μάλιστα προσῆκον σχέδιον. Ἡ Πύλη ἀναγνωρίζει καὶ ἐκτιμᾷ πρὸ πάντων τὴν διαγωγὴν, ἣν ἠκολούθησεν ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλή. Τέλος δὲ ὁ Ῥεὶς Ἐφέντης μοὶ ἀνακοινόνει, ὅτι ἑλληνικὰ ἐπαναστατικὰ φυλλάδια ἐξετυποῦντο ἐν Λειψίᾳ ὅπως διαδοθῶσιν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἀναμένει ὅπως ἡ σύνεσις τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς εὕρῃ τινὰ θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Τὸ κατ' ἐμὲ ἀγνοῶ ἂν καὶ κατὰ πόσον θὰ εἶνε δυνατὴ ἐπιτυχής τις ἐνέργεια παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Δρέσδης, ὅπως κατορθωθῇ ἡ κατάσχεσις τῶν ἐπικινδύνων τούτων ἐντύπων, ἐκτὸς ἂν παρακινηθῇ ὁ πρεσβευτὴς Ἰβραὴμ Ἐφέντης νὰ ἐκφράσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρόμοιόν τι.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ ὡς ἐν τοῖς γράμμασιν

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Βουγιουκδερε τοῦ Βοσπόρου, τῇ 29 Μαΐου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον κ. Τοῦγκουτ.

---

31 (Min. Ext.)

P. S. 8um.

En conséquence de mon très humble 4e P. S. du 25 mai, j'ai présenté à la Porte la note ci-jointe en copie et en traduction, rédigée d'après le goût du Reïs Effendy, qui n'aimoit pas de voir expressément citer l'exemple des huit grecs, quoiqu'il trouvât très en place que nous réclamassions nos criminels en fondant cette demande sur les traités. C'est sur ce pied que se rédige le ferman de Hotin, et en l'obtenant je ne manquerai pas de faire concernant la Moldavie et les déserteurs les remarques consignées dans le dit P. S.

En même tems le Reïs Effendy communiqua de fort bonne grâce le paragraphe ci-joint en copie officielle et traduction de la dépêche adressée par le courrier d'aujourd'hui à Ibrahim Effendy avec ordre tant de remercier la cour IIe de sa complaisance, que de promettre l'extradition des coupables que nous désignerons.

Après quoi en me référant aux remarques consignées dans le même P. S. j'ai l'honneur de me dire respectueusement *ut in litteris*

le Bn d'Herbert Rathkeal.

Bujucdéré sur le canal de la mer Noire, le 9 Juin 1798.

à S. E. Mr le Baron de Thugut.

---

32 (Min. Int.)

Kopie.

Der Kaymakam hat in der vorigen Woche einen Ferman aus Konstantinopel erhalten, wo sodann in der grösten Heim-

31 (Ὑπ. Ἐξ.)

Ὑστερόγραφον ὄγδοον.

Συμφώνως πρὸς τὸ ταπεινόν μου ὑστερόγραφον 4ον τῆς 14 Μαΐου (26) παρουσίασα εἰς τὴν Πύλην τὸ συνημμένον ἐν ἀντιγράφῳ καὶ ἐν μεταφράσει ἔγγραφον (27), συντεταγμένον κατὰ τὰς διαθέσεις τοῦ Ῥεὶς Ἐφέντη, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ ῥητῶς μνημονευόμενον τὸ παράδειγμα τῶν ὀκτὼ Ἑλλήνων, εἰ καὶ εὗρισκε λίαν εὔλογον νάπαιτήσωμεν τοὺς ἡμετέρους ἐγκληματίας, στηρίζοντες τὴν ταύτην ἐπὶ τῶν συνθηκῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ ταύτῃ συντάσσεται τὸ φιρμάνιον τοῦ Χοτὶν, καὶ εὐθὺς ὡς λάβω αὐτὸ δὲν θὰ λείψω νὰ ὑποβάλω ὡς πρὸς τὴν Μολδαβίαν καὶ τοὺς δραπέτας τὰς παρατηρήσεις τὰς ἐν τῷ εἰρημένῳ ὑστερογράφῳ δηλουμένας.

Συγχρόνως ὁ Ῥεὶς Ἐφέντης ἀνεκοίνωσέ μοι λίαν προθύμως τὴν ἐνταῦθα ἐν ἐπισήμῳ ἀντιγράφῳ καὶ μεταφράσει συνημμένην παράγραφον τοῦ ἐγγράφου τοῦ ἀπευθυνθέντος διὰ τοῦ σημερινοῦ ταχυδρομείου εἰς τὸν Ἰβραὴμ Ἐφέντην (28) μετὰ τῆς διαταγῆς νὰ εὐχαριστήσῃ μὲν τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν διὰ τὴν εὐμένειαν αὐτῆς, νὰ ὑποσχεθῇ δὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν παρ' ἡμῶν ὑποδειχθησομένων ἐγκληματιῶν.

Ἐφ' ᾧ, ἀναφερόμενος εἰς τὰς παρατηρήσεις τὰς ἐν τῷ αὐτῷ ὑστερογράφῳ ἀναγεγραμμένας, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ ὡς ἐν τοῖς γράμμασιν

Ὁ βαρῶνος Ἐρβέρτος Ῥάτκηλ.

Ἐν Βουγιούκδερε τοῦ Βοσπόρου, τῇ 29 Μαΐου 1798.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν βαρῶνον κ. Τοῦγκουτ.

---

32 (Ὑπ. Ἐσ.).

Ἀντίγραφον.

Ὁ καϊμακάμης ἔλαβε τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως φιρμάνιον, καθ' ὃ ἐν μεγίστῃ μυστικότητι τὴν τρίτην μετὰ

lichkeit erst den dritten Tag darauf in der Nacht alle 8 eingekerkerte Griechen hat erwürgen lassen, nach vollbrachter That aber hat er vorgeben lassen, sie wären deszertirt sämentlich aus dem Arrest, und hat ihnen zum Schein auf der Hauptstraszen nachsezen lassen.

Aus Widdin vernimmt man, dasz der Paszran Oglu ungeachtet seiner tapferen Gegenwehr nunmehro in Widdin eingeschloszen seye, die Belägerer wollen aber nicht einen Sturm wagen, weil Paszran Oglu viele Minen zu seiner Vertheidigung hat anlegen lassen.

Schertz
Obrist.

Semlin, am 28ten Juny 1798.

---

33 (Min. Int.)

Nota.

Mittels der abschriftlichen Anlage hat man die Ehre einer Löblichen K. K. Geheimen Hof=und Staatskanzley den Bericht des Slavonischen Generalkommando mitzutheilen, wornach die auf die Veranlaszung Einer Löblichen K. K. geheimen Hof=und Staatskanzley von hier nach Belgrad ausgelieferte 8 Griechen stranguliret und der Paszran Oglu in Widdin ganz eingeschlossen seyn soll.

Das Originale ist Seiner Majestät unter einem unterleget worden.

Wien, am 8ten Julius 1798.

In Ermanglung eines Kriegspräsidenten
Gr. Tige.

An
Eine Löbl. K. K. geheime Hof=und Staatskanzley.

τὴν ἄφιξιν τοῦ φιρμανίου ἡμέραν διέταξε νύκτωρ τὸν στραγγαλισμὸν πάντων τῶν ὀκτὼ καθειργμένων Ἑλλήνων, μετὰ δὲ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως ἐνήργησε νὰ διαδοθῇ, ὅτι εἶχον ἀποδράσει ἅπαντες ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ δὴ ἔστειλεν ἄνδρας πρὸς δῆθεν καταδίωξιν αὐτῶν κατὰ τὰς λεωφόρους.

Ἐκ Βιδινίου ἀγγέλλεται, ὅτι ὁ Πασβάνογλους παρ' ὅλην τὴν γενναίαν αὐτοῦ ἀντίστασιν πολιορκεῖται τώρα πλέον ἐν Βιδινίῳ, ἀλλ' οἱ πολιορκηταὶ δὲν ἀποτολμῶσι νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἔφοδον, ἐπειδὴ ὁ Πασβάνογλους ἔχει παρασκευάσει πολλὰς ὑπονόμους πρὸς ἄμυνάν του.

ΣΧΕΡΤΣ
Συνταγματάρχης.

Ἐν Σεμλίνῳ, τῇ 17 Ἰουνίου 1798.

---

33 (Ὑπ. Ἐσ.).

Σημείωσις.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νἀνακοινώσω εἰς τὴν εὐγενεστάτην μυστικὴν αὐλικὴν γραμματείαν τῆς Α. Μ. συνημμένην ἐν ἀντιγράφῳ τὴν ἔκθεσιν τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου τῆς Σλαβονίας (29), καθ' ἣν οἱ κατ' εἰς ἡγήσιν τῆς εὐγενεστάτης μυστικῆς αὐλικῆς γραμματείας τῆς Α. Μ. ἐντεῦθεν εἰς Βελιγράδιον ἐκδοθέντες ὀκτὼ Ἕλληνες ἐστραγγαλίσθησαν, λέγεται δὲ ὅτι ὁ Πασβάνογλους ἀπεκλείσθη καθ' ὁλοκληρίαν ἐν Βιδινίῳ.

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐκθέσεως ὑπεβλήθη συγχρόνως τῷ παρόντι εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 27 Ἰουνίου 1798.

Ὁ πρόεδρος τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου καὶ ἀ. α.
ΚΟΜΙΣ ΤΙΓΕ

Πρὸς τὴν εὐγενεστάτην
μυστικὴν αὐλικὴν γραμματείαν τῆς Α. Μ.

---

34 (Archives du ministère des Affaires Etrangères en France, *Vienne*, tome 368, ff. 109 verso à 110 recto).

Extrait d'une lettre adressée par Bréchet, consul de la République française à Trieste, au général Bernadotte, ambassadeur de France près la Cour de Vienne, en date de Trieste, le 23 pluviôse an VI de la R. F. (11 févr. 1798).

Le Grec dont j'ay eu l'honneur de vous parler dans ma dernière se nomme Antoine Riga Villestindis de Zagora en Thessalie. Cet homme a été secrétaire des princes de Valachie, puis drogomant de la République au Consulat de ce pays (au moins à ce qu'il déclare par un billet qu'il m'a fait parvenir, où il dit également m'avoir adressé plusieurs lettres tant pour moi que pour le général Bonnaparte). Enthousiaste de la liberté, il étoit allé à Vienne, comme lieu le plus proche, pour faire imprimer des cartes de toute la Grèce, fabriquées par lui, des Instructions sur le droit de l'homme, une Constitution républicaine pour la Grèce, et des proclamations pour inciter à l'insurrection les Grecs de Thessalie, Macédoine, Morée et Négrepont. Une grande partie de ces imprimés est parvenue à sa destination, mais l'autre a été arrêtée à Trieste, et lui aussi, quand il y est venu pour s'embarquer.

Le gouvernement autrichien a mis le plus grand secret dans l'instruction de l'affaire de cet homme, et on l'a fait partir pour Vienne, quand l'on a scû que, lui refusant de me voir, il avoit trouvé les moyens de me faire parvenir un écrit.

J'étois bien loin de prendre part à son insurrection, mais j'ay crû, d'après son titre de drogomant français à Valachie et d'après les lettres qu'il est dit plus haut avoir été saisies, devoir écrire en sa faveur la lettre dont je vous envoye copie, pour que du tout et en tout cas, vous soyés instruit.

34 (Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας, *Βιέννη* τόμ. 368, φ. 109 6-110 α).

Περικοπὴ ἐπιστολῆς ἀπευθυνθείσης ὑπὸ Βρεσὲ, προξένου τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας ἐν Τεργέστῃ, εἰς τὸν στρατιγὸν Βερναδόττην, πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Βιέννης, ἐκ Τεργέστης ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 Ὑετώδους ἔτ. Ϛ' τῆς Γαλλ. Δημ. (31 Ἰανουαρίου 1798) (30).

Ὁ Ἕλλην, περὶ οὗ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ κάμω εἰς Ὑμᾶς λόγον ἐν τῇ τελευταίᾳ μου, ὀνομάζεται Ἀντώνιος Ῥήγας Βελεστινλῆς ἐκ Ζαγορᾶς τῆς Θεσσαλίας. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑπῆρξε γραμματεὺς τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας, ἔπειτα δὲ διερμηνεὺς τῆς δημοκρατίας ἐν τῷ προξενείῳ τῆς χώρας ταύτης, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν δήλωσιν αὐτοῦ ἐν ἐπιστολίῳ, ὅπερ μοὶ ἐξαπέστειλεν, ἐν ᾧ λέγει καὶ ὅτι μοὶ ἀπηύθυνε πολλὰς ἐπιστολὰς δι' ἐμέ τε καὶ τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην. Ἐνθουσιῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας εἶχε μεταβῆ εἰς Βιέννην ὡς τὴν πλησιεστέραν πόλιν, ὅπως ἐκτυπώσῃ χάρτας ὅλης τῆς Ἑλλάδος, παρασκευασθέντας ὑπ' αὐτοῦ, διδασκαλίαν περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, δημοκρατικὸν πολίτευμα διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ προκηρύξεις σκοπούσας τὴν εἰς ἐπανάστασιν ὑποκίνησιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Θεσσαλίας, Μακεδονίας, τοῦ Μωρέως καὶ τῆς Εὐβοίας. Καὶ πολλὰ μὲν τῶν ἐντύπων τούτων ἔφθασαν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ ἐκρατήθησαν ἐν Τεργέστῃ, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅτε ἔφθασεν εἰς Τεργέστην, ὅπως ἐπιβιβασθῇ.

Ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ἐτήρησε μεγίστην μυστικότητα κατὰ τὴν ἀνάκρισιν τῶν περὶ τοῦτον τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐξαπεστάλη εἰς Βιέννην, ὅτ' ἐγνώσθη ὅτι, εἰ καὶ ἀπηγορεύθη εἰς αὐτὸν νά με ἴδῃ, εἶχεν εὕρει τὸ μέσον νά μοι διαβιβάσῃ ἐπιστολήν.

Καὶ οὐδαμῶς μὲν συμμετέσχον τῶν ἐπαναστατικῶν αὐτοῦ σχεδίων, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἐχρημάτισεν οὗτος διερμηνεὺς τῆς Γαλλίας ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἀπέστειλε τὰς ἐπιστολὰς, περὶ ὧν λέγει κατὰ τἀνωτέρω ὅτι συνελήφθησαν, ἐνόμισα χρέος μου νὰ γράψω ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἐπιστολήν, ἧς ἀποστέλλω Ὑμῖν ἀντίγραφον, ὅπως ἐν οἱαδήποτε περιπτώσει ἔχητε γνῶσιν πάντων τῶν κατ' αὐτόν.

35

KAISERLICH- UND KÖNIGLICHES
KRIEGS=ARCHIV.

Nr. $\frac{145}{208}$ A. E. ex 1891.

Archivalische Erhebungen
über den in der griechischen Verschwörung
verwickelten Rhigas.

In den Hofkriegsrathsacten kommt über die Verhaftung Rhigas, welche durch die Polizei - Behörde vorgenommen worden zu sein scheint nichts vor; über seine Übergabe an die Militärbehörde und über die im Mai 1798 erfolgte Auslieferung an den Pascha von Belgrad, finden sich in den Protokollen ausführliche und vollinhaltliche Auszüge von denen die Acten jedoch nicht mehr vorhanden sind.

Der Inhalt dieser Protokolls - Auszüge besteht in Folgendem:

1798. H. K. R. Pr. Dep. B. N° 1834. 1. Im April des Jahres 1798 sendete der Polizei - Minister Graf Pergen eine Note ein, wonach gemäss Mittheilung der Hof- und Staats - Kanzlei und in Übereinkunft mit der

35 (Ὑπ. Στρ.)

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ
ΤΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ.

Ἀρ. $\frac{145}{208}$ 1891.

Ἀρχειακὰ σημειώματα
περὶ τοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ συνωμοσίᾳ
ἀναμεμιγμένου Ῥήγα.

Ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου οὐδὲν εὑρίσκεται περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Ῥήγα, ἥτις φαίνεται γενομένη διὰ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς. Περὶ δὲ τῆς παραδόσεως αὐτοῦ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀρχὴν καὶ περὶ τῆς κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1798 τελευτῶντα ἐκδόσεως αὐτοῦ εἰς τὸν πασσᾶν τοῦ Βελιγραδίου εὑρίσκονται ἐν τοῖς πρωτοκόλλοις ἐκτενεῖς περιλήψεις περιέχουσαι δήλωσιν τοῦ ὅλου περιεχομένου, ἀλλὰ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα δὲν ὑπάρχουσι πλέον.

Τὸ δὲ περιεχόμενον τῶν περιλήψεων τούτων ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ σύγκειται ἐκ τῶν ἑξῆς.

1. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1798 ἀπέστειλεν ὁ ὑπουργὸς τῆς ἀστυνομίας κόμις Πέργεν ἔγγραφον, καθ' ὃ συνῳδὰ ἀνακοινώσει τῆς αὐλικῆς γραμματείας καὶ ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τῆς ὀθω-

ottomanischen Pforte jene 8 Griechen, (türkische Unterthanen), welche wegen aufrührerischer Anschläge im Wiener-Polizei-Hause internirt und dort verhört worden waren, über Semlin an den Kaimakam von Belgrad unter Militär-Escorte auszuliefern seien.

1798. H.K.R. Pr. Dep. B. N° 2001. 2. Diese 8 türkische Unterthanen trafen als Arrestanten am 3. Mai 1798 in Semlin ein und wurden am 4. Mai an ihre weitere Bestimmung abgeführt.

3. Der Militär-Commandant zu Peterwardein meldet de dato 12ten Mai

1798. H.K.R. Pr. Dep. B. N° 2237. 1798 an den Hofkriegsrath, dass die unter Arrest an den Kaimakam zu Belgrad auszuliefernden 8 türkischen Unterthanen, die *nominativ* angeführt sind, und worunter ein «Riga» vorkommt, am 9ten Mai 1798 zu Schiff glücklich vor Belgrad angelangt seien und dort Mann für Mann an den Kaimakam übergeben wurden.

4. Aus dem Berichte des Regimentes Splény an den commandirenden General in Niederösterreich, den Feldmarschall Grafen Kinsky, ist zu

1798. H.K.R. Pr. Dep. B. N° 2597. entnehmen, dass die in Wien inhaftirt gewesenen 8 türkischen Unterthanen, durch den Lieutenant Lazar des Regimentes, am 27ten April übernommen und am 10. Mai laut Recepisse zu Belgrad pünktlich übergeben wurden.

μανικῆς πρεσβείας ὄφειλον νἀποστα-
λῶσι διὰ Σεμλίνου εἰς τὸν καϊμακάμην
τοῦ Βελιγραδίου ὑπὸ στρατιωτικὴν συνο-
δείαν οἱ ὀκτὼ ἐκεῖνοι Ἕλληνες ὑπήκοοι
τῆς Πύλης, οἵτινες ἕνεκα στασιαστικῶν
σκευωριῶν εἶχον φυλακισθῆ ἐν τῷ ἀστυ-
νομικῷ καταστήματι τῆς Βιέννης καὶ ἀνα-
κριθῆ ἐν αὐτῷ.

2. Οἱ ὀκτὼ οὗτοι Τοῦρκοι ὑπήκοοι ἔ-
φθασαν ὡς ὑπὸ κράτησιν εἰς Σεμλῖνον
τῇ 22 Ἀπριλίου 1799 καὶ ἀπήχθησαν
τῇ 23 Ἀπριλίου εἰς τὸν περαιτέρω προ-
ορισμὸν αὐτῶν.

3. Ὁ ἐν Πετερβαρδάϊν στρατιωτι-
κὸς διοικητὴς ἀναγγέλλει ὑπὸ ἡμερομη-
νίαν 1ης Μαΐου 1798 εἰς τὸ αὐλικὸν
πολεμικὸν συμβούλιον, ὅτι οἱ κρατούμενοι
καὶ εἰς τὸν ἐν Βελιγραδίῳ καϊμακάμην
ἐκδοτέοι ὀκτὼ Τοῦρκοι ὑπήκοοι, οἵτινες
καὶ ἀναφέρονται ὀνομαστί, καὶ ἐν οἷς
ὑπάρχει καί τις Ῥήγας, κατέπλευσαν τὴν
28 Ἀπριλίου 1798 αἰσίως εἰς Βελιγρά-
διον, αὐτόθι δὲ παρεδόθησαν κατ' ἄνδρα
εἰς τὸν καϊμακάμην.

4. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ τάγματος
Σπλένυ πρὸς τὸν ἐν τῇ Κάτω Αὐστρίᾳ
διοικοῦντα ἀρχηγὸν, στρατάρχην κόμι-
τα Κίνσκυ, ἐξάγεται, ὅτι οἱ ἐν Βιέννῃ
ἐν φυλακῇ διατρίψαντες ὀκτὼ Τοῦρκοι
ὑπήκοοι παρελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ὑπασπι-
στοῦ τοῦ τάγματος Λαζάρου τὴν 16 Ἀ-
πριλίου καὶ παρεδόθησαν ἀκριβῶς ἐν Βε-
λιγραδίῳ τὴν 29 Ἀπριλίου ἐπὶ ἀποδείξει
παραλαβῆς.

5. Schliesslich übermittelt die Hof- und Staats-Kanzlei an den Hofkriegs-
1798. H. K. R. Pr. Dep. B. rath den Bericht des slavonischen Ge-
N° 2376. neral-Commandos betreff der erfolgten Übergabe der von Wien unter Escorte an den Kaimakam von Belgrad hinabspedirten 8 türkischen Unterthanen.

Wien, am 6 März 1891.

Werza
Oberst.

5. Τέλος διαβιβάζει ἡ αὐλικὴ γραμματεία εἰς τὸ αὐλικὸν πολεμικὸν συμβούλιον τὴν ἔκθεσιν τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου τῆς Σλαβονίας περὶ τῆς γενομένης ἐκδόσεως τῶν ἐκ Βιέννης ὑπὸ συνοδείαν πρὸς τὸν καϊμακάμην Βελιγραδίου ἐξαποσταλέντων διὰ τοῦ ποταμοῦ ὀκτὼ Τούρκων ὑπηκόων.

Ἐν Βιέννῃ, τῇ 23 Φεβρουαρίου 1891.

ΒΕΡΤΣΑ
Συνταγματάρχης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

---

1 (σ. 595). Ὁ ἐνταῦθα καλούμενος Πολυζώης εἶνε ὁ ἰατρὸς ὁ ἐν ἄλλοις τῶν ἀνὰ χεῖρας ἐγγράφων ὀνομαζόμενος Πολύζος. Ἴδ. σ. 609, 611, 625. 645, 669. Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ ὀνόμασι παρατηρεῖται ἐν τοῖς ἐγγράφοις ἡ αὐτὴ περὶ τὴν μεταγραφὴν ἀστασία. Οὕτως ὁ Σακελλάριος, ὅστις ἐν σ. 652 καὶ 694 γράφεται Sacellarius, φέρεται γεγραμμένος ἐν σ. 610 Sekelari. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ῥήγας, ὅστις πάντοτε προσεπονομάζεται Velestinli ἢ Welestinli, ἐν σ. 610 γράφεται Welestinlis καὶ Westelenti. Καὶ ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ δὲ πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν μὲν σ. 626 γράφεται Margelius, ἐν δὲ σ. 634 καὶ 644 Merkelius. Ἴδ. καὶ κατωτέρω σημ. 2, 3, 11 καὶ 13. Διὰ τὴν τοιαύτην δὲ περὶ τὴν μεταγραφὴν τῶν κυρίων ὀνομάτων, μάλιστα τῶν ἑλληνικῶν, ἀνεπιστασίαν δυσδιάγνωστα καθίστανται πολλάκις τὰ ἐν τοῖς ἐνταῦθα δημοσιευομένοις ἐγγράφοις ἀναφερόμενα ὀνόματα Ἑλλήνων, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μάλιστα ἀμφίβολα ἐδηλώθησαν δι' ἐρωτηματικοῦ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς μεταφράσεως.

2 (σ. 595). Ὁ ἐν τῷ γερμανικῷ ἐγγράφῳ φερόμενος Τύκας ἴσως μετεγράφη οὕτω κατὰ τὸν κ. Λεγρὰνδ ἐκ κακῆς ἐν τῇ γερμανικῇ ἐκφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ του ὀνόματος, ὅπερ πιθανῶς ἦτο Δούκας. Καὶ ἂν δ' ἡ εἰκασία αὕτη εἶνε ὀρθή, ἀλλ' ἄγνωστον ὅμως μένει ἂν ὁ Δούκας εἶνε ὁ αὐτὸς, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν σελ. 611, 669, 671, 681.

3 (σ. 601). Ὁ Ἀργέντης ἐνταῦθα καλεῖται Εὐστάθιος, ἄλλως δ' Εὐστράτιος. Ἴδ. σ. 607, 611, 651 κ. ἑ.

4 (σ. 601). Δημήτριος Νικολίδης, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων ἐγγράφων, εἶνε ὁ ἐκ τῶν συνεργῶν τοῦ Ῥήγα κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε γνωστὰς πηγὰς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Δημήτριος Ζηκαῖος ἢ Ζητσαῖος.

5 (σ. 603). Οὐχὶ *Πολιτικὸς Τρίπους* εἶνε ἡ ἐπιγραφὴ τούτου

τοῦ βιβλίου τοῦ Ῥήγα, ἀλλ' *Ὁ Ἠθικὸς Τρίπους. Τὰ Ὀλύμπια· δρᾶμα τοῦ ἀββᾶ Μεταστασίου τοῦ Ἰταλοῦ, μεταφρασθὲν εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον. Ἐν Βιέννῃ. 1797. Παρὰ Μαρκίδῃ Πούλιον.* Μετὰ τοῦ βιβλίου δὲ τούτου εὑρηνται συνεκδεδομένα *ἡ Βοσκοπούλα τῶν Ἄλπεων* τοῦ Μαρμοντὲλ καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Κορωνιοῦ μεταφρασθεὶς *Πρῶτος ναύτης* τοῦ Γεσνέρου.

6 (σ. 625). Μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης ἦτο τότε ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, περὶ οὗ ἴδ. *καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 21, 26 καὶ 28 ἔγγραφα.*

7 (σ. 643). Ὁ Σχίλλιγκ, εἰς ὃν ἀπευθύνεται τὸ ἔγγραφον τοῦτο τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξάρχου τῆς Λύστρίας, εἶνε ὁ ἐν Ἰασίῳ αὐστριακὸς πρόξενος, ὡς ἐξάγεται ἔκ τε αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου ἐν σ. 645 καὶ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 ἐν σ. 647.

8 (σ. 645). Τὸ ἀναφερόμενον ἐνταῦθα ὡς συνημμένον ἔγγραφον εἶνε τὸ ὑπ' ἀρ. 10 ἐν σ. 635 κ. ἑ. δημοσιευόμενον.

9 (σ. 647). Τὸ ἐνταῦθα ἀναφερόμενον ἔγγραφον εἶνε τὸ ὑπ' ἀρ. 12 ἐν σ. 643 κ. ἑ. δημοσιευόμενον.

9 δὶς (σ. 653). *Πύλη ἐπιλεγομένη τοῦ Δωματίου* μετεφράσθη τὸ Stubenthor, διότι ἀληθῶς μετὰ τῆς παλαιᾶς ταύτης πύλης τῆς Βιέννης, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, συνείχετο δωμάτιόν τι. Ἀλλ' ἄγνωστον ὁποία τοῦ δωματίου τούτου ἡ χρῆσις. Ἐκτίσθη δ' ἡ βιενναία αὕτη πύλη περὶ τὸ 1600 ἐπὶ τῶν θεμελίων παλαιοῦ τινος πύργου, καλουμένου Stubenthurm, περὶ τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης Wollzeile, καὶ ὑφίστατο μέχρι τοῦ 1858, ὅτε κατηδαφίσθησαν οἱ ἐκ τῶν μέσων αἰώνων προμαχῶνες.

10 (σ. 659). Κατὰ τὴν πιθανωτάτην γνώμην τοῦ κ. Λεγράνδ προφανῶς ὁ ἐνταῦθα ἀναγραφόμενος Χριστόφορος Χατζηβασίλης ὁ συνοδοιπόρος τοῦ Ῥήγα ὁ μετ' αὐτοῦ ἐν Τεργέστῃ ἀνακριθεὶς οὐδεὶς δύναται νὰ εἶνε ἄλλος ἢ ὁ Χριστόφορος Περραιβός, ὅστις προσέλαβε μὲν τὸ ἐθνικὸν θεσσαλικὸν ἐπώνυμον τῶν Περραιβῶν, δὲν ἦτο δὲ γνωστὸν μέχρι τοῦδε ποῖον ἔφερεν οἰκογενειακὸν ὄνομα. Ἴδ. *Γυόδα* βίον Χρ. Περραιβοῦ ἐν Παραλλήλοις βίοις τόμ. Ε' σ. 285. Ἡ ἐξέτασις τῶν οἰκογενειακῶν ἐγγράφων τοῦ Περραιβοῦ τῶν σωζομένων παρὰ τοῖς περιλειπομένοις αὐτοῦ συγγενεῦσι θέλει, ὡς δὲν ἀμφιβάλλομεν, ἀποδείξει ὀρθὴν τὴν ἄλλως εὐστήρικτον ταύτην γνώμην.

11 (σ. 665). Ὁ ἐνταῦθα ἀναγραφόμενος Πολυζάκης (Poligaki) εἶνε πιθανώτατα ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἐν σ. 655 Πιλιζάκης (Pilizaki).

12 (σ. 695). Fischhof καλεῖται ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον μικρὰ πλατεῖα τῆς Βιέννης, ἔχουσα στενὸν ἄνοιγμα πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν καλουμένην Rothgasse, ἐν τῷ παλαιῷ τμήματι τῆς πόλεως. Παράκειται δὲ ἡ πλατεῖα ἡ λεγομένη Hoher Markt, ἥτις, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δεικνύει, ἦτο ἄλλοτε ἀγορά. Μέρος δ' αὐτῆς κατεῖχον τὰ ἰχθυοπωλεῖα, ὡς ῥητῶς καταφαίνεται ἐκ τοῦ πίνακος παρὰ *Delfenbach*, Prospecte und Abrisse einiger Gebäude in Wien. 1719. (Πιν. 16, ὑπὸ στοιχεῖον d). Ἴσως δὲ τὸ Fischhof ἀπετέλει ἀρχῆθεν μέρος τοῦ ἔγγιστα κειμένου Hoher Markt. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ῥητῶς ἀναφέρει ὁ *K. A. Schimmer*, Ausführliche Häuserchronik der inneren Stadt Wien. 1849, σ. 235, ὅτι ἤδη τῷ 1760 ἡ ἀγορὰ τῶν ἰχθύων εἶχε μετατοπισθῆ ἐκ τοῦ Hoher Markt. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ συγγραφῆς, σ. 94, ἀρ. 488, μανθάνομεν, ὅτι τὸ Fischhof τῷ μὲν 1775 ἀνῆκεν εἰς τὴν Μαρίαν Ἄνναν Schmid, τῷ δὲ 1795 εἰς τὸν Κορράδον Hess, τῷ δὲ 1820 εἰς τὸν κόμιτα von Triangy. Ἐκ τῶν εἰδήσεων τούτων, ἃς ὀφείλομεν εἰς φιλικὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ ἐν Βιέννῃ ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης κ. Ἰωσὴφ Στρυγόφσκη, γίνεται φανερόν, ὅτι ἐν ἔτει 1798 δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λόγος περὶ πωλήσεως καὶ ἀγορᾶς ἰχθύων ἐν τῷ Fischhof, πρέπει δὲ μᾶλλον νὰ φαντασθῶμεν ἐν περιπάτῳ κατὰ τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὸν Ῥήγαν συναντήσαντα τὸν Τορούντζιαν καὶ ἐμβαλόντα εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὸ ἀντίτυπον τῆς προκηρύξεως.

13 (σ. 699). Ὁ ἐνταῦθα καὶ ἀπανταχοῦ καθ' ὅλον τὸ ὑπ' ἀρ. 15 ἔγγραφον ὀνομαζόμενος Μασούτης (Machutti) καλεῖται ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 3 Μακότης (Macoti).

14 (σ. 703). Κατὰ σημείωσιν τοῦ κ. Λεγρὰνδ ἡ Décade philosophique, littéraire et politique par une Societé de Républicains ἦτο περιοδικὸν σύγγραμμα, δημοσιευόμενον ἀπὸ τῆς 10 ἀνθεστηριῶνος (Floréal) τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας μέχρι τῆς 21 Σεπτεμβρίου 1807. Ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου δ' ἔτους τῆς δημοκρατίας μετωνομάσθη Revue philosophique. Ἡ ὅλη δὲ αὐτῆς σειρὰ ἀποτελεῖται ἐκ 54 τόμων εἰς 8ον. Τὸ πρῶτον ὄνομα *Δεκὰς* ἐδόθη εἰς τὸ φύλλον τοῦτο, ὅτε ἐκδιδόμενον τρὶς τοῦ μηνός, καθ' ἑκά-

στην τελευταίαν ἡμέραν (décadi) τῶν δεκάδων εἰς ἃς διηροῦντο οἱ μῆνες τῶν Γάλλων κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας μεταρρύθμισιν.

15 (σ. 705). Ἡ ἐνταῦθα ἀναφερομένη περίληψις εἶνε ἡ ἀνωτέρω σ. 651 κ. ἑ. ὑπ' ἀρ. 15 δημοσιευομένη. Τὰ δὲ συνημμένα, περὶ ὧν γίνεται λόγος, ἐξ ὧν πολλὰ ἠθέλομεν μάθει καθ' ἕκαστα περὶ τῶν κατὰ τὸν Ῥήγαν, δὲν ἀνευρέθησαν δυστυχῶς ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βιέννης, ὡς εἴρηται καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἀνὰ χεῖρας δημοσιεύσεως.

16 (σ. 711). Καὶ αὕτη ἡ περίληψις, περὶ ἧς ἐνταῦθα γίνεται λόγος, εἶνε ἡ ὑπ' ἀριθ. 15 ἐν σ. 651 κ. ἑ. δημοσιευομένη.

17 (σ. 719). Τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον δελτίον εἶνε ἡ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἀπάντησις πρὸς τὸ ὑπ' ἀρ. 16 ἐν σ. 705 κ. ἑ. δημοσιευόμενον ἔγγραφον τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν πρὸς τὸ τῶν ἐξωτερικῶν.

18 (σ. 741). Ἴδε καὶ σημ. 6.

19 (σ. 741). *Ὡς ἐν τοῖς γράμμασιν.* Οὕτω μᾶλλον ἐξηγητέα ἡ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ λατινικὴ φράσις ut in litteris, καὶ οὐχὶ *ὡς ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις μου γράμμασιν*, ὡς ἀπεδόθη ἡ φράσις ἐν τοῖς προτέροις ἐγγράφοις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξάρχου τῆς Αὐστρίας. Ἀληθῶς φαίνεται, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ὑπογραφῆς τοῦ πρεσβευτοῦ διαρρυθμιζομένης κατὰ τὸ πρότυπον τὸ ἐν τοῖς διαπιστευτηρίοις γράμμασιν, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ αὐτῶν τῶν γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, εἰς ἃ συνήπτοντο δίκην *ὑστερογράφων*, ὡς καὶ ἐπιγράφονται, τὰ ἔγγραφα, ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ τῶν κατὰ τὸν Ῥήγαν καὶ τῶν συναφῶν ὑποθέσεων. Ἐν τέλει τῶν πολυπληθῶν ὑστερογράφων τῶν εἰς ἕκαστον κυριῶδες ἔγγραφον τοῦ ἐξάρχου συνημμένων ἀνεφέρετο οὗτος χάριν βραχυλογίας διὰ τῆς φράσεως ut in litteris εἰς τὸ λεγόμενον *πρωτόκολλον*, ἤτοι εἰς τὰς ἐν τέλει τοῦ κυρίου ἐγγράφου σχοινοτενεῖς διατυπώσεις τῶν πρὸς τὸν ὑπουργὸν ἐκφράσεων εὐπειθοῦς φιλοφροσύνης. Ταῦτα κατὰ τὸν κ. Λεγράνδ.

20 (σ. 741). Ἀπάντησις εἰς τὴν ἐνταῦθα δημοσιευομένην ὑπ' ἀρ. 25 Σημείωσιν τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου εἶνε ἡ ὑπ' ἀρ. 27 ἐν σ. 749 Σημείωσις τοῦ μυστικοῦ αὐλικοῦ γραφείου. Ἀλλὰ σημειωτέον, ὅτι δυστυχῶς ἀπωλέσθη ἡ ἔκθεσις τοῦ γενικοῦ ἀρχηγείου τῆς Σλαβονίας, ἧς γίνεται μνεία ἐν ἀμφοτέροις τούτοις τοῖς ἐγγράφοις ὡς συνημμένης. Ἐκ ταύτης, ὅσον βραχεῖα καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ἠθέλομεν μάθει ἄξια λόγου

περὶ τῆς ἐκ Βιέννης μέχρι Βελιγραδίου μεταβάσεως τῶν περὶ τὸν Ῥήγαν καὶ τῆς εἰς τὸν καϊμακάμην ἐκδόσεως αὐτῶν.

21 (σ. 743). Τὸ ἐνταῦθα ἀναφερόμενον 4ον ὑστερόγραφον τοῦ ἐξάρχου ἀπὸ 30 Ἀπριλίου εἶνε τὸ ἐν σ. 739 κ. ἑ. ὑπ' ἀρ. 24 δημοσιευόμενον.

22 (σ. 745). Ὁ πατριάρχης, περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, εἶνε Γρηγόριος ὁ Ε', ὁ τῷ 1821 ἀπαγχονισθείς. Ἐπατριάρχευσε δὲ οὗτος τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1797 μέχρι τῆς 19 Δεκεμβρίου 1798, ὅτ' ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐνεθρονίσθη δὲ καὶ πάλιν τὸ δεύτερον μετὰ τὴν πρώτην πατριαρχείαν τοῦ Καλλινίκου Ε' τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1806 καὶ διώκησε μέχρι τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1808. Ἡ δὲ τρίτη αὐτοῦ πατριαρχεία, ἧς μαρτυρικὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῇ 10 Ἀπριλίου 1821, ἤρχισε τὴν 19 Ἰανουαρίου 1819.

23 (σ. 747). Ἡ σλαβικὴ λέξις *ισπράβνικοι* σημαίνει ἐνταῦθα πιθανώτατα ἄνδρας τῆς ἐγχωρίου χωροφυλακῆς.

24 (σ. 749). Ἴδ. σημ. 20.

25 (σ. 755). Ἴδε τἀποσπάσματα ταῦτα ὑπ' ἀρ. 28 ἐν σ. 751 κ. ἑ.

26 (σ. 757). Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶνε τὸ ὑπ' ἀρ. 26 ἐν σ. 743 κ. ἑ. δημοσιευόμενον.

27 (σ. 757). Τὸ ἔγγραφον τοῦτο λείπει.

28 (σ. 757). Ἴδ. τὴν μετάφρασιν τοῦ ἐγγράφου τούτου ὑπ' ἀρ. 29 ἐν σελ. 753 κ. ἑ.

29 (σ. 759). Ἴδ. ἀρ. 32 ἐν σ. 757 κ. ἑ.

30 (σ. 761). Τῆς περικοπῆς ταύτης ἐν μέρει ἀνακριβὴς μετάφρασις ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Τεργεσταίᾳ Κλειοῖ, ἀρ. 131 (2 Ὀκτωβρίου 1869), καὶ ἀνετυπώθη ἐν τοῖς Παραλλήλοις βίοις τοῦ Α. Γούδα, Τόμ. Β' σ. 137-138.

Ἐν τέλει σημειωτέον, ὅτι, διαρκούσης τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἀνὰ χεῖρας ἐγγράφων ἐγνώσθη ἡμῖν φυλλάδιον περὶ Ῥήγα, ἐκ σελίδων 38 εἰς 8ον, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ *Βιογραφία Ῥήγα τοῦ Φεραίου, συναρμολογηθεῖσα ὑπὸ Γεωργίου Θεοφίλου (Κυμαίου). Ἐν Λαρίσσῃ. Τυπογραφεῖον Π. Κ. καὶ Γ. Δ. 1886* (ἐν δὲ τῷ ἐξωφύλλῳ *Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Καρᾶ 1887*). Κατ' αὐτὰς δ' ἐξεδόθη *Χ. Βαλαμοντοπούλου δικηγόρου τοῦ ἐξ Ἀλμυροῦ τῆς Θεσσαλίας Ῥήγας ὁ Φεραῖος, πρωτό-*

τυπος μονογραφία. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Κονσουλίνου καὶ Ἀθανασιάδου. 1891. Ἀναγράφομεν δὲ καὶ ταῦτα ἐνταῦθα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐν τῷ προλόγῳ βιβλιογραφίας περὶ Ῥήγα.

Διὰ τὴν ἐν τῷ τυπογραφείῳ ἔλλειψιν τοῦ ἡνωμένου γερμανικοῦ στοιχείου ß ἀνεπληρώθη τοῦτο ἐν τοῖς δημοσιευομένοις πρωτοτύποις κειμένοις διὰ τῶν στοιχείων sz.

ΟΥΣΙΩΔΗ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν	σελίδι	607	στίχῳ	17	ἀντὶ	12 Δεκεμβρίου	γράφε	13 Δεκεμβρίου
»	»	607	»	24	»	14 Δεκεμβρίου	»	15 Δεκεμβρίου
»	»	613	»	3	»	Φὸν Χέρβερτ	»	κ. Ἐρβέρτον
»	»	621	»	5	»	29 Δεκεμβρίου	»	8 Δεκεμβρίου
»	»	623	»	23	»	βορειοαυστριακοῦ	»	τῆς Κάτω Λύστριας
»	»	625	»	8	»	ὑμετέραν	»	ἡμετέραν
»	»	625	»	18	»	ἔγγραφον	»	ἐπιστολὴν
»	»	631	»	20	»	Βάλλεμπουργ	»	Βάλλεμβουργ
»	»	643	»	13	»	τῆς 14	»	τῆς 3
»	»	652	»	28	»	Inge	»	Lage
»	»	653	»	28	»	9	»	9 δίς
»	»	671	»	8	»	Κάπαρην	»	Κάππαρην
»	»	671	»	21	»	(; j)	»	(;)
»	»	674	»	30	»	Berufszgeschäfte	»	Berufsgeschäfte
»	»	725	»	9	»	διὰ θαλάσσης	»	διὰ τοῦ ποταμοῦ
»	»	730	»	16	»	Kauffahrtey	»	Kauffahrtey
»	»	749	»	14	»	15 Μαΐου	»	14 Μαΐου

Σημειωτέον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῇ μετατροπῇ τῶν ἐν τοῖς πρωτοτύποις ἐγγράφοις κατὰ τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ἡμερομηνιῶν εἰς τὰς τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐν τῇ μεταφράσει ἐκ παραδρομῆς ἀφηρέθησαν μέχρι καὶ τῆς σ. 735 *δέκα* ἡμέραι ἀντὶ *ἑνδεκα*, ὅσαι ἔδει νὰφαιθῶσι, τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Γ' ΤΟΜΟΥ

Ἀλεξάκη Ἐπαμ. Ἔγγραφα τῆς Ἐπαναστάσεως σελ. 317-330.
Δεστούνη Γαβριὴλ Ἱδ. Κιρπιτσνίκωφ.
Εὐαγγελίδου Τ.Ε Περὶ τινων μητροπολιτῶν Ἀπαμείας (Βιθυνίας) σελ. 219-225
Ζερλέντου Π. Γ. Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου Ἐφημερίδες σελ. 275-315.
Κιρπιτσνίκωφ Α. Πόθεν ληπτέον τὸ ὑλικὸν τῆς ἱστορίας τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας κατὰ μετάφρασιν Γαβριὴλ Δεστούνη σελ. 535-546.
Λάμπρου Σπυρ. Π. Ὁ πατριαρχικὸς θρόνος Ἀλεξανδρείας ἀπὸ Σαμουὴλ Καπασούλη μέχρι καὶ Ματθαίου σελ. 560-578.
— Ἰωάννης Σακκελίων σελ. 579-586.
— Ἴδε καὶ Λεγρανα.
Λεγρανα Αἰμιλίου καὶ Λάμπρου Σπυρ. Π. Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ῥήγα Βελεστινλῆ σελ. 585-774.
Μαλανδράκη Μ. Η. Ἦθη καὶ ἔθιμα ἐν Πάτμῳ σελ. 331-344.
Μομφερράτου Αντωνίου Γ. Εὑρετήριον καὶ πρόλογοι τῆς Βακτηρίας τῶν Ἀρχιερέων σελ. 129-218.
Νερούτσου Τ. Δ. Χριστιανικαὶ Ἀθῆναι σελ. 5-107.
Παπαδοπούλου Κεραμέως Αθ. Κωνσταντίνου Ἀκροπολίτου μῦθοι σελ. 445-451.
— Περὶ συνοικισμοῦ τῶν Ἰωαννίνων μετὰ τὴν φραγκικὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως σελ. 451-455.
— Πατριαρχικὸν ἔγγραφον περὶ τῆς μονῆς τῶν Ἰωαννίνων σελ. 456-459.
— Μακάριος Μακρῆς σελ. 459-467.
— Τακτικὸν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ κατάλογος ἀρχιερέων ἀκμασάντων ἐν αὐταῖς μεταξὺ τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΙΙ' αἰῶνος σελ. 468-478.
— Περὶ τῆς τρίτης πατριαρχείας Συμεὼν τοῦ Τραπεζουντίου σελ. 478-486.
— Περὶ τοῦ *οἰκουμενικοῦ πατριάρχου* Θεολήπτου Α' σελ. 486-493.
— Σημειώσεις περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Νικηφόρου σελ. 494-503.
— Αὐτοβιογραφικαὶ σημειώσεις τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σαμουὴλ Καπασούλη σελ. 504-505.
— Σημειώσεις περὶ τοῦ πατρ. Ἀλεξανδρείας Σαμουὴλ Καπασούλη σελ. 505-521.
— Νεκταρίου Ἱεροσολύμων ἐγκώμιον εἰς Γεώργιον τὸν Κορέσσιον σελ. 521-528.
— Σημειώσεις περὶ τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ κώδικος τοῦ Χρονικοῦ Παχυμέρη σελ. 529-535.
Παπαδοπούλου Γ. Περὶ τῆς ἐν Καλαβρύτοις ἱστορικῆς μονῆς τῆς Ἁγίας Λαύρας σελ. 428-445.
Ρωμανου Ι. Α. Περὶ Βουθρωτοῦ σελ. 548-559.

Σακκελιωνος Ι. Νικολάου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν τῆς Κρήτης σελ. 108-116.
— Παναγιωτάκη τοῦ Μαμωνᾶ τοῦ χρηματίσαντος Μεγάλου Ἑρμηνέως, πρώτου Χριστιανοῦ τῆς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας, διάλεξις μετά τινος Βανλῆ ἐφένδη Μουσουλμάνου, διδασκάλου τῶν Τούρκων σελ. 235-273.
— Συνοδικαὶ διαγνώσεις τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος σελ. 273-274 καὶ 413-427.
— Μανουὴλ Φιλῆ τοῦ Ἐφεσίου στίχοι ἀνέκδοτοι σελ. 315-316.
Σκορδελη Β. Σημειώματα περὶ τῆς Μονῆς Βατσκόβου ἐν Στενημάχῳ σελ. 354-358.
Στρυγοφσκη Ιωσηφ Ἡ Μονὴ τοῦ Κυνηγοῦ τῶν Φιλοσόφων σελ. 117-128.
Treu Μαξιμιλιανου Ἐπιστολὴ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ πρὸς Δαυὶδ μοναχὸν τὸν Δισύπατον σελ. 227-234.
Χουμη Α. Κ. Τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα τῶν Χίων Καρδαμυλιτῶν σελ. 546-547.
Ιστορικη και Εθνολογικη Εταιρια της Ελλαδος. — Πρακτικὰ τῆς Θ' γενικῆς Συνόδου. — Ἔκθεσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. — Ἔκθεσις τοῦ Ἐφόρου τοῦ ἀρχείου. — Ἔκθεσις τοῦ Ταμίου. — Ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς σελ. 359-386.
— Πρακτικὰ τῆς Ι' γενικῆς Συνόδου. — Ἔκθεσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. — Ἔκθεσις τοῦ Ἐφόρου τοῦ ἀρχείου. — Ἔκθεσις τοῦ Ἐφόρου τοῦ Μουσείου. — Ἔκθεσις τοῦ Ταμίου. — Ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς σελ. 387-412.
Παραρτηματα σελ. 226 καὶ 774.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Α' Β' Γ' Ἀνάγλυφα ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Κυνηγοῦ τῶν Φιλοσόφων.